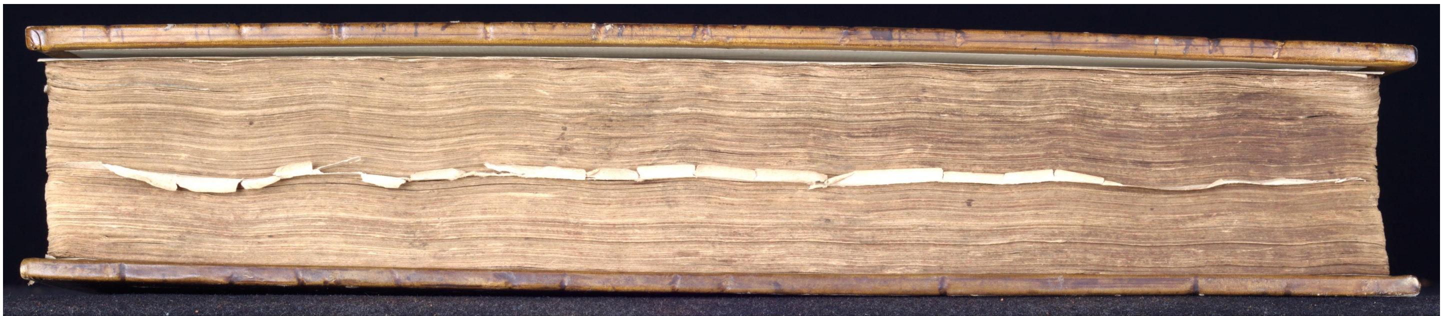

1543

1784 (1)

PEDANII DIOSCO=
RIDIS ANAZARBEI DE MEDICI=
NALI MATERIA LIBRI SEX, IOANNE RVELLIO SVESSIO=
nensi interprete. Singulis cum stirpium, tum animantium historijs, ad naturae aemulationem expressis imaginibus, sue unius picturis, ultra millenarum numerum adiectis: non sine multiplice peregrinatione, sumptu maximo, studio atque diligentia singulari, ex diuersis regionibus conquisitis. additis etiam Annotationibus siue Scholijs breuissimis quidem, quae talem de medicinali materia omnem controuersiam facile tollant. Per GVALTHE

RVM. H. RYFF, Argentinum,

Medicum & Chirurgum

Omnia e doctissimorum uirorum lucubrationibus iamprimum concinata & in lucem aedita.

Cum Indice quintuplici, copiosissimo: quorum primus omnium ferè simplicium, quibus passim utuntur Medici, nomenclaturas Graecas: alter Latinas: tertius Officinis, Herbarijs, & Arabum fami=liae uulgares: quartus Germanicas: quintus Galli=cas, miro ordine complectitur.

ACCESSERE IN EVNDEM AVTOREM

Scholia noua, cum nomenclaturis Graecis, Latinis, Hebraicis & Germanicis,

IOANNE LONICERO auctore.

Cum Gratia & Priuilegio Imperiali.

Franc. Apud Chr. Egenolphum

[1543]

CLARISSIMO AC PRVDENTISSIMO
SENATVI FRANCOFVRDIANO, GUALTHERUS H. Ryff.
~~Argentinus~~, Argentinus, Medicus & Chirurgus, S.D.P.

QVVM SUMMVS RERVM OPIFEX DEVS, HOMINI nihil praestabilius mente, ratione atque intelligentia dederit, mirum uideri non debet, si nonnulli & ij quidem sapientissimi ueri, tantum studij, laboris ac uigiliarū contulerint ad eam partem excolendam & informandam, qua sola et reliquis animātibus & ipsis hominibus antecellerent. Hanc fortunā miscente nos, huic tam intolerabili malo, cū latius indies serpere uideremus, resistendu pu tavimus, atque Medicinae nobilissimae alumnae nostrae chariss. cui hac parte maxime fuit iniuriae, supplias ferre, atque dignis copijs succurrere cum omnino statuissemus Pedanij Dioscoridis Anazabei tanque Coryphei palmāque ferentis qui u nice ~~tu~~ huic malo, tanquam alter Aesculapius siue Apollo mederi posset, de Medicinali materia libros sex in manus sumptibus: hoc enim foelicius medicam materiā nemo tractauit, ut Medicorum princeps Galenus testatur. quis enim de simplicibus medicamentis ab antiquis tum Graecis tam Latinis uaria scripta extant, non infoeliciter exarata tamen ὑπὸρ ἀπάντων ... ὀρθῶς ... Quamuis me non lateret uiros cum singularitum exactissima doctrina in hacre summum studium impendisse, in quorum albo Hermolaus Barbarus, Marcellus Virgilius, Leonicenus, Manardus, Ruellius, Iac. Syluius, Anth. Musa, & ex nostris his nullo modo inferiores ~~Co~~ Cornarius, Cordus uterque, pater & filius, Brunfelsius, mihi olim praeceptor charissimus, plurimumque obseruandus. & Hieronimus Tragus homo in dijudicandis, explorandis, examinandisque simplicium maximè stirpiū differentijs extra omnem (quad de Cicerone dictum est) ingenij ale am positus, post quorum luculentas ~~conceptiones~~ conceptiones rem paulo auctiorem facere institui, nec id fore citra communem utilitatem putans. Quamuis sciam non defuturos, qui uel argumentum uel me hominem naris (ut sic dixero) obesae incessant. Hi profecto sunt qui in omnes sibi iudiciū sumunt, qui lingua prurientes nimius quam

licenter.

EPISTOLA DEDICATORIA

licenter in alienam irruere famam nulla non hora permittunt sibi, etiam si saepe velut alba deprehendantur linea. Qui velut scorpionis ictu, optimum quenque lanciraverunt, ac fistulato vulnere (ut Hieronimi utar verbis) viā aperuerint, mox latius veneni pestiferā vim fundūt: Alta ut Plinius inquit ceu serpentum eorum lingua venenum vibrat, tabesque animi contrectrata omnia adurit, culpantium omnia, ac dirarum alitummodò tenebris quoque & ipsarum noctiū quieti inuidentes, gemitu, quę sola vox eorum est, ut inauspicatorum ani-mantiū vice obvij quoque ~~ret~~ velent agere aut prodesse vitae, necullum tatem abominati spiritus precium novere, q̄ odisse, culpare atque carpere omia. Quorum ego virulentiam, dum pestilenti spiritu optimum quenque afflatum volunt, impudentiorem putavi, quam ut eis respōdendum haberem. Bonorum tantum ego judiciam reformido, quibus utinam ipsis libeat exporrecta fronte hunc nostrum laborum excipere, ut nullius odio aut offensione adducti ad scribendum accessimus. Quod vero nostram lucubrationem vestro nomini dican-dam, nuncupandam q; percensui, Clarissimi Prudentissimiq; viri, in causa fuit incredibilis viri, in causa fuit incredibilis vestra virtus, vitae integritas, & eruditio singularis, summa denique om-nibus in rebus prudentia, unde vestra Respub, virtute honesta, religione ac pietate integra, iure ac legibus — aequa, opibus firma, copijs locuples, & gloria semper ampla fuerit, nec me parum denique commouit, adversus bonos, studiosos atque eruditos viros cūm amor tum benevolentia singularis ut vestri

~~[illegible]~~ / Sam

ſam aliquem haud leuē, imprudentiores accipere poſſent. Hanc fortunā miſerti
nos, huic tam intolerabili malo, cū latius indies ſerpere uideremus, reſiſtendū pu
tauimus, atq; Medicinæ nobiliſſimę alūnæ noſtrę chariſſ. cui hac parte maximę
fiūt iniuriæ, ſuppetias ferre, atq; dignis copijs ſuccurrere cūm omnino ſtatuiſſe-
mus, Pedanij Dioſcoridis Anazarbei tanq; Coryphei palmā q; ferentis, qui u
nicè huic malo, tanq; alter Aeſculapius ſiue Apollo mederi poſſet, de Medicina
li materia libros ſex in manus ſumpſimus: hoc enim fœlicius medicam mate-
riā nemo tractauit, ut Medicorum princeps Galenus teſtatur. q̄uis em̄ de ſim
plicibus medicamentis ab antiquis tum Gręcis tum Latinis uaria ſcripta extent,
non infœliciter exarata, tamen ὑπὲρ ἁπάντων οὐδεὶς οὐδενί. Quare hunc tanquam
limpidiſſimum fontem, ex quo harum rerum cognitionem ueram rectamq; uni-
cè petendam hauriedamq; eſſe cenſent uno ore omnes docti Medici, præ cæte-
ris omnibus puriorē, magiſq; fide dingnū delegimus in hunc commētariolum ſi
ue ſcholia aut annotationes breuiſſimas quidem, quibus tamen omnis de ſimpli
ci medicina ſiue medicinali materia, controuerſia facile tollitur, ut hæc Medici-
næ pars priſtino ſuo candori reſtituatur, cudere inſtituimus, ac locos aliquot re-
purgare, et quod ſummè neceſſarium putauimus, hactenus uero nulli tentatum,
cūm ſtirpium tum animalium, quorum hic autor meminit, aut alioqui in re Medi
ca uſus increbuit, uiuas imagines ſingulis capitibus adijcere curauimus ad naturę
æmulationē quā artificioſiſſimè expreſſas, quibus clarior dilucidiorq; fieret Di
oſcoridis lectio, ut quæ iamdiu caligine obducta fuerat, iamdiuq; obſcurata ali-
quid lucis reciperet, atq; adeò altius infigeret aīo ea quę nudis uerbis exponit
hiſtoria, artificioſa pictura. Hanc uerò prouinciam, ſi rem attentius exactiuſq;
perpendimus, non ſatis ſcio an humeris noſtris parem aſſumpſerimus; id tamen
audendum cenſuimus, ubi hoc animaduertimus futurum gratum pleriſque ſtu-
dioſorum, perſuaſum enim habebam ſi quid lucis huic autori accederet hoc no-
ſtro labore, atque hac parte ſcilicet in re herbaria, rectaquè atquè exacta Medici
nalis materiæ cognitione, Medicinæ præclariſſimum ſtudium aliquid ſubſidij
caperet, id enixim ab omnibus naturæ rerum ſtudioſis experi. Quamuis me
non lateret uiros cūm ſingulari tum exactiſſima doctrina in hac re ſummum ſtu-
dium impendiſſe, in quorum albo Hermolaus Barbarus, Marcellus Virgilius,
Leonicenus, Manardus, Ruellius, Iac. Syluius, Anth. Muſa, & ex noſtris his
nullo modo inferiores Cornarius, Cordus uterque, pater & filius, Brunfelſius,
mihi olim præceptor chariſſimus, plurimumquè obſeruandus. & Hieronimus
Tragus homo in dijudicandis, explorandis, examinandiſquè ſimplicium maxi
mè ſtirpiū differentijs extra omnem (quod de Cicerone dictum eſt) ingenij ale
am poſitus, poſt quorum luculentas conceptiones rem paulo auctiorem facere
inſtitui, nec id fore citra communem utilitatem putans. Quamuis ſciam non de
futuros, qui uel argumentum, uel me hominem naris (ut ſic dixero) obeſæ in-
ceſſent. Hi profecto ſunt qui in omnes ſibi iudiciū ſumunt, qui lingua pruriētes
nimis quam licenter in alienam irruere famam nulla non hora permittunt ſibi,
etiam ſi ſæpe uelut alba deprehenduntur linea. Qui uelut ſcorpionis ictu, op i-
mum quenque lancinarunt, ac fiſtulato uulnere (ut Hieronimi utar uerbis) uiā
aperuerint, mox latius ueneni peſtiferā uim fundūt. Atra, ut Plinius inquit, ceu
ſerpentum eorum lingua, uenenum uibrat, tabeſquè animi contrectata omnia
adurit, culpantium omnia, ac dirarum alitum modò tenebris quoque & ipſarum
noctiū quieti inuidentes, gemitu, quę ſola uox eorum eſt, ut inauſpicatorum ani
mantiū uice obuij quoque uetent agere aut prodeſſe uitæ, nec ullum tamen abo
minati ſpiritus precium nouere, q̄ odiſſe, culpare atque carpere omnia. Quorum
ego uirulentiam, dum peſtilenti ſpiritu optimum quenque afflatum uolunt, im-
pudentiorem putaui, quàm ut eis reſpōdendum haberem. Bonorum tantum

ego

ego iudicium reformido, quibus utinam ipsis ita libeat exporrecta fronte hunc nostrum laborem excipere, ut nullius odio aut offensione adducti ad scribēdum accessimus. Quòd uerò nostram lucubrationem uestro nomini dicandam, nuncupandamq́ percensui, Clarissimi Prudentissimiq́ uiri, in causa fuit incredibilis uestra uirtus, uitæ integritas, & eruditio singularis, summa denique omnibus in rebus prudentia, unde uestra Respub. uirtute honesta, religione ac pietate integra, iure ac legibus æqua, opibus firma, copijs locuples, & gloria semper ampla fuerit, nec me parum denique commouit, aduersus bonos, studiosos atque eruditos uiros cùm amor tum beneuolentia singularis ut uestri nominis famæq́ atque dignitatis splendoribus hic labor noster illustratus, uestris auspicijs semper tutus, meæ quoque erga uos obseruantię perenne monumentum, non longis tantum seculorum spacijs, uerùm omnino si fieri possit, inuersis naturæ legibus sempiterni & continentis æui diuturnitate donatus uiuat, floreat elucescat. Vos igitur amplissimi prudentissimiq́ uiri pro uestra humanitate munusculum huiusmodi benignè (ut soletis) suscipiatis, putetisq́ omnem meam operam, studium, industriam, quicquid est in me uel ingenij uel uirium, uestræ amplitudini esse paratissimū. Francoforti ad Mœnum, prid. Cal. Septem. Ann. Do. M.D.XL.III.

GRÆCORVM NOminum huius operis index.

ὕδ

LATINORVM NOmenclationum Index.

Cande

Feſtu-

Lilium

Carpo

GALLICARVM *nomenclationum* Index

Germanicarum uocum Index.

L.

Saur

Wild

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBRI PRIMI PRAEFATIO, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete.

QVANQVAM amicissimè Aree, complures non ueterum modò, sed recentiorum quoq;, de medicamentorum compositione, uiribus atque probatione commentati sunt: nobis tamen nec uanum, nec à ratione abhorrentem impetum animi ad hoc opus incessisse, tibi ostendere tentabimus: quòd eorum nonnulli absolutum nihil ædiderunt, alij quàm plurima, quæ auditu percunctando didicerant, scriptis tradiderunt. Siquidem Bithynus Iolas & Heraclides Tarentinus, omissa prorsus herbarum tractatione, rem sane quàm pauci perstrinxerunt. Neq; uerò omnes illi de metallicis quicquàm rebus aut odoramentis memoriæ prodiderunt. Crateuas autem herbarius, & Andreas medicus, qui cæteris diligentius hac in parte uersati uidentur, radices multas apprime utileis, herbasq;, haudquaquam adnotatas, reliquerunt. Verumtamen priscorum subscribere oportet sententijs: quos, etsi pauca ipsis referantur accepta, magnam tamen impendisse diligentiam constat. Iunioribus minus assentiendum: è quibus Iulius Cassus, & Niceratus, & Petronius Niger, & Diodotus, Asclepiadæ omnes, medicinalem materiam uernaculam cognitamq; uulgo, dignam censuerunt quæ ab ipsis literis exactè mandaretur: & medicamentorum uires probatieósq; cursim complexi, sic nullo experimento eorum effectus colligentes, inani uerò reddendarum causarum studio uerba fundentes, alia pro alijs scriptitando, rem in aceruum congeriemq; controuersiarum extulerunt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, euphorbium, nascentis in Italia, chamelææ succum esse contendit: androsæmonq; eandem herbam cum hyperico esse. quinetiam aloën in Iudæa fossilem nasci, & pleraq; his similia exponit, reclamante euidentia, quæ prorsus ueritati refragantur. Quibus coniectura colligi potest, ea, non oculata fide, sed narratione potius ab alijs accepisse. In ordine ijdem ipsi aberrarunt, partim eorum discrepanteis nullaq; cognatione coniunctas uireis collidentes: partim per elementa literarum scripta in ordinem digerentes, quò facilius memoriæ mandarentur, genera & eorum effectus à sua cognitione disiungentes. Nos uerò ab ineunte, ut ita dicam, iuuenta, iugi desiderio cognoscendæ materiæ allecti, permultis regionibus peragratis (nec enim nescis nos militarem uitam exegisse) tuo hortatu commentationem in sex libros contulimus. quod opus tibi dicamus, Aree, animi gratitudine obsequentes, ob eum quo nos prosequeris affectum. Etenim natura cum in omneis eruditione excultos, tum uerò in eos quibus cum tibi eiusdem artis necessitudo intercedit, pronus ad amicitiam esse soles: in nos etiam aliquanto peculiarius. Enimuero non paruum præbet tuæ probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Bassi singularis erga te amicitia: quam unà nobiscum degentes nouimus, cum mutuam inter uos beneuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autem te uelim, eosq; qui in hosce commentarios incident, ne in uerbis facultatem nostram æstimetis, sed potius adhibitam rebus cum peritia curam. Etenim plurima uisu ipsi exactissimè cognouimus: quædam etiam ex ea, de qua inter omnes conuenit, historia, percunctationeq; rerum apud singulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut differenti ab alijs ordine tradito, genera medicinarum uiresq; describantur. Quòd autem necessaria sit medicamentorum ratio, nemo est fermè qui ignoret, quòd ea & toti coniuncta sit, uniuersisq;

eius partibus efficax administret auxilium. Quare per medicamentorum compositiones atq; misturas,& facta in morbis pericula extendi, & incrementum capessere potest, quàm plurimum conferente singulorum medicaminum cognitione. Quinetiam uernaculam familiaremq; materiam complectemur, ut perfecta sit quæ à nobis relinquetur doctrina. Verum imprimis curam impendere oportet, ut suis temporibus singula & demetantur & recõdantur. certè pro horũ ratione aut ualent uiribus, aut euanido nulloq; munere funguntur. Serena igitur cœli constitutione demetenda sunt. Magni siquidẽ refert inter colligendum, si uel squalores uel imbres infesti sint: quemadmodum si loca, in quibus prodeunt, cliuosa, & uentis exposita sint & perflata, frigidaq; & aquis carentia: in his enim locis uires eorum longè ualidiores intelliguntur. Contrà, quæ in campestribus, riguis, & opacis, cæterisq; locis à uento silentibus enascuntur, plerumque degenerant, & minus uiribus ualent: multoq; magis, si non suo tempore nec oportunè colligantur, aut si per imbecillitatem intabuerint. Neq; ignorandum, sæpe pro peculiari loci natura, aut anni clementia, maturius aut serius adolescere. Nonnulla propria ui, hyeme florent & folia pariunt: quædam bis anno florifera. Quare cui in animo est horum peritiam assequi, necesse est eum prima germinatione solo emergentibus, adultis & senescentibus, adesse. Nam qui pullulanti herbæ duntaxat adstiterit, adultam cognoscere non potest. neq; qui adultam tantum inspexerit, nuper erumpentem noscet. Quo fit, ut propter mututam foliorum faciem, caulium proceritates, florum seminisq; magnitudinem, & id genus alias peculiares notas, nonnulli qui olim has rerum uarietates non perspexerunt, magno in errore uersentur. Quæ causa etiam nonnullis scriptoribus imposuit, qui herbas quasdam, uerbi gratia, gramen, quinquefolium, & tussilaginem emittere florem, fructum & caulem, negant. Ergo qui sæpius ad uisendas herbas & earum natales se contulerit, earum cognitionem maximè consequetur. Scire etiamnum conuenit, sola ex herbaceis medicaminibus ueratri genera, nigrum, inquam, & candidum multis edurare annis: reliqua à trimatu inutilia. Quæ uerò fruticosa sunt, sicut stœchas, trixago, polium, abrotonum, seriphum, absinthium, hyssopum, & alia id genus semine prægnantia dementantur. flores quoq; antea, quàm sponte sua decidant: fructus autem, ut maturi decerpantur necesse est: & semina, ubi siccari cœperint, priusquàm defluant. Herbarum succus & foliorum elici debet, germinantibus tum primum cauliculis. Lac & lachrymæ excipiantur, inciso per summum adolescentiæ uigorem caule. Radices, & liquamenta, corticesue ut recondantur, eximere conuenit cum herbę suis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis asperginem non redolentibus: sed quæ luto aut puluere sunt obsitæ, aqua elui debent. Flores & omnia qua iucundum odorem efflant, arculis tiliaceis, nullo situ obductis, reponantur. Nonnunquam charta aut folijs semina, ut perennent, aptè inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia, argentea, uitrea, aut cornea conuenit. Fictilis etiam, si modò rara non sit, accommodatur: & lignea, præsertim è buxo: sed æneae uasa ocularijs medicamentis liquidisq;, & omnibus ijs quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas stagneis uasis recondi conuenit.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBER PRIMVS, IOANNE RVELLIO SVESSIONENSI INTERPRETE.

Singulis styrpium historijs, uiuis & ad naturæ æmulationem expressis imaginibus seu picturis adiectis: ut ea quæ nudis uerbis exponit historia, rectius exprimeret, atq; adeò altius animo infigeret artificiosa pictura. Additis etiam annotationibus breuissimis quidem, quæ tamen omnem controuersiam de medicinali materia facilè tollunt. Ex doctissimorum uirorum lucubrationibus summo studio concinnatæ.

The white flow[r]e de luce

IRIS. CAPVT I.

The purpull flower de luce.

Iris Florentina.

Iris Germanica.

IRIS à cœlestis arcus similitudine nomen accepit. Folia fert gladioli, sed maiora, latiora, & pinguiora. *Flores à caule æqualibus inter se spacijs distant uarij: siquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cœrulei conspiciuntur. qua diuersi coloris specie, quędam cœlestis arcus imago repræsentari uidetur. Radices subiacent geniculatæ, duræ, odoratæ: quæ frustatim dissectæ, in umbra siccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica, & Macedonica: & inter has latissima, quę pumila

*Alij legunt: Flores alternis semper cauliculis inflexi.

ferè & densa cõstat radice, frangenti contumax, subrufo colore, gustu amaro*, odore perquàm syncero, ita ut nullum prorsus situm redoleat. quę dum tunditur, sternutamenta mouet. Secundum locũ habet Africana, candicãs, gustuq; amara. Teredines in uetustate sentiunt, tunc tamẽ odoratiores reddi solent. Vis om̃ibus excalfactoria, extenuans, contra tussim efficax. humorum qui ægrè reijciuntur crassitiem digerunt. bilem crassamq; pituitam ex hydromelite drachmis septem epotæ purgant. somnum conciliant. lachrymas ciunt. torminibus medentur. Eędem potæ ex aceto auxiliantur serpentium ictibus, lienosis, conuulsis, perfrictionibus, horroribus, & qbus genitura effluit. menses ex uino potæ pellunt. Decoctum earũ, fœminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandaq; in eis uenarum spiracula. ischiadicis infunditur. fistulas ac sinus carne explet. Radices ex melle glandis modo subditæ, partus extrahunt. quin etiam coctæ & illitæ, strumas, ueteresq; duritias emolliunt. Siccę quoq; ulcera replent, & cum melle purgant. nudata ossa corpore operiunt. doloribus capitis, cum aceto et rosaceo magna utilitate illinuntur. Admotæ cum albo ueratro & duabus mellis partibus, lentigines & uitia cutis in facie à sole contracta emaculat. pessis, malagmatis, & acopis inseruntur. In uniuersum, magni ad omnia usus.

* alij feruido

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΙΡΙΣ Græcis. Latinis Iris. Germanis himelschwertel & Violwurtz. Gallis des flambes, à foliorum similitudine, quæ flammæ linguas referunt, dicta. Quinetiam nonnulli gladiolum appellauere eadem ratione: unde in quibusdam Galliæ partibus nomen adhuc retinet: uocant enim du glaiz. Officinis proprium nomen retinuit.

Iridis radix laudatior parua, densa, frangi contumax, subruffa, amara, sternutamenta dum tunditur ciens, odorata qualis ex Illiride mediterranea Dioscoridi, Galeno, cæteris omnibus prædicatur: ob id eam Illiridem uocare consueuit Andromachus. Elige autem in Illiricæ genere odoratiorem: nam unumquodq; est præstantißimum, quod generis sui odorem habet ualentißimum. Iris autem quæ ex Libya magna Romam affertur, tantum ab Illirica differt quantum corpus mortuum à uiuo. Quæ autem in alijs regionibus crescit, non ita multum deficit: unde Iris Gallica alba purgata usurpatur lib. 8. comp. phar. part. & hodie paßim pro Illirica, Florentina nobis obtruditur.

Iris coquit, tenuat, calfacit, pituitam crassam & bilem purgat, humorem ex pulmone craßum expectorat.

Galen. lib. 1. Antidotorũ. Gal. lib. 6. et 9. cap. ph. p. Gal. lib. 1. antidotorum. Lib. 9. cap. ph. p.

Acorum. Caput II.

Acorum folia iridis habet, angustiora tamen: radices non dissimiles, complicatas, non in rectum sed obliquum actas, & summo cespite sparsas geniculis interceptas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas. Optimum est densum, candidum, plenum carie, non exesum, odoratum, cuiusmodi Colchidicum & Galaticum, quod aspletion dicunt. Radici uis calfactoria. Decoctum potu urinam cit. prodest lateris doloribus, & iecinoris atq; thoracis: item torminibus, uulsis, ruptis. lienem absumit. urinæ stillicidio & serpentum ictibus auxiliatur, insidentibus ad muliebres affectus iridis modo utiliter imponitur. oculorum caligines succo discutit. antidotis radix magno usu commiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΑΚΟΡΟΝ & Aphrodisiam Græci uocant. Aphrodisiam uerò à Venere, quam Ἀφροδίτην uocant, & hos Latini etiam imitati Veneream appellauerunt, & radicem nauticam eò quòd plurimum secus amnes & in aquosis natales suos habeat, licet etiam in alijs locis nascatur: sed primæ habetur, suntq; in prima bonitatis æstimatione acori radices, quæ in aquosis nascuntur, authore Plinio lib. 25.

Acorus gustu acri, & modice amaro, odore iucundo, tenui consistentia, calidus, siccus ordine tertio. Is nunc esse uidetur quibusdam Calamus aromaticus, alijs potius Galanga. Quibus repugnat

Our Galanga

Acorum.

Gladen or the Flagge

Acorum quo hodie Officinæ falsò utuntur.
Germanis Ackerwurtzel. Geel schwertel. Drachen wurtzel. Geel wasser lilien.

Actuarius in antidoto aurea Alexandri, in qua γαλάνγαρ (sic enim cum Arabibus uocat) & multis interiectis, acorum, eodem pondere ad finem uerò calamum aromaticum diuerso pondere misceri scribit.

Acorus omnino uerus magnitudine ireos, Galanga maior hodie Officinis. Gallis Galange große, ou grande Galange, Germanis Groß Galgant Wurtzel dictus. Ignotus tamen quibus adhuc est, eius loco galangam minorem magno successu miscuerint, interdum calamum odoratum. Qui uerò nobis frequens ostenditur, palustris acorus est, & aliqua saltem acori species, insipidus, inodorus, substantia crassa, frigidus, siccus, à xiri planta acri diuersißimus: quadripartito tamen sectus, & sole siccatus, triennio seruatur: non utendus hic, nisi medicus imperauerit. Veri autem prouentus nunc uberrrimus ubique conuehitur ex India, Lusitanorum (ut audio) nauigationibus.

Meum.

*Alij aniso.

Wylde dyll

Caput III.

MEon, quod Athamanticum uocant, in Macedonia & Hispania plurimũ gignitur, anetho* folijs & caule simile, sed eo crassius binum fermè cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumq; radicibus, lõgis, tenuibus, odoratis, linguã excalfacientibus. Quæ feruefactæ ex aqua, uel tritæ citra coctionem, præclusorum renum uesicæq; farctæ uitia potu leniunt. urinæ difficultati medentur, stomachi inflationes discutiunt. Torminibus, affectæ uuluæ, articulorum doloribus, atque fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in eclegmate auxiliantur. sanguinem per menstrua pellunt, desessionibus feruefactæ. infantibus autem illitæ imo uentri, urinas mouent. quod si plus quàm deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Μέον ἀθαμαντικόν.

Meu seu Meon *Latinis.*

Officinis anethum siluestre hodie uocant.

Germanis Eberwurtz.

Gallis uulgo feniculus tortuosus dicitur. apud Allobroges montanos, Citrach.

MEVM *nobis frequens, Dioscoridis picturam explet, tamen præstantius* Macedonicum, *aut Hispanicum: sed* Ahamanticum *laudat* Andromachus *minor in sua* Theriace.

Gal.li.1.anti.

Calidum est ordine tertio, siccum secundo, urinas & menses mouet, ut asarum, sed largo usu cephalalgicum est.

Gale.lib.9.c. ph.p.& lib. 7.simp.

Marcellus Vergilius Florentinus hic perperam & falso legit tum apud Plinium tum apud Dioscoridem: caule folijsq; aniso similibus: cum hæc herba quam hic meon ille meu uocat, caule & folijs anetho similis sit. Et sic etiam meon interpretantur medici recentiores, dicentes id esse agreste anethum.

Cyperus.

Englisshe Galingall

Cyperus. Cap.IIII.

CYperus, quem aliqui erysisceptrum, ut aspalathum appellant, folia fert porraceis proxima, sed longiora & exiliora: caulem odorati iunci, cubitalem aut maiorem, angulosum, in cuius acumine minuta folia cum semine exoriuntur: radices, quarum in medicina est usus, cohærentes inter se, oleis oblongis similes, aut rotundæ, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. In lacunosis, palustribus & cultis enascitur.

Optima

Optima est grauissima, densa, fractu contumax, plena & aspera, odoris cum quadã acrimonia iucundi, qualis est Cilicia, Syriaca, & quæ à Cycladibus insulis petitur. Huic calida uis inest. Venarum spiracula laxat. urinam ciet, ad calculos, aquamq́; subter cutem utilissimè bibitur, aduersus scorpionum ictus remedio est. perfrictionibus uuluæ, & præclusionibus, fotu prodest. pellit menses. Contra ulcera oris, etiam si depascant uorentq́; farina eius efficax est. Malagmatis calfacientibus, & unguentorum spissamentis bene adij ci solet. Aliud cyperi genus tradunt in India nasci, gingiberis effigie, quod manducatum croci uim reddit, gustu amaro sentitur, & illitum præsentem psilothri uim exhibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

GRAECIS κύπηρος ἢ κύπειρος οἱ δὲ ἐρυσισκηπτρον.
Cyperus & Cypirus Latinis dicitur.
Officinæ Latinum nomen adhuc retinent.
Germani uocãt Wilde galgen. Veldkircher Galgant, *ubi magna copia prouenit, etiã locis incultis.*
Gallis sonchet & galange sauuage.

Erysisceptri nomen etiam peculiare & commune est aspalato & uerbenacæ, à calathis & uirgis. Nam Græci ἔρυσον calathum uocant, & sportam, σκῆπτρον uerò sceptrum & uirgam. Sicq́; dictæ sunt, eo quòd caules & uirgæ ipsorum uirides lentore suo in calathos, sportas, tegetes, & id genus alia texi, & in nexus circumagi poßint.

Cyperis seu radix cyperi calefacit, siccat sine morsu, subastringit, incidit, ulcera præhumida cicatrice claudit, calculos frangit, urinam & menses mouet, oris halitum commendat, ut lignum aloës uerum.

Cyperus Indicus inter zingibris radices inuentus, Curcuma Venetijs, in Gallia uulgo terra merita dicitur. — *Galen. libr. 1. comp. ph. p.*

Curcuma.

Cyperus Babilonicus.

Ad odoris gratiam cypirus additur tenuantibus capillos. A figura caulis, iuncus triangularis Plinio: quadratus Celso. licet rarò hic quadrangulus: angulosus Dioscoridi, non definito angulorum numero.

Cyperus Babilonicus galanga quibusdam dicitur, uulgaris scilicet ac minor, nam maior acorus esse dicta prius est. Est autem Actuario, Barbaros in multis imitato, radix subrubra, geniculata, intorta, grauis, sapore acerrimo linguam admodum uellicante, calida, siccatertio gradu, odore & figura quadam cyperi. Coctionem iuuat, flatus dißipat, oris halitum commendat, uenerem excitat etiam ore retenta, cerebrum roborat naribus indita, cordis palpitationi prodest. Germanis Galgant wurtzel. *Gallis galange dicitur.* — *Serapio.*

Cardamomum. Caput V.

CArdamomum optimum est quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroq́; deuehitur. In India quoq; & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti cõtumax, occlusum, farctumq́;. quod enim huiusmodi non est, exoletũ iudicatur,

Cardamomum.

& gustu acre, subamarum, & odore caput tentãs. Excalfactoriam uim habet, potumq; ex aqua facit ad comitiales, ischiadicos, tusses, neruorum resolutionem: item ad rupta, uulsa, tormina. latas uentris tineas excutit. Ex uino autem potum, renibus, difficultati urinæ, à scorpione ictis, neque non omnibus uenenum uibrantibus, auxilio est. Cum cortice radicis lauri epota drachma calculos comminuit. partus suffitu enecat. scabiem ex aceto illitum adimit. Et ad unguentorum spissamenta additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis καρδάμωμον. *Officinæ Latinum nomen retinuerunt.*

Germanicè Cardamömlin, *Cardamomum maius, minus uerò* Paris körner *nuncupant, quemadmodum & officinæ distinguere solent.*

Galli melegette, grains de paradiß. Cardamomum minus, maius uerò Latino nomine & officinis usitato nominant.

Iacobus Siluius nostra tempestate doctißimus medicus contendit Cardamomum Serapionis utrumque tam maius, quod Granum paradisi & mellegetam uocatum putant plæriq;, quàm minus, nihil habere commune cum uero, id est Dioscoridis & Galeni Cardamomo. Sed Valerius Cordus, eximiæ eruditiõis iuuenis, paternis uestigijs insistẽs incredibili restaurãdæ medicinæ studio amoreq; flagrãs, cõtrariũ asserit, scilicet nos uerũ cardamomũ hodie nõ desiderare, cùm Dioscorides fructũ frangenti contumacem non semen intellexerit. Habet enim semẽ quasi in capsulis, unde Græcis capsicon nuncupatur. Vnde apud Galenum legitur: καρδάμωμον ἐξεντερισμένον, *non quòd ab internis purgatum est, & interiore sua parte euacuatur. albo uidelicet eiecto. sed cui exterior cortex capsulæ detractus est, durus & frangenti contumax.*

Nardum.

Cardamomum nigrum, lib. 9. comp. ph. part. & 1. antido. & in theriaca ad Pisonem.

Manardus Ferrariensis inter tria Cardamomi genera solam amaritudinem desiderat.

Nardum. Cap. VI.

DVo nardi genera: unum Indicum, alterum Syriacum appellatur, non quòd in Syria proueniat, sed quòd montis in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectitur. Ex hoc Syriaci genere præcipuum est recens & leue, largam gerens comam, flauum colore, perquàm odoratum, ac cyperum redolens, breui spica, amaro sapore linguam siccante, quod diu in sua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem nardum quoddam Gangitis uocatur, à fluuio Gange, apud quem enascitur, montem præterfluente. quod genus ob multam loci,

tam loci, in quo prodit, uliginem, uiribus infirmius est, atq; procerius adolescit, plures ferens spicas ab unica radice comosas, unaq; conuolutas, ac grauiter olentes. Montanum autē odoratius, spica breui ac mutila, odore cypero uicino. cęteras habens Syriaci dotes. Est & genus quoddam cui Sampharitico nomen locus indidit, frutice breui, in magnas se spargens spicas, candidiore interim medio caule, hircorū uirus supra modum redolente, quod improbatur. Madefactū uendi solet. quod uitium ex eo deprehenditur, quòd candida sit spica, & squalida, nulloq; puluere obsita. Adulteratur stibio cum aqua aut palmeo uino, inspissationis ponderisq; causa inspirato. Intueri autem oportet si lutum radicibus insideat, & incerniculo puluerem excutere, eluendis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouent: aluum potu sistunt, uuluæ profluuia, saniemq; apposita supprimunt. Nauseæ ex aqua frigida auxiliantur, & stomachi rosionibus, inflationi, iecinori, regio morbo, renum uitijs. Aquę autem incoctæ fotu ad insessum, uuluæ inflāmationibus medentur. ad glabras oculorum genas ualent: siquidem eas ad densiorem pilum reducunt. perfusis humore corporibus insparguntur. Miscentur antidotis, & in fictili non picato ad ocularia medicamenta reconduntur, trita in farinam, & cum uino in pastillos coacta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Νάρδος Græcè. Spica nardi, & nardus Latine nominatur. Officinæ Latino nomine uocant. Germanis Edel frembd wolriechende spicken nardi, *Latino ferè nomine. Gallicè aspic doultre mer.*

Nardi spica & radix, calida excessu primo, sicca secundo: astringit, subacris, & leuiter amara, iecur et stomachū roborat, sumpta et admota, urinā ciet, fluxiones intestinorū, capitis, thoracis siccat. Gale. lib. 8. simpl.

Nardus igitur est mistæ substantiæ et facultatis tū digerentis, tū repellentis, & roborantis. Nardus præterea uim habet non exiguam coquendi omnes frigidas dispositiones. Ea est multiplex, præstantissima est Indica, secundo loco Gallica, pòst Cretica, & quæ apud nos montana ex Cilicia, & nardina herba potius quàm nardus uocatur. Radix nardi Indicæ, & apud nos montanæ modicè astringit. Nardus indica quanquàm radix est, tamen etiam νάρδου στάχυς, seu cum Actuario & Hera. lib. 6. compo. pharm. part. in diabesasa ναρδόσταχυς. id est spica nardi, à similitudine formæ cum spica. Tamen Philo in sua antidoto Creticam nardum, uel ut alij eius ænigma interpretantur, Indicam, radicis falso nomine dici autumat, quoniam spica nardi nuncupatur. Nardus etiam Syriaca usurpatur in arteriace. 12. Andro. sed imbecillior est q̃ Indica. L. 6. & 8. c. ph. p. L. 9. c. ph. p. L. 6. c. ph. p. Lib. 1. Anti. L. 9. c. ph. p. Gale. libr. 7. phar. p.

Nardum Celticum.

Fugienda nardus quæ ἔκπλυτος, id est, elota dicitur, & eligenda quæ ὄμφας lingua Barbarorum dicitur. Lib. 1. Anti.

Spica uulgaris, odoris & saporis gratiam illam non habet, imò inter coquendum odoris est grauißimi, & ægros lædit: estq; uerius pseudonardus, quàm uera nardus. I. Syl.

Nardum Celticum. Caput VII.

A kinde of Spikenarde that growith in Fraunce

Celticum nardum nascitur in Liguriæ Alpibus, saliunca patrio nomine appellatum, prouenitque in Istria. Exiguè frutificat, & cum radicibus in manuales fasciculos cōponitur. Folia habet oblonga, colore in flauū languido, florem luteum. Cauliculorum & radicum duntaxat usus est, & odoris suauitas. unde pridie fasciculos aqua abluere expedit, & exempta terra pauito solo atque humenti subiecta charta reponere, postridie repurgare. siquidem utile, cum aceroso alienoque propter humoris uim non excutitur. Adulteratur imposita herba simili, quæ hirculus uocatur, ab odoris grauitate: sed facilis cognitio. nanque herba candidior est, sine cauliculo, minoribus folijs, radice neq; amara, neque odorata, uti uerum nardum est. Itaque radices atque cauliculi, abiectis folijs triti secernuntur, uino

excipiuntur, digerunturq; in pastillos, & ita fictili nouo diligenter operto, asseruari debent. Laudatur maximè recens, iucundi odoris, radice numerosa cohęrēs, plenum, nec fragile. Ad eadem quę Syriacum pollet: sed uehementius urinam cit, & stomacho utilius est. Inflammationibus iecinoris, & felle suffusis auxiliatur. Contra stomachi inflationes, cum absinthij decocto bibitur: itē aduersus lienem, renum & uesicæ uitia, & uenenatos ictus, ex uino. Additur in malagmata, potiones, & calfacientia unguenta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κελτικὴ νάρδος.

Latinis, qui græcam appellationem imitantur, celticum nardum. Officinis Spica celtica, & nardum Gallicum.

Germanis Marien magdalenen blümlin.

Gallis patrio nomine, ut Dioscor. des tradit, Saliunca nominatur.

Gal. lib. cōp. ph. — *Nardi Gallicæ cum radicibus & terra circundata fasciculum unum cum alijs ad columellas laxatas adhibet Archigenes: astringit enim & digerit nardus Gallica, ambo mediocriter. Nardi Celticæ flores usurpantur apud Galenum in tertio Andromachi medicamento. Nardus autem Gallica seu Galatica, seu Celtica dicitur: nam gentem eandem Gallos, Galatas, & familiarius Celtas appellant. In Liguriæ Alpibus ea nascitur Dioscoridi. Radice igitur utilior apparet ex initio lib. 8. simpl. spica tamen non inutilis. Laudatur enim recens, leuis, larga coma, spica breui, flaua, odoratissima, cyperum redolente, diuq; in sua odoris gratia permanens, amara, linguam mordens.*

lib. 6. c. ph. *Ibidem.* *lib. 1. antid.*

Montanum Nardum. Caput VIII.

MOntanum nardum, quod ab aliquibus thylacitis & niris appellatur, in Cilicia & Syria nascitur, surculo & folijs eryngio similibus, minoribus, minimè tamen spinosis asperisq;. Radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu hastulæ regiæ, sed longè gracilioribus, & longè minoribus. Neq; caulem, neque fructum, neq; florem profert. Ad eadem ad quæ Celticum efficax.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ὀρεινὴ νάρδος.

Latinis montanum nardum dicitur.

Hodie hoc omnino caremus.

Asarabachar.

Asarum. Caput IX.

ASarum, quod & ipsum aliqui syluestre nardum appellant, hederæ folijs, minoribus* multò, rotūdioribusq;, floribus cytini, hyoscyami, purpureis. inter folia proxime radicem emicantibus, odoratis, in quibus semen acinosum * Cauliculos habet angulosos, asperos & molles, radices numerosas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini non dissimiles, longè tamen graciliores, odoratas, excalfacientes, & quæ linguam uehementer mordent. Excalfactoriam uim habet. urinam cit. hydropicis & uetusto coxendicum dolori prodest. Radices senis drachmis ex aqua mulsa potæ, menses trahunt, & ueratri albi modo purgāt. In unguenta additur. Vmbrosis montibus prouenit, sed plurimum in Ponto, Phrygia, Illirico, & Italiæ Iustiniensi* agro.

** Alij densioribus.*

** abūdat hæc clausula.*

** Iustiniēsi, uidetur abundare, cū hic autor longè ante Iustinū Cæs. scripserit.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΑΣΑΡΟΝ *Græcis.* *Asarum Latinis.*

Officinæ genuinum nomen retinuerunt.

Germanis

Germ. hasel wurtz. Gallis du cabaret appellatur. syllabarũ methatesi. Bachar enim uocabāt olim.

Asarum ualet folijs, flore, semine, sed efficacissimũ est radice, ellebori albi modo purgatoria, Diosc. Galenus tamen in hierapicra etiam asarum recipiente solam aloën purgatoriam uim habere scribit, asarum uerò humores malos ad urinas deducere, uires habere radices acori, sed ualentiores.

Iac. Syl.

Fodienda est cùm folia mittere incipit, & in sole siccanda (nisi recens utenda sit) quia in umbra situm celeriter trahit & senescit, præcipuè ex locis riguis: ex macris autem & sitientibus (quæ imprimis amat) minus est putredini obnoxia.

Gal. lib. 8. comp. ph. p. & lib. 6. simp.

ilde Valeryan Phu. Caput X.

Valeriana. Ouré comen or garden valeryan.

PHu, quod & aliqui syluestre nardum appellant, nascitur in Ponto, folio olusatri, aut elaphobosci, caule cubitali, aut altiore, læui, cauo, molli, in purpurã uergente, geniculis intercepto, florib. narcisso proximis, maioribus*, teneris, & ex albicãte purpureis: radice superius ad digiti minoris crassitudinẽ, ex obliquo uillosa in nigri ueratri aut iunci odorati modũ: capillamentis inuicẽ cõtextis, flauescentibus, odoratis, cũ quadã odoris grauitate nardũ æmulãtibus. Excalfacit, urinã mouet, si sicca potui det. Decoctũ eadem prestare potest. ad lateris etiã dolorẽ efficax. mẽses cit. antidotis inserit. Adulterat radice rusci ammista: sed maleficiũ deprehẽdit: quoniã hæc dura est, & frãgenti cõtumax, sine ulla odoris gratia.

*alij minorib.

Græci Φοῦ, Latini Phu, & Nardum syluestrem uocant. Officinæ illius loco Valeriana utuntur. Germani Wild Calmus / Groß Baldrian / & Tiriacs kraut appellant. Valerianam autem Katzenkraut / Klein Deñmarck, & Klein Baldrian.

PHV Dioscoridis, & cæterorũ Græcorũ, nostra Valeriana quã Germani ut diximus Deñmarck & Baldrian appellant, plurimũ exprimit, nisi florũ qui in muscario pusilli sunt, magnitudo desideretur, quare aliã herbã, priorẽ scilicet, quã Galli simul & Germani maiorem Valerianam nominant uerum esse Dioscoridis Phu, nemo sanæ mentis negabit, cùm descriptioni per omnia respondeat. Ma-

The potiarys call it foliu or Tembulu

Malabathrum. Caput XI.

Folium Indi, quo hodie utūtur officinæ, Mauritanis Tembulum appellatum.

MAlabathrum arbitrantur aliqui esse Indici nardi foliū, falsi quadam odoris cognatione, permulta enim nardum olent, quemadmodum phu, asarum, neris, secus autē res se habet. Nanq; malabathrum folium sui generis est, quod Indicæ gignūt paludes, lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Id collectum statim lino transsuitur, & siccatum recōditur. Tradunt siccatis æstiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi nō euenerit, ne amplius quidē renasci. Laudatur recens, ex cādido nigricās, integrum, nec fragile, odore caput feriens, quod diu in suaui odore permaneat, & nardum sapore imitetur, nullo salis gustu. Infirmum uerò & minutim contusum, præsertim si cariosum uirus olet, uitiosum est. Easdem nardo sortitur uires, sed efficacius omnia præstat. Vrinam uehementius ciet, ac stomacho magis prodest malabathri uis. Lippitudinibus inflammationibusq; tritum & in uino feruefactum commodè illinitur, subditum linguæ, oris halitum & suauitatem commendat. Vestium quoq; odorem interpositū seruat, & ab erosione tuetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

φύλλον ἰνδικόν, καὶ φύλλον μαλαβάθρου, & simpliciter φύλλον Græce.

Latinis folium Indum, & folium Malabathri.

Officinæ amissa & deperdita re nomen genuinum retinuerunt, Germanis negel bletter.

Galli Latinum nomen quemadmodum & Germani uerbum uerbo reddentes, feulet de Inde, & feulet de Malabathre appellant.

Malabathrum sui generis folium, Indicæ nardo, ut odore & sapore, sic uiribus simillimum, sed nardo efficatius. Laudatur recens ex candido nigricans, contumax frangi, integrum, odore uegeto nares feriente, & qui folio semoto persistat. Id nunc desijt, à quo tamen unguentum foliatum diuitibus Romanis mulieribus frequens, est dictum. Desijt & folium Syriacæ arboris Plinio celebratum. In horum locum Mauri inuexerunt folium laurino proximum, sed maius, & neruis tribus folium intercursantibus distinctum, odore iucundo. Primū illud folium Indum dicitur Serapioni: tamē Actuarius in hedichroo magmate. φύλλον ἰνδικόν, & φύλλον μαλαβάθρου ceu diuersa miscet: φύλλον ab his diuersissimū Dioscoridi describitur, uulgo Italis folium syluestre dictum. Hermol.

Casia lignea in the potiarie.

Casia. Caput XII.

CAsia, cuius complura sunt genera, iuxta odoriferam Arabiā gignitur, crassi corticis sarmento, folijs piperis. Eligenda est fuluescēs, pulchri coloris, coralij æmula, perquàm angusta, longa, crassa, & fistulosa, gustu mordens, et cum aliquanto feruore adstringēs, aromatica, uinoso odore, cuiusmodi est quæ ab incolis achy appellatur, ab Alexādriæ negociatoribus daphnitis. Huic præfertur crassa, purpurea, & nigricans, Zigir cognomine, quę rosam odore imitatur, præcipui in medicina usus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Museletico blasto, id est, germini cognomen est. Reliquæ uiles, & quæ aphemum* dicitur, nigra, insuauis, cortice tenui, ac rimoso: & quę darca & citto uocitatur barbaro nomine. Similior huic est pseudocasia, quàm ut explicari possit, quæ gustu coarguitur, cùm nec acris, nec odorata sit, hærentemq; medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædam fistula, mollis, leuis, surculosa, quæ antedictæ præfertur. Damnatur candicans, scabra, hircinum uirus redolens, & quæ tenui fistula & scabra cute sit. Vim obtinet calfaciendi, urinam ciendi, siccandi, & leniter astringendi

*al. asyphemum.

gendi

gendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, quæ præstandæ claritatis gratia cō cinnantur, & ad malagmata. Lentigines tollit cū melle illita, menses trahit, cōtra uiperarum ictus pota auxiliatur: aduersus intestinas inflammationes omneis, & renum uitia, pota proficit. Fœminis in solio desidentibus, aut suffimētis, prodest ad dilatationē uuluæ. Ea duplo pondere medicamētis mixta, cinamomi uicē supplet, si ipsum desit: nam eosdem effectus præbet, ad plurima perquàm utilis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κασία Grecè.

Caßia lignea & aromatica Latinè (est autem nostra canella) Officinæ nomē legitimū retinuerūt.

Caßia uerò genere proxima cinamamo est quim ipsa nōnunquam ex æmulatione euadit cinamomū, ut totum quidem ueluti exacta arbor, Casia uideatur: surculi autem in ea quidem cinamomi, ramis casiæ proximi reperiantur. Optima casia in cinamomum degenerat. Vidit enim sæpe Galenus casiæ sublimis & ramosæ ac fruticis æmulæ in magnitudine surculos cinamomi surculis ommino similes, corticis tenuitate, & firmißimis cinamomi notis in odore & gustu deprehensis.

Casia sæpe imponit, nisi sis in dijudicando expertus: pseudocasia enim ueræ est persimilis, sed odore minus est grato, & corticē medullæ adhærentem habet. Optima autem laudatißimaq; est κιῤῥα, ῥοδίζουσα, οἰνίζουσα, id est, rufa, rosam expirans, & uinum olens, gustum dulcem præferens, fistulosa, & aromatum modo uehementer odora. Casiæ cortex Actuario etiam dicitur σύριγξ τῆς κασίας idem, Casia Aegyptia idem, in asyneritico Casia cathartica, id est purgatrix quibusdam dicitur. ἡ σύριγξ τῆς κασίας, lib. 1. Antidotorum in compositione theriaces. Casia σύριγξ, id est, fistula, & κιῤῥα, id est, rufa dicitur in arteriacis Andromachi: τωῤῥά uero bis lib. 6. eiusdem. μελαίνα autem in fine lib. 7. bis, & lib. 8. eiusdem. ῥοδίζουσα deniq;, id est, rosam spirans, lib. 8. ξυλοκασία eadem Actuario, & Arabum alumnis casia lignea, Casiam fistulam cum Andromacho minore ad Galeni ætatem omnes theriacæ miscebant: hæc autem omnibus nota est, & comparatu facillima. Corticem uerò exteriorem (quem & fistulam dicunt) odoratu & gustatu ualentem habet: quod autem intus est, maximè imbecillum, ob id inutile. Aduersus putria, deleteria, uenena, proxima post cinamomum casia, quæ optima est. atq; illi cognata ualet: aromataq; cætera, nardus, iūcus odoratus, calamus, aspalathus, myrrha, crocus, eandem habent facultatem: sed Cinamomum digerit, Casia uerò & malabathri foliū, & amomum astrictionem participant, Casia, crocus, costus, amomus, nardus astringūt quidem, sed magis digerunt, præsertim costus.

Lib. 1. antid. Gal: in theriace ad Pisonē. Lib. 4. et 7. c. ph. p. κασία δαφνίτις. Lib. 9. c. ph. p. Lib. 1. antid. Lib. 8. c. ph. p. Lib. 4. c. ph. p.

Cynamon — Cinamomum Caput XIII.

CInamomi genera plura, patriū sibi nomen uendicantia. Præfertur tamē Mosyliticum, quòd casiæ, cui Mosyliti, nomen est, aliquam cōferat effigiem. Sed in eo genere recens, nigrum, ex uinoso in cinereum uergens, læue, tenuibus ramulis, ac frequentibus nodis cinctum, perquàm iucundè olens. Optimi ferè indiciū, iucundi odoris proprietate cōstat, Inuenitur enim cum optimo, eoq; quod peculiare est, (*odor rutæ aut cardamomo proximus). Insuper acre, mordēs, & cū calfactione quadantenus salsum, quod non citò confricanti asperum, aut frianti lanuginosum, leuibus tamen internodijs appareat. Si certior fieri uoles, uellito ab radice surculum, facilis est huiuscemodi probatio namq; fragmenta miscellanea quædam esse uidentur. Quæ autem melius spirant, suo halitu cum nares primum consuluntur, olfactum explentia, deterioris dignotionem impediunt. Est etiamnum montanum, crassum, pumilum, fuluescens admodum. Tertium à Mosylitico, perquàm suauiter olet, nigrum, fruticosum, paucis intercedentib. geniculis. Quartum, fungosum, candicans, aspectu tuberosum, uile, ac friabile, magnam habens radicem, quæ casiam planè repræsentat. Quintū genus, odore nares feriens, subrufum, & cortice fuluæ casiæ simile, tangenti firmum, minus neruosum, densa radice firmatum. Iis quæ thuris, casiæ, myrti, aut amomi odorem spirant, minus suauitatis inest. Deligito scabrum, album, rugosum: at læue, & lignosum circa radicē, ut inutile, reījcito. Est etiamnū simile aliud, cui pseudocinnamomo cognomen est, uile, inualidi odoris, solutarumq; uirium. Vocatur etiā Zingiber, cū tamen sit xylocinnamomū, præbens quandā cinnamomi faciē. Est autē lignosum

**Additum uidetur Galeno.*

cinna

* Alij parua, μακρὰς pro μικράς.

cinnamomũ, sarmenta longa* robustaq́; ferens, odore lõgè cinamomo inferiore. Sunt qui xylocinamomũ, à cinamomo genere differre dicant, quòd à natura eius abhorreat. Cinamomũ omne excalfacit, emollit, & cõcoquit, urinã ciet, tã mẽses quàm partus potũ aut ex myrrha impositũ pellit, cõtra bestias quæ uirus eiaculãtur, uenenaq́; conuenit. caliginẽ pupillis oculorũ obuersantẽ discutit, crassitiem extenuat. lẽtigines & uitia cutis in facie ex melle illitũ detergit. cõtra tusses, defluxiones, aquam subter cutem fusam, renum uitia, & urinæ difficultatem efficax est. unguentis preciosis inseri solet. & in summa, magni ad omnia usus. Tritum uino excipitur, umbraq́; siccatum, quò diutius eduret, reconditur. Est & quoddam cinnamomum, quod aliqui pseudocinnamomum appellant, perquàm denso atq; crasso sarmento, longè tamen inualidius cinnamomo, & odore & gustu.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΚΙΝΝΑΜΩΜΟΝ *Græcis.*

Cinamomum Latinis & officinis (est autem uera Græcorum Casia)

Germanice Ziment rörlin. *Gallice de la Canelle, appellatur.*

Ludouicus Romanus Patricius.

Cinamomum arbor lauro folijs & baccis similis, & eius ramorum, non trunci, tertio quoque anno delibratorum cortex.

Gal. l. 7. simp. Lib 6 c. ph. p. in diabesa sa.

Cinamomum calidum tertio ordine, siccat autem & digerit super omnia æquè calida, propter summam essentiæ partium tenuitatem: propter hæc dispositionibus scirrhosis mederi solet. Idem cunctas corrigit putridas & uenenatas uires ichorum, & humorum, & lethalium pharmacorum, & ueneni uirulentarum bestiarum. Idem sua facilitate alteratrice & digerente, & odoris gratia, præsidium est non paruum aduersus omnes prauas dispositiones, et casia, & pleraq́; alia aromatũ materia.

L. 7. c. ph. p. Li. 8. c. ph. p. Ibidem.

Cinamomum quia tenuissimarum est partium, uentriculi meatus aperit, quia humores craßi & lenti inhæserunt, tenuat & terget, ob id commode hyeræ miscetur. Cinamomi autem facultas qualis initio adest, integra seruari nequit ad annos triginta, multò minus ad centum, uel etiã ducentos, ut quibusdã uisum est, Cinamomũ senij expers putantibus. Nã id seruatum uasculis ligneis ab Imperatoribus uarijs, Traiano, Hadriano, Antonino, Commodo, Seuero, imbecillius tanto est expertus Galenus Seuero theriacen componens, quanto uetustius: contrà tanto ualentius, quanto recentius. Nam Seuero Imperatori theriacam parare iußus, qualem Antonino Imperatori parauerat, coactus Cinamomum capere ex Traiani & Hadriani temporibus relictum, cum nondum triginta anni præterijssent, multò inualidius expertus est. Arborem enim totam primi generis cinamomi ex Barbaria in scriniolo cubitos quatuor & semissem longo ad Antoninum allatam uidit Romæ Galenus, ex eaq́; theriacen paratam alijs longè præstantiorẽ expertus est, ut ea etiam ante duos menses Antonino uti licuerit, non expectata medicamenti coctione.

Gal. li. 1. ant.

Cinamomum optimum, ijs qui id crebro uiderunt omnium facillimè dignoscitur: & cum principum cinamomorũ sex sint differentiæ generales, optimi tamen supra deterrimum insignis est excessus, ut in Casijs, quarum tamen optima parum à prauißimo Cinamomo abest. Id autem Cinamomum est odoratißimum, ac indicibilem quandam odoris gratiam super alia omnia refert, gustatu admodum calidum est: non tamen adeò, ut molestè rodat: color illi est lacteus, cũ φαιῷ, id est, glutino et cũ cyaneo mistus.

Gal. li. 5. ph. Lib. 1. antid.

Cinamomum quanto Casia sit præstantius, docet Galenus lib. 5. comp. ph. part. in dentifricio: quod si odorum facere uis, misce casiæ aut amomi drachmas duas: si regi paras, Cinamomi drachmam unam, ubi non solùm casiæ pondus duplat, sed etiam mediocribus dicat Cinamomum regibus. Ob id penuria Cinnamomi duplum casiæ miscendum omnes propemodum ueteres scripserunt, uti quod pondus aliquis robustus ferre consueuit, eo absente ferant duo imbecilli. Quintus autem penuria Cinamomi multum, uti duplum, carpesij miscebat. Cinamomo miscet casiam duplicatam Actu. in pastillo ad ileosos. Pseudocinamomum uero est simile, ob id facilè nobis imponit, sed gustu & odore longè est inferius. Xilocinnamomum lignosum est, ualida habet uirgulta, nec similem habet suaueolentiam. Cinamomum omnium præstantißimum est cineritium colore, uirgultis gracilibus, nodis frequentibus, odoratum uehementer: idq́; odore longè optimo & suauißimo, gustu acri, & admodum mordaci, & quod mansum, πηγανίζειν, id est, rutam olere uideatur, læue, confringi facile: Addit ibidem ueri cinamomi genera aliquot. Vero igitur Cinamomo nos caremus, nostra autem canella, quàm uulgo Ziment rörlin, & officinæ Cinamomum appellant, aut Casia est, aut pseudocinamomi species.

λεπτοκιννάμωμον *Actuario pro optimo usurpatur.*

Amomum

Amomum. Caput XIIII.

AMomum exiguè fruticat, ex ligno se conuoluens in racemi modum, flore ceu candidæ uiolæ, paruo: folijs uitis albæ similibus. Laudatur quammaxmè Armeniacum, fuluo auri colore, ligno subrufo, ualde odorato. Medicum, quoniam in campestribus & aquosis enascitur, infirmius esse constat. Est autem magnum, subuiride, tactu tenerum, frutice uenoso, odore origani. Ponticum uerò subrufum, paruũ, fragile, racemosum, fructu turgens, & odore nares feriens. Deligito recens, candidum uel subrubrũ, quod nec astrictum cohæreat, nec conuoluatur, sed solutum diffundatur, seminis plenũ, uuis paruis simile, graue odoratum, modò cariem non contraxerit, acre, gustu mordens, simplici colore non euariante. Vim habet calfaciendi, astringendi, exiccandi. Somnum allicit, & illitum fronti, doloris sensum aufert, inflammationes & meliceridas concoquit, discutitq́; iuuat quos scorpius percussit, ex ocimo illitum, & podagricis confert, inflammationes oculorum uiscerumq́; lenit ex uua passa. ad uuluarum uitia in pessis, aut insessionibus utile est, decoctum iecinori, renibus podagræ, potũ conuenit. Antidotis immiscetur, & preciosissimis unguẽtis. Adulteratur herba amomo simili, quæ amomis uocatur, sed sine odore, sine fructu, nascitur in Armenia, flore origani. Quare in huiuscemodi probationibus fragmenta fugienda sunt: eligenda autem, quæ ab una radice integros surculos emittunt.

Rosa Hierichuntis.

Oure ladyes flow[er]

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amomũ uua sæpe Galeno & Actuario ob id dicitur, quod racematim uelut in uua cohæreat. Laudatur Amomum Scythicum, lib. 8. comp. ph. part. Non esse uerò rosam Hierichuntis, Hierosolymitanam uulgo dictam (aut hic depictam) apertè conuincit utriusq́; historia. Hodie passim desideratur, nam quod ostendunt officinæ, inodorum est. Iacobus Syluius scribit se habere fuluum, paruum, oblongum, angulosum, odoris dum fricatur iucundissimi.

Li. 8. c. ph. p.

yt growithe not in this cuntrey . nor hat[h] no englishe name .

Costus. Caput XV.

PRæcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secundum locum sibi uendicat Indicus, leuis, uber, ut ferula niger. Tertius est Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feriens. Optimus est recens, albus, abundè plenus, densus aridus, à teredinibus non erosus, sine graueolentia, gustu calidus ac mordens. Vis ei excalfactoria urinam ciet, menses pellit. uitijs quæ uuluam malè habent, tam impositu quàm fotu & suffitu auxiliatur. Contra uiperarum morsus sextantem* bibere prodest: item aduersus pectoris dolores, conuulsa, inflationesq́; ex uino & absinthio, uenerem ex mulso stimulat, latas uentris tineas ex aqua pellit, horroribus ex oleo, ante febrium accessiones, & neruorum resolutionibus oblinitur, uitia cutis in facie, cum aqua uel melle illitus, emendat. Additur in antidota & malagmata. Sunt qui admistis helenij Comageni præduris radicibus, adulterent, quod deprehensu facile est, siquidem neq; gustu feruet heleniũ, neq; ualidum odorem uibrat, ut caput tentare possit.

*Sextantem, quibusdam abundat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Costus subamarus, modicè astringit, acer adeo & calidus ut ulceret. D. Iac. Syl. Lugduno missus à Carolo Paludano (eius urbis iure medico primario, si Hieronymum Montuum nulli eruditione secum

dum exceperis.) Costus præcellit Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris gratia, recens, abunde plenus, densus, siccus à teredinibus non erosus. Secundus est Indicus, uber, leuis, niger. Tertius Syriacus, grauis, colore buxeus, odore feriens,

Costus Arabum dulcis, & amarus, Græcis indictus, sed κόσ☉ γλυκὺς Arabas paßim imitanti Actuario dicitur in secundo Dialachan, & paulo pòst in diaromato. Costus autem hortensis, herba quanquam amara est, fuerit magis piperitis aut Siliquastrum Plinij.

Odoratus iuncus. Caput XVI.

Squynant

Odoratus Iuncus.

ODoratus iuncus, in Africa, & Arabia nascitur. Laudatissimus ex Nabathęa: proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium cognominant, alij teuchitin: pessimus ex Africa. Eligendus est rufus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmētis, qui manibus confricando rosæ odorem emittit igneę mordacitatis ad linguam. Floris, culmorum, radicisq; est usus. Vim urinæ ciundæ habet, menses pellit, discutit inflationes, caput aggrauat, modicè astringit, comminuit, excoquit, ac uenarum spiracula laxat. Flos eius in potu utilis sanguinem reijcientibus, doloribus stomachi, pulmonis, iecinoris, & renū, miscetur antidotis. Radix astringentior est, ideo fastidijs stomachi, hydropicis, conuulsis, drachma una cum pari pondere piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uuluæ inflammationibus, ad desidentium fotus, utile est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Σχοῖν☉ Græcis dicitur, quamuis omnem iunci speciem hoc nomine significēt: at absolute positum, hunc per excellentiam significat.

Iuncus odoratus & rotundus Latinis, ad differentiam palustris.

Camelßhew Germanis.

Gallis paisture de chamealux, hoc est, pastum Camelorum nominatur.

Officinis nomine deprauato Squinantum dicitur.

Hippocrates Schœnon hedyosmon, ut Galenus libello quem uocabulis Hippocratis dicauit, id est, suauem iuncum nominat.

Gal. lib. 1. antidotorum.

Σχοῖνος, id est, iuncus absolute scriptus, iuncus odoratus, Arabicus, Libycus, seu cum Celso rotundus, à triangulari cypero eum separante. Nescio autem qua causa uulgo ἄνθος σχοίνου dicitur, cùm raro flos eius ad nos deferatur, sed herba sæpe, eius parte superiore à camelis erosa. Eam enim in Arabiæ uijs copiosißimè crescentem, ob id parui pretij, libentißimè cameli pascuntur. σχοινάνθος Actuarius, uulgus Scœnanthum: modicè calfacit, & modicè astringit, est nonnihil tenuium partium, ob id mediocriter digerit, & mediocriter repellit: radix astringentior, flos calidior, urinas ac menses ciet, sumptum & fotu adhibitum, iecoris, stomachi, uentriculi phlegmonas iuuat, hæmoptoicis, id est, sanguinem screantibus cum alijs prodest. solo odoratus uigore deligitur: nam odoris illius gratia celeriter uanescit.

Lib. 8 simp. & lib. 6. cōpos. ph. p.

Lib. 1. antid.

Calamus odoratus. Caput XVII.

CAlamus odoratus in India nascitur. melior est fuluus, densè geniculatus, & qui assulosè frangitur, plena araneorum fistula, albicans, lentus in mandendo, & astringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus*. Vrinam potu ciet, quare cum graminis aut apij semine coctus, in aquæ subtercutem fusæ morbo, renum uitijs, stillicidio urinæ, ruptisq;, commodè bibitur, menses & potu & appositu pellit

*Hæc uox à lijs deest.

Calamus odoratus.

pellit.tussi suffitu medetur per se, aut ex resi-
na terebinthina, hausto per arundinem fu-
mo, ad muliebres insessus decoquitur, & cly
steribus imponitur. Suffitionibus, malagma
tisq; odoris gratia commiscetur.

The Poticary vsith the same name.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κάλαμος ἀρωματικός *Græcis, Dioscor. & Gal.* μυρεψικός, *id est, unguentarius* Hippocrati, *Arabicus* Plutarcho, *Alexandrinus* Celso.

Officinæ omnes Calamum aromaticum nominant.

Germanis Calmus wurtzel *appellatur.*

Galli Latinum nomen retinuerunt.

Calidus, siccus, ordine secundo, leuiter astringit, minimum acer est, partium nonnihil tenuium, remedijs uentriculi & hepatis calidis misceri potest, ac menses mouentibus.

Gal. lib. 7. Simpl.

Balsamum. Cap. XVIII.

Bawme

BAlsamum, arbor albæ uiolæ, lycij, siue
pyracanthæ magnitudine cõspicitur.
Folium rutæ proximum, longè candidius, perpetuò uirens. In Iudæa solùm qua-
dam ualle & Aegypto nascens: his differens modis, scabritia, proceritate, gracili
tate. Quod igitur tenui & capillacea coma est, theristum* uocant, quasi demessile,
fortassis quoniam ob gracilitatem facile demetatur. Aestiuis sub ortu Canis ar-
doribus, arbos unguibus ferreis inciditur, manatq; è plaga succus, quem opobal
samum uocant: sed tam exiguo stillatu, ut annis singulis, ne plures quidem quàm
seni septemue congij cogantur, inibiq; pondus duplo rependitur argento. Succi

**Alij Eutheristum.*

Balsamum.

probatio est, ut sit recẽs, ualidi odoris, syncerus, non
ad acorem uergens, dilui facilis*, leuis, astringens, ac
modicè mordens gustu. Sed uariè uitiatur, misto ab a-
liquibus terebinthi, cypri, lentisci, balani unguento:
item susino, metopio, melle, aut Cypria cera liquida,
quod maleficium facile deprehenditur. Namq; me-
rus in laneam uestem fusus, neq; maculam facit, neq;
si eluatur, notam relinquit: uitiatus autem inhæret,
& lac instillatus coagulat, quod adulteratus non effi-
cit. Quinetiam syncerus in aqua aut lacte celerrimè li
quatur, coloreq; lactescit: uitiatus uerò olei modo in-
natat, se conuoluens, aut in stellæ modum diffundens. Syncerus senescens crasse-
scit, deteriorq; redditur. Hallucinantur, qui aqua concretum* pessum ire, & ad
ima sidere arbitrantur, postea dissipatum* supernatare. Eligni genere, quod xy-
lobalsamum uocant, probatur s recens sarmento tenui, fuluum, odoratum, qua-
dam tenus opobalsamum spirans. Necessarius etiam seminis erumpit usus, quare
eligatur flauum, plenum, grande, ponderosum, mordens gustu, feruens in ore,
modicè opobalsamum olens. Adulteratur semine hyperico simili, quod à Petra
oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uirium ignauia, sapo-
re piperis. Efficacissima uis inest succo, & quammaximè calfaciens, abstergit quæ
tenebras oculorum pupillis offundunt, medetur perfrictionibus uuluæ, cum ro-
saceo cerato appositus, menses quoq;, secundas, & partus extrahit, horrores illi-
tu discutit, ulcera sordida expurgat, & cruda concoquit, urinam potu ciet, ægrè

**Alij, qui facile penetret.*

**Alij, Instillatum, ἐπισταχθέν.*

**Alij, uniuersum, ἀδιάχυτον.*

ſpirantibus prodeſt, datur in lacte contra aconitũ hauſtum, aut ſerpẽtium ictus. miſcetur acopis, malagmatis, & antidotis. In ſumma, præcipua autoritas ſucco, ſecunda ſemini, minima ligno. Semen commodè potui datur doloribus lateris, pulmonum uitijs, tuſſi, iſchiadicis, comitialibus, uertiginoſis, orthopnoicis, urinæ difficultati, torminibus ac ſerpentum morſibus, ad muliebres ſuffitus perquàm utile eſt, uuluam aperit in deſeſſionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum eaſdem habet uires, aliquanto minores, ex aqua potum cruditatibus, torminoſis, uulſis, uenenatorum ictibus opitulatur, urinam cit, ad capitis uulnera cum ſicca Iri conuenit, ſquammas oſſium extrahit, & ad unguentorum ſpiſſamenta additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gal. lib. 7. ſimp. — *Balſamo planta ſecundo exceſſu calida ſicca, tenuium partium: & carpobalſamo & xylobalſamo liquor eſt tenuior, minus tamen calidus quàm quidam exiſtimant, tenuitate partium decepti. Sæpe enim expertus ſum, non iuuiſſe diſpoſitionem calfactione egentem. Opobalſamo igitur (quod & βαλσαμέλαιον uocari dicit Simeon) ſyncero, dilui facili, læui, aſtringenti, non acido, linguam modicè mordenti, eſt præcipua inter has plantæ huius autoritas, & uis efficaciſsima. Laudatiſsimum autem eſt Syriacum ſiue Iudaicum, ſiue ex Syria palæſtina, ac præcipue Sigadinum, à loco Paleſtinæ, in quo copioſiſsimum & optimum gignitur. Opobalſamum ſit Syriacum, tenue, perſpicuum, ſubſtantia non craſſum, quale in fundum uaſis ſubdere ſolet, quale item fit uetuſtate. Opobalſamum uarijs adulteratur modis, ut ægre poſsit, etiã ab exercitatiſsimis cognoſci: alias uerò Opobalſami notas ex Dioſcoride requiras. hodie propemodum deſijt uideri.*

Gal. lib. 2. c. ph. p. — Lib. 1. anti.

Lib. 1. anti. — *Carpobalſamum adulterari non poteſt, ſi Galeno credimus.*

lignum aloes that is commenlye used.

Aſpalathus. Caput XIX.

Aſpalathus, alijs eryſiſceptron, frutex eſt ſurculoſus, multis ſpinis horrens. naſcitur in Iſtro, Niſyro, Syria, & Rhodiorum inſula, quo ad unguẽtorum ſpiſſamenta pigmentarij utuntur. Optimus eſt grauis, detracto cortice rubens, aut in purpuram uergens, denſus odoratus, guſtatu amarus. Eſt & alterum genus candidum lignoſum, ſine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum aſtrictione obtinet: unde decoctum cum uino ad tetra oris ulcera colluenda conuenit: ad nomas genitalium, & ſordida ulcera* infunditur. ſubiectum in peſſo, partum extrahit, aluum ſiſtit eius decoctum: & ſanguinis reiectionem potu cohibet, urinæ difficultatem inflationesq; diſcutit.

*Alij addũt, ozænas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ioan. Ruel. Sueſs. — *Aſportatur ad nos aſpalathus è Rhodiorũ inſulis, inde Rhodij ligni appellationẽ declinauit. Quin & de flore fruticeq; toto ad Rhodios negociatores retulimus, qui florem ei roſæ tribuebant, prædicabantq; humilem arbuſculã, frutricẽue lignoſum, crebris ſpinis aculeatũ. Ea igitur quæ fideli narratione accepimus, & ipſius ligni pericula quæ unuſquiſq; facere poteſt, in hanc traxerunt opinionem, ut Rhodium hoc lignum ſit idem, quod à ueteribus aſpalathus diceretur. Accedunt etiã noſtræ nimirum ſententiæ, qui diligenter hæc ſcrutari, & ſingulas notas diſquirere uoluerunt.*

Galenus guſtu acrem aſpalathũ aſtringentemq; deprehẽdit, cuius iudicio lingua ſatis ſubſcribit. uide plura in hiſtoria Agalochi.

Muſcus. Caput XX.

Bryon, id eſt, muſcus, à quibuſdam ſplachnon appellatur: in cedro arbore, populo alba, & quercu inuenitur. Optimum eſt cedrinum: proximum populeum: in quo genere candidum & odoratius præſtat, nigricans improbatur. Aſtrin

Muscus. Moße

Astringendi uim habet. Decoctum insidentium uuluis utile: unguento balanino, oleisq́; inspissandi gratia inseritur: thymiamatum, acoporumq́; compositionibus conueniens.

NOMINA ET EXPLICATIO.

BRYON Græcis.

Muscus arborum, cani scilicet uilli, quales in senescente quercu maximè uidemus, Latinis. Officinis & Arabum familiæ Vsnea nominatur.

Germani gemöß von baumen/*uocant.*

Muscus arboreus, non splanchnon & bryon tantum, sed etiam hypnon ac sphagnon appellatur ab Aetio serm. 12. cap. 44. in oleo gleucino. Item serm. 13. cap. 117. sphagnum siue hypnum habet, ac rursus cap. 118. eiusdem sermonis quid sit hypnon exponit. ὕπνου, *inquit,* ὅ ἐστι σωληνοειδὲς μικρὸν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τε δαμασκηνέας καὶ ῥοδακινέας ὀγγίας σ. *hoc est hypni, quæ canalicula est parua, ex arbore Damascena & Rhodacinea exorta, bessem. Quare apparet muscum hunc non tantum supradictis arboribus innasci, sed etiam alijs, uelut hic Aetius Damascenea & Rhodacineæ dicit, de quibus arboribus suo loco dicetur.* Ian. Cor. Zuic.

Plinius canos arborum uillos sphagnon appellat.

Hodie aliud genus Musci pharmacopolijs in usu est, qui animalis potius sanguis aut sanies esse à Serapione traditur: uehementer odorifera res, qui tamē tempore Dioscoridis, Galeni, et cæterorum Græcorum incognitus fuit. Aetium tamen eum nouisse putandum est, qui quum alibi, tum serm. 12. cap. 46. in medicamento purgatiuo ex hermodactylis, μόσχου κεράτιον α *habet, id est, musci siliquam unam, id quod de nullo alio musco intelligi potest.*

Est autem et tertium adhuc musci genus, quod item bryon Græcis appellatur, itemq́; lichen, sed hic in petris roscidis nascitur in mari, de quo suo loco plura, &c. Vim habet astringentem, inualidam. Nec enim multum est frigidum, sed proximè fermè medijs. qui uidelicet & digerendi & emolliendi facultatis est particeps, maximè quod in Cedrinis lignis reperitur. Gal. lib. 6. de simpl.

The treuue lignum aloes.

Agallochum. Caput XXI.

AGallochum, lignū est quod ex India atq; Arabia deportatur, thyiæ ligno simile, maculatum, odoratum, gustu astringens, cum quadam amaritudine, cute uerius quàm cortice uestitur, aliquantulum uersicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, commendandi halitus gratia. Sudores arcet toto corpori inspersum: pro thure ad suffimenta substituitur: radix epota drachmæ unius pondere, humida stomachi uitia, & imbecillitatem, feruoremq́; mulcet, si lateris, iecinorisue dolor excruciat, si dysenteriæ, aut tormina infestant, ex aqua bibere prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

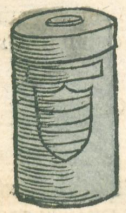
Arborem huius triplicem scribit Ludouicus Rom. Patricius in tractu Indico uideri, Calampat perfectißimam, Bochor uilißimam, Iubam mediam. Xylaloë Aëtio & Actuario dicitur, id est, lignum aloës arboris non herbæ. Rhodijs militibus est frequens in corollis precarijs. Quod uero ostendunt officinæ, uerius est aspalathum acre, & austerum. Gal. lib. 6. simpl. quod aroma apud suos nasci idem Gal. scribit lib. 8. comp. ph. part. & in Syria & Rhodo Dioscorides: graue, detracto cortice, rubens aut purpurascens, densum, odoratum, amarum, astringens: alterū deterius, cādidum, lignosum, inodorum. Verum Agallochum Germani des heyligen Creutzes holtz, *hoc est, lignum sanctæ crucis appellant. Aspalathum uero* Paradiß vnd Aloes holtz. Iac. Syl. Ludo. Rom. pat. Gal. lib. 6. simp. Lib. 8. com. ph. p.

Narcaphthum. Caput XXII.

NArcaphthum ex India defertur, corticosum, simile sycomori libro, quod iucundi odoris gratia suffitur. Miscetur thymiamatis compositis, constrictionibus uuluæ suffitu prodest. This is not know

NOMINA ET EXPLICATIO.

Narcaphthum.

Ioan. Ruel.
Sueß.

Serapio Arabs Nabachuocat. quid sit nondum comperi. Narcaphthum, quod & ab alijs nascaphtum uocatur, olim ex India deportabatur, corticosum natura, & putaminibus arboris mori: Prætermissum à Plinio, ut arbitror consultò, quia incerta esset eius facies, ut aliorum quoq; plurium, quæ nostro orbi tantum nominib. cognita sunt. Paulus lacaphthi meminit inter ea quæ in magno cyphi, quod cognominant heliacum, adijciuntur, & corticem Piceæ, uel alterius arboris existimat: ego lacaphthũ cum nascaphtho idem esse reor, & nostro seculo planè ignotum.

Cancamum. Caput XXIII.

*Alij, odori.

CAncamum Arabici ligni lachryma est, myrrhæ quodammodo similis, uirosi* gustus, quam ad suffimenta usurpant. Vestes eo ex styrace & myrrha suffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obesos, si ternum obolorum pondere ex aqua, aut mulso aceto plusculos dies ebibatur: lienosis datur, comitialibus, & suspiriosis, menses cum aqua mulsa pellit, oculorum cicatrices cõfestim emendat: uino madefactum medetur eorundem hebetudinibus: aduersus gingiuas humore prægnanteis, doloresq; dentium, non aliud efficacius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κάγκαμον. *Cancamum Latinis. Officinis Cacca nominatur.*

Lachan sæpe Actuario dicitur paßim, ac præcipuè in duplici descriptione dia lachan, ubi scribit λάχαν κεκαθαρισμένον *purgatum.*

Ioan. Ruel.
Sueß.
Dioscor.
Paul.

Cancamum ex confinio casiæ cinamiq; deuehitur, sed per Nabatheos & Trogloditas qui consedere ex Nabathæis. Paulus arboris Arabæ odoratam esse lachrymam tradit, myrrhæ non dißimilem, quæ suffimentis usurpetur. Addit uim obtinere extenuandi præpingues, & obesos. Cæterum non sum nescius, à Barbaris, qui Dioscoridis & Pauli citarunt testimonium, id laccã dici, quod Dioscorides & Paulus cancamum appellarunt, idemq; plurimis recentiorum Græcorum compositionibus hoc nomine dicatum. An tamen lacca sit Gummi illud quod hodie paßim ostendunt Officinæ, de quo agitur. Cancamum, non satis habeo compertum, Quòd si genus hoc myrrhæ referat speciem, tamen uacare mihi uidetur odore, qui poßit ad suffimenta dari, sapore uiroso. Adiecere Mauritani rubram esse laccam, tinctoribus expeditam, roris modo supra surculos arborum insidentẽ, præsertim mespili, & coalescentem in gummi. Infectores floccorum purpuræ, cum macerant, ut colorem ebibant lanæ, & quod remanserit, lacca esse dicitur, cùm uetus inodorum & fecem potius canchami, quàm canchamum aut lacca dici oporteret. Scito autem tria hoc nomine lacca nuncupari, Vnum est uerum Dioscoridis canchamum.

Ant. Muſ. Br.

Alterum grana quædam arte facta, quæ Venetijs uirgino parantur, aut cocco, & alijs nonnullis: hac pictores utuntur. Est & tertia lacca, ex qua ruber color fit, qui uulgo carmesinus appellatur. ex his omnis error detegitur &c.

Cyphi. Caput XXIIII.

CYphi thymiamatis compositio est, dicata dĳs, qua abundè Aegyptĳ sacerdotes utuntur. In antidota misceri solet. suspiriosis datur in potu. Permultæ componendi rationes, quarum una hæc est: Sumito cyperi dimidium sextarium, cum pari baccarum iuniperi adultæ modo: uuæ passæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim: resinæ repurgatæ minas quinq;: calami & iunci odoratorum, & aspalathi, singulorum minã: myrrhæ duodecim: uini ueteris sextarios nouem, cum duabus mellis minis: uuam passam detractis uinaceis tusam, cum uino & myrrha subigito: cætera tusa & cribrata adĳcito: die uno humorem combibere sinito, dein mel coquito, dum sibi glutinis asciscat crassitudinem: eliquatam resinam accuratè permisceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile uas recondito.

NOMI

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cypheos compositio à Democrate hæc describitur, σαφίδος, id est, uuæ passæ pinguißimæ (à qua cortex & semen totum sint exempta) carnis leuigatæ probè, terebinthinæ ustæ, ana drachmæ Atticæ 24. Myrrhæ, schœnu anthus, seu iunci rotundi, ana drachmæ 12. Cinamomi drachmæ quatuor. Bdellij lachrymæ, spicæ nardi, caßiæ bonæ & puræ, cyperi, baccarum iuniperi grandium & pinguium, calami odorati ana drachmæ tres.

Aspalathi drachmæ duæ & dimidia. Croci drachma una Mellis & uini modus mediocris. Bdellium, myrrham, uinum in mortario tere ad mellis liquidi craßitiem, melle superaddito unam cum alijs tere. Omnia ubi erunt læuia, fac cyclos paruos.

His Aegyptij sacerdotes dijs suis propitiandis suffitu utuntur. Sic Rufus uir optimus, & in arte exercitatus, parandum prodidit. Permultæ enim eius compositiones etiam Dioscoridi, quarum unam describit ab hac diuersißimam, tamen quam in antidota quoq; misceri ait. Paulus quoq; lib. 7. describit cyphi magnum ἡλιακόν, id est, solare dictum, ex rebus 36. confectum: & σεληνιακόν, id est, lunare quod ex rebus 28. constat: utrumque ab hoc maximè differens: tamen etiam ad conciliandos Deos odore grato compositum, & naribus nostris admouendum, ut distillationes à capite in partes subiectas concoquat, & grauedine, obstructioneq; nos liberet, & cerebri uentriculos purget, & pestilentibus morbis resistat. Per os etiam cyphi sumitur tum ad hæc, tum ad ea quæ pectori inhærent coquenda, nec non ad frigidos hepatis affectus. Miscetur medicamentis præcipue epithematibus & antidotis, quæ inde Cyphoidea uocantur. Paulus lib. 7. Etiam officinis hodie in usu est cypheos compositio sub nomine trochiscorum kokion, à uera compositione nõ longè diuersa, sed admodũ deprauata.

Paulus Aegineta.

Paulus lib. 7

Crocum. Caput XXV.

Saffron

CRocum, optimum in medendi usu Coryceum, recens, & boni coloris, paulùm candidi gerens in capreolo, oblongum, omnibus suis partibus constans, non fragile, plenum, à quo detractum est nihil, quod madefactum manus inficit, nec situm redolet, aut cariem sentit, subacre. sin huius generis non est, aut uetus, aut humore perfusum creditur. Secundus locus datur Coryceo, è tractu Lyciæ contermino. Tertius Lycio è monte Olympo. dein x. Aegibus Aetoliæ. Cyrenaicum & Centuripinum inter Sicilica omnia uiribus infirmius est. Omnium natura oleracea. Itali tamen ob succi copiam, & coloris uenustatem, tingendis mortarijs dicauerunt. quibus de causis magno uenditur. Vtilissimum in medicina quod antè descripsimus. Adulteratur immisto crocomagmate tuso, atq; etiam sapæ sublitu: contrita, quò pondus adijciatur, simul argenti spuma, aut plumbagine. sed maleficium declarat insidens puluis, præsertim si defrutum in odorando subolet. Thessalus ipsum tantùm odoratum esse uoluit*, Alij exitiosum, tribus drachmis ex aqua potis. Proculdubio uim coquendi, emolliendi, atq; substringendi habet. urinam cit. Elegantem colorem præstat. qui ex passo biberint, crapulam non sentient. oculorum fluxiones illitum cum humano lacte, cohibet. additur in potiones, quę interaneorum causa temperantur. ad uuluæ etiam sedisq; cataplasmata, utiliter inditur. uenerem stimulat. uergentes ad ignem sacrum inflammationes mulcet. auricularijs collectionibus utile. Quò facilius conteratur, in calido fictili sole siccari oportet, celeriterq; uersari. Vrinam mouet radix ex passo pota. Fit etiam expressis unguenti crocini odoramentis, & in formas digestis, quod crocomagma uocant. Optimũ est odoratũ, modicè myrrhã olens, graue, nigrũ, ligni expers, læue, subamarum*, quod madefactum croci colorem reddit, gustatũq; uehementer dentes

**Alij, Theßali uolunt.*

**Alij, subrufum.*

ac linguam inficit, multis durans annis: quale est quod à Syria defertur. Habet suas uires ad delenda quę caliginem oculis obuersan, turinã cit, calfacit, coquit, & emollit. uires croci pro portione quadam tenus repræsentat, quandoquidem plurimam croci partem sibi crocomagma uendicat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΚΡΟΚΟΣ *Græcis.* *Crocus Latinis appellatur.*

Officinæ antiquum & genuinum nomen retinuerunt.

Germani Saffran / Zument saffran / ort Saffran / Zamer saffran.

Galli du saffran uocant.

Crocus calidus ordine secundo, siccus primo, parum ac mediocriter astringit, qua facultate cor & partes alias roborat, ut suo calore moderato coquit ac digerit, & siccando modicè dispositiones pectoris phthisicas iuuat, putredines corrigit.

Gal. lib. cop. ph. part. 4. 7.8.

Lib. 1. antid.

Crocus Coryceus à Coryceo antro, in quo nascitur, ueteribus atq; adeò Poëtis præter cæteros celebratus: alijs sanè procerior, nō tamē alijs robore odoris aut diurnitate est præstantior. Eligendus uerò est non procerior, sed odoratissimus, & flauißimus, & longo tempore in suo uigore persistens. Præstantißimum igitur aliquem crocum apto quodam ædium loco repositum obserua sæpe, ut pernoscas: nam id colorem odoremq; pristinum diu seruabit: Adulterati uerò odor & color celeriter uanescit. Crocus Cilicius etiam laudatur. Nunc paßim & in Germania seritur, uerum nullibi uegetior quàm in Viennensi agro.

Helena Campana. Helenium.

Caput XXVI.

HEleniũ folia habet uerbasci angustioris folijs, asperiora, oblonga: caulem quibusdam in locis non emittit: radicem subalbidam, interdum subrufam, odoratam, subacrem, uegetam, magnã, ex qua agnatæ propagines liliorũ aut ari modo seruntur. Mõtibus in umbrosis, sicco q; solo prouenit. Foditur ęstate radix, particulatimq; dissecta siccatur. Potũ radicis decoctum menses et urinas ciet, ipsaq; in eclegmate ex melle prodest tussi, orthopnœæ, ruptis, conuulsis, inflationibus, & serpentium morsibus. In summa excalfaciẽs. Folia ex uino cocta utiliter ischiadicis illinuntur. Helenium stomacho utile in passo conditum: siquidem salgamarij paululum siccatã radicem, mox decoctam, & frigida aqua madefactam, in sapã conijciunt, & ad usus recondũt. trita potaq; ad cruentas excreatiões efficax est. Alterum Helenij genus in Aegypto gigni Crateuas tradit. herba est cubitalibus ramulis, serpylli modo per humum repentibus, folijs lenticulæ circa ramos, sed longioribus crebrisq;, radice pallida, digiti minoris crassitudine, per ima tenui, supernè crassa, cortice nigro. Nascitur in maritimis

maritimis collibusq́. Radix una in uino epota, contra serpentiũ ictus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ΕΛΕΝΙΟΝ Græcis. *Helenium, Elenium & Inula Latinis.*
Officinis Enula campana dicitur. Germani Alant wurtzel.
Galli champaigne uocant. ἑλένιον λευκὸν, καὶ ἐρυθρὸν *Actuarius appellat.*

Elenij radix odorata, subacris, amara, calfacit non primo statim occursu, siccatq́; non exactè ob humorem in se recrementitiũ, tandem uerò etiam rubrificat, ischiadas & affectus alios diuturnos ac frigidos: eclegmate cum melle, crassa & lenta ex pulmone & thorace expectorat, serpentium morsibus prodest. Ex montibus & sicco solo præstantior, legitur æstate, particulatimq́; dissecta siccatur, uel melle aut saccharo condita seruatur.

Omphacinum, oleumq́. Caput XXVII.

Oyle of unrype olyves.

OLeum quod ex immaturis oliuis exprimitur, ad multos usus rectè ualentibus accommodatissimum, omphacinum id appellatur. Præstat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguentorum compositionibus idoneum intelligitur. Stomacho utile est, quòd astringat. gingiuas contrahit. dentes firmat, si cõtineatur in ore. sudores cohibet. & quo uetustius ac pinguius, eo ad medicamenta aptius est. Et, ut reliqua in commune dicantur, omne oleum calfacit. emollit uentrem. à perfrictiõibus corpus tuetur, ipsumq́; promptius ad obeunda munera reddit. aluum emollit. ulcerantium uenenorum uires permistum hebetat. contra uenena datur, assiduè potum redditumq́; uomitionibus. soluit aluum heminæ mensura cum pari ptisanæ succo aut aqua potum. ad tormina, calidum simul decocta ruta tribus sextarijs in potu datur. uentris animalia pellit. idem maximè ilei intestini morbo laborantibus infunditur. uetus magis calfacit & uehementius discutit. oculorum claritati sublitum confert. Si uetusti non sit occasio, in uase decoquitur ad mellis crassitudinem, ut uetustatem repræsentet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oleum proprijssimo nomine appellatur, quod ex oliuis exprimitur. Germanis Baumöl.

Gallis uerò huyle d'oliue appellatum: maturis quidem dulcissimum, calidum, moderatè humidum, uel dum est recens, frigidum humidum. ex crudis autem & immaturis omotribes & omphacinam quantum astringit, tantum refrigerat: illud ueteratũ calidius fit, & potentius digerit: hoc autem si dulcescit uetustate, dulcis uires induit, quas sapore explorabis. Tenue est purum, translucidum, & cuti affusum eius modicum, latissimè per eã extenditur, continuum sibi manens, & citò à cute combibitur: idemq́; optimum æstimatur, quale in Italia Sabinum

Gal. libro 7. simpl. & lib. 2. c. ph. gene.

Oleum habet uim mitigandi & laxandi.

Oyle of Wilde olyues.

Oleum ſylueſtris oliuæ. Caput XXVIII.

OLeum quod ſylueſtres oliuæ fundunt, uehemẽter adſtringit, & ad ſanorum uſus ſecundum ſibi locum uendicat. In doloribus capitis utiliter pro roſaceo ſubſtituitur. ſudores arcet. defluentes capillos inhibet. furfures, ulcera capitis manantia, ſcabiem, leprasq; abſtergit. tardius canitiem ſentiunt, qui eo quotidie perunguntur.

Candidum oleum fit hoc modo: Album colore, nec anniculo uetuſtius, in nouum fictile oris patuli funditur, centum heminarum menſura, & ſub ſolem media quaq; die concha refunditur, ex altoq; demittitur, ut aſſidua deuolutione, ictuq; agitatum reſpumet: octaua die fœnum græcum mundum quinquaginta denariorum pondere, calida aqua madefactum donec emolleſcat, in ſupradictum oleum deijcitur, ita ne extillet aqua. poſtea tedę præpinguis piceæ, aſſulatim cæſæ æquale pondus adijcitur, & tranſactis octo diebus, oleum concha mouetur. Vbi candorem contraxerit, in uas nouum uetere uino affuſum recondi debet, ſubſtratis ſertulæ Campanæ corollis drachmas undecim pendentibus, cum pari iridis pondere: ſin minus, rurſus ſoli mandandum, & idem munus obeundum, uſq; dum inalbeſcat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oleaſter Græcis catmòs, dicitur ſylueſtris olea, fœcundior ſatiua, quod ferè ſylueſtres habent, ceu cura fertilitatem minuente. Oleum tamen acrius atq; magis aſtringens &c.

Oleum album ſiue elotum morſu omni caret. Lauandi modũ docet Galenus in lib. de comp. ph gen.

An artificiall kinde of oyle

Sicyonium. Caput XXIX.

SIcyonij componendi ratio hæc eſt: In lebetem oris lati ſtanno inductum, funditur olei albi, quod crudæ oliuæ reddiderunt, congius unus, aquæ ſemicongius. leui id igne coquitur, leniter mouendo. at ubi bis efferbuit, & ſubtracto igne refrixit, innatans oleum cõcha decapulatur, & adiecta noua aqua conferuefcit. & reliquis ut diximus peractis, reponitur. In Sicyonia maximè fieri conſueuit, Sicyonij inde accepto cognomine. Calfactoriã ad quendã uſq; modũ uim habet. Febri ac neruorũ uitijs prodeſt. fœminę ad cõmendandum faciei nitorẽ eo utuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ian. Cor. zuic. — *Sicyonium oleum maximè in Sicyonia parari ſcribit Dioſcorides, ut patriam appellationẽ inde habeat, docetq; eius faciendi modum ex oleo albo, ita ut dimidium eius aquæ affundatur, cum qua bis efferueſcat, nulla mentione facta cucumeris, ex quo incocto fiat, & unde alij Sicyonium appellatum putant, ἀπὸ σικύου uidelicet, hoc eſt à cucumer appellatione ducta. Paulus namq; lib. ca. 3. 77. ſic ait* (Paul. lib. 3. cap. 77.) ἄιμα δὲ κενοῖ καὶ βλάστεως σπέρμα ἐνέμενον, καὶ ὁ χυλὸς του ἐλατηρίου, ἢ τὸ δι' αὐτοῦ διὰ τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ συντιθέμενον σικυώνιον ἔλαιον. *Quibus uerbis Sicyonium oleum ex elaterio, ipſo uidelicet cucumeris ſylueſtris ſucco, aut eiuſdem radicibus componi tradit. Aëtius autem ſer. 9. cap. 27. non quidem Sicyonij mentionem facit, ſed aliàs olei in quo ſylueſtris cucumeris radix ſit incocta, κὴ κηρωτὰι, inquit,* (Aëtius ſerm. 9. cap. 27.) προσαγέσθω σκευασθεῖσαι δὶ ἐλαίνς, ἐν ὧ σικυὰν ἀγρίου ῥίζα ἐναφεψεῖται. *Indicauit itaq; Aëtius his uerbis Sicyonium ſimplex, quod ex incoctis oleo radicibus cucumeris ſylueſtris fieba , Paulus uerò tum compoſitum Sicyonium, oleum tum quod ex elaterij ſucco uidem compoſitum eſt, ſignificat, quorum omnium deſcriptiones Paulus lib. 1. cap. 20. habet.* (Paulus li. 7. cap. 20.)

Sicyonium oleum & cicinum, raphaninum, ſeſaminum, amygdalinum, caryinum, ſinapinum & alia plurima ex fructibus & ſeminibus expreſſa & parata rerum, ex quibus extrahuntur & componuntur naturam ſequuntur. Quo pacto aũt olea medica et factitia fiant, rerũq; uirtutibus inficiantur, nõ abs re fuerit adpoſuiſſe ex Galeni de ſanitate tuenda lib. quarto. Sunt enim qui per infuſionem illa (Gale. de tuenda ſani. li. 4.)

tantùm

tantùm conficiant, sunt & qui per coctionem. Vbi uerò per infusionem fiunt, res quæ infunduntur, contundi prius debent antequàm in oleum inijciantur, sic enim qualitate & ui sua oleum citius inficient, quæ postquàm maceratæ fuerint, quod quadraginta & plurium dierum spacio fict, abijciuntur, humidum uero linteo percolatur & usui seruatur. Qui uerò diutinam macerationem illam rerum ferre non possunt, eos partim in oleo percoquere coguntur, igni certè lento, qualis prunarum est, quæ tamen nec ipsæ multæ esse debent, partim aquæ uiniue tantulum inijcere quantum coquendo totum uanescet. Is modus erit, si quadruplum eius aut quintuplum oleum sit. Vinum autem ad affectus podagricos & articulares, aqua uero ad alios utilior est. Et sic cautiores operantur, quo nec iniecta torreantur, nec oleum ustionem odore referat. Verum qui his magis sunt curiosi, in duplicibus uasis coquunt: quod fit cùm in lebete in quo sit aqua feruens, inseritur exiguum uasculum, in quod fundi oleum debet. Et hic commodior coquendi est modus.

Strigmenta balnearum. Caput XXX.

Strigmenta à balneis calfaciunt, molliunt, discutiunt. ad sedis rimas & condylomata illinuntur. Illa uerò quæ ex palæstris puluerem sibi asciuerunt, in sordis speciem redacta, articulorum nodos imposita adiuuant. ischiadicis in fotus aut malagmatis locum, calida commodè sufficiuntur. derasæ gymnasiorum parietibus simulacrisq; sordes calfaciunt. tubercula, quę ægrè ad coctionem perducuntur, dissipant. desquammatis & ulceribus senum prosunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Strigmenta Archigenes γλοιὸν dixit Dioscorid. & Gale. & alij medici Græci etiam ῥύπον appellare solent. Sunt autem trium generum strigmenta, balneorum, palæstræ, & parietũ atque statuarum gymnasiorum. Balneorum ex sudore, oleo, & sordibus in balneo defrictis ab hominibus constant. Palestræ ex eijsdem rebus componuntur, accedente insuper puluere, qui partim ab olei illitione luctaturis inspergebatur ac affricabatur, partim à luctantibus in arena mutuo manibus ingestus, itemque ex lucta excitatus, corporibus inhærebat. Prior sanè puluis πάτος, & Atticis κονίσαλος uocabatur, authore Galeno: eiusq; affrictus aliquando solus, aliquando præmissa olei illitione, densandi ac coroborandi corporis per oleum emolliti gratia fiebat, uelut secundo & tertio ὑγιεινῶν Galenus tradit. Quanquam & ob emendandam gracilitatem, crura puluere conspergere eiusdem operis libro. 5. doceat, & affuso oleo confricare, sed ita ut is plus tenuis & pinguis sit, κόνιν λιπαρὰν appellat, in quo uidelicet nihil asperi, neq; acris insit. Extenuant enim magis quàm incarnant, qui pumicosa aspritudine, aut nitrosa acredine participant. Quin & refrigerandi & sudoris reprimendi causa idem puluis adhibebatur, qui uim habeat obducendi meatus, refrigerandiq; ac repellendi, uelut 8. simp. ph Galenus testatur. At uerò tertium genus Strigmentorum est parietum atque statuarum in Gymnasijs, quæ sordes sunt ex oleo magna sui parte constantes, quæ ex materia cui inhærent aliquid assumunt, uelut æruginem ex statuis æreis. His enim itemq; parietibus oleum quo se oblinebant palestritæ, inter illinendum inspergebatur, quanquã etiam statuas quasdam fuisse in gymnasijs, itemq; uasa ærea quæ oleum ipsum, quo se luctaturi obtinerent, continerent, ex Pauli ac Galeni uerbis apparet. Ait enim Paulus lib. 7. ῥύπος ἀπὸ τῶν χαλκῶν ἀνδριάντων ἢ σκευῶν, ἐν οἷς ἄφθονον ἔλαιον ἐναπομένῃ, ἔχει τι καὶ ἰοῦ, διαφορητικός ἐστι καὶ ξηραντικὸς μετρίως καὶ μαλακτικός. ἀπέπτα γοῦν φύματα διαφορεῖ, hoc est: sordes ex æreis statuis ac uasis, in quibus largum oleum remanet, quod & æruginis quippiam contrahit, discussoriæ sunt, & resiccantes moderatè ac mollientes, quare tubercula cruda discutiunt.

Archigenes. Ian. Cornarius. Gal. lib. 2. & 7. de tuenda san. li. 5. eiusdem operis. Lib. 8. simp. ph. Paulus lib. 7.

Elæomeli

Elæomeli. Caput XXXI.

IN Palmyris Syriæ, quod elæomeli uocant, ex quodam caudice manat oleum, melle crassius, sapore dulci. Bilem, cruditatesq; detrahit, sextario cum una aquæ hemina dato. sed qui sumpsere, torpescunt, & uiribus deficiuntur. quod minimè uereri oportet, uerum crebrò excitare, ne ueterno pressi somnos captent. Fit & oleum è pinguitudine surculorum oleæ. optimum uetus, crassum, pingue, non turbidum. calfacit. Priuatim caliginibus oculorum illinitur. lepras, neruorumq; dolores illitum emendat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Elæomeli uel oleomel nostro seculo incognitum.

Magno implicantur errore, qui mannam putant elæomeli ueteribus fuisse, quorum error facilè exploditur. Nam elæomeli constat resinæ genus quoddam esse, Palmyris familiare, quod è caudicibus profluebat, perinde quasi apud nos ex annosis Betulis liquor, qui linctus ualde turbat uentrem, sapore dulci.

Oleum de karva

Cicinum oleum. Caput XXXII.

CIcinum oleũ hoc modo temperatur: Maturi ricini qua uoles quãtitate torrido sole flaccescunt, & uuarũ more instrati tantisper insolãtur, dũ uestiens cortex fractus decidat. caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur. postea in lebetem stanno illitum, qui aquam habeat, demittitur, subiectoq; igni feruescunt. & ubi insitum prorsus humorem reddiderunt, sublato ab igni uase, innatans oleum concha tollitur & reconditur. Sed in Aegytpo, ubi largior increbuit usus, longè secus fieri solet. Nam repurgatos ricinos molæ mandant, & accuratè molitos per sportulam torculo exprimunt. Tum quidem ematuruerunt ricini, cùm continentibus orbiculis exuuntur. Ad psoras, & ulcera capitis manantia ualet, prodest sedis inflammationibus. uuluis conuersis atq; præclusis: item indecoris cicatricibus, & aurium doloribus. emplastra efficaciora reddit additum. potu aquam aluo extrahit, uentris animalia pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cicinum oleum, est quod ex fructu Ricini, quem Græci κίκι uocant conficitur, quid autem sit Cicĕ seu Ricinus, & quæ eius forma, facultas & temperamentum libro. 4. cap. 145. luculenter demonstrabimus. Hoc oleum ut hic Dioscorides tradit, aliter Aegyptij, aliter alij conficiebant. Poterit hodie iisdem plane rationibus parari, quamuis eius nullus sit in officinis usus, cum paßim nunc in hortis prouematur. Est hoc oleum admodum tenue, ob id ad discutiendum potens.

Oyle of almonndes

Amygdalinum. Caput XXXIII.

*hoc est, Sextarij tres.

AMygdalinum oleum, quod aliqui metopium uocant, hoc fit modo: Semodius * ex amaris nucibus repurgatis siccatisq; in pila ligneo pistillo leniter tunditur in offas, aquæ quæ ferbuerit sextarius adijcitur, & ubi dimidia hora humorem hauserit, uehementius quàm antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæsit, concha excipitur. Pressis nucibus rursum hemina aquæ inspergitur, & postquàm ebiberint, idem opus prosequendum. Singulas heminas reddunt singuli modij. Contra uuluarum dolores, strangulatus, cõuersiones, & eorundẽ locorũ inflammationes efficax est, uitijs renũm, calculosis, difficili urinæ, suspiriosis, lienosisq; proficit. dolores capitis, grauitatem auditus, sonos incertos, tinnitusq; discutit. maculas & uitia cutis tollit è facie, & eam erugat cum melle, radice lilij & Cypria cera aut

rosaceo cerato. & oculorum hebetudines emendat. ulcera capitis manantia & furfures cum uino abstergit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amygdali summariam considerationem quære infra cap 139. Μετώπιον dicitur oleum amygdalinum propter Galbanum, quod recipit. Vocatur & μεζώπιον patrio nomine Aegyptiacum quoddam unguentum, propter Galbani mixtionem. Nam lignum in quo Galbanum aut ut alijs placet Amoniacum nascitur, Metopion quoq; uocatur. Habet prædominatricem amaritudinem, adiuncta quadam ui densandi & uirtute stiptica.

Balaninum. Caput XXXIIII.

SImili modo fit balaninũ oleũ, q̊d repurgat maculas, lentigines, uaros, & cicatrices nigras. aluum soluit. stomacho aduersatur. contra aurium dolorem, sonos, & tinnitus auxilio est, cum anserino adipe instillatum. Similis sesamini ratio. Fit etiam è nuce iuglande oleum, quod cariynum uocant. Eandem uim habet quam balaninum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Βαλάνος μυρεψική, id est, glans unguẽtaria, Myrobalanus quoq; Plinio dicta, ex Barbarica regione allata. Ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cum hydromelite pota carnis huius drachma una est uomitoria: cum oxicrato autem iecur & lienẽ purgat, cũ aceto item (quo maximè gaudet ad agendum) lepras, psoras, lentes, uitiligines, pruritum extergit: lieni & hepati indurato illinitur cum farina aliqua siccante, ut erui, lolij: lieni etiam prodesse scribit Galenus. Carnis huius succo calido utuntur aromatarij: id enim inodorum cùm sit, omnibus suscipiendis odoribus est aptißimum, ut insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Balaninum hic Dioscoridi dicitur. Oleo expresso quod reliquum est magma terreum & amarũ, incidit, terget, contrahit, stipat, ad prædicta etiam efficax, sed minus. Id autem uidetur esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est, expressum, quod cataplasmatis miscet Galenus.

Gal. in ther. ad Pisonem.

Sesaminum oleum fit ex semine sesami, de quo lib. 2. cap. 91. Sesamon non parum in se continet uiscosum & pingue: quare emplasticum est & emolliens ac modice calidum. Eiusmodi facultatis est quod cõficitur oleum: & herbæ quoq; decoctum similem uim habet. In nuce iuglande id quod edendo est, oleosum est, & tenue, itaque etiam facile exprimitur: & quo diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrem oleum ex eo inueterato exprimere liceat. Tunc sanè admodum fit per halitum euaporatoriũ. Itaq; quidã eo gangrenas & carbunculos, & ægilopas sanant, ac nonnulli ad neurotrota, hoc est neruorũ uulnera utuntur. Cæterũ si recens sit, astringentis nonnihil qualitatis etiam obtinet.

Lib. 11. & li. 13. metho. & bis li. 9. cõp. ph. part.

Ga. l. 8. simp.

Ga. l. 7. simp.

Hyoscyaminum. Caput XXXV.

HYoscyaminum sic fit: Semen candidum, recens ac siccum tunditur, & calida aspergitur aqua, ut in amygdalino diximus. dum'q; insolatur, siccatij, quæ sub manu sunt, partes cũ reliqua massa permisceantur. hoc autem fieri oportet dum nigrescat & grauiter oleat. mox pressum atque excolatum reconditur.

Ad aurium dolores efficax est, pessis miscetur. ad emolliendum utile. Fit & è grano gnidio purgato & tuso. Vis ei aluum soluere potu. Non secus cnicinum oleũ temperatur, cui facultas eadẽ est quę facto è gnidio grano, uerùm inualidior.

Rhaphaninũ è rhaphani semine fieri solet, cæterorum more. Phthiriases mala ualetudine cõtractas tollit. scabrities cutis in facie emendat. Ad obsonia utuntur Aegyptij. Melanthinum idem quod rhaphaninum potest. Tritum sinapis semen, & calida aqua madefactum, adiecto postea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax est. transfert humores qui in aliqua parte concreuerunt.

Oleum è grano gnidio.

Oleũ cnicinũ

Oleũ rapha.

Oleũ melãth.

Oleũ sinap.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hoc oleum à semine Apollinaris herbæ denominatur, quam & hyoscyamium, id est, fabam porcinam appellant, cius historiam & picturam quære lib. 4. cap. 59.

Vsus seminis & per se, & semine expresso stuporem gignit, atq; adeo insaniam.

Falluntur qui granũ gnidium è chamelæa nasci autumant, similitudine foliorum decepti ut fusius dicemus cum tractabitur eius historia lib. 4. cap. 154.

Oleum ex gnidio grano strictum eandem uim habere quam cicinum Plinius affirmat. Habet hoc oleum magnam uim præter ea quæ à Dioscoride dicuntur, in aluo lenienda, si umbilico admoueatur.

Gal. l. 2. simp. cap. 5. & li. 5. sanita. tu.

Cicini semen calidum, ordine tertio, purgat pituitam. Officinæ semen carthami appellant. Oleum seminis lac cogit & astrictam aluum soluit, in historia plantæ certius lib. 4. cap. 168. de eo agetur.

Gal. l. 6. sim.

Rhaphaninum oleum Galenus ait cicino oleo calidius esse, alias simile.

Melanthium unde melanthinum oleum, est Gith, & officinarum Nigella.

Sinapinum oleum fit ex semine madefacto in oleo expressoq; quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumque & coxendicum perfrictiones.

Myrteum. Caput XXXVI.

MYrtei faciundi ratio est: E myrto nigra syluestri, aut satiua, foliorum mollissima quæq; tusa premuntur. succo pares omphacini olei portiones adijciuntur, subiectisq; carbonibus inferuescunt donec concoquantur. innatans oleum deraditur. Sed longè facilior hæc compositio: Tenera folia contusa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. ¶ Priuatim alij deiecta oleum folia in sole macerant: alij prius oleum inspissant malicorio, cupresso, cypero, & iunco odorato. Efficacius est amarum gustu, & oleosum, uiride, translucens, & olens myrtum. Astringit & indurat. ideo medicamentis miscetur quæ cicatricem obducunt. prodest ulceribus in capite manantibus, ambustis igni, & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & furfures, sedis rimas, condylomata, articulos laxatos. corporis sudores compescit, & omnia quæ adstrictionem inspissationemq; desiderant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie utimur oleo myrtino in uentris fluxibus: uehementer enim exiccat. Myrti picturam & summariam considerationem quære cap. 128.

Laurinum. Caput XXXVII.

LAurinum fit hoc modo: Lauri baccæ cum maturæ sunt, in aqua coquuntur: siquidem ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt, quæ manibus subacta concha excipitur. Alij omphacinum prius oleum cypero, iunco odorato, & calamo inspissant, deinde tenera lauri folia concoquunt. alij etiam baccas, donec oleum odorem contraxerit. alij styracem & myrtum* addunt. Optima laurus ad id latifolia & montana. Oleum laurinum utilius quò recentius, quóque uiridius colore, amarissimum, & acre. Vis ei excalfactoria, emolliens. uenarum spiracula aperit. lassitudines discutit. omnibus neruorum uitijs, algoribus, destillationibus, aurium doloribus, malis renum frigore contractis, illitum, non aliud iuuantius, attamen potum nauseam parit.

*Alij, myrrham.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Laurinum oleum quidam è baccis exprimunt tantum: alij folijs modo; alij folia & corticem nec non styracem addunt aliosq; odores. Excalfacit uehementer, & emollit: ita ut ij, qui scabie scatent, & asperis impetiginibus obsidentur, illiti in balineo, persanentur. Sed eo conuenit abstinere, lichenibus & psoris, inflammationem minantibus: in calidis quoq; temperaturis & biliosis: siquidem frigidis corporibus, humidis & pituitosis congruit: item ijs, quorum articuli algoribus, aut perfrictione affliguntur: ischiadicis subsidio est: uermes & pediculos enecat, furfures capitis emendat: alopecias & ophiases corrigit, usus eius in lauachro nitri: postea detergere oportet uino & melle, & fœni græci farina: sed cauendum est, ne capiti dolorem sentienti, laurinum hoc oleum admoueatur.

Lentiscinum

Lentiſcinum. Caput XXXVIII.

Oyle of the fruyte of the tree called lentiscus

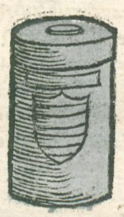
SImilis lentiſcini ratio. Nam è maturo fructu temperatur, factis prius ſpiſſamentis, ut in laurino diximus. hoc ſcabiem iumentorum canumq; ſanat. utiliſſimum peſſis, acopis, & leprarum medicamentis. ſudores cohibet. Nec ſecus terebinthinum fieri ſolet. quod refrigerat & aſtringit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gingiuis ex inflammatione laborantibus optimum pharmacum eſt oleum lentiſcinum caliditate temperatum ore retentum: ſit autem recens, nam uetuſtius tanto recentiore peius eſt, quanto ætate antecellit. Imponatur autem uaſculum in quo calſit lentiſcinum, in aliud maius uas quod aquam calidam multam complectatur. Maximopere itaq; inflammationi gingiuarum hoc conducit. Nec uerò minus etiam ſi iuxta aliam quandam partem, tum pelliculæ linguam ambientis cum ſuccingentis totum os, aliquis dolor [illegible] flammationem oriatur, dolorem ſedat lentiſcinum. Repellit enim citra moleſtiam & abſq; aſperitate, quam pleraq; auſterorum habent, diſcutitq; citra mordacitatem, cuius rei inflammatis præcipuus uſus exiſtit.

Maſtichinum. Caput XXXIX.

Oyle of mastike

MAſtichinum è trita fit maſtiche. quod contra omnia uuluæ mala efficax eſt. mediocriter calfacit, aſtringit, & emollit. aduerſus prominẽtes ſtomachi duritias, cœliacorum, dyſentericorumq; cruciatus utile. faciem emaculat, & colorem nitidum facit. optimum in Chio inſula componitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Reſinarum iure præſtantiſſimum eſt Lentiſcina, id eſt, Maſtiche, huius oleum confortat ſtomachum, neruos, hepar & iuncturas, lenit apoſtemata dura, & ſedat dolores.
Μαστίχινον ἁπλούστερον & ποικιλώτερον *conficit Paulus, ſimpliciſſimum ſcilicet & magis uarium. Vltimum accipit olei ſext. 50. libras elenij 5. xylobalſami lib. 10. ſchœnoanthos lib. 5. cardamomi lib. 7. maſtiches lib. 5. xylomaſtiches lib. 8. terebinthinæ lib 3. comæ abſinthij libram unam, uini odorati ſext. quinq;, aquæ ſextarios decem. Res ſiccæ in uino madeſiant per tres dies, miſceantur oleo & aqua, & coquantur horas ſex, & tunc maſtiche & terebinthina additur, & exacte commixta & infrigidata depurantur. In ſimpliciſſimo, pro oleo ſeſamino Paulus accipit omphacinum, & non niſi untiam unam maſtiches: dicitq; aliquos addere abſinthij & ſtyracis ana unciam unam.*

Paulus ægineta.

Vnguentorum compoſitio. Cap. XL.

DE ratione unguentorum conſequenter tractandum exiſtimauimus, quandoquidem ea in nonnullis corporum uitijs, aut medicamentis miſta, aut corpori perfuſa, aut naribus obiecta, plurimum proſunt. in quorum probationibus conſulere nares oportet, an ea oleant ex quibus temperantur: optimum huiuſcemodi iudicium, quod in quibuſdam planè obſeruari non poteſt, propter ea quæ admiſcentur odore cæteris præualentia: ut in amaracino & crocino, telino, & pleriſq; alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Vnguenta quandoq; fiunt ex floribus, ut Rosaceum, Leucoium, Susinum. Aut ex folijs, ut Myrthinum: aut ex radicibus, ut nardinum, &c. Vnguentis porrò ueteres multis modis usi sunt. Ad salubritatem, ut natantes, & lauantes. Ad neceßitatem, ut certantes Ceromate ungebantur. Ad luxuriam, ut delicati causa Veneris & mensarum. Græci mixtum unguento uinum bibere non erubescebant, quod dicebatur Myrites. Bathilli populi unguentis madent. Huius luxuriæ inuentum Persis refertur acceptum. Vnde Horatius: Persicos odi puer apparatus. Eius rei fidem facit scrinium unguentorum laudatißimorum, quod expugnatis Darij castris repperit Alexander. Cyprij quoq; Cyziceni, & Corinthij eadem mollitie effœminati sunt. Constat usum unguentorū aliarumq; rerū ad delitias repertarum usque ad Iulij Cæsaris tempora Belgis fuisse ignotum. Imperator Belgas fortißimos dicit, quòd ad eos non commeent, qui quæ ad effœminandos animos pertinent, illuc comportent. Inuasit hic luxus totam paulatim Italiam, adeò ut M. Otho Neroni monstrauerit uestigia pedum unguentis tingi, hisq; balnearum parietes quandoque aspersi sunt. Caium quoque principem ferunt unguento solitum lauari. Anno post urbem conditam, 565. P. Lucinius Crassus & Iulius Cæsar censores edixerunt, ne quis uenderet unguenta exotica. L. Plotius, Plotij bis Consulis frater proscriptus à Triumuiris, in Salernitana latebra unguenti odore proditus est. In confesso est Heliogabalum Imperatorem triclinia quandoq;, lectos & porticus omni florum genere strauisse, ut lilijs, uiolis, hyacinthis, & narcißis, ac per eos ambulasse, seq; unguentis omniū fragrantißimis nudū sæpenumero perunxisse. Quē secuti Imperatores propè nullā mollitiem sibi non permiserunt. Quod ego in Romanis principibus, quamuis damnem plurimum, non tamen admodū miror, quum etiam apud eos abiectißimi homunculi, idem sibi indulserint.

Vnguenta hæc ad uoluptatem tantùm & suaueolentiam inuenta & ad delitias: ad curam uerò corporis non adeò, planè interierunt: etiamsi hodie unguentorum nomine ueniant alia medicamina, quorum usus est ad ulcera & tumores corporis consummandos &c.

Oyle of Roses.

Rosaceum. Caput XLI.

ROsaceū sic fit: Iunci odorati quinq; libras & bessem tūdito, & subactas aqua in uiginti olei libris & quincunce subinde mouendo, coqto. dūq; percolaueris, in olei libras iuginti, & quincuncē, adijcito rosas nō madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto: interdin* premens, finito nocte tota macerari, postea exprimito, & ubi recrementum pessum ierit, mutato uase, in craterē melle illitum recondito. Cæterùm rosas quæ antea pressæ fuerunt, in labellum demittito, & affusis octo libris & quadrante spissati olei, iterum premito, eritque secundarium oleum. Quòd si tertias usque, quartasúe perfusiones infundens exprimere uoles, secundarium fiet, tertiarium, & quartarium unguentum. Sed quoties id feceris, uasa melle oblini debent. Si uerò secundam infusionem instituere libet, in expressum oleum, numero pari recentes rosas, nullo humore imbutas inijcito. manibus melle præmadefactis, agitans premito. & iterum, tertio & quarto. simili modo exprimens facito. totiesq; recenteis rosas detractis unguibus immittito. fiet enim ita oleum multò ualidius. nam septies oleum rosarum infusionem admittit, nec amplius. prelum melle perungatur. oleum à succo diligenter secerni oportet. nam si minimum quid relinquatur, unguentum corrumpet. Alij autem detractis unguibus, rosas tantùm oleo macerant in sole, hoc modo: Rosæ quæ selibram pondere æquant, in sextario olei diebus octo madescunt, & usque tertiam perfusionem quadraginta diebus insolantur, & sic oleum reconditur. Alij calamo, aut aspalatho prius olei spissamenta faciunt. Alij coloris caussa anchusam admiscent, & salem, quo minus oleat*. Vim astringendi & refrigerandi obtinet. fomentis & cataplasmatibus utile. Potum soluit aluum, stomachi ardorem restringit, ulcera caua replet, & mulcet, quæ cacoēthe uocantur. ulceribus

*alias, sensim

*Alij, corrūpatur.

teribus in capite manantibus, atque feruidis eruptionibus illinitur. caput dolens eo perfunditur. dentes inter initia doloris collui prodest. ad genarum duritias illitum efficax est; ad lacessita interanea & concitatas uuluas utilissimè subijcitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paulus Rosaceum sic construit: Rosarum rubearum exungulatarum per diem unam naturalem exiccatarum unc. 3. olei omphacini sextarium unum: obstrue diligenter uas ne expiret, expone Soli per quadraginta dies: reponeque non super pauimento, sed tabula. Alij non soli exponunt, sed in puteo ponunt: alij fodiunt sub terra quadraginta dies. Arabum modus in huius olei compositione hodie officinis usitatus mihi melior uidetur. Habet uirtutem frigidam & stipticam, & ideo ad dolores capitis ex febre seu ex calore solis optimum est.

Elatinum. Cap. XLIII.

Oyle of the tender troppe of the date tree.

FRacta elate tusa & scarificata, in labellum deijcitur. omphacinum oleum triduo infunditur, mox per sportulam exprimitur. uerùm pares esse debent utriusq; portiones. dein mundo uase ad usus reconditur. Viribus rosaceo proportione respondet. aluum tamen non mollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἐλάτη, tenellum palmæ germen secundum Galenum, iuxta Dioscorid. ipsum fructus tegumentum, τὸ δὲ κάλυμμα τοῦ καρποῦ. Secundum Hisichium, prima palmæ germinatio. de eo longius & certius in historia palmæ paulo pòst.

Melinum. Caput XLIIII.

Oyle of quynces.

MElinum hoc modo temperatur: Olei congius, decem aquæ sextarijs admiscetur. Adijcitur elatæ palmarũ fractæ quadrans, & iunci odorati uncia, quæ die uno macerata coquuntur, mox in uas oris patuli oleum excolatur, & indita arundinacea crate, aut uetusta tegete, cotonea mala superponuntur, & uestimentis operta tantisper inibi resident, dum malorum uires ad se oleum alliciat. Aliqui cotonea, decem dierum spacio operimentis inuoluunt, ut cõtineatur odoris suauitas, nec euanescat. postea biduo macerata oleo exprimuntur, oleũq; reconditur. Id uim refrigeratoriã & astringentẽ habet. Contra scabiosa ulcera & quæ serpunt, ac furfures, perniunculosq; effectũ præbet. exulceratis uuluis infunditur. citatam urinam sistit infusum. sudores cohibet. contra cantharidas, buprestim, pinorũ erucas, bibitur. Laudatur maximè quod cotonea mala olet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Magni usus est hoc in uentris fluxibus. Paulus μήλινον uocat & in hunc modum componit: Cydoniorum bene detersorum & cum suis corticibus incisorum accipit unc. tres, olei omphacini sextarium unum, exponit soli diebus quadraginta.

Oenanthini compositio. Cap. XLV.

Oyle of the budd and flowers of wilde vyne.

OEnanthe è labrusca, optimè olens postquam emarcuit, deiecta in omphacinum oleum mouetur, uoluiturq;, & cum biduo manserit, exprimitur, & reconditur. Astringit, proximum rosaceo effectum præbens: sed aluum non resoluit, aut mollit. Probatissimum est quod odore œnanthen refert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oenanthe uitium ſyluestrium germen unà cum floribus Galeno appellatur, ex quo ſuccedentibus diebus uua fit: plura in ipſius Oenanthes hiſtoria & pictura.

...n oyntement made
...fenugreke and
...ther thinge

Telini componendi ratio. Caput XLVI.

FOeni græci libræ quinq;, calami libra una, cypiri libræ duæ, olei libris nouem, ſeptenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, poſtea premuntur, & reponuntur. Aliqui pro calamo cardamomum ſubſtituunt, & cypiri loco xylobalſamum macerant. Aliij oleo antea his odoribus ſpiſſato fœnumgræcum macerantes exprimunt. Hoc telinum abſceſſus emollit, & concoquit. omnibus uuluarum duritijs magnopere conuenit. fœminis difficile parientibus ſubijcitur, ubi præ excretis humoribus loci ſiccitatem contraxerunt. ſedis inflammationes lenit. teneſmo ſubditum prodeſt. ulcera capitis manantia furfuresq; expurgat, ambuſtis & pernionibus addita cera proficit. uitia cutis in facie emendat. pigmentis ad conciliandum faciei nitorem inſeritur. Eligi oportet recens, quod non uehementer fœnigræci odorem præ ſe ferat, & manus abſtergat, ſapore ex dulci in amarum inclinato: tale enim optimum iudicatur.

EXPLICATIO.

Hoc unguentum à Silicula, id eſt, fœnugræco nomen habet, in Telo inſula etiam Menandri temporibus celeberrimum.

...n oyntement made
...merteram and
...her ſwete ſpices

Sampſuchini compoſitio. Caput XLVII.

SErpylli, caſiæ, abrotoni, florum ſiſymbrij, frondium myrti, ſampſuchi ſingulæ portiones, quadam pro uiribus ipſorum coniectatione, unà tunduntur, atque is omphacini olei modus adijcitur, qui madentium uires non euincat. hæc poſt quatriduum exprimuntur. denuò noua alia, ſimili menſura & æquali tempore macerata premuntur, ita enim ualidius reddi ſolet. Eligi oportet ſampſuchũ colore ex atro uiridi, plurimum redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem. aduerſus uuluæ præcluſiones, conuerſionesq; efficax eſt. menſes & ſecundas & partus extrahit. uuluæ ſtrangulatus recreat. lumborum inguinumq; dolores lenit. ſed cum melle uti eo præſtat, quandoquidem uehementi aſtrictione locos indurat. laſſitudines illitum diſcutit. in opiſthotonicorum, uulſorumq; cataplaſmata utiliſſimè additur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Maiorana, Amaracus, Sampſychus. Dioſcoridi, Theophraſto, Plinio eadem ſunt herba: unguentum tamen amarcinum à Sampſuchino cur diuerſum ſit Dioſcoridi, doctè mihi Muſa coniectare uidetur, ex plantæ huius appellatione conſueta utriq; regioni, in qua utrumq; id unguentum fiebat laudatiſſimmum.

...yle of Baſill

Ocimini compoſitio. Cap. XLVIII.

OCiminum oleum fit ut cyprinum: Ocimi folia decerpta librarum undecim & beſſis pondo, die noctuq; uiginti olei libris macerato, premito, colato, cumq; exhauſeris quallum, rurſus parem olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id ſecundarium, nam tertiæ perfuſionis non eſt capax. Deinde recens ocimum æquali pondere, ut in roſaceo diximus, rurſus maceratur, & cum tanto temporis ſpacio maduerit, exprimitur, & oleum reconditur. quod ſi in animo fuerit ter aut quater madefacere, ſemper ocimum recens addes. Poteſt ex omphacino confici, ſed illo modo melius. Idem quod ſampſuchinum poteſt, ſed inefficacius.

NOMI

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ociminum oleum fit ex ocimo aut ozimo si mauis ab ὄζειν, quod redolere significat, herba odora, quæ nunc Basilicon dicitur. Germanicè Basilien.

Abrotonini compositio. Caput XLIX.

An oyntement made of Sothernwode.

OLei cyprini odoribus imbuti libris nouem & quincunce, foliorum abrotoni libras octo die noctuq; madefactas, premito, quòd si in longum tempus oleum uelis asseruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit, ad uuluæ duritias præclusionesq; efficax est, menstrua & secundas pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Abrotoninũ oleum corpori infricatum, rigores circuitu remeantes persanat. Abrotani historiam & picturam quære lib. 3. cap. 25.

Anethini compositio. Caput L.

OLei libris octo & dodrante, florum anethi libras undecim & bessem, maceratas in oleo die una, manibus premito, & recõdito: quod si iterum perfundere uelis, recentes anethi flores consimiliter madefacito. Vuluarum duritias emollit, uenarum spiracula laxat, contra horrores febrium circuitu redeuntes auxiliatur. calfacit enim, & lassitudines discutit, prodest articulorũ doloribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hic Dioscorides pro lib. 8. & unc. 9. olei, ponit florum lib. 11. unc. 8. exponit soli diem unum, dein de exprimit & reponit. Ego tamen non uideo quo pacto olei illa mensura tot florum sit capax. Præsertim cùm Paulus accipiat comæ siccatæ per unum diem unc. 1. pro Sextario.

Susinum. Caput LI.

An oyntment made of lyllies.

SVsinum, quod alij lilinum appellant, sic temperatur: Olei libræ nouem cum quincunce, calami libri quinque & quadrãs, myrrhæ unciæ quinq;, permixto odorifero uino decoquuntur, & colato oleo, cardamomi tusi & cœlesti aqua madefacti libræ tres & semis macerantur, premunturq;, tres libræ cum semisse spissati olei assumuntur, mille lilia decerptis folijs, in latum, non tamen profundum, labellum demittũtur: iniectum oleũ, manibus melle perunctis agitatur: die noctuq; cõquiescunt, & in pyxidem matutinis exprimuntur, quod defluet oleum, protinus ab aqua, quæ simul expressa fuerat, colo incerni oportet, non enim, ut rosaceum, moram tolerat, nam concalfactum feruet & computrescit: quare sæpius decapulandum, uasa melle illinenda, tenuis sal inspargendus, & si qua sordes uasis faucibus hæsit, eximenda. Odoramentis iam expressis ex quasillo in labellum transfusis, rursum olei prius odoribus imbuendi, quod primum pondus æquet, & cardamomi tusi drachmæ decem coniciuntur. Hæc manibus scitè pressa, interiecta breui mora exprimuntur: quod profluit, repurgatur: tertio eadem infunduntur, adiecto cardamomo & sale, & manibus melle madefactis. Longè optimum erit quod prius exprimitur, secundum quod sequitur: tertium locum sibi uendicat quod nouissimum prodit, denuò in mille lilia euulsis folijs expressum primò oleum infunditur: tum eadem ratione prosequẽdum, idemq; faciendum ut prius, addito cardamomo, dein expresso: & quo frequẽtius recentia lilia maceraueris, eò ualidius unguentũ efficies. Deniq; cũ factum abũdè uidebitur, singulis cõpositionibus miscere cõuenit myrrhæ quàoptimæ duas & septuaginta drachmas, & croci decem, cardamomi quinq; & septuaginta: croci uerò & cinnamomi pares portiones tunduntur, & cribratæ in lutram cum aqua demittuntur, expressumq; primò unguentum infunditur, & paulò pòst excipiũtur uasculis siccis, myrrha aut gummi antea perfusis, & croco, melle & aqua madefactis. eadem fiunt in altera aut tertia expressione: aliqui simplex ex balanino, alioue oleo, & lilijs componunt. Optimum esse constat in Phœnice, mox Aegypto factum. Sed cum pri-

mis laudatur quod lilia redolet. Excalfacit, emollit, uuluæ præclusiones, & colle-ctiones aperit, utilissimum ad muliebria mala, ulcera in capite manãtia, feruidas eruptiones, uaros, furfuresq; emendat, uibices cicatricesq; celerrimè ad colorem reducit, ita ut sæpe fallant. in summa extenuat, potum bilem per aluum extrahit, urinam ciet, sed stomacho alienum est, & nauseam parit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Susinum quod σούσινον & λείρινον Græci uocant, diuersum ab eo est quod lilinum officinæ nominant, quum præter lilia & oleum multa alia eius compositionem constituant. Σούσινον σὺν ἀδέσπον, hoc est compositum, sic conficit Paulus: Olei sex. 3. Calami aromatici lib. quinq;, myrrhæ unc. 1. Cardamomi lib. 3. πεταλων lilij exungulatorum & diem unum expansorum, lib. 10. Cinamomu unc. 3 croci semiunc. Primo infunde in uino myrrham & calamum per dies quinq;, mouendo ter in die: post coque cum oleo donec uinum ferè consumptum sit. Secundo cardamomum aqua infunditur, & ter in die mouetur, & similiter coquitur per horam unã cum oleo. Postea auferentes cardamomũ, oleo puro imponimus tertiam partem liliorũ, & post tres dies, priore ablata, addatur alia tertia liliorũ pars, & interim post tres dies hac amota, additur ultima tertia pars cũ croco resoluto, & post tres dies oleo puro addimus cinamomũ contusum, et reponitur. Idem Paulus in cõpositione simplicis Susini accipit unc. 2. foliorum, & sextariũ olei, ut in Rhodino, & exacte obturat ut non respiret, perq; tres dies exponit soli: abiectis dehinc folijs alias unc. duas apponit, & iterum exponit soli per alias tres dies.

In oyntment made of the herbe called Narcissus

Narcissinum. Caput LII.

NArcissini olei spissamenta ita fiunt: Sex libræ asphalathi cum sextante tun-duntur, olei eloti libræ septuaginta cum uncijs quinq; assumũtur. Asphalathus aquæ madefactus in tertia olei parte coquitur: quo exempto, calamus quinque libris & besse adijcitur, cum myrrhæ gleba contunditur, cribrataq; ac uino ueteri odorato immista decoquitur, simulac autem cum ijs efferbuerit, eximitur, refrigeratum oleum excolatur, cuius portio in labellum mittitur, flores narcissi quamplurimi conijciuntur, qui bidui spacio, ut in susino dictum est, permoti exprimuntur. Oleũ subinde decapulandum, siquidẽ celerrimè putredinem sentit. Valet hoc ad emolliẽdas uuluæ duritias, pręclusiõesq;, sed capitis dolores facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius lib. 21. cap. 5. & 19. item Dioscorides lib. 4. cap. 142. narcissi duo genera faciunt, licet à Theophrasto & Apuleio non nisi unum genus constituatur: nisi ex floris diuersitate duplex eius genus facere uoluerint. Est autẽ planta narcissus, cõgener aut saltem similis lilio. quare quidã ipsum nõ minus quàm lilium lirion uocant, ut tradit Dioscorides lib. 4. cap. 142. ubi de narcisso plura.

This is called Oleum ... Altamira

Crocinum. Caput LIII.

CVm crocinum componere uoles, prius olei, ut in susino diximus, spissamenta facies, eisdem ponderibus & mẽsuris, cuius olei libras treis & semissem, croci unciam unam assumes, identidem quotidie moueto, & sexta die quàm hoc assiduò peregeris, oleum à croco colis incernito: eidem croco parem olei modum adijcito, moue triduo*, dein contusæ myrrhæ atq; cribratæ drachmas quadraginta permisceto, & in pilo agitatum recondito. Aliqui oleo aromatibus ad cyprinum imbuto in crocini compositione utuntur. Optimum est quod abundè crocum spirat, in medendi usu expetitum. Proximum quod myrrhã refert. Calfacit, somnum allicit: quare persæpe phreniticis subuenit, perfusum, aut naribus admotum, aut illitum, pus mouet, ulcera purgat, contra uuluæ duritias atq; præclusiones, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, prodest, cum croco, cera, medulla, duplicato olei pondere: concoquit enim, emollit, humectat, & permulcet, ad oculorum glaucitates ex aqua illinitur. Huic autem proportione respondent butyrinum, onychinum & styracinum, quæ etsi nominibus distant, uiribus & compositione cognata sunt.

*Alij, dieb. tredecim cõtinuis.

NO-

EXPLICATIO.

Crocinum oleum hodie neglectum quamuis ab authore Luminis inter uulgata & commoda olea re censeatur, diuersum tamen ab hoc, quia alia arte utitur quàm hic.

Ex unguento crocino fit crocomagma, expressis aromatibus & in massam coactis, quare uiribus inter se non multum distant.

Cyprini spissamentum. Caput LIIII.

This is called Oleum de alcanna.

OLei omphacini eloti pars una, aquæ cœlestis tantundem cum semisse, cuius una parte oleum diluitur, altera adijciendis odoramentis admiscetur: dein assumptis aspalathi libris quinq; & semisse, calami libris sex & semisse, myrrhæ libra una, cardamomi libris tribus & dodrãte, olei libris nouem, & uncijs quinq;. Asphalatus tusus & aqua affusus decoquitur in oleo, donec conferuescat. myrrha autem uino uetere odorifero subacta, contusus'q; simul calamus, digeruntur in offulas, quæ exempto asphalatho immittũtur, & ubi efferbuerint, sublato aheno, oleũ percolatur. Cardamomũ tusum reliqua aqua aspersum infunditur, spatha agitatur, nulla, dum refrixerit, interpellatione. Post hæc colato oleo, in uiginti octo libras olei, floris ligustri, quod cyprium uocant, sex & quadraginta libræ cum besse instillantur, quæ sufficienter madefactæ per sportulam exprimuntur. quòd si copiosius desideretur, idem recentium florum põdus iniectum simili modo prematur. & iterum aut tertio, si quis uelit, madefacere poterit, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris suauitate nares feriat. Aliqui cinnamomum addunt. Calfacit, emollit, ora uenarum adaperit, uuluæ neruorũ'q; uitijs conuenit: pleuriticis, fractis'q; per se uel cerato immistum. malagmatis imponi solet, quæ opisthotonicis, angina laborantibus, inflãmationi'q; inguinum opitulantur. item in acopa adijcitur.

EXPLICATIO.

Cyprinum oleum Arabes oleum de Alcanna uocant, quod enim Græcis Cyprus, Arabibus Alcanna est, ut Manardo placet, hodie non conficitur. Posidonius alio modo parabat, ut tradit Paulus Aegineta.

Irini spissamentum. Caput LV.

An oyntment made of the flower deluce

SPathæ quamminutissimè contusæ sex libras cum besse, in tribus & septuaginta libris & quincunce olei, æreo uase, additis decem aquæ heminis incoquito, quoad odorem acceperit. postea in capulam melle oblitam colato, ex eo aromatibus imbuto oleo, irinum primo temperatur, iride ex oleo inspissato macerata, ut scripsimus. Sed alia est componendi ratio: In olei septuaginta libris & quincunce, xylobalsami, ut dictum est, contusi, libras quinq; & sextantem excoquito. postea detracto xylobalsamo nouem libras & dextantem adijcito, & myrrhæ glebam uetere uino adorato perfusam, & in olei ita odoribus imbuti quatuordecim libris, totidem tusæ iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, strenuè & uehemẽter adstringito. quòd si uis ualidius fieri, par põdus iterum ac tertio similiter maceratum exprimito. Longè optimum est quod solam irin olet, quale est in Perga Pamphiliæ, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam atq; emollientem, crustas adimit, sordida ulcera & putrida purgat. confert fœminis uuluę cau sarijs. item inflammationibus eiusdem atq; præclusionibus. partus eijcit, hæmorrhoidas recludit, contra auriũ sonitus ex aceto, ruta & amaris nucibus, prodest. diuturnis destillationibus, naribus illitum, & contra graueolentia earum ulcera, quas ozænas uocant, auxiliatur, aluum purgat cyathus epotus. facit ad ilei cruciatus. urinam mouet. difficileis uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis & immissis, uel ijs quæ ad uomitum ciendum induntur. anginæ etiam illinitur, aut ex aqua mulsa gargarizatur. item contra arteriæ scabritiam datur ijs, qui cicutam, coriandrum, aut uenena fungorum hauserunt.

EX

EXPLICATIO.

Aliò modo nunc parant officinæ: eſſet nunc magnarum uirium ſi bene pararetur, ut Dioſcorides tradit.

Gleucinum. Caput LVI.

GLeucinum abſolutè conſtat omphacino oleo, iunco odorato, calamo, celtica nardo, ſpatho, aſpalato, ſertula campana, coſto, & muſto, circumdatis interim uinaceis uaſi, quod aromata, uinum & oleum conceperat. Tricenis diebus, bis in die mouetur, poſtea expreſſum oleum reconditur. Calfacit, emollit, remittit, horrorib. & neruorum uuluæq́ꝫ uitijs auxiliatur, omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

EXPLICATIO.

γλεύκινον Latinis ſonat muſteum, hodie exoletum, eius conſtructionem monſtrat Galenus lib. 7. comp. medic. κατὰ γένη. Calfacit & quouis acopo ad emolliendum utilius. Galenus proprium Gleucinum, quo uſus eſt, habuit, cuius deſcriptionem uide loco iam citato.

Amaracinum. Caput LVII.

AMaracinum longè optimum in Cyzico fieri ſolet ex omphacino & balanino, ſpiſſamentis è xylobalſamo, iunco adorato, & calamo factis, cōditisq́ꝫ amaraci, coſti, amomi, nardi, caſiæ, carpobalſami & myrrhæ odoribus. Aliqui, quò precioſius fiat, cinnamomum addunt. Mel autem & uinum aſſumuntur, hoc in uaſorum illitionem, illud ad cogendas tuſorum aromatum offas. Amaracinū calfacit, ſoporem mouet, uenarum ſpiracula aperit, emollit, feruorem excitat, urinam cit, putrilaginibus ac fiſtulis perquam utile: nec non humentibus hernijs, poſtquam medica manus operam ſuam impenderit: cruſtas, & tetra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit: difficili urinæ, illita ſede, & eius inflāmationibus auxiliatur: hæmorrhoidas illitu ſoluit, uuluæ ſubditū menſtruos curſus euocat, duritias, ac uuluæ tumores diſcutit, uulneratis neruis, muſculis confert, laneo centunculo modicè madefactum & impoſitum.

EXPLICATIO.

Ex hoc loco quidam probare uolūt amaracū & Sampſychum diuerſas eſſe herbas quandoquidem de Sampſuchino & Amaracino unguento ſeorſum ſcribit Dioſc. ſed falluntur, Dioſcorides enim, diſtincta fecit capita, quòd non ſit eadem compoſitio, ſed diuerſa.

Megalinum. Caput LVIII.

FActitabatur olim Megalinum, ſed nunc compoſitio exoleuit & prorſus obliterata eſt: cuius ad hiſtoriæ complementum meminiſſe non fuit alienum. Miſtura cum amaracino eadem erat, ſed reſina exuperabat, hac tantum ratione differens. Quare leuiter emollit. Reſina unguentis, neq; tutelæ neq; uoluptatis gratia adijcitur, ſed coloris craſſamentiq́ꝫ cauſa. Ea tantiſper coquitur, dum deſinat olere: cuius coquendæ ratio declarabitur, dum de reſina diſſeremus.

EXPLICATIO.

Megalinum oleum etiam Dioſcoridis tempore exoleuerat, ut ipſe inquit, ante ſua tempora alioqui cantatiſsimū. Gal[illegible] ſcribit Mendeſiū quoq; Megalinū appellari, ut plura in explicatione Mendeſij.

Hedychroum. Caput LIX

QVod hedychroon uocant, in Co fieri ſolet, eiſdem præditum uiribus & miſturis, quibus amaracinum, ſed ſuauius ſpirat.

EXPLICATIO.

Hedichroi deſcriptionem quam Dioſcorides hic reliquit, inquiens eandem eius uim de præparatione eſſe, quæ amaracini eſt unguenti. Galenus habet tū lib. 1. de Antidotis ex Andromachi uerſibus, tum ad Piſonem ex Magni traditione. Habet autem & eā Aëtius. 13. cap. 89. & Paulus 7. cap. 11. uariam

tibus

tibus tamen paululum inter se descriptionibus. Apparet itaq; hedichroi usum nõ solum in Theriaca quondam fuisse, sed etiam unguenti loco usurpatum esse, & ozænis odoris gratia illitum à Galeno, Sicut etiam pulmonis per odorem resiccandi gratia, cuidam se idem exhibuisse refert locorum affectorum. 4. fine. Qua gratia etiam medicamentis ad fumum comparatis inditum fuit.

Metopium. Caput LX.

FIt in Aegypto unguentum, quod metopion patrio nomine appellatur, propter galbani mistionem: nam lignum in quo galbanum enascitur, metopion uocant: constat amaris nucibus, omphacino oleo, cardamomo, odorato iunco, calamo, melle, uino, myrrha, balsami semine, galbano & resina: probať pingue, graui odore, quod magis cardamomum & myrrham, quàm galbanum resipiat: Calfacit uehementer, & adurit, atq; extrahit, ora uenarum aperit, ulcera purgat, extrahitq;: ad præcisos neruos, & musculos, ad hernias humore contractas, cum erodentibus medicamentis efficax est, ceratis & malagmatis inseritur: horroribus, conuulsisq;: præsertim quibus ceruix in scapulas deiecta, & retrorsum contracta est, utile habetur. sudores ciet, uuluæ spiracula recludit, & eiusdem duritias laxat. in summa, molliendi naturam habet.

A precious oyntment so called of the mixture of galbanum.

EXPLICATIO.

Metopium ex Galbano unguentum, ut Dioscorides ipse testatur, sic dictum ab ligno ex quo desudat. de lachryma metopij uide plura lib. 3. cap. 79.

Mendesium. Caput LXI.

MEndesium constat balanino oleo, myrrha, casia & resina. Aliqui tamẽ post singulorum pondera, cinnamomi exiguum addunt, nullo compẽdio, nam quæ simul ex cocta* non fuere, uim nullam exhibent. Similem metopio uim obtinet, sed inferiorem multò.

A precious oyntement made in Egypt

*Alij, contrita.

EXPLICATIO.

Mendesium unguentum quo modo fieret docet hic Dioscorides & Paulus lib. 7. cap. 18. meminit eius etiam Plinius. Mendesium dictum est, quòd in præfectura Mendesiorum in Aegypto inuentũ esset, & laudatissimum fieret, atq; hoc est quod Paulus lib. 7. cap. 18. ait: ἀίρητȝ δὲ τὸ ῶ αἰγύπτω εὑρεῖ-δῆ ἔνθα καὶ ὁ μένδης τρέφετȝ. Id est, dictum est Mendesium, propterea quòd in Aegypto inuentum sit ubi etiam Mendes nutritur. Quanquam ego pro τρέφετȝ legendum putem σέβεται, id est, colitur. Est autem Mendes hircus, itemq; Pan deus, Aegyptia uoce ac lingua uocatus, quem hirci effigie Mendesij uenerabantur, ut etiam ipsi inde appellationem inuenerint, uelut apparet. Hypocrates porrò uinum Mẽdæum sæpe probat, quod non à Mẽdesijs in Aegypto, sed Thraciæ urbe Mendæ appellata nomen inuenit. At uero Galenus lib. 2. cap. 2. de comp. pharm. part. Mendesium etiam Megaleum uocari dicit, utroq; cognomine à Megalo accepto, qui scilicet Mendesius patria fuerit. Sed & Aegyptiũ idẽ à tota regione appellatum est. Dioscorides Megaleum suo tempore defecisse suprà dixit & aliud à Mendesio fecit.

Stacte. Caput LXII.

STacte uocatur pinguitudo recentis myrrhæ, cum exigua aqua tusæ, & origano expressæ. Ea per quàm odorata, ac preciosa est: atq; unguentum per se facit, quod stacte nominatur. Maximè probatur quæ nullam olei mistionem admisit, cuius minima portio compos est uirium plurimarum. Vim calfactoriam myrrhæ & calidis unguentis respondentem habet.

Storax liquida

EXPLICATIO.

Officinæ styracem liquidam uocant. Huius fex styrax rubra dicitur Arabum familiæ.

Cinnamominum. Caput LXIII.

CInnamominum confit è balanino oleo, & xylobalsami, calami, iunci odorati spissamentis, atq; cinnamomi, & seminis balsamini suauitate conditur, qua

A precious oyntment takinge hys name of cynamon

quadruplaq; myrrhæ ad cinnamomum portione: mel ad cogenda omnia adijcitur. Laudatur non acre, molli odore, planè myrrham redolens, crassum, odoratum, gustu perquàm amaro. Id non à resina, sed myrrha, crassitudinem obtinuit. resina enim neq; amaritudinem præbet, neq; ullam odoris gratiã adijcit: uim habet admodum acrem, amaram, & calfacientem. Itaq; ora uenarum aperit, calfacit, discutit, diffundit, humores & spiritus attrahit, caput aggrauat, contra uuluæ uitia cum duplo oleo, cera, & medulla efficax est: ita enim ferè multum a crimoniæ exolescit, & quædam emolliendi uis contrahitur, alioqui adurit, & præ omnibus crassis unguentis indurat, facit mirum in modum ad fistulas & ulcera, quæ putredinis uitium senserunt: item ad hernias humidiores, carbũculos, febrium horrores, tremores, gangrænasq; cum cardamomo: aduersus serpentium morsus illinitur, scorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis grossis imponitur.

Cinamomũ unguenti Dioscorides hic sanè elegantẽ præparationem ostẽdit: quam tamen facere non possumus, quum uero cinamomo careamus. Sed si etiam cum uulgari paretur, erit satis utile.

Nardinum. Caput LXIIII.

Ratio nardini faciundi uariat. Nam aut malabathrino folio, aut sine eo fit: plerunq; autem balanino oleo, aut omphacino, iuncus odoratus spissamenti gratia adijcitur: sicuti propter odoris suauitatem, costus, amomum, nardum, myrrha, balsamum. Laudatur tenue, non acre, nardi aridæ aut amomi odore referens. Vis ei extenuans, acris: expurgat, excalfacit, absterget humores, rarefacit. Hoc liquidum est, nec habet strigmenti crassitudinem, nisi resinam recipiat. Fit etiam simplex ex omphacino oleo, iunco, calamo, costo & nardo.

EXPLICATIO.

Foliatum unguentum ex malabathri folio, quod ipsum etiam peculiariter folium appellatur, compositum fuisse atq; appellatum satis cõstat ex Dioscoride, qui diuersa capita facit, quanquã Plinius lib. 13. cap. Nardinum & foliatum appellet. Cuius rei causa ex hoc loco Dioscoridis elici potest, ex quo scilicet quòd nardinum unguentum tum cum folio tum citra folium malabathri apparari scribit, & mox capite sequenti de malabathrino unguento prodit eadem esse eius spissamenta quæ nardini, nisi quòd plus myrrhæ in ipsum additur. Porrò spicatum, à spica nardi quoq; nominatum, ex eaq; compositum fuisse nemo dubitat. Fuerant itaq; diuersa unguenta, Nardinum ex optima nardo, spicatum ex nardi spica, & foliatum ex Malabathro, quorum ingentia precia Romæ tempore Galeni fuerunt, sicut etiam apud Plinium uidere est indicatum. Cæterùm Galenus unguentum nardinum lib. 1. cap. 2. de comp. pharm. ter simpliciter nardum uocat, atq; id etiam genere fœminino. habet enim, μετὰ ναρδου τῆς ἀρίστης, id est, cum optimo nardo, & mox τηχθέντος μετὰ ναρδου. id est, liquefacto cum nardino. & rursus, καὶ χρῆσθαι μετὰ μυρσίνου ἢ μετὰ ναρδου, id est, cum myrrho aut nardino uti: quẽ modum loquendi etiã hic Dioscorides usurpauit de nardino unguento, ita loquẽs: δύναμις δὲ αὐτῆς λεπτυντικὴ δριμεῖα, & cæt. Et mox ὑγρὰ δέ ἐστι καὶ οὐ γλοιώδης, id est, liquidum est, & non strigmentosum. Nam de ipso nardo hoc intelligi non potest, & Tibullus poëta,

Iamdudum Syrio madefactus tempora nardo, Hoc est nardino unguento. & Horat.
Nardo uina merebere. Nardi paruus onyx elucet cadum.

Malabathrinum. Caput LXV.

Malabathrinum spissamenta nardini habet: insuper myrrhæ plusculum additur, qua de causa calfacit, crocino, aut amaricino uiribus respondens.

Malabathrinum siue foliatum dictum à Malabathro. uel potius nardus pistica illa, cuius Euangelistæ meminerunt, si Barbaro credimus. hodie peregrinum & exoletum.

Iasminum. Caput LXVI.

Hoc caput non putatur esse Dioscor.

Apud Persas fit, quod Iasminũ cognominatur, ex albis floribus uiolæ: quorum sextans, in Italicum sextarium sesamini olei demittitur, uiolis, ut in lilino diximus, uicissim permutatis. Apud Persas inter epulandum usurpatur odoris

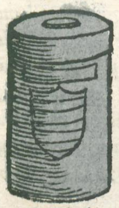
odoris causa. Nam toti corpori conuenit, præsertim cùm in balneas descensum est. Sed his opitulatur corporibus, quæ calfactionem, laxationemq; desiderant, grauius enim spirat, quàm ut libenter à plerisq; recipiatur.

EXPLICATIO.

Iasminum, iasme, uel iosma, frutex topiarius in Galliæ hortis colitur. Græcum nomen subolet, licet ueterib. ignotũ fuisse uideatur, ut Anthonio Musæ placet quia Serapion in cap. de Zambac, siue Sambac, siue Iasmin, authores Græcos non citat, quod argumenti genus tamẽ ualidũ non est, quũ quandoq; ille idem author de aliquo simplici medicamento commemorat, de quo antiquiores quidem Græci mentionẽ habuerunt, tamen eos ut illius rei ignaros præterit: quandoq; uerò illos citat, cum tamen nulla sit in eorum, quæ apud nos sunt, cõmentarijs, memoria. citius igitur æstimandum est Iaseminũ uiolam Dioscoridi innotuisse, cùm hic Iesminum siue Iasminum unguentum describat, ab ea uiola sic cognominatum, quemadmodum etiam Hermolaus annotauit: tametsi nonnullas esse sciam antiquorum compositiones, quæ ab aliquo simplici medicamento cognominari uidentur, in quas tamẽ nullum huiusmodi immittitur. de hac re plura in sequentibus.

Myrrha. Caput LXVII.

Myrte

MYrrha lachryma est arboris, quæ in Arabia gignitur, Aegyptiæ spinæ non dissimilis, è cuius uulnere defluit lachryma in subiectas tegetes: alia circum caudicem concrescit. Dicitur ex his aliqua pediasimos, præpinguis, qua expressa, stacte emittitur: alia gabirea, pinguissima, læto & pingui solo nascens, ea copiosam sudat stacten. Omniũ prima est quæ trogloditica appellatur, accepto cognomine ab loco, in quo prouenit, splendens, subuiridis, ac mordens. quinetiam legitur tenuis* quædam, quæ à trogloditica secunda est, bdellij modo mollis, uerùm odore grauiuscula, apricis nascens. Alia caucalis cognominatur, præter modum exoleta, nigra, & retorrida. Omnium deterrima quæ ergasima dicitur, pingui carens, cano situ obducta, acris, ad gummis imaginẽ uergens, & uiribus eius proxima, improbatur aminea cognomine, ex ijs pastilli fiunt, sed è pinguibus pingues, & odorati: è siccioribus haudquaquã pingues, & inodorati minus odore* pollet quæ oleum non admisit, cùm in pastillos digerebatur. Adulteratur macerato gummi aqua, in qua myrrha maduerit. Eligenda est recens, squalore obsita, leuis, undique concolor, quæ confracta uenas unguium modo candidas & læues ostendat, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciẽs. superuacua & inutilis est ponderosa, coloris picei. Calfacit, cohibet, soporem gignit, glutinat, siccat, astringit, uuluam emollit, & præclusam aperit, menses & partus celeriter extrahit, cum absinthio, lupinorum cremore, uel succo rutæ admota. tuberculo fabę deuoratur in uetere tussi, orthopnœa, in laterũ pectorisq; dolorib. in alui profluuio, & dysenteria. horrores discutit, duabus horis ante febrium accessiones, fabæ magnitudine pota cum pipere & aqua. subdita linguæ liquataq;, scabritiem arterię expollit, obtusam uocem expedit, uentris tineas enecat, contra grauem oris halitum manditur, & aduersus alarum tędia, cum liquido alumine illinitur, gingiuas & dentes stabilit, colluto cum uino & oleo ore. uulnera capitis illitu glutinat. medetur fractis auribus, ac ossibus nudatis, peruncta cum cochleæ carnibus. item purulentis auribus inflammatisq; cum meconio, castorio, & glaucio: ad uaros autem cum casia & melle illinitur, impetigines ex aceto purgat, defluentes capillos cum ladano & uino myrteo illita, firmat, diuturnas destillationes lenit, illitis pinna naribus, oculorum ulcera complet, albugines tollit, caliginem discutit, scabritiem læuigat, fit è myrrha, perinde atq; thure, fuligo, &, ut postea ostẽdemus, ad eadem conueniens. Bœotica myrrha, dissecta radix est arboris cuiusdam in Bœotia nascentis. Melior est quæ myrrham odore repræsentat: uis ei calfactoria inest. emollit, discutitq;, suffimentis commodissimè inseritur.

*Alij, albæ

*Alij, uirib.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè σμύρνα, μύῤῥα. *Latine Myrrha appellatur.*
Officinis nomen retinet. Germani Mirrhen. *Galli Myrrhe uocant.*

Lib.5.simp. Lib.1.6.cō. ph.part. & 1.c. ph.gen. Lib8.iusdem.

Myrrha est arboris Arabicæ lachryma, calida sicca ordine secundo, tenuis essentiæ multa amaritudine, terget potenter, tamen sine exasperatione, imò lenit: digerit non ignauiter, sed citra rosionem, siccat ualde, tamen sine astrictione: coquit modicè etiam prauos humores, & præter naturam habentes: qua ratione stomachicis in id malum compositis miscetur, sed pauca, & cuius qualitatis medicamentosæ absurditas odoriferis superetur, tamen ea tutius auferri potest. Myrrha rubra Actuario, σμύρνα ἀληθινή, Myrrha uera ex eidem. Eligenda recens, squalore & situ obducta, læuis, tota cōcolor, & quæ confracta candidas unguium modo uenas, & leues ostendat, glebis minutis, amara, acris, odorata, ut Dioscoridi placet. Quapropter colicæ Paccij Antiochi pauca myrrha miscetur, quæ odorem tantummodo præstet. improbatur ἀμιννέα nomine Dioscoridi: Galeno autem eligitur Troglotytis, quæ & Minea dicitur à regione ubi præstantißimā gigni affirmant. Ea gratißimi sit odoris, et nullo uiciata liquore (ubi Minea, uel ut bis lib. 9. comp. ph. part. legitur, μινναῖα, uidetur eadem quæ Dioscoridi Aminea improbatur) adulteratur enim gummi macerato aqua, in qua myrrha maduerit, ut Dioscorides tradit. Vera enim est rara inuentu, præcipuè syncera: nam in optima myrrha opocalpason inuenitur ab optima myrrha diuersum, ut in Galbano sagapenū, in casia cinamomum, & horum aliquid medium, quæ à se inuicem discernere is solus potest, qui sæpe ea obseruarit, adeò ut ex una sæpe sola nota internoscat. Nam Sagapenum ex Galbano odoris hircini speciem retinet: non habet autem proprietatem odoris cuiusdam, ut propriè dictum Sagapenū. Tamen in hoc Sagapeno & congenere Galbano parua est differentia ad medicamenti compositionem. Ambo enim cōueniunt, qui aduersantur uirulentis & deleterijs: sed Galbanum minus Sagapeno. At opocalpason lethale est intra corpus sumptum: ob id sua ætate multos perijsse scribit Galenus usu myrrhæ, quæ opocalpason habebat, à nonnullis de industria mistum myrrhæ, ut eam redderent laudatißimam. Nam sic mista, collirijsq; indita, pus citra rosionem discutit, ac interdum suffusionem incipientem substantia tenuem, siue ceratum, siue emplastrū, siue aliud medicamentum myrrham opocalpaso mistam recipiens oculo inijcias. Myrrhæ igitur officinarum omnino adulteratæ parum tutus est usus in sumendis.

Lib. 9. cōp. ph. part.

Lib. 6. cōp. ph. part. & lib. 1. Antid.

Hactenus Galenus lib. 1. Antid.

torax calamite

Styrax. Caput LXVIII.

STyrax lachryma est arboris malo coroneæ similis. Præfertur sordescens, flauus, resinosus, albicantibus grumis, quamplurimum in sua odoris gratia permanens: qui dum mollitur, melleum liquorē reddit, qualis è Catabalis, Pissidia, & Cilicia deuehitur. Deterior niger, furfurosus, friabilis, canoq; situ obductus. Cæterum lachryma inuenitur gummium similitudine, perlucida, & myrrhe emula, uerùm perpauca manat. Adulteratur ligni scobe, quam uermiculi erodentes excusserunt, melle, & iridis sedimēto, & quibusdam alijs. Alij ceram aut adipem odoribus imbutum, flagrantissimis solibus cum styrace subigunt, & per laxa cribri foramina in frigida aqua uermiculos exprimunt, uenundantq;. Styracē hūc, quoniam in uermiculorum speciem contrahatur, scoleciten cognominăt, quem tanquam syncerum imperiti approbant, non animaduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam: siquidem acer admodum est, qui adulterationis uitio caret. Styrax calfacit, emollit, & concoquit, medetur tussi, destillationibus, raucedini, grauedini, & interceptæ uoci, uuluæ præclusæ duritiaue laboranti conuenit, ciet menses potu appositúq;, aluum leuiter mollit, si exiguum cum resina terebinthina catapotij modo deuoretur, miscetur utiliter discutientibus malagmatis, acopisq;, adoletur autem & igni torretur, ut fiat ex eo, uelut ex thure, fuligo, ad eadem conueniens ad quæ thuris fuligo, ex eo etiam in Syria styracinū oleum componitur, quod calfacit uehementer, & emollit, uerum caput dolore afficit adgrauatq;, & soporem adfert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Στύραξ. Latini Græcum nomen retinuere.

Officinæ perperam uocant storacem calamitam.

Lib. 8. simp. Styrax lachryma est arboris Syriacæ, calfacit, mollit, coquit, tusses, catharros, coryzas, brāchos, menses autem mouet sumptos & admotus. Styracis drach. unam miscet Andromachus arteriacæ 13. lib. 7. comp. pharm. part.

Lib. 1. Ant. Adulteratur multis modis Dioscoridi: sed ab eo præscriptis notis dolus deprehenditur.

Styrax calamites. Styrax inijciendus theriacæ, qui ex Pamphilia in arundinibus affertur, hic autem paucißimus est, & tanto discrimine à copioso hoc Styrace uariat, quantum falernum uinum ab eo, quod in tabernis

uenditur

uenditur. Tamen illius penuria. huius accipe quod calidißimum & odore & gustu ualidissimum est. *Lib.5.simp. cap.18.*

Styrax, ut crocus, myrrha, quantitate sunt deleteria: nam largius pota quædam dementant, quædam mentem auferunt, sed mensura apta alijs mista iuuant.

Στύραξ σπάνιον, id est, Hispanum cognominatur Actuario in Trochisco Neapolitæ.

Bdellium. Caput LXIX.

BDellium, alij bolchon appellant, alij madelcon, lachryma est saracenicæ* arboris. Probatur gustu amarum, translucidum, taurini glutinis in morem, intus pingue, liquescens facile, ligni ac sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile. Est etiamnum bdellij genus sordidum, nigrum, uberioribus glebulis in offas conuolutum, aspalathi odore, ex India aduectum. defertur etiam à Petra oppido siccum, resinosum, liuescens, sed facultate secũdum. Adulteratur gummi: sed ita uitiatum non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec usque adeo suffitionibus odoratum, calfacit & emollit duritias, & turgentia guttura, humidasq; hernias discutit, cum ieiuna saliua dilutũ, uuluæ spiracula laxat appositu & suffitu. & partus humiditatesq; omneis extrahit; calculos potu cõminuit. urinam mouet. tussientibus, à serpente percussis, utilissimè datur, ualet ad rupta, uulsa, laterũ dolores, & discursantes spiritus, malagmatis inseritur, quæ cõtra duritias & neruorum nodos prosunt, contusum resoluitur affuso uino aut aqua calida.

*Quidam Scythicæ, aut Arabicæ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci βδέλλιον. *Latini bdellium arborem & ipsius lachrymam uocant Græca appellatione, quo nomine & Germanis & Gallis cognita lachryma.*

Bdellium lachryma est arboris Sarracenicæ, calfacit, mollit et coquit, discutit mediocriter. Scythicum est acrius. resinosius ad emolliẽdum efficacius. Arabicũ autem è petra delatum resinosum, liuescẽs, dilucidius, magis siccans quàm emolliens, nisi recens et humidum sit, et quod tundendo facilè mollescat, id enim idem pollet quod Scithicum. Tertium Indicum addit Dioscor. sordidum, nigrum, grandioribus glebis in offas conuolutum. Optimum uerò est, ligno, cortice, sordibus carens, ut taurinum gluten translucens, ob id bdellium clarum dicitur lib.8.comp.pharm.part. quo libro Damocrates in quarto malagmate Bdellium onycha appellat optimum bdellium, & quod incẽsum ac suffitum onychis Indicis cõchilij testæ odorem referat. tale hic Dioscorides optimum esse dicit: Nimirum ut ipse inquit, εὐῶδες ἐν τῇ θυμιάσει ἐοικὸς ὄνυχι. *hoc est, odoratũ in suffitu similitudine onychis. Atq; sic sanè lib.2. de antidotis in Charmidis antidoto, ex eodem Damocrate, à Galeno citatur, hoc uidelicet uersu,* βδέλλης ὄνυχός τε τοῦ διαυγανοῦς ὡς δραχμίω, *id est, Onychasq; bdellij cape drachmã lucidi. Et paulò pòst lib.10. de comp.phar.part.cap.2. in Fabullæ malagmate,* βδέλλης ὄνυχος λιτρ. β. *habentur, hoc est bdellij onychis lib. 2. ut onychis uox quasi appositio sit, declarans optimi bdellij speciem. Poscit tamen fortaßis æquè rectè Damocratis uersus sic legi:* βδέλλης ὄνυχας τούτους ἴσους συμπηγίας, *id est, Onychasq; bdellij pares alumini. Sed in Græco exemplari ita expressum habetur:* βδέλλης ὄνυχάς τε τὰς ἴσας συμπηγίας. *ut genus tantum uocis* ὄνυχος *sit mutatum,* τὰς ἴσας *enim,* ὄνυχας *dictum est, quasi* ἡ ὄνυξ *æquè ut* ὁ ὄνυξ *dicatur, quod tamen uelut ad* βδέλλης *fœmininum genus relatum, accipiendum uidetur. Verum utro horum posteriorum modorum legas, ambiguitas & suspicio orietur,* ὄνυχας *uocem non ad hanc quam ex Dioscoride ostendi, odoris similitudinem referendam esse, sed ad similitudinem* ὄνυχος *ungues, ut uidelicet unguis bdellij indicari accipiamus. atq; sic sanè Marcellus Dioscorid. locum hunc interpretatus est, nempe* ἐοικὸς ὄνυχι, *humano ungui colore simile uertendo, fortaßis ex Plinio inductus qui lib.12.cap.9. Bactriano inquit, nidor siccus, multiq; candidi ungues, quasi ex Græco reddidisset,* τῷ δὲ βακτριανῷ λιγνὸς ξηρὰ καὶ πολλοὶ λευκοὶ ὄνυχες, *quod tamen minime credo aliquem Græcum scriptorem sic prodidisse. In hodierno certè pharmacopoliorum bdellio nulla similitudo ad unguem cõspicitur, ad onychem uerò aromaticam Indici conchilij testam, bdellium accẽsum odoris similitudinem habere libentius crediderim, & eius rei periculum etiam facere poßimus, si onychen aromaticum haberemus. Nam quæ Blattæ Bysantiæ uulgo appellantur, ut infra audies, dubium apud me est an ueri onyches existant, qui apud Dioscorid. libro sequenti describuntur: sicut poßibile est etiam bdellium officinarum non esse sincerum, ut certum ex suffitu utriusq; experimentum facere non queamus. Sed tamen ego penitus nullam aliam sententiam Dioscoridis uerborum esse opinor, quàm eam quam à principio dixi, atq; ita etiam Galeni locos à me citatos accipiendos.*

the tree that beareth encense

Vid p: 18

Thus. Caput LXX.

THus in ea gignitur Arabia, quæ thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere masculum, stagonias appellatum, suapte natura rotundum. tale autem indiuiduum est, candidum cũ frangitur, intus pingue, in suffitu statim ardens. Indicũ uero fuluescit, & colore liuet, sed rotundum industria factitant: nam in quadrangulares formas dissectum fictilibus uersant, donec rotunditatem contrahat. uerum huiusmodi thus tempore flauescit, quod atamum aut syagrum appellant. Secundum locum habet Arabicum, & in Smilo nascens, quod aliqui copiscum uocant, minus multò & fuluius. Est & genus aliud, cui amnmitæ cognomen est, alioqui candidum: quod dum mollitur, mastiches more digitis cedit. Adulteratur in itinere, pini resina & gummi: quod facilè deprehendi potest, siquidem suffitum gummi flammam non eiaculatur, & resina in fumum euanescit, thus uero statim ardet, idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & astringendum pollet. oculorum caliginem discutit. caua ulcera complet, & ad cicatricem perducit. cruenta uulnera glutinat, infrenatq́ꝫ cunctas sanguinis eruptiones, etiamsi cerebri membranis effluat. ulcera quæ cacoëthe uocantur, & sedis & reliquarum partium permulcet tritum cum eo & lacte linamentum. formicantes uerrucas inter initia, impetiginesq́ꝫ, ex aceto & pice illitum, tollit. ambusta igni, pernionesq́ꝫ cum suillo adipe aut anserino, & ulcera in capite manantia cum nitro, si infricetur, sanat. paronychijs cum melle, auribus fractis cum pice, medetur. ad reliquos aurium dolores cum dulci uino infunditur. inflammatæ à partu mammæ cum cimolia & rosaceo magna utilitate perungitur. additur ad arteriæ uiscerumq́ꝫ medicamenta. prodest sanguinis excreationi potum. sed in secunda ualetudine haustum insaniam mouet, & largius cum uino potum interficit. In fictili mundo thus crematur, flagrante glebula succensum à lucerna, donec exuratur. post perfectam ustionem operire oportet usq; dum restinguatur, sic enim in cineres non redigitur. Aliqui ollulam æneo uase cauo circa medium perforato cingunt ad excipiendam fuliginem, ut in eius mentione mox ostendemus. alĳ crudo fictili luto oblito, & in fornacem indito, cremant. Fictili etiam nouo uiuacibus prunis torretur, dum non amplius bullet, aut pinguedinem uaporemue emittat: facilè enim comminuitur quod perustum non est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λίβανος.

Latine thus arbor lachrymam sibi cognominem fundens. In Officinis Latinam appellationem seruauit.

Garmanis Weyrauch.

Gallis Encens & labre dencens, dicitur.

Thus est lachryma Arabicæ arboris, calidum ordine secundo, siccum primo, modicè astringit, tergit imbecilliter, coquit phlegmonas, acrodynon est & sarcoticum, cicatricem remoratur, emplastri temperaturam iuuat, acribus mistum uehementiam illorum obtundit, pus mouet, quia calidum emplasticum, nullam eminentem astringendi uim sortitum, præcipuè pinguius & albius. Nam flauius siccat magis.

Primatum tenet in thuris genere masculum, quod λίβανον ἄῤῥεν Actuario dicitur, suapte natura rotundum, indiuiduum, candidum, cum frangitur intus pingue, in suffitu statim ardens. Dicit autem Dioscorides naturaliter rotundum, quod Galenus lib. 5. cap. 10, comp. pharm. ἄτομον uocat in quodam Aristarchi medicamento, nam sectum de industria rotundum fit, nimirum cum quadrangulari figura sectum ac in figulinum coniectum, tamdiu obuoluitur, donec rotundum fiat atque hoc γύρομον appellatur, illo deterius, ut contrariæ appellationis. Dicuntur hæc genera etiam τμητὸν & ἄτμητον.

Thuri-

Thuris cortex. Caput LXXI.

PRæfertur thuris cortex crassus, pinguis, odoratus, recens, læuis, minimè scaber, sine membranis. Adulteratur admisto pini aut nucis eius cortice. sed horum index ignis est: siquidem reliqui cortices suffiti nequaquam incenduntur, sed sine odore fumum eructant. thuris uerò cortex ardet, & cum odoris fragrãtia uaporem eiaculatur. thuris modo uritur, & uis eadem quę thuri, sed ualidior astringentiorq́;. Quare potu cruentis excreationibus, uuluis fluxione laborantibus, in pesso confert. ad cicatrices oculorum, & caua sordesq́; efficax est. tostus scabris lippitudinibus auxiliatur.

EXPLICATIO.

Cortex thuris insigniter astringit, siccat ordine secundo, crasßiorum est partium quàm thus, minimam habet acrimoniam, ardet igni cum odoris fragrantia.

Manna thuris. Caput LXXII.

MAnna thuris probatur candore, micarum frequentia, & puritate. Vim habet eandem quam & thus, sed inualidiusculam. Sunt qui cribrata pini resina, ac polline, aut cortice thuris contusi adulterant. sed hæc igne deprehẽduntur. Neq; enim æquè suffitu aërium uaporem, sed fuliginosum & impurum expuit, & permistum suaueolentiæ halitus uirus habet.

EXPLICATIO.

Mannam, seu mannum thuris (ut lib. 9. comp. ph. part. bis leges) propriè uocant micas thuris ex magnis fasciculis concussu elisas, à thure leuigato diuersas. Nam fragmenta quædam exigua corticis thuris ei mannæ inhærent, à quibus exiguum quiddam astrictionis assumpsit, qua differt à thure, quippe quo magis astringit, tamen etiam coquit, ut Galenus lib. 1. comp pharm. part & lib. 13. Meth. Dioscorides hic mannam albam puram et granulosam probat, ita enim ἐγχόνδρου accipio. Verùm uim eius remisßiorem thure facit, cuius contrarium ex Galeno ostendi. Gal. lib. Meth. 3. cephalicum medicamentum aridum recenset. Sed lectio corrupta est in Græco exemplari, legitur enim λιβανωτοῦ καὶ μάννης. quæ res fecit ut interpres uerterit. Componitur ex iride, & aristolochia, & eruo, & thure et manna, id est, cortice thuris: gemino errore, propter unicam syllabicam tantum particulam admisso. pro manna enim thuris primum thus per se uertit, & mox etiam eius mannam adiecit, cui cum apponeret, corticem thuris per eam significari, errorem alterum incidit; Mannam corticem thuris interpretando, cum micas aut grana oportuit, aut mãnam simpliciter ut Græci, dicere. sed ita interpretatus est ut corticem tanquam à thure diuersum aliquid, in medicamentũ addi indicaret, quum intra ipsum thus eiusq́; micas nihil differre putaret. At uero ipsum thus solum, aut eius adeò mannam in hoc medicamentum co[illegible]i debere ex præcedentibus & sequentibus apparet. Quod autem alterum pro altero interdum usurpet, ex lib. Meth. 5. patet, ubi ait, καὶ μάνναν δὲ ἀντὶ λιβανωτοῦ ποτ᾽ ἔβαλλον. ἔστι δὲ στυπτικώτερον μὲν φάρμακον ἡ μάννη τοῦ λιβανωτοῦ. ὁ λιβανωτὸς δὲ ἐμπλαστικώτερος τῆς μάννης. Quòd uerò ad carnem gignendam illo loco thuris mannam potius quàm ipsum thus indicarit ex 5. Meth. ad finem hæc uerba indicant. μετὰ τὸ ξυρᾶναι τῷ εἰρημένῳ τινὶ μάννης αὐτοῖς τοσοῦτον μικτέον, ὅσον αὔταρκες εἰς γένεσιν σαρκός. Sorbonius porrò Largus mannam thuris sæpenumero pollinem thuris appellat. Paulus uerò lib. 3. cap. 22. de cicatribus & albuginibus oculorum μάνναν appellat etiam μαμυρᾶν, atq; ita etiam Aetius uocat serm. 12. cap. 44. in fine.

Thuris fuligo. Caput LXXIII.

FVliginem thuris sic facito: Forcipicula, lucernis accensas singulatim thuris glebas, in nouam fictilem ollam concauam imponito, & æreo uase in medio perforato, detersa diligenter sorde, obtegito. alteram admoueto, ex altera eius parte aut utraq;, subiectis quaternum digitorum altitudine lapillis, quò facilius perspici queat, si urantur, & qua locus capax fuerit, glebulas alias supponito, & antea quàm prorsus prior gleba restinguatur, aliam imponito, donec sufficientem fuliginem uidearis coëgisse. Continuò tamen externæ ærarmẽti partes spongia, aqua frigida madefacta, abstergantur: ita enim temperato æris feruore, fuligo omnis inhærebit, quæ alioqui per leuitatẽ decidua, thuris cineribus admisce-

tur. Derasa itaq; fuligine, cinis cremati thuris seorsum substrahendus est. idem opus, quoad satisfactum tibi uidebitur, obeundum. Oculorum inflammationem mitigat fluxiones suspendit. ulcera purgat. caua explex. carcinomata sistit. Simili modo è myrrha, resina, styrace, reliquisq; lachrymis, fuligo excipitur, ad eadem conueniens.

EXPLICATIO.

Alium modum quærendi thuris fuliginem, uide apud Victruuium de architectura. nescio tamen an aliquibus hodie in usu sit. plura in annotationibus nostris in cap. 80, huius libri de fuligine liquidæ picis.

Picea & Pinus. Caput LXXIIII.

Nux pini.

Nux pini.

PInus & Picea generi eidem ascribuntur, sed quandam flagitant specierum distinctionē. arbores uulgo cognitæ, quarū cortex astringit. prodest tritus & illitus intertrigini, ulceribus summū corpus occupantibus, ambustisq;, cum spuma argenti & manna. ulcera delicatulorum acrimoniam recusantium, cerato myrtino exceptus, ad cicatricē perducit. tritus cum sutorio atramento serpentia cohibet. suffitu partus & secūdas eijcit. potus aluum sistit. urinam mouet. Folia eorum trita & illita inflammationes leniunt. uulnera ab inflammatione uindicant. trita autem & decocta in aceto, feruenti collutione, dentium dolores mulcent. hepaticis utilia sunt, drachmæ pondere in aquæ aut mulsa pota. Pineæ nucis cortex & folia potu idem præstant. Teda earum particulatim secta si in aceto coquatur, & decocto dens colluatur, dolores leuat. ex his etiam fit spata acoporum pessorumq; compositionibus idonea. quinetiam earum crematarum fuligo ad librarij atramenti confectionem excipitur. ea circumlitionibus efficacissimè imponitur, quibus palpebras ornant, coloremq; mentiuntur, calliblephara Græci uocant. arrosis oculorum angulis, callosis glabrisq; genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellātur pinorum piceæq; fructus, qui in conis inueniuntur. Vim astrictoriam[*] habēt, & aliquantum excalfacientem tussi & pectoris uitijs auxiliantur, per se, aut ex melle sumpti. Nuces pineæ cùm repurgatæ mādutur, aut cum passo aut cucumeris semine bibuntur, urinā cient. acrimonias in renibus & uesica hebetant. stomachi rosiones leniunt. datæ cum portulacæ succo, uirium infirmitatem roborant. corruptorum quoq; humorum labem obtundunt. Pineæ nuces integræ recēter arboribus decerptæ in passo franguntur. & decoctæ, uetusti tussi ac tabitudini conferunt, si quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur.

[*] Alij, coquendi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pinus Græcè πεύκη. Germanicè Eyn forchen/arben/bringt frucht zuessen/so man Pineen kernen nennet. *Gallicè ung pin uocatur.*

Piceam Græci πίτυν. Germani Rott dannen *ut quibusdam uidetur, alijs* eyn Ficht dannen. *Galli ung abre du genre du pin appellant.*

Pinus arbor uulgo nota, non nisi à uertice ramosa. folio pectinum modo dissecto promissoq;, ac mucrone aculeato, conis lignosis frequēti nucamento in turbinatā effigiem cōpactilibus, in quibus nuclei singulis cameratis toris inclusæ. Officinæ pineas, Germani Pineen kernen. *Galli corix au pomes de pin appellant, sunt magni usus in Officinis.*

Picea uerò larici simillima est, folio breui, setę proximo, craßiore tamen duroq; ut cupressis, immortali uirore: ad laricis uerò comam colliso, rariore, sicciore, tenuioriq;, ac magis algenti: rami statim à radice modici, uelut brachia lateribus inhærent, materiæ abieti proxima, frequẽs in Alpibus Coctijs uisitur, fundens resinam thuri usq; eo similem, ut pro eo sæpe fallat, & odor adest nõ ingratus. Galli du garipot uocãt. Nuces pineis similes sed minores, ut & arbor tota pinu humilior graciliorq;.

Pinus et picea, ut scribit Dioscorides, eidẽ adscribuntur generi: sed quandã flagitant specierũ distinctionẽ: sic aũt differt à pinu picea, quòd pinguior ac tenuior folio est, quodq; minus alta, minusq; recta quã pinus adsurgit: præterea & conũ minorẽ ac magis algentẽ, nucleos quoq; resina perfusos obtinet. Vtriq; folium capellamenti modo prætenue, ac breui seta uillosum, craßiore, duraq; seu cypreßis. materies candida & abieti similior. Pinus ustis radicibus non repullulat. Picea repullulat, ut in Lesbo accidisse Theophrastus scribit, incenso Pyrrhei montis nemore, quod pinis scatebat.

Lentiscus. Cap. LXXV.

The tree that beareth mastike

LEntiscus nota arbor est, cui uis inest astringendi. semini enim, folio, ramo, cortici, radicibusq; cognatæ insunt uires. Liquamentum autem ita fieri solet: Folia, cortex & radix in aqua coquuntur, & ubi abundè cocta refrigerataque sunt, folia abijciũtur. aqua denuò coquitur. donec mellis habeat crassitudinem. Lentiscus sua adstringendi dote, ualet aduersus sanguinis reiectiones, alui profluuia, & dysenterias in potu. item contra eruptionem sanguinis è uulua, & eiusdem aut sedis procidentia. In totũ acaciæ & hypocisthidis uicem repręsentat. idem facit succus è tritis folijs. Decoctum fotu caua explet, & fracta ossa ferruminat. uuluæ fluxiones sistit. nomas arcet. urinam pellit. motus dentium collutióne stabilit. Virentes surculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit è semine oleũ, quod prodest cum quid astringi opus est. Lentiscus resinam gignit, quæ lentiscina cognominatur, & ab aliquibus mastiche. Pota utilis est sanguinem reijcientibus, & tussi ueteri. stomacho auxiliatur, sed ructum mouet. additur in dentifricia & illitiones faciei, ad nitorem cuti conciliandum. palpebras oculis incommodas replicat. manducata halitum oris commendat. gingiuas contrahit. Optima & copiosissima in insula Chio prouenit: Præfertur nitedulæ modo resplendescens, & candore Tyrrhenicæ ceræ similis, adulta, retorrida, friabilis, odorata, stridorem ædens. Viridis autem inferior est. Adulteratur thuris, resinæq; pineæ nucis mistura.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σχῖνος. Latinè Lentiscus. Officinis incognita. In Germania non prouenit.
Galli Lentisq; & Restringe Monspeßuli uocant.

Arbor est roboris magnitudine, sorbi folio, terebinthi odore, acinis syluestris punicæ rubentibus ubi maturuerint nigris, tantisper dum coquuntur rufis. Fertur & alia iunipero similo.

Lentisci baccas schinides appellauit Hippocrates.

Resinam lentiscus ubiq; sudat, mastichem uero dictam in Chio tantùm insula ferè, Officinis Græco & Latino nomine cognita, Germanis & Gallis mastix appellata. Parum astringit, siccat sine morsu, calida & sicca ordine secundo, minimum est acris, tenuium maximè partium, stomachi intestinorum, hepatis imbecillitati & phlegmone prodest: Laudatißima & copiosißima è Chio insula (unde Galeno Mastiche Chia paßim dicitur) affertur.

Terebinthus. Cap. LXXVI.

TErebinthus cognita arbor est, cuius folia, & semen, & cortex astringunt, & ad eadē ad quæ lentiscus conueniunt, simili parata modo sumptaq;. Fructus esui aptus est, sed stomacho aduersatur. excalfacit. urinā mouet. uenerem excitat. contra phalangiorum morsus conuenienter in uino bibitur. Resina eius ex Arabia petræa defertur. Prouenit etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Aphrica & Cycladibus insulis. sed præualet candida, perlucida, uitreo colore, & in cæruleum uergente, odorata, terebinthum olens. Terebinthina resinas omnes antecedit. proxima lentiscina, & è pinu, & abiete. has sequitur è picea & pineis nucibus resina. Natura omnibus calfacere, mollire, discutere, expurgare. tussi ac tabi conueniunt per se, aut in eclegmate ex melle. uitia pectoris expurgant. urinam cient. cruda concoquunt. uentrē emolliunt. palpebras commodissimè replicant. lepras tollunt, cum ærugine ac sutorio atramento, nitroq; auribus saniem emanantibus cum melle & oleo. item in pruritu genitalium utiles. malagmatis, acopisq; admiscentur. laterum dolori bus per se, illitu & apposítu auxilio sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Τέρμινθος. Latinè Terebinthus.

Officinæ ueram Terebinthinam non habent, nam ea qua hodie paßim utuntur, resina est piceæ ac Tedæ.

Germanis quoque & Gallis hodie incognita, uulgarem Terpentin & Gloriet, Galli Termentini appellant.

Terebinthus arbor cuius picturam damus, iuxta Monspeßulum nascitur, Pudis appellata.

Terminthos arbor circa Idam Macedoniamq;, breuis, fructicosa & contorta: in Syria uerò magna et copiosa decoraq; materiæ lenta, nigra, lauri penè folio, oleæ flore, sed puniceo, baccis primū herbaceis, mox rubris, & tandē maturitate nigrantibus, magnitudine fabæ, resinosis, sulphurosis, et radice ualida in profundum acta. Fert & folliculos emittentes quædam animalia ceu culices, lentoremq; resinosum, qui ex cortice erumpit, ῥητίνη τερμινθίνη Græcis dicta, hoc est, Terebinthi resina, cæterarum præstantißima, astringit manifestè, sed minus quàm mastiche: emollit autem magis, coquit, digerit. qualitate subamara, & partium tenuitate terget angustos meatus uasorum, & in eis osculorum obstructiões liberat, ob id putredinem prohibet, aut finit: et hepaticis probè miscetur, è profundo potentius trahit quàm cæteræ resinæ. Hæc aluum citra noxam soluit & uiscera omnia, iecur, lienem, renes, pulmonem abstergit. Terebinthina Resina omnis ex Chio insula est præstantiß. & odore & gustu cæteris præcellit. Chia igitur semper utenda, si haberi potest. Huius penuria Libyca, Pontica, & ex alijs regionibus optima est miscenda theriacæ & alijs medicamentis: non autem libyca, tanquā omnium præstantißima cum Andromacho. Præstantior est alba, uel cærulea, uel colore uitri, perlucida, odorata & Terebinthum plus referens, qualis quæ ex insulis Cycladibus affertur: ob id Chiam quoq; Terebinthinam laudat Galenus. Minus laudata Cypria, Syriaca, Iudaica, Arabica, Aphrica, Libycā tamen ut dixi laudat Andromachus. Nunc Cypria Venetijs commmendatur. Quæ autē pro Terebinthina resina uenditur, aut Lauricea est, aut Abietina, ut suprà monuimus.

Resinæ

Resinæ aliæ. Caput LXXVII.

A tre of the kinde of the pyne tre

Larix.

Liquida resina è pinu & picea, à Gallia & Hetruria conuehi solet: atque olim à Colophonie petebatur, hinc Colophoniæ sibi cognomentum uendicauit. A Gallia quoq; subalpina, quam uernaculo nomine laricem appellant incolæ. Ea in linctu, & per se, magnopere prodest tussi ueteri. Colore inter se distant, siquidem alia candida est, alia oleosa, alia mellei liquoris similitudine, ut larigna. Cupressus etiam liquidam fundit resinam, quę ad eadem pollet. Quæ uerò aridarum generi ascribuntur, quædam ex pineis nucibus, aliæ abiete, aliæ picea & pinu exierunt. Eligi debet longè omnium odoratissima, translucens, non retorrida, neq; diluta, quandam ceræ faciem præbens, & friabilis. E picea & abiete resinæ cæteras antecedunt: odoratæ enim sunt, atq; thus odore imitantur. Præstantiores à Pityusa insula deferuntur, quæ secundum Hispaniam sita est. Sed quæ e picea, nucibus pineis & cupressio manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Veruntamen eorundem gratia quoq; & illę sumi solent. Lentiscina terebinthinę respõdet. Vritur resina om̃is liquida in uase quadruplæ capacitatis ad humorẽ qui infunditur. itaq; resinæ cõgius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur, subiectis leuibus prunis: resina assiduè moueatur, donec omnis odor aboleatur, & friabilis & tetorrida reddatur, ac digitis cedat: cęterum ubi refrixit, in fictile non picatum, quod aconitum uocant, id est, nõ illitum, reconditur. Fiet etiam eximij candoris, si resina omnis eliquata præcoletur, quò fæculenta sordes excernatur. Vruntur quoq; sine aqua, primum lento igne, & ubi coire cœperunt, maior carbonum strues supponitur, & triduo citra intermissionem discoquuntur, usquedum antedictas naturę suæ notas exuerint. mox ut dictum est, reponuntur. Aridas unius diei spacio decoxisse satis est. Vstæ odoratis malagmatibus, & acopis, & unguentorum colorationibus magnopere utiles sunt. E resina perinde atq; thure fuligo excipitur, ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorem mentiuntur. prodest glabris genis, collachrymationibus, erosisq; oculorum angulis. ex ea fit atramentũ scriptorium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Resinæ inferiores Terebinthina in digerendo & attrahendo sicut pinea, Hartz von forhen/ *Strobilina,* hartz von Zirlin baum/ *picea,* von rot donnẽ oder fichten. *abietina* dennhartz. *lari cea* von lerch dannẽ. *Cyparißina* von Cypreß baum.

Resinarum mitißimæ sunt Terebintbina/ Venedischer terpentin *(nostra Laricina & Abietina officinis, sed infinitis partibus præstantior)* Larix vnser gemeiner terpentin/ oder hartz von lerch dannen.

Resinæ Terebinthinæ larix propemodum similis, est ob id illius penuria hac utendum: illa autem per omnia est melior quã Colophonia, & quæ Phrycte dicitur.

Resinæ siue larix siue Terebinthina uocatæ aduersus ulcera maligniora magis ualent.

Κολοφωνίαν τὴν πιτίνην *in emplastro epulotica* διὰ καδμίας *uocat, paulò pòst* ξηρίνην *appellatur.*

Strobilina resinarum longè calidißima, & celerrimè siccans omnium moderatißima est, utraque qualitate Terebinthina.

Pityinon, Physema priuatim dictum, genere etiam resina est, multò minus calida & sicca quàm

strobilina

strobilina, media harum calore Abietina, liquida tamen diu durat, ut Colophonia, thus redolens, odo re suaui ut abietina mediocri, quæ à nonnullis sola dicitur Colophonia, nascitur admodum modica, ob id est preciosa.

Resinæ siccatæ pinguis experte fiunt: ob id emplastra bene adherentia conficere non possunt, ut ui scosæ & liquidæ.

Humidißima est Larix altera: est enim Resina Larix dicta duplex, una Terebinthinæ omnino si milis, altera calidior, liquidior, odoratu grauior & ingratior, gustu amarior, acrior, mordacior.

Quare satis est terebinthinum omnibus medicamentis ulcera rectè curaturis miscere, in quibus cu randis præcipuus est scopus non mordere.

Τερμινθινὴ πεφρυγμένα, retorrida Lib. 8. comp. ph. part.

Arborum partibus præsertim truncis à germinatu incisis & scarificatis resinas elicimus.

Tarre

Pix liquida. Caput LXXVIII.

PIx liquida, quam alij conum uocant, è pinguissimis pini piceæq; lignis con gregatur. Optima est splendens, syncera, læuis. Cõtra uenena, phthisinp, u rulentam excreationem, tusses, suspiria, & pectoris humores qui difficile extussi untur, efficax est, eclegmate cyathi mensura cum melle dato. tonsillarum & uuæ inflammationes, anginæq; utiliter perunguntur. purulentis auribus infunditur cum rosaceo, & illinitur cum trito sale serpentium morsibus. adiecta uerò pari cera scabros ungues extricat, impetiginesq; emendat. uuluæ duritias ac sedis tu bercula discutit: cum farinaq; hordeacea & pueri impubis urina decocta, stru mas rumpit. cohibet ulcera quæ serpunt, cum pineo cortice, aut sulphure, aut furfuribus illita. cæterum cum thuris manna & cerato profundos ulcerum si nus conglutinat. rimis sedis & pedum, magno auxilio illinitur, ulcera replet, & cum melle purgat. quin & cum uua passa & melle carbunculos, & putrida ul cera emarginat, disrumpitq; erodentibus medicamentis, quas septas uocãt, pro bè immiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κῶνον Gaza Conum transfert. Marcellus uerò nucẽ pineã interpræetatur, ut accipit Dioscorides, alijq; ueteres græci. Galenus autem Conon arborem appellat, fructũ eius, hoc est nucem κοκκαλον, & στρόβιλον. atq; hoc pacto apud Paulum accipi debet.

Accensis arboribus resinosis, ut pina, picea, larice, terebintho, teda, cedro, ex resinosa substantia igni parum siccata fit pix liquida, cui post supernatat pissanthum tenui consistentia, & facultate est astringente, ob id caniciem sine ulla noxa tardat. Vt pißæleon, id est, pix liquida cum oleo mista.

Germanicè Schiffbech/dörr.

the subtile substance of ... like vnto oile

Picinum oleum. Caput LXXIX.

EPice fit quod pissełæon appellant, separato liquore aquoso, qui supernatat pici, sicut serum lacti. Nam expansa, quandiu pix coquitur, supra cortinam uellera pura madescunt, acceptoq; halitu eius exprimuntur in uas. Quas pix li quida, præbet utilitates. alopecias capillo replet cum farina hordeacea illitum: quibus pix medetur. iumentorum ulcera scabiemq; emendat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pißæleon, hoc est, oleum picatum, Galenus uocari in Asia dicit oleum cum liquida pice permixtum, quod ipsum neq; hic Dioscorides, neq; Paulus neq; Plinius, ubi de pissæleo agunt, uolunt: sed pissæleon seu oleum picinum uocant id quod in pice liquida serosum superstat, & quod dum pix coquitur, pu ra supra tensa lana excipitur ex sublato uapore. Verùm hoc ipsum Galenus ad superioris differen tiam, non pissæleon uocari dicit, sed pissanthos, hoc est picis florẽ. & Paulus lib. 3. ca. 74. ὀῤῥόπισσαν idem appellat, hoc est picis serum. Scribonius autem largus cap. 40. ait: picis florem, quod pißæleon appellant. Sic etiam Marcellus cap. 9. Galenus cap. 6. libri primi de comp. phar. part. extra com positionem, πίσσης ὑγρᾶς ὀῤῥὸν dixit. Sic etiam Aëtius 6. cap. 69. θεῖον inquit, ἄπυρον καὶ σταφί δα ἀγρίας λεάνας καὶ πίσσης ὀῤῥῷ μίξας ἐπίχριε, id est, sulphur, uiuum & staphidem silue strem terito, & picis sero permixta illinito.

Fuligo

Fuligo liquidæ picis. Caput LXXX.

The sowte of tarre

FIt hoc modo è liquida pice fuligo: In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nonnihil picis incendito, lucernaq́ꝫ fictili uase in clibani speciẽ conformato, superius in angustum fornicato, inferius perforato, ut clibani esse solent: operito, & adoleri sinito, consumptoq́ꝫ liquore nouum infundito, quoad suffi cientem usui fuliginẽ collegeris. Vis ei astringens, acrisq́ꝫ. usui est ad pigmẽta qbus palpebras linũt & uenustãt, & ad circũlitiones, item ubi glabris pilos restitui oportet, ad imbecilles lachrymososq́ꝫ oculos: insuper ad eorundẽ ulcera nõ inutilis est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λιγνύς. Latinè fuligo. Officinæ latinum nomen usurpant. Germanicè Růß.

Fuligo omnis exiccatoria est, ac perinde terrestris est essentiæ, habens quasdã etiã ignis q materiã cõbusſit, reliquias, sed id pusillũ est. Porrò tota natura terrena est, tenuiũ partiũ. Sed quæ speciatim in ea differentiæ sunt, eæ pro usta materia eueniunt: ex acriore & calidiore, tali etiã proueniente fuligine, ex dulciore simili quoq; & hinc fuligine proueniente. Primum enim thuris fuligine utuntur in ocularias medicinas mista, eas uidelicet quæ ad oculos etiamnum phlegmone tentatos accõmodantur, atq; etiã cum fluxione uexantur, & ulcera habent: nã & illa expurgat, & carne implet. Ad hæc usurpant quoq; eã ad facultates quas uocant calliblepharas. Præterea Terebinthinæ myrrhæq; fuligo molestia caret nõ aliter quàm thuris: sed styracis quodãmodo uiolentior est: magis etiam picis liquidæ, qua etiã magis cedri. Porrò acrioribus utuntur ad uitia superciliorũ uocata ptila, & erosos oculorũ angulos humidosq; citra phlegmonẽ. At mollioribus mitioribusq; tum ad hæc, tũ ad ea ad quæ competere paulò superius diximus, thuris fuliginem.

Pix arida. Cap. LXXXI.

Harde and drye pithe

LIquida pix decocta in spissam coit, quã uocãt aliq palimpissam. q̊ in genere quędã uisci modo lentescit, boscas cognominata. altera sicca est. Probatur pura, pinguis, odorata, subrufa, resinosa. Talis Brutia & Lycia, picis resinęq́ꝫ simul naturã habẽtes. Calfactoriã uim habet. dura emollit. pus mouet. tubercula panosq́ꝫ discutit. ulcera replet. uulnerarijs medicaminib. cõmodè permiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO

Si pix iterum coctione siccetur, Palimpissa dicitur ueteribus Græcis, sicca adeò, ut puluerizari possit: qualis est græca, etiã Colophonia, & Hispana, & Gallica dicta πίσσα βρύτια lib. 8. comp. par. & hic Dioscoridi probatur et Lycia. Est etiã Dioscoridi ex ijsdẽ arboribus resina liquida & sicca. Pix arida Germanicè Griechisch bech/ Spiegelhartz/ Geigenhartz/ gesottẽ hartz/ uulgo dicitur.

Zopissa. Caput LXXXII.

Pithe that is shaven or strapid frome the shippe.

ZOpissam aliqui aiunt derasam nauibus resinam cum cera, quam alij apochyma appellant. Ea dissipandi naturam habet. quoniam marino sale macerata sit. Alij pineam resinam hoc nomine uocauerunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zopissa uocatur, ut Dioscorides quoq; testatur, derasa nauibus maritimis pix, efficacior omni pice & resina traditur, ad omnia quibus illæ prosunt: uidelicet adiecto salis callo. Optima à tyrocinio nauiũ eraditur cera nauibus, marino sale macerata. Additur in malagmata ad discutiẽdas collectiões.

Bitumen. Caput LXXXIII.

Mummye

BItumen Iudai cum cæteris anteponitur. Cuius probatio est. ut purpuræ modo spendeat, sitq́ꝫ ponderosum, ac ualidum odorem uibret. nigrum autem & sordidum, uitiosum est. adulteratur pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agragantino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernatum lumina, olei uice: Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant: nanque liquidi bituminis genus esse constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Asphaltos hic aut hæc, lib. 1. antidorum Galeni, id est, bitumen, uerum est nigrũ & splendescens: dum aquis innatat, molle: cum siccatum est, pice sicca durius efficitur. calfacit, siccat ordine secundo. Optimum est ex mari mortui, stagno salso in Cælosyria.

Vero asphalto, id est, bitumine in officinis caremus. Possumus autem ipsa mumia loco ipsius uti.

Nam in

Nam in Syria pauper[illegible] mortui bitumine implentur, uenduntur q́; postea. Diuites aũt Mirrha, aloe, croco, balsamo, alijsq; id genus conduntur. Sed cùm propter illam hominum partem quæ secum admiscetur, inualidius necessariò, ac deterius multo reddatur, longè melius nobis fuerit, eo omisso, aut pice sicca uti, cũ eisdem ferè polleant facultatibus, aut petroleo, quod ex agro Siculo ad nos importa tur, hoc enim inter Bituminis genera hic quoq; connumerat Dioscorides, quam Arabum Mumia, quæ licet ex bitumine, & alijs rebus confecta sit: credendum tamen est uitium potius attraxisse ab huma ni corporis situ, & putrefactione, et proprias uires, aut omnino, aut multum earum perdidisse, quam nouas ex eo & ad medicinam præstantiores acquisiuisse, neque ita potentem esse ut antea, in ex- siccando.

kinde of mumye

Pissasphaltum. Caput LXXXIIII.

NAscitur in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quæ pissasphaltos ap pellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æstuq; in littus expuitur, illic coacta in glebas, mistam bitumini picem redolet.
Pissaphaltus est Mumia Serapionis.

Oleum petrolium

Naphtha. Caput LXXXV.

NAphtam uocant Babylonij, bituminis colamen, colore candidum. inueni- tur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex spacio protinus in eam transiliant. Ad suffusiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne discu- tit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur. uuluarum procidentia, strangula- tionesq; olfactu, suffitu, imposito emendat. comitiales morbos suffitum deprehen dit, gagatæ lapidis more. purgationes mulierum cum uino & castorio potum eli- cit. tussim ueterem, & anhelitum adiuuat. serpentium morsibus, coxendicum la- terumq; doloribus auxiliatur. datur cœliacis in catapotio deuorandum. cum a- ceto potum, discutit sanguinem concretum. dysentericis cum ptisana liquatum infunditur. destillationibus suffitione medetur. mitigat dentium dolores obli- tum. cæterùm pilos incommodos siccum replicat, specillo impositum. concalfa- ctum autem & cum farina hordeacea, nitro & cera illitum, podagris, articulo- rum doloribus, lethargicisq; prodest. Pissasphaltos eadem quæ pix & bitumen, si misceantur, potest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plutarchus in gestis Alexandri Magni scribit. Peragrata uictaq́; omni Babylone quæ armis & imperio eius sine labore subito cesserat, nihil æquæ eum regem admiratum fuisse, quàm in Ecbatanis, sic enim regionis eius pars quædam uocitatur, ubi scatet, naphta, sic enim scribit, τὸ τὰ χάσματου πυρὸς ἐν ἐκβατάνοις ὥσπερ ἐκ πηγῆς συνεχῶς ἀναφερόμενου καὶ τὸ ῥεῦμα τοῦ ναφθαλιμνά ζοντος διὰ τοῦ πλῆθος οὐ πόῤῥω τοῦ χάσματος ὅστ' ἀλλὰ μὲν ἀσφάλτω, &c. Quorum sen sum si quærat aliquis, hic est. In Ecbatanis autem admiratus præcipuè est ignis ueluti ex fonte conti nuè emergentis hiatum, & Naphtæ ex eo fluxum, qui non procul ab hiatu illo tanta eructatur co pia, ut paludem faciat, cuius adeò ad trahendos ad se ignes tam facilis natura sit, ut ex interuallo &c. De naphta Strabo libro 15. meminit, cuius uerba adijciam. Liquidum bitumen quod uocant naphtã, admirabilem habet naturam. Nam adiunctam ignem illi corripit, & si corpus eo illitum igni admo- ueris, deflagrat, nec aqua ullo pacto extingui potest, sed magis ardet, nisi ualde multam superinfude ris cæno, & aceto, & alumine, & uisco oppressum extinguitur. Vnde Alexandrum tradunt, expe- rientiæ gratia, puero cuidam, balneo Naphtam inspersisse, ac lucernam admouisse, ut puer totus de- flagrasset, nisi circumstantes multa aqua flammas euicissent.

the Cypresse tree

Cupressus. Caput LXXXVI.

CVpressus refrigerat, & astringit. Cuius folia ex passo & exiguo myrrhæ pota, uesicæ rheumatismis, & urinæ difficultati auxiliantur. pilulæ autem ex uino tusę in dysenteria, alui fluxione, tussi, & orthopnœa, aut si reijciatur san guis, conuenientissimè bibuntur. earũ decoctum eosdem præbet effectus. tusæ cum fico duritias emolliunt, nariumq; polypo medentur. in aceto coctæ & cum lupinis detritæ scabros ungues eijciunt. hernias intestinorum prolapsu erum- pentes illitu reprimunt. Folia eadem præstant. Pilulæ cum arboris coma suffitæ, culices

The Cypresse Tree

Cupreßus.

Chamæcyparißus.

lauender cotton

culices abigere existimantur. folia trita & imposita, uulnera cõglutinant. sanguinem supprimunt. capillum ex aceto tingunt. illinuntur per se aut cum polenta ignibus sacris, ulceribus quæ serpunt, carbunculis & oculorum inflammationibus. admota cum cerato stomachum corroborant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κυπάρισσος. Latinè *Cupressus*.

Officinis Pilæ siue fructus cupreßi, nomine nucis cypreßi tantummodo cognitus. Germanicè Cypressen nuss.

Galli Cyprez appellant arborem, fructum uerò noyx de cyprez.

Didymus cupressos duplici nomine uocari solitas memoriæ prodidit, charitas, quòd oblectamento nobis sint, & cyparissos à partu parilium ramulorum & fructuum, ἀπὸ κύειν παρίσους, hoc est, quòd ex æquo & ramos & fructus creat.

Cupressus procera arbor est caudice oblongo ac tereti, folio pini, sed carnosiore, amaro, nec ita pungenti. Fronde indecidua, odore uehementi. Semen conis innascitur prætenue, exile, & quasi laricis fructui proximum. quod pilula sua fatiscente labitur. rara materiæ & macilenta: radice per summa cespitum uagante.

Cupreßi pilulæ quæ etiam Coni quibusdam dicuntur, unde Coniferæ Cypareßi, Verg. siccant ualenter sine insigni calore aut acrimonia: ob id hæ molles & recentes ulcera magna in duris corporibus glutinant, enterocelas iuuant.

Resina è Cupressu manat, qua cum res sunt unctæ, à carice uindicantur.

Est & coactæ breuitatis frutex, quem chamæcyparisson, quasi pumilam cupressum uocant, hortis familiarem. hunc ab odore formaq; foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris Cypressen/uulgo nominamus, quòd in genere sit pumilionum, & quasi Cupressi uideretur abortus, folio incano & perenni. Sunt qui Chamæpytin, alij uerò qui adonium esse putent, quasi abrothoni speciem: tametsi Nasonis flos adonij purpureus est, huic uerò aureus. Pollet aduersum omnium serpentium scorpionumque uenena, ex uino potum, sed de ea alio loco in sequentibus peramplius.

Iunyper

Iuniperus. Caput LXXXVII.

IVniperi genera duo. altera maior, altera minor. utraque acris est. excalfacit, & urinam mouet. accensa serpentes fugat. Baccarum nonnullę nucis iuglandis magnitudine nonnunquam grandescere, aliæ nucē Ponticam æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mādendo dulces, subamaræ, quæ arceuthides etiam, id est, baccę iuniperi, nominantur. Modicè calfaciunt & astringunt, stomacho utiles. contra pectoris uitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentium ictus efficacissimè bibuntur. urinam cient, unde ruptis, cōuulsis, & uuluæ strangulatui subueniunt. folia acrimoniam habent, ideo tam ipsa quàm eorum succus ex uino contra uiperarum morsus illini aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus lepras eximit. ramenta ligni deuorata interficiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀρκευθος, ἡ ἀρκευθίς. *Latinè Iuniperus uocatur.*

Officinæ Latinam appellationem retinuerunt.

Germanicè Wecholter/Kranetbeer, *id est, turdorum grana uocantur, quòd fructibus eius turdi pinguescant.*

Galli arborem Geneure, baccas uerò grain de geneure appellant.

Iuniperus latinè dici uidetur, quòd iuniores et nouellos fructus pariat: sola enim ferè arborū fœtus suos in biennium prorogat, qui ne maturescunt quidem, nouis superuenientibus.

Iuniperi fructus calidus ordine tertio, siue primo: sed folia calida sicca gradu tertio.

Iuniperi gummi nec Dioscorides nec Galenus memorant, fortè quòd ad nihil sit utile, ut Actuarius, Plinius. Subit uero mirari, cur medicis hodie Arabas secutis, Sandaracha uocetur, & suffitibus propè omnibus misceant, fluxiones à capite probibentibus, cum sit calidum, & plantæ ipsa etiam umbra, non solo uapore sit grauis.

Savyne

Vernigo dicitur Hermolao, uernix uulgo, quòd rore uerno magis concrescat. Scriptoribus in usu est multo & pictoribus.

Herba Sabina. Cap. LXXXVIII.

SAbina duorum generum est. Vna folijs cupresso similis, spinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. arbor est coactæ breuitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit. huius folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Altera tamarici folio similis est. Vtriusque folia nomas sistunt. collectiones illitu mitigant, & cum melle nigritas sordes'q; repurgant. carbunculos cum uino pota rumpunt. sanguinem per urinam eliciunt. partus apposita extrahunt, & suffitu idem præstant. unguentis calfacientibus immiscentur, & priuatim gleucino.

NOMI.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè βραθυς καὶ βάρυθρον.

Latinè Sabina, uel Sauina.

Officinæ Latinum nomen seruant. Germanis Seuenbaum / palmbaum / Seuen palmen.

Gallis Sauimera & du sauier, dicitur.

Paßim in hortis nascitur. Tertij est ordinis excalfacientium & desiccantium, & ex numero eorum quæ uel maximè tenuium sunt partium.

Cedrus. Cap. LXXXIX.

The Ceder tree

CEdrus arbor magna est, ex qua picē colligunt, quæ cedria uocatur. iuniperi modo baccas parit, baccarū magnitudine, rotūdas. Cedria optima myrti est crassa, perlucida, grauis odoris, quæ dum effunditur, guttatim non dissipata coit. Cui ea uis inest ut defuncta corpora conseruet, & uiuentia corrumpat. qua ex caussa mortuorum uitam, aliqui appellauere. uestimenta quoque & pelles eximia calfaciendi & siccandi dote, corrumpit. magni ad ocularia medicamenta usus. quippe illita oculis claritatem affert. albugines cicatricesq́ꝫ detergit. instillata autem cum aceto, uermes aurium necat. cum hyssopi decocto infusa, sonitus sibilosq́ue sedat. cauis dentium indita eos frangit, & dolores leuat. idem facit cum ex aceto colluitur. perun̄cto ante coitum genitali abortiuum fieri constat. anginæ ea perunguntur. tonsillarum inflammationibus auxilio est. lendes pediculosq́ue illitu enecat. cerastæ morsibus cum sale imposita subuenit. contra hausta leporis marini uenena, in passo sumpta auxiliatur. in elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit. pulmonum ulcera purgat, & si cyathus eius sorbeatur, persanat. uermes & tineas subter indita necat. & partus extrahit. Fit & oleum, à cedria separatum, dum coquitur, uelleribus supra halitum eius expansis, ut in pice, eiusdem ad omnia usus. priuatim uehementer perunctum scabiem quadrupedum, canum; boumq́ue persanat. inhærentes ricinos enecat. ulcera quæ ex tonsura acceperunt, ad cicatrices perducit. Cedrides cedri fructus uocantur. Calfactoriam uim habent. stomacho aduersantur. auxilio sunt tussi, conuulsis, ruptis, stranguriæ. menses ciunt. ex polline piperis poti. contra haustum leporem marinum in uino sumuntur. serpentes fugantur, perun̄cto ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. in antidota adduntur. Fuliginem, quomodo ex pice, congeri oportet, quæ eandem quam picea fuligo uim præbet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κέδρος. Latinè Cedrus. Officinis incognita.

Germanicè ein Zeder baum. *omnino peregrina arbor.*

Gallis Cedre.

Cedrus præterquam nomine, omninò ferè ignota est, utpote alibi quàm trans maria nasci fastidiens. Optima claßibus, nauigijs, & triremibus, neque non domorum tectis: quippe cum ipsi insit æternitas.

Plurima in Cylicia, Syriaq́ꝫ prosilit: sed laudatißima in Creta, Aphrica, et Syriæ montibus, quæ inibi usq́ꝫ eò crassescit (si Theophrasto credimus) ut quinq́ꝫ hominum complexu cingi nequeat.

Dioscorides & Plinius Cedri usum damnant propter ancipitem naturam uiuentia corrumpendi, & defuncta conseruandi: cùm uitam auferat spirantibus, defunctisq́ꝫ pro uita sit. ob hoc non censent interius sumendum. Huius tamen diuersitatis rationem perpulchrè Galenus inniuit: quia tametsi adurat, ita ut ordine quarto calfacientium censeri meruerit, inter omnia tamen erodentia medicamenta, quæ Græci & septica & septas cognominant, infirmissimum esse constat. proinde uiuentibus admotum uitali calore adiuncto, adsumit uires & quasi accenditur, atq́ꝫ ita iugulat: sed defunctis additum, putrilaginem exterit, & uitiosos humores depascit, quibus detractis corpora à labe corruptionis asserit

Laurus. Caput XC.

The baye tree

LAurus quædam tenui folio constat: altera latiore. Vtraq́ꝫ excalfactoriam naturam habet, & emollientem. unde decoctum earum in muliebres insessus

The bayt tree

Laurus.

additum, uuluæ & uesicæ uitijs conuenit. uirentia folia sensim substringũt. illita quoq; ac trita uesparũ apiumq; ictibus opitulãtur. eadem cũ polenta & pane illita inflammationem omnẽ mitigant sed pota stomachum effundunt, & uomitiones mouent. Lauri baccæ magis quàm folia calfaciunt. ergo in eclegmate tritæ cũ melle uel passo prosunt tabi, orthopnϾæ, & omnibus thoracis rheumatismis. cõtra scorpionum ictus ex uino bibuntur. uitiligines emaculant. succus baccarum utilissimè auriũ dolori & grauitati instillatur, cum uino uetere, & rosaceo. in medicamenta autem adijciuntur quæ neruorum lassitudines reficiunt, acopa uocant: & ad unguenta quæ calfaciunt & discutiunt. Cortex radicis calculos rumpit. partus necat. hepaticis prodest, tribus obolis in uino odorato potus.

NOMI. ET EXPLICAT.

Laurus arbor, Græcè δάφνη. Lauri bacca δαφνίς.

Latinè Laurus arbor, et Lauri baccæ.

Officinæ latinum nomen retinuerunt.

Germanicè Lorberbaum / arbor, bacca uerò Lorberen.

Gallis ung Laurier & le fruct d' ung laurier, dicitur.

Lauri folia & fructus calfaciunt, & siccant uehementer, sed hæ magis quàm illa: leuiter astringere hic addit Dioscorides, quam uim & amaritudinem soli radicis cortici tribuit Galenus, qua calculos confringit.

The playne tree

Platanus. Cap. XCI.

TEnerrima plani folia in uino decocta, mox illita, oculorũ fluxiones sistunt. tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. uirides pilulæ in uino potæ, serpentium morsibus auxiliantur. exceptæ autem adipe, igni ambusta sanant. incidens foliorum pilularumq; lanugo, oculos & aures offendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πλάτανος.

Latinè Platanus à latitudine foliorum dicta.

Germanicè Ahorn.

Gallicè Plaine. dicitur.

Officinis peregrina & incognita.

Platanus cum adoleuit cubitorum est sexdecim, cortice crasso, fronde uitiginea, longo rubroque pediculo, flosculo pallido, pilulis scabris, lanuginosis, minutis.

The bone tre

Fraxinus. Caput XCII.

FRaxinus arbor nota est, cuius foliorum succus & ipsa peruncta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. ligni ramenta scobemq; potu perniciem afferre tradunt.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Fraxinus.

Græcè Μελία. Latinè fraxinus.

Officinæ Latinum nomen seruant.

Germanicè ein äschbaum.

Gallicè Fraisne, dicitur.

Fraxinus arbor est procera, caudice tereti, leui cortice, spisso, tenui, rubro, ramis utrinque pinnatis, folijs lauri, per ambitum leniter serratis, non sine quodam marginis uel cacuminis aculeato callo, porracei coloris, semine minuto folijs ipsis incluso, amaro: radice multa, crassa & sublimi.

Actu facillima fraxinus: semen reddit post uindemiam & arcturum.

Populus. Caput XCIII.

Potus albæ populi cortex unciæ unius pondere, ischiadicis ac urinæ stillicidio prodest. Abortiuum fieri tradunt, si cum mulino rene bibatur. folia quoque cum uino post purgationes pota, idem præstare produntur. tepens foliorum succus utiliter aurium dolori instillatur. pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderunt corticem albæ populi & nigræ particularim cæsum, & sulcis stercoratis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Populi nigræ folia cum aceto illita magna utilitate podagricis doloribus illinuntur. Resinam populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lachrymam populorum commemorant quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinum, quod electrum uocant, alij chrysophorum. id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur. tritum potumq́; stomachi uentrisq; fluxiones sistit.

Populus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λεύκη.

Latinis Populus alba.

Germanis Sarbach baum/mitt weyssen bletteren vnden

Gallis, ung Peuplier.

Populus nigra Græcè Αἴγειρος.

Germanicè / Sarbachs baum / Poplen baum / Alber baum.

Gallicè, du tremble & peuplier, dicitur.

Populus, ut Dioscorides tradit, duplex, λεύκη, id est, alba, & ἄιγυρος Galenus, ἄιγειρος Dioscorides, id est, nigra, ægyriάνθη, id est, flores, seu σφαιρία, id est, pilulæ, primo foliorum partu exilientia, Officinis oculi populi. Germanis Alber sprosz dicuntur, calida primo à temperatis recessu: nam ἐκ τῆς πρώτης ἀποστάσεως, Paulus & Manardus in Galeno legunt: licet ἐκ τῆς τρίτης, id est, in tertia habeat codex Aldinus, & ita legerit in Arabibus, unde uertit uetus interpres: & Oribasius Græcus medicus libro secundo ad Eunapium, & libro 15. ad Iulianum Cæsarem. Paulo sicciora, quàm quòd humido & sicco est temperatum: tenuium partium potius quàm crassarum. Folia floribus sunt

Oculi populi

Neutra populus florere uidetur. Hermola.

similia, sed imbecilliora: & Resina eius exigua floribus similem habet facultatem, sed calidiorem: semen floribus & resinæ siccius, non multò calidius, sed partium est tenuium. Folia λεύκης, id est, populi albæ media sunt inter folia lauri calidissima, & folia ἀκίνου herbæ refrigerantis Dioscoridi. sic enim libro secundo comp. ph. legendum censuerim potius quàm ἄγνου, qui libro 6. simplic. dictus est calidus ordine tertio, etiã si uetus interpres ex Arabibus eo loco habet agni casti. λεύκης καρπὸς, id est, populi albæ fructus digerentis est facultatis, ibidem paulò antè.

Gustanti Manardo populum nigram & communem, uisa est modicè astringere, postea minimum amara, odore non insuaui, sed languido. Ex eius igitur floribus Myracopũ siue unguentũ populeũ refrigerat, cum præter adipem & populi oculos modicè calida, cætera habeat frigida, etiam magna parte ad supremos usq; ordines.

Populus alba temperata ex aque tepida substantia, & terrea tenuata terget: eius flores multum acres nobis sunt, ex hisq; uulgò fit unguentum populeum: licet acopum Διαιγύρου apud Galenum & Paulum galetur, non διὰ λεύκης.

Succinum seu succina gutta à succo dicta, Græcis ἤλεκτρον, esse lachryma populi albæ, uel etiam nigræ quibusdam uidetur, ab eiusdem arboris resina Dioscoridi & Galeno dicta, differens & ἁρπαγυροφόρος, id est, paleas trahens, quoq; uocatur, quamuim ei quoque Galenus tribuit lib. 1. facultat. natura. quid tamen esse censuerit, nondũ in eo legi. Plinius uerò li. 37. ca. 9. Succinũ scribit à quibusdam pinei generis arboribus, ut gummi à cerasis excidere autumno, & largum mitti ex Germania septentrionali, & insulis maris Germanici. quod hodie nobis est compertissimum: ad hæc liquata igni ualentiore, quia à frigido intensiore concreuit. pineam apertè olet, calidum primo gradu, siccum secundo, stomachũ roborat, uomitum, nauseam arcet: cordis, palpitationi prodest. prauorum humorum generationem prohibet.

Germani weiss vnd gelbagstein / & bernstein.

Galli ambra uocant: uulgo in corollis precarijs frequens.

Macer. Caput XCIIII.

Macer ex Barbaria aduehitur. cortex flauescens, crassus, gustu perquã astringens, qui contra cruentas excreationes, dysenterias, & alui fluxiones bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Macer hoc loco Dioscoridi est cortex flauescens, seu cum Plinio, rubens, radicis magnæ, nomine suæ arboris nobis incognitæ, crassus gustu, perquam astringens, ex Barbaria allatus.

Galeno autem est cortex gustu multum acerbo, cum leui quadam acrimonia, odorem iucundum redolens, ut pleraque aromata. siccat ordine tertio, calore & frigore est temperatus. Tamen lib. 6. comp. phar. part. in compositione διὰ ῥοιῶν ad finem scribit, καλούμενον μάκερ φλοιός τις ἀρωματικὸς ἱκανῶς θερμαίνων τε καὶ στύφων: nisi causeris aduerbium ἱκανῶς transponendum, ut solum determinet στύφων. Ex Iudæa uerò affertur. Macis autem Arabum, cuius picturam damus, membrana est extima nucem Moschatam propè totam uestiens, tenuis, rufa, aut flaua, interdum nigricans, aromatica, odore suaui, sapore subacri, & minimũ amaro, tenuium partium, calida sicca tertio gradu, uentriculum roborat, coctionem iuuat. Ex quibus liquet. Macis & Macer res planè diuersas, licet odore, colore quadantenus conueniant: at temperamento tamen differunt, nisi contendas in Dioscoride & Galeni simplicibus mendam esse, quod uix queas demonstrare. Quod si res sunt diuersæ, ut ex Plinio apertè patet Marcer hodie est incognitum: tamen pro Nicolai Macis Actuarius Μάκερ reponit.

Vlmus. Caput XCV.

Vlmi & folia & cortex & rami, uim habẽt spissandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinuntur. uulnera glutinant, sed multò magis corticis

tilia

Vlmus

The Elme

tilia, si fasciæ loco intorqueatur: nam in lori morē flecti potest. crassior cortex in uino aut aqua frigida unciatim potus, pituitas trahit. fracta ossa celerius solidescunt, si decocto foliorum corticis aut radicis foueantur. humor in folliculis enascens prima germinis eruptione, cuti illitus nitorem inducit, faciemq́ splēdidiorem præstat. qui dum siccatur, in animalia abit, quæ culicum formam gerunt. folia cum tenerescunt cocta olerum more ad obsonia usurpantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πτελέα.

Latinis ulmus.

Germanis/ Vlmerbaum/ Rüstbaum/ Rystenbaum/ Ylmen/ Lindbast.

Gallis Orme appellatur.

Procera est arbor, folio indiuiduo, lente cremato, scabro, oblongiore quàm pyro, semen racemosum. in foliolis & petiolis gummi producit, & quoddam bestiolarum genus quod carpis dicunt, materia flaua, robusta, neruata, deformi, & quæ nihil præter cor habeat, uiridis, cæsu facilis, sicca difficilis, apud aquas facilis incremēti.

Lignorū marcor. Cap. XCVI.

Ex caudicibus lignisq́ ueteribus caries congeritur, quæ farinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. serpentia cohibet, si cum pari aniso & uino subacta, linteisq́ imposita, illinatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lignorum caries præsertim ulmi, tumentia purgat ulcera, & explet, Germanicè Wurm mel/ appellatur.

Harundo. Caput XCVII.

A Rede or Cane

In harundinū genere quædam nastos, id est, farctior uocatur, ex qua sagittæ factitari solent. alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiunt. alia quòd fistulis addicta sit, syringias: cui multū inest carnis, crebris cincta geniculis, ad librorū cōscriptionem accommodata. alia crassa, concaua, apud amnes nascens, quæ à quibusdam cypria, ab aliis donax appellatur. alia phragmites seu uallatoria, gracilis, candicās, uulgo

cognita cuius trita radix per se, aut cum bulbis suis illita, spicula aculeosq; corpore extrahit. luxata, lumborumq; dolores cum aceto mulcet. uirentia folia tusa & imposita ignibus sacris medentur, & cæteris inflammationibus. corticis cinere perunctæ cum aceto alopeciæ sanantur. paniculæ lanugo si aures intrauerit, exurdat. Eundem effectum implet harundo quæ cypria dicitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κάλαμος.
Latinis harundo siue arundo appellatur.
Officinæ Latinum nomen seruarunt.
Germani Ror.
Galli ung roseau uocant.

Arundo principatum in aquaticis fruticibus tenet: Caule consurgit geniculato, tereti ac fistuloso qui mox senescens fißili inarescit ligno, in læue fastigium cacuminato, circa quod densius excrescit tomentum ad faciendas cauponias culcitras nō inutile: folia ex articulis alterno laterum gradu emergentia, membraneo calamum uestiunt cortice usq; ad medium internodium: hinc enim à cauo alarum sinu resupinantur, procumbente languido promißiore comæ uel paniculæ ponduſculo. Radix quoq; multis geniculatur articulis, fœcunda stirpe, ut quæ etiam uel adusta uel recisa lætius numerosiusq; renirescat.

Papyrus. Caput XCV.

PApyrus qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuæ in medicina utilitatis ad laxandas fistulas, madefacta lino inuoluitur, usq; dum inaruerit: constricta enim atq; immissa in hiatum, humore completur, & in tumescēdo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix: itaq; Aegyptij eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuunt. ipsis radicibus pro ligno utuntur. Crematæ papyri cinis depascentia ulcera cum omnium partium, tum oris maximè, cohibet. uerùm melius id combusta charta præstat.

EXPLICATIO.

Papyrus nascitur in palustribus Aegypti, aut quiescētibus Nili aquis, ubi euagat e stagnum, duo cubita non excedunt gurgitum altitudine, brachiali radicis obliquæ craßitudine, triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum longitudine, in gracilitatem fastigiatum thyrsi modo cacumen includens, &c. Plura de papyro uide apud Theophr. lib. 4. cap. 9.

Fiebat apud ueteres è papyro charta, cuius ut in Europa nūc euanuit usus, ita nomē remansit. Etenim quam ex contritis hodie linteolis chartam paßim conficiunt, iisdem quibus & illa commendata dotibus, quippe tenuitate, candore, læuore, densitate Niloticæ nostra charta non cedit, quàm etiam uulgus illius imitatione papyrum uocat.

Non papyro hodie, qui nobis ignotus & peregrinus, sed spongia utimur ad laxandas quæ præclusæ sunt fistulas, & intumescendo ad introitum medicamentorum aperiendas.

Myrica. Caput XCIX.

MYrica seu tamarix arbor uulgo cognita est, cum apud pigras & stagnantes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens compage muscosum. Aegyptus Syriaq; alteram gignunt mitiorem, syluestri cætera similem. fructum parit gallæ proximum, inæqualiter astringentem gustu, quo conuenienter utimur uice gallæ in medicaminibus oculorum orisq; datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuia fœminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus. illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem absumit. ad dolorem dentium in collutionibus salutare. & mulieribus fluxioni uuluæ opportunis, in desessionibus. pthiriasi lendibusq; circūfusum prodest. abūdantiā fœminarū sistit impositus arboris cinis. potorios calices è caudice lienosi moliuntur, quò datus in his potus proficiat.

NO-

[Marginal manuscript notes: "A kinde of a rushe that growithe in the floode of Nylus"; "unknowne yet in Englande"]

NOMINA ET EXPLICATIO.

Myrica.

Græcis Μυρίκη.
Latinis Myrice & Tamarix.
Officinis Tamariscus.
Germanis & Gallis Tamarisc, nominatur.

Tamarix seu Myrica, fructu, radice, folijs, extremis ramulis tergit, incidit sine manifesta siccatione, parũ astringit, tenuium partium, lieni indurato cũ aceto aut uino coctis prodest: fructus et cortex ualentius astringunt. fructum tamen & succum & non radicem adhibet spleneticis remedijs Gal. lib. 9. com. ph. part. Quinetiam trunco in uascula uel potoria uel escaria cauato, lienem arcano quodam odio suibus et hominibus longo usu absumit.

This tree is not yet knowen in England.

Plinius contra Dioscoridem & Galenum nullum fructum ferre dicit lib. 16. cap. 26. his uerbis. Fructum arborum solæ nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem, tamarix scopis tantum nascens, populus, alnus, ulmus, &c. quod itaq; Dioscorides dixit: καρπὸν ὥσπερ ἄνθος φέρουσα βρυώδες κατὰ τὴν σύστασιν, idipsum Plin. tũ semẽ, tũ fructũ esse aut dici posse non putauit. Porrò calices fieri, ut suprà quoq; monuimus, ex trunco myricæ arboris solitos, qui spleneticis essent in usu commodi Dioscorides prodit. Sed ea gratia hodie uina ex tamarisci uirgultis concinnantur in superiori Germania cisrhenana, quæ spleneticis utiliter bibuntur, Tamariscina uulgo appellata. quod ut nouitium inuentũ adscribere uolui, quum facticij huius uini Dioscorides inter tot genera, nõ meminerit. & Democritus apud Constantinum Cæsarem libro decimonono capite septimo, ad eandem rem uinum prunis Myricæ superfusum, & sic potatum magis probet.

Erica. Caput C.

Hethe

ERica fruticosa arbor, myricę similis, lõgè minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. tam flos quàm coma serpentinum ictibus illitu medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἐρείκη.
Latinis Erica.
Officinis inusitata.
Germanis Heyd / Gallis Brugere: quidam esse putant quam Galli rosmarinum aculeatum, uel potius iomarinum appellant.

Erica.

Ericæ digerentis plantæ flore potissimum ac folijs utendum: semen etiam adhibetur apud Galenum lib. 6. comp. pharm. part. Ericæ dictus sæpè lib. 9. comp. pharm. part. in splenicis.

Acacalis. Caput CI.

Acacalis fructus est nascentis in Aegypto fruticis, seminis myricæ quadam tenus similis. cuius aqua in qua maduerit, ad collyria additur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

EXPLICATIO.

Hodie planè incognita, nomen frutici à nympha datum crediderim Acacali.

Rhamnus. Caput CII.

Rhamnus fruticat in sæpibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ spinæ modum, folijs paruis, oblongis, suppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. tertium nigrioribus latioribusq; folijs constat, & quadam tenus rubẽtibus, cuius rami quinum cubitorum longitudinem implent, spinosiores quidem, sed infirmioribus minusq; rigentibus aculeis. Fructum ædit latum, candidum, tenuem, folliculariј specie, uerticillo similem. Omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus, efficaciter illinuntur. Fama est ramos huius ualuis fenestris ue impositos, ueneficia depellere.

Rhamnus.

Vua crispa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rhamnus frutex spinosus apud ueteres tria habet fastigia. Ego Rhamni unum genus hoc puto quod Galli b ergam spinam uel Neprum uocant, fructu myrti, foris nigro, intus uiridi, ob id ad colorem eum tingentibus idoneo, Germani Kreutzbeer/ Wächerbeer/ ferbkörner/ ferbbeer/ appellant. Cortex

arbori

arbori subniger, & nitidus quasi ceraso, intus uirens, pòst luteus, lignum extra candidum, interiore medulla rubet: eo ualidos arcus nostri fabricant. Audio etiam adhuc hodie Italis spinum ceruinum uocari, nam & ab iisdem Dioscorides spinam cerualem dici testatur.

Rhamni fastigijs genus aliud annumerandum in afflatu maris nascens, frutice nonnunquam arborescente, prælongis ramulis, qui rigidis armantur spinis aculei mucrone sæuientibus, folijs tamen æmulæ facie ligustrum exprimentibus, ut pro illis fallant, bacca folliculari specie, uerticillata, primum candida, post maturitatē rubefactæ foris flaccida, intus rimosa, quam pastores pecorū pabulo decutiunt.

Sunt qui primum Rhamni genus arbitrantur hoc, quod officinæ uuam crispam, Germani Kreuselbeer. Galli uerò grosselles uocant. fruticosi namq; generis est, ramulis uietis, rectè spinarum mucrone horridus, flore ex herbido candicante, in frutetis & sæpibus nascens: folia tamen non respondent quæ circinatæ rotunditatis conspiciuntur, apij modo dissecta, frutice aculeato, acinis candidis, & à maturitate dulcibus, granosis, translucidis, ciborum condimentis expeditis.

Halimus. Caput CIII.

HAlimus frutex est sepimentis idoneus, similis rhamno, sine spinis, folijs oleæ, sed latioribus. nascitur in sepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. radix conuulsa, rupta, torminaq; mitigat, drachmæ pondere in aqua mulsa pota. eadem lactis ubertatem facit.

EXPLICATIO.

Halimus in magno nominum ambitu est. Ruellius arbitratur fruticem eum qui in Gallia uiuis sæpibus frequens blanceputa uulgo appellatur, Halimū esse, gustu subacerbo in salsilaginem tendente, quare mensis folia cùm tenerescunt non essent ingrata, tamen non esse edendo, cum propè nimia habeantur olera.

Paliurus. Caput CIIII.

PAliurus frutex cognoscitur aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum inuenitur. quod potum tussi opitulatur. uesicæ calculos comminuit. serpentium ictibus aduersatur. Folia & radix astrictoriam uim habent. quorum decoctum potu aluum sistit. urinam trahit. contra uenena & serpentium morsus auxiliatur. Radix recētia tubercula, tumoresq; omneis discutit, trita & imposita.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè παλίουρος. *Latinè Paliurus. Officinis inusitata. Germanicè Weelberin.*

Gallicè aubepin, appellatur. aut saltem paliuri species est.

Apud nos paucis antea annis frutex inuenitur, qui etiam arborescere poßit, folio per ambitum laciniatim sinuato, rotundo, molli, ramis spini, quem album cognominant, modo maculatis, baccis rotundis, rubris, myrteis. longè maioribus, gustu iucundo, qui & uinum suauitate sua commendet. Condiuntur & grato ori cibo. Cœpit mea memoria propagari insita, quantum reor, albo spino. Qui colunt in hortis uelut alienigenam & aduenam arborem, Myribalanum appellant. Hanc esse putauerim, nullis ferè notis reclamantib. palurum Africanam, eam præsertim quæ non siliquetur. Ruellius Paliuri genus esse conijcit fruticem aculeosum, uulgo Weelberin, Gallis Aubepinum .i. album spinum. Fertur enim farine è fructu olim in fame quæsita unde Germanicum

manicum nomen habet, quod ſanè etiam de Paliuro tradunt ueteres. Item fruticem quendam rura Galliæ iuncum marinam uel potius Iomarinum appellant, cui aliquantulam fauere delineatio uidetur, an tamen Paliurus ſit, non auſim affirmare, quòd ei ſpina pro folio ſit.

Acuta ſpina. Caput CV.

Ribes.

Acuta ſpina.

Acuta ſpina, quam pyrinam aut pityanthen aliqui uocant, arbor eſt pyraſto ſimilis, ſpinoſa ualde, & minor. baccas profert myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum: radicem multifidam, altè deſcendentem. Huius baccæ potu aut cibo, alui profluuium, & abundantiam fœminarum ſiſtunt. radix illita aculeos & ſpicula extrahit. abortum fieri tradunt, ſi ter radice uenter, aut ſenſim feriatur, aut perungatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀξυάκανθος, ϗ ὀξυάκανθος. Latinè acuta ſpina. Officinis Berberis & Bugia. Germanicè Erbſelen/Saurauch/weinleglin/uocatur. Galli, quòd huius acinis uinum exprimatur, ſpinium etam appellant, aliqui acrem ſpinam. Oxiacanthæ uel oxiacanthi racemoſæ bacculæ, dum maturuerunt rubentes, aſtringũt: uis eadem foliijs ſed languidior. E baccis uinum exprmitur eodem fere uſu, quo uinum ex malo punico. Conduntur etiam uel melle uel ſacharo ad reſtringendã ſitim, depellendamq́; febricitantium maliciam. quorũ moroſum nimis palatum cibum ferre quemcunq; reſpuit. Elangueſcens appetentia grato huius acore recreatur. Frutex Arabibus Ribes dictus huic planè congener, racemoſus, acidus, acerbus, frigidus ſiccus ſecundo gradu, ſitim extinguit, uomitum & fluorem alui bilioſum ſiſtit, morbillis & uariolis, quas uocant, ſaluber: frutex à nobis poteriũ rubrũ dicitur. Quid ſit, frutex an herba, & quæ, ambigit Serapio in ſuis teſtimonijs. Succus ex his expreſſus, cum ſaccharo cydoniati modo coctus, eſt delicatiſſimus. Ribes Damaſcenus Muſæ additur, folijs rotundis, & magnis ijſdem.

Rubus canis.

Rubus canis. Caput CVI.

FRutex eſt arboris inſtar, rubo longè maior. folia multò latiora myrto, firmis circa ramos ſpinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo oliuæ ſimili, qui per maturitatẽ fulueſcit, & flocculos intus cõtinet. Fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum ſiſtit: ferue facti enim ij in uino, mox poti, arteriam infeſtant.

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κυνόσβατος. Latinè rubus canis. Officinæ cum syluestri Rosa confundunt. Germanicè/ Hanbutten/ Wickdorn/ strauch. Gallicè ung eglātier sans odeur, in differētiam rosæ syluestris, appellatur. Rubi, seu sentis, Græcè βάτου genera Theophrasto tria sunt, magnus seu rectus, humilis, & medius, qui suo loco declarabuntur. Batus magnus seu rectus est Dioscoridis & Galeni κυνόσβατος, fructu oblongo per maturitatem rubente, cytino simili, in quo ceu lanæ flocci arteriā si deuorentur infestant: huic folijs, fructu, rosa similis est cynosrhoda, Englentier Gallis dicta: & rosa frutex omnis, nisi quòd ferè gerit folia florum magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: sed Cynosbatos spinis hamatis horridior, rectior, & altior assurgit, odore caret, quem Cynosrhoda tota habet præstantissimum: rosa uero frutex flore solo est odorata, nunc albo, nunc rubro, nunc amborum medio (incarnatum Galli, Germaniq; Leibfarb uocant) nunc etiam muschhatum.

Ligustrum.

Ligustrum. Caput CVII.

Ligustrum arbor est oliuæ folijs circum ramos, latioribus, mollioribus, & uirentioribus: flore candido, muscoso, odorato: semine sambuci, nigro. Optimum nascitur in Canope & Ascalone. Folia astrictoriā uim habent: quare commanducata ulceribus oris medentur. illita feruidis inflāmationibus, carbunculisq; prosunt. decocto eorundem igni ambusta fouentur. capillum rufant trita folia, quæ in radiculæ succo maduerint. flos ex aceto frōti illitus capitis dolorem sedat. Cyprinum oleum quod ex eo fit odoratum, excalfacit, emollit neruos, si quæ feruenti natura prædita sint, assumat.

This is thought to be pryvett

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ligustrum Plinij aliorumq; Latinorum, cuius picturam damus, omnes ferè hactenus Dioscoridis Cyprum interpretati sunt, sed illos nuper redarguit doctissimus uir Franciscus Massarius Venetus. φιλυρέαν quidem tiliam esse demonstrans, ligustrum autem φιλυρέαν, non cyprum, ut sequenti capite fusius.

Philyrea.

Philyrea. Caput CVIII.

Philyrea arbor est ligustri magnitudine, folijs oleæ, nigrioribus & latioribus, fructu lentisci, nigro, subdulci, racematim cohærente, asperis nascitur. Huius folia astringunt. ad eadem utilia ad quæ oleaster, cum astrictione est opus: maximè ad oris ulcera, commanducata, aut si decocto colluantur. pota urinam ac menses cient.

This hathe no name knowen.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis φιλυρέα.
Plinio alijsq; Latinis Ligustrum.
officinis saltem Germanico nomine cognita.
Germanis Beynhöltzlin/ Müdholtz/ Hartrigel/ Reyn weiden/ Kerngert:
Gallis Du troesne dicitur.
φίλυρα Græcis, Tilia Latinis & officinis. Germanis Linden/ appellatur, alia ab hac est arbor quæ hic

Philyra.

Dioſcoridi φιλυρέα uocatur, quod non animaduertentes uiri etiam nonnulli doctiſsimi, utraſq; arbores magno errore confundunt, quod forma admodum diſcrepent, ut è Dioſcoride & Theophraſto lib. 3. de plantarum hiſtoria cap. 10. inuicem collatis abundè conſtabit. Differunt itaque inter ſe Philyra, quæ Tilia eſt, et Phillyrea, de qua in præſenti capite Dioſcorides agit, neq; una uoce utraq; arbor ſignificatur, ſed diuerſæ, quemadmodum oſtendit nuper doctiſsimus uir Franciſcus Maſſarius, ut ſupra meminimus.

Ciſtus. Caput CIX.

CIſtus, quem aliqui citharon, aut ciſſaron uocant, ramoſus frutex eſt, ſed improcerus, folioſus, ſaxoſis locis naſcens, folijs rotundis, acerbis, hirſutis, flos maſculo ut mali punicæ, fœminæ albet: Vis aſtringẽs, unde flores in uino auſtero bis in die poti, proſunt dyſentericis. & nomas per ſe illiti cohibent. uetuſtati ulcerũ, & igni ambuſtis cum cerato medentur. Hypociſtis, erythranon*, aut cytinus à nonnullis cognominata, iuxta ciſti radices naſcitur, floris punici ſimilitudine. quædam flaua, altera uirens, tertia candida. Liquatur acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractamq; macerant, & incoquunt, reliquaq; ut in Lycio proſequuntur. uires acaciæ habet, uerum aliquanto magis ſiccat, & aſtringit. prodeſt dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreantibus, fœminarum profluuio, & pota & indita.

*Alij, robethron.

EXPLICATIO.

Ciſtus frutex Germanis peregrinus. In quibuſdam Galliæ montibus, & (ut aiunt) Patauinis hypociſtin uidere licet, & fruticem ſub qua naſcitur, ocymi folio, flore candido, quaſi ſylueſtris roſæ, radice lignoſa, prædura, è cuius fere medio hypociſtis uelut infixa pullulat, cuius officinis ſuccus eſt notior, quàm ut explicari mereatur.

Hypociſthis ſuccus, & Hypociſthidis ſuccus paßim dicitur in lib. comp. part. pharm. Hypociſthidis ſucco addita γλυκέως, id eſt, paßi parte, macerat, gummi, tragacantham, myrrham, thus, lib. 7. comp. pharm. part.

Ladanum. Caput CX.

EST & alterum ciſti genus, ledon à nonnullis appellatum, frutex ſimili modo naſcens, longioribus folijs & nigrioribus. quæ uerno tempore quiddam cõtrahunt pingue foliorũ uis aſtringens, atq; effectus ciſti præbens. Fit ex eo quod ladanum dicitur: Siquidem cũ ciſti frondes paſcuntur capræ, hircíq;, pinguitudinem conſpicuè barba carpunt, & ſuo lentore uilloſis cruribus adhæreſcentẽ reportant: quam depectentes incolæ, colanteſq;, cogunt in offas, & ita recondunt. Alij uero attractis funiculis, inſidentem fruticibus lentorem abſtergunt, conglomerantq; in ladanum. Maximè probatur odoratum, ſubuiride, facilè molleſcẽs, pingue. quod arenas non collegit nec ſqualore obſitũ eſt, reſinoſum, quale in Cypro gignitur. Arabicum uerò Libycumq; uilius. Natura ei ſpiſſandi, calfaciendi, molliendi, ora uenarum pateſacit. capillum fluentem continet, addito uino, myrrha, & myrteo oleo. cicatricibus decorem reddit, cum uino illitum, medetur aurium doloribus, cum hydromelite aut roſaceo infuſum. ſuffitu ſecundas eijcit. peſſis immiſtum, uuluæ duritiem ſanat, in medicamenta quæ dolorem tuſſimq; finiunt, & malagmata utiliter inſeritur. aluum ſiſtit cum uino uetere potum. & urinam ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ciſthos quæ alio nomine Lada & Ledon appellatur, frutex is eſt unde capræ & hirci folia decerpentes, barbas ac uillos laterum ſucco eorum imbuũt, unde poſtea homines depectunt, quod Ladanum uocatur

uocatur, officinis optimè notum. Verum Plinius haud in paruum errorem delapsus est, qui ob uocum cißi & cisthi uicinitatem, cisthum hunc hederæ speciẽ existimauit. At uerò Ladanum non tantum ex barbis hircorum depecti, ut ueteres tradiderunt, sed alijs etiam modis inde colligi apertè ostendit Galenus lib. 1. cap. 1. de comp. pharm. part. quum dicit non manifestum esse, an hoc solum Ladanum quod ex hircorum barbis depectitur, in illud medicamentum quod tradit adhiberi uelit, & poßibile esse per hanc speciem totum Ladani genus designari: Sed tamen nullum certum modum neq; hic, neq; alibi quod sciam, eius colligendi prodit. Dioscorides certè hic unum aliquem amplius colligendi Ladani modum præscribit, qui funibus per forfices tractis contingit, ut scilicet eo modo glutinata pinguitudo postea ex ipsis funibus deradatur: quem modum etiam Plinius lib. 12. cap. 17. tradit. Quin & tertiũ quendam modum eius colligendi Plinius lib. 26. cap. 8. habet. per neruos in arcu lanis circũdatos, atq; id fieri in Syria atq; Africa, unde etiam toxicum appellatur. Toxon enim arcum Græcis significat. Rufus porrò apud Erembos populos Ladanum illud prouenire dicit. Sunt autem Erembi Aethiopiæ populi, qui & Troglodytæ, utroq; simili nominis etymo appellantur, siquidem ἐρέμβους ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὴν ἔραν ἐμβαίνειν appellatos uolunt, Sicut τρωγλοδύτας ἀπὸ τοῦ εἰς τὰς τρώγλας δύεσθαι. Ad hos populos se peruenisse Menelaus apud Homerum. 4. Odyß. gloriatur. Αἰθίοπάς τ' ἱκόμην καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβούς. Posidonius apud Strabonem lib. 16. ἐρεμβοὺς & ἄραβας eosdem esse dicit, facta leui nominum commutatione & corruptela. ἐρεμβῶν nimirum ἀντὶ ἀράβων λεγομένων. Galenus lib. 7. simpl. pharm. Cisthum qui & Ladanum, in calidioribus regionibus nasci dicit, non alterius generis ab eo qui in Asia prouenit, sed ob regionis proprietatem, illud discussoriam habere caliditatẽ. & in hoc ab Asiano differre, quòd non solum frigiditatem deposuerit, sed caliditatem assumpserit. Plinius lib. 12. cap. 17. apud Nabatæos Arabas hoc fieri scripsit, atq; mox uerum Ladanum Cypro insulæ attribuit, quæ sub illius fide relinquo.

Ebenus.

Caput CXI.

EBenus optima habetur Aethiopica & nigra, nullos habens uenarum discursus, factitij cornus læuore. cũ frangitur densa apparet, mordens gustu, atque astringens. suffitur iucundo odore supra carbones sine fumi tædio. recens autem ad ignem prolata, ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotẽ flauescit. Altera est Indica, internatis segmentis candicantibus, & modicè fuluis, item frequentibus maculis. cæterum prior, bonitate antecedit. Apud quosdam sesamina, aut spinea ligna*. cõsimilia pro ebeno ueneunt: quod discernitur ex eo, quòd fungosa sunt, & in purpureas assulas resolnunt, nihil mordacitatis in gustu, nec redolentiæ in suffitu præferentia. Caliginem oculorum absterget. ad ueteres destillationes, pustulasq́; mirum in modum pollet. si quispiam facta exeo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. ad oculorum medicamenta efficax est, si scobes ramentaue uino Chio die noctuq́; macerata, in collyria digerãtur. nonnulli prætrita ipsa excolant, reliquaq́; eundem in modum peragunt. alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur. lauatur plumbi usti modo, & ita siccis scabrisq́; lippitudinibus conducit.

Guaiacum or lignum vite

*Alij, Sydaminina, aut spina Indica.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lignum, quod ea gens Barbara, quæ nobis transmittit, uernacula lingua Guaiacum appellat, ab Hyspanis & Italis Sanctum à Germanis Frantzosen holtz/Blatterholtz. Gallis Guaiac, dictum, Latinis uerò Indicum lignum appellatum. Ego cum aliquot doctis medicis Ebenum esse puto uel omnino aliquam eius speciem: namq; per omnia descriptioni quam de Ebeno hic Dioscorides ponit, conuenire

uidetur: præter enim soliditatem & renitentem duritiem, aquæ non supersidet: sed innata plurima terrestri substantia fundum petit, quod Ebeno tantum præ cæteris arboribus attribuit Aristotelis. Triplex eius genus esse dicunt, & quod ex Aetiopia uenit, probatißimum esse & in Pompeij Mithridatico triumpho, primum Romanæ urbi spolium gratißimum & admirandum fuisse narrant. Radicem magis terra exertam, nigro colore, scribit Dioscorides, nihilominus tamen pleriq; neotericorũ à Theophrasto non dißidentes, apud Indos in altitudinem mediocrem arborescere, eorum qui ab India ueniunt, relatu adfirmant, craßicie corporis hominis, folijs plantagnis, sed minoribus paulò & rigidioribus, glandibus ad modum quercuum, & ueluti oliuis, ramorum extremitatibus inhiantibus. Et ex eo optimum censetur, quod recens satis, neq; admodum uetus & cariosum existit: tale etenim igni superimpositum, ob resinaceos fauos, quibus interius nigrum meditulliũ discriminatur, citius accẽditur, & flammã agit: quo solo ligni bonitatem ab adulterato probare solent: laudatur item quod subcitrino & buxeo est colore, quale est nostrum, quod paßim in officinis diuenditur: & post detractum corticem, colore ad liuidum uergente: item quod in gustu præter astringentem saporem, etiam leniter linguam erosione mordicet. Lignũ est satis calidum, morbis omnibus ex humore, præsertim frigido natis, salubre: nam acrimonia & amaritudine incidit, tenuat, terget, uacuat. De huius facultate mira doctißimus Anthonij Galli medici commentarius, his diebus paucis in lucem æditus, facit, ne mihi de hoc pluribus sit agendum: ut interim taceam Huttenum, Matheolum, Maßam, & alios quàm plurimos, qui uerbosißimè uires eius nobis inculcarunt, potißimum in curanda lue Hispanica siue potius Gallica: sed tamen etiam morbis alijs, præsertim frigidis, conferre, adeò est hodie persuasum, ut certatim eo etiam magnates uti gestiant.

Rosa. Caput CXII.

Rosa refrigerat & astringit, sed sicca multò magis. Succus recentibus folijs exprimitur, desectis forfice unguibus (sic appellãtur candidæ foliorum partes) reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumlitiones recondi. Siccantur etiamnum folia rosarum, continuò uersata, ne muceant, neue situs in ijs insideat. Aridis rosis & in uino decoctis expressus liquor, facit ad dolores capitis, aurium, oculorum, gingiuarum, sedis, recti intestini, ac uuluæ, pinna illitus aut infusus. eadem sine expressione tusa, præcordiorum inflammationibus, hnmidis stomachi uitijs, igni sacro illini prodest. siccis ac tritis fœmina* asperguntur. misceri solent uulnerarijs antidotis, atq; compositionibus quas antheras uocant. Folia uruntur in calliblephara. Flos qui in medijs rosis inuenitur, siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam aluum, & cruentas reiectiones sistunt.

*Aliàs, femorum intertrigines.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ῥόδον. Latinè & officinis Rosa. Germanis Rosen. Gallicè une Rose, appellatur.

Rhodon autem Græcis. Plutarcho teste, nominatur, quod largum odoris effluuium emittat.

Roas

Rosa omnis amara est atq; astringens, præcipuè rubra, à qua substantia refrigerat, siccat: flos autem eius astringit magis, proinde etiam siccat ualentius. Rosarum flores potius quàm rosas, quia imbecillam astrictionem habent, in Diabesasa ponit Heras lib. 6. comp. pharm. part. Gal. & Andromachus in stomachicis, lib. eodem. Flos autem est pars interior, in qua semen est & capillus. Id semen uulgus Antheram uocat, cùm Anthera compositio sit Græcis rosas siccas & alia recipiens: quin & sine rosarum flore Anthera medicamentum est. lib. 6. comp. pharm. part. Rosæ præstantißimæ sunt, quæ longè omnium sunt suauißimæ, & alijs rubicundiores. Siccandæ uerò sunt loco sublimi meridiano, quo solis radij penetrent, rosas tamen non tangant. Rosarum succus essentiæ est tenuißimæ, nam celeriter acescit, & lentore caret, & unguentorum omnino odores exoluit & obscurat. Ex Rosis calidißimæ uidētur Moschatæ: post has roseo colore insignes, incarnatæ nobis dictæ, Germanicè Leibfarb rosen/ quæ & cerebrum ualenter feriunt, paulò minus albæ.

Rosei pastilli. Caput CXIII.

A certeine trocisce or confection made of roses.

PAstilli quos rhodides uocant, hac ratione conficiuntur: Rosarum uiridium, quæ nullo antea humore madefactæ extabuerint, drachmæ quadraginta, Indicæ nardi drachmæ decem, myrrhæ drachmæ sex, tritę digeruntur in pastillos, qui trium obolorum pondus æquent, siccatiq; in umbra, in fictili non picato, atq; obturato reconduntur. Alij adijciunt costi drachmas duas, iridis Illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miscent. Mulieribus monilium uice collo circumdato usui sunt, ad retundendum graue sudoris uirus. tritis etiam utuntur ad illitiones & diapasmata, quæ fiunt ad sudores coërcendos, ita ut à balneis inarescant corpora, dein frigida aqua abluantur.

EXPLICATIO.

Officinæ sub nomine trochiscorum diarhodu alio modo parant, ab hoc nō multum diuerso. ualidiores autem sunt omnibus his trochiscis qui à rosis nomen acceperunt, qui à Mesue traduntur sub nomine trochiscorum de Rosis & Eupatorio.

Lycium. Caput CXIIII.

In stede of that we use the juyce of woodbynde.

LYcium, quod aliqui pyxacanthan uocant, arbor est spinosa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs buxi, densis, fructu piperis, nigro, læui, amaro, densoq;, cortice pallido. non dissimili lycio madefacto, radicibus multis, obliquis*, lignosis. Nascitur plurimum in Cappadocia, Lycia, & plerisq; alijs locis. aspera loca amat. Succi extrahendi ratio [illegible]: Rami cum radiculis tusi & ante permultos dies macerati coquūtur, tum [illegible]is lignis itidē liquor, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur id lycium, adiecta decoctioni amurca, aut absinthij succo, aut felle bubulo. Innatans spuma inter coquendum exempta, oculorū medicamentis additur. reliquo ad alia utūtur. Simili modo fit lycium, semine expresso & insolato. Optimum quod uri potest, restinctumq; rubentem spumam ostendit. glebis extrinsecus nigris, intus cum fregeris rufis, odore minimè uiroso, cum amaritudine astringens, crocino colorę, cuiusmodi Indicum est, cæteris præstantius. Lycium astringit. caliginem oculorum discutit. genarū scabiem, pruritus, ueteresq; fluxiones sanat. facit ad prurulētas aureis, exulceratas gingiuas, tonsillas, labiorum fissuras, sedis rimas, attritusq; illitum. cœliacis, dysentericis, potum inditumq; conuenit. datur sanguinem excreantibus & tussi, ex aqua. contra rabiosi canis morsus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitur. flauos facit pilos. reduuijs, ulceribus quæ serpunt aut putrent, medetur. fœminarum profluuia appositum sistit. rabiosorum ictibus ex melle* potum, aut uice catapotij deuoratum, auxiliatur. Tradunt Indicum fieri lycium, ex frutice lonchitide appellato. ea spinarum generi ascribitur, ramos rectos habēs, ternum cubitorum longitudine, maiores ue, rubo crassiores, à radice numerosos. fractus cortex rubescit. folia oleæ similia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflammationibus & regio morbo mederi: & fœminarum purgationes elicere. asseuerant etiam crudam in potu, eosdem effectus præstare: semen cyatho dimidio potum pituitam expurgare: uenenis quoq; auxilio esse.

*Alij, lati.

*Alij, lactis.

EXPLICATIO.

Lycium à Lycia regione dictum, et delatũ, hic succus est Pyxiacanthæ Dioscoridi & Galeno liquidus, quo utebantur ad sugillata, Phlegmonas oris & sedis, herpetas, putredines, ulcera contumacia, aures purulentas siccat, & digerit ordine secũdo, astringit, terget. Calore symmetris est proximum. Copiosum etiam est in Cappadotia: Indicum autem ad omnia est ualentius. Hæmorrhagiam à naribus Lycium sistit, linamento impositum. Gal. lib. 2. comp. phar. part. Lycium coquit, digerit, ut castorium. Indicum autem dico, non quod apud nostros gentes nascitur lib. 4. comp. pharm. part. Lycium etiam Afrum dicitur lib. 3. comp. pharm. part. Spumam lycij appellat ex Solone, lib eodem. Succo ex baccis Peryclimeni Lycium mentiuntur. Modus alius est in lib. de dynamibus, qui Galeno ascribitur.

...e vse in stede of that the
...yse of wilde prunys
sloys

Acacia. Caput CXV.

ACacia in Aegypto nascitur, spina instar arboris fruticosa, nõ se in rectum attollens. florem habet candidum, & semen lupino simile in folliculis: ex quo succus expressus siccatur in umbra, niger ex maturo semine, subrufus ex uiridi. Eligatur modicè rufus & odoratus, ut in hac arbore esse potest. aliqui exprimunt ex folijs & semine succum. Manat & gũmi ex ea spina. uis ei ad spissandum, refrigerandumq; efficax. Succus oculorum medicamentis utilis. ualet ad ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, perniones, pterygia, & oris ulcera. procidentes oculos reprimit. mensium abundantiam sistit. prociduam uuluam cohibet. citam aluum supprimit, aut potus aut subter inditus. capillos denigrat. lauatur oculorum medicamẽtis, trito in aqua, mox effuso quod concreuerat, donec pura extet aqua, & ita cogitur in pastillos. uritur etiam in cruda fidelia, donec fictile fornacibus percoquatur: torreturq; in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum solutos artus fotu committit. Præfertur eius spinæ gummi, quod in uermiculorum speciem cõtrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expers. proximum est cãdidum, sordidum uerò ac resinosum inutile. Cutis meatus obstruit, & medicamentorum quibus admiscetur acrimoniam hebetat. ambustis ex ouo illitum, pustulas non patitur erumpere. Alterum acaciæ genus in Cappadocia Põtoq; prouenit, Aegyptiæ spinæ similitudine, longè minus, tenerius, humile, aculeorum uallo munitur, folia habens rutæ. semen lenticula minus fert autumno, in loculis connexis, ternum quaternúmue capacibus. Succus eius astringit. uiribus inferior, & ocularibus medicamentis inutilis.

Pruna sylvestria.

wilde prunes or
sloose

EXPLICATIO.

Acacia ueterum succus ex fructu seu semine, interdũ & folijs spinæ Aegyptiæ expressus

expressus, in umbra siccatus, siccat ordine tertio, refrigerat primo: secundo autē, si lotione leuē suam acrimoniam deposuerit. Acatia κίῤῥα, lib. 7. comp. phar. part. in dyacodio Heræ. Hæc tamen humidior usurpari potest, ut in theriace leges apud Galenum.

Eligenda modicè rufa & odorata, quatenus illi datum est. Eius loco ex bacculis prunorum agrestium coctis succum expressum tessellatim confectū insolatumq; usurpamus minimo errore, quia refrigerat, siccat, astringit ut ueterum acatia.

Ex hac Acatia Aegypti spina, ex cuius semine aut fructu succū exprimi antè diximus, manat gummi in uermiculorum speciem contractum, uitri modo perlucidum, purum, refrigerat, densat.

Huius non meminit Galenus in Acacia lib. 6. simpl. uti nec Acatiæ nomen facit paulò pòst in Acantha Aegyptia seu Arabica (quo nomine solo Dioscoridi uocatur) unde colligas licet Accaciam & Acantham Aegyptiam seu Arabicam diuersas esse in Aegypto spinas arbores. Tamen in libro comp. phar. frequenter legit κόμμι absolutè tragachantæ coniunctum pro gummi Arabico, quod κόμμι θηβαϊκὸν uocat lib. 7. comp. ph. pa. à Thebis opinor Aegypti centiforibus. uti etiam Babylonicum quibusdam dicitur, à Babylone Aegypti Arabiam attingentis. κομμίδιον ἀραβικὸν persæpe Actuarius uocat.

Vitex.

Caput XCVI.

VItex siue lygos, frutex est in arborem assurgens. nascitur in fluminum ripis, asperisq; locis, ac torrentium alueis. ramos gerit prælongos, fractu peruicaces. folia oliuæ, sed molliora. Duo genera eius. una harum album florem mittit cum purpureo: altera tantum purpureum, & semen, ut piper. Excalfactorias uires habet, & adstrictorias. semen eius potum uenenatis ictibus, aquæ quæ cutem subijt, lienosisq; auxiliatur. lac euocat. menses ciet, drachmæ pondere in uino potum. genituram exoluit. caput tentat, & soporem affert. decoctum herbæ & seminis in desessione, mulieribus uuluæ malo opportunis opitulatur. item inflãmationibus. purgationes mouet semen cū pulegio potum, etiam suffitu uel appositu. capitis dolorem dissoluit illitum. instillatur cum aceto & oleo capiti in lethargo & phrenitide. folia suffitu aut substratu fugant uenenata. illita quoque serpentium morsibus auxiliantur. testium duritias cum butyro & folijs uitium emolliunt. rimas sedis semen cum aqua illitum mitigat: & cum folijs medetur luxatis, uulneribusq;. uirgam qui manu teneat dum iter facit, negatur intertriginem sentire. Agnum, quasi dicas castum, uocant Græci, quoniam matronæ in thesmophorijs Atheniensium castitatem custodientes, folijs huius cubitus sibi sternunt. & lygon quasi uimen, propter inuictam ferè ramorum flexitatem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄγνος. Latinè Vitex. Officinis agnus castus.
Germanicè/ Abrahams baum/ Keusch baum/ Schaffs mülle.

Ἄγνος, id est, castus, quòd ad castitatem conferat, folijs & floribus sumptis & substratis, & semine frixo, uel non frixo: id enim sumptum, ut semen rutæ, nocturnas ueneris imaginationes cohibet: Gal. lib. 6. simp. & lib. 6. sanitatis tuendæ. Calfacit, siccat ordine tertio, acris est ac astringens, & substantiæ multum tenuis, flatus omnium maximè discutit. Ob id lege libro primo alimentorum, calfacit, nō cū Græcis exēplaribus et ueteri interprete, refrigerat, quod effecta illic adscripta indicãt.

Agnus castus

Item lib.2.comp.ph.part.de cephalalgia ab æstu,ubi Agnũ inter refrigerantia cõme morat: et pau lò pòst ubi Archigenis dicta distinguit,folia lauri calidissima: Agni uerò mediocriter refrigerant. Legerem non ἄγνου sed ἀκίνου,quæ planta Dioscoridi refrigerat,& astringit,etiam si Galenus forte alibi nusquam ea herba sit usus. Neq; enim placet elusio,quòd per accidens refrigerat: id enim etiam folijs Lauri & calidis omnibus commune est.

Salose or willowe

Salix. Caput CXVII.

SAlix uulgò nota est. Cuius semen, folia, cortex et succus spissandi uim habent. trita folia cum exiguo pipere & uino pota, ileosis sub ueniunt. sumpta per se & cum aqua præstant mulieribus ne concipiãt. salignum semen in potu sanguinem expuentibus prodest. cortex eosdem præbet effectus. corticis cinis admisto aceto maceratus, illitu clauos & callos tollit. ex folijs & cortice succus cum rosaceo in calyce punici calfactus, aurium doloribus auxiliatur. decocto eorum podagras foueri utilissimum. furfures purgat in corpore. Excipitur succus qui manat ex ea, cùm floret, exciso cortice. in plaga enim concretus humor inuenitur, qui ad purganda, quæ obstant oculis, suam uim præbet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἰτέα. Latinis Salix.
Officinæ latinum nomen seruarunt. Germanis Weiden.
Gallis saulge, appellatur.
Salix uerò à saliendo dicta est, quòd ea celeritate crescat, ut quasi salire uideatur. Sic etiam Iteam quasi salicem uocauerunt Græci. Plura uide apud Theophrastum per nos in alium atq; commodiorem ordinem redactum.

The wilde Olyue

Syluestris olea. Cap. CXVIII.

SYluestris oleæ, quam aliqui oleastrum appellant, alij Aethiopicam oliuam. folia astringunt. trita autem & imposita ignem sacrum, ulcera que serpunt, epinyctidas, carbunculos, reduuias, nomasque cohihent, crustas emarginant cum melle illita. quinetiam sordida repurgant. inflammationes panosque, cum melle imposita discutiunt. cutem à capite uulsam cõglutinãt. oris ulceribus & priuatim infantium, commanducata medentur. Succus & decoctum eosdem habent effectus. sanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium, admotus succus inhibet. uuæ oculorum, pustulisq; prodest. ulcera & ueteres defluxiones sistit: quapropter in collyria additur, ad genarũ erosiones peræquam utilis. Exprimitur succus tusis folijs, affuso uino aut aqua, siccatusq; sole in pastillos digeritur. sed longè ualidior ad recondendum succus habetur, qui

betur qui cum uino, quàm cum aqua expressus est. auribus subuenit, siue ulcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. uruntur cum floribus folia, ut spodij uicem cinis præstet. in cruda olla, oblito ore luto, usq; dum figlinum percoquatur. restinctaq; uino & rursus subacta, eodem modo uruntur. postremo cerusæ modo elota coguntur in pastillos. Huiuscemodi cinerem in medicamentis oculorum constat spodio non cedere, sed eisdem uiribus præditum esse putandum est. Foliorum satiuæ oleæ eadem uis intelligitur, sed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis ob suam mitiorem uim conuenientior est. Sudor ligno uirenti accenso manans, illitu sanat lichenas, furfures & scabiem. Oleaginum semen illitum medetur furfuribus, & ulceribus quæ depascunt uorantque. quod autem intra nucleum est, ex adipe & farina scabros ungues excutit. Colymbades tritæ & ambustis illitæ pustulas gigni prohibent. sordida ulcera purgant. muriæ succus collutas gingiuas contrahit, & motus dentium firmat. Oliua flaua & recens stomacho utilior est, uentri difficilis. nigra autem & matura corruptioni opportuna est, stomacho aduersatur. oculis non conuenit. capitis dolorem mouet. arefacta illitu depascentia ulcera sistit, & carbunculos emarginat. Oleum syluestris oliuæ gingiuis putri uligine laborantibus colluitur. dentium mobilitates stabilit. calfacti fotus, gingiuis fluxione laborantibus utilis est. lanam enim specillo circunligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ spectentur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κότινος, ἢ ἀγριέλαιος. *Latinè oleaster & syluestris olea.*
Officinis latinum nomen retinet.
Germanicè Wylder ölbaum.
Gallicè Oliuier sauuage, dicitur.
Syluestris olea fœcundior satiua, quod ferè syluestres habent, ceu cura fertilitatem minuente. Oleastro uita longior quàm oleæ, sed olympiæ longißima. Syluestris olea ex satyuæ nucleo nascitur. Mansuescere hanc densis cura taleis, aut omnino translatione mitē fieri, uix potest adduci Theophrastus ut credat.

Lachryma æthiopicæ oleæ. Cap. CXIX.

The gumme of that kind of Olyve that grows in Ethiopia.

LAchryma quam æthiopica olea stillat, scammoniæ similis quadantenus est, fulua, stillis exilibus constans, mordax. quæ autem ammoniaci, aut gummi similitudinem refert, colore uigricans, nec gustu mordens, superuacua est. Nostrates oleæ, oleastrique, similem lachrymam sudant, quæ commodè ad oculorum hebetudines illinitur. cicatrices albuginesq; illitu emendat. urinam & menses ciet. cauis dentium impressa, ad dolores efficax est. inter uenena scribitur. partus pellit. lepras & impetiges sanat. Appellatur aũt æthiopica & agrestis olea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gummi Elemi ab elæa uel corruptè & enhæmum.
Ex elæa, id est, olea Aethiopica & nostrate inquit Dioscorides, & Italica Plinius, & oleastro lachryma funditur scammonio similis, fulua, stillis exilibus constans, mordax. Similis autem hammoniaco, uel gummi, colore nigricans, morsus expers, inutilis. Explora an uerum sit officinis.

Amurca. Caput CXX.

The dregges of oyle

AMurca expressæ oliuæ recrementum est. decocta in cupreo uase ad crassitudinem mellis astringit, cæteros præbens lycij effectus. insuper dentium dolori & uulneribus, cum aceto, uino aut mulso commodè illinitur. additur in medicamenta ocularia, & meatus inductu suo obstruentia. uetustate meliorem fieri constat. utiliter infunditur sedis, genitalium, ac uuluæ exulcerationi. si uerò cum omphacino recoquatur ad mellis crassitudinem, cariosos dentes extrahit. iumentorum scabiem cum decocto lupini & chamæleonte illitu sanat. cruda & receuti amurca podagras articulariosq; dolores foueri utilissimum. peruncta in uillosa pelle, & hydropicis imposita, tumoris molem reprimit.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amurcam græci ἀμόργην appellant: nos amurcam aut ſedimentum olei. Germacicè öl heffen/ trůb öl.

Quercus, Glans, Fagus, Ilex. Caput CXXI.

Viſcum quercinum.

Fagus.

Ilex.

QVercus omnis adſtrictoriam uim habet, prçſertim liber qui cortici & ligno intercedit. quin etiam tunica putamini glandis ſubiecta. decoctum ex ijs datur dyſentericis, cœliacis, ſanguinem excreãtibus. trita in peſſo, fœminis fluxione uuluæ laborãtibus ſubijcitur. Glandes eoſdem effectus exhibent. urinam ciunt. capitis dolorem & flatus in cibum ſumptę pariunt. reſiſtunt eſitatæ uenenatorum ictibus. decoctum earum & corticis cum lacte uaccino potum prodeſt contra toxica. intritæ crudæ, inflammationes illitu leniunt, ad duritias quas cacoëthe uocant, & malefica ulcera cum ſalſa exungia conueniunt. Iligneæ glandes uiribus quernas antecellunt. Fagus & ilex quercus generi aſſignantur, & conſimile munus obeunt. Iliginæ radicis cortex cum aqua coctus dum mollitus intabeſcat, & tota nocte illitus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia omnium tuſa & trita tumoribus proſunt, & imbecillas membrorum partes corroborant.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quercus Græcis Δρῦς. Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis Eych baum. Gallis une chesne. appellatur. Existimatur dicta ueteribus etiam Hemeris, id est, placida. Notißima arbor est, procera, craßiori & asperiori caudice, ramosa, folijs profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & maximas, gallas item & uiscum.

Græcis ἰξός. Latinis & Officinis uiscum. Germanis Mystel/& Affolter. Gallis du guy appellant. Calfacit cum acrimonia: plurima enim aërea & aquea, paucißima terrena constat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

Fagus Latinis. Græcis φηγός. Germanis Büch baum. Gallis Faus uocatur, expuncta litera g.

Fagus glandiferis arboribus annumeratur: tametsi fructu nihil glandi simillimum habeat. assurgit caudice crasso, & in orbem comoso, neq; ita procero: folio tenui & leuißimo, populo simili, celerrimè flauescente: & media plurimum parte supra hoc paruula gignitur bacca uiridis, fastigio aculeata. Glans eius dulcißima, nucleis haud absimilis, triangula cute includitur, & parte postrema utrinq; lapidescit in duritiam, si uirilis sexus fuerit.

Ilex glandifera Græcia ὁ πρῖνος dicta, apud nos peregrina arbor est. Ilex uerò quæ aquifolia cognominatur duplex existimatur, altera coccum tinctorium ferens officinis notißimo, paruo frutice: altera magna, fructu inutili, Germanis Stechend palmen: Gallis hous & housson appellata, cuius picturam damus &c.

Castaneæ. Cap. CXXII.

SArdianæ glandes, quas aliqui castaneas, aut lopima, aut glandes Iouis appellant, adstringunt, similesq; effectus præbent, præsertim tunica quę carnem & corticē media intercursat. caro his qui ephemerum biberunt conueniens est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Κάστανα, ἢ Διὸς βάλανος, ἢ λόπιμον.
Latinis Castanea, glans Sardiana. Iouis glans, appellatur.
Officinæ nucem Castaneam. Germani Kesten/Kastant.
Galli Chastaignes & marrons, uocant.

Castaneæ autem à Castana Magnesiæ oppido, unde primum aduectæ sunt, nominatas esse constat. Sardianæ uerò glandes, quoniam in Sardinia optimè nascantur.

Adstringit & exiccat Castanea haud secus quàm aliæ glandes. Calida uerò & sicca est primo ordine.

Castaneas inter cæteras appellationes Sardianas glandes & λόπιμα Græcis dici, hoc capite ostendit Dioscorides. & Galenus libro 2. de alimentis τὰ κάστανα ἔνιοι καὶ λοπίμους ὀνομάζουσιν, inquit. Earum itaq; hispidum corticem in usum aßumit Galenus lib. 1. ca. de comp. ph. part. uocatq; πώγωνα λοπίμου, id est, barbam castaneæ, id quod Plinius echinatum calicem dixit. Neq; alius quàm castaneæ cortex est, quem Aëtius βαλάνου κασιανοῦ φλοιὸν appellat, sermone. 8. cap. 73.

Galla. Cap. CXXIII.

GAlla fructus est quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem sed tuberosa, solida, nullo foramine peruia. altera plana, leuis, perforata. Eligi debet omphacitis, quæ efficatior est. Vtriusque uis uehementer astringere. tritæ excrescentias in carne, fluxiones gingiuarum & uuæ, atq; oris ulcerationem cohibent. nucleus dentium cauernis inditus dolorem sedat, crematæ carbonibus

bonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto aut acida muria extinctæ, sanguinem suppriment. decoctum quibus insidere expedit, efficax est, & contra uuluas procidentes, fluxionesq́; . capillos denigrant, aceto aut aqua maceratæ. dysentericis cœliacisq; cum uino aut aqua tritæ conuenienter illinuntur, aut bibuntur. obsonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum est, quod his affectibus conferat. in summa, his utendum ad astringenda, aut siccanda quæ opus sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κηκὶς. Latinè & officinis Galla. Germanicè Gallöpfel.

Gallis noix de galle, appellatur. Galli tria gallæ genera ostendunt, primum periate galle, alterũ galle de romanie, tertium galle legiere appellant.

Gallarum genera hoc cap. Dioscorid. duo facit his uerbis. κηκὶς καρπός ἐστι δρυός. ἡ μὲν τις ὀμφακῖτις καλεῖται μικρὰ καὶ κονδυλώδης, σιβαρὰ, ἀτρύπητος, ἡ δέ τις λεία καὶ κούφη καὶ τετρυπημένη, hoc est, Galla fructus est quercus, & altera ex his omphacitis appellatur, parua, nodosa, solida, non perforata. Altera uerò glabra, leuis & perforata. Galenus autem lib. 7. simpl. pharma. alteram simpliciter omphacitim appellari ait, alteram uerò flauam, & laxam ac magnam describit, & siccare quidem ut priorem tradit, sed tantò minus, quantò acerbæ qualitatis minus quàm prior complectitur. Ex quibus sanè uerbis pleriq; omnes qui omphacitin Gallam apud Græcos Medicos, Galenum, Dioscoridem, Paulum, ac alios legunt, nobis immaturam uertunt, tanquam sanè ea ipsa, uoce ὀμφακίτιδος significetur, quum aliàs ὄμφαξ uua itemq; oliua immatura, & ὀμφάκινον ex oliuis immaturis oleum appelletur.

Verùm nos non temerè ita uertimus, sed semper omphacitim diximus, ut qui non per hanc uocem immaturam Dioscoridi & Galeno ac Paulo dictum putamus, sed certum quoddam genus, quod Dioscorides ac Galenus alterum ex eis faciunt, quum immaturæ appellatio de utroq; genere intelligi possit, quod non ad iustam maturitatem peruenit, atque ita accipio à Plinio dictum lib. 24. cap. 8. Immaturæ ex his ex aceto potæ lienem consumunt. Eædem crematæ & aceto salso extinctæ menses sistunt, uuluasq́; procidentes fotu. Neque enim aliud est quod Dioscorides & Galenus de utroq; genere dixerunt, quod uidelicet ἴσχαιμα fiunt, si ignitis prunis urantur, & aceto aut uino, aut oxalmæ extinguantur. Quando igitur utraque Galla suo tempore immatura est, & dicitur, minime hæc certa alterius generis differentia putanda est, minimeq; pro omphacitide primo gallarum genere, immatura accipienda. Inquirendum itaque est quod genus gallarum sit omphacitis appellatum, alterum enim genus nemini non est notum, atque id conabimur ex descriptione quam Dioscorides habet eruere, singulis eius uerbis æstimatis. ὀμφακῖτις, inquit, καλεῖται μικρὰ καὶ κονδυλώδης, σιβαρὰ, ἀτρύπητος. Paruam itaque primum dicit, mox nodosam, Solidam deinde, & non perforatam tradit, ut planè hæ differentiæ sint, quas Plinius dixit. Nimirum alteram solidam, alteram perforatam, illam minorem, hanc maiorem. Nam albæ & nigræ differentiam Dioscorides non habet, & Galenus alterum genus, magnum scilicet, fuluum esse dicit, quòd fortasse primum candidius iuxta Plinium fuit. Sicut contrà appellationis Omphacitidis differentiam Plinius nusquam habet. Habemus itaque non Gallã omphacitim esse paruam, nodosam, solidam, non perforatam. quæ certe immatura dici Latinis non potest, sicut neque etiam est, sed in suo genere perfecta. Quæ igitur talis est? Ego sanè omphacitim gallam esse & appellari à Galeno, ac describi à Dioscoride puto, id quod cauum primum ex quercu enascitur, ex quo postea ipsa glans prodit, eique innascitur, quanquam id non perpetuo contingat, ut ex eo glans proueniat. atque in hanc opinionem induxit me Paulus, qui libro 3. cap. de dysent. apertis uerbis docet, ὀμφακῖτιν, id esse quod dixi. ὀμφακίτιδος, inquit, legitur tamen in uulgato exemplari ὀμφακίδος, κεκαυμένης. ἔστι δὲ τὸ κοῖλον ἐξ οὗ ἐκπέφυκεν ἡ τῆς δρυὸς βάλανος ᾧ πρὸς βυρσοὺς χρῶνται, hoc est: omphacitidis costæ, est autem cauum illud ex quo glans quercina enascitur, quo coriarij utuntur. Euidens est descriptio rei quam uelit, & quum hoc amplius addat, eo coriarios uti, planè hoc indicat quod hodie etiam usu uenire uidemus, quanquam utraque galla à tinctoribus expetatur.

Vtraq; Galla refrigerat ordine secundo, siccat tertio, crassæ est essentiæ, astringit.

Rhus. Caput CXXIIII.

RHus quæ obsonijs aspergitur, ab aliquibus erythros appellata, semen est coriarij fruticis, sic uocati, quoniam coriorum infectores eo utantur ad inspissandas pelles. arbuscula in petris nascens, binum cubitorum altitudine, folijs ob-

Rhus. Sumach.

lijs oblongis, subrubentibus, in ambitu serratis, acino uuarum gracilium denso, magnitudine terebinthi, quadam tenus lato. Cuius corticosa tunica perquàm utilis est. folia uim habent astringendi, & acaciæ effectus præbent. decoctum capillos denigrat. dysentericis infunditur, & in potus eorum insessusq; adijcitur. instillatur auribus purulentis. gangrænas & pterygia cohibet folia ex aceto aut melle illita. Liquamentum fit ex aridis folijs, ad crassitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem, ut lycium, conueniens. Semen eosdem effectus exhibet. cœliacorum, dysentericorumq; obsonijs inspergitur. fracta, desquammata, liuidaq;, illitum ex aqua, ab inflammatione uindicat. linguæ asperitates cum melle abstergit. candida fœminarum profluuia sistit. hæmorrhoidas sanat, cum querno carbone intrito admotum. aqua in qua semen maduit decocta, cogitur coitq;, efficacior ipso semine. Gummi defert, quod dentium cauis imprimitur, ad dolores finiendos.

The poticarye ca…
it Sumach

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ῥοῦς ἐρυθρὸς καὶ μαγειρικός. *Latinis Rhus erythros & Mugiricum, quod obsonijs aspergeretur. Officinæ nomen à barbaris m ndicatum Sumach usurpant.*

Rhus hic aut hæc, est fructus racemosus, cortice acido, astringente, repellente, nunc medicamentarius tantum, olim etiam culinarius, pro sale obsonijs aspergebatur, stomacho ualde idoneus: alter uerò & coriarius densandis pellibus applicabatur. Ille etiam Syriacus & ruber, lib. 3. & libro 6. comp. phar. part. uterq; tamen musto austero incoctus stomachicum est medicamentum optimum, lib. 6. cōp. phar. part. Eius succus omphacij uice est in Gallia Narbonensi, in hortis Gulelmi Pelliserij, Episcopi Montispessulani longè omnium doctißimi & optimi.

Rhus erythros differt à byrsodepsico, quandoquidem utrunq; in pastillum pantolmion dictum Medici diuersis ponderibus contra dysentericos & cruenta reijcientes requirunt.

Palma.

Caput CXXV.

The date tree

PAlma in Aegypto gignitur. Ea medio maturitatis uigore, autumno decerpi solet, Arabici myrobalani similis, pomatis cognomine, colore uiridi, & odore mali cotonei. quod si ad maturitatem peruenire sinatur, phœnicobalanus fiet. Palma acerba est & adstringens. contra alui fœminarūq; profluuia, in uino austero bibitur. hæmorrhoidas sistit. uulnera glutinat illitu. Phœnicobalani recentes plus siccis adstringunt, capitis dolorem afferunt. copiosiores in cibo inebriant. sicciores sanguinem excreantibus, stomachicis & dysentericis utiles in cibo. illinuntur cum cotoneo & cerato œnanthiuo uesicæ uitijs. Cariotæ, præsertim esu, faucium asperitati medentur. Thebaicarum decoctum potu æstuationem sedat. uires recreat cum hydromelite ueteri sumptū. cibo idem faciunt. Fit ex eis uinum ad eadem conueniens. Decoctum per se potu et gargarizatione magnopere adstringit, et cohibet. Nuclei palmarū, cæterorum more, cremati in crudo fictili, & uino restincti, cinere loto, spodij uicem efficiunt, miscenturq; in callible phara. quòd si non iustam ustionem acceperint, denuò cremandi. Vim adstringendi habent, & spiracula cutis obductu suo claudunt. contra ocu-

lorum uuam & pustulas, palpebrarum defluuia, cũ nardo effectum præbent. corporis excrescentias cum uino reprimunt. ulcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex palmis humilibus Aegyptiæ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè φοῖνιξ. Latinè Palma arbor.

Germanicè Dattelbaum. Gallicè arbre de dattes, appellatur.

Fructus palmæ. Græcis Δάκτυλος. Latinæ palmula.

Officinis dactili. Germanis Dattlen.

Gallis dattes & figue royalle, dicuntur.

Ex palmulis caryotides celebrantur cibis, harum genera tria sunt, Nicolai, sorores Græcis adelphides, Patri. sunt & Eunuchi Aristoteli genus Palmulæ, quod alij enorchos uocant, quasi testiculares ac spadonias. Sunt & Magarides authore Plinio, palmæ breues, candidæ, rotundæ, acinis quàm balanis similiores: quare à margaritis nomen accepere.

φοῖνιξ, ut hoc loco Dioscorides tradit, in Aegypto nascitur, uiridi colore, odore mali cotonei, medio maturitatis uigore per autumum decerpi solet. Arabici Myrobalani similia, sine osse, quam Myrabolanum quoque uocari Hermolaus affirmat. πῶμα autem & ἄδιψος etiam Dioscoridi uocatur, quod ex hoc fructu palmæ Aegyptiæ humidiore, acerbo, astringente, expresso, potus fit sitim sedans Solino authore, qualis nobis ex pomis, pyris, sorbis. Hic autem fructus si usq; ad maturitatem in arbore sinatur, solibus nigricat, & φοινικοβάλανος uocatur. φοίνικες ἢ φοινικοβάλανοι, uel quomodo aliter uocare, & moderatè stringunt, acerbo sapore, φοινικοβαλάνων τῶν ξηρῶν, & in colice Scribonij ibidem. Caro φοίνικος συριακοῦ in arteriacæ Andromachi 12. caro φοινικοβαλάνων in 15. φοινίκων βάλανοι proprietatem quandam habent capitis dolorem excitandi: easdem dat ibidem in cephalagia: sed addit, si sint consuetæ & accipienti iucundæ. Adhæc bilem pellunt deorsum, ut absinthium, & refrigerant. φοίνικες θηβαϊκοὶ à Thebis Aegypti opinor, & paulò pòst, φοίνικες πάτητοι celebrantur, φοίνικες πάτητοι μέγιστοι bis lib. 9. comp. phar. part. & paulò antè φοινίκων καρυωτῶν. πάτητοι autem uocatur, quod id genus tertium palmularum caria- tarũ præhumidum in parente rumpat se præ humore, calcato simile redditum. φοῖνιξ uero palmæ ipsius fructus, præsertim dulcis, non paucam obtinet caliditatem: tamen desiccat, roborat, contrahit, stipat, densat, sumptus & admotus.

Hic autem fructus à palmæ Aegyptiæ fructu ex osse differt: nam hic os habet magnum & longum & durißimum, in quo semen, uel ustum & tritum ualenter digerit, lib. 6. comp. phar. part. Dactilus à digitorum forma dicitur. ὀξυφοῖνιξ uerò dictus Actuario & alijs quibusdam Græcis recentioribus ab acido sapore, palmæ syluestris fructus, Tamar Indus, id est, Dactilus indus Barbaris. Germanis uerò Tamarinde & saur dattel uocatus: quamuis cholagogus sit comprimendo, ut palmæ Aegyptiæ fructus Phœnicobalanus, tamen os habet quod satum arborem nobis produxit, alijs multis conueniunt & differunt, ut mox audies: sed Oxyphanix ueteribus indictus, cum phœnicobalanus in his frequens sit. Oxyphœnix subniger, lucidus, tener, uillis tanquàm radicibus mistus, recens, pinguis, acido sapore. Quibus notis apparet, quantum conueniat cum Phœnicobalano, & quantum discrepet: ad hæc osse ut diximus, & usu hic recentiorum tantùm: ille etiã ueterum. Si frigidus est ueteratus. oxyphœnici debet misceri mastiche uel macis uel spica nardi. Raro per se datur, picrocholis saluberrimum ad uncias quatuor dari potest: annis 10. seruatur.

Palma elate. Cap. CXXVI.

...t bitter skynne ...e concernynge that ... the rype date.

PAlma, quam aliqui elaten aut spatham appellant, fructus palmarum adhuc florentium, inuolucrũ est calyxq́; quo in spissamenta unguentarij utuntur. Optima habetur odorata, astringens, ponderosa, præclusa, intus pinguis. uis ei adstrictoria. sistit ulcera quæ depascunt. laxatos artus cõmittit. trita miscetur cataplasmatis & malagmatis. prodest præcordijs, imbecilli stomacho, & iecinori affecto, mista conferentibus cataplasmatis. Eius decoctum subinde detersum, capillos denigrat, datur bibendũ cõgruè, renũ, uesicæ, & uiscerũ uitijs. uuluę ac uẽtris fluxiões sistit, scabiẽ cũ resina et cera sanat, si uiginti diebus recẽs apponatur. Inuolutusq́; in ea elate fructus, quẽ suo amplexu fouet, elate etiã uocari solet, & ab aliquibus borassus. Adstringit, & spathæ effectus præstat, non sic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta, eadem facit quæ borassus.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Non solum summus cortex palmulæ (ut quibusdam placet) ἐλάτη appellatur, sed ipsum adeo recēs palmulæ fructus germen, ut Galenus ait, ὃ δὲ καλοῦσιν ἐλάτην τὸ ἁπαλὸν ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος, Idem hic Dioscorides indicat, καὶ ὁ περιεχόμενος δὲ ὑπὸ αὐτοῖς καρπὸς ἐλάτη καλεῖται. hoc est, contentus in ipso cortice fructus itidem elate dicitur. Cæterum quod à Galeno ἐγκέφαλος in eadē palmula dicitur, id ab eodem. 2. de alimentis, uertex & summitas palmæ appellatur. καθάπερ ἔνιοι, inquit, ἐσθίουσι τὴν κορυφὴν τοῦ φοίνικος, ἣν ὀνομάζουσιν ἐγκέφαλον αὐτοῦ. At uerò quod hic à Dioscoride ἐγκαρδίον uocatur, omnino aliud est, medium uidelicet in eius ligno, tertium à cortice. ἐγκάρδιον enim uocabulo etiam aliàs medium alicuius rei, & quasi corculum aut medulla appellant, quomodo Græci Medici etiam ἐγκάρδιον τῆς σκίλλης scillæ internam partē uocant. Ipse autem Plinius palmulæ ἐγκέφαλον, cerebrum dixit.

Malum punicum. Caput CXXVII.

MAlum punicum omne boni succi est, stomacho utile, perexiguum sufficiens alimentum. Dulcia stomacho utiliora habentur, sed aliquantulum in eo calorem gignunt. inflationes pariunt, unde in febri abdicantur. Acida adstringunt. æstuanti stomacho auxiliantur. & multò magis contrahunt. ac urinam cient. ora gingiuasq; lædunt. Vinosa uerò mediam sortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi punici in sole siccati & obsonijs insparsi, concoctiue, fluentem aluum stomachumq; sistunt. cœlesti aqua madescunt, bibunturq; commodè sanguinem excreantibus ad desessus dysentericorum, fœminarumq; fluxione uuluæ laborantium utiles sunt. expressus nucleorum succus coquitur cum melle, ad oris, uirilitatis, & sedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, auriū dolores et nariū uitia, præsertim acidorū. Huius flores cytini uocātur, q adstringūt, siccant, cohibent. sanguinolenta glutināt. quas punicū, præstāt utilitates, humida gingiuarū uitia mobilesq; dentes decocto colluuntur. herniā prolapsu intestini erumpentem cataplasmate repellunt. memoriæ tradunt, qui tres quammi nimos cytinos deuorauerit, nullam eo anno lippitudinem passurum. eliquatur hypocistidis exemplo. Malicorium, asperum est mali punici putamen, quod aliqui sidion appellant. Id spissandi uim habet, &, quos cytini, præbet usus. decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit, & easdem euocat. Balaustium syluestris punici flos est, cytino similis. cuius complura genera reperiuntur, candidum, fuluum, colore rosaceo. succus ex eo exprimitur, hypocistidis modo, cui adstrictoria uis inest, eadem faciens quæ hypocistis & cytinus.

The pome grana[te]

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ῥοιὰ ἡ, apud nonnullos σίδη.

Balaustiæ.

Latinè Mala punica. Officinis granata.

Germanicè Granatt baum/arbor. Granatt öpfel/ fructus.

Gallis arbor ung pomeir de granade fructus pomier de granade & Mygrenes appellatur.

Malum granatum seu punicum triplex, dulce, acidum, & acidodulce, scilicet succo, saporis naturam uiribus refert: omnium tamen flos, cortex, nucleus astringit, sed acidi & acerbi magis, dulcis multò minus: medij horū mediocriter. malicorium, id est, cortex nondum adulterum sed perfectum propinquorum est melior ad astringendum in ore affectus ex fluxione nascentes.

Balaustium syluestris punicæ flos cytinus satiuæ & domesticæ Dioscoridi & Galeno. καὶ ὀνομάζονται κύτινοι ἀπὸ πρωτόγονοι ῥοιαί, id est, primogenita punica. Nam quando arbor florere desinit, fructus ipsius apparet in mali Punici speciem figuratus. Hi in fine ueris

The flower of the wilde pome gran[ate]

gignuntur & meliores sunt ex granatis acidis & acerbis, quia magis astringunt; ibidem. Ambo tamen insigniter astringunt, refrigerant, siccant, crassæ sunt substantiæ: ambo etiam hodie à medicis cum Plinio Balaustia, Germanis granat plüst, Gallis fluer de pome granade uocatur.

Myrtus. Caput CXXVIII.

MYrtus satiua nigra utilior est medicinæ quàm candida, & in hoc genere multò magis montana. semen tamen imbecillius parit. Vis & myrti & seminis adstringit. semen uiride aut aridum in cibo datur sanguinem excreantibus, & uesicæ erosionibus. succus uirentibus baccis expressus, eosdem effectus exhibet. stomacho utilis. urinam cit. prodest contra phalangij morsum, & scorpionis ictus in mero. seminis decoctũ capillũ tingit. ius decocti in uino ulcera in extremis mẽbris nata sanat. oculorũ inflãmatiões illitũ cũ polline polentę lenit. cõtra ęgilopas illinitur. crapulã arcet pręsumptũ uinũ, q̃d feruefacto aliquantum eius semine exprimatur, aliàs enim acorem contraheret. præstat idem seminis effectus. utile procidentiæ uuluarum in desessionibus, sedis uitijs, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus. purgat furfures, ulcera capitis manantia, atque eruptiones papularum fluentes capillos continet. additur quoque in medicamenta, quas liparas uocant, uti oleum quod ex folijs eius factum est. decoctum foliorum ad desessiones balnearum conuenit, & contra laxatos artus, & malè solidescentes. eo fracta ferruminationi repugnãtia utilissimè fouentur. uitiliginem emendat. purulentis auribus infunditur, & capillos denigrat. Succus eadem efficit. Trita folia & ex aqua illita humidis ulceribus & partibus omnibus fluxione laborantibus, cœliacisq; prosunt. & admisto omphacino oleo, aut exiguo rosaceo cum uino, ad ulcera serpentia, ignem sacrum, testium inflammationes, epinyctidas, & condylomata. arentium foliorum farina utiliter inspargitur parony chijs, pterygijs, & contra alarum fœminumq; perfusiones. caret acorum sudores cohibet. folia cruda seu cremata cum cerato, ambustis, parony chijs, pterygijsq; medentur. Exprimitur folijs succus adfuso uetere uino aut aqua cœlesti, cuius recentis usus est, nam exiccatus planè cariem sentit, & uires amittit. Myrtidanum dicitur, adnatum inæquabile, uerrucosum intumescensq; & concolor, quod perinde quasi manus myrti caudicem amplectitur. magis quàm myrtus astringit. tusum addito austero uino reponitur, coactũq; in pastillos siccatur in umbra: multò efficacius & folio & semine, cerato, pessis, insessionibus, cataplasmatis admistum, ubi astringendum aliquid est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Μυῤῥίνη, *uel* μυρσίνη. *Latinis Myrtus.*
Officinis grana Myrti, Myrtilli.
Germanis Welsch oder frembd heydelber.
Gallis grein de Meurte appellatur.

Myrtus Italiæ nota arbor, Duæ potißimum eius species, nigra & alba: nigra folia habet quæ in uiriditatem quandam intensam, & ferè subobscuram tendunt, quæ nigredinem quandam præ se ferre

Myrtus. Officinarum.

ferre uidentur: alba uerò uiriditatem habent magis apertam, quæ respectu intensæ uiriditatis albedo dici potest. In genere autem omnia ex myrto, quæ in usum medicorum ueniunt, fœliciora & efficaciora in nigra sunt, quàm in alba.

Myrti utriusq; germina, folia, baccæ, succus constant substantia calida, tenui, & contraria illi frigida terrea, astringente magis syluestris quàm satiua. Bacca Catoni Myrta, Murta Varroni. Myrtilli. Officinis. uulgo Welsch heydelber.

Myrtus alba & nigra paßim dicitur Galeno in comp. phar. part.

Cerasia. Caput CXXIX.

CErasia aluo utilia sunt, si uiridia sumantur. eadem siccata illam sistũt. Gummi quod cerasi resudarunt, cum uino diluto tusßi uetustæ medetur. colorem commendat. uisum exacuit. appetentiam inuitat. idem ex uino potum calculosis auxilio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Κέρασις, κεράσιον.
Latinis *Cerasus & Cerasum fructus.*
Germanis Kirschbaum. Kirsen.
Gallis Cerisier: *fructus, une cerise.*

Cerasia dicta sunt à ciuitate Ponti Cerasunte, unde primum ea attulit L. Lucullus, ut autor est libro 15. Plinius, qui ait: Cerasi ante uictoriam Mithridaticam. L. Luculli non fuere in Italia. At urbis anno sexcentesimo octogesimo is primum uexit è Ponto. Plura eorum genera inter quæ Aproniana maximè rubent. Nigerrima sunt Acti. Ceciliana uerò & rotunda. Iulianis gratus sapor, sed pene tantum sub arbore sua, adeò teneres, ut gestatum non tolerent. Principatus Duracinis, quæ Campania Plinius appellat. Sunt & alia quæ tamen omnia alij sapore discernentes in tria genera contrahunt & discriminant, dulcia, austera, & acida: quorum dulcia uentrem molliunt & citißimè dilabuntur, maximè recentia, quæ quia lubricos ac putridos gignunt humores, stomacho minus utilia sunt. Austera stomacho utiliora, adstringentia. Acida pituitosos & uiscidos stomachi humores incidunt, & ipsum confirmant, sitim sedant, & appetentiam excitant. In uniuersum ut & hoc loco Dioscorides testatur, bonam faciunt aluum recentia, siccata sistunt. Et Plinius libro 23. idem tradens ait: Cerasa aluum molliunt, stomacho inutilia. Eadem siccata, aluum sistunt: Vrinam ciunt. Inuenio apud authores si quis matutino roscida deuoret cum suis nucleis, in tantùm leuari aluum, ut pedes morbo

liberentur. Siccantur ſole aut furnis, Saccharo ac melle condiuntur, ut quotannis apud nos fieri ſolet: quare uiderit Palladius quid dicat, cum in Octobri menſe ait: Ceraſa non aliter quam in ſole uſque ad rugas ſiccata ſeruantur. Sed fortè hic ſeruandi modus tantùm ſuo æuo in uſu conſuetus fuit:

Siliquæ.

Caput CXXX.

SIliquæ recentes ſtomacho aduerſantur. aluum ſoluunt. eædem ſiccatæ ſiſtunt, ſtomachoq́ꝫ utiliores fiunt. urinam ciunt: ſed præcipuè, quæ uinaceis condiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κερατία, κερατωνία, ξυλοκεράτα. κεράτια.

Latinis arbor, ſiliqua. fructus xylocerata.

Officinis fructus corrupto uocabulo xylocaracta. Germanis S. Johansbrott.

Gallis carouge appellatur.

Quod ad medicinã pertinet ferè nullo in uſu ſunt Siliquæ, ſoluunt tamen uirides, utpote humectiores aluum, quam reſiccatæ ſiſtunt, & tum quoque ſtomacho utiliores eſſe ait & urinam cientes Dioſcorides, maximè eas quæ reiectis acinis ſiue internis granis ipſarum edantur, ita enim exiſtimo legendum, tametſi citra exemplaris uetuſtioris fidem id non aſſeuerantius aſtruam, nempe pro eo quod habetur in uulgatis exemplaribus omnibus, τὰ ἐκ τῶν σεμφύλων σωντιθέμενα *quæ uerba nullam certam ſententiam exhibent.* τὰ ἔκτος τῶν σεμφύλων ἐσθιόμενα, *ut ſit id quod Plinius lib. 15. cap. 28. dixit. Quum in pluribus ſemina placeant, in ſiliqua damnantur.* σέμφυλα *porrò grana eius ſicut uinaceas dici opinor, quanquam etiam ſolida retrimenta uuæ in torculari expreſſa, Galenus 2. de alimentis* σεμφυλα *uocet, & alios radices uuarum ex ſarmentis enaſcentes ita appellare tradat. ſed* σεμφυλα *pro oliuarum nucleis ſiue oßiculis accipiuntur Conſtantino Cæſare de agricultu. libro ſexto capit. 11. teſte qui ſic ait:* ἐιδέναι δὲ χρὴ ὅτι σεμφυλα οὐχ ὡς τινες νομίζουσι τῶν ἐλαιῶν μόνον ἐσὶ πυρῆνες, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ςαφυλῶν γίγαρτα. *Galenus tamen loco iam citato,* σέμφυλα *quidem oliuarum etiam dici fatetur oßicula, ſed oleo iam expreſſo reliqua.*

Porrò quum in ſolidis illis uuæ retrimentis σεμφύλους *appellatis, tum ipſæ uuæ ollares dictæ ſternantur, uelut alio loco declaraui, tum etiam oliuæ ipſæ componantur, ita ut antequam exprimantur uiciſsim in uaſe cum oliuis reponantur, uelut idem Conſt. Cæſar libro nono de agricultu. cap. 31.*

Videtur mihi omnino fieri poſſe ut eodem planè modo uelut oliuæ, etiam ipſæ ſiliquæ componantur ac adſeruentur, eaſque ipſas τὰ ἐκ τῶν σεμφύλων σωντιθεμενα *Dioſcorides appellauit, hoc eſt, Siliquas in retrimentis uuarum compoſitas & adſeruatas, atque hæc ſententia mihi præ ſuperiore probatur.*

Mala.

Cap. CXXXI.

FOlia, flores & germina cum omnis mali, tum maximè cotoneæ, adſtringũt. Pomis acerbis adſtringendi uis ineſt, maturis uerò longè ſecus. Ex ijs uerna

bilem

Mala Cydonea. The quynce

Mala.

Melimela.

Epirotica.

bilem gignunt. neruos omneis lædunt. inflationes pariunt. Cotonea stomacho utilia. urinam cient. uerum tosta mitiora habentur. prosunt cœliacis, dysentericis, purulenta extussientibus, cholericis, præsertim cruda. maceratorum liquor, commodè in stomachi aut uẽtris fluxionibus potui datur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis salutaris est. decocto fouentur uuluę & sedes si procidant. Cotonea quæ melle condiuntur urinam mouent. mel autem sibi constringentem illorum uim & inspissantem asciscit. quæ cum melle coquuntur, stomacho atque ori gratiora sunt, sed minus inspissant. cruda cataplasmatis adijciuntur, ad cohibendam aluum, aut si stomachus æstuet, aut in uomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipsis tusis expressisq́ꝫ: sed quò perduret, quindecim sextarijs succi unus mellis adiungitur, alioquin in acorem degenerat. Prodest ad omnia quæ dicta sunt. Fit & oleum ex ijs quod melinum uocauimus, quo utimur quoties astringenti oleo est opus. Eligi oportet uera, quæ sanè sunt rotunda, & parua & odorata: quæ uerò struthia di

cuntur, magna quidẽ sunt, sed minus utilia. Flos & uiridis & siccus cataplasmatis imponitur, ijs conueniens quæ astrictionem desiderant, inflammationibus oculorum, reiectionibus sanguinis, contra citam aluum, & mensium impetus, in uino bibitur. Melimela uentrem molliunt, & ab eo animalia expellunt. stomacho negotiũ exhibent, æstuosa. Ea multis dulcia mala uocantur. Epirotica mala, quæ Latinè orbiculata dicuntur, stomacho utilia. sistunt aluum, urinas euocant. malis tamen cotoneis inualidiora. Syluestria mala similia sunt uernis, & adstringũt. sanè in hũc usum immatura omnia opus sunt. Persica poma matura tam stomacho quàm uentri utilia sunt. acerba aluum cohibent, sed sicca uehementius. decoctum è siccis alui stomachiq; fluxiones sistit. Armeniaca, quæ à Latinis præcocia dicuntur, minora sunt supradictis, & stomacho utiliora. Medica mala aut cedromela, quæ Latini citria uocãt, nemini non cognita. Arbor ipsa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs subnascẽtibus. malum oblongũ est, rugosum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum. semen habet pyri. Id in uino potum uenenis resistit. aluum mouet. oris suauitatem commendat, decocto eius colluto, aut succo. estur in malacia mulieribus. uestiarijs impositum ab erosionis uitio uestes uindicare existimatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μηλέα arbor, fructus μῆλον. *Latinis Malus. Malum.*

Germanis ein apfelbaum/ein apfel. *Gallis une pome & ung pomier dicitur.*

Malorum sicut & pyrorum infinita sunt genera, quorum copiose meminit Plinius lib. 15.

Mala cydonia quæ & cotonea dicuntur, mala sunt ex creta insula aducta, à cuius ciuitate Cydone dicta sunt Cydonia Q. Serenus: Aut quæ poma Cydon Creteis mittit ab oris. Horum plura sunt genera. Nam sunt Chrysomela, quæ aurea mala interpretãtur, à colore aureo, quem referunt. Sunt deinde minora et odoratius fragrãtia, quæ Struthea uocãtur. sunt item quæ à melleo sapore Melimela, & eadem à nascendi maturescendiq; celeritate uocantur mustea, uulgo uero ab arborum paruitate quòd pomiliæ sunt in quibus nascuntur, Nana appellantur &c. quæ genera lib. 15. à Plinio describuntur. Fit & uinum, mel & oleum è cydonijs, & condimentum Cotoneatum uulgo, Quiten Latwerg. Gallis uerò coutingnat appellatum. Cæterum cotonea cocta suauiora in cibo, Cruda & matura prosunt sanguinem exscreantibus ac dysentericis, cholericis, cœliacis, ut Dioscorides testatur.

Persica.

Persica nota sunt poma, uulgo Pfersich, Gallis de pesches dicta, è Persia ad nos translata, unde nomen habent. Nec unum eorum genus est, è quibus tamen ante alia in precio sunt à duricie & soliditate dicta duracina, quibus corpus ligno adhæret auelliq; nequit, in reliquis facilè separatur. Plinius lib. 15. cap. 12. Persicorum palma duracinis. Nationum habent cognomen Gallica & Asiatica. Pòst autumnum maturescunt, Aestate præcocia Germanis S. Johans Pfersich/ Gallis abricot dicta, intra xxx. annos reperta tempore Plinij, & primo denarijs singula uenundata. Supernatia è Sabinis ueniunt, popularia undiq;. Pomum innocuum, expetitur ægris, nec aliud fugacius: longißima enim decerpto bidui mora est cogitq; se uenundari. Paulus Aegineta lib. 1. Persica, inquit, mali succi sunt, acescunt & facilè corrumpuntur, ideoq; in prima mensa sumenda, quo deijciantur protinus, neque propter moram in uentriculo corrumpantur. Præcocia uerò & rhodacina et Armenia, persicis meliora sunt, neq; enim acescunt, neq; similiter corrumpuntur, ac sunt etiam delectabiliora. Ex quibus illud etiã intelligi potest, quod Celsus lib. 2. tradit. Non quicquid boni succi est protinus stomacho conuenire: neq; quicquid stomacho conuenit, protinus boni succi esse. Nec illud omittendum, uidelicet. Armeniaca non inter Persica à Palladio & alijs, sed pruna numerari à Plinio & Columella.

Citria mala, quæ Dioscorides capite præsenti Persica quoq; & Medica et Citromala, Plinius Assyria appellari dicit. Quorum uaria sunt genera, magnitudine potius quàm genere differentia, & ijsdem quasi uiribus dotata, odoratißima & uenenis aduersantia, præcipuè quòd priuatim & peculiariter Latinè Citrũ. Germanicè Juden apfel/ Citrinat. Gallicè ung Citron uocatur, de quo & Virgilius

Citrum. The pome citre

glius intellexit, cum ait:
Fœlicis mali quo non præstantius ullum,
Pocula si quando sæuæ infecere nouercæ
Miscueruntq; herbis & non innoxia uerba.
Estq; hoc pomum grande & ut hic Dioscorides illud describit, oblõgum, rugosum, colore ad aurum inclinato, cum grauitate odoratum. Habentq; arborem toto anno fœcundam & superfœtantem, ut à Palladio etiam in Marcio mẽse traditur ubi ait: Quod ego in Sardinia, & in territorio Neapolitano in fundis meis comperi (quibus solum & cœlum tepidum est, & humor exundãs) per gradus quosdã sibi semper poma succedere cum maturis se acerba substituant, acerbo-

Pomerantzen. an Orenge

Limonen. A lemon

rum uero ætatem florentia consequantur, orbem quendam continuæ fœcunditatis sibi ministrante natura. Quæ omnia ferè etiam à Plinio traduntur lib. 12. cap. 3. Verum diuersis citri partibus, diuersæ insunt uires. Cortices enim calidi sunt: qui intus est succus semiacidus: semen item calidum, authore Auicenna. sed Paulus Aegineta lib. 7. dicit esse frigidum, & carnem eius crassum generare humorem et pituitam adaugere, atq; refrigerare, & lib. 1. ait: Citrei mali extima pars acris est, quæ uerò ueluti carnis speciem præ se fert, licet esui sit idonea, uix tamen concõquitur. Id uerò quod intus continetur, siue acidum siue aqueum fuerit, uehementer infrigidat. Sunt præterea in citriorum & Medicorum censu minora quæ Auirãtia ab aureo colore, Germanis Pomerantzen. Gallis aurenges uocantur, duplici sapore prædita. dulci & acri. Sunt & citrigenum generis quos Limones dicunt, Germani Limonen, Galli Limons, de quibus omnibus eadem ferè dici possunt, & de quorum utilitate eleganter et copiosè satis scribit poëta percelebris Iouianus Pontanus lib. 2. de hortis Hesperidum.

Pyra. Caput CXXXII.

PYrorũ multa genera, quæ tamen omnia astringunt: proinde adduntur conuenienter in repellentia cataplasmata, decoctum è siccis & cruda ipsa aluum sistunt. ieiunos esitata lædunt. Achras pyrastri genus est, quod tardissimè ematurescit. Vim pyro astringentiorem habet, & ad eadem conuenit. stringunt etiam eius folia. Ligni pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos fungi strangulant. Aiunt fungos, si syluestria pyra cum eis coquantur, innoxios fieri. A pere

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis pyrus arbor ὄχνη, ἄπιος fructus ἄπιον, ὄχνη, uel ὄγχνη: Et si hæc duo posteriora de syluestri potius dici uelint παρὰ τὸ ἄγχειν.

Latinis Pyrus arbor. Pyrum fructus.
Germanis Birbaum/Bir.
Gallis ung poirier & une poire, dicitur.

Pyrorum innumera sunt genera, quæ copiosius à Plinio tractantur lib. 15. Cæterum pyrorum omnium cibus etiam ualentibus onerosus, ægris quoq; uini modo negatur, ut lib. 23. scribit Plinius: Decocta eadem mire salubria & grata, Quæcunq; uerò cum melle decocta stomachum adiuuant, ipsa aduersantur boletis atq; fungis, pelluntq; pondere & pugnante succo.

Pyrum syluestre tardißimè maturescit. Comeditur, suspensumq; siccatur ad sistendam aluum, quod & decoctum eius potum præstat. Decoquuntur & folia cum pomo ad eosdem usus. Pyrorum ligni cinis contra fungos etiam nunc efficacius proficit.

Mespilus. Caput CXXXIII.

medler

Mespilus, quæ à nonnullis aronia uocatur, spinosa arbor est, folio acutæ spinæ. fert pomum suaue, exiguum, tribus intus ossiculis, qua ex causa id nōnulli tricoccon appellauere. tardè maturescit, esu astringit, stomacho gratum est, aluumq; supprimit. Alterum mespili genus in Italia nascitur, quod aliqui setanium, alij epimelida uocant. arbor folijs mali, sed minoribus. pomum fert rotundum, esui aptum, umbilico latiore: quod astringit, seroq; maturescit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μέσπιλον, ἡ μεσπίλη.
Latinis Mespilus. Legitur & Mespila fœm. gen.
Germanis Nespel baum/Nespel.
Gallis ung nesplier, meslier, appellatur.

Theophrastus ideorū secutus obseruationem tria Mespili tradit fastigia, Dioscorides duplici genere contētus est, ita ut alia quā Theophrasto & Plinio mespili distinctio repræsentata est, & sanè qua dubitat, an Mespilum cum sorbo ueteres confuderint, quandoquidem altißimis connumerant, quod certè sorbo quàm mespilo nunc uocatæ, magis conuenit, nisi quis nostratem Mespilum chamamespilum appellandam fortasse censeat.

Epimelis frequentißima est hodie ad syluam Hirciniam, fructus eius unedo, uulgo eczber appellatur. Hippocrates autem γ ωακείων. α. ἀμαμαλίδας uocat, uelut Galenus in gloßis eiusdē testatur.

Lotus arbor. Caput CXXXIIII.

[marginal note:] ...

Lotus arbor est uastæ magnitudinis, ferens baccam pipere maiorem, dulcem, cibis gratam, stomacho facilem. Aluum sistit baccis. ramentorum ligni decoctum siue potu, siue infusione, dysentericis ac fœminis fluxione uuluę laborantibus auxilo est. rufat capillos. citam aluum cohibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci λωτὸς δένδρον. Aphri celtin. Latini fabam Græcam appellant Italia hodie tum Amarenum, tum pongracum, tum uisciulum, quidam acrifolium, alij ciceraginem. Veteres fabam Syriacā, unde forsan Padi accolæ baccam Syriacam adhuc uocant, Romæ pultem Syriacam, Cecnomani hodie Calamum. Germanis hoc tempore incognita arbor.

λωτοῦ ξύσμα, id est, scobs Loti, ad sanguinis sputum usurpatur Actuario in δι᾽ ἠλέκτρου: Galeno autem ad muliebre profluuium, dysenteriam, cœliacos affectus. Huius fructus etiam ualenter astringit.

In Galliæ partibus uulgo Alisa dicitur & arbor ipsa Aliser.

Cornus

Cornus.

Cornus sylvestris.

Caput CXXXV.

COrnus dura arbor est, baccas ferens oliuæ modo oblongas, quæ primùm uirent, dein per maturitatem rubescunt, aut ceræ colorem repræsentant. in cibo astringunt. profluuio alui atq; dysenteriæ salutares, siue in edulio, siue in defruto exhibeantur. Muria ut oliuæ, condiuntur. Sanies quam uirentia folia torrendo resudarunt, impetigini cōuenienter illinitur.

Not knowen y[n] in Englande.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κρανία.

Latinè Cornus.

Germanicè Welsch kirsen/Cornelbaum/Kurberbaum/Thierlin baum.

Gallicè Cornier, ou curmier, arbor: fructus, corne ou corme.

Cornus arbor nota est Germanis. Nam & apud Heluetios & Alsatas nascitur, et alijs etiam ad Herciniam syluam locis, & fructus eius ab illis instar oliuæ muria conditur, quod etiam Dioscorides fieri hoc loco tradidit & Columella. Cornus fœmina quam etiam syluestrem cornum appellant Græcis Θηλυκρανεία. *Germanis* Spindelhoꝫ *&* Faulbeer *dicitur, corearijs expetitus frutex. Theophrasto, caudice fungoso & inutili assurgit, ob id Germanicam appellationem* Faulholtz *sortita est, uirgulis instar amerinæ fruticat, autumnalibus baccis perquam acerbus, & cunctis animantibus gustu intactis.*

This growithe ... dyuerse plats ... name is not ...

Sorba. Caput CVXXVI.

SOrba colorē luteum referētia prius quàm maturescant, dissecta & sole siccata manduntur, ut aluum sistant. eadem est functio molitorum farinæ, si polentæ loco sumatur. quod & decoctum eorum in potu præstat.

The seruys tree

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄα, uel ὂη arbor, fructus ὄυον.

Latinè sorbus arbor, sorbum fructus.

Germanis äschröslin/Speterling/Spörbyren/Arlesber.

Gallis corma uel sorba, cormes, sed arbor cormier.

Sorba sunt fructus, malorum pyrorumq; generi iure annumeranda, quibus quadruplex differentia, ut lib. 15. cap. 21 tradit Plinius. Alijs enim eorum rotunditas mali, alijs turbinatio pyri: alijs ouata species, ceu malorum aliquibus. Hæc obnoxia acri odore & suauitate iucunda. Cæteris uini sapor. Generosißima quibus circa pediculos folia. Quartum genus Torminale appellant, remedio tantum probabile, aßiduum prouentu, minimumq; pomo, arbore dißimili, folijs penè platani. Non ferunt ante trimatum ex ullo genere. Cato & sorba sæpe condi iubet. Seruantur etiam diu hoc genere. ut in Ianuario tradit Palladius, lecta duriora, ac posita, ubi mitescere cœperint, fictilibus usq; ad plenum cōduntur urceolis, gypso desuper tectis & bipedanea scrobe loco suo sub sole merguntur ore peruerso, et desuper spißius terra calcatur. Item secta per partes siccantur in sole ut

The seruys tree

Sorba.

sole ut hoc loco Dioscorides tradit, & seruantur in uasculis in hybernum. Cum uoluerimus uti, aqua feruenti macerata reuirescunt sapore iucundo. Aliqui cum pediculis suis uiridia lecta suspendunt locis opacis & siccis. Celsus sorba stomacho aptissima tradit, & aluum astringere, magisq; ea quæ torminalia uocantur. Martialis itē sorborum uim astringentem & naturam exprimit hoc disticho:

> Sorba sumus molles durantia uentres,
> Aptius hæc puero quàm tibi poma damus.

Et Q. Serenus uentris solutioni mederi docens ait:

> Proderit & pueris quos dentis origo fatigat,
> Castaneas coxisse nuces, & sorba uetusta.

Prunus. Caput CXXXVII.

PRunus arbor est nota, cuius pomum estur, sed stomachum malè habet, aluum mollit. Syriaca pruna & præcipuè quæ Damasci gignuntur, exiccata stomacho utilia sunt. aluum astringunt. Folia pruni in uino decocta collutiōe & gargarizatu uuam, gingiuas, & tonsillas fluxione laboranteis reprimunt. præstant idem syluestrium prunorum baccæ, post maturitatem exiccatæ. cum sapa uerò decoctæ, stomacho utiliores redduntur, aluumq; magis astringunt. Gummi prunorum agglutinat. potum in uino calculos comminuit. ex aceto quoq; illitum, lichenas infantium sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κοκκυμηλέα arbor: κοκκύμηλον fructus.

Latinè prunus arbor: fructus prunum.

Officinæ Latinum nomen seruant.

Germanicè pflaumen/Kriechen.

Gallicè prunier arbor, fructus une prune dicitur.

The prune tree or Damascen tree

Prunus.

Ingens est, inquit lib. 15. Plinius, turba prunorum, uersicolor, nigra, candicans, Hordeacea appellata à comitatu frugis eius. Asinina cognominata à uilitate. Nec non ab externa gente Armeniaca, quæ sola & odore commendantur. Damascena à Syriæ Damasco cognominata. In uniuersum Pruna aluum molliunt. Stomacho utilissimæ, sed breui momento, ut ait Plinius. Dioscorides hic uerò stomacho nocere dicit, et Damascena siccata stomacho accommodata esse, sed aluum cohibere, cum manifeste & hæc soluant, licet minus quàm alia, ut Paulus Aegineta lib. 7. tradit. Martialis: Pruna peregrinæ carie rugosa senectæ Sume, solent duri soluere uentris onus. Et Serenus: Sæpe cibi specie, uitio uel corporis ipso, Potibus aut duris restricta morabitur aluus. Vincitur talis mora gramine Mercuriali: Prunaq; conuenium quæ mittit clara Damascus. Sunt autē talia cæteris præstantiora & salubriora. Seruantur etiam pruna sole uel furnis siccata & aliter. Palladius in Nouembri mense, Pruna, inquit, siccantur in sole per crates loco sicciore disposita. Hæc sunt quæ Damascena dicuntur. Alij in aqua marina uel in muria feruente recenter lecta pruna demergunt. & inde sublata, aut in furno tepido faciunt, aut in sole siccari.

Arbutus. Caput CXXXVIII.

ARbutus siue unedo, arbor est cotoneæ malo non dissimilis, tenui folio, cuius fructus pruni magnitudinē implet, nullo intus nucleo. huic memæcilo cogno

Arbutus.

cognomen est. maturus aut flauet, aut rubescit. in esu acerosus. stomacho aduersatur, capitisq; dolorem mouet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἡ κόμαρος. Latinis arbutus.
Germanis incognita. Gallis arbouces. dicitur.

Arbutus κόμαρος Græcis est. quæ arbor una cum fructu suo, Memecylo Græcis appellato, acerbæ qualitatis est, et stomacho incōmodat, ac capitis dolorem inducit, ut Galenus 7. simpl. phar. de ea prodit, & Diosc. cap. præsenti, quod ipsum etiam de comp. phar. part. de ipso fructu Galenus perhibet, eaq; propter in capitis dolore febrili uitandum censet. Verùm Plinius lib. 15. cap. 24. ait: Vnedo pomum in honorum, ut cui nomen ex argumento sit unum tantū edendi, duobus tamen hoc nominibus appellant Græci, Comarum & Memecylon, ex quo apparet totidem esse genera & apud nos, alio nomine arbutus uocatur. Quibus uerbis Plinius quatuor oces Vnedonem, Comarum, Memecylon, & arbutum, uni arbori ac fructui tradit, cuius tamen duo genera esse putat, atq; ita etiam lib. 23. cap. 8. sentit. Arbutus, inquit, siue unedo fructum fert difficilem concoctioni & stomacho inutilem. At uerò κόμαρον & arbutum eandem arborem esse, eiusq; fructum Memecylon uocari, ex suprà citatis Galeni ac Dioscoridis præsenti capite clarum est. Vnedonem autem alium esse fructum, & non Comari siue arbuti, sed arboris Epimelidis appellatæ superius cap. 133. ex eodem Galeno ostendemus, Sexto namq; simplicium phar. de Epimelide, ἐπιμηλὶς inquit, acerba planta est, & ut dicere poßis syluestris malus, appellatur autē à ruralibus in Italia οὐνέδων, hoc est unedo, ac plurimum in Calabria nascitur. fructus eius acerbus. stomacho incommodus, & capitis dolorem inducens, nam peregrina qualitas quædam ei est ammixta. Quæ uerba ex Galeno etiā Paulus transcripsit, ut dubitari non debeat quin alia arbor sit ἐπιμηλὶς, quæ unà cum frustu suo in Italia unedo appellatur, & alia arbutus, cuius fructus Memecylon Græcis dicitur. atq; hoc propterea quòd diuersis locis eorundem mentio fiat, & hoc ab his authoribus qui æquè ut Plinius in Italia uixerunt, quanquā Plinius innuat potius quàm exprimat duo unedonis genera esse, ut uidelicet alterū de Memecylo, alterum de unedone accipi poßit, Sed tamen mox leuiter satis dictum confundit, cum ait: alio nomine arbutus uocatur. Quare certum est ipsum existimasse arbutum & unnedonem Latinis esse, quod comarus & Memecylon Græcis, atq; id ut opinor ob similem uim, quæ de Memecylo & unedone proditur. Verum ex Galeni uerbis ostenditur unedonem epimelidis fructum esse, Memecylon autem arbuti. Neq; refert fructuum & arborum appellationes singulatim inter se in suo genere confundi. Quin & lib. 2. de alimentis idem Galenus manifestè inter comarum arborem, cuius fructus Memecylon appellatur. & inter arbustum aut sentem potius, quæ Epimelidas fert, & in Italia unedo appellatur, distinguit, ut certum sit duo diuersa genera unedonem & Memecylon esse, quorū αὐτόπτην Galenū fuisse credo, Plinium uerò ut non adeò circa has res curiosum, ex Græcis tantum transcripsisse, & in his uelut multis alijs eos non assequutum esse. Porrò Dioscorides supra cap. 133. alterum genus Mespili in Italia nasci prodit, sed ab aliquibus ἐπιμηλὶς uocetur, ut ex eius uerbis Epimelis & unedo ex Mespilorum genere sint. Arbutus uerò & Comarus ac Memecylon sui generis, & ab eis diuersi existunt ut suprà ostendimus cap. iam citatò.

Amygdalæ. Caput CXXXIX.

AMygdalæ amaræ radicum tritarum decoctum uitia cutis in facie corrigit. illitæ nuces idem munus præstant. menses admotæ ciunt, capitis dolori auxiliantur, illitu fronti aut temporibus cum aceto uel rosaceo. epinyctidas sanāt, ex uino item putrescentia ulcera, & quæ serpunt. & morsus canum cum melle. earum autem esu dolores finiuntur. aluum emolliunt. somnum faciunt. urinam ciēt. contra sanguinis reiectiones cum amylo assumuntur. renum uitijs & pulmonum inflammationibus ex aqua in potu aut eclegmate cū resina terebinthina dantur.

Not knowen in England

he almonde tree

Amygdala.

calculosis difficiliq; urinæ in passo auxiliantur, & illinctu cum melle & lacte, hepaticis, tussi, & inflationibus coli, nucis auellanæ magnitudine. quinis septenisue præsumptis ebrietatẽ nõ sentiũt potores. uulpes si cum quadã esca eas uorauerint, emoriuntur. Gummi eius calfacit & astringit. reijcientibus sanguinẽ, potum auxilio est. impetigines quæ summum corpus occuparunt, illitum cum aceto tollit. tussi uetustæ cum diluto uino potum medetur. calculosis cum passo bibere prodest. E nucibus Græcis, dulces cibo idoneæ: sed multò minus ualent in remedijs quàm amaræ: attamen extenuant, urinam ciunt. recentium esu cum suo putamine, stomachi uitia emendantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀμύγδαλη. Latinè amygdala.
Officinæ Latinum nomen seruarunt.
Germani Mandelbaum/Mandelkern.
Galli des amandes appellant.

Amygdala amara incidunt, tenuant, tergunt, digerunt sine morsu: ob id ex pulmone exscreationem crassorũ et lentorum promouent, obstructum hepar, lienem, renem, colum à crassis & lentis humoribus expediunt. Amygdala dulcia sunt moderatè calida, leuiculam tamen amaritudinem habent, sed à dulcedine occultatam, quæ tamen temporis spacio fit manifesta.

Pistacia. Caput CXL.

Pistacia.

he potirarye tallithe fistitozz

Pistacia, quæ constat in Syria gigni, pineis nucibus similia sunt, & stomacho amica. trita cum uino contra serpentium ictus prosunt, siue edantur, siue bibantur.

Pistacea Germanica.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πιστάκια.

Latine pistacea uel pistacia. Nicander Psittacia. Poßidonius listacia uocauit.
Officinæ fistici.
Germani Welsch Bimpernüßlin.

Pistacia in Syria prouenit ut Galenus quoq; scribit à pineis nucib. non absimilia stomacho accõmodata. Galenus exiguum præstare alimentũ pistacia tradit, confirmando dilatandoq́; iecori haud inutilia: infractos enim humores excernunt: at stomacho ne prosit Galenus incertum reliquit: Serapion Dioscoridis monitu tantum recenset stomacho conuenire, atq; auellana magis excalfacere: quare & amygdalis calorificis amplius: Auicenna uerò phisticos hæc eadem nominãs duobus integris numeris calere testatur, calidiores amygdala ac ipsa nuce: uerùm putauerim ego nucẽ auellanam Auicennam concepisse, etenim iuglandem tertio ordine calorificã scripsit, quod erroneum cum sit, deprauatum de iuglande scribentẽ Auicennã uerisimile est: addidit ille perexiguũ nutrire pistacia, iecori peramica, stomachum non parum iuuare, quem nauseantem confirmant & muniunt.

Eam arborem quam nomine pistaciorum Germanicorum adpinximus omnino eam esse existimo quæ Plinio Staphylodendros dicitur, arbor, ut ipse tradit, trans alpes, simillima aceri, alba in materia, siliquas ferens, & in ijs nucleos sapore nucis auellanæ. Germanis Bimpernußlin dicti. & figura & sapore parum à pistacijs differentes. de his plura in herbario nostro Germanico.

Nux iuglans. Caput CXLI.

The walnutt

NVces iuglandes, quas nõnulli Persicas uocant, sunt difficiles concoctu, stomacho inutiles, biliosæ, capitis dolorem inferentes, tussientibus inimicæ, & uomituris ieiunis in cibo aptæ, cum ruta uerò & ficis præsumptæ, & à summo cibo, uenenis resistunt. nec minus si à ueneni haustu comedantur. largius esitatæ tineas latas pellunt. illinuntur mammarum inflammationi, abscessibus, luxatisq; cum mellis exiguo & ruta. cum cepa autem, sale & melle, canis hominisq́; morsui proficiunt. tormina, cum calyce suo perustę, & umbilico admotę, sedant. Putamen combustum tritumq́; in oleo & uino, infantium capite peruncto, nutrit capillum. alopecias replet. Sistunt menses nuclei usti, si triti ex uino admoueantur. ijdem è ueteribus, illiti carbunculis, gangrænis, & ægilopijs medentur. alopecijs commanducati & impositi pręsenti sunt remedio. Nucibus tusis oleum exprimitur. Recentes stomacho innocentiores sunt, utpote suauiores. itaq; alio

Suche nutte as we make cuppes of to drynke in

Nux Indica.

mistæ eximunt acrimoniam. liuores in corpore illitu tollunt.

NOMINA EX explicatio.

Græcè καρυὸν βασιλικόν, ἢ εὐβοΐον καρύα, καὶ περσικά.

Latine nux Basilica, iuglãs, Persica.

Germanicè Baum nuß/ Welsch nuß.

Gallicè Vne noix.

Nux iuglans seu regia, nucleo est tenuium partium ubi inaruit, siccante etiam sine morsu, ex quo inueterato oleum ualenter digerit.

Nux Indica Actuario in diasatyrio & diaromato. Veteres huius non meminerunt.

The hasyll nutt

Nuces auellanæ. Caput CXLII.

NVces auellanæ, quas & leptocarya uocant, stomacho infestæ sunt. ipsæ tamen tritæ, & in aqua mulsa potæ, tussi ueteri medentur. tostæ & cum exiguo piperis potæ destillationem concoquunt. crematarum cinis cum axungia aut adipe ursi perunctus alopeciis capillum reddit. Aiunt nonnulli usta earum putamina, & in cineris speciem redacta, cum oleo, cæsiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso sincipite.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Λεπτοκάρυον, id est, nux tenuis, Pontica, Prænestina. Auellana, à locis ubi luxuriat Ponto, Præneste, Auellis, dicitur, Germanicè Haselnuß Gallicè Noysette, ou mellione. Plus habet terreæ & frigidæ substantiæ, ob id austerior iuglande. Nuces teneræ, rancidæ, ustæ, cinere digerunt & astringunt. Gal. lib. 6. part.

Morus. Caput CXLIII.

MOrus arbor nota est. cuius fructus aluum soluit. stomacho inutilis est, & facilè corruptionem sentit. Hoc idem præstat mori succus: decoctus autem æreo uase atque insolatus, adstringentior redditur. facit ad fluxiones, nomas, & tonsillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed insolescit uis eius, adiecto scissili alumine, galla, croco, & myrrha: item myricæ semine, iri, & thure. Immatura mori poma siccantur, tusaq; acinorum rhois uice obsoniis miscentur, ut cœliacos iuuent. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum resoluit. latas uentris tineas excutit. his quoque auxiliatur qui aconitum hauserunt. Folia trita ex aceto illita, ambustis igni medentur, tinguntq; capillum, uitiũ & fici nigræ frondibus simul coctis in aqua cœlesti. Succus foliorum cyathi mensura potus contra phalangiorum morsus auxilio est. Feruefacti corticis & foliorum iure dentes aptissi

Morus.

tes aptissimè in dolore colluuntur. Radix circiter messem incisa, facto in ambitu scrobe, succum emittit, qui postridie concretus inueniri solet. Is in dolore dentium efficax est. tubercula discutit, & aluum purgat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡ μορέα, ἡ συκάμινος arbor, fructus uerò συκάμινον.

Latinè Morus arbor: Morum fructus

Officinæ Latinum nomen seruauerunt.

Germanis Maulber & Maulberbaum.

Gallis ung meurier & une meure dicitur.

Morum album Græcis ueteribus indictum uidetur & Latinis, præter quàm Ouidio, fortè quia per insitionem in populo alba gignitur: nigrũ cãtatissimum, & arbor, cuius folijs bombices pasti sericum nent pulchrius & splendidius, Mori tamẽ albæ foliũ ad hos alendos est mollius, eoq; hodie tota Italia utitur.

Mori fructus ab eo quòd in stomachica pharmaca cõmodus est, apud nostrates nomã inuenit. Maulber/appellatus.

Sycomorus. Caput CXLIIII.

SYcomorum aliqui etiam sycaminum, id est, morum, uocant, cuius fructus sycomorum etiam propter inefficacem gustum appellatur arbor est magna, fico similis, frondosa, multò lacte abundans, folijs mori. pomum ter aut quater anno fert, non ramis, ut ficus, sed caudice ipso, caprifico nõ dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus, quod non maturescit, nisi ungue aut ferro scalpatur. Nascitur plurimum in Caria, Rhodo, locisq; non multi tritici feracibus, ubi prouẽtu fœcundo restibiliq; iuuamentum adfert, cum annonæ caritas premit. Pomum aluo utile est, sed perquàm exilem præbet alimoniam. Stomacho aduersatur. Succus primo uere tenera arbore, antequam fructum ferat, eximitur, lapidis ictu summo cortice desquamato. si enim altiore plaga uioletur cortex, nihil effluet. Spongia aut uellere lachryma excipitur, quæ siccata & in pastillos coacta fictili uase reponitur. Vis succi emollit. uulnera conglutinat. discutit collectiones coctioni repugnantes. bibitur etiam aut illinitur contra serpentium morsus, duratos lienes, stomachi dolores, & perfrictiones. celerrimè teredinem sentit. Gignitur & in Cypro arbor genere distans, quæ cum sit ulmus, prędita tamen est folijs sycomori, fructu pruni magnitudine, multò dulciore, supradictis cætera similis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sycomora eadem non sunt cum sycaminis siue moris appellatis, quanquam Dioscorides hoc loco quosdam etiam ipsam sycamorum sycaminum appellare prodat: Sycomorum enim Galenus, plantam una cum fructu se in Alexandria uidisse dicit, fructum quidem consimilem ficui paruæ albæ, eumq; in medio mororum & ficuum locari posse ait, unde etiam nomen sit adeptus, à similitudine uidelicet quam ad utrumque fructum habet. Amplius autem ridiculos esse ait eos qui sycomora dicta putent, quod fatuis ficubus, hoc est, τοῖς μωροῖσι σύκοις similes existant, per quæ uerba palã est ab eo Dioscoridem notari qui præsenti capite ait: καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπ' αὐτῆς καρπὸς συκόμωρον, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. Videtur enim sentire Dioscorides ob debilem saporem sycomorum quasi fatuum ficum esse dictum. Sed & alium mirum de hoc arbore eodem loco Galenus prodit. Nempe ge-

nerationem eius diuersam esse à reliquis arborum fructibus. Neque ex uirgultis ac germinibus, sed ex ipsis ramis magnis ac stipite siue trunco enascitur. Sed in Græco exemplari corrupte legitur ἀκρεμόνων pro πρέμνον. Meminit huius arboris itemq; fructus eius, etiam Plinius, sed non sycomorum appellat, uerùm ficum Aegyptiam libro decimotertio, capite septimo: Arbor inquit, moro similis folio, magnitudine, aspectu. Pomum fert nō ramis, sed caudice ipso. idq; ipsum est ficus prædulcis, &c. & paulò pòst. Huic similis quadantenus quæ uocatur Cypria ficus in Creta. Nam & illa in caudice fert pomum & ramis, quum in crassitudinem adoleuere.

Fici. Caput CXLV.

FIci maturæ recentes stomachum lædunt. aluum soluunt. sed facilè contracta ab eis fluxio sistitur. sudorem euocant papulasq;. sitim sedant, calorem restinguunt. siccis natura ex calfaciendi. uires alunt, sed sitim magis stimulant. aluo utiles, rheumatismis uentris & stomachi contraria. gutturi autem, arteriæ, renibus, uesicæ, & ijs quos longa ualetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus aptissimæ. feruefactæ cum hyssopo & potæ, thoracem purgant. tussi ueteri, diuturnisq; pulmonum uitijs conueniunt. aluũ molliunt tuso cum nitro & cnico*, dein manducatæ. decoctum arteriæ & tonsillarum inflammationibus gargarizatu prodest. cum hordeacea farina cataplasmatis miscentur. & in muliebres fotus cum fœnugræco & ptisana. cæterùm cum ruta coctæ torminibus infunduntur. coctæ illitæq; duritias discutiunt. parotidas & furunculos emolliunt. panos ad maturationem perducunt, maximè nitro, iri aut calce addita. crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiunt. cum malicorio, pterygia purgant. cum atramento sutorio, deploratis uerè tibiarum fluxionibus, & cocoëticis ulceribus medentur. quin & cum uino decoctæ addito absinthio & hordeacea farina, utilissimè hydropicis illinuntur. crematæ cum cerato sanant perniones, prurigines, sonitusq; si crudæ terantur, & sinapi liquoreq; aliquo

Ficus.

The figge tree

*Alij, Croco.

aliquo exceptæ auribus instillentur. Tam syluestris quàm satiuæ fici lacteus succus coaguli modo lac contrahit, concretumque dissoluit, ut acetum. exulcerat corpora, meatus aperit. soluit aluum. uuluam recludit cum detrita nuce græca potus. menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut Tyrrhenica cera podagricorum cataplasmatis cum farina fœnigræci & aceto utilis. lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, psoras, ulcera in capite manantia, cum polenta expurgat. instillatus plagæ, percussis à scorpione, uenenatorum ictibus & rabiosi canis morsibus auxiliatur. prodest dentium dolori lana exceptus, & cauis eorum additus, uerrucarum informicationes tollit cum adipe, circunlita in ambitu carne. Hoc idem præstat succus è teneris ramis syluestris fici, qui lacte prægnantes, silente adhuc oculo. tusi exprimuntur, & siccatus in umbra reponitur. Et lac & succus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus ramuli ficulni, facilem afferunt decoctionem. lac efficiunt quod magis soluat, si inter coquendum ficulneo surculo spathæ loco moueatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Συκῆ.

Latinè & Officinis ficus.

Germanis Feigen baum

Gallis ung figuier.

Ficuũ plura traduntur genera, de quibus Plinius partim libro decimo tertio, partim. 15. agit. Inter quæ sunt mariscæ uocatæ, grandiores & insipidiores, de quibus Martialis extat distichon hoc.

Infanti melimela dato, fatuasq; mariscas,
Nam mihi quæ nouit pingere, Chia sapit.

De qua chia eiusdem etiam est alterum, distichon hoc.

Chia seni similis Bacho, quam Setia misit,
Ipsa merum secum portat & ipsa salem.

Sunt deinde à locis etiam dictæ Coctana, de quibus etiam apud Martialem est distichon tale.

Hæc quæ torta tibi uenerunt condita mentha,
Si maiora forent Coctana, ficus erat.

Item Caricæ, quiq; conscendenti nauim aduersus Parthos omen fecere M. Crasso uenales prædicantis uoce Cauneæ. Quæ omnia in Albense rus è Syria intulit L. Vitellius, qui postea censor fuit, cùm legatus esset in ea prouincia nouissimis Tiberij Cæsaris temporibus. Inter quas iam nominatas Caricæ optimè siccantur: Vnde quidam siccas ficus Caricas nominant. Sicut item Aphricanæ à prouincia dictæ, quæ Romanis delendæ Carthagini occasionem dederunt, libro 15. tradente Plinio. Cato nanque perniciali, odio Carthaginis flagrans, nepotum securitatis anxius, cum clamaret in omni Senatu Carthaginem delendam, attulit quodam die in curia præcocem ex ea prouincia ficum, ostendensq; patribus: Interrogo uos, inquit, quando hoc pomum demptum putatis ex arbore? Cum inter omnem recens esse constaret. Atqui tertium, inquit, ante diem scitote decerptum Carthagine, tam prope à muris habemus hoste. Statimq; sumptũ est Punicũ tertium bellũ, quo Carthago deleta est: & unius pomi argumento euersa. Sunt præterea à prouentu eædem serotinæ & præcones, bisferæ, alba ac nigra cum messe uindemiaq; maturescentes. Serotinæ sunt, & à corio appellatæ duro, duricoriæ. Grossi demum dicuntur fici antequam maturescant. Sed de generalibus earum ad præsens satis. Ficis mollis omnibus tactus. Maturis frumenta intus. Succus maturescentibus lactis, percoctis mellis. Senescunt in arbore, anusq; distillant gummi modo lachrymam, siccanturq;. Panis simul & obsonij uicem siccatæ implent. Cæterum quantum ad naturam earum attinet, Ficus multi alimenti sunt Sed alienæ stomacho, inflant & aluum mouent, authore Celso, Maturæ recentesq; stomacho, testante Dioscoride, noxiæ sunt, Sanguinem malum generant, unde si multum commendantur, peduncùlos procreant, authore Paulo Aeginetha & Oribasio.

Grossi. Cap. CXLVI.

Grossi, quę erinei nõnullis uocãtur, coctę, illitæ, strumas nodosq; omneis emolliũt. crudę formicas, uerrucas & thymos, nitro farinaq; additis, tollũt. Folia eadem possunt. illita cũ sale & aceto ulcera in capite manãtia, epinyctidas & furfures sanant. ijs ficosæ extuberationes, & genarum scabritiæ perfricantur.

Nigræ ficus folijs cauliculisq́; candidæ uitiligines perunguntur, faciunt ad canum morsus, & ulcera quæ ceria, id est, fauos, uocant. Grossi cum syluestris papaueris folijs ossa extrahũt. furunculos cũ cera discutiunt. cõtra muris aranei morsus, & scolopendræ uenena, cum eruo & uino illitæ, auxiliantur. Fit ex cinere ficus tam syluestris quàm satiuę lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod subinde macerari opus est & inueterascere: siquidem inter caustica intelligitur. Gangręnis prodest: nanq; expurgat & cõsumit quæ excrescunt. eoq́; sic utendum est: Spongia assiduè hoc lixiuio imbuta superponitur. Interdũ dysentericis, & in fluxiones uetustas, & sinus cuniculatim exedentes, magnosq́;, instillari conueniet. Etenim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non secus atq; emplastra quæ cruentis uulneribus inijciuntur: enæma uocant. bibitur ad discutiendum sanguinem concretum, & contra præcipitationes, rupta, conuulsa, cum cyatho aquæ recenter colatum, addito olei exiguo. cœliacis, dysentericis per se cyathus datus prodest. neruorũ uitijs, cõuulsionibus commodè illinitur ex oleo, utpote quod sudores moueat. aduersus gypsi potum & phalangiorum morsus bibitur. Hæc eadem præstant reliqua lixiuia, præsertim quernum: omnia tamen adstringunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Großi dicuntur fici qui non maturuerunt. Germanicè Onzeittig feigen.

Persea. Caput CXXVII.

PErsea arbor est in Aegypto, fructum ferens cibo idoneũ, stomacho utilem: in quo phalangia cranocolapta nomine inueniuntur, præsertim in Thebaide. Arida folia in farinam redacta, illitu sanguinis eruptiones sistunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translatamq́; in Aegyptum, mutata natura in cibos receptam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui ex Nicandri interprete uulgaris pomi persici arborem eandem esse uelint, quæ tum persica tum persea dicitur, & pomum ipsum uenenatum cum cruciatu gigni in Persid, in Aegyptũ deinde translatum factum fuisse mitius & esui aptum. Quod & Columella in carmine innuit his uersiculis.

Stipantur calathi pomis quæ barbara Persis
Miserat (ut fama est) patrijs armata uenenis,
At nunc expositi paruo discrimine læti
Ambrosios præbent succos, oblita nocendi.

Verùm hoc falsum esse, & non de Persici, cuius mentionem suprà fecimus, sed Perseæ arboris fructu, intelligi debere ostendit Plinius lib. 15, cap. 13. Vbi sic scribit: In totum quidem Persica peregrina etiam Asiæ Græciæq; esse ex nomine ipso apparet, atque ex Perside aduecta. Nam Persicæ arbores sero & cum difficultate transiere, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Aegypto carum fuerat hospitium. Falsum est uenenata cum cruciatu in Perse gigni, & pœnarum caussa à regibus translata in Aegyptum & terra mitigata. Id enim de persca diligentiores tradunt in, quæ totũ alia est: mixis rubescentibus similis, nec extra orientem nasci uoluit. Eam quoque eruditiores negauerunt ex Perside propter supplicia translatam, sed à Perseo Memphi satum. Idem de perseæ &

non per

non persici fructu testatur etiam hoc loco Dioscorides, & Galenus lib. simp. ph. &c.

Iberis.

Cap. CXLVII.

IBeris siue cardamantica, folia habet nasturtij, uere uirentiora: caulem cubitalem, aut minorem. in incultis nascitur. ęstate lacteum florem promit, quo tempore efficacior est. Radices duas nasturtio similes habet, calfacientes & adurentes. ipsę enim ischiadicis cũ salsa axungia emplastri modo utiles, quaternis horis alligæ, ut dein in balneas descendatur, & postea oleo cum lana locus perungatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἰβέρις, ἢ καρδαμαντικὴ, ἢ αγριοκάρδαμον Græcis. Galeno & Paulo Lepidium minus.

Latinis Hiberis. Nasturtium agreste. Germanis Gauchblům. wilde kerssen/stein kressen &c.

Iberis herba, à regione Iberia nomen inuenit, & uelut Galenus testatur, eadem est quæ Lepidion Græcis appellatur. Quò magis mirũ est Dioscoridẽ hoc loco seorsim de Iberide tradere ctim. 2. lib. seorsim de Lepidio, ut herba in ciborũ usum ueniẽte: quanq̃ sane de Lepidij folijs testetur, corũ esse uim acrẽ & exulceratoriã, ut ea gratia ischiadicis cõmodũ cataplasma exhibeatur. De Iberidis aũt radicibus prodit plane auxiliũ Galen. li. 10. de cõp. ph. part. à Democrate præscriptũ, quod uidelicet cũ adipe suillo tusæ, ischiadicis impositæ conducant. Paulus tamen Aegineta lib. 2. cap. 77. Iberidem & Lepidium, & agriocardamon, pro eadem herba agnoscens, item foliorum usum ischiadicis præscribit, & si eo tempore quo usus eius expetitur, folia non sint, tum demum corticem radicis, cum axungia ad emplastri formam tusum, imponendum ischiadicis dicit. Damocrates autem foliorũ Iberidis in hũc usum nõ meminit, sicut neq; Aetius duodecimo, cap. 2. qui uersus Damocratis, sed tamen lege carminis soluta prodit, & Iberidem etiam Cardamum appellari dicit, propterea quòd odorẽ, & saporẽ, & figurã cardami, hoc est nasturtij habeat. Id quod etiam Galenus libro 7. simp. ph. de Lepidio testatur. Quare eadem est herba, Lepidion, Iberis, Cardamina & agriocardamom, siue nasturtium sylnestre appellata. In Dioscoride tamen hoc loco ἴβηρις ἤτοι καρδαμαντικὴ pro καρδαμίνη, falsò legitur. Sicut de scriptio quoque corrupta est, μῆκος ὃ ὅσον πηχιαῖον ἢ ἔλαττον. Deest enim καυλοῦ uox, & πλέον: ut sic legatur, μῆκος δὲ καυλοῦ ὅσον πηχιαῖον πλέον ἢ ἔλαττον, & sic senttentia uersuum Damocratis, qui sic habent καυλὸν δὲ αὐτην ὄντι μήκος πήχεος. μικρῷ τ' ἔλαττον καὶ πάλιν μικρῷ πλέον. Id est, Caulem cubitalis longitudinis gerit. Paulò maiorem aut rursus ampliorem &c. Nam & Aëtius sic describit. Sed & quod ad finem huius capitis habetur, καὶ ἔλαιον μετ' ἐρίου τοῖς τόποις ἐπεχριέσθω, corruptè legitur, pro καὶ ἔλαιον μετ' οἴνου τοῖς τόποις ἐπιχριέσθω, hoc est, oleum cum uino locis illinatur. Sic enim faciendum apertè docet Damocrates loco superius citato, & Aëtius quoque. Sed & Plinius libro 25. cap. 8. Postea oleo & uino corpus perungatur dixit.

Finis Libri Primi.

In leyse and wa
lik to towne cre
but it hathe no
englisshe nam

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MAteria Liber Secundus. Ioanne Ruellio Suesſionenſi interprete, cum figurarum debita appoſitione, & annotationibus in ſingula capita. Per Gualtherum. H. Ryff. Argentinum. Medicum, ex doctiſs. uirorum lucubrationibus adiectis.

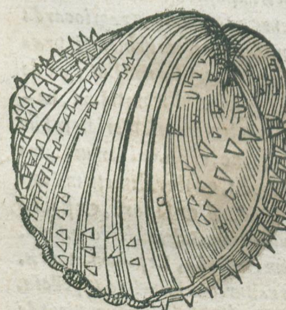
PRAEFATIO.

IN primo, chariſsime Aree, libro, quem de medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & naſcentibus ex eis ſuccis, lachrymis, ſeminibusque diſſeruimus. In hoc aũt ſecundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frugibus, atque oleribus explicabimus, ſubnexis herbaceis quæ acri prædita ſunt facultate, utpote quæ cum ipſis cognatione iuncta ſint: qualia allium, cepa, ſinapi, intelliguntur. Idque ideo, ne cognatorum uires diſiunxiſſe uideamur.

Echinus ſiue erinaceus. Cap. I.

The vrchyn of the sea.

Erinaceus Marinus.

The sande vrchyn

Erinaceus terrestris

Histrix. a porcepyne

MArinus echinus ſtomacho uentriq; utilis eſt. urinam cit. huius teſta cruda in aſſata, commodè medicamentis admiſcetur, quæ pſoras abſtergunt. crematæ uerò cinis ſordida ulcera expurgat. luxuriantem carnem reprimit. Terreſtris erinacei corium combuſtum alopecijs cum pice liquida aptiſsimè illinitur. aſſiccatum corpus, & aceto mulſo potum, renum uitijs auxilio eſt. item aquæ cutem ſubijt. conuulſionibus, elephantiæ & malè habitis, quos cachectos uocant. uiſcerum fluxiones exiccat. eiuſdem iecur fictili ſolibus excocto arefactum, ad eoſdem uſus utiliſſimè reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Echinus inter uarias ſignificationes ſuas ſignificat etiam animal marinum & piſcem è teſtaceorum genere, erinaceus uulgo dictus: forma orbicularis, ſpinis circumuallatus, quibus pro pedibus utitur in orbem ſeſe uoluendo, nec aliter ingreditur. Caro illi intus nulla, idq; illi peculiare, ſed nigra quædam in omnibus uice carnis ſpectantur. Meminit echini huius Martialis hoc diſticho.

Iſte licet digitos teſtudine pungat acuta,
Cortice depoſita mollis echinis erit.

Verùm de Echinis, quorum etiam non unum genus eſt, authore lib. 4. de hiſt. ani. Ariſtotele: Plinius lib. 9 ubi de ſanguine carentibus agit piſcibus, ait: Ex eodem genere ſunt Echini quibus ſpinæ pro pedibus. Ingredi eſt his in orbem uolui: itaq; detritis ſæpe aculeis inueniuntur. Ex his echinometræ appellantur, quorum ſpinæ longiſsimæ, calices minimi. Nec omnibus idem uitreus color. Circa

toronem

toronem candidi naſcantur, ſpina parua. Oua omnium amara, quina numero. Ora in medio corpore in terram uerſa. Tradunt ſæuitiam maris præſagire eos, correptisq; operiri lapillis, mobilitatemq; pondere ſtabilientes, nolunt uolutatione ſpinas atterere. Quod ubi uidere nautici, ſtatim pluribus anchoris nauigia infrenant. Echinus marinus ſtomacho accommodatus eſt, authore Dioſcoride. Celſus quoq; aluum mouere teſtatur. Et Plinius lib. 32. ait, Echini ad calculos in cibis proſunt. Eſt & Echinus terreſtre animal, cuniculi magnitudine, ſed ſpecie porcina, aculeis uallatus quemadmodum hiſtrix eſt: ubi uerò ſenſit uenantem, contracto ore pedibusq;, ac parte omni inferiore, qua raram & innocuam habet lanuginem, conuoluitur in formam pilæ, ne quid comprehendi poßit præter aculeos: in deſperatione uerò urinam ex ſe reddit tabicam, tergori ſuo ſpinisq; noxiam, propter hoc ſe capi gnarus. cute cuius expoliuntur lina, & uulgo ericium, Germanicè Ein hechel appellant. Echinus Germanicè Ein ygel tam aquatilis quàm terreſtris Græca uox eſt, à Latinis erinaceus appellatus: quanquàm Theodorus echinum marinum ubiq; in Ariſtotele non aliter quàm echinum interpretatus eſt, Plinium fortè imitatus: attamen qui terreſtris, Erinaceum conuertit. Hiſtrix Erinaceo ſimilis eſt.

Hippocampus. Cap. II.

HIppo campus marinum animal eſt exiguum. cuius cremati cinis exceptus, cum liquida pice aut axungia ſeu amaracino unguento illitus, alopecias replet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

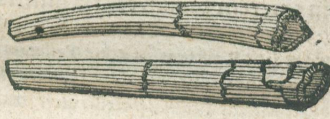
Breuem paruumq; hunc piſcem Dioſcorides ait eſſe, & nihilominus magnitudinis notam illi coniunctam. Quod enim Græci Hippo, multis in natura adijciunt, grande ſignificat. Sed id ſic intelligendum eſt, ut comparatum id animal olerum, aut arborũ erucis, grande ſit: marinis uerò beluis & piſcibus, breue & paruum.

Purpura, buccina, eorumq; uolutæ. Cap. III.

Purpura.

Buccina.

Voluta.

PVrpura uſta exiccat. dentes abſtergit. excreſcentias in carne cohibet. ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Eadem præſtant concremata buccina, ſed uehementius urunt, ſi quis ſalis plena, fictili crudo adurat, dentifricio conueniunt. ambuſtis utiliter illinuntur, quibus ſolui medicamentum non oporteet. nam poſteaquàm uulnus cicatricem duxerit, ipſum in teſtæ modum induratum, ſponte ſua decidet. Fit etiam calx è buccinis, ut in eius mentione demonſtrabimus. Cionia uocantur purpurarum buccinorumq; mediæ partes, circa quas teſtæ uolumen clauiculatim intorquetur cremata ſimili modo, maiorem purpuris buccinisq; facultatem urendi conſequuntur, quoniam apprimendi naturam obtinent. Buccinorum carnes ori gratæ ſunt, & ſtomacho utiles, ſed aluum non molliunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Purpura Græcis porphyra uocata, Concha eſt è turbinatorũ genere, aculeis clauata, lingua digitali, ferina, toroſa et ualida, duritia tanta ut cõchas poßit perforare, flore purpureo, qui nigrantis roſæ ſplendore ſublucet, colorum omniũ gratißimo, tingẽdis ueſtibus maximè expetito. Purpuram diu multumq; conſideraui, cum aliam concham tandiu mordicus premeret, quoad ſuffocata hiſceret. Conficiendi purpurei coloris rationem noſtri homines ignorare putantur. Olim purpurarum teſtas confringebant, & carnes ad tincturam condiebant, & aqua dilutas, & ſordibus expurgatas, ſuccenſis

Petrus Gillius.

ignibus

ignibus in lebete coquebant, harum sanguis ab igne incalescens, fluebat, & efflorescebat, partimq; flauescebat, partim Cyaneo colore fiebat, partim in alium colorem conuertebatur, ac nimirum quid imponebatur, cõmutabatur in illius colorem. Maßilienses hanc, & Murices, & Buccinos uocant Bios.

Ceryx à Plinio Latinè Murex, & Buccinum appellatiue: Concha est clauiculatim intorta, & turbinata, scabra, sine aculeis, magnitudine purpuris inferior, Buccino turbinato, quo sonus editur, similis, excepto ore rotundo in margine inciso. Ergo eadem erit Buccini descriptio: nam est è genere turbinatorum Concha, sine aculeis, Buccino Concharum generi quo sonus editur similis, nisi rotundo ore differret, in margine inciso: Buccinum enim quo sonus editur, non est incisum. Ligures Buccinos nunc uulgo Cornetos nominant. Maßilienses Bios Cornetos: Græci quidem hac ætate Strophilidas. Speusippus dicit similes esse κηρύκας, καὶ πορφύρας καὶ στραβηλοὺς, siue ἀστροβηλοὺς: Dercitus dicit commodos esse ad reddendum sonum. Officinæ hæc Concharum genera corrupto nomine Entale & dentale appellant.

Mituli. Cap. IIII.

Mituli laudatißimi in Ponto. Cremati eundem buccinis effectum præbent. priuatim plumbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle utiles habentur. genarum crassitudines absumunt. albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginem offundunt. carnes eorum ad canis morsus utilissimè imponuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Myes à Theodoro uertuntur Mytuli, sed quàm rectè, iudicare nondum audeo. Plautus tamen Myes in Rudente musculos uidetur appellare: & Cornelius Celsus inter ea quæ aluum mouent, salsamenta ponit Ostrea, Pelorides, Echinos, Musculos, & omnes ferè Conchulas. Equidem cum Græcis hominibus eos quos uulgò Veneti uocant Musculos, & Cuniculos ostenderem, dixerunt esse Mydia, hoc est, Musculos. Athenæus tradit sua ætate Tellinas à Romanis Mytulos nominatos fuisse.

Tellinæ. Caput V.

Recentes tellinæ aluo utiles, sed maximè ius earum. salitæ uruntur, tritæq; in cinerem & cum cedria instillatæ, auulsos pilos renasci non patiuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Athenæus dicit Romanos sua ætate Tellinam nominasse Mytulum. Marcellus, Dioscoridis interpres, Tellinas opinatur conchulas esse, quas memoria nostra Tellinas Romani uocant. Sed Aristophanes grammaticus Tellinas patellis dicit similes esse, eisdemq; pueros pro cornibus uti solitos fuisse: à quibus longè diuersæ sole clarius uidentur eæ, quæ uulgo Tellinæ uocantur.

Chamæ. Caput VI.

Chamarum conchularumque in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet. id cum uino assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chamæ marinæ & uariæ & multiplices sunt, nam aliæ asperæ, aliæ leues: & hæ quidem digitorum compressu confringuntur, illæ uerò uel ægerrimo saxo conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, nonnulli argentei coloris, ac quemadmodum est earum uarium & multiplex genus, sic multas & diuersas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ, iacent in arena, nonnullæ sub algam subijciuntur, aliæ in humo commorantur, aliæ in saxis & stabulantur, & presulciuntur &c.

Vnguis odoratus. Caput VII.

Vnguis odoratus.

Purpura.

Vnguis siue onyx conchylij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur, quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur: suauem ideo spirans odorem, quòd cõchylia inibi nardi pabulo uescantur. Colligitur posteaquàm stagnantes aquæ æstiuis squalloribus inaruerunt. Laudatissimus qui à rubro mari defertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atque minor conspicitur. Ambo odoris gratia suffiuntur. sed aliqua

aliqua tenus castoreum olent. iidem suffitu excitant fœminas uuluę strangulatu oppressas, comitialesq́ue. poti uentrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit quæ purpura & buccinum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galenus unguem odoratum qui hoc loco Dioscoridi ὄνυξ quoque dicitur, in officinis uerò Arabicâ aut certè barbara uoce, blattæ Bysantiæ, inter ostraca ac testes purpurarum ac muricarũ generatim comprehendit, eorundem enim uim habet, & præterea suffitu ab utero strangulatas fœminas, & comitiali apprehensos morbo excitat, quod tamen etiam de purpurarum testis Galenus 11. simp. ph. tradit. Meminit eius onychis Plinius quoq; 22. cap. 2. quum ait: Inuenio apud quosdam ostracium, quod aliqui onychem uocant, hoc suffitum uuluæ pœnis mirè resistere.

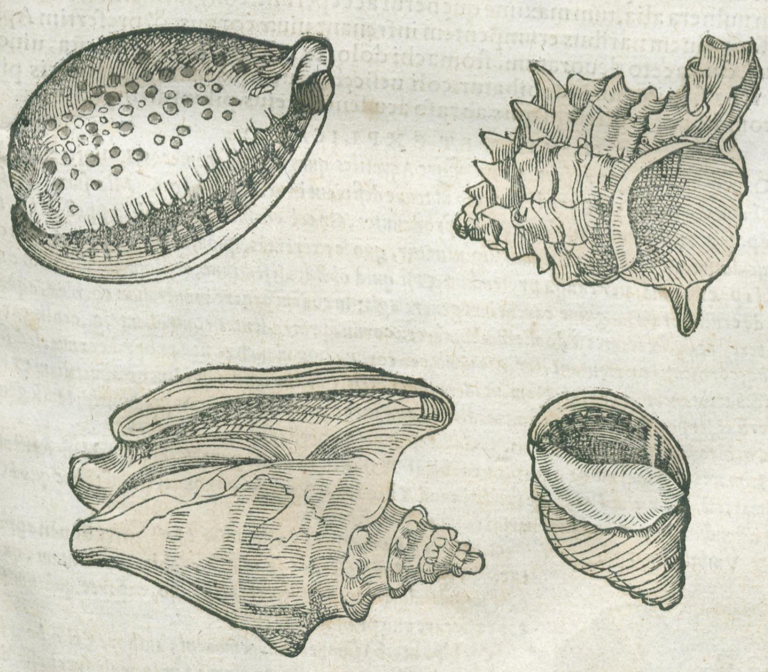
Βλάττος & βλάττιον βύζαντος appellatur Actuario in aurea Alexandrina, diamargarito calido, Vnguis odoratus uel aromaticus, lib. 1. comp. ph. part.

Cochleæ. Cap. VIII.

Cochleæ Terrestres.

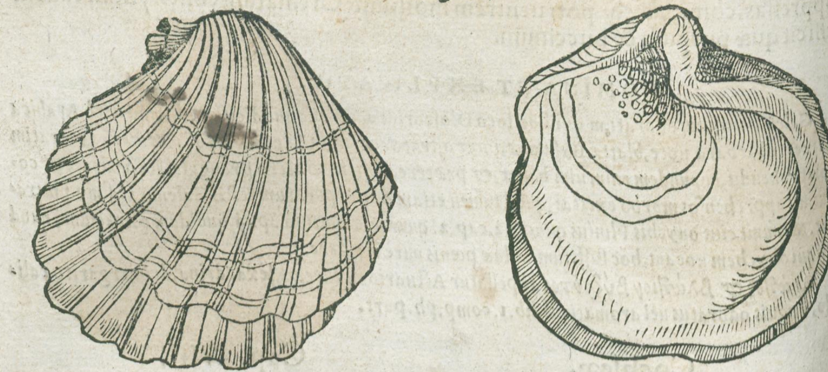

Cochleæ marinæ.

TErrestres cochleæ stomacho utiles sunt. & non facile corrumpuntur. Optimæ Sardonicę, Aphricanæ, Astypaleicæ, & quæ in Sicylia ac Chio gignuntur & quæ in Liguriæ alpibus, pomatiæ, id est, operculares, cognominatæ. Marina stomacho idonea, & facile aluo excernitur. fluuiatilis uirus olet. quæ uerò

Conchæ margaritiferæ.

uepribus frutetisq; glutinata cohæret, quam uocant nõnulli sesilon, uentrem & stomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omnium testę excalfaciendi & urendi naturam sortiuntur. purgant lepras, uitiligines, dentesq; emendãt oculorum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uisus hebetudines si cum carne sua ustæ tritæq; ex melle illinantur. crudæ cum tegumentis impositæ, aquæ inter cutem tumores exugunt. sed non antè soluantur, quàm omnis hauriatur humor. podagricas inflammationes leniunt. impactos corpori aculeos illitæ euocant. menses tritę & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ, cum uulnera alia, tum maximè quę nerui acceperunt, conglutinant. tritæ in aceto, sanguinem naribus erumpentem infrenant. uiuæ corpus, & pręsertim Aphricanę, cum aceto deuoratum, stomachi dolores mitigat. trita cum testa, uino & myrrha, si exiguum inde bibatur, coli uesicęq; cruciatus sanat. Terrestris pilos incommodos replicat, si quis abraso acu lentore eius, pilum attingat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo cochlearum genera sunt. Aliæ namque Aquatiles quas Græci scrombcos, Latini turbines communi alio nomine uocant, quod ex amplo in tenue deficiant in uertiginem tori. Aliæ sunt terrestres quæ per hyemem terra delitescunt, uere prodeuntes, Græcè cochleæ & cochlia appellantur, testa clauiculatim intorta: qua ut domicilio utuntur, quo se exerentes, quoniam oculis carent, bina cornicula prætentandi iter caussa protendunt, & si quid obstaculi sentiunt, resiliunt. Plinius libro nono ubi de crustatorum sanguine carentium genere agit: In eodem genere inquit, sunt cochleæ, aquatiles, terestresq;, exerentes se domicilio: binaq; ceu cornua protendentes contrahentesq;, oculis carent, ideòq; corniculis prætentant iter. Ait uerò, ceu cornua, quoniam hæc non propriè cornua, sed similitudinariè tantùm dicuntur. Nam, ut idem lib. 11. dicit, Cornua multis quidem & aquatilium & marinorũ et serpentiũ uarijs data sunt modis: sed quæ iure cornua intelligãtur quadrupedi tantũ generi.

Cochleæ Germanis Schnecken. Gallis escargotz appellantur.

Limaces marinas uulgo aquatiles cochleas Maßilienses nuncupant, itemq; Cochlon Aristoteles animal testaceum aliud à limace tradit, quod Theodorus Vmbilicum conuertit, fortè hoc quod Officinæ ostendunt nomine umbilici marini cuius pictura hæc est.

Vmbilici marini.

Germanis faba marina à similitudine, id est, meer bonen appellatur. Petrus Gyllius scribit se uidiße cochleam marinam, quæ ad eam magnitudinem accederet, ut tantùm uini, caperet, quãtum piscator exsiccare uno prandio poßet.

Cochleæ in cibo sumptæ aluum mouent, authore Celso, boni succi & stomacho idoneæ. Paulus Aegineta tamen mali succi esse dicit, eius libro 1. uerba sunt hæc: Ius omnium quæ testis includuntur aluum ducit: hanc ob caussam terrestres quoque cochleæ uentrem soluunt. At uerò duræ carnis & coctu difficilis sunt, quæ licet nutriat, mali tamen succi est, quapropter nonnulli ius cum garo & oleo condiunt, atq; sic uentrem subducunt. Item ethnicis prosunt: pectori & pulmoni ac iecori auxiliares.

Cancri. The freshe water crabbe Cap. IX.

CAncrorum fluuiatilium exustorum cinis qui duo cochlearia expleat, adiecto dimidio radicis gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnopere prodest canis rabiosi morsibus. rimas pedum, sedisq́; perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit. triti crudi, potique ex asinino lacte, auxiliantur contra serpentium phalangiorumque morsus, atque scorpionum ictus. decocti autem & cum iure esitati, ijs prosunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauserunt. necant scorpiones triti, & cum ocimo admoti. Possunt eadem marini, uerum inefficacius omnia præstant.

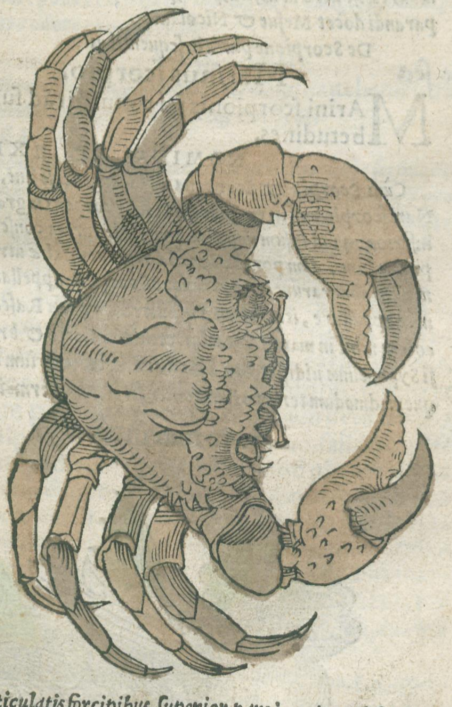
NOMINA ET EXPLICATIO.

Cancri ueris principio senectutē anguium modo exuunt, renouatione tergorum. His uita longa, pedes octoni omnibus in obliquū flexi. Fœminæ primus pes duplex, mari simplex. Præterea bina brachia.

Locusta marina. A lopster

Cancer marinus. The sea crabbe

denticulatis forcipibus, superior pars in primorib. his mouetur, inferiore immobili. Dextrū brachiū omnibus maius. In pauore retrorsum pari uelocitate redunt. Autumno & Vere pinguescunt, & plenilunio magis Aristot. lib. 4. de histo. ani. cancros uidetur appellare eos tantū quibus corpus rotundum est, cùm locustis, squillisq́; longum sit.

Cæterū cācri difficilis cōcoctionis sunt, cocti uerò asthmaticis et phthisicis prosunt: præstātq́; ad isicia fouēda materiā, euacuata testa, ipsorū carnē ex cauda & chelis tusa: & per se quoq; mensis cōueniunt cocti ex uino & pipere, seu ex aqua, aceto et sale, aut ablata testa in oleo butyro

ne fricti in sartagine, & præsertim parui aut teneri qui senectutem iam primum exuerunt. Germanis Meusser dicti.

scorpion of the earth.

Terrestris scorpio. Cap. X.

TErrestris scorpio tritus & impositus, suæ plagę remedium est. quin estur assatus, ad eadem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aelianus, libro uariæ historiæ, plura Scorpionũ genera esse scriptũ reliquit, albũ, fuluũ, nigrũ, fumi colore, uiride, flammeũ, quod omniũ pessimũ, uentrosum, caninicide, uolatile. In India enim uolatiles Megasthenes esse prodit, in uniuersum non coitu, sed humore ac calore concipiunt, singulis cauda sese complectentibus, nec oua, sed animal pariunt.

Oleũ ex Scorpiõibus paratũ mirandarũ uiriũ est, cõtra uenena omnia et pestilentiã: de hoc oleo scribit Manardus se scire hominẽ hoc solo munitũ, quantũuis sæuam pestilentiã nihili facere. sed eũ et seruos suos unà secũ uisentes pestilentia affectos, incolumes seruari: & sola unctione quosdã à sæuissimis uenenis potis liberatos. Duplici modo in officinis ex doctrina Mesue fieri solet. Prius ob scorpiones frigidũ est: posterius ob aromata calidũ & efficacius, nõ ob horũ calorẽ et essentiæ tenuitatẽ (quibus aperit, incidit, tenuat, terget, perrumpit) sed etiam totius substantiæ scorpionum proprietate, ut loquuntur forma specifica, qua utrunq; calculum renũ & uesicæ frangit, illitum tantùm lumbis, si in renibus est: si uerò in uesica, pubi, perinæo, & iniecta etiam tum pauca in meatum urinarium. Modum parandi docet Mesue & Nicolaus.

Siluius

De Scorpione plura in sequentibus.

he scorpion of the sea

Marinus scorpio. Cap. XI.

MArini scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines & hebetudines.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cùm Scorpio & Scorpena eiusdem generis sint, multum tamen & colore & bonitate differunt. Nam scorpio ruffus & pelagius est, Scorpena nigra & littoralis, & cibi suauitate longè Scorpione inferior: quod ipsum non modò ex antiquorum conscriptione accepi, sed certè palati sapientia expertus sum. Iam porrò nonnullæ regiones Italiæ utrumque Scorpenem appellant: & Græci à uero nonunę aberrarunt, nam utrunque Scorpium appellant: Massilienses ut nondum cessant rectè Scorpenam appellare, ita parum Massiliçè Scorpium Rascassam nominant. Secundum Pastinacam & Draconem nihil in mari uenenatius: etenim in dorso & brachijs benè acutos robustos habet aculeos, quos si Sypontinus uidisset, non à similitudine terrestrium nomen duxisse scripsisset, sed ex eo potius, quòd quemadmodum terrenorum aculei, sic horum perniciosi sint, nuncupatos esse.

Petrus Gillius.

e dragon of the sea

Draco marinus. Cap. XII.

DRaco marinus dissectus & apertus impositusq́ue, ictus spinæ suæ qua ferit medela est.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius lib. 32. Draconẽ à Dracunculo distinguit, huncq; dicit similẽ Gracculo esse, atque in branchijs ad caudam spectantes aculeos habere, eiusque ictum uenenatum esse. Hunc Dracunculum Aristoteles & Oppianus uocant draconem, & similiter Plinius ipse, cùm inquit libro 32. Draco marinus ad spinæ suæ, qua ferit uenenum, impositus prodest, quod idem hoc loco testatur Dioscorides.

Ab Ephippo uocatur Dracænis: ipsum arbitror esse quam Ligures, & Maßilienses, & Plinius ipse alio loco Araneum uocat. Hac ætate Græci Draconem, Sicuti & Neapolitani, Traginam appellant, corruptè, quasi Dracænam. Secundũ Pastinacã nihil in mari uenenatius: acutißimos in dorso habet aculeos, quos piscatores ab hoc capto statim abscindunt. Aculeos quoque in branchijs habet ad caudam spectantes. Iam porrò eum qui ab Aristotele Araneus uocatur, multi Græci authores uenenatum esse tradunt: hunc uerò omnes scriptores, atque ætatis nostræ piscatores cum à Pastinaca discesserunt, omnium marinorum uenenatißimum esse asseuerant &c. plura apud Petrum Gyllium.

Scolopendra. Cap. XIII.

Scolopendra in oleo decocta si illinatur, auellit capillos. sed contactu pruritus facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Scolopendra marina, terrestri perquam similis est, quam primum ut homo contigerit statim pruritu mordetur, & simili atq; is qui ab urtica terrestri pungitur, doloris sensu afficitur. Scolopendræ marinæ tactio piscatoribus quoq; infestißima est: postea enim quàm hamum hæc contigerit, nullus piscis ad hamatam escam accedit, quod huius tetro odore procul pellatur.

Torpedo piscis. Cap. XIIII.

Marina torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiã mulcet. eadem apposita euersam sedem prociduamq; coërcet.

EXPLICATIO.

Torpedinis piscis plani et cartilaginei torporem manus suæ tactione se periclitatũ esse scribit Petrus Gyllius mihi fide digniß. nec tantopere sibi manum obtorpuisse quam scriptores decantant Torporemq; non modo letalem non esse, sed non ita multò pòst euanescere. Venetijs, Ianuæ, Maßiliæ, ac ubiq; putat gentium comedi. Maßilienses Turpilliam corrupte uocãt: Ligures, Tremorizam.

Viperæ. Cap. XV.

Viperinæ carnes si coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, neruorum uitijs auxiliantur, increscentes strumas reprimunt. detracta autem cute, caput caudaq́;, quoniã carne uacant, amputari debent: quippe commentitium est quod præcipitur, certam utrinq; mensuram præcidi oportere. reliquum uerò corpus exemptis interaneis elotũ dissectumq́; discoquitur cum oleo, uino, salis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui uiperas esitent, pediculos procreari, quod planè à ueritate abhorret. adijciunt aliqui longam senectutem agere, qui eo cibo uescuntur. Sal ex eis ad eadem conficitur, sed inefficatior est. uiua autem uipera in fictile nouum demititur, adijciuntur salis caricumq; tritarum, singulatim quinq; sextarij, mellis cyathi sex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inassatur, donec sal in carbones redigatur, qui postea tritus in pulueris faciem, reconditur. Plerunq;, ut ori gratior fiat, immiscetur nardi spica, aut folium, aut malabathri momentum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci ἔχιδναι. Latini uiperas. Itali Maraßas. Germani Brantschlangen / & vncken appellant. caro earum siccat, ualenter digerit, mediocriter calfacit. Vis eius ad cutem properat, & ad eam expellit corporis excrementa, à quibus in multum cacochymis ingens numerus pediculorum prouenit, ut Galenus testatur contra mentem Dioscoridis lib. 11. simpli. De his plura apud Iacobum Sylium hac tempestate medicum præclarißimum, in præparatione Theriaces.

Senecta anguium. Caput XVI.

Senectus anguium in uino decocta dolori aurium, infusu, & dentium collutione, auxilio est. addunt eam in medicamenta oculorum, sed præcipuè uiperinam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Serpentis pellem Græci uocant γῆρας ὄφεως, id est, senecta anguis. Plinius aũt uernationẽ appellat quod tẽpore ueris senectutẽ depellat, ac nouam induat pellem. Germanis ein Schlangen balck.

e hare and
conye

Lepus. Cuniculus.

Lepus. Caput XVII.

LEpus marinus loligini paruæ similis est, qui per sese tritus, aut cũ urtica marina illitus, capillos euellit. Terrestris leporis inassatum cerebrum manditur, iuuandis tremoribus qui ualetudine contracti sunt. affrictu aut cibo facilem infantibus dentitionem pręstat. exustum caput & cum adipe ursino aut aceto illitum, alopeciarũ inanitatibus medetur. Leporinũ coagulum post tridũũ à cõcubitu potum, conceptũ adimere, partusq; spem intercipere proditur. uuluę & alui fluorem sistit. comitiales iuuat. contra uenena ex aceto bibitur, præsertim aduersus cõcretũ lac, & uiperarũ morsus. Sanguis eius si calidus illinatur uitia cutis in facie, uitiliginẽ, lentiginesq; sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lepus marinus in cæno gignitur, et sepè unà cũ Apicis capitur specie cochleæ tegminæ caudatæ cernitur. Magni maris lepus (nã qui in alio mari nascitur ante dixi) ex omni parte ad terreni similitudinẽ accedit, præter pilos: nã terrestris pili et molles sunt, et ad tactũ haud quaq̃ resistentes. Cõtrà illius spinosi et erecti: hunc qui contigerit, læditur. sed de marino Lepore plura in sequentibus. Terrestris Leporis caro in cibis non paruæ laudis est etiã apud ueteres habita, ut Martialis distichon testatur.

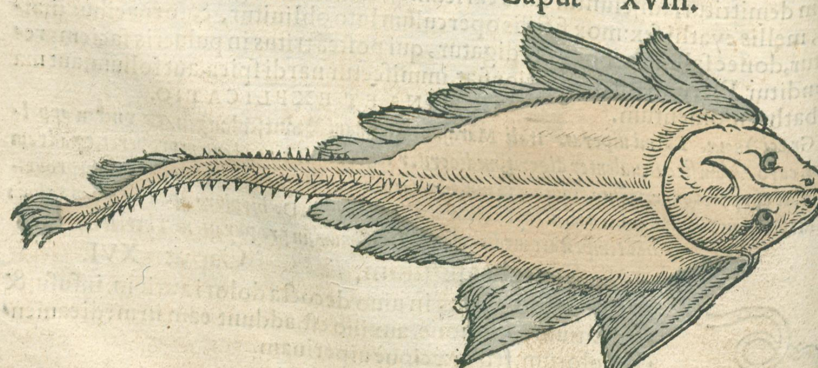
Inter aues turdus, si quis me iudice certet, Inter quadrupedes gloria prima Lepus.

Leporũ tria genera ferè sunt, ut tradit Varro li. de Re rust. 3. Vnũ pedibus primis humilibus, posterioribus altis superiore parte pulca, uentre albo, auribus lõgis. Qui latinis lepus, Germanis Ein hase Gallis ung lieure dicitur. Alterius generis sunt, qui hoc ferè mutãt, quòd toti cãdidi sunt. Tertij generis est, quod in Hispania nascitur, simile lepori ex quadã parte, sed humile, quod Latini Cuniculũ: Germani Ein künglin. Galli ung cõnin appellãt. Lucius Belius putabat ab eo dictũ leporẽ à celeritudine, quòd leuipes eßet. Ego arbitror à Græco uocabulo antiquo, qd' eũ Aeoles Bœotij leporẽ appellabãt. Cuniculi dicti ab eo, q sub terra cuniculos ipsi facere soleant, ubi lateant in agris. Martialis.

Gaudet in effoßis habitare cuniculus antris,
Monstrauit tacitas hostibus ille uias.

De leporibus plura Plin. li. 8. Leporũ caro craßi succi est, sed in hoc à bobus et ouibus uincitur, authore Paulo Aegi. Verũ quæ cuniculorũ est, melius et facilius alit. Hippocrates ait: Caro leporina siccat, sistitq;, sed lotiũ mouet. Celsus leporẽ in media materia numerari debere dicit, et boni succi esse, aluum adstringere, & urinam mouere. Coagulum quod Germani lyp & kess lyp uocãt, uiscerũ pars est, qua ad densandũ lac utimur, substãtia et mucilago quædã superflua lacti coagulato quodãmodo similis in uentribus, et certis animaliũ uesicis genita et appẽsa. habẽt aũt ungula omnia ruminãtia, et inter dentata utrinq; lepus. Quo uetustius coagulũ est, eò præstãtius. Tale profluuio alui mederi præcipuè potest, etc. Pli. uerò li. 11. c. 41. Dasipodis coagulo hoc tantũ asserit, inqens, Coagulũ inutile leporis, hœdi laudatũ, precipuè tamẽ dasipodis, quod et profluuio alij medetur, unius utrinq; dentatorum.

Pastinaca Marina. Caput XVIII.

MArinæ pastinacę radius, qui eius cauda enatus aduersis squammis reflectitur, dentium dolorem mitigat; nam eos frangit & euocat.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pastinaca piscis planus cartilagineus, radium digiti, interdum semipedis longitudine, ad similitudinem serræ dentatum, dentibus reflexis, in cauda habet: quo nihil usquam pestilentius mare generat. Ligures uocant Ferrasam: Maßilienses Glorinum: Siculi Bastonacā corruptè quasi Pastinacam, detracto radio in littore Ligustico ac Gallico comeditur.

Sæpia

Caput XIX.

SEpiæ coctæ dum estur atramentum ægrè concoquitur. aluum mollit. collyrijs è testa factis conuenienter genarum scabritiæ perfricantur. ustum in sua testa donec id quod crustosum est abscedat, postea tritum expurgat uitiligines, furfures, dentes. & uitia cutis in facie. elotum in medicamenta oculorum addi solet. contra albugines, oculis iumentorum efficaciter inspiratur. pterygia oculorum absumit, cū sale tritum & iniectū.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sepia è piscium sanguine carentium & mollium genere est, eiusdem similitudinis cū loligine, octonis pedibus, solidum intus quoddam insertum continens, quod Sepium uocant. Sepiarum generis mares ut Plinius scribit, uarij & nigriores, constantiæq; maioris: percussæ tridente fœminæ auxiliantur, At fœmina icto mare fugit. Ambo autem ubi sensere se apprehendi, effuso atramento, quod pro sanguine his est, infuscata aqua absconduntur, quod & Oppianus testatur Halieuticon lib. 3. cùm ait;

Quin & natiua fœcunda est sepia fraude.
Est liquor in tumida concretus turbidus aluo,
Qui fiscus piceam superat caligine massam:
Conditus hic humor nutritur corpore, præsens
Auxilium miseræ, subita formidine capta
Atras emittit guttas, & polluit æquor,
Obscuratq; uias ponti tenebrosa cruore
Permixto sanies piscantis lumina turbans,
Auertit uisum & prospectum surripit omnem.
Hæc facili cursu pertinctas æquoris undas,
Effugit horrendos pisces, hominemq; sagacem.
Loligo atq; alij qui findunt aera pisces
Tales inueniunt artes: non est liquor ater:
Illis purpureos potius de corpore fundunt
Humores: sed fraude pares astuq; putantur.

Cæterum Sepiæ atramentum, authore Celso, uentrem mouet. Ipsa elixa sepia mollis est & suauis & facile concoquitur, & bonam aluum facit. Succus uerò ipsius sanguinem extenuat & mouet per hemorrhoidas, ut author est Diphilus, referente Massario. Paulus tamen Aegineta difficilis coctionis esse tradit inquiens: Molles pisces, ut polypi, sæpiæ, loligines duri sunt coctioniq; renituntur, præsertim polypi atq; salsum quodammodo habent humorem. Si uerò coctione uincantur, haud parum alimenti corpori præbent.

Mullus piscis.

Caput XX.

MVllorum assiduo cibo aciem oculorum hebetari constat. Is marini draconis, aranei, ac scorpionis morsibus medetur, si crudus atq; dissectus admoueatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mullus piscis est magnitudine modica, gemina barba inferiore labro insignitus, à qua uulgo barbonem, & M. Varro Rei Rusticæ lib. ultimo ad finem, barbatū mullum, & Græci gneatida, quod uerò ter pa-

riat in anno Triglen uocant. Olim etiam in precio habitus. De quo plura apud Plinium in lib. 9. & 31. cap. 8. Is etsi piscis est haudquaquam in uulgus ignotus, tamen in sermone Latino ignotius esset nihil, nisi Ausonius suo carmine, quod Mosellam inscripsit, illustrasset.

Tuq; per obliqui fauces uexate Sarauí,
Qua bis terna fremunt scopulosis ostia pilis,
Cum defluxisti famæ maioris in amnem
Liberior, laxos exerces Barbe natatus.
Tu melior peiore æuo: tibi contigit omni
Spirantum ex numero non illaudata senectus.

Hippopotamus. Caput XXI.

HIppopotami testes exiccati ac triti contra serpentium morsus bibuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hippopotami qui et Hippocampi quibusdam dicũtur. Capite & collo equino, & rostro oblongo sunt, ab eorumq; fronte tanquam equorum coma propendet, & eo loco quoe qui iubam habent, pilis diffluunt, horum cauda draconis speciem similitudinemq; gerit.

Ligures & Maßilienses uocant Caballos marinos.

Fiber. Caput XXII.

FIber ancipitis uitæ animal, plerunq; cum piscibus & cancris ex aqua uictum capessit. Huius testes serpentium uenenis aduersantur, sternutamenta mouent, & in uniuersum uarios obtinent usus. siquidem menses ac partus ciunt, duabus drachmis cum pulegio poti. partus secundasq; eijciunt. contra inflationes, tormina, singultus, uenena, ixiamq; ex aceto bibuntur. lethargicos, & utcunq; ueterno obdormiscentes excitant infusi. cum aceto autem & rosaceo, olfactu & odoris suffitu, idem faciũt. poti & illiti prosunt tremulis, cõuulsionibus, & omnibus neruorum uitijs. in summa, calfactoriam uim habent. Eligi debent testes qui ex uno ortu connexi sunt (fieri enim non potest, ut gemini folliculi in una membrana coniuncti reperiantur) liquore intus ueluti ceroso, odore graui, & uirus redolente, gustu acri, mordente, ac friabili, naturalibus tunicis circumdato. Quẽ fraude aliqui corrumpunt, conijcientes in follem gummi, aut ammoniacum cum sanguine & castorio subactum, & ita exiccantes. Vanum est quod traditur, testes ab ipsis euelli, & à sese abijci, cum uenatu urgentur: siquidem tangi nequeunt, ita, ut in sue, substricti. Operæ autem precium est, diuisa pelle mell cum liquorem cum euestiente tunica assumere, & siccatum potui dare.

Fiber.

Lutra.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Testes Castoris seu castorium, calfacit, siccat, est tenuium ualde partium, coquit dispositiones contumaces & scirrosas. Eligendi qui ex uno principio committuntur, & quibus est intus liquor cœrosus, friabilis, odore grauis & uirus olente, gustu acri & mordaci. Ex quibus duobus suspicari poßis, substantia nobis esse aduersißimos, nulli autem uel admotum uel sumptum est perniciosum castoreum. Pontici Castores sunt præstantißimi, quod & Virgilius meminit lib. 7. Georg.

Nec inepti qui ad Matronam, uulgo la Merne, Galliæ fluuium crebro capiuntur, mirabili spectaculo animalia, cauda piscosa, soleæ æmula, pilo superne canino, alibi lutræ, pedibus anteriorib. anseris, sed ungatis, simiæ posterioribus, auribus minimis, rotundis, dente ualidißimo, adunco, prælongo, setaoris cornea, architectura in fossa sua mirabili.

Castoreum nigrum fœtidum, rancidum, die uno necare affirmat Auicenna. Castoreum è Perside fermè ad nos defertur: syncerum enim tanta ui odoris est præditum, ut olfacienti uesicam castorij, sanguinem è naribus eliciat. Seruatur annis decem.

Germania

Germanis ein Byber. Gallis Biure. Fiber methathesi dictus.
Lutræ animalis fibro similis testes idem pollere addit Hermol.

Mustela. Caput XXIII.

Wisel. Iltis. Marder.

MVstela quæ in domibus nostris oberrat, ambusta exenteratur, & inueterata sale, in umbra siccatur. Ea binis drachmis cum uino pota aduersus omnia serpentium uenena præsentaneo est remedio. toxico, simili sumpta modo, resistit. eius uentriculus coriandro farctus inueteratusq́ꝫ, percussis à serpente, & comitialibus potu auxiliatur. cremata in fictili podagricis confert, cinere ex aceto illito. sanguine perunctæ strumæ iuuantur. comitialibus etiam prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mustela nomen πολύσημον est, quæ πολυσημία magni nominis uiros decepit. Plinius appellatione Mustelæ, & Galen. ictida complectitur. Nam quod Aristoteles scribit, ἡ γαλῆ ὅταν ὄφει μάχεται ἐπεσθίει πήγανον. Hoc Plinius penè ad uerbum transtulit, cum ait: Mustella cum serpentibus dimicatura, rutam ore gerit. & lib. 29 cap. 4. quas Aristoteles ictidas uocauit, has ipse quoque Mustellas uocat. Ita enim scribit, Mustellarum duo genera, alterum syluestre. distant magnitudine. Græci uocant ictidas. Ex his locis iam citatis, satis liquet Mustellam esse Plinio generale nomen, & Latinis Mustellam dici animal quod Græcis γαλῆ & ἴκτις dicitur. Mustellas uerò illas quas Græci Galas uocant, opinor à uulgo appellari Vuisellas, Herminas, seu Hermellas. Galli penè eodem nomine dicunt Herminas, Vuisellas autem fouinos appellant seu Marturellos, à quibus etiam Frettæ intra Galas ponũtur. Nam Frettæ sunt opinor illa animalia, quæ Galli Furones uocant, & Latini uiuerras. Pueri uiuerris utuntur ad extrahendas de parietum nidis auiculas. Immittuntur & in caua arborum, & inde auiculas unguibus referunt. Præterea in uenatiõe cuniculorum utuntur Viuerris, ut Plinius refert quĩ ita scribit: Magna propter uenatum eorũ Viuerris gratia est, immittunt eas in specus, qui sunt multiformes in terra. Vnde & nomẽ animali, scilicet cuniculo. Galæ igitur genus esse constat. Vuißella, Hermella & uiuerra Galorum species, sed Vuisellæ sunt domesticæ Galæ, Hermellæ uerò & uiuerræ syluestres. Cæterum ictidum duo genera sunt, alterum Galli pariter Germanis uocant Mardram, alterum genus Germani Ytis dicunt, uoce ni fallor à Græco nomine deriuata, Ictis, conuerso c. in l. fit Ytis, & Galli hoc genus uulgari lingua uocant ung putois, quòd uidelicet hoc animal puteat. quòd uerò Mustellæ nomen tã latè pateat ex etimologia uocabuli accidisse puto. Nam apparet Mustellã esse nomen compositum ex nomine Μῦς, id est, mus, & στέλλω, id est ὑποστέλλω, id est surripio, ut dicatur mustella, quasi murium fur, seu raptor. Germanicè ein Meußdieb. Mustella quoq; uocatur auis quæ mures uenatur, & mustella piscis est, quem Græcè γαλεόν, uulgo Lampetram & Lampredam corruptè uocant, quia perinde, atq; gale serpentes prosequitur, ita & galeus piscis uenenatum piscem Pastinacam dictum persequitur. Et quidam recentiores uiri citra controuersiam doctißimi, mustellam pro fele usurparunt, inter quos est Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres & commentator, is enim scribens in caput præsens, satis indicat se per Mustellam domesticam intelligere feles seu cattos, cùm totum hoc caput non περὶ τῆς αἰλούρου, ἀλλὰ περὶ τῆς γαλῆς intelligi debeat. Quod autem Virgilius Marcellus Mustellam & felem promiscuè usurpauit indicio esse poterunt ipsius annotationes in caput de lychnide. Nam inibi multa narrat de felibus, & postea addit se de felibus copiosius scripsisse in hoc secundo uolumine, præsenti capite, ubi de Mustellis agitur. Idem in capite de Ruta uertit, ut debuit, αἰλούρους, feles. At Aristoteles ait Aeluros & galas esse diuersi generis animantia. hic uerò tam fœdus error ex eo manauit quòd pleriq; arbitrati fuerint γαλᾶς esse feles seu catos, & cum legebant præsens caput in Dioscoride de domestica Mustella imaginabantur esse felem siue cattum. Et Erasmus multis in locis γαλῆν uertit felem, utpote in prouerbio γαλῆ ταρτησσία, id est, feles Tarteßia, & in prouerbio: γαλῆ κροκωτόν. Feli crocoton. Ipse tamen ingenuè fatetur se dubitare an rectè uerterit.

Carolus Figulus.

Verba

Verba Erasmi sunt hæc in prouerbio suprà citato. Porrò uox hæc γαλῆ, felem ne significet an Mustellam, an quem uulgo catum appellant, quoniam inter eruditos controuersum est, relinquo alijs iudicandum. Hic Erasmus uidetur innuere aliud esse felem, aliud esse Mustellam, & aliud esse catum, & sequitur fortasse hac in re Columellam, cui felis est bellua illa quam suprà diximus Fouinũ appellari, mustellam autem forsitan capit pro ictide. Nec dubium est, quia felis sit animal quod Græci αἴλουρον, & quod uulgo ab astu, catum nominant &c. Sit igitur catum pòst hac, Galem & ictida esse mustellam, & ælurum esse felem seu cattum uulgo ein Meuser/oder Katz.

Ranæ. Caput XXIIII.

COntra omnium serpẽtium uenena pro antidoto sunt ranæ, si ex sale & oleo decoctæ edantur, iusq; earum itidem sorbeatur. contra inueteratos tendinum rigores pollent. illitus earum cinis, profluentis sanguinis impetus sistit. explendis alopeciarum inanitatibus ex liquida pice illinitur. uiridium ranarum cruor auulsos genis pilos renasci prohibet, in uestigia euulsorum instillatus. decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt.

The frogge Rana. The tode Buffo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ranarum plura genera, alia est rana quæ dicitur phrynos, hoc est rubeta: perniciosa item chersidros, cunctarum grandissima. Buffo quibusdã dicta Germanis ein Krott & Pogg. Apocynon quoq; dicunt, quòd canum impetus cohibeat: aliud genus dictum calamites. Est & palustris rana, dicta elobatrachon Græcis. Germanis ein Frosch. Gallis une raine, & une grenoille. Aristoteles, ranas omnes telmaticos dicit, aut lymnæos.

Hodie passim ex ranis palustribus oleum parant officinæ. Podagræ calenti admouerunt quidam, sed nullo fructu. Neq; enim frigiditas in eo magna esse potest à ranarum capitibus, coquendo coctione tam longa, & ea in oleo sesamino, alteratis. Rectius meo iudicio ranæ uirides in syluis crebræ, unguibus reptantes in altissimas quasq; arbores & sub noctem brexantes (uox enim earum unica est, brex) oleo uiolato, uel omphacino, ad hos usus incoquerentur. Quas manibus uiuas hodie ex more tenent ad refrigerium febre acuta aliqua ardentes, croisser Gallis. Germanis Laub frösch dictas, quarum meminisse uidetur Galenus lib. 10. simp.

Sume callithe this ... sturgion.

Silurus. Caput XXV.

SIlurus recens in cibo nutrit & facilem præbet aluum. sale uerò conditus, minimum suppeditat alimentum. arteriam expurgat, & uocem expedit. illita saliti caro, aculeos & infixa corpori spicula extrahit. muria eius incipientibus dysenterijs prodest, si in desidentium fotus adijciatur: fluxiones siquidem ad summa cutis elicit. ischiadicis infusa medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Silurus piscis in fluminibus priuatimq; in Nylo thynnos in mari præcipua magnitudine æquans. Hunc quidam Sturionem. Germanis ein Stör/ dictum esse putarunt, sed falsò. Silurus enim maleficus & dentatus est, cum sturio neq; dentatus neq; maleficus sit. Plinius lib. 9. ait: Silurus grassatur ubicunq; est omne animal appetens, equos innatantes sæpe demergens, præcipue in Mæno Germaniæ amne prope Lisboum. in cibo aluum mollit silurus è iure eodem Plinio authore lib. 32. Item cum cæteri omnes mares suis fœminis sint præstantiores. Silurus fœmina præstat suo mari.

Smarides. Caput XXVI.

it is indeed to be a kynde of small fisshes like to the ...rone or pilchards.

SMaridis piscis caput exustum, excrescẽtes ulcerum oras puluillosq; reprimit. nomas cohibet. thymos clauosq; absumit. caro non secus atq; salsamentum prodest à scorpione percussis, aut à cane demorsis.

EXILICATIO.

Vide annotationes nostras ex Petro Gyllio in cap. 27. proximè sequens:

Mænæ. Caput XXVII.

MAenarum ex capitibus cinis si illinatur, callosas sedis rimas abolet. eius etiam garum oris putrilagines collutione sedat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mæna pisciculus, hyberno tempore candidus, æstiuo cerulea uarietate pictus. Ligures Mænulum, Maßilienses Medolam uocant, neq; modò speciei uerum etiam generis nomen esse ex eo conijcio, quòd uarium & multiplex est carũ genus, aliæ in utroq; latere nigrã maculã orbiculatã habent, quas ij qui Adriaticum sinum accolũt uulgo Mænas Selanas appellant: aliæ Leucomændes, hoc est albæ Mænæ, à Græcis Smaridas uocant: Maßilienses, Gerres: Neopolitani Cerres, per c. quos Theodorus secutus Smarides cerros uidetur conuertisse, non Gerres. de quibus Marcialis, ueluti uilibus piscibus, ita ait:

Alec.

A heringe

Fuisse Gerres, aut inutiles Mænas. Theodorus Mænidas, in Aristotele Mænas & Aleces, & Mænidia, id est, Mænas paruulas Aleculas appellat, ut Alecula nomen generis sit, hoc idem Latinè significans quòd Græcè, ut Hermolaus putat, Ambracides, hoc est, pisces qui succensis carbonibus commode coqui possint, cuiusmodi sunt Smarides & Mænæ: Equidem ipse generatim pisciculos ignobiles significari ex Columella arbitror, qui Aleculas riuales pisciculos, ignobiles uocauit atq; alios pisces sale exesos, Arencos nuncupatos, Thryßis simules: itemq; sunt Mænæ Boopes appellatæ, quas Græci adhuc rectè Boopas uocãt. Ligures & Maßilienses Bogas corruptè nominant.

After sume men a heringe or a [illegible] or a pilcharde.

A heringe.

Gobius. Caput XXVIII.

GObius recens in suillum uentrem coniectus, si consuta rima in duodecim aquæ sextarijs, donec duo supersint, decoquatur, ex colatus & sub diuo refrigeratus, potui detur, aluus sine molestia deijcitur. illitus contra serpentium canumq; morsus auxilio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gobiorum multiplex est genus, alij palustres, alij saxatiles, uulgo Goacæ uocati, quos Cothonas sicut Nicander inquit, Siculi appellant: quosdam alios Gobioni saxatili propemodum similes, Aristoteles Cortos nominat, quos adhuc nonnulli Coranos nuncupant.

Thunnus. Caput XXIX.

Tunye

COnditanei thunni caro, quam omotarichon uocant, sumpta ijs auxiliatur, quos uipera nomine prester, momorderit. sed oportet uinum quamplurimum subinde cogantur haurire, ita ut uomitione reddatur. contra acrimonias esſ[illegible]ratorum maximè ualet. canum morsibus utilissimè illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thynni pelamidam generis esse uidentur, nam ut Aristoteles lib. 6. de Historia animalium ait, Limarijs Thunni prouectiore ætate, anno esse putãtur uno. Et Plinius lib. 9. Pelamides, inquit, cum annuum excessere tempus, Thynni uocantur. quod falsum esse, nec ex Pelamidibus unquã fieri Thinnos, sibi piscatores Ligures & Maßilienses apertè ostendisse scribit Petrus Gyllius harum rerum peritißimus, quarũ rationes in aliud tẽpus reijcit, lib. de Gallicis nominib. pisciũ. Est itẽ thynnorũ generis qui uocatur pompylus, hunc Maßilienses piscatores haud ignorantes corruptè Pampalum uocant.

Garum Caput XXX.

The liquor that cometh of fishe when it is salted

GArum omne, quod ex piscibus carnibusq; sale maceratis liquamen est, si ex eo fotus fiat, depascentia ulcera sistit. morsis à cane medetur. dysentericis atq; ischiadicis infunditur: nonnullis, ut exulcerata adurat: alijs autem, ad lacessenda quæ ulcera non senserunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quid sit garus siue garum docet nos Plinius Naturalis historiæ lib. 31. cap. 7. ubi inquit: Aliud etiamnum

etiamnũ liquoris exquisiti genus est quod garon uocauere, quæ intestinis pisciũ cæterisq́; abijciẽda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentium sanies. Hoc olim conficiebatur ex pisce quam Græci garon uocabant, Nunc è scombro pisce laudatißimum in finibus Carthaginis, Spartariæ & Cetarijs, sociorũ appellatur. Nec liquor ullus penè præter unguenta maiore in precio esse cœpit, nobilitatis etiam gentibus: fiebat etiam ex alijs piscibus, ut plura apud Plinium loco iã citato. Sunt item qui coctorũ piscium ius garum uocant, & ita, ut in uetusto quodam manuscripto codice, sed incerto authore, reperi, confici præcipitur. Confectio gari. Sume pisces minores salsos, aut si salsi non fuerint, saliuntur pauco sale, & mitte ex illis sextarium unũ, & de bono uino sextarios tres, et coque in æreo uase usq; dum duæ partes consumantur, & tertia remaneat, tum cola per saccum usq; ad claritatem, & refrigeratum mitte in uitream ampullam, & utere. Cæterum ex syluro pisce aliquando etiam fieri solitum, testatum reliquit Cælius Aurelianus medicus Chronicωn, siue tardarum paßionum lib. 2. cap. 1. de paralysi, cum ait: Garum quod appellamus liquamen ex pisce siluro confectum. Demum quamuis liquaminis uocabulo garum intelligit Apicius, Latino tamen nomine aliquando caruisse testis est Ausonius in epistola ad Paulinum, his uerbis: Scis autem me ad nomen muriæ, quod in usu uulgi est, nec solere, nec posse dicere, cum scientißimi ueterum, & Græca uocabula fastidientes, Latinum in gari appellatione non habeant, sed quocunq; nomine loquar, liquor iste sociorum appellatur. Quod reliquum est non modo ex piscibus & eorum extis, sed ex animalibus salsis fiebat garum, liquor scilicet ex salsura eorum exsudatus fluens & aquæ modo supernatãs, ut hoc loco Dioscorides tradit. Differt autem ab Alece garum, quòd alex imperfecta nec colata fex est Horatius: Quo fece primus & alex.

Differt item ab Halme, id est, muria: quòd garum sanies intestinorum piscium est: halme uerò muries & salsugo piscium in ueteratorum, hoc est ius salsum in quo seruantur, Germanis Lac dictum. Meminit utriusq; Martialis, muriæ quidem hoc disticho:

> Antipolitani fateor, sum filia Thynni,
> Essem si Scombri, non tibi missa forem.

Garo uero sociorum hoc altero:

> Expirantis adhuc Scombri de sanguine primo
> Accipe serosum munera chara garum.

The brothe of fishe

Ius piscium. Caput XXXI.

Recentium piscium ius, modo per se, modo ex uino potum, aluum subducit. priuatim ad hunc usum conficitur è phycidibus & scorpionibus, & iulide, è percis, & recentibus alijs saxatilibus, nec uirus resipientibus, simpliciter cum aqua, oleo & anetho.

EXPLICATIO.

Zomos, id est, piscium ius conficitur apud Paulum lib. 7. ex his qui testacea cute integuntur. tellinis, hiatulis, et conchulis, ius quoq; ueteris galli (apud eundem) cum sale diutißimè excocti, uentrẽ subducit. è contrario gallinæ ius comprimit.

Punaises in Frenche

Cimices lectularij. Caput XXXII.

Cimices qui in cubilibus enascuntur, cauis fabarum inclusi, si ante febrium significationes septeni deuorentur, quartanis auxilio sunt. & citra fabas sumpti, percussis ab aspide prosunt. uuluarum exanimationes olfactu reuocant. poti cum uino aut aceto, adhærentes sanguisugas abigunt. triti & urinariæ fistulæ impositi, urinæ angustias leuant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cimices Germanis Wantzen/ Gallis à tetro odore, punaises dicũtur. fœdißimum animal, hostis nocturnus, nam in lectis quietem dormituris, adimit & putridum odorem ingenerat tãgentibus eum. Etsi tamen fœdißimum animal sit, non tamen ui medica caret, ut apud Plin. lib. 29. cap. 4. traditur.

Millepeda. Caput XXXIII.

Millepedæ, quæ sub aquario uase stabulantur, animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu contrahuntur in orbẽ. hæ ex uino potæ diffi-

cili

Millepeda. cili urinæ, & regio morbo auxiliantur. millepedas illini anginis cum melle utilissimum. tritæ, & in cortice mali punici calfactæ, doloribus aurium, addito rosaceo, conuenienter instillantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Animalia quæ Græcis ὄνοι, & ὀνίσκοι, & πολύποδες, hoc est, aselli, & Latinis millepedæ ac multipede. Germanis Esel appellantur, satis nota sunt, ut quæ non solum sub hydrijs & aquarijs uasis, uelut hic ait, nascuntur, sed ubiq; in locis humectis, uelut cellariorum parietibus & fenestris pluuia aut tempestate madefactis prouenium, itemq; in sterquilinijs generantur, & ad contactum mares se in globum cōtrahunt, coloris alias fusci, & ad gryseum declinantes. Dioscorides etiam hoc loco καυβηρίδας appellat, Galenus κυάμους, id est, fabas à similitudine Asianos uocare dicit. Marcellus uerò Cutiones, ob cutis ut uidetur, duritiam & soliditatem, cap. 8. & 9. nominat. Verùm significantißimè ea Galenus lib. 3. comp pharm. part. describit, his uerbis ζῶόν ἐστι πολύπουν ἐν τοῖς ὑδρηροῖς ἀγγείοις καὶ ἐν ταῖς κοπρίαις γεννώμενον, κατὰ δὲ τὰς τῶν δακτύλων ἐπερείσεις σφαιρούμενον. Et Plinius 29. cap. ult. Millepeda ab alijs centipeda aut multipeda dicta, animal est è uermibus terræ, pilosum, multis pedibus armatū, repens, tactuq; contrahens se, oniscum Græci uocāt, alij tilon. Quare manifestarium incurrunt errorem qui ὀνίσκους uermes terrenos esse credunt quòd hi in Italia Niculi, quasi corrupta ex Græca uoce, uulgo appellātur, quum uermes terreni longè alia animala sint, &c. de his plura infra cap. LIX.

Blatta pistrinaria. The krykett Caput XXXIIII.

BLattæ eius quæ in pistrinis inuenitur, interanea trita aut cum oleo decocta, aurium dolores instillatu mitigant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius libro XXIX. capite ult. blattarum tria genera facit his uerbis: Hoc quoque animal inter pudenda est. inquit, sed propter admirationem naturæ, priscorūq; curæ, totum in hoc loco explicandum. Plura earum genera ferunt. Molles quas in oleo decoctas uerrucis efficaciter illini experti sunt. Alterum genus Mylocion appellauere, circa molas ferè nascēs. Has capite detracto attritas, lepras sanasse, Musa & Picton in exemplis reliquerunt. Tertium genus & odoris tædio inuisum, exacuta clune, cum piscaleo sanare ulcera aliàs insanabilia &c. Germani Grylllen & Heymichen appellant.

Pulmones. The lounges and lyvers of beaste Caput XXXV.

POdagras pernionesq; emendat pulmo marinus recens tritus & illitus. Suillus & agninus ursinusq; pulmo impositu, attritus à calceamentis contractos, ab inflammatione tuetur. Vulpinus uerò si arefactus bibatur, suspiriosos adiuuat. adeps quoq; liquefactus, infususq; auris dolorem finit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pulmones marini sua sponte nascuntur, cum natant, Cirros ex imo, more polypi, emittunt: quod autem speciem quandam mulieris uuluæ repræsentant, tota iccirco Italia eos turpibus nominibus appellat ut nulla ratione scriptis honestè mandari queant. Ligures nominant, Capellos marinos: Maßilienses, Carneos pileos: cum iacent omaso similes sunt: cum eriguntur, pulmones uidentur: Adeò omnino lucidi & uitrei sunt, ut sine sectione interiora omnia uidere poßis: ac quamuis fluctibus in littus expulsi, nullo negotio capiuntur: tamen cū non sint esculenti, à prætereuntibus præclare contemnuntur.

Pulmonem uulpis siccatum potumq; asthmaticis Galenus. phthisicis uerò ob eandem totius substantiæ familiaritatem saluberrimum, omnes propè practici inculcant.

Genitale cerui. Caput XXXVI.

GEnitale cerui tritum & in uino potum, à uipera demorsis auxiliatur. The pesill of a harte

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cerui genitale, Asininum iecur, ungula asini, lichenes equorum (Germanicè der kamp) ungulæ caprarum, iecur caprinum, apri, canis rabiosi, ueteres soleæ ueteramentariorum, nota omnia nulla explicatione opus habent.

The huffe of an asse

Vngula asini. Caput XXXVII.

VNgularum asini cinis per dies multos binis cochlearibus potus proditur comitiales adiuuare. eædem oleo subactæ strumas discutiunt, & illitæ pernionibus medentur. Caprinarum cinere perunctæ ex aceto alopeciæ sanantur.

The horne vpon horse legges

Lichenes equorum. Caput XXXVIII.

LIchenes sunt in equorum genibus, & super ungulas in flexu harum partium indurati calli. qui triti & in aceto poti comitialibus mederi traduntur.

The lyuer of beastes

Iecinora. Caput XXXIX.

ASini iecur inassatum esu comitialibus prodest. ueruntamen ieiunis edendum præcipitur. Capræ uerò inassati decidua sanie, inungi lustiosos prodest, & dum coquitur, apertos oculos halitu eius uaporari. prodest in cibo tostum ad eadem. Traduntur hirciní iecinoris cibo comitiales deprehendi. Aprinum recens si arefactum teratur, ex uino potum contra serpentium uolucrumq; morsus auxilio est. Iecur canis qui rabie exagitatur, tostum & in cibo ab emorsis sumptum, ne teneantur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui caninus dicitur. hunc à cane qui momordit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt. Inueteratum autem sale mergi iecur, ex hydromelite binis ligulis potum secundas pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Caput extorum iecur est, dextra in parte situm. Aegre concoquitur, crassos generat humores, appetentiam tollit, lactentium tamen iocinera minus insalubria putantur, & adhuc minus gallinacea & anserina, anatumq; & porcina. Paulus Aegineta: Cor & iecur crassi succi sunt, coctu difficilia, & tarde transmittuntur. Sed suillum iecur bonitate cæteris præstat. Celsus tamen libro secundo, omne iecur boni succi esse dicit.

Paul. lib. 1.

Iecur lupi in medicamentum ex eupatorio hepaticum sæpe indidi, nec multo efficacius ob id comperi. Hepaticos tamen ipsum tota substantia iuuare sufficientem se habere experientiam scribit libro octauo compo. pharmac. part. Gale. Puluerem quoque ex eo in hydrope cum uino albo in dies aliquot mane potum, inter secreta quædam remedia reponunt nonnulli. Hepar tamen uulpis aridum ex oxymelite potum, splenicis imponit Archigenes apud Galenum lib. 9. composit. pharmacor. part. Hepati calido sicco salubre existimo hepar raiæ, cithari, id est, rousseтæ, & hepati, id est, aquilæ marinæ, & si qua sunt alia in piscibus similia.

Olde lethers

Coria ueteramentaria. Caput XL.

VEteris corij cremati illitus cinis ambusta igni, intertrigines, necnon calceamentorum attritus sanat.

Gallinæ. Caput XLI.

Gallus. A Cocke Gallina. A Henne Capus. A Capon.

DIssectæ gallinæ & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxilian tur. sed identidem alias sufficere oportet. Earum cerebellum in uino bibendum datur contra serpentium morsus. sanguinem à cerebri membrana profluentem sistit. Quæ interiore uentriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas cornus specie similis (ea uerò inter coquendum abijci solet) siccatur, tritaq; in uino conuenientissimè stomachicis datur in potu*. Ius è uetere gallinaceo aluum deijcit. abiectis itaq; interaneis salem conijci oportet, & consuto uentre de coqui in uiginti sextarijs aquę, donec ad tres heminas redigantur. totū id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt olus marinum, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem, & strigmenta elicit. prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Varro Rei rusticæ libro 3. cap. 9. ait, è gallinarum generibus proprio nomine uocantur fœminæ, quæ sunt uillaticæ, gallinæ Germanicè Hennē. *Gallicè geline: mares Galli. Germa. uerò* ein Han/ *Gallicè ung coq: capi semimares, qđ sunt castrati, German.* ein Capaun/ *Gallicè ung chapou. Et Columella libro octauo capite secundo ait: Cohortales fœminæ propriè appellantur gallinæ: mares autem galli: semimares capi, qui hoc nomine uocantur, cum sint castrati, libidinis abolendæ causa, nec tamen id patiuntur amißis genitalibus, sed ferro cādente calcaribus inustis, quæ cum ignea ui consumpta sunt, facta ulcera dum consanescant, figulina creta liniuntur. Capi caro laudabilis est, temperata, boni alimenti, & sanguinis generatiua. Horum testiculi nunquam improbātur, cum aliorum animalium sint indigestibiles & cacochymi, digesti autem benè nutrientes. Gallorum autem optimi præsertim saginatorum, qui & suaues sunt, & probum alimentum corpori præbent, authore Paulo Aegineta.*

Ouorum natura. Caput XLII.

OVum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli. Luteum oui, contra oculorum dolores utile est. inassatum sedis inflammationibus prodest, cum croco & rosaceo & condylomatis, cum meliloto. cum uua autem fruticis eius, quem rhoa dicunt, aut galla, in patinis frigitur, ut cibo aluos sistat, per se etiam offerri solet. Candidum oui crudum refrigerat. spiramenta cutis occludit. inflammationes oculorum infusum lenit. ambusta, si statim eo perungatur, pustulas non sentiunt. faciem à solis adustione tuetur. fronti impositum cum thure fluxiones arcet, auertitq;. inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo, melle & uino, mitigat. utiliter cōtra hæmorrhoidis serpentis morsus crudum sorbetur. summè tepidum prodest uesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabritię, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dum de ouis loquimur, gallinarum oua potißimum intelligimus, quæ gratioris saporis in communi ciborum usu sunt, & de quorum ad ganeam delectu sic præcipit Horatius:

Longa quibus facies ouis erit, illa memento,

Vt succi melioris, & ut magis alba rotundis
Ponere: namq; marem cohibent callosa uitellum.

Cibos quot modis iuuent, notum est. Nullus alius cibus, ait Plinius, qui in ægritudine plus alat, neq; oneret: simulq; uini usum & cibi habeat. Ouum durum, inquit Celsus, ualentißimæ materiæ est: molle uerò uel sorbile, imbecillißimæ.

Et Dioscorides quoq; hoc loco molle magis nutrire quàm sorbile testatur, & molli rursum quod durum est. Sed de ouis quid sentiat Paulus, uide lib. 1. Seruari oua in tomento, aut hyeme in paleis, æstate in furfuribus utilißimum tradit Plinius. Sale exinaniri creduntur. Et inter alios custodiendi modos dicit Columella nonnullos solida, multos etiam fresa faba coaggerare. Germani ouum ein ey. Galli ung ocuf appellant.

gresse hopper

Cicadæ. Caput XLIII.

CIcadæ quæ inassatæ manduntur, uesicæ doloribus prosunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cicadæ nostræ Germaniæ peregrina ac incognita animalia, hæ unæ omnino in animalium genere ore carent. prolixum quiddam compactum, indiuisumq; gerunt, simile ei quod linguæ speciem refert, in ijs quibus aculeus in ore, eoq; ipso rorem hauriunt, alimentum unum & peculiare. Excrementum ei cadis nullum in aluo reperitur. Plura earum sunt genera, quæ magnitudinis modo differunt, ut Aristoteles l[illegible] de historia animalium copiosius tradit.

Locustæ. Caput XLIIII.

kinde of gresse hoppers

LOcustæ odoris suffitu urinæ difficultates adiuuant. præsertim quæ fœminas malè habēt. earum carnes nullo sunt in usu. Est & quoddam genus locustæ, quæ asiracos aut onos dicitur, sine pennis, prælongis cruribus. exiccata autem si ex uino bibatur, contra scorpionis morsus magnopere proderit. hac abundè uescuntur Aphri, qui Leptin incolunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Locustæ Germanis Hewschrecken. Gallis saulterelles dicuntur.
Locusta est insecti generis, uolucre animal. Italis uulgo Caballeta dicta, quæ pedes ultimos habet longißimos, & cætera.

a yron.

Ossifragus. Caput XLV.

VEnter eius auis quam Latini ossifragum appellant, particulatim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oßifraga auis ex genere aquilarum, Germaniæ peregrina est, hanc quoq; uim quam illi Dioscorides attribuit, nostri medici motacillæ ascribunt.

Galerita. Caput XLVI.

larke.

GAlerita auicula est parua, apicem in uertice, pauonis modo, gestans. quæ assa & in cibo sumpta, cœliacos adiuuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galeritam alij alaudam, Germani uero ein Waldt lerch uocant, hæc auis Romanæ legioni nomen dedit: nam apud Romanos alauda dicta est. Galli galeam siue galeritam, alaudam uocant, quare milites galcati à Romanis dicti alaudæ. Itaque cum Cæsar ex Gallis conscriberet legionem, alaudam appellauit. Omnia uerò quæ hoc capite Discorides de alauda scribit, illud falsò attribuit Scrapion Arabs upupæ.

Hirundinis

Hirundines. Swallowes Caput XLVII.

DIssectis crescente luna pullis hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in uentre eorum lapillos offendes: è quibus duos, unum colore uarium, alterum purum eximes. ij priusquã terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialib. proderũt, & sæpe prorsus eos recreabunt. Hirundines, uti ficedulæ, in cibo, aciei uisus medicamẽtum præbent. tam pullorum quàm matrum in fictili olla crematarum cinis cum melle oblitus, oculis claritatem adfert. anginę eo commodè perunguntur. uuæ & tonsillarum inflammationibus hoc cinere succurritur. & ipsæ & pulli exiccati, si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur.

A Swallowe

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cinis recens hirundinum in diabesasa recipitur. Pulli hirundinum cum primis in fictili super prunas usti, diachelidonium stomaticũ ad Anginas Andromacho faciunt apud Galenum. Hirundinum stercus acre & digerens, ut aliorum animalium magis, minus.

Aristoteles in Samo ait albam nasci Hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit, statim quidem excæcatur, pòst uerò uisum recipit, & sicut ille dicit, sic acutè quemadmodum à principio uidet.

Cinis pullorum hirundinum medetur anginæ, ut hoc loco Dioscorides testatur, & Celsus libro quarto scriptum reliquit. Hirundinis cerebrum ex melle illitum ad suffusiones facit. Hirundo Germanis ein Schwalb dicitur.

Ebur. yvorie Caput XLVIII.

EBoris scobe illito paronychia sanantur. Vim adstringendi ebur obtinet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ebur tota substantia cor roborare, & conceptum iuuare, practicis scribitur, frigidum siccum primo gradu. Germanis Helffantbeyn.

Suillus talus. Caput XLIX.

The heele bone of the Swyne.

SVis talus comburitur, dum è nigro albescat. qui tritus & potus inflationibus coli, longisq; torminibus medetur.

Ceruinum cornu. Caput L.

The hartes horn

CEruini cornus cinis elotus, binis ligulis epotus prodest dysentericis, excreantibus sanguinem, cœliacis, regio morbo, & uesicæ doloribus cum tragacantha. fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cum liquote huic rei accommodato. Cerui cornu conrusum, crudo fictili luto circumlito, & in furnum indito: uritur donec albescat. id cadmiæ modo elotum, ulceribus oculorum & defluxionibus salutare est, infrictum dentes expurgat. crudi cornus suffiti ni-

dore serpentes fugantur. ferue factum in aceto, si eo gingiuæ colluantur, maxillarum à dentitione dolorem adimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cornibus cerui & capræ ustis, & (si opus est) lotis utimur ad dentium candorem, gingiuas mollitie fluidas, dysenteriam, fluxiones in oculos, oculorum ulcera, quia tergent sine rosione: tamen nec dolorem leniunt, nec coquunt, quia frigida sicca.

Ceruinum cornu, Germanis Hirtz horn, *Gallis corne de cerf.*

Eruca. Caput LI.

the Caterpiller

ERucis quæ in oleribus gignntur, cum oleo peruncti, à uenenatis bestijs feriri negantur.

EXPLICATIO.

Erucæ uermes sunt frondes arborum erodentes, quare ab erodendo erucas dictas uolunt, aliqui Græcorum erucam Chryselidem uocant. Germani ein Raup/ *&* Holtzwurm.

Cantharides. Caput LII.

Greene flies called Cantharides.

EFrumentis congestę cantharides ad recõdendum idoneæ sunt. quæ fictili uase non picato conduntur, & raro linteo obligato ore, & deorsum conuerso suspẽduntur super aceti feruentis quàm acerrimi halitum, donec æstu exanimentur, postea lino transfixæ reponuntur. Potentissimæ omnes uariæ, luteis lineis, quas in pennis transuersas habent, promissoq; corpore crassæ, ac blattarum modo perpingues. sed inertes ac imbecillæ, quæ unius sunt coloris.

EXPLICATIO.

Totis utitur Galenus ad psoras, lepras. Hippocrates caput & pedes aufert, lib. de fœminarum morbis. Hæ uesicam ulcerant solæ, ureticis autem salubriter miscentur.

Buprestes, & pinorum erucæ. Caput LIII.

the blacke beetle

SImili modo reconduntur buprestes, genera quædam cantharidum, & pinorum erucę, quę supra cribrum suspensum feruenti cinere paulisper intostæ, reponuntur. uis omnium communis erodere, ulcerare, calorem eli cere. qua de causa admiscentur medicamentis quæ lepras, ferasq; lichenas & carcinomata sanant. menses ciunt pessis emollientibus additæ. Aliqui cantharidas antidotis impositas, aquæ subter cutem auxiliari prodiderunt: argumento, quòd urinam moueant. Alij pennas pedesq; contra potarum ueneficia remedio esse tradiderunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Buprestes uulgo ein Knölster *quòd boues rumpantur hoc animante, sic dictæ. Pini erucæ* Die würm von fichten *appellatæ, non ut cæteræ, pini frondes, sed ipsum lignum sub cortice erodunt: Luscinijs gratissimus cibus.*

Salamandra. Caput LIIII.

SAlamandra lacertæ genus est, iners, uarium, quod frustra creditum est ignibus non uri. Vim habet erodentem, calfactoriã, exulcerantem. additur, ut cantharis, in

ris, in

Salamandra.

ris, in medicamenta quorũ uis est exesse, & lepras abolere similiq; modo reconditur. liquefacta * in oleo pilos euellit. exenterata, detractis pedibus & capite in melle seruatur ad eundem usum.

A Salamander

*Alij crematæ cinis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Salamandra non continuo, nec semper in igne uiuit, ut hoc loco Dioscorides quoque testatur, sed aliquantulum in eo durare potest, nec est adeò ignotum animans: Imò illud quod Germanicè ein Olm / uel Moll, cuius picturam damus, appellatur. Et falsum est ex eius pilis, quos nullos habet, inextinguibilem telam fieri. Nam huiusmodi materia est uel ex Amiantho lapide, uel ex quodam apud Plinium lini genere, si non & id Amiantho lapidi idem fuerit.

Araneus. Cap. LV.

ARaneus, quem holcum, alij lycon, id est, lupum uocant, subactus cum splenio, & linteo illitus, prolatusq; utrisq; temporibus aut fronti, tertianos circuitus persanat. tela eius imposita sanguinem sistit. uulnera quæ summam cutem occuparunt, ab inflammationis iniuria uindicat. Est & alterum aranei genus, qui candidam, tenuem, densamque telam orditur: quem in aluta ligatum, & lacerto appensum, quartanis circuitibus mederi narrant. decoctus ex rosaceo & infusus, aurium doloribus auxiliatur.

The Spyder.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀράχνη. Latinè araneus. Germanicè Ein spin.
Araneorum plura genera uide apud Hermolaum Barbarum, in Coroll.

Lacerta. Cap. LVI.

LAcertæ caput intritum & appositum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. uaros*, formicantes uerucas & pensiles, quas acrochordonas uocant, tollit. iecur exesis dentibus coniectum dolores finit. si diuulsa admoueatur, ictis à scorpione leuamentum præstat.

A Swifte

*Alij clauos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lacertum & lacerta, utroque genere dicitur. Iuuamenta eius lege apud Plinium libro 8 cap. 39. Græcè σαύρα. Germanicè Ein eydechs dicitur. Quanquàm est & genus herbæ Saura Plutoni sacra, de qua in Nicandro.

Seps. Cap. LVII.

SEps, quam aliqui lacertam chalcidicam uocarunt, in uino pota morsus suos sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Seps ideo etiam Chalcis appellatur, quod à quibusdam lineis, æris speciem, similitudinemq; gerentibus, eius dorsum distinguatur. Itemq; ad octo palmorum longitudinem accedit, tum in Syria, & Libya, & Cypro nascitur, in saxis domesticam sedem solet habere.

Scincus. Cap. LVIII.

SCincus aut Aegypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus, quamuis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Est autem terrestris crocodilus sui generis. Sale inueteratus cum nasturtio, aiunt carnes quæ renes amplectantur id sibi uirium uendicasse, ut si drachmæ pondere bibantur, uenerem accendant, uerùm decocto

A Crowdell of the earthe

lentis cum melle aut semine lactucæ cum aqua poto, ueneris cupiditates inhibentur. additur in antidota.

Crocodill of the ...rthe.

Scincus siue Crocodilus terrestris.

Stinci Officinarum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Recens scincorum, crocodilorum terrestrium, tanquàm pudendum ad uenerem intendentes quidam bibunt: alij sumen quoque & caudam assumunt: unde compositio est Actuario diascincu. Officinæ corruptè stincum marinū uocant, & aliud genus lacertæ ostendunt in paludibus & cœno uiuens, à uero crocodilo longè diuersum.

...nge wormes or ...ngle sothis

Terreni uermes. Caput LIX.

TErreni uermes impositi, præciosos neruos glutinant. tertianas discutiunt decocti cum anserino adipe. infusi, affectis auribus medentur. cum oleo autem decocti, si in contrariam aurem instillentur, dentium doloribus præstant auxilium. triti in potu ex passo urinam ciunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

γῆς ἔντερα, hoc est, intestina terræ Græcis. Plinio autem & Latinis uermes terreni. Germanis Regen wurm dicūtur. similes sunt lumbricis, qui aluo et intestinis innascuntur, ἕλμινθες στρογγύλαι, id est. rotundi Græcis appellati. quare permiserunt sibi etiam uermes terrenos lumbricos appellare, magno errore si quis in rei medicæ usu, pro uerme terreno lumbricum ex aluo humano adsumat, quum uermes terreni exigendis ex aluo lumbricis, in potu ab Aëtio prebeantur.

Shrowe

Mus araneus. Cap. LX.

MVs araneus dissectus & impositus, sui morsus ueneficia luit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Mus araneus qui Germanicè Ein Zysmauss/ dicitur, si in orbitam inciderit, tanq̄ uinculis capitur, ac moritur: ei qui ab eo fit morsus remedio est, ut Dioscorides tradit, terra ex orbitarum transitu sumpta, eaq; simul ut uulnus aspersum sit, statim sanatur.

...yse and ratte

Mures. Caput LXI.

MVres, qui in domibus oberrant, concisos scorpionum plagis utilissimè imponi, in confesso est. si inassatos infantes ederint, oris saliuam exiccari promittunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plura esse murium genera liquet, ut Pontici, alpini, herinacei pungentibus pilis. Omnium autem naturæ murium Aristotel. sexto naturæ animalium meminit his: Murium mirabilis est præter cætera animalia, cum numero, tum celeritate. Iam enim fœmina prægnante in uase milliario aliquando occupata, paulò pòst reserato uase, musculi numero uiginti & centum reperti sunt, hæc ille, & multa id genus, qui plura uolet locum habet quem adeat.

Murium

Murium capitum caudarumq; cinere ex melle inunctis, claritatem uisus restitui dicunt, multoq; magis gliris aut muris syluestris cinere.

Lac. Mylk Caput LXII.

LAc generatim omne boni succi est. corpus alit. aluum emollit. stomachum et intestina inflatione uexat. uernum tamen dilutius æstiuo habetur. & è uiridi pabulo aluum magis emollit. Probatur autem candidum, æquali crassitudine, quod ungui instillatum cogitur. aluum minus tentat caprinum, quoniam pecus hoc adstringentibus pabulis, robore, lentisco, & oleaginis frondibus, & terebintho magna ex parte uescitur, inde stomacho accommodatissimum reddi solet. ouillum autem dulce, crassum, & præpingue, non usqueadeo utile stomacho. Bubulum tamen, asininum, & equinũ, uentri magis idonea, sed ipsum turbant. Quibus in locis pecora scammoniam, ueratrum, clematidem, aut mercurialem pascuntur, lac omne uentrem & stomachum subuertit: quale in Iustinis * montibus esse, à nobis proditum est. Siquidem capræ quibus candidum ueratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in uomitiones effundit. uentrem adstringit lac omne decoctum, præcipueq; candentibus calculis marinis exustum: & in summa, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præsertim faucium, pulmonis, interaneorum, uesicæ & renum. foris uerò contra pruritum cutis, eruptiones papularum, & uitiatos corporis succos, recens cum melle crudo, addito sale, datur exigua aqua dilutum. minus inflat quodcunque semel feruefactum. decoctum cum calculis marinis ad dimidias, ulcerosas uentris fluxiones adiuuat. Lac quodcunque serum continet implicitum: quod ubi discessit à lacte, multò potentissimum ad purgationes redditur. datur quibus sine acrimonia uolumus deiectionem moliri, ut melancholicis, comitialibus, lepris, elephantijs, & erumpentibus toto corpore papulis. Ex omni lacte fit, quod schistum, id est, scissile, appellant. Lac autem fictili nouo feruet, ramoque ficulneo recenti mouetur, insparsis, postquam bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulsi cyathis, quot sunt heminæ lactis. ita enim serescens liquidum ab eo diuiditur, quod in caseum concreuit. sed cùm feruet, ne superfundatur, cõueniet spõgia ex frigida cõtinuò fictilis labrũ detergere, sextariumq; argenteum frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla singulis, usque ad quinas, ita ut intercedentibus spacijs potantes ambulent. Lac autem recens efficax est contra rosiones ustionesq;, ab exitialibus medicamentis factas, uti à cantharidibus, aut salamandra, bupreste, aut pinorum eruca, hyoscyamo, dorycnio, aconito, aut ephemero. præsertim bubulum ad id eximiè confert. gargarizatur autem exulceratis faucibus, tonsillisque. Asininum peculiariter collutos dentes gingiuasque stabilit. fluxiones alui, si ulcera sentiantur, tenesmosque, ouillum, bubulum aut caprinum cum marinis lapillis decoctum, sistit. per se autem & cũ hordeaceo, ptisana aut halicaceo cremore infusum magnopere intestinorũ rosiões mitigat. exulceratæ uuluæ immittitur.

Humanum lac dulcissimum est, & maximè alit. mammis autem exuctum, prodest tabi & stomachi rosionibus. contra haustum leporem marinum præsidio est. oculis cruore ex ictu suffusis, cum thuris polline instillatur. podagricis utile est cum meconio & cerato illitum. Lac omne respuendum splenicis, hepaticis, comitialibus, uertiginosis, & neruorum uitiò laborantibus, febriculosis, & capite dolentibus: nisi si quis interdum purgationis gratia, ut ostendimus, schistum præbeat. Primiparæ canis lacte perunctos narrant glabrescere. potum contra uenena antidoti uicem obtinet. abortus mortuos expellit.

Mylk

De hoc supra lib. 1. cap. 9.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lac lauat, terget sero; emplasticum est butyro et caseo: ob hæc acres & mordaces fluxiones obtundit, recens intendum.

Caseus

Chese

Caseus. Chese Cap. LXIII.

CAseus recens sine sale sumptus alit. stomacho utilis est, & facile in mẽbra delegatur, corpus auget, aluum modicè emollit. alius tamen alio præstantior, pro natura lactis à quo conficitur. decoctus autem & expressus, deinde inassatus, aluum sistit. illitus, oculorum inflammationibus & sugillatis prodest. Qui uerò recens salitus est, minus alimenti præbet, corpus aptè minuit, stomacho aduersatur, negotium uentri interaneisque exhibet. uetustiore sistitur aluus. Sero quod à caseo manauit, quam optimè canes aluntur. Quod hippacen uocant, caseus est equinus. ea uirus redolet, magnopere alit, bubuloq́ꝫ proportione respondet. Nec desunt qui hippacen, equinum coagulum appellarint.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Caseus recens refrigerat, repellit, siccat, uulnera etiam magna glutinat. Ex uetustate uerò acer, cùm pernæ decocto subactus tophos eliquat & aperit.

Butter

Butyrum, & eius fuligo. Cap. LXIIII.

*Alias lactis sui facultate præditum.

E Lacte pinguissimo probatum fit butyrum, quale ouillũ est: fit & ex caprino, agitato in uasis lacte, donec pingue separetur. Butyrum natura oleosum est & emolliens*: unde largius epotum, uentrem resoluit. prodest, ubi oleum non adfuerit, contra uenena. cum melle si infricetur, dentitiones adiuuat. gingiuarũ pruritus, & oris ulcera infantibus emendat. illitum foris capaciora alimentorum facit corpora, & ab albidis pustulis per summa scatentibus asserit. contra inflammationes & duritias uuluæ, quod nec uirus resipit. nec uetustatem sentit, butyrum efficax est. dysentericis, & coli exulcerationibus infunditur. in medicamenta addi solet quæ pus mouent, utile præsertim cùm nerui, aut cerebri membranæ, uesicæ ceruix, uulnera acceperint. id autem purgat, replet, carnem creat. ab aspide percussis utilissimè imponitur. recens obsonijs additum olei uicem pensat. & adipis uice fungitur in bellarijs. Colligendæ ex eo fuliginis ratio hæc est: Butyrum in lucernam nouã ingestum accenditur, fictilique operculato quod supernè in siphunculi speciem desinat, & infima parte cuniculos clibani modo habeat, crematur, & subinde aliud in absumpti locum sufficitur, dum coaceruetur fuliginis modus, quem facere institueris. penna pòst deraditur ad usus. Eius effectus est in medicamentis oculorum, exiccare & adstringere. fluxiones cohibet, & ulcera celeriter ad cicatricem perducit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Butyrum Germanis Butter/ & ancken. Gallis buyre. Hispanis manteca dicta, minimum terget, ut decoctum Glycyrhizæ: coquit item & digerit, bubonas, parotydes, oris phlegmonas in pueris & mulieribus, gingiuas puerorum cum dolore dentientium crebro illitu tenuat, quantum meli: idem lacti canino, & leporis cerebello tribuit Archigenes. Expuitionem Butyrum promouet (maximè cum melle aut Saccharo) in pleuritide & peripneumonia, quos affectus etiam coquit.

In unguentis potissimum fuliginis usus est. Fumi par est, quæ parieti inhæret: quippe fuliginem fumum crassiorem condensatum uocamus, Germani Rüß.

Medicina lanarum. Cap. LXV.

The flatte wolle [of] the necke and flanckes of the sheepe.

SVccidæ lanæ molles, è collo fœminibusq́ꝫ laudatissimę habentur. Subueniũt inter initia uulneribus, percussis, desquammatis, liuidis, ossibus fractis, aceto, oleo aut uino imbutę. siquidem facile succos cõbibunt quibus immerguntur. & ob pecudũ sordem, sic enim œsypũ uocant, emolliunt. capitis, stomachi, aliarumq́ꝫ partiũ doloribus, cũ aceto & rosaceo efficaciter imponuntur. Crematarũ lanarum

lanarũ cinis crustas obducit, excrescẽtias in carne cohibet, et ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem & carptę, in fictili crudo, cæterorum more, uruntur. Nec secus fimbriati marinarum purpurarum flocculi cremari solent. Aliqui cum sordibus lanas carpunt, & melle irrigant, eodemq; modo urunt. Alij in fictili oris patuli, uerucula inter se distantia cõponunt, & cõcerptas carminatasq; lanas oleo ita suffusas ut ne stillare qdem possint, assulis tedę subiectis, & eisdem lanisq; permutatim interstratis, leuiter succendunt, & ustas tollũt. quòd si è teda pix, pinguitudoue ulla profluxit, collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. cinerem in labellis, aqua addita, manibus confricant, & considere patiuntur: idq; sæpius, mutantes aquam donec linguam adstringat, nec mordeat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Conferunt humano generi lanæ, tum ad tuendum corpus à frigore, tum ad sanitatem ualent, potissimum succidæ: quas ita describit Varro libro rei rusticæ, cap. ultim. Tonsuræ tempus inter æquinoctium ad uernum & solstitium, cùm sudare incœperint oues à quo sudore recens lana tonsa succida est appellata, Germanicè Schmutzig wollen/rohe vngewaschen wollen &c. Lanæ igitur huiusmodi plurima præstant remedia ex oleo uinoq; aut aceto, prout quæq; mulceri, moderari opus sit & astringi laxariue.

Lana succida et sordida contusis utilis ob œsypium: lota uerò est uice linamenti capiti: usta autem acris, calida sicca, tenuium partium.

Oesypum. Caput LXVI.

OEsypum uocant Gręci, succidarum lanarũ pinguitudinem. Cuius parandi ratio hęc est: Succidæ molles, radicula nõ curatæ, calida aqua lauantur, & quibuscunq; sordibus expressis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoq; impetu ligula, uti respumet, agitatur, aut lignea rude ualidiuscule conturbatur, quò largius sordida spuma colligi possit, deinde marina respergitur. & considente pingui quod supernatabat, collectoq; in altero fictili uase, denuò aqua in labellum fusa agitatur. spuma iterum mari perfunditur, & demũ eximitur. hoc tantisper fieri solet, dum consumpta pinguitudine nihil prorsus spumæ extet, collectum œsypum manibus emollitur, & si qua insedit spurcitia, confestim demitur: exclusaq; sensim omni aqua, recentiq; affusa, manibus misceatur, donec admotum linguæ œsypum, astringat leuiter, nec mordeat, atque pingue candidumq; spectetur, tum in fictili uase conditur. Verùm omnia feruido sole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus, non secus atque ceratum mulieres, confricant: ita enim candidius redditur. Alij elotis lanis & sordibus quibuscunq; exemptis, ac lento igni in æneo uase ex aqua decoctis, pingue qđ supernatat collectum, aqua, ut diximus, lauant: colatumq; in fictilem patellam, quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atque soli mandant, donec candidum fiat, & satis crassum. Alij bidui spacio aquam effundunt, nouamq; adijciunt. Melius est læue, radicula non curatum, quod succidarum uirus oleat, & si manu in concha fricetur cum aqua frigida, albescat, nihil in se duri aut concreti habens, ueluti quod cerato aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet ulcera, & emollit, præsertim sedis ac uuluæ, cum meliloto & butyro. in uellere appositum, menses & partus euocat. ulcera non aurium modò sanat, sed & genitalium cum anserino adipe. contra erosos angulos oculorum, scabiososq;, genas quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia, efficax est. In testa noua torretur, donec redactum in cinerem pinguitudinem amittat. Ex eo etiã fuligo colligitur, uti demonstrauimus, quæ in oculorum medicamenta commodè addi solet.

EXPLICATIO.

Oesypus est succidarũ lanarũ pinguitudo, ut Dioscorides præsenti capite docet, ὕσωπον & ὕσω-[illegible] ὑγρὸν apud Paulum aliquoties legitur, unde opinor practicis consuetudo appellandi hyßopum humidum,

humidum, pro œsypum, uolentibus ab hyssopo herba separare: ὀισυπος autem Galeno cum Dioscoride semper dicitur.

Coagulum. Cap. LXVII.

LEporis coagulum tribus obolis ex uino, uenenatorum morsibus, cœliacis, dysentericis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus, ac reiectionibus à pectore, auxiliatur. sanguinem in grumos concretum discutit. post menstruas purgationes appositum uuluæ cum butyro, præstat mulieribus ut concipiant. potum uerò partus enecat, & à puerperio, pariendi spem adimit. Equi coagulũ, quam hippacen aliqui uocant, priuatim cœliacis dysentericisq́; conuenit. Hœdi, agni, hinnuli, capreæ laticornis, & dorci, apri, cerui, uituli, bubaliq́; coagula similes naturas sortiuntur. contra aconiti potum in uino, & concretum lac in aceto, conuenienter assumuntur. Hinnuli priuatim triduo à purgationibus admotum, partus spem intercipit. Vituli marini, castorei uires repræsentat. comitialibus, strangulatis uuluis, potu conferre existimatur. Sed si sit uituli marini, hoc experimentum est: aqua inspergitur, qua paulisper cum alterius animantis, tum præcipuè agni coagulum, maduerit. nam si erit syncerum, statim liquescit in aquam: sin minus, consimile permanet. Excipitur autem catulis, qui nondum natare possunt. in summa, coagulum omne dissipata cogit, & coacta dissoluit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coagulum omne Germanis Rymm/ lypp *&* kâß lypp *appellatum, ex lactis in uentriculo primo corruptione acre, digerit, siccat. Lac aut sanguinem in uentriculo coagulatum dissoluit: leporinum omnium est præstantissimum. Qui igitur menses immodicos cum* Practicis *&* Medicorũ *uulgo queat sistere, cùm calidum sit uitandum, ubi sanguis fluit, aut fluxurus est?*

Adeps. Caput LXVIII.

ADeps anserinus aut gallicenaceus recens & sine sale conditus, ad uuluæ uitia proficit. sale inueteratus, & qui temporis spacio acrimoniam concepit, uuluæ inimicus est. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus adipis quem curare institueris, obstructo diligenter uase, flagrantissimo soli exponitur, eliquescens inde humor in fictile alterum excolatur, donec adeps omnis absumatur, mox loco uehementer frigido reconditur, & ad usus digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis uicem penset. Est & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusq́; in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momento, mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant. Suillus adeps & ursinus hoc curantur modo: Recens, præpinguis, renibus potissimum detractus, in largiore aqua cœlesti & quàm frigidissima, exemptis tunicis, diligentissimè manibus confricatur, et exprimendo fermè siccatur, subindeq́; noua aqua abluitur. cæterum fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur, & subditis leuibus prunis spatha mouetur, eliquatusq́;, colo transfunditur in aquam: ubi uerò refrixit, & guttatim aquã omnem exclusit, in prelotũ fictile demittitur, & infusa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quò facilius fæculentũ uirus pessum eat: postea in pilam spongia madefactam transfunditur: ubi coire cœpit, residens in imo sordes eximitur. tertio citra aquam eliquatur, repurgatusq́; fictili bene operculato, perquàm frigidis locis reponitur. Hircinum seuum, ouillum, ceruinumq́; ita curato: Elotum ex his quodcunque, tunicis, ut in suilli mentione dictum est, exemptis, pilæ emolliendum tradito, ac manibus fricato, affusa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentum uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, sed nitida spectetur. deinde in ollam fictilem conijcito, & adiecta aqua ut superemineat, leui pruna liquefacito, & moueto, atq; in aquã colato: cumq; refrixerit, iterum in loto fictili eliquato, & quæ antè diximus facito. tertiò sine aqua liquefactum, in perfusam liquore pilam colato, refrigeratumq;, ut in suilli ratione diximus, recondito. Bubulum autem seuum, renibus maximè detractum, exemptis membranis, aqua marina ex alto petita eluendũ est, m[illegible] ox

est, mox in pila tundendum diligenter, affusa maris aqua. cum uerò dissolutum fuerit, in fictilem ollam conijciendum, & marina aqua, quæ non minus dodrante superemineat, proluendum. decoquendum donec omnis aboleatur odor, additis ad singulas seui Atticas minas, quaternis Tyrrhenicæ ceræ drachmis: ex colatumq́; detractis quæ pessum ierãt sordibus, in nouo fictili reponendum, opertumq́; soli interdiu credendum, ut ad candorem reducatur, & odoris uirus euanescat. Priuatim taurorũ pingue sic curari debet: Renibus euulsum pingue profluẽte amnis aqua abluito, detractisq́; tunicis, fictili nouo postquã exiguũ salem inspersẽris, liquefacito, dein in nitentem aquã ex colato, & ubi concrescere cœpit, manibus iterũ cõfricando uehemẽter lauato, aqua sæpius infusa, refusaq́; donec quã optimè elotum uideatur. rursus in olla cum pari modo uini odorati decoquito, & cum iterum efferbuerit, dempto ab igni uase, ibidem sinito pernoctare. postridie si grauiter adhuc oleat, noua olla repetitum, uino odorato perfundatur. eadem quæ prius fiant, dum omne uirus euanescat. Colliquatur & sine sale, præsertim affectionum earum causa, qbus sal aduersari solet, sed ita paratum nõ magnopere albescit. Eodem modo pardorũ ac leonũ* pinguia curari oportet. Taurinum autem et uitulinum pingue, necnon ceruinum, atq́; etiam huius animalis medulla, odoramentis imbuitur hac ratione: Pingue q̊d odoratũ reddi debet, demptis, quo diximus modo, membranis, elotum et uino quàm odoratissimo, nulla maris aqua diluto, feruefactum, pernoctare sinitur: alterũ id genus uinum eadem mensura infunditur, colliquatur, & exquisitè colatur, nouemq́; eius heminis, iunci Arabici septem drachmę adijciuntur. Quod si ipsum odoris fragrãtioris fieri uoles, quadraginta floris eiusdem drachmę, cũ paribus palmæ, calami, & casię modis addũtur, & xylobalsami, aspalathi singulę drachmę, cinnamomi, cardamomi, & nardi, singulę uncię. omnia exactius tunduntur, et affuso uino odorato, in uase operto, q̊d supra carbones firmiter collocatũ sit ter efferuescunt, & semoto ab igni uase inibi pernoctãt. postridie uinũ effunditur, aliudq́; generis eiusdem adijcitur ter simili modo bene cõferuescat, deinde matutinis exempto adipe uinum effundatur, & abluto uase, si qd imo subsidens hęsit, detergatur, postremo eliquatum pingue & excolatum, ad usus reconditur. Hoc autem modo odoramentis imbuitur, quod antea curatum est. uerùm antè dicta prius inspissari solent, quò facilius sibi odoramentorũ uires adsciscant. Itaq́; assumens quodcunq; horum uoles, cum uino feruefacito, impositis unà myrti ramulis, serpyllo, cypero, item aspalatho plenius tuso. aliqui tamen ad hunc usum, uno duntaxat horũ contenti sunt. cum aũt ter efferbuit, exemptum leniter, & linteo colatum, aromatis, uti expositum est, imbuitur. Adipibus spissamenta sic fiunt (quemcunq; acceperis, oportet ut recens tundatur) Syncerus & sanguinis expers adeps, reliquas habens notas quas sæpe retulimus, in ollam nouã demittitur, infuso uino albo, uetere, adorato, quod semipedis altitudinem superet. lento igni feruescat, dum uernaculus odor aboleatur, planeq́; uinum redoleat. at ubi deposito uase refrixit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo uini eiusdem sextarij, & seminis Loti, eius inquam cuius è ligno ludicrę tibię factitantur, tusi minæ quatuor adijciuntur, lento igni subinde miscendo decoquuntur, cumq́; odoris uirus euanuerit, excolatusq́; adeps refrixerit, una contusi aspalathi mina, cum amaracini floris minis quatuor, & uetere uino subigitur. nocte una hæc odorem rapiunt, combibũtue. postridie in fictilem ollam tricongialem ea omnia cum adipe iniecta, additis sextarijs tribus uini unà feruescunt, quousque & uim & odorem spissamentorum adeps ipse contraxerit, qui eliquescens colatur, & reponitur. Quòd si maiorem odoris fragrantiam efflagites, drachmas octo quampinguissimę myrrhæ uino maceratæ, quod multos in annos asseruatum est, misceto. Gallinaceus anserinusq́; sic odoribus imbui solent: Cuiusuis eorum percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur. erysisceptri, xylobalsami, palmę elatæ, & calami planè cõtusi, singulorũ sescuncia admiscetur. uini Lesbij ueteris cyathus unus adijcitur, ea ter efferuescunt prunis, mox uase sublato ab igne, die noctuq́; refrigerantur. postridie liquata per linteum crassum, mundum, in uas excolãtur. ubi uerò adeps

*Quidam addunt, suis angrestis camelorum, equorũ, & similia.

coierit, concha excipitur, fictiliq́ue nouo densius operto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id instituere oportet, æstate siquidem pinguia nō coguntur. Nec desunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adijciunt, quò facilius in unū corpus omnia coalescant. Eadem ratione suillus adeps & ursinus cæteriq́ue id genus, odor, odoramentis imbuuntur. Verum sampsuchi odorem adeps ipse repræsentabit hoc modo: Curati quāoptimè adipis, præsertim taurini, mina una, tempestiuiq́ue sampsuchi exquisitè confracti sesquimina miscentur, & insperso largiore uino digeruntur in offas, quæ in uase cooperto nocte quiescunt. matutinis in fictili olla leuiusculo igni, affusa aqua, leuiter coquuntur, dumq́ue suum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet: postero die detersa sorde quæ pessum ierat, sampsuchi, ut dictum est, contusi iterum sesquimina priori pastillo adijcitur, eodemq́ue modo in offas cogitur: alijs quę diximus peractis, decoquitur & colatur, & si qua fundo hæsit spurcicia, deraditur, & rigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anserinum, gallinaceum, aut uitulinum, à putredine tueri uelit, ita faciundum est: Quemuis adipem diligenter elotum & siccatum in umbra super cribrum, per lintea munda manibus uehementer exprimat, linoq́ue consutum umbroso in loco suspendat, & post multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle uindicātur à putredinis uitio. uis omniū est excalfacere, mollire, rarefacere. Taurinus adeps, bubulus & uitulinus aliquantum adstringunt. earundem uirium compos leoninus, nam resistere eum aiunt ijs qui insidias moliuntur. ceruino, elephantinoq́ue perunctos, serpentes fugiunt. adstringentior est caprinus, qua ex causa decoctus cum polenta, rhoë & caseo, dysentericis datur, & cum ptisanæ succo infunditur. ius decocti phthisicis in sorbitionibus prodest. datur quoque utiliter ijs qui cantharidū uenena hauserunt. hircinus, ut ualidissimè discutiat, podagricis auxiliatur, cū fimo capræ & croco impositus. huic proportione respondet ouillus. Suillus uerò contra uuluæ & sedis uitia idoneus est. ambustis igni medetur. è sue uetustissimus quisq; sale conditus excalfacit, et emollit, elotus uino pleuriticis prodest. cinere aut calce exceptus inflammationibus, fistulis, ac tumoribus succurrit. asininum tradunt cicatrices corpori concolores reddere. anserinus gallinaceusq́ue conueniunt muliebribus malis, & labiorum rimas, ad mangonizandā faciem, & contra aurium dolores. ursinum constat raptos uitio alopeciæ capillos restituere, pernionibus subuenire. uulpinus medetur aurium doloribus. Fluuiatilium pisciū pinguia perunctis oculis claritatem afferunt, si in sole liquescant, & melli admisceantur. uiperæ adeps contra oculorum hebetudines suffusionesq́ue efficax est, addita cedria, melle Attico, & pari oleo uetere. pilos alis euulsos perunctis radicibus recens & per se illitus obliterat, atque renasci non patitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Adeps seu pinguedo. Germanis Feyst/fettigkeyt & schmaltz. Gallis de la gresse appellata, calefacit, humectat magis uel minus, pro uaria animalium natura. Leoninus calidiß. siccißimus, id est, minimum humidus, potentißimè omnium digerit ob acrem multamque caliditatem, & partium tenuitatem, ob id scirrhis & inucteratis tumoribus tantùm aptus. Pardinus ei proximus, pardino ursinus, taurinus ursino uicinus, sed tanto quàm suillus calidior siccior, quanto minus leonino est calidius siccius: ab utroque enim ex æquo distat in amborum medio constitutus.

Suillus autem omnium propè humidißimus. Caprinus, præcipuè hircinus, craßior taurino, ob id celerrimè concrescit.

Inter taurinum & suillum fuerint uulpinus alopecias sanans, caninus, melinus, felinus, cuniculinus, equinus, uaccinus, camelinus, uitulinus.

Anserinus maximè tenuium partium, ob id in uolucrum genere præstat ad scirrhi curationem: Gallinaceus illi proximus. Adeps humanus omnium est temperatißimus. Iidem uetustate calidiores & sicciores euadunt ut oleum, mel, uinum.

Reponitur aut incuratus, lotus, siccatus in umbra, uel exemptis pelliculis fusus sole uel igni in uase duplici. Adeps cerui nullo medicamentorum mollientium est inferior.

Marye

Medulla. Caput LXIX.

LAudatissima est ceruina, mox uitulina, post hanc taurina, dein caprina, & ouilla. Colliguntur æstatis exitu, cum appetit autumnus: quippe cum alijs anni tẽporibus concrementum sanguinis, et ueluti caro friabilis, in ossibus inuẽniatur. nec facile cognosci potest, ni quis eã ossibus extrahat et recõdat. Oẽs medullę molliunt, calfaciunt, rarefaciunt, ulcera explent. ceruina perunctos uenenata fugiunt. Curãtur recentes, adipis modo, aquę respersu subactę, selectisq́; ossibus tantisper elotæ, & in linteum expressæ, donec aqua syncera emanet: & detersa sorde pinna, si qua innatet, liquatæ in duplicato uase, in pilam exprimuntur, & ubi coiere, omni fece quæ ad ima sidit derasa, fictili nouo reponuntur. quòd si libet incuratas reponere, facito omnia quæ de anserum & gallinarum adipe demonstrauimus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Medulla Germanis Marck. Gallis de la moelle dicitur, calfacit, rarefacit, emollit scirrhosq; quarumuis partium, præcipuè ceruina, & post hanc uitulina. Taurina, hircina acrior & siccior est. Loco sicco & edito & septentrionem spectanti reponitur, cum folijs lauri siccis, ne putrescant, aut situm ducant: quæ iniuria in locis humidis meridiem spectantibus eis accidit, sunt qui reponant bisariam adipum modo.

Fel. The gall Caput LXX.

The gall.

FEl omne curatur hoc modo: Recens præligato ore folliculi lino tandiu demissum in feruentem aquam, dum quis spacium trium stadiorum percursaret, mox exemptum siccatur umbroso loco, asperginem nõ redolente. Sed quod ad oculorum medicamenta adijci solet, ligatum lino in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur. circunuoluto ad os uasis lini principio, & aperto uase reconditur: est. n. uis omnium acris et excalfaciens. Intensis tamen & remissis uiribus differunt. siquidem pręstantius in effectu esse uidetur fel marini scorpionis, et piscis qui callionymus appellatur, marinæ testudinis, hyęnæq́;, item perdicis, aquilæ, gallinæ cãdidæ, & syluestris capræ, q̃d priuatim prodest cõtra suffusiones incipientes, et oculorum caligines, argemas, & genarum scabritias. ouillo, suillo, hircino, atq; ursino, taurinum multò efficacius. Felle omni perfacilem, pręsertim infantibus, deiectionẽ quis molietur, si intinctum eo tomentum aut fimbriã sedi subijciat. priuatim taurino anginæ cum melle punguntur. sedis ulcera sanat, & ad cicatricẽ usq; perducit. idem auribus fractis & purulentis cum muliebri lacte aut caprino instillatum medetur. & sibilo earundem ex porri succo. admisceri in sueuit, uulnerarijs emplastris & circumlinitionibus, quæ contra uenenata parantur. phagedænicis ulceribus, colis & scroti doloribus, ex melle prodest, lepras, furfures cum nitro & terra cimolia quàm optimè purgat. ouillum & ursinum cõtra eadem pollent; uerùm inefficacius hæc præstant. ursinum eclegmate comitiales adiuuat. fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis, prodest. naribus inditum comitiales erigit. syluestrium caprarum felle peculiariter peruncti lusciosi sanantur. hircinum idem obit munus. thymia abolet, & luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit. suillum autem contra aurium ulcera, reliquaq́; omnia, magno usu assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Felle animalium ob acrimoniam & calorem solo uix utimur, præter quàm ad aperiendas hæmorrhoidas, sed collirijs, trochiscis, alijsq; remedijs miscemus.

Fella piscium oculis sunt tutiora, ut eorundem hepata sicco hepati salubriora.

Lib. Tobiæ

Sanguis. Blood Caput LXXI.

Blood

SAnguis anseris, anatis & hœdi, utilissimè in antidota miscentur. Palumbi autem, turturis & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore suffusis, et recentibus eorũ uulneribus, lusciosisq́; illinuntur. peculiariter columbę sanguis, cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet. Hirci, capræ, cerui & leporis sanguis inassatus sartagine, dysenterias & cœliacorum profluuia sistit. in uino potus cõtra toxica efficax est. Leporinus sanguis ita ut tepet illitus, uitia cutis in

facie, lentiginesq́; emaculat. Caninus commodè ab his bibitur quos efferata in rabiem bestia momorderit. contra epotum toxicum auxilio est. Testudinis terrestris sanguinem epotum tradunt prodesse comitialibus. marinæ autem testudinis cum uino & leporis coagulo cuminoq́; contra serpentium morsus, & hausta rubetæ uenena, conuenienter bibitur. Taurinus cũ polenta illitus, duritias discutit, emollitq́;. Sanguis equarum * quæ admissuram expertæ sunt, in medicamenta additur quę erodunt, septica uocãt, Sanguiue chamæleonis genarũ palpebras euelli creditum est. Hoc.n. uiridiũ ranarũ sanguine pręstatur. Mẽstrua sanguis fœminarũ, circũlitu conceptũ inhibere existimatur: aut si omnino mulier mẽstrua supergrediatur. Leuat podagrę dolores et ignẽ sacrũ illitus.

** alij, equorũ admissariorum.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sanguis hirci quadrimi, bene habiti, aliquandiu nutriti uino albo, fœniculo, seseli, lauro, & cæteris calculum frangentibus, Augusto mense iugulati, medius effluens (nam primus tenuior, postremus crassior putatur) uase uitreo receptus, tectus linteo raro, sole siccatus, etiam cum myrrha, folijs lauri, & similibus, calculum potenter frangere dicitur Tralliano, Auicennæ, & cæteris practicis. Huic quandiu ab animali calet coquendi abscessus uim tantùm tribuit Galen. lib. 10. simp. qualem caprino, taurino, & cæteris calidis humidis modicè.

Quòd si hircinus sanguis adamantem frangit, sed calidus tantùm ab animali: sic lapidem calidus tantùm epotus fregerit. Quod & sanguinem uulpinum ex uena secta potum præstare audio. Ne autem coaguletur, Xenocratis exemplo, miscere poßis acetum ferue factum, aut coagulum.

Hirci quoque, capri, cerui, leporis, sanguinem sartagine frixũ, dysentericorũ & cæliacorum profluuium sistere tantùm hoc capite docet Dioscorides, non addit calculum frangere, quæ uis tenuibus conuenit, cum dictorum animalium sanguis substantia crassa & terrea, & cum calore siccatoria, dysenterias sanet.

Sanguis ex secta uena sinistra profluens lieni affecto infricatur Archigeni, lib. 9. com. ph. part.
Antidotum de sanguinibus quomodo parari debeat, uide apud Manardum.

Fimum. Caput LXXII.

ARmentarię bouis fimum si recens admoueatur, uulnerum inflammationes mitigat, folijs autem inuoluitur, & calfactum cinere feruenti superponitur. coxendicis cruciatus fotu compescit. illitum ex aceto duritias, panos & strumas discutit. priuatim suffitu fimi, quod à masculo boue redditum est, procidentes uuluæ reprimuntur, accensi nidore culices abiguntur. Fimum caprarum, præsertim in montibus degentium, potum in uino, regium morbum emendat. menses cit cum odoramentis haustum. & partus euocat. tritum in farinam, & impositum lanis cum thure, fœminarum profluuia sistit. cæterosque sanguinis impetus ex aceto cohibet. medetur alopecijs exustum, & cum aceto aut oxymelite illitum. cum axungia uerò impositum, his qui podagra tentantur, auxilio est. Caprillum in aceto decoctum imponitur serpentium morsibus, ulceribus quæ serpunt, igni sacro, & parotidibus. Vtilem ischiadici ustionem hunc in modũ accipiũt: In eo interstitio ubi pollex brachiali committitur, caua ueluti lacuna subsidet, in qua lana oleo imbuta substernitur, deinde sigillatim feruentes stercoris caprini pilulæ imponuntur, dum uapor per brachium ad coxam sentiatur peruenire. & coxendicis dolorem mitigare. adustio id genus Arabica appellatur. Ouillum illitum sanat epinyctidas, clauos, pensiles uerrucas, thymos, & ambusta ex aceto igni, rosaceo cerato exceptum. Fimum suis syuestris aridum, in aqua aut uino potum, reiectiones sanguinis sistit. uetustum lateris dolorem mulcet. ad rupta & conuulsa ex aceto bibitur. luxatis cum cerato rosaceo medetur. Tam asinorum quàm equorum fimũ siue crudum siue crematum, addito aceto, sanguinis eruptiones cohibet. armentarij, qui herba pascitur, siccum fimum liquatũ in uino, mox potum, contra scorpionum ictus magnopere auxiliatur. Columbinũ uehementius & excalfacit et urit. cũ hordeacea farina mixtum strumas

ex aceto

ex aceto discutit. carbunculos emarginat, tritum cum melle, lini semine & oleo. ambustis igni medetur. Gallinaceũ uerò omnia eadem, sed efficacius prestat. priuatim tamen cõtra uenena fungorum, et coli cruciatus ex aceto aut uino bibitur. Ciconiæ fimum, si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt. Vulturini fimi nidore partus excuti produntur. Murinum detritũ cum aceto, et illitum, alopecijs medetur. cum thure et mulso calculos expellit. subditæ infantibus muscerdę, alui deiectionem promouent. Caninum quod flagrãtissimo canis sydere fuerit exceptum, cum uino aut aqua potum, sistit aluum. Humanum stercus illitum, uulnera ab inflammatione uindicat, & obiter intumescere nõ patitur, sed ea statim glutinat. sicco ex melle anginę perungi commodissimè traduntur. Terrestris crocodili fimum, crocodileam uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremq́; seruat. Optima est candidissima et friabilis, amyli modo, minimè ponderosa, in humore statim eliquescens, quæ cum teritur, fermenti acorem quadamtenus refert. Adulterant eã sturnorum fimo, quos captos oryza pascunt, ipsumq́; non dissimile uendunt. Alij amylum aut cimoliã miscent, & adscito anchusæ colore per rarum cribrum paulatim exprimunt, ut se contrahat in uermiculorũ speciem: qui siccati pro crocodilea ueneunt. Inter omnes conuenire inuenio, humanum stercus caninumq́; gutturi impositum, anginis auxiliari.

EXPLICATIO.

Tria genera fimi Columella secundo libro memoriæ mandauit esse, quod ex auibus, quod ex hominibus, quod ex pecudibus fit, ubi de hac re plura. Item apud Plinium lib. 17. cap. 10.

Vrina. Cap. LXXIII.

HVmanam urinam suam cuiq; bibere, contra uiperæ morsus, ac uenena, incipientemq́; aquã inter cutem proderit. scorpionis, uiperæ marinorum, draconisq́; morsus ea conuenientissimè fouentur. Canina ad perfundendos canis morsus idonea est. pruritus & lepras nitro addito expurgat. sed uetus, ulcera capitis manãtia, furfures, psoras, & feruidas eruptiones, multò magis abstergit. nomas, & præcipuè genitalium, cohibet. auribus infusa manans pus supprimit: decoctaq́; in calyce mali punici, earum uermiculos abigit. Pueri impubis resorpta urina, orthopnoicis auxiliatur. decocta in æreo uase cũ melle emendat cicatrices, argema, caliginesq́;. ex ea et cupro idoneũ auri ferrumen cõficiunt. Quod in urina subsidit, illitu ignem sacrum mitigat. feruefactum cum cyprino, inditumq́;, uuluæ dolores mulcet. strangulatus leuat. genas deterget. oculorum cicatrices expurgat. Taurina, si cum myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina uiribus eisdem prædita est. priuatim cõminuit uesicæ calculos, & potu expellit. Caprina ad aquam quæ cutem subijt, cũ nardi spica quotidie binis cyathis cum aqua bibitur. urinamq́; per aluum extrahit. aurium doloribus instillata medetur. Asinina traditur renum uitijs mederi. Lyncis urinã, quã lyncurium appellant, simulac excernitur, glaciari coireúe in calculi duritiam, uulgò creditum est. quare quod de ea proditum est, uanum esse conuincitur. est enim quod à nonnullis uocatur succinum pterygophoron, ideo dictum quòd pennas ád se alliciat. Id potum ex aqua, stomacho aluoq́; fluxione laboranti conuenit. Asininæ urinæ potu renum uitĩa sanari traduntur*.

*Hæc clausula abundat. Cornarius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galenus huiusmodi impura medicamenta stercoris & urinæ, ut ingenuo & honestate mundiciei studioso uiro merito abominanda improbat: præsertim circa caput & faciem adhibenda, quo magis indigne ferendus est aliquarum urinarum, uel etiam humanarum potus, ex quo tamen pestilentia graßante in Syria, quidam conualuisse uidebantur, Galeno tradente ac asseuerante: item orthopnϾ gratia, pueri urinam bibere, non est necesse, quum alia sint multa pharmaca huic malo commoda, & quidam etiam eo poto opem non senserint. Verùm tam abominanda medicamenta etiam hodie durant apud aniculas quasdam, & uulgus fortè potioribus & purioribus indignum, non modo in

peste, & orthopnœ a, ac anhelosis. uerùm etiã in alijs tum uentris, tum intestinorum morbis, & præsertim in doloribus coli, utpote quòd uomitus irritando, & deiectiones cõcitando, omne uitium ualenter expurgent, uelut etiam Marcellus cap. 27 testatur.

Honyt

Mel. Caput LXXIIII.

PRincipem locum obtinet mel, quod Atticæ regionis est, præcipuè ex Hymetto, mox Cycladibus insulis, & è Sicilia, cognomine hybleũ. Magis probatur dulcius et acre, odoratius, subflauum, nec humectum, graue, et minimè fluxum, quod obsequacem lentitiã nõ facilè abrumpitur, tractumque resilit in digitos. Mel abstergendi uim habet. ora uenarum aperit. humores euocat, qua ratione in sordida ulcera sinusq́ꝫ cõmodissimè infunditur. decoctum atqꝫ impositum, abscedentem carnem glutinat. medetur impetigini coctum cum liquido alumine, & illitum. item aurium sonitui et dolori, cum fossili* sale trito, tepidum instillatur. lendes & fœda capitis animalia illitum* necat. nudam glandem recutitis operit, præsertim quæ circuncisione aperta non est, si melle præputium à balineo triginta diebus emolliatur. oculorũ caliginem discutit. faucibus, tonsillis, anginæ collutũ gargarizatúmue medetur. urinã ciet. auxiliatur tussi, & à serpente percussis. contra haustum meconium, cum rosaceo calidum assumitur. aduersus uenena fungorum, & rabiosi canis morsus linctum aut potum proficit. crudum tamen aluum inflat. tussim lacessit, & ea de re despumati usus aptior est. Primatum tenet in mellis genere uernum, deinde æstiuum. hybernum uerò, utpote quod crassius cõstet, deterrimum reputatur, ceraginis halitum expirat*: Quod in Sardinia gignitur mel, amarum est, quoniam apes inibi absinthio uescantur: quo uitia cutis in facie et maculæ aptissimè perunguntur. Heracliæ in Ponto quibusdã anni temporibus, propria quorundam florum dote, mel conflatur, quod qui edêre, mente abalienantur, ac sudore diffluunt. Remedio sunt, esitata ruta, & salsamenta, aut epotum mulsum, resumpta quoties uomitione reijciuntur. acre autem est, & olfactu sternutamenta mouet. Quod cum costo illitum, fœminarum cutem emendat, & cum sale sugillationes rapit. Est & aliud concreti mellis genus, quod saccharon nominatur. In India uerò & felici Arabia in arundinibus inuenitur. salis modo coactum est, dentibus, ut sal, fragile, aluo idoneum, & stomacho utile, si aqua dilutum bibatur. uexatæ uesicæ renibusq́ꝫ auxiliatur. illitum ea discutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt.

*Quidam, cremato.

*Collutum, alij.

*Alij ceragini faciundæ idoneum.

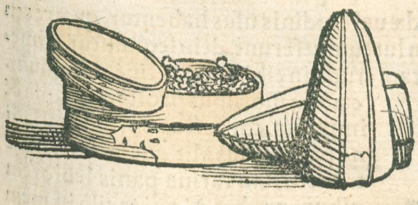
NOMINA ET EXPLICATIO.

Mel Germanis Honig. *Gallis du Myel dicitur, in succorum censum referri potest: quod autem est calidum, siccum ordine secundo, ut medicamentum: ut alimentum uerò, & dum actu nutrit, calidum humidum libro tertio temp. terget, alit, coquit, putredini resistit, ut uinum, non cogendo substantiam corporum quibus exhibetur, uti sal, sed siccando, tergendo, ora aperiendo, transitus purgando. Vrinas mouet, stomachum subuertit, ob id non miscendum remedijs uomentium: intemperies frigidas humidas tutò sanat, calidis siccis seu biliosis est aduersissimum, sinuosa ulcera glutinat. Coctum & despumatum minus acre, & tergens redditur, sed magis nutriens. Mel medicamentis miscetur, uel crudum, uel coctum, uel solum despumatum, uel cum his coquendum, aut solum despumanduum, aut ut crudum maneat. Cùm autem despumandum est, coquitur supra prunas aut flammam lignorum aridorum, & sine fumo.*

Mel optimum sit purum adeò, ut totum perluceat, odorum, flauum, acerrimum, dulcissimum, gustanti iucundum, consistentia nec crassa, nec liquida: sed tam sibi cohærens, ut continuitatem suam quasi linea longissima non intercisum seruet, si digito attollitur. Idem coquendo paucam spumam remittit, nec thymũ improbè olet. Albũ etiã ex Gallia Narbonensi præstantissimũ affertur, & pallidũ magis est primo apum mellificio. Sachar autem, ut uocant, & ipsum mellis species, ex India, et felici Arabia aduectũ, in calamis, ut (hoc loco Diosc. tradit) cõcrescit, minus dulce q̃ nostras: similiter tamẽ terget, siccat, digerit nec inimicũ stomacho est, nec sitim affert, ut nostras, quæ res ipsum à melle substãtia differre ostẽdit, Idẽ sal Indus quibusdã dictus uidetur, ui solis gutta extra cãnas extracta et densata.

Idem

Idem zuchara Arabum re ipsa esse apparet, solo differens compositionis modo per coctionem & expreßionem: noto quidem Varroni & Straboni, ignorato autem Dioscoridi, Galeno, Plinio. Nec tibi difficile fuerit rationes eluere eorum, qui Sacharum Græcorum à zuchara Arabum diuersum contendunt. Actuarius Sachar ubiq; scribit pro Arabum zuchara, uoce ab his suo more ex Græcis deprauata, aut fortasse contrà, cũ res ea fuerit Arabica, Græci ex his nomen mutuati sunt.

Sacharum rubrum est ipsa uelut spuma sachari, spurcitiẽ coctione deponentis, calidius et acrius sacharo, uti spuma mellis, melli. Germani zerfallen zucker. Galli Cassonade appellant.

Cera. Caput LXXV.

CEra optima est subfulua, subpinguis, pura, odorata, & halitum quadam tenus melleum referens, natione Pontica, aut Cretica. secundum locum obtinet candicans, & suapte natura pinguis. Candida fit hoc modo: Ex ea radunt album syncerumq́;, atq; transfundunt in uas, quod satis habeat marinæ ex alto petitæ, inspersoq́; nitri momento decoquunt. cumq́; iterum tertioue inferbuit, separatum uas refrigerant, ac ceræ pastillum eximunt, detersa sorde, si qua fortè adhæsit. tum denuò indita noua maris aqua feruet, uti retulimus, & uase dempto ex igne, fundũ ollulæ nouæ aqua frigida madefactum, in ceram summam suspensa manu intingunt, quò celerius concrescat, & quamminima portio extrahatur. suscepto primo ceræ orbiculo, iterum uasis imum aqua refrigeratum, tantisper in ceram immitti debet, dum tota excipiatur. orbiculi lino consuti, interuacante spacio, suspenduntur, & interdiu, continuo sub sole, noctu sub luna asperguntur, usq; dum perfectè albescant. uerùm si eximius ille candor desideretur, eadem factitari, & identidem recoqui operæprecium est. Nec desunt qui pro marina, in muria quàm acerrima semel aut iterum excoquãt, dein lagungula tenui, rotunda, ansam habente, extrahunt, postea orbiculos, substrato affatim cespite herboso, insolant, donec candorem summum contraxerit. Præcipiunt hoc obeundum munus uere, cum sol remissa uehementia humorem pariat, ut nõ facilè liquetur. Cera omnis mollit, calfacit, modicè explet corporea. datur in sorbitione dysentericis. ac milij magnitudine, decem grana ceræ hausta, lac in nutricibus non patiuntur coagulari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cera calidi frigidi, humidi sicci quodammodo media, crassæ essentiæ, emplastica, debiliter coquit admota, habet paulum quiddam digerentis calidæq; potentiæ, quæ melli plurimum inerat. Materia ob id est aliorum medicamentorum & refrigerantium. Ea aut lutea est, aut fusca, aut alba, & hæc aut natura, ut Pontica apertè acris, aut ablutione, ut Tyrrhenica, & nostra acrimoniæ expers. Cæteri colores sunt ascitij, ut uiridis ab ærugine, ruber ab anchusa uel cinabrio uulgari, nigra à fuligine tedæ, charta usta, aut atramento, à quibus mistis uires mutat, Germani Wachs. Galli de la cire appellant. κηρὸς σακτός, id est, cera stacte, & stillaticia, initio lib. 2. comp. pharm. gen. legitur.

Propolis. Caput LXXVI.

PRopolis eligi debet flaua, odorata, styracem referens, in uehementi ariditate mollis, & masticheς more ductilis. Magnopere calfacit & euocat. aculeos & omnia infixa corpori extrahit. in uetere tussi suffita proficit. impetigines admota tollit, ea in alueariorum foribus cerosæ naturæ inuenitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Propolis Germanis Vorstoß, uel bett. Est enim quod apes ante alueum

faciunt, unde Varro tertio rei Rusticæ Propolim uocat quod apes faciunt antè foramen introitus por rectum in alueum maximè æstate, fauorum stabilimentum, quo omnes frigoris, aut iniuriæ aditus obstruuntur. magna ad medicamina usus.

Triticum. Caput LXXVII.

OPtima è tritici generibus ad secundæ ualetudinis usus habentur, quæ recentia & iam perfectè adulta, colorem luteum referunt. dein sequuntur trimestria, quę nonnullis sitania nominatur. Itaq; cruda in cibis teretes tineas gignunt. canum morsibus prosunt, mansa & imposita. confectus eorum similagine panis, plus alit quàm cibarius. è trimestrium farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facilè in membra demandetur. farina eorum cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorum fluxiones, quas Græci rheumatismos uocant. item contra interaneorum inflationes. lentigines ex aceto mulso tollit. furfures autem in acri aceto decocti*, turgentes mammas sedant. uiperarum ictibus auxiliantur, & torminosis prosunt. Farinaceum fermentum calfaciendi extrahendiq; uim habet. priuatim callos pedum, clauosq; extenuat, & cætera tubercula furunculosq; ex sale concoquit, & aperit. Sitaniorum farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino commodissimè illinitur. eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruentis excreationib. proderit. cōtra tussim & exasperatas arterias, cum mētha & butyro decocta, efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulsa, aut hydrelæo decoquatur, omnem discutit inflammationem. Panis & crudus & coctus cum aqua mulsa inflammationes omneis illitu mulcet, cum emolliat, & quadam tenus refrigeret: sed herbis succisue huic rei accommodatis admisceatur. Vetus panis aridus, adiectis cōuenientibus, citam aluum cohibet. recens, muria maceratus, illitu uetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidum ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

*Quidā addunt: Calentesq; lepras illiti auferūt, incipientesq; inflāmatiões omnes itidē illitu leniunt, in rutæ decocto, etiam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πυρός. *Latinè triticum. Germanis Weyssen. Gallicè Ble. Fourment:*

Triticum plures includit differentias, ut robum, silignem, sitanium. Triticum uerò dicitur, quod tritum ex spicis sit. ut author est M. Varro.

Triticum quod cibariorum aut panificij gratia agricolæ serunt, huius plura sunt genera, quæ gentes fecerunt, à quibus nomen acceperunt, ut Italicum, Siculum, Aphricum, & alia, sed qui scrupulosè obseruant, tria statuunt genera, Primum Robus Latinè; Græcè ὁ κάχλις πυρός, χόνδρος. *Germanicè*

manicè der schönste volkomenst weyssen / dicunt, quia pondere & nitore præstat. Secundum genus Latini trimestre. Græci σιτάνωμ, παρὰ γαλγνῶ. uel τρήμηνομ, quod pòst sationem tertio mense maturescit, & metitur. Dicitur & de hordeo, & de farre. Inueniuntur autem bimestria, sed circa Thracium sinum, quæ quadragesimo, quàm sata sunt die metuntur. Eorum autem postremorum agricolis usus gratißimus est. Nam ubi propter aquas aliámue caussam matura satio est omissa, præsidium ab hoc petatur. Hoc tritici genus Germani Ammelkorn. fortè ab amylo, quod inde fit præstantißimum. Galli Martium uocant, quod à Martio in quo satum est, tertio inde mense maturescat. id quod tamen in nostro orbe non fit, in quo Martio mense satum, quinto tãdem, hoc est, Iulio mense metitur. Tertium tritici genus non undiquaq; notũ, Germanis Welscher weyssen, & weyssenkolb / dicitur, in Alsatia copiosè gignitur. Sunt qui hoc frumenti genus Columellæ & Plinij silignẽ esse putãt, diuersum tamẽ à Laconica siligine, quæ sine crista est; rectam habens speciem, nunquã maturescẽs, iumentorũ pabulũ &c.

Hordeum. Barsyt Caput LXXVII.

HOrdeum optimum est candidum purumq́ʒ. id minus quàm triticum alit. Ptisana tamen ob cremorem in decoctione redditum, plus alimenti præbet quàm polenta ex hordeo facta. contra acrimonias atque gutturis scabritias, exulcerationesq́ʒ pollet. quibus etiam triticea ptisana præsidio est, sed plus alit, magisq́ʒ urinam mouet. lac abũde suppeditat, si cũ fœniculi semine decocta sorbeatur. Hordeũ abstergit. urinam ciet. inflationem parit. stomacho aduersatur. tumores concoquit. Farina hordeacea decoquitur in mulsa aqua cum fico, ut inflammationes collectionesq́ʒ discutiat. duritias cum resina & fimo columbarũ concoquit. cum meliloto autem & papaueris calyce dolores finit, qui latus excruciant. aduersus intestinorum inflationes cum lini semine, fœnogræco, & ruta illini iuuat. strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri urina, ad concoctionem perducit: Et cũ myrto aut uino, aut malicorio, aut syluestribus pyris, aut rubo, alui profluuia sistit. podagricis inflammationibus, cum cotoneis aut aceto prodest. decocta in acri aceto, modo quo hordeaceũ cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Cremor uerò farinæ ex aqua, atq; cum pice & oleo decoctus, puri mouendo est. cũ aceto subactus itidem & cum pice contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex his aluum cohibet, inflammationesq́ʒ mitigat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κριθὴ τρήμηνος.
Latinè Hordeum Cereale.

Officinis antiquum nomen retinuit.
Germanicè Gersten.
Gallicè Orge dicitur.

Hordeum in duo genera distinguitur κριθὴ ἑξάστιχος, quod & Cantherinum uidetur dictum, quia folliculo castratum enascitur. Germani groß gerst. Galli mundum uocant hordeum, non sponte granum gluma concidit. Alterũ genus hordei κριθὴ δίστιχος, id est, hordeum distichũ & Galatinum. Germanis fůter gerst / & klein gerst. Gallis orge, dicitur, ponderis & candoris eximij, adeò, ut tritico mixtum egregia cibaria familiæ præbeat. Est & hordeum trimestre, κριθὴ τρίμηνος. summer gersten / & secourgeon, ou scourgeon, quasi succursus gentium, Gallis dicta.

Hordeum quod tundendo deglubitur, ac suo cortice castratur, mundatum hordeum officinæ, Germani geroltegersten, uocant, tunditur en im, nec hoc molitur.

Zy-

kinde of drinke made of barlye.

Zythum. Caput LXXIX.

EX hordeo potus fit, cui Zytho nomē est: is urinam cit. renes & neruos tentat. membranis præsertim cerebrū uestientibus, officit. inflationē parit. uitiosum succū creat. elephantiasin gignit. perfusum Zytho ebur, obsequiosum & operi tractabile redditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ex hordeo & hodie passim potio conficitur, in quibus regionibus uini penuria est, quem Dionysium apud Aegyptios primū inuenisse ferūt. Qua de causa apud Poëtas Pelusianus potus nuncupatur. Est autem ueluti uinū quoddā, sed facticiū. Suidas zythum uinū rectè hordeaceū nominat, quòd sit ceruisia ex hordeo cocta, uicem uini natiui gerens. Sophocles autem et Aeschilus id genus uini ex hordeo factum nō zython, sed βρῦτον uocant. Quod rursus Hellanicus ex oryza fieri commemorat Hispani Ceriam, Germani Byer/ Galli Berium uocant.

n nother kinde of drinke made of barlie

Curmi. Caput LXXX.

FIt & ex hordeo potus, quem curmi nominant, eoq; sæpè potu, pro uino utuntur: uerum dolorem capitis mouet, malum succum gignit, neruis nocet. Consimilia etiam potus genera ex tritico fieri solent, in Iberia quæ occidentem spectat, & Britannia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zea simplex.

Dicoecon.

Hoc itē fortasse sit hordeacea ceruisia. Possidonius homo Stoicus non curmi sed corma malùit appellare, à curmite tradit. Dioscorides addidit Hispaniam quoq; occidentalem & Britanniam ex tritico similes potus excogitare Germa. Weyssen bier/ dick bier appellatur. Nec alios ex fruge fieri, nisi supradictos inueniet, qui nationes has exacte consuluerit.

Zea, seu semen. Caput LXXXI.

ZEa duorum generum est. una simplex. altera in geminis putaminib. grana bina iuncta gerit, ob id dicoccos appellatur. plus quàm hordeum alit. ori grata. digeritur in panificia, minus quàm triticum alens.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ζέα. Latinè zea.

Germanis Dünckel/ quod Græcè μονόκοκκος. quod δίκοκκος Græci Germ. Spelz. S. peters korn. Bliken/ Rinkorn. Galli Espeltra, & de l' espeautre appellant. Apud Campanos priuatim semen uocatur, ubi bis anno seritur. Hanc Homerus nō parum illustrat, quando aruum ζείδωρον nominarat, quod nonnulli quasi uitam donans, latinitate donarunt, sed ijdem à Plinio non probantur. Cæterum eadem sæpe simplex est propter unum granum, sæpe δίκοκκος propter duo grana, siue geminum granum duobus utriculis coniunctum, ut hoc loco Dioscorides testatur, ex qua olim alica fiebat, sicut pòst ex hordeo.

the grosser greete of the wheate

Crassior farina. Caput LXXXII.

Aliàs, ægrè.

CRimnon crassior est ex zea tritico q; farina, ex qua pultem faciunt. Abundè alit. facilè* conficitur. aluum uehementius astringit, si zea, ex qua fit, prius torreatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Crimnon hoc loco Dioscoridi pars est craßulenta farinæ, tritici atq; zeæ. Sunt qui suspicentur crimnũ farinæ cremorem esse, ut succus à cremore differat sola craßitudine. Cornelius Celsus cremorem ferè pro succo usurpauit. Crimnon hordei genus est Photioni: & cyceonis Homerici liquamẽtum. Hippocrates crimnoderas urinas pro craßis, & ad similitudinem farinæ tritici corpulentis accepit, ut Galenus testatur. Germani Crimnum uoce parum mutata Krieß siue Grieß appellant.

Siligo. LXXXIIII.

Rocken.

Eidem generi siligo ascribitur, sed minus aliquanto nutrit. in panes, ut zea, cogitur. Fit quoque è siligine crassior farina, quam Græci crimnon uocitant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius li. 18. de siligine ait: Silignẽ dixerim ꝓpriè tritici delicias, cãdor est, & sine uirtute, & sine pondere. Et mox post ait: E siligne lautißimus panis, pistrinarumq; opera laudatißima. Præcellit in Italia, si Campana pistis natæ misceatur. Ruffior illa: at Pisana candidior, ponderosior uerò Cretica. Panis siligneus quem siligniten Græci uocant, omni alio magis alit, ut author est Paulus Aegneta. E quibus omnibus facilè apparet silignem hãc à ueteribus celebratam longe aliud esse à frumento quod nostra ætate siligñẽ, Germanicè Rocken/uocamus, ex quo panis cõficitur niger et plebeius. Et ab aliquibus Tipha, ab alijs olyra creditur. Cum tamen id genus frumenti sit, quod secale & farrago Plinio dicitur lib. 18. cap. 16. Cuius pictura hæc est.

Athera. Caput LXXXIIII.

Athera ex zea fit tenuissimè mollita. est autem sorbitio, quasi liquida pulticula, infantibus conueniens, & cataplasmatis efficax.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Atheram è zea fieri tenuiter emolita hoc loco Dioscorides asserit, et in sorbitiones decoctum pulticulæ dilutioris modo, infantibus utile, unde Germanis Kinderbapp/dicitur. Aetius ex Amylo cõstare prodit. Iulius Pollux Athream uocat pultem è mileacca farina. Est autem puls quod Germanicè ein müß oder bappen/appellamus, cibus ex farre in puluerem & farinam redacto factus, de quo Plinius. lib. 18. cap. 8.

Tragos. Caput LXXXV.

Hamel korn.

Tragos quandam halicæ frugis figuram gerit. multò minus quàm zea nutrit, quòd multum aceris habeat: quare ægrius conficitur, aluumq; magis emollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Tragus cerealis, ut ab herba distinguatur, frumenti genus, aspectu similis alicæ seu chondro: granum eius compluribus glumis uestiri refert Galenus, & ob id minus zea nutrire, ægrè in uentriculo conuinci & aluum magis emollire.

Græcè τράγος.
Latinè Tragus cerealis.
Germanicè Hamell korn.
Gallicè du ble turguet dicitur.

Auena. Caput LXXXVI.

Auena genicula quædam habet. folio & stipula triticum imitatur, & in cacuminibus dependentes paruulas ueluti locustas bipedes gerit, in quibus semen conti-

Otes. Bromos. Wild otes. Aegilops.

Auena.

Riß

continetur, utile ad cataplasmata, uti hordeũ. pulte huius aluus sistitur. prodest tussientibus in sorbitione succus.

NOMINA ET explicatio.

Auena, genus est cuius duæ referuntur species, quarum una folio & stipula triticum imitatur, in cacuminibus semina habet ampla, albaet ualde pilosa, ex quibus binæ crustæ nigrãtes prodeunt: ea uidetur esse, quam Theophrastus αἰγίλωπα appellauit. Germani Weiß haber/ et Niderlendisch haber *uocant. Altera est quæ ab hoc* βρῶμος, *ab alijs* αἰγίλωψ *dicta. Germanis* schwartz haber klein haber, *superiori non dissimilis folio, stipula & semine, quod huc minus est neq; ita pilosum & uber, apud nos iumentorum pabulo potius quàm hominum cibo nascitur. Cogitur tamen in panes, quando extrema urget fames. Videtur tamen Plinius Germanos nõ nihil notare barbariei propter pultem, quam nominamus auenaceam, cuius & Dioscorides hoc loco meminit, Germani uocãt em* haber můß/ *&* haber brei.

Oriza. Caput LXXXVII.

ORiza frugum generis est, in palustribus riguisq; nascens. Mediocriter alit, sed aluũ supprimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄρυζα. *Latinè oriza.*
Officinis & uulgo risum. *Germanicè* Reiß.
Gallis Ris *appellatur.*

Frumenti genus est notum, non pauci usus in cibo. Ex hoc *ptissana etiam conficitur. Vnde illud* Horatij: *Sume hoc ptissanarum orizæ. Plin. li. 18. Italici, inquit, maximè oriza gaudent, ex qua ptissanam conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo.* Oriza ægrè *concoquitur, aluũ supprimit, & modicas in nutrendo uires habet ut hoc loco* Dioscorides *testatur, &* Paulus Aegneta *tradit.* Celsus *inter res boni succi & quæ crassiorem pituitam faciunt, enumerat, & his quæ imbecillis materiæ sunt annumerari posse dicit.* Est *& alterum genus orize quod oriza minor, Germanicè* Himelbrot/ *&* Schwaden *dicitur.*

Halica. Caput LXXXVIII.

HAlica fit ex zea, quam dicoccon appellauimus. plus alit quàm oryza. aluũ magis cohibet, stomacho longè utilior. decocta in aceto illitaq; lepras tollit

tollit. unguium ſcabritias extricat. incipientibus ægilopijs medetur. decoctum dyſentericis, quos excruciat dolor, infuſum, idoneum eſt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alica ſiue Halica nunc frugis genus eſt, nũc ex fruge facta farina, et inde pulticula uel ſorbitio. Pro fruge eccipitur à Plinio, lib. 18. cap. 7. ubi de frumentis per tempora ſatis agens, inquit: Aliqui uerna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant. Et non longè pòſt ait: Tunicæ frumento plures, hordeum maximè nudum et alica. Celſus item lib. 2. cap. 17. Cumq; panificia, inquit, omnia firmiſſima ſint: elota tamen quædam genera frumenti, ut alica, oryza, ptiſana, uel ex eiſdem facta ſorbitio, uel pulticula, & aqua quoq; madens panis, imbecilliſſimis annumerari poteſt. Item cap. 19. Boni ſucci ſunt triticum. ſiligo, alica, oriza, amylum. Et iterum cap. 25. Pulticula uel ex alica, uel ex panico, uel ex milio, itemq; ex ijſdem ſorbitio. Eſt autem farris adorei genus, quod Halicaſtrum etiam, ut putamus, uocat Columella lib. 2. cap. 6. ubi de farris generibus agens, ſic ſcriptum reliquit: Adorei autem plerunq; uidimus in uſu genera quatuor. Far, qđ appellatur Cluſinũ, cãdoris nitidi. Far, quod uocatur uernunculum rutilum, atq; alterum candidum, ſed utrunq; maioris põderis quàm cluſinum. Semen trimeſtre, quod dicitur halicaſtrum, idq; pondere, & bonitate eſt præcipuum. Et hoc alicam eſſe uolunt, Græcorum chondro haud abſimilem, teſte Paulo Aegineta, qui lib. 1. capite de frumentaceis ait: Alica in reliquis quidem chondro haud abſimilis eſt: ſed aluum magis ſupprimit. Demum halica pro pulte etiam accipitur à Plinio & alijs, quæ in ſanitatis uſu & medicina locum habuit, ſed diuerſis locis diuerſimode præparata, ceu ex Plinio lib. 18. cap. 11. patet, ubi uaria eius genera & cõficiẽdi modos ponit, & è zea quæ ſemẽ dicitur, fieri tradit, quẽadmodũ & hoc loco Dioſcor. Fiebat etiã ex hordeo, cuius cõficiendi ratio docetur ab Apicio, quæ tamen facilior eſt, & paratior, quã in Iunio mẽſe docet Palladius, his uerbis: Hordeũ ſemimaturũ, cui adhuc ſupereſt aliqđ de uirore, per manipulos ligabis, et torrebis in furno, ut facile mota poſsit infringi, & in modio uno ſalis aliquantũ dum molitur, miſcere curabis, ac ſeruas.

Milium. Caput LXXXIX.

Milium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit. ſiſtit pulte ſua aluum.

The poticaries call it by the same name.

Vrinā cit. Torretur milium, feruensq́ꝫ in sacco ponitur, ut torminibus, reliquisq́ꝫ doloribus, si foueatur, auxilio sit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κέγχρος. Recentioribus Græcis πίσον. Straboni κέγχρις. Hippocrati πασπάλη.

Latinis Milium, à milliaria summa.

Germanis Hyrsen.

Gallis du millet appellatur.

Ex milio quoq; panem fieri Columella testatur, qui priusquam refrigescat, sine tedio potest absumi, quo non parum se oblectant Campani. Plinius rursus Sarmatarum gentes tradidit maximè pulte miliacea ali, quæ & Germanis hodie usitatißima est, adeoq; penè in pauperū culina quotidiana, quēadmodum Rugis, quos sub Pomeranorum uocabulo complectimur (Germanicè die Rugianer) puls auenacea. Illius autem purgamentum sicut & panici & sesami applauda dicitur non aliter in frumento palea, apud Plinium lib. 18. cap. 10.

Milium Indicum in Italiam Neronis principatu conuectum, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo. Adolescit ad pedes altitudine septem, prægrandibus culmis, lobas uocant, omnium frugum fertilißimum, ex uno grano terni sextarij gignuntur. Hodie apud nos paßim in hortis ostentationis gratia serunt, grano pisum æquante, atro, stipula arundinea, quimū apud nos seminatur pedum proceritate, & frumentum Sarracenicum, Germanice Türckisch Korn/oder Indisch Korn appellāt. Græcè uerò κέγχρος ἰνδικός, cuius pictura hæc est.

Quatuor huius Milij Indici genera reperiuntur. Quoddā enim grana rufa, quoddam uero purpurea, aliquod subcandida grana profert. Spicarum siue panicularum etiam in ijs est diuersitas: etsi enim omnes muticæ sint, tamen alia cādidos, alia luteos, alia purpureos, prout scilicet grana colorata erunt, flores obtinēt. Alias quod ad formam attinet, in ijs nulla est differentia.

Panicum. Caput XC.

PAnicum frumētaceis seminibus annumeratur, milio simile. eodemq́ꝫ modo in panes subigitur. eosdem habet usus. minus tamen & nutrit & stringit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὁ ἔλυμος. Latinè panicum, à paniculis, in quibus semen est.

Germanicè pfenich & füchsschwantz.

Panicum.

Sesamum.

Gallicè panix, dicitur. Panicum milij similitudine prosilit, denis ut plurimum folijs luxurians, culmo penè in surculū extenuato, nutante, rubido panicularū fastigio, prædēsis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, aliàs nigris, itē & candidis.

Sesama. Ca. XCI.

SEsama stomacho inutilis cibus. halitus grauitatē facit, quoties inter mādendū cōmissuris dētium inhæsit. neruorum crassitiem illitu discutit. medetur auribus fractis, ambustis, inflammationibus, coli doloribus, & cerastę morsibus. capitis dolores, qui ęstuatione cōcitantur, ex rosaceo lenit. eadem efficit herba decocta in uino. præsertim inflammationibus oculorum doloribusq; prodest. ex ea fit oleum, quo Aegyptij utuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σήσαμον. *Latinè sesamum.*
Officinæ sesamum uocant. *Germani* Leindotter.
Gallicè du sesama, de la iugioline.

Sesamum nunc penè intercidit, quod multis in locis ignoratur, quod tamen Columella & Plinius, ex medicis Galenus, & ante hunc Dioscorides capite præsenti collaudant. Veteribus sanè omnibus, ut pleraq; alia notißimum erat, ut ipse Dioscorides, qui in herbarum pictura diligentißimus est, ista ipsa γνωρίσματα, *id est, nota indicat. Ideo talium historiam præter morem plerunq; neglexit, ex qua colligeremus, quodnam certum esset seminum genus. Sunt enim paucæ seminum cerealium notæ, aut sæpe nullæ, quibus dinosci poßint, adeò ut frugem ipsam non certo uocabulo nominare liceat, ex qua panis quotidianus conficitur, Ita uidemus in plerisq; sola nomina nobis restare: ut suprà quoq; ostendimus.*

Lolium. Caput XCII.

LOlium quod inter segetes nascitur, molitum, illitu nomas, putrescentia ulcera, gangrænasq; emarginat. sanat cū raphanis, sale & aceto feros lichenas: & ex aceto & sulphure uiuo, lepras. strumas quoq; discutit, cum fimo columbino & lini semine decoctum in uino. rumpit quæ ægrius ad coctionē perducuntur.

Darnell

decoctum ex aqua mulsa utilissimè ischiadicis illinitur. si cum polenta, thure, myrrha, aut croco suffiatur, conceptionem adiuuat.

Lolium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis αἶρα.
Latinis lolium.
Germanis Rũ weissen/lulch.
Gallis luraya. yuroie, teuille, gasſe, dicitur.

Lolium fit ex corruptis seminibus tritici & hordei, inebriat & uertigines facit. unde prouerbiũ: Lolio uictitat, quod Plinius inter frugũ morbos potius quàm terræ pestes numerat. à nonnullis zizanion appellatur. Fuchsius errore manifesto depingit aliam herbam, quam Germani Raten *uocant, pro lolio.*

Amylum. Caput XCIII.

AMylum ex eo appellatum est, quod sine mola fiat. Optimũ ex trimestri, natione Creticum aut Aegyptium. Ratio faciundi amyli hæc est: Purgatum trimestre triticũ madescit quinquies die, & si fieri potest, nocte: cum emollitum fuerit, effunditur sensim, sine agitatiõe, aqua, quò minus cremor utilis unà excludatur: ubi mollissimum esse uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet: rursus infusa, teri: tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximendi, reliquumq́; quallo sportisq́; siccatum tegulis nouis confestim torreatur flagrantissimo in sole. namq; si paulisper udum maneat, acorem concipit. Contra fluxiones oculorum, pustulas, cauaq́; ulcera efficax est sanguinis reiectiones potu cohibet. Exasperatas fauces lenit. lacti atq; obsoniis admiscetur. Fit etiam amylum ex zea, quæ maceratur ac eluitur uno aut altero die, & subactæ farinæ modo manibus subigitur, pressaq́; feruentissimo in sole, ut ante retulimus, exiccatur. nullius in medicina usus, ad alia tamen conueniens.

Ffenugreek

Fœnum græcum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Amylum factitium est & frumenti medulla, arte præparata, appellatum ab eo quòd sine mola fiat, fitq; ex omni tritico & silignie, optimum autem ex trimestri, ut Dioscorides tradit. Inuentio eius Chio insulæ debetur, ut lib. 18. Plinius tradit, unde & laudatissimum. Post quod maxime laudatur Creticum, mox Aegyptiacum probatur leuitate, leuore, candore. atq; ut recens sit. E siligine quomodo fieret, docet Cato libri sui cap. 87. Conficitur item ex zea, ut hoc loco Dioscorides testatur. Est item frugis genus aliquando significans amylum, ex quo fit illud factitium. In qua significatiõe Celsus accipit lib. 2 ubi id cum alijs quibusdam inter ea quæ boni succi sunt, & stomacho aptißima, cõnumerat. Germanicè Amidum/amlung/ & Krafftmell. *Gallis quoq; amydum dicitur.*

Fœnumgræcum. Caput XCIIII.

FOenigræci farina uim habet emolliendi discutiendiq́; in aqua mulsa decocta aduersus tam internas quàm externas inflammationes efficaciter illinitur. lienem cum aceto & nitro trita extenuat. succus decocti eius fœ-

minarum

minarum malis subuenit: & siue tumor, siue præclusio sit uuluæ, fouentur, & insident. Fœnigræci in aqua decocti cremor expressus, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat. locos dilatat & emollit, si cum anserino adipe pessi uice subijciatur. uiride cum aceto utilissimum imbecillibus locis, & ulcera sentientibus. decoctum eius prodest aduersus tenesmos fœtidamq; dysentericorum proluuiem. Oleum quod eo exprimitur & myrto, capillos & genitalium cicatrices abstergit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis τῆλις, κεραῖτις, αἰγόκερως, βούκερως.
Fœnumgræcum Latinis & officinis.
Germanis Fenigrec/ *&* Bockshorn.
Gallis fenigrec, & senegreue, dicitur.

Fœnum Græcum inter fruges est. Plinius & Varro Silicam, & Siliculam dici testantur: Columella siliquam simpliciter uocat. Vis eius siccare, mollire, dissoluere, testante Plinio lib. 24. ad finem. Nec dubitatur, quin decoctum eius utilissimum sit uuluis, interaneisq; exulceratis: sicuti semen articulis atque præcordijs, sumitur & sorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamq; tussim. Diu decoquitur, donec amaritudo desinat: postea mel additur. Siccum primo gradu, calidum secundo, lib. 8. simpl. calidum autem mediocriter, ob id digerere dicitur, lib. 1. comp. pharm. part. Nam is gradus est medius inter summum & omnino temperatum, quod nec calidum absolutè, nec frigidum iure dixeris, phlegmonas ardentes irritat & exacerbat, minus calidas & duras digerendo sanat. Paulus Aegineta lib. 1. calfaciendi, uentremq; subducendi uim illi tribuit, si ante alios cibos sumptum fuerit.

Linum. Caput XCV.

Linum uulgo notum est. cuius semen easdem quas fœnumgræcum uires habet. discutit & emollit omnem intus forisq; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaq; aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. uitia cutis in facie uarosq; crudum tollit. illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas duritiasq; discutit. ulcera quæ serpunt, fauosq;, cum uino decoctum expurgat. ungues scabros eximit, cum pari modo nasturtij & mellis. uitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis uicem substituatur. tussim lenit. uenerem stimulat, si farina piperis & melle exceptum, pro placenta largius adsumatur. Huius decoctum interaneorum uuluæq; erosionibus immittitur. alui excrementa euocat. ad uuluæ inflammationes in desessionibus perquàm utile.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Linum λίνον.
Latinis & Officinis linum.
Germanis Lein/ *&* Flachs.
Gallis du lin appellatur.

λινόσπερμον, *id est, lini semẽ, Germanicè* Leinsamen/ *humido et sicca quodammodò temperatum, calidum autem quodammodò ordine primo: flatuosum est etiam si frigatur, adeò plenum est humiditate recrementitia. Quia igitur calidum, humidum, flatuosum, semen homini generat. Lini semen torrefactum terget, ut ptisana & farina fabarum, lib. 7. comp. pharm.*

Lini semen tepide calidum, ut chamæmelum. | Lini semen in aqua coctum refrigerantem succum gignit. Linospermon & succus rosarum frigidioris media temperie sunt naturæ, sed non ita multò, quam potius caloris sunt tepidi. Lini semen refrigerat, siccat. Linospermon tanquã frigidissimũ uitandum asthmaticis censet Galenus, ut meconium. Mandragorã, hyoscyamũ, cicutã, psylliũ. Linospermon urinas exiguè mouet: frixum autem ureticum magis fit, & aluum magis sistit esu.

Cicer. Caput XCVI.

Album.

Rubrum.

CIcer satiuum aluo idoneũ est. urinã ciet. inflationẽ parit. colorem cõmendat. mẽses ac partus expellit. lac auget. cũ eruo decoctum illinitur ad inflammatiões testium, uerrucosas informicationes, ad scabiem, ulcera capitis manãtia, impetiginesq; contra carcinomata, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, cũ melle & hordeo prodest. Alterum genus arietinum nominatur. utrunq; cit urinas, dato cum rore marino, hydropicis aut regio morbo laborãtibus, eorum decocto. Lædunt ea ex ulceratam uesicam & renes. in uerrucarum formicantiũ pensiliumq; genere, prima luna singulis granis singulas tangunt, eaq; grana linteolo deligata abijci post se præcipiũt, ita decidere eas arbitrantur. Syluestre cicer folijs satiuo simile est. odore acri, sed semine discrepat. idem quod satiuum præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cicer legumen est, cuius differẽtiæ plures, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim aretino capiti simile, unde ita appellatur, Græcis κριός, Germanis Richern/ Richererbs/ Ziser erbs. Gallis Ciche, uel pois cices. dictum, album nigrumq; est. Et columbinum, quod alij Venereum, Columella Punicum uocat, candidum, rotundum, leue, aretino minus, quo religio peruigilijs adhibet. Est et cicercula Græcis ὁ λάθυρος, ut Theodorus è Theophrasto reddidit. Columella tamen eandem ciceram & cicerculam uocat, Gallis cerre, uel pisa cerra. Quanquã & aracũ sic uocant. Martinus Gregorius interpretatur lesse: inæquales angulos habens, ueluti pisũ. Dulcissimũ autem id quod eruo simillimũ, firmiusq; quod nigrũ & ruffum quàm quod album: author lib. 18. Plinius. Paulus Aegineta lib. 1. de his sic tradit: Cicera inflant, abstergunt, genitale semen augent, Venerẽ stimulant, calculum terunt. At fricta flatum quidem emittũt, sed difficulter concoquuntur.

Faba.

*Hoc quidã carent.

Faba. Caput XCVII.

FAba inflationẽ excitat. ægrè concoquitur. tumultuosa somnia facit, tussi confert, carnẽ gignit*, media calidi frigidiq; natura. decocta in posca, & cũ suo cortice esitata, dysenterias & cœliacorũ profluuia sistit. contra uomitiones cõuenienter mãditur. inflatio leuior cõtrahitur, si aqua prior inter coquendũ abijciatur. uiridis plus negocij stomacho exhibet, maioremq; flatũ parit. Lomentũ eius & per se, & cũ polenta illitũ, inflãmationes quas uulnus excitauit, mitigat. cicatrices cõcolores facit. turgentes grumoso lacte mãmas, etiã si inflãmatione tentẽtur, adiuuat. lac restinguit. furũculos, sugillata, parotidasq; cũ fœnigræci farina et melle discutit

discutit. cũ rosa aũt, thure et oui candido, procidentes oculos, tumores, uuasq́; reprimit. subactũ uino, suffusiones et ictus oculorum recreat. Manducata sine cortice faba, ad auertendas fluxiones frõti illinitur. decocta in uino testiũ collectiones sanat. quò tardius pubes erumpat, pueris imo uentri illinitur. uitiligině purgat. Fabarum cortice illiti capilli q post euulsionem renascuntur, gracilescunt, et minus alimenti capessunt. cum polenta, scisso alumine, et uetere oleo impositi cortices, strumas discutiunt. decocto earum lanę inficiuntur. Faba dempto cortice in illas parteis diuisa, in quas suapte natura scinditur, imponi solet sanguinis defluxionibus ab hirudine concitatis: nanque eas supprimit, si semisecta apprimatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κύαμος. Latinis & Officinis faba.
Germanis Bon. Gallicè febue dicitur.

Faba nostris nõ ita dãnatur quemadmodũ olim à Pythagora maximè cùm fresa fuerit, hoc est, quæ mola leuiter cõfracta & decorticata fuerit. Altera enim solida dicitur, quæ adhuc integra et cũ cute est. Fabalia uerò sunt cortices & siliquæ, de quibus Columella inquit, se audisse ueteres rusticos malle matura fabalia, quã fructũ trimestrem: cuius ratio ex Plin. colligitur. Nã siliquæ caulesq́; gratissimo sunt pabulo pecori. Folliculi uerò eius apud Festum ualuuli dicuntur, sed quod in summo fabæ nigricat, hilum est.

Faba Aegyptia. Cap. XCVIII.

AEgyptia faba, quam aliqui Ponticã uocant, in Aegypto plerumq; prouenit. in Asiæ etiam Ciliciæq; lacubus inuenitur. Folia habet ampla, etiam si ad arborum frondes* cõparentur: caulem cubitalem, digiti crassitudine: florem roseum, dupla papaueris amplitudine. & ubi flore exuitur, fert folliculos uespa rum fauis similes, in quibus faba supra operculum, bullantis ampullę modo, prominet. Ciborion ideo nominant, id est arculam, quoniam seratur ipsa, humenti glebæ mandata, & ita in aquã demissa. Radice firmatur harundine crassiore, quæ cruda coctaue estur. ei colocasiæ nomen est. Faba uirens mandatur, & exiccata nigrescit. uulgarem magnitudine superat. Adstringendi facultatem obtinet, & stomacho utilem. dysentericis, cœliacisq; prodest, insparso, polentę uice, lomento. datur quoq; in pulte. Cortices in uino mulso decocti, si terni inde cyathi bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum medio uiride spectatur, gustu amarum, si tritum & cum rosaceo coctum instilletur.

*Alij, galri modo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius totã plantã Aegyptiæ Fabæ colocasiæ nomine intelligit: quã li. 21. sic depingit. In Aegypto nobilissima est colocasia, quã cyamon uocant aliqui. Hanc à Nilo metunt: caule cũ coctus est harenoso in mandendo. Thyrso autem qui inter folia emicat, spectabilis, folijs latissimis, etiã si arbores cõparentur, ad similitudinem eorũ quã personatiã in nostris amnibus uocamus: adeoq; nihil suis dotibus gaudet, ut implexis colocasiæ folijs in uariã speciem uasorũ potare gratissimũ habeant, unde illud Horatij. Ciboria exple. Et Strabo geographiæ lib. 17. ait: in Aegypti lacubus ac paludibus biblus nascitur, & Aegyptia faba, ex qua Ciborium fit (& paucis interpositis ipsam describentibus uerbis ait,) oblectantur autem mirum in modum scaphis Thalancegis densissima fabeta subeuntes, & eorum folijs inumbrati, quæ adeo magna sunt, ut poculorum & catinorum usum præbeant. Habent enim concauitatem quandam ad id idoneam: unde Alexandrinæ officinæ ijs plenæ sunt, & ut uasis utuntur.

Faba & semen ipsum quod amarum est, uiride ægrè concoquitur, exigui nutrimenti est, & inflat. Siccatum tamen minorem inflandi uim habet, authore Theophrasto & Athenæo.

Lens. Cap. XCIX.

LEns frequenti cibo aciem oculorũ obtundit. ægrè concoqtur, stomachum malè habet, eũq; & intestina inflat, sed aluum cũ cortice cocta sistit*. Prestat in cibo quæ facillimè coquitur, nihil atri in maceratione reddens. uim habet adstringendi, qua ex caussa aluum cohibet. si detracto antea cortice discoquatur accuratè, primaque aqua inter coquendum effundatur (quippe primum id decoctum uentrem resoluit) somnia tumultuosa excitat. capiti, neruis, ac pulmoni inutilis. melius suo fungetur munere contra alui fluxiones, addito cum aceto

*Alij emollit.

Lens.

intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut baccis myrti, aut putamine punici, aut aridis rosis, aut mespilis, sorbisúe, pyris Thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ post decoctionem abijciuntur, uel uuarum rhois quæ obsonijs inspárguntur. uerum acetum cum eo diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi, triginta grana lentis deliberata deuorari proderit. decocta cum polenta, & illita, podagras lenit, sinus cũ melle glutinat, crustas rumpit, ulcera purgat. decocta in aceto duritias & strumas discutit. cum cotoneo aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisq́;, addito rosaceo: sed in amplo sinu aut inflammatiõibus sedis, quæ maius remedium exigunt, cum putamine punici, ac siccis rosis, adiecto melle, decoquitur. nomis quæ in gangrænam euaserunt, adiuncta maris aqua, pustulis, & his quę serpũt, igni sacro, pernionibusq́;, ut antea dictum est. cõtra mammas in quibus lac in grumos coijt, & præ nimia sui copia profunditur, cocta in aqua maris & illita auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lenticula quæ et lens, Germanis Linsen. *Gallis* Lẽtile, *Græcis uerò quia edendo est* φακὸς ἐσθιόμενος *dicitur, legumnis genus est, cuius duo genera in Aegypto dicit esse lib. 18. cap. 12. Plinius. Alterum rotundius, nigriusq́;: Alterum sua figura. Vnde uario usu translatum est in lenticulas nomen. Inuenio apud athores æquanimitatem fieri uescentibus ea. Laudatur maximè quæ apud Pelusium nascitur oppidum. Vnde illud Vergilij: Nec Pelusiacæ curam aspernabare lentis. Et Ausonius in monosyllabis ait: Et Pelusiaco de semine planta, teres lens. Martialis item: Accipe Niliacã Pelusia munera lentẽ. Vilior est alica, carior illa faba. Optima ut Plin. lib. 22. ca. ultimo tradit, quæ facillimè coquitur, eaq́; quæ maximè aquã absorbet. Aciem oculorũ et stomachũ inflat, sed aluũ sistit in cibo, magisq́; discocta aqua cælesti. Eadẽ soluit minus percocta. Propter dissolutionẽ stomach. 30. grana lẽtis deuorãtur. Celsus ipsam inter ea quæ aluũ adstringũt enumerat his uerbis. Lenticula cui uel Beta uel Intubus, uel ambubeia, uel Plãtago adiecta est: magisq́; etiã si illa ante fricta est.*

Phasioli.

Cap. C.

PHasioli inflãt. spiritus cient. ægrè coquũtur. uirides cibo aluũ emolliũt, ad uomitiones idonei.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Phaselus differt à phaseolo, & phasiolo, ac ochro, quem Gaza nũc cicerã, nunc eruiliã trãstulit, super quo multũ hodie inter clarissimos Medicos cõtrouertitur. Annumerantur aũt nõ tã leguminibus, quã iumentorũ pabulo. Ea igitur uisa est mihi ratio, cur uilem Verg. nuncuparit. Editur tamen in quibusdam regionibus in modum phacoptisanæ, id est, Ereforum cremore, cuius & Plinius meminit.

Eruum.

Cap. CI.

ERuum paruus frutex omnibus cognitus, angusto folio, tenuis, semina in uasculis habens, è quibus farina fit, nomine eruina, ad medendi usus cõueniens. eruũ capiti onerosum est. aluum esu turbat. sanguinẽ per urinã extrahit. elixo boues saginãtur. Parandę farinę ratio hęc est: uberiora grana candidaq́; deliguntur, permiscen

Eruum satiuum.

permiscendoq; aqua resperguntur, donec sufficienter combibant: postea torrentur, usquedum hiãs cortex disrumpatur: molitaq; farinario cribro incernuntur: postremò farina reconditur. Hęc aluo utilis est. urinam ciet. meliorem colorem efficit. sanguinem per uesicã aut aluum cum torminibus elicit, si largius in cibo aut potu assumatur. ulcera cum melle purgat. lentigines & uitia cutis in facie, & maculas, totumq; corpus emendat. nomas, gangrænas, duritiasq; serpere non patitur. mammarũ duritias emollit. atra ulcera quæ theriomata uocãt, fauosq; emarginat. carbunculos rumpit. cum uino subacta illitu morsibus uiperarum, canũ, hominumq; medetur. urinę difficultates, tenesmosq; ex aceto mitigat. Eruum tabidis, qui alimentum nõ sentiunt, tostum, & ad nucis magnitudinem melle exceptum, sumptumq;, conuenit. Eius cremor perniones, & pruritus in toto corpore, sanat fouendo.

Lupini. luppynce

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ὄροβος. Latinis & officinis Eruum, ab eruendo dicitur. Germanis peregrinum. In Gallia Narbonensi, ers.

Eruũ calidũ primo ordine, succum secundo, amarum proinde, incidit, terget, obstructiones liberat, largo usu sanguinem per urinas euocat, præsertim rufum. Nam Eruum non candidum sed rufum uehementer amarum est, candidum dulcius. lib. antid.

Gal. li. 8. simpl.

Lupini. Cap. CII.

luppynce.

SAtiuus lupinus notus est. Cuius farina cum melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit. ipsi quoque macerati, & cum sua amaritudine esitati, eadem efficiunt. Decoctum eorum idem munus præstat, cum ruta & pipere potum. quare lienosis prodest. eodem ulcera tetra, quæ theriomata uocant, gangrænas, incipientem scabiem, eruptiones pustularum, ulcera in capite manantia, uitiligines, maculasq; fouere utilissimum, menses & partus extrahit, cum myrrha & melle subditum in uellere. Eorum farina cutem liuoresque corrigit. inflammationes cum polenta & aqua mitigat. tubercula, & coxendicum cruciatus ex aceto lenit. strumas in aceto cocta illitaque dissipat. carbunculos rumpit. Decocti cœlesti aqua, donec in cremorem lentescant, faciem abstergunt. medentur pecorum scabiei, cũ radice nigri chamæleontis, ita ut tepente decocto abluantur. Cit urinã radix cum aqua cocta. Lupini triti, ubi maceratu dulcescere cœperint, cum aceto poti, fastidiũ detrahunt, & cibi auiditatem faciunt. Gignuntur & syluestres lupini, satiuis similes, sed omnino minores, qui eadem quæ satiui possunt.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis θέρμοι οἱ.

Latinis Lupini, quòd instar lupi terræ sit appetens, id quod & nomenclatura Germanorū alludit. Officinæ genuinum nomen retinuere. Germanis Feigbonen / Wolffs schoten / Wick bonen. *Gallis Lupini dicuntur.*

Lupinus est satiuus, idemq; uel dulcis, uel amarus: agrestis uerò minor sed amarior, et ad omnia ualentior domestico, terget, tenuat, incidit, digerit, siccat sine morsu: uitiligines, psoras, achoras, ulcera cacoëthe sanat, lumbricos necat sumptus & admotus, iecur & lienem purgat, phymata, chæradas, liuida ex aceto uel posca, uel oxymelite pro ægri natura & affectus uarietate coctus digerit.

he turneppe

Rapum. Cap. CIII.

DEcocta rapi radix alit. inflationem parit, humentem ac fluxā carnē creat. uenerem stimulat. decocto podagræ, pernionesq; fouentur: contritoq; rapo atque imposito iuuantur. si excauatæ radici rosaceum ceratum adigatur, & feruenti cinere eliquescat, exulceratis pernionibus proficiet. Cymæ eius decoctæ manduntur, & urinam ciunt. semen antidotis & theriacis, præsertim quæ sensum doloris auferunt, anodyna uocant, idoneum est. potum contra uenena salutare est. Venerem concitat rapum. muria conditum, minus alimenti sufficit, sed multò magis appetentiam recreat. Syluestre rapum in aruis nascitur, fruticosum, in cubiti altitudinem assurgens, ramosum, læue. in cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora: & fructum in siliquis calyculatis. cumq; eorū inuolucra aperiuntur, alia intus siliqua spectatur, quæ quādam capitis speciem præbet, in aqua semina paruula concipiū tur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta quibus ad detergendam cutē in facie, totoq; corpore utimur, præsertim quæ ex lupini aut erui, tritici aut lolij farina, fieri solent.

Rampions.

Rapum syluestre.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἡ γογγύλις. Latinis & officinis rapum, uel rapa.
Germanis Rûben. *Gallis ung nauca.*

Rapæ notæ sunt & in cottidiano cibi usu. Quondam ut alia salgama etiam condiebantur: quarum condiendarum modum unum tradit in Decembri mense Palladius. Alium etiam modum habes apud Columellam lib. 12. cap. 54. Apud nos nunc integra, resecta herba in foßis subterraneis, substratis nucum aut aliarum arborum folijs, & coopertis adseruantur: aut integra & detersa, leuiterq; cocta cum alijs oleribus & pomis ac pyris in muria infusa, in uasis seruantur, pondere imposito ut ius supernatet. Interdum etiam leuiter cocta & munitißimè concisa saleq; plurimo aspersa, in doliolis seruantur.

Rapum Syluestre quod Græcis γογγύλις ἀγρία, Germanicè Rapuntzlen. *Gallis Raponcen appellatur. Describitur enim cubitali altitudine consurgere, fruticosum, in cacuminibus leue, folio glabro, longitudine digitali, aut interdum maiore. fructum fert in siliquis caliculatis, dumque seminum inuolucra dehiscunt, alia intus capitulata continetur siliqua, in qua paruula semina concipiuntur, foris nigra, sed quæ fracta candicent.*

Napus. Cap. CIIII.

Nauys

**Potius, Napus et eius radix cocta.*

COcta napi radix* inflat, modicum alit. semen eius potum uenenorum uires hebetat: antidotis admiscetur. Conditur sale radix.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Βουνιάς. Latinis & officinis Napus.
Germanis Steck rüben/satiuus trucken steck rüben/syluestris nass steck rüben.
Gallis Rouonnete, naueau, Raue ronde de sauoye, ou de Limosin.

Easdem quas rapa uires obtinent. nam congeneres sunt rapis, à quibus longitudine in primis differunt. Plura eorum genera. Palma Romæ, ut libro. 19. scribit Plinius, Amiternis datur, deinde Nursinis, tertia nostratibus. Hinc illud Martialis de napis. Hos Amiternus ager fœlicibus educat hortis, Nursinas poteris partius esse pilas. Condiuntur etiam raparum modo, condituræq; rationem docet Col. libro 12. wilde nauys

Napus bunias. nauys or Rape

Napus bunias syluestris.

Raue de sauoye.

Raue de Lymosin.

Radix. Cap. CV.

Radix, quæ græcis rhaphanus dicitur, excalfacit. flatus gignit. ori suauis est, sed stomacho aduersatur. ructus ciet. urinam pellit. aluo aptior. summo tamen cibo sumi debet, quò magis eius distributionem adiuuet. cum autem præsumitur, cibum suspendit quare uomituris commodissimè datur ante cibum. sensuum aciem excitat decocta contra ueterem tussim, & pituitæ crassitiem in pectore, efficax est. cortex ex aceto mulso, celerius uomitiones mouet. hydropicis commodissimè illinitur. lienosis utilis. sugillata cum melle rapit, & nomas amolitur. contra uiperarum ictus auxiliatur. alopecias ad pilum reducit. lentigines cum loliacea farina emendat. his qui fungis strangulantur, tam cibo quàm potu salutaris est. Semen uomitiones facit, urinam mouet, menses cit, lienem extenuat. cum aceto illitum gangrænas ualidissimè emarginat, coctum cum aceto mulso, anginis perquàm utiliter gargarizatur. contra cerastis morsus, potum ex uino, auxilio est. Syluestris rhaphani, quā Romani amoraciā uocāt, folia satiuo similia, sed magis lampsanā imitātur. radix gracilis, tenera, subacris. Tā folia quàm radix in olera recipitur. sed hæc excalfacit, urinam concitat, æstuosa est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Raphanus.

Raphanus sylvestris.

Siser.

Græcis ῥάφανος, ὁ. Latinis & officinis Radix, Raphanus.

Germanis Rätich. Gallis Refort. quasi radix fortis dicitur.

Rhaphanus apud antiquiores Græcos pro Crambe, id est, braßica accipitur, apud posteriores uerò cum Græcos cũ Latinos radicem significat, quæ comeditur, & quam radiculam uocat Celsus. Cui amaritudo est plurima, ut inquit lib 19. Plinius, & uis mira obligandi spiritum, laxandiq; ructum, ob id cibus illiberalis utiq; si proxime olus mandatur. Aegypto mire celebratur propter olei fertilitatem, quod de semine eius faciunt. Frigore adeò gaudet, ut in Germania, præcipuè in agro Argentinensi infantium puerorũ magnitudinem æquet. Vtilißimi in cibis hiberno tempore existimantur: ijdemq; dentibus semper inimici, quoniam atterant. Mirumq; omnibus uehementiam saporis inesse. Cæsar de agricultura lib. 12. cap. 22 ex Florentino: Succus ipsorũ ex aqua acceptus boletis & uenenis resistit. Si uerò raphani succo quis manus suas probe illinat ac confricet, intrepide & citra periculum reptilia ac serpentes apprehendet. Dulces erunt, quorum semen in uino, aut uuarum passarum succo fuerit maceratum.

Raphanus sylvestris cuius pictura hæc est Græcis χερία, ἡ κεραπαρα θεοφράστῳ Latinis Amoracia. Germanis Hederich dicitur. Fuchsius Raphanum sylvestrem falsò pro Irione pingit.

Siser. Cap. CVI.

Siser uulgo cognitum. Cuius radix decocta ori grata est, & stomacho utilis, urinam ciet, & appetentiam inuitat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σίσαρον. Latinè Sisaron & siser. Germanis Geirlin & girgelin. Gallicè Cheruy.

Plinius lib. 19. mox post pastinacæ genera sic scribit. Siser & ipsum Tiberius princeps nobilitauit, flagitans omnibus annis è Germania. Gelduba appellatur Castellum Rheno impositum, ubi generositas

rositas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis conuenire. Ineſt longitudine neruus qui in decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulſo in cibis temperata etiam in gratiam uertitur. Et lib. 20. idem ait, Stomachum excitat, faſtidium abſtergit ſiſer.

Lapathum ſiue rumex. Caput CVII.

Lapathum acutum.

Oxalis.

EX generibus rumicis, oxylapathum uocant, quod in acutum tendit, prædura habens extrema, non niſi paluſtribus naſcens. alius eſt ſatiuus, illi diſſimilis. tertiũ genus ſylueſtre, paruum, plantagini proximum, humile & tenerũ. quartũ eſt quod alij oxalida, alij anaxyrida, aut lapathon uocant. folia eius ſylueſtri ac exiguo rumici ſimilia, caule non magno, ſemine ſubacuto, rubente, acri, in caule & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur. crudi illitu melicerides, roſaceo aut croco adiecto, diſcutiuntur. Sylueſtris & oxylapathi, & eius quam oxalida nominãt, ſemen ex aqua aut uino utiliter bibitur cõtra dyſenterias, & cœliacorum affectus, ſtomachi faſtidia, ſcorpionum ictus. quod ſi quis in potu præſumat, nihil moleſti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ aut illitæ crudæ, lepras, impetigines, & ſcabroſos ungues perſanant. ſed antea locus aceto & nitro in ſole perfricandus eſt. pruritus corporis decoctum earum ſedat, ſi foueatur, aut in ſolijs balnearum confricetur. coctæ in uino & inſtillatæ, aurium dentiumq́ʒ dolorem mulcent. ſtrumis parotidasq́ʒ diſcutiunt. lienem cum aceto extenuant. aliqui amoliendis ſtrumas radicum geſtamine utuntur, eas collo appendentes. tritæ & admotæ fœminarum profluuia ſiſtunt. cum uino autem potæ, regio morbo medentur. calculos ueſicæ comminuunt. menſes cient. ſcorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon olus eſt magnum, in paludibus naſcens. eaſdem habet uires quas ſupradicta rumicis genera.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lapathi ſiue lapatij, utrunq; enim dicitur, plura ſunt genera: Vnum quod oxylapathon quaſi acutum lapatium uocatur. Germanis Lende wurtz / mengel oder menbel wurtz. *Gallis Herba aux trigneulx. appellata, paluſtribus locis naſcens, folijs duris & in cacumine acutis.*

Secundum genus eſt hortenſe, Λάπαθον κηπαῖον Græcis. Zam lende kraut *Germanis. de la lampe apud Allobroges dictum priori omnino diſsimile, folia habens lata, ſimilia betæ.*

Tertium genus eſt agreſte Græcis Λάπαθον ἄγριον. Germanis Bereyt ſaur ampfer / *breue, plantagini ſimile, molle & in terra iacens.*

Rhabarbara monachorum.

Bunium.

Quartum postremo est quod quidam ab aciditate saporis oxalida appellant, alij anaxyrida, aut agreste lapathum. Græcis ὀξαλίς. Officinis acetosella. Cretes oxynidam uulgo dicunt. Germani Spiess ampher dicunt, cuius folia tertio generi similia sunt, & eius caulis non adeò grandis est, semen acuminatum, colore rubro, sapore acri, quod in caule & adnatis nascitur.

Est et q. Hyppolapathō, id est, grāde lapathū à Græcis uocatū, grande olus in palustrib. nascens.

Sunt qui Monachorum Rhabarbarum, sic hodie tanquam peregrina & incognita res, appellatū. speciē Rumicis siue Lapathi esse contendant, cuius pictura supra. Plinius hæc genera aliter tradere uidetur lib. 20. cap. 2. Lapathū digerit modicè, oxylapathū, digerit, & repellit, utriusq; semen leuiter astringit, unde dysenterias & diarrhæas sanat, præcipuè oxylapathi. Hippolapathū, quod in aquis omnino nascitur, eadē præstat, sed imbecillius: idē uerò ualētius fuerit in hortos hodie trāslatū.

Lampsana. Cap. CVIII.

LAmpsana syluestre olus est. plus alit quàm rumex, & stomacho utilius, cuius folia caulesq; coquuntur in cibo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Λαμψάνη. Latine Lapsana, holus syluestre. Germanis Wild kôl / wild senff kraut / weyss heyderich. Rura Gallie Sanuas albas, quasi syluestres napos uocant, de sanues blanches.

Bunium. Cap. CIX.

BVniū caulē emittit quadrangulū, et in eo foliosos ramulos, tenues, prętenuibus foliolis & flosculis scatentes, lōgitudine digitali: folia propter radicē, apio similia, sed multò tenuiora, et quę modo quodā folia tribuli imitētur. flores anethi. semē odoratū, minus hyoscyamo. Excalfacit buniū. urinā ciet. secundas detrahit. lieni, renib. et uesicę utile. eo humenti aridóue utuntur, exempto radice & caulibus succo, ex aqua mulsa.

NOMINA ET EXPLICATIO

Græcè Βούνιον. Latinè Buniū. Germanis s. Barbarē kraut. Gallis herbe au charpētier, dicitur.

Vulnera-

Vulnerariam herbam esse & temperamentum eius & experientia docet. His uerò potißimum ulceribus medetur quæ impura sunt, & in quibus caro supercrescens fuerit: nam quia ualenter siccat, ideo sordes extergere, & carnes minuere potest.

Blitum.

Cap. CX.

Blitum estur oleris modo. aluo utile est. nullius in medicina usus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis βλίτον, ἢ βλῆτον. *Latinis Blitum. Officinæ cum beta confundunt. Germanis* Mayer. *Gallis Porrete rouge, Tourgon in Narbonēsi agro, du blit, breyon apud Sabaudos.*

Blitum imbecilliter refrigerat & humectat libro 2. comp. ph. par. in secundo recessu à temperatis, lib. 6. simp. iam uulgare est,

Malua. Cap. CXI.

Malua satiua esui longè aptior syluestri. stomacho aduersatur. aluum iuuat: sed multò magis caules. interaneis & uesicæ utilis. cruda folia cum salis exiguo manducata, ægilopas ex melle sanant. uerùm cùm cicatricem trahere cœperint, ea demum citra salem utendum est. contra aculeatos apium uesparū q̄ue ictus, illita efficax est. eadem cruda cum oleo trita peruncti, non feriuntur. ulcera manātia in capite, furfuresq́ cum urina sanat. sacris ignibus & ambustis decocta folia, tritaq́, utilissimè ex oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas insessione mollit. prodest erosionibus uesicæ, et intestinorū, uuluæ, sedisq́ clystere infusum. ius decoctæ cum radice sua, contra omnia uenena auxiliatur, si continuò à bibentibus reuomatur. contra phalangiorum morsus remedio est. lac euocat. semen in uino potum, addito loti

Malua uulgaris.

Malua satiua.

holihok

Malua arborescens.

ſyluestris ſemine, ueſicæ cruciatus lenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quæ maiores, aut minores dicantur maluæ ſatis, ex Plinio lib. 20 cap. 21. colligere licebit, ubi de maluis & earum generibus agens ſic ſcribit: In magnis laudibus malua est utraq;, & ſatiua & ſyluestris. Duo genera earum amplitudine folij diſcernuntur. Maiorem Græci Malopen uocant in ſatiuis, alteram ab emolliendo uentre dictam putant malachen. E ſyluestribus cui grande folium & radices albæ, althea uocatur, ab excellentia effectus à quibuſdam aristaltbea. Ex quibus Plinij uerbis colligitur maluas bifariam inter ſe diuidi: ſumq; prima & præcipua illorum genera duo. Satiua ſiue hortenſis, Græcis Μαλάχη κηπαία. Germanis Rômiſch bappel dicta, et ſyluestris, Μαλάχη ἀγρία. Germanis Gemein bappel appellata. Quarum utraq; iterum in alia duo ſecernitur. Prior quidem illa in ſatiuam & hortenſem. quæ in hortis ad ciborũ uſum ſerebatur, & qua pro olere utebantur. & in eam quæ locis incultis naſcitur ſyluestris, quæ etiam edendo fuit, ſed minus quàm alia. Posterior autem quæ ſyluestris est, duabus illis undiq; procerior, & altius à terra erigitur: & in hortis craßior arboreſcit, unde à Galeno anadendromalachæ, quaſi arborea ſeu arboreſcens malua Germanis uerò ern roſen & herbſt roſen uocatur. Quartum maluæ genus quod itidem ſyluestre est Germanicè Roſs bappel dicitur. Galli maluã Maulue appellant. arboreſcentẽ uerò roſes doultre mer, id est, roſas ultramarinas.

Maluas aluum mollire testatur etiam Martialis hoc disticho.

Vtere lactucis, & mollibus utere Maluis:
Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

Et Paulus Aegineta lib. 1. inter olera eſculenta nõ cõnumerat &, aluum ſubducere testatur, cum ait: Malua refrigerat quidem, ſed obſcure, magis uerò humectat, atque ob uiſcoſitatem aluum ducit.

Nec his tantùm contenta est dotibus, ſed diei horas inſuper nobis ostendit, ad ſolem circumagendo folia, uti testatur Theophrastus & Columella. Quam ob cauſſam etiam ab aliquibus heliotrophos uocata est, ut refert Apuleius.

Arasse

Atriplex. Caput CXII.

ATriplicem aliqui chyſolachanon uocant. cognitum olus est. Duo eius genera, ſyluestre & ſatitium. coctum estur, ut olus. aluum mollit, panos diſcutit ſiue coctum illinatur. ſemen cum aqua mulſa potum, regium morbum ſanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Ατράφαξις, παρὰ τὸ ἀτρέμας αὔξεσθαι.
Latinis atriplex, ueteribus Atriplexum.
Germanis Burckhart/Zam milten.
Gallis bonnes dames arroches, bonnes femmes, follete, à gustu inſipido.
Syluestris atriplex ἀτράφαξις ἀγρία *Græcis.*
Germanis Schyſs malter/wilden burck hart/myſt milten *dicitur.*

Non

Atriplex:

Non parum miror Bertrutium Bononiensem ut doctiß. ita etiam accuratißimum in docendo uirum in numerum laudatarum herbarum recensuisse Attriplicem, quum adeò parum commoda sit stomacho, ut non contentus Galenus hanc herbam cum oleo & garo miscuisse, ob eam caussam acetum quoque addat, quo facilius citiusque secedat è stomacho. Eadem ille gratia blitum quoque condit ob humorem aqueum utrique familiarem. Atriplex tamen in maiore neglectu fuit olim, si fides habenda Plinio est, quippe accusatum à Pythagora fuit olim, tanquam faceret hydropicos, morbumque regium, & pallorem: coqui præterea difficilimè, & in hortis nihil nasci iuxta id, nisi languidum, culpauit. Addidere Dionysius & Diocles plurimos ex eo gigni morbos, nec nisi mutata sæpius, aqua coquendum stomacho cõtrarium esse, lentigines & papulas gignere &c.

Braßica seßilis.

Crambe.

Braßica crispa.

Brassica. Cap. CXIII.

BRassica satiua aluo est idonea, si modò leuiter feruefacta edatur: nam percocta aluum sistit. sed multò magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur. stomachum autem male habet. acrior est æstiua. in Aegypto propter amaritudinem non estur. cæcutientibus & tremulis esse prodest. summo cibo sumpta crapulam discutit, & uini noxã restinguit. melior stomacho cyma: sed acrior, & adciendam urinam ualidior. ea cõdita stomacho inimica est. aluũ cõturbat. Crudus succus cum nitro et iride uoratus, aluum emollit. cum uino quoque epotus uiperarũ morsibus auxiliatur. cum fœnigræci farina, podagris et articulorum uitijs illinitur. prodest & sordidis ulceribus, & uetustis, illitus, caput purgat naribus infusus. menses extrahit, cũ loliacea farina inditus. Folia per sese illita, aut cum polenta trita, cõferunt inflammationibus, tumoribusqúe. epinyctidas, ignem sacrum, leprasque sanant. carbunculos ex sale rumpunt. fluentes capillos retinent. cocta, addito melle. aduersus depascentia ulcera, gangrænasq́ꝫ ualent. lienosisq́ꝫ ex aceto cruda prosunt. mansa, deuorato succo, retusam uocẽ instaurant. Decoctũ eius potu, aluũ & menses ciet. Flos post cõceptionem in pesso subditus, partũ abortu uitiat. Semen eius, pręsertim quę in Aegypto nascitur, potũ tineas repellit. in antidota theriaca additur. faciei cutẽ lentiginesq́ꝫ expurgat. Virentes cauliculi cũ radice cremati, & adipe porci uetusto excepti. diuturnos laterũ dolores mitigãt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Crispa apifolia. Weyſs heyderich. Gutt heyrarich.

Braßica, ut Cato dicit, antiſtat, & ad ſalutem tempora comeſta ſeſe ſemper cum calore, & rigore arido, ſimul & humido, & dulci, & amaro, & acri. Quatuor earum genera. Prima eſt leuis, quæ nominatur λεία. Germanicè breiter köl, grandibus & latis folijs, caule magno: ualidam hæc habet naturam, & uim magnam: Altera eſt criſpa, quæ à ſimilitudine apij, σελινοειδὴς Græcis, Germanis krauſer köl, uocatur: hæc eſt & aſpectu & natura bona ad curationem, ualidiorque eſt quàm quæ ſupra ſcripta eſt. item eſt tertia, quæ κράμβη, uocatur, minutis caulibus, tenuioribus folijs ob id Germanis kleiner köl dicta. acerrima omnium eſt iſtarum, tenui ſucco uehementißima. Eſt & quartũ genus Græce κράμβη κεφαλωτὴ. Latinis Braſſica lacuturris, uel tertia aut ſeſſilis ſiue Capitulata Germanis Cappis kraut. Gallis Capini uel cabini coles, nõnullis albi, uocata. reliqua Braſſicæ genæra Galli communi uocabulo choils, id eſt, caules appellant. Caulis enim etſi dicatur in herbis robur ipſum ſiue ſtirpes, ſæpius tamen ob ſui caulis ac thyrſi magnitudinem pro braßica ſumitur.

Eſt autem Braßici peculiaris quædam uis contra uina, ut Dioſcorides hoc loco tradit, ebrietatis & crapulæ noxas tollit à cibo ſumpta, imò & Plinius hiſtoriæ naturalis lib. 20. Græcorum opiniones referens, ſcribit Braßicam uino aduerſari, ut inimicam uitibus: antecedente quidem cibis caueri ebrietatem: propter ſumpta, crapulam diſcuti, Cuius rei rationem ex Ariſtotele colligere licet in problematis. Amplius de braßica ſcribit Plinius lib. 19. cap. 8. & lib. 17. cap. 24.

Braßica eſculenta ſapore nitroſo, parum acri, ſiccat, tergit, ſumpta & admota, induratas phlegmonas digerit, lepras terget, ulcera etiam maligna glutinat. Cinis uſtorum eius caulium ſiccitate eſt cauſtica, cum adipe ueteri miſtus ueteratos laterum dolores diſcutit.

Braſsica ſyluestris. Ca. CXIIII.

SYlueſtris braſſica, maritimis præruptisq́ꝫ locis magna ex parte gignitur: ſatiuæ ſimilis, ſed candidior, hirſutiorq́ꝫ, amara, cuius cyma in lixiuia cocta, ori non

non insuauis. Folia illitu uulnera conglutinant, & inflammationes tumoresq́ discutiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæc uidetur eadem herba esse, de qua supra cap. CVII. egimus. Germanis Weiß heyderich / uel ut alij uolunt, gütt heyrich.

Brassicæ syluestris semen maximè tenuat, efficaciter siccat, & digerit lib. 4. comp. ph. part.

Soldanella.

Brassica. Caput CXV.

Marina brassica à satiua prorsus abhorret, quòd folia ferat rotundæ aristolochiæ, prælonga, tenuia singula à ramulis rubentibus exeunt, singulari, ut hedera, pediculo. albo succo prædita est, sed pauco, salso gustu, & aliquantum amaro, pingui concretu. Herba in totum stomacho inimica, acris. uehementissimè aluum ciet, in cibo cocta. coquitur propter acrimoniam cum pingui carne.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis κράμβη θαλασσία.
Latinis Brassica marina.
officinis Soldanella.
Germanis Meerköl.
Gallis Soldana appellatur.
Brassica marina subsalsa, et subamara, uētrē deijcit, & cætera præstat, quæ has qualitates sequi cōsueuere.

Beta.

Caput CXVI.

Beta duorum generum est. è quibus nigra coquitur cum lenticula, ut uentrē sistat, quod magis radice eius præstatur. candida aluo utilis est. utraq; tamen propter nitrosum humorem, quē habet in se, noxij succi est. Vnde succus earum cum melle naribus inditus, caput purgat, aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorum, furfures lendesq́; deterget. perniōes fotu mitigat. crudis folijs uitiligines, nitro ante perfrictas: alopeciarum inanitates, scalpello prius exasperatas: atq; depascētia ulcera, illini prodest. eruptionibus papularum, igni sacro, ambustisq́; cocta medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Beta hortensiorum leuissima. Vnde illud Martialis: ut sapiāt fatuæ fabrorum prandia Betæ, O quàm sæpe petet uina, piperq́; cocus. Eius duo genera nigra quæ Græcis, σεύτλον μέλαν Germanis Rotter mangolt, in inferiori saxonia Rotrüben, ob radicis magnitudinē extuberantē, & altera alba quæ Græcis Σεύτλον, λευκόν, τεύτλιον, τεύτλις. Germanis Weiß mangolt. Gallis Peres, dicitur. & altera præfertur, meliorisq; succi est, authore lib 8. Theophrasto. Mira differentia si uera est, inquit, lib. 19. Plinius, cādidis soluis aluos, modicè nigris inhiberi. Et cū brassica corrūpitur in dolio uini sapor, odore betæ, folijs demersis restitui. Medici innocentiorem quàm olus esse iudicauere.

The Coolewort of the sea.

Beate

Bloody worte. **Beta nigra.**

Asparagus quid.

Lib 8. sim. & li. comp. phar. part.

quam ob rem appositas memini degustare etiam religio est, utq; ualidæ potius in cibo sint. Semina ijs natura & oleris, & capite ipso exilientis. Nam ut Paulus Aegineta lib. 1. att. Bliti, Lactucæ, atriplicis, maluæ, & betæ plãta humida, asparagi uerò succus est. Per asparagum autem intelligit, quod primum, & nondum in folia explicitum earum plantarum ex terra prodit germen &c. Nec sine remedio est utraq; Beta uiridis, alba, & nigra, nitrosæ est facultatis, qua digerit sine calore manifesto, terget, per nares purgat, alba ad hæc ualentior: nigra substringit, præsertim radice: coquendo has uires exuit.

Portulaca. Cap. CXVII.

Portulacæ uis astringit capitis doloribus, inflãmationibus oculorum, cæterisq;, cum polenta imponitur. ardoribus stomachi, sacro igni, uesicæ doloribus, auxilio est. commanducata, dentiũ stupores sedat. stomachi & intestinorum æstuationem, fluxionesq; mulcet. renes & uesicam adiuuat, etiam si erosionẽ sentiant. ueneris impetus exoluit. succus epotus simili effectu prodest, in febribus ualẽs. contra teretes uentris tineas, cruentam excreationem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profluuia sanguinis, percocta efficax est. item contra sepis morsus ocularibus medicamentis utilissimè cõmiscetur. interaneis fluxione laborantibus, atq; uuluarũ erosionibus infunditur. cõtra dolores, quos æstus excitauit, caput ex rosaceo & oleo fouetur. eruptiones papularum in capite, cum uino emendat. uulneribus quæ ad syderationem spectant ex polenta illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Portulaca Græcis ἀνδράχνη. Latinis & officinis portulaca.

Germanis Burtzelkraut/Burtzelen/Burgelen/gronsel. Gallis pourpier, porcelles.

Portulaca in duas species distribuitur. Vna in hortis emicat cauliculis teretibus, in altum erectis, lentè uergentibus in punicũ, folijs pinguibus, à tergo candidis, gustu subsulso, semine nigro, in herbaceis calycibus collecto. Alia sponte sua in uitibus nascitur, & ternis quaternisue coliculis in terra sessilibus serpit, cultaq; latius uagatur, folio carnoso, uerum turbinatiore, cætera priori consimilis.

Gal. 2. com. ph. part. & lib. 6. sim. et de optima secta.

Portulaca frigida ordine tertio, humida secundo, subaustera: fluxiones biliosas, & æstus febriles maximè cohibet sumpta, & admota, Hæmodium, id est, dentium stuporem nõ omnem, sed eũ solum, quæ ab acerbis, austeris, acidis est nata, sanat, quia ab his asperè exiccata lenit, & replet humiditate lenta:

uel quia

Vel quia suo lentore acidulo hærens ac subiens, acorem illum sibi affinem sapore ex dente extrahit, ut Aristoteli placet, huius autem effecti omnibus cogniti causam inexplicabilem, & soli Deo notam, scribit Aphrodiseus initio problematum suorum.

Portulaca syluestris. Wilde purslane Portulaca satiua. Garden purslane

Asparagi. Cap. CXVIII.

Asparage

Corruda siue syluestris asparagus uulgaris est notitiæ. Huius cauliculi in cibo cocti uentrem emolliũt. urinam cient. Radicis decoctũ contra urinæ difficultatem, regium morbum, renum uitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit, cum uino autem, phalangiorum morsibus auxiliatur. si decocti succus super dentem cõtineatur, eius dolori medetur. semẽ potum ad eadem ualet. canes, ut aiunt, si decoctum bibant, emoriuntur. Asparagum etiam nasci prodiderũt, arietis cornibus contusis, atq; defossis quod, quantum equidem sentio, planè à ueritate abhorret. Altilis autẽ asparagus multis ramis fruticat, folijs fœniculi, longis, numerosis: radice rotunda, grandi, spongiã habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores sedant, assus autem coctus

coctusue, urinæ stillicidium, difficultatemq́; ac dysenterias mitigat. Radix cum uino aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. decocta cum ficis aut ciceribus, sumpta, regium morbum sanat coxendicis cruciatus stranguriamq́; leuat. alligata radix, aut haustum eius decoctum. conceptum adimit, & sterilitatem aufert.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Syluius. *Asparagus, uel Atheniēsium more per ph. Aspharagus, uel etiam aphæresi, Sparagus, generatim quidem est coliculus tenerior herbæ, fruticis, arboris, ad fructum & semen increscens. speciatim uero herba uulgo nota, eaq́; duplex, radice utilis & semine ad detergendas renum & hepatis obstructiones. Regij, qui in hortis nascitur et Helij, id est, palustris, meminit Galenus lib. 2. alimentorum: & huius etiam initio lib. 1. comp. ph part. ad icterum & illius lib. 5. simpl. Petræi autem lib. 6. simpl. qui post inuentos altiles asparagos, Corruda propriè dicitur: Polluci autem syluestris asparagus, Hic multo est satiuo efficacior. In asparago mas à fœmina semine separatur. Asparagus Græcis ἀσπάραγος. Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Spargen. Gallis Esparge dicitur.*

Plantaino

Plantago. Caput CXIX.

Maior.

Minor.

DVo plantaginis genera. minor folia habet angustiora, minora, molliora, leuiora, & tenuiora. caule anguloso, in terra sessili: floribus pallidis: semine summis caulibus emicante. altera maior, lætior, uirentiorq́;, latis constans folijs, oleracei generis. cuius caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruber, à medio ad uerticem tenui semine circumdatus. radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepibus & locis humidis. multò utilior magna est. Vim habent folia exiccatoriam, constringentē. quare omnibus malignis ulceribus, & fluxioni opportunis atq; elephanticis sordidisq́; illita prosunt. profluuia sanguinis, ulcera quę serpunt, epinyctidas, carbūculos, nomasq́; cohibent. uetera ulcera & inęqualia cicatrice obducunt. chironia sanant. sinus conglutinant. morsibus canis, ambustis igni inflammationibus, panis, parotidibus, strumis, ægilopijs, illita cum sale prosunt, Coctum cum aceto

& sale olus, dysentericis, cœliacisq́; sumptum subuenit. datur & in locum betę cũ lenticula coctum, & ad aquam inter cutem cui leucophlegmatiæ nomen est. datur & herba decocta post aridas epulas, sic ut media antecedat. comitialibus & suspiriosis data proficit. Foliorum succus, colluta subinde oris ulcera, purgat. cũ cimolia aut cerusa igni sacro medetur. fistulis infusus prodest. lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. additur quoq; in oculorum collyria. gingiuis cruore suffusis, & sanguinis reiectionibus, potu confert. clystere dysentericis infunditur. contra tabem datur in potu. aduersus strangulationes uuluæ, in uellere subijcitur, etiam si uulua fluxione laboret. Semen ex uino potũ alui fluxiones & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix & manducatu, & collutione, dentium dolores sedat. eadem cum folijs, ulceribus renum & uesicæ in passo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari: & quatuor, quartanis. Sunt qui radicis gestamine, discutiendis strumis utantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo hoc loco plantaginis genera facit Dioscorides. paruam, Græcis ἀρνόγλωσσος μείζων.
Latinis plantago minor. Officinis quinqueneruia.
Germanis Spitz wegrich. Gallis Lanceola dicta.
Alteram magnam & hac efficatiorem. Græcis ἀρνόγλωσσος.
Latinis & officinis plantago maior, latifolia, septineruia.
Germanis Breydt wegrich. Gallis du plantain appellatur.
Præter hæc est tertium nobis Arnoglossum uel Arnoglossa nomine generis appellatum, folio rotundiore, sessili, hirsuto, in usu medicorum frequentissimum. Plantago refrigerat, siccat ordine secũdo, astringit, repellit, digerit, ob hæc ulcera recentia & uetera etiam rebellia glutinat, hæmorrhagiam sistit, fluxiões & putredines, & ab his dysenterias coërcet, hepatis & renũ obstructiões tollit: Semẽ & radix eadẽ præstant, sed siccant magis, refrigerãt minus, ad hæc semini adest essentiæ tenuitas.

Sisymbrium. The redde mynte *Sium.* Bilders

Lauer seu sium. Ca. CXX.

Sion in aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, olusatro similibus, sed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctáq́; esu calculos rũpunt, atq; excernunt. urinas cient. menses & partus extrahunt. dysentericis in cibo auxiliatur. De sio Crateuas tradit, herbã esse fruticis specie, pauca folia ferentẽ, rotunda, maiora quàm menthæ, nigra, & ad erucam accedentia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè σίον.
Latinè sium, lauer. recentioribus Berula.
Germanis Wassermerck.
Gallis de la berle dicitur.
Fuchsius Sium falsò interpretatur Wasserpungen.

Sisymbrium. Cap. CXXI

The redde mynt

Sisymbriũ, alij serpyllum syluestre uocant, in solo inculto nascitur, mẽthæ hortensis similitudine, odoratius, latiore folio. Inseritur coronis. calfaciendi uim habet. contra stillicidia urinæ, calculosq́; semen ex uino bibitur.

tormi

tormina & ſingultus ſedat. folia in capitis dolore, fronti aut temporibus illinuntur. item contra ueſparum apiumq́ ictus. uomitiones potu cohibet. Alterum ſiſymbrij genus, quod aliqui cardaminam, alij ſion appellant ea herba riguis gaudet, & eiſdem in locis, quibus ſion, prouenit. quæ ideo nõnullis cardamina nominatur, quòd guſtu cardamum, id eſt, naſturtium, repræſentet: folia primum rotunda prodeũt, adulta erucæ modo findũtur. Id excalfacit. urinas mouet. crudũ eſtur. purgat lentigines, cutisq́ uitia in facie, noctibus impoſitũ, matutinisq́ detractũ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Siſymbrij hoc loco duo genera facit Dioſcorides, unum quod in aridis, & locis incultis naſcitur. Græcis σισύμβριον. Officinis Menta rubea, uel aquatica: item Thymbrea: Germanis Balſamkraut/ Rotebachmintz.

Alterum quod in aquoſis naſcitur, Græcis σισύμβριον ἕτερον. & Cardamine à naſturtij ſapore. Officinæ naſturtium aquaticum uocant, & creßionem.

Germani Waſſerkreſſig/ Brunkreſſig. Galli Du creſſon.

Siſymbrium primum excalfacit, atq́ reſiccat in tertio ordine. Alterum autem quum ſiccum eſt, itidem tertij ordinis eſt excalfacientium, & exiccantium: quum humidum & uiride, ſecundi.

Siſymbrium, primum tenuium partium eſt, digerentis, calefacientis, & exiccantis facultatis. Semen quoq́ eius tenuium partium eſt, & calidum. Quocirca ipſum quidam cum uino exhibent ſingultientibus, & tormina patientibus.

Siſymbrium quod quidam Cardaminum uocant, quandoquidem Cardamo, id eſt, naſturtio ſimile quiddam guſtu præfert, eadem ferè poteſt.

Crithmum. Caput CXXII.

CRithmũ, ſeu potius, ut aliqui, crithamon, fruticoſa & undiq́ folioſa herbula eſt, cubiti altitudinem ferè petens. Naſcitur in maritimis, & petroſis: folijs pinguibus, numeroſis, albicãtibus, ueluti portulacæ, latioribus & longioribus, ſalſo guſtu. flores candidi ſunt, & ſemẽ, ceu roriſmarini, odoratum, molle, rotundum, quod ſiccatum rumpitur. habet intus tritici modo nucleum. radices digiti craſſitudine, tres aut quatuor, grati odoris & iucundi. Radix, ſemen & folia incocta uino, potu urinæ difficultati & regio morbo auxiliãtur. mẽſes cient. eſtur crudum coctumue in olere. ſeruatur etiam in muria.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κρίθμον.

Latinè Crethmus, ſeu crithamus.

Officinis creta marina, & bacula, ſeu bacillæ.

Germanis Bacillen.

Gallis Bacille, ou fenoil marin.

Defertur ad nos Crethmus ſale & aceto conditus. Verùm de conditura non ſatis inter Plinium & Columellam conuenit: quandoquidẽ. Plinius unà cum Dioſcoride ſeruandum in muria olus prodidit: contrà, Columella portulacæ, & bati muriam non conuenire contendit.

Neq́ pugnare iſta mihi uidentur, cum Plinius de crithmo ſeu bati marina loquatur. una cum Dioſcoride, quiſatiuæ nullam rationem habuit: Columellæ tantum altilis & hortenſianæ conditura proſecutus eſt.

Coro-

Coronopus. Caput CXXIII.

Coronopus oblõga herbula est, per terram repens, fissis folijs. coquitur in olere. radicem habet tenuem, adstringentẽ, quæ in cibo cœliacis facit. Prouenit in aggeribus, & locis incultis, & secus uias.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Coronopus, siue, si dicere malis, cornicis pedem, inter aculeatas sponteq; nascentes herbas Theophrastus retulit, interim tamen medicinæ ad usum seri Plinius cõmemorat, qui oblongam eſse herbam cũ fiſsuris, cauliculis per terram serpentibus designauit. Leonicenus, Capriolam uulgo dici censet: nõnunquã et sanguinariam, quòd indita naribus sanguinem eliciat.

Græcis κορωνόπους.

Germanis Kraenfüſs, *dicitur.*

Galliæ olitores, nunc dentem canis ab acumine folij uocant, quanquam eodem nomine gramen appellent. uulgari eorum lingua, la dent de chien.

Sonchus. Cap. CXXIIII.

Sonchi duo genera, syuestrior quidã est, & magis spinis horret. alter teneritate

Sonchus satiuus.

Sonchus syluestris.

quandam mollescit, cibis expetitus, an gulosa caule, inani, interdum rubente: folijs in ambitu per interualla dissectis. Vtriusq; uis refrigerat, modicè adstringit, unde æstuanti stomacho & inflammationibus illiti prosunt. Succus eorũ stomachi rosiones sorbitione mitigat. lac elicit. in uellere appositus, sedis ac uuluæ collectionibus opitulatur, tam herba quàm radix illita uibratis à scorpiõe ictibus subuenit. Alter sonchus tenerior, arboris instar, latis constans folijs. caulem in ramos exeuntem folia distinguunt, sed ad eadem pollet.

Gens dystel.

Cichorium latifolium satiuum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie tria genera Sonchi nouimus. primi generis Sonchus, qui candidus, tener & esculentus est, Dioscorides Cicerbitam à Romanis dici prodidit, quod nomen adhuc hodie in Hetruria seruatur. Herbarijs nonnullis leporis palatium dicitur. Fortaßis eadem Apuleio lactuca leporina fuerit. Veneti lactucinos indigetant. Græcis σόγχ⊙ ἐλώδομ⊙. Germanis Hasen köl. Gallis lacterones, uel potius lasserones, Du laceron. Sonchus syluestris hic & niger, & spinosior est, Græcis σόγχ⊙ τραχύς. Germanis Wilder hasen köl/Gensß dystel/mosß. Sonchi genus tertium est tenerum, arborescens, latiore folio, in quo ramosum caulem folia interserant. Hic à solo Dioscoride describitur. plura in capite sequenti.

Seris siue intybus. Cap. CXXV.

SEris duum generum est, altera satiua, altera syluestris, quæ picris & cichorion uocatur: latioribus folijs constat, stomacho quàm hortensis utilior. quæ iterũ in duas species digeritur: una folio latiore prodit, lactucarum simillima: altera angustiore est folio, & gustu amara. utraq; refrigerat, & astringit. stomacho utilissima. aluum sistit cocta, si cum aceto adsumatur. syluestres stomacho meliores, quandoquidem æstuantem ipsum & quem imbecillitas uexet, cibo leniunt. cardiacis per se, aut cum polenta, utiliter illinuntur. podagris & oculorum inflammationibus auxilio sunt. herba cum radice illita, percussis à scorpione subuenit. igni sacro cum polenta medetur. succus cum cerusa & aceto, ualet ad illitus eorum quæ refrigerationem desiderant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Intybum, uel intybus satiuus Græcis κιχώριον κηπευτόν, ἢ σέ ρις

Cichorea syluestris. Wylde Cichorye | Cichorea satiua. Cichorie of the garden

gis. Officinis cichorea hortensis. Germanis zame Wegweiß. Gallis Cichoreæ, ou endiue: huius generis est & scariola.

Intubus erraticus. κιχώριον ἄγριον, πικρίς, Græcis. Germanis Wegweiß/ Wegwart. Gallis cichorea sauuage, dicitur.

Cichorium, Romana lingua intybum olus dicitur. Gallis lib. 2. comp phar. part. Id uerò et reliquæ sereos species, foliorum magnitudine, & cultu distinctæ, facultatibus parum discrepant, nisi quod agrestia satiuis sint sicciora & amariora. Omnia enim hæc subamara sunt, subfrigida, modice astringentia: & in his multa humiditas mista siccitatem extinguit. Ob hæc hepatis intemperiem calidam tum solam, tum cum corruptis humoribus & ichoribus maximè iuuant refrigerando, roborando, simam eius partem & gibbam obstructione liberando: præsertim si cum uino albo bibatur, & cum melle, sic enim illos humores per urinas pellunt: nec frigidum multum lædunt, ut alia permulta, quæ sunt frigida humida sine amaritudine & astrictione: sumuntur succo, decocto, puluere. libro octauo composi pharmacorum part.

Condrilla. Caput CXXVI.

Condrilla, quam aliqui cichorion, alij serin appellant, caulem, flores & folia habet cichorio similia. qua ex causa nonnulli syluestris intubi speciem esse pronunciarunt: uerum tenuior tota est. in cuius ramulis, gummi mastiches simillimum, tuberculo fabæ inueniri solet. quod cum myrrha tritum, & linteo appositum, instar oliuæ, fœminarũ menses trahit. Tusa cum radicibus herba, adiecto melle, diuiditur in pastillos, qui nitro admisti uitiligines emaculant. Gummi

Condrilla.

inordinatos pilos replicat. quod item tenera radix efficit, si intincta succo acus, pilis admoueatur. contra uiperas in uino pota proficit. Succus decoctæ, in uino, aut per sese potus, aluum sistit. Aliud habetur condrillæ genus, folium ferens oblongum, circumrosum, humi sparsum, caulem succo madentem lacteo: radice tenui, rotunda, leui uegeta, flauescente, succosa. Cuius & caulis & folia concoquendi uim habent. succus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Nascitur in lætis & cultis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chondrilla omnis, & sonchus, & Hieraceum utrunq; sereos species etiam Galeno putata, & sereos ac cichorij nomine etiam ab alijs dignata (licet Chondrillam non seri iungat, lib. 2. Alimentorũ) ut forma & temperatura sunt affines, sic uiribus minimè discrepant. Ob id ea tanquam congeneria iungit, & hoc loco Dioscorides. Pro intubo autẽ uulgus Enduiam re & nomine corrupit, ut pro seri scariolam, quasi seriolam dicere tentauit.

Cucurbita. Cap. CXXVII.

CVcurbita esui apta. cruda trita illitu tumores & abscessus mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam syriasin uocant, in sincipite illinuntur. oculorum inflammationes podagrasq; refrigerãt. Succus è ramentis tusis per se, aut cum rosaceo infusus, aurium doloribus auxiliatur adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat totius feruefactæ & expressæ succus, cum melle exiguo & nitro potus, aluum leniter resoluit. Vinum in cucurbitã recentẽ excauatã infusum, si mistum sub diuo teneatur, potu aluũ læuigabit.

Rotunda.

Longa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κολόκυνθη. Latinè Cucurbita. Officinis genuinum nomen seruauit.
Germanis Kürbß. Gallis Courge dicitur.

Cucurbitarum duo genera sunt, longæ & rotundæ. Cibis quo longiores tenuioresq;, eo gratiores, & ob id salubriores quæ pēdendo creuere, minimumq; seminis tales habent, duricia eius in cibis gratiā terminante. Rotundæ uasorum usum præbent. Sed de his plura apud Plin lib. 19. De uiribus eius dicit Paulus Aegineta, quòd refrigerat, & humectat. atq; aluum mouet, sed paulū alimenti præbet. Chrysippus Medicus, ut lib. 20. refert Plinius, declamabat eo in cibis. Sed omnium consensu stomacho utilißimæ iudicantur, & interaneorum uesicarum exulcerationibus.

Cucumer satiuus. Caput CXXVIII.

Citrullus. The Citrull

Cucumis marinus.

Cucumis satiuus. The Cucumber

Pepo. The pepone

SAtiuus cucumis aluo & stomacho perquàm utilis habetur. refrigerat, qui corruptionem non sentit. uesicæ prodest. olfactu reuocat, quos animus liquerit. Semē modicè urinam mouet. cum lacte aut passo, uesicæ exulcerationibus subuenit Illita cum uino folia, morsus canum sanant: & epinyctidas, cum melle Peponis caro in cibis, urinam cit. inflammatiōes oculorum illita sedat. Ramenta eius contra adustionem infantium, quam syriasin uocant, sincipiti imponuntur. fronti admota, oculorum fluxiones auertunt. Succus cum

The melone

Melopepo.

semine, adiecta farina, ſiccatus in ſole cogitur in ſmegmata, quæ faciem repurgant, & nitorem afferunt. Radix ſicca, & ex hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionem mouet. Si quiſquam moderatè ſecundum cœnã uomere cupiat, geminis obolis ſit contentus. ſanat quoq; illita cum melle ulcera concreta in modum faui, quæ ceria uocant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cucumeres qui priuatim & conuenienter hoc nomine uocantur. Germanis dicuntur Gorcken/ & gürcken Cucumeren.

Græcis σίκυον ἥμερον.

Gallis Coucumbre.

Sunt enim & alij in cucumerum cenſu, ſuis etiam priuatim deſignati nominibus, ueluti citrini, et citrulli nunc dicti: item pepones & melones. De quibus omnibus Plinius lib. 19. cap. 5. Quod autem de cucumere, & cucurbita dicit creſcere qua cogantur forma, id etiam ab Hippocrate in libro de ſeminis genitalis natura prius proditum eſt, ubi ait: Si quis cucumim cucurbitamue iam defloreſcentem, matriſq; pediculo adhæreſcentem in paruo uaſculo mittat, cauo uaſis illius par ſimiliſue redditur. Si uero quis eundem in maiore uaſculo mittat, quod probè cucumim cucurbitamue capiat (quod tamen maius quàm cucumis natura non ſit) cucumis par ſimiliſq; cauo huius etiam uaſis erit. Nam cum creſcit cauo illius uaſis hæret, & innititur. Cunctæq; naſcentia ſemper fermè creſcunt, & habent, quemadmodum ea quis cogat &c. Cucumerũ generis ſunt, ut diximus, tum pepones, tum melones, figura tantum & quantitatee differentes. Pepones quidem uocãtur, cùm magnitudine exceſſere, aut in longitudinem proceſſerunt. In rotundum uerò effigiati & mali formam referentes, melopepones ex pepone & malo facto nomine, dicuntur, & hi ſunt quos in Martio Menſe Melones uocat Palladius, quo nomine etiam nũc in cõmuni uſu ſunt. &c.

lettuce

Lactuca.

Lactucæ. Caput CXXIX.

Cabuge lettuce

Lactuca ſeßilis, uel excaulis.

LActucæ ſatiuæ quibus natura refrigeratrix ineſt, ſtomacho gratæ habentur. ſomnũ cõciliant. aluũ emolliunt. lac euocant. uerũ decoctæ magis alũt. ſtomachicis illotas eſſe prodeſt. Epotum ſemen, aſſiduas libidinum imaginationes in ſomno compeſcit, & ueneri refragatur. pſęuerò frequentiores in cibo, claritati oculorum officiunt. inflammationibus & ignibus ſacris opitulantur. muria condiuntur. cum in caulem exierunt, uim quandam nanciſcuntur ſucco aut lacti ſylueſtris lactucæ ſimilem,

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lactuca latecaulis.

Lactuca Græcis θρίδαξ, ἡ θριδακίνη, uulgo apud recentiores Græcos μαϊούλιον.

Officinis lactuca latino nomine.

Germanis Lattich.

Gallis Laictue nuncupatur. nota herba est.

Lactuca dicta, ut in Ianuario mense tradit Palladius, quòd abundantia lactis exuberet. Huius diuersas ob caussas, diuerso etiam tempore uarius fuit usus. Antiquitus enim quòd ebrietati obluctaretur, eamque prohiberet, in cœnæ fine sumebatur: pòst uerò ad conciliandam appetentiam in cœnæ principio sumi cœpta est, unde illud Martialis extat.

Claudere quæ cœnas lactuca solebat auorum,
Dic mihi cur nostras inchoat illa dapes?

Hac nunc quoq; æstiuo tempore plurimum utimur in acetarijs. Herba multum salubris, Vnde Columella in carmine.

Iamq; salutari properet lactuca sapore,
Tristia quæ releuet longi fastidia morbi.

Et Paulus Aegineta libro 1. ipsam optimi succi sanguinem facere testatur. Plura eius genera à Columella & Plinio traduntur: est enim Lactuca, cuius diminutiuum lastucula, quam Græcis thridacinum uocari suprà diximus. Germanis Gemeiner lattich. Gallis laictues appellata. est & Lactuca laticaulis apud Theophrastum ἡ πλατύκαυλος θριδακίνη appellata & tertium genus. Lactuca sessilis quam eandem sequenti existimo, scilicet Lactucam excaulem, Græcis θρίδαξ ἄκαυλος, Pythagoricis εὐνούχιον, mulieribus ἀσυλίς. Germanis Krauss lattich mit Köpflin / & Römischer lattich dicta &c.

Est quidam natura omnibus refrigeratrix, ideo æstate gratæ, à stomacho fastidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. Celsus somno aptam dicit &c.

Endiuia Officinarum.

Lactuca syluestris. Cap. CXXX.

SYluestris lactuca satiuæ similis est, sed longior caulis, & candidiora folia, graciliora, & asperiora. amaro gustu est, & uiribus aliquantum papaueri similis. unde lacteum eius succum aliqui meconio permiscuerunt. Aquam per aluum elicit, potus in aceto mulso succus ad duos obolos. argema caliginemque repurgat. contra adustiones efficaciter illinitur cum lacte mulierum. in summa, somnum allicit. doloris leuamentum præstat. menses trahit. contra scorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen, non aliter quàm satiuæ, libidinum imaginationes in somno amolitur, ac uenerem arcet. Succus ad eadem ualet, sed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius, antea, ut in alijs liquaminibus moris est, insolatum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lactuca syluestris, nisi sensus me deficiat, est quæ passim ab officinis nostris nunc Endiuia dicitur.

Germanis Endiuien.

Gallis uerò Endiue, cùm in aruis nascatur sponte, & uinearum limitibus, folio cùm adoleuit per oras aculcato, dorso spiculis inhorrescente, quasi prona carinæ parte echinata, supina leniore,

nonnunquam cùm insenuit laciniatim serrato, caulibus bicubitali proceritate consurgentibus, birtis, flore luteo, succo candido, amaro, acri, ideo linguam & os aliquantulum uellicante. huius uti satiuæ semen occulitur lanugine. Decoctum huius Sacchar o cond unt officinæ, cuius tantus increbuit usus, ut nulla non ferè sinistra ualetudine à medicis præbeatur, utinam tam salubriter quàm inscitè.

Cerfoyle

Gingidium. Cap. CXXXI.

GIngidium, aliqui lepidion, in Syria & Cilicia plerunque nascitur. herbula syluestri pastinacæ similis, tenuior, & amarior: radice parua, candicante, subamara. Olus hoc crudum, coctum, conditúmue estur magna stomachi utilitate. urinam cit. decoctum ex uino potum uesicæ prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis γιγγίδιον. Latinis & officinis Cerefoliū pro cherephyllon.

Germanis Kerbelkraut/ Körffel.

Gallis Cerfueil dicitur.

Paulus Aegineta gingidion scandici simile fecit, astringente ui & amaritudine non pauca præditum, stomacho non ingratum: quare ieiunia inediasq; commode satiat ex aceto, non tamen magnopere nutrit. Galenus, quòd nonnihil amaroris & astringentiæ gustui repræsentet, refrigerante ui simul & calfaciente donatum censet, & ab utraque siccandi naturam sortiri.

Scandix. Cap. CXXXII.

SCandix, syluestre olus est amarum, subacre. quod crudum coctúmue manditur. stomacho & uentri utile. decoctum in potu, uesicæ, renibus, & iecinori confert.

Wilde Cheruell

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σκάνδιξ.

Latine Scandix.

Officinæ imprudenter inter dauci genera referunt.

Germanis wild moren dicitur.

Notißima olim omnibus Græcis scandix fuit, quæ toties Athenis in theatro risum & plausum excitauit. Vulgare & sua sponte nascens incultis plærunque locis olus est, plebis cibus in quotidianum pulmentum, folijs gingidij uel anthrisci, sed maioribus & minus odoratis, gustu acri subamaroque, nec aliter huius facies ab authoribus designatur.

Caucalis. Cap. CXXXIII.

CAucalis, quam alij syluestre daucum uocant, cauliculo est dodrantali, aut maiore, subhirsuto: folijs apio similibus, foeniculi modo per extrema multifidis, hispidisque: candida in cacumine umbella, suauiter olente. Crudum coctúmue olus estur. urinam mouet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè καυκαλίς.

Latinè Caucalis.

Officinis pimpinella hirsuta.

Germanis rauher bibenel dicitur.

Multum

Caucalis.

Eruca satiua.

Syluestris.

Huius herbæ radix foris nigra, intus alba est, cùm rumpitur, cœruleum succum resudans. Galenus apud aliquos syluestre daucum tradit nominatq́; , non à similitudine, ut aliqui credunt, quasi rudimentum quoddam esset nascentis dauci, sed quòd & gustu & uiribus id imitetur. cùm, ut inquit, modo eodem excalfaciat, exiccet & propellat urinam.

Eruca. Cap. CXXXIIII.

CRuda eruca uenerem largiore cibo concitat. semen eodem effectu prodest. urinam cit. concoctioni prodest, aluo perquàm commodata. semine ad cõdimenta utuntur. quod, uti in longum tempus asseruetur, adiecto lacte aut aceto, digerunt in pastillos. Gignitur etiamnum syluestris eruca, maximè in Iberia, quę occidentem spectat, cuius semine pro sinapi incolæ utuntur. urinã uehementius pellit. multò satiua acrior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eruca Germanis dicitur weisser senff samen. Gallis Roquette. herba est in acetarijs & ciborum usu non infrequens: cui, ut libro 20. testatur Plinius, in condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci εὔζωμον appellauerint. Hæc uenerem impendio excitat. unde Martialis: Et uenerem reuocans eruca morantem. Et Columella: Excitet ut Veneri tardos eruca maritos. quod idem Dioscorides hoc loco testatur. Adhæc Plinius libro 19. ait: Eruca præcipuè frigorum contemptrix diuersæ est quã lactuca naturæ. Cõcitatrix Veneris, iccirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigorĩ par feruor immixtus temperamentũ æquet. Et Marcellus Medicus libro de medicamentis experimentatis cap. 33. inquit. Ad abundantiam seminis præparandam erucam decoctam bibat, quoties quisq́ inopia

inopia seminis se laborare perspexerit, uel potius aßidue incoctam manducet: & mox post, tale medicamentum ponit. Erucæ seminis scrupulos. ʒ teres singula diligenter & permiscebis, atque inde globulos facies ad formam nucis auellanæ: & cùm opus fuerit singulos liquefactos, in caprino lacte potabis, si uenerem uolueris accendi.

The greate basill.

Ocimum — Cap. CXXXV.

OCimũ uulgo cognitũ. Id copiosiore cibo oculorum aciem hebetat. aluum mollit. spiritum mouet. urinam pellit. lac euocat. ægrè tamen conficitur. illitum cum polline polentæ, aceto & rosaceo, pulmonum* inflammationibus auxilio est. draconis marini & scorpionis ictibus per se prodest: & cum uino Chio oculorum doloribus. Succus uisus caliginem abstergit. destillationes exiccat. Semen potum conuenit atram bilem gignentibus, difficili urinæ, inflatisq́; naribus haustum, subinde mouet sternutamenta: quod idem herba efficit: sed oculos premi necessum est, cum sternutamentum urget. Sunt qui in cibis abdicandum censeant, quandoquidem manducatum, & in sole positum, uermiculos creat. Aphri autem adijciunt, si feriantur à scorpione, qui ocimum ederint, nullo conflictari dolore.

*hæc dictio alijs deest

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄκιμον.

Latinæ Ocimum.

Germanis Heyden korn/grütz/bauch weytzen.

Gallis de la dragee aux cheual.

Rura nostra ocimum serunt, frugem in agris folio hederaceo, sanguineum colorem præferente, scapo grandi per fastigia paniculas excerẽte, triangulis, rariusculè coaceruatis granis, quæ foliaceis membranis correpta delinentur. Hanc quoniam auorum nostrorum memoria è Græcia uel Asia uenerit Turcicũ frumẽtum, siue Heydinsch korn. uulgari lingua nominant. Ea pecudem omnem cæteraque ueterina quàm optimè saginant, & in candidißimam teruntur moluntur ùe farinam, quæ cum annonæ premit inopia in panificia subinde cogitur. Cùm ematuruit granum suis apludis explicitum faginæ glandis nucleo simile nascitur, quod incoquunt rustici ut bubus, iumentis, pecudibus'que cedat in pabulum, cuius usu uehementer gliscit sagina, mire enim ab eisdem expetitur. Iam agri plerique in Germania & Gallia hac fruge rubent. Ruellius uidetur hanc frugem facere Erysimum cereale.

Orobanche. — Caput CXXXVI.

...ke vnto Cuscuta

ORobanche cauliculus est sesquipedalis, & interdũ maior, subruber, hirsutus, tener, sine folio, pinguis: flore subalbido, & in luteum uergente: radice digiti crassitudine, &, cum ariditate flaccescit caulis, fistulosa. Hanc inter quædam legumina nasci constat, & ea strãgulare, unde orobanche sibi cognomentum usurpauit. Estur, ut olus, cruda, & in patinis, asparagi modo, decocta. legumentis addita, coctionẽ accelerare creditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ὀροβάγχη.

Latinè orobanche, quòd eruum strangulet.

Germanis onkraut der wicken.

Gallis Tigne appellatur.

Forsan hæc fuerit quàm absurdißima quorundam imperitia nescio unde, hypocistim audet appellare.

Barbula

Barbula hirci. Cap. CXXXVII.

BArbula hirci, quæ ab alijs come uocatur, breui est caule: folijs croci: radice longa, dulci, supina*, magno super caulem calyce, è cuius summo semen nigrum dependet, unde nomen inditum est. herba esui apta est.

*Hæc dictio alijs deest

NOMINA ET EXPLICATIO.

Barba hirci, uel barbula hircina, Græcis τραγοπώγων appellatur Germani Bocks bart *&* Gauchbrott *appellant, hac facie representatur à Theophrasto: Radix longa, dulcis, folium croci longius, caule puro, super quem calix latus & barbula, quæ summo uertice incana & prolixa funditur, unde nomen accepit. Nascitur sua sponte in aruis & pratis, & magna ex parte luteo flore nitet.*

Ornithogalum. Caput CXXXVIII.

ORnithgalum cauliculus est tener, candicans, tenuis, sesquipedalis*, tribus aut quatuor in cacumine mollibus adnatis: à quibus flores prodeunt, foris herbacei, & cum hiantes se pandunt, lactei uisuntur: inter quos dissectum, cachryos modo, capitulum emicat. Coquitur cum pane, ut melanthium. radix bulbosa, cruda & cocta manditur.

*Semipedalis Plin.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nunquàm ullum offendere potuimus herbarium, qui nobis hanc demõstraret, incognita ferè nunc omnibus etiam doctis, cum tamen plerisq; tractibus ornithogalo frumentarij agri scateant. A rusticis paßim eruitur rotunda radice, bulbaceam speciem præ se ferente, è cuius medio cauliculus exit, tribus aut quatuor adnatis appendicibus in cacumine, folijs in capillamenta quædam extenuatis, floribus exiguis, foris herbaceis, intus lacteo colore candicantibus, qui simul coaceruari uelut paniculæ quædam compactili callo squamatim cohærẽtes in pilulam extuberant, nucamentum pineæ nucis repræsentantem Sueßionensis Galliæ ager churlos. Germani uerò rustici erdt nuss *&* kockel kern, *uocare consueuerunt, pueris nõ incognitos, qui propter astantes cùm aratro terra proscinditur, aut in latiores porcas sulcatur, erutos uomere colligunt, multò castaneis suauiores in cibis, quibus & crudis & in cineribus incoctis rura uescuntur, odore iucundissimo eos mirum in modum commendante, nam tuberibus similes fere nascuntur. quare tanquàm germanitate, uel quadam cognatione iunctos, Dioscorides hoc loco, his copulauit.*

Tubera. Caput CXXXIX.

TVbera rotundæ radices sunt, sine folijs, flauescentes. uere fodiuntur. cruda & cocta eduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὕδνα. Latinè Tubera:
Officinis Cerui boleti.
Germanis Hirtz brunst.
Gallis Truffle appellantur.

Inter ea quæ sine radice proueniunt tubera quoque à Theophrasto numerantur. Credidit antiquitas cognationem illis aliquam cum cœlo esse, nec nisi tonante Ioue nasci, ut in satyra Anqas poëta monuit dicens:

Et facient optata tonitrua cœnas.

Licet non fieri sed ostendi, & quasi signari tonitru tubera aliqui dicerent, pulsu aëris ex eo, quemadmodum sole etiam fit, dehiscente terra qua parte ea latent, falli que qui aliter credant, non secus quàm si opinentur imbrem cochleas facere non illectas humore ex sæpibus & macerijs producere. Fuerunt tamen qui secretiores naturæ caussas altius repetentes contrà ostenderent, dicerentq; ingruentibus in terram à superiore cœli parte tonitru, fulgetris, fulminibus, uentis, & imbribus, quæ omnia plærunque simul fiunt, diuersos rerum succos contrariaq; temperamenta fieri in his quæ ad generationem mouentur, non secus quàm rorem dulciorem pecori facere herbam. Cœlestem autem arcum subiectam omnem sibi terræ materiam diuino halitu implere dicunt &c. Adde duo eorum genera esse, harenosa, dentibus inimica, & altera syncera. Distinguntur & colore rufo, nigroque, & intus candido de Tuberibus his sunt Martialis uersiculi hij.

Rumpimus altricem tenero de uertice terram.
Tubera, boletis poma secunda sumus.

Smilax

asserus or the painted ...ne. lubes in yorkeshire

Smilax hortensis.

Herba Medica.

3 fol.

Smilax hortẽsis. Cap. CXL.

HOrtensis smilax, frutex, cuius semen à nonnullis lobia uocatur. folia habet hederæ, molliora tamen: tenues caules, & capreolos uicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adolescunt, ut topiarias scenas repræsentare uideãtur. siliquas fœnigræci profert, longiores & torosiores. in quibus semina renum similia, sed inæquali colore recludun tur: quæ quadam ex parte fuluescunt. Siliqua cocta cum semine in oleribus, asparagi modo, estur. urinã ciet, & tumultuosa somnia facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σμίλαξ κηπαῖα.

Latinè Smilax hortensis.

Officinis phaseoli.

Germanis Welssch bonen.

Gallis Faseoles & febes painctes.

Smilacis hortensianæ fructum, lobia quasi siliquulas appellant, & alio nomine dolichon uocant. alius à phaselo quem uilem appellat Vergilius: quare errant qui eundem putant, ceu copiosè annotarunt uiri doctissimi, & in medicæ rei errorib. emendẽdis percelebres. Ioannes Manardus Ferrariensis, et Hieronymus Tragus.

Medica Cap. CXLI.

MEdica cum recenter prodijt, folijs & caule trifolio pratensi similis est. procedens uerò folia contrahit, caules ædens trifolij, & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Id siccatum, iucundi saporis gratia, conditaneo sali admiscetur. uiride, quibus refrigeratione opus est, illitu suffragatur. Herba tota pro gramine utuntur qui pecora alunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eximia est ad saginanda iumenta, ad stercorandos agros, herba Medica, quæ cum seritur decennium durat, per annum quater & interdum sexies dimetitur.

Mirum est quanta de hac herba scribuntur. attamen in Germania, nisi fallor, paucis cognita, cùm tamen aliunde semen afferri, & eodem

& eodem modo, quo apud Gallos, apud Sequanos, & apud alios coli posset.

Dicitur autem uulgo fœnum Burgundiense. Germanicè Burgundisch hew & Burgundisch grass, nempe quod à Burgundionibus semen aliò perlatum est, sicut ex Media in Græciam. unde Græcis Μηδικὴ πόα.

Gallis uerò foin de Bourgoigne, & fenacia dicitur.

Aphaca. Wilde fetche.

Ca. CXLII.

APhaca in aruis nascitur, altior lente, tenuibus folijs. siliquas lenticula maiores fert, in quibus terna quaternaue semina nigra, lente minora, continentur. quæ adstringendi uim habent. quare torrefacta, stomachi aluique fluxiones sistunt, si fresa lentis more decoquantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἀφάκη.

Latinis Aphace.

Officinis incognitum.

Germanis wilde wicken & fogels wicken.

Gallis de la uesse, uelut alij scribūt, uesse sauuage

Hic notandum non idem esse Theophrasto quod Dioscoridi hoc loco constat aphacen, qui modò leguminum generi, modò inter olera connumerat, inquiens primo ab æquinoctio statim imbribus germinare, & aculeis armari, folijs syluestri morio similibus &c. Sed Theophrasto, quod equidem inuenerim, aphaca non siliquatur, cùm flos euanescat in pappos, in quibus magna ex parte semen occulitur: nec folium eius ad lenticulæ, sed magis cichorij frondem aspirat. Hieraciarum primum genus à Theophrasto nomine aphaces putatur intelligi.

Porrum capitatum. The leke. Ca. CLXIII.

CApitatum porrum inflationem facit. noxium succum creat. tumultuosum somnum parit. urinam ciet. aluo accommodatur. extenuat. oculorum aciem hebetat. menses pellit, sed ledit exulceratam uesicam, renesque. cum ptisana uerò coctum, esu pectoris uitia extrahit. coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus, ad præclusiones uuluæ & duritias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratum, dulcescit, & multò minus inflat. semen acrius est, & quandam adstrictoriam uim habet. quare succus cum aceto, addito thure aut manna, sanguinis profluuia sistit, maximè si naribus erumpat. uenerem stimulat. contra omnia thoracis uitia tabemque, pro delinctu efficax est. arteriam esu purgat. sed si assiduè estur, uisus obscuritatem inducit. stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarum morsus auxilio est. ipsum quoque cum aceto aut thuris polline, lacte aut rosaceo, utiliter aurium doloribus & sonitui instillatur. Varos tollunt folia illita cum uua rhois, qua ad obsonia utuntur. epinyctidi medentur. crustas ex sale illita rumpunt. ueteres sanguinis reiectiones cohibent, si binis

he wilde leke
wount to
rowe in vyneyarde

Ampeloprason.

Sectiuum. porrett.

drachmis & æquali baccarum myrti pondere bibantur. Ampeloprasum stomacho magis aduersatur, & plus porro excalfacit. urinam & menses uehementius ciet. id contra serpentium morsus esse conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Porrorum duo genera sunt, unũ sectiuum à secãdo dictũ, quòd frondem illi supra terrã eminente auferre solerent. Cui nuper, ut lib. 19. scribit Plinius, authoritatem dedit princeps Nero, uocis gratia ex oleo æstiuis mensibus diebus singulis, nihilque aliud, ac ne pane quidem uescendo. Alterum est capitatum uocatum, eo quòd in caput crescat. Ambo eiusdem naturæ, nisi quod capitato efficacior uis est. Si quis authore Sotione, ut refert Constantinus, cuminum præsumat ante porros, non olebit.

Porrum capitatum, quod & aricinum. Dicitur & porrus Latinè.

Græcè πράσον κεφαλωτόν.

Germanice Lauch.

Gallicè uerò ung porreau.

Porrũ sectiuum, Tarentinum, Germanis schnit lauch dicitur.

Porrum agreste Græci ἀμπελόπρασον. uulgo uineale porrũ. Germani Wild lauch / Hunds knobloch.

Galli pourree de chien, uocant.

Ampeloprason caule prosilit bicubitali, folijs porraceis, sed angustioribus, flore candido, radice bulbosa. Prouenit in uinetis, unde à natalibus ampeloprason, quasi uitiginem porrum nominatur. Galenus agreste porrum esse tradit, siccioreque natura donatum, uti syluestria omnia maiore satiuis acrementi placent.

Οὐιγον Cepa.

Cap. CXLIIII.

CEpa longa acrior est quàm rotunda, item flaua quàm candida, & sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordent. flatus gignunt. appetentiam inuitant. sitim mouent, & extenuant. fastidium pariunt, & expurgant. aluo utiles sunt. eæ detractis purgamentis in oleum coniectæ, hæmorrhoidas, reliquosque excretionum exitus reserant, subditæ pro balanis. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur. anginæ eodem perunguntur. suppressos menses pellit. caput purgat, naribus infusus. canis morsibus cum aceto, ruta, & melle illinitur. cum aceto autem perunctas in sole uitiligines sanat. & cum pari spodio, scabras lippitudines sedat. uaros cum sale reprimit. contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. citæ aluo prodest. in auribus sonitum ac grauitatem emendat, ad purulentas aureis, & eliciendam earum

dam earum

The onyon

Cepa capitata.

dam earundem aquam, ualet. alopeciæ earum ſucco perfricantur, qui celerius quàm alcyonium pilos euocat. largiore cibo cepa capitis dolores ciet, coctaque uehementius urinam pellit. eos lethargicos efficit, qui ualetudinibus aduerſis, ea etiam cocta, plus æquo ueſcantur. elixa, & cum paſſis uuis & fico illita, tubercula concoquit, & celerrimè rumpit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ceparum plura genera. Omnibus odor lachrymoſus, unde & lachrymoſam uocat in de cultu hortorum Columella.

Apud nos, inquit, libro decimonono Plinius, duo prima genera: Vnum condimentarium, quod illi gethyon, noſtri pallicanam.

Germani Pryſs lauch/äſch lauch.

Galli porreta & ciueta, appellant.

Alterum capitatum. Græcis κρόμμυον, *Germanis* Zwibel/bollen/Zybollon. *Gallis uerò oignon dictum.*

Optima autem quæ rotundiſſima. Item rufa acrior quàm candida: ſicca quàm uiridis, & cruda, quàm cocta: ſicca quàm condita. Gethium penè ſine capite eſt, ceruicis tantùm longæ, & ideo totum in fronde, ſæpiusque reſecatur ut porrum.

Allium. Cap. CXLV.

Garlicke

ALlium quoddam ſatiuum atque hortenſium habetur. quod in Aegypro, ſingulari, ut porrum, capite conſtat, dulce, in purpureum uergens, paruum. reliqua uerò magna & candida, ex pluribus coagmentatur nucleis, quos aglitas, id eſt, ſpicas, Græci nominant. aliud eſt ſylueſtre, quod ophioſcorodon, id eſt, anguinum, uocant. Vis allij acris eſt. excalfacit. mordet. excernit. aluum turbat. inflationes facit. ſtomachum exiccat. ſitim gignit. flatum permouet. ſummam corporis cutem exulcerat. aciem oculorum eſu hebetat. Eoſdem effectus præbet anguinum, quod & elaphoboſcorodon* dicitur. latas uentris tineas in cibo ſumptum abigit. urinas detrahit. contra uiperarum ictus, & priuatim hæmorrhoi, prodeſt, ita ut non aliud magis, ſi cum uino iugiter aſſumatur. aut tritum in eodem ebibatur. contra rabioſorum morſus & illitu & cibo ualet. magnæ & allio utilitates contra aquarum mutationes. uocem clarificat. ueterem tuſsim crudum coctumue lenit. potum autem cum origani decocto, pediculos & lendes enecat. cremati cinis illitus ſugillationibus cum melle, & alopecijs cum nardino unguine, medetur. eruptiones papularũ cum oleo et ſale ſanat. uitiligines, lichenas, lentigines, ulcera capitis manantia, lepras, & furfures, cum melle eximit. cum thure & teda decoctum, dentium dolorem leuat, ſi in ore contineatur. contra uenenatos muris aranei morſus, cum ficulneis frondibus & cumino il-

*Forſan aphroſcorodō

Crow garlicke

Allium syluestre. Allium Vrsinum.

linitus. Feruefactæ comæ ius, fœminarum desessionibus additum, menses & secundos partus extrahit. Allium eiusdem gratia suffitur. factũ ex eo et nigra oliua intritum, quod myttoton uocãt, esu citurinam. ora uenarum patefacit. hydropicis utile. Scorodoprasum magnitudine porrũ æquat, qualitatũ porri & allij particeps. unde promiscuas sibi uires ex utroque uendicauit, effectus allij & porri præbens, inefficacius tamen. coctum, porri modo, dulcescit, & in olerum uicem transit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σκόροδον.

Latinè & Officinis allium.

Germanis Knoblauch.

Gallis Aul ou aulx.

Tria in uniuersum allij genera sunt. Primum hortense & satiuum: alterũ syluestre, quod Columella, lib. xij. rei rusticæ ulpicum uocat, alij aphroscorodon, id allio satiuo grandius. Theophrastus libro plantarũ octauo Cyprium uocat: eius etiam meminit idem Theophrast. lib. 7. Plantarum. Dioscorides, agreste uocat ophioscorodon, quasi anguinum. hodie ursinum cognominant Germanis wildt knobloch dicitur. Tertium genus itidem syluestre, scorodoprason appellatur Latinis. Græcis Σκοροδόπρασον. Officinis allium porrum Germanis aber knoblauch, quod & gustu & odore porri & allij conditiones poßidet, quasi olitorum diligentia in unum olera duo ueluti monstrum aliquod coaluerint.

Communes utriusque uires asciuiße sibi tradit Galenus, cui Paulus astipulatur &c.

Sinapi. Cap. CXLVI.

SInapi hortense, aliqui napi uocant. Eligi debet adultum, ualde rufum, non magnopere siccum, sed quod fractum internè uirescat, & ueluti quodam succo madeat, cæsium colore. siquidem recens id genus, tempestiuum habetur. Ad calfaciendum, extenuandum, extrahendum, efficax est. ad eliciendam capitis pituitam manditur. contra præduros tonsillarum tumores, ac ueterem callosamq; arteriæ scabritiem, succus ex aqua & melle conuenienter gargarizatur. sternutamenta ciet, tritum & naribus admotum. comitialibus quoq; auxiliatur. fœminas uuluæ strangulatu oppressas excitat. lethargicis, deraso capite, illinitur. cum ficis admistũ, donec rubescat locus, & ad coxendicũ cruciatus impositũ, ad lienes, & omne genus dolores confert, cum permutandæ ualetudinis causa, ex alto uitia extrahenda sunt. alopecijs illitum medetur. faciem purgat. sugillata cum melle, adipe aut cerato rapit. feræ impetigines & lepræ, eo cum aceto perunguntur. contra febriũ circuitus aridum bibitur, aut potui, polentæ modo, inspargitur. extrahentibus emplastris, scabiemq; extenuantibus, utiliter admisceri solet. tritum, grauitati aurium & sonitui, cum fico impositum prodest. Succus

ad hæ

ad hebetudines oculorum & genarum scabritias magna utilitate illinitur. expressus recenti semine succus, in sole siccatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σίνηπι. Latinè Sinapi. Officinis latinũ nomen seruauit. Germanis Senff/mostardt. Gallis Moustarde, blanche, noire, seneue.

Duo genera sinapi obseruauimus, primum genus rapitiam frondem exprimit, alterum in Erucæ foliũ laciniatur, caulibus ramosis, sæpe bicubitalibus, flore luteo, nonnunquàm albicante, siliquis teretibus, duro semine uesco pulloq; refertis, acerrimi saporis, igneiq; effectus. Sinapi calfacit, siccat ordine quarto. Sinapi Alexandrinum laudatur lib. 9. comp. ph. part. Quomodo Sinapi ad salgamarũ simul & conuiuiorum usum conficeretur, olim utrunq;, docet nos Columella li. 12. per totum caput. 55. Est & sua sinapis Confectio Palladio in Iulio mense. Varro rei Rusticæ lib. 1. cap. 59. ait: Seruare rapa confecta in Sinapi putant.

Sinapi.

Sinapi alterum genus.

Nasturtium.

Nasturtium. Cap. CXLVII.

NAsturtium optimum constat esse Babylonicũ. Omnium semen est acre, excalfacit. stomacho aduersatur. aluum turbat. tineas excutit. lienem imminuit. partus exanimat. menses cit. uenerem stimulat. sinapis & erucæ simile intelligitur. lepras & impetigines absterget. illitum cum melle, lienem extenuat. fauos expurgat. pulmonum uitia extrahit, sorbitionibus incoctum. serpentium uenenis potum resistit, atq; eas suffitu fugat. capillorũ defluuia cohibet. carbunculos ad suppurationem perducit, & rumpit. coxendicibus cum polenta commodè ex aceto illinitur. tumores collectionesq; discutit. emittit furunculos, illitum cum muria, Herbæ ad omnia eadem effectus licet minor.

Thlaspi

Thlaspi minus.

Nasturtium syluestre.

Wilde kresses

EXPLICATIO.

Græcè κάρδαμον. Latinè Nasturtium. Officinis Latinum nomen retinuit. Germanis Kressen. Gallis Alenois, cresson de iardin.

Nasturtium autem appellatum est, Varrone & Plinio testibus, à naribus torquendis, quod odore & seminis acrimonia sternutamenta prouocet.

Nasturtium duarũ generum est, unum satiuum, quo nunc communiter æstiuo tempore cum lactuca, oleo, aceto & sale cœnas inchoamus.

Alterum est agreste de quo copiosius tractauimus capite ultim. libr. 2.

Nasturtium quinto die nascitur, herbis reliquis succum adimit multa satis, frigora contemnit. Quare tam hyeme quàm æstate facillimè prorumpit. Quod etsi nobilius quàm ut repræsentari deposcat, uolumus propter generum differentias eius picturam subiungere quàm Dioscorides omisit. Nasturtium coliculis assurgit sesquipedalibus, longe statim ab radice minutorum foliorum pediculo, floribus albis, semine per ramorum latera copioso, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri sapore. pinguibus iusculis incoctum magnam acrimoniæ partem deponit. Natura ei omnino sinapis crucæq; similis est.

Thlaspi. Cap. CXLXIII.

THlaspi, herbula angustis folijs, digitali longitudine, in terram uersis, suppinguibus, in cacumine diuisis: binum dodrantum cauliculo, tenui, nõ sine adnascentibus ramis: fructu circa ipsum totum, ab extremo in latius se pandente: semine nasturtij incluso, lenticulæ uasis effigiæ, nisi quòd infringitur, unde nomẽ accepit. flos albicat. Nascitur in semitis, & sepibus, fossisq;. Semen asperi gustus, excalfaciens. bilem utrinq; extrahit. potum acetabuli mensura prodest ischiadicis infusum. sanguinem potu educit. internas suppurationes rumpit. menses ciet. sed partus enecat. alterum thlaspi tradit Crateuas, quod aliqui Persicon sinapi uocant, latis folijs, radicibus magnis, utile ischiadicorum infusioni.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thlaspi, siue ut alijs placet thlaspidiũ Græcis θλάσπι. Officinis incognita. Duorum generũ est primũ Thlaspi maius folijs latioribus, Germanis bauren senff appellatur, alterum Thlaspi minus, folijs angustioribus cõstat. Germanicè besem kraut dicitur. Est & tertiũ genus Thlaspios. Dioscoridi θλάσπι ἕτερον. Officins Raphanus maior. Latinis sinapi persicũ. Germa. mörrettich. Gallis raffle dictum. huic fuchsius falso atttribuit nomẽ armoraciæ. Galenus Thlaspios genera ita distinguit lib. 8. simpl. ubi inquit, Thlaspi duplex, Cappadocium, nigrius, non exactè rotundum, sed quadam sui parte

uelut

Thlaspi minus.

Simapi Persicum.

uelut ἐνθλασμα habet, id est, infractũ exiguum, unde illi nomen, multo maius, & præstantius quàm secundum, quod etiam in Cappadocia & Creta, & ubiq; nascitur ὠχροξάνθον, id est, ex pallido flauum, rotundum, admodum exiguum. Creticum tamen pleriq; immiscent theriacæ.

Draba. Cap. CXLIX.

DRaba herba ad cubiti altitudinem assurgit, tenues spargens ramos, & ex utroque latere folia ceu lepidij, sed molliora, & candidiora. in cacumine uerò sambuci umbellam gerit, candidos* flores habentem. Herha hæc cum ptisana coquitur, in Cappadocia maximè. semen aridum pro pipere obsonijs admiscetur.

NOMINA ET explicatio.

Græcè δραβη, Αραβὶς.

Drabe, dabra, Arabis. Apud Herbarios quosdam orientale nasturtium, uel Babylonicum.

Officinis & Germanis incognita. Gallis Draua, draue, Cuminum syluestre.

Inuenitur in noualibus, & sæpe cultis cubitali proceritate, ramoso surculorum prouentu, folijs lepidij, incanis sed mollioribus, umbella sambuci, flore candido, semine ferè fœniculi.

Irio.

Caput CL.

ERysimon, Latini irionem uocant, iuxta urbes, rudera, hortosq; nascitur, folijs erucæ syluestris: cauliculis in lori modum lentis & obsequiosis: floribus luteis, siliquis in cacucumine gracilibus, ut fœnogræco, corniculatis: semine nasturtij, exiguo, urentis gustus. Contra thoracis fluxiones efficax est, & si purulẽta extussiuntur. regio morbo & coxendicibus prodest. contra uenena in delinctu cum melle datur. illinitur ex aqua aut melle utiliter cæcis, carcinomatis, parotidibus, durītijs mammarũ, & testium inflammationibus. in totum extenuat, & calfacit. mitius multo ad clysteres fiet, si aqua madescat atq; torreatur, uel linteo illigatum pinsita farina oblitum peraffetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἐρύσιμον herba.

Latinis Erisimum & Irio.

Officinis & Germanis proprio nomine destituitur.

Gallis Eruca geratina, tortela.

Italis nobilis eruca dicitur.

Fuchsius falsò, & errore plus quàm manifesto, pro uerbena mare Irionem depinxit in suis rhapsodijs de stirpium uiribus, & natura.

Hac pomeria, aggeres oppidorũ, & rudera uirent, gustu mirum in modum erucam imitatur, quare syluestris eruca, licet perperam, quibusdam est dicta. &c.

Pepper

Piper. Caput CLI.

PIper in India nasci, breui arbore traditur. quæ inter initia, prælongũ fructum, ueluti siliquam promit, quod longum piper est, habet intus aliquid tenũi milio simile, quod tandem in perfectum piper euadit. id autem suis temporibus dehiscens, pandensq; sese, racemos emittit, grana ferẽtes qualia uidemus. Ea acerba candidum piper faciunt, aptum ocularibus remedijs, antidotis & medicaminibus quæ contra uenenata parãtur: theriaca uocant. Longum uerò uehementius mordet. & quoniã prius quàm ematurescat decerptum est, subamarum relinquitur, antidotis & theriacis medicaminibus expetitum. Nigrum uerò, utpote quod tempestiua maturitate collectum sit, odoratum esse constat, candido suauius, acrius, & ori gratius, necnon ad condimenta utilius. Sed candidum, & adhuc in acerbum uergens, antè dictis infirmius est. Eligi oportet grauissimum, plenum, nigrũ, sine multis rugis, recens, minimè furfurosum. Inueniuntur etiamnum in genere nigri semina nutrimento defecta, cassa, inania, minimiq; ponderis, quod uocant brasma. uis omnium excalfacit. urinã ciet. concoquit. extrahit, discutit. absterget caliginem quæ oculis obuersatur. piper febrium horroribus circuitu repentibus, siue potu, siue illitu, subuenit. serpentium morsibus auxiliatur. partus extrahit. conceptum adimere creditur, statim à concubitu suppositum. tussi, omnibusq; pectoris uitijs, siue eclegmate, siue potu, succurrit. anginæ eo & melle conuenienter perunguntur. potum cum recentibus lauri folijs, tormina discutit. cum uua passa * manducatum, pituitam à capite elicit. ualetudinem tuetur. dolores finit. appetentiam mouet. concoctionem adiuuat, ad intinctus esculentorum additum. strumas cum pice discutit. uitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut lenticula, motum torretur. Non est huius arboris radix gingiber, ut aliqui existimauere, sicuti paulò pòst ostendemus. Namq; piperis radix costo similis est. ora gustantium accendit. saliuam ciet. hæc lienem reprimit, cum aceto illita, aut pota, caput etiam purgat, mãducata cum semine pedicularis herbæ, quam staphidem agriam uocant.

*Alias, staphide agria.

φακὴ, non φασίῳ.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galen. lib. 8. simpl. phar. lib. 2. antid.

Piperis fructus inter initia ceu siliqua coryli nucamento similis, longum piper est Græcis πέπερι μακρόν. Officinis ut reliqua piperis genera nomen genuinum retinuit. Germanis Langer pfeffer. *Gallis poiure long dicitur: humidius, ob id cito perforatur, ut zingiber, & tardè, sed diu linguam mordet, ut arus. Hæc siliqua postea in grana milij æmula racematim degenerat, quæ aucta & siccata, sed adhuc tanquam omphacodea, & immatura, piper album, Græcis πέπερι λευκόν: Germanis* Weiß pfeffer, *Gallis poiure blanc appellatum, fiunt, nigro δριμύτερον, id est, acrius: nam nigrum quod Græcis πέπερι μέλαν, Germanis* Schwartz pfeffer. *Gallis poiure noir dicitur, iam superassatum sole, & super siccatũ est, tamen utrunq; ualenter calfacit & siccat, & maximè digerit. Itẽ quod in agreste, rufum, cœli & soli iniquitate degenerauit. Germanis* Leicht pfeffer/ Taub pfeffer. *Gallis poiure legier dictum. Piper longum adulteratum seculo Galeni erat duplex, efferebatur alterum ex Alexandria, alterum erat germen herbæ cuiusdam, quale est nobis coryli aut betulæ nucamentum. Piper longum nec sit pertusum, nec adulteratum: album sit maximum, plenißimum, graue: itidem & nigrum, neq; id sit rugosum. Piper nigrum maius est alio pipere, & corticem habet tenuiorem & minus rugosum. Piper album stomacho est accommodatius, & acrius nigro. Piper omne coctionẽ sumptum iuuat*

Gal. lib. 1. antid. & li. 4. sanitatis tuendæ.

Li. 1. antid.

Lib. 9. com. phar. part.

iuuat, sed album supra duo reliqua genera stomachum roborat, lib. 4. sanit. tuendæ. **Radicibus piperis** *maximè proceris etiam utitur Andromachus apud Galenum lib. 7. comp. ph. part. His uires costo similes tribuit lib. 8. simpl. Piper longum & rotundum bis scribitur lib. 10. comp. phar. part. ut id album, & nigrum comprehendat.*

Piper κοινὸν, id est, commune Actuario in antidoto podagrica, diapœonia, & diatrionpipereon, est nigrum: nam longum & album ibidem commemorat.

Gingiberis. Caput CLII.

Gingiberis sui generis planta est, in Troglodytica Arabia magna ex parte nascens. qua uirente, ad multa, perinde atq; nos ruta, utūtur, & primis potibus & edulijs admiscent. Huius radices, cyperi modo, paruæ sunt, candicantes, & odoratæ, atq; piper sapore imitantur. Eligi debent quæ teredines non nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, quòd celeriter cariem sentiant. Fictilibus in Italiam asportantur. Gingiberis cibo conueniens est, & cum condimento assumitur. excalfactoriam uim & excoquentem habet. aluum leniter emollit. stomacho utilis est. efficax aduersus ea quæ oculis caliginē offundūt. in antidota addi solet, in summa, piperis uirib. respondet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Zingiber Galeno & alijs cum indigenis ferè dicitur, quibusdam zinziber, alijs γιγγίβερι, Germanis Jngber. Gallis Gigembre, Lusitanis gengeure: radix est herbæ graminis modo serpentis, candicans, odorata, piperis sapore, & uiribus, nisi quòd tardius calfacit, sed diutius, uti longum piper, ob humiditatem excrementosam: cuius occasione utrunq; teredinibus facilè tentatur. Condiendū recens omnino est, nunq̄ uetus, impostorū more. Mittitur ex Arabia & Traglodytica.

Hydropiper. Cap. CLIII.

Hydropiper apud aquas nascitur, quæ stagnant, aut pigro lapsu repunt. caulem edit geniculatum, prædurum, multis alis concauum: folia menthæ, maiora, molliora, candidioraq;, gustu piperis, acri, citra tamē ullam odoris gratiam: fructum acrem, in surculis paruis, propè folia racematim cohærentem. Folia cum semine illita tumores ueteresq; duritias discutiunt. sugillata delent. quæ postquā inaruerunt, tusa pro pipere in obsonijs admiscentur. Radix parua, nullius in medicina momenti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὑδροπέπερι. Latine hydropiper.

Officinis incognitum.

Germanis Wasserpfeffer/Muckenkraut.

Hydropiper herba est in aquosis nascens, ramusculis ac folijs Menthæ similis, maior tamē, gustu acerrima, ut piper, perexigua semina ut piper, singulis folijs ferens. Calida quidem est, non tamen accedens piperi, quæ recens illita sugillata, ac durities sanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addebant apud ueteres.

Ptarmica

Ptarmica. Caput CLIIII.

PTarmica frutex est, surculos habens paruos, multos & rotundos, abrotono non dissimiles: & circa eos folia oleæ, longa, multa, & in cacumine capitulum, uti anthemidis, paruum, rotundum, quod suo acri odore sternutamentum excitat, unde nomẽ accepit. Folia cũ floribus illita, sugillationes rapiunt. flores sternutamenta efficacissimè mouent. Nascitur in montibus & petrosis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ptarmice, Ruellio uidetur ea quam uulgus in Gallia Draconis hortensis, aut ut ipse scribit pyrethri syluestris appellatione nouit, reclamantibus tamen notis omnibus, ut huius pictura cum ptarmicæ descriptione collata clare ostendit. Ptarmicen uerò alio nomine quàm Germanico haud noui. uocãt Mutter kraut/ *quòd locosis mulieribus præsenti remedio succurrat, in montium summis nascitur, flore aureo chamemali, folijs oleæ quidem non dissimilibus, ut Dioscorides scribit: multo tamen latioribus, ut in lætioribus nata ad plantaginem quandoq; accedant. Sternutamenta tum folijs, tum flore uel solo odoratu cietur. radix fibras multas facit, ruffas, sapore zinziberis, muliebribus uitijs aridæ in pollinem tritæ bibuntur. Sunt qui à sternutandi numero, apud ueteres diptarmicem uocarint.*

Radicula seu lanaria herba. Cap. CLV.

Condisi

pain de porceau

STruthium herba uulgo nota, qua purgandis lanis utuntur, qui eas eluunt. Huius radix est acris. urinã ciet. prodest tussi, iecinorosis, orthopnϾ ex melle sumpta, cochlearis mensura. aluum soluit. eadem cum panace & capparis radice calculos frangit, & cum urina exturbat. duritiem lienis absumit. menses imposita trahit. partus efficaciter enecat cum polenta autẽ & aceto illita, lepras tollit. tubercula discutit, cũ farina hordeacea, & uino decocta, miscetur & malagmatis, & ocularibus collyrijs, claritatis causa. sternutamẽta mouet. per os purgat, trita cum melle, & naribus infusa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Στρούθιον. *Latini Struthium, struthios, radiculam, lanariam. Officinæ saponariam, herbam fullonũ, Condisi.*

Germani Seyffenkraut. *Galli l'herbe à fullon uocant.*

Hæc herba olim notißima fuit, ideo à Dioscoride minimè depicta relinquitur: spinosa herba est, caule lanuginoso, folio oleæ, floret æstate, grata aspectu, uerum sine odore: semen ei nullum, radix magna, teres, oblonga, quæ conciditur purgandis lanis.

Cyclaminus. Cap. CLVI

CYclaminus folia habet hederæ, purpurea, uaria, in quibus susq; deq; albicant maculæ: caule nudo, quaternos digitos æquante: floribus in eo purpureis, rosarum effigie: radice nigra, & aliquantum lata, ut rapum uideri possit. Quæ cum hydromelite pota, pituitam aquamq; detrahit. menses potu appositu ue ciet. Tradunt, si prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. partum appensa accelerat. contra uenena, præsertim leporis marini, ex uino bibitur. illita contra serpentium ictus, remedio est. immista uino inebriat. regium morbũ discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut diluto mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis uestibus contectum, loco calido, & à perfrictionibus tuto recumbere, quò facilius exudet. eiecti autem sudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandum caput, naribus infunditur. ad deijcienda quoq; alui excrementa, in uellere sedi subijcitur. illito umbilico & imo uentre coxarum tenus, aluum emollit. & abortũ efficit. suffusionibus, & retusæ oculorum aciei, oblitus cum melle succus prodest. medica

medicamentis abortum inferentibus admiscetur. succus cum aceto illitus, prociduam sedem restituit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinē decoquitur. Radix cutem purgat. eruptiones papularū reprimit. uulnerib. ex aceto per se aut cū melle medetur. lienem absumit. uitia cutis in facie, & alopecias emendat. eius decocto luxata, podagras, & capitis ulcuscula, perniones'q; foueri cougruū est. ipsa'q; in oleo uetere feruefacta, illito oleo, ulcera ad cicatricē perducit. Cauata radix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdum Tyrrhenicæ ceræ momento, ut strigmenti crassitudinem unguentū contrahat, cum primis utile pernionibus. Radix, scillæ modo, concisa reponitur. Narrant ad amatoria assumi cōtusam, & in pastillos diuisam. Nascitur in umbrosis, maximè sub arboribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κυκλάμινος. Latinè Cyclaminus.

Officinis Cyclamen corruptè, et panis porcinus, uel terræ panis & Arthanita. Germanis Sewbrott/ Schweinbrott/Erdapfel. Gallis pain de porceau.

Cyclamini radix tota uehementer medicamentosa, magis eiusdem succus: incidit, terget, ora uenarum aperit, trahit, digerit, illitus abdomini uentrem purgat, per nares trahit, cum melle illitus suffusos iuuat: cirrhos mire emendat. menses & sudores mouet, ut Dioscorides fusius tradit.

Altera Cyclaminus. Cap. CLVII.

EST & altera cyclaminus, quam cissanthemon aut cissophyllon uocāt: folijs hederę, sed minoribus: geniculatis caulibus, crassis'q;, circa uicinas arbores, capreolorum modo, se uoluentibus: flore candido, odorato: acinis hederæ mollibus, lenti gustus, aliquantulum acris: radice superuacua. nascitur in asperis. Huius acini, drachmæ unius pondere poti, cum uini albi cyathis duobus, quadraginta diebus, lienem per urinam & aluum absumunt. ad orthopnœam bibitur. reliquias à partu purgat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κυκλάμινος ἑτέρα.

Latinè Cyclaminus altera.

Officinæ Sigillum Mariæ.

Germanis hyndtskrautt/Je lenger je lieber.

Gallis Le seau nostre dame.

Hæc altera cyclaminos à paucis nūc cognoscitur, omnes'q; medici, eruditorum pace dixerim, hanc ignorāt cyclaminum: sed superior pictura eam deliniat, quam nunc herbarij, uel officinæ, Sigillum Mariæ uocant, quandoquidem huic nihil refragari, sed omnia consentire declarabimus. Sigillum Mariæ folia fert hederacea, minora tantum, caules crassos, uel ut Plinius inquit, superuacaneos, geniculatos, uicinis arboribus capreolorum ritu se conuoluentes, flores candidos adoratos'q;, corymbis hederæ, sed mollibus, aliquan

tum

tum acribus, gustu lentis & glutinosis, radice nullius usus in medicinis, prælonga tamen & in miram molem extuberante, & cætera. Radicem tamen, utpote medicinæ superuacuam, non explicuit Dioscorides.

Dragonne

Dracunculus. Caput CLVIII.

Sperewoorte or dracwort

Dracunculus palustris:

DRacunculus folio cõstat hederaceo, magno, candidis notis insigni: caule recto, bicubitali, uersicolore, maculis resperso purpureis, ita ut anguem planè referat, baculi crassitudine, fructus summo caule racematim cohæret, colore primum herbaceo, & cum ematuruit, croceo, gustu feruens, mordaxq́ꝫ. radice aliquantulum rotunda, bulbosa, aro non absimili, tenui obducta cortice. Nascitur in sepibus umbrosis. Seminis succus cum oleo instillatus, aurium dolorem mitigat. naribus etiam ex lana impositus, polypum absumit. carcinomata illitu sistit. triginta eius grana, si in posca bibantur, abortus inferunt. odorem aiunt posteaquàm flaccidi flores emarcuerunt, conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit. orthopnœis, ruptis, uulsis, tussi, destillationibus auxiliatur. humores pectoris excreatu faciles reddit, siue cocta tostaq́ꝫ cum melle, aut per sese edatur, siue farina eius ex melle delingatur, urinam pellit. uenerem excitat, cũ uino pota. phagedænas ulcerum, & quæ cacoëthe uocantur, trita cum melle & bryonia alba, expurgat, & ad cicatricem perducit. collyria ex ipsa ad fistulas & eijciendos partus fieri solent. qui radice suas manus perfricuerunt, à uiperis feriri negãtur. illita ex aceto, uitiligines emaculat. folia recentibus uulneribus, linamentorum uice, cõuenienter imponũtur. decocta in uino pernionibus apposuisse prodest. caseus folijs inuolutus, à putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines cõuenit. Radix cruda coctaue, ad sanorum usus pro olere recipitur

recipitur, in Gymnesijs insulis, quæ Baleares uocantur, coctam radicem cum melle multo, in conuiuijs placentarum loco offerunt. Radix messibus effoditur, locaq; frustratim conciditur, & lino traiecta siccatur in umbra, & ita reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Δρακοντία μεγάλη Latine dracunculus maior.

Officinis, serpentaria maior, & draguntea, corruptè. Germanis, Groß nater wurtz.

Gallis serpentine dicitur.

Iam in hortis studiosè colitur Dracunculus, ludentis naturæ miraculum, & Draconis rudimenta in stirpibus facere condiscentis. Simplici caule attollitur, binum cubitum alto, leui glabroq;, baculi crassitudine, uersicoloribus anguium maculis uariegato, purpureis etiam intercursantibus lituris, ita ut planè serpentis habitum coloremq; mentiri uideatur. in uertice remoto folia procedunt, sena septenaue, crassiore pediculo digitorum ritu propendentia, candicantibus respersa notis, rumicis figura, specie tamen hæderacea longiore. E foliato scapi fastigio uagina quædam foris herbacea prosilit, cubitalis ferè longitudinis, in mucronem sensim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cùm dehiscens sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat. Ea seminis incremento distenta dissilit in rimam, & tandem elanguescens flaccescit, subarescensq; perit refracto cornu, cuius imam partem racemosus fructus ambit, acinis prima pubertate uirentibus, & per adolescentiam cocci rubore rutilantibus. gustu mordaci, odore uiroso, quandiu ianthinum illud exerit cornu: radice bulbosa, tenui libro uestita, nascitur in opacis sepibus.

Plinio Dracunculus triplici effigie demonstratus est, folijs betæ non sine thyrso, flore purpureo, hic ut inquit, est similis Aro, huius picturam suprà dedimus. Alij radice longa ueluti signata articulos aquæ demonstrauere, tribus omnino cauliculis. Tertia demonstratio fuit folio maiore quàm cornus, radice arundinacea. totidem affirmat geniculata nodis, quos haberet acinos, totidemq; esse folia.

Arum. Cap. CLIX.

ARon, apud Syros lupha uocitatum, folia emittit dracunculi, sed longiora, & paucioribus * distincta maculis: eadem supp purpureum, dodrantale, pistilli specie. è quo croceum semen exit. radice dracunculi alba. quæ decocta estur, utpote cùm minus acris sit. Folia ad esum condiuntur, & arida per se decocta, manduntur. Radix, semen & folia, dracunculi uires habent. priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & dracunculi more reponitur. in totum, ob mitiorem eius acrimoniam in cibum expetitur.

* Alij, nullis.

NOMINA ET EXPLICATIO

Grecè Ἄρον. Latinè Arum.

Officinis pes uituli. serpentaria minor. sacerdotis uirile. Iarus: Germanicè Pfaffen pindt.

Gallis Vid de chien.

Ari radix ut dracunculi, ex fimo bubulo podagris illinitur, eiusdem cortex spleneticos iuuat & hydropicos, calida sicca primo ordine: incidit, tenuat, terget mediocriter.

Gal. lib. 9. ph. part.

Arisarum. Cap. CLX.

ARisarum exigua herbula est, huius radix oleæ magnitudinem implet, longè maioris quàm Aron acrimoniæ. Vnde illitu nomas sistit. fiunt colyria ex ea, ad fistulas efficacia. illitu radicis genitale animalis cuiuscunque in perniciem agitur.

q

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arisaron pusilla est herba, radix ei oleæ tuberculo, acrior gustu quàm Aron. Galenus longè minus aro tradidit, radicem magnitudine oliuam æquare, multò maioris acrimoniæ. Paulus multo minus esse sentit, sed acrius, radicem oliuæ magnitudinem referre. Aris Plinio similis aro nascitur, minor tantum, minoribusq; folijs. Est etiamnum aris herba Hyppocrati, sed qua sit facie non explicat. Hærent igitur non immeritò quidam, an eadem sit herba aris & arisarum. Ambiguitatem tollit pictura, & uires quæ utriq; consimiles redduntur. Plinius siquidem eisdem omnino notis arum quibus alij arisarum repræsentauit. Sed in primis fidem facit apertè nomenclatura, quæ utriusq; retinuit appellationē, duobus tādem uocabulis in unum coalescentibus, arisaron dici cœpit. Cùm igitur nec uiribus, nec reliqua facie dissideant, unam & eandem esse fatendum est.

Hastula regia. Cap. CLXI.

HAstula regia uulgaris notitiæ est, folijs maioris porri; caule leui, ferente in cacumine florem, quem anthericon appellant. radices subiacent oblongæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acres, quæ excalfaciunt. urinas & menses epotæ ciunt. lateris doloribus, ruptis, conuulsis & tussibus, drachmæ pōdere potæ ex uino, medentur. Ea uerò uomitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine cōmanducata. à serpente demorsis datur aptissimè, uerùm trium drachmarum pōdere. folijs, floribus & radice ex uino. morsus illinire oportet. item ulcera sordida & depascentia. mammarum quoque & testium inflammationes, tubercula, furūculosq; decoctis in fœce uini bulbis. recentibus inflammationibus ex polenta auxiliatur. Radicis succus adiecto uetere uino dulci, myrrha & croco decoquitur, fitq; perquam utile oculis medicamentum. ad puruēltas aureis per se, cum thure, melle, uino & myrrha tritus, prodest. in contrariam aurem infusus, dentium dolorem mitigat. Cinis è radice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum illitu exulceratis pernionibus & ambustis igni, conducit surditati instillatum in aurem, auxilitur. Candidā uitiliginem, linteo antea præfrictam in sole, illita radix emendat. Semen floresq; in uino poti, scolopendrę & scorpionum uenenis mirum in modum resistunt, aluum purgant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ασφόδελος. Latinis hastula regia, asphodelus, albucum.
Officinis affodillus, uel Aphrodili.
Germanis incognita. Gallis des asphrodiles, phrodilorum.

Asphodelus Latinis hastula regia dictus, à caule insigni ex multis radicibus bulbosis emicante, quibus agnatis abūdat, interdum ad 80. Radice utilis est tergente: eadem usta magis calfacit, siccat, tenuat, digerit. Nunc porcorum cibus est, olim etiam hominum, muribus uenenum. Autumno legitur cùm ualet plurimum.

Fuchsius pro asphodelo aliā herbam falsò depingit, qua hactenus officinæ non sine graui errore usi sunt.

Bulbus esculentus. Cap. CLXII.

ESculentus bulbus uulgo cognitus, à nobis estur. stomacho & aluo utilis, rufus, qui & ex Aphrica defertur. amarus uerò & scillinus, stomacho aptior est, et cōcoctionem adiuuat.

tuat. Bulbi omnes acrimoniam habent, excalfaciunt, uenerem stimulant, linguam tonsillasq; exasperant, multum alimenti præbent, carnes creant, inflationem pariunt, luxatis fractis, articulorum doloribus efficaciter illinuntur, spicula extrahunt, gangrænas & podagras ex melle aut per sese, hydropicorum tumores, & canum morsus cum melle & piperis polline illiti cohibent, sudores compescunt, stomachi dolores mitigant, furfures & ulcera quæ in capite manant, cum tosto nitro abstergunt, sugillata uarosque per se aut ex oui luteo, & lentigines cum melle uel aceto, emendant, fractis auriculis unguibusq; ex polenta medentur iidem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus: item cum cinere è mænarum capitibus, impositi, cremati uerò & cum alcyonio misti, uitia cutis in facie, atrasq; cicatrices in sole illiti, emaculant, faciunt ad rupta, si cum aceto cocti edantur. Sed copiosiore eorum cibo abstinendum, quoniam neruos tentant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Theoph. lib. 8. de Plantis.

Bulbi priuatim uocati cepis similes sunt, & cæpe dicuntur album sine tunicis. Suntq; plura eorum genera, ut lib. 8. de plantis tradit Theophrastus. Siquidem magnitudine, colore, figura, et sapore differunt. Alicubi enim adeo dulces nascuntur, ut per se sine condimento alio edantur, quales in Taurica Chersoneso sunt. Cato megarenses tanquam omnium optimos celebrat. Venerem mire stimulant, unde et salaces à Martiali uocantur in libro Xeniorum ait.

Cùm sit anus coniunx, cùm sint tibi mortua membra,
Nihil aliud bulbis quam satur esse potes.

Columella item de iisdem in hortulo ait.

Quæq; uiros acuunt, armantq; puellas,
Iam Megaris ueniant genitalia semina bulbi.

Aegineta li. 1.

Quibus & M. Varro adstipulatur, tradens ob id bulbos sponsis in legittimis nuptiis olim apponi solitos. Et Paulus Aegineta lib. 1. Bulbi inquit, seminis abundantiam faciunt, & Venerem stimulat. frequentior cibus eorum. Hæc uerò de priuatim dictis bulbis. Nam generaliter bulbi uocantur, quorum radices sub terra sic crescunt, ut ad nouam quotannis sobolem decerpi aliqua pars possit ut lilio, croco & similibus: item & aliæ rotundæ, tunicatæ radices, & esui dantur radices & olera capitata, uti Celsus innuit libro 8. Vbi de alimentorum facultatibus agens, dicit: in media materia numerari debere ex oleribus ea, quorum radices uel bulbos assumimus. Et mox post. Ex oleribus ualentior rapa, napiq; & omnes bulbi, in quibus cæpe quoq; & allium numero, quàm pastinacæ, uel quæ specialiter radicula dicitur.

Corn. Celsus lib. 2.

Sisirinchion.

Bulbus uomitorius. Cap. CLXIII.

BVlbus quem uomitorium uocant, folia habet lętiora multò & longiora quàm bulbus esculentus: radicem similem, cortice nigro. Ea radix mansa, aut decoctum eius potum, uesicę malis medetur. uomitiões mouet.

EXPICATIO.

Bulbus quem uomitorium uocant ab effectu, multò longior est, quàm esculentus. Fuchsius aliam herbam falsò pro syluestri bulbo depingit, uidelicet Sisirinchion Theophrasti.

Scilla. Cap. CLXIIII.

Scilla uim acrem atq; feruentem habet. assatam ad multa utiliorem esse constat. Polline ad crustam subacto, aut luto oblita, in clibanum conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec obducens crusta sufficienter intosta fuerit. qua exempta, si non emollescat, altero polline simili, aut luto circumlinitur, & eadem quæ prius, fiunt. nam quæ ita non assatur, interaneis maximè noxia est. Torretur item in olla, indito operculo, quæ in furnum demittatur. Sumi etiam solet, quod maximè est medium, direptis uiuo tenus tunicis: quod frustatim consectum coquitur, mutata sæpius aqua, donec ipsa nec amaritudinem nec acrimoniem habeat, traiectaq; lino frusta siccantur in umbra, ita ut ne ulla quidem parte se contingant. his scillæ segminibus ad oleum, uinum, aut acetum scillinum utimur. Ad rimas pedum, interna pars crudæ scillæ in oleo feruefacta, aut cum resina liquefacta, imponitur. decocta in aceto demorsis à uipera cataplasma est. ad singulas assæ parteis adiectis octonis tosti salis, cochlear unum aut alterum damus ieiunis, ad emolliendam aluum. in potu autem & odoratis medicaminibus, & quibus urinam ciere uolumus, hydropicisq; & stomachicis, quibus innatat cibus, regio morbo, torminibus, in tussi uetere, suspiriosis, & ore reijcientibus tres obolos, in delinctu ex melle sumpsisse satis est. coquitur cum melle, & estur eorundem gratia, maximè ut concoctionem adiuuet. strigmenta per aluum extrahit. cocta & simili sumpta modo, eosdem præbet effectus. sed cauendæ scillæ usus his qui intestinû sentiunt ulcus. ad pensiles uerrucas et perniones, tosta efficaciter illinitur. Tritû semen, & carica aut melle deuoratû, aluum emollit. Scilla tota in limine ianuę suspensa, mali medicamenti noxam arcet.

Pancration.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Σκίλλα, ἡ.

Latinis & officinis, retinuit nomen priscum.

Germanis Meußzwibel/merzwibel.

Gallis squilla oygnon marin dicitur.

Scilla calida ordine secundo, admodum incidit: assam aut elixam sumi præstat, ut uirium eius uehementia exoluatur. Legenda ex terra quando folia eius & caules omnino aruerunt. Scille albæ segmenta seu taleolæ cultello ligneo separatæ, lino traiectæ, modicis interuallis ne se contingant, in umbra siccantur diebus 60. ut ex his fiat acetum scillites. Alba est masculus, eaq; utilior quàm fœmina nigra.

Gal. li. simp.
Lib. 1. antid.
Plin. cap. 9.
lib. 20.

De Pancratio. Cap. CLXV.

PAncratium, quod aliqui scillam appellant, radice est magni bulbi, subrufo colore aut suppurpureo, gustu amaro ac feruente: folijs lilij, sed longioribus. Scillæ uires & præparationem habet, eodemque pondere in morbis efficaciter assumitur. cui tamen mitior quàm scillæ facultas inest. Radicis succus cum

cum erui farina digeritur in pastillos, qui hydropicis splenicisq́ cum hydromelite commodissimè dantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè παγκράτιον. Latinè Pancratium. Officinis Scylla minor.
Germanis Kleine merzwibel/oder meuß zwibel.
Gallis Scille bastarde.
Omnes scyllæ repræsentat effectus, sed longè censetur inualidior. Paulus & specie & uiribus comparauit scyllæ.

Capparis. Capers — Cap. CLXVI.

CAPParis aculeatus frutex est, qui in terra stratus, magis in orbē euagat. spinas, ut rubus, habet, in hami modum ad uncas: folia mali cotoneæ rotunda: fructum oleæ similem. qui cùm dehiscēs panditur, florem candidū promit: quo excusso, nonnihil glādis oblongæ figura inuenitur, quod apertū grana acinis punicorum similia ostēdit, parua, rubicunda, radices lignosas spargit, grandes numerosasq́. Tenui solo, asperisq́ locis, in insulis & iuxta rudera nascitur. caulis & fructus, cibi gratia condiuntur. aluum turbat. stomacho aduersatur sitim gignit. cocta tamen stomacho quā cruda utilior est. fructus drachmis duabus in uino potus, quadraginta diebus, lienem absumit. & urinam cruentumq́ excrementū emittit. bibitur utilissimè in coxarum doloribus, & neruorum resolutione, item ruptis et conuulsis. menses ciet. caput purgat. Dentium dolorem sedat semen ex aceto decoctum, colluto inde ore. Aridus radicis cortex ad eadem proficit. ulcera omnia uetera, & sordida, & quę occalluerunt, expurgat. lienosis cum farina hordei illinitur. dente demorsa, dolori eius auxiliatur. cū aceto trita, uitiligines albas absterget. Radix foliaq́ in trita, strumas ac duritias discutiunt. Aurium uermiculos infusus succus enecat. Aphrica, & præsertim Marmarica capparis, uehementer inflat. Apula uomitus facit. & quæ à Libyco, & quæ rubro mari defertur, mirum in modum acris est: si quidem in ore pustulas excitat, gingiuasq́ osse tenus exest. quare in cibis non abre damnatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κάππαρις Latinè Capparis. Inturis.
Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Kappren. Gallis Cappres dicitur.
Capparis radicis cortex amarus, acer, acerbus, terget, purgat, tenuat, incidit, digerit, constringit, lienes induratos & ischiadas, ob hæc magnificè iuuat, sumptus, uel cum idoneis remedijs admotus.
Eadem radix etiam hæpatica est, lib. 8. comp. ph. part. & splenetica, libro 9. eiusdem. Flos eius & fructus aceto & sale conditus primis mensis ad excitandam appetentiam sumitur, licet stomacho noxius, siticulosis, aluum turbare Dioscoridi dicatur.
Folia capparis trita cum mero pota splenetica, lib 9. comp. ph. part. admota cum uirium uehementium obtundeatibus chæradas sanat.

Gal. libr. 7. simp. & lib. 9. comp. ph. part.

Lepidium. Cap. CLXVII.

LEpidium aliqui gingidium uocāt, herbula uulgo nota, muria cum lacte seruatur. Vis foliorum acris et exulcerans. quapropter ischiadicis trita, præsentissimum est auxiliū, si cum helenij radice, quarta parte hotæ, illinatur. lienotis simili modo prodest. lepras eximit. Radix appensa collo dolore dētium liberare existimatur.

EXPLICATIO.

Vide annotationes in caput ultimum lib. 1.

Ranunculum Cap. CLXIII.

COmplura ranunculi genera, uis tamen omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum coriandri folijs constat, latioribus, subalbidis, pinguib. flore luteo, interdum purpureo: caule gracili, cubitum alto: radice alba, exigua, amaraq́, multis capillamentis, hellebori modo fibrata. nascitur in limitibus humidis. Alterum lanuginosius, longiori caule, pluribus foliorum incisuris, plerunq́ in Sardinia proueniens, quàm acerrimū, quod syluestre apium appellant. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic simile, flore lacteo.

Folia, flores & cauliculi recentes, illitu exulcerant, & crustas non sine dolore gignunt, quare ungues scabros extricant. scabiem eximunt. stigmata delent. formicantes uerrucas, & pēsiles, alopeciasq́ paulisper illita, tollunt. tepente decocto perniones fouentur. sicca radix, tritaq́ sternumenta ciet naribus admota. dentium dolorem appensa leuat, ipsos tamen frangit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plura ranunculi genera Dioscoridi demonstrantur. Primum genus ranunculi, Græcis βατράχιον. *Officinis pes corui, ulceraria, scelerata.*

Germanicè Gleißblůmen/brennender hanenfůß.

Gallis bacins dicitur. Cuius pictura sequitur. Florem habet luteum, interdum purpureum, qui mihi tamen uisus non est.

Hoc genus ranunculi duplex est, unum folijs candidis, alterum nigrioribus, in medio quasi sanguineis guttis, rubeis maculis respersis, utrunq́ genus cultis incultis nascitur.

Ranun-

Secundum genus.

Primum genus Ranunculi.

Tertium genus.

Crowfote or ytlow crey./

Sextum genus.

Quartum genus.

Quintum genus.

Ranunculi genus alterum, lanuginosius, pluribus foliorum incisuris, altiore caule, gustus acerrimi, quod priuatim apium rusticum cognominant. Herbarij hodie apium risus. Historici Sardoeam aut Sardoniam herbam uocant, à Sardinia. Strabo ex hac herba toxici genus Hispanos confecisse meminit, hausta cuius urgente ui maiore citra dolorem ipsi sibi mortem consciscebant. Græcis Βατράχιον ἕτερον. Officinis falsò hydropiper, Germanis, Frosch pfeffer/ dicitur, quia palustribus locis prouenit cuius pictura suprà est.

Ranunculus tertius minimus est, graui odore, flore aureo, plerisq; locis conspicitur, Græcis Βατράχιον τρίτον, χρυσάνθεμον. Officinis incognita. Germanis Gelb waldt henle. dicitur, nascitur enim in syluis.

Ranunculus quartus, superiori similis, flore tantùm lacteo, Græcis Βατράχιον τέταρτον. Officinis quoq; incognita, Germanis, Weisse waldt henle.

Est & Ranunculi genus quoddam à radicis figura uerticillum Apuleius uocauit, ob globosam rotunditatem. Minor alijs est, et radice floris inuerso. Gustus omnium acerrimi. Sunt qui lauream uocāt. Græcis Εἶδος Βατραχίου ῥίζαν ἄχον στρογγύλων σφονδυλίῳ ὁμοίαν. officinis pes columbinus & uesicaria Germanis Gehöslete gleißblůmle/ Kleiner Hanen fůß/ Tauben fůß.

Est & alterum ranūculi genus hortense, quod ob pulchritudinem in coronamenta uenit. Effecit enim cultura, ut qui in limitibus simplici foliorum compage flores oriantur, structili quodam densoq; foliorum stipatu nunc in hortis collucescant. Germanis Gefülter Hanen fůß. Gallis Bacilles doublees appellatum.

Omnes Ranunculi species urendi nanciscuntur licentiam, pustulasq; uelut ignis excitant, non eorum uis ualde acris & uehementer exulcerans, intra corpus sumi non debent.

Anemone. Cap. CLXIX.

DVO Anemones genera, unum syluestre, alterum incultis nascens. Cuius multæ species, una phœniceū florem profert, altera candicantem, aut lacteum, aut purpureum; harum folia coriandro similia, tenuiorib. prope terram diuisuris: caules lanuginosi, tenues, in quibus flores ut papaueris, & in medio capitula nigra, aut cœrulea: radix oleæ magnitudine, aut amplius paulò grandescit, fermeq; geniculis quibusdam cingitur. Syluestri amplitudo prorsus maior, latioraq; folia, & duriora: oblongius caput; flore puniceo, tenuibus & multis radicum capillamentis. Acrior est quæ nigra habet folia. Vis utriusq; acris, ea de causa succus naribus infusus, purgat caput, commanducata radix prituitam trahit. decocta in passo & illita, medetur oculorum inflammationibus, cicatrices eorundem & hebetudines emēdat, sordida ulcera abstergit. folia et caules si cum ptisana decocti edantur, copiam lactis præbent. menstrua ciunt, uellere apposita. Illita quoq; lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, argemonen nominari eupatorium putent: quoniā à syluestri Anemone, argemonē, & papauer, quod rhœada appellant, de quo inter papaueris genera referemus, propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt, uerùm papauer & argemone colore minus saturato spectantur, & utraq; tardius floret, quinetiam Argemone croceum succum, gustu admodum acrem, reddit: rhœas uerò candidiorem & acrem. insuper Anemone & rhœadi capitula syluestris papaueris similia insunt, sed in Anemone supernè crassiusculum*, in rhœade subangustius. Anemones genera nec succum remittunt, nec calyces habent, sed quasi asparagi cacumen, in aruis illa sæpius enascuntur.

*Latiusculū.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀνεμώνη. Latinè Anemone. Officinis herba Venti.

Germanis Kuchenschell/Hacket kraut.

Gallis Coque lourdes, uel corles. Hortenses uero passi flores uocant.

Empirici hanc herbam uulnerariam faciunt. Secantur eius folia non sine acore quodam, ita ut oculos quemadmodum allium, aut cæpe feriant. Illaq; per alembicum ui ignis destillata, aquam uulneribus mundificandis, curandisq; utilissimam præstant, quæ & putridam carnem erodat.

Argemone. Cap. CLXX.

Proten tilla.

Argemone.

Anagallis aquatica.

Argemone in totū syluestri papaueri similis est. folia habet Anemones, diuisa: florē puniceum: caput in cauliculo papaueris rœadis, oblōgius, & summis partib. latum: radicē rotundam. succū croci colore acrem dimittit. Argema & nubeculas expurgat: folia illitu inflammationes compescunt.

NOMINA ET EXPLIC.

Nostri herbarij hodie duo genera Argemones, unum papaueri syluestri omnino simile, alterum Germani Genserich/ uocant, quia anseribus hæc herba uoluptati est. tamen apud me horum certi nihil habetur.

Anagallis. Ca. CLXXI.

DVO Anagallidis genera, quæ tantum flore distant. nam quæ cœruleo flore est, fœmina dicitur; mas, quę phœniceo, frutices sunt parui, in terra iacentes, folijs in quadrangulo caule pusillis, subrotundis, ad helxinæ folia accedentibus: semine rotundo. Vtraq; mitigandi uim habet, inflammationem arcet, adactos corpori aculeos extrahit, nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat, & naribus infusus, dolorem dentium lenit, si in aduersam narem infijciatur. argema cum melle Attico emendat. retusæ oculorum aciei auxiliatur. contra uiperarum morsus, iecinoris & renum uitia, si ex uino bibatur, prodest. Tradunt eam quæ cœruleum ædit florem, prociduam sedem reprimere: quæ uerò phœniceum, illitu euocare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anagallis in duo genera diuiditur, fœmina flore ceruleo conspicitur, mas puniceo. Iacet in terra uterque sexus. Folia in cauliculis quadratis pusilla rotunda in terra iacentibus nascuntur in hortis & aquosis.

Anagallis Fœmina Latinis.	*Anagallis Mas Latinis.*
Morsus Gallinæ officinis.	*Græcis Ἀναγαλλὶς ἄρρην.*
Ἀναγαλλὶς θήλεια *Græcis.*	*Germanis* Gauchheyl mit roten blümlin.
Gauchheyl mit blaen blümlin *Ger.*	*Gallis quoq; Morgelina (flore enim tantum distant) appellant.*
Morgeline Gallis dicitur.	

Est & tertium genus Anagallidis palustre, floribus cœruleis, Germanis Wasserpungen *&* Bachpüngen *appellatum Fuchsio errore manifesto Lauer seu Sion dictum. eius pictura suprà est.*

Galenus tradit Anagalidem siue quæ florem parit cœruleum, siue quæ phœniceum, quendam attractorium calorem possidere, quo spicula uel impactos corpori refigit aculeos. Qua de causa succus naribus raptus caput purgat, & ut summatim dicitur exiccatoriam uim citra morsum obtinet, quare uulnera glutinant, Idem de utraq; Anagallide sentit Paulus.

Veterinarij uero in hodiernum diem usq; hac herba quam palustrem siue aquaticam Anagallidem appellauimus in tumoribus discutiendis, & scabie equorum sananda utuntur, ut ipse Fuchsius testatur ut hinc manifestum fiat illam esse speciem Anagallidis & non Sium (ut Fuchsius falso contendit) exiccatoriam enim uim citra morsum obtinet ut Anagallis quare uulnera glutinat præcipuè senum corpori, ad recentia quoq; uulnera tanta ei traditur uis, ut saniem ossibus extrahat, quemadmodum id longa ac uaria experientia multis constat, quæ uires singulatim à ueteribus Anagallidi utriq; attribuuntur.

Hedera. Cap. CLXXII.

HEdera differentias multas in specie sortitur, summas autem genere treis. Nam quędam candida est, altera nigra, tertia helix. candida, fructum fert candidum, nigra, nigrum, aut croci æmulum, quam uulgus Dionysiam uocat. helix fructum non gignit sed albas habet uiticulas, & folia parua, angulosa, & concinniora. Hedera omnis acris est, & adstringens. neruos tentat. flos trium digitorum carptu, facit ad dysentericos, in uino bis die potus. ambustis cum cerato tritus illinitur. recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. foliorum & corymborum succus, cum irino unguento, melle aut nitro, naribus infunditur. & contra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & rosaceo perfundi utile est. purulentis auribus, aut dolentibus, cum oleo medetur. nigræ hederæ succus, aut epoti corymbi, corpus infirmant, mentemq; turbant largius sumpti. acini quinq; triti, calfactiq; in punici mali cortice cum rosaceo, si instillentur à contraria aure, dolorem dentium mitigant. denigrant capillum, illiti corymbi. folia in uino decocta, illinuntur omnium ulcerum

εὐθυμώτερα καὶ ἐρυθρά.

ulcerum generi, etiam si cacoëthe sint. uitia cutis in facie & ambusta sanant, uti an tea diximus decocta. mouent menses triti et subditi corymbi. ijdem poti, post pur gationes fœminarum, drachmæ pondere, concipiendi spem adimunt. pediculus foliorum melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menstrua & partus extrahit. instilla tus succus putrida tædia narium, grauiolentiamq́ emendat, & sanitati restituit. la chryma hæderę psilothrum est, illitu pediculos enecat. succus radicum in aceto po tus, contra phalangia prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hædera plurimas, ut Dioscoridi *placet, sigillatim habet differentias, sed summas species omnium ge nerum tres. Candida fructum candidum fert, Græcis* Κισσὸς λευκὸς ἢ λευκόκαρπος. *Germanis* Weisser Ephew. *Gallis* Lierre blanche.

Nigrum fructum nigra hedera fert, Græcis Κισσὸς μέλας. *Germanis* Mawer Ephew / Baum Ephew. *Gallis* Lierre noire, *& dyonisia appellatur. Tertia quæ nominatur* Helix, *nullum parit fru ctum, tenuibus sarmentis, folijs paruis, angulosis, cōcinnioribusq́; hæc Græcis* Κισσὸς ἄκαρπος & ἕλιξ. *Latinis* Sterilis, Helix. *Germani* Ephew on frucht / & klein Ephew. *uocant.*

Hædera satis omnibus inimica, sepulchra ac muros rumpens, serpentium frigori gratissima: quæ etsi crescendo arborum magnitudinem æquat, frutices eam tamen sibi uendicarunt.

Hædera, ut Aeginetæ placet, contrarijs constat potentijs. Stringit enim, & refrigerat, atq; cum qua dam acrimonia calefacit, essentiæ aquosæ particeps, uiridis, tepida.

Chelidonium. Cap. CLXXIII.

CHelidonium maius, caule est gracili, cubitali aut altiore, adnatis foliosis: folijs ranūculi, mul tis, mollioribus tamen, & colore cæsijs: flore uiolę al bæ, secundum singula folia prodeunte. in eo succus croci, mordax, acris, & aliquantulum subamarus, grauiter olens. radix supernè singularis, infernè in multa crocea capillamenta fibratus. siliqua, ceu cor niculati papaueris, tenuis, in metæ figuram longa: in qua semen papauere maius recluditur. Succus in æreo uase, cum melle prunis decoctus, oculis clarita tem adfert. Folijs, caule, radice, succus exprimitur in eunte æstate, & siccatus in umbra digeritur in pastil los. Radix cum aniso & uino albo pota, medetur re gio morbo, & ulceribus quæ serpunt. imposita cum uino aut manducata, dentium dolorem sedat. Hoc nomen sibi uidetur uendicasse, quòd aduentu hirun dinum exoriatur, & discessu emarcescat. Sunt qui narrant, hirundines matres excęcatis pullis, admota herba uisum restituere.

Celondyne

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Χελιδόνιον τὸ μέγα. *Officinis corruptè* Chelidonia. *Gallis* Chelidoine, *ou* esclere.
Latine Chelidonium *&* Hyrundinaria. *Germanis* Schellwurtz.

Herba nota est. dicitur autem nomen sumpsisse ex hoc quòd eo tempore semper florescit quo Hirun dines præsto sunt, quas Græci Chelidonas uocant: uel ut quidam memorant, quòd nidis suis eandem Hi rundines ferant ob acuendos succedentium uisus.

Chelidonium minus. Cap. CLXXIIII.

CHelidonium minus, quod triticum syluestre aliqui nuncuparunt, herbula pe diculis ab radice pendens, sine caule: folijs hederæ, multo rotundioribus & minoribus, teneris, & suppinguibus: radices habet ex eodem callo complures, pu sillas, in granorum tritici modum aceruatim congestas. quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas & lacus nascitur. Vis ei acris, & anemones modo

Chelidonium minus.

modo, summam cutem exulcerat. psoras & scabros ungues eximit. succus radicibus expressus ad purgandum caput, naribus infunditur. decoctum eius cum melle gargarizatum, magnifice id præstat, & omnia pectoris uitia extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Χελιδόνιον τὸ μικρόν. *Latinis Chelidonium minus. Officinæ scrophulariam minorem. Germani* Meykraut / Feigwartzen kraut / Pfaffen hödlin / Scharlach kraut / Kelber kernen / Biber hödlin. *Galli Caoullons des prestes appellant.* *Hæc herba longo tempore & medicis & herbarijs incognita fuit, quod equidem demiror, cùm nulla uerno tempore frequentior occurrat, præsertim hirundinum aduentu: & marginib. aquosis inueniatur, qua nulli non uliginosi tractus scatent. Quam longe dißidenti nomine, proprio ignorato, nunc officinæ uocant scrophulariam, quòd strumosa radix multis granorum frumenti granis uideatur coaluisse, quanquam putem inditam appellationem, quòd strumis (quas uocant græca imitatione non latina scrophulas) medeatur. Sed ne sine peculiari demonstratione testemur, id euidenter pictura poterit comprobari. Siquidem scrophularia herbula est à pediculis pendens, uidua caule, folijs hederæ, rotundioribus multo, minoribusq;, teneris & modice pinguibus. Radices ostendit ex eodem callo prodeuntes, paruas, complures in granorum tritici morem aceruatim congestas, quarum tres uel quatuor in longum protenduntur. Humida sequitur & palustria. Flores aduentu hyrundinum, nec longo post tempore marcescens euanescit, sic ut irrigui limites, qui large foliorum florumq; stipatu pubescebant, confestim ijs spoliati glabrescere conspiciantur, qua de causa Chelidonium, id est hyrundinariam dici nulli dubium est. Flos est Ranunculi, luteo colore nitens.*

Othonna. Cap. CLXVV.

Othonnam aliqui maioris Chelidonię succum esse aiunt. quidam glaucij: alij succum floribus corniculati papaueris expressum. alij permistos cœruleæ anagallidis, hyoscyami, & papaueris succos, esse contendunt. alij Troglodyticæ cuiusdam herbæ succum, quæ Othonna uocatur: nasciq; eam in eo Arabiæ tractu qui ad Aegyptum spectat. Othonna folijs erucę, perforatis cribri modo, & ueluti à tinea derosis, squalore obsitis, paucis: flore croci, lati folio. quare quidam anemones speciem esse putauerunt. extractus succus oculorum medicamentis adijcitur, ubi expurgare est opus. mordet enim & abstergit omnē caliginem quę oculis offunditur. Tradunt humorem quendam ex herba emanare, qui elotus, semotis calculis, in pastillos ad eadem digeritur. Aliqui tamen affirmāt, lapidem esse Aegyptium, in Thebaide nascentem, exigua magnitudine, æreo colore, gustu cum feruore quodam & adstrictione mordaci.

Auricula muris.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Othonna, quid fuerit, etiam Dioscoride teste, ne inter ueteres quidem satis constat.

Auricula muris. Cap. CLXXVI.

Mvris auricula, quam myosotida uocant, herba est caulibus plurib. ab una radice, aliquatenus ab imo rubentibus, & concauis: folijs angustis, oblongis, dorso acuto, elato, nigricantibus, per interualla assiduè geminatis, atq; in mucronem desinentibus, & tenuibus cauliculis ex

lis ex alarum ſinu prodeuntibus: flore, ut anagallidis, cœruleo: radix digitali craſsitudine, multis capillamentis fibrata. Radix illita ægilopia ſanat. Sunt qui alſinen, muris auriculam uocitent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μυόσωτις, ἢ μυος ὦτα. *Latinè Muris auricula.*

Germanicè Waldt Mangolt/mit blaen blůmen.

Exiſtimatur ea, quam in Germania uulgo medici betam ſyluestrem nominant floribus cœruleis, diuerſam à pyrola. Wilde wode. The garden wode

Syluestre glaſtum.

Glaſtum. Cap. CLXXVII.

SAtiuum Glaſtum quo infectores lanarum utuntur, folium habet plantagini ſimile, uerum pinguius nigriuſq; cuius caulis duûm cubitorum altitudinem excedit. Illita folia tumores omneis diſcutiunt. cruēta uulnera glutinant. ſanguinis profluuia ſiſtūt. ignem ſacrum, phagedænas, putreſcentia ulcera, & quæ ſerpunt, ſanant. Syluestre Glaſtū ſatiuo ſimile eſt. folia fert maiora, lactucaceis proxima. caules prętenues multifidos, quadam tenus rubentes: in quorū cacumine folliculi multi dependent, quādam linguarum effigiem referentes, in quibus ſemen. flore tenui, luteo. Eadem quæ & ſuprà dicta præſtat. potu & illitu lienoſis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἰσάτις. *La. Gradum, Glaſtum, Iſatis. Officinis Indicum à colore. Germanis* Weyd Endich, *Gallis. Du gueſde, paſtel de languedoc, dicitur.*

Viridem herbam Truſatilibus molis præmunt, ut herbaceam ſaniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis in cinerem computreſcere ſinūt, hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ, & laneos pannos ac uellera demergunt, ut cœruleum ebibant colorem. Cœruleam illam ſpumam innatantem quam igni conferueſcentes eructant cortinæ, hāc ad pictorū uſus ſiccant. Germani Indich. Galli Inde uocāt.

Telephium. Cap. CLXXVIII.

TElephium herba portulacæ ſimilis & caule & folijs, habens gemina tubercula,* à ſingulis radicum geniculis enaſcentia: à quibus rami ſeni ſepteniue fruticant, à radice referti cœruleis folijs, craſſis, lentis, carnoſis: flore luteo, aut candido. Naſcitur in cultis, & maximè inter uites. Tempore uerno folia ſenis ho

** Aliàs quib. tubercula inſunt.*

Orpyne.

Telephium.

ris illita albam uitiliginem sanans: sed postea hordeacea farina illini debet. perunctam ex aceto etiam in sole uitiliginem tollunt. sed ubi inaruerunt, absterguntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Τηλέφιον: *Latini Telephium.*
Officinis illecebra minor, Vermicularis minor.
Germanis Katzen Treublin *dicitur.*

Hanc Fuchsius perperam tertium genus Sedi facit.

Breuius Dioscoride Plinius descripsit Telephium portulacæ simile, & caule & folijs, rami à radice septeni octoniue fruticant, folijs crassis carnosis. Galenus tradit, putrilaginosis ulceribus opitulari. Vnde Telephij nomen ductum puto, quòd ulceribus malis, quibus rex Mysiæ Telephus consenuit, ab Achille uulneratus, auxilietur.

Finis Libri Secundi.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MAteria Liber Tertius, Ioanne Ruellio Suessionensi interprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita. Per Gualtherum. H. Ryff. Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

SVPERIORIBVS charissime Aree commentarijs, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, earum fructibus & lachrymis: item de animalibus, cerealibus, oleraceis, & herbis acrimonia præditis. In hoc aũt tertio lib. radices, succos, semina, herbas, & quæ uernacula & inter se cognata censentur, quæq; pluribus scatent remedijs, prosequemur.

Agarike

Agaricum.

*Agaricũ fertur radici laserpitij simile.

Cap. I.

* AGaricum radix fertur laserpitij similis, sed facie summa solutior, & rariore fungosoq; tota contextu. Duo eius genera. fœmina, quæ præfertur, rectis intus uenarum discursibus constat. mas rotundus est, & undiq; compactior. Vtriq; gustus in initio dulcis, mox in amaritudinem transit. gignitur in Sarmatiæ regione, quæ Agaria dicitur. Sunt qui radicem esse plantæ affirmẽt, alij ut fungos nasci in arborum caudicibus, quadam putredine: gignitur in Galatia Asię, & Cilicia, in cedris, sed friabile & infirmum. Adstringendi calfaciendiq; naturam habet. efficax est contra tormina, cruditates, & rupta. prodest itidem contusis, & ab alto deuolutis. datur duobus obolis in uino mulso, febrim non sentientibus: febriculosis uerò, in aqua mulsa. arquatis quoq;, suspiriosis, iecinoris renumq; uitio laborãtibus, dysentericis. item si urina ægrè redditur, si uuluæ strangulatus urgeat, si pallor membra decoloret, drachma una dari solet: si tabes infestat, ex passo: si lien negocium exhibet, ex aceto mulso. si dissolutio

solutio stomachi est, ita ut cibi tenax non sit, manditur, & sine ulla humoris sorbitione deuoratur. simili modo acida ructantibus propinatur. sanguinis reiectiones sistit, tribus obolis ex aqua sumptum. facit ad coxendicum, & articulorum dolores, & comitiales morbos, si cum aceto mulso, pari pondere assumatur. menses ciet. fœminis, quas inflatio uuluæ uexat, utiliter æquali modo datur. horrores soluit datum ante febrium acessiones. aluum purgat drachma una aut altera, si cum aqua mulsa bibatur. uenenorum antidotum est denarij instar, cum diluta potione sumptum. si serpentes ictum uibrarunt, morsumq; subfixerunt, tribus obolis ex uino potum, mirè auxiliatur. In summa, internis omnibus uitijs conuenit, pro uiribus & ętate datum, nunc ex aqua, nunc ex uino: ijs ex aceto mulso, alijs ex aqua mulsa.

NOMINA ET EXPLIC.

Græcè Ἀγαρικόν. *Latinè Agaricum.* *Officinæ genuinum nomen retinuere.*
Germanis Dannen Schwam. *Gallis Agaric dicitur.*

Gal. li. 1. ant. & 6. simpl.

Agaricus tanquam fungus est enatus truncis arborum præcipue glandiferarum, ut ilicum: toto contextu est rariore & fungoso, sed facie summa & mucrone est solutior: sede uero & radice semilignosa & semiputri, ob id abijcienda. In eo fœmina rectis intus uenarum discursibus fracta constat, qui dentium murinorum uestigia in caseo duro repræsentent. Eadem leuior, rarior, mollior, albior, breuior, friabilior, splendidior, proinde præstantior. Mas uerò in fracturis filosus neruorum modo, grauis, dęsus, durus, niger, lignosus, longus, interdum rotūdus, sed ubiq; compactior: neuter adulterationem recipit. Vtriq; sapor est initio dulcis, mox amarus, tādem etiam subacer, & subastringens: unde incidit, tenuat, terget, digerit, obstructa liberat. Vis autem phlegmagoga, hoc est, pituitæ purgatrix, stomacho aduersa: uitijs tamen omnibus internis ab ea natis saluber est in omni ætate, ob quæ medicamentum familiæ ueteribus est dictus. *Gal. li. 6. sim.* *Datur drachmæ pondere, seu à scrupulis duobus ad drachmam unam pro ægri natura, ætate, uiribus, consuetudine, & morbi natura & tempore, cum uino, uino diluto, uino mulso, sapa, aceto, aqua, hydromelite, oxymelite. Quinetiam stomacho solutis, ut cibi tenax non sit & acida ructantibus manditur, et sine humore deuoratur Dioscoridi. Nobis omnib. nauseabundus est, fortasse quia deterior nunc ex Alpibus Germanicis, Gallicis, & Galliæ Delphinatu affertur, quàm quē maioribus mittebat Agaria Sarmatiæ regio (à qua illi nomē) & Galacia, & Cilicia. Pōticus Andromacho iuniori in Theriaca probatur.* *Gal. li. 1. ant.* *Mendum igitur uideri iure queat in fine lib. 9. comp. ph. par. ubi suffocatis ab utero datur uncia una cū uino pro drachma una. Corrigitur uino, zingibere, caryophyllis, nuce muschata, uel alijs stomachicis. Seruatur ānis quinq; integer præcipuè cum dauco, libystico, polypodio: non solùm autem sumitur, sed etiam foris admouetur, ut Galenus docet li. 6. simp. ph. & in fin. li. 10. comp. ph. part. in ischiadicis remedijs.*

Agaricus Galeno & Dioscoridi radix dicitur, cum potius fungus sit aut, uelut fungus quidam, candidus, odoratus, nocte lucens, truncis ilicum et aliarum arborum glādiferarum truncis innatus.

Rha Germanicum.

Rhaponticum. Cap. II.

RHa, aliqui rheum, latini Rhaponticum uocant, prouenit in ijs q̄ supra Bosphorū sunt regionib. ex quibus affertur. Radix nigra, centaurio magno similis, sed minor & rufior, fungosa, aliquantū læuis, sine odore. Optimum habetur quod teredines nō sensit, si gustatu cū remissa adstrictione lētescat, n ā ducatumq; colorem reddat pallidum, aut ad crocum inclinantē. Id epotū facit ad inflationes, stomachi imbecillitatem, & omne genus

dolores, ad conuulsa, lienosos, hepaticos, tormina, ad renum, uesicæ, & pectoris uitia, aduersus intenta præcordia, & uuluæ mala, coxendicum dolores, sanguinis excreationes, suspiria, singultus, dysenterias, & cœliacorum affectus, contra febrium circuitus. & uenenatorum morsus. datur in singulis ualetudinib. eodem quo agaricum pondere, & cum eisdem liquorihus. si febri careant, in mulso: sin aliter, ex aqua mulsa. si tabem experiuntur, ex passo. si lienis exercet, in aceto mulso. si dissolutio est stomachi, id est, cùm cibi tenax non est, manditur, & sine sorbitione ulla deuoratur. liuentia lichenasq; tollit, cum aceto illitum. inflammationes omneis ueteres ex aqua oblitũ dissipat. summa eius uis adstringens, cũ aliquanto calore.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rha, Rhaon, Rheon, Rhion. radix nigra, costo nigro foris, centaureo magno intus similis, sed minor & rufior, fungosa & laxa, aliquantum leuis, sine odore, teredinibus non exesa, quæ mansa colorem reddit pallidum, ad crocum inclinantem, facile fragilis, amara, ut à Dioscoride præsenti capite describitur, sed præter hæc legit in Dioscoride Separio: astringens, plusculum manditur, subacris.

Ex riguis ad Rha fluuium supra pontum (unde Rhaponticum Græcis & Latinis, & radix pontica Celso dicitur) & Bosphorum septentrionali tractu affertur: parũ purgatorium, experientia posteriorum, licet inuentu sit rarißimum, & hodie prope ignotum: obscuratum opinor à Rhabarbaro seu Indico, quod ex India meridionali in totam propè Europam quæstu maximo conuehitur, odoratum, grauitate insigni commendabile, restringens, amarum, cholagogum magis, colore dum manditur planè croceo. Quod siue idem sit genere cum Pontico, uiribus tamen, colore, odore, pondere nonnihil dißimile soli & cœli ratione: siue omnino diuersum, alijs disquirendum relinquo, quibus plus est otij & facultatis: cum præsertim etiam celebres medici hodie, in ea controuersia sibi non consient, et nunc idem nunc diuersum affirment. Manardus nanq; in epistolis nunc idem, nunc diuersum censet. Mesue & Serapio suo Rhabarbaro tribuunt omnia, quæ Dioscorides & Galenus Rheo. Mihi satis fuerit admonere, in locum Pontici iam propè desiti Indicum uiribus proximum, & ubiq; copiosum potius esse sufficiendum, tanto tamen parcius, quanto efficacius, in Græcorũ compositionibus, quàm Centaurij magni radicem minimo uirium commercio cum Pontico conueniẽtem. Præsertim autem sufficiendum est, quod in Indico est, astringens magis, minusq; purgatorium, quale multum inuenitur: aut saltem eius macerati, uel aßi magma, prout Medicus iudicauerit. In Arabũ autem compositionib. utrunq; distinguitur, illud Rheu ponticũ, hoc Raued Seni appellatum. Rhion uel ῥῆον Ponticum, uel Rhiu Pontici radix ferè Galeno dicitur in composit. medic. part. 7. & 8. & in antid. ῥῆον ποντικὸν, & ῥῆον βαρβαρικὸν, Actuario: & Rheu pontici radix, idem Pontica radix in Esdræ antidoto, ῥῆον ἰνδικὸν Actuar, in διαλάχαρ pro Raued Seni Mesuæ. Seruatur annis. 3. 4. psillio, milio, cera oblitum sola, uel cum terebinthina.

Gentiana.

Quod autem uulgus Europæ pro Rhabarbaro in hortis paßim serit, cuius picturã damus, nomine Rha Germanici Lapathi genus omnino uidetur, licet radicis colore Rhabarbaro nonnihil sit affine, uiribus autẽ imbecillius est. At cum reliqua Rhei utriusq; historia nemini scribatur, sed radicis solius, conuincere nequeas, congenerem plantam uel degenerem & diuersam, nisi ex partis unius natura.

Gentiana. Cap. III.

INuentio Gentianę prima assignatur Gentio Illyriorũ regi, à quo cognomentum habuit. folijs partim proxime radicẽ, iuglandi plantaginiue similib. subrubris, partim à medio caule, et pręsertim iuxta cacumẽ, paulũ dissectis: caule cauo, & lęui, digiti crassitudine, geniculato, & ex interuallis maioribus foliato binum sæpe cubitorum: semine in calycibus lato sine pondere, aceroso, satis ad sphondylij semen accedente: radice longæ aristolochiæ, crassa, amara. Nascitur in sublimibus montium iugis, umbrosis locis, aquosisq;. Vis radicis excalfactoria, & adstringens. contra morsus serpentium, duab. drachmis

drachmis,cum pipere,ruta & uino pota,auxiliatur.extracti succi drachma, laterum doloribus,& ex sublimi deturbatis.ruptis & conuulsis,prodest. hepaticis et stomachicis, pota cum aqua subuenit. radix collyrij modo subdita, partus eijcit. imposita,ut lycium,uulneraria est.& ulcerum cuniculatim depascétium medela. succus præcipuè eodem effectu prodest. oculis inflammatione laborantibus illinitur. pro meconio collyrijs acribus immiscetur. radix uitiliginem absterget. Succi extrahendi ratio hæc est: Contusa radix quinq; diebus aqua maceratur: postea in eadem tantisper decoquitur, dum extent radices: & ubi refrixit aqua, linteo ex colatur: mox discoquitur, dum mellis crassitudo fiat, fictiliq; reconditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γεντιανή. Latinè Gentiana. Officinis Latinum nomen integrum seruauit.
Germanis prima litera ablata, Encian. Gallis de la Gentienne.

Huius genus maximum Sabaudi uocant Verlacbe: minimum (Germanis, Kreutz wurtz/ & Bitter wurtz appellatum.) du peret.

Gentiana radice est ob multam amaritudinem efficaci, ad tergendum, tenuandum, purgandum, obstructa liberandum: propter quam aloë Gallica dicitur: à Illiricorum rege inuenta, & dicta, ut ipse Dioscorides testatur.

Aristolochia. Cap. IIII.

ARistolochia nomen ex eo sibi adoptauit, quòd existimetur optimè puerperis opitulari. Tria eius genera traduntur. Rotũda, quę fœmina uocatur, folijs hederaceis, præstanti odore, cum acrimonia, mollibus, subrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongisq; palmitibus, floribus candidis, pilei similitudine, in quibus quod rubrum est, grauiter olet. Longa, mascula appellatur, nonnullis dactylitis, longiore quàm rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus: flore purpureo, grauiter olente, qui marcescẽs in pyri similitudinem turbinatur. radix rotundæ, in orbem conglobata, rapi modo. longę uerò radix digiti crassitudinem, & dodrantis longitudinem implet, nonnunquam paulò maiorem. ambæ colore intus buxeo, gustu amaro & graui. Est etiamnum tertia longa, quæ clematitis uocatur, ramulos habens tenues, refertos folijs subrotũdis, minori Semperuiuo similibus: flores rutæ: radices longiores, tenues, crasso cortice odoratoq; uestitas, priuatim unguentorum spissamentis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis resistit. Longa uerò aduersus angues & uenena, drachmæ põdere ex uino bibitur, & illinitur. pota cum pipere & myrrha, menses, partus, et omnia uuluarum onera eijcit, eadem efficit subdita in pesso. Rotũda ad eadem pollet. insuper singultibus, suspirijs, horroribus, lieni, conuulsis, laterum doloribus, pota cũ aqua, singulariter auxiliatur. aculeos & spicula extrahit, ossium squamas illitu adimit. ulcera putrida exest, & sordida expurgat. caua cũ iri & melle explet. gingiuas et dentes extergit. Clematitis ad eadem pollere creditur, uiribus tamen inferior est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aristolochia, quia sit ἀρίστη λοχούσαις, id est, parturientibus optima & salubris. Dioscoridi & Galeno triplex, radicis figura præcipuè distincta. Quæ primo generi est tuberum modo rotunda. Græcis Ἀριστολοχία στρογγύλη. Latinis malum terræ ob id dicitur. tamen non est ea quæ sic officinis & Germanis dicitur: secunda baculi craßitudine, digitos quatuor lõga: unde (opinor) dactylitis dicitur lib. 2. comp. ph. gener. & lib. 7. comp. ph. part. in arteriace Andromachi 16. Græcis Ἀριστολοχία μακρά.

ost Wurtz

Arist. rotunda officinarum.

Plini. lib. 25. ca. 8.
Gal. lib. 10. com. ph. put.

Tertia longißima, quasi uitium nouellarum, ob quam clematitis, id est, sarmentosa dicitur. Huius fructus putatur quibusdam κοκκοι orientis, uulgo Gallorum coques deleuant. Germanis Fisch Körner dictus, stupefaciendis piscibus efficax, quam uim Plinius tribuit rotundæ, hæc Græcis Αριστολοχία κληματῖτις. Officinis longa, Germanis Osterlucei dicitur.

Quartum genus ostendit Plinius Pistolochiam seu Polyrrhizon omnium tenuißimum, densis radicis capillamentis iunci plenioris craßitudine: hanc Fuchsius falso putat officinarum esse rotundam aristolochiam, longè deceptus, cùm prorsus nulla in ea nota cum hac conueniat, quæ potius Capnos Chelidonia, seu Capnos Phragmitis fuerit, ut Cordus iunior, harum rerum expertißimus, asserit.

Omnes ualent tantùm radice amara & subacri, sed rotunda omnium est substantia tenuißima: longa uerò terget moderatius: clematitis quia odore est gratiore, et cortice carnoso, ad unguenta (nardina Plinio) est, quàm ad medicationes aptior. Præfertur Pontica, & huic Cretenisis li. 10. comp. ph. part. Effodienda est meßibus, & desquamento terreno seruanda.

[illegible] Venorte

Dulcis radix.

Cap. V.

Dulcis radix plurima gignitur in Cappadocia & Ponto: fruticosa est, ramis binum cubitorum altitudine assurgentibus: folijs lentisci, densis, pinguibus, tactuque gummosis: flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis, asperiore, qui siliquas lentium modo habet rufas & paruas: radicibus longis, ut gentianæ, coloris buxei, subacerbis & dulcibus, quæ densantur in succum, lycij exemplo; Is in arteriæ scabritia efficax habetur, uerum oportet ut linguæ subditus eliquescat. æstuanti stomacho, thoraci, ac iecinori conuenit, sanat uesicæ scabiem, & renum dolores, cum passo potus. idem eliquatus sitim sedat. uulneribus illitus accommodatur; commanducatus ori prodest. recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. eiusdem farina pterygijs commodissimè inspargitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γλυκύῤῥιζη.
Latinè Glycyrrhiza, & dulcis radix.
Officinis corrupte Liquiritia.
Germanis Leckritz/ & Süßholtz.
Gallis Reclisse, Raygalisse.
Hispanis Alcanix dicitur.

Lib. 7. com. ph. part.
Lib. 6. simp.

Glycyrrhiza Actuario, sæpe Glycyrrhizon, γλυκύα ῥίζα, & absolutè γλυκεῖα, lib. 7. comp. ph. part. Galeno dicitur. Radice sola & succo ex hac recenti expresso, dulci & leuiter astringente ualet, tepida, temperato proxima, modicè humida, unde quia sitim sedat, ἄδιψος quoque dicitur. Asperitates lenit arteriæ & uesicæ scabræ. Melior nigricans & lenta, quàm buxea & fragilis.

Hac hodie abundat ager Pabenbergensis, ubi copiosißime prouenit.

Centaurium.

Centaurium magnum. Cap. VI.

GEentaurium magnum folia habet iuglandis, oblonga, uiridi braſſicarum colore, ſerrata in ambitu, caulem, ceu rumicis, binûm aut ternûm cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita, ceu papauerum, in rotunditate oblonga: flos cœruleus: ſemen cnico ſimile, ceu laneis floccis quibuſdam inuolutū: radix craſſa, grauis, ſolida tripidalis, ſucco prægnās, cum adſtrictione aliqua & dulcedine acris, & rubeſcens. Amat ſolum pingue & apricū, ac ſyluas & colles. copioſiſſima eſt in Lycia & Peloponneſo, in Arcadia, Helide et Meſſenia, pluribusq́ꝫ locis circa Pholoēn, Lyciā, & Symirnam. Radix conuenit ruptis, cōuulſis, pleuriticis, ſpirandi difficultati, ueteri tuſſi. ſanguinem expuentibus, drachmis duabus trita datur, ſi febris ſit, in aqua: cæteris in uino. item ad tormina, & uuluæ dolores. ramenta eius in collyrij formā uuluæ ſubdita, mēſes atqꝫ partus extrahunt. ſuccus eadem pręſtat. uulnerib. prodeſt. nā recēs tuſa, aut arida ante madefacta, eaglutinat & cōiungit. carnes coaleſcunt, ſi tuſa ſimul decoquatur: In Lycia ſuccum exprimunt, quo pro lycio utuntur.

Græcè Κενταύριον τὸ μέγα. Latinè Centaurium maius.
Officinæ perperam Rhaponticum.
Germani errore officinarum decepti, ut Galli reupōtic appellāt.
Cētaurij magni radix acris, aſtringens, ſubdulcis, & ſubamara: ulcera glutinat, ſanguinem reijcientibus prodeſt: à Chirone centauro ſagitta Herculis uulnerato inuentum, et nominatum Centaurium. Annis decem ſeruatur Theophraſto.

Centaurium minus. Cap. VII.

CEntaurium, limneſiō aliqui uocauere, quoniam rigua amet loca. herba origani aut hyperici ſimilis, caule anguloſo, palmum excedente: flore lichnidis, è puniceo in purpuram uergente: folijs rutæ, pręlongis & paruis: fructu tritico ſimili: radice puſilla, læui, & ſuperuacua, quæ guſtanti amaritudinem adfert. Herba recens tuſa, ſuo illitu uulnera cōglutinat. uetera ulcera purgat, & cicatrice obducit, bilem craſſosq́ꝫ humores per aluū exigit, ſi decocta deuoretur. ius decocti iſchiadicis cōuenientiſſime infundit: trahit enim ſanguinē & dolorē leuat, ſuccus oculorum medicamētis perqꝫ utilis: ſiquidē cum melle caliginem oculorum expurgat. in uellere appoſitus, menſes & partus extrahit. epotus peculiariter neruorum uitijs ſucccurrit. Succi extrahendi ratio: Legitur herba ſemine pręgnans, et dieb. quinqꝫ madefacta, decoquitur dōec ſupereminea t aquæ. mox ubi refrixit, linteolo exprimitur, & eiecta herba, iterum decoquitur, uſqꝫ dum mellis craſſitudinem habeat. Nonnulli eam recentem grauidamque contundunt, atqꝫ ſuccum fictili non picato exprimunt, & in ſole, lignea rude aſſiduè mouentes, inſpiſſant: quod ſi quid concretum faucibus uaſis adhæreſcat, deradunt, reliquoqꝫ humori permiſcēt. noctu diligēter operiūt,

namq́; ros nocturnus liquores coalescere non sinit. Quæ autem siccis radicibus aut herbis liquamenta exprimuntur, decocta, ut in gentianę mentione retulimus, præparantur. sed quæ ex corticibus humidis, aut contusis herbis factitantur, in sole, uti antè dictum est, cogũtur. sic è thapsia, sic è mandragora, reliquisq́; similibus succus, sic ex acerbis uuis melligo elicitur. lycium tamen, & absynthium, hypocistis & consimilia, decocta, eo quo diximus modo, coguntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κενταύριον τὸ μικρόν, κενταυρίς. Latinè centaurium minus, fel terræ, febrifuga Theodoro Gazæ. Officinæ latinum nomen seruarunt. Germanis Tausent güldin kraut/aurin/erdtgallen. Gallis fiel de terre nuncupatur.

Radicem inutilem, ramos, magisq́; folia & flores ualere scribunt Dioscorides et Galenus. Si centaurium paruum Gal. amarißimum ac subastringens est, magnum autem acre, astringens, subdulce, quãdã utriusq́; centaurij qualitates & uires Mesuen confudisse, nihil miri est, cùm etiam maius subamarum, & minus subdulce sit, dum recens est, cùm etiam Galeno quibusdam conueniat. Succus enim minoris suppositus, menses fœtumq́; educit: maioris autem radix, menses prouocat, mortuos fœtus extrahit, uiuos corrumpit, deijcit Galeno. Eadem pota, torminibus medetur, & sputum cruentum sanat cum uino, si febris abest: cum aqua si adest, Dioscoridi. Minoris etiam astringens qualitas ex hoc patet, quòd uulnera glutinat, præsertim si recens tusa adhibetur: minor quoque uirens uulnera etiam magna glutinat Diosc. Gal. Maoiris herba, adhuc recens, ulcera antiqua ad cicatricem difficillimè euntia, purgat, & ad cicatricem adducit Diosc. & Gal. quòd Mesue minoris pulueri rectè etiam tribuit amaro, ob id tergenti & siccanti, & quatenus astringit, glutinat, & cicatricem inducit. Cùm etiam Galenus scribat minorem siccatum siccantibus & glutinantibus misceri, quæ sinus, & fistulas, & maligna ulcera sanent, & durities molliant: quamuis potionis non meminerit, nisi quòd succum à quibusdam bibendum dari scribit in neruorum paßionibus, ceu siccantem, & absq́; molestia uacuantem: eundem cum melle illitum oculis purgare ea, quæ luminis claritati obstant. Dios. Gal. ad spirandi difficultatem, & tußim antiquam, & lateris dolores, maius salubre faciunt ambo. Maius ad drachmus duas datur Diosc. & Gal. cum ad drachmam unam & dimidiam coctum ad dimidias in aquæ cotila Paulò. Mesuæ uerò datur à tertia parte unc. unius usq́; ad sesunciam. Decocto autem ab uncia una ad uncias tres.

Chamæleon albus. Cap. VIII.

CHamæleon albus ixia ideò aliquibus uocatur, quòd quibusdam in locis uiscum circa radicem eius inueniatur, quo pro mastiche utuntur mulieres. folia habet silybo aut carduo similia, asperiora, acutiora, nigroq́; chamæleone ualidiora. caulem non promit, uerùm ex medio spinas, echini marini, aut cinaræ modo, erigit. flores purpureos, ueluti papporum lanugines emittit, semen cnici simile: radicem in lętis collibus crassam, in montosis uerò graciliorem, in profundo albã aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Quę pota acetabuli mensura, latas interaneorum tineas pellit. bibitur autem in uino austero, cum origani feruefacti succo. hydropicis cõmodissimè drachma in uino datur, etenim eos extenuat. contra difficultatem urinæ decoctum propinatur. hausta in uino, serpentium uenenis resistit. occidit canes & sues. mures item necat, subacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hunc album chamælonem nec herbarij nec medici, pace semper eruditorum dixerim, norunt, cùm spinam non excaulem, sed longo præditam thyrso demonstrant, ab hoc plurimum abhorrentem. Siquidem in terra serpit, in erinacei modum aculeos erigens, caule prorsus deficitur, sed è medio foliorum complexu statim à radice caput exerit, breui pediculo fultum, et spinis densioribus echinatũ, in quo flores emicant capillati, purpurascentes, qui se in lanugines uocatos pappos dißoluant, & tandem in auras abeuntes uolitent: fœtu cnico non dißimuli, radice candida dulci. In neglectis agrorum limitibus, & montium glabretis paßim inuenitur. Quo nihil temere nobis occurrit frequentius, & iter agentibus obuiam offert: nullum tamen apud nos, quod demiror, aliud nomen retulit uernaculum, uulgoq́; in solo cœu suspinarum reputatur, & wegdistel/niderdistel appellatur.

Chamæleon

Chamæleo niger. Cap. IX.

CHamæleo niger, folijs scolymo similis esset, nisi minora, tenuioraq́ , ac rubro distincta uiderentur. caulem emittit dodrantalem, crassitudine digitali, subrubrum & in umbella flores spinosos, tenues, hyacinthi æmulos, uersicolores: radice crassa, nigra, dẽsa, interdum exesa, quæ dissecta flauescit, commanducata mordet. Prouenit in campestribus, siccis, & cliuosis tractibus, & maritimis. Radix trita, addito attramenti sutorij exiguo, cedrino oleo, & axũgia, scabiem abigit. eadẽ cum sibi sulphur & bitumen asciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines absterget. decoctum collutione dentium dolorem mitigat. cum pari pipere & cera oblita radix, dolenti denti auxiliatur, radice concisa, & in aceto decocta dentes fouentur. eos quoque frangit, si scriptorio stylo ferꝭ uens ad moueatur. uitia cutis in facie, uitiligines q́ cum sulphure emendat. erodentibus medicamentis admiscetur. phagedænas, tetraq́ ulcera illitu sanat. Quare chamæleo uocetur, à uarietate foliorum euenit. mutant enim cum terra colorem: hic uiridia, illic albicantia, aliubi cœrulea, nonnusquam rubra inueniuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chamæleo niger Latinis. Græcis Χαμαιλέον ὁ μέλας.
Officinis Cardopatiũ & carduus suarius. Germanis Eberwurtz.
Recẽtiores radices cardui suarij siue cardopatij drachmæ põdere in uino sumptũ contra pestilentiæ contagia pordesse tradunt. Eandẽ etiã in aceto decoctã. Contra scabiem, impetiginem, & omnes cutis fœditates curatu difficiles conferre scribunt, si eius decocto lauentur, idem dentium etiam dolori succurrit. Fuchsius hanc radicem Chamæleonem album facit.

Crocodilium. Cap. X.

Crocodilium.

CRocodilion chamęleõtis nigri figuram habet. Nascitur in siluosis, radice longa, leui, aliquãtum lata odore

odore, ut nasturtij, acuto. Feruefacta in aqua & pota radix, sanguinem copiosum per nareis pellit, datur lienosis, eos euidenter adiuuans. Semen ei rotundum inest, duplex uti scutum, quod suapte ui urinam ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO

Græcè Κροκοδείλιον. Latinè Crocodiliũ, uel crocodilias Officinis. Germanis Weiß oder schwartz garten distel. Ruellius omnino arbitratur eam esse, quam hodie Carlinam uocant. Cuius picturam exhibemus. Chamæleontis enim nigri figuram habet, cui adeo similis est, ut huius temporis uiri multi eruditi hanc ueram chemæleonem nigrum esse credant.

The teysill

Dipsacum, siue labrum Veneris. Ca. XI.

Dipsacum aculeatarum generis est. caulem habet altũ, spinis horridum, folijs lactucę, spinosis, binis, genicula singula complectentibus, prælongis, ceu quasdam bullas intus & extra aculeatas, in dorsi medio habentibus, cõcauo alarum sinu, in quo imber aut ros asseruetur: unde dipsaci, quasi sitientis, nomen traxit. in cacumine caulis, singula surculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis, quæ arefacta, candida spectantur, dissectaq́ue medullatenus, uermiculos ostendunt. Sanat rimas sedis, fistulasq́ue, si tusa & decocta in uino radix, usq́ue dum sit crassitudo cerę, immittatur. Medicamentum ęrea pyxide recondendum. Aiunt formicationibus, uerrucisq́ue pensilibus remedio esse. Vermiculi capitulorum in folliculo alligati, collo aut brachio appensi, prodũtur quartanis febribus remedio esse.

NOMINA ET EXPLICTIO.

Græcè Δίψακος. Latinè Dipsacus, Labrum Veneris. Officinis uirga pastoris, fistula pastoris. Germanis Karten distel/weberkarten. Gallis chardon à cardir nuncupatur.

Dipsacos ea spina est, qua rudes pannos, uelut echino quodam expoliunt, detractisq; floccis fimbrijsq́ue, quas uocant crocydas, concinnant qua etiam detritæ uestes mangonio fullonum interpollãtur, & in uillum muricatis orbibus restituuntur. hinc fullonius carduus cœpit appellari. Germanicè weberkarten dicitur, quòd lanificia uncitatis uerticibus aculeorum pectantur. Dipsaci singuli echini è rotundo in oblongũ quadamtenus turbinantur, inter quorum spicula puniceus flos emicat. Iis disiectis, in medulla uermiculos identidem nobis licuit inuenire: qui non offenderunt, paruã admodũ uidentur impendisse diligẽtiam. hoc uermiculo aliquoties sanauimus uulgari experimento panaritium, quod apostema Germani den wurm am finger appellant, malignum quidem ac omnem curã nisi mitigetur omnino respuens. Seritur hodie multis in locis magno colentium prouentu, utpote cum echini fullonum mangonio & complendis pannis oppidò quam utiles: in syluestri dipsaco inutiles ac planè inualidi, & ut ita dicam, nullius usus.

Spina alba. Cap. XII.

Spina alba nascitur in montibus & syluosis. folia fert albi chamæleonis, angustiora, & candidiora, aliquantum hispida, & aculeata. caulem supra bina cubita altum, pollicari aut ampliore crassitudine, albicantem, intus cauum. in cacumine capitulum inest spinosum, echini marini æmulum, sed minus, & oblongum, flores purpurei, in quibus semen ceu cnicum, sed rotundius. Huius radix pota, cœliacis, stomachicis, & ijs qui cruenta extussiunt, efficax est. urinam cit. tumoribus

Spina alba.

bus illinitur. decocto eius dentes in dolore collui prodest, epotum semen côuulsis infantibus, & à serpente demorsis auxiliatur. gestatũ pro amuleto, serpẽtes abigere traditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Grecè ἄκανθα λευκή. Latinè spina alba.
Germanicè Vehdistel/Mariẽdistel/ frawẽ distel.
Gallis espine blanche. Italis spinus albus dicitur.
Nobilior officinis Pœno quàm patrio nomine, quæ mihi uidentur sponte uel gratis in hanc gentem defecisse: Bedegar hodie uocant spinam illam. Quandoquidẽ hæc Bedegaris spinis infesta hæret, folijs Chamæleonis albi, castigatioribus candidioribusq́;, caule tripedanco, pollicari craßitudine & inani, ouali super uerticẽ echino, flore purpureo, cnici fœtu, sed totũdiore & c. Spinæ albæ semen potum recentioribus contra incipientem pleuresim & laterum dolores, remedio est.

Spina Arabica. Cap. XIII.

ARabicam spinam natura albæ spinæ similem esse constat. ipsa siquidẽ stringit. ad sanguinis reiectiones, mẽsium abundantiam, cæterasq́ꝫ fluxiones radix etiãnum ualet. Prouenit in asperis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Spina Arabica uel Aegyptia, Syria, similis eße creditur albæ spinæ quæ in fruticem assurgit. Duo habet genera, candidum & nigrum, hodie nobis incognita. Arbor tota præterquàm caudice spinis horret. Semen in siliquis est. Flos medicamentis utilis, & coronis iucundus. gũmi profundit, non cortice sed in uasculo. Hæc ferè eadem de arbore acaciam fundente. Plinius de Arabica & spina acacia seorsim, ut differentium tractauit. Galenus & Paulus eandem & Arabicam & Aegyptiam appellant.

Carduus. Cap. XIIII.

CArduus, Grȩci scolymon uocant, folia chamȩleonis habet, aut albæ spinæ nigriora, & crassiora. caulem longũ ædit foliosum, capite spinoso, radici nigra & crassa, q̃ illita, graueolẽtiã alarũ totiusq́ꝫ corpis emẽdat. itẽ si decocta in uino bibatur, copiosam aũt urinã fœtidãq́ꝫ expellit. herba cũ recẽs tenerescit in olera asparagi modo transit.

NOMINA ET EXPLICATIO

Græcè Σκόλυμος. Latinè carduus. & Strobilus.
Columellæ Cinara dicitur. Officinæ Arcocum corrupto nomine uocant. Germanis Strobildorn.
Gallis artichault dicitur.
Romani hodie carchiopos nũcupãt, q̃ ut herba ita & nomen ab Italis petitum est. Adhibentur conuiuijs cinaræ asparagi modo iuribus incoctæ, & ex oleo, sale & aceto. Folia quoq; ineũte hyeme obruunt humo nonnulli, sic candorẽ asciscere & amaritudinẽ exuere promittunt, ut in hybernos cibos gratius admittantur.

Poterium. Cap. XV.

POterium, Iones neurada uocant, large fruticat, cortice obductũ tenui. spinis horridum, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, tra-

ga

the small reyson tre. Ribes. Schlehen dorn.

gacanthę proximis: folĳs paruis, rotundis: flore exiguo, cādidi coloris: semine nullius usus, sed gustu acuto & odorato. Nascitur in aquosis, & collibus. radices demittit binum ternūmue cubitorū, neruosas & firmas. quę proxime terram recisæ, dant succum gummi similem, tusę, pręcisis neruis & uulneribus glutinandis illinūtur. decoctum quoque eius neruorum affectibus prodest,

NOMINA ET EXPLICATO.

Ianus Cornarius doctißimus atque excellētißimus Medicus, Galenicæ lectionis summus restaurator, de Poterio ita scribit.

Huius fruticis eiusq; fructus meminerunt & quidem diligenter Dioscorides, Galenus, Paulus, ac Plinius, estq; is (nisi penitus fallor) quem hodie Germani Schlehen dorn. fructum uerò schlehen appellant. Sed Galenus quidem & Paulus de fructu penitus silent. Dioscorides autem fructum ferre acrem & inutilem dicit, eumque nullo nomine insigniri. Plinius uerò semen pro fructu conuertit, itidemque nullius usus esse, sed tamen gustu acuto & odorato prædìtum esse, testatus est, palam ostendens se non scire quæ res sit Poterion quam describit, ut etiam plærisque omnibus, maxime Dioscoridis interpretibus ansam dederit putandi, herbam ab ipso, non spinam & semen describi. Ex Græco autem authore aliquo & fortaßis ipso Dioscoride, uel etiam inde, unde etiam Dioscorides sua transcripsit, hæc nobis conuertit, in quibus reddendis quam felix fuerit, utcumque patere poßit utriusq; Dioscoridis uidelicet & Plinij uerba apud utrumque authorem legat. Quòd igitur ipse quid esse Potirion ignorauit, non difficile est iudicare: Græca Dioscoridis uerba, cum ipsius uerbis conferenti. Verum tantum abest, ut nos dubitemus Poterium eum esse fruticem quem Schlehen dorn Germani uocamus, ut si stomachicum pharmacum præparaturus essem aliorum potiorum inopia, eius fructu uti non dubitarem. Neque auertor aut ex eo quòd Galenus & Paulus de Poterio aßerunt, aut ex eo quòd Dioscorides inutilem dixit, cùm ad stomatici medicamenti confectionem, commodißimus sit, & ne esse quidem alius poßit, quàm is quem indicaui. Poterij fructus alio nomine Brabyla dicitur Galeno lib. 6. comp. ph. part. & lib. 2. de aliment.

Iacobus Syluius arbitratur eum fruticem qui hodie Officinis barbaro nomine Ribes appellatur, Poterium esse Dioscoridis, de quo alij iudicent.

Acanthium. Cap. XVI.

Acanthium albæ spinæ simile, folĳs aculeatis per extremitates, & lanugine araneosa obductis, ex qua collecta & neta, uestes bombycinis similes texūt. Folia uel radices ad remedia opisthotoni bibuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Inuenitur in agris propter limites & uias spina candicantibus folijs, albæ spinæ non dißimilibus. quæ per ambientem oram tantùm aculeos erigunt, & spißa pubescunt lanugine, quæ facile quidem in flocculos depecti poßet, sed usque eò fragiles, ut inde nec telas ordiri, nec fila ducere quis ualeat. Acanthium sit, nec ne, aßerere non ausim.

Acan-

Acanthus. Caput XVII.

ACanthus, Romani pæderotam uocãt, nascitur in hortis, petrosis, & riguis. folia habet multò lactucaceis latiora, & longiora, erucæ diuisura, nigricantia, pinguia, læuia: caulem binum cubitorum, digitali crassitudine, læuem, propè uerticem ex interuallis circundatum foliolis, ceu nucamenta quædam oblonga referentibus, spinosis, è quibus flos prodit albus: semẽ oblongum, luteum: caput thyrsi specie. radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis: quæ ustis igni & luxatis artubus illitæ subueniunt. potæ urinam ciunt, sed aluum cohibent. ruptis, conuulsis, tabem sentientibus, mirè prosunt. Nascitur & syluestris acãthus, scolymo similis, aculeatus, breuior quàm satiuus, & is qui in hortis prouenit. cuius radix ad eadẽ ad quæ superior efficax.

NOMINA ET explicatio.

Græcè ἄκανθος, ἢ ἄκανθα.

Latinè Acanthus siue Acantha.

Officinæ à similitudine, qu m eius folia cum anterioribus ursorum pedibus habent. Brancam ursinam uocant. Ad quam etiam similitudinem, Germani respicientes, Beren klaw/ Beren tapen/ Welsch beren klaw/ nominant, Galli brantze ursine.

Dioscoridis designatio (nec fallor) omnino eam noscitur explicare, cuius nomenclaturam & picturam dedimus, siquidem quinis senisue folijs extenditur, lactuca longioribus, multò latioribus, ut quæ nonnunquam cubiti longitudinem æquent, pinguibus, carnosis, erucæ ritu laciniosis, nigro colore nitentibus, caule tripedaneo, digitali craßitudine, læui, cuius uertex foliorum in aculeos molles exeuntium cingitur uallo, & uelut in dehiscentem paniculam nucamentumue fastigiatur. Summatim scapus erumpit thyrsi figura, flores candidi, semen oblongum, luteũ, radicibus oblongis, pinguibus, lentis. Hæc folijs liras arcorum, puluinos & porcas obuelat; nec alia nobis adhuc uisa fuit, cui descriptio ad amussim magis respondeat.

Hæc non ita esset in aculeatarum censu, nisi foliorum extrema per caulem in spinulis occalescerent & cæt.

Acanthus uel acantha, folijs modicè digerit, radice siccat, incidit, est tenuium partium, emolliendæ aluo iniectionibus hodie destinata.

Anonis. Cap. VIII.

ANonis, quam aliqui ononida appellant, ramos habet fruticosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, folijs lenticulæ pusillis, ad rutæ aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non iniucundè olentibus. Muria conditur antè quàm spinosa fiat. cibis gratissima. rami acutioribus spinis, & ueluti spiculis firmioribus horrent. radicem mittit candidam, quæ excalfacit, & extenuat. huius cortex ex uino potus urinam ciet, calculos comminuit, margines ulcerum erodit. radix cum decoquitur in posca, dolorem dentium collutione mitigat. decoctum eius potu hæmorrhoidas sanare creditur.

Branke vrsyne

The Cammocke

S

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὄνωνις, uel ἄνωνις.

Latinè Ononis, aliter anonis, ut Theophrasto ac Galeno.

Officinis acutella, resta bouis, remora aratri.

Germanis Hawhechel / Stallkrautt / Ochsenbrech / Katzen sper / Wetzstein krautt.

Gallis Bugraues, Bugrundes dicitur.

Nihil in aruis hac peste frequentius occurrit, sed cultus maximè gaudet. Hac uiret post meßes restibilis aër, quæ non modo ingredientium pedes offendit, sed aratrum remoratur, illi se tam pertinaciter inuoluit, ut uix poßit explicari. Lætior tamen in proscisso, iteratoq; solo cõsurgit, plurimum alieno frugum labore proficiens.

A salgamarijs olim sale condiebatur, ut Dioscorides testatur, cibis gratißima, qui modus hodie prorsus obsoleuit.

Leucacantha. Caput XIX.

LEucacantha prædita est radice cyperi, ualida & amara. quæ manducata dolorem dentium sedat. uteri laterum dolori, atq; ischiadicis prodest, decocto cyathis tribus ex uino poto, eadem ruptis & conuulsis medetur. radicis epotus succus eosdem præbet effectus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Λευκάκανθα Græcis, Latinis alba spina. Eius radix cypero similis, amara solidaq́;, differt ab ea quæ diuisim ἄκανθα λευκὴ, id est, spina alba nominatur, hodie incognita.

Dragacanth as the poticaries call it

Tragacantha. Caput XX.

TRagacãthæ radix lata & lignosa, summo cespite nititur, unde surculos humiles, robustos, latissimè fundit, in quibus minuta folia, multa, nonnũquam tenuia exoriuntur, quæ sub se spinas albas, rectas & firmas occulunt. Est etiam tragacantha lachryma, quæ uulnerata radice manans concreuit. Præstat pellucens, gracilis, læuis, syncera & subdulcis. Cutis spiracula, ut gummi, obstruit. huius increbuit usus ad oculorum medicamenta, ad tussim, exasperatas fauces, retusas uoces, cæterasq́; destillationes, cũ melle in delinctu. subdita quoq; linguæ liquescit. in passo madefacta drachmæ pondere bibitur contra renum dolorem, & uesicæ rosiones, mixto cornu cerui usto & eloto, aut scissi aluminis momento.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lib. 8. simp. Lib. 7. sim. in cancano. Lib. 7. com. pharm. par.

Herbam utpote peregrinam Germanis, & prorsus exoticam nostrates herbarij nõ norunt, lachrymam tamen nullæ non cognoscunt Officinæ, interpellato nomine dragantum gummi nunc appellantes, cuius innumerus propemodum inoleuit medicis usus. hæc lachryma tragacanthos, tragacantha, uel tragagonton, radicibus incisis Dioscoridi, sponte Theophrasto profluens: uim habet similem gummi emplasticam quandam siccantem, acrimoniam leuiorem, arteriæ asperitatem lenit cum uino macerata & leuigata, ut cancani radix, uel in aqua die uno. Tragacanthæ fructus, lib. 10. composi. pharm. part.

Tragacantha alba Actuario sæpe.

Eryngium. Caput XXI.

ERyngion aculeatarum generis est. Cuius folia in principio, sale cõdita, in cibos recipiuntur. lata autem sunt, & extremo ambitu aspera, gustu aromatica. Eryngio, cum adoleuerit, complures ramulorum striæ rubẽt. in quorum summitatibus globosa capitula, durarum acutissimarumq́; spinarũ ambitu stellatim circũuallantur, quorũ colos aliàs uiridis, aliàs albus, interdũ cœruleus inuenitur

nitur. radix oblonga, lata, foris nigra, internè candida, pollicis crassitudine, odorata. Nascitur in asperis & campestribus. Vim habet calfactoriam. pota menses & urinas pellit. tormina inflationesq́ʒ discutit. contra iecinorum uitia, serpentiū morsus, & hausta uenena, cum uino prodest. Bibitur aduersus plurima, cum seminis pastinacæ drachma una. appõsa illitaue, tubercula discutere proditur. pota cum hydromelite radix, opisthotonicis & comitialibus medetur,

Erinque

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἠρύγγιον.

Latinè Eryngium.

Officinis centum capita, quibusdam falsò Secacul.

Germanis Brachen dystel/ Wallen dystel/ Mans trew/ Radendystel.

Gallis panicault dicitur.

Dioscorides una Eryngij specie contentus est. Plinius albi & atri discrimina fecit, eryngem statuens duram, fruticosam, spinosis folijs, caule geniculato, cubitali & maiore aliquando, aliam albicantem, aliam nigricantem, radice odorata. Satiua, ut inquit, quædam est, sed & sponte nascitur in asperis & saxosis: in littoribus maris durior, nigriorq́ʒ, folio apij. Ex ijs candidum Latinis dicit centum capita uocari.

Eringij radix longissima, intus alba, foris nigra, odorata: calida, ad primū ordinem, sicca ad secundum: tenuium partium, ciet menses & urinas, morsibus uenenatis resistit, flatus dissipat.

Aloe. Caput XXII.

Aloe

ALoës folium scillę similitudinem habet, crassum, pingue, modicè latum, rotundum, retrorsus pandum. folia utrinque gerit ex obliquo spinosa, rariusculè striata, breuia & curta. caulis emittitur nō dissimilis antherico. flos albus, fructus hastulæ regiæ cognatus. graui tota est odore, & gustu amarissima radice una, ceu palo, in terrā depacta Plurima præpinguisq́ʒ in India gignitur, ex qua coactus succus adfertur. Nascitur etiā in Asia & Arabia, in locis quibusdam maritimis: & in insulis, ut in Andro. non ualde succo extrahēdo idonea, sed ad glutinanda uulnera sanè quàm utilis, si detrita illinatur. Duo succi genera. quoddam arenosum, quod sedimentum purissimæ esse uidetur. alterum ad iecinoris imaginem uergit. Eligi debet boni odoris, syncera, quæ nihil doli sensit, nitida, calculorum expers, rufi coloris, friabilis, ac iecinoris modo coacta, facile liquescens, eximiæ amaritudinis. improbatur nigra & fractu contumax. Gummi eam adulterant. quod deprehēditur gustu, amaritudine, & ualido odore: coq́ʒ argumēto, quòd digitis friata nō ad minima usq; frusta resoluitur. Nec desunt qui acaciam immisceant. Natura eius est spissare, exiccare, somnū allicere, & corpora densare, aluum resoluere. stomachum repurgat binum cochlearium mensura, in aqua frigida aut egelida pota. sanguinis reiectiones sistit. regium morbū purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. deuorata cum resina, aut cum aqua, uel melle cocto sumpta, aluum soluit. purgationis perfectæ causa, tribus drachmis sumitur. alijs purgatorijs medicaminibus admista, præstat ut

minus stomacchum infestent. sicca glutinãdis uulneribus inspargitur. ulcera ad cicatricem perducit, cohibetq́ꝫ. eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur. disrupta puerorum præputia iungit. condylomata, rimasq́ꝫ sedis ex passo sanat. hæmorrhoidum abundantiam & sanguinis eruptiones sistit. pterygia ad cicatricem ducit. liuores & insignita, ex melle tollit. priuatim scabras lippitudines, pruriginesq́ꝫ angulorum permulcet. dolorem capitis sedat, temporibus & fronti illita ex aceto & rosaceo. Capillum fluentem continet, cum uino. tonsillis, gingiuis, & omnibus oris ulceribus, cum melle & uino proficit, oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti testa, pennaq́ꝫ * subinde uersatur, ut possit æqualiter torreri. Lauatur, ut quod sit arenosissimum, tanquam inutile subsidat, & leue ac pinguissimum assumatur.

Ligula quæ ferrea sit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀλόη. Latinè Aloë.

Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Alepatic/Bitter Aloes.

Gallis Aloës, & perroquet.

Aloë herba semper uirens, nunc in multis Galliæ occiduæ domibus, ad ostentationem appendi solita, & eius herbæ succus calidus in fine ordinis primi, aut initio secundi, siccans ordine tertio, ualenter amara est, astringit modicè, idq́; sine morsu, eccoprotica est, id est, stercus deducens, & eustomachos, præcipuè elota: repellit, digerit, terget parum, quantum scilicet ulceribus puris non sit molestum, serius glutinat, ulcera dysepulotica, præsertim sedis, pudendi, oris, glutinat: & phlegmonas harum partium sanat, aqua subacta. Sumpta sæpe hemorrhoides uenas aperit, uel à tota substãtia, uel quia calida: crassæ essentiæ, & pro modo tersionis mordax, quamuis anastomatica sint acria, terrea, admota autem sanguinis fluorem cohibet, quia effringit, & emplastica est, ob id emphractica, id est, obstruens dicitur, cap. 11. lib. 5. simpl. nihil enim sumptum & admotum uires habet easdem. lib. 1. Tem. de sinapi, & lib. 8. methodi de mulsa. Aloë ut rosæ, mistæ est facultatis: nã amara substantia tergunt, astringente ubera contrahunt, & cicatrice legunt. Optima est pinguis & Indica. Velut etiam ex Cœlosyria, & Arabia. Ex magna Syria humidior, Arabicam tamen tanquam omnium uilissimã, & solis mulomedicis usurpandam damnauit Mesues: Et inde caballinam uocant, nigram, obscuram, feci simillimã, amarissimã, odore tetro, arenosam. ut optimæ sedimentũ, tertiã Armeniacã, uideatur. Primã succotrinã, secundã hepaticã seu Persicã, quartã bonitate Arabicã statuunt, Mesues et alij. Aloë lota minus aluũ ducit: multũ enim uirtutis medicamentosæ lauando deponit, magis tamẽ uẽtrẽ roborat, Aloë etiã lota his maximè aduersa est, qui citra paucos humores intẽperie calida sicca laborãt.

Lib. 5. Simp. cap. 13. & Aph. 47. li. 6.
Lib. 5. simp. cap. 11.
Lib. 4. com. phar. part.
Lib. 6. simp. lib. 8. comp. pharm. part.
Li. 7. metho.
Lib. comp. phar. part.

Wormewoode

Absinthium. Caput XXIII.

ABsinthium, aliqui bathy picron, herba uulgò cognita. Præstantius in Ponto & Cappadocia, in mõte Tauro nascitur. Vim habet calfaciendi & astringendi. bilem expurgat, quæ & stomacho & uentri inhæsit. urinam cit. crapulam præsumptum arcet. ad inflationes uentris, & stomachi dolores prodest, cum seseli & nardo gallico potum. fastidia discutit. arquatos sanat madefacti dilutum, aut decocti ius, quotidie tribus cyathis haustum. menses cit potum, aut cum melle appositum. Contra fungorum strangulationes conuenienter ex aceto bibitur. aduersatur ixiæ uenenis cum uino. item cicutæ, & muris aranei morsibus, & draconi marino. anginæ eo cũ melle & nitro perungũtur, & epinyctides ex aqua. ad sugillata & oculorũ caligines ex melle illinitur: item auribus, si manat sanies. dentium auriumq́ꝫ dolores decoctum uaporis suffitu compescit. decoctũ in passo dolentibus oculis oblinitur: item præcordijs & iecinori, tritum cum cerato cyprino: stomacho quoq; longa ualetudine laboranti, cum rosaceo

rosaceo. cum ficis autẽ, aceto & loliacea farina, aquæ inter cutẽ lienosisq́; subuenit. Vinũ ex eo fit, quod absinthiten uocãt, præsertim in Propontide & Thracia, quo ad antè dicta utuntur, cũ febri carẽt: alioquin in æstate propinãt, & acceptã huic uino incolumitatẽ referũt. Insparsum arcis absinthiũ, uestes ab erodentium iniuria uindicat. culices ex oleo perunctum abigit, & à corpore arcet. atramentũ librariũ diluto eius temperatũ, literas à muriũ erosione tuetur. Existimatur liquamentũ eosdem præstare effectus. Attamẽ potionibus improbatur, quoniam stomachum malè habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta amurca, liquamentum adulterant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀψίνθιον. Latinè Absinthium. Officinæ Latinum nomen seruarunt.
Germanis Wermůtt/Eltz. *Gallis aluyne, absince dicitur.*

Absinthium triplex, forma, sapore, facultate planè diuersum, ut interim natales omittam. Primũ generis nomine dicitur: quale præstantißimum est Ponticum. Id folio et lore est multò minore, quàm cætera absinthia, & odore non insuaui, sed aromatum quid præferente, qui reliquis omnibus plane fœdus: quapropter hæc fugienda. Vtendum autem semper Pontico, ad uentriculi, & hepatis phlegmonas, ad tergendum, purgandum, subducendum prauos humores stomacho hærentes, roborãdum dictas partes contrahendo & astringendo. Cùm enim omni absinthio duplex sit facultas & qualitas, in Pontico astringens quidem plurima est, amara uerò exigua: ob id calidum est excessu primo, siccum tertio. In cæteris absinthijs, ut abrotano, amara est uehementißima, astrictio autem obscura, aut prorsus nulla gustu sentitur, ob id hæc stomacho sunt inimicißima. Ponticum præterea terget sordes tunicarum uẽtriculi, non tamen si quid altius in eo inbitum est foras extrahit, aut expellit: aut saltem parum id præstare ualet, ob iunctam insignem astringendi facultatem. Hiera autem picra propter id excogitata saluriter, illud ipsum potest. Ponticum autem uidetur esse, quod Romanũ Mesues uocat, quodq́; paßim hodie uisitur, & cuius picturam exhibemus. Diuersus enim Mesues Galeno tantum est, quod siccum tertio gradu hic, ille secundo scribit. Quæ controuersia in alijs simplicibus multis est inter medicos etiam doctißimos: quorum unus in fine, uerbi gratia, primi uel secundi, alter in principio secundi uel tertij intelligit: quæ ambiguitas etiam Galeno ipsi est in anetho, prasio, ruta agresti, & alijs permultis. Nam quòd succum eius dicit Mesues ob nitrosam qualitatem nocere stomacho, ipsi Galeno id nõ aduersatur scribenti, succum longè ipsa herba esse calidiorem. Nostrum autem uulgare absinthiũ sarmentosum, folio & flore multo maiore, quàm cætera tria absinthia: ueteribus inter absinthia comprehensum non uidetur, nisi esse uelis absinthiũ primum Dioscoridis, quod uulgo aloina dicit, & βαθύπικρον, uel potius βαρύπικρον uocari à multa amaritudine, qualis in aloë, cui subscribitur. Dioscoridi à qua uulgus Gallorũ aloinum appellat. Id autem si primum in Dioscoride recipias, quæ nam alia in eo statues? Tamẽ id ad lumbricos, uti & santonicum, est efficacißimum, sumptum & admotum.

Lib. 2. Methodij.
Lib. 8. com. pharm. part.
Gal. 6. simp.
Lib. 6. Sanitatis tuendæ.

Accipitrina.

Marinum absinthium. Cap. XXIIII.

Sea Wormewood

ABsinthium marinum, quod aliqui seriphum uocãt, copiossimũ in Tauro mõte, iuxta Cappadociam, & in Taphorisi Aegypti gignitur, quo Isiaci pro oliuæ ramo utuntur. Herba est tenuis, abrotoni parui similitudine, referta minutulis seminibus, subamara, stomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactiõe adstringit. per sese aut cũ oryza cocta, interaneorũ animalia, teretesq́; tineas, adiecto melle, enecat. aluũ leuigat. cũ edulio* autem uel lenticula decocta, eadem præstare potest. pecora maximè pinguescũt hoc pabulo. Tertium genus absinthio assignatur, quo Gallia alpibus finitima scatet: id patrio nomine Santonicum uocant, regionis in qua nascitur cognomento, absinthio non dissimile, uerum suba

*Defruto.

marum est, non adeò seminis fœcundum. Eadem quæ seriphium potest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Marinum Absinthium aliqui, Dioscoride teste, Seriphium uocãt, herba est fruticosa, prætenuibus cirris, paruo similis abrotono, exiguo semine, prægnansq́; subamara, stomacho inimica, graui odore, linguam astringens, et leniter excalfaciens. Huius semine medici tineis, uermibus, necẽ moliuntur, ob id semẽ cõtra lũbricos uocant, Ger. Wurm samen. Galli Barbotine appellant. nõnunquã uerò mortẽ uermiũ. Officinæ ijs norũt appellationib. ea uerò herba cuius picturã Fuchsius falsò pro Seriphio absinthio exhibet, accipitrina herba est, à graui odore herba fœtida. Ger. Habich samen nuncupata.

Abrotonum. Caput XXV.

ABrotonum duorum est generum. fœmina quadam arboris specie fruticans, candicat, circũ ramulos folijs, seriphi modo, minutim incisis. floribus referta est, comãtibus in summo, fulgore auri, corymbis quod per æstatem prodijt, suauiter olet, cum grauitate quadam, & amaro gustu. Id genus Siculum esse cõstat. Alterum mas uocatur, sarmentosum, gracilibus ramulis* uti absinthium. Plurimum in Cappadocia gignitur, & Galatia Asiatica, atque in Syriæ Hierapoli. Crudum semen tritum & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxendicibus, urinæ angustijs, mensibus suppressis, aut remorantibus. in uino potum exitialium uenenorũ antidotum est. horroribus ex oleo illinitur. serpentes & substratu & nidore fugat. contra ictus eorum cum uino potum prodest, priuatim efficax contra scorpionũ & phalangiorum uenena. oculorũ inflammationibus cõmodè illinitur, cum cotoneo cocto, aut pane. tritum cum farina hordeacea, decoctumq́; tubercula discutit. irini cõpositionibus admiscetur.

*tenui semine.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀβρότονον. Latinè abrotonum.

Officinæ genuinum nomen retinuerunt.

Germanis Stabwurtz/Schoßwurtz/Gertwurtz.

Gallis Auron, auronne.

Abrotonum fœmina folijs scriphio, & cypresso proximis albiorib. Mas uero abrotonum generis nomen tenet, calidum siccũ tertio recessu à medijs, admodum amarum, coma cũ floribus utile, ut absinthium, & cineribus suorũ sarmẽtorũ ad pilos reddẽdos. Sunt qui arbitrãtur chamæcyparissũ abrotoni speciẽ esse, uidelicet fœminã, qđ affirmare nõ ausim.

Lib. 6. simp.

Hyssopum. Caput XXVI.

HYssopum, herba nulli nõ cognita, duum generum est, montanum & hortẽse. Optimum est Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciendi. decoctum cum ficis, aqua, melle, & ruta, potumq́; peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspiriosis, destillationibus, & orthopnoicis auxiliatur. tineas enecat. idem facit, si cum melle delingatur. crassum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulso epotum. ad subducendam aluum, cum ficis uiridibus detritis manditur. uehementius, addita iri, cardamomo*, aut irione, deijcit. colorem in corpore fouet. lieni, & aquæ inter cutem, cum fico nitroq́;: inflammationibus quoq; ex uino illinitur. cum feruente aqua impositum, sugillata discutit. cũ decocto ficorũ, optimè anginis garga

*alij nasturtio.

gargarizatur. decoctum cum aceto, dentium dolorem in collutione sedat. inflationes auricularum uaporis suffitu discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὕσσωπος. *Latinè Hyßopus.*
Officinæ genuinum nomen seruarunt.
Germanis kirch hysop / kloster hyssop. *Gallis de hyssope dicitur.*

Hyßopum calidum siccum ordine tertio, tenuium partium: craßa & lenta ex pulmonibus extrahit, humorem craßum per aluum etiam purgat, obstructiones tergit: montanũ est efficacius hortensi: Ciliciũ præfert Dioscorides, Creticum uero commendatur Archigeni, lib. 8. comp. ph. part. Gale. in Chrysocome, & origano Heracleotico. Quædam à Dioscoride Hyßopo tribuuntur, quæ in nostro desiderari uidentur. Cum florum spica legendum est, aut cùm semine turget.

Gal. lib. 8. cõ ph. ph. part.

Stœchas. Cap. XXVIII.

STœchas, iuxta Galliam in insulis eiusdem nominis è regione Maßiliæ gignitur, unde cognomentum accepit. herba tenuibus surculis, coma thymi, lõgiore folio, subamara gustu, & aliquantum acris Cuius decoctum, hyßopi modo, ad pectoris uitia efficax est antidotis miscetur. uiscera omnia & uniuersum animantis habitum extenuat. ab obstructionibus & farctu liberat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Στοιχὰς nascitur multa ubiq; terrarum, copiosißima in Creta insula, & dictis Stœchadibus insulis, in mari Iberico, à quibus appellata est: nascitur & in Arabia, unde & Arabica uocatur. prouenit etiam hodie in multis Germaniæ hortis. Amara est, modicè astringit, proinde tenuat, terget, obstructa liberat, roborat uiscera, & corpus reliquum, putredinem arcet. Habitior atque melior nutrita & præstantior ex insula Creta petitur lib. 1. antid.

Gal. li. 1. ant.

Est in Gallia narbonensi & multis Germaniæ locis Stœchas Citrina uulgo dicta, à comæ & corymbi floris colore luteo. Dioscoridis Heliochrysum, et Galeni Amaranthus uidetur: altera autem flore purpureo, de quibus plura in sequentibus.

Spica. Lauendula.

Hic locus postulat ut de nostro Germanico nardo, quã omnino Stœchadis speciẽ eße arbitramur, disseramus, q; ubique nascẽs fruticat, folio craßiore, carnoso, angusto, colore lãguido in candidum uergente, frequentibus spicis in aristas sparsis, flosculis purpureis. Gaudet apricis & petrosis, tanta suauitatis fragrantia, ut omnes flores odoris iucunditate prouocet, qua dote uestibus inseritur. Duum cernitur generum, Vnum procerius adolescit, & maiorem spirat odorem: quod quia non minus quàm nardum placet, sibi spicæ nomẽ apud nos arrogauit, Germani spica nardi, Galli aspic appellant. Alterum cum amplitudine, tum odore minus. quod quia balneis, & hominum lauachris expetitur, elotaque omnia, si permisceatur, odoris suauitate, cõmendet, & lauanda uulgo uel Lauender cœpit nominari cæterum simillima.

Vtraque perpetua coma canescit, exitu ueris, Iunio & Iulio mense spicatur. Vis ei calfactoria & resiccans abscessu secundo, tenuibusque constat particulis, nec multò à natura & forma Stœchadis dißidens.

Hallucinantur qui pseudonardum arbitrentur, falsi quadam nominis cognatione.

Marjeram not gentle

Origanum. Cap. XXVIII.

ORiganum Heracleoticum, quod & cunilam uocat, folium habet hyssopo non dissimile, umbellam que non in rotæ speciem orbiculatam, sed ueluti multifidam, semine in summis uirgis haudquaquàm denso. Excalfacit. unde decoctum cum uino potum, demorsis à serpente conuenit. si cicutam aut meconion hauserunt, ex passo: si gypsum aut ephemerum, ex aceto mulso propinatur. ruptis, conuulsis, hydropicis, cum fico esui datur. aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluum extrahit. menses ciet, & tussi cum melle linctum medetur. ad pruriginem, psoras, regiumq; morbum, decocti ius in balneis prodest. Succus uirentis tonsillas, uuam, & oris ulcera sanat. & per nares, ex oleo irino infusum, trahit. aurium dolores cum lacte mulcet. conficitur ex eo, & ceptis, & rhois frutice quo ad obsonia utuntur, uomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo uase per dies bis uicenos insolatis, dum caniculæ sydus flagrat. herbæ autem substratu serpentes fugantur. Quæ onitis appellatur, candidiore est folio, & hyssopo similior. Semen ueluti coniunctos corymbos habet. Vis ei origani heraclei, sed multò inefficacior. Syluestre origanum, aliqui panaces heraclion, alij cunilam uocant, ex quibus est Nicander Colophonius: folijs est origani, ramis tenuibus, dodrantem altis, in quibus umbellæ anethi insunt, flores candidi: radix tenuis, superuacua. Peculiariter percussis à serpente, folia & flores ex uino poti auxiliantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀριγανον. Latinè Origanum.

Officinæ genuinum nomen seruarunt.

Garmanis wol gemůt / rott dosten / Costentz. Gallis de lorigan, dicitur.

Origani Dioscoridi hoc loco plura produntur genera, omne uerò genus calidum siccũ tertio ordine, incidit ac tenuat. Tragoriganum etiam subastringit: præfertur montanum, uel Creticũ, uel Heracleoticum.

Tragoriganum. Cap. XXIX.

TRagoriganum tenuis frutex est, syluestri serpyllo aut origano similis, folio & ramulis. quibusdã in locis lætius uirentiusq; inuenitur, latiorib. folijs, satis glutinosum.* alterum exilibus surculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui prasium uocauere. Optimum est Cilicium, & Cretense, & Smyrneum, & in Chio Chooq; proueniens. Omnia excalfaciunt. urinam cient. aluo accommodantur. decocto poto bilem deijciunt. lienosis ex aceto bibere prodest. contra pota ixiæ uenena in uino bibuntur. menses trahunt. peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate dantur. grata ac mitis eorum potio est: quare cibum fastidientibus & stomacho acida ructanti, imbecillóque traditur. item si à marina iactatione nausea, & æstus præcordiorum excitetur. tumores uerò cum polenta illita discutiunt.

*Gũmosum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Tragoriganũ Dioscorides in duo genera dispescit, quæ à Plin. tribuũtur Heraclio. Ruellius suspicatur hanc Gallis mastichinam herbam dici, quoniam lentore quodam interdum madescit, aut quòd iucundum mastices spicet odorem, studiose nuper in hortis cœptam seri, frutico serpylli uel origani, coliculis ramisq; non dißimilibus, folijs sampsuci, flore paruo, odorato, in umbella, in qua propendent incani hircorum uilli: unde ductum Tragorigani nomen existimo. Odore sampsucho non cedit. Germanis adhuc incognita, Herba masticina officinis Gallicis appellatur.

Pulegium. Cap. XXX.

PVlegium herba uulgaris notitiæ. Extenuat, calfacit, decoquit. menstrua, secundas ac partus eijcit. pulmonis uitia ex melle & aloë potum extrahit. conuulsis auxiliatur. nauseas stomachiq; intercisiones, ex posca permulcet. atram bilem per aluum exigit. bibitur in uino utilissimè contra serpentium morsus. defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum. gingiuas arefacti cinere corroborat. illitum cum polenta inflammationes omneis sedat. podagris per se subuenit, impositum usque dum rubescat locus. cum cerato uaros extinguit. lienosis cum sale utiliter illinitur. decoctum eius ablutas prurigines mitigat, conuersas uuluas corrigit. contra inflationes duritiasq; uuluæ, in desessiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui blechona, quoniam dum floret gustatum à pecoribus, balatum concitat.

A hort mynte

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γλήχων. Latinè pulegium poleum.

Officinis nomen retinet.

Germanis Poley/Hertz poley.

Gallis du pouliot dicitur.

Pulegium nota herba est. Huius natura ut lib. 19. testatur Plinius, in carnarijs reflorescens est. Vnde idem libro 18. dixerat: miretur hoc qui non meminit ipso brumali die pulegium in carnarijs florere, ideò nihil esse occultum natura uoluit. Et lib. 2. ait: floret ipso brumali die suspensa in tectis arentis herba pulegij. Est autem calefaciens, & concoctiones adiuuat.

Efficax ad recreandos defectos animo cum surculis suis in ampullas uitreas aceti deiectum. Qua de caussa dignior è pulegio corona uertigini quàm è rosis cubiculis nostris pronunciata est. Nam & capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin et olfactu capita tueri cōtra frigorum æstusq; iniuriam.

Dictamnum. Cap. XXXI.

Dictamnum officinarum.

DIctamnum, aliquibus syluestre pulegiū uocatur, Cretēsis herba est, acris, læuis, pulegio similis, sed maioribus folijs, quæ tomento quodā spissaq; lanugine pubescunt. florem nullū aut semen profert. Præstat omnia quæ satiuum pulegium, sed efficacius multò. non potum modò, sed appositum quoq; aut suffitū, defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras sagittis percussas, huius herbæ pastu eas excutere. purgandi uim

Diptander but it groweth not in Englande.

di uim habet succus, illitus, aut cum polenta tritus. herba impactos pedibus reli quóue corpori aculeos, illitu refigit. ad lienis dolorem efficax habetur, siquidem ipsum imminuit. Metunt æstate & autumno. Radix eius gustu calfacit. partus accelerat. succus cum uino potus, contra serpentium morsus præsidio est. tanta herbæ facultas est, ut olfacta abigat bestias quæ uenenato ictu sæuiant, appensaq́ꝫ cõtactu exanimet. uulneribus ferro illatis, & uenenatis morsibus, infusus succus præsentaneo est remedio, si etiã ab instillatione statim in potu assumatur. Quod pseudodictamnum uocant, multis in terris nascitur, antè dicto simile, sed minus quàm illud acre. Eosdem effectus præbet, sed inefficacius multò. Defertur à Creta alterum dictamni genus, folijs sisymbrij, ramis maioribus: in quibus flores syluestris origani, nigri, molles. odor foliorum inter sisymbrium & saluiã iucundissimus. Efficax ad eadem, sed minus nares ferit. miscetur emplastris et medicaminibus quę aduersus serpentium iniurias confinguntur, theriaca uocant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Veri dictamni descriptioni Dioscoridis ad omnia respondens hodie in magna copia ad nos defertur. Quæ autem uulgo circumfertur dictamni radix est potius pseudodictamni aut Pœoniæ maris, ut uir doctißimus Hieronymus Trgaus testatur. Creticus laudatur potus & appositus. Metitur æstate & autumno.

Dictamnum quod è Creta defertur, Dioscoride teste, folio sisymbrij, ramis maioribus, flore syluestris origani, nigro, molliq́ꝫ. Id hodie Galli tum diptamnũ, tum hortensem gigcberim appellant, quod æstuosa ui statim os adurat, & linguam uellicet &c.

Saluia. Cap. XXXII.

SAluia siue elelisphacon, frutex est ramosus, longus, uirgas habens quadrangulas, & canas: folia mâli cotonei effigie, sed longiora, asperiora, crassiora, & quæ sensim attritarũ quasi uestium scabritiẽ referant, hirsuta, subalbida, perquã iucũdo odore, sed graui. semen summis in caulib. syluestri ormino simile gerit. In asperis nascitur. Menses cit et urinas, decoctum foliorum ramorumq́ꝫ potũ. partus extrahit. pastinacæ marinę ictibus auxiliatur capillos denigrat. uulnerũ sanguinẽ cohibet. terra ulcera purgat. testium pruritus sedant rami foliaque, si decocto eorum foueantur.

Græcè ἐλελίσφακος. Latinè Saluia.
Officinis genuinum nomen seruauit.
Germanis Salbey. Gallis Saulge dicitur.

Saluia quod ad multa, præcipuè fœcunditatem sit salutaris, ἐλελίσφακος Græcis, quasi siluestris lens dicitur, folio est maiore, squalidiore, scabriore. hæc Germanis bauren salbey dicitur: Sphacelus uerò breuiore & tenuiore. Quæ Theophrasti uerba nostram Saluiam femicam. Germanis edel salbey/brecht salbey uidentur exprimere. Calfacit euidenter, & astringit ἐλελίσφακος.

Mentha. Cap XXXIII.

MEntha, cognita herba est. Calfaciendi, adstringendi, atq; exiccandi uim habet. Sistit sanguinem, poto ex aceto succo. tineas in uentre teretes enecat. uenerem stimulat. singultus, uomitiões, cholerasq; sedant terni ramuli cum acidi granati succo poti. suppurationes discutit, si cũ polẽta illinatur. imposita fronti, capitis dolores mulcet, mammas, si tendatur, aut lacte turgeant, compescit. cum sale canum morsibus illinitur. auris doloribus cum aqua mulsa subuenit. uuluæ ante coitum admota, conceptioni resistit. linguæ scabritiem confricta læuigat. coire lac, densariq; in caseum non patitur, si folia potionibus lactis immergantur. in summa, stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem gratiam habet. Syluestris mentha, Latini menthastrum uocant, hirsutiore est folio, & prorsus maiore quàm sisymbrij, grauiori odore: quare minus ad sanorum usus expetitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡδύοσμος μίνθη.
Latinè mentha.
Officinis nomen seruat.
Germanis Müntz/balsam kraut.
Gallis de la mente dicitur.

Menthæ in uniuersum duo sunt genera. Vna enim satiua & hortensis est, altera syluestris & fera. Satiuæ iterum quatuor præcipua sunt genera una est quam Germani deyment/mpliciter, uel, krauß deyment uocant.

Altera

Balsam müntz.

The redde mynte

Berg müntz.

Altera quam ijdem Krauſs balſam.

Tertia quæ ijſdem Balſam müntz appellatur, & vnſer frawen müntz, uel ſpitz müntz, á noſtræ ætatis herbarijs Romana, uel Saracenica.

Quartam Germani quidam hertz kraut, nonnulli balſam kraut uocant. Per me tamen licebit has ſpecies, quandoquidem facultatibus ſimiles ſint, ut cuiuis placuerit nominare. Nobis autem ut certius diſcernerentur prædictis nominibus appellare placuit.

Nõ ignoramus plures eſſe menthæ ſpecies, nos tamẽ eas duntaxat quas uidimus, pictas exhibemus.

Syluestris mentha Græcis ὑδύοσμος ἄγριος.

Officinis Latino nomine Menthaſtrum. Germanis / wild müntz / fiſch müntz / bach müntz / roſs müntz / wantzen kraut / nam habet & hæc plures ſpecies. Gallis de la mente ſauluage dicitur.

Menthæ nomen, ut Plinius tradit lib. 19. ſuauitas odoris apud Græcos mutauit, cum alioqui mintha uocaretur: (Hædioſmo illi nomen eſt) unde ueteres noſtri nomen declinauerunt. Omnis menthæ ſpecies tam hortenſis quàm ſyluestris, guſtu acris, & facultate calida eſt, ex tertio ordine excalfacientium. Infirmior tamen eſt hortenſis, minuſque calefacit. Exiccat autem in ſecundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit. Grato mentha menſes odore percurrit in ruſticis dapibus ut Plinius ſcrib t lib. 2. quod Menthæ odor animum excitet, & ſapor auiditatem in cibis. Celſus eam inter urinam mouentia numerat inquiens: Vrinam autem mouent quæcunque in horto naſcentia boni odoris ſunt, ut apium, ruta, acetum, ocimum, mentha.

Calamintha

Calamintha

Cap. XXXIIII.

EX calaminthæ generibus quędam montibus familiaris, folia ocimi habens, incana, surculos aridos, & caules angulosos, purpureum florem. Altera pulegio similis est, sed maior: quam syluestre pulegium ideo appellarunt, quòd odore ipsum æmuletur. nepetam Latini uocitant. Tertia menthastro cognata est, folijs oblongioribus, caule & ramis maiorib. quàm superioris, seduirib. inefficatior: omnium folia gustu impense feruentia & acria. radix superuacua. Nascitur in cãpestribus, asperis & aquosis. Potu aut illitu demorsis à serpente opitulatur. decoctum potu menses & urinas expellit, ruptis, cõuulsis, orthopnϾ, torminibus, choleris, horroribusq́ auxiliatur: regiũ morbum expurgat. pręsumpta in uino uenenis resistit. tineas cęteraq́ interaneorum animalia, cum sale & melle pota, enecat. nec secus cocta crudáue si teratur. elephanticos esitata adiuuat, si postea serum lactis ebibatur. Folia detrita si in uellere subijciãtur menses extrahunt, & partus enecant: accensa aut substrata, serpentes fugant. nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. sugillata tollunt. Calamintha ischiadicis imponitur, ut ex alto humores euocet, summam cutem exurens. uermes necat succus auribus instillatus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Calamintha, uel cum Nicandro Calamenthum, Galeno duplex est: domestica, & eo efficacior mõtana, quàm Andromacho minore miratur Nepetham uoce Romana potius quàm Calaminthã Græca uocari in sua theriace, cùm cætera Græcè appellarit. Dioscoridi triplex est, prima montana, uulgare calamentum: secunda pulegium syluestre. Germanis Wilderpoley. *Gallis du poulliot sauuage. Tertia herba cattaria, Officinis Romanum nomen retinens, Nepita: Germanis* Nept & Katzenmüntz *Gallis de l'herbe au chatt dicitur, ut Ruellio uidetur. Musæ uerò contrà, tertia uulgare calamentum, secunda cattaria putatur. Ob imperfectum omnium historiarum in hac sententiarum uarietate iudicium difficilè, καλαμίνθην ποτάμιαν addit Actuarius. Galeopsis, quæ uulgo herba cattaria putatur esse, urtica fœtida purpurescentibus floribus uidetur.*

lib. 6. comp. ph. part & lib. 7. simpl. lib. 1. antid.

Calaminthe calida sicca gradu tertio, acris, parum amara, tenui substantia, cutim calfacit, mordet, sugit, postremò ulcerat: tamen eius succum uulnerictiam cerebri meningas diuidenti infusum milij farina sicca superiecta glutinare affirmat Archigenes apud Galen. lib. 2 comp. phar. part.

lib. 7. simpl.

Thymum.

Thymum.

Cap. XXXV.

THymũ ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex, exilibus folijs multis & angustis circundatus: capitulis in cacumine, flore purpureo refertis. Gracili solo & petroso prouenit. Vim habet hãc, ut cum sale & aceto potũ, pituitam per aluũ detrahat. decocti ius prodest orthopnoicis, & anhelatoribus. tineas uentris exigit, menses, partus, & secundas pellit. urinas ciet. cum melle et eclegmate faciles facit excreatiões. recẽtes tumores discutit, cum aceto

illitum.concretum sanguinem dissoluit.uerrucas thymi colorem reddentes,pensilesq́ tollit.ischiadicis cũ uino & polenta impositum subuenit.hebetib.oculis in cibo prodest.perquã utile pro cõdimento,duntaxat ad usus eorũ qui rectè ualẽt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè θύμος. Latinè Thymus. Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Thymian Edel balsamkraut/welscher quendel. Gallis du thym,maiorana Anglica dicitur.

Thymum cõmendatur maximè Atticum,aut ex locis siccis & editis:calidũ siccum ordine tertio,incidit,menses & urinas mouet, crassa & lenta ex pulmone & thorace expectorat. Epithymum Græcorũ est flos thymi satureæ similis,calidus siccus gradu tertio,omnia potest quæ thymus,sed efficacius,ob id illius penuria hoc uti licet,mensura tamen maiore. Datur Epithymũ drah. quatuor cum sero lactis uel mulsa,ad educendũ humorem melancholicũ. Horũ loco si Arabũ Epithymo,hoc est,casuta thymo innata, ut satureiæ seu thymbræ epithymbrũ Acturario dictũ, & hyssopo et maiorana,epyssopũ et orobo orobãthe: & lino linanche,uti libet, quia uires cũ thymi flore easdẽ illi Plinius ueterũ solus tribuit, dabitur cũ Mesue ob imbecillitatẽ à drachmis 14.ad drach.20. Epithymus aũt Arabũ,ut thymus, est duplex.hortensis,& hoc calidior,siccior montanus.

Satureia. Cap. XXXVI.

SAtureia triuialis notitiæ est,gignit̃ in asperis locis, & tenui solo,thymo similis,minor tñ & tenerior.defert spicã florum plenã,coloris herbacei.Eadẽ potest quę thymũ,si modo cõsimili sumptitetur. Aptus senis usus. Est etiamnũ quędã satiua,syluestri prorsus minor,quæ propter mitiorẽ acrimoniam, commodius in cibos recepta est.

EXPLICATIO.

Græcè Θυμβρα Latinè Satureia,hortensis thymbra. Mart.in plurali neutro est usus.

Improba nec prosunt iam satureia tibi.

Officinis latinum nomen retinuit. Germanis Garten hyssop/zwibel hyssop/saturey/sadancy. Gallis sarrieta,quasi satureia. Satrea.

Satureia herba est fragrantis odoris,& alio nomine thymbra uocata,& inter cunilas numerata. Columella lib.9.cap.4. Tum etiã thymbræ,uel nostratis cunilæ,quam satureiam rustici uocant:& paulò post, Nostras cunila,quã dixi satureiam. Pli.lib.19.8. Thymbra uerò quæ sit cunila, hoc apud nos habet uocabulũ & aliud satureia dicta in condimentario genere. Columella tamen thymbrã à satureia discrepare semit hoc senariolo.

Et satureia thymi referens,thymbræq́ saporem.

Columella itaq; thymbrã à satureia discreuit,et nostratẽ cunilam esse docuit quã rustici uocarũt satureiã colore floris purpureo,thymbrã uerius herbaceo.

Serpyllum. Cap. XXXVII.

SErpyllum duorum generum est. Hortense odore sampsuchũ imitatur,atq́ in coronas addi solet. cui à serpẽdo nomẽ inditũ est:quoniam si qua eius particula terrã attingat, inibi radices demittet.folia & ramulos origani habet,sed candidiores sin macerijs multò procerius assurgit. Syluestre, zygis appellatũ,non serpit,sed in altitudinẽ increscit,ramulos ædens tenues surculosos,folijs refertos longioribus quàm rutæ, & durioribus,angustis.flores iucũdè olent,gustãti acres. radicis nullus usus. Nascit̃ in petris,satiuo efficacius, atq́ magis ex calfaciens, & ad medẽdi usum aptius. Mẽses trahit.urinã potu ciet.tormi nib.ruptis,uulsis,& iecinoris inflãmationibus auxiliatur. & aduersus serpentes potu illitùue,capitis dolores mulcet coctũ,adiecto rosaceo,& madefactum in aceto. maximè uerò phreniticis & lethargicis conuenit.cruentos uomitus sedat succus, drachmis quatuor ex aceto potus.

NOMI-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἕρπυλλον Latinè Serpillum.
Germanicè Quendel/hüner kôl. Gallis Serpoullet, pillolet.
Officinis latinum nomen seruauit.

Ἕρπυλλον Græcorum, & inde serpillum Latinorũ, dictum est à serpendo, tum quia per terrã, quà illum contingens radicatum, serpit: tum quia iuxta sepes plantatum, aut ex altiore loco deorsum demissum adiecto illi pedamento, in longum protrahitur, ut hoc loco Dioscorides & libr. 6. de plantis Theophrastus testatur. Serpillum gustu acre est, ob id calidum ualde. ita ut menses & urinam moueat.

Sampsuchum. Cap. XXXVIII.

SAmpsuchum in Cypro et Cyziceno laudatissimũ. secundum sibi locũ uendicauit Aegyptium. Amaracũ gens Sicula & Cyzicena appellat. Herba est ramosa, per terram repẽs, folijs eius calaminthę quę tenui folio constat, leptophyllos appellatur, hirsutis et rotundis. suauissimum odorem spirat, ideo coronis inseritur. Vis eius excalfaciens. succus decocti potus, conuenit incipientibus hydropicis, & ijs quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. illita ex melle arida folia, sugillata tollunt. menses subdita in pesso trahunt. contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinuntur. luxatis tumoribusq; cerato excepta imponuntur. aduersus oculorum inflammationes, tumoresq; cum polline polentæ illini prodest. acopis malagmatisq; calfaciendi gratia, commiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σάμψυχον. ἢ ἀμάρακον.
Latinè Sampsucus, uel sampsychon, amaracus.
Officinis Maiorana. Germanis Meyeron. Gallis Mariolainę dicitur.

Melilotus Italica.

Maiorana, Amaracus, sampsychus, Dioscoridi, Theophrasto, Plinio eadem sunt herba: unguentum tamen amaracinum à sampsychino cur diuersum sit Dioscoridi, suprà ostendimus libr. 1. Calida est herba & sicca ordine tertio, & tenuium partium Sampsychũ, Gal. li. 8. simpl. Amaracum uerò calidum ordine tertio, siccum secundo, idem lib. 6. simpl. Ex qua temperamenti uarietate, & quod scorsim de his agit, Amaracum Galeno, & post eum Paulo eße dictã uulgo Matricariam suspicantur Hermolaus, Manardus, quæ ijsdem autorib. & Parthenium: sed Amaracũ Galeni nõ esse Matricariã uulgarem odore aspernabili, sapore amarißimo, conuincit quæ de Maro & Amaraco. Cap. 40. sequenti proferemus. Ad hæc Amaracum se uidisse in Italia crescere scribit Galenus, lib. 1. antidot. tanquam plãta esset Italiæ rara, cùm tamen Romæ familiarem esse Matricariã Musa Ferrariensis affirmat. Nec satis ad confirmandam ipsorũ sententiam est, Galenum bis de eadem re non scripsisse, cùm bis de absinthio, de astere, seu bubonio, de chalici scripserit. Parui præterea est momenti uarietas ordinum siccitatis, quod scilicet amaracus sit siccus ordine secundo, sampsuchus autem tertio: ille enim completo, hic incipiente esse poßit, ut in absinthio dixi. Quo fit ut ex his plantas esse uarias nemo poßit colligere.

Gal. li. 8. sim. lib. 6. simpl.

Ga. li. 9. ant.

Melilotos, siue sertula campana. Cap. XXXIX

SErtula Campana laudatissima in Attica & Ciziсo & Chalcedone nata. cuius odor uicinus est cro

co, boni odoris. Nascitur & in Campania circa Nolam, colore in luteum languescente, odore infirmo. Vim habet adstrictoriam, inflammationem omnem emollit, præsertim quæ in oculis, uulua, sede aut testibus erumpat, si ex passo cocta illinatur: interdum autem addito oui luteo assato, aut fœnigręci farina, lini semine aut polline, aut capitulis papaueris, intyboue. recentes meliceridas per se cũ aqua & ulcera manantia in capite, illita cum creta Chia, uino aut galla sanat. stomahi dolores & cruda & cocta cum aliquo ex antèdictis leuat. doloribus aurium mitigandis cruda ex passo instillatur. in aceto aut rosaceo madefacta, capitis dolorẽ lenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioscorides hanc, utpote triuialem, non depinxit, circa Nolam tamen Italiæ gigni, coloris lutei, odore languido tradit. Verùm tria eius inueniuntur rei herbariæ prudentibus fastigia, uulgare statim ab radice fruticosum, cubitale, flagellis exilibus, coma trifolij, minuta, ac lente fimbriata, flosculo melino, odoris eiusdem cuius & herba, nempe suauis, tereti ac per ramos diffuso semine. Alterum aspectu cano, croci odore, ac flore, pinguißimis ac breuißimis folijs. Tertium, cuius picturam tanquam ueri ac genuini meliloti damus, simile fœnogræco, folio raro, semine in lunata siliqua, glauco, rotundo, infra sinapis amplitudinem, flore luteo, odorato. Nascitur ubiq;, Græco nomine Officinis nobilior, ac Latino. Germani, Welsch/oder Italianisch steinklee. Galli patellum, & coronam regiam appellant.

Melilotum coquit, digerit, & parum astringit, ut crocus, largior enim est in eo substantia calida quàm frigida.

Marum. Cap. XL.

MArum herba cognita uulgò, surculosa, flore origani, folijs multũ longioribus, flore odoratiore. Vim habet sisymbrio consimilem. substringit enim & modicè calfacit. qua de causa illitu serpentia ulcera sistit, & in calidas illitiones additur. iuxta Magnesiam & Tralleis copiosissima gignitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Acinas.

lib. i. antid.

Maron herba surculosa, flore origani, sed odoratiore, planta est uehementer odorata & amara, amaraco proxima, quo tamen est multò odoratior & amarior, minus tamẽ eo est acris. Vnguento amaracino fortè dicto, quòd amaraci plurimum olim reciperet, nunc solum marum immittunt: satius tamen est, æqualem amaraci & mari portionem imponere, ut hedychroi compositioni. qua mistione minus quidem odorum, non tamen minus efficax erit. Hæc Galenus. Suspicio nobis est uehemens Marum esse herbam apud Gallos Mastic uulgò dictam, Maioranæ simillimam, flore tamen muscoso in pappos abeunte.

Acinos. Cap. XLI.

ACinos aut aconos à Græcis dicitur, tenui siccoq; ramulo herba, ocimo similis, odorata, sed hirsutior, qua coronæ factitantur. à nonnullis olitoribus colitur. Menses & aluum pota sistit. illita panos ignemq; sacrum sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcà ἄκινος
Latinè Acinus herba.
Officinis incognita
Germanis Kleine basilien.
Gallis basilic menue.

Acinos

Acinon Paulus ocimo consimilem prodit, mediocres astringendi uires possidere, quare uentrem & menses potu sistere Ad panos & ignem sacrum utiliter illinitur. Differt *acinos ab acano, quòd acinos ocimastrum est, cuius picturam exhibemus: acanos uerò spinosa, breuis, & lata herba, eringio quibusdam contributa, spinis latioribus &c.*

Bacharis. Cap. XLII.

Cowslyppe Jerusalem

BAccharis herba fruticosa, quæ in coronas additur. cuius folia aspera sunt, media uiolæ & uerbasci magnitudine: caulis angulosus, cubiti altitudinem petens, aliquantulum asper, non sine appendicibus adnatis: flore purpureo, subalbicante, odorato: radicibus ueratro nigro similibus, quibus odor inest cinnamomo proximus. Asperum squalidumq; solum amat. Radix in aqua decocta ruptis, uulsis, ex alto præcipitatis, spirandi difficultati, salutaris. item diuturnæ tussi, & urinæ difficili. menses pellit. contra serpentium morsus utilissimē datur in uino. recens radix apposita, partum extrahit. puerperis eius decoctum in desessionibus prodest. in diapasmata utiliter inseritur, iucundi odoris gratia. folia utpote quæ adstringant, capitis doloribus illitu prosunt. oculorum inflammationibus, mammis tumentibus à partu, ægilopijs incipientibus, ignibusq; sacris auxiliantur. odor somnum gignit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nostrates officinæ Baccharim non norunt. Rura apud Gallos diuæ Mariæ chirotecas. Germanicè Vnser frawen hnedtschůch *appellant, eamque nectunt in coronas. Baccharim esse facilè potest intelligi, cùm fruticosa sit herba, cuius folia quandam referunt asperitatem, media uiolæ uerbasciq; magnitudine, caule anguloso, cubiti altitudinem petente, agnatis appendicibus quadamtenus scabris, flore purpureo, subalbicante, radicibus nigro ueratro similibus, Cinamomum subolentibus, asperum squalidumq; solum amat. Paulus odoratam esse tradit herbam, odore cinamomum imitantem, quæ coronis dicari soleat. Bacchare fascinum depelli Virgilius author est, ita canens.*

Bacchare frontem Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro.

Ruta. Cap. XLIII.

Rue

RVta mōtana syluestrisq;, satiua et hortensi acrior est, et in cibis dānata. satiua uerò quę sub ficu arbore enascitur, magis in cibos admittitur. Vtraq; urit, calfacit, exulcerat, urinam ciet, menstrua pellit. aluū sistit potu ciboùe. letalium medicamentorū antidotum est, si semen ex uino, acetabuli mensura, ebibatur. folia per se pręsumpta, aut cum nuce iuglande, aridisq; ficis, inefficaces uenenorum uires reddunt. contra serpentes simili modo sumere conuenit, genituram cibo potùue extinguit. cū anetho sicco decocta, tormina sedat. facit ad pectoris laterumq; dolores, difficultatem spirandi, tusses, pulmonis inflammationem, coxendicum articulorumq; cruciatus & horrores febrium circuitu repetentes, pota ut antè dictum est. item ad inflationes coli, uuluæ, rectiq; intestini, cum oleo decocta & infusa. fœminas uuluę strangulatu liberat, si à genitali sedetenus cum melle subijciatur. feruefacta ex oleo, & pota, uentris tineas excutit. articularijs doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur. eisdem in potu auxiliatur, decocta in uino ad dimidias parteis et oblita. cruda conditaq; cibo, uisus aciem excitat. dolores oculorum illita cum polenta lenit. doloribus capitis cum rosaceo & aceto illita auxiliatur. profluentem naribus sanguinem sistit, trita & indita. testium inflammationibus cū lau-

reis folijs imposita, & eruptionibus papularum cum myrto & cerato prodest. Cum pipere autem uino & nitro affricta, albæ uitiligini medetur. cum eisdem illi ta formicationes tollit, & uerrucas quæ thymi florem repræsentant. contra impetigines cum alumine & melle utilissimè imponitur. succus in mali punici calce calfactus, aurium dolori efficaciter infunditur. hebetudinem oculi qui sensere, ruta cum fœniculi succo ac melle peruncti iuuantur. ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, aut in capite manant, cum aceto rosaceo & cerusa persanat, mansa, alliorum ceparumq́ acrimoniam domat. Montana si copiosius estur, interficit. dum florē promit, & ad murias colligitur, cutem inflat, & rubore quodam inficit, cum prurituac uehementi inflammatione. oportet itaq; eam unctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pullis insparsum feles arcere. Adijciūt eam quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes interimere. Montosus autem is locus, uiperis scatet. Semen eius potum contra intestina uicia efficax est, in antidota commodè additur. contra incontinentiam urinæ tostum, semen septenis diebus potui datur. Radix huius montanum moly uocatur. Syluestris ruta satiuæ similis est. Prodest comitialibus & coxendicū doloribus, menstrua mouet. partus enecat. acrior est uiribus quàm hortensis, et ualidior. syluestris, utpote noxia, cibis abdicatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πήγανον. Latinè Ruta.
Officinis latinum nomen seruit.
Germanis Weinraut/ & simpliciter Raut.
Gallis Rue appellatur.

Ruta hortensis est imbecillior agresti: hæc enim calida ordine quarto (tantùm tertio dicitur lib. 6. comp. phar. part. in stomachica Diabesasa) illa tertio: utraq; acris, amara, tenuium partium, ualenter siccans, incidit, digerit ualenter crassos & lentos humores, urinas mouet: flatus, & ueneris appetitum cohibet.

Syluestris ruta. Cap. XLIIII.

VOcant etiamnū syluestrem rutam, quòd in Cappadocia & Galatia Asiæ finitima moly dicitur. Frutex est qui ab una radice multos emittit cauliculos: folijs multò quā alterius rutæ longioribus, tenerioribusq́, odore graui: flore candido: capitulis in cacumine paulò maioribus quàm satiuæ rutæ, quæ tribus maximē partibus constat: in quibus triangulum semen, subrufum, gustu amarum recluditur, cuius est usus. semen autumno maturescit. quod cum melle, uino, croco & fœniculi succo, ac gallinaceo felle, teritur contra retusam oculorum aciem.

Sunt qui eam harmalam uocent, Syri besasan. qui Cappadociam incolunt, moly, quoniam quandam cum moly seruet similitudinem: radice nigra, flore candido: In collibus et læto prouenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πήγανον ἄγριον. Latinè Syluestris ruta, Moly, Besanum, Besasa. Officinis & Syris Harmola. Germanis Wild Rauten. Gallis Rue sauuage dicitur.

Ruta syluestris cuius picturã exhibemus, Hieronymo Trago uiro in simplicium recta cognitione exercitatißimo fide dignißimoq́ue, è monte Pessulano ab amicis transmissa, adeo legitimæ huius delineationi per omnia respondet, ut ueram ac genuinam syluestrem rutam esse, nemo sanæ mentis dubitare poßit. Moly, quod nonnulli rutam syluestrem, alij Zarmalam dicunt, tertio calefacientium ordini annumeratur, substantia tenue, hinc crassos humores uiscososq́ue incidit, discutit, & urinam promouet.

Nomenclationes quæ contra Dioscoridis morem in calce huius capituli, quod syluestri Rutæ dicatum est, subditæ sunt, ad sequens moly magis uidentur pertinere.

Moly. Cap. XLV.

Moly folia habet graminis latiora, humi sparsa: florem albæ uiolæ similem, sed minorem, lactei coloris: caulem candidum, quaternum cubitorum, in cuius cacumine inest aliquid quod allij speciem referat. radix parua, bulbòsa, quę mirum in modum ualet ad aperiendas uuluas, si trita cum irino unguento, in pesso subijciatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Moly Galenus Dioscoridis uerba citans μύλυ appellat. Ruta etiam syluestris (ut suprà ostendimus) idem nomen habet. Molon quoq́ue non alia uidetur, quàm Moly. Laudatißima herbarum fuit, Homero teste, cuius inuentionem Mercurio aßignauit, contraq́ue summa Circes ueneficia demonstrauit, decima Odysseæ rhapsodia. Hodie & medicis & officinis planè incognita.

Panaces. Cap. XLVI.

Panaces nonnullis heracleum dicitur, ex quo opopanax colligi solet. plurimum in Bœotia & in Phocide* Arcadiæ nascitur: ibiq́ue compendij & quæstus, qui ex eo liquore factitatur, gratia studiose colitur. folijs est asperis, in terra iacentib. herbacei coloris, multum ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinq́ue partito diuisis: caule, ut ferulę, altissimo, qui lanugine quadam incanescit, folijs etiam minutioribus obsitus, muscarijs, ceu anethi, in cacumine: flore luteo, & semine odorato feruenteq́ue. radices habet multas ab origine una, candidas, graueolentes, crassi corticis, & subamari gustus. Nascitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur succus incisa radice, recenti caulium pullulatu, ea candidum succum emittit, qui siccatus, in summa cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem succum excipiunt, folijs excauato solo stratis, quæ siccata tolluntur. Simili modo caule messibus inciso, profluentem succum eximunt. Meliores ex radicibus, albæ, rigentes, distenteq́ue, siccæ, quæ cariem non sentiant, aromaticæ, feruentes gustu. Fructus ex media ferula cibo idoneus est: sed ex agnatis stolonibus, ab usu cibario abhorret. Maximè in hoc succi genere probatur quàm amarissimus, internè albus, aut subfuluus, foris ad croci colorem inclinans, læuis, pinguis, friabilis, tener, statim in aqua eliquescens, graui odore. niger improbatur, ac mollis. Adulteratur ammoniaco aut cera. Sed synceri experimentum est, si digitis in aqua friatus resoluatur, & lactescat. Ex calfacit, mollit, extenuat. horroribus febrium circuitibusq́ue, uulsis, ruptis, laterum dolori, torminibus, stillicidio urinæ conuenit. contra uesicæ scabiem ex aqua mulsa aut uino bibitur. menses trahit. fœtum enecat. inflationes quæ uuluam malè habent, duritiasq́ue, ex melle dilutus, discutit. ischiadicis illinitur. acopis & capitis medicaminibus admiscetur. carbunculos rumpit. podagricis cum una passa illitus subuenit. dolore dentium liberat, cauis inditus. oculorum aciem illitu excitat. ex eo & pice optimum fit emplastrum contra bestiarum morsus quæ in rabiem efferantur. Radix in ramenta conscissa, uuluæ admota, partus extrahit. ad uetera ulcera efficax est. nudata ossa, corpore operit, si trita cum melle illinatur. Semen cum absinthio sumptum, menses pellit. cum aristolochia, prodest aduersus animalia quæ uenenum eiaculantur. contra uuluæ strangulatus in uino bibitur.

*Psophide.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Panaces (πάνακες) nomine ſtatim morborum omnium remedium ſe pollicetur. Communis eſt pluribus herbis nomenclatura, Centaurio, Liguſtico, Tithymallo, Origano Heracleotico. Dioſcoridi tamen priuatim ſic nominantur tria ſolum genera, proximè ſequentia primum de quo præſenti capite agit, Græcis πάνακες ἡράκλειον, Latinis Panaces Heracleum, id eſt, Herculeum dicitur. Oppopanax liquor è Panacis Heraclij radice inciſa emanans, cum caulis primùm erumpit, aut uulnerato caule meßibus: calidus ordine tertio, ſiccus ſecundo, emollit, digerit, modicè terget, ob hoc oſſa nuda ueſtit carne, ulcera maligna & contumacia ſanat. Recens eſt candidus, ubi aruit, colore foris eſt croceo. Noſtrum quod habemus, aliqua amaritudine inſignitur, non tamen amarißimum eſt, & graui odore ſentitur. Propterea cum noſtro aliquid mixtum arbitror, quod intenſam amaritudinem tollit, uel opus eſt quantitatem notatu dignam mandere, ſi intenſa amaritudo ſentiri debeat: in reliquis notis penitus conuenit.

Panaces Aſclepij. Cap. XLVII.

PAnaces Aſclepij, caulem à ſolo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, maioribus quàm fœniculi folijs, hirſutioribus, odoratis: aureo flore, acri, odorato, ex muſcarijs dependente. radix parua eſt & tenuis. Auxiliarem uim habent flores & ſemina, contra ulcera, phagedænas, & tubercula, ſi trita cum melle imponantur. aduerſus ſerpentes ex uino bibuntur, & cum oleo illinuntur: Aliqui Panaces ſylueſtre origanum uocant, alij cunilam, de qua in origani mentione diximus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Panaces Aſclepion dictum aiunt, quoniam filium Aeſculapius Panacium uocauerit. Huius radicem Theophraſtus multi & ſalſi corticis haberi dixit, quod quidem priori generi à Dioſcoride tribuitur. Eſt & hæc Medicis cum officinis hodie incognita.

Liguſticum.

Chironium Panaces. Ca. XLVIII.

CHironium Panaces in Pelio monte maximè prouenit. folium eius amaraco* ſimile. flos aureus. radix parua, quę nõ altè demittitur, guſtu acris. Pota radix ſerpẽtium ueneno reſiſtit. illita coma, eadem præſtat.

*Lapatho, Theoph.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Et hoc ab inuentore nomen retinet, cui folium rumicis Theophraſtus et Plinius reddunt, maius tamen, hirſutius, radice parua. Naſcitur pinguibus, flore ad ſupradicta efficaci, nobis hodie incognita.

Liguſticum. Cap. XLIX.

LIguſticum, quod alij panaceam, alij panaces uocant, plurimum in Liguria naſcitur, in monte Apennino, Alpibus cõtermino, unde nomen traxit. Panaces incolę non ab re appellant, quoniam & radice & caule, heracleotico panaci ſimile ſit, & uiribus eiſdem præditum. Gignitur in altiſſimis aſperiſq; montibus, ac umbroſis, maximè iuxta fluenta. cauliculum fert anethi, geniculatum, tenuem, & in circuitu folia ſertulæ campanæ, molliora, odorata, prope uerticem graciliora, et longè magis diuiſa: in cacumine muſcarium, in quo ſemen dependet nigrum, ſolidum & oblongum, fœniculo proximum, guanti acre, ſit & aroma

& aroma olens: radix candida, heracleotici panacis similis, odorata. Radicis semi nisque uis excalfactoria, concoquens, prodest ad intestinos dolores, tumores, concoctiones. item ad inflationes, præsertim quibus stomachus turgeat, & contra serpentium ictus. urinas & menses potu trahit. Eosdem præstat effectus apposita radix. Semen cum radice oxyporis & medicamentis decoquentibus admiscetur, ori perquam utile, quare pro pipere utuntur eo indigenæ ad obsonia. Adulteratur semine quodam simili, quod facilè gustu discernitur: amarum enim est. Alij semen fœniculi aut seselis admiscentes ligusticum dolo uitiant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Λιγυστικὸν, Λιβυστικον.
Latinè Ligusticum, Galenus Libysticum.
Officinæ corrupto uocabulo Leuisticum.
Germani Liebstöckel uocant. *Gallis Leuistic appellatur.*

Ligusticum à Ligusticis alpibus, in quibus frequens nascitur, Galeno & Actuario unius literæ mutatione Libisticum, syluestre, hodie rarum, semine solo uisum Manardo, radix imperatoria uocatur Leoniceno & Musæ. Hos autem accipiendum in compositionibus Arabum pro Keisin seu Liuistico, apertè docet Diatrion pipereon, & dia Calaminthes, à Nicolao & Mesue ex Galeno paucis admodum mutatis descripta. In quibus & alijs non paucis Arabum descriptionibus, ut diacymino, diamoscho, lybisticum reposuit Actuarius. Vulgatũ autem Leuisticum, satiuum est, ob id minus efficax: nec Smyrnium est cum Ruellio, aut apij, uel dauci genus, cum Manardo, Smyrnium putante petroselinum Alexandrinum uel Macedonicum, nam quòd folia latiora aliquantulum, radixque foris non adeo ater, culturæ adscribendum nam cætero simillima est.

Pastinaca. Cap. L.

The wilde tarrett

Pastinacæ Gallicæ syluestre genus, cuius semine pro Dauco utuntur officinæ

The redde tarrett

Pastinaca Gallica, Germanis Zammo ren/ Rot & Gelb rüben appellata.

The comyn tarrett

Pastinaca uulgaris.

Pastinaca

PAstinaca syluestris folia gingidij habet, latiora, sub amara: caulem rectum, scabrum: umbellam similem anethi, in qua flores insunt candidi, & in medio purpureum quiddam, fermè croceum. radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum uel impositum, menstrua mouet. ijs conuenit in potione, quos urinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut si aqua cutem subijt. serpentium morsibus ictibusq; prodest. præsumentes id nulla affici iniuria à serpentibus traduntur. conceptus adiuuat. Radix urinam pellit, uenerem stimulat. partus apposita eijcit. Folia trita, & cum melle imposita, phagedænas ulcerum purgant. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pastinacæ duo genera traduntur unum satiuum Σταφυλῖν⊕ κηπαῖος, Græcis: pastinaca satiua Latinis: pasteney, dicitur Germanis. alterum agreste, quod Daucus etiam appellatur, authore Galeno et paulo Aegineta hoc græcis σταφυλῖνος ἄγριος, Latinis semper cum addito pastinaca erratica. Wild pasteney / Vogels nester / Gallis uero Cariotes sauuage appellatur. Est & alterum genus in eodem similitudine pastinacæ quam Gallicam pastinacam uocant, Germani Gelb & Rot Rüblin / uel Moren. Galli Caryottes, prædulci radice, odorata, rufa: uel interdum purpurea, cuius genera etiam quatuor fecere. De quibus etiam Dioscorides agit sub dauci nomine infra cap. 67.

Pastinacæ omni calens natura est. Efficacior syluestris, magisq; in petrosis nata.

Seseli.

Cap. LI.

SEseli Massiliense folia Fœniculi habet, crassiora: caulem uegetiorem: umbellam anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti statim acre. radix longa est, iucundi odoris. Semen & radix excalfaciendi uim habent. potu stranguriæ & orthopnϾ medentur, suffocationibus mulierum comitialibusq; prosunt. menses & partus trahunt. ad omnia interna mala pollent. tussim ueterem sanant. semen cum uino potum, concoquit, & tormina discutit. epialis febribus utile. contra perfrictiones in itineribus, cum pipere & uino bibitur. capris, cæterisq; pecudibus datur in potu, quò facilius suos fœtus enitantur. Aethiopicum Seseli, folia habet hęderæ, minora, & ad periclymeni modum oblonga. frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extensis: ramis sesquipedalibus: capitulo anethi: semine in tritici morem denso, nigro, amaro, Massiliensi odoratiore, & acriore, multum suaui. Pelopõnense folia habet cicutæ, latiora, & crassiora: caulem supra Massiliensis magnitudinem, ferulaceum, & latum: in cacumine umbellam, in qua semen latius odoratum, & carnosum pendet. Eisdem uiribus præditum est. nascitur in asperis, riguis & collibus. inuenitur etiamnum in insulis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Σέσελι μασσαλιωτικόν. Latinis Seseli Maßiliense. Officinis Siler montanum. Herbarijs quibusdam maior saxifraga. Germanis Sesel / Welscher Steinbrech. Gallis Ser montain apud Allobroges.

Sil siue sile herba est alio nomine Seseli appellata, cuius radice uel semine olim uina condiebant, quæ antemeridiano tempore sumebant, Vnde silatum ueteres dixere, quod nunc ientaculum uocamus.

Seseli fructu & radice, id est, semine, ualde calet, ac tenuium est partium, quare urinam mouet, epilepsiæ & orthopnoeæ confert: laudatur Maßiliense. Et alterum etiam Aethiopium, & tertium Creticum de quo in capite sequenti. &c.

Creticum seseli. Cap. LII.

Tordylium, quod aliqui Creticum seseli uocant, iuxta Ciliciam in Amano monte nascitur, herbula surculosa, semine duplici, rotundo, scutulorum effigie, odorato, subacri. Contra urinæ difficultatem bibitur. potu cit menses. succo seminis caulisq; uirentis, ternis obolis ex passo decem diebus hausto, renes sanantur. efficax est radix ad ciendas pectoris excreationes, in delinctu cum melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Τορδύλιον, Tordilium uel Tordylon, & Seseli creticum Paulo Gordylion: & Tortilen aliqui semen Seselis esse dixerunt, alij herbam per se, quam & Syreon uocauerunt, de qua nihil aliud proditum inuenisse fatetur Plinius quàm quod in montibus nascitur, ambustam ciere menses &c.

Item est Tordylion quod latius hoc loco à Dioscoride repræsentatur in Amano Ciliciæ monte, breuis & fruticosa herba, semine paruo orbiculato, duplici, clypeolis simili, modicè acri, & aromatum modo odorato. hodie herbarijs (ni fallor) incognita. quod Fuchsius falso exhibet pro Cretico Seseli, cuius picturam damus, Meum est.

Sison. Cap. LIII.

Sison.

Sison exiguum semen est, in Syria natum, apio simile, nigrum, feruens, oblongum. Contra lienis uitia bibitur urinæ difficultatem potu emendat. remoratos menses citat. quo in condimentis, cum cucurbita, & aceto, indigenæ utuntur. in cacumine granula multa gerit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σίσωνς
Latinè Sison.
Officinis falso semen Amomi.
Germanis Frembder Petersilien dicitur.

Officinæ eius herbæ cuius picturam damus semine hactenus pro uero Græcorum Amomo usi sunt, non tamen sine errore, cum hæc herba cum Amomi planta nihil habeat commune, ut facile iudicum feret qui utriusq; historiam conferre uoluerit, & uerum esse Sison comperiet si quoq; diligenter, & huius delineationem examinauerit.

Anisum.

*Anyse.

Anisum. Cap. LIIII.

*Adduût alij: Diffundendi uim habet.

ANisum in summa excalfacit, exiccat, oris halutim iu cundiorem facit. doloris leuamentum præstat. urinam ciet *aquam quę subijt cutem, dissipat. potum sitim cohibet. animalium uenenis aduersatur, ualet ad inflationes, aluum & alba fœminarum profluuia sistit, lac ad mammas elicit. uenerem stimulat. dolores capitis leuat, suffitum naribus. cum rosaceo tritum, instillatumq́; fractis auribus medetur. Melius semper recens, plenum, non furfurosum, odore præstans, inter prima laudatum est Creticum, proximo loco Aegyptium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄνισον, ἄνησον. Latinè Anisum uel Anesum. Officinis Latinum nomen seruauit. Medicorum uulgus Romanum fœniculum. Germani Aniß uel Emß. Galli Anis appellant.

Gal. li. 6. sim.

Anisi semen calidum siccum ordine tertio, urentibus proximum, acre, subamarum, urinas ciet, flatus uentris dissipat, digerit: addit Dioscorides uenenis resistere. Inter prima laudatur Creticum, melius recens & plenum. Huius loco & penuria, Anisum dulce usurpamus, quod γλυκάνισον Actuarius sæpe appellat.

Gal. li. 6. sim.

Ita sentire malo, quàm cum nonnullis Anisum uulgare Græcorum, Anethum initio tertij gradus calidum, siccum primo affirmare. Anethum uero uulgare calidius siccius, Anisum Græcorum calidum siccum tertio gradu. Nam uero ueterum Aniso (ut dixi) caremus, quod semen paruum apij simile semini, sed maius Dioscorides scribit: Anetho autem semen latum & foliatum Ruellius tribuit: ex quo scriptore nescio, nisi fortè Anethum nostrum pinxit, non descriptum ueteribus.

Carrwaye

Carum. Cap. LV.

CArum, semen est uulgaris notitiæ. Excalfacit. urinam concitat. stomacho utile. os commendat. concoctionem adiuuat. utiliter miscetur antidotis & oxyporis, anisi uicem præbet, radix cocta, pastinacæ modo manditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κάρος, Et recentioribus Græcis Carnabum, uel Carnabadium, ut quibusdam placet:

Latinè Careum, Carium, Karos.

Officinis & herbarijs tantùm paterno casu cognitum, carui enim omnibus ore uno dicitur.

Germani Mattkümmel/Wisenkümmel.

Galli Carui uocitant.

Cari semẽ calidum siccum ordine tertio, mediocriter acre, urinas mouet, flatum discutit: planta etiam reliqua ab hoc utilis à Caria regione laudatissimum afferebatur: unde illi nomen multiplex, Carum, Carion, Careon, Caraon, Carota, siue ut nunc pronunciant careota. Cari siue Carei, unde nomen traxit, radix est: quam Atheneus dipnosophistarum lib. 9. celebrans, maiorem pastinacam falsò appellat, uulgari & cotodiana illa meliorem: quæ etiam elixa Pastinacæ modo estur, ut hoc loco Dioscorides quoq; testatur, licet seorsim etiam sub sisari nomine de eadẽ agere quibusdam uideatur suprà ca. 104. li. 2. his uerbis. Suauis in cibo ori elixa sisari radix est, stomacho utilis. Vrinam cit, & cibi appetentiam excitat.

Præterea Paulus Aegineta lib. 1. cap. de ijs quæ edendo sunt radicibus, hanc tanquam congenerem asti nacæ & dauco simal iungit, inquiens: σαφυλῖνε δ' ἐ καὶ δαύκε καὶ κάρε ἁι μὲν ῥίζαι, id est, Staphilinę

Staphylini uerò, quæ pastinaca est, & dauci & cari radices. Vbi cari radicē. siser transferunt interpretes, errore manifesto: nā hæc genera nos ita distribuimus ut pastinaca, quæ Staphylini Græcis dicitur, sit nostra uulgaris pastinaca, Germanicè pasteney dicta. Dauci uerò radix sit uulgaris illa radix, Germanis Mozen/Gel oder rot rüben *dicta. Siser autem, cuius Plinius meminit lib. 19. Germanorum* Geyerlein/ *& Carota Cari radix Germanicè* Matt kymmel wurtz: *quod multi docti uiri nō animaduertentes, has radices magno errore confundunt.*

Anethum. Cap. LVI.

ARidi anethi comæ seminisq; decoctum, potu lac euocat. inflationes, & tormina sedat. aluum, uomitionesq; sistit. urinas ciet. singultus lenit, oculorum aciem hebetat. genitură restinguit, assiduè potum fœminis uuluæ malo opportunis, ad desessiones utile. condylomata illitus eius cinis tollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄνηθον. Latinè Anethum.

Officinis latinum ac genuinum nomen seruauit.

Germanis Dyll. *Gallis Anete dicitur.*

Anethum calidum secundo ordine, siccum primo, tenuium partium, digerit, ex oleo decoctum dolores sedat, somnum conciliat, crudos humores coquit, præsertim uiride, quia minus calidum & humidius est. Vstum autem calidum siccum gradu tertio fit, ulcera præhumida, præcipuè pudendorū et præputij cicatrice tegit. Coma florum odoratissima, & semine nobis consuetissimum est.

Cuminum satiuum. Cap. LVII.

Cuminum satiuum.

CVminum satiuum ori gratum est: sed multò magis Aethiopicum, quod Hippocrates regium appellauit. secūdum locum tenet Aegyptium. reliqua sequuntur. Prouenit in Galatia, in Asia, Cilicia, & Terentia, & plerisque alijs tractibus. Excalfacit, adstringit, exiccat. ad tormina inflationesque conuenit, coctum & cum oleo inditum aut cum hordeacea farina illitum. orthopnoicis datur in posca: demorsis à serpente, in uino. testium collectionibus auxiliatur, impositum cum uua passa, aut lolij farina ceratóue. mensium abundantiam inhibet contritum autem in aceto, & naribus obiectum, sanguinis profluuia sistit. colorem bibentiū aut perunctorū mutat in pallorem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κύμινον. Latine Cuminum.

Officinæ Romanum cognominant.

Germanis Römischer kymmel/pfeffer kymmel.

Gallis Comin dicitur.

Cumini semē utile magis, calfacit ordine tertio, siccat, astringere addit Dioscorides, urinā mouet, flatū extinguit: satiuū est ac syluestre, idq; Dioscoridi duplex: laudatur Aethiopicū, deinde Aegyptiū. Aethiopicū Hippocrates regiū appellauit. Siccādi calefaciendiq; uires habet. Plin. li. 19. Condimentorum tamē, omniumq; fastidijs cuminum amicissimum. Idem lib. 20. In eo magnus usus in stomachi præcipuè remedijs. Discutit pituitas & inflationes, tormina quoq; & intestinorum dolores. Verum tamen omnem pallorem bibentibus gignit.

knyghtes spurre

Syluestre cuminum. Cap: LVIII.

Ritter sporen.

S. Catharinen blůmen.

SYluestre cuminum, plurimū efficaciusq; in Lycia & Galatię Asia, atq; Carthagine Hispanię gignitur: frutice paruo, dodrantali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, ueluti serratis, & gingidij diuisura. in cacumine capitula quina, aut sena habet, mollia, rotunda, in qbus est semen acerosum, gustu satiuo acriore. nascitur in collibus. Bibitur semen ex aqua, aduersus tormina inflationesq;. item contra uenenatas bestias, ex uino. singultus ex aceto sedat: stomacho utile, quem humor uexat. sugillata tollit, si manducatum cū melle & uua passa illinatur. testium inflammationibus, adiectis eisdem illitum medetur.

Est & aliud syluestris cumini genus, satiuo nō dissimile, quod à singulis floribus pensi

pensilia promit cornicula, in quibus semen est melanthio simile: quod potum omnium serpentium morsibus præsidio est. calculosis & ijs qui urinæ stillicidio uexantur, aut concretum sanguinem cum lotio reddunt, auxiliatur. sed apij semen feruefactum postea bibendum est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cumini syluestris primum genus Græcis κύμινον ἄγριον. Latinis syluestre Cuminum. Officinis Consolida regalis. Germanis Ritter spörlin. *Gallis cornuetta, dicitur.*

In segetibus inuenitur, caule singulari, ramoso, folio prope fœniculi, semine nigro in corniculata siliquula concluso. hodie in hortis seritur & Germanice S. Catharinen blůmen *dicitur, herba ad descriptionem primi generis generis syluestris cumini ferè propius accedens, Germaniæ alioqui peregrina herba, ac nuper ex Italia allata, eius figurã præcedẽs pictura ostendit. Alterum Cumini syluestris genus Græcis κύμινον ἄγριον ἕτερον. Officinis nigella syluestris. Germanis* wild schwartzer Coriander *nominatur.*

Folia anethi habet, flores nigellæ satiuæ similes, nisi quòd colore sint elegãtiores. Capitulũ planè aquilegiæ respondet, atq; in se semina nigra & odorata cõtinet.

Ammi.

Ammi. Cap. LIX.

AMmi Aethiopicũ cuminum appellãt. plerique hoc natura diuersum esse ab illo existimant. Vulgo notum est semen exile, multò minus cumino, origanũ resipiens. Eligendum est purũ, minimè furfurosum. Vis ei excalfactoria, feruens & exiccans. facit ad tormina, urinæ difficultatem, serpentium ictus, cum uino potum. menstrua ciet. miscetur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ ecdoria uocant, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. sugillata cum melle tollit. colorẽ potu aut illitu mutat in pallorẽ. suffitũ cum uua passa aut resina, uuluas purgant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄμμι. Latinè Ammi. Romanis Cuminum Alexandrinum, quidam Aethiopicum cuminum id esse putant, alij regium cuminum appellant, pleriq; alterius naturæ in totum existimant Aethiopicum cuminum ab eo quod uocatur ammi.

Officinis Ameos corrupte.

Germanis Ammey samen *dicitur.*

Ameos semen calidum siccum in fine ordinis tertij, tenuium partium, album, subamarum, acre, digerit, urinam mouet. Ami commendatur Illiricum, lib. 9. cõp. ph. part. alij Aegyptium laudant. Nascitur & hodie in Germania nostra, & magna copia prouenit, sic ut deinceps extirpari uix queat.

Lib. 8. simp. Lib. 9. cõpos. ph. part.

Coriandrum.

Coriandrum. Cap. LX.

COriãdrum aut corianum uulgaris est notitiæ, uim refrigeratoriam habens. Quare illitũ cũ pane aut polenta, ignibus,

ſacris, & ulceribus quæ ſerpunt, medetur. epinyctidas cum melle uel uua paſſa, teſtium inflammationes, carbunculosq́; ſanat. cum faba freſa, ſtrumas & tubercula diſcutit. tineas interaneorum expellit ſemen, cum paſſo potum. genituram adauget. largius tamen ſumptum, mentem non ſine periculo mouet: quare continuo & copioſiore uſu abſtinendum. Succus cum ceruſſa ſpumaue argenti, necnon aceto & roſaceo illitus, ardentes ſummæ cutis inflammationes emendat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κόριον, κορίανον. *Latinè coriandrum, corianum, corium.*
Officinis Latinum nomen ſeruauit. *Germanis* Coriander/Coleander.
Gallis coriander dicitur.

Coriandrum eſſentiæ amaræ habet plurimum, parum humiditatis aqueæ tepentis, pauxillum aſtrictionis, à qua refrigerat, ut ab amarore calfacit, terget, digerit, tenuium eſt partium, lumbricos necat. ſed largius ſumptum mentem mouet non ſine periculo, ob id aceto maceramus, pòſt ſiccamus. Officinæ coriandrum præparatum uocant ita emaceratum.

uthistell

Hieracium. Dandelion. Cap. LXI.

Dens Leonis, Hieraceum minus.

Hieraciũ magnum, caulem emittit aſperum, ſubrubrum, ſpinoſum, cauum: folia ex interuallis rariuſculè diuiſa, ſimilia ſoncho per ambitum: luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerandi habet, & modicè ſubſtringendi. unde illitum, ſtomacho æſtuanti, inflammationibusq́ue prodeſt. ſuccus eroſionem ſtomachi ſorbitione mitigat. herba cum radice illita, uibratis à ſcorpione ictibus auxiliatur. Hieracium paruum, folia ex interuallis habet, diuiſa in ambitu: cauliculos teneros, uirentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Vim ſuam ad eadem ad quæ ſuperior impendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hieraceũ Dioſcorides in duo genera diſtribuit, maius ſcilicet & minus. Hieraceũ maius nusq̃ non in pratis emicat, officinæ & herbarij Cichoreã luteam aut croceam appellant, Germani ad Græcam alludentes appellationem, habich kraut uocant, facie tota, præterquàm flore, qui luteus conſpicitur, cichoream æmulatur, namque caulem emittit aſperum, ſubrubrum, ſpiculis horrentem, intus cauum, folia ex interuallis rariuſcule laciniata per ambitum, flore in oblongis capitulis luteo. Hieracium Græci uocant, quoniam accipitres ſcalpendo eam, ſuccoq́; oculos tingendo obſcuritatem cum ſenſere diſcutiant. Hieraceum paruum Græcis ἱεράκιον ἕτερον. Officinis dens leonis, quòd folium ſinuatim per lacinias denticulatum ſit. Sunt qui Barbara uoce Taraxicon & Altaraxacon uocant, & monachi caput.

Germanis Rörl kraut/pfaffen rörlin/pfaffen blatt *dicitur. Hãc Fuſchius falſò pro Hedypnoide pingit. folijs multis conſtat, utrinq́; denticulatis in terra ſeßilibus, cauliculis dodrantalibus, cõcauis, leuibus & enodibus, flore luteo, ſtipantibus in circuitum foliolis coronato, qui ſeneſcens euaneſcit in lanuginem, quæ cùm aura raptim fertur &c.*

Apium. Cap. LXII.

Apium hortense.

HOrtensis apij herba ad eadem ad quæ corianum conuenit. inflammationibus oculorum, cum pane aut polenta illinitur. æstuantem stomachum mulcet. mãmarum duritiam ex lacte concreto cõtractam reprimit. urinam ciet, siue crudum, siue coctum edatur. decoctum eius radicisq́ potum, uenenorum noxæ resistit, quum uomitiones excitet. aluum cohibet. semen uehementius urinam pellit. contra serpentium uenena, aut epotam argenti spumã auxiliatur. inflationes discutit. admiscetur medicamentis quæ dolorum leuamenta præstant, theriacis quoq, ac tussis remedijs. Eleoselinum in humidis nascitur, satiuo grandius, & ad eadem efficax. Oreoselinum, caule est dodrantem alto, ab radice tenui exeunte: per cuius ambitum rami & capitula cicutæ, multò tamen tenuiora: semine cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. nascitur in petrosis & montibus. Vrinam ciet, semine ac radice in uino potis. menses trahit. antidotis, necnon medicamentis urinã cientibus & excalfactorijs inseritur. Nec hallucinari nos oportet, existimantes oreoselinum esse, quod in saxis prouenit. aliud enim est petroselinum. Petroselinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis: semine ammij, odoratiore, sapore acri, aroma olente. Vrinam cit ac menstrua. cõtra stomachi & coli inflationes, & tormina prodest. laterum, renum, & uesicæ doloribus in potu subuenit. admiscetur antidotis urinam cientibus. Hipposelinum, Latini olusatrum appellant, aliqui smyrnion, quãuis aliud sit quod propriè smyrnion dicitur, ut paulò pòst referemus. Est autem maius & satiuo apio candidius: caule alto, cauo, molli, habente ueluti lineas: folijs latioribus, in puniceum uergentibus: coma rorismarini, florum plena, dependentibus in cacumine corymbis, antè quàm deflorescat. ea semine turget nigro, oblõgo, acri, solido, aromatico. radix dimittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbrosis & palustribus enascitur. olerum generis, ut apium radix cruda coctaue estur. folia cũ caulibus decocta manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur, crudaq́ muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto semine ex mulso uino menses ciet. algentes calfacit potu aut illitu. urinæ stillicidio auxiliatur. radix eosdem præstat effectus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Apium satiuum est, cuius gratia uulgo est, cuiusq; rami largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent. Quæ Plinij uerba nostrum uulgare petroselinum magis indicant, Germanis peterlin & petersilien, Gallis persill appellatum: atque idem σέλινον εὐόσμον, id est, odoratum. Theocritus 3. εἰδυλλίῳ uocat.

Nostrum uerò uulgare apium est Dioscoridis & Galeni Eleoselinum, hoc est cum Gaza, paludapium, quia in paludibus & secundum aquæ ductus nascitur. Græci ἑλεοσέλινον, Latini apium palustre, uulgo simpliciter apium, ut aliqui sentiunt. Italiam tamen Maceronem, aut Canneam uocare scrẽbit Ruellius, Germani epfich & eppen. Galli Esgrur persil uocant, ut Ruellius arbitratur.

Petroselinum autem uerum ex Macedoniæ asperis & præruptis petendum ut Galenus docet lib. 1. de antidotis his uerbis. Petroselinũ, id est, apium petrosum omnibus notum, in regione Macedoniæ præcipiti nec magna laudatißimum nascitur, hoc est, acerrimum & amariß. maximè si recens fuerit, sed parcum, à qua Estreaticum dicitur & Macedonicum. Plurimum uero in Epiro gignitur, ex qua in Macedoniam comportatum, & propè totum in Theßalonicen, inde tanquàm Macedonicũ à mercatoribus deuehitur: alioqui uniuersis gentibus non sufficiat. Quomodo mel Atticum melle ex Cycladibus locupletant, proq; Attico uendunt: & uinum falernum in parua quadam Italiæ regione parcum genitũ, sic ab indigenis adulteratur, ut in omnem Romanorum imperio subditam regionem feratur.

Si autem Estreaticum Macedonicum petroselinum desideras, nihil peior sed minus amara erit theriace, & alia antidotus, si alterum inijcias. Non enim deleterijs pharmacis, aut uirulentarum bestiarum morsibus adeò aduersatur, quod principalißimum est theriaces promißum: sed id hydropicis, imbecillibus, & alijs quibusdam similibus affectibus succurrit.

Eleoselinum: apud Vulgare.

Ostrutium. Meyster worz.

Pimpinella. Bibinel.

Hodie de petroselino etiam inter doctißimos parũ constat. Conrado Gesnero Medico peritißimo id ui- detur quod hodie Ostrutium, alij imperatoriam uo- cant, in montibus & Saxosis nascens, figura apij, ama- rißimum acerrimumque inter omnia apij genera, quod Galenus de petroselino Macedonico & Estrea- tico scribit, quod sanè nomen etiam ad Ostrutium ac- cedit. Alij Astrantiam, quidam magis corrumpendo Magistrantiam uocant. Easdem omino uires uulgus nostrum de eo pollicentur, quas de petroselino uete- res. Alpini ad omne morborum genus quasi panacea utuntur. Germanis Meyster wurtz dicitur.

Hieronymus Tragus, in uera cognitione simplici- um nulli secundus, aliam herbam pro ueterum petro- selino nobis osteneit, uidelidet nostram uulgarem pim- pinellam, quam Germani Bibinel uocãt, & hæc sanè non longe à legitima ueterum petroselini deliniatione abscedit, quid uerò in tanta sententiarum uarietate statuendum sit, doctioribus & quibus plus otij fuerit iudicandum relinquimus.

Leonhardus fuschius imperitis nouam erroris an- sam præbuit, eam scilicet herbã, quæ semen illud pro- fert, Dioscoridi cap. 53. huius libri Sison appellatum, omnibus tamen reclamantibus notis, errore manifesto nobis obtrudens.

Quòd

Quod uerò Macedonicum petroselinum uulgo dicitur, est hiposelinū, quod olus atrū, seu pullum à Latinis appellari Hermolaus, Ruellius, Marcellus in Dioscoride inscripserūt, quod meus codex Græcus nō habet, Galenus autē uerū Smyrniū ὀλύσατρον Romæ uocari iam consuetū scribit lib. 2. Alimēt.

Græci ἱπποσέλινον. Latini Hipposelinū, olusatrū ut diximus. Officinæ petroselinū Macedonicū. Ger. à magnitudine Groß eppich/uel Groß epff. Galli Meicherō Alexandri uocant.

Paludapium Wassermarck.

Hipposelimon.

Est & aliud genus apij, ἐλεοσέλινον, ἢ ὑδροσέλινον Græcis. Paludapium & palustre apium (ut uulgare apium) & Rusticū apium Latinis. Germanis Wasser eph, & Bauren eph dictum, nascitur in paludibus, & ipsa aqua, Apio hortulano maius, caule tenero, concauo, folio molli, raro nec hirsuto, simile apio sapore, floribus, semine & radice. Sunt tamen qui genera apij ita distinguūt, uidelicet, ut primū apij genus, quod Dioscorides hortense appellat, nostrū uulgare apium sit uulgo Eph & Eppich appellatum.

Eleoselinum uerò de quo ultimo egimus, scilicet palustre apium. Germanis Wasser & Baureneppich/dictum.

Oreoselinum uerò arbitrantur hortulanum nostrū apiū. Germanis Petersilien/Gallis persil dictum.

De Petroselino nihil certi constat.

Hipposelinū quartū genus apij erit, quod Officinis petroselinū Macedonicū appellari falsò, suprà monuimus.

Omnia hæc Selinorum, id est, apiorum genera idem pollent tota, sed semine sunt potentiora, & in his præcipuè Macedonicū calidū siccū ordine tertio &c.

Smyrnium. Caput LXIII.

SMyrnion, quod in Cilicia petroselinū uocant, passim in Amano monte gignitur. caulē habet apij, & stolones multos: folia latiora, subpinguia, ad terrā infracta, robusta, odore medicato, cū quadam acrimonia, iucunda, colore in luteū lāguescente. capitibus caulium orbiculatis, ut anethi, semine brassicæ, rotundo, nigro, acri, myrrhę sapore, ita ut alterū alterius loco cedat. radix quoq; odorata, gustu acri, fauces mordet, succosa, mollis. cortex eius foris niger, intus uiridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis, & collibus, atque squalidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, herbæ & seminis, excalfacere. folijs muria maceratis ad obsonia utuntur. aluum sistunt. radicem contra serpentium ictus bibere conuenit. tusses & orthopnœas mitigat. urinæ difficultati medetur. recētes tumores, collectiones, duritiasq́ discutit. illita, uulnera ad cicatricē perducit. partus abortu uitiat, si feruefacta subijciat. Semē, lienis, renū & uesicę uitijs prodest. mēses & secūdas pellit. cōmodè dat ischiadicis in uino. inflatiōes stomachi lenit. sudores ciet, & ructus. peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Proximè ad sententiā Dioscoridis Plinius Smyrnion depinxit, folia apij tradēs habere, latiora, & maximè circa stolones multos, quorū à sinu exiliunt pinguia, ad terrā instrata, odore medicato, cum

quadam acrimonia iucunda, colorem in luteum languescente capitibus, caulium orbiculatis, ut apij, semine rotundo, nigro, qui arescunt incipiente æstate. Si cuiq; tam celebres notulas libeat explicare, facilè perpendet, eam esse herbam quam nostri herbarij, Angelicam, & sancti spiritus radicem, à suauißimo eius radicis odore, quem spirat: aut ab immensa contra uenena facultate, appellant, Germanis Angelic/ Heylig geysts wurtz/ & Brust wurtz uocatur. Duo huius plantæ inueniũtur genera, unũ in hortis, hac specie uisitur & zam angelica uocatur, radix crassa est, et multa, foris nigricans, intus candida, tuber in ea quæ super terram eminet. Caulis ei fœniculaceus, folium apij in aurei colorẽ laguescens, semen foliaceũ, latũ, nempe quod figura exile foliolum exprimit, in umbello apio simili aut anetho: hoc mira fragrat iucunditate. Altera syluestris in montosis proueniens, odore illo suaui cum radix tum semen caret. Satiua angelica quam uerum esse Smyrnium non dubitamus, unicè uenenis aduersatur. quam uim illi Dioscorides quoq; tribuit, cum radicem eius cõtra serpentium ictus bibere docet. Pestilentiæ populatim seuientis arcet contagia. Corpora ab lue pestifera uindicat, si tantum, ut adfirmant, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinem cũ uino, per æstatem ex stillatitio rosarum liquore sumpsisse satis est. Nec sensurum ea die contagionem pollicentur, qua quis deuorarit, nam urina & sudore uenenum abigit.

Vilde Amcos

Wild angelic.

Zam angelic.

Weyß hirtz wurtz.

Elaphoboscum. Caput LXIIII.

ELaphobosco fœniculaceus caulis est, aut rorimarino similis, geniculatus: folijs duum digitorũ latitudine, ut terebinthi, prelõgis, aliquantũ asperis, circũfractis. adnata multa habet, ferẽtia umbellas anethi similes, & semina eiusdẽ: florẽ subluteũ: radice ternũ digitorũ longitudinis, & crassitudinis unius, candida dulci, esui apta. Caulis tener pro olere mãditur. cõtra serpentium ictus, datur semen in uino. Fama autẽ est, hoc pabulo ceruas serpentium morsibus resistere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paucis hodie cognoscitur elaphoboscon, etsi frequens ubiq; reperiatur, Romani Cerui ocellum appellarunt, officinæ Galliæ simul & herbarij, ut rei ipsius nouæ, nouũ indiderunt nomen, gratiam dei uocantes. Sueßionensis ager, herbam copariam nominat, quod ea utantur ad uulsa, rupta. Nempe gratia Dei, caule prosilit fœniculaceo, geniculato, folijs fermè duorum digitorũ latitudine, prælongis subasperis, infractis. Adnata multa caulis spargit, umbellas anethi simules ostendentia, & semina eiusdem, florem subluteum, radice ternũ digitorum longitudinis, & craßitudinis unius, candida, dulci, apta cibo

cibo, Dioscoridis pictura ad unguem profectò repræsentat, nulla reclamante nota, herbam quam modò diximus tam insigni nomine gratiā dei uocari. fortè ea quam hodie Weiß hirtz wurtz Ger. uocāt.

Fœniculum. ffenell Caput LXV.

Hippomarathrum. Wilde ffenell.

FOeniculum si herba edatur, aut semē cū ptisana bibatur, mām̄as lacte replet. comæ decoctū in renū dolorib. subditū proficit, quippe quod urinā excitet. cōtra serpētium ictus in uino cōueniēter bibit. mēses ciet. in febrib. nauseā & stomachi feruorē, ex aqua frigida potū sedat. cōtritæ radices & cū melle illitę, morsibus canum medent. Succus caule & folijs exprimit, & in sole siccatus, in medicamēta adijcitur, quæ ad excitandā oculorum aciē cōmodè tēperantur. Extrahitur succus ad eadē ualens, etiā semine uiridi, ramulisq; & radicibus prima germinatiōe incisis. In Iberia quæ ad occidentē spectat, succū reddit gūmi similē. Caulem medium, dum herba floret, rustici demetunt, igniq; admouēt, quò facilius ui caloris exudans gūmi remittat: q̊d efficacius succo est, ad medicamēta oculorū.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis μάραθρον. *Latinis fœniculum, Marathrum.* *Officinis Latinum nomen seruauit.*
Germanis Fenchel. *Gallis du fenoil.*

Fœniculus calidus ordine tertio, siccus primo, semine magis quàm radice, minus folijs, quibus lac gignit, ut illis urinas, & menses magis ciet. Cortex radicis in usu est frequenti, lib. 8. comp. phar. per. μαλαθροσπέρμου per λ ubiq; scribit Actuarius, id est, marathri semen.

Fœniculum erraticum, siue hippomarathrum.

Caput LXVI.

EST & syluestre fœniculum, magnum. fert autem semen cachryi simile, cuius radix iucundè olet, potaq; stranguriæ medetur. menses imposita ciet. uentrem sistit, radice aut semine poto. contra serpentium morsus auxiliatur. calculos comminuit. regium morbum expurgat. lactis abundantiam facit. decoctum foliorum haustum, fœminas à partu purgat. Traditur aliud hippomarathri genus, longo, exili, & angusto folio, semine coriandri, rotundo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturam habet, & uiribus fœniculo respondet, ad omnia infirmius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἱππομάραθρον. Latinè fœniculum syluestre.
Officinis incognitum. Germanis Wilder fenchel.
Gallis fenoil bastard dicitur.

Satiuo procerius est, brachiali crassamento, folijs etiamnum maioribus, semine miliaceo, radice alba, odorata, in apricis, & petrosis inuenitur.

Diocles alterum syluestris fœniculi genus, Dioscoridi ἱππομάραθρον ἕτερον dictum longo & angusto folio, semine coriandri repræsentauit. Medicinæ cum eo genere priore communes, uerùm inferioris operæ.

Daucum.

Caput LXVII.

DAucum aliqui Daucium uocant. Creticum folijs fœniculo simile, minoribus & tenuioribus: caule dodrantali: umbella coriandri: flore albo: semine acri, candido, hirsuto, suauissimi odoris in mandendo. radix digitali crassitudine & dodrantis longitudine adolescit. in saxosis nascitur, & locis sole illustratis. Aliud eius genus syluestri apio simile, acre, odoratum, aroma olens, feruentis gustus. Probatissimum Creticum. Tertium assignatur genus folijs coriandri, floribus albis, capite & semine anethi, muscario pastinacæ: semine oblongo, ceu cumini, acri. Omnium semen excalfacit potum. urinam, mēses, & partus extrahit. torminibus liberat. ueterē tussim mitigat. phalangiorum morsibus potum in uino auxiliatur. tumores illitu discutit. Seminis duntaxat in alijs generibus inualuit usus. in Cretico, etiam radicis, quæ maximè contra uenenatorū iniuriā in uino bibitur.

Daucus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dauco genera tria Creticum Latinis, Gallica pastinaca dicitur, uulgo (falsò tamē) syluestris carota, in officinis principē retinet appellationē, ea namq; caule assurgit pedali, folijs fœniculi, sed candidiusculis minoribusq;, coriani muscario, in quo semen hispidum, milij ferè capacitate, albū, feruens, acre, odoratum, radice digitali craßitudine, bipalmū longa, in apricis petrosisq; nascitur, Germanis Vogels nester / Veld moren *dicitur.* *Alterum ubiq; prouenit, præcipuè in terrenis, mitibusq; & pingui solo, apio simile, feruens, acre, & gustanti odoratum.*

Tertium genus pastinacæ non dißimile, opacante fastigium anethi umbella, semine oblongo, odoratu graui, sapore, ut cuminū acri, utrūq; genus asininū daucū herbarijs audio uocari. Galen. et Paulus daucū nihil aliud esse uoluerunt, q̄ staphilinū syluestrē. Hippocrates daucum Aethiopicum

Æthiopicum laudat. Daucum refert Galenus agrestem pastinacam nonnullis nominari. Fuchsius & syluestre, & satiuum genus pastinacæ, Dauci, cũ radice sisari, & cari confundit.

Delphinium. Caput LXVIII.

DElphinium surculos emittit à radice una sesquipedales, aut maiores, à quibus folia exeunt parua, tenuia, diuisa, prælonga, quæ delphinorũ effigiem repræsentant: unde tractum nomen est. flos uiolæ albæ nõ dissimilis, purpureus: & semen in siliquis milio proximum, quo nõ aliud utilius bibi potest ab scorpione percussis. Aiunt enim obiecta herba scorpiões resolui, atq; ignauos torpescere: semota uerò ea, sese recolligere. Prouenit in asperis & apricis. Alterum est delphiniũ, quod Romani buccinum uocant, superiori simile, sed folijs & ramis longè gracilius. Viribus eisdem pollet, sed non ita efficacibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Herbarij quidam Delphinium esse putant, quam filium ante patrem, uulgo appellant, quod siliquã & intus semen ante floris exitum ostendat, rectius si partus ante conceptum, ab eis appellaretur. Iam audio aptius ab teretis siliquulæ per extremum in expansum florem exeunte, buccinariã quadam similitudine dici, siquidẽ ea surculis à radice una pedalibus funditur, folijs paruis, tenuibus intersectis, incuruis longiuscula delphinis effigie, flore uiolæ matronalis, suppurpureo, semine in ualuis terctibus exiguo, milio non dissimili. Inuenitur frequẽs in asperis, & locis totius diei solem accipientibus.

Pyrethrum. Caput LXIX.

Syluestre Pyrethrum.

PYrethrũ saliuarem uocant, folia cauleḿq; emittit ut daucum syluestre & fœniculum: umbellamḿq; anethi, circinatæ rotunditatis*. radix longa est, pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. Pituitã elicit, ideo in dolore dentium, decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. mansa pituitam extrahit. sudores cict, peruncto ex oleo corpore. diuturnis horroribus efficax. contra perfrictiones membrorum, resolutionesq́; eximiè conducit.

*capillaceã, alij.

NOMINA ET Explicatio.

Græcè πύρεθρον.

Latinè pyrethrum à feruido sapore dicta.

Officinis genuinũ nomẽ seruauit.

Germanis Bertram.

Gallis pes Alexandrinus dicitur.

Pyrethrum ab ignea, & caustica urẽteq; ui dictum, quia mansu saliuam potentius, quàm pro caloris modo elicit: unde & saliuaris quoq; Latinis dicitur, ut Dioscorides testatur: in Apennino frequens, omnis quinq; seruatur: affectibus omnibus frigidis efficax.

Rosma

Rosmarinus. Caput LXX.

DVo rosmarini genera. unum fœcundum frugiferumq́; cuius semē cachrys uocatur. folia fœniculi habet, crassiora & latiora, in rotæ speciem, humi sparsa, iucundè olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorem, multis concauum alis. in cacumine umbellam, in qua semen copiosum, candidum. sphōdylo simile, rotundum, angulosum, resinaceum, quod in mandendo linguam exurit. radix thus redolet, candida, prægrandis. Est & alterum omnino consimile, semen ferens latum, nigrum uti sphondylion, odoratum, minimè exurens, radice foris nigra, intus si frangatur, alba. Verum id quod sterile dicitur, illorum planè similitudinem refert: sed neq; caulem, neq; florem, neq; semen promit. nascitur in saxosis & asperis. Trita omnium herba communiter hæmorrhoidum profluuia sistit. sedis inflammationes & condylomata mitigat. concoquit strumas & abscessus qui ad maturationem ægrè perducuntur. Siccæ radices cū melle ulcera purgant. torminibus medentur cum uino potæ & contra serpentiū morsus conueniunt. menses & urinas cient. ueteres tumores illitu discutiunt. Tam radicis quàm herbæ succus, adiecto melle illitus, oculorum aciem exacuit. Potum semē ad eadem pollet. si comitiale malum sentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio est. regio morbo laborātibus cum uino & pipere datur. sudores mouet, cum oleo perunctum. ruptis & conuulsis prodest. podagris, cum loliacea farina & aceto tritum, illinitur. purgat uitiligines, addito aceto quàm acerrimo. Semine in potionibus utendum, eius quidem quod Cachryn nō ferat, quippe illud sua acrimonia arteriam exasperat. Rosmarinum cum erica nasci, folijs lactucæ syluestris amaræ asperioribus, cādidioribusq́; radice breui, Theophrastus autor est, potuq́; idipsum alterutra parte purgare. Cachrys uim habet excalfaciendi, & uehementer exiccandi, quare abstergentibus medicamentis inseritur. contra oculorum fluxiones capiti illinitur, ita ut tertio die soluatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Schwartz hirtz wurtz.

Libanotidis siue rosmarini Dioscorides tria genera facit, unum sterile, hodie nobis planè incognitum, alterum fœcūdum, quod duplex est. alterum est cuius semē canchrys dicitur, fœniculi folio, crasiore, orbiculato, in terram iacente, caule cubitali, aliquando etiam maiore, stolonibus multis, quorum à capitibus umbellæ gestantur, seminis plenæ candidi & spondylio similis, rotundi, angulosi, gustu acuto, resinacei, accendentis os cùm manditur. Radix alba magnitudinis iustæ, thus redolēs, & hoc genus, quod equidem sciam, hodie prorsus nulli cognitum. Alterum simile superiori per omnia, sed lato semine atq; nigro, spondylion imitante, odorato, neq; feruenti, radice foris atra, intus si frangatur albida, hæc est quam Germani Schwartz hirtz wurtz appellant, à radice nigra hanc Fuchsius falsò inter Dauci genera numerauit, eius picturam hic exhibemus.

Rosmarinum coronarium. Caput LXXI.

ROsmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, & circa eos folia minuta, densa, longa, exilia, subter incana, supernè uirentia, graui odore. Excalfactoria ui prǽditum est. regium sanat morbum, si decoctum in aqua, ante exercitationes bibatur; & ubi laborans exercitatione se crediderit,

Rosmarinus.

derit, in balnea descēdat, & merum potet. acopis, gleucinoq; unguento admisceri solet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λιβανωτὶς στεφανωματική.

Latinè Libanotis coronaria.

Officinis rosmarinus. *Germanis Rosmarin.*

Gallis rosmarin dicitur.

Libanotis ea quā Romani appellant Rosmarinum, & qua nectentes coronas utuntur, in exilibus uirgis folium fert tenue, crebrū, oblongum, & gracile, intus cādicās, & extrà uiride, odore graui, quo Narbonēsis prouinciæ tractus adeò scatet, ut haud temere lignū aliud urāt. Apud nos areas hortorum, eleganter topiario conuestit opere. utilis folio et flore, quem uulgus absolutè ἄνθος malè uocat. nec antidotus δι' ἀνθῶν Actuarij solius Rorismarini florem recipit, sed aliorum.

Spondylium. Caput LXXII.

Spondylion.

SPondylium folia quadamtenus platani & panacis habet. caules fœniculaceos, cubitali altitudine aut amplius assurgentes, in quorum cacumine semen duplex, seseli simile, sed latius, candidius, & magis paleaceum, grauis odoris. flores eius albi, aut pallētes: radice raphani, candida. nascitur in palustribus & aquosis. Potum semen pituitam per aluum extrahit. medetur iecinoris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum strangulationi. ueternosos suffitu reuocat. cū oleo cōmodè infunditur capitibus phreniticorum, & lethargicorū. item capitis doloribus. cum ruta illitum, serpentia ulcera cohibet. Datur radix contra regium morbum, & iecinoris uitia circum rasa eadem & iniecta callos fistularū derodit. Recentis floris succus exulceratis auribus, purulentisq; accommodatur: qui cæterorum succorum more exprimi, dein recondi solet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σπονδύλιον. *Latinis spondylium & spondylion.*

Officinis Ostrutium, Astrens, Magistrantia.

Germanis Meyster wurtz. *Gallis l'austruce. dicitur.*

Hanc plantam quam uerum spondylion esse non dubitamus, etiā uiri docti miserè distraxerunt, ut tandem inuenirent, cui capitulorum Diosc. rectè aptari poßit. Alij enim, ut suprà ostendimus, hanc uerum esse petroselinum Macedonicum contendunt, alij Laserpitium Germanicum, alij pro uero Smirnio habent. Sunt & alij, qui hunc ad Panaces Dioscoridis referunt, ex Panacis adprobantes descriptionibus, ex odore, succo & gummi, quæ omnia Panacis radicibus cōueniunt. sed facilè erroris conuincuntur, si ad legitimam delinationem Sphondylij confertur, nulla penitus reclamante nota. Adde quòd easdem omnes uires uulgus nostrum de hac pollicetur, quas de spondylio ueteres, atq; hoc loco Dioscorides describit.

Ferula. Caput LXXIII.

EViridi ferula medulla pota utilis est ad cruentas excreatiōes, cœliacosq;. contra uiperarum morsus in uino datur. erumpentem naribus sanguinem indita sistit. semen potum torminosis auxiliatur. sudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules, si edantur, capitis dolores faciunt. muria cōdiuntur. Ferula itaq; caulem profert ternum sępe cubitorum: folia fœniculi, longè asperiora & latiora. qua ab imo caule uulnerata sagapenum efficitur.

Calidis ferula nascitur locis, atq; trans maria, hodie planè incognita.

Βαλδιμογμε

Peucedanum. Cap. LXXIIII.

PEucedanum caulem emittit tenuem, gracilentum, fœniculo similem. comã habet statim à terra foliosam, spissamq́; flore luteo, radice nigra, crassa, plena, graui odore, succosa. gignitur in montibus opacis. Tenera radix cultello conciditur, profluensq́; è plaga succus umbræ mandatur: in sole siquidem cōfestim euanescit. Colligitur capite prius & naribus rosaceo perfusis, ne capitis dolor premat, & uertigo sentiatur. assationi radix inutilis fit. Tam lac quàm succus radice & caulibus extrahi solet. sicuti è mandragora: uerum inefficacior succo lachryma habetur, & uelocius expirat. Interdum etiã concreta inuenitur lachryma, thuris similitudine, caulibus radicibusq́; adhærens. Præfertur succus è Sardinia & Samothrace, colore rufo, odore graui, feruens gustu. Ex oleo & rosaceo illitum peucedanum prodest lethargicis, phreniticis, uertiginosis, comitialibus, & longis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsis, omnibus in uniuersum uitijs neruorũ, ex oleo & aceto illitu, prodest eius olfactu respirãt uuluæ strangulatus, & ueternosi reuocãtur. incensum serpentes abigit aurium doloribus cōuenienter ex rosaceo instillatur. cauernis dentium inditum, mitigat dolorẽ. cōtra tussim efficacissimè ex ouo assumitur. suspirijs, torminib. & inflationibus subuenit. uentrem leniter emollit. lienem absumit. difficiles partus mirè adiuuat. facit ad uesicæ cruciatus, & renum distentiões potum. uuluam aperit. Radix ad eadẽ utilis est, sed inefficatior. eius decoctũ bibitur. farina eius sordida ulcera purgat, & uetera cicatrice obducit squamas ossium extrahit. in cerata & calfacientia malagmata additur. Radix eligi debet recens, quæ cariem nõ senserit, firma, odoris plena. Succus ad potiones amaris nucibus aut ruta aut pane calido aut anetho resoluitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πευκέδανον. *Latinè peucedanum. Officinis genuinũ nomen seruauit. Germanis Harstrang dicitur.* *Peucedani radix calida ordine secundo, sicca tertio: incidit, tenuat, digerit, effectibus neruorum frigidis, lieni indurato, pulmoni farto, pituitæ crassæ, lentæ, ulceribus contumacibus auxilio est. Succus ex hac expressus uiolentior est.*

Gal. li. 8. sim.

Gith, seu Melanthium. Caput LXXV.

GIth exilibus surculis fruticat, sæpe binos dodrantes excedens. folijs ut senetiõis minutis, sed multò tenuioribus: capitulo in cacumine tenui, paruo, ceu papaueris, oblongo, intercursantibus intus membranis quibus semẽ includitur nigrum, acre, odoratũ, quod panibus inspargitur. Capitis doloribus illitum fronti, subuenit. discutit recẽtes oculorum suffusiones, tritũ ex irino, & infusum naribus. tollit lepras, lentigines, duritias, tumoresq́; uetustos, cũ aceto illitũ. circumscarificatos clauos excutit, cũ uetere urina impositum. dentiũ doloribus, decoctum cum aceto & teda, prodest. teretes uentris tineas expellit, perunctò ex aqua umbilico. destillatione laborantes adiuuat, tritum in linteo & olfactũ. urinã & menstrua ciet, multis diebus sumptum. & lac extrahit. difficultatẽ spirandi cũ uino potum leuat. phalangiorum morsibus ex aqua drachmæ pondere haustum auxiliatur. incenso serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

Nigella Damascena.

Nigella uulgaris.

Nigella romana

Pseudomelanthium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Corkell

Græcis μελάνθιον. Latinè Melanthium, gith, nigella.

Officinis nigella Romana. Germanis Schwartz Römisch wolriechend Coriander. Schabab. Gallis poiurete, à piperis sapore Nielle, ou nigelle poiurette.

Melanthium est gith, quamuis flore sit ex ceruleo albicante, semine nunc nigro, nunc rufo, calidum siccum tertio gradu, tenuium partium, amarum, aßiduo olfactu catharros sanat, orthopnœam iuuat, lumbricos necat, lepras tergit, menses ob craßitiem, & lentorem retentos mouet. Quæ uerò in segetibus altius adolescit, Nigella uulgo dicta, Germanis Ratten/inodora, pseudomelanthium, & Githago uocari poßit, hæc à Fuchsio falso pro lolio pingitur.

Laserpitium, & Laser. Caput LXXVI.

LAserpitium in Syria, Armenia, Media, & Libya nascitur, caule ferulaceo, quem maspetum uocant: folijs apio similibus, lato semine. Radix excalfacit, incibis ægrè concoquitur. uesicæ noxia. sugillatis illita cũ oleo, & strumis, actu-

berculis cum cerato, medetur. ischiadicis conuenit cũ irino aut cyprino cerato. excrescentibus circa sedem tollẽdis illinitur, cũ putamine mali punici, & aceto decocta. uenenis pota resistit. os cõmendat, cibis* aut sali permista. Laser è radice atq; caule scarificatis colligitur. præfertur autem rufum, translucẽs, myrrhæ æmulum, non porraceũ, odore ualens, suaui gustu, quod dilutum facilè albescit. Cyrenaicum si quis degustarit, humorẽ toto corpore ciet. blandissimo odore, adeò ut ne os quidem gustanti nisi paululum spiret. Medicũ & Syriacũ minus uiribus ualẽt, & magis uirosum reddunt odorẽ. Laser omne antequã siccescat adulteratur sagapeno, aut fabæ lomento, quod maleficiũ deprehẽditur, gustu, odore, uisu, & dilutiõe. Caulem aliqui silphion, radicem magudarin, & folia maspeton uocauere. Efficacissimum laser, mox folia, postremò caulis. Acrem uim habet. inflationes facit. perunctas cũ aceto, pipere & uino alopecias sanat. oculorũ aciem exacuit. incipiẽtes suffusiones, illitũ cum melle, dissipat. cauernis dentium in dolore inditur, aut cum thure in linteo circũligatur, aut cum hissopo, ficis coctis in posca, os colluitur. ijs prodest quos bestia in rabiẽ efferata momorderit, uulneribus immissum. ualet aduersus uenena telorũ, & animalia omnia, quæ uirus ejaculantur, potum aut illitum. scorpionum plagis oleo dilutũ circumlinitur. gangrænis præcoërcitis immittitur: & cũ ruta, nitro & melle, uel per se, carbunculis. clauos callosq; prius circumrasos uellit. cerato aut aridorum ficuum carne præmollitum, recentes lichenas ex aceto sanat. & excrescentia in carne, polyposq;, si aliquot diebus cum atramento sutorio, aut ærugine illinatur. extuberantia cũ forfice extrahit. Veteribus faucium scabritijs opitulatur. grauẽ, subitoq; irraucescentem uocẽ, dilutum aqua, sorbitione confestim expedit. uuã illitum cum melle reprimit. anginis ex aqua mulsa utilissimè gargarizatur. uescentes lætiore colore mãgonizat. tussi cõmodè in sorbili ouo datur, & pleuriticis, in sorbitionibus: in fellis suffusione, & aqua inter cutẽ, cum aridis ficis. horrores discutit cũ uino, pipere, & thure potum. neruorũ cõtractionibus, opisthotonicisq; datur oboli pondere deuorandum. hærẽtes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. ad lac intus coagulatum bibitur. comitialibus ex aceto mulso proficit. mẽses ciet, cum pipere & myrrha potum. cœliacos adiuuat, in acino uuę sumptum. cum lixiuio autẽ potui datum, repente cõuulsis ruptisq; prodest. ad potiones resoluitur, nucibus amaris, aut ruta, aut calido pane. Foliorum succo ad eadem proficitur, sed multò inefficacius. cum aceto mulso manditur, ad expediẽdam arteriã, maximè cum uox retunditur. eo cum lactucis utuntur, exitq; in uicem erucæ. Fertur & altera magudaris in Libya nasci: radix laserpitio similis, sed minus crassa, acris & fungosa, ex qua non profluit succus: eiusdem cum lasere facultatis.

*In tinctibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

ὀπὸς liquor est, crassum illud & lentũ, quod ex uulnere effluit, uel radice incisa, qui inde ῥιζίας dicitur: uel caule etiam usq; ad medullã secto, terebrato, castrato, qui καυλίας dicitur, altero puriore, & perlucidiore, specialius tamẽ, & per excellentiã ὀπὸς, Cyrenaicus et Medicus, & Syriacus intelligitur, qui omnes caliditate & tenuitate exuperat: ob id omniũ maximè digerit per halitũ, quanquã reliqui liquores sint multũ calidi, & spirituosi, & plurima horũ pars essentiæ aëris, & igneæ. χυλὸς tamen, δάκρυον, ὀπὸς, Græcis sæpe cõfunduntur, & Latinis succus, lachryma, liquor. Præstantissimus autem ex Aphrica est Cyrenaicus Galeno, Indicus & Armenius Mesuæ: imbecillior Medicus & Syriacus: uterq; enim uirus, & putrilaginem resipiens, ut & Parthicus, & Persicus Est autem laseris seu laserpitij, seu Silphij herbæ liquor. E Tabrobana maris Indici, insula omnium maxima conuehi hodie præstantissimũ, Belzoy uulgo dictũ, scribit Ludouicus Romanus patricius. Opus Cyrenaicus est saluberrimus phlegmõæ Gargareonis, & aliorum partium, non incipienti, sed ueteratæ, & in scirrhũ durescenti. Est enim acerrimũ & maximè calfaciẽs medicamentum.

Sagapenium. Caput LXXVII.

Sagapenium ferulaceæ herbæ succus est, quæ in Media nascitur. Optimũ est, translucens, fuluo forinsecus colore, & intus albo, nescio quid inter laser & galbanum redolens, gustu acri. Prodest laterum & pectoris doloribus, tussibus uetustis, cõuulsis & ruptis. crassam pulmonis pituitam expurgat. datur comitialibus

σαγαπηνε

bus, opisthotonicis, lienosis. item cõtra neruorum resolutionem, perfrictiones, & febrium circuitus* in potu. in unguenta probè admittitur. menses pellit. sed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. prodest ex uino haustum, serpentium ictibus. olfactum ex aceto uuluarum strangulatus excitat, oculorum cicatrices, offusam caliginem, hebetudines, suffusionesq; detergit. Resoluitur ut laser, ruta, aqua, & amaris nucibus, aut melle, aut calido pane.

*Alij, perfrictiones, quas febrium circuitus faciũt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sagapenum est frutex ferulaceus, seu ferulæ similis planta, lib. 8. sim. seu ferula quædam panaci similis, lib. 1. antid. in Media regione. & abusiue ex ea succus: qui etiam ὀπὸς σαγαπηνὸς dicitur, lib. antid. calidus, tenuium partium, ut alij opi, seu liquores: modice terget, oculorum cicatrices purgat, & terget, suffusiones, & oculorum hebetudines à crasso humore leuat. Laudatur prælucidum, foris rufum, intus candidum, acre, odore porri, seu medio inter laseris liquorem, & galbanũ, quibus adulteratur. Opopanaci enim nihil est simile, sed galbano albiori. Nam spumosa cohærẽs, albior, leuisq; pars galbani in Sagapenum degenerat: pars altera densior, & multò quàm aliud galbanum constrictior, fit Galbanum optimum, sagapenum resipiens, eaq; tanquã præstantißima utendum lib. 1. antid. Si uerum est, uino aut aqua statim dißoluitur, adulteratum non liquescit.

Euphorbium. Caput LXXVIII.

EVphorbia Libyca arbor est, ferulæ speciem habens, quæ in monte Atlante* iuxta Mauritaniam, inuenitur. ea acerrimo succo turget. cuius eximium feruorem expauescentes incolæ, ouillos uentres elutos arbori circumligant, & eminus caulem contis incidunt, cõfestimq; è plaga, perinde atq; uase quodam, in uentriculos copiosus lactis humor effluit, præter id quod humi sparsum, uulnus eiaculatur. Duo succi genera, unum orobi magnitudine, sarcocollæ modo emicat: alterum in uentriculis concrescit, atq; uitreum spectatur. Eligendum est translucens, & acre. Euphorbium adulteratur sarcocollæ & glutini mistione. sed difficile quidem experimentũ: quippe cum leui gustu, os a censum diu detineat, adeò ut quicquid ori obijciatur, planè euphorbium resipiat. eius inuẽtio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu suffusiones discutit. potus tota die exurit, quare melli collyrijsq; pro acrimoniæ ratione admisceri debet. coxarum doloribus prodest in odorifera potione haustus. squamas ossium eadem die eximit. uerum eo utentes, necesse est linamẽtis aut ceratis cõmunire corpus quo ossa cõuestiunt. Aliqui memoriæ prodiderũt, percussos à serpẽte nihil molesti passuros, si incisa osse tenus capitis cute, intritus succus infundat, uulnusq; postea cõsuatur.

*Alij, Tmolo.

Euphorbium

NOMINA ET EXPLICATIO.

Euphorbium & Euphorbia arbor, unde liquor emanat, qui ex occiduis regionibus affertur, ut Sagapenum ex orientalibus, lib. 3. comp. phar. gener. Euphorbium liquor est stirpis cuiusdam spinosæ in Maurusiorum terra prouenientis, in uentre ouium reponitur, quoniam hunc solum non erodit. Bimum aut trimum mediocre uiribus adhuc est (taliq; utitur Galenus lib. 1. comp. pharm. part. in alopecia) interdum & quadrimum. Quarto autem uel sexto anno exoluitur, deinde procedente tempore in totum elanguescit, Gal. ne putes cum uulgo annis decem posse seruari: etiam cum milio, lentibus, fabis: Adulteratur lacte caprino, sarcocolla, glutino. id igni iniectum odorem edit fastidiendum. Pituitã purgat Euphorbium, a Iuba rege inuentum, ab Euphorbo suo Medico, Antonij Musæ fratre, uocatũ, sed magis aquam. Euphorbium cum Mastiche, & tragacantho coctum, in pane dedit in morbo Italico Manardus, & sine manifesta noxa iuuat. Cum melle tantum Diosc. cum melle cocto Paulus præbet. Paulus dat siliquas quinq; uel septem, imo drachmam unam. ad quam Dioscorides quoq; accedit. Auicen. tres obolos. Serapion duos.

Gal. lib 9. com. ph. par.

Galbanum. Caput LXXIX.

GAlbanum succus est nascentis in Syria ferulæ, quod nonnulli metopiũ uocant. Maximè laudatur cartilaginosum, merum, thuris effigiẽ præbens, pingue, minimè lignosum, retinens nonnihil adiecti seminis & ferulæ, graui odore, neq; ualde humidum, neq; nimis aridum. Adulteratur faba fresa, resina & ammoniaco. Galbanũ excalfacit, urit, extrahit, discutit. menses ac partus trahit. apposi tu uel suffitu, lentigines aceto & nitro perunctas tollit. deuoratur ad tussim ueterem, difficultatem spirandi, suspiria, rupta, conuulsa. aduersatur toxicis, potum

Galbanum

cum uino & myrrha. simili modo sumptum mortuos partus extrahit. imponitur lateris doloribus, & furunculis. comitiales & uuluæ strangulatus, & uertiginosos olfactu suscitat. si uratur, fugat nidore serpentes, & perunctos feriri non patitur. serpentes cum oleo & sphōdylo circumpositum, necat. dentium dolorē oblitum aut cauernis inditum, mitigat. urinæ difficili prodesse existimatur. Resoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut ruta, aut calido pane, mulsa ue: aliàs meconio, ære usto, aut felle liquido. Si purgare galbanum uoles, in feruentem aquā demittito namq; cum liquefactum fuerit, eius sordes fluitabunt: quas hoc modo facilè separabis: mundo linteo raroq; alligatū in fictili aut ærea pyxide ita pendeat, ut imum uasis ne tangat: opertoq; uase in feruidam aquam demittito: sic enim syncerum, ueluti per colum eliquescet, & lignosum in linteo remanebit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Galbanum liquor ferulæ Syriacæ, seu plantæ ferulaceæ in Syria frequentis, calidus in fine ordinis secundi, aut principio tertij, siccus initio secundi: mollit, digerit, addit Dioscorides, trahit, urit. De hoc pauca supra in Sagapeno. Laudatur purum ligno, aliquid tamen seminis mistum habens, odore graui, sapore abominabili, humidi & sicci medium, pingue, & in hammoniaci aut thuris similitudinē cartilaginosum. Eius obolos tres miscet Andromachus arteriacæ. 12. alteri drach. sex. lib. 7. comp. pharmac. part. Purgandi eius sordibus ratio Dioscoridi traditur. Vitiatur resina, faba fracta, Hammoniaco, ut idem Dioscorides testatur.

Gal. lib. 7. ph. par. cōp.

Ammoniacum. Caput LXXX.

AMmoniacum ferulæ succus est, quam iuxta Cyrenem Aphrica gignit. cuius fruticem cum radice agasyllim uocāt. Probatur bene coloratum, ligni & calculorum expers, thuris similitudine, minutis glebis, densum, syncerum, nulla sorde spurcatum, castoreum odore imitans, gustu amarum. hoc genus thrausma, id est, friaturam appellant: quod uerò terram & calculos collegit, phyrama. gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum, succum stillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit. tubercula duritiasq; discutit. potum, aluum soluit. partus extrahit. lienem consumit, drachmæ pondere * haustum. articulorum coxendicūq; doloribus liberat. auxilio est anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. item quibus humor in pectore coit, si cum melle delingatur, aut cum ptisanæ succo sorbeatur. cruentam urinam pellit. albugines oculorum absterget. genarum scabritiam absumit. tritum autem cum aceto, & impositū, iecinoris lienisq; duritias sedat. discutit tofos, qui in artubus concalluerunt, cum melle aut cum pice illitum. lassitudines & coxendicum dolores eo perungi utile est, cum nitro & cyprino oleo, uice acopi.

* Adde, cum aceto.

EXPLICATIO.

Hammoniacum seu Ammoniacum, Galbanum, emolliūt, mitigant emplastica sunt: ut opopanax, sed illis ualentius Gal. lib. 10. simp.

Sarcocolla. Caput LXXXI.

SArcocolla, lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuris similis, rufa, gustu amara. Vulnera glutinat. oculorum fluxiones inhibet. emplastris inseritur. Adulteratur admisto gummi.

NOMINA ET EXPLICATIO

Sarcocolla quòd carnē glutinet, Græcè dicta, tanquam sit carnis colla. nā uulnera glutinat, & sine morsu siccat. Albam rufæ præfert Plin. & annis nigrescere scribit. primo gradu aut circiter calida uidetur, nam Dioscoridi subamara, Plinio cum quadam acrimonia dulcis. Gal. emplastica, & parum amara dicitur, siccans sine morsu. Ophthalmias discutere expertus est Manardus, ubi hæc constiterunt, in tio enim cum uino fluxiones oculorum sistit, Dioscor. & Plinio. Sarcocolla ueteres tantùm foris usi sunt: purgatricem uim, ut Medici Arabes, nō dederunt, quæ etiam hodie parum est cognita. Si purgat & uentriculo est noxia calido, impinguare uidetur tantùm per accidens: uacuatis scilicet excrementis, probam nutritionem impedientibus, id quod alijs purgantibus est commune: sed dum correcta est lacte asinino: calida humida euadit, ob id semen augere, & promouere potest. Hanc dies quinq; asinino lacte indies mutando macerant. pòst aqua rosarum dissoluunt, ut castigent.

Glaucium

Glaucium. Cap. LXXXII.

GLaucium, succus est herbæ quæ ad Hierapolim Syriæ nascitur, folijs ferè corniculati papaueris, pinguioribus tamen, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari. tota croceo succo madet. Folia in olla fictili semifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ, usquedum flaccescant, deinde contusis succum exprimunt: cuius est usus ad oculorũ medicamenta, utpote cum inter initia refrigeret.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quantum hic succus differat à succo Papaueris corniculati hic docet Dioscorides, & succum extrahendi rationem. Græcis in usu multo & Arabibus, nunc ignoratur: ualenter astringit, & insigniter refrigerat. Officinæ Barbaro nomine Menithe appellant.

Menithe

Glutinum. Cap. LXXXIII.

GLutinum, quod xylocollan, alij taurocollan uocãt, pręstantissimum Rhodiacum. quod ex bubulis corijs conficitur, id candidum est & translucens. Nigrum uerò minus probatur. Resolutum in aceto, impetigines leprasq; cutis delet. ambustis igni ex aqua calida dilutum illitumq;, pustulas erumpere nõ patitur. uulneribus prodest, melle aut aceto madefactum.

Glewe

NOMINA ET EXPLICATIO.

Glutinum siue gluten, Germanicè Leym. Gallicè non aliter quàm Græco uocabulo colla dicitur. Præstantißimum est ex auribus taurorum & genitalibus, sed adulteratur nihil æquè, quibusuis pellibus inueteratis & decoctis, Rhodianum uerò Dioscoride teste fidelißimum, eoq; medici & pictores utuntur. Lignosum improbatur. Contexi par est & reliqua glutinum genera, Auro glutinum est santeria, ferro argilla, æris maßis cadmia, laminis alumẽ, stagnum æramentis, stagno argentum, marmori & plumbo resina, plumbum nigrum albo, album ipsum sibi. Est & glutinum auri cùm inducitur ligno Leucoporon siue leucopheon Germanis goldt grundt uocatum, habetur & glutẽ librariorum ex simila & polline Büch binder bapp, Germanicè appellatum &c.

Glutinum piscium. Cap. LXXXIIII.

IChthyocolla, gluten pisciũ, uenter est piscis cetacei. Præstat candicans, natione Ponticum, subasperum, minimè scabrum, & quod celerrimè liquescit. Vtile emplastris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem faciei erugant & extendunt.

Mouthe glewe

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hanc Galli collam buccæ, hoc est, colle de la bouche appellant. Germani mundt leym, quod oris saliua diluere glutinandis rebus soleant. Alij collam Moruæ, ita enim cetaceum uocant piscem. Germani hausen blasen, piscem uerò ein hausen, quo frequentißimè uescuntur, cuius glutinoso uentre & corio glutinum fieri inter omnes conuenit.

Viscum.

mystiltoo

Viscum. Cap. LXXXV.

VIscum optimũ est recens, intus porraceum, extra fuluum, quod asperi nihil, aut furfurosi conceperit. Fit acinis in robore nascentibus, buxeo fruticis folio. contusum acinum lauant, & postea in aqua decoquunt. sunt qui commanducando ipsum efficiant. gignitur quoq; in malo, pyro, & plerisq; alijs arboribus. quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, discutit, extrahit, parotidas, tubercula,

Mystylto

cæterasq; collectiones ad maturationem perducit. cum resina autem & cera pari, epinyctidas in splenio sanat. uetera ulcera abscessusq; quos cacoëthes uocant, ex thure mollit. lienem cum calce, gagate, aut asio lapide coctum & impositum absumit. cum sandaracha, aut auripigmento illitum, ungues extrahit. mistum cum calce & uini fece, suam uim intendit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἰξὸς.

Latinè Viscum, de planta intelligitur cuius picturam damus, uel eius granis expreßo glutino.

Officinis uiscum quercinum dicitur, & non sine graui errore interdũ ad emplastra puluere ligni pro uisci glutino utuntur. Germanis Mystel/Affotler. *Glutinum uerò* vogel leim.

Gallis du guy appellatur.

Quidam putant lignum uisci è robore aut Ilice si terram non attigerit comitialibus mederi, conceptumq; fœminarum adiuuare, si omnino secum habeant. uulgo eychen mystel *dicitur: de uisco uide plura lib. 1. Fit & uiscum in Syria ex acinis, quos ab Augusti, ut arbitror, honore, sebastos appellauerunt, & hodie quoq; officinis adhuc* Sebeste *ubiq; dicuntur: ueteribus fuisse myxa conijcio, quæ & per diminutionem quoque myxaria recentioribus Græcis nominantur* ἀπὸ τῆς μύξης, *id est, à muco lento è naribus fluente: cum simili hi fructus abundant, bilem detrudere, & sitim sedare dicuntur. humida primo gradu, calido frigido temperata.*

Sebeston

Sebeste. schwartz brust berle.

Iuiule. rot brust berle.

Iuiube

Iuiube, Zizypha Græcis, Zizipha etiam Actuario, fructus Myxarijs affinis facultate, nam calidus humidus primo gradu, etiam pulmonarius: id duplex. sericum, id est rufum, Galliæ frequens, & candidum adhuc ignotum, ad fluxiones calidas, acres, tenues, in pectus salubre: ut alimentum uerò à Galeno damnatur lib. 2. alimentorum, quem locum Auicennas. Sauanorola citant in suis iuiubis. horum picturã libuit hic exhibere cũ in in usu officinarũ sint frequentißimo, nulla uerò eorum apud Dioscoridem fiat mentio.

Aparinæ. Cap. LXXXVI.

APArinæ ramis multis & paruis fruticat, asperis, quadrangulis, per interualla orbiculato foliorum ambitu, ut in rubia. flos albus: semen durum, rotundum,

dum, concauum, album, umbilici figura, asperitate uestium tenaci. Ea pastores coli uice utuntur, ad eximendos è lacte pilos. seminis, caulium, ac foliorum succus, potu contra uiperarum phalangiorumque morsus auxiliatur. infusu aurium dolori medetur. Herba cum axungia trita strumas discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀπαρίνη.
Latinè Aparine.
Officinis & Herbarijs Asperugula. alijs Ruella.
Germanis Kleb kraut/liddegeng.
Gallis grateron dicitur.

Ramosa est herba, quadrangula ex interuallis orbiculato, foliorum ambitu, & ueluti stellatim decussato, ut in rubia. Flos albus, semen durum, rotundum, concauum, album, umbilici figura. Omphalocorpon inde dici putatur Dioscoridi, ab umbilici similitudine, quã semen præfert. Et philantropos à nonnullis dicta, (quia uelut amici solent) commeantium lacinijs adhæreat. Hippocrates, ut Galenus putat, philinon & philuterion appellat &c.

Alyssum. Cap. LXXXVII.

ALysson fruticosa herbula est, unicaulis, subaspera, rotundis folijs: fructu duplicium scutorum effigie, in quo est semen quadamtenus latum in montibus & asperis locis emicat. Eius decoctum singultus sine febri, potu discutit. idem efficit si quis eam aut teneat, aut odoretur, cum melle trita, uitia cutis in facie, & lentigines emendat contusa in edulio rabiei canis mederi putatur. domibus appensa salutaris esse creditur, & hominibus atque animalibus fascini amuletum, purpureo linteo circumligata, pecorum morbos abigit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄλυσσον.
Latinè Alyssum.
Officinis & herbarijs mater sylua.
Germanis W..lot meyster/Waldt m..lin.
Gallis rube.. minor.

he woodrooffe after
nnne men

Alyßon.

Alyßon Plinio distat à rubea, folijs tantùm ramisque minoribus quippe nomen accepit, quod emorsos à cane rabiem sentire non patitur potum ex aceto alligatumq;. In montibus & asperis emicat, inuenitur etiam in pratis, locis humidis & opacis. Dioscoridis uerò Alyßon propius accedere uidetur ad eam quam rusticam cannabim uocant Herbarij. Siquidem fruticosa herbula est, unicaulis, folijs per initia satis rotundis, ubi adoleuit oblongis, & per ambitum leuiter serratis, fructu duplicum scutorum effigie, in quo est semen quadamtenus latum, in montibus & asperis emicat, inuenitur quoque in pratis frequenter.

Asclepias. Cap. LXXXVIII.

ASclepias, ramos emittit longos: folia hederæ, longa: radices numerosas, tenues, odoratas. floris uirus graue. semen securidacæ. nascitur in montibus. Radices ex uino potæ torminibus auxiliantur, & contra serpentium ictus. Folia aduersus uuluæ mammarumq; ulcera, quæ cacoëthe uocant, illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀσκληπιάς. Latinè Asclepias.
Officinis Vincetoxicum, hirundinaria. Germanis Schwalmen wurtz.
Gallis Hederalis apud aliquos apppellatur.

Recentiores radice eius magna efficacia ad mensium prouocationem uti tuntur & ad rabidi canis morsum, uenenisque potenter resistere affirmant, unde etiam haud temere uictrix toxici ab ijsdem appellata est. Hydropicis etiam radicem in uino maceratam & subinde coctam, mirificè auxiliari tradunt. Flores prætereà foliaque siccata, mox trita, uulneribus utiliter inspergi aiunt. Sordida enim ulcera purgat, & ad cicatricē perducit, genitaliūq; uitijs et rupturis egregiè medetur. Quæ in uniuersum oēs facultates cū ijs quas Asclepias obtinet, pulchrè quadrāt ut eandē esse Hirundinariā officinis, Gerna. uerò Schwalmen wurtz uocatam herbam, nullus deinceps dubitare debeat.

Asclepias.

Carduus Bnedictus.

Atractylis. Cap. LXXXIX.

ATractylis, spina est cnico similis, folia multò lōgiora ferens in summis uirgis, magna parte nuda, asperáq;, qua fœminæ pro fusis utuntur. capitula in cacumine

cacumine spinis horrent. flos luteus: quibusdam in locis purpureus inuenitur. radix tenuis, superuacua. Coma, semen & folia cum pipere & uino teruntur utilissimè contra scorpionum ictus. percussos tradunt quamdiu ea teneatur herba, nullum experiri dolorem, ipsumq́; deposita statim recrudescere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ατρακτυλὶς ἑτέρα *Latinè atractilis alter. Officinis carduus benedictus.*
Germanis Carden benedicten. *Gallis chardon benoyt.*

Carduus à nostris benedictus, ob singularem plantæ totius amarißimæ facultatē aduersus pestilentes, putresq́; alios affectus. præterea contra serpentium & scorpionū morsus ualere omnib. in confesso est. reiectiones contra capitis uehementißimos dolores, uertiginem, memoriā amissam, in cibi aut potu sumptum ualere tradunt. Idē ad putrescentia ulcera, mammarū potißimū, si in puluerē redactus inspergatur. Atractylis spinæ cnico similis ea nō est, q̄ Fuschius falsò depingit omnib. reclamantibus notis.

Polycnemum. Cap. XC.

POlycnemon, frutex est surculosus, folijs origani: caule, ut pulegij, geniculis multis intercepto, sine umbella, tenui tamen in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus agglutinandis recens, aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur: sed quinto die solui debet. ad urinæ stillicidia ruptaq́;, cum uino bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæc herba hodie incognita adhuc, Plinio cunilæ bubalæ appingitur similis, semine pulegij, surculosa, multis geniculis, corymbo odorato, acri & dulciodore, quæ ferro factis uulneribus commanducata imponitur, quinto die soluitur.

Clinopodium. Cap. XCI.

CLinopodion frutex est folijs serpyllo similis, surculosus, duum dodrantum altitudine. nascitur in petrosis. flores, marrubij modo, ex interuallis distincti speciem lecti pedum præbent. Bibitur herba & succi eius decoctum, ad conuulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus. menses & partus pellit. & pensiles uerrucas, quas acrochordonas uocant, eijcit, aliquot diebus potum. aluum sistit decoctum ad tertias, potumq́;, si febrim sentiunt, ex aqua, alioqúin ex uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κλινοπόδιον. *Latinè Clinopodium, herba orbiculata.*
Officinis pulegium montanum, lecti pes. Germanis wirbel dost, *dicitur.*

Folijs est serpylli, floribus per interualla surculos coronantibus, ut in marrubio, altitudine ferè pedali, paßim in Saxonia in petrosis nascens.

Leontopetalum. Cap. XCII.

LEontopetalon caulem emittit dodrantalem, aut altiorem, plurimis alis concauum, & in cacumine semina parua duo aut tria, in siliquis, ciceris modo: flores anemonæ similes, punicei coloris: folia brassicæ, sed papaueris diuisura: radicibus nigris, rapæ similibus, strumosis. nascitur in aruis & segetibus. Radix auxiliatur serpentium ictibus, ex uino pota. nec alia res celerius dolorem finit. miscetur ischiadicorum clysteribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Leontopetalon Italia papauerculum, & leoninum semen appellat, caule semipedali, aut etiam maiore, alis numeroso, quarum cacumine in siliqua semina ciceris modo bina ternaq́; continentur, flore puniceo, simili anemones, folio braßicæ, diuiso, papaueris forma, radix nigra similis rapæ, strumosa, tuberculis quibusdam ceu nodis articulorum eminentibus: nascitur in aruis frumentario agro. Pata leonis officinis & herbarij, Germanis Lewen tapp/ lewen tatz. *Gallis pate de lyon dicitur.*

Teucrium. Cap. XCIII.

TEucrion, siue ut alijs placet teucris, herba est uirgæ referens effigiem, trisaginis similitudine, tenui folio, non multum à cicere alieno. hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Cissademq́; ubertim prouenit. Recens cum posca, aut aridæ feruefactę ius, potu lienem potenter absumit. lienosis cum aceto & ficis illinitur. item serpentium morsibus ex aceto solo, sine ficis.

NOMI-

Wilde peny[r]oya[l]

pe[r]elion

NOMINA ET EXPLICATIO.

Teucrium.

Græcè τεύκριον. Latinè Teucrium.
Officinis incognitum.
Germanis Groſs bathengel dicitur.

Teucrium uocatũ eſt Græcis pariter & Latinis, quòd Teucer Aiacis frater hoc inuenerit ut Plinius refert, (De Hemionitide, quam Teucer quoq; inuenit, & ideo Teucrion cognominata, ſcribendum alibi nobis erit) Recentioribus planè uulneraria herba eſt, uino incocta & epota. Hieronymus Tragus uir in re herbaria exercitatiſsimus fidedigniſsimusque, aliam herbam Herbarijs & Officinis Veronicam, Germanis uerò Eren preiſs appellatam, uerum eſſe Teucrion Dioſcoridis ſcribit, quæ ſua deſcriptione Teucrij faciem, non malè exprimit, ſed nihil definio, eruditioribus iudiciũ in hac relinquens. Hæc mirificè ad crenta ac uetera uulnera & ulcera ſananda confert. Scabiei deniq; & omnibus cutis uitijs medetur, Tumores etiam in quacunq; parte corporis fuerint, potiſsimum autem in ceruice, diſcutere poteſt. Recentiores huius uſum unicè commendant in febribus peſtilentialibus, iecoris & lienis obſtructionibus, potiſsimum uerò pulmonis exulcerationibus. Ob mirificam ſanandi ulcera & uulnera facultatem, Germani Grundheyl uocant.

Veronica Erenpreyſs.

Germander

*chamærops

herbe llewellin

Triſago. Germander Cap. XCIII.

CHamędrys Græcis, alijs chamędrops*: Latinis triſago dicitur. ſunt qui eam teucrion appellauere, propter eam quam cum teucrio ſeruat ſimilitudinem. Naſcitur in petroſis & aſperis, frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuiſura quercus: flore paruo, penè purpureo. Carpitur ſemine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tuſſibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliatur. ciet menſes. partus extrahit. lienem ex aceto pota conſumit. aduerſus ſerpentiũ uenena ex uino, potu illituq; efficaciſſima. trita digeritur in paſtillos ad ſupradicta; purgat ulcera, cũ melle. cum oleo illita, caliginem oculorum diſcutit. natura eius eſt calfacere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè χαμαίδρυς. Latinè Chamedrys. Trixago. Officinis corruptè Chamedreos, querculà, ſeratula. Germanis kleyn bethonie/ gamander. Gallis petit cheſne, gelimandri.

Vera Chamædrys.

Chamedrys, id est, quercula, amara, subacris, calida sicca tertio gradu, sub calidior paulò quam siccior. Ex Creta (quæ nunc Candia) Cæsari adferebatur ad theriaces compositionem, tamen ubiq; nascitur, etiam in Romæ suburbijs, odore & gustu quàm Cretica uehementior, præsertim si multo imbre non fuerit irrorata, quamuis hac campestris sit melior, Prægnans semine cum Dioscoride, aut succo cum Plinio, aut etiam flore cum Galeno carpitur.

Leucas. Cap. XCV.

Leucas montana, latioribus quâm urbana folijs, semine acriore, amariore, ori ingrato, efficatior tamen quàm satiua habetur. Vtraq; ex uino contra animalium uenena, præcipuè marinorum opitulatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Leucas cui eadem Leuce uidetur hodie incognita. In quo genere apparet grandior quæ in syluis enucat, atriplicem rusticam Herbarij uocant.

Lychnis. Cap. XCVI.

Lychnis coronaria, flore est albæ uiolæ simili, quo corollæ factitantur. Contra scorpionum ictus semen in uino potum auxiliatur. Lychnis syluestris, omnia urbanæ similis. Bilem per aluum detrahit, semine duabus drachmis poto. ictis à scorpione subuenit. Aiunt huius herbæ appositu scorpiones torpescere, & inertes prorsus reddi.

NOMINA ET EXPLI.

Græcè λυχνὶς στεφανωματικὴ.

Latinè Lychnis coronaira, Gaza lucernulam uocat, Plinius Rosam Græcam, uel Græculam.

Officinis herba Tunica.

Germanis Donderneglin / Wild neglin / Feldt neglin / Blůtströpflin.

Gallis Giroffles sauuages dicitur.

Folia habet porracea, oblonga, stamine quo medium diuiditur puniceo acrubente cum recto calamo triangula,

Tunica.
Donderneglin.

Lychnis coronaria.
Mergen röszlin.

floribus in uertice purpureis albæ uiolæ similibus: syluestris lychnis meminit Hermolaus in corollario in herba Lychene, sibi tamen ignotæ. Eam uenetijs hepaticæ nomine in littoribus paßim nasci scribit, olitorio foro ieiuniorum tempore quo nascitur uenalem, hæderaceo ferè folio, flore purpureo, lilij pusilli effigie. Conuoluit herba sese quibus appropinquat. Ciet aluum cocta & cruda oleris modo accepta. Hæc Hermolai uerba Lychnin eandem esse liquido contestantur. Plinius quodam loco Lychnin flammeam cognominat, et omnino ea uidetur esse, quam Germani uocant Frawen rößlin/ *flore albæ uiolæ simili, inodoro, nec nisi coloris gratia coronamentis additus. Nam æstiuus is flos, caulticulis incanis, calice quadrangulo, purpureo flore, betonicæ altilis, aculeatis apicibus, folijs circa terram frequentius, semipedali longitudine, sesquiunciali latitudine, mollibus ac lanuginosis, radice numeroso capillitio fimbrato: hanc ego potius Lychnin coronariam satiuam seu hortulanam crediderum quamuis & altera superius descripta à legittima delineatione non longe abscedat.*

Lilium album. *Lilium rubens.*

The white lillye

The redde lillie

Lilium. Cap. XCVII.

Lilia coronamentis se dedunt, Liria à quibusdam uocata. E quib. unguentum tẽperatur quod aliqui lirinum, alij susinum appellant, neruos et priuatim uuluę duricias emolliens. Folia herbæ illita cõtra serpentium ictus auxiliantur. feruefacta, ambustis proficiunt. aceto condita uulneribus opitulantur. Succus adiecto melle aut aceto, in ęreo uase coquitur, conuenienti medicamẽto uetustati ulcerum, & ad recentia uulnera. Inassata radix & ex rosaceo trita, igni ambusta sanat. uuluam emollit. menses ciet. ulcera cicatrice obducit. cum melle detrita neruis præcisis, luxatisq; medetur. utiligines, fur fures & lepras emendat, ulceraq; in capite manantia expurgat. abstergit faciem & erugat. teritur in aceto cum hyoscyami folijs, & farina tritici, mulcendis testium inflammationibus. Semen potum morsibus serpẽtium aduersatur. ignibus sacris semen & folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra esse Lilia. In Syria autem & Pisidia Pamphyliæ, efficacißima unguentis nascuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κρίνον. *Latinè Lilium, Iunonia Rosa. Officinis genuinum nomen retinuit. Germanis* Gilgen/Lilgen. *Gallis Fleur de lis. lyß, dicitur.*

Lilium uero rubens apud nos frequens, flore tantum ab albo diuersum, alias simile, Græcis Κρίνον ἐρυθρόν, *Germanis* Rot lilgen/ *Gallis Rouge lyß appellatur.*

Gale. lib. 7. simpl.

Lilij radix terget primo ordine, digerit moderatè, emollit, menses ciet, uulnera glutinat, etiam in capitibus musculorum cum melle mista. Eadem præstat folium, sed imbecillius. Flos uero substantia constat mista ex tenui & terrea, & aquea: coctus ex oleo mollit, & citra morsum digerit &c. Plura Lilij genera uide apud Theophrastum cum nostris in eundem annotationibus.

Ballote. Cap. XCVIII.

BAlloten, nomine alio nigrum Marrubium uocant. caules ædit quadrangulos, nigros, subhirsutos, complures ex una radice: folijs maiorib. quàm marrubij, hispidis, intercedente spacio, subrotundis, graueolentib. apiastro proximis: unde aliqui apiastrũ eam uocauerunt. candidi flores uniuersi uerticillato ambitu caulẽ coronant.

Ballote.

coronant. Vis eius efficax aduersus canis morsus, folijs ex sale illitis. feruenti cinere flaccescunt folia, ut condylomata reprimant. purgant & sordida ulcera cum melle.

black horehounde

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè βαλλωτή.

Latinè Ballote, Marrubiastrum.

Officinis Marrubium nigrum.

Germanis Schwartz Andorn *dicitur.*

Ballotem alio nomine melanprason Græcis appellari Plinius trádit, herbam fruticosam, angulosis caulibus, nigris, hirsutis, folijs uestientibus, maioribus quam porri, et nigrioribus, graueolentibus. Sed deceptum hic Plinium constat similitudine nominum prason pro prasion legentem, nam Marrubio folia sunt non porri sed Marrubij albi, aut apiastri.

Apiastrum. Cap. XCIX.

MElissophyllon siue Melittæna, id est, Apiastrum, id sibi nomen usurpauit, quoniam apes ipsa herba delectantur. cauliculi & folia ballotæ, de qua paulò ante diximus, similia essent, nisi maiora, tenuioraque, nec ita hirsuta spectarentur. citreum malum olent. Folia cum uino pota aut illita prosunt contra ictus phalangiorum, scorpionumque. item aduersus canis morsum. decocto eorundem gratia, foueri prodest. de sessionibus fœminarum ad ciundos menses conuenit. dentes eodem in dolore colluuntur. dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia, addito nitro, potu auxiliantur: torminibus & orthopnicis, delinctu illita cum sale strumas discutiunt. ulcera purgant. articularios dolores illita sedant.

Bawlme

Apiastrum. Bawlme

Melissa. Citrago.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μελισσόφυλλον.
Latinè Melissophyllum, Citrago.
Officinis Melissa.
Germanis Mutter kraut / Wantzen kraut.
Gallis De la Melisse poniceade.

Duo Melissophylli genera exhibemus depicta, unum passim in hortis colitur, alterum nascitur in sylvestribus, ... nis odore multo, suauiori: hoc genus uerè Melissophyllon, id est, apũ folium, quòd herba hac præsertim florente apes plurimum gaudeant, unde Apiastrum Latinis dicitur: alterum uero à citri odore Citrago. Folia & cauliculi syluestris Melissophylli (quia in syluestribus nascitur) Balloti seu Marrubio nigro similia sunt, maiora tamen & tenuiora, nec ita hirsuta, iam etiam in hortis seri cœpit.

Gale. lib. 7. simpl.

Melissophyllon uiribus est Marrubio simule, sed imbecillius, ob id etiam usu rarus.

Horehound

Marrubium. Ca. C.

MArrubium, frutex est ab radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis. folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro, semen in cauliculis, & ex interuallis. flores uerticillato ambitu, asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & ruderа. huius folia sicca, cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis. crassam è pectore pituitam, cum sicca iri ejicit. mulieribus à partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat. item in difficili partu, & his qui uenena hauserunt, aut à serpentibus demorsi sunt. uesicam renesq; lædit. Folia cum melle illinuntur sordidis ulceribus purgandis. pterygia nomasq; sistunt. laterum dolores mitigant. Succus folijs contusis expressus, & sole coactus, ad eadem pollet. cum uino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat. naribus regium morbum expurgat. aurium doloribus conuenienter instillatur, per se aut cum rosaceo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Πράσιον.
Latinè Marrubium.
Officinis Marrubium album, Prasium album.
Germanis Andorn / Gotts vergeß / Lungen kraut.
Gallis Du marrubium dicitur.

Marrubium seu prasium album, sapore amaro, calidum ordine secundo, siccum tertio: lienis & hepatis obstructiones soluit, pulmonem & thoracem purgat, menses ciet, admotum terget, digerit, & cum melle oculorum aciem claram reddit.

Marrubium nascitur circa domicilia collapsa, & inter rudera. Colligitur herba in æstate Iunio & Iulio potissimum mense, dum semine est prægnans.

Theophrastus duplex genus cõstituit, unum folio herbaceo, et incisuris altioribus serrato, unguentarijs, ut idem ait, ad quædam quæsita: huius picturã suprà exhibuimus, alterum folio rotũdiore, uehementer squalido, ut saluia, & obscurius serrato: hoc candidum interpretor, de hoc capiti præsertim agit Dioscorides.

Stachys. Cap. CI.

STachys frutex est marrubio simi lis, sed longiori folia ferens nume rosa, hirsuta, rara, prædura, cana, odoris iucundi, & complures uirgas ab radice exeuntes, marrubio candi- diores, nascitur in montibus & aspe- ris. Vim habet excalfactoriam & a- crem. foliorum decoctum potu pel- lit menstrua & secundas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Στάχυς.
Latinè Stachys.
Officinis nomen nullum inuenit.
Germanis Riechender Andorn.
Gallis saluia mollies appellatur.
Stachys marrubio similis, paulò tamen lon- gioribus folijs, pluribusq; , modicè hirsutis du- risq; , iucundi odoris : uirgulis ab una radice pluribus, quàm marrubij candidioribus: montes & aspera diligit. Stachys gustu acri & amaro est, tertijq; ordinis excalfacientium.

Phyllitis. Ca. CII.

PHyllitis, folia promit rumici simi lia, longiora, & uiridiora, sena aut septena, recta, quæ parte anterio re læuia cernuntur, à tergo autem pensiles, quasi uermiculos tenues o- stendunt. in umbrosis & opacis hor- torum locis emicat, gustu acerbo, ne que caulem, neq; florem, neq; semen profert. Folia in uino pota serpentium mor sibus aduersantur. quadrupedibus per os in- fusa auxilio sunt. & si dysenteria aut resolu- ta aluus exercet, potui datur.

Lingua Ceruina. Harte tonge

Hartes tonge

NOMINA ET EXPLICATIO.

Phyllitis Euritio Cordo, quam uulgus linguam Cer- uinam dicit, esse uisa est. Ruellius uero Hemionium lin- guam cerui facit, cui Gesnerus subscribit, sed de hac re copiosius in annotationibus nostris, in ca. 128.

Phalangium. Cap. CIII.

PHalangium à quibusdam phalangites uo catur. ramuli sunt ei duo, aut tres, pluresue, in diuersa tendentes: flos candidus, lilio si milis, multas incisuras habēs. semine nigro, lato, ad lenticulæ dimidiatæ figuram, multo tenuiore. radice parua, tenui, herbacei colo ris dum à terra eruitur. prouenit in collib. Huius folia, semen, flos cum uino pota, auxiliantur contra scorpionum phalan- giorumq; ictus. tormina quoq; discutiunt.

Phalangium uel Phalangitis, herba hodie incognita.

Honysokell or Clever grasse

Trifolium.

Cap. CIIII.

TRifolium, Græci Triphyllon, alij oxytriphyllon, alij menyanthes, alij aſphaltion uocant. frutex ſupra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habens tenues, iunceas & nigras, unde ramulares enaſcuntur appendiculæ, in quibus terna ſingulis germinationibus exeunt folia, loto arbori ſimilia. ijs recenter enatis rutæ odor ineſt: ubi autem adoleuerunt, bitumen olent. florem edit purpureum, ſemen quadamtenus latum, ſubhirſutum, ex altera extremitate exertum, antennæ modo corniculum gerens. radix tenuis, longa, ualida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, comitialibus, & ijs qui aquæ inter cutem principia ſentiunt, fœminis quoq; uuluæ uitio opportunis, auxiliantur. menſes ciunt. ternæ drachmæ è ſemine dari debent, è folijs uerò quaternæ. Contra ſerpentium ictus trita folia, & ex aceto mulſo pota, præſidio ſunt. Tradunt aliqui, totius fruticis, radicis, foliorumq; decoctum fotu dolores eorum finire, quos ſerpentes percuſſerint. qua autem aqua ſanatus quis fuerit, ſi ea quiſpiam alius foueatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut à ſerpente demorſus. Quidam terna folia aut ſemina in tertianis, cum uino potui dedere. & in quartanis, quaterna, ut quæ febrium circuitus diſcuterent. Radix antidotis inſeritur.

EXPLICATIO.

The White honysocle

Album.

Luteum.

Purpureum.

Græcè Τριφυλλον. Latinè Trifolium odoratum. Officinis inusitatum.
Germanis Siben gezeyt, propterea quòd singulis diebus sæpties odorem (ut aiunt) suum habeat, & toties etiam amittat, quamdiu in horto creuerit. Decerptum autem & exiccatum, odorem suum perpetuò retinet. Qui certè pluuiosa temporis constitutione, ac tēpestate instante multò uehemētior, sic sanè ut totas ædes, in quibus herba reposita est, odore suo cōpleat. Potest etiam imitatione latina cōmodissimè adpellari wolriechender klee. Sponte sua in Germania non prouenit, satum uerò nulla difficultate prodit. Calidū est & siccum in tertio ordine. Debet autē huius trifolij odorati usus esse subinde in omnibus officinis, quòd mirificè aduersetur uenenis, & ad ulcera malefica sananda perquàm utile sit. Cæterū ad huc tria apud nos passim in pratis prouenientia cernuntur trifolij genera, quorū primum à florib. purpureis. Trifolium pratēse purpureum, germanicè brauner wysen klee/ braun fleysch blůmen. Gallicè treuffle incarnat, alterū itidem à floribus suis candidis Trifolium pratense album, Germanis weiß wisen klee/ weiß fleysch blůmen. Gallis treuffle blanc: & tertium luteum, Germanicè gel wysen klee. Gallis treuffle iaune appellatur. Quod ad folia ipsa attinet, non admodum differunt: quoduis enim horum generū tribus constat folijs, quæ in primo sunt latiora & herbacea, in secundo autem longiora & angustiora, magisq; pallescentia candicantiaue: in tertio sunt parua & rotunda, adq; fœnigræci folia accedentia. Adstrictoriæ cuiusdam qualitatis sensum in gustu præ se ferunt, non tamen multum admodum, nihilominus sunt tenuium partium & exiccatoria, quandoquidem etiam exigua acrimonia prædita uidētur. Trifolium acutum, quod oxytriphyllon appellatur (ut Scribonius Largus scriptum reliquit) nascitur in Sicilia plantatum. nam Italiæ regionib. nunquā eam uidit herbā, nisi in Luciæ portu cùm Britanniā peteret cum Claudio Cæsare. Quòd uerò apud nos oxys siue oxytriphyllon dicitur, Officinæ, herbarij panem cuculi & alleluia uoce barbara uocant. Germani Gauchbrot/ saur klee/ bůch ampffer/ hasen ampffer/ gauch klee appellant, humile, longis tantùm pediculis, trifolium præferens acetoso sapore. flore candido, ruso in lunatis siliquis fœtu, radice in transuersum lōga & fruticosa. Hoc in acetarijs utuntur iucundo sapore, id quod ab acido sapore Plinio oxys dicitur: folia habet lenta, unde illi trifolij nomen apud Ger. Officinis.

Oxytriphyllon.

Alleluya Wood

Polium. Cap. CV.

DVuo genera polij montanū, cui theutrio nomē est, & cuius est usus, tenuis, frutex est, candidus, dodrātalis, semine refertus: capitulo in cacumine quandā corymborū speciē pr̨e se ferente, puo, canis hominis simili, grauiter olēte, nō sine quadā suauitate. Alterū fruticosius, nō usq; adeo ualens odore, & uirib. infirmis. Potū feruefacti ius auxiliat̃ serpentiū ictib. hydropicis, morbo regio, & lienosis ex aceto. stomachū malè habet. caput dolorib. afficit. aluum et menses ciet, substratū suffitūue serpētes abigit. uulnera conglutinat.

The potitatice call it by the same name

NOMINA ET EXPLICATIO.

Polium montanum, quod odore effectuq; præfertur, in Narbonensi prouincia Galliæ frequēs, unde ad nos defertur, surculis palmeis, teretibus, canis, per interualla foliatis, thymi carnosiore molliorìq; coma, et ea quoq; incana, flosculo pallido, capitellis corymborū effigie, fructu plenis. huic delineationi adamussim respōdet nostrū germanicū poliū cuius picturā damus. Germ. Je lenger ye lieber weible appellatum Fuchsio falsò Chamæpitys prima dicta. Polium astringit & cohibet uulnera, prohibetq; serpere.

Water germander or Scordium

Scordium.

Cap. CVI.

SCordium in montibus & palustribus nascitur, folijs trisaginis, maioribus, nõ sic in ambitu diuisis, aliquantum allia redolentibus, gustu amaris & astringentibus: quadrãgulis caulibus: subrubro flore. Herba uim excalfactoriam habet. urinam cit. cocta recẽs, aridaue cum uino, aduersus uenenatos serpentiũ morsus bibitur. ad stomachi quoq; rosiones, dysenteriam, & urinæ difficultatẽ, binis drach. cum hydromelite. crassamen purulentũ pectore expellit. facit aridæ farina ad ueterem tussim, rupta, conuulsa, si cũ nasturtio, melle & resina misceatur in eclegmate. inflãmata modicẽ* præcordia, cerato excepta. recreat. cum aceto acri aut aqua, podagris conuenienter illinitur. menses imposita mouet. uulnera conglutinat. uetera ulcera purgat, et ex melle cicatricem perducit. sicca excrescẽtias in carne cohibet. Succus ad eadem uicia bibitur. Inter prima efficax Ponticum natione, Creticumq;

*dudum

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σκόρδιον. Latinè Scordium. Trixago palustris. Officinis longo tempore incognitum. Germanis allusione quadam ad Romanam appellationem aptè Wasser bateng/ & Knoblochs kraut nominabitur.

Gallis Chamara, uoce à chamædryos simulitudine deflexa appellatur: hæc ut permulta alia Valerius Cordus doctissimus iuuenis et restauranda prisca medicina strenuus indagator, primus nullo demonstrante in Germania nostra inuenit. Scordium autem ab odore & acrimonia scorodi, id est, allij dictum est: subamarum, acre, acerbũ, calfacit, purgatq; uiscera, obstructiones liberat, urinas & menses mouet: uiride magna uulnera glutinat: sicca autem sordida purgat, contumacia cicatrice tegit. Optimum ex Creta petitur, quale etiã Andromachus minor suæ theriacæ miscet: non malum tamen in alijs regionibus possis inuenire. Putriferis animaliũ uenenis & pharmacis deleterijs succurrit. Quæ uis eius inde est coniectata, quòd quæ in bello occisa fuerant corpora, diusque insepulta super Scordium iacuerunt, minus putria sunt inuenta, quod à uiris quibusdam fide dignis acceptum tradit Gal. lib. 1. antid. Nobis hodie in Germania locis riguis est largissimũ uerum scordiũ, Valerio Cordo, ut diximus, primo demonstrante.

Sawsalone

Allearia.

Falsi sunt hactenus officinæ & herbarij, qui Scordion esse putauerunt herbam cubitali proceritate, folijs urticæ, parcius fimbriatis, à pediculo latioribus, allij cùm teruntur odoratu, flosculo lacteo, exili in pelliculis semine, radice oblonga, eiusdem cum folijs odoris, ideo alliariæ nomẽ sibi uẽdicauit. Germani uerò Lauch sunder/lauch/ hoc est, allium sine allio uocant. sed hæc est terete cauliculo, illa quadrato: huic flos candicat, illi subrubet: huic folia urticæ fimbriata, chamedryos siue trixaginis querna, quæ olfacta suboleant allia: huius non nisi teruntur.

Tussilago.

ffoltfoote

Tussilago. Ca. CVII

ffolefoote

TVssilagini folia sunt maiuscula quàm hederę, sex aut septẽ à radice, subalbida à terra, supernè uirentia, in plures angulos exeuntia. caulis palmũ altus, flos luteus in uere, flore & caule cõfestim exuitur: inde nonnulli his uacare existimauerunt. radix tenuis est et superuacua. nascitur in amœnis & riguis. Folia ex melle trita igni sacro & omnibus inflãmationibus illitu medentur. aridæ fumus per infundibulũ hianti ore raptus, hos sanat qui sicca tussi atq; orthopnea infestantur. pectoris uomicas rũpit. Eundẽ effectum prębet suffita radix. decocta in hydromelite, & pota, emortuos partus eijcit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Βήχιον. Latinè Tußilago. Bechium.

Officinis Vngula caballina. *alijs farfara nonnullis populago.* Germanis Roß hůb/ brant lattich/ esels hůb/ hůff lattich. *Gallis pas d'asne: & in montibus suprà lacum* Lemannum *taconuete dicitur.*

Plinius hanc aliter atq; Dioscorides describit, folia ei tribuens maiuscula quàm hederæ quinque aut septem, sublata à terra, superne pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. Quidam eãdem esse bechiõ & alio nomine chamæleuten putant. Sed hic obseruandum diligenter, caulem & flores Tußilaginis esse fugacißimos, ijsq; enatis breui uigor uitaq; durat, longißimaq; mora (quantum mihi licuit deprehender) biduum post quod illico tempus flaccescentes euanescunt, & educi marcent. Quare non nisi ijs, qui uere medio sese fortuna ferunt obuiã, & flos et caulis cernitur, namq; die uno locũ uniuersum caule & floribus pubescere uidebis, postridie prorsus eos concubuisse, frondeq; sola uirescere. quapropter sine caule & floribus nasci plærisq;, qui tam citam caulis iacturam non conspexerunt, creditum est.

Artemisia. Mugwort Cap. CVIII.

Mugworte

ARtemisia magna ex parte in maritimis nascit, absinthij modo fruticosa, maioribus & pinguiorib. folijs, ramisq;. huius quidem genera duo, unum lætius habitiusq;, folijs uirgisq; latioribus. alterũ tenuius, flore paruo, tenui, cãdido, graueolente. æstate floret. Sunt qui in mediterraneis unicaulis nomine appellẽt, tenuẽ herbulã, simplici caule & minuto, florib. scatente, flauo colore. hæc iucundiorẽ quã præcedens efflat odorẽ. Vtraq; excalfacit, extenuat. feruæ factæ cõuenienter in muliebres desessus adijciuntur, ad detrahendos menses, partus, secundasq;: item ad præclusiones uuluæ, & eiusdem inflammationes. calculos comminuũt. remoratam urinam cient. menses pellunt pubi illitæ. Succus uuluæ inditus ex myrrha, eadem quæ insessio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀρτεμισία. *Latinè Artemisia. Officinis Latinum nomen seruauit.*

Germanis Beifuß. Rot oder weiß buck. Sanct Johans gurtel.

Gallis Armoise dicitur.

Nũcupata aũt est artemisia herba, ut aliqui uolunt, ab Artemisia Mausoli regis cõiuge, quæ ipsam adoptãdo cognominẽ sibi fecit, in herbæ & nominis & gloriæ suæ memoriã & monumentũ naturæ æquæuũ ad posteros

Rot buck. Weiß buck. Tanacetum. Tansaye

ad posteros transmitteret. Siue ut alij uolunt, non ab hoc, sed à Diana, quæ Græcè artemis dicebatur, nomen hoc adepta est, eò quòd ipsa primo eam reperisse & uirtutes eius demonstrasse dicitur. Et quemadmodum prægnantibus & parturientibus, ut fœtum sine aliqua interiorum locorum noxa facile in lucem ædere liceret, auxilio & adiumento esse credebatur dea illa uotis & præcibus inuocata: sic etiam eiusdem deæ beneficio idem præstat hæc herba, & fœminarũ malis, menses, secundas, fœtusq; trahẽdo, & matricis conclusiones inflãmationesq; sanando, priuatim medetur. Arthemisia alia monoclonos est, alia policlonos Germani tantummodo colore distinguunt, hãc Rot buck oder beyfůß / alteram weiß buck oder beyfůß appellantes. hodie quidẽ & tertiũ arthemesiæ genus addunt id simplici caule cõsurgit. folijs minutim scißis, colore subpallido, flore luteo, odore nõ ingrato, gustu amaro. hæc officinis athanasia, quòd immortali flore nec citò marcescente fastigetur, alijs tanacetũ Germanis Reinfarn dicitur. Flores copiosi erũpunt cùm uua maturescit, medijs anthemidis floribus non dißimiles. comantibus auri fulgore bullis, ideo diligenter ad hybernas reseruantur corollas.

Ambrosia. Cap. CIX.

AMbrosia tenuis frutex est, ramosus, trium ferẽ palmorum: folijs rutę, circa imum caulem exiguis: cauliculi seminibus, perinde quasi racemulis grauidi, qui nunquam florem pariunt, odore uinoso, suaui: radice tenui, sesquipedali. Coronantur ea Cappadoces. Vis eius reprimere ac repellere, & illitu adstringere humores. qui in aliquam partem incumbunt.

Non est Ambrosia quæ ab Officinis ita & herbarijs demonstratur, ramis exilibus. patulis, folio nepetæ, multo ruta aut sanguinaria longiore ac maiore, in quorum cacuminibus corymbi dependent, nigro semine, radice cubitali, subalbida, radiculæ hoc est struthio simili, inuenitur in mõtosis ac macris. Inuenitur autẽ apud nos uel copiosa inter exiles & madidas segetes, qua mulieres se coronant, ut insolata diu capita iucundo & uinoso simul odore recreent, & sic frondosa coma sese uindicent ab æstu.

Pueris

Botrys.

Pueris rusticis optimè cognita, qui uertices racemosos lanugine molli per initia restitos, minones uocant. Vinosa herba rusticis dicitur. A dio à quibusdam uinaceam rutam, Germanicè Weinrautten, quòd folio rutam, & odore uinum imitetur, nominari. Siquidem ea dodrantali assurgit frutice, ramoso, folijs rutaceis, circa imum caulem minoribus. cauliculi seminibus racematim collectis. graui di nũquam florẽ pariunt, fœtu in uertice racemoso & odore uinoso, radice tenui, nec sesquipalmo longiore. Superior lõga radice nititur, hæc breui: illa floret, hæc minimè: illa ramis uiget, hæc inualida sese, ut fertur, adminiculis quibuscunq; inuoluit: hæc uinum, illa herbaceum uirus olet.

Botrys. Cap. CX.

BOtrys fruticosa herba est, lutea tota, & in multas alas sparsa, semen circa totos ramulos prouenit: folia cichorio similia. tota suauem odorem spirat: quare uestimentis interponitur. inuenitur in torrentium ripis, & conuallibus. Pota orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces ambrosiam uocant, alij artemisiam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Βότρυς.
Latinè Botrys.
Officinis ignota.
Germanis Traubenkraut/Krottenkraut.
Gallis Pymen, Sabaudis la miraine.

Geranium rubrum, quibusdam Behen rubrum.

Botrys Parisiensibus matronis, melius quàm officinis aut herbarijs noscitur. Hanc odoris gratia, uestimentis, pannis, & linteis curiosè nimirum interponunt, ut odoris suauitatem contrahant. Defertur Augusto & Septẽbri mense uenalis per urbem, pymen, magno clamore denunciant, portantes corbibus rustici, inde nomen hoc pymen manauit in uulgus. nam hac facie conspicitur, fruticosa herba, luteis ramulis ex interuallo brachiatis, folijs cichorij, odoratis, erumpẽte passim semine in racemulos collecto, quod per maturitatẽ gũmoso lentore pellucet, coëuntibus fulgore auri simul acinulis, unde nomen Græcis ductum. Pymen, uel potius pygmen uulgo Gallis putauerim nominari, quòd ex se pigmentarij institoris uice faceret unguentum. nam si prægnans suo liquore premeretur, in gummi lentesceret.

Geranium. Cap. CXI.

GEranion folijs anemones, diuisuris lõgioribus: radice subrotũda, cum estur dulci: Quæ drachmæ põdere in uino pota, uuluæ inflationes discutit.

Geranium alterum, caulibus minutis & pilosis, sesquipedalibus: folijs maluæ: in summis alis sursum spectantia gruum capitula insunt, cum suis rostris, aut canini dentes. Nullius in medicina usus.

NOMINA

Shepperdes nedle

Acus pastoris.

herbe Roberte

Herba Roperti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo Geranij Dioscorides tradit genera. Primum quòd longioribus rostris, & in mucronem acuminatis constat. Hoc hodie officinis & herbarijs Acus pastoris et Muscata, Germanis uerò Storckē schnabel dicitur. Alterum quòd maluæ folia habet, Pes coruinus uulgo nominatur, & Officinis Germanicè Kraen füß/ & scharten kraut appellatur: præter hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ unum folijs Cherephyllo simile existit, herba Roberti & Robertiana. Gallis de lerbe au chancre, germanicè Rüprechts kraut.

Quartum folia obtinens laciniata, germanicè pro certiori discrimine Kranich halß uocari potest.

Quintum quod folia ranunculi habet, gratia dei nominatur. Germanicè Gottes gnad.

Sextum quod forma quarti generi simillimum est, nec ferè ab illo nisi sola magnitudine foliorum, florum & radicis distat. Germanicè Blůt wurtz. à rubro colore aut mirifica in sistēdo sanguinis profluuio facultate uocatur.

Omnium folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis est quodammodo, atq; discutiendi adeò ui prædita, adstringunt & siccant.

Gnaphalium. Cap. CXII.

GNaphalij folijs mollibus minutisq; pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino austero ad dysenteriam.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cuttewort

Gnaphalium.

Kurkraut/matten flachs.

Mosskolben.

Græcè γναφάλιον.

Latinè Gnaphalium, tomentum.

Officinis Centunculum, centunculаris herba.

Germanis kür kraut/Matten flachs/wysen wollen.

Gnaphalium uocata est hæc herba, Galeno autore, à candidis mollibusq; eius folijs, quibus ἀντὶ γναφάλων, hoc est, pro tomẽtis utũtur. Gnaphalia itaq; dicitur quasi tomẽtitia. Centunculum autem dixerunt, quòd centonibus cum tomento maxima sit cognatio. Germanicam priorem nomenclaturam ab eius facultate aduersus dysenteriam illi inditam esse neminu non notum est.

Typha. Cap. CXIII.

Cattes tayle

Typha folium ædit cyperidi simile: caulem albũ, leuem, æquabilem: florem in cacumine ambientem, densum, qui in pappos soluitur, quod in paniculam aliqui nominant. Huius herbæ flos, suillo adipe eloto exceptus, ambustis medetur. Gignitur in palustribus & aquis stagnantibus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè τύφη, ἢ τίφη.

Latinè Typha apud Theophrastũ aquaticus frutex, nec radice numerosa cohærens, sine geniculis, et folio scirpi modo prosiliens, Orchameneõ circa lacum, parte caudici proxima, esu præcipuè pueris tenera. Sunt qui solius literæ mutatione à cereali typha putẽt differre, tiphã scribẽtes. Germanicè, ut Euritius Cordus tradit, mosskolbẽ/narrẽ kolbẽ/deittel colbẽ/lieskuospen. Gal. mache, uel masse, ab simitudine insignis illius clauæ argenteæ, uel aureæ, quæ ante primos magistratus gestatur, dicitur. Nãq; in paludib. et stagnantib. aqs erũpit, folio cyperidi proximo, caule alto, leui, plano, enodi, cuius cacumẽ dẽsa florũ cõgerie stipatur, et ueluti spissa capitatur lanugine, quæ in pappos tandẽ euanescat. Galli maßas apposite dixerũt, qđ sceptra regũ, machas uulgo dicta perpolitus caulis lanosa floccorũ densitate summatim fastigiatus æmuletur.

Circæa. Cap. XCIIII.

Circæa, quam & dircæam aliqui uocant, folijs est horuensis solani, agnatis crebris: flore nigro, pusillo copioso: semine milij, nascente in quibusdã uelu ti corniculis: dodrantali radice, triplici fermè aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente. Nascitur in apricis, saxis, & uento perflatis. Radicis tusę põdo quatuor. in sextarijs tribus uini dulcis, per diẽ & noctẽ macerãtur, potuq; triduo uuluas expurgãt. Semen in sorbitionib. datum, lacte mammas nutricum explet.

Circæa hodie incognita, fortè à Circe dicta.

Oenanthe. Cap. CXV.

Saint stephins worte

filipendula
Dropwort

Fil:pendula.

Conyza.

OEnanthe folia habet pastinacæ : florem candidum: caulem crassum, palmi altitudine: semen atriplicis: radicem magnã in multa rotunda capitula exuberantẽ. nascitur in petris. Caulis eius & folia, cum mulso uino pota, secundas eijciunt. Radix è uino urinæ stillicidio conuenit.

NOMINA ET EXPLICAT.

Græcè οἰνάνθη πόα.

Latinè œnanthe herba. Officinis filipendula. Saxifraga rubea.

Germanis Rot steinbrech, dicitur.

Oenãthe herba nascitur, ut Plinus ait, in petris, folio pastinacæ, radice magna numerosa. Caulis eius et folia cum melle ac uino nigro pota facilitatem pariendi præstant, secundasq; purgant, tussim è melle tollunt, urinam cient. Recentiores in locij stillicidio, & urinæ remoratu, neq; non renum doloribus, atq; lapide eorundem confringendo utuntur. Eandem stomachi inflationes discutere, mederi & suspiriosis & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitari tradunt. Farinam eiusdem cibis comitialium inspergunt.

Conyza. Cap. CXVI.

COnyzæ duo genera. quæ parua uocatur, odore præstantior est. maior uerò frutice altior & folijs latioribus, graui odore. utriusque folia oliuæ similia, hirsuta, pinguia. in maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur. in minore pedẽ æquat. flos fragilis, lutei aut fului coloris*, qui in pappũ abit. radices superuacuæ. Suffitu substratuq; frutex totus serpentes fugat. culices abigit, & pulices necat. Folia conuenienter illinuntur serpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. flores & folia cum uino ad menses partusq; eijciendos bibuntur. item contra urinæ stillicidia, arquatum morbum, & tormina. comitiales pota ex aceto adiuuant. Decoctum in desessionibus medetur uuluæ malis. Impositus succus abortum facit. ex oleo efficaciter horroribus oblinitur. Capitis dolores tenuis illita sanat. Est & tertium conyzæ genus, caule crassiore, ac molliore, folijs quàm paruæ maiusculis, minimè pinguis, & maiore minor, multò grauioris odoris & iniucundioris, sed inefficacior. Prouenit locis non riguis.

*Addit Marcel. amari gustus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinio ut Dioscoridi duo conyzæ in coronamentis. differentia in folio : tenuius fœminæ constrictius angustiusq;, rubricatim maris & ramosius, flos quoq; magis splendet, eius, serotinus, utiq; post Arcturum, mas odore grauior : fœmina acrior, & ideò contra bestiarum morsus aptior. Folia fœminæ mellis odorem habent. Masculæ radix à quibusdam libanotis appellatur. Theophrasto maior dicitur mascula, torosiore caule magisque ramoso, folio ampliore ac pinguiore, nec non splendidiori flore. fœmina tenuiori folio, & compressiore. Manipulo eius abiecto omnes etiam à tota domo blattæ conueniunt ad eam. In coronamenta folio uenit & flore, maior & minor appellata, qui odorus

odorus sentitur, cuius auidißimæ sunt apes. Germanis Geele muntz: & ut Trago placet durr wurtz appellatur.

Hemerocallis.

wall gelouer

Leucoium luteum keiri.

The purple stocke gelouer

Leucoium purpureum. Negel blümlin.

Hemerocallis, siue lilium syluestre. Cap. CXVII.

HEmerocallis folium & caulem habet lilij, porraceo colore. flores in caule per singulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, lilij diuisura, quoties dehiscere cœperunt, colore perquàm pallido. radix magna est atq; bulbosa: quæ pota, aut cum melle & lana in pesso apposita, aquam educit & sanguinem. Folia trita mammarum inflammationes à partu contractas, oculorumq; collectiones mitigant. Radix & folia igni ambustis utilissimè illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἡμεροκαλλίς. Latinè Hemerocallis. Officinis falsò Asphodelus. Germanis Goldt wurtz/heydnisch lilien dicitur.

Hanc fuschsius communi errore ductus, falsò pro uero asphodelo depinxit, omnibus reclamantibus notis, nam radix huius nec amara nec acris est, ut Dioscorides, Galenus & Plinius de asphodelo scriptum reliquerunt. Desinant ergo Officinæ quæ hactenus communi errore huius radice pro uero asphodelo usi sunt, et alterum cuius picturã suo loco dedimus. quod legitimæ delineationi ad omnia respondet, in uarios usus suis narthecijs recondant. Inde hemerocallis nomen traxisse uidetur Græcis, quòd flos fugax pulchritudinem suam interdiu tueatur, appetente nocte languidus efflaccescat.

Leucoium, siue uiola alba. Cap. CXVIII.

LEucoion uulgaris est notitiæ, sed in floribus differentia quædam namq; aut cœrulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Lutea uerò præcipui

ht White stocke
flower

Leucoium album.

Leucoium Theophrasti, Weiss hornungsblům.

In medicina usus. Huius aridi flores feruefacti in desessionibus ualent contra
uuluæ inflammationes, & menstrua expellunt. sanant oris ulcera, cum melle:
cum cerato, rimas sedis. semen duum drachmarum pondere ex uino potum, aut
cum melle inditum, menses, secundas & partus extrahit. Radices cum aceto illi-
tæ, lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

λευκόϊον. Latinè Leucoium. Violæ matronales.
Officinis, keyri, quòd flore aureo est.
Germanis Gelb Violen/braun/weyss/rodt/leibfarb/neglin/Straßburger negelblům-
lin. Gallis Violettes giroff lees, dicuntur.
λευκόϊον quamuis uiolam albam significet, ad omnes tamen uiolas, præsertim eas, quæ primo ue-
re nascuntur, siue albæ, siue luteæ, siue purpureæ fuerint, seu nigræ cum Hippocrate, seu ceruleæ, ut
quidam Dioscoridis codices habent (quod expungendum putant plærique, præsertim Plinius lib. 20.
& Paulus de oleo ioto, id est, uiolaceo, album, luteum, purpureum, leucoion tantùm commemorant)
extenditur. In his efficacißimæ sunt luteæ, keiri Arabibus dictæ. Tamen cæteræ tres aut duæ cario-
phyllatæ, à floris figura caryophillũ imitante nobis dictæ, nõ sunt inefficaces: linguam enim ualenter
calfaciunt, & acrimonia sua mordent folio, sed magis flore, qui in his colore plurimum uariat, ar teo-
pinor quæsita, ut in floribus alijs. λευκόϊον uerò Theophrasti, quod florum primũ se ostendit, etiam
nondum exacta hyeme: radice bulbosa, an sit ea quæ nobis circa natalem Christianum florem album pul-
cherrimũ trifolium intus uirentem ostendat, Germanis hornungs blům dicta, ab alijs malo diuinari,
quàm à me rem non satis compertam pro uera pronunciari. De quo multa Maßarius in librum no-
num Plinij.

Cap. CXIX.

Cratæogonum.

CRatæogonum, siue ut alijs placet cratæonon, folijs melampyro simile est,
multis calamis ex una radice emicãtibus, multorumq́ geniculorũ, semine
mylij,

Crataeogonon.

mylij. nascitur in opacis & fruticosis, summopere acre. Traditum est quibusdã, hoc si bibat ieiuno ore, ter die post menses purgatos, tribus obulis, in cyathis aquæ duobus mulier, ante conceptum quadraginta diebus: & uir modo consimili, totidem diebus ante coitum hauriat, uirilis sexus partum futurum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κραταιόγονον.

Latine Crataeogonum, Hippocrati Polycriton: uel ut aliàs legitur Polycarpon.

Officinis Persicaria. Germanis flöch kraut.

Gallis Raßel, Curaige appellatur.

Dioscorides Crataeogonon melampyro similem folio demonstrat. Plinius spicæ tritici, Theophrastus lino pyrino, id est, lino triticeo, intelligens fortasse quod Plinius culmum siue spicam tritici. Sed suspicor melampyron in Theophrasto, unde id Dioscorides uidetur sumpsisse, legendum, cùm statim adiungat fructum tanquàm milium ferre, uimq́; genitalem roborare: nisi quis linopyron, id est, lino triticum scribendũ putet pro melãpyro, quod linũ folio satis immitetur. & re uera Gallicum uulgus chamelinum melampyrõ solet uocare, quo oleum Gallia ad lumina lucernarum exprimit. Sed ad rem ipsam accedamus. re uera omnes persicariæ notæ uidentur crataeogono suffragari, quòd ex una radice multis calamis, multorũq; geniculorum prosilit, Breuibus internodijs, fœtu quasi Milij in uuis pendente, aspero gustu, quod etiam opacis gaudeat. Ista Persicariæ maiori, quam germanicè flöch kraut. Galli curaige uocant, mihi uidentur astipulari: sed quod caput totius rei est, persicariæ folium tam simile est melampyro, ut alterum pro altero fallat. Quod ad saporem pertinet, admodum asper in aliquo persicariæ genere sentitur, in altero lenis sit. Hæc fœmina, illa mascula. Quod si quis per imprudentiam sedi confricet, rabiosos solet mouere cruciatus. Cretaeogonum Græcis creditur appellari, quod genitalem uim roboret, ita ut diu præsumptum mares figurare prodatur.

Phyllum. Cap. CXX.

PHyllum, quod eleophyllon uocatur, in saxosis nascitur. duum generum est. quod autem thelygonum appellant, uuas habet floribus oleæ similes, palli diores tamen. folijs itidem oliuæ est, caule tenui, breui, radice exili. florem album profert: semen papaueris maiusculum. Sed arrhenogonum cætera huic simile, solo fructu distat: habet enim racemosum quiddam deflorentibus oleis non dissimile. Arrhenogonon potu, masculi sexus facere partus, ut thelygonon fœminei, proditur. horum Crateuas autor est. sed huiusmodi historia tenus, mihi produxisse uisum est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Herba hodie planè incognita. Phyllon Libycum & Aethiopicum Hippocrati silphij semen est. Solet etiam pro malobathro accipi, de quo plura in lib. 1.

Testiculus. Cap. CXXI.

Orchis.

Cynosorchis.

TEsticulus, quã Græci cynosorchin uocant, folijs circa caulem mollis oleæ similibus, in terra stratis, longioribus, angustioribus, læuibus: caule dodrantali: floribus purpureis: radice bulbosa, oblonga, oliuæ modo angusta, duplici ordine: superiore, quæ plenior est: inferiore, quæ mollior ac rugosior. Eduntur radices coctæ, ut bulbi. ex quibus si maiorem edant uiri, mares generari dicũtur: si minorem fœminæ, alterum sexum. Addunt, in Thessalia mollẽ mulieres in lacte caprino bibere, ad stimulandos coitus: aridam uerò, ad inhibendos: & alterum alterius potu resolui. Nascitur in petrosis & sabuletis. Testiculus alio nomine serapias, Andrea autore, uocatur, quoniam radix ad multa utilis sit: folijs est porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum sinu inflexis: caule palmeo: floribus penè purpureis, radice testiculis simili. quæ illita tumores discutit, ulcera purgat, & serpere eadem non patitur. abolet fistulas. & illitu inflammationes lenit. aridæ radices nomas inhibent: sanantq́ue putredines, & oris ulcera cacoëthe. aluum sistunt è uino potæ. De hac, eadem quæ de testiculo canis, produntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis duorũ generum est: unus qui cynosorchis dicitur, qui folia habet circa caulẽ, & in ima eius parte per terrã strata, molli, oleæ similia, angustiora tantũ longioraq́;: siue ut Theoph. tradit, folia habet scyllacea, minora tamẽ, et minore leuore nitentia: caulẽ dodrantalẽ, in quo purpureus flos pãditur: radicẽ bulbosam, oblongã, duplicẽ, mutuo cõtactu cohærentẽ oliuæ figura, superiorẽ alterã quæ maior, uegeta et distenta est, alterã uerò inferiorem quæ minor, languida & rugosa est. Nascitur planta hæc petrosis et sabulosis locis. Germani vnser frawen trähen / Stendel kraut / Ragwurtz *dicitur.*

Alter

Alter autem, quem serapiadem uocant, & triorchin, folia habet porro similia, oblonga, latiora tantum, pinguiaq;, ex alarum cauis emicãtia & inflexa: coliculos dodrantales, & purpurascentes flores: radix est illi minimis testiculis similis. Germanicè ut prior, Gallicè du coullon de chien appellatur. est autem Latinè & Græcè sic appellata herba, à Sarapi Aegyptiorum deo, propter lasciuiã impudendam, qua is deus Canopi, ubi templum, & cultu & religione excellens habebat, colebatur, uti Strabo tradit Geographiæ lib. 17. Radix eius maior calida, & humida est, gustãtibus dulcior apparet. Minor admodum elaborata est, ad calidius sicciusq; tendit.

Satyrium. Caput CXXII.

Satyrium, Bas. fœmina.

Satyrium basilicum mas.

Satyrion of the meadowe.

Satyrium.

Sander gose

*al. multū.

SAtyrium aliqui trifolium uocant, quoniam tria fert folia, ad terram* infra-
cta, rumici aut lilio similia, minora tamen, ac rubra: caulem cubitalem, nu-
dum: florem lilij effigie, candidum: radicem bulbosam, mali magnitudine, ful-
uam, intus ut ouum candidam, gustanti dulcem, & ori non ingratam. quam in ui-
no nigro austero bibere conuenit, contra opisthotonum. utendum ea dum con-
cumbendi incessit cupiditas, siquidem ea proniores ad uenerem fieri affirmant.

Est & alterum satyrium erythronium siue erythraicon, id rubrum, semine li-
ni, maiore, duro, leui, splendente, quod fertur non secus atq; scincus, libidinem
excitare. cortice radicis gracili, rufo: intus autem album includitur: sapore dul-
ci, non ingrato ori. in montosis & apricis enascitur. Venerem, ut produnt, si om-
nino manu teneatur radix, stimulat: eoq́; magis, si bibatur in uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Satyrion duū generū est. Vnū quod à foliorū numero triphyllō, id est, trifoliū uocāt tribus plerūq;
folijs fractis uiret, rumici, lilioue similibus, minorib. tamē & rubentibus: caulē habet glabrū, cubitalē:
florē lilij figura et cādidū: radicē bulbosam, pomo similē, foris ruffo, intus cādido oui colore, gustu sua-
uē, & in cibo ori gratā, Ger. ut Orchis Stendel wurtz, & Rag wurtz dicitur. Alterū uero quod
erythron dicitur, lini semine æquale semē habet, maius tamē firmiusq;, cū leuore splendēs: radicis cor-
tex exterior tenuis & rufus, interiora uero cādida sunt, grata in cibo, & dulcia uescētibus. Nascitur
apricis montanis locis. Et utriq; horum generi sunt radices geminæ, sed priori inæquales, nam maior
semper altera: posteriori uero æquales, & sibi inuicem pares. Habent hodie & Syri herbam simili ef-
fectu Bucheidemq; nominant, & Indicum Satyrion, radice candida & dura, cōmendatiore, quo cras-
sior, rugosior, & albior fuerit, podagris utili. Græci ferè herbas omnes libidinem stimulantes satyrij
uoce cognominarunt. Non est omittendum genus hoc, quod Basilicon Græci, Officinæ Christi palmam
dicunt, folijs nigra Plumbagine maculosis, reliqua superficie cynosorchi similis. Radix subest lutea,
ac instar manus effigie
ramosa.*

Horminum satiuum.

Syluestre.

*Postremo quod ad
nominis Satyrij ratio-
nē attinet, dictum est
satyriō à Satyris dijs
syluestribus in Vene-
rem propēsis, eò quòd
primi ad libidinē con
citandum eam inuene-
rint & ostēderint. Si
ue quòd quemadmodū
ipsi natura sua in eam
uoluptatem sunt po-
tētiores, sic herba hæc
homines etiam ad ean-
dem duret, & concio-
tatiores firmioresq;
reddat.*

Horminum. Ca. CXXIII.

HOrminum
herba est,
folijs marrubio
similis, caule se-
micubitali, qua-
drangulo, circa
quem eminentiæ
filiqs similes pro-
deunt

deunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur: siquidem in syluestri rotundum, fuscumq; inuenitur: in altero, nigrum, & oblongum, cuius est usus. Ad uenerem stimulandam, cum uino bibi uolunt. purgat cum melle argemas albuginesq;. illitum ex aqua tumores discutit. eo etiam extrahũtur aculei ex corpore. idem effectus est illitæ herbæ. Syluestre magis uiribus pollet: quare unguentis, præsertim gleucino, permiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hortense ὅρμινον ἥμερον. Latinis orminum, & Geminalis

Officinis Gallitrichum. Germanis Scharlach.

Gallis oruala dicitur. Syluestre autem Græci ὅρμινον ἄγριον.

Latini & officinæ saliuam agrestem. Germani Wild salbey.

Galli Brodon, oruala, toutes bone, appellant.

Ne quempiam nomenclationis aucupium remoretur, est notãdum aliquod esse cereale horminum, de quo Theophrastus, Galenus, & item Plinius inter fruges disserũt, quod amarum nigrumq; est, nec cumino penitus absimile, dodrantali Plinio altitudine. de hac supra quædã annotauimus inter segetes.

Orminũ calidũ & siccũ mediocriter est, id quod amaritudo atq; astrictio in gustu satis monstrãt.

Recentiores easdem facultates suo Gallitricho attribuunt, quas illi ueteres ascripserunt. potißimum autem conferre ad albugines, & oculorum caliginem tradunt, ut hinc etiam colligi poßit, herbam hanc Orminon Dioscoridis esse, quamuis nõnullis legitimæ delineationi in quibusdam repugnare uidetur.

Securidaca. Caput CXXIIII.

HEdysaron, unguentarij pelecinum, id est, securidacam uocant. fruticosa est, folijs ciceris. semen rufum in siliquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur, unde nomen accepit. amarum gustu. Stomacho utile in potu. additur in antidota. cum melle ante coitus subditum, concipiendi spem adimit. Nascitur in segetibus & hordeis.

NOMINA ET EXPLICATIO

Græcè πελεκῖνος, ἡδύσαρον. Latinè Pelecinus securidaca, hedysarum.

Officinis incognita. Germanis Unkraut der linsen.

Gallis faba lupina. alijs herbum, uulgo graua, quòd (ut existimo) tritico & hordeo, cum quibus alitur, suo complexu grauis sit & molesta.

Ab una radice multis flagellis emicat, ciceris similitudine, quam & folijs æmulatur. Siliquæ corniculorum modo aduncæ curuantur, in queis flauum, pallidumq;, & amarum semen concipitur, quod ancipitis securiculæ speciem gerit &c.

Onosma. Caput CXXV.

ONosma, oblonga folia habet, ad similitudinem anchusæ, longitudine quatuor digitorum, & unius latitudine, mollia, in terra iacentia, sine caule, sine semine, sine flore. radice nititur longa, tenui, infirma, rubescẽte. gignitur in asperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnans si eam supergrediatur, abortum facere dicitur.

EXPLICATIO.

Onosma hoc tẽpore incognita, Plinio folia habet ferè ad tres digitos, in aterra iacentia, tria, ad similitudinem anchusæ incisa, sine caule, sine flore, sine semine.

Nymphæa. Caput CXXVI.

NYmphæa nascitur in paludibus & stagnãtibus aquis, folijs fabę Aegyptiæ, minoribus, & longioribus, alijs in summa aqua, alijs demersis pluribus ex radice eadem prodeuntibus: flore lilio simili, albo, & in medio crocos habente. cum defloruerit, ut rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat. nigro semine, denso & lato, lenti gustus. caulis est leuis, niger, minimè crassus, ciborio cognatus. radix nigra, scabra, clauæ similis, quæ autumno secatur. Sicca cum uino pota cœliacis, dysentericisq; auxiliatur. lienem absumit. Radix stomachi ac uesicæ doloribus illinitur. uitiligines ex aqua emẽdat. imposita cum pice, alopecijs medetur. eadem contra ueneris insomnia bibitur, siquidem ea prorsus adimit.

pota

Nymphæa lutea. Nymphæa alba.

potaassiduè aliquot diebus, genitale infirmat. Idem semen potum efficit. Nymphææ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amet. plurima inuenitur in Elide, in Anygro amne, & in Bœotiæ Aliarto. Est & altera nymphæa, cuius flos blephara dicitur, folijs antedictæ, radice alba, scabra, flore luteo, nitente, rosæ simili. Huius semen & radix contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Nascitur in Thessalia, amne Peneo.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Νυμφαῖα, μαδωνάις. *Latinè Nymphea, quædam luteo, quædam albo flore est.*

Officinis uocem Arabicam Nenuphar adhuc retinuit.

Germanis Gelb *&* weisse see blůmen / Harwurtz.

Gallis Nenufar iaulnæ & blanc. Italis turreo, uel tarteazo de aqua.

Lusitanis Gelphano dicitur.

Nymphæa, quòd aquosa amat, dicta: una est flore albo, radice nigra, & semine nigro: altera flore luteo, radice alba Vtriusq; radix & semen frigidū, siccans sine morsu, parum parum detergens, proinde alui profluuia, & dysenterias cohibent: semen immodicè profluens, siue per insomnia, siue aliter, retinent

finent ex uino nigro austero pota: in id efficacior lutea, adeò ut medeatur muliebri profluuio, ut ad tergendum alba præpollet, quæ aqua macerata alphos, pice liquida alopecias sanat. Autumno radices exciduntur: uerum facultatis florum, quibus hodie ferè solis utimur, non meminerunt ueteres.

Androsaces. Caput CXXVII.

ANdrosaces herba est amara, tenues spargens iuncos, sine folijs, folliculos in capitulis habens, in quibus semē continetur. gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copiosam hydropicis urinam ciet. idem effectus est semini poto, & herbæ decocto. podagris utiliter illinitur.

EXPLICATIO.

Plinio androsaces herba est alba, amara, sine folijs, folliculos in cirris habens, & in ijs semen. Nascitur in maritimis Histriæ, Germanis planè incognita.

Asplenum. Caput CXXVIII.

Lingua Ceruina.

Citerach.

ASplenū, aliqui scolopendrion uocāt, alij splenion, alij Hemionium: folijs est multis, scolopēdræ animali similibus, ab radice una prodeuntibus. Nascitur in parietibus, saxisq; siliceis, & opacis. nec caulem, nec florem, nec semen habet. folia filiculæ modo diuiduntur, subter flauescentia hirsutaq;, supernè uiridia. Vim hanc habēt folia in aceto feruefacta, ut per dies quadraginta pota lienem absumant. quibus etiam contritis lienem ex uino illini oportet. stranguriæ & regio morbo prodest. singultum sedat. calculos in uesica comminuit. conceptum adimere creditur, per sese aut cum muli liene appensa. Tradunt noctu, silente luna, huius rei gratia effodiendam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Asplenum idem cum Scolopendrio contendunt, Musa & Massarius in librum nonum Plinij: tamen Galenus ait, maiores lienis obstructiones uehementiora postulare remedia, capparis corticem, tamaricis radices, scolopendrion, & scillam, & eam herbam, quæ asplenos appellatur, effectum id nomine repræsentans. Vbi apertè scolpendrion ab aspleno separat, licet postea in censu simplicium aspleni uires describat, scolopendrij nō meminerit. Libro tamen methodi. 13. scolopendrion quoq; lieni cōueniri scribit, nulla mentione aspleni facta: quamquā ibi alia quoq; eius remedia attingat. Diuersas etiam herbas facere uidetur in spleneticis. lib. 9. comp. pharm. part. μυρίκης καρποῦ, βοτάνης ἀσπλήνου λεγομένης σκολοπενδρίου, ἢ ἡμιονίτιδος ἀνὰ: tamen paulò antè in Andromachi splenicis scribebat, ἡμιονίτιδος βοτάνης, ἣν οἱ μὲν ἄσπληνον, οἱ δὲ σκολόπενδρον λέγουσιν. Ex qbus colligere possis, h[...]as esse affines, non uiribus modo, sed forma & habitu, unde nominum hæc incertitudo nata sit. Quod & in Dioscoride passim obseruabis, & in Aspleno quoq;, qd' hoc capite statim ab initio ab aliquibus σκολοπένδριον, ab alijs ἡμιόνιον uocari ait, non tamen ἡμιονίτιδα dixit, quòd hæc folio sit diuersissimo, quā tamē σπλήνιον. quoq; uocari scribit. Vnde Massarius & ex Theophrasto affirmat, Hemionicū uel Hemioniū esse uulgatū nobis Ceterach: Asplenon uerò suū scolopendrion plantā esse aliam, ex foliorū & radicū pictura persuadere conatur. Quæ autem uulgo est Scolopēdria, Germanis

hirtz zung appellata. Dioscoridis est φυλλῖτις, à multis lingua ceruina iustius appellata, quàm à Gaza Scolopendrion Theophrasti, quem rectius centipedariam uertisset. Siue autem Ceterach sit Asplenon aut Scolopendrion, siue Hæmionitis dicta, quòd mulæ hac herba plurimũ delectantur, parui est momenti, quũ hæ omnes lienem diminuant, & liquant, & substantia tenui sine calore lapides etiam in uesica frangant: phyllitis cum acerba sit, diarrhæas & dysenterias pota iuua.

Hemionitis. Caput CXXIX.

HEmionitis, quam aliqui splenion uocant, folium emittit dracunculi, lunatum. radicibus cohæret multis, tenuibus nunquam flores, neq; semen, neq; caulem gignit. in petrosis nascens, austero sapore. Ea ex aceto pota lienem absumit.

Vide Annotationes nostras in caput proximè præcedens.

Anthyllis. Cap. CXXX.

ANthyllis duplex est. quædam enim lenti simillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine: radice parua, tenui. Nascitur in salsis terris, & à sole illustratis, non insulso gustu. Altera est folijs ramulisq; aiugæ similis, hirsutioribus tamẽ, breuioribus & asperioribus: flore purpureo, odoris admodũ grauis: radice cichorij Pota drachmis quatuor urinæ difficultati, renibusq; plurimum prodest. tritæ, uuluæ pituitas* emolliunt, cum rosaceo & lacte impositę. uulneribus medentur. quæ autem aiugæ similitudinem refert, præter alia, pota cum aceto mulso comitiales sanat.

** Inflãmationes.*

Chamomilla satiua.

Chamomilla uulgaris.

NOMINA ET Explicatio.

Anthyllis Dioscoridi duorũ generũ est, primũ hodie incognitum. Alterum Græcis ἀνθυλλὶς ἑτέρα.

Latinis Anthyllis altera.

Officinis Iua non muscata.

Germanica appellatione adhuc caret.

Gallis Iua non muscate dicitur.

Altera quæ chamapityos, hoc est, aiugæ similitudinem refert, Paulus in tumore pedum utitur macerata. Eam ex iuarũ genere putant esse quæ pinum non oleat, arthriticam inde dictam, quòd tumentibus articulis medeatur.

Anthemis. Cap. CXXXI.

ANnthemidis genera tria, tantùm flore distantia: rami dodrantales, fruticosi, alis multis concaui: tenuibus foliolis, paruis, numerosis: rotundis capitulis: florib. in medio aureis, forinsecus orbiculato ambitu candidis, melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum rutæ. nascitur in asperis, & iuxta semitas. colligitur uere. Vim habent radices, flores & herba excalfaciendi, extenuandiq;. potu, & insessione, pellunt menstrua, partus, urinam, calculosq;. aduersus inflationes, & ilei tormenta bibuntur. bilem suffusam expurgant. iecinorum uitia sanant. decocto earũ uesicæ fouētur. Ex

benteis menses sistunt, decem uel duodecim pota in uino austero & nigro. stomachicis & erosionibus ea esse prodest. à pueris pota, initia calculorum eximunt. Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, uuluæ strangulationibus, & matricis doloribus, quindecim numero pota, in aqua mulsa, aut uino*. Nascitur in altissimis montibus & præruptis.

*Hæc clausula, est additiua.

Pæonia mas.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè παιονία. Latinè Pæonia. Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis Beningen rosen/ Venedische rosen/ Gichtwurtz/ Pfingst rosen/ Benedicten rosen. Gallis Penoesne dicitur.

Pæoniæ maris radix lōga altheæ æmula, ea Hieronymo Trago creditur quæ hodie officinis falsò diptami radix, Germ. Weisse diptam. dicitur, cui siquidem notæ omnes quibus pæonia mas apud Dioscoridem & alios ueteres Græcos delineatur, ad amussim respōdent, quare eandem esse neminem dubitare credimus. Contra epilepsiā Peoniæ radix, & Melancholiam recens collo appendenda. Luna autem decrescente hanc legi uolunt, marem quoq; fœmina præstantiorem: leuiter astringit, subamara est, cum quadā dulcedine et acrimonia, si diutius mandas, menses ciet, obstructa hepatis & renum expurgat.

Lithospermum. Caput CXXXV.

Lithospermon à seminis duritia nomen accepit. folijs est oleæ lōgioribus, & latioribus, mollioribus: iacent humi, quæ ab radice exiliunt, ramulis surculosis, rectis, tenuibus, firmis, crassitudine acuti iunci, in quorum cacumine bifidi exortus, cauliculorum speciem exhibent. folijs longis*, inter quæ paruum semen, rotundum, erui magnitudine, duritia lapidea. Nascitur in asperis & æditis locis. Vim hanc habet, ut semine cū uino albo poto calculos frangat, pellatq; urinam.

*Paruis, aliqui.

Lithospermum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λιθόσπερμον.

Latinè lithospermum.

Officinis milium solis.

Germanis Merhirß, dicitur.

Dicitur autem ab omnibus tum officinis tum medicis hodie milium solis, quòd, ut reor, semen cādore solaris ac lucis splendore fulgeat. Superantem astrictoriam qualitatem, adeoq; exiccatoriam uim obtinet.

Phalaris. Caput CXXXVI.

Phalaris cauliculos emittit zeæ culmis similes, minutis, ac nullius usus radicibus, multos, duum palmorū, geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: semen candidum, oblōgum, milij magnitudine. Tunditur, & in aqua aut uino succus ad uesicæ cruciatus utilissimè bibitur. Semen cochlearis mensura potum, ad eadem efficax est.

EXPLICATIO.

Phalaris Germaniæ peregrina, ac nisi hortis sata, ea forma qua depinximus prouenit, thirsulos te- oues, fundens à radicib. frequentes. geniculatos, bipalmesq;. calamos similes zeæ, graciliores tamẽ, atq; dulces, folia quoq; similitudinem eius ha- bent. Semẽ amplitudine milij oblõgum. nomen apud Germanos nondũ inuenit.

Phalaris. Rubia.

Rubia. Cap. CXXXVII.

ERythrodanũ radix rubra est, qua tinguntur lanæ. u- na sponte prouenit, altera seri- tur, ut in Thebana Gallię, & Ra- uenna Italiæ. in Caria inter o- leas, ut in aruis, solo creditur. hanc nõ sine quæstu serunt: nãq; maximum ex ea sentiunt pro- uentum. asperi caules & qua- dranguli, longi, aparinæ non dissimiles, robustiores, & mul- tò prorsus maiores: folijs per interualla certa circum articu- los stellatim decussatis. Semen eius rotundum, inter initia uiri- de, mox rubrũ, postea cum ema- turuit, nigrũ: radix tenuis, lon- ga, rubra. Vrinam ciet: qua de causa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulsa itẽ ischia- dicis & resolutis. crassam, co- piosamq; urinam pellit, non- nunquam & sanguinem. biben- tes tamen quotidie lauari opor- tet, & excrementorum quæ red- duntur differentiam spectare. aduersus serpentium morsus, ramulos cum folijs uino* bibere prodest. Semen ex aceto potum, lienem absumit. Imposita radix tra- hit partus, menses, secundasq;. albæ uitiligini illita ex aceto medetur.

*Alij. Succũ ex uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

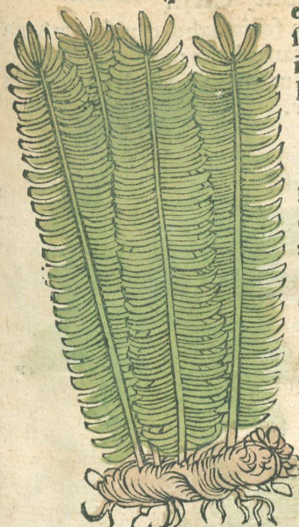
Græcè ἐρυθρόδανον. *Latinè Erythronium.* *Rubea.*
Officinis rubea tinctorum. *Germanis Ferber rött.*
Gallis garence dicitur.

Dioscoridi Rubia altera sponte prouenit, altera seritur, in primis tingendis lanis & corijs necessa- ria. Serpit humi ut gramẽ. locis umbrosis conspiciẽda. Semen eius rubrũ est, & radix rubra, altitudi- nis tantæ, ut raro tota queat effodi. Rubea satiua radice acerba, & amara, lienem et iecur expurgat, urinas crassas, multas, sæpe etiam cruentas, & menses mouet, alphos albos cum aceto terget. Cortex rubiæ recipitur in Antidoton ad lienem. Actuario.

Lonchitis. Caput CXXXVIII.

LOnchitis folia habet porri, latiora, rubentia, plurima, ad radicem circum- fracta, ueluti in terram procumbentia, pauca in caule, in quo flores, ceu ga- lericuli, hiantibus comicis personis similes, nigri, & è rictu albam exerentes ue- lut linguam, quæ ad labrum inferius spectet: semen inuolucris clausum lanceæ si- mile, triangulum, unde sibi cognomentum arrogauit. radix dauci. Nascitur in so- lentibus & asperis. Radix ex uino pota urinam ciet. Altera est lonchitis, quam aliqui

Lonchitis aspera.

aliqui asperã lonchitin dicunt. folia scolopendrij emittit, sed asperiora maioraq́; ac multò magis diuisa. Vulneribus mirum in modum prodest, in eisq́; inflammationes excitari non patitur. pota ex aceto lienem absumit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lonchitis Dioscoridi duplex est, prima habet folia porri, ut Dioscorides tradit, rubentia ad radicem, et plura quàm in caule, capitula personis comicis similia, paruam exerentibus linguam, radicibus prælongis. Nascitur in sitientibus, sæpe in aridis & petrosis inuenitur: sed nullum succurrit nomen dignum quo inscribatur. Pueri qui montibus oberrant, nigros capettos, quasi Galeros, Germanicè Schwartz kappen/ nominant. Altera lonchitis cuius picturam damus, quam asperam cognominant, Romani longnam aut colubrinã. Germani Stein faren/ Spicant/ folijs scolopendrij scabrioribus, amplioribus, diuisuris quoq; maioribus, uulneraria herba, plagisq́; inflammationes abigit, nec eas cingere uel morsu patitur, ut Dioscorides quoq; affirmat. Pota cum aceto lienem absumit. Hanc hodie quidam uerum esse scolopendrium falsò contendunt.

Althæa.

Caput CXXXIX.

Althæa, quam alij Ibiscum uocant, in syluestrium maluarum genere est, cui folia ut cyclamino, rotunda, lanugine canescunt: flore rosaceo: bicubitali caule: radice lenta, intus alba. Althęa appellatur, quòd inter primas sit utilis, & pluribus polleat remedijs. Decocta enim in uino aut aqua mulsa, & per se cùm imponitur tusa, efficax est contra uulnera: item ad strumas, parotidas, abscessus, mammarum inflammationes, fracta sedis, inflationes, neruorum rigores: siquidem discutit, & excoquit, rumpit, & ad cicatricem perducit. cocta ut dictum est, adiecto suillo adipe, aut anserino, terebinthinaue, ut malagmatis lentor fiat, facit ad uuluæ inflammationes, pręclusionesq́; in pessis subdita. decoctum eodem fungitur munere. onera uuluæ, reliquiasq́; à partu extrahit. decoctæ succus ex uino potus, succurrit urinæ difficultati, calculosorũ cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis. dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen ficcumq́; tritum, uitiligines in sole perunctas emẽdat. eodem cum oleo & aceto perũcti, à uenenatis nõ feriuntur. ualet contra dysenteriam & sanguinis reiectiones, aluiq́; profluuiũ. in posca aut uino decoctum bibitur, contra omnes uesparum, apum, similiumq́; aculeatos ictus. Folia cũ olei momento, morsibus, & igni ambustis illinuntur. Constat aquam trita radice addita, sub diuo addensari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀλθαία. Latinè althæa. Ibiscus.
Officinis Euiscus, bismalua, maluauiscus. Germanis Ybisch.
Gallis de guimauues dicitur.

Althæa siue Ebiscus est malua agrestis, folijs ut ciclaminus rotũdis, radice lenta, intus alba, subastringẽte. Partibus suis omnibus digerit, laxat, phlegmõe leuat, mitigat, coqt abscessus coctu difficiles, adipibus incocta & subacta. Radice autẽ & semine tenuiorũ est partiũ, magisq́; tũ siccat, tum terget.

Wylde mallowes

Alcea. Caput CXL.

ALcea syluestrium maluarum generi assignatur. folia habet diuisa, uerbenacæ proxima: caules treis aut quatuor, cortice cannabino uestitos: florem rosæ, paruum: radices albas, lata, quinq; aut sex, cum plurimum cubitales, quæ cum uino aut aqua potæ, dysentericis ruptisq; medentur.

Herba Vngarica.

Alcea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀλκέα. Latinè Alcea. Officinis bismalua, seu althæa syluestris, herba Simeonis. Germanis Felriß/ Lewenzan/ Hochleuchten/ Sygmars wurtz/ Simons wurtzell. *Italis herba Vngarica.*

Gallis Bimauue, ou guimauue sauuage. *Alter apud nos inuenitur in syluis, caulibus foliosis, cannabino cortice, minutis, fronde maluæ quasi circinata, & strigmentis uerbenacæ profundioribus laciniata, flore rosæ, paruo, radicibus obliquis, quinis senisue cubitalibus albis. Hic notandũ quòd ea herba quam Itali herbã Vngaricã uocant, & Manardus uerã Alceam esse putat, à nostra uulgari Alcea diuersa est, ut præcedens ipsius pictura clarè ostendit. Hæc nisi malua hortensis fuerit, nusquam eã apud nos sponte prouenientẽ uidi, sed ex Italia allatam, in hortis cultam, omnino uerã esse Alceã, & Dioscoridis delineationi proximè accedentem, arbitramur, cuius usus esse debet in medicinis.*

Cannabis. Caput CXLI.

CAnnabis satiua planta magni in uita usus ad robustissimos funes factitandos: folijs fraxini, graui odore: caulibus proceris, inanibus: semine rotundo, quod largiore cibo genituram extinguit. Succus ex ea recente, conuenienter aurium doloribus instillatur. Syluestris cannabis uirgas fert althææ similes, minores, nigriores & asperiores, cubiti altitudinem æquantes: folio satiuæ, nigriore & asperiore: flore lychnitis, subrubro: semine & radice althææ. Decocta radix, illitu inflammationes mulcet, tumores discutit, tofos articulorum dissipat. Huius cortex torquendis funibus accommodatus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κάνναβις. Latinè Cannabis. Officinis Latinum nomen seruauit.

Germa-

Canabis. Hempt

Germanis Hanff. Gallis chanure appellatur.

Canabis leguminibus aßignatur. Huius semen, ut Galenus est author, magno negotio concoquitur, stomacho & capiti aduersatur. prauos creat humores. Sunt tamen qui hoc quoq; tostum insitumque cum bellarijs, quæ secundis mensis præbentur, usurpant. Admodum excalfacit, & caput æstuoso halitu sursum misso tẽtat. Syluestris Canabis nascitur in syluis, uirgulas Alteæ fundens diuersam ab hac quuam Germ. Wilden hanff appellãt.

Anagyris. Cap. CXLII.

ANagyris, frutex est arboris insta rgrauis odore: folijs agni, uirgisq;: flore brassicæ. semen in corniculis nõ breuibus gignit, subrotundũ, firmum, uersicolori faciei, simile renibus, quod durescit uua maturescente. Tenera folio trita tumores illitu reprimũt. si partus hæreat, & secundæ mensesq; morentur, drachme pondere bibũtur in passo. sic & suspiriosis dantur, & contra capitis dolores in uino. difficulter parientib. adalligantur, ita ut à partu statim auferantur. Radicis cortex* cõcoquendis discutiẽdisque adhibetur. Semen commanducatum uomitiones uehementer ciet.

*Alij succus.

Anagyris.

Cepæa. broklymt

NOMINA ET EXPLICATIO.

Anagyris recentioribus malua terrestris, quòd humi maluæ modo iaceat dicitur, rusticis putdium lignum. Arboris instar fruticat, folijs et ramis amerinæ, fœdo odore, flore braßicæ, siliqua terete, qua semen continetur renibus simile, cum meßibus maturescens &c.

Cepæa. Cap. CXLIII.

CApæa portulacæ similis est, sed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ stillicidio, & uesicę scabie laborantibus opitulantur.

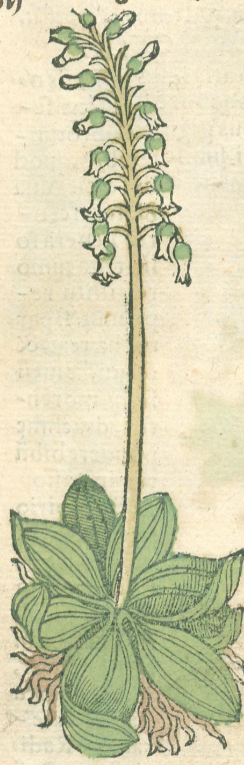
maximè id præstat, si cum decocto radicum asparagi eius quem myacanthon, hoc est corrudam uocant, bibatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Κηπαία Græcis: Latinis Cepæa quibusdam ea putatur quam Germani Bachbungen uocant, na- scitur in aquis & littoribus arenosis.

Alisma. Cap. CXLIIII.

Plantago Italica. Italian planton

Plantago aquatica. Water planton

ALisma, alij damasonion appellant. folia ei plãtaginis, nisi angustiora essent, laciniosa, conuexaque in terram: caule simpliciter tenui, cubito altiore: capitibus thyrsi: flore tenui, cãdido, pallescente: radicibus tenuibus, ut ueratri nigri, acribus, odoratis, modicè pinguibus. aquosos amat tractus. Radix, si drachma una aut altera bibatur, his cõuenit qui leporem marinum deuorarũt, aut à rubetis ranis demorsi sunt, aut opiũ hauserũt. torminibus atq; dysenteriç, p se, aut cũ pari modo seminis dauci, potui datur. Cõuulsis, & cõtra uitia uuluç prodest. Herba sistit aluũ. menstrua pellit. tumores illita mitigat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Multi hactenus pro uera Alisma plantaginem aquaticã, quæ & barba syluana, & Germa. Wasser wegrich/ dicitur. alij uero eã herbam quam Herbarij & Officinæ pastorum fistulã, Germani hirten pfeyff appellãt nobis obtrusere. Sed harũ neutra legitimæ Dioscoridis delineationi respondet, quare nos tertiam, scilicet uerã Alismã per amicũ quendã ex Italia adferri curauimus, cũ in Germania quod equidẽ sciã nõ proueniat, cuius picturã damus nomine Plãtaginis Italicæ. Hãc rectè Italianisch ẽwegrich Germanicè dixeris. folio arnoglossi est, sed angustiore, et semper in terrã demisso, caule unico, sesquipedali, in cuius fastigio uiride alabastri colũ in caulẽ cõcoloris floris dehiscit, radicibus crebris, ut ellebori nigri tenuibus, acribus, pinguibus, flore tenui in madidum pallescente: aquosos amat situs.

Onobrychis. Cap. CXLV.

ONobrychis, folia habet lentis, longiora paulò: caulem dodrantalem: florem purpureum: radicem paruam. nascitur in uliginosis & incultis. Herba suapte ui, si trita illinatur, tubercula dissipat. cum uino pota, strangurias sanat. illita ex oleo, sudores mouet.

Hæc herba quæ sit non constat.

Hypericum. Sainte Johns worte Cap. CXLVI.

HYpericũ, alij andromsęmõ, (alij coriõ, alij chamępityn*) appellant, quoniã semen odore resinam imitatur, surculaceo frutice, dodrantali, rubente, folio rutæ: flore albæ uiolæ, luteo, qui digitis tritus sanguineum succum remittit, qua ex causa androsæmon cognominatur: subhirsuta siliqua, & tereti, hordei magnitudine: semine intus nigro, resinosi odoris. gignitur in cultis & asperis. Vrinam cit. menstrua pellit appositum. tertianis, quartanisq́; cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus haustum, ischiadicis medetur. Folia cum semine illita, ambusta sanant.

*Hæc abundant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὑπέρικον. *Latinè Hippericum.*
Officinis perforata. Gallis mille pertuys.
Germanis S. Johans kraut dicitur.

Hæc herba cuius picturam damus omnino Dioscoridis delineationi respõdet, ut nemo nisi talpa cæcior Hypericum eße deinceps reclamare poßit. Siquidem surculosa est herba, dodrantalis, subrubens, folio rutæ, flore luteo, quem si digitis libeat terrere, manus profectò sanguineo succo cruentabunt. Siliqua deniq; tereste, hordei magnitudine, semine intus nigro, resinam olente. Duo itaq; in hac herba inueniuntur. quæ esse hypericum manifestè conuincunt, cruentus nẽpe floris triti succus, odorq́; seminis resinaceus.

Ascyron. Cap. CXLVII.

Sainte peturs worte

ASCyrum siue ascyroides, hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosius, maiores habens ramos, surculosiores, rubentesq́; folia tenuia: flores luteos, & fructũ resinosum, hyperico non absimilem. cuius attritu digiti ferè cruentãtur, qua de causa androsæmon uocauere. Vsus seminis ad ischiadicos. potũ hydromelitis sextario, biliosa recrementa amplissimè detrahit. sed assiduè dare oportet, donec sanitati restituantur. illinitur & ambustis efficaciter.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄσκυρον, ἢ ἀσκυροειδές.
Ascyron Latinè.
Officinæ & Galli cũ cæteris, Hypericonis speciebus cõfundunt.
Germani Harthew appellant, pulchrè ad Græcã appellationem alludentes. Græci enim à contrario, huic herbæ nomen imposuisse uidentur, σκῦρος enim illis asperitatem significat.

Hyperici species est Ascyron, magnitudine differens, maioribus ramis fruticosius, puniceo colore, rubens. Flores fert luteos, semen Hyperico simile, odore resinæ, quod cum atteritur digitos ferè cruentat.

Androsæmum. Cap. CXLVIII. Tutson

ANdrosæmon ab hyperico, ascyroq́; differt, quòd fruticet ramulis surculosis, ac tenuibus: rubentib. uirgis, & folijs rutę, triplo aut quadruplo maiorib. quę trita uinoso succo manãt. cõplureis alas habet in cacumine, utrinq; expãsas, pinnatasq́; circa quas flores pusilli, lutei: et in calyculis semẽ papaueris nigri,

insigne

Tutson

Androsæmon.

insigne lineis. huius comæ tritæ resinosum odorem reddunt. Semen tritum drachmis duabus potum, biliosa alui excrementa pellit. ischiadicis maximè medetur: sed à purgatione aquam exorbere oportet. Herba ambustis illita medetur. uulneribus sanguinem cohibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis ἀνδρόσαιμον. Latinis Androsemum.

Officinæ & Gallicum uulgus cum hypericone confundunt.

Germanis Künradt dicitur.

Dictum Androsæmon, quod aut coma, aut floribus eius tritis, hominis sanguinem referat. Differt ab Hyperico & Ascyro Androsæmon. Frutex est prætenuibus ramis, surculosis, puniceo colore rubentibus uirgis, folijs triplo quadruplouè maioribus quàm rutæ, quæ contrita sanguineum succum remittunt. Alarum caua habet plura, in summo alarum auium modo pennata expensaue, circa quas flosculi pusilli lutei. Semen in calice, nigro papaueri simile, ueluti punctis depictũ destinctumue. Coma trita resinosum odorem reddit.

Coris. Cap. CXLIX.

Coris, quod aliqui hypericon uocant, frutex est folio ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior dodrante, suauis, odoratus, acris. Potum semen menses trahit & urinas. contra phalangiorum morsus ischiadicos & opisthotonicos ex uino potum auxilio est. horroribus ex pipere, sed opisthotonicis ex oleo, aptissimè illinitur*. Radix uino decocta potaq́ꝫ, defectis opem ferre creditur. sed laborantem inter potandum quàm optimè cooperiri licet: siquidem corpus totum desudabit, ex qua re pristinam agilitatem recuperabit.

**Omnia hæc ad finem usq́ꝫ capitis à quibusdã omißa.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Plinius supradicta genera hyperici appellatione complectitur, duobus tantùm fastigijs contentus, cùm tradat aliud hypericon esse, quod alij corin uel corion appellant, folijs tamaricis, & sub ea nascitur, sed pinguioribus, et minus rubentibus, odoratum, palmo altius, suaue, leuiter aculeatum. Dioscoridi uerò Coris, quam hypericon, ut ipse tradit, quidam uocant, frutex est folio erucæ, sed minore, pinguiore ac rubente, palmum altus, sapore grato, acri, adorato. Hippocrates Corẽ hanc uocauit, ut Galenus inquit, argumento seminis quod pupillæ oculi similitudinem repræsentat: quæ sit hodie eius facies, aut quo nomine appelletur hodie, nemini cognitum.

Sunt qui Officinarum Carpobalsamum unum genus Hiperici maximum scilicet faciant, ita quatuor genera constituentes. quemadmodum & Dioscorides distinxit &c.

Aiuga, siue Chamæpitys. Cap. CL.

Aiuga herba in terra repens, in curuæ similis: folijs semperuiui minoris, multò tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos densis, odore pinus: flore tenui, luteo, uel candido: radicibus cichorij. Folia septem diebus in uino pota, regio morbo medentur: & quadraginta diebus ex hydromelite, ischiadicos sanant. dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iecinoris & renum uitijs. torminosis prosunt. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atque antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctum. ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti subacta. trita in farinam, & cum fico in pilulis sumpta, aluum emollit. excepta melle, cum æris squama & resina deijcit. apposita ex melle, uuluæ uitia extrahit. mammarum duritias discutit. uulnera glutinat. ulcera quæ serpunt, cum melle illita, cohibet. Alterum est genus aiugæ, cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incuruatis, prætenuibus, coma supradictæ: flore candido: semine nigro. hæc etiam pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula folijs exilibus albis

Chrysanthemon.

Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuscula est. hãc propriè heranthemõ uocãt. Ea cui leucathemo nomen est, itẽ quæ chrysanthemõ dicitur, uehemẽtius urinam ciunt. ægilopijs illitæ medentur. cõmanducatæ ulcerum eruptiões in ore sanãt. nõnulli in clysteribus ex oleo utuntur. teruntur in farinã, ad abigẽdos febriũ circuitus. Flores & folia recondi debent, & priuatim tusa, in pastillos digeri: radix quoq; siccari, dumq; ingruit necessitas, binæ partes herbæ dari, modo floris aut radicis pars una, modò contrà, floris partes duæ, & herbæ una, permutatim duplicato pondere, alternis diebus. bibere autem oportet in uino mulso, diluto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄνθεμις, χαμαίμηλον. *Latinis Chamæmelon, anthemis.*
officinis Camomilla. Germanis Camillen.
Gallis Camomille dicitur.

Anthemidis tria genera Dioscoridi flore tantũ distant, palmũ nõ excedentia paruisq; floribus, candidis, melinis, aut purpureis. quæ foris in orbem cãdida folia obtinet, ea est quæ à Dioscoride propriè λευκάνθεμον. *& uulgo hodie Camomilla uocatur. hæc duplex est una hortensis odoris mali maturi suauißimi hybernum frigus illæsa perferens, & ad nouũ uer ex radice repullulascẽs in hortis colitur: altera uulgaris Camomilla, palmi altitudine, surculosa cauliculis exilibus, capitellis primum uirentibus, mox luteis, in aspero, sicco, macroq; solo, & iuxta semitas atq; itinera proueniens. Quæ uerò luteis per ambitum folijs constat, ea haud dubie est, quam priuatim Dioscorides à suis floribus* χρυσάνθεμον *nominat. Germani autẽ pulchrè ad Græcã appellationem alludentes Goldt blům/ Gell Camillen/ Sthreich blůmẽ/ appellãt. Tertia species, si Hieronymo Trago rei herbariæ diligentißimo indagatori credimus, nulla alia est nisi ea quam hodie uulgus Scharten kraut appellat, & Scharten blůmen, eius historiam & delineationem uide in Commentarijs Tragi. Tenuiũ partium est anthemis, quãobrem digerẽdi, rarefaciendi, & laxandi facultatem obtinet.*

Parthenium.

Parthenium. Cap. CXXXII.

PArthenium, aliqui amaracon uocant, folijs est coriandri, tenuibus: flore per ambitũ albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Siccatum, cum aceto mulso aut sale potum, non secus atq; epithymum, & bilem & pituitam detrahit. suspiriosis prodest & melancholicis. herba sine flore à calculosis & anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctũ ad insidendũ in duritia uuluarũ, & inflãmationib. illinit sacro igni, & collectionib cũ flore.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Parthenium aliqui amaracũ uocant, folijs coriandri, tenuibus flores per ambitũ albo, intus melino, odore graui, sapore amaro, officinæ simul & herbarij hodie matricariam & febrifugam. Germani Mettram matrenã uocãt. Nascitur in sepibus & alijs permultis locis. Matricariam inde dictã putauerim, quòd mulierib. uteri causarijs. & strangulationi uuluæ oportunis suo uiro odore medeatur. Nec aliter à Galeno, Pauloq; quàm amaracus uocatur, quod & parthenion aliquibus amaracum dici testatur.

Cotula fœtida.

Celsus apud nos muralem herbā parthenion & perdicion appellari perhibet, ego de alio parthenio muralem herbā dixisse autumo, quæ nō in sepibus, sed in muris parietibusq; nascitur, ob id parietaria uulgo nominata. Hallucināntur qui cotulam uulgo dictam Partheniū esse putant, cum folium ei fœniculi, parthenio coriādri tribuatur. Sapore etiā dissident, qui in parthenio amarus est, non in cotula.

Bupthalmum. Caput CXXXIII.

BVphthalmon, quidam cachlam uocant, tenues emittit cauliculos, mollesq;: folia fœniculi: luteū florem, anthemide maiorem, oculi similitudine, unde nomen traxit. circa oppida nascitur, & in campestribus. Flores cū cerato triti, tumores duritiasq; discutiūt. Aiūt eos tam post exitum à balneis, regio morbo correptis colorē tractu tēporis reddere.

Buphthalmus.

Græce βούφθαλμος. Latinè Bupthalmus. *Officinis inusitatū. Cotula nō fœtida quibusdā. Germanis* Ku dyll/ Rinds aug/ Kue aug/ di*citur.* *Hæc herba cuius picturā damus delineationi buphthalmi adamußim responderet, si flores ut chrysanthemi lutei essent, quare intelligendum est, Dioscor. ad discū mediumue floris respexisse, qđ luteū est, nō ad ambitū, in quo folia radiata candida, ut in Chamæmelo, existūt, alioq flos à Diosc. pictura dissentire cognoscetur. flores buphthalmi acriores sunt Chamæmeli florib. ob id calidiores.*

Pæonia fœmina.

Pæonia. Cap. CXXXIIII.

PAeonia siue glycyside, Græcis aliquibus pentoboron dicitur. sunt qui idæos dactylos, radicem pæoniam uocāt. caulis altitudine sesquipedis adolescit. comitantibus multis stolonibus. Huius duo genera. mas folia iuglandis habet: in fœmina uerò smyrnij more diuiduntur. summo caule siliquas emittit, ueluti græcas nuces: in quibus, quū dehiscunt, multa granula rubra acinis punicorum similia inueniuntur, & in medio nigra, quinq; aut sex, purpurea. radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu astringens, alba: fœminæ radicibus ceu glandes circiter septē aut octo inhęrent, ut in hastula regia. Fœminis à partu non purgatis sicca radix datur. ciet menses nucis græcæ magnitudine pota. sic uētris doloribus cum uino auxiliatur. ualet contra regium morbum, & renum ac uesicæ dolores. decocta in uino aluum sistit. Rubra grana ru

benteis

Chamæpitys

albis, ſcabris: caule aſpero, candido: luteis floribus, ſemine iuxta alas. Reſipit & hæc pinum. Hæ duæ uim ſuperioris obtinent, ſed non uſq; adeo efficacem.

Camepithis o cowe cucense

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè χαμαίπιτυς.

Latinè parua pinus, Chamæpitys.

Officinis Iua arthetica.

Germanis Ye lenger ye lieber, quamuis hoc nomen huic herbæ à Fuſcho falſò attribuatur, potius ad amaram dulcem aut unam ſpeciem euſragiæ pertinens.

Galli Iue arthetices cognominant.

Chamæpitys, id eſt, pinus pumila, quòd odore & folijs eam imitatur, Aiuga Idea Scribonio dicitur, alijs Abiga, Officinis Iua, calida ſecundo gradu, ſicca tertio: amarior quàm acrior, terget, purgat, obſtructũ iecur liberat, iſtericis, iſchiadicis cum mellicrato pota ſuccurrit, menſes, urinas, ciet, uiridis uulnera magna glutinat, ulcera putreſcentia ſanat, mammarum durities diſcutit. Huius radicem uſurpat Aſclepiades ſucco tamen decocto, ſemine, puluere, idem pollet, Galenus libro octauo comp. pharma. part.

Hæc herba cuius picturam exhibemus hic nomine Chamæpityos fœminæ, uerum polium montanum eſt, cuius loco perperam ſuperius poſita fuit uera Chamæpitys.

Champitys fœmina.

Finis Libri Tertij.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MAteria Liber Quartus, Ioanne Ruellio Suesſionenſi interprete. Cum figurarum debita appoſitione, & annotationibus in ſingula capita. Per Gualtherum. H. Ryff. Argentinum. Medicum, ex doctiſs. uirorum lucubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

TRIBVS antè libris, amantiſsime Aree, tradidimus odoramenta, olea, arbores, unguenta, animalia, frumenta, olera, radices, ſuccos, herbas, ſeminaq́ue. In hoc autem quarto diſſeremus de radicibus, & eis quæ reſtant herbis.

Betonica. Cap. I.

CEſtron pſychotrophon uocitatur, quoniã fri-
gidis locis inueniatur. Latini betonicam ap-
pellant. herba eſt caulem ferens tenuem, cubiti alti-
tudine, aut maiorẽ, quadratum: folia quercus, mol-
lia, longa, in ambitu diuiſa, odorata, prope radicem
maiora. in ſummis caulibus ſemen ueluti ſatureiæ
ſpicatum ineſt. decerpta huius folia ſiccantur, plu-
rimos ad uſus. radicibus nititur, ut ueratri, tenui-
bus. quæ ex hydromelite in potu, pituitoſam uomi-
tionem euocant. Folia dari debent ruptis, conuul-
ſis, mulieribus uuluæ malo opportunis, & ad laxan-
dos uteri ſtrangulatus, denarij pondere cum hydro-
melite. tres in uini ſextario drachmæ, contra ſerpen-
tium morſus ebibuntur. Herba magna utilitate illa-
tis à ſerpente uulneribus illinitur. aduerſus etiam
uenena drachma ex uino pota cõuenit. præſumpta
ea, ſi uenenum hauriatur, nihil nocebit. urinam
ciet. aluum ſubducit. medetur comitialibus & inſa-
nis, pota ex aqua: & iecinoris. lieniſq́ue uitijs, dra-
chmæ pondere in aceto mulſo. cõcoctionem adiu-
uat, ſi quis eam fabæ magnitudine ſecundum cœnã
cum melle cocto deuorarit. modo conſimili acida
ructantibus propinatur. ſtomachicis eam mandu-
care et ſuccum deuorare proderit, ſi poſtea dilutum
uinum ſorbeatur. datur ſanguinem excreantibus,
tribus obolis, cum diluti uini egelidi cyatho: iſchi-
adicis, renum & ueſicæ doloribus, ex aqua. aquæ in-
tercutem binis drachmis ex hydromelite, ſi febrici-
tant: ſin aliter, ex mulſo. regio morbo laborantes
recreat. menſes pellit, drachmæ pondere cum ui-
no pota. aluum purgant drachmæ quatuor potæ, in
hydrormelitis decem cyathis. facit cum melle ad
tabem & purulentam excreationem. Folia ſicca tri-
taque fictili uaſe reconduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κέστρον, ψυχότροφον. Latinè Betonica.

The clove gelouer

Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Betonien/ braun betonien/ & weiß betonien. Inuenitur enim etiam floribus candidis. Gallis de la Betoesne.

Betonica seu Vetonica herba est nota, satis ab autore descripta, et quotidiani ac laudatißimi usus nostro tempore contra capitis morbos. præsertim flosculi ipsius sacharo conditi. Dicta autē est Vetonica ab inuentoribus, ut Pli. lib. 25. cap. 8. testatur, inquiens: Inueneru͂t Vetones in Hispania eam quæ Betonica dicitur in Gallia, in Italia au͂t serratula. à Græcis cestron aut psychotrophō, ante cu͂ctas laudatißima. Cestrō uerò uocata est græcis à uarietate et copia remediorū, uarijs enim & plurimis morbis accōmoda est. Psychotrophi au͂t causa ab autore satis reddita est. Betonica amariuscula, subacris, incidit, calculos renū frāgit, pulmonē, thoracē hæpar, purgat ac tergit, mēses mouet, epilepticis, acidū ructātib. ischiadicis, pota prodest, admota au͂t ulceri, omnib. bestiarū morsib. Betonicā, de qua præsenti cap. Dioscorides agit, Σαρξιφάγον græcorū esse inde patet: κέστρον ἢ ψυχρότροφον (quod locis alsiosis gaudet) ῥωμαῖοι δὲ βετονικὴν, amariuscula est, ac subacris, incidit, calculos renū rūpit, etc. lib. 7. simp. & hoc loco apud Diosc. ὧν δὲ τῶν λιθιώντων, καὶ βετονικῆς ἢ τῶν ὅσας μίγνυται, ἢ κέστρου τοῦ παρ᾽ αὐτοῖς καλτοῖς γενομένου, καλοῦσι δὲ τὴν βοτάνην ταύτην σαρξιφάγον, li. 5. sanitatis tuendæ in sene calculoso. nisi quòd hic Betonicā à cestro uidetur separare, si pura lectio, aut ἢ pro siue uel id est, accipiendū. Hac opinor causa Ruellius ætatis nostræ doctißimus medicus ex hoc 4. li. Dioscoridis caput de sarxiphago diuersum à capite de Betonica expunxit. Est aliud et Betonicæ genus ut Pli. li. 22. ca. 8. abundè docet, & in aliquibus Dioscoridis codicibus huius quoq; secūdæ Betonicæ mentio fit, hæc Betonica siue Vetonica altilis aut coronaria dicitur. Germanis Graß blůmen/ Negel blůmen/ graßneglin. Gallis grophles. oycelles. hanc tā officinæ quàm herbarij, medicíq; tunicam detractis, à Betonica duabus literis prioribus, nominant. Siquidē ut eius pictura ostendit, folijs est porraceis, oblongis, per extremū mucronatis, concoloratu cæsijs, teretibus cauliculis, sesquicubitalibus, geniculatis, coëuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium speciosißimis, cariphyllorū odoratu, sed lōgè suauißimo, quandoquidē alius cocco rutilat, alius saturata nitet purpura, alius emaculato blāditur colore, alius uersicolore uariatur cōmistu. Omnibus teres longiusculusq; calyx spectatur, orbiculo superiore dēticulatus, à quo quina senaue folia prodeu͂t, lente quidē fimbriata. Nōnulli tamen flo res frequentiore coma stipantur, geminis utrinq; emicantibus staminaceis apicib. radice promissa, simplici geniculata. Vsus eorū in coronis propè nimius. Vires habet primæ Betonicæ. Sunt qui Pauli Aeginetæ Betonicā eam herbam esse arbitrantur, quā Germani Erenpreiß, & à iura sanandi uulnera facultate, Grundtheyl appellant.

The voronyse astrologie

Colubrina.

Britannica. Cap. II.

BRitannica aut uetonica, folia habet syluestris lapathi, sed nigriora, & densiora, gustu adstringentia: radciem tenuem & breuem: caulem paruum emittit. Folijs exprimitur succus, qui igni aut sole cogitur. Vim habet adstringentem, priuatim depascentibus oris & tonsillarum ulceribus accommodatam. ualet etiam ad reliqua, quibus adstrictione est opus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Britanicam hodie Italia piata manam appellat, quidam Lapathum acutum, quod folia rumicis ha-
beat. Cæterum & longiora sunt & nigriora, carnosiora & lanuginosiora, radice nigra & uesca.
Sunt qui putant eam esse herbam quæ officinis bistorta, Germanis Nater wurtz/ Gensampffer dici
tur, cuius picturam suprà damus.

Etenim folio est rumicis, à terra cesio, superne uiridi, flore rubro, radice concolori, contorta, nigri
cante, cui eædem quæ Britannicæ uires à medicis tribuuntur, sed nihil definio.

Lysimachia.

Purpurea. Lutea.

Cap. III.

LYsimachia, quam aliqui lytrõ appellant, caules emittit cubitales altioresuè, fruticosos, tenues, prodeũtibus geniculatim folijs, tenuibus, salicis figura, gustu adstringentibus flore rufo, aut aureo. gignitur in aquosis & palustribus. foliorum succus adstringente sua ui sanguinis i eiectionem supprimit. dysentericis potui datur, aut infunditur. mensium abundantiam sistit, in pesso. sanguinis ꝓfluuio subuenit, si nares ea herba obturentur. uulnerum cruorem cohibet. acerrimum nidorem suffita reddit, qua de causa serpentes fugat, et muscas interficit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λυσιμάχιον.

Latinè Lysimachia, uel Lysimachium.

Officinis Salicaria.

Germanis Rot & gelb weyderich appellatur.

Lysimachia duo esse genera ex Dioscoride hoc loco & Plinio satis liquet. Plinij enim purpureum florem habet, hinc nos illam purpuream appellauimus. Germanicè Braun weyderich. Dioscoridis uero rufos, hoc est, aureos, ut metipse interpretatur, flores obtinet, ideoq́ luteam nominauimus. Germanicè Geel weyderich. Et hæc quidem altera magis astringit, inq́ usu medico hoc nomine eidem præferenda.

Sanguinaria, seu Polygonum. Cap. IIII.

Knot grasse

POlygonũ mas ramos habet teneros & molles, frequẽtib. geniculis cinctos, q ꝑ terrã, ut gramẽ, repũt. folia rutę, sed molliora longioraq́ semine sub folijs tur.

Hyppuris.

Polygonum. Weggraß.

turgeſcente: unde marem appellari uolunt: flos eius candidus, aut puniceus. Vis epoti ſucci eſt ſpiſſare, ac refrigerare. prodeſt cruentę excreationi, cholerę, alui fluxionibus, & urinę ſtillicidio, urinam apertè ciet, cū uino potus, contra ſerpētium morſus auxiliatur. datur in febribus per horam ante ſignificationes. fœminarum profluuia impoſitu ſiſtit. idem ſuccus purulentis auribus inſtillatur. facit eximiè ad genitalium ulcera, cum uino, adiecto melle, decoctus Stomachi feruori, ſanguinis reiectionibus, ulceribus quæ ſerpunt, ignibus ſacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus uulneribus folia illinuntur. Sanguinaria fœmina fruticat uno caule, arundini teneræ ſimili, denſis geniculis, & in ſe tubarum modo farctis. articulos in orbem cingunt apices foliolis piceæ ſimiles. radicis nullus uſus. naſcitur in riguis. Huic quoque ſpiſſandi refrigerandíque natura, ad eadem ualens, ſed inefficacior.

Polygonatum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολύγονον.

Latinè Polygonum. Sanguinaria, Seminalis.

Officinis Corrigiola & Centum nodia.

Germanis Wegdrit/weg graß/Denngraß.

Gallis de la corrigiole dicitur.

Vim adſtrictoriam quandam obtinet Polygonum, ita ſanè uincit in eo aquæum frigidum, ut uidelicet ſecundi fit ordinis medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Eſt etiam exiccatorium.

Polygonon fœminam rura Galliæ aquaticam pinum nouerunt nominare, nā que ea in humidis fruticat uno caule arundini teneri ſimili, de his geniculis in ſe tubarū modo factis, quorum torulos folia pinus in orbem cingunt, radice nullius uſus. inuenitur in riguis. Germani uocant Klein katzen wādel/& Kantten kraut.

Hinc quoq; ſpiſſandi refrigerandiq; natura ad eadem quæ ſuperior, ſed inefficacius pollens.

Polygonatum. Cap. V.

POlygonatum naſcitur in montibus, frutice cubito altiore: folijs lauri, latioribus & læuioribus, ſapore mali cotonei, aut punici, cum quadam adſtrictione. flores per ſingulos foliorum exortus promit, candidos, folijs numeroſiores, incepta à radice ſupputatione. radicem habet albam, mollem, longam, crebro geniculatam, denſam, graueolentem, digitum craſſitudine æquantem: quæ uulneribus efficaciter illinitur. quinetiam maculas in facie delet.

Vinca peruinca.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολυγόνατον. Latinè Polygonatum.

Officinis & herbarijs Sigillum Salomonis.

Germanis Weiß wurtz. Gallis Geniiculiere, quasi geniculata.

Nomen traxit, quod radix frequentibus geniculorum nodis interuallata tumet. nam caulis nullis cingitur articulis, sed enodis attollitur nullis brachiatus ramis. Galenus prior, & eo posterior Paulus, odorem cu quendã aßignant sine gustu fastidiendo, qui ne explicari quidē rectè posſit. Duo eius genera damus. Vnũ uerũ, latioribus folijs: alterũ multò angustioribus. Valerij Cordi inuentum. A folijs utriq; nomina sunt indita.

Clematis. Cap. VI.

CLematis humi serpit, læto, pinguiq́ solo prouenit. Uiticulas spargēs crassitudine iũci, exiguas: folio lauri figura & colore, multò minora. Ea cũ caulib. in uino pota, alui, pfluuia & dysenterias sedant. subdita in pesso cũ lacte & rosaceo, aut cyprino, cruciatib. uuluę medentũ. Dolores dentiũ cõmanducata finit. imposita serpentiũ morsibus, iuuamentũ pręstat. fertur etiam contra aspidũ ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur in terrenis. Est & altera clematis, quæ uiticulosum emittit ramulũ, rubescētē, lentũ: foliũ gustu admodũ acre, ac exulcerans. repit p arbores, ut smilax. Semen tritum, pituitam bilemq́ detrahit, in aqua aut hydromelite potum, folia eius illita lepras purgant. Cum lepidio conditur ad cibos.

Clematis altera.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κληματὶς δαφνοειδής. Latinè Clematis daphnoides.

Officinis Vinca peruinca.

Germanis Ingrün/Streyt/Todten violn.

Gallis du petit lyseron, peruenca dicitur.

Clematis daphnoides si quis imaginem, naturam effigiem exquisitius exploret, ea censebitur esse quæ officinis & herbarijs uinca peruinca nominatur, nãq; prælongos spargit iũcos, folia lauri colore & figura, multò minora. pingui lætoq; prouenit solo, geniculatis reptãs flagellis, gracili & in terrã sparso iunco. floribus uiolaceis. colore hyacinthino, interdũ sed rarò suppurpureo, obuia queq; uincens, unde uincæ peruincæ nomen ductũ putatur. Ea semper uiret, in modũ lineæ folijs geniculatim circũdata, topiaria herba, inopiam tamen florũ aliquando supplet. Siccitas in clematide, Paulo Aegneta teste, cæteris qualitatibus præualet, id quod gustus etiam ostēdit: gustanti enim adstrictionem quandam & amarorem habere uidetur. Adstringit autem modicè, sed fortiter amara est. Siccat itaq;, at citra mordicationem.

Altera Clematis cuius Dioscorides meminit. Græcè κληματὶς ἑτέρα. Latinè Clematis altera. Germanis Nyelen/ waldtreben. Gallis Viorna, hardea dicitur. Eius picturam hic damus.

Clematis altera mihi omnino ea uidetur cuius nomenclaturam posuimus, quòd ramorum fasces ea peinde quasi uinculo ligantes distringant nãq; uiticulis prælongis asperisq; cernitur et lignosis, rimoso cortice, folijs hortensi solani longioribus ac latioribus, flore muscoso et capillaceo, fructu exiguis, uuis simili, post maturitatē rubescente, acinis ferè punici mali, quadamtenus rotundis &c.

Polemonia. Cap. VII.

POLEMONIAM alij philæteriam, Cappadoces

Behen albugen. Behen rubrum.

padoces chiliodynamin appelllant, ramis exilibus, utrinque pinnatis, folijs paulò quàm rutæ maioribus, ac lõgioribus, calaminthæ aut sanguinariæ proximis, quibus in summis uelut corymbi dependent, nigro semine: radice cubitali, albicante radiculæ simili: nascitur in montosis & asperis. Bibitur in uino radix contra serpentes et dysenteriam, & ex aqua, aduersus urinæ difficultatem, & coxendicum cruciatus. datur ex aceto drachmæ pondere lienosis. eadem scorpionis plagæ alligatur. Tradunt, eum qui radicem gestauerit, à scorpione non feriri: eumq; si ictus sit, nihil molesti passurum. dentium dolorem mansa mitigat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολεμώνιον *Latinè Polemonia, uel polemonium herba.*

Officinis Behen album.

Germanis Dauben kropff *(sed à fumaria diuersa)* Lidweych/widerstoß/splyßpettel.

Sabaudi clacq; uocant.

Polemoniam à certamine regum inuentionis appellant, radix eius alba oblonga, flos albus folliculo inclusus, folia polygoni multò maiora. huius radice hodie in officinis frequẽtißimus usus, nã hanc antidotis cõfectionibusq; suis miscent. Loco Behen Arabũ, quod Serapioni duplex, albũ & rubrum, magnitudine radicis cariotæ, calida, humida, odora, semen augens: ex Armenia defertur. Eius loco ego, si id solum possunt, Eringij radicem substituerem potius, quàm hãc polemonij radicem. Alterum been rubrũ Serapioni dictum.

Symphytum petreum.

Symphytum, siue alus. Cap. VIII.

SYmphyton petræon, id est alus, nascitur in petris, ramis tenuibus, paruis, origano similibus: capitulis thymi: surculosum totum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens: longa radice, subrusa, digitali crassitudine. Decoctũ in aqua mulsa & potum pulmonis uitia purgat. sanguinem reijcientibus, & renum malis, ex aqua datur. ad dysenteriam, rubraq; fœminarum profluuia, in uino decoctum: ad conuulsa uerò & rupta, ex aceto mulso bibitur. quin & commanducatum sitim sedat. faucibus asperis subuenit. uulnera recentia enterocelasq; cõglutinat, & illitu cohibet. carnes autem cum symphyto decoctæ coalescũt. Est & alterum symphyton, quod aliqui pecton uocant: id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, crassum, leuẽ, angulosum, ut sonchi inanem, circa quem breui interuacante spacio, folia exeunt angusta, linguæ bubulæ proxima, oblonga, hirsuta: caule secũdum angulos quosdam striato: folijs tenuibus ex alarũ sinu prodeuntibus, in quibus flores lutei* & circa caulẽ uelut herbasci semina emicant. tam caulis quàm folia, aspera lanugine horrent, tactuq; pruritũ cõcitant. radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, uiscosæ: quarũ est usus. Tritæ & potæ cruentis excreationibus, ruptisq; proficiũt. recentia uulnera illitæ cõglutinant. carnes quoq; si concoquantur, cogunt additę, inflammationibus prȩsertim sedis, cum senecionis folijs, utiliter illinuntur.

**Alij addunt rutaceis similes, præterrem.*

Symphytum maius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci Σύμφυτον πετραῖον.

Latinè Symphytum petreum.

Officinis Prunella.

Germanis Prunellen *dicitur.*

Vulnerariam herbam esse euidentissimũ est, quare etiãsi non uerum Symphytũ petreum fuerit, tamen illi uiribus omnino simile. Succum eius cum aceto & rosaceo mixtum, uehementes capitis dolores sedare recentiores uno cõsensu tradunt, si tẽpora ex eo inungantur. Aphthas & oris ulcera, faciumq; uitia succus eiusdem sanat.

Symphytum alterum. Græcis Σύμφυτον ἕτερον.

Officinis consolida maior.

Germanis Schwartz wurtz / Wallwurtz. Schmerwurtz/Beynwell.

Sunt qui in Gallia oreylle dasne, idest, asini auriculam uocant. Apud nos Symphytum frequentius flore subrubro, uel leuiter purpurascente, aut candido quàm luteo Symphytum conspicitur: quamuis & melino nonnunquam inueniatur, hoc, ut reor, facit soli diuersitas.

Modicè ordine scilicet secundo, calfacit, exiccat & contrahit.

Holostium.

Holostium. Cap. IX.

Holostion quadrantalis herbula est, humi repens: folijs uiticulisq́; coronopo aut gramini proximis, gustu adstringentibus: radice alba, prætenui usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. nascitur in collibus terrenis. Vsus eius ad rupta, in uino potæ. nam & carnes coguntur, decoctionibus addita.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sine duricia herba est holostreon ex aduerso appellata, sicut fel dulce, tenuis usq; in capillamenti specie, longitudine quatuor digitorum ceu gramen, folijs angustis, astringens gustu: nascitur in collibus terrenis. hodie prorsus incognita.

Scabiosa. Scabiouse Stœbe. Cap. X.

Stœbe uulgaris est noticiæ. cuius semen & folia stringunt, quapropter decoctum dysentericis infunditur. auribus quoq; purulentis instillatur. illita folia oculis ab ictu cruentis prosunt. erumpentis sanguinis impetus cohibent.

Scabiouse

NOMINA ET EXPLICATIO.

Stœbe herba quæ apud nos nascitur, fruticosa est, calida, acris, adoratum quippam resipiens, ad uini conseruationem ne acescat, aptissima, si calor huius dolijs admotæ ignis calore excitatus, uina crudiora percoxerit.

Stœbe, quæ & Phleos dicitur, spinam habet in folio & caule Plinio lib. 21. cap. 15. lib. autem 22. cap. 11. omnia ex hoc Dioscoridis capite mutuatur, quod astringat folijs & semine, ob id hæmorrhagiæ, dysenteriæ, oculis cruentatis, auribus purulentis conueniat, quæ uires Galeni Scœbæ acri & calidæ non conueniunt, neutra tamen harum nostra est Scabiosa uulgo & officinis dicta (cuius picturam damus) quod scabiei sanandæ sit idonea.

Folio est erucæ cùm adoleuit hirsuto, aculeis tamen non horrente, flore ceruleo, quæ pulmoni purgando & hepati confert, et carbunculum recens admota horis tribus perrumpit.

Psoram autem Aetij non esse nostrã Scabiosam hinc apparet, quòd huius ustæ fumo arborum erucæ non moriantur, imo non moueri eas magis quàm stipularum fumo expertum se scribit Syluius, quam tamen facultatem Aetius Psoræ tribuit.

Clymenum. Cap. XI.

Crowsoppe

Clymenum caulem fert fabæ, quadratum: folia plantaginis, folliculis supra caulem in sese inflexis, ut in polyporum cirris. Probatissimum est è montibus. E frutice toto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis reiectiones in potu efficax est. cœliacos, rubraq́; fœminarum profluuia, refrigerando infrenat. sanguinem naribus erumpentem supprimit. Trita folia, aut siliquæ recentibus uulneribus impositæ, ea ad cicatricem perducunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Clymenon Ruellius eam esse arbitratur, quam officinæ & herbarij partim cypriam, partim saponalem, argumento, quòd elota pinguitudinem quandam in aqua saponis modo remittat. Vulgus Gallorum Dustege appellat, non ignotam ijs è uulgo qui uetustis ulceribus medentur, extremam oram leuissime fimbriatam, folliculis suprà caulem in sese inflexis, ut in iride, & crebro irretientibus inuicem polyporum cirris &c.

Periclymenum. Cap. XII.

PEriclymenon, simplex fruticat, ex interuallis parua folia habens ipsum amplectentia, subcandida, hȩderacea. inter folia surculi exeunt, in quibus baccæ, hȩderæ similes: flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, & quasi in folium procumbens: semen durum, & quod difficile euellatur: radice rotunda, crassa. nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se adminiculis propter assidẽtibus. Semen eius postquam maturuit collectũ, & in umbra siccatum, si drachmæ pondere detur in uino quadragenis diebus, lienem absumit. lassitudinem discutit. sed urinã ciet statim à sexto die cruentam. orthopnϹæ & singultui prodest. partum accelerat. Folia sunt eisdem uiribus prædita. que tricenis septenis diebus epota, sterilitatem facere produntur. perunctis ex oleo, febrium algores abigunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Περικλύμενον. *Latinè Periclymenum.* *Officinis Caprifolium, mater sylua, licet confundatur hoc nomen à multis.* *Germanis* Gilgen confort, *multis corruptæ uocatur,* Zeunling/Speck lilgen/Waldtlilgen. *Gallis Viniboscum dicitur.*

Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se adminiculis quibuscunq;, enimuero ea amplexi caulis frutex est, ramulis lignosis, rufis, geminis per interualla, umbilicatis folijs, à terra cæsijs, supernè herbosis, mollibus, baccis syluestris myrti, uel quod idem est, rusci, in cacumine duobus folijs tunicato, ita ut difficulter eruatur, radice crassa.

Porriclymeni fructus & folia subamara, tandẽ acria, adeo ualenter calfaciunt, & incidunt, ut multò usu cruentas urinas educant, lienosos, ægrè spirantes, ex oleo admota iuuat. Vides quàm fœdè labantur, qui Lycium ueterum ex hoc fructu repræsentant. Nunc flore ferè utimur, et ex eo uel flore ligustri aqua capitello destillata, ad oris & faucium aphtas & nomas colluendas.

Tribulus marinus.

Tribulus. Cap. XIII.

TRibuli genus unum terrestre, folijs ad effigiem portulacæ, tenuioribus uiticulis, in terra stratis. spinis secundum folia rigidis, præduris. iuxta amnes & rudera nascitur. Est & alterum genus, aquis familiare, quod in fluminibus natum comam exerit, aculeos condens: folijs latis, & pediculo lõgo: caule parte summa quàm ima crassiori. capillamenta quædam indidem exorta spicantur. semen durum, ab altero non abhorrens. Vterq; refrigerantis & inspissantis est naturæ: ideo inflãmationes omneis cataplasmate adiuuat. ulcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonsillasq; persanat. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Semen

dum

dum recens bibitur, calculosis iuuamentum affert. Drachma terrestris tribuli pota, illitaue, ictos à uipera recreat, contra uenena cum uino aptissimè bibitur. decoctum eius sparsum pulices necat. Thraces qui ad Strymona amnem habitant, uirenti tribulo equos saginant, & è dulci semine & esculento panem quo uescuntur faciunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Terrestri tribulo ut Dioscorides tradit, folia sunt portulacæ, tenuiora, et rami iacētes in terra exigui, iuxta quos spinæ difficiles, prædura. Germani Wegdorn appellant, secundum fluuios & in ruderibus prouenit.

Alterum genus Aquaticum, Græcè Τρίβολος ἔνυδρος. Officinis tribulus marinus. Germanis, Wasser nüßle. Gallis Macors dicitur.

Hoc genus uulgus nostram satis nouit, quod sit apud nos palustribus & residibus aquis familiare, siquidem cubitorum quinum & amplius in uado consurgit, ulmeo super aquas extante folio, longo pediculo, capitulis sub aqua mersis, caule per summa crassiori, inferne graciliori, qui capillamentis quibusdam spicaceis fruticat, semine atro, duro, nucis ferè magnitudine, retusis aculeis aliquot cincto, cuius nucleo accolæ non secus atq; castaneis uescuntur &c.

Ex hoc etiam in farinam molito per inopiam annonæ, fiunt panes, ob id Ferrariensem castaneam Galliam Padanam audio uocare. Terrestre quibusdam esse uidetur quod uulgus Wegdorn, officinæ calcatrippam uocant, quod cacumen ueluti muricibus muniat, & spinarum aculeis insigniter armetur, ramis humi procumbentibus, siliqua spinarum uallo muricata, in qua semen rotundum, nigrum, rudera, septa uillarum obsidens &c.

Limonium. Cap. XIIII.

Limonium folia habet betæ, tenuiora &* longiora, decem, sæpe plura: caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, seminibus rubris scatentem, quæ gustata adstringunt. Semen tritum, & ex uino acetabuli mensura epotum, dysentericis cœliacisq; prodest. rubra fœminarum profluuia sistit. Nascitur in pratis & palustribus.

**Μικρότερα non μακρότερα, legendum fortè ex Plinij lib. 20. cap. 8.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Λιμώνιον.
Latinè Limonium.
Officinis pyrola. winter-green
Germanis Wintergrün dicitur, & Waldtmangolt.

In umbrosis & syluestribus locis prouenit, folia & semen gustu uehementer astringunt, ita ut in tertio ordine siccitatis illud recte recentiores collocent qui eius decocto ad interna & externa uulnera potandum utiliter præbent.

Semen acetabuli mensura dysentericis prodest, hæ uires à Limonij uiribus nō discrepant, adstringit enim et uulneraria herba est, ut Lymonium, pyrola: floribus & folijs quoq; huic omnino similis, quare citra ullum discrimen Pyrolam cuius picturam damus Dioscoridis esse Lymonium asseuerare licet.

Lagopus. Cap. XV.

Lagopus herba sistit aluum in uino pota: aut in febri, ex aqua. eadem inguini alligatur, in inflammatione. Nascitur in segetibus.

NOMINA

Hare foote

Lagopus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λαγώπους, λαγώπυρος.
Latinè pes Leporis, Lagopus, Leporina herba, Lagopyros Hypocrati. Officinis inusitata.
Germanus Katzen kle/Hasen pfötlin.
Gallis Lherbe de la trinite, ou pied de lieure dicitur.

A nullo, quod sciam, Lagopus describitur. Herba autem quam pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirsutos, folia loto Trifoliæ quæ in pratis gignitur similia, semen in paniculis muscosis lanuginosisq; leporino pedi simulibus admodum, adstringentis gustus, exiccandi uim obtinet. Galeno teste.

Medium. Cap. XVI.

Medion in saxis & opacis nascitur. folia habet iridis: caulem tricubitalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum: semine cnici, minuto. radicem dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Quæ trita in farinam, & ex melle decocta, rubros menses fœminarum sistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen in uino potum, menstrua pellit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Medion Plinio folia habet iridis satiuæ, caulem tripedalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum, minuto semine ad imaginē cnici radicem semipedalē. Exemplaria sunt in quibus ei folia iridis reddūtur. Verum cùm Plinius iridis fronde scripsit, cū satiuæ adiecerit, non de iride quam nemo satiuam legit esse, sed de seride putatur intellexisse, cuius constat duo esse genera, satiuum & syluestre. Nam authore Theophrasto, iris nullum desiderat. Medium hac tempestate plane incognitum est.

Epimedium. Cap. XVII.

Epimedium, caulis est non magnus, hederæ folijs, denis atq; duodenis, neque florem, neq; fructum ferens: radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. nascitur in humidis. folia cum oleo trita, imposito cataplasmate, mammas increscere non sinunt. Radix conceptum adimit. Folia trita quinis drachmis, post menstruas purgationes quinq; diebus in uino pota præstant mulieribus ne concipiant.

Forsan idem Epimetron Theophrasti fuerit, hodie incognitum est.

~~The burret flange~~

Gladen ~~w~~ the purple flowre.

Gladiolus. Cap. XVIII.

Xiphion, alij Phasganon, alij machæronion, Romani gladiolum uocant. Nomen inde accepit, quòd folium gladij præbeat speciem. iridi simile erat, nisi minus & angustius uideretur, & gladij modo mucronatum, neruosumq;. in caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant: rotundo semine: radicibus geminis, una, bulborum modo, super alteram insidente: quarum inferior gracilis est, superna uberior. nascitur in aruis. Superior cum thure illita, admisto uino, spicula & aculeos è corpore extrahit. panos cum lolij farina & hydromelite discutit: qua de re huiusmodi emplastris inseri solet. menses imposita trahit. superiori radice ex uino pota, uenerem stimulari, & inferiore sumpta sterilescere tradunt. superiorum quoq; utiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ξίφυον. Latinè & officinis Gladiolus. Germanis Klein blae Schwertel. Gallis Glais ou glaitel dicitur.

Folia Xiphyo ut Theophrastus scribit lata, ad ensis effigiem exeunt, unde nomen herbæ inditum. Scolopendræ in eam herbam frequentes conueniunt, mirumq; in modum gaudent huius consuetudine frui. Floret cum uiola nigra, hodie nullius usus.

Sparganium. Cap. XIX.

Sparganium, aliqui Xiphidion uocant. folia habet gladioli, sed arctiora, & in terram magis procumbentia. in summo caule u[illegible]uti pilulæ prominent, in quibus semen. Contra serpentis uenena, radix cum uino datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui cotulam fœtidam sparganium esse arbitrantur, sed errant, sparganium enim adhuc incognitum.

Xyris. Cap. XX.

Xyris, folia habet iridis, latiora, & in turbinem mucronata: quorum medio caulis erumpit crassus, cubitalis, ex quo siliquæ triangulares dependent, in quibus purpureus flos, in medio puniceus: semen in folliculis, simile fabis, rotundum, rubrum, acre: radix longa, geniculata, rufa. Contra capitis uulnera, fractaq; efficax est, aculeos & spicula omnia citra molestiam extrahit, adiecta floris æris tertia parte, & radicis centaurij ac mellis quinta. tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex passo bibitur, ad conuulsa, rupta, coxendicum dolores, strangurias & alui profluuia. Semen tribus obolis potum, urinam uehementius impellit: & cum aceto, lienem absumit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ξυρίς. Latinè Xyris. Officinis spatula fœtida. Germanis Wandtleuß kraut dicitur.

A necandis cimicibus appellant, circa sepes & dumeta nascitur, Itali & frequens, nusquam tamen in Germania, nisi sata, prouenit, uehementer acrem qualitatem obtinet, adeò ut gustata, fauces quasi urere uideatur: proinde calidum & siccum admodum esse constat.

Anchusa. Cap. XXI.

Anchusa, quæ alio nomine calyx, aut onoclia appellatur, folia habet lactucę, in acumen fastigiata, hirsuta, aspera, nigra, multa, quoquo uersum humi sparsa, spinis horrida: radici crassitudo digitalis. quæ æstate prouenit. manus inficit sanguineo colore. læto solo nascitur. Radix adstringit, ad ambusta & uetera ulcera, ex oleo & cera efficax est. igni sacro cum polenta medetur, lepris & uitiligini bus illinitur ex aceto. partus extrahit, uuluæ indita. eius decoctum renum uitijs, lieni, & bile suffusis datur: & si febris sit, ex aqua mulsa. Sistunt aluum folia in uino pota. Radice pigmentarij utuntur ad unguentorum spissamenta. Est & altera, quam aliqui alcibiadion, aut onochiles appellarunt. hæc à priore distat, quòd minora habeat folia, sed simili modo aspera: ramulos exiles: florem purpureum in puniceum uergentem: radices rubras, oblongas, quæ messibus sanguineum succum fundunt. in sabulosis nascitur. uis ei folijsq; inest, quæ contra uirus cum reliquorum serpentium, tum maximè uiperarum, auxilietur, siue cibo, siue potu, siue alligatu. nam si quisquam mandens, in serpentis os inspuat, eum necabit.

Est &

Houndes tonge

Lycopsis.

*Alij cardamomo.

Est et alia huic haud dissimilis, semine puniceo, minore. Cuius semen manducatum, si in serpentis fauces inspuatur, eam interficiet. radix acetabuli mensura cum hyssopo & nasturtio *pota, latas uentris tineas excutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀγχουσα. Latinè Anchusa. Officinis buglossa rubea. Germanis Rodt Ochsenzung. Gallis Orchanette dicitur.

Mulieribus non ignota, quæ colorem faciei natiuum fuco mentiuntur, quæq; uernaculum genarum pallorem, genitiuasq; uultus maculas hoc infectu occulunt: rectè malas eleganti commendat purpurisso.

Nam hæc caulem habet erectum, folia lactucæ, in acumen exeuntia, hirsuta, aspera, nigrantia, copiosa quoquo uersum humi sparsa: spinis horrida: radicem puniceam, digitali craßitudine, per æstatem manus inficientem sanguineo colore, læto solo prouenit. Sunt & aliæ anchusæ species, sed hodie incognitæ.

Lycopsis. Cap. XXII.

Lycopsis, quæ à nonnullis anchusa uocatur, folijs lactucæ longioribus, asperioribus, latioribusq;, crassis, ad radicis caput recidentibus: caule longo, recto, scabro, hirsutis adnatis multis, cubitalib. flore paruo, purpureo: radice rubra, & adstringente. nascitur in campestribus. Cum oleo radix illita uulneribus medetur: & cum farina hordeacea, ignibus sacris. sudores peruncta mouet, adiecto oleo.

EXPLICATIO.

Multi Lycopsin hanc esse putãt. nec ab re, quã uulgus herbariorum appellat lingnam canis, Germani, Linde Hundtszung / nam longioribus quàm lactuca folijs, crassis, sub hirsutis, ad radicis caput tẽdentibus, caule longo, scabro. recto, cubitalib. adnatis, flore paruo, purpureo, semine in lappacijs umbilicis rufo & exili, radice rubra.

Echion domesticum.

Syluestre.

Cheuesse rede buglosse

Echium. Cap. XXIII.

Echion folia habet prælonga, hirsuta, aliquantum tenuia, anchusæ proxima, minora tamẽ, subrubra, & pĩguia, spinulis tenuib. horridula: cauliculos exiles, numerosos: minutaq; utroq; latere folia, expansa, pinnataq;, nigra, in summo

summo caule minuscula: flores secundum folia purpureos, in quibus semina capi ti uiperarum similia insunt. radix nigricat, digito tenuior, quę non percussis mo do à serpentibus ex uino prodest, sed eos qui antea biberint, feriri non patitur. fo lia & semen idem præstant munus. lumborum dolores sedat. in uino aut sorbitio ne sumpta, lac extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἔχιον. Latinis Echium. Officinis buglossa uulgaris. Germanis gemein Ochsenzung. Gallis buglosse sauuage dicitur.

Hac officinæ ferè omnes pro uera ueterum Buglossa utuntur. planè relicto echij nomine, non tamen sine graui errore, ut peramplius in capite de echio, & uera buglossa.

Ocimastrum. Cap. XXIIII.

Ocimoides, Latini ocimastrum uocãt, folia fert ocimi, & ramos dodrantales, hirsutos, siliquas hyoscyamo similes, semine, ut gith, nigro prægnantes. Vim habet semen in uino potum, qua uiperarum cæterarumq́; serpentium morsibus medeatur. datur ischiadicis cum melle, uino, myrrha, & pipere. Radice nititur tenui & superuacua.

ffelon bane

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ocimoides, quod & ocimastrum: uulgo iacia alba, & popularia quod pecillorum similitudinem pericarpia gerunt, ex Ruelli sententia. Mihi enim certas ob coniecturas esse uidetur ocimoides herba, quam hodie multi been rubrum uocant, ob floris colorem, quamuis & albus inueniatur: non autem loquor de radice, quam falsò sic uocant, ab Arabum descriptione longe diuersum. Sed erinon quoq; ocimoides aliqui uocant, de quo in capite sequenti plura.

Erinus. Cap. XXV.

ERinus nascitur apud fontes & fluuios, folijs ocimi, sed minoribus, parte superna diuisis, quinis, senisue, dodrantalibus surculis: flore candido: semine nigro, & acerbo. folia & caules lacteo succo turgent. Semen drachmis duabus in quatuor mellis cyathis oblitum, oculorum fluxiones cohibet. Succus cum sulphure* & nitro instillatus, aurium dolores sedat.

*Addunt quidam uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

A recentioribus herbarijs herba lactis appellatur, à quibusdam lacteris, & militaris, alijs ocimum aquatile, trientalibus ramulis, quinis senisue folijs ocimo longioribus, parte superna diuisis, albo flore, semine atro, pusillo, acri, duro. Herba succo manat lactis, tum colore, tum dulcedine, unde lactariæ nomen apud uulgus inualuit, Secus fontes & fluuios inuenitur.

Gramen. Cap. XXVI.

Gramen parnasi.

GRamẽ geniculatis serpit ramulis, à quibus crebrò radices spargit dulces, articulis præcinctas. folia dura, &, ut arundinis paruæ, lata, in exilitatem fastigiantur, eaq́; iumenta & boues pascunt. Trita radix illitu uulnera conglutinat. decoctum eius in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. calculosa etiam uesicæ excrementa comminuit. Est et arundinaceum gramen, priore multò maius, quod iumẽta necare traditur, præsertim in Babylone: idq́; iuxta uias nasci. tur. Quod in Parnaso monte

Spere grasse quytche

gignitur, densius fruticat: folijs hæderaceis: flore odorato, candido: semine paruo, non inutili: radicibus quinis aut senis, digitali crassitudine, candidis, mollibus, & admodum dulcibus. Succus si in uino cum melle pari, & myrrhæ dimidio decoquatur, adijcianturq; piperis & thuris tertiæ portiones, probatissimum erit oculorum medicamentum. id in ærea pyxide reconditur. Decoctum radicis, idem quod herba præstat. Semen uehementius urinam impellit, aluum uomitionesq; sistit. Natum in Cilicia gramen, quod incolæ cinnam appellant, boues inflammat, *si eo uirenti sæpe pascantur.

*Alias sagi-nas suæ op-plet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gramen pecori esculentum radice est modice frigida & sicca, parum mordaci, substantiæ tenuitatem exiguam sortita, qua calculos potu interdum frangit. Germanè Rech graß / Junckern gräßle. Quod uero in Parnaso gignitur, ea forte est herba quam Germanicè unifolium appellamus.

Sideritis. Cap. XXVII.

herbe roberte

Sideritis tertia.

Selfe heale

Klein Bathengel weible.

Sideritim aliqui heracleam uocant. folia habet marrubij, sed longiora, satis ad frondẽ quercus aut saluiæ accedentia, minora tamen, & aspera. caules ædit quadratos, palmum sæpe excedentes, non iniucundi gustus, aliquantũq; substringentis. in quibus per insterstitia orbiculatæ uertebræ, uti n marrubio, spectantur, & semen in eis nigrum. nascitur in petrosis. Illita folia, suapte ui, uulnera sine inflammationis periculo iungunt. Altera Sideritis binum cubitorum, ramulis exilibus: folio filicis, numeroso, utrinq; per oras diuiso: pediculo longo, prodeũtibus è summo alarum sinu surculis, longis, tenuibus: capitulo in cacumine orbiculato, aspero, in quo semen continetur, quàm betæ rotundius aliquanto, ac durius. Huius uis, foliorumq;, ad uulnera præcipua est. Sideritin aliam esse tradunt, quam Crateuas heracleam uocat, in macerijs & uineis nascentem, folijs corini, à radice numerosis: dodrantalib. cauliculis, læuibus, teneris, in rubore candicantibus: flore purpureo, paruo gustantia maro & lento. Huius ea uis est, ut quamuis recenti uulneri imposita, sanguinem supprimat.

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sideritis prima Latinis, Græcis Σιδηρῖτις dicitur: magna officinarum pars, hac herba pro chamæpity uera utitur, non sine errore, cùm satis ex forma ipsius delineationi collata constet, non esse chamæpityn. Germanis Glidkraut *appellatur. Sideritis uerò nominata, quòd glutinandis uulneribus apta, præcipuum in bello habeat usum. Alterius Sideritidis historiam ac nomenclaturam quære lib. 3. cap. de Geranijs. Tertia sideritis Heraclea, dicta à Fuchsio falsò Chamedrys uera fœmina, Germanis* klein Bathengel werble/ *dicitur.*

Sideritis habet quandam abstergendi facultatem, id quod amaritudo eius satis indicat: & pauculam adstrictionem. Plurima tamen eius pars humida est & mediocriter frigida: phlegmonam sedat, & glutinandi uim obtinet.

Achillea. Cap. XXVIII.

Achillea, quibusdam Achillea sideritis, dodrantales aut maiores gerit scapos, fusorum effigie, quasi minutulis folijs circumdatos, crebris in latere foliorum sectionibus, coriandri similitudine, sub* fuluo colore, odore multo, non insuaui, medicato & glutinoso. umbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus. prouenit læto solo. Trita coma sanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tuetur, erumpentem sanguinem inhibet, & cruenta uuluæ profluuia, in uellere. decocto quoque insident fœminæ fluxione uuluæ laborantes. ad dysenteriam bibitur.

*Alij huc addunt, amaris.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ἀχίλλειος.
Latinè Achillea.
Officinis Millefolium maius.
Germanis groß Garben kraut/ Gerwel/ Schaffripp.
Gallis Millefeulle grande dicitur.

Millefolium hactenus Achilleæ appellationem apud multos etiam eruditos retinuit, cuius delineationi tamen ad singula respondere non uidetur, quare haud immeritò quidam arbitrantur Achilleæ speciem esse eam herbam quam Germani S. Barbaren kraut/ *Galli uerò carpentariam appellant, nam huius etiam usus glutinandis uulneribus prope nimius.*

Rubus. Cap. XXIX.

Rubus, notitiæ uulgaris. Vim habet siccandi & adstringendi: capillum tingit. Ramorum decoctum potu aluum sistit, & fœminarum profluuia. presteris morsui accommodatissimum. gingiuas firmat. Oris uitijs folia commanducata medentur. cohibent ulcera quæ serpunt. ulceribus in capite manantibus, oculisque procidentibus remedio sunt. condylomatis & hæmorrhoidibus folia illinuntur. cardiacis, & stomachi doloribus, trita conuenienter imponuntur. caules cum folijs tunduntur, exprimiturque succus, mox sole cogitur, singulari remedio contra omnia quæ modo dicta sunt. Mori in rubo nascentis quàm optimè maturi succus, ad oris medicamenta conuenit. sistitur aluus præmaturi cibo, necnon flore in uino poto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Βάτος. *Latinè Rubus, frutex spinosus. Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis* ein Bromber staud. *Gallis Ronce dicitur.*

Rubi, seu Sentis, Græcè βάτου genera Theophrasto tria sunt: magnus seu rectus, humilis & medius. Batus magnus seu rectus est Dioscoridis & Galeni κυνόσβατος, fructu oblongo, per maturitatem rubente, cytino simili, in quo ceu lanæ flocci arteriam si deuorentur infestant, hunc Germani Heckrosen on geruch / Galli Englantier sans odeur appellant: huic folijs, fructu, rosa similis est cynosrhoda, Germanis wolriechend Heckrosen / nam ipsa planta quoq; in differentiam alterius odorifera, Gallis Englantier de bon odeur appellatur, Huius generis Rosa omnis, nisi quod ferè gerit folia florum magis multiplicia & maiora, arte opinor adiuta: sed Cynosbatos spinis hamatis horridior, rectior, et altior assurgit, odore caret, quem Cynosrhoda tota habet præstantissimum, ut supra diximus, Rosa uerò frutex flore solo est adorato, nunc albo, nunc rubeo, nunc amborum medio (Germani Leibfarb / Galli Incarnat appellant) nunc etiam moschato, qui Germanis Rosen von Damasco / Gallis uerò Roses de Damasc appellatur. Χαμαίβατος autem, id est, humilis rubus, Dioscoridi hoc loco & Galeno absolutè tantum βάτος dicitur, folijs multo maioribus quàm Cynosbati, bicoloribus, per nodos ternis, sarmētis longissimis & firmissimis, qua parte terram attingunt, radicem iterum facientibus, flore albo, tenui, racemoso. Cui succedunt mora grandia, racemosa, multis granis coagmentata, per maturitatem nigerrima, βάτινα Galeno dicta. Germanis Bromberen / media deniq; est βάτος ἰδαῖος de quo plura capite proximè sequenti.

Rubus Idæus.

Cap. XXX.

IDæus rubus appellatus est, quoniam passim in Ida prouenìat. Est autem longè tenerior priore, ac minoribus spinis horrens. quanquam & sine spinis inueniatur. insuper eadem præstat quę supradictus. Cęterum flos cum melle oculorum collectionibus commodissimè illinitur. ignem sacrum extinguit, stomachicisq; ex aqua bibendus datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè βάτος ἰδαία. Latinè Rubus Idæus. Officinis inusitata. Germanis Hindberen. Gallis Framboiser dicitur.

Helxine maius.

βάτος ἰδαία Dioscoridis longa tenerior est rubo, qui simpliciter βάτος dicitur, ac minoribus spinis horrens, quàmq; & sine spinis inueniatur: frequens is est in syluis, folia habet chamæbati, sed paulo minora, rectus ferè surgit, ad duo aut tria cubita, scapo gracili & infirmo, & minimum spinoso, flore simili, & fructu, sed minore, & granis quinq; aut sex coagmentato, & per maturitatē rubro aut nigerrimo, sed in cœruleum inclinante ob aërium quoddam tectorium, nigris uuis & prunis, & alijs multis fructibus in nasci solita: astringunt, siccant, refrigerant omnia rubi genera maius & minus. Ad rubum Idæum docti hodie reducunt hortensem (cuius picturam damus) rubi recti, breuis, parum spinosi speciē, quā Germanicè suprà diximus Hintberen appellari, folijs bicolorib. fructu dū maturuit olfactu & gustatu iucūdissimo, fragri rubri (est enim etiā albū) æmulo: quē fructum herba trifolia et bicolor fert acrem, præsertim semine.

Helxine minus.

Helxine. Cap. XXXI.

HElxine cognomento cissampelos, folijs est hederæ, minoribus: ramulis exilibus, quibus complectitur quodcunq; contigerit adminiculum. nascitur in sepibus, uinetis, & segetib. foliorum succus potu deijcit aluum.

NO-

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ελξίνη κισσάμπελος. Latinè Helixx, cissampelos. Officinis uolubilis. Germanis Winden & Zaunglocken. dici.

Hic nota, etiam multos doctos uiros eam herbam quæ officinis peritaria dicitur, cum hac, cuius picturam damus, non sine graui errore, confundere.

Elatine.

Elatine. Cap. XXXII.

Gromde yve

Elatine folia habet helxinæ minora, rotundiora, pilosa: dodrantalibus ramulis, quinis senisue, à radice foliosis, gustu adstringentibus, nascitur in segetibus & cultis. Oculorum fluxionibus & inflammationibus auxiliatur, folijs cum polenta tritis & impositis. Eadem cocta sorbitionis usu dysenteriam sistit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ελατίνη.
Latinè Elatine.
Officinis falso hædera terrestris.
Germanis Grundtreben.
Gallis Raue sauuage dicitur.

Officinæ omnes hactenus hac herba pro terrestri hædera usi sunt, omnibus reclamantibus notis, sed qui hanc cum legitima Elatine descriptione contulerit, facile iudicabit eandem esse.

Agrimonia.

Egremonye

Eupatorium. Cap. XXXIII.

Eupatorium fruticosa herba est, unicum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenuem, hirsutum, cubitalem, interdum ampliorem: folijs per interualla quinquefolij, aut cannabis magis similibus, quinque partitò aut amplius diuisis, nigricantibus, per ambitum serratis, semen medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectans, quod siccatum uestibus inhæret. Contrita huius folia, & cum suillo adipe imposita, ulceribus quæ ægrè cicatricem trahunt, medentur herba aut semen in uino potum, dysenteria, iecinoris uitijs, & serpentium ictibus liberat. Nec desunt qui aberrantes, argemonem hanc appellarint, cùm tamen longè alia sit, uti exposuimus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Ευπατώριον. Latinè Eupatorium. Officinis Agrimonia. Germanis Agrimonien. Gallis Aigremoine dicitur.

Eupatorium uel Hepatorium, uel Hepatitis, omnino agrimonia uulgaris uidetur Dioscoridis, hoc Eupatorium cum Serapionis Agrimonia, & Mesuæ Eupatorio conferenti.

Corruptum uero nomen ex Argemone apparet, quam falsò Eupatorium quidam (ut Dioscorides quoque testatur) putarunt: incidit, terget, tenuium est partium sine manifesto calore, subastringit, iecoris ob id obstructiones aperit, ipsumq; roborat, unde & nomen inuenit: uel cum Cicerone ab Eupatore rege: hanc etiam Pentaphyllum uocari, quòd folio sit quinq; partito, scribit Gal. lib. 5. comp. ph. partic. Eupatorij nunc folia nunc radicem Actuarius miscet.

Cinkfoile

Quinquefolium. Cap. XXXIIII.

Pentaphyllon.

tormentill

Heptaphyllon.

Qvinquefolium ramulos fert surculaceos, tenues, dodrãtales, in quibus semen. folia menthæ, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata: florem ex luteo pallescẽtem, auri æmulum. & nascitur in riguis, & aquarijs ductibus. subrubram habet radicem, oblongam, ueratro nigro crassiorem. Plurimis pollet remedijs eius radices decoctæ ad tertias, si in ore contineatur, dentium dolores sedat. putrida oris ulcera, collutione sistit, arteriæ scabritias, gargarizatu læuigat. cõtra alui profluuia, & dysenterias auxiliatur, item articulorum coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in aceto, & illita, serpentia ulcera cohibet. strumas, tumores, duritias, abscessus & collectiones discutit. ignes sacros, reduuias, condylomata, psorasq; sanat. Teneræ radicis succus, contra iecinoris, pulmonumq; uitia prodest. item aduersum uenena. Cum hydromelite autem, uel diluto uino, & piperis exiguo, bibuntur folia, contra febrium circuitus, in quartana quidem, quaternum ramulorum: in tertiana uerò, ternum: in quotidiana, unius. ea quoq; folia, tricenis pota diebus, comitialibus prosunt. foliorum succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrimè regio morbo medetur. illita cum melle & sale, tam uulneribus quàm fistulis remedio sunt, enterocelicis auxilium præstant. Quinquefolium sanguinis profluuia & potu & illitu sistit. ad expiationes, castimonias, & incantamenta inciditur.

NOMINA

NOMINA ET EXPLICATIO.

Phœnix.

Græcè πεντάφυλλον. Latinè quinq; folium.
Officinis genuinum nomen seruauit. Germanis Fünffinger kraut.
Gallis quinte feule dicitur.

Pentaphylli radix siccat ordine tertio, sine morsu, t. nuinũ est partium, nimium acris, & calida. Tormentilla quæ Germanis Tormentill/& blütwurtz. *Gallis Tormẽtille dicitur, putatur Leoniceno, Manardo, Ruellio, quæ nunc quinq; folia, nunc septem folia, his & mihi sæpe uisa est: uti & uulgare quinq; folium etiam septemfolium frequenter est: uti & Eupatorium de quo suprà, quod etiam pentaphyllon Galeno dicitur, lib. 5. comp. ph. part. Hæc radix in theriacen recipitur. & nostra Tormentilla uenenis & pesti resistere experientia multa est certißimum ut si non sit eadem, eius loco usupari poßit.*

Phœnix. Cap. XXXV.

PHœnix folia habet hordei, sed breuiora, & angustiora, spicam lolio similem: calamos digitorum senum, radici aduolutos: septenas octonasue spicas. In aruis tectisq́ recenter illitis nascitur, harum uirium compos, ut in uino austero pota, alui profluuium, & emanantem uulua sanguinem sistat, urinæ impetus infrenet. Sunt qui ad alligatam in puniceo uellere & suspensam, sanguinem supprimere prodant.

Wilde darnell
a certeine grasse
or benett like to
darnell

NOMINA ET EXPLICATIO.

Est herba Phœnicea Plinio appellata à Græcis, à Latinis hordeum murinum, Auena sterilis à multis hodie dicitur, Germanis Taub korn, *quandoquidem ea sterilis anena, folia habet hordei, sed breuiora & angustiora, spincam lolio similem, culmos digitorum senum radici in orbem obuolutos, septenas octonàsue spicas in subactis coctisq; recenter illitis inuenitur.*

Idæa radix. Cap. XXXVI

IDææ radici folia sunt ea quę rusco. adhęrent his ueluti exigui pampini, in quibus flos. radix spissandi naturam habet, his conueniens quibus adstrictione opus est pota, citam aluum, mensesq́, & omnem abundantiam sanguinis sistit.

Græcè Ἰδαία ῥίζα. Latinè Idæa radix, uel Idæa herba, folijs rusci, acerba gustu, misceri solita luctantium in palestra ad ea quæ repercutere tantũ oporteat, ut Paulus Aegi. scribit hodie planè incognita.

Rhodia radix.

Rhodia radix. Cap. XXXVII.

GIgnitur Rhodia radix in Macedonia, costo similis, lęuior, inęquabilis. quæ cõtrita, rosas redolet. utilissima capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cum rosacei momento imponatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Fuchsius in herbario suo hanc facit, quam Germani radicẽ uocant rosarum. Rosewurtz. *ab odore rosarum, quem spirat præsertim uiridis, & cum eruitur.*

Recẽtior suauius olet. Ex Austria & Pannonia ad nos adfertur uirens, & uegeta diutißime seruatur. Inæqualis est, cortice albescente, sapore acerbo, ut bistorta, acorus uulgaris, & ben rubeum Saplasiariorum. quibus omnibus ut sapore, ita ferè crassamento etiam & colore ruso omnibus comparari potest. Folia sunt portulacæ quodammodo, aut telephij, in mucronem exeuntia, sumen crenata, caules ab una radice plures exeunt.

Cæterum ex illo nouo repertarum insularum orbe, Liburnicarum remigatu, lustrato, delatum nuper ad nos lignum crasso cortice et hiulco multis tuberibus & nodis inæquale, ponderis eximij, ita ut immersum aquis pessum eat, nec sed ns rursum emergat, tanta pollet grauitate, buxiq; colorem, crassitudinem & duritiam imitatur, hoc tritũ uel in scobem derasum rosas odoris suauitate prouocat, quin potius de paritate certans, uincit iucunditate. Hoc rosaceum lignum appellamus, cùm barbarum regionis nomen audire non potuerimus.

Equisetum. Cap. XXXVIII

Horse tayle or holywater sprinkle

EQuisetum in riguis & scrobibus nascitur. cauliculi prodeunt inanes, geniculati, in se fracti, rubescentes scabri, & iũcea circa eos folia, crebra, exilia. in sublime equisetum attollitur uicinos arborum caudices scandens, obuolutumq; dependet, comis multis, nigris, ut equorũ cauda. radix lignosa, dura. Vis herbæ spissare: quare sanguinem naribus erumpentem succus ipse sistit. prodest dysentericis in uino potus, urinam cit. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis folijs, & illitis. Radix cum sua herba tussim, orthopnœam, ruptaq; adiuuat. Folijs in aqua potis, dissectiones uesicæ & intestinorum, enterocelæq; in unum coalescere, cogiq; feruntur. Alterum equisetum caulis est rectus, cubitalis, aut maior, inanis, comis per interualla breuioribu, scandidioribus, & mollioribus. Id cum acetotritum uulneribus remedio est, eademq; fungitur facultate.

*Addiditia sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἵππουρις. Latinè Equisetum.

Officinæ uerbum uerbo reddentes, cauda equina.

Germanis Schaffthew/Katzen wadel.

Gallis Queue decheual, ou prela dicitur.

Quæ hic à Dioscoride pingitur, uulgo Schaffthew dicitur propriè, nõ ignota materiarijs fabris, qui ligneam pectinũ & aliorum minutorum operum ruditatem huius herbæ scabritia in nitorem expoliunt. Nanq; ea in sublime scandit, & uicinos arborum fruticumq; caudices improbo cirrorum reptatu complectitur, proxima quæq; uinciens. ab ramisq; dependens instar equinæ caudæ, calamis geniculatis pyxidatim cornutibus, capillamento potius quàm folijs articulato, iuncea cuspide. in riguis & fossis inuenitur. Alterum hyppiuris uel equiseti genus, quod equisitum cognominant Germani Katzen wadel. recto caule, æquali, cubitum excedente, uacuo, grauiorioribus per interualla & candidioribus comis mollioribusq; assurgit. Faciunt & aliam Græci Hyppurim grauioribus & mollioribus comis, inuenitur hæc in pratis, nec ferè frequẽtius occurrit inuisa fœnisecis: hanc polygonij fœminã esse, ut suprà ostendimus, multi arbitrantur.

Coccum infectorium. Cap. XXXIX.

Grayne

COccum quo infectores utuntur, frutex est surculosus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quę electa congeruntur. Optimum gignitur in Galatia & Armenia, deinde Asia et Cilicia. ultimum ex omnibus Hispanicum. Vis huic spissandi, uulneribus neruisq; præcisis, conuenienter ex aceto tritum illinitur. Nascitur quoq; in Cicilia, è quercubus, cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & coccum uocitant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κόκκος βαφική. Latinè Coccus Baphica.

Officinis Grana tinctorum & Kermes & Albermes cum Mauris.

Germanis Scharlach ber. Gallis Vermillon dicitur.

Coccus baphica, uel coccum baphicum, bacula est asparragi æmula, folijs innata fruticis aquifoliæ ilicis. Theoph. Pli. astringens. amara. siccat

siccat sine morsu, ob id ad uulnera magna etiam neruorum congruit, roborat partes siue his qualitatibus manifestis, siue tiam (ut quibusdam placet lotus substantiæ familiaritate, quam dicunt habere cum corde præcipuam.

Tragocerum.

Tragium. Cap. XL.

TRagium nascitur in creta tantum insula, lentisco semine, folio et ramis simile, singulis tamen minoribus. succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Semen, folia, lachrymaq; illitu spicula è corpore eijciunt. omnia quoq; corpori impacta uocãt. pota strãguriæ medentur calculos uesicæ frangunt. menses trahunt. modus in sumptione est, drachma una. Fama est syluestres capras sagittis cõfossas, eius herbæ pabulo spicula excutere. Est et alterum tragiũ, quod tragoceros aliqui uocant folia scolopendrij habet, et radicem syluestris raphani, tenuem, cãdidam, quã crudam uel coctã esse dysentericis prodest, folia autumno hirci uirus olent. exinde sibi tragi nomen adoptauit. *Prouenit in montibus & præcipitijs.

*Addititia clausula.

NOMINA AT EXPLICATIO.

Plinio Iunipero similis, & semine & folio, et ramis, hodie utpote quam sola Creta insula gignit, paßim incognita. Alterum tragium quod tragocerum aliqui uocant Dioscoride teste, huic nonnulla consentirent quæ uulgo bursa pastoris, Germanicè Teschel kraut/ uel Seckel kraut appellatur, quod & folia ferè scolopendrij ferat, radicem syluestri raphano non dißimilem, candidam, qua in dysenterijs salubriter utuntur, nisi natales reclamarent, nanq; hæc nascitur propter uias & in parietinis, illa montibus & præcipitijs. hæc in folliculis in exiguæ uulgæ similitudinem compreßis, turbinata cordis effigie, semen gerit minutum, quod non temerè fuisset prætermissum à Dioscoride. dijudicent peritiores.

Tragum. Cap. XLI.

EST etiam herba tragos, quam aliqui scorpion aut taganon uocant, maximè in maritimis nascens, palmum alta, aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine folijs, pusillis circa ramos acinis, rufis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, gustu multũ adstringente. Racemorum acini decem ex uino poti, cœliacis, & fœminis fluxione uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur à plerisq;, & in pastillos digesti asseruant, quibus utuntur cũ opus est.

Tragum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Τράγος.

Latinè Tragos.

Officinis uermicularis.

Germanis Katzen treuble. *Fuchsio falsò* Klein haußwurtz/ weible.

Tragus herba nascitur in muris & petris, macerijsq; uinearum & parietibus prouenit. Maio & Iunio mensibus, pallidis seu candidis floribus. Desiccat modicè, uehementer autem refrigerat, ideo ad Erisipilata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

Iuncus. Cap. XLII.

IVnci duo genera, unum læuis nominati, alterũ acuti, qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiã duo assignantur genera, unũ sterile, reliquum fert semẽ nigrũ, rotundũ, et crassiore cõstat calamo, carnosioreq;.

Tertius

The randell russhe. *Scirpus.* The rede *Iunci palustris genera.*

*Euripici.

Tertius est iuncus qui uocatur oloschœnos, prioribus carnosior, asperiorq́ꝫ, is similem supradicto fructum in cacumine parit. Semen utriusq́ꝫ tostum, ex diluto uino potum, sistit aluum, & rubra fœminarum profluuia. urinam cit, capitisq́ꝫ dolores facit. Quæ proxima sunt radici folia tenera, conuenienter illinuntur aduersus phalãgiorum morsus. Aethiopici* iunci semine somnus allicitur. sed modus inpotione seruandus est, ne sopor fiat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σχοῖνος. *Latinè Iuncus. Officinis latinum nomen seruauit. Germanis* Bintzen. *Gallis Ionc dicitur.*

Tria genera iũci apud nos inueniũtur, unus in aquis, craßitudine et magnitudine, fungosaq́ꝫ medulla insignis, Latinis mariscus, Græcis holoschœnos dicitur. hic ut mollißimus, ita ad uitilia præfertur. Alter acutus à nostris, Græcis oxyschœnos nominatur, sterilis idem. & mas, qui regenerat se quotannis, cacumine in terrã defixo, ex quo cepitia radix denuo pullulat. Tertius melancranis, quasi atriceps dicitur, fructum gerit uuarum cohærentium modo, in quibus cuspidatum semen clauditur. hoc nubilius uliginosis occurrit frequentius. uidetur autem palustris iũcus idem cum scirpo esse. Nec in fruticum, inquit Plinius, nec in ueprium cauliũmue, neq́ꝫ in herbarũ aliòue ullo quàm suo genere numerentur iure, læui ac enodi stilo in exile cacumen fastigiato, fungosa medulla, qua ad lucernarum utuntur lumen, ut plãta tota ad operiendas tegetes, neq́ꝫ non contextus nattarum, quallorum, aliorũue tilium nexus.

lyuer worte

Lichen. Cap. XLIII.

Lichen qui saxis est familiaris, aliquibus bryon appellatur. asperginosis petris adhæret, ut muscus. Is illitus sanguinis profluuia sistit, inflammationes arcet,

longworte

Pulmonaria.

nes arcet, impetigini medetur. iuuat regio morbo correptos, cum melle illitus. oris & linguæ defluxiones inhibet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λειχλώωδα.

Latinis Lichen, & bryon.

Officinis Hepatica. quamuis id cōmune cū alijs quibusdam nomen habeat.

Germanis Leber kraut / Stein odder brunn leberkraut.

Gallis Hepatique, pourcorean dicitur.

Lichen nomen inuenit ab eo, cui peculiariter medetur, impetiginis morbo: aut etiam ut puto à re ipsa nomen ducit. quoniam saxa quibus hæret linguæ modo lambat: hodie omnibus tum officinis tum herbarijs hepatica dicitur, quòd iocinerum fibris similis conspiciatur. Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utramq; uerò reficcantem habet. Abstergentem quidem atq; exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore. Est & aliud genus hodierni temporis Medicis & herbarijs pulmonaria, Germanis uero Lungen kraut *appellata, in quercu arbore ac saxosis locis prouemēs. Folia mollia habet, inuicem incumbentia leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut pustulis quibusdam notata, atq; hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia, unde etiam pulmonariam dictam esse conijcimus. admodum adstringit et desiccat, quamobrem uulnera recentia glutinat, potißimum autem pulmonis &c.*

Paronychia. Lunaria Italica.

Paronychia. Cap. XLIIII.

PAronychia exiguus frutex, in petris nascens, peplo similis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita paronychijs atq; duritijs, remedio est.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Paronychiam esse conijcio eam cuius picturam damus, quam Itali lunariam à noctu lucentibus folijs uocāt, herbam odoratam, in montium saxis nascentem, folijs poplij radice hirsuta.

Chrysocome. Cap. XLV.

CHrysocome palmi altitudine fruticat, coma specie corymborū, hyssopo simili, radice hirsuta, ueratri nigri modo, tenui, cyperum æquante: gustu non iniucundo, ex austero dulci. in petrosis opacisq; nascitur. Radix excalfacit, & adstringit, his conueniens, quos iecur aut pulmonis inflammatio malè habet. contra purgationes uuluæ, decocta cum hydromelite assumitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chrysocome alijs chrysanthemon, et amarantū chrysitis Plinio. Latinam non habet appellationem. Palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis in petrosis opacisq; emicat. Proximè ad eam accedit quam herbarij nostri pulegium montanum uocitant, siquidem ea herba palmi altitudine consurgit, comantibus hyssopi forma corymbis. radice hirsuta, ueratri nigri modo tenui, cyperi magnitudine, gustu non iniucundo ex austero dulci, in petrosis opacisq; emicat.

Chrysogonum.

Chrisogonum.

Chrysogonum. Cap. XLXI.

CHrysogonum dense fruticat, quernis folijs: flore coronarij uerbasci. radix ut rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra. Quæ trita cum aceto, atq; imposita, muris araneí morsibus auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè χυσογονον. Latinè Chrysogonum.

Officinis Chariophyllata & herba benedicta.

Germani Benedicten wurtzel appellant.

Radix eius luto & sordibus elota siccatur & imbre aceti respersa arcas & uestes iucundo commendat odore. Decoctum huius sumitur ad perficiendas concoctiones, sedandosq; coli dolores. Radix eius pectoris laterisq; dolores & cruditates iucundo sapore discutit. Manuscriptus herbarius facultatem habere dissoluendi, digerendi, & obstructiones tollendi scribit. Fomentum idem ex uino decoctiones eius menses ciere. Contra uenena tritam cum uino sumptam ualere. Concoctionem præterea roborare, dolorem uentriculi & intestinorum à frigiditate aut flatibus ortum decoctam in uino sanare ait. Mirificè etiam ad interna uulnera huius herbæ decoctum confert. Externa uerò ex ea collui debent.

Elichrysum. Cap. XLVII.

ELichryson quidam chrysanthemon, nonnulli & id amaranton uocant, quo deorum simulacra coronāt: ramulū habet candidum, uirentem, rectum, firmum: folia intercedētibus spacijs angusta, abrotano similia: comam aureæ lucis, in orbem, umbella rotunda ueluti siccis corymbis dependentibus: radice tenui. nascitur in asperis, & torrentium alueis. Contra serpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ stillicidia, ruptaq;, coma è uino pota opitulatur. ciet menses. Sanguinem concretum uētris ac uesicæ absumit, pota cum mulso. ieiunis, trium obulorum pondere, sistit destillationes, data in uino albo diluto. uestibus inseritur, ut eas ab erodentiū iniurijs tueatur.

Elichryson.

NOMINA ET EXPLICATIO

Ελίχρυσον Dioscoridi, Galeno & Paulo Amarantus, officinis & imperitis Stichas citrina, uelut ipsi loquuntur, sticados citrinū. Germanis Rheinblümen / mattenblümen. Helichryson uerò dictū, quòd ad solis repercussum comantibus in orbem florum folijs, fulgorem auri præ se ferat. Alter (duplex enim Amarantus est) purpureus qui hodie flos amoris, et Germāis blümle von der lieb / Floramor & Samet Kölble dicitur, quibusdam etiam Tausent schön. Amarantus autem dici cœperunt duo hæc genera, quòd flores eorum nunquam marcescunt. Recentiores purpureum amarantum uehementer siccare tradunt, ideoq; cum uino sumptum maximè uerò semen, alui fluxiones sistere scribunt. Lutei floribus in uino decoctis, ad lumbricos educendos utuntur, & ad pediculos enecandos in lixiuio coctis.

Amarantus purpureus.

Chrysanthemum. Corne gowlde

Cap. XVIII.

Corne gowlde

CHrysanthemō aut caltha, nō nullis buphthalmos. herba est tenera, fruticosa, leues proferēs caules, & multifida folia: flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitātes, unde buphthalmi nomē traxit. propter oppida nascitur. cuius caules oleris uice manduntur. flores cum cerato triti, steatomata discutere produntur. regio morbo correptis, colorē breui reddunt, si sequente lōgo balnei usu, post exitum ebibātur.

EXPLICATIO.

Græcè χρυσάνθεμον. Latinè Chrysanthemum. Officinis incognitum.

Germanis Schmaltzblům à pinguedine, quæ contrito digitis flosculo apparet et Dratt blům & Dotter blům nominatur. Chrysanthemum à flosculis auri splendorē & colorem præ se ferentibus, dictum est. nascitur propè urbes, in pratis humidis, & alijs locis aquosis. Calidum est siccum.

Verbenaca.

ffloware gentill

wat verveyne

ffloware gentle

Ageratum. Cap. XLIX.

AGeraton fruticosa herba est, palmari longitudine assurgens, simplex, humilis, origano maximè similis. umbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, elichryso minor. Nomen ei inditū est, quoniā diutissimè flos in sua coloris specie conseruetur. Vis decocti feruens. huius ustæ nidor urinam cit, & uuluæ duritias emollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sunt qui Ageratum arbitrantur eam esse herbam, quam suprà capite de Heliochriso descripsimus, & amaranthum luteum appellauimus peritioribus iudicandum relinquo cui delineationi propius accedat.

Verbenaca. Cap. L.

PEristereon, siue uerbenaca nascitur in aquosis. Nomen ex eo duxisse uidetur, quod columbę circa hāc perquàm libenter uersari soleant. dodrantis altitudine & interdum amplius adolescit. folia è caule prodeunt incisa & subalbida. ea singulari ramo, radiceq; sola consta-

re sępius

*Verere. *reprimut &c. ad herbă referenda.

re sæpius inuenitur. Folia cum suillo adipe recenti, aut rosaceo imposita, uulua rum dolores finire putantur. ignem sacrum illita ex aceto reprimunt* putrida ul cera cohibent. uulnera glutinant. ueteraq; ex melle, ad cicatricem perducunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè περιστερεὼν ὕπτιος. Latinè Verbenaca recta.

Officinis Verbena simpliciter. Germanis Eisen kraut/eisen hart.

Gallis Veruaine appellatur.

Verbenaca recta, id est, περιστερεὼν ὁ ὀρθὸς, præsertim uiridis et recens, sed enim sicca, cum radici bus oleo incocta, perfusaq; capiti, dolorem eius omnem diuturnum à frigore, aut crassis humoribus omnium maximè digerit, & caput roborat.

Gal.li.2.cōp. ph.part.

Sacra herba. Comyn verveyne Cap. LI.

SAcra herba, quæ & peristereon nominatur, ramulos emittit cubitales, aut maiusculos, angulosos, in quibus ex interuallis folia quercus, sed minora angustioraq;, eisdem diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cæsio. radix lōga, tenuis, flores purpurei, graciles. Folia cū radice in uino pota, illitaue, aduersus serpentes pollent. eadē drachmæ pondere cum thuris obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus, ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. ueteres tumores & inflammationes mitigant. sordida ulcera purgant. Tota in uino decocta, tonsillarum crustas abrumpit. oris nomas gargarizatu cohibet. Aiunt, si aqua spargatur triclinium, quā madue rit, lætiores conuictus fieri. Datur potandū in tertianis febrib. tertium à terra geniculū, cum folijs circundantibus: quartanis, quartū. Sacram uocant herbam, quoniā multum ad amuleta, expiationesq; commendetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἱεροβοτάνη. Latinè Verbenaca supina, siue herba sacra.

Officinis consolida media. Germanis Gülden gunsel/Consolen. Gallis Console dicitur.

Caulem habet quadrangulum, lanuginosum, ex quo per interualla folia bina ex singulis geniculis in extremitatibus laciniata quernis similia, sed minora, angustioraq;, colore cæsio, à medio caulis ad fastigium usq; ex singulis foliorum alis flores sex aut septem in purpureo cærulei exeunt. Radix illi subest lignosa, quæ multas à se exiguas radices capillamentorum instar per terram latè serpentes propagat. Gustu astringit, & amara est, ut calidam et siccam esse nemo dubitare possit. Vulnera, ut recentiores tradunt, glutinat. Sanguinis grumos ex casu, uel contusionbus coactos in corpore dissicit et dissoluit. Præsens remedium est aphthis, & ulceribus in ore serpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum eos dissipat. Vsus etiam eius ad intertrigines, ulcera pudendorum, & intestinorum exulcerationes prodest.

Astragalus. Cap. LII.

*Phæneus.

AStragalus, paruus à terra frutex, folijs & ramis ciceri similis: flore purpureo, paruo: radice rotunda, raphani modo grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringētes. nascitur in uentosis, opacis, & in niualibus, eo Memphis* Arcadiæ scatet. Aluum sistit radix in uino pota. urinā mouet. uetustis ulceribus, sicca efficaciter inspargitur. sanguinem supprimit, ægrè propter duritiam, tunditur.

Astragalus qui à Dioscoride describitur, frequens est in Gallia, rura cicer montanum uel rusticum cicer, corū uerò idioma Cices sauuages, ou cices de montaigne nominant, fruticē folio & ramis ciceri similē, flore purpureo, paruo, tereti radice, raphani modo grādi, quæ uelut adnatas habet appendices, prædura, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Inuenitur in petrosis, & locis uento proflatis: cicerculā esse diceres, nisi radix lēta subesset, Germ. Erd nozen/alij Christian wurtz appellāt.

Hyacinthus.

Hyacinthus. Cap. LII.

Medius.

Minor.

Maior.

HYacinthus folia habet bulbi: dodrãtatem caulẽ, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris: comã procumbẽtem, florũ purpureorum plenam, incuruam: radicem bulbaceam. quę, ut creditur, pueris cum uino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur erumpere. sistit aluum. pota urinam impelllit. phalangiorũ morsibus auxiliatur. Semen adstringentius est, theriacis expetitum, regium morbum emendat, cum uino potum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὑάκινθος. *Latinè* Hyacinthus, *& ut quidã uolunt, uacciniũ. Officinis incognitus. Germanis* Grosse bloe mertzen blůmlin. *Gallis uacietum dicitur.*

Duplices sunt Hyacinthi, *albi & cœrulei, ut ex hoc Columellæ carmine colligi potest. Necnon uel niueos uel cœruleos hyacinthos. albos uerò non intelligas prorsus candidos, sed eos potius qui, si cũ cæteris cœruleis cõferas, pallescere uidẽtur, quemadmodũ pictura affabrè tibi demonstrat. Sunt qui ad ætatẽ hanc differentiã coloris referre uolunt, quorũ ego sententiam ueriorẽ esse existimo. cũ enim adolescunt, pallescere incipiunt. Cœruleum aũt* Hyacinthum *nostra triplicẽ producit, maiorem scilicet, minorẽ, & medium: in illo enim maiores ac patentiores, in hoc autem minores et quasi orbiculati sunt flores, ut ex eorũ pictura cernere licet. Vere mensibus nimirũ Februario & Martio, cum uiola purpurea. Theoph. li. 6 de stirpiũ historia cap. ult. teste, erũpit. hinc Martium florẽ Germanis dictum esse conijcimus. Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando, secundi uerò completi aut incipiẽtis in refrigerando. Semen autem tertio quadantenus ordine desiccat, in medio caliditatis & frigiditatis consistens.*

Rede popye

Papauer erraticum. Cap. LIIII.

Papauer erraticum, quod rhœada uocant, uere quidē in aruis cū hordeo nascitur, flore ꝑtinus deciduo, unde & nomen apud Græcos accepit. folia erucę, aut origano, aut cichorio, aut thymo similia spectātur, sed lōgiora, diuisa, scabra. iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos syluestris anemones, puniceus, interdū albus: oblongū caput, sed quā anemones minus: semen rufum. radix lōga, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Huius capita quinq; aut sex, in uini cyathis trib. ad dimidias decocta, potui dabis quib. somnus exercēdus est. Semina acetabuli mēsura ex aqua mulsa pota, aluū leniter molliūnt. ad idē pręstandū mellitis placentulis, & dulciarijs libis admiscentur. Folia cū calycib. illita, inflāmationes sanant. eorundē fotu & perfusione, somnus allicitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μήκων ἡ ῥοιάς. Latinè Papauer erraticum, rhœas. Officinis Papauer rubrum. Germanis Wild mon/glatzen/ Korn rosen/Klapper rosen. Gallis coquelourdeis.

Nos Rhœadis picturas damus. Vnius atq; adeò primi quod erucæ folia habet, alterius quod cichorij. florem proferunt puniceum & aliquando candidū. Nascuntur in auenis & segetibus, passim refrigerant ut alia genera papaueris. Recentioribus sacro igni medetur Mulierum mensura profluuia cōpescit. Sanguinē è naribus fluentem iecori impositū sistit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem fauciū sanat. Pudendorum tumores detumescere facit. Temporibus illitum, phreneticis somnū cōciliat. Calidos oculorum dolores luteo impositum mitigat.

Garden popye

Papauer satiuum.

Papauer satiuum. Cap. LV.

Satiui papaueris genere, quod hortense est, semen in panē densatur, qui sanis in usu sit. eo etiā ex melle pro sesama utuntur, thylacitin uocant. capitulū habet longū, & semen candidum. Syluestre uerò, caput insidens demissumq;, & nigrum semen, quod pithitis nominatur, nonnullis tamen & ipsum rhœas dicitur, quoniam eius scapo lacteus succus emanat. Tertium magis syluestre, & ad medicinas ualentius, multò his lōgius, productiore capitulo. Omniū in cōmune natura refrigeratrix. quare si capita ipsa et folia decoquātur in aqua, somnū fotu cōciliabunt. bibitur decoctū cōtra uigilias. Calyces cū polēta triti, & cataplasmatis admisti, ignibus sacris, & inflāmationibus prosunt. tūduntur quoq; uirides, & digeruntur in pastillos, qui siccati ad usum recondunt. Capita quoq; per se in aqua coquuntur ad dimidias, iterumq; adiecto melle, dū humor coëat in eclegmatis lentorē. id medicamētū in tussi, arterię fluxionibus, et cœliacorū affectu, doloris leuamentū prębet. efficacius tamen redditur, addito hypocistidis succo & acacia. Papaueris nigri semen tritū cum uino bibitur contra citā aluum, & fœminarum profluuia. in peruigilijs fronti tēporibusq; illinitur, ex aqua. Opium eius magis refrigerat, inspissat, siccatq;. sumptū erui magnitudine, dolorem finit, conco-

nit,concoquit,& somnũ allicit.tussi atq; cœliacorũ ualetudini auxiliatur.uerùm si copiosius hauriatur,nocet,cũ lethargicos efficiens interimat.ad dolores capitis cũ rosaceo perfusum efficax est.auriũ dolori,cum amygdalino,myrrha,& croco instillatur.inflãmationib oculorũ cũ torrefacto* oui luteo proficit: igni sacro et uulnerib.cum aceto:podagris,cũ lacte mulieris & croco. somnũ accersit, subditũ sedi pro balano. Optimũ habetur graue,& densum,gustu amarũ, odoratu sopori ferũ,quod facilè aqua diluitur,læue,candidũ,neq; asperũ, neq; grumosum,quod inter colandũ non ut cera coëat,& in sole diffundatur: deĩn admotũ lucernis,nõ atra luceat flãma:extinctũ deniq; odoris uim conseruet. Sed opion glaucio,gummi,aut syluestris lactucæ succo,adulterant. Verũ glaucio fucatũ in dilutione croci colorẽ reddit:lactucaceo succo fictum,exiliter spirat,et asperius spectatur:gummi uitiatũ splẽdescit,et infirmũ est. Nec desunt qui eo demẽtię deueneriut,ut adipem ei admiscerent. Fictili nouo torretur ad oculorũ medicamẽta,dũ mollius atq; rufius appareat. Diagoras,ut Erasistratus autor est,usum eius dãnauit,oculorũ lippitudinibus & aurium uitijs infundi uetans, quoniã uisus aciem hebetaret, et soporẽ gigneret. Addidit Andreas,illitos eo,ptinus excœcari,si nõ adulteraretur. Mnesidemus usum duntaxat olfactandi probauit, quoniã ad conciliandũ somnũ cõueniret,alioqui nobis ut noxio interdicit. Quę cõmentitia esse, experimento deprehẽduntur.siquidem effectus,uiriũ huiusce medicamenti fidẽ faciũt quare non alienũ fuerit scriptis mandare,quonã modo is excipiatur succus. Aliqui capita ipsa & folia tundunt,& prælo exprimũt, terentesq; in mortario,digerunt in pastillos.id meconiũ uocatur,multũ opio ignauius. Porrò opij faciundi ratio hæc est. Cũ ros in eo exaruerit,cultro decussatim in stellas, ne penitus adigatur,ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lachrymam exeuntẽ digito in concham abstergere,nec multò post redire, ut concreta inueniatur. etenim quę tũ,aut postero die etiã offenditur,in uetere pila teri debet, & in pastillos cogi. Cùm tamen inciditur,retrocedendum est,ne uestibus succus deradatur.

* Abundare putatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μήκων ἡμερος. *Latinè Papauer satiuum.* *Officinis Papauer.*

Germanis Magsamen/moen/ölmag. *Gallis du pauot dicitur.*

Plura Papaueris genera hoc capite Dioscorides recenset, sed quo clarius horũ generũ discrimen habeatur, sciendũ est papauer prima sui diuisione secerni in satiuũ & agrestia. Et satiui iterum tria genera esse, unũ propriè, per se & uerè satiuũ appellatũ, quod Dioscorides ab utris forma thylacite, id est utriculariũ, Plinius candidũ, Apuleius usuale & folliculosum uocat, cuius semẽ in sanitatis usu pani inspersum cõpinsebatur, & cũ melle in secunda mensa apud antiquos edebatur, Dioscoride teste et Plinio: quæ causa etiã est, ut usuale sit uocatũ ab Apuleio, quemadmodũ à uasculi ipsius in follis siue utris modũ formati effigie, folliculosum. Alterũ genus est quod Dioscorides syluestre et à dolij forma pithite, id est, doliare et rhœada. Plin. nigrũ, Apuleius agreste, syluaticũ & rhœada uocat, & ex hoc opion fiebat et meconiũ. Tertiũ genus est hijs syluestrius & medicamẽtosius, quod Plinius contrà quã Dioscorides & Apuleius tradiderunt, rhœada à Græcis, à nostris erraticũ uocari dicit. Et hæc duo posteriora genera, natura quidẽ agrestia sunt, humano tamen opere, studio & usu tantũ satiua fiunt, quale est ceratites, id est corniculare, & aphrodes, id est spumeũ heracleũq; uocatũ. Inter quæ tamẽ omnia satiua, et agrestia mediũ genus est, ut tradit li. 20 Pli. quod nisi in aruis esset, spõte nasceretur. Rhœã uocauimus & erraticũ, quod quidã decerptum protinus cũ toto calice mandunt. Et hoc est quod inter satiua tertio loco numeratũ est, ceu ex descriptione & historia ipsius apud authores manifesto patet, omnibus in hoc concordantibus & de ipsa consimiliter tradentib. Diosc. cap. præcedenti antequã hoc loco de satiuo ageret. quare inter satiua non opus erat Diosc. descriptionẽ ipsius repetere. Theophrasto quidẽ li. 9. de plantarũ historia. Itẽ Plinio naturalis historeæ li. 19. cap. 8. & Apuleio cap. 53. Qui uolet habet loca unde illa requirat. Sed de his nunc satis.

Opium est lachryma ex inciso papauere nigro defluens, hodie etiã ex albo distillat. Ex Apulia defertur: refrigerat, siccat, inspissat. Dioscori. incidendi & colligendi modum docet hoc loco. Præfertur Thebaicum, Hispanicum opiũ usurpatur lib 7. comp. ph. particul. Opiũ calidis dispositionibus medetur, ut alterum et similia; medicamentis additur ad sedandum dolorem, somnũ conciliandum, siccandũ,

Opium etiã stomachicis miscetur ad sensum stomachi hebetandũ, & somnum conciliandũ. Vehemens autem refrigeratio ex opio, corrigitur castoreo, pipere, et similib. Opij drachmas duas arteriacæ 14. miscet Andromachus. Cũ multi sunt ὀποὶ, id est, liquores, solus papaueris ὀπὸς, neutro genere ὀπιόν, à medicis propriè nominari solet. Opiũ omniũ quæ sensum stupefaciunt, & somnũ torpidũ inducunt, ualetißimũ est, lib. eod. Μηκόνιον *&* μήκωνος ὀπὸς*, succus ex folijs & calyce papaueris tusis expressus, pro Opio à multis supponitur; alia eius adulterina hoc loco Dioscorides,* Μήκωνος ὀπὸν*, &* μηκώνιον *diuersa facit Asclepiades apud Galenum lib. 2. antid.*

Popye of the sea or yellowe popye

Corniculatum papauer. Cap. LVI.

Papauer ceratites, id est, corniculatum, folia habet candida, hirsuta, uerbasco similia, in ambitu syluestris papaueris more serrata: caule non dissimili: flore pallido: calyculo fœnigræci, in corniculorũ modum inflexo, unde nomen mutuatur. semine papaueris, pusillo, nigroq́: radice per summa cespitũ nigra, crassa, nascitur in maritimis & asperis. Radici ea uis inest, ut in aqua decocta ad dimidias coxẽdicũ et iecinoris affectus potu sanet. prodest his qui crassa quędam, aspera, aut arenosa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat semẽ, acetabulo in aqua mulsa poto. Crustas emarginant, illita ex oleo folia, floresq́. argema ac nubeculas iumentorum perunctas abstergũt. Sunt qui glaucium, hoc papaueris genere factitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Μήκων κερατῖτις. *Latinè Papauer corniculatum.*

Officinis Papauer cornutum.

Germanis Gel magsamen / gel ölmagen / oder moen.

Herbarij quidam haud propriè memitham uocant, quidam glaucion, alij paralion, sed perperam.

Papauer corniculatũ nominatũ quidẽ est à fructu leuem inuersionẽ habente, ueluti et fœnum græcũ, ut bouis cornu simile esse uideatur, habet uim incidendi & abstergendi. Dioscorides in maritimis, & asperis locis prouenire ait. In Germania paßim in hortis seritur, cum tamen etiam citra culturam in mõte prope oppidum Oppenheym uocato, ad Rhenũ sito, Germanis Der rotberg*, copiosè proueniat.*

Vidimus etiam papauer cornutum proferre flores rubros aut puniceos.

Spumeum papauer. Cap. LVII.

Aliud papaueris genus aphrodes, id est, spumeũ uocatur, ab alijs heracleũ, caule dodrantali, folijs admodum paruis, radicule similib. fructu inter ea candido. Nam herbula alba est, & spumea tota: radice in summo cespite. Legitur ęstate semen, cũ integrè adoleuit, deciditq́ exiccatũ. Datũ acetabuli mensura in aqua mulsa, uomitione expurgat. priuatim huiusodi purgatio comitialibus prodest.

Hæc herba hodie incognita est.

Hypecoum.

Hypecoum. Cap. LVIII.

Hypecoon, aliqui hypopheon uocant, nascitur in segetibus aruisq́ꝫ, folijs rutæ, exilibus ramis. Natura eadem quæ papaueris succo.

Et hoc quod sciam, hodie nemini cognitum.

Appollinaris, siue hyoscyamus. Cap. LIX.

Hyoscyamus, frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, diuisa, nigra, hirsuta. flores è latere caulis ordine prodeunt, tanquam punicorum cytini, scutulis septi seminum plenis, ut papaueris. Tres eius differentiæ: una semine nigro, floribus penè purpureis, smilacis folijs, cytinis præduris & spinosis. alterius semē subflauum, ut irionis. flores lutei. folia & siliquæ simpliciores. ambo insaniam gignunt & soporem, ideo in communi usu damnantur. tertium genus, ut quod mitissimū esset, medici recepere, pingue, lanuginosum, molle, candidi floris seminisq́ꝫ, in maritimis ruderibusq́ꝫ nascens. cuius occasio si nō adsit, rufum usurpari oportet. niger, ut deterrimus, improbatur. Recenti semine, caulibus folijsq́ꝫ tusis, succus in sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annum usq́ꝫ prorogatur: nam facile corruptionem sentit. Extrahitur etiam ex sicco semine separatim in aqua calida tuso, & expresso. liquamentum autem succo lacteo præstantius est, & magis dolores finit. Contusa herba recens, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & reconditur. Liquamētum primum, et quod à sicco semine exemptum est, collyrijs quæ doloris sensum auferunt, commodissimè inseri solent. contra acutas calidasq́ꝫ fluxiones, dolores aurium, atque uuluæ mala, prosunt. cum farina autem aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumq́ꝫ partium inflammationes placant. Semen eadem præbet. tussi, destillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus, efficax. contra mensium abundantiam, & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum papaueris semine, & aqua mulsa, bibitur. podagris subuenit. testibus inflatis, mammisq́ꝫ tumentibus à partu, tritum ex uino illinitur. alijs quoq́ꝫ cataplasmatis, quæ doloris leuamentum prę stant, admisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedātibus, per sese, & ex polenta, utilissimè imponuntur. recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur. cum uino terna, quaternaue pota, sanant algidas febres, quas epialos uocant. cocta olerum modò folia, si acetabuli mensura manduntur, mediocrem insaniam gignunt. idem efficere tradunt, si colo ulcus sentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὑοσκύαμος. *Latinè* Hyosciamus *Apollinaris, Plinius* Altercum *uocari testatur.*
Officinæ corrupte Iusquiamum. *Germanicè* Bilsen/ *&* Bilsenkraut.
Gallicè de la Hanebane *appellatur.*

Cæterum quod ad nominis Apollinaris *rationem attinet, sciendum hoc nomine insignitam esse hanc herbam, ab* Apolline *Medicinæ deo facta nomenclatura, idq́ꝫ ob eam causam, quòd dolorib. mitigandis quasi diuino beneficio & ab* Apolline *concessam uim habeat: quæ causa etiam fuit ut à quibusdam* Pythonion *à* Pythio Apolline, *&* διοσκύαμος, *id est,* δίος κύαμος, *hoc est,* Iouis *faba, appellata sit.* Hyoscyamus *uero, id est, faba porcina dicta est ut* Helianus *refert, quod pastu eius cōuellātur sues præsenti mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint.* Symphoniaca *quoq́ꝫ dictione Græca Latinis tamen usitata quibusdam appellatur, ceu* Dioscoridis *interpres* Marcellus Vergilius *suspicatur & credit, quod quemadmodum ad* Musicen, *quæ symphonia cōstat, & symphonia etiam dicitur in hydraulicis organis, quæ à* Vitruuio, *lib. 10. architecturæ descripta sunt, regulæ duæ scalari forma*

erectæ cymbalia, quædam deinceps disposita sustinebant, quibus deinde spiritus & aqua impetu pulsis modulatio fiebat: sic in caulibus herbæ huius exturti illi dispositi deinceps symphoniaci instrumenti illius imaginem aliquam ostenderent. Hyoscyamus Dioscoridi & Galeno triplex, primus flore purpurascente, semine nigro, uenenosissimus: alter flore & semine luteo, mitior, sed etiam deleterius: tertius flore & semine candido, ad sanationes aptissimus, frigidus ordine tertio, siccus primo.

Psyllium. Cap. LX.

Psyllion folijs coronopo nõ dissimilibus, hirsutis, longioribus, sarmentosa fœni modo, in totum herbula: ramis dodrantalibus. coma à medio caule exoritur, duobus tribusue conuolutis in cacumine capitulis: in his semine duro, nigro, pulicum simili: unde & nomen. in aruis & incultis nascitur. Vis ei ad refrigerandum, inspissandum, & molliendum conueniens. articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, uulsis,* illitum auxiliatur. imponitur in dolore capitis, cum rosaceo, aqua, aut aceto. enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto medetur. & interitur acetabuli mensura, & in aquæ sextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur siquidem, uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum calorem reprimit, contra ignes sacros efficax est. Fama est, si uirens domum importetur, nõ sinere in ea pulices gigni. cum adipe tusum, sordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, expurgat. Succus uermiculosis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodest.

*Luxatis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ψύλλιον. *Latinè Psyllium. Officinis nomen retinuit.*
Germanis Welscher flöhe samen. *Gallis L'herbe à pulce.*

Psylium dictum, ut Dioscorides tradit, quod semẽ habeat effigie pulicis, humido sicco temperatum, frigidum ordine secundo: ne putes cum Arabibus corticem frigidum gradu quarto, medullam gradu quarto calidam.

Hac herba olim Germaniæ peregrina, hodie in hortis sata passim copiosè prouenit.

Hortense

Hortense solanum. Cap. LXI.

Halicacabus.

Morion Theophrasti.

Hortense sola num, frutex cibis idoneus, exilis, pusillus, multis concauus alis: folio nigro, maiore quàm ocimi, et latiore, fructu rotundo, uiridi, qui post maturitatem nigricat, aut fuluescit, herba innocētis gustus. Natura ei refrigerādi, quare folia ulceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, conuenienter cū polline polentę illinuntur, ægilopia, capitisq́; dolores, trita & imposita per se sanant. æstuanti stomacho auxiliantur, parotidas, cum sale detrita, illitu discutiunt. Valet succus eius aduersus ignem sacrum atq; ulcera quæ serpunt, cum cerussa, rosaceo & argenti spuma, ad ægilopas, cum pane, infantium adustioni, quam syriasin uocant, cum rosaceo perfusus proficit. in collyrijs, aquę uel oui uicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus. aurium dolori instillatus prodest. Mensium abundantiam sistit, in uelle re subditus. succus fuluo gallinarum cortalium fimo subactus, & linteo appositus, ęgilopijs pręsentaneo est remedio. Est & aliud solanū, quod peculiari nomine halicacabon, id est, uesicariam, aut physalida uocant, folijs antedicto latioribus. cuius caules, posteaquam adoleuerunt, pronæ terram spectant folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, uesiculis simili, rotundo, læui, quo coronarij utuntur, & corallas factitant. Vim usumq́; hortensis solani habet, uerum cibis nequaquam expetitur, regium morbum purgat, semine poto. & urinam pellit. Ex utraq; herba succus extrahitur, qui siccatus in umbra, reconditur, ad eadem ualens.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Solanum hortense, siue satiuum & urbanum, Græcè Στρύχνος κηπαῖος. Officinis corruptè solatrum. Germanis Nachtschad. Gallis morella dicitur.

Aliud solanum quod peculiari nomine Græcis Στρύχνος ἁλικάκαβος, Latinis Veßicarium, seu Vesicaria, Officinis Mauritanos sequutis Alcaquengi dicitur, corrupto nimirum Græco uocabulo, Germanis Juden kirssen / Juden töckle / Schlotten / & Boberellen / Gallis Concret dicitur.

Hortense solanum uulgo cognitum in hortis & satis omnibus prouenit, acinis racematim coëuntibus, rotundis, primum uiridibus, à maturitate nigris aut rubris. A multis nationibus estur in holere. Sullatitius eius liquor, hodie nullam non incandescentem ardoribus inflammationem restinguit. Aliqui uesicariam dici putant, quòd folliculi speciem uesicarum imitentur, uel quòd uesicæ calculis medeatur. Calculosi enim cum uuis maturis acinos miscent, ut uinum habeant acinaticium. Germanis ein Rappis oder beerwein, contra renum & uesicæ mala. Hoc propinatum magnam arenularum uim deturbat.

ter sunt grammt ... orell or dwale

Solanum somniferum. Cap. LXII.

Solanum somniferum, aliqui etiam halicacabon appellant, fruticat multis ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum cotoneæque mali similium plenis: flore grandi, rubro. fructu in folliculis crocato. radice longa, subrubro cortice uestita. nascitur in saxis, non procul à mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur. si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. decoctus in uino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur. radicis succus cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Στρυχνος ὑπνωτικός, id est, Solanum soporiferum, id dormutorium uel marinum cognominant. Germani Schlaffberlin uocant, ea non est quam Fuchsius falsò hoc nomine depinxit, folio Iuglandis, caule scipionis craßitudine, procero, grandioribus ramis brachiato, flore inferius herbaceo, labris superne purpureis, bacca primum uiridi, loculosa, per maturitatem nigra. quæ dehiscens, uel sponte dissiliens ostendit acinosum semen, uuæ modo aceruatim collectum, quinis myrri foliolis, stellatim decussatis, baccam fulcientibus, huius genuinam nomenclationem & picturam quære cap. de mandragora.

Manicum solanum. Cap. LXIII.

Solanum manicon, aliqui persion, alij thryon appellauere. huic folium erucæ simile, maius aliquanto, satis acantho, quem pederota uocant, accedens. caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, ulnæ altitudine adolescentes: caput in cacumine oliuæ figura, sed ut platani pilulæ, hirsutius, uerum maius, latiusque. florem nigrum. postquam eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis aut duodenis acinis constans, similibus hæderæ corymbis, ut uuæ mollibus. radice firmatur candida, crassa, caua, cubitali. gignitur in montibus, uento perflatis, & platanetis. Radix drachmæ unius pondere pota ex uino, facit species uanas, imaginesque non iniucundas obuersari. sed duplicatus hic modus, ad treis usque dies mentis alienationem affert. quadruplicatus, interimit. Remedio est aqua mulsa copiosius pota, & uomitione reiecta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Manicon & Manice uocatum est quasi furiosum siue furiale, eo quòd furorem excitet & insaniam facit, paruo etiam succo: quanquàm & Græci authores in iocum uertêre, ut scribit Plinius, Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species uanas imaginesque; conspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimum insaniam facere. Quicquid uero adijciatur ponderi, repræsentari mortem. Et hoc de radice testantur Dioscorides & Theophrastus.

Dorycnium. Cap. LXIIII.

Dorycnion Crateuas halicacabon, aut caleam uocat. frutex oleæ nuper prodeunti similis, nascitur in petris, non procul à mari, ramis cubito minorib. folijs

folijs oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris: flore candido, siliquis in cacumine, ceu ciceris, densis, rotundis, quinis intus aut senis seminibus, exigui erui magnitudine, læuibus, firmis, uersiculoribus. radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit. id somniferum esse cõstat. Copiosius haustum mortem adfert. Nec defuere qui dicerent, semen in amatoria expeti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Halicacabus peregrinus.

Stramonia.

Dorycnion appellata est hæc herba ab infectione, quæ Græcis Κνύος dicitur, et à serratis lancearum cuspidibus, quas ijdem dorata uocant, eo quod succo ipsius etiã cuspides in prælijs tingerentur, & inficerentur, non minus quàm alterius, quod furiosum propriè dicitur, & insaniam facit, solanum: de quo sic scribit Plinius: Hoc est uenenum quod innocentißimi autores simpliciter dorycnion appellauere, ab eo qđ cuspides in prælijs tingerẽtur illo paßim nascente &c.

Cæterum plantantur hodie in Germaniæ hortis aliæ duæ herbæ ex Italia allatæ, quarum nemo antiquorum scriptorum, quod equidem sciam, mentionem fecit. primam Itali Stramoniam, & pomum spinosum appellant, & inter Solani species numerant, non quòd descriptioni respondeat, sed quòd eius folia opij odorem referre uideantur. alterum planta est pergulis operiendis aptißima, latiß. enim suis clauiculis sese diffundit, folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, uesiculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisis aut ciceribus simile, in cuius medio effigies ueluti cordis insculpta & incisa manet: nos discriminis gratia Halicacabum peregrinum appellauimus, Welsch schlutten Germ.

☞ Hoc loco harum picturam inferre libuit, ut alijs occasionem daremus cogitandi de his plantis, uidentur enim uiribus parum à solani generibus distare.

Mandragoras.

Cap. LXV.

Mandragoram aliqui antimalum, alij circæam uocant, quoniam uideatur radix ad amatoria conducere. duo eius genera: niger, quæ fœmina existimatur, thridacias appellatus, angustioribus folijs, ac minoribus quàm lactucæ, graueolentibus, in terra sparsis. mala gerit sorbis* similia, pallida, odorata, in quibus semen ueluti pyrorum. radicibus inhæret bene magnis, binis, ternisue, inter se conuolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice uestitis. uerùm is mandragoras caule uiduus est.

Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis morion uocitatus. huius folia magna, alba, lata, læuia ut betæ; mala quàm alterius duplo maiora, colore in crocum

Mandragoras [handwritten margin note]

* Ouorum lu teis.

Dollkraut/Schlaffkraut.

kinde of mandragor

crocum inclinante, iucundè cum grauitate quadam olentia. horum pomorum cibo, aliquantum opiliones soporantur. radix, alterius similis, maior & candidior, orbata caule. Succus fit è cortice recentis radicis tuso, & prelis subiecto: qui in sola tus ubi concreuerit, fictili reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defæcatum ius seruant: cyathoq; uno utuntur in peruigiliis, & doloribus, & ante sectiones ustionesq;, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut uetrum, per uomitiones bilem atram pituitamq; extrahit, uerum potu largiore, uita adimitur. medicamẽtis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoq; emollientibus, admiscetur. semioboli pondere inditus, per se menses & partus expellit. subditus sedi pro balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit: & ad accipiendam, quam effingere optaueris, formam, ipsum facile præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus quas ulcera citarunt, cum polenta illinuntur. duritias omneis, suppurationes, strumas & tubercula discutiunt. stigmata sine exulceratione delent, si quinis senisue diebus sensim perfricentur. folia seruantur in muriis eosdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle aut oleo, medetur. strumas atq; tubercula, cum aqua dissipat. articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem uinum è cortice radicis, ad hunc modum: Ternæ minæ in uini dulcis metretam coniiciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, iis qui secari aut amburi debent, ut antè dictum est: si quidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed ueterno quodam pressi, torpescũt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur. item expressus ex eis succus. nimio tamen odore percussi, obmutescunt. Semen malorum potum uuluas purgat: appositumq; cum sulphure ignem non experto, rubra fœminarum profluuia sistit. Scarificata punctisq; multifariam* aperta radice, erumpens lachryma cauo uase recipitur. liquamentum autem succo lacteo præstantius est: sed non ubique, ut experientia docet, radices lacteum succum delachrymant. Alium tradũt esse mandragoram, nomine morion, in opacis iuxta specus enatum, foliis albi mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, radicem ambientibus: quæ mollis est & candida, paulò maior palmo, pollicemq; crassitudine æquat. Tradunt eam in pane,* offa obsonioue, drachmæ pondere deuoratam, usum rationis intercipere. Obdormiscit enim homo, eo ferè quo comederit habitu, sensus impos, ternis quaternisue, ex quo data est, horis. Hac medici utuntur, cum scindendi, urendiq; necessitas adest. Antidotum esse uolunt radicem, cum maniculo solano potam.

*In testudinis morem.

*Polenta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè μανδραγόρας. Latinè Mandragoras.
Officinis mandragora. Germanis Allraun.
Gallis de la mandegloyre appellatur.

Duo Dioscoridi & Plinio, Mandragoræ sunt genera. Mas candida est. μώριον Græci uocāt, huius hic effigiem damus, fœmina nigra, Græcis θριδακίας, à similitudine foliorum appellata. Theophrastus autem lib. 6. de historia plantarum capite secundo, tertium quoddam genus Mandragoræ constituit, cuius fructus sit μέλας, ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης τῷ χυμῷ, hoc est niger, acinosus, & succo uinosus, huius picturam quoq; damus, Germani Dollkraut / & Schlaffber appellant.

Mandragoræ maris ceu præstantioris, cortex crassus. lino traiectus ad usum suspenditur, refrigerandi ualentißima, ut ordine tertio, & siccandi primo. Gal. lib. 7. simp.

Mala insana.

Nec sunt hoc loco prætereunda silentio, mala insana uulgo uocitata, quæ Hermolaus Barbarus in suo Corollario, Mandragoræ speciem quē Morion uocāt, arbitrantur &c. Quam tamen sententiam cur non probem facit, præcipue quòd Morij fructus lætalis sit, mala uerò insana minimè. de his pomis iam nihil ueteribus fuisse scriptum desino mirari, quòd multa huiusmodi reperio, sicut permulta quondā fuere, quæ hodie uel ignorantur, uel certè non habentur. Galli amorum poma, Germani Melanzan / nominăt. Mala ergo insana è frutice uulgari dependent, qui Personaceam frondibus & caule prorsus æmulatur, is paßim nascitur folijs propè ficulneis, flore oblongo, specioso, candido, fructu pomi magnitudine, in orbem absolutū circinato, colore uel puniceo, uel niueo in quibus cartilago granis intercepta, cucumeraceis conmetur quæ edendo sit. Estur uulgo pomum ex oleo, sale, pipere, fungorū modo coctum. Alij ubi paulum inferbuit igni in orbiculos uel taleolas digerunt, & in acetarijs ex oleo, uel pipere & aceti momento mandunt. Salgamarij in muria acida seruant, cibo per hyemem & uer ori non ingrato, sed tamē qui ægrius concoquitur.

Aconitum Caput LXVI.

Aconitum, aliqui pardalianches, alij cāmoron, alij thelyphonon, alij myoctonon, alij theriophonon uocant. folia habet cyclamini, aut cucumeris, tria aut quatuor, minora & subhirsuta. caulem palmo altum, radix scorpij caudam æmulatur, & alabastri modo splendet. Torpescunt, ut fama est, scorpiones admota radice, stupentq;: qui rursum hellebori contactu excitātur. oculorū medicamentis leuādi doloris gratia adijcit. enecat pātheras, sues, lupos & feras omneis in carnibus obiectū. Est & alterū aconitū, quod aliqui cynoctonon alij lycoctonon appellāt. *Huius genera sunt tria: unū quo utūtur uenatores, alia duo in usum suum uertere medici. è quibus tertium, quod Ponticum nominatur, plurimū in Italia, montibus Iustinis exilit, à priore distans, quoniam folia faciat effigie platani, crebriore diuisura, longiora, & multò nigriora: caulem filicis, leuem stylum, cubitali altitudine, aut ampliorem. semen in siliquis oblongis recondit. radices in modum squillæ marinæ cirrorum nigrescunt, quibus ad uenationem luporum utuntur. insertæ siquidem crudis carnibus, & deuoratæ, lupos enecant.

*Omnia hæc à quibusdam desiderātur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè παρδαλιαγχὲς ἀκόνιτον.

Lycoctonon, Pardalianches.

Vua uersa, uulpina.

Latinè pardalianches, quòd Pardi eo necentur, & Scorpiū, quòd radicē Scorpioni simile habeat. Officinæ uuam uersam, & uulpinam. Germani Wolfsber / & Dollwurtz. Galli de ta lora appellant.

Alterum lycoctonon Græcis dicitur, quoniam deuoratū lupos confestim interficit. Officinæ Lupariam. Germani Wulffswurtz. Galli pate louine appellāt: hæc in Germaniæ hortis duplex cōspicitur, una flore luteo, folijs latioribus. altera floribus cœruleis folijs subnigris: hāc à florū similitudine, qui galerum repræsentare uidentur Eysenhüttle / & Münchskappen appellant.

Erosione & putrefactione enecant, Aconita ideo toto genere lætalia sunt.

Cicuta. Caput LXVII.

Cicuta caulem ædit geniculatum, ut fœniculi, grandem, in cacumine ramosum: folia ferulæ, angustiora, graui odoratu. rami, mox umbellæ in summo prodeunt: flores quoq; albicantes, & semen aniso candidius: radice non alta, con caua. Cicutæ letale uenenum est, suaq; ui refrigeratoria necat. Remedio est uini meraculi potus. Succus exprimitur contusis cacuminibus, priusquam semina & comæ siccescant: qui sole densatur in pastillos. multus ad medēdi rationem usus est aridi. commode miscetur collyrijs quæ leuandi doloris gratia temperantur. & te- ignes sacros, & ulcera quæ serpunt, illitu restinguit. Herba cum coma trita, & testibus circumlita, libidinum imaginationes in somno compescit: sed genitale re soluit. lac puerperarū mãmis apposita extinguit, in uirginitate mãmas coërcet, & incre-

Cicuta.

& increscere non patitur. pueris præstat, ut eorum testiculi cibum non sentientes, intabescant. Efficacissima uis Creticæ, Megarensi, mox Atticæ, & in Chio & Cilicia nascenti.

NOMINA ET Explicatio.

Græcè κώνειον, τό.

Latinè Cicuta.

Officinæ & herbarij Latinum nomen seruant.

Germani Zyger krautt / Schierling / Wüttrich.

Galli Cigue, cue, segue appellant.

Dioscorides, Theophrastus, & Plinius uno cicutæ fastigio sunt contenti. Recentiores faciũt duo genera, aquaticæ frigentis naturæ, terrestris calidæ: uerum quoniam nullum idoneum præferunt autorem, uereor ne, ut ferè solent, hallucinentur. Cicutæ uis est, si Celso credimus exedendi corpora, ut forsitan seminibus & folijs frigida sit potestas, cauli feruida, cæterum semini, & folijs refrigeratoria uis. Cicuta uenenum est, publica Atheniensium pœna inuisa, ad multa tamen usus non omittendus.

Caput LXVIII.

Taxus.

SMilax à Græcis, taxus à Latinis appellatur, arbor abietis magnitudine, & foliorũ eiusdẽ figura, in Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. Auiculæ quæ Italicæ taxi baccas deuorant, denigrantur: & qui ederint easdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbone tam præsentis est ueneni, ut si qui dormiant sub ea, aut in eius umbra subsideant, lædantur, & sæpenumero moriantur. quare de taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σμίλαξ, τάξος.

Latinè Taxus arbor.

Officinis inusitata.

Germanis Eybenbaum dicitur.

Gallis arbre qu' on appelle yf.

Taxus ad Herciniam syluam satis frequens perpetua fronde, abietis aspectu, sed humilior, alisq; frequentioribus sinuosa, folio pinguiore sed molliore, baccis rufis, rotundis, mollibus, gustu non insuaui, radice breui, gracili per summã cespitum. In medicina nullum usum inuenio, præterquàm ut suffitu

mures enecet. Sunt tamen qui tradant eius baccis aluum resolui, & altiles & corhortales gallinas sagi-nari. Arcus apud nos elegantes, & pulchros puniceo ferè colore fabricant qui uulgo Rhen bögen dicuntur: inde & ea arbor, cuius picturam damus, paßim in Germania, Taxi nomen sibi usurpat falsò, quòd ex hac quoq; tales fabricentur arcus.

Apocynum. Caput LXIX.

*longis.

APocynon, siue cynocrambe, brassica canina, frutex est paruis* uiticulis cõstans, malè olentibus, lentis, uitiliumq; modo obsequiosis, fractu ferè inuictis: folio hederæ, molliore tamen, & per extremum acutiore, lento, graui odore. id luteo succo turget. Siliquæ, ceu fabarum, folliculari specie, digiti longitudine protenduntur, semine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uulpes, & pantheras enecant, in cibo data, & protinus eorum coxendices resoluunt.

EXPLICATIO.

Galeno quoq; Cynocrambe dicitur, Canes & omnes quadrupedes necat, si uescãtur, hodie incognitum: aliquibus Hippomanes dicitur, hanc, ut Hesiodus scribit, si ederint equi, in furorẽ aguntur &c.

Nerium, seu rhododendrum. Caput LXX.

NErion aliqui rhododaphnen, alij rhododendron uocant, frutex est uulgaris notitię, longioribus quàm amygdala folijs, asperioribus*: flore in rosam cõformato: fructu nuci Græcæ simili, corniculato, qui patefactus quandam lanosam naturam ostendit, spinarum pappos repræsentantẽ: radice longa, acuta, lignosa, gustanti salsa. nascitur in amœnis, maritimis, & secus amnes. Flores & folia mulis, canibus, asinis, & quadrupedum plurimis uenena sunt: hominibus uerò contra serpentium morsus præsidia, è uino pota: eò magis ruta addita. imbecillæ etiam animantes, ut pecus & capræ, si aquam bibant in qua folia ea maduerint, moriuntur.

*Craßioribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Νήριον.

Latinè nerium, rhododendrum, et ut Plinio placet, rhododaphne.

Officinis & Barbaris Oleander.

Germanis Olander.

Gallis rosagine appellatur.

Nerium apud nos in hortis ex Italia aduectum plantatur, folijs lauri nunquã decidẽtibus, amaris, rosæ flore leuiter in puniceum uergente, sed modico, fructum amygdalæ similem, ueluti cornu, qui dehiscens lanea natura semine plenus est, radice longa, gustu salsa. Si Luciano, & Apuleio credimus. Huius & flores & folia cunctis quadrupedibus perniciosa sunt. Emoriuntur autem ueluti comitiali morbo correpti, quod & Alexandro res in India gerente constitit. Mirum tamen folia eius quadrupedum uenenũ esse, homini uerò contra serpentes præsidiũ, ruta addita & uino pota.

Fungi. Caput LXXI.

FVngorum differentia duplex: aut enim mãduntur, aut perniciales sunt. Multis de causis uenenosi gignuntur, ubi uidelicet clauus ferreus, in quo sit rubigo, aut

mussheromes

go, aut panni marcor adfuerit, aut si iuxta serpentis cauernam, arbores ue, quæ priuatim pariunt noxios fructus, erumpant. Continent qui tales sunt, nescio quod strigmentũ concretamq́; pituitam, terraq́; eruti, quam celerrimè cõputrescunt, atque marcore uitiantur. Sed qui ueneno imbuti nõ sunt, suauem in iuribus gratiam habent. largius tamen sumpti nocent, & ægrius concocti strangulant, aut choleram morbũ citãt. Remedio est nitri potus, aut lixiuium cum acida muria, aut feruefactæ satureiæ, aut origani iusculum. debellantur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delinctu cum mulle multo. Corpus alunt, sed ægrè dissoluuntur, cum magna ex parte integri ipsi, cum recrementis alui reijciantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè μυκης. *Latinè fungus. officinæ Latinum nomen seruarunt. Germanis* Schwem/Pfifferling/reysken. *Gallis ung champignon, ou potiron dicitur. Aquitanis ung Mousseron.*

Fungi frigidi, pituitosi & mali succi sunt, si Paulo Aeg. credimus ex his boleti, innocentiores sunt, & manifestæ qualitatis expertes, probè ad summũ elixi. Qui uerò amanitæ dicuntur, secundũ pòst boletos bonitatis locum obtinent. A cæteris abstinere conuenit. Plures enim eorũ mortiferi, ut qui uulgo Fliegen schwem *appellantur, ac ipsi quoq; boleti, nisi percocti edantur, præsens periculũ sæpe minantur. Cæterũ Pratẽses ante omnes laudati, quòd procul ab arboribus nati meliore ex terra succo, quàm ex arborũ pituita gignuntur. Superius candidi, inferius nigricantes. De his Horatius in Sermonib. sic decernit: Pratensibus optima fungis Natura est: alijs malè creditur. Et hi boleti intelliguntur, qui inter fungorum genera præcipui habentur, & de quibus lib. 20. cap. numeri eiusdem Plinius tradit. Solum gulæ satisfaciebãt olim (quamquã hodie esculenti sint) ob quam quanti olim æstimati fuerint indicat, uel illud Martialis:*

Argentum atq; aurum facile est, lenamq́; togamq́;
Mittere boletos, mittere difficile est.

Plinius pediculos uocat, quibus corpus & caput insidet, & qui terræ inhærentes, boletum sustinent, alij coliculos & thyrsos.

Colchicum.

Colchicum. Caput LXXII.

Wilde meadowe saffrone

CHolchicon, aliqui ephemeron, sunt qui agrestẽ bulbum uocant, autumni exitu florem ædit croci, candicantem: ab eo tempore folia bulbi, sed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem rufum semen: radicem foris è nigra rufescentem, quæ delibrata, candida & mollis spectatur, lacteo succo madet, atq; gustatu dulcis inuenitur. bulbus eius mediam habet rimam, fissuramq́; qua flos erumpit. plurimum in Messenia, & Colchis enascitur. Ea comesa, fungorum more, strangulando enecat. Hanc autem depinximus, ne à quoquam imprudenter pro bulbo deuoretur: mirum enim in modum saporis uoluptate imperitos allicit. Remedio sunt eadem quæ fungis. bubulum etiam lac potum auxiliatur. itaq; cum adfuerit, non aliud desideratur auxilium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Serapio hermodactili nomine principio. Dioscoridis Colchium repræsentat, deinde etiam Ephemeron. Colchicum Græci κολχικόν. *Officina*

perperam Hermodactylum, Germani Zeytlosz / Herbstblůmen / Hunds hoden / Wild saffran blům. Galli Canineca appellant. De omni hoc genere plura in annotationibus, in caput proximè sequens, & Musa in examine, & Tagaultius suis in Mesuæ simplicia annotationibus doctis pariter ac luculentis plura.

Ephemerum. Caput LXXIII.

EPhemeron, aliqui syluestrem irin appellant, folia habet lilij, sed tenuiora: caulem parem: florem candidum, amarum: semen molle: radicem unam, digitali crassitudine, longam, astringentem, odoratam. nascitur in syluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, si decocto colluantur. folia in uino cocta, discutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hermodactyli duo fastigia facit Mesues, unum radice digitali longitudine, quod Ephemerum esse uidetur Dioscoridis, Galeni, & Pauli: radice oblonga, digitali crassitudine, odoratũ, iris agrestis appellatũ, repellendi, & digerendi facultate præditũ. Alterũ radice rotũda, & ea foris uel nigra (quod Colchicum est ephemerum, & deleterium, prædictis autoribus passim frequens, flore croci per autumnũ erumpẽte, de quo in capite proximè præcedẽte) uel rubente, uel alba, ut intus, quam eligit solã, si crassa sit, ac modicè dura, & ex loco edito lecta: calida sicca initio secundi gradus, stomacho aduersissima est. Pituitam crassam à iuncturis præsertim extrahit, ob id podagræ, et ipsi arthritidi prodest, per se, uel decocto sumpta, aut etiam admota cũ farina hordei, uitellis ouorum, mica panis. Hæc omnino est quam Hermodactylum uocat, & ab utroque Ephemero eparat, ueteribus indicta radix, uti quæ rubens Mesuæ dicitur. An uerò quæ in officinis ostenditur.

Hermodactylus officinarum.

Horum sit Hermodactylus, uel Colchicum, discernere nõ est difficilè his qui legunt, aut integras habent radices, nam delibratæ ad nos conuehuntur. Canis tamen largam eius copiã depastus innoxiè, & multorum tutò hac radice purgatorũ experientia quotidiana facit, ut credam uel Hermodactylum hunc esse Mesuæ, & neotericorum, ueteribus indictum, uel saltem non esse Colchicum.

Actuarium miror inter purgantia simplicia hunc non descripsisse, cũ toties eius meminerit in compositis medicamentis ἑρμοδάκτυλον λευκόρῥιζον alicubi appellans, Serapio Hermodactyli nomine principio Dioscoridis Colchicum repræsentat, ut suprà monuimus &c.

Helxine.

Halxine, id est, muralis herba. Cap. LXXIIII.

HElxine nascitur in parietinis, sepibus & macerijs. folia ei mercurialis insunt, hirsuta: cauliculi subrubentes, & circa eos ueluti semina aspera, adhærentia uestibus. folia refrigerandi spissandiq́ naturam habent, qua ex causa sanant illitu sacros ignes, adusta, condylomata, panos incipientes, tumores, inflammationesq́. Succus eius cum cerussa, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt, commodè illinitur, imponiturq́ podagris cum hircino adipe aut cerato cyprino. ueterem tussim emendat instar cyathi haustus. tonsillis inflammationem sentientibus utiliter & gargarizatur, & oblinitur. aurium dolorem cum rosaceo instillatus leuat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἑλξίνη, ἡ περδίκιον. Latinè helxine, urceolaris, perdicium.

Officinis parietaria.

Germanis S. peterskraut / Tag und nacht, quãuis & alia herba hoc nomine appellatur.

Gallis parietoire dicitur.

Qualis

Qualis herba sit helxine satis ab hoc descriptum est. Helxine uero dicta est à uerbo Græco ἕλκω, quod est traho, eo quòd asperitate sua tenaci nexu uestes quibus adheserit ad se trahat: habet enim & caules & lappas in quibus semen continetur & folia aspera. Vrceolaria & uitriaria autem est nuncupata, quoniã urceolos et uitra cæteraq; uasa pulchrè mundat & purificat. Et Germani ob hãc causam à uitris ipsam Glaſs kraut uocant. Perdiciam autem uocant à notiſsima aue perdice, eo quòd illa semine eius præcipuè uescatur, & herbam eruens in illa uolutetur. Muralis & parietaria Officinis & uulgo dicta à natalibus, eo quòd in muris & parietibus nascitur frequens. Monendi sunt hoc loco Medici ut rectum Helxines usum discant nam plerique eam non rectè frigidis morbis aut affectibus pro fomento usurparunt, cum refrigerandi constringendiq; facultate prædita sit. Cæterum cum abstergendi quoque illi facultas insit, potest etiam calculosis & ijs qui difficulter urinam reddunt exhiberi potiſs. si aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur.

Alsine. Cheken weede Cap. LXXV.

ALsinen, aliqui anthyllion, nõnulli myos ota uocant, quoniam musculorum aures folia imitantur. Lucis opacisque gaudet, unde alsine dicta est. Hæc erat eadem quæ helxine, nisi humilior esset, & folijs longioribus, nec hirsuta. cum teritur, odorem cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendique obtinet. oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur. quin & emendat omnia quæ helxine, id est, muralis herba.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Eam esse hodie omnes uerè Eruditi esse arbitrantur, quam uernaculo sermone, Germani Hüner darm / Vogels kraut / Hünerserb. Galli mouronen quasi muraurem, uel potius muris aurem appellant. Itali pauerinam, quod anseribus gratum pabulum subministret. Auiculas caueis inclusas, cum fastidiũt escã, aucupes solent hoc cibo recreare, quandoquidẽ helxine similis est, minoribus tantũ folijs minusq; hirsutis. In hortis quoq; prorepit, & macerijs opacisq; lætatur. Vita semestri contenta. Herbæ cucumis cùm teritur odorem remittit, sed non illam peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris uirus subolet, quanquàm id quod de odore memorant, multis exemplaribus Dioscoridis non legitur.

Lens palustris. Duckweede Cap. LXXVI.

LEns palustris inuenitur in aqua non fluente, muscus lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectionibus, ignisacro, & podagris illinitur per se, & polenta. glutinat & procidentia puerorum interanea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων.
Latinè Lens uel lenticula palustris.
Officinis Lens aquatiqua.
Germanis Wasser linsen/Mer linsen.
Gallis lentille de mer.
Itali Zen appellant.

Lens palustris sine radice conspicitur, sine folijs, etiam si id quod in ea fructificat, sit simile folio, minus habili humore quàm ut in eo folium conflari poſsit. Quidam aliud genus, non in aqua, sed uliginosis dilutisque nascens, maius eo tradunt, carens folio, agryam phacam, hoc est syluaticam lentem uocantes.

Howselek

Semperuiuum, seu sedum. Cap. LXXVII.

Maius.

Minus.

Medium.

SEmperuiuum magnum ideo nominatur, quoniam perpetuô folia uireant. cu ius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, crassitu dine pollicari, uirentes, characiæ tithymali modo insecti: folia pinguia, carno sa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ similia, alia in terram conuexa, alia in capite stantia inuicem, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. nascitur in mon tibus, & testaceis. supra domicilia etiam seritur. Eius uis refrigerare, & astringe re medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammatio nibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus, cum polenta aut rosaceo perfunditur. datur in potu contra phalan giorum ictus, dysenteriam, aluiq; profluuia. teretes tineas potus in uino excutit. subditus in uellere, mulierum abundantiam sistit. succus oculorum lippitudini bus, sanguinis uitio conceptis, inungitur. Semperuiuum paruum in petris, pa rietinis, & macerijs, necnon scrobibus opacis nascitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebro foliatis: exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucrona tis: caule à medio emicante, palmum alto, umbellam herbidosq; flores & tenues gerente. Folia eisdem cum priore uiribus prædita sunt. Tertium uidetur semper uiui genus, quam aliqui andrachnen agriam, aut telephion uocauerunt, Romani illecebram, pusillis, crassibusq; folijs, hirsutis, portulacæ proximis. nasci tur in saxis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. illita cum exungia strumas di scutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sedum maius Græcè ἀείζωον μεῖζον. Latinè Semperuiuum ἀεὶ enim semper ζῶον uiuum signi ficat. Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis Hauß wurtz. Gallis Ioubarbe.

Dioscorides huius tria genera statuit primũ cuius nomenclaturam indicauimus. Nascitur in mon tanis & fictilibus. A quibusdam autem in tectis domorum seritur. Alterum, in muris & petris, & sepibus, oppidorumq; foßis nascitur situ umbroso, cauliculis pluribus ab una radice, folio denso, minuto, pingui, longo, mucronato, in medio caulis altus palmo, umbellam & florem herbaceum sustinet tenuemq;. Huius folijs eadem quæ sedo maiori natura est. Germani uocant Klein hauß wurtz.

Tertium

Tertium genus capite de Telephio descripsimus, capite ultimo libri tertij.

Vmbilicus Veneris. Cap. LXXVIII.

Cymbalaria.

COtyledon, siue umbilicus Veneris, folio est in acetabuli formam tornato,ineuidenter concauo, breui in medio cauliculo, in quo semen inest: radice oliuæ modo rotunda. Succus cum uino circunlitus, instillatúsue, contecta genitalia nudat, inflammationibus, sacris ignibus, strumis, pernionibus, illitu auxiliatur. stomachi ardorem refrigerat Folia cum radice comesa, calculos frangunt. urinam cient. hydropicis ex melle dantur. Herba utuntur ad amatoria. Est & alterum genus eiusdem, cymbalion aliqui uocant, pinguibus folijs, latioribus, ligularum modo densis, circa radicem medium oculi ambitum describentibus, ut in maiore semperuiuo, adstringentis gustus: cauliculo tenui, in quo flores & semina hyperici: radice maiuscula. Facit eadem quæ semperuiuum.

Vrtica.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κοτυληδών.
Latinis Cotyledon. Romanis umbilicus Veneris.
Officinis Vmbilicus Veneris & Cymbalaria.
Germanis Nabel kraut.
Gallis cymbalaris herba.

Folio tenui est, anguloso, hæderaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens, omnino eandem esse puto eam cuius picturã damus cùm & similitudo confluat, & folium hæderæ habuerit, nam ei tribuitur orbiculatum, ineuidenter concauum, quod non longe abest ab hæderaceo: reliqua paria ferè comperiũtur, nec radix oliuæ modo rotunda, nec natales dissentiunt. Alterum genus eiusdem Fuschius falsò Telephium purpurascens facit. hoc Germani uocant Wundt kraut weible folijs sordidis, latioribus, densis, densioribusqúe circa radicem uelut oculũ cingentes, gustus asperi, in eo flos & semen hyperici à multis genus aizoi reputatur. Huius usu Hippocrates in cibo fœmininum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit.

Vrtica. Cap. LXXIX.

DVo urticæ genera: syluestris, asperior, latioribus, nigrioribusq́ꝫ folijs: semine lini, sed minore. altera non æquè aspera, minuto semine. Folia utriusq; illita, canis morsibus, addito sale, medentur. gangrænas, carcinomata, sordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, suppurationesqúe sanant

sanant. lienosis cũ cerato imponuntur. faciunt ad profluuia narium, cum succo trita, & naribus indita. menses ciunt, eadem detrita cum myrrha, & imposita. procidentes uuluas, recentia contactu resilire cogunt. Semen potum ex passo, uenerem stimulat. uulue ora patefacit. cum melle delinctum. orthopnϾæ, lateris & pulmonum inflammationibus prodest. thoracem expurgat. erodentibus medicamentis admiscetur. Cocta cum cõchis folia, aluum emolliunt. urinas mouent. inflationes discutiunt. decocta cum ptisana, uitia pectoris extrahunt. mulierum menses euocant. In cum myrrhæ modico pota. Inflammatiõe turgentem uuam, gargarizatus succus exprimit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κνίδη, ακαλύφη.
Latinè urtica ab urendo dicta.
Officinis Latinum nomẽ seruauit.
Germanis Nessel.
Gallis de l' ortie griesche, ou picquante.

Dioscorides Vrticæ duo genera facit. Vnam asperam, quam hodie Officinæ & Herbarij Romanã, Germani Römisch oder Welsch nessel appellant. Huius quidem semine in officinis utendum, non alterius quæ paßim in sepibus ac dumetis nascitur. Alterũ genus maius est minuto semine, sed ut Dioscorides tradit, nõ æquæ aspera, hæc nisi ea fuerit cuius picturã damus, quã Germani Brennend nessel & heytter nessel uocant, caule uidelicet glabro. aliam in Germania propius delineationi accedentẽ me uidisse nõ memini, præter hæc duo genera alia plura inueniuntur, uiribus tamen haud multũ à Romana discrepantia, cũ haud secus atq; hæc pungere uideantur. Vrticæ fructus, id est, semen, et folia præcipuè utilia sunt, nã uehementer calfaciunt, tenuium sunt partium, digerunt, phymata & parotidas, craßis & lentis humoribus pulmones purgant.

Galiopsis. Cap. LXXX.

GAliopsis frutex in totum caulem & folia habet urticæ, leuiora, & quæ grauem odorem trita reddant: flore purpureo, tenui. nascitur circa sepes, ædificiorum areas, ac semitas ubique. Folia, caules, semen. succusq́ue, duritias & carcinomata dissipant: strumas, panos, & parotidas discutiunt. oportet bis die tepidum ex aceto cataplasma imponere, & eius decocto fouere. ad putrescentia, gangrænas, & nomas, cum sale efficaciter illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γαλιόψις. Latinè Galeopsis urtica labeo. Lamium, anonium.
Officinis urtica alba, & mortua: archangelica.
Germanis taub nessel / weiss nessel / Bynsaug.
Gallis Orties mortes appellantur.
Vrtica quæ iners et mortua uulgo dicitur, herba cognita est, folijs nõ mordentibus folijs mordacis minoribus

Vrtica mortua.

minoribus, candidioribus, tactu innocentibus, flore albo, luteo, aut purpureo, cauliculos coronante. A multis Galeopsis esse ea herba putatur quæ offininis Scrophularia maior, Ficaria, Millemorbia & Castrangula. Germanis Saw wurtz/Drůse wurtz/Braun wurtz/groß feygwartzen kraut dicitur. Gallis uerò agri palma. nanq; frutex est thyrso ac fronde urtica leuioribus quæ detrita grauem fundant odorem, flore purpureo, cacumine caulis aspero. nascitur propter uias in sepibus & rudeatis. Huic recentiores quoq; facultatem tribuunt sanandi ulcera putrescentia, & mariscas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephanticæ tradũt. Semen in expellendis & enecandis lumbricis esse efficax adijciunt, id quod ab eius amaritudine non abhorret. Non carent ea matronæ in Gallia, uuluæ uitio opportunæ, nanque suo graui odore reuocat, & uelut exanimes recolligit. an hæc sit eadem cum Galeopsi peritioribus iudicandum relinquo.

The blinde nettle or archangell

Galion.

Galion. Cap. LXXXI.

Crudde wort

GAlion nomen ex eo traxit, quòd in contrahendo lacte, coaguli uicem impleat. ramulum foliumq; habet aparinę simillimum, rectum: florem in cacumine luteũ, tenuem, densum, copiosum, odoratum. Flos igni ambustis illinitur, sanguinis profluuia sistit. Cerato rosaceo galion admiscetur, insolatum usquedum albescat. lassitudines reficit. radix uenerem cõcitat. Nascitur in palustribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè γάλλιον.

Latinè Gallium uel galium, alijs galerion, alijs galation.

Officinis neglecta & incognita.

Germanis Vnser frawen bettstro/Meger kraut/Wålstro uocant. Nomen inuenit à lacte, cui additum pro coagulo est.

Galli petit muguet, hoc est, muschetum minus appellant, quòd flos iucundo placeat odore. Namque ramulum foliumque profert aparinæ simillimum, rectum, florem in cacumine luteum, exilem, densum, frequentem, odore gratum. in aruis & humidis prouenit.

Senecio. Grondeswell

Senecio. Cap. LXXXII.

Grondeswell

SEnecio caulicolo est cubitali, sub rubro, folijs continuis, diuisura erucæ, sed minoribus multò: luteis floribus, qui celeriter dissecti uanescunt in pappos. Nomen uerò sibi uendicauit, quoniam flores capillorũ ritu, uere canescãt. radice super-

superuacua. nascitur maximè in macerijs, & circum oppida. Folia cum floribus refrigerant. quare illita cum uini modico, uel per sese, testium & sedis inflammationes sanant. quin & ex manna thuris medentur cum reliquis uulneribus, tum ijs quæ nerui acceperunt. Illiti per se cum aceto pappi, idem munus præstant: uerum recentes epoti strangulant. Totus caulis, si coctus in passo potui detur, stomachi dolores à bili contractos persanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἠριγέρων. Latinè Senecio. Officinis scutam cœli.
Germanis Creutz wurtz, *quamuis & alia herba hoc nomine appelletur.*
Gallis du senecon appellatur.

Thalictrum.

Nomen Græcum inuenit, quòd uere canescat. Callimachus acanthida appellat, alij pappum: nascitur in tegulis & muris. Nec defuere, qui alterum genus facerent, nec quale esset demonstrarent, dantes contra serpentes bibendũ. Sunt qui Senecionem intellexisse Nicandrum putant cùm geradon pogena dixit: quasi hirci barbam: cum uerisimilius sit herbam hirci barbulæ similem notari quæ uulgo bocks bart dicitur, de qua alio loco diximus.

Thalietrum Cap. LXXXIII.

THalietron folia coriandri habet, pinguiora paulò: caulem rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Nascitur maximè in campestribus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Θάλικτρον. Latinè Thalictrum.
Officinis cotula fœtida.
Germanis Krotten dyll / Stinckend Camillen.
Gallis l'herbe appellee, argentine dicitur.
Itali Brisaculo, à fœdo odore cognominant.
Nascitur ubique, præsertim in campestribus. Dioscorides rubæ caulem ei tribuit non papaueris, librarijs similitudine uocabulorum deceptis, in quos Plinius inciderat. Medentur ulceribus folia cum melle.

Marinus muscus. Cap. LXXXIIII.

MArinus muscus nascitur in scopulis, testaceisque haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. præcipua ei spissandi uis, & collectiones cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus sit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Βρύωσ θαλάσσιον. Hodie uulgo Græci Σχολιτοβότανην. Latinè Muscus marinus.
Officinis corallina: quia ut Corallus in aqua nascitur, & eodem cum corallis loco, unde forsan aliqui falsi, & corallorum folia esse rati, nomen hoc indiderunt. Germani Mer mosß *nuncupant. Galli Coralline. plura uide in annotationibus nostris in Cap. XX. lib. primi.*

Marinus muscus.

Fucus marinus. Cap. LXXXV.

EFuci marini generibus, quoddam latum, & alterum sublongius, & rubens. tertium candidum, nascens in Creta, floridum ualde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia uim habent refrigeratoriam, non podagris modo, sed etiam inflammationibus, in cataplasmatis efficaciter utilem. uerum ijs uti humidis cõuenit, priusquã exarescãt.

Nicander.

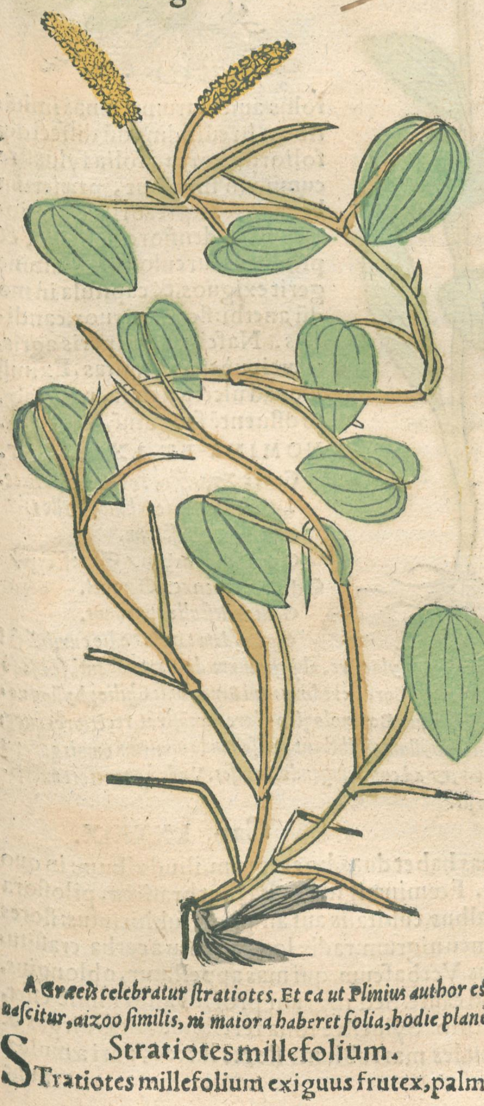

Nicāder puniceum aduersus serpentes dedit. Hoc fuco quidam putant mulieres suū colorem mentiri, cùm tamen sit radicula eiusdem nominis, qua sese fucant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè φῦκος θαλάσσιον.
Latine fucus marinus.
Officinis incognitum.
Germanis Mergraß.
Gallis feullet de mer, appellatur.
Multa complectitur genera refrigerandi uim habet, ut Dioscoridi placet uiribusq́; haud multum differunt à nostra palustri lenticula.

Potamogeton. Cap. LXXXVI.

POtamogeton, folium betæ simile, hirsutum, paululum supereminens extra aquam. Refrigerat & inspissat pruriginibus utile, et contra uterum ulcerū nomas. Nomen ex eo inditum est, quòd palustribus & aquosis enascatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ποταμογείτων, ἢ σταχυῖτις
Latinè potamogeton & Fontalis.
Officinis incognita.
Germanis Seehalden / Samkraut dicitur.
Potamogeton aūt quasi fluminibus uicina dicta est: siquidem aquosis & palustribus locis nasci amat. Stachyites uerò quasi spicata, ob caulem quem ex se mittit floribus & semine spicatum. Astringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius craßior quàm polygoni est.

Stratiotes. Ca. LXXXVII.

STratiotes in aquis nascēs, iisdem supernatat, & sine radice uiuit: unde cognomentū traxit. Herba semperuiuo similis, ni maiora haberet folia, quæ refrigerāt. sanguinem qui defluit à renibus, pota sistunt. uulnera quæ inflammationem minantur, intumescere non sinūt ignib. sacris & tumoribus ex aceto illinuntur.

NOMINA ET EXPLICAT.

A Græcis celebratur stratiotes. Et ea ut Plinius author est, in Aegypto tantùm et inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni maiora haberet folia, hodie planè ignota herba est.

Stratiotes millefolium. Cap. LXXXVIII.

STratiotes millefolium exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgit.

mylkfoile or yarowe — Millefolium.

Digitalis. ffox gloue

Primula ueris. prymerose

folijs auicularum pennas imitãtibus, breui admodũ dissectoq́ꝫ foliorũ exortu. folia syluestre cuminum simulant, præsertim breuitate atqꝫ scabritia, breuiora paulò, densiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modũ anethi: flores paruos, candidos. Nascitur in asperis agris, præcipuè circa semitas. Eximij usus ad ulcera uetera, recẽtiaq́ꝫ, profluentẽ sanguinẽ, & fistulas.

NOMINA ET EXPLICAT.

Græcè Στρατιώτης χιλιόφυλλος.
Latinè Stratiotes chiliophyllos.
officinis Millefolium.
Germanis Garben / Schaffryp / Schaff garben / & Gerwel.
Galli millefeulle appellant.

Quibusdam tamen hodie cuminũ syluaticum, alij anethum syluestre, alij asininum daucum uocant, sed falsò, si uiro doctiss. Euritio Cordo credimus qui Strationte Chiliophyllon nostrũ esse millefoliũ in suo Botanologico clare demõstrat, recẽtiores quoqꝫ ad eosdem usus, ad quos ueteres. suum Chiliophyllum, adhibent, ad sananda nimirum omnis generis uulnera, dissoluendum sanguinem concretum, & ad constringendos menses. Vnde à Stratiote millefolio non eßc diuersum omnibus perspicuum fit.

Verbascum. Cap. LXXXIX.

VErbascum differẽtias summas habet duas, hoc nigrum, illud album: in quo mas & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia sunt brassicæ, pilosiora multò, & latiora, candida: caulis albus, cubitalis aut amplior, subhirsutus: flores albi, aut ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix longa, gustu acerba, crassitudine digiti. nascitur in cãpestribus. Verbascum, qui mas appellatur, oblongius, albis folijs, & angustioribus, tenui caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi nigriore latioreq́ꝫ constaret folio. Syluestre folia fert saluiæ, altas uirgas & lignosas, & circa eas ramulos quales marrubium: flores luteos, auri æmulos.

Sunt

Verbascum syluestre.

Sunt & phlomides duæ, hirsutæ, rotundis foliis, humiles. Tertia lychnitis appellatur, ab aliis autem thryallis, foliis ternis, aut quaternis, uel paulò pluribus, asperis, crassis, pinguibusque: apta ad lucernarũ lumina. Radix priorum duarum astringit: quare quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alui profluuio conuenienter ex uino datur. decoctum ruptis, conuulsis, fractis, antiquæ tussi, auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbascum cui flos aureus, capillos tingit, & q̃cunq; abiiciatur blattas in se contrahit. Cocta in aqua folia, aduersus tumores, inflammatioues oculorum, sydera ta ulcera, ex uino & melle illinuntur. cum aceto quoque uulneribus medentur. contra scorpionum ictus sunt auxilio. Syluestris folia ambustis igni sunt cataplasmata. Aiunt in foliis eius, quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè φλόμος.

Latinè Verbascũ. *Candelaria, Candela regis, Lanaria.*

Officinis Tapsus *barbatus.*

Germanis Wull kraut / Kertzen kraut / Vnholden kertz.

Gallis de Boiullon.

Verbascum omnium ueterum testimonio duo habet summa ria genera. Candidum enim foliis, alterum nigrum est. Candidum rursus in marem fœminam digeritur. Præter tria hæc, & syluestre habetur, Wildt wullkraut *Germani appellant. Galli* de bouillon sauuage. *Sicut etiam uerbascula duo, quæ à nostris Herbariis herbæ paralysis, & uulgo artheticæ, Officinis primulæ ueris uocãtur. Germanicè* Schlüssel blůmen. *Gallicè* Bracha cuculi, *& primiueria. Horum unum est adoratum, alterum odoris expers. Est & tertium genus Verbasculum ueteribus, quod lychnitim alii, autem Thryallida appellant. Germani* Weyss *&* brunn frawen röslin / *&* Marten röslin *uocant. Hiis uerbasci generibus annumeramus nos ex Cordi sentẽtia eas herbas quas Fuchsius tanquam sibi ignotas nomine digitalis pictas dedit, unam purpureis floribus, alteram luteis, prima digitalis purpurea. Germanicè* Brauner finger hůt / *altera digitalis lutea* Gelber finger hůt / *à florum similitudine appellatur. Omnia Verbasci genera cum eiusdem sint effectus, Plinius ea distingui superuacuum putat. Priorũ duorũ radix gustu acerba est, & fluxionis affectibus prodest. folia digerendi uim habent. Sic etiã aliorũ folia, potissimum autem eius quæ aureos flores obtinet. Verbasculo odorato (nam inodorũ inutile) recentiores hos effectus assignant. tritum imponitur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto uesicæ, renumq; obstructiones soluuntur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta, luxata et tumentia. Praterea calidũ & siccũ esse constat. Lychnidis sup. mentionẽ fecimus.*

Aethiopis. Cap. XC.

AEthiopis folia habet uerbasco similia, perquàm hirsuta, densaque, in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, scabrum, similem apiastro, aut arctio, multis concauum alis: semen erui magnitudine, geminum, in uno cõceptaculo: radices ab eodem cespite numerosas, longas, plenas, glutinosas gustu, quæ siccæ nigrescunt duranturq;, ut cornua possint uideri. plurima nascitur in Ida monte Troadis, & in Messenia. Auxiliatur purulentis ex-

creationibus, ischiadicis, pleuriticis, arteriæ scabritijs, decocta radix & pota; quin & cum melle, eclegmatis uicem præbet.

Herba est hodie Germanis incognita.

Arction. Cap. XCI.

ARction, aliq potius arction uocāt, similis est uerbasco folijs, nisi q hirsutiora & rotundiora sunt: caule longo, molli: semine cumini, paruo: radice tenera, alba, dulciq;. Decocta cum semine radix in uino, dentium dolorem mulcet, si contineatur ore decoctum. ambusta pernionesq; fouentur eodem. bibitur aduersus coxendicum dolores, & stranguriam, è uino.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἄρκτιον. Latinè Arction, prosopion maius uel arcturus. Officinis Lappa siue Bardana maior. Germanis Kleinkletten. Gallis petite Bardana & gleteron appellatur. Arction ab urso nomen habet. Hallucinantur qui ungulam Caballinam, Officinis dictam Arction esse sentiant, cū ut supra demonstrauimus, bechion sit et in tußilago quā ungula uocant caballinā.

The burre

Persona, siue Lappa. the burre Cap. XCII.

PErsonata folia habet cucurbitæ, maiora & hirsutiora & crassiora: caulem albicantem, quanquàm & interdum uidua caule reperiatur: radice intus candida, foris nigra. Hæc drachmæ unius pōdere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extussientibus auxiliatur, trita dolores à contorsionibus artuum contractos, illitu sedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀρκτειον, ἄρκτον, προσώπιον.

Latinè personata, uel personatia, arction, prosopion, Dioscoridi arcion.

Officinis Bardana maior, Lappa maior in differentiam præcedentis quæ folijs est multò minoribus nec ita rotundis.

Germani Groß kletten kraut / Büchbolter uocant.

Gallis Gloteron, Bardane dicitur.

Herba cuius picturā damus folio constat omnium lapparum maximo, parte auersa herbido, aduerso cano, caule oblongo, interdum caule uidua, grandibus lappis quæ transeuntium uestibus adhærescūt, in qucis flos purpureus nascitur, non euidens, sed occultus intra se germinans, radice grandi, candida intus, foris atra. Digerit simul & desiccat, sed & astringit nonnnihil.

Petasites. Cap. XCIII.

PEtasites pediculus cubito maior, crassitudine pollicis, à quo prægrāde folium, galeri modo amplum, ceu fungus dependet. Contra phagedænas, & ulcera quæ cacoëthe uocant, efficaciter illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πετασίτης. Latinè petasites herba. Officinis inusitata. Germani pestilentz wurtz appellatur. Petasites à petaso, piliū significante dicta est, q foliū eius pediculo superpositū, petasi modo amplū, ut fungus dependeat. Germanicum nomē ab effectu sortita est experimento .n. comprobatum

Petasites, Pestilentz wurtzel.

batũ, ut uir doctiß. Hierony. Tragus asserit, radi cẽ hanc mirificè cõferre pestilentialibus febribus, quòd sudorẽ uehementer moueat, si in puluerẽ re lacta cũ uino sumatur. Nec minori efficacia bi bitur à mulieribus quas uteri tormina & præfoca tiones exercent. Valet etiã unicè ad euocandos lũ bricos. Succurrit quoq; ijs qui spiritus difficultate laborãt. Ducit urinã et menses. Efficax est ad uul nera præhumi da, & ad reli quas cutis fœ ditatis, hæc ue rò posse docet eius amaritudo cuius quidem hæ sunt facul tates.

Fumaria.

Gale. lib. 4. simpl.

Lotus Syben gezeyt.

Epipactis. Cap. XCIIII.

EPipactis, ab alijs helleborine, parua herba, frutico sa, exiguis folijs. Iecinoris uitijs utilis, et contra ue nena pota. *Nulli hodie, quod sciam, herba hæc cognita.*

Capnos seu fumaria. Cap. XCV.

FVmaria fruticosa herbula est, prætenera, coriãdri si milis: folijs cãdidioribus, undiq; numerosis, cinera cei coloris: flore purpureo. huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq;: unde nomen traxit. illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Com manducata herba biliosam urinam trahit.

NOMINA ET EXPLICAT.

Græcè καπνός. Latinè *capnos. Fumaria. Officinis fumus terræ.*

Germanis Erdtrauch/ tauben kropf. *Gal. Fume terre appellatur.*

Fumaria acris, amara, subacerba, urinã biliosum & multã commã ducata aut pota prouocat, hepar obstructũ purgat & roborat, scabiẽ et pruritũ inde sanat: siccata uentriculũ cũ uino roborat, cũ melicrato aluũ subducit, succo suo oculorũ claritatẽ, et delachrymationem fumi modo molitur, unde illi nomẽ officinis et uulgo, herba hodie usitatißima.

Lotus urbana. Cap. XCVI.

LOtum urbanã, alij trifolium uocant. nascitur in hor tis. extractus succus, addito melle, oculorum arge ma, nubeculas, cæterasq; caligines discutit.

Lotus syluestris. Steinklee.

Cytisus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λωτὸς ἥμερος. *Latinè Lotus urbana et satiua. Officinis trifolium odoratū. Germanis* Syben gezyt, wolriechender Klee. *Gallis du treffle odoriferant. Vide annot. nostras sup. in cap. de trifolio.*

Syluestris lotus. Cap. XCVII.

SYluestris lotus, quam trifolium minus appellant, plurimum in Lybia gignitur, caule bicubitali, & sæpe maiore, alis multis: foliis trifolii pratensis: semine fœnigræci, multò minore, gustu medicato. Vim calfaciendi & leniter adstringendi obtinet. uitia cutis in facie, maculasq́ꝫ, cum melle peruncta expurgat. trita per sese aut cum maluæ semine, in uino aut passo bibitur aptissimè contra dolores qui uesicam malè habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè λωτὸς ἄγριος. *Latinè Lotus Syluestris. Officinæ falsò pro melitoto utuntur. Germanis* Stein Klee *dicitur, et* gulden Klee. *Caulē fert bicubitalē et sepe maiorē, folia fœnogreco similia, in quouis pediculo tria: floribus pisi, multo tamen minoribus, luteis aut candidis, odoratis, deorsum nutantib. semine per ramulos diffuso fœnigreci, sed multò minore, gustu medicato, radice subcādida, q̄ notæ delineatiōi Syluestris lotæ ad amußim respōdent nulla penitus reclamāte, ut eandē esse nemo sanæ mētis deinceps dubitari poßit. Huic Fuchsius falsò nomen saxifragæ luteæ attribuit errore nescio quo seductus.*

Cytisus. Cap. XCVIII.

CYtisus, frutex est albus in totum, ut rhamnus, ramos spargens cubito longiores, in quibus folia fœnigræci, aut loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. ea digitis trita erucam olent, gustataq́ꝫ cicer sapiunt. Folia refrigerant. tumores inter initia discutiunt, si cum pane trita illinantur. decoctum potu urinam ciet. Nonnulli, quòd apes alliciat, prope aluearia ferunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Multi eruditi uiri eū froticē qui hodie paßim in Germaniæ hortis seritur, nomine sene Acrabū sed falsò, uulgo Verbeüte Küchlin, *ueterū esse Cytisum: siquidē foliū mittit fœnogræco nō absimile, ramis exilibus*

millibus, mēbraneo folliculo, pellucēte, prætumido, & ueluti quodā spiritu distēdente, turgido, ita ut si digitis prematur, crepitās dissiliat, in quo semē pullū, durū, latū, lētis magnitudine, ciceris gustu, quæ notæ omnes nō malæ cōueniunt, cū delineatione Cytisi: an idē sit, doctioribus iudicandū relinquo.

Lotus Aegyptia. Caput XCIX.

EST & in Aegypto lotus, quæ in campis flumine inundatis prouenit, caule fabæ: flore paruo, candido, lilio simili, quem tradunt occidente sole comprimi, occludiq;, ad ortum autē aperiri: adduntq; caput ipsum uespera aquis condi. & ad exortum solis emergere. Caput quale papaueris, maximum: & intus grana ceu milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem lotos hæc habet mali cotonei similitudine, quæ cruda coctaq; manditur: decoctaq; lutei oui qualitatem exhibet.

EXPLICATIO.

Loti nomē uagum est per herbas & arbores aliquot, quæ uerò Aegyptia sit, apud Theophrastum, Atheneum, & Pausaniam, nam cùm nobis peregrina planta sit, non est cur frustra de hac plura uerba facere uelimus.

Millefolium. Caput C.

MYriophyllum, siue millefolium, caulis est tener, singularis, unica nixus radice: plurimis folijs, læuibus, fœniculo similibus: unde nomen accepit. caulis flauescit uarius, ac ueluti ex industria delimatus. nascitur in palustribus. uulnera recētia ab inflammatione uindicat, siue uiride, uel siccum ex aceto oblinatur. præcipitatis in potu cum aqua & sale datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Millefolium seu millefolia. Hetruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo foliosam, eximij usus ad uulnera: boum neruos abscissos uomere solidari ea rursusq; iungi addita axungia affirmans. Alia est millefolia, Græcis χιλιόφυλλον inter sideritides, Achillea etiā dicta. Est & stratiotes chilitophyllos: de quibus ordine suo diximus.

Myrrhis. Cap. CI.

MYrrhis simillima est cicutæ, caule folijsq;. radix ei oblōga, mollis, rotunda, cibo nō insuauis. Quæ pota in uino, phalangiorū morsibus auxiliatur. cit mēstrua, & partus secundos, purgatq; à puerperio fœminas. subuenit & phthisicis cocta in sorbitione. Aiunt quoq; eandem bis die terue potam ex uino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè μυῤῥίς. Latinè Myrrhis. Officinis & herbarijs cicutaria. Germanis Wilder Kerffel. *Gallis persil dasne dicitur. Herba cuius picturā damus, omnino cum delineationi Dioscoridis qua myrrhim depingit, nulla reclamante nota, respondet, ut eandē esse nemo deinceps dubitare possit, siquidem simillima est cicutæ, caule & folijs, radice oblonga, molli, rotunda, cibo iucūda. Hanc Plinius smyrrhizam, alij myrrham uocant. Falluntur qui chærephyllon, item qui Robertinam officinis dictam, Myrrhin esse rentur, cū & folio similes possint uideri, nō tamen caule ne floribus*

Myagrum. Caput CII.

MYagron, aliqui melampyron uocant, herba est surculacea, folijs rubiæ pallidis, tripedanea. semen oleosum, fœnogræco simile. Quod cõtusum igni torrent, perunctisq́ uirgis ad lucernarum lumina utuntur. hoc pingui, scabritias corporis læuigari, atq; expoliri constat.

Myagrum siue Melampyrum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Μελάμπυρον uel Myagros officinis, & uulgo incognitum: Galli uocant du ble frime, & Carmeline: herba surculosa est, folijs rubeæ pallidis, tripedanea, semẽ oleosum, fœnugræco simile, in utriculis conceptum. Hoc in areis pauitis crura flagris decutiunt, et uanis in aurã uento silientẽ iactant, dũ siliquarũ recrementa uanescant, tũ trusatilibus molis subijciũt, uersandoq; subinde oleũ exprimunt, quo non ad lumina tantũ lucernarũ, sed & ciborũ quoq; condimentis pauperes utantur: magno huius olei prouẽtu. Sunt qui eã esse uolunt, quã nos uulgo Lindotter appellamus.

Onagra. Cap. CIII.

ONagra, siue onothera, aut onu-ris, frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio, sed latiore, lilio nõ dissimili: flore rosaceo, magno: radice candida, longa: cũ siccata est, uinũ olente. nascitur in montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit. illitu quoq; tetra ulcera mulcet.

Frutex est Germanis incognitus, Oenochora Theophrasto dictus.

Cirsium. Cap. CIIII.

CIrsium, caulis est tener, duorũ cubitorũ, triangulo similis: ab imo foliola, rosæ speciem referẽtia: anguli spinosi, per interualla molles: folia buglosso similia, maiora, subcãdida, modicè hirsuta, partibus extremis aculeata. cacumen caulis orbiculatum, hispidum, in quo capitula purpurea, quæ soluũtur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores uaricum sedare Andreas scripsit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cirsiũ, si Ruellio credimus, ea est cuius picturam damus, scilicet ea quam nunc uulgo Buglossam dicunt Germani Ochsenzung/ alia ab ea, quæ borago uocatur, de qua postea agetur cap. 112. Est autem duplex Buglossa, unum Germanicum Echij species. alterum uerò Italicum in quo omnia sunt maiora, ea Cirsion est cum ei deliniationes totæ, paucis exceptis, subscribant, siquidem caulis ei tenet bicubitalis, folia buglosso similia, longiora tamẽ, subcandida, leniter hirsuta, in partibus extremis aculeata, cacumen caulis circinatum hirsutum, in quo capitula purpurea, quæ fatiscunt in lanugines, quæ oculata fide in herba dicta nobis buglossa maior deprehenduntur, Dicta est autem cirsion à uaricibus, quos Græci Cirsos uocant, quoniam doloribus illorum medetur adalligata. Sunt autem uarices uenarum dilatationes, quæ ex atræ bilis materia fiunt, aliquando in temporibus, aliquando sub umbilico,

Cirsum.

umbilico, nonnunquam circa testes, sæpißime autem in cruribus, fiuntq; plurimum in his, qui diutius stare, aut iter facere consueuerunt. altera syluestris & domestica buglossa, species sunt Echij.

Aster Atticus, seu inguinalis. Cap. CV.

Aster Atticus cauliculus lignosus, florem in cacumine habens purpureum, luteumue, & in ambitu diuisum, anthemidis modo, capitulum: sed ea quæ caulem ambiunt folia, stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Feruẽti stomacho, oculorum inflammationibus, procidüæ sedi, ac inguinib. illitu auxiliatur. Tradunt purpureum florẽ, si ex aqua bibatur, anginis, & pueris comitiale malum sentiẽtibus, opitulari. inguinum inflammatiõi recentem illinire cõuenit. Si aridus flos sinistra dolentis manu decerpatur, & inguibus adligetur, dolore liberat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀστὴρ ἀττικός. βουβώνιον. Latinè aster Atticus. Inguinalis. Officinis inusitata. Germanis Sternkraut/ Klein meger kraut. Gallis Aspergoutte menue dicitur.

Asteris nomen non à foliorum in caulibus, sed in floribus potius figura & situ, accepit, siquidem foliorum in huius herbæ flore numerus & forma, stellam præ se ferũt, uel ut Plinius ait: capitula per ambitum diuisa folijs pusillis, stellæ modo radiata sunt. Errant itaq; qui singula folia in caulibus stellæ formam repræsentare putant. Bubonium & inguinalis quòd inguinum præsentaneum sit remedium dicta est. Germanis Bruch krautt/ qui ad herniam puerorũ utuntur. flores fert, aut luteos aut purpureos, nascitur in collibus, montibus, & altis syluis. Augusto mense ut plurimum floret. Mixtæ est potentiæ, uti rosa: refrigerat enim, nõ tamen uehementer, & digerit atq; exiccat, quòd illi scilicet amara insit qualitas.

Aster Atticus.

Isopy-

Iſopyrum. CVI.

ISopyron aliqui phaſiolon ob ſimilitudinem uocant, quoniam folium, quod eſt aniſo ſimile, in pampinos torquetur. capitula ſunt in ſummo caule tenuia, plena ſeminis, melanthij guſtum imitantis. Contra tuſſim, & cætera pectoris uitia, ſemen ex aqua mulſa bibitur. hepaticis, & ſanguinem excreantibus utile.

EXPLICATIO.

Iſopyrum Plinius quoq; deſcribit folijs aniſi, capitulis in ſummo tenuibus, plena ſeminis melanthij, quæ uero, aut quo nomine hodie appelletur, ignotum eſt.

The violette

Viola purpurea. Caput CVII.

VIola purpurea folium habet hæderâ minus, tenuius ac nigrius, nec multò diſſimile. cauliculus à radice medius prodit, in quo floſculus, ſuauiter olens, purpureus. opacis & aſperis naſcitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per ſe & ex polenta illinuntur aptiſſimè ſtomacho æſtuanti, & oculorum inflammationibus, ſediq; procidenti.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ἴον, id eſt, uiola omnis, & præcipuè nigra, ſeu purpurea, quamuis in eodem genere eſt alba, etiã uulgo martia dicitur, & quadrageſimale, quòd Martio menſe, & quadrageſima floreat. Germanis Mertzen violen / Viönle / Blaw / Weiſſe violen. Gallis uiolettes, & uioles de martz ou care[me]di cuntur. Eſt etiam multifolium, ob id Daſipodium Græcis. Germanis Geſülte violen / dictum, cõcolor primæ, ſed plenior: frigida eſt, & humida primo ordine. Syrupus ex multis florum uiolæ nigræ recentium, ut roſarũ, flore Perſici, infuſionibus ſoluit aluũ. Quin & ſemẽ uiolæ nigræ album, rotundũ, milij æmulũ aperte cholagogum eſt. Eſt quoq; eius generis ſylueſtrior toto habitu ſtrigoſior, magis ſerpens, flore purpureo, in album langueſcẽte, inodoro. hanc Germani Hunds violen / wild violen. Galli uiolette ſauuages uocant.

Lilium Convallium

Cacalia Italica.

Cacalia. Cap. CVIII.

CAcalia, quæ leõtice uocatur, folia fert magna, alba: è quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens rori* aut oleæ ſimilem. naſcitur in montibus. Radix in uino madefacta, ut tragacantha, delinctu aut mãducatu per ſe tuſſibus, ſcabritijs arteriæ, medetur. Grana quæ poſt excuſſum florem innaſcuntur trita, & cum cerato illita, faciem erugãt, & cutem extendunt.

*muſco.

Lilium conuallium.

NOMINA ET Explicatio.

Græcè κακαλία.

Latinè Cacalia.

Officinis lilium conuallium.

Germanis Meyblümlin / Meyen röſlin. Gallis du muguet, muſchetum maius appellant.

Sua ſponte naſcitur in opacis & lucis, unde nomen lilij conuallenſis caule multo tenuiore, flore candido, ſuauiter olente, unde Galli muſchetum appellant, guſtu ſubamaro

ſubamaro, ſemine molli, radice ſingulari, lõga, adſtringente. interdũ cæruleo flore cõſpicitur. Plurimæ profectò quin potius oẽs Cacaliæ, à Dioſcoride deſcriptæ notæ, ferè huic lilio conualliũ reſpondere cognoſcuntur, quapropter à Dioſcoride Cacalia appellari putandum eſt. Falſus enim Fuchſius eſt, qui hanc eſſe Ephemeron non lætale arbitratur, radice apertiſsimè reclamante. nec huic uita adeò breuis, ut ephemero, quod uno aut altero die commoritur, cũ in tres ſeptimanas etiam decerptum uitam humore refocillatum prorogare poſsit cacalia. Hanc Galenus Caucanon uocauit. Paulus cacaliam nõ Caucanon, ſed caucano ſimilem eſſe tradit.

Bunium. Caput CIX.

BVnion caulem ædit quadrangulum, procerum, digiti craſſitudine, in quo ramuli minutis folijs ac floribus ſcatent: folia proximè radicem, apio ſimilia, longe tenuiora, coriandrinis proxima: flores anethi: ſemẽ odoratum, hyoſcyamo minus. Vrinam ciet. excalfacit. ſecundas euocat. lieni, ueſicæ, renibus utile. tam humidi quàm ſicci, expreſſiq́ ſucci caulibus, folijs, radicibusq́, uſus inualuit ex aqua mulſa. Pſeudobunion palmi altitudine fruticat in Creta, folia ramulosq́ napi ferens, acri guſtu. Tormina, atq; ſtranguriam, laterumq́ dolores, ſanant quaterni rami eius poti in aqua. illiti quoq; cum ſale et uino, tepentes, ſtrumas diſcutiũt.

NOMINA ET Explicatio.

Græcè βούνιον. *Latinè Buniũ. Officinis inuſitata. Germanis* S. Barbaren kraut. *Gallis Herbe au charpentier, dicitur.*

Plura uide ſuprà in annotationibus noſtris in cap. 109. lib. 2.

Hædera terreſtris.

Chamæciſſus. Caput CX.

CHamæciſſos folio eſt hæderæ, tenuiore longiuſculo, ramulis à radice quinis ſeniſue, dodrantalibus, folioſis. flore uiolæ albæ ſimili, candidiore, ac tenuiore, guſtu ſupra modum amaro. radice tenui, candida, inutili. naſcitur in cultis. Bibunt conuenientiſſimè iſchiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis quadrageniſue diebus. eodem pota modo, ſenis aut ſeptenis diebus, regium morbum purgant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè χαμαίκισσος. *Latinè Chamæciſſus, hædera pluuiatica. Officinis hædera terreſtris. Germ.* Grundtreben. *Gallis Lyerre terreſtre dicitur. Dubium eſt apud multos an hæc herba, cuius picturam damus, uera Chamæciſſos ſit, cũ aliquot notis delineationi omnino non reſpõdeat, quare aliqui ela timen maluerunt appellare, ut ſuprà monuimus.*

Chamæleuce. Caput CXI.

CHamæleuce lumborum doloribus propitia est, herba uirens, in curuis folijs surculisq́ꝫ: flore rosaceo.

Vide annotationes nostras in caput 105. lib. 3.

Buglossum, seu lingua bubula. Caput CXII.

Omnia hæc quidam non habent.

Burrage

BVglossum (*nascitur in cāpestribus, & sabulosis. Iulio mense colligitur. Aiunt eam quæ treis thyrsos emittit, cum semine & radice tritā, potamq́ꝫ, cōtra tertianos horrores prodesse: quæ quatuor, ad quartanos. ea in uino decoquitur. herbam abscessibus utilem esse uolunt.) Verbasco simile est, folium in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitans linguas. Quod in uinum deiectum, animi uoluptates auget.

Buglossum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Buglossus, bubulaq́ꝫ lingua Catoni dicta, Græcis ἡ Βούγλωσσος. Germanis Borretsch. Gallis borache appellatur: Calida humida, ob id uinis iniecta lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditur; unde euphrosinum quoq; Græcis uocatur. Officinis Corago, corruptè Borago, una mutata litera.

Cynoglossum. Caput CXIII.

CYnoglosson folia latifoliæ plantaginis habet, arctiora, minora, lanuginosa: caule uacat, & humi sternitur. prouenit in sabuletis. Folia cum suillo adipe ueteri, medentur morsibus canum, alopecijs, & ambustis. emollit aluum, decoctum herbæ ex uino potum.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cynoglossum officinarum.

Dogys tonge

Cynoglossa uera.

Græcè Κυνόγλωσσον.

Romani linguam caninam appellant.

Officinæ Græcum nomen seruarunt.

Germani Hundszung.

Galli Herbe au chien uocant.

Cynoglossam non esse eam canis linguam quam officinæ circumferunt, cuius picturam sub nomine Cynoglossi officinarum damus, euidentius est, quàm ut probari desideret, cum uidua caule proditur à Dioscoride, humi strata, folio latifoliæ plantaginis. Nam officinarum canis lingua, nec plantaginis effigie, sed angusta prælonga, subtus lanuginosa gerit,

folia, nec uenosa, molliaq́; caule cubitali, surculoso, flore purpureo, semen in lappaceis umbilicis ruso, & exili. Altera, cuius picturā damus, nomine ueræ Cynoglossæ, inuenitur in sabuletis, folio molli, uenoso, latiusculo, lanugine molli, canescens, primo anno sine caule, hanc omnino ueram Dioscoridis Cynoglossam esse putauerim, uulgo etiam ob similitudinem caninæ linguæ, ac fœtidum canis odorem hoc nomine cognita.

Phyteuma. Caput CXIIII.

PHyteuma folia habet radiculæ, minora: copiosum semen, perforatum: radicem paruam, tenuem, per summa terræ nitentem: quam ad amatoria conuenire, nonnulli scriptum reliquerunt.

Herba peregrina & incognita, quam Plinius describere superuacuum habuit, cùm sit usus eius tantum ad amatoria.

Leontopodium. Caput CXV.

LEontopodion duum digitorum herbula est, folia ferens angusta, longitudine ternum quaternumue digitorum, hirsuta, quæ iuxta radicem lanosiore flocco* canescunt, capitula in summo caule quasi perforata: flores nigri: semen usqueadeo spissa lanugine inuolutum est, ut sæpe fallat: radice parua cohæret, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere.

*odoratiora.

NOMINA ET Explicatio.

Quæ Ruellio uideatur esse leontopodion, paucis aperiam. Ea est, ni fallor, quæ cruciata dicitur herbarijs, & officinis Germanis Klein vergiß mein nit / & Blaer augentrost. *humi ferè serpit, digitali longitudine, folio angusto, longo ternos ferè digitos, hirsuto, ab radice lanoso, et canescente, in cauliculorum cacuminibus capitula tanquam pertusa, in quibus flosculi dehiscunt, nigricantes, semen spissa occulitur lanugine, radice exili &c.*

Hippoglossum. Cap. CXVI.

Laurus Alexandrina.

HIppoglosson frutex est folia habens ruscitenuis figura, & spinosam comam, & in summo ceu linguas è folijs exeuntes. Capitis dolorem corona ex comis imposita minuit. malagmatis radix succusq́; admiscetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἱπϖόγλωσσον.
Latinè Hyppoglossum, Laurus Alexandrina.
Officinis uuularia.
Germanis Zepflin kraut.
Gallis lingua pagana.
Italis bonifacia appellatur.
Vide plura in annotationibus nostris in cap. de lauro Alexandrina.

Snap-dragon

Antirrhinum. Cap. CXVII.

ANtirrhinon, alij anarrhinon uocãt, herbã caule & folijs anagallidi similem: flore albæ uiolæ, purpureo: ideoq; syluestris anagallis nominata est: semine uituli narium simili. Tradunt perunctos ea, cum oleo lilino, uenustiores fieri: nec ullo medicamento lædi posse, si quis appensum gestet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀντίῤῥινον Latinè Antirrhinum.

Officinis incognita. Germanis Orant/Sterck kraut/Streichkraut.

Gallis Oculus catti, moron uiolat dicitur.

Galenus hãc & bucranion, hoc est, bubulum, uel uitulinum caput dici meminit. Florem uiolæ albæ ei contribuit Dioscorides, Plinius hyacinthi: nescio an ianthino, hoc est, uiolaceo potius esset legendum nam ea quam rura nostra Orant uocant uiolaceũ florem præ se fert herbula caule & folijs anagallidis, flore purpureo, paruo, semine uituli narium, nam fructus excusso flore uitulinarum, narium rudimenta quædam exprimit &c.

Catanance. Cap. CXVIII.

EX eo genere una, folia coronopi habet, lõga, radicem iunci modo prætenuem: capitula sena, septenaue, in quibus et ui semen inest. Arescens in terram flectitur, & se contrahit ad speciem unguium milui exanimati. Altera mali paruæ magnitudinem explet, radice exiguæ oliuæ magnitudine: folijs quoq; oliuæ colore, & figura, mollibus, diuisis, humi inclinatis: semen, ut cicer, minutum in uirgulis dependet, punicei coloris, multis foraminibus pertusum. Vtramq; narrant in amatoria expeti. Thessalicæ mulieres his uti traduntur.

EXPLICATIO.

Harum cognitio, ut herbarum pauci usus, ad amatoria & phyltra tantum expetitas planè desijt. Plinius quoq; qualis esset, à se describi superuacuum duxit. Illud non ab re est dixisse, ad detegendas magicas uanitates, electum ad hunc usum coniectura, quoniam arescens, contraheret se ad speciem unguium milui exanimati.

Turbith

Tripolion. Turbith Caput CXIX.

TRipolion in marinis nascitur locis, quæ allidit unda, recedens'q; dimittit, neq; in mari, neq; in sicco: folio glasti crassiore: palmeo caule, in mucrone diuiso. Eius, ut tradunt, flores colorem ter die mutant, mane candidi, meridie purpurei, serò punicei conspiciuntur. radice alba, odorata, calidi gustus. Quæ drachmis duabus in uino pota, aquam, urinam'q; per aluum extrahit. in medicamenta digeritur, quæ uenena arcent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioscoridis Tripolium, Serapionis Turbith est. Tripolij nomen retulit, quòd flores eius (Dioscoride teste) ter die mutentur, candidi mane, purpurei meridie, punicei in occasu. Nascitur in maritimis, ubi allidit unda, iterum'q; retro commeat. hoc Arabũ aliquos Turbith cognominasse constat. Actuario tamen duo à tripolio diuersa turpeta esse apparet, alterum uocari alypiam turpet album exponit. Alibi uerò pityusæ radicem (quæ officinis dicitur Esula) turpeton cognominat, quasi alterius coloris. hodie peregrinæ, & incognitæ radices sunt, nec temere pharmacis commiscendæ.

Adiantum. Caput CXX.

ADianton, polytrichon, pusilla gerit folia, similia coriandri, in summo incisuris diuisa, cauliculi, quibus exoriũtur, nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice superuacua, neq; caulem, neq; fructum, neq; florem profert. Decoctum herbæ potum, prodest spirandi difficultati, suspiriosis, lieni, & felle suffusis, & urinæ difficili. calculos frangit. aluum sistit. serpentium morsibus auxilio est. Contra stomachi fluxiones in uino bibitur. Secũdas ciet, & menstrua, sanguinis

Adiantum nigrum. Black maiden hair

Adiantum album. white

guinis reiectiones inhibet. Contra serpẽtium morsus cruda herba illinitur. alopecias dẽsat. strumas discutit. furfures, & manãtia capitis ulcera, ex lixiuio emendat. defluentes capillos cõtinet, cum ladano & myrtino, & susino, aut hyssopo, uinoq́ꝫ. Decoctum eius cum lixiuio, & uino infusum, idem præstat. coturnices & gallinaceos pugnaciores facit, in cibos eorũ additum. Seritur gratia utilitatis pecorum, circa ouilia. Vmbrosis, & palustribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἀδίαντον. Latinè adiantum, quidam politrychon, alij callitrychon appellant, ab effectu, tingit enim capillum Duo genera eius, candidius, & nigrum, breuiusq́ꝫ, Theophrastus aßignauit. Triplex Dioscoridi esse uidetur. Primum speciatim polytrichon uocat. Adiantum album Theophrastus. Gaza cum uulgo, & officinis capillam Veneris, Germani Steinraut/Maurraut. Alterum trichomanes, nigrum Theophrastus, uulgus, & officinis adiantum nigrum, Germani Frawenhar/frembder/& Welscher steinraut. Tertium similitudine filicis, & folijs lenticulæ, uulgo, & officinis Politrychon, Germ. Rott Steynbrech &c. Quartũ addi potest, quod Apuleij polytrichon appellabimus, ne quispiã Dioscoridis & aliorum Græcorum intelligeret, hoc Germanicè à colore aureo, quem habet, Guldiner widerthon/appellatur. Galenus adianthum non diuisit, fortè quòd omnium eadem sit facultas. Callitrichon à nonnullis trichomanes dicitur: tamen qui de herbis scripserunt, adiantum uocant, callitrichon potius quàm trichomanes: Polytrichon autem, & callitrichon diuersa facit Gal. lib. 1 comp. phar part. Recens melius, nisi cum siccandum, & astringendum ualentius. Adianthon seu polytrichon, calido, frigido temperatum, gustu acerbo, siccat, tenuat, digerit, ob id strumis confert, lapides frangit in nobis, crassa & lenta ex pulmone educit, capillos reddit, præsertim ustum.

Politrychon Apuleij.

Fidicula, seu Trichomanes. mayden heare
Caput CXXI.

Rott steinbrech.

TRichomanes nascit eisdẽ in locis quibus adianton, filicisimile, sed exilius: folijs lenticulæ, tenui

bus, in ordinē utrinq; digestis, aduersis in se, in ramulis tenuibus, acerbis, fusco colore splendentibus. Eadem quæ & adianton præstare posse constat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè τριχομανές. Officinæ polytrichum uocant. Vide plura in annotationibus nostris in caput proximè præcedens.

Burre that growithe by ryuers and broke.

Xanthium, siue lappa.

Caput CXXII.

XAnthium nascitur læto & pingui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. folia atriplicis habet, insecta, nasturtiū odore imitantia: fructum grandis oliuæ modo, rotundum, & ut platani pilula, spinosum, qui contactu uestibus adhærescit. Is antè collectus quàm perfectè siccescat, tunditur, & fictili uase reconditur. Flauos autem facit capillos, si acetabuli instar tepida aqua madescat, mox caput, nitro antè perfrictum, illinatur. Alij in uino tundunt, & ita asseruant. Semen aptissimè tumoribus imponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis Ξάνθιον. Latinè xanthiū, nomen ab effectu inditū, quod rufet capillum. Officinis & herbarijs hodie lappa minor, & lappa inuersa. Germanis Bettlers leuß/ Spitz kletten. *Gallis Glouterō dicitur. Cum discutiendi uires habeat, facile colligitur tēperamento esse calido & sicco præditū, id quod ex sapore etiā qui est amarus, & subacris, deprehendi potest.*

Aegilops, siue festuca. Cap. CXXIII.

Wilde otte.

AEgilops herbula folia tritici habens, sed molliora, in summo capite semina bina ternaue rubra, quibus aristæ quasi capillaceæ exeunt. Illita cum farina herba ęgilopijs medetur. duritias discutit. Succus farinæ admixtus siccatur, & eorūdem gratia reponitur. *Bromus herba ęgilopi similis, exiccatoriā uim habens, decoquitur cum sua radice in aqua ad tertias, & iuri colato par modus mellis adijcitur: rursus incoquitur, dum liquidi mellis crassitudo fiat. Linteum eo humore imbutū, & naribus inditū, contra graueolentiam ulcerū efficax est. Aliqui tritā aloēn addunt, & eo modo utuntur. Cum siccis rosis cocta in uino grauem oris halitum emendat.

**Hæc ad finem capitis usq; quidam non habent.*

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè αἰγίλωψ, festuca, secundū genus auenæ, Gazæ festucago, est autē auena sterilis, de quo plura in annotationib. nostris suprà lib. 2. in cap. de auena. hoc cap. uidetur in Diosc. omnino superfluere.

Glaux. CXXIIII.

GLaux cytiso & lenticulæ folijs similis, quæ supernè uirent, auersaq; candidiora spectantur. ramuli à terra exiliunt quini seniue, tenues ab radice, dodrantem alti. flores ceu uiolæ albæ, purpurei exeunt, minores tamen. nascitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, sale & oleo in sorbitione, ad reuocandam extincti lactis ubertatem.

EXPLICATIO.

Glaux, ut Ruellio placet, frequens in Gallia iuxta specus aquosos, & in ueteribus foueis: sed adhuc nullum inuenit nomen.

Polygala

Klein bibenel.

Polygala. Cap. CXXV.

Polygala palmi altitudinē petit: folijs lenticulæ, gustu adstricto. Quæ pota, lactis abundantiam facit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολύγαλον, quòd lactis abundantiam faciat. Germanis Bibenel die kleiner / *uel ut alijs placet,* nagel kraut.

Osyris. Cap. CXXVI.

Osyris frutex est niger, ramulos ferens tenues, lentos, fractuq; contumaces: & in his folia, quaterna, quina, senaue, ceu lini, nigra in initio, dein colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum, iuuat arquatos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Osyris, ut Plinius scriptum reliquit, ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in ijs folia nigra ceu lini, semenq; in ramulis, nigrum initio, deinde colore mutato rubescens. Ea officinis hodie incognita, osyris nomine, namque à similitudine nouum emendicarunt nomen, linariā appellantes, quo nemini nō noscitur, Germani uocant Harn krautt/ Flachs krautt / Leinkrautt/ Krottēflachs/ Nabell flachs / Nabel kraut/ Scheiß kraut, *similitudine esulæ decepti.*

Osyris: Linaria. lynarye or Stawneworte

Smilax aspera.

Aspera smilax. Ca. CXXVII.

Smilax aspera, folia habet periclymeni: sarmenta tenuia, multa, rubi modo aut paliuri aculeata, arbores scandit ab imo ad summa perreptās, se conuoluens eis. fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustumq; leniter mordent. nascitur in palustrib. & asperis: radice dura, crassaq;. Folia & acini, & antè & pòst epoti, uenenorum antidota sunt. Tradūt, si infantibus nuper in lucem æditis, quid ex his tritum propinetur, nulla postmodum uenena nocitura. Inciditur etiam ad alexipharmaca, id est, ad ea medicamenta quibus uenena arcentur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Smilax aſpera hodie Germaniæ peregrina & incognita, nam ea cuius picturam damus, à Fuchſio ſic appellata, delineationi non reſpondet. Germani inter genera uolubilis referunt, & Stechen deſſen Scharpfe winden appellant.

Balſamine.

Læuis ſmilax. Cap. CXXVIII.

LAeuis ſmilacis folia hederæ ſimilitudinem habent, molliora, læuiora, tenuiora. huius ſarmenta nullis horrent ſpinis. cõuoluitur arboribus, ut prior. fructum parit lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac ſmilace, quadam topiariorum arte, tentoria contra æſtus moleſtiam facti tantur. folia per autumnũ decidua. Semine cũ dorycnio poto, ternis ſingulorum obolis, uaria & tumultuoſa in ſomnis obuerſari traduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Læuem ſmilacem, cuius hoc nomine picturam falſò Fuchſius exhibet Dioſcoridis Ciſſampelum maiorem eſſe, ſuprà oſtendimus ſuo loco, quæ autem uera ſmilax læuis fuerit, hodie nemini quod equidẽ ſciam cognitũ, niſi fortè ea fuerit, quam Padani Ligures Balſaminam, Hieroſolymitanum pomum Hetruria, mirabile Gallia, uulgus garantiam, quoniam ſepti modo in hortis feneſtriſq; per cancellos opere topiario digeritur, de qua ne uerbum quidem priuatim apud ueteres habitum inuenio. Ea

Ruſcus.

enuibus prælõgiſq; flagellis ultro citroq; reptantibus euagatur, folijs hederæ, molliora, leuiora, tenuiora, articulatioribus, exilibus pampinis, ex alarũ ſinu prodeuntibus, quibus illigantes ſeſe cancellatim uicinis implicant ſtatuminibus, flore cucumeris, ex albo in luteũ langueſcente, turbinato utrimq; fructu, carnoſa cute, et per uerſus uerrucoſa, ac rigidioribus bulbis intumeſcente, cucumeris puſilli, uel citrij ſimilitudine, malo uerius ac tubere quàm grandi bacca, aut folliculo: aureus maturo color, cartilago intus punicea, uel lutea, ſanguineuſq; ſuccus. Pomum maturitate diſsilit, inanitasq; confricto patet, ſemina intus aliquot lenticulæ figura continens, ruberrima, ex quibus oleum exprimitur, ad uulnera præcipuum &c.

Ruſcus. Caput CXXIX.

SYlueſtris myrtus, aliquibus oxymyrſine, aut myrtacanta, Latinis ruſcum appellatur. folium fert myrti, latius in formam lanceæ mucronatum. baccæ per maturitatem rubeſcunt, rotundæ, à medio folio dependentes, oſſeo intus nucleo. cubitales ramuli ab radice exeunt, uitilium modo lenti, fractu contumaces, folioſi: radice graminis ſimili, acerba, & ſubamara. Folia & baccæ in uino potæ urinam cient.

menſes

Ruscus arborescens.

menses pellunt. uesicæ calculos frangunt. stillicidio urinæ medentur. dolores capitis sanant, & regium morbum. In asperis & præcipitibus locis enascitur. Decoctum radicis in uino potum, eosdem præbet effectus. Cauliculi recentes, asparagorum uice, in cibo sumuntur: amari autem sunt, sed urinam mouent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀξυμυρσίνη. Latine Ruscus. Officinis corruptè Bruscus. Germanis Brüsch dicitur.

Bruscum hodie, addita litera, licet corruptè, uocant officinæ, humilis herba est, fruticosa, folijs acutis, & mucrone rigentibus, dependentibus à medio baccis quæ per maturitatem rubescunt, osseo intus nucleo, ramulis cubitalibus, uitilium modo lentis, foliosis, fructu contumacibus, radice graminis acerba, subamara. Alterum genus nonnulli faciũt: quod proceritatem arborum æquat, folio lato, duro, & per angulos aculeato, immortali quoq; uirore, baccis rubentibus & racematim collectis, hanc Germani Stechend palmen, Galli houßen uocant. Scio rusci fructũ, cubebas Mauricè uocatas credi. Sed ab ijs dissentio qui hoc adfirmant, in testimonium citans Actuarium, Aetium et Galenum. Nam cubebas, nec oxymyrsines seu myrti syluestris fructus, nec cubebas Galeni esse cum Serapione aperte harum descriptio ostendit, & conferenti patet.

Laurus Alexandrina.

Carpesium Galeni.

Hæ enim sunt fructus tenues piper emulantes, sed minus acres et subamari, Galeni uerò καρπήσια quorum picturã damus. sunt κάρπι (ita enim legendum censeo) ἀκρέμοσι. i. surculis cinamomi, similes odore uocati φοῦ, sed ualentiore, & nonnihil aromatico, quem & gustatus deprehendit, facultate etiam phu similia: sed quia sunt tenuiora, uiscerum obstructiones potentius detergent, & urinam mouent, & renum calculos expurgant. Nõ adeo tamen sunt tenuium partiũ, ut Cinamomi loco usurpari possint, cum Quinto: cum multò sint deteriora optima casia. In Side Pamphiliæ loco, quia luxuriat carpesium ibi est uilißimum.

Laurus Alexandrina. Cap. CXXX.

LAurus Alexandrina folio est rusci maiore, molliore, & candidiore: semine inter folia rubro, ciceris magnitudine: ramos spargit in terra, dodrantales, interdum longiores: radice syluestri myrto simili, maiore, molliore, odorata. inuenitur in montosis. Difficiles partus accelerat, radice pota sex drachmarum pondere in uino dulci. & stillicidio urinæ auxiliatur. sed sanguinem extrahit:

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hãc omnino eandẽ eſſe puto q̃ ſuperius Hyppogloſſum appellauit, quod mihi nõ credens, eius hiſtoriã cõferat cũ ipſa herba cuius picturã damus intelliget ſingulis notis ad amuſſim reſpõdere nulla prorſus reclamãte. Siquidẽ frutex eſt folijs oxymyrſinæ cõcauis, è quibus foliũ exit minutũ, linguæ formæ. Nec me fugit nullã in ea, qua uuæ medeatur, familiaritatẽ inueniri, à qua tamen hoc ei nomen inditũ, ut hinc etiã Germanicè Zauck blatt/zapfen kraut, id eſt, uuulæ folium dicatur. imò ne aliquem foliorum quidem uſum. Fuiſſe tamen olim nõ paruũ illũ ex hyppoglotti & hypogloſſidij nomenclatura cõſtat, quæ hinc proculdubio facta illi eſt, quòd ſub lingua teneri ſolita ſint folia, ut uel hodie, nõ tamũ apud Inſubres, ut Verglius Marcellus ait, aliasq́; alibi gentes, ſed etiã in Germania noſtra fit, quoties abundantem puerorũ ſaliuã et deſtillantẽ in fauces humiditatem, unde uel prolixa columella, id eſt, uuula, uel fauces balbucie linguæ impedimentũ oritur, cohibere: & ſiccare opus eſt.

Daphnoides. Cap. CXXXI.

DAphnoides cubiti altitudine fruticat, ramis flexilib. obſequioſisq́ȝ, multis, inde ſurſum uerſus folioſis. cortex ſupra modum uiſcoſus ramos ueſtit. folia lauri, graciliora, & molliora, fractu cõtumacia, quorum guſtatu os & fauces incenduntur: flores candidi: bacca, cùm ematueruit, nigra. radix inutilis. naſcitur in montoſis. Pituitas extrahit folium recens uel aridum in potu. menſes ciet & uomitus caput inanit cõmanducatum ſternutamenta mouet. Baccæ quindecim potæ aluum reſoluunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinæ hanc Laureolam uocant, ſiquidem laureola frutex naſcitur ramoſus, cubitalis, molliori anguſtiorio; quã laurus folio, triſti aſpectu, flexilibus uirgis, ſupra modũ uiſcoſis uerſus cacumẽ folioſis, flore, candido, bacca cũ percoxit atri coloris, fronde fractu contumaci, cuius guſtatu mordetur os, incenſumq́; guttur uellicatur, radice inutili &c.

Veratrum album.

Chamædaphne. Cap. CXXXII.

CHamædaphne uirgas emittit cubitales, ſingulari ramulo cõſtantes, rectas, tenues, leues: folia lauri ſimilitudine, leuiora multò, ac uiridiora: ſemen rotundum, rubens, annexum folijs. Illinuntur capitis doloribus: trita folia, ſtomachi ardores mulcent ad ſedanda tormina cum uino bibuntur. Potus cum uino ſuccus, menſes & urinam ciet. idem facit peſſo appoſitus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hanc ut priorẽ Officinæ et Herbarij uocant Laureolam. nanq; unico ramulo & cubitali, erecto folio, laureo, tenui, multò leuiore, acini rubentes, rotundi, folijs annexi quibus agnaſcantur.

Varatrum album. Cap. CXXXII.

HElleborum album, Latini ueratrũ album uocant, fert folia plãtaginis aut betæ ſylueſtris ſimilia, ſed breuiora, et nigriora, rubeſcentia: caulem cauum, quadrãtalem, tunicis cõuolutum cum areſcere cœpit radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo & exiguo capite exeuntib. cẽparũ modo fibratis. naſcitur in montib. et aſperis radices meſſibus colligendę. Optimũ habetur candidum, friabile, carnoſum, modicè extentum, nec tamen iunci modo mucronatũ, q̊d frãgendo puluerem emittit, & tenuẽ habet medullã, guſtu nõ admodũ feruens, neq; ſaliuã ſubinde ciens. huiuſcemodi autẽ ſtrãgulat. Primatũ Cyrenaicũ tenet. Galaticum

Galaticum autem & Cappadocicum, candidiora, & puluere quodam obsita, celérius strangulatus mouent. Vomitione autem uarios extrahit humores. collyrijs admiscetur, quæ caliginem oculorum discutiunt. partus impositum necat. menses pellit. sternutamenta excitat. mures interficit, cum melle & polenta subactum. absumit carnes, si coquatur unà. datur per se ieiunis, & cum sesama, aut ptisanæ succo, aut halicæ, aut lentis cremore, cum aqua mulsa, aut pulte, aut quauis alia sorbitione. Cogitur cum pane, & ita inassatur. Præparatio corporum, ac uictus ratio, diligenter tradita est, cum ab his qui de medica eius potione scriptitarunt, tum maximè à Philonide Siculo Ennensi, cui nunc assentimur. quippe lõgum nimis esset, in hac præsertim æditione de materia, simul medicam curandi rationẽ exponere. Dant nõnulli in pultis sorbitione, aut copioso halicæ cremore: aut paucum antea cibum dari præcipientes. statim ueratrum offeruut, ijs præsertim, quibus strangulationis suspicio imminet, aut si ualetudo corpus infirmat. hoc enim modo deiectio nihil periculi minatur, quòd cibo munitis non intempestiuè medicamentum corporibus offeratur. Vomitiones concitant subditæ ex eo balani, cum aceto.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἐλλέβορος λευκός. Latinè Elleborus albus. Officinis Latinum nomen seruat. Germanis Weiss niess wurtz. Gallis du uiraire, uerarum dicitur.

Elleborus olim terribilis fuit: postea tam promiscuus, ut pleriq; studiorũ gratia sumpserint: albus aũt multò terribilior nigro. Radiculæ graciles, breues, & uelut decurtatæ ex ceposo uelut capite procedentes in usum solæ ueniũt Dios. nec hæ totæ, sed harũ cortex deligendus, carnosus, speciosus, medullosam intus partem, quæ eximenda est habens tenuẽ, gustu acer et feruidus, asperis tumulis et locis siccis qualis Anticyra est, natus, in frangendo puluerem emittens Plin. Semen tamen à quibusdã purgationib. adhibetur: summa quoq; radix, quæ uelut cepe canibus datur purgationis causa. Meßibus albi radices legũtur Diosc. et Plin. Albus amarior est, et minus acer nigro Gal. Albus eligendus gustu feruens, nõ tamen uehementer, sed saliuã particulatim, nõ simul mouens, mediocriter extensus, candidus, fragilis, carnosus, non acuminatus aut iunceus, nec dum frangitur, puluerulentus, medullam interiorem habẽs exilẽ, qualis Cyrenaicus. Improbatur Galaceus, Cappadotius, Italus, albior et magis puluerulẽtus. Quin Pauli tẽpore utebantur elleborismo per albũ, et nunc quoq;: si. n. bonus est, uenenosus nõ fuerit. Apud Arabes contra Ellebori nigri ellebori nomine apud Hipp. & Gal. albus uenit, ut Aph. 1. lib. 5. Iac. Syl. hac cum alijs misti usus non est diffinitis, sæpe magno succeßu in melancholia morbo usus est Iac. Syl. hac tempestate doctiß. medicus Syrupo saporis, largo satis elleboro nigro incocto, & Ioh. Manardus non difficilem eius usum expertus est, & drachmã integrã solã potã parũ profecisse. Paulus infundit aquæ dies quinq; unc. duas: ergo multus satis mannæ, uel melli, uel alij incoquatur. Si in radicẽ raphani immitattur albus elleborus, elleborismi modus simplicior est Paulo.

Veratrum nigrum.

Veratrum nigrum. Cap. CXXXIIII.

HElleborum nigrum appellatur melãpodion, quoniam caprarum pastor, nomine Melampus, furentes in se Prœtidas, primus purgasse, & sanasse fertur. folia ei uiridia, platani similia, minora, folijs sphondylij proxima, subaspera, nigriora, plurib. diuisuris incisa: caulis asper: flores purpurei, candidi, racematim cohærentes: semen cnici, quod in Anticyra sesamoides uocant, quo deiectiones moliuntur. radicibus cohęret nigris, tenuibus, à capitulo cepe simili confibratis, quarum est usus. in collibus, asperis, et sitientibus locis enascitur. Optimum est quod ex huiusmodi petitur terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatissimum gignitur. Eligi debet corpulentum &

tum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu, feruensque: cuiusmodi est in Helicone, Parnaso, & Aetolia natum. attamen Heliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat uentrem. detrahit bilem pituitasq́; datum per se, aut cum scammonia, & tribus obolis, siue drachma salis. decoquitur cum lente & iusculis, quæ purgationis caussa sumptitantur. prodest morbis comitialibus, melancholicis, insanientibus, articularijs doloribus, & resolutis. menses inditum trahit. partus necat. purgat fistulas impositum, & tertia die detractum. item contra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq́; in alterum aut etiam tertium diem esse sinitur. scabiem sanat, illitum cum thure, aut cera, & pice, & cedrino oleo. uitiliginibus, lepris, impetiginibus, ex aceto medetur. dentiũ dolorem collutione mitigat. erodentibus medicamentis commiscetur. hydropicorum uentri utilissimè imponitur factũ ex eo, farina hordeacea, et uino, cataplasma. cõsitum proxime radices uitium, uinum purgandi facultate donat. Huius resparsu domos expiari arbitrantur: quare inter fodiendum stantes, Apollinem, Aesculapiumq́; precantur, ac uitant aquilæ uolatus: aduolare enim non sine periculo tradunt. nanq; si auis effossionem hellebori conspexerit, moriturũ qui succidit, augurium est. Celeriter effodiatur oportet, quoniam halitu caput aggrauat. quapropter, ad id arcendum, fossuri allium præsumere, & uinum bibere consueuerunt. nulli ita noxæ opportuni redduntur. Veratri albi modo emedullatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ἐλλέβορος μέλας. Latinè Veratrũ nigrũ. Officinis elleborus niger. Germanis Christwurtz.

Hanc Fuchsius falsò Helleborũ nigrũ adulterinũ hortensem uocat, cũ uerus Elleborus niger sit, nulla prorsus reclamante nota. ut conferenti patebit. Elleborus niger coquitur cum lente, aut iure aliquo Diosc. albus autem datur per se, & cum sesamo, aut thapsiæ succo, aut alica, aut mulsa, aut pulte, aut lenticula, aut sorbitione alia. Nigrum cũ scamonio & sale dat idem. Album debilibus cum succo ptisanæ, aut alicæ, aut alio simili. Paulus. Niger pituitam & bilem inferne purgat, Diosc. bilem maximã flauã, Pau. Albus aũt uomitu purgat res uarij coloris, Diosc. Rem uisu terribilem in uarijs colorib. uomitionẽ, Plin. Elleborus bonus ad exanthemata, impetignes, lepras, herpetas, erysipelata, icterũ, Pau. Albus oculorũ collirijs cõtra caligines imponitur, Diosc. Oculorũ caliginẽ fotu discutit, Pli. Nigr auri inditur, et post biduũ aut triduũ eximitur in difficili auditu. Nigri obolos tres, aut drachmã unã dat Dios. adiecto etiã scamonio. Manardus quoq; drachmã unã dedit, cũ granis duob scamonij in malo cydonio assi, minusq; et leuius purgãt quã iusta dosis pilularũ, quas aggregatiuas uocant. Albi Themison dabat drach. duas, sequentes quatuor, antiquorũ uitiũ cognoscentes, qui ob metũ parcius dabant, cũ celerius erũpat, quo largius sumitur. Vetant tamẽ dari senib. et pueris, et mollibus, ac fœmineis corporib. Paulus dat à drach. una ad drach. duas, debiliorib. in succo alicæ, aut ptisanæ, fortiorib. in aqua calida aut melicrato: sectiua tamen nõ in puluerẽ tritũ, ut ante monuimus. Albo nõ est usus Manardus. ex Italis tamen robustos ferre posse putat: nõ dandũ tamen nisi in diuturnis et ualentibus morbis, per alia remedia nõ sanatis, ut hydropi, cachexia, elephanto, paralysi, epilepsia, podagra, morbo Gallico, qui pessimus et longissimus esse consueuit, et auxilia communia uel contemnere.

Sesamoides magnum. Cap. CXXXV.

SEsamoides magnum, in Anticyra helleborum uocant, quoniã albo ueratro in purgationibus misceatur. simile est senecioni aut rutæ: longo folio: flore candido: radice gracili, ignaua: semen gustu amaro, cætera sesamę simile. Ventrem detrahit. datur tritũ ad bilis pituitæq́; deiectiones, quantum tribus digitis capitur, addito ueratri albi sesquiobolo, ex aqua mulsa. Sesamoidi paruo cauliculi sunt dodrantales: folia coronopi, minora, hirsutiora: & in cauliculorum cacumine capitula, florum penè purpureorum, medio eorum albo: semen sesamæ, fuluum, amarũ: radix tenuis. Detrahit bilem pituitasq́; semen ex aqua mulsa potũ dimidio acetabulo. illitũ ex aqua, tumores ac tubercula discutit. Nascitur in aspris.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sesamoidẽ quidã elleborũ nigrũ ob similitudinẽ appellant huius speciẽ esse eam herbã cuius picturã damus, multi haud ineruditi uiri arbitrãtur, quãuis eius delineationi ad omnia nõ respõdere uideatur, uiribus aũt parũ differat: nigro ueratro omnino similis planta est nisi quia caulẽ obtinet crassiorem, foliaque minora. Florem etiam etsi herbaceũ habet, tamen è medio eius folliculi aut siliquæ duæ, aut tres, in

Sesamoides magnum.

Cucumer syluestris.

tres, in quibus semen est, exeunt: floret uere & initio æstatis, in montibus, asperis, lapidosis ac sublimibus nascens. Calidus atque siccus ordine tertio. quod pediculos enecat, Germani Leußkraut uocant, purgat inferiorem uentrem uehementer, pituitam & flauam bilem ducens.

Syluestris cucumer. ca. CXXXVI.

CVcumis syluestris fructu solo distat à satiuo cucumere, quem longè minorem parit, oblongis glandibus non dissimilem. folia atque sarmenta satiui refert: radice candida, magna. nascitur in sabuletis, & ruderibus, frutice in totum amaro. Instillatus foliorum succus, aurium dolori conuenit. Illita ex polēta radix, ueterem omnem tumorem discutit. imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit. ischiadicis infunditur. podagras discutit, decocta ex aceto, & illita. eius decocto dentes in dolore colluuntur. aridæ farina impetiginem, lepras & uitiligines absterget. nigris cicatricibus colorem reddit, & in facie maculas expurgat. Radicis succus sesquioboli pondere, & item cortex, acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, præsertim in hydropicis. deiectiones autem citra stomachi iniuriam mouet. radicis se libra, in uini præsertim Libyci hemina conteritur, danturq; ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abundè deprimi cernatur. E fructu huiusce cucumeris, fit medicamentum quod Elaterium uocatur, ad hunc modum: Decerpti cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, seruantur nocte una: postridie imposito supra craterem rariore cribro, utrisque manibus prehensi, sigillatim supino cultro, sursum uersus aciem habente, finduntur: atque per cribrum humor in subiectum uas exprimitur: simulque carnosum quod hæsit cribro, quò facilius excidat, eliditur. quod ita pressum est, residere sinitur, atque in uicinam peluim demittitur. coaceruata autem in cribro segmina, dulci aqua perfunduntur, & denuò pressa abijciuntur. humor in pelui agitatur, & linteo opertus, soli exponitur, dumque steterit, tota supernatans aqua cum humore cōcreto, effunditur. hoc uerò identidē fieri solet, donec existens aqua liquescat: qua stillatim exhausta, sedimentū

mortario

mortario suscipitur, & conterendo cogitur in pastillos. Sunt qui ad hauriendam protinus succi abundantiam, cribratos cineres humi inspargant, & medium cauantes, triplicatum linteum obtendant, per quod elaterium cum sua humilitate diffundunt, siccatumq́ue, in pila, ut dictum est, conterunt. Aliqui pro dulci aqua marinam perfundentes, ita eluunt. Alij in nouissima lotione mulsam aquam respergunt. Elaterium optimum esse constat, leue, non ponderosum, cum candore leniter humectum, gustu amarissimum, quodque lucernarum luminibus obiectum, facilè flagret. Porraceum tamen scabrumque, si turbidum spectetur, atque erui cinerisq́ue plenum* sit, graue & uitiosum esse solet. Nec desunt qui cucumis succo amylum immisceant, ut candorem ipsum & leuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile est. Integer modus, obolus est: minimus, semiobolus: pueris, chalci duo: siquidem copiosius, periculum adfert. Bilem ac pituitam utrauis parte extrahit. optima suspiriosis est purgatio. quod si in animo sit deiectionem moliri, adiecto salis duplo, & stibij quod colorare sufficiat, ex aqua, erui magnitudine catapotia dato, postea cyathus unus aquæ tepidæ sorbeatur. ad citandas tamen uomitiones aqua diluens elaterium, subiectas linguæ partes penitissimè pinna oblinito. quòd si quisquam difficilius euomat, oleo aut unguento irino resoluito. somnum inhibeto. porrò his qui eximiè uacuantur, continuè uinum & oleum dari conuenit, etenim uomendo restituuntur. quòd si uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomachum densando corroborãt, offerenda sunt. Ciet elateriũ menses. partus enecat, in pesso subditum. morbo regio medetur, cum lacte naribus infusum. diuturnis capitis dolorib. liberat. efficacissimè anginis illinitur, cũ uetere oleo, melle, aut felle tauriuo.

Alij colore medium.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σικυς ἄγριος. *Latinè cucumis syluestris. Officinis asininus, anguinus, ceraticus.*
Germanis Wild springendt kurbslin / hundts kurbslin.
Gallis cocombre sauuage appellantur.

Germaniæ peregrina herba, ex Italia ad nos translata, hodie paßim in hortis seritur. Elateriũ succus ex huius fructu quomodo trahatur, Dioscorid. docet amarus extreme Gal. Paulus dicit uacuare ut scammonium tribus obolis, tritum cum lactis cotyla. A trimatu incipere, & nullum ex medicamentis longiore æuo durare, & quo uetustius cò melius, scribit Plinius, & ducentis annis seruatum testatur Theophrastus.

Staphis agria. Cap. CXXXVII.

STaphis agria, siue herba pedicularis, folia habet labruscæ, diuisa: & cauliculos rectos, molles nigrosq́ue. fert florem glasti: & folliculos uirides, similes ciceri, & in his nucleum triangulum, scabrum, ex nigro subfuluescentem, intus album, gustu acrem. Grana quindecim*, si trita in aqua mulsa dentur, crassum humorem per uomitum purgant. sed qui hauserunt, ambulare debent. prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulsam coutinuò potui dare: quoniã pericula strangulationis inferunt. & fauces adurunt. Trita, & ex oleo illita, phthiriasi prodest: item prurigini & psoris. cit plurimã pituitã cõmanducata, cocta in aceto, dentiũ dolori, colluto ore, subuenit. rheumatismum gingiuarum sistit. ulcera oris manantia, cum melle sanat. urentibus malagmatis imponitur.

Decem aut quindecem.

NOMI-

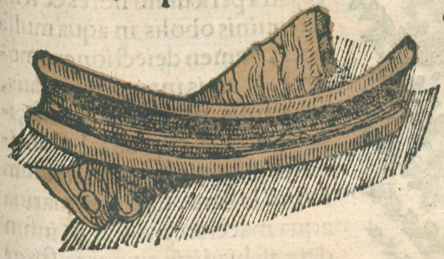
NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcis σταφὶς ἀγρία. Latinis Staphis agria. officinis corruptè staphissagria & pituitaria. Germanis Staphis kömer/ Leuß samen. Gallis de Lestaphisagrie, lherbe aulx paulx.

Plinius staphin agriam, uel staphim uuam Taminiam ab aliquibus, ut Celso, uocari falsò existimat, uirisum enim genus habet cauliculis nigris rectis, folijs labruscæ, fert folliculos uerius quam acinos, uirides similes ciceri, in ijs nucleũ triangulum. Maturescit cum uindemia, nigrescitq; cum Tamnicæ rubentes nouerit Plinius acinos: sciuerit illam in apricis nasci, hanc non nisi opacis.

Staphis agria semine est uehementer acri & urente, quod mansum pituitam in os ex capite plurimam detrahit, & illitũ ex oleo capiti puerorũ pediculos enecat unde pedicularis quoq; herba dicitur.

Thapsia. Cap. CXXXVIII.

THapsia nomen ideo accepit, quod in Thapso eiusdem nominis insula, primum inuenta sit. tota uerò natura ferulę similes est: graciliore caule: folijs fœniculi: umbella anethi in cacumine, à singulis surculis erumpente. flore luteo. semen quale ferulæ, latum, sed aliquanto minus. radix foris nigra, intus candida, longa, acris, crassiore libro uestita. Lactis extrahendi ratio hæc est. Facto in ambitu scrobe, cortices inciduntur: aut radix in fornicis speciem in se excauata cooperitur, quò meatus succus confluat. oportet illuc sequenti die se conferre, & congestum succum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & succus organo per quallum expressus fictili crasso insolatur. Aliqui folium unà terunt: sed inualidior huiuscemodi succus. Hoc autem interest, quoniam qui ab radice manauit, grauius olet, & humidus permanet: è folijs autem ex tractus exiccatur, atq; teredinum iniuriam sentit. Qui succum colligit, stare debet non obuersus uento: aut potius, cum dies apricus est, & à flatu silet: quoniam ob halitus acrimoniam facies uehementer intumescit, nudaq; corpora inuadunt pustulæ: ob id prius liquido cerato & adstringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cortex radicis, quàm succus, purgandi uim habent. lacteus succus in aqua mulsa potus, utrinque bilem extrahit. Radicis modus, quaterni oboli, cum tribus seminis anethi drachmis: succi, terni oboli: lactis obolus unus. quod eo amplius assumitur, periculosum est. Huiusmodi purgatio conuenit suspiriosis, & diuturnis laterum doloribus, reiectionibusq; datur in cibis aut obsonio, quibus difficile sit uomere. Tam radix quàm succus omnium maximè, quæ pares cum eis uires adepta sunt, uim habent extractoriam ex alto, ubi ex imo aliquid euocandum est, aut meatuum laxitas aliò trãsferenda est. unde succus illitione, aut radix recens affrictu, alopetias explent. Radix succusq; cum æquis ceræ thurisq; portionibus, sugillata liuoresq; tollunt. sed non plus binis horis dimittantur: locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus succus. lepras tollit. tubercula discutit, per unctus cum sulphure. in diuturnis pulmonum, laterum, pedum, articulorumq; ualetudinibus utiliter illinitur. ealet ad intugendam colis glandem, ijs qui natura, non circumcisione, curti sunt. tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, præputij iacturam resarcit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Radix quam officinæ pro thapsia uendunt cuius picturam exhibemus thapsia esse ab effectu demonstratur, nam in puluerem redacta soluit, & præsertim corticis puluis ut Dioscorides inquit in Thapso eiusdem nominis insula primum inuenta est, nascitur & in Apennini Alpibus ubi uulgo Crassignana dicitur.

Errant qui ex folijs succum seruant, quoniam, ut inquit Dioscorides, nullius momenti est.

Garden brome or genesta

Genistella.

Spartium: Genista.

Brome

Cap. CXXXIX.

SPartion frutex est longus fe rens uirgas, sine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus uites uinciuntur: semen lenticulę, in folliculis phasiolorum modo nascens: florem, ut albæ uiolæ, luteum. Purgant per superna uehementer, hellebori uice, citra periculum flores & semina, quinis obolis in aqua mulsa pota. Semen deiectionem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tusis, extractus succus, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur, si cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere ischiadicis clystere. strigmenta autem elicit cruenta.

NOMINA ET EXPLICAT.

Græcè Σπαρτίον. Latine Spartion uel spartos. Officinis Genistæ nomine saltem cognita. Vt Germanis et Gallis qui hæc tria genera quorum picturam damus, confundunt, Pfrimmen/ Ginst/ oder Genüst appellantes.

Sparti uero quo uites ligantur, cuius hoc loco Dioscoridis meminit, uirgas longas profert, sine folijs, ualidas, difficulter fragiles, quibus uites ligant. Siliquis phaseolorum modo fert, & in ijs semina lentis formam habentia, florem luteum ueluti Leucoium, semen & flores cum aqua mulsa si bibuntur pondo obolorum quinq;, per superna purgant, ut Elleborus albus, sine periculo. Semen autem per infe rna purgat. Virgæ uero ischiadicis prosunt: easdem uires Galenus quoq; tribuit genistæ, unde per spicuum omnibus fit, Sparto & genistæ, non obstante quod forma nonnihil dissient, eandem inesse facultatem Genistella uerò quam Germanicè Stechend ginst/ Erdpfrimen/ et klein Streich blůmen appellamus, astringentem cum amaritudine facultatem poßidet, ac proinde ualenter simulq; citra mordacitatem exiccantem.

Silybum. Cap. CXL.

SIlybon lata spina est, folia ferens chamæleonis albi. Hæc recens cum sale oleoq; cocta estur. Radicis succus drachmæ pondere potus, uomitiones ciet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Silybon nisi ea spina fuerit quam supra Chamaleontem nigram appellauimus, Germanis Eberwurtz dicta, quod tamen uerisimile non uidetur, cum ut Plinius tradit, in medicina usum nullum habeat, hodie peregrina ac incognita est.

n apothecaris

Glans unguentaria. Cap. CXLI.

GLans unguentaria, fructus est arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus græcarũ nucum more tritus, humorem reddit, quo ad preciosa unguenta pro oleo utuntur. nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido secus Iudæam. Præfertur plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Ea drachmæ pondere pota, lienem absumit. cum lolij farina & aqua mulsa, podagricis illinitur, psoras leprasq; decocta in aceto, uitiligines & nigras cicatrices cum nitro, emendat. & cum lotio lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. uomitiones mouet. aluum cũ hydromelite resoluit. stomacho aduersatur.

aduersatur. Oleum quod ea exprimitur, aluum potu ciet. Cortex eius magis adstringit, uerum tusæ & expressæ succus abstergentibus medicamentis adijcitur, quæ aduersus prurigines & scabritias idonea sunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Βαλανος μυρεψική, id est, glans unguentaria, Myrabolanus quoq; Plinio dicta, ex Barbarica re-
gione allata, ben Arabibus dicta, hodie frequens, stomacho aduersatur, cum hydromelite pota carnis
huius drachma una est uomitoria: cum oxycrato autē iecur & lienem purgat, cum aceto autem (quo
maxime gaudet ad agendum) lepras, psoras, lentes, uitiligines, pruritum exterget, lieni & hepati indu-
rato illinitur cum farina aliqua siccante, ut erui lolij, lieni etiam prodesse scribit Gal. in theriaca ad Piso
nem. Carnis huius succo facultate calido utuntur aromatarij: id enim inodorum cum sit, omnibus susci
piendis odoribus est aptißimum, ut insipidum saporibus, & coloris expers coloribus. Id oleum Bala-
ninum Dioscoridi dicitur, ut supra suo loco ostendimus. Oleo expresso quod reliquū est magma terre
um, & amarum, incidit, terget, contrahit, stipat, ad prædicta etiam efficax, sed minus. Id autem uidetur
esse μυροβαλάνου πίεσμα, id est, expressum, quod cataplasmatis miscet Gale. li. 11. & lib. 13. Meth.
& bis lib. 9. comp. ph. partic. spleneticis remedijs, & ad scirrhosos lienis affectus adhiberi scribit
Gal. Quo in loco μυροβαλάνου tantum, aliquando μυροβαλάνου σαρκὸς, aliquando βαλάνου μυρε
ψικῆς leges, aliquando μυροβαλάνου ἄλευρον, id est, farina & puluis, & μυροβαλάνου λεπτόχανα,
id est, putamen & cortex, & μυροβαλάνου λέπυρα κεκομμένα καὶ σεσισμένα, id est, myrabolani te
stæ & cortices incisi & tusi cribratiq;.

Omnia hæc ad splenicos scribuntur, ut sit credibile maximè de fructu eodem, scilicet Balano myre
psica, & eius partibus, omnia hæc intelligi.

Quam uero myrabolanum Arabicam intelligat Dioscorides, cui simulem facit fructum palmæ Ae-
gyptiæ, de qua nunc dicam, planè ignoro.

Nam Arabum recentiorum Myrobolani quinq; generibus distinctæ ueteribus indictæ putantur, &
prunorum generi potius, quàm Balanorum, id est, glandium, aßignandæ sunt. Sunt uero hæc.

Lutea seu citrina refrigerant chologoga.

Inda & nigra, melancholiam purgat & exhilarat.

Cepula phlegmagoga, uisum illustrat, coctionem iuuat, pectus purgat, hydropicis confert.

Empelitica (quæ Actuario ἀμπελιλίξα & ἔμβεξι, quoq; dici uidetur) etiam phlegmagoga, uentriculum purgat & roborat, appetentiam reuocat, uomitum sistit.

Beleetzica empyos iuuat, hemorroides & capilli defluuium. De his plura leges in Arabibus.

The daffadyll

Narcissus. Cap. CXLII.

Narcissum sunt qui ut liliũ, lirium appellarĩt. folia porro similia, tenuia, multo minora, et angustiora: caulis uacuus, et sine folijs, sup̃ dodrãtẽ attollit, flos albus, intus croceus, in quibusdã purpureus: radix intus alba, rotũda, bulbosa: semen uelut in tunica, nigrũ, longũ. ꝓbatissimus nascitur in mõtib. suaui odore. cęteri porrũ imitãtur, atq; herbaceũ uirus olẽt. Radix cocta, siue estur, siue bibitur, uomitoria est. ambustis igni prodest, cũ exiguo melle trita. præcisos neruos illitu glutinat. luxatis malleolis, diuturnisq; articulorũ dolorib, trita ex melle & imposita, subuenit. uitia cutis in facie, uitiliginesq;, cũ semine urticę & aceto emaculat. cũ eruo et melle, ulcerũ sordes expurgat. abscessus rũpit cõcoctioni repugnãtes. infixa corpori extrahit, illita cũ lolij farina & melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dioscorides hoc loco, ut Plin. li. 21. ca. 5. & 10. Narcissi duo genera facit, licet à Theophrasto & Apuleio non nisi unũ genus cõstituatur: nisi ex floris diuersitate duplex eius genus facere uoluerint. Est aũt Narcissus plãta congener aut saltẽ similis lilio, quare quidã ipsum nõ minus q̃ liliũ, lirion uocãt, ut tradit Diosc. Sunt qui hermodactylũ esse uelint Narcissum, quorũ opinioni nos nõ subscribimus, cũ sciamus uulgarẽ hermodactylũ esse hieronbulbũ, qui et colchicõ dicitur de quo supra egimus.

Non

Non tamen omnino negamus ex hermodactylorum genere esse posse narcissum, cùm & ipsorum plura genera hodie reperiantur, ut supra depicta uides.

Cæterum dictus est Narcissus, autore Plinio, non à fabuloso puero, ut fingunt poëtæ, sed à narce, quod torpor est, quoniam dolores & torpides capitis grauitates facit: idemq; testatur Symposij lib. 3. cap. Plutarchus dicens: Et Narcissum appellauerunt quasi neruos hebetantem, & torpides facientem grauitates, quapropter & Sophocles ipsum antiquum magnorum diuorum, id est, subterraneorum coronamentum uocauit.

Hippophaës. Cap. CXLIII.

Hippophaës, quo fullões uestes interpolãt, in sabulosis maritimisq; nascitur, surculaceo frutice, undiq; denso & largo. folijs oleæ, longioribus, mollioribusq;: inter quæ candicantes spinæ emicant, siccæ, angulosæ, interstitio quodã distantes. flores hæderæ corymbis similes, racematim cohærent, minusculi tamẽ, & molles, candidi, ex parte rubescentes. radix lacteo succo madet, crassa, mollis, amara gustanti. ex qua, perinde ac thapsia, succus eximitur, qui per se, & cum erui farina subactus, siccatur, & ad usum reconditur. Syncerus pituitas, bilem, aquasq; detrahit, oboli pondere: erui uero farina subactus, quatunr obolis, cum aquæ mulsæ dimidia hemina tritus datur. Radice & herba liquamentum depromitur, uti in thapsia. huius in purgationibus modus est drachma.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Ricinus.

Hippophaës, aut Hippophyes, Lappago, Græcis ἱπποφαὲς: quidam Plinio asperuginem dictam putant. Theophrastus etiam ex tithymallo hippophaes optimum apud Tegeane confici scribit. Debent accommodatæ esse equorum naturæ, neq; ex alijs causis nomen accepisse: quippe quædam animalium remedijs nascuntur locupleti diuinitate ad gerenda præsidia: quæ hodie sit ignoratur.

Hippophæstum Cap. CXLIIII.

Hippophæston, id quod aliqui hippophaës appellant, nascitur eisdem locis quibus Hippophaës, estq; spinæ fulloniæ genus, humilis herba, sine cauliculo, sine flore: inanibus tantum capitulis: folijs paruis, spinosis: radiculas habens molles, crassas. Succus radice, folijs & capitulo exprimitur, & exiccatur. Datus, cui uoles, tribus obolis, in aqua mulsa, aquam pituitasq; detrahit. priuatim comitialibus morbis, neruorum uitijs, & orthopnoæ conuenit huiuscemodi purgatio. *Et hæc hodie peregrina & exoleta.*

Ricinus. Cap. CXLV.

Cici, aut croton, nomen accepit à ricini animalis similitudine. arbor prouenit paruæ ficus altitudine, folio platani, maiore, læuiore, & nigriore: ramis, caudicibusq; cauis, in arundinis morem: semine in uuis asperis, quod corticibus exutum, Ricinum animal repræsentat: ex quo oleum, nomine cicinum, exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplastrisq; utile. Grana triginta numero purgata, trita potu, pituitas, bilem, aquã quæ per aluum extrahunt. uomitiones mouent. sed iniucunda admodum est, & molesta purgatio: siquidem stomachum uehementer subuertit. Tusa & imposita, uitia cutis in facie, uarosq; expurgat. Folia cum polenta trita, inflammationes oculorum, tumoresq; leniunt; rigentes mãmas cohibent. eadem ex aceto illita, ignes sacros restinguunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

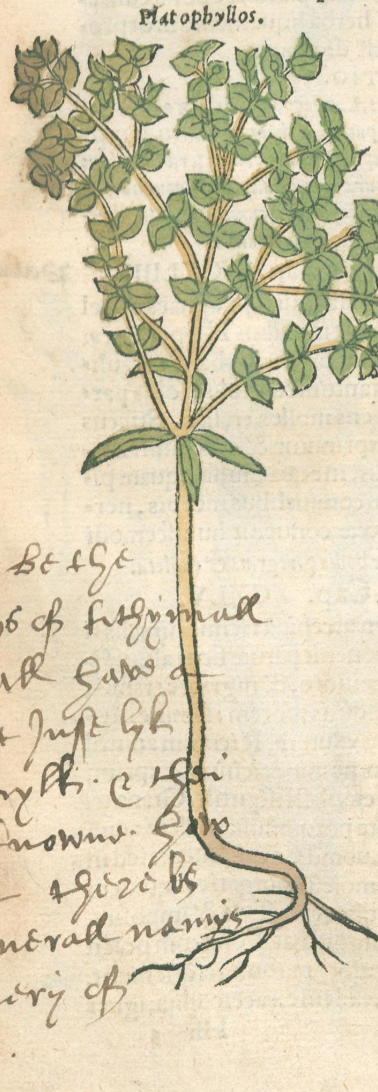
Græcè Κρότον. Latinè Ricinus, Cici.
Officinis Kerua, manus Christi, palma Christi, Cataputia maior.
Germanis Wunderbaum/Creutzbaum/Zeckenkörner.
Gallis palma Christi appellatur.
Itali uocant, Mirasole, & Girasole.

Ricinum à similitudine animalis fœdi (uulgo ein Zeck/) cum semine fruticis huius, appellant Ricinos.

Nusquam non seritur: apud nos in hortis ad arcendam effodientium talparum, ut uolunt, iniuriam, instar arboris paruæ prosilit, folio platani maiore, uel uitium, ramis caudicibusq; cauis, & in arūdinis modum fistulosis, semine in uuis asperis, quod corticibus exutum Ricinum animalis, effigiem repræsentat tam proxime ut si uita adesset, plane Ricinus uideretur. de Ricino oleo lib. primo egimus.

Tithymali. Cap. CXLVI.

Platophyllos.

Dendroides.

Tithymali

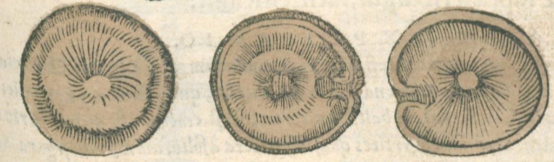
Helioſcopius.

Cypariſsias.

Nux uomica.

Tithymalli genera ſeptem, quorum maſculus characías appellatur, ab aliquib. amygdaloídes: alter, myrtites, qui fœmina exiſtimatur, eumq; myrſinitenaut caryitẽ uocant: tertius, paralius, quẽ tithymalida appellarunt: alius, helioſcopius: quintus, cypariſsias: ſextus, dendroides: ſeptimus, platyphyllos dicitur. Characię caules ſupra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, lacteo ſucco atque acri madentes. folíjs oleæ circum ramos, anguſtioribus, & longioribus, radice craſſa, lignoſa, pendet in cacuminibus caulium, coma iunci, ſub qua caueolæ ſoliolis balnearum ſimiles, in quibus ſemen cõtinetur. naſcitur in aſperis & montib. Succus aluũ purgat. trahit pituitã bilemq;, binis obolis in poſca ſumptis. et cũ aqua mulſa, uomitiones mouet. Appetente uindemiarũ tempore, ſuccus congeſtis ramulis, mox diſſectis, & uaſe cõcluſis, excipitur. Aliqui adíjciunt farinã erui, & in paſtillos digerunt, qui erui magnitudinẽ impleãt. Alíj in aridas ficos, ternas quaternàſue guttas inſtillãt, ut cũ his inareſcãt: quas ad uſus recõdunt. Per ſe etiã tuſus in pila, & in paſtillos coactus reponiť. Porrò cũ extrahitur lac, neq; quo uẽtus aſpiret, ſtare quenquã, neq; manus oculis admouere cõuenit: ſed anteq; colligas, corpus, prẹſertim faciẽ, collum, ſcrotumq; genitalis, adipe aut oleo cũ uino perungere. Fauces aũt exaſperat, quapropter catapotia cera aut decocto melle oblini par eſt, & hoc modo dari. binas tamẽ ternáſue ficos, purgationis gratia ſumpſiſſe, ſatis eſt. Recẽs lac ex oleo, perunctos in ſole capillos euellit, renaſcẽtesq; flauos & exiles efficit. deniq; oẽs perimit. Dẽtiũ cauernis inclusum, leuat dolores. ſed cera dẽtes oblinendi, ne ſuo delapſu, fauces & linguã uitiet: tollit illitu impetigines, formicantes uerrucas, pẽſiles, & quẹ thymi florẽ reprẹſentant. ualet aduerſus pterygia, carbunculos, phagedẹnas ulcerũ, gangrẹnas, fiſtulasq;. Legiť ſemen autũno, & ſiccatũ ſole leuiter tunditur, ſeruefactumq; loco mundo reponitur. Folia itẽ ſiccantur. Semen & folia lactei ſucci effectũ prẹbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui inueterant, admiſto cũ lacte lepidio, et caſeo cõtuſo. Radix drachmẹ põdere in hydromelite pota, per inferna trahit. decocta cum aceto, dentiũ dolori auxiliatur, colluto ore. Fœmina, quam mirſyniten, aut caryiten uocarunt, ſimilis ſuapte natura daphnoidi: folíjs myrti ſed maiorib. firmis, in cacumine acutis, & pungentibus: ramulos ab radice mittit dodrantales. fructũ fert alternis annis, nuci ſimilẽ, mordaci guſtu. naſciť in aſperis. Succus, radix, ſemẽ, folia, conſimilẽ antedicto ſortiuntur facultatẽ. ſed ad citãdas uomitiões inualidior hẹc eſt. Alíud tithymali genus dicitur paralios, quẽ tithymalida, aut mecona aliqui appellauere. naſcitur in maritimis, ramis ſubrubẽtibus, palmum altis, quinis ſenisue à radice exeuntibus folíjs lini, anguſtis, paruis

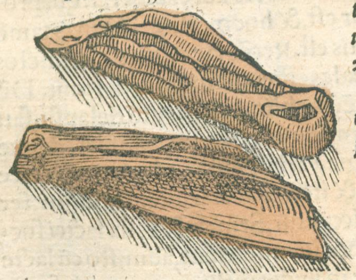
oblongis, in uersus quosdam digestis: capite in cacumine orbiculato, in quo semē
uteruum, uario colore emicat. Flos albus. frutex totus cum radice lacteo succo
turget. Similes ad usus reconditur. Helioscopius dicitur, folijs portulacę, tenuio
ribus, rotundioribusq́ue: ramulis prodeuntibus à radice, quatuor aut quinq́ue, rubē
tibus, dotrantali altitudine, tenuibus, lactis copiosi plenis: capite anethi, semine
uelut in capitulis incluso. Helioscopij nomen accepit, quoniam comas cum sole
circumagat. circa oppida nascitur, potissimum in ruderibus. Colligitur succus se-
menq́ue, ut aliorum. Eædem quæ superioribus uires, non tamen usq́ue adeò ualidæ.
Cyparissias in caulem exit dodrātalem, uel maiorem, subrubrum: ex quo folia pi
ceæ similitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora: & in totum nascentē
picæam æmulatur, unde nomen traxit. candido succo madet, cui eadem uis quæ
superioribus. In petris nascens, dendroides cognominatur. ampliter opacat. in ca
cumine frondosam spargens comam, succo lacteo prægnans, cauliculis rubenti-
bus. folijs myrti tenuioris: fructu characiæ. Eiusdem effectus, cuius superiores, si-
miliq́ue modo reconditur. Platyphyllos, uerbasco similis est. Radix, succus, & fo-
lia, per inferna trahunt aquas. Pisces necat, tusus, & aquæ insparsus. Reliqua
tithymalorum genera quæ suprà scribuntur, idem efficiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Septem statuuntur Dioscoride *& alijs ueteribus testibus, Thitymalorum genera, prima Characias, hoc est, uallaris. Sic dicta quòd uallis & septis muniendis apta sit, à uallo, quod Græcis χάραξ dici-tur: quæ sepium iungendarum idoneitas causa fuit, ut baltheum etiam, id est, cinctura sit dictum, fortè ea quam Germani uocant* Beren milch. *Secundus myrtites quasi myrtacea à foliorum myrthi figura. Si-cut à nucibus quibus similem fert fructum caryites & myrsites. Hunc fructum sunt qui nucem uomicam,* Germanis Kroneuglin *uocatam esse putāt. Tertius paralius, id est, maritimus dicitur, eo quòd mariti-mis nascatur locis. Quartus* Helioscopius*, id est, solisequus appellatus est tithymallus, eò q. coma eius ad solis cursum circumagatur. hic* Germanis *quibusdam dicitur* Sonnen wendende wolffs milch. *Quintus* Cyparißias *nuncupata est à foliorum cupreßi similitudine. Germani imitatione latine* Cypreß-sene wolffs milch *appellant. Sexta dendritis siue dendroides, id est, arborescens, à ramorum copia, & quòd ferè arborescat,* Germanis Die gröst wolffs milch *dicitur. Septimus platophyllas, id est, la-tifolius, à foliorum latitudine nominatur* Breyt bletterte wolffs milch.

Ex Tithymallorum *generibus tria tantùm depicta damus, proferent fortè alij longè plura, nam etsi* Dioscorides *plureis species descripserit nobis incognitas, habemus tamē nos uicißim alias multas quas ipse non descripsisse uidetur.*

Turbith officinarum.

Turbith Mesue quibusdam uidetur secunda species ti-thymalli. Laudant Arabes eius corticem albū, gummosum, uacuum, arundinaceum, recentem, friabilem: corrigunt zin-zibere, & formatis ex eo trochiscis.

Genera tithymallorum habent acrem calidamq́ue facul-tatem, inest uerò & amaritas, ex quarto itaq́ue calfacientiū sunt ordine, & ualenter desiccant.

Pityusa. Cap. CXLVII.

Pityusam specie à cyparissia differre con-
stat, & si tithymalorum generi assignetur.
caulis suprà cubiti altitudinem assurgit, geni-
culatus: folijs piceæ, acutis, exilibus· flore paruo, uelut purpureo: semine instar lē
ticulæ, lato: radice crassa, candida, succo referta. quibusdam in locis frutex hic pr̄ę
grandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mul-
sa. item seminis drachma. succi cum farina subacti cochlearium in catapotio da-
tur, modus foliorum drachmæ tres.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Πιτυοῦσα, hoc est pityusa hodie omnibus herbarijs officinisq́ue ac recentioribus medicis incognita, fruticosa est. caule suprà cubiti altitudinem assurgente, geniculato, folijs piceæ acutis exilibusq́ue, flore paruo

paruo purpureo, semen latum forma lenticuli, radicem madidam succo, quam quidam rhizotomi circu latores pro albi hellebori radicibus diuendunt. Scaphoni Germa. appellant. Actuarius turpenton uocauit simpliciter. Pityusa bilem & pituitam per aluum detrahit, radix decocti hemina, aut seminis ligula in balanis &c.

Lathyris. Cap. CXLVIII.

LAthyris, quam aliqui tithymalum appellant, eamq; tithymalorum numero adscribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digitali crassitudine, inanem. gignuntur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. quæ autem in summis ramulis exierunt, minora conspiciuntur, aristolochiæ, aut oblongæ hæderę figura. In cacumine fructum summis surculis gerit, triplici loculamento insignem, rotundum, ceu capparis, in quo grana* intercursantibus membranis inter se distincta continentur, eruis maiora, rotunda. quæ dum corticibus exuuntur, candida sunt, et gustu dulcia. Nullus radicis usus. totus frutex lacteo succo turget, uti tithymalus. Grana sex aut septem in catapotio, aut cum ficis aut palmulis deuorata, aluum purgant: sed aqua frigida postea sorbenda. trahunt autem bilem, pituitam, & aquas. Succus tithymali modo exceptus, eundem effectum prębet. Cum gallinaceo aut oleribus folia decoquuntur ad eosdem effectus.

*Adde tria purpurea.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Λαθυρίς. Latinè Lathyris. Officinis Cataputia minor.
Germanis Springkörner/treibkörner
Gallis espurge dicitur.
Sunt qui Lathyrin dicant Tithymali speciem esse, tum quòd similiter illis succum habeat, tum quòd eodem modo purget, uniuersaque illis facultate similis sit, nisi quòd semen gustantibus uideatur dulce, quod sanè etiam maximam uim purgatoriam obtinet. Calidum in tertio, et in primo humidam statuũt.

Peplus. Cap. CXLIX.

PEplos frutex est lactei succi plenus, folijs paruis, ut rutæ, paulò latioribus, rotunda coma, ferè dodrantali, humi respersa: semine sub folijs rotundo, minore quàm candidi papaueris. pluribus scatet auxilijs, unicam radicem habet, supernacuam, ex qua fruticat. nascitur inter uites, & in hortis. colligitur messibus, siccatur in umbra, & continuè uersatur. fructus tusus & feruefactus reconditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. obsonijs inspersa conturbat aluum. muria conditur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Peplum, Officinæ Esulam rotundam
Germani Runde wolffsmilch.
Galli Vineale reuelium uocant.
Græcis Πέπλος dicitur: inter uites et in hortis inuenitur frutex lactei plenus succi. folijs rutæ paulò latioribus, circinata coma, palmati, humi procumbente, fructu sub folijs rotũdo, tribus loculis discreto, in quibus semen nigrum, papaueris magnitudine continetur. Semine poto aluus soluitur, ac pituita detrahitur.

Peplis.

Peplis. Cap. CL.

PEplis, quam aliqui syluestrem portulacam uocant, Hippocrates peplion, in maritimis maximè nascitur, latè opaco frutice, candidi succi pleno: folijs satiuæ portulacæ, rotundis, inferne rubentibus: semine sub folijs rotundo, uti in peplo, feruente gustu: radice singulari, superuacua, tenui: Colligi, & reponi ac dari, uti peplos, & sale condiri solet. Easdem habet uires.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græci πεπλίς. Latinè Peplis herba maritima, quæ & peplion, & portulaca syluestris, hodie planè incognita, nisi ea fuerit quam hodie officinæ omnes soldanellam appellant ut quidā arbitrātur.

Chamæsice. Cap. CLI.

CHamæsicen aliqui sycen nominant. ramos emittit quaternum digitorum, teretes, succosos, in terram deiectos: folia lentis, parua, peplum plane referentia, tenuia, quæ à terra non attolluntur. semine sub folijs rotundo, ut in peplo neque caulem, neque florem promit. radice firmatur tenui, superuacanea. Rami ex uino triti uuluę dolores sedant, in pesso appositi. tollunt tumores ac uerrucas omnium generum illiti. decoctorum cibo aluus resoluitur. Succus simili effectu prodest. illitus contra scorpionis ictum auxiliatur. aduersus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes suffusiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. In squallidis petrosisq; nascitur.

De hac hodie nihil certi constat.

Scammonia. Cap. CLII.

SCammonia ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil crassitudinis prę se ferant. folijs helxinæ, aut hęderaceis, mollioribus tamen, hirsutis, & triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente: radice prælonga, crassitudine cubitali, candida, graui odore, succo grauida. Legitur ad hunc modum succus. Capite exempto, radix in testudinis speciem cultro excauatur, quo fit ut in cauum confluat succus, qui conchis demum excipitur. Alij scrobes in terra cōcamerato sinu fodiunt, in quos, subiectis iuglandium folijs, profundunt succum, siccatumq; extrahunt. Laudatur autem scammonium leue, nitidum, rarum, & colore quàmsimillimum taurino glutini, fungosum, tenuibus fistulis, quale ex Mysia regione Asiæ deportatur. Nec attēdere solum par est, si linguæ tactu albescat (hoc enim euenit adulterato, quod ad misto fit tithymalli lacte) sed longe magis antea narratis. item si non uehementer linguam exurat, id quod misti tithymalli argumentum est. natione autem Syriacum & Iudaicum deterrima habentur, grauia, densa, erui farina & tithymalo uitiata. Succus drachmę unius aut quaternum obolorum pōdere haustus, ex aqua pura uel mulsa, per inferna bilem & pituitam extrahit. ad resoluēdam aluum binos obolos cum sesama, aliòue semine, sumpsisse satis est. dantur efficacioris purgationis causa, succi tres oboli, cum duobus ueratri nigri, & aloës drachma una. Fiūt purgatorij sales, drachmis uiginti succi scammoniæ, in senos salis cyathos adiectis: Horum modus proportione uirium: integer quidem, tria cohlearia, medius duo, minimus unum. Radicis drachma una aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacca farina teritur, cataplasmate ischiadicis utili. Partus enecat succus, uuluæ in lana subditus, tubercula discutit cum melle aut oleo illitus. decocto in aceto perunctię lepræ abiguntur. diuturni capitis dolores ex aceto & rosaceo perfunduntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Scammonium quoniam cæteris præstat, quod in Colophone (quæ insula est Ioniæ, Apollinis oraculo nobilis) gignitur, ideo & Colophonium nominatur. Itaq; eiusmodi succus, qui in quotidiano medicinæ usu ad purgationes præstantem & maximam uim habet quatuor modis colligitur apud Mesuen, duobus tantum Diosc. Vis bimo nec antea nec postea. Medicinas omnes exacuit, & stomacho (ut Galenus

lenus scribit) inimicum est, atq; eius dissolutionem facit. Recentior autem Græcia & officinæ nostræ, lachrymã hanc, quo minus stomachũ offendat, in cotoneo malo decoquunt, atq; tum illã Diacridion, quasi dicas, lachrymulam uocãt: hæ uerò corrupto uocabulo diagredion appellant. Plinio præter Colophonium commendatur & Mysium, Prienense, specie nitidum, & quàm simillimum taurino glutini, fungosum, tenuißimis fistulis, citò liquescens, uirus redolens, gummosum, linguæ tactu lactescens, quàm leuißimum, cùm diluitur albescens. Dosis ultima Scammonij per se. Mesue sunt grana 12. Aetio scrupuli duo, uel, ut inquit, pro uirtutis ratione maior aut minor. Galeno & Oribasio exhibetur pondere drachmæ unius. Dioscorides quoq; integram drachmam non ueretur offerre: sufficere tamen ad soluẽdum aluũ dicit duos obolos. Quod si efficacius purgare, uel ut ipse inquit: quaterni oboli, cũ duobis ueratri nigri, et Aloes drachma una, si ipsum Dioscoridẽ sequamur, dari possunt. Ego, inquit Manardus, licet nunquam sim ausus tantum dare, duodecim tamen grana transcendere non sum ueritus, scioque quosdam scrupulum integrum hausisse sine noxa.

Chamelæa. Cap. CLIII.

CHamelæa surculosa fruticat, ramis dodrantalibus. folia oleæ similitudinem habent, tenuiora* & amara, quæ gustata linguam mordent, & arteriã deradunt. Detrahit pituitam bilemq;, folijs præsertim in catapotia deuoratis: nanq; duæ absinthij partes, adiecta chamelææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapotia coguntur: ea autem in uentre nõ liquescunt: siquidem quotquot fuere deuorata, reguruntur. Folijs cum melle tritis sordida ulcera & crustosa repurgãtur.

*Alij addunt densa.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinis & recentioribus Herbarijs Leo terræ, aut linum syluestre, item oliuella.
Germanis Zylandt Gallis boys Gentil appellatur.
Plura uide in annotationibus nostris in caput proxime sequens.

Thymelæa. Cap. CLIIII.

THymelæa est, quæ granum gnidium, quod est semẽ ipsius, colligitur. hoc Syri* apolinum uocant, quoniam satiui lini frutex suapte natura similitudinem referat: uirgas ædit perpulchras, multas, tenues, tripedaneas: folijs chameleæ, angustioribus, & pinguioribus, uiscosis, gummosisq; si mordeantur: flore candido: fructu myrti in modum rotundo, qui inter initia uiret, et tãdem rubescit: inuolucrum fructus durum, foris nigrũ, intus album. Hoc per inferna bilem, pituitam, aquasq; detrahit, si uiginti granorum pars interna bibatur: uerum fauces adurit. Itaque cum farina aut polenta, aut in uuæ acino dari debet, aut melle cocto obductum deuorari. qui ægrè desudant, trito semine cum nitro & aceto, inunguntur. Folia quæ peculiariter cneorum appellantur, per messes colligi debent, & siccata in umbra recondi. Quibus dare libeat, antea tundere, & neruos eximere conuenit. illitum acetabuli modo cum diluta uini potione, aquam extrahit. mediocrius purgat, addita lente cocta, au cõ tritis oleribus. Thymelææ farina uuæ acerbæ succo excipitur, & in pastillos diuiditur. herba stomacho infesta. partus imposita necat. Nascitur in montibus & asperis. Hallucinantur qui coccon gnidium fructũ esse chamelææ existimant, decepti quadam foliorum similitudine.

*Euboës.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Thymelæa cuius mentionem hoc loco Dioscorides facit, est Mezereon Mesue & officinarum, ut patet conferenti fructum, myrti baccæ æmulum utriq;, quod Granum gnidium dicitur Dioscoridi, officinis Coccum gnidium. Germanis Kellers hals. Foliaq; oleæ similia faciunt ambo, sed angustiora. Diosc. maiora, Mesues. ramos Mesuæ bicubitales. Dioscoridi tripedaneos. Cùm hi Chamelææ

(quam

(quam nonnulli Mezereon putant) sicut dodrantales et palmo tantum alti: unicam autem thymelaeam facit Dioscorides: multas Mezerei species facit Mesues.

Elder

Wallworte

Sambucus.

Ebulus. Attich.

Cap. CLV.

Elder

Sambucus. Holder.

SAmbuci duo genera. Vnum in arborem assurgit, surculos spargens arundinaceos, teretes, cauos, candicantes, proceros. folia iuglandis, terna quaternáue, ex interuallis circa ramos exeũt, grauia odore, minutim in ambitu secta: & in ramulorum cacuminibus cauliculisq́ circinatæ umbellæ, quæ florem candidum pariunt, mox acinum terebintho similem, in nigredine suppurpureũ, racemosum, succo madentem, uinosumq́. Alterũ genus, chamæacte uocatur, Romanis ebulum, longe humilius est, magisq́ herbaceo generi assignandum, caule quadrãgulo geniculato, folijs amydalę, ex interuallo longioribus, geniculatim expansis, pinnatisq́, graueolentibus, in ambitu serratis: muscario sambuci, flore & acino eiusdem: radice nititur longa, crassitudine digitali. Eadem utriusq́ uis, & usus exiccans, aluo detrahens aquam, stomacho inutilis. Folia olerum more coquuntur, ad pituitam bilemq́ detrahendam. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in uino decocta, et in cibis data, hydropicos adiuuat. prodest uiperarum morsibus, eodem pota modo. uuluas emollit insidentium decocto: patefacit earum spiracula, & uitia corrigit. Acini in uino poti eodem funguntur munere. denigrant capillos illiti. Folia, si prætenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationem mitigant. ambustis & canis morsibus illitu prosunt. ulcera quæ dehiscunt in fistulam, agglutinant. ijs qui podagra tentãtur, cum seuo taurino aut hircino prosunt illita folia.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sambucus uel sabucus Græci Ακτῆ. Officinis Latinum nomen seruauit. Germanis Holder/Flader. Gallis Seu, suoisean dicitur. Ebulus Græcè χαμαιάκτη. Officinis genuinum seruauit nomen. Germanis Attich, Gallis Hieble appellatur.

Vtraq; Sambucus, & arborescens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modiceq́ digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adijcit. Potæ & manducatæ aquam per aluum educunt, propter quam causam quia purgatoriam uim habent de ipsis hoc libro agit Dioscorides, cum alioqui recenseri debuerant inter arbores.

Picnoccomum.

Picnocomum. Cap. CLVI.

PIcnocomon constat erucæ folijs, acrioribus, scabris & crassis: caule quadrangulo: flora ocimi: semine marrubij: radice nigra, aut pallida, rotunda, exigui mali figura, terram redolente. Inuenitur in saxolis locis. Semē grauia somnia & tumultuosa facit, drachmę instar potū. tumores discutit, illitū cum polenta. spicula, adactosq; corpori aculeos, extrahit. Folia illitu tubercula, panosq; discutiunt. Radix eius in aqua mulsa, duū drachmarū pondere, aluū soluit & bilem extrahit.

Picnocomon hodie planè neglectum & incognitum.

Apios. Cap. CLVII.

APios iuncos duos siue tres spargit, rubros, tenues, qui à terra parum attolluntur: folijs rutæ, oblongioribus tamen, & angustioribus, herbaceis: semine paruo, radice hastulæ regię* in formam pyri turbinata, rotundiore tamen, succi fœcunda, intus habet corpus candidum, extrà cortices nigros. Superior pars eius uomitione bilem pituitasq; extrahit: inferior per aluum. tota utrinque purgationes mouet. Succum si libet eximere, tusa radix in fictili mergitur, & agitata aqua, quod supernatat pinna selectum, exiccatur. Purgat utraq; parte is succus, sesquiobolo potus.

*Sphondilij.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Apion, cuius picturam damus, Fuchsio falsò Germ. Rofelkern/erdtnuß/sew brot/ *siue* schwein brot *appellatur, nominibus scilicet rebus alijs dicatis, ut Ciclamini & ornithogali. radicis similitudine quadam deceptus, quo igitur nomine Germanico siue Gallico hodie appelletur scire nondum potu.*

Colocynthis. Cap. CLVIII.

Colloquintida

COlocynthis sarmenta foliaq; satiui cucumeris emittit, per terram repētia, diuisa, fructum in speciem mediocris pilæ cōglomeratū, uehementer amarum: quem legere oportet, cùm cœperit in pallidum colorē permutari. Medulla fructus purgatoriā uim habet, si quatuor oboli cum aqua mulsa, melle cocto, myrrha & nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefactæ pilę terun tur, & infusæ clysteribus prosunt neruorū resolutioni, coxendicū doloribus, & coli uitijs, ut quæ bilem, pituitam & strigmenta, interdum etiam cruorem eliciant. fœtus admotæ enecant. dentium dolorē tollit, si una repurgetur, & luto oblita cū aceto & nitro inferuescat, hocq; iure decocti dentes colluātur. si aqua mulsa aut passum in eadem incoquatur, & sub diuo refrigescat, potu crassum humorem & strigmenta alui detrahet. stomacho supra modum aduersa tur. subdita ex ea balano, alui excrementa eijciuntur. Virentis succo utilissimè ischiadici perfricantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Κολοκύνθις. *Latinè Colocynthis, cucurbita syluestris. Officinis corruptè Coloquintida. Germanis* Coloquint. *Gallis Corge sauuage, coloquinte.*

Mesue duplex genus Colocynthidis constituit. Nempe marem & fœminam, Mas grauis, durus, a-
sper, nigricans, & lanuginosus est. Fœmina eidem autori præfertur mari, præsertim magna, siue ut di
cunt, grossa, lenis, laxa, candida, leuis, & perfectè matura: et cuius pars interior, siue medulla, pulpo
sa, laxa, læuis, hoc est, non aspera & insigniter alba est. Optima Venetijs emitur Colocynthis, & quæ
ex orientalibus regionibus, utpote calidioribus, ad nos aduehitur. Quæ apud nos nascitur, inefficacior
est, & ægrè aluum soluit. Cæterum probatissima syluestris huius Cucurbita medulla, siue, ut loquun-
tur, pulpa, antequam in usum assumatur, primum incidenda est, deinde terenda diligenter, & sæpius
cribranda. At usus tempore rursus cum mulsa mortario exquisitißime subigenda, id enim illi, inquit
Aetius, peculiare est, ut trita antequam madefiat, subtilissima appareat: sed post mulsæ infusionem ita
intumescat, ut qui uideat, cribratam minimè putet. Quoddam igitur frustulum eorum quæ intumue-
rint, sæpe uentri aut stomacho inhæret, sæpius tamen intestinorum anfractibus implicatur. Cumq; sit
naturaliter acris & mordax, ulcerat intestina, parit & contractiones. Propterea exquisitißima
diligentia ad ultimã minutiem redigenda est. Sed mulsæ prius aut rutæ decocto infunditur, tum exiccata
in puluerem redigitur. Paulus & Auicenna, quem est Mesue secutus, ipsam Colocynthida etiam pluri
mum teri uidetur. Serapion autẽ, sed malè, contrarium asserit, eam uidelicet non multum esse terendã.
Dosis pulpæ colocynthidis ad summa est, decem ceratia, Mesue. Paulus drachmam integram dare non
ueretur, quæ eiusdem sententia pendet ceratia decem et octo. Datur Aetio Colocynthidis medulla scru
pulorũ duorum pondere, ex duobus mulsæ cyathis. Imbecillibus tamen inquit, scrupulus sufficit. Qua
tuor obolis sumptu purgat hoc loco Dioscoridi, melle cocto, myrrha & nitro excepta, atq; in catapo
tium coacta.

Pituitam, bilem, & strigmenta Dioscor. purgat: bilem uerò & muccos, non à sanguine, ut ellebo-
rus scammonium, sed à neruis & neruosis partibus, Paulo. Danda quibus caput est læsum & menin
ges, aut pericraneon, uertiginosis, hemicranicis epilepticis, apoplecticis, cynico spasmo, asthmaticis, or
thopneicis, Paulo.

Cum oleo spinæ affricatum lumborum & coxarum dolores sanat & alia multa potest Diosco. Pli.
Galen. Paul.

Epithymum. Cap. CLIX.

EPithymon, flos est è thymo duriore, satureiæ simi
li, capitula habet tenuia, & leuia, & in eis caudicu-
las, quasi capillamenta. Potum cum melle detrahit pitui
tam, bilemq; atram, per inferna. Priuatim prodest me-
lancholicis, & inflatis, acetabuli mẽsura, ad quatuor dra
chmas, cum melle, sale, & aceti exiguo. Plurimũ in Cap
padocia & Pamphylia gignitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Epithymum Græcorum est flos thymi satureæ similis, calidus sicc
cus gradu tertio, omnia potest quæ thymus, sed efficacius, ob id illius pe
nuria hoc uti licet, mensura tamen maiore. Datur Epithymũ drach. 4.
cum sero lactis uel mulsa ad educendum humorem melancholicum. Ho
rum loco si Arabum Epithymo, hoc est, cassuta thymo innata, ut satu-
reiæ seu thymbræ Epithymbrum Actuario dictum, & hyssopo, & ma
ioranæ epyssopũ: & orobo orobãche, & lino liãnche, uti libet, quia ui
res cum thymi flore easdem illi Plinius ueterũ solus tribuit: dabitur cũ
Mesue ob imbecillitatem à drach. quatuordecim ad drach. uiginti. Epithymus autem Arabum, ut thy
mus, est duplex, hortẽsis, & hoc calidior, siccior mõtanus.

Alypum. Cap. CLX.

ALYPON surculosa herba est, subru
bra, gracilibus ramulis: tenuibus folijs:
flore molli, leui, & copioso: radice betæ, tenui,
referta, acri succo: semine Epithymi: gigni-
tur in maritimis, maxime Lybiæ, quàmlar-
gissima.

gissima: quanquam alibi quoque plurima prouenit. Semen atram bilem deijcit, si mēsura epithymo pari cum sale & aceto sumatur. uerum interanea leuiter exulcerat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alypon uel pityusam Dioscoridis esse, Turbith uel Turpetum Actuarij quidam arbitrantur, quam etiā Turpet à barbaris uocari scribit Diosc: nec fortè uox ea cū Leoniceno & alijs quibusdam expungēda ex Dioscoride fuerit, quū aliàs plerasque appellationes barbaras interponat, Turbith autē Mesue, ut suprà monuimus, ab hoc diuersum est, et quibusdam uidetur secunda tithymali species. Alypion uel Alypia aluum soluit, in aqua mulsa, Plinio, addito sale modico. Minima potio est duarum drachmarum: media quatuor: maxima sex, ea purgatione, quibus datur ex gallinaceo iure. Depellitur atra bilis semine, Diosc. si mensura Epithymo pari, cum sale & aceto sumatur. purgat autem maximè bilem atram, qua purgata animi tristitia in melancholicis pellitur. à qua ui seu facultate potuit illi nomen fieri. Est enim Græcis Alypon, quod tristitia doloreque caret, aut liberat.

Empetrum seu calciftaga. Cap. CLXI.

EMpetron aliqui phacoides uocant, nascitur in montibus et maritimis, salso gustu. sed quo propius terreno fuerit, amarius sentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, si bibatur in iure aliquo, aut hydromelite.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quale fuerit huius herbæ folium apud Dioscoridem, animaduerti nullo modo potuit. quòd corrosi in hac parte Græci fuere codices, ita ut in ipso uerborum contextu spaciolum inane uacabat. ab alijs uerò describitur herba sesquipedalis, geniculatis cauliculis, succulenta, folio marini roris, nisi quòd multò carnosius & rarius, semine corymbis dependentibus, fœniculi effigie, flusculo luteolo, singulari radice, exili & breui, odore gustuque salsis. Galliæ uulgus quòd medijs erumpat saxis, perce, pierre, hoc est perforipetram. Sanctones rumpe piere, id est, rumpi petram, multi marinam cristam, quod montium iuga & scopulorum crepidines ea uestitæ cristentur, aliā tamen omnino ab ea, quā cretam appellant marinam. Frequens est in Maßiliensi ora, neque non in maritimo Sanctonum tractu. Germaniæ uerò peregrina. Hallucinantur qui eam herbā officinæ saxifragam albā, Germani Weiß & hohen stein brech appellant, Empetrum esse contendunt, notis omnibus supradictis apertiß. reclamantibus, nempe caulem habet lanuginosum, subrubicundum, folia exigua, rotunda, in extremitatibus incisa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri seminis quantitatem referentia adhærent, partim alba, partim rubra, quibus officinæ pro semine eius utuntur. hæc urinam mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaque confert: abstergit enim expurgatque, & quæ in uenis est craßiciem, sicut alia omnia, quæ amara sunt, incidit. Menses quoque cit, crassaque ac glutinosa ex thorace educit. hanc quidam arbitrantur pseudobunion esse Dioscoridis.

Saxifraga alba.

Vitis syluestris. Cap. CLXII

VItis syluestris sarmenta uitis modo prælonga emittit, aspera, lignosa, rimoso cortice: folijs hortensis solani, longioribus ac latioribus: muscoso flore, & capillaceo: fructu exiguis uuis simili, post maturitatem rubente rotunda est acinorum facies. Feruefacta radix in aqua & in cyathis duobus uini aqua marina diluti pota, humorem alui ciet. ideo hydropicis datur. Vuæ eius, uitia cutis in facie, & maculas omneis expurgant. Enascentes uiticulæ, cibi gratia, sale condiuntur.

NOMINA ET EXPLICATO

Syluestris uitis quibusdam ea uidetur cuius picturam exhibemus uidelicet quam suprà clematim alteram fecimus, uulgo Wielen/Lienen/

Nyelen/Lyenen

Gallis hardea & uiorna appellata, quam Fuchsius falsò pro uite nigra depinxit quid aũt hac controuersia statuendũ Doctiores iudicent

Vitis alba. Cap. CLXIII.

VItem albam aliqui bryoniam uocant. Folijs surticulis, pampinisq́ꝫ, satiuã uitem imitatur, sed hirsutiora sunt oĩa. ea quos ꝓpe se nacta sit frutices, suis clauiculis cõplectitur. fructus rubẽs in uua dependet, quo coria pilis spoliant. Ex ea asparagi, qui prima germinatione exeũt, decocti in cibo, aluũ & urinã cient. Folia, fructus, radix, acrẽ uim sortiũtur. itaq́ꝫ ulcerũ phagedęnis, gãgręnis, chironijs, putrentium tibiarũ tędio, efficaciter ex sale illinuntur. Radix corpus abstergit, & cutem erugat. uitia cutis in facie, uarosq́ꝫ, lentigines & cicatrices nigras emẽdat, cũ eruo, creta Chia, & fœnogræco. eodẽ effectu prodest decocta in oleo, usquedũ liquescat. sugillata tollit, reduuias cõmittit. inflãmationes discutit illita ex uino. suppurationes rũpit. medicamento aptè immiscet, quod carnẽ exest. infracta ossa extrahit, trita & imposita: datur comitialibus in potu drachmę pondere, quotidie, anno toto. ꝓdest attonitis, & uertigine laborantibus, cõsimiliter assumpta. cõtra uiperarũ ictus pota drach. duabus, auxiliat. partus necat. mentẽ interdũ subturbat. fœminarũ locis apposita, ꝑtus secundasq́ꝫ morãtes trahit. cit urinã pota: eclegma ex ea fit cũ melle, difficile spirantibus, strãgulatu oppressis, tussiẽtibus, uulsis, ruptis, & laterũdoloribus lienẽ ternis obolis pota ex aceto triginta diebus, consumit. illinitur ad eadẽ cũ fico. ad muliebres insessus decoquit: siquidẽ uuluas purgat, sed abortum facit. Succus è radice uerè exprimitur, qui trahit pituitam, cum aqua mulsa potus. Ad psoras & lepras semen efficaciter ilinitur. lactis abundantiam facit succus eius, si cum tritico decocto sorbeatur.

Bryonia.

Gæcè ἄμπελος λευκή. Latinè Vitis alba. Officinis Bryonia. Germanis Schmertz wurtz. Zaun ruben/ wilder zitwar. Gallis Colubrine, coleure, dicitur, fortè quòd in hac colubri sæpe stabulantur.

Calctũ multũ Bryonia baccis rubentibus, quibus depilat, & obid coria dẽantib. est utilis, et quicquid attigerit, rubrificat ignis modo, unde Gallis quoque ignis ardens, eorũ idiomate, du feu ardant, tota planta dicitur. Galen. Nam fructus eius maturitate ruber, racemosus, est Psilotrum ut planta ipsa. ἄμπελον λευκὴν βρυωνίαν καὶ ψίλωθρον καλοῦσι. Gal. lib. simpl. tamen ἄμπελον λευκὴν & βρυωνίαν separat lib. 1. comp. ph. part. in pilos corpentibus medicamentis.

Vitis nigra. Cap. CLXIIII.

NIgra uitis, quam alij nigram bryoniam uocant, folia fert hederæ, sed maiora, smilaceis proxima: caules etiam cognatos, capreolis suis arbores, quasi adminicula, comprehendit. fructus racematim cohærent, qui inter principia urent, & post maturitatem nigrescunt. radix foris nigra intus buxeo colore nitet. uiticulæ quæ primo germinum partu erumpunt, in olera recipiuntur. Menses pellũt, urinas cient

cient. lienē absumunt. uertiginosis, comitialib. neruorū resolutione tentatis, prosunt. Radix eadē, quę uitis alba prętat, sed inefficacius. Folia cū uino exulceratis iumentorum ceruicibus commodissime illinuntur. luxatis itidem imponuntur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Falluntur Fuchsius & alij, qui nigram uitem aliam esse plantam ab alba differentem arbitrantur, cùm eadem sit colore, in radices quæ huic nigra alterius alba, & fructu tantum differunt, quem alba uitis rubrum, nigra uerò nigrum præfert: alba uitis rubro fructu in agro Argentinēsi, nigra uerò radice & fructu nigro in Norico copiosiss. prouenıunt. simul nascentes nusquam reperi.

fferne Filix. *Filix mas.* *Filix fœmina.* Cap. CLXV.

osmondys

Filix folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo, cubitali lōgitudine, multifida, et lateribus pinnata, subgraui odore. radice per summa cespitū nigra, oblonga, filices multas fundente, subastringente gustu. nascitur in montibus & saxosis. Radix latas tineas excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua mulsa. melius si cum scammonię aut ueratri nigri totidem obolis detur. sed qui sumūt, allia pręgustare debent. laborātes lienis incremēto recreat. radix & potu et illitu cū axungia uulneribus sagitta arūdinea factis, est auxilio. Cuius rei probatio talis fertur: Peribit filix, quā per ambitū sata copiosior arūdo coronet. & contrà, euanescens abibit arundo, quā obsepiēs multa filix in orbē cinxerit. Filix fœmina folijs est filicis, surculosis, altioribusq́ꝫ, & quę nō singulari, ut illa, pediculo fulciant: radicib. longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteū flauescūt. aliquę etiānum rubrę inueniunt. Pellunt lata interaneorum animalia cum melle eclegmate sumpto. potæ cum uino drachmis tribus, teretes tineas ejciunt. datæ fœminis, sterilitatem faciunt. & pręgnantibus abortum, si supergrediātur. Farina humidis ulceribu et cicatrici repugnantibus inspargitur. iumentorū ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut uentrem emolliant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Filicis Plinio ut Dioscoridi duo genera nec florem habent, nec semen unum πτέριν Græcis, Latinè filicem maiorem. Germani Bohefarn. Galli osmundā regalem uocant, cuius ex una radice complures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes, non graues odore. Alterum genus Græcis θηλύπτερις, Latinis Filix fœmina. Germanis Nider farn. Gallis fugera, feuchiere, dicitur.

Nascuntur ubiq;, maximè uerò frigido solo. Filicis radix maximè utilis, amara, subastringens, lūbricos latos necat, partum mortuum eijcit, ulcera ualenter sed sine morsu siccat imposita, hepatis meatus probè terget sine manifesta calfactione aut refrigeratione.

Filicula, siue polypodium. Cap. CLXVI.

polypodye

Filicula nascitur in montosis petris, & uetustis arborum caudicibus, præsertim quercuum, palmi altitudinè, filici similis, subhirsuta, non tenui perinde diuisura. radix pilosa, in qua continentur cirri, ceu polyporū, crassitudine digiti minimi, coloris intus herbacei, austera aliquantū, & gustu subdulcis. Purgandi uim habet. coquitur cum gallina, aut piscibus. aut beta, aut malua, ad aluū soluendam.

Polypodium.

aridæ farina aquę mulsæ insparsa, detrahit bilem & pituitam, trita luxatis efficaciter illinitur, & aduersus rimas quæ inter digitos fiunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè πολυπόδιον. Latinè Polypodium.

Genuinum nomen officinis retinuit.

Germanis Engel süß.. Gallis Polypode dicitur.

Melius & efficacius est Polypodium quod in uetustis arborum, & maximè montanarum quercuũ nascitur, quam quod in petris inuenitur de quo hoc loco Diosc. agit. Hoc enim superfluam habet humiditatem, et (ut inquit Mesue) indigestam, quæ flatus, nauseam & stomachi subuersionem excitat. illi autem querno polypodio, de quo in capite mox sequenti, bonitatis notas octo Mesue attribuit, sed obscure multum, & non conformiter bonis auctoribus. Deligendum itaq; censemus Polypodium illud, quod eas habeat proprietates, quas alij iam aßignauimus. Dosis Polypodij est Mesue à drachmis duabus usque ad aureos quatuor. Aetius expurgatæ radicis scrupulos sex, qui in aqua mulsa præferbuerint, exhibet. Oribasius drach. duas coquit in ptisanæ succo, datq; bibendum succum. Sunt qui unciam integram dederunt sine noxa. Polypodij radix dulcis, & austera, multum siccãs, sed sine morsu, purgandi uim habet Gal. bilẽ, pituitamq; trahit, Dioscorid. in quo non bilem sed Melancholiam legit Serapio: sic & Mesues, & alij post eos pleriq;, Melancholiæ purgatricem uim tribuunt. Sic crassum, solidum, cirrosum, ex rubro nigrescens, colore intus herbaceo, ut pistaceum recens, quercubus innatum potiusquàm saxis & muris: alijs contrà uidetur, nisi astringendum sit.

Cnicus Carthamus.

Dryopteris. Cap. CLXVII.

DRyopteris nascit̃ in ueterũ roborum musco, filici similis, multò minore foliorũ incisura, radicib. inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinẽ uergentibus. Psilothrũ est cum radicibus trita: illinitur enim primum usquedum sudorẽ euocet, mox sudor abluitur, & recens imponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæc omnino ea uideretur quã hodie officinæ & Herbarij Polypodium quercinum, Germani eychfaren appellant, nisi uiribus eam ab hac seiunxisset. Psilothrum enim non est nostrum Polypodium.

Cnicus. Cap. CLXVIII.

CNICVS folijs constat oblongis, per ambitum diuisis, asperis, spinosis, caule sesquipedali: capitulo magnitudine grandis oliuæ: flore croci: semine candido,

candido, alioqui rufo, longo, angulo ſo. Huius flore in obſonijs utuntur. Seminis tuſi & expreſſi ſuccus, cum aqua mulſa, uel iure gallinacei, aluum purgat: ſed ſtomacho aduerſatur. ex eo autem fiunt offulæ, quas placentulas uocant, adiectis ſucco amygdalis, nitro, aniſo, & melle decocto, quæ aluum emolliunt. Hæ in partes quatuor finduntur, quæ nucis iuglandis magnitudinem impleant: è quibus ante cœnam duas uel tres ſumpſiſſe ſatis eſt. Ratio temperandi hæc eſt: cnici candidi ſextarius, amygdalorum toſtorum & delibratorum cyathi tres, aniſi ſextarius unus, aphronitri drachma una, cum carnibus triginta caricarum. Seminis ſuccus lac cogit, & magis ipſum reſoluendæ alui facultate donat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè κνῆκος. Latinè Cnecus uel Cnicus. Officinis Carthamus. Crocus hortenſis.
Germanis wilder Saffran/Veldtſaffran/Flor. Gallis Saffran baſtart appellatur.

Semen Carthami ex ſententia Meſue eligendum eſt. candidum, planum, hoc eſt, læue, grādiuſculum, & plenum, cuius medulla eſt unctuoſa & pinguis, cortice tenui. Paulus coquit drachmas quinq; medullæ Carthami, cum Ptiſſana, & paucis ſalibus, ut educat aquam. Cnici ſemen calidum, ordine tertio, purgat pituitam, ut cap. 5. li. 2. ſim. docet Gal. & li. 5. ſanitatis tuendæ: in diacnico compoſitione: nihil tamen aut minimum harum uirium in conſueto nobis ſemine Cnici expertus, fortè quòd à regionibus calidioribus non ſit allatum, ſed in noſtro agro natum, Carthamus Gazæ cum uulgo appellatur.

Mercurialis. *Fœmina.*

Mas.

Cap. CLXIX.

mercurye

LYnozoſtis, aliqui parthenion, alij hermu batonion appellant, folijs conſtat ocimi minoribus, helxinæ cognatis: ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis, fructu fœminę, copioſo, quandam racemorum ſpeciem præbente: mari, è foliorum ſinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis teſticulis unà cohærentibus. frutice dodrantali aut maiore. Vtraq; in oleribus manditur, ad aluum ciendam. cocta in aqua, e poto iure, bilem aquamque detrahit. conſtat ut mares gignantur, hunc facere: ut fœminæ, illam: ſi à purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Duo mercurialis gēra, maſculus et fœmina, quæ efficacior, utriuſq; picturā dāus: mas q Græ. ἑρμοῦ πόα ἢ λινόζωσις ἄῤῥην uocatur. hūilior, folio nigriore cōſtat, fœtu ꝑpter genicula rariore, breui, cōtorto,

Cynocrambe.

ercurialis fibros-

* Caput hoc additititum ui detur.

in binos ueluti testiculos coëunte, fœminæ coma albicat, fructu copioso, solu to & candido, quandam racemulorum imaginem præsentante, Græcis λινό ζωστις εὐλεια dicitur. Vtroq; officinis Latinum nomen seruauit. Germani Bingelkraut/ Bengelkraut/ & Scheyßkraut appellant. Mercurialio os nes duntaxat ad uentris purgationes utumur. Verum enimuero si quis e ius facere periculum, olet in cataplasmate, sanè digerentis admodum facul tatis esse experietur.

Cynocrambe. Cap. CLXX.

Cynia aut Cynocrambe, cauliculum binum dodrantum altitudine emittit, mollẽ, subalbidum. folia mercuriali aut hæderæ similia, certis interstitijs subalbida. semen folijs adhæret, paruum, rotundum. Folia cum caulib. pota, aluum cient. oleribus commendantur. Ius decocti & pituitam & bilem aquamq; detrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Officinis nostris nota syluestris atriplicis nomine, ea siquidem cauliculum habet duum palmorum, folia herbæ mercurialis, aut hæderæ, sub candida ex interuallis, semen prope folia paruum rotundum. Germani uocant Wildemilten/ & Scheißmilten. Aliqui existimant syluestris esse bliti genus, cum more illius seminosum sit, cæterũ crenatum huic foliũ, ut Mercuriali, aut hæderæ modo in angulos exit, quod nõ in bliti syluestri reperitur.

Heliotropium. Cap. CLXXI.

Heliotropio magno flos est effigie scorpionis caudæ, unde scorpiuro ei nomen. & quoniam folia cum sole circumagat, heliotropion dicitur. folia ocimi habet, hirsutiora, candidiora, * & maiora. ramuli à radice terni, quaterni, aut sæpe quini exiliunt, multis alis concaui: flos in cacumine candidus, aut subfuluus, incuruatur ut scorpionis cauda. radix tenuis est, & inutilis. nascitur in asperis. Decoctum herbæ ex aqua, fasciculo manus plenæ, potu pituitam bilemq; per aluum extrahit. contra scorpionum ictus ex uino potum & illitum prodest. adalligatur ad conceptus arcendos. Aiunt per horam unam ante accessiones seminis grana quatuor cum uino quartanas finire: tria uerò, tertianas. illitum semen formicantes uerrucas pensilesq;, & thymos, & epinyctidas exiccat. Folia infantium destillationibus, quas syriaseis uocant, podagris, luxatisq; utilissimè illinuntur. menses cient. partus trita & imposita pellunt. Heliotropion paruum nascitur in palustribus, iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotundioribus; semine, acrochordonum uerrucarum modo, pensili, rotundo. Herba cum suo semine pota, adiecto nitro, hyssopo, nasturtio, & aqua, latas tineas teretesq; excutit. Pẽsiles uerrucas, quæ acrochordones uocãtur, cum sale illita tollit. Scorpioides herbula est, folijs paucis, semine caule scorpionis effigie. Illita scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio.

* Nigriora.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Dicta est heliotropium similiter & heliostrophon à Sole, qui helios, & ipsorum ad hunc conuersione & reuolutione, quæ τροπὴ & στροφὴ, eo quòd ad solem se uertat, & ad motum ipsius circumagatur herba. Scorpiuri uero nomẽ habet ab effigie scorpionis caudæ, à Celso Solaris herba dicitur, à paucis hodie ne medicis quidem, pace semper eruditorum dixerim, cognoscitur, nouo ab herbarijs indito nomine, uocant enim herbam cancri, quod flores in caudæ cancri similitudinem inflectantur, namq; scorpionem nostri rarius uident, à re potius nota, cancro scilicet, potius quàm Scorpione ignota, traxerunt appellationem. Nanq; herba cancri, ut singulas prosequar notas, pingui solo cultoq; maximè nascitur. Florere incipit circa Solstitium. Folia ab ortu in occasum solem sequuntur, ita ut quacunq; cœli parte sedem teneat sydus, in eam conuersa spectent, eoq; nubilo etiam cœlo diriguntur. folia ocimo similia, hirsutiora, maiuscula, candidiora, ramuli à radice terni aut quaterni sæpius exiliunt, multis alis concaui, Flores in cacumine candidi aut fuluescentes instar caudæ scorpionis incuruantur. Radix tenuis & superuacua. Floret medio Augusto in exitum atumni: qua depicta nunc effigie nusquam non in agris per

agris per id tempus conspicitur. Heliotropion minus omnino priori simile, folijs tātum minoribus: in palustribus & circa lacus inuenitur. Scorpioides uerò quæ sit hodie ignoratur. sunt qui dicant radice et semine scorpionis effigiem hanc herbulam repræsentare &c.

Finis libri quarti.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE MEDICINALI MATERIA LIBER QUINTUS,

Ioanne Ruellio Suessionensi interprete, cum figurarum debita appositione, & annotationibus in singula capita. Per Gualtherum. H. Ryff. Argentinum, Medicum, ex doctiss. uirorum lucrubrationibus adiectis.

PRAEFATIO.

Svperioribus quatuor libris, amicissime Aree, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, & earundem lachrimis ac fructib. item animalib. melle, lacte, adipe, cerealib. oleribus, necnon de omni radicū, herbarum, succorum, seminumq; ratione. In hoc autem totius operis quinto differemus de uinis & metallicis, à uite nostram commentationem auspicati.

Vitis uinifera. Cap. I.

Folia uitium & triti capreoli, capitis dolores illitu mitigant: & inflāmationem stomachi ardoremq;, cum polenta. folia etiam per se, ut quæ refrigerent & adstringant, imponi solent. Potus eorū succus dysentericis, sanguinem excreantib. stomachicis, et grauidarum malaciæ medetur. Eadem efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma uitiū, quæ ueluti gūmi in caudicib. concrescit, ex uino pota calculos pellit. illita lichenas & psoras leprasq; nitro prius perfrictas sanat: eadem cū oleo sæpius pilis illitis, psilothri effectum habet: maximeq; sanies, quā accensa sarmenta uitiū uiridia exudarūt. qua & perunctæ uerrucarum informicationes extrahuntur. Cinis sarmentorum & uinaceorum, detractis in sede condylomatis, et thymijs, illitus ex aceto medetur. prodest luxatis & uiperarum morsib. contra lienis inflāmationem illinitur, cum rosaceo & ruta & aceto. Labrusca duorū generum est, alterius uua non maturescit, sed flore tenus œnanthen nominatā perducit. altera ad frugem peruenit, paruis acinis, nigra, & adstringens. Folia, caules, & clauiculæ quibus repunt, uim habent cultæ uiti similem.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Αμπελος ἥμερος, οἴνη, οἰνάς, οἰνοφόρος. *Lat. Vitis urbana, uinifera.* *Germ.* Weinreben/Weinstock/Weintrauben. *Gallis uigne appellatur.*

Innumera uitium reperiuntur genera, quæ singula persequi superuacaneum esset. Si quis tamen illa disquirere desiderat, rei rusticæ scriptores, Pliniumq; libro 13. natural. historiæ, qui diligentißimè de ijs scripsit, legat. Labrusca Græcis ἄμπελος ἀγρία. *Germanis* wild vngepflantzt Reb. n. *Gallis Vigne sauuage dicitur.*

Vua. Cap. II.

Vvæ recentes aluum turbant, & stomachum inflant. innocentiores, quæ decerptæ diu pependere, ideo quod in eis copia humoris exiccatur. utilesq; fiunt stomacho. ægrisq;, atq; cibi auiditatem excitant. in uinaceis & ollis seruatæ, ori & stomacho gratæ* sunt. aluum sistunt, sed uesicam & caput tentāt, & sanguinem excreantibus conueniunt.

**Plinius contrà sentit li. 23. ca. 1.*

Similesq;

Similesq́, quæ in musto fuere. Sapa aut passo conditæ, stomachum magis infestant. At quæ solem prius passæ in aqua cœlesti conduntur, minus uinosæ sunt, siticulosis, ardentibus & longis febribus salubres. Reconditi uinacei inflammatis mammis, rigentibus ac præduris, cum sale illinuntur. decoctura eorum dysentericos, cœliacos, & fœminas fluxione uuluæ laborantes iuuat infusa, ad desessiones, ac fotus assumitur. Nuclei acinorum adstringendi uim obtinent. stomacho utiles sunt. inspargitur farina tostorum, polentæ modo, dysentericis, & cœliacis, & solutis stomacho. Vua passa alba adstringentior est. prodest esitata caro earũ tussi, faucibus, renibus, ac uesicæ. estur in dysenteria per se cum nucleis, & decocta in patinis cum melle, admista milij ac hordei farina & ouo. ualet ad purgandũ caput, eiusdem gratia cum pipere cõmanducatur. testium inflammationes sedat, illita cum lomento fabarum, aut cumini farina. fauos, epinyctidas, carbunculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposita sanat. podagræ conuenienter cum panacis succo illinuntur. mobiles ungues illita, celerius extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè Σταφυλή. *Latinè Vua precipue in uite dicitur ab uuido, id est, liquore contento.* *Germanis* Weintraub/Weinbeer. *Gallis Roisin appellatur.*

Vuarum genera omnia explicari hoc loco nihil opus fuerit, cum pleræq; ex uitium generibus à Plinio & rei rusticæ scriptoribus enarratis facilè poßint cognosci. Omnium partium uitis temperamentum ex facultatum enarratione apud eosdem patescet. Vuæ tamen immaturæ & acerbæ frigidæ & siccæ sunt, maturæ uerò calidæ & humidæ in primo gradu, authore Simeone Sethi.

Vuæ satiuæ uitis coquit, astringit, leuiter digerit: Vuæ passæ, quam Germani Mertreubel/ *& Rosin. Galli roisins en cabatz uocant, caro, tantum astringit. quantum eget hepar affectum. Habet præterea facultatem coquendi crudos humores, & emittendi malignos: ægre corrumpitur, tota substantia familiaris est hepati, & usu crebro consueta est: ob id feliciß. ime miscetur medicamentis hepaticis. σταφίδας κενάθαρισμένας, id est, exemptis uinaceis. Act.*

Oenanthe. Cap. III.

OEnanthe uocatur uitis syluestris fructus, cũm floret. Recondi debet fictili nõ picato, collectaq́ substrato linteo. in umbra siccatur. Laudatissima in Syria & Cilicia & Phœnice. Vis ei adstrictoria, quare pota stomacho ac ciundæ urinæ utilis. aluum sistit, ac sanguinis excreationes. contra fastidia & acorem stomachi, sicca & illita efficax est. capitis doloribus tam uiridis quàm sicca, ex aceto crudo saceo perfunditur. sanguinolenta uulnera cataplasmate, & incipientes ægilopas, oris ulcera, & genitalium nomas, trita cum melle, croco, myrrha, & rosaceo, ab inflammatione uindicat. pessis miscetur, ad sistẽdum sanguinem. contra oculorum delachrymationem, & stomachi ardores, cum polline polentæ & uino illinitur. Cinis crematæ in testa, candentibus prunis, facit ad oculorum medicamenta, reduuias & pterygia, abscedentes gingiuas, cruentasq́, cum melle sanat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè οἰνάνθη, ἀμπέλου ἀγρίας ἄνθος. *Latinè Oenanthe, labrusca, uitis syluestris fructus cum floret.* *Ger.* Wild reben/Holtztrauben blüet. *Gallis Grappe de uigne sauuage dicitur.*

Labruscæ alterum genus ut Dioscorides quoq; testatur, uuas ad maturitatem non perducit, sed ad florem tantum dictum Oenanthum promouet. Altera perficit paruis acinis. Vis huic eadem quæ satiuæ, folio, capreolis & caulibus, sed nigra astringentioris est naturæ.

Omphacium. Cap. IIII.

OMphacion succus est acerbæ uuæ, nondum maturescentis, è Thasia uite aut Aminea. Oportet autem ante canis ortum, expressam melliginem in rubro ære, linteo cooperto, insolare, usquedum cogatur, semperq́ quod ceruici uasis concretum hæsit, reliquo humori permiscere: noctu à subdialibus locis in lectum referri, quandoquidem nocturni rores ipsum concrescere non sinunt. Eligendum

he fruite of the wylde vyne

the iusse of the vn ripe grape

gendum est flauum, friabile, uehementer astringentes, et linguam mordens. Sunt qui coquendo melliginem cogant. Prodest contra tonsillas, uuam, ulcera oris, humida gingiuarum uitia, purulentas aureis, cum melle aut passo. item ad fistulas, uetera ulcera, nomasq́; ex aceto: dysentericis, & mulieribus fluxione uuluæ laborantibus clystere infunditur. oculorum claritati, & scabritiæ, & erosionibus angulorum conuenit. bibitur ad recentem sanguinis excreationem, etim si rupta parte aliqua contingat: sed pauco, & aquatiore est utendum, ualde siquidem exurit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè ὀμφάκιον. Latinè Omphacium. Officinis agresta. Germanis Agrest. Gallis uerius dicitur.

Omphacium sic à uino differt, ut oleum omphacinum à dulci: siccato interdum utimur, ut Heraclides apud Gal. lib. 6. com. ph. parti. id quia repellit, incipientibus phlegmonis est salubre.

Vini natura. Cap. V.

Vino uetere nerui læduntur & reliqui sensus, quod tamen gustu suauis est. quare cauendum ijs qui intestinæ alicuius partis imbecillitatem sentient. attamẽ in secunda ualetudine paucum, aqua dilutum, innoxiè sumitur. Nouum inflat. ægrè coquitur. insomnia parit grauia. & urinam ciet. Aetate medium, utraq; uitia fugit: quare ad uictus sanorum ægrorumq́; usurpatur. Album, tenue, stomacho utile est, ac facile in membra distribuitur. Nigrum uerò, crassum est, & concoctu difficile. carnem alit, & ebrietatem creat. Giluum, utpote quod medium est, medias inter utrunq; uires habet. In secunda tamen & sinistra ualetudine, cum primis laudatur album. Quin & uina sapore distant. siquidem dulce crassis partibus cõstat, & difficilius à corpore expirat. stomachum inflat. aluum & interanea, ut mustum, turbat: sed minus inebriat. renibus, & uesicæ aptissimum. Austerum, per urinam celerius transit: sed capita dolore tentat, & temulentiam gignit. Acerbũ, ad ciborum per membra digestionem accõmodatissimum. aluum, & cæteras fluxiones cohibet, minusq́; urinam expellit. Nouum neruos minus tentat. Vinum aqua marina factum, stomacho aduersatur. sitim stimulat. neruos infestat. aluo aptum. à ualetudine se recolligentibus inutile. Passum, quod uuis sole siccatis in area, aut in sarmento torrefactis exprimitur, Creticum cognomine, aut pramnion, aut protropon, & sapa, quæ fit musto igni decocto, Græci sirion aut hepsema appellant: nigra quidem, & quæ dicuntur melampsithia, crassa sunt, & corpora multum alunt: candidum, tenuius: & heluola inter hæc media, medias sortiũtur uires. Omnia tamen adstringunt, & pulsus reuocant. faciunt aduersus uenena quæ exulcerando necant, ex oleo pota, & uomitionib. reddita. contra cicutas, meconiũ, pharicon, toxica, & concretum in grumos lac. item contra renum, ac uesicæ pruritus, rosiones, exulcerationesq́;. inflant tamen, & stomacho aduersantur. priuatim prodest melapsinthium, si uenter rheumatismum sentiat. album, magis cæteris emollit aluum. Gypso conditum neruis officit, caput aggrauat, & incendit, ac uesicæ aduersatur. contra uenena cæteris aptius. Picata, aut resinata, excalfaciũt, concoquunt, sanguinem excreantibus inimica. Quæ uerò aparachyta uocant, ut quæ admistam sapam recipiunt, caput implent, temulentiam gignunt. ægrius inhalitum expirant. stomachum malè habent. Inter Italica uina Falernum principẽ locum obtinet, quod inueteratum perquàm facilè coquitur. pulsus exuscitat, aluum adstringit, stomacho utile. sed uesicæ nocet, atq; ijs qui uisus hebetudinem sentiunt: & ad potus crebros minimè idoneum.

Albana crassioribus constant partibus, dulcia. stomachum inflant, uentrem emolliunt: sed concoctionem non æque adiiuuant, & neruosa minus infestant.

uetustate,

uetustate,eadem austerum saporem concipiunt. Cecubum,cùm sit dulce,est &
Albano crassius.corpus & colorem alit:ægrè tamen coquitur. Surrentinum,ual
de austerum est;quare intestinorum & stomachi fluxiones cohibet.& cùm tenue
sit,caput minus tentat.inueteratum suauius redditur,& stomacho utile. Adria-
num & Mamertinum in Sicilia ęquè crassis partibus gignuntur.modicè adstrin
gunt,& ocyssimè inueterantur,minusq́;,ob suam tenuitatem,neruos tentant.Pa
rætypianum,quod ex Adriatico sinu defertur,odoratum ac tenuius est;quare li-
beraliter epotum fallit.diu seruat ebrietatem & soporem adfert.Istricum Paræ-
typiano simile est,sed urinam uehementius pellit. Chium tamen antedictis mol-
lius,& aptum potui est.bene alit,& minus inebriat.fluxiones cohibet.oculorum
medicamētis utile,Lesbium facilè membra subit,Chio leuius,& aluo idoneum.
Ephesium eandem uim habet, quod phygelites nominatur. uerum Asianum è
Tmolo mōte,Mesogites appellatum,capitis dolores ciet,& neruos lędit. Coum
uerò & Clazomenium,quoniam multam sibi maris aquam uendicant,facilè cor
rumpuntur.flatus mouent,aluum turbant.neruis officiunt. Vinum omne(ut re
liqua in commune dicantur)merum ac syncerum,& sua natura austerum,excal-
facit, facile in membra distribuitur. stomachum adiuuat. appetentiam ciborum
inuitat.uires alit,ac robur auget.somnum conciliat,& commendat colorem. po-
tum liberalius auxilio est contra assumptam cicutam,coriandrum,pharicum,ixi-
am,meconium,argenti spumam,taxum,aconita,fungosue, contra serpentiū mor
sus,& omnium ictus quæ refrigerando necant,aut stomachum in uomitiones ef-
fundunt.facit ad longas inflationes, rosionesq́; præcordiorum, ac distentiones,
stomachi resolutionem,& si uenter aut interanea rheumatismum sentiant.Con-
ueniunt sudatoribus, & quibus corpus immodico sudore digeritur, maxime al-
ba,uetera,& odorata. Quæ tamen uetustate dulcescunt,renibus ac uesicæ accom
modatiora redduntur.uulneribus,inflammationibusq́; in succida lana imponun
tur.tetra ulcera & phagedænica,& fluxionibus obnoxia, commodè perfundun
tur. Quæ marinam non receperunt,austera & alba, ad sanorum uictus usurpan-
tur. In his præstant Italica,Falernum,Surrentinm,Cecubum,Signinum, & per-
multa Campaniæ, & Paræ typianum ab Adriatico sinu, & Siculum quod Ma-
mertinū appellatur. Ex græcis Chium,Lesbium,& Phygelites ex Epheso.Cras-
sa uerò & nigra,stomacho negocium exhibent.inflationem pariunt. corpus au-
gent. Tenuia tamen & austera stomacho prosunt,& minus carnes alunt. Vete-
ra ualde tenuia,& candida uehementius urinam ciunt,& dolores capitis mouēt,
neruosq́; largius pota tentant. In media ætate,ut à septimo anno, potui saluberri-
ma sunt. Modus autem pro ætate,& tempore anni,& consuetudine,& qualitate
uini definiatur. Non sitire,& modicè cibos prolui,optimum est præceptum. No
cet ebrietas omnis,& maximè assidua, siquidem obsessos neruos quotidie remit
tit:largiorq́; potus,acutorum morborum adfert initia. Mediocris tamen uinolen
tia,aliquot diebus,maximè post aquæ potus,utilis: nanq́; modo quodam ex alto
euocat, sensilesq́; expurgat excretus, & per cæca corporis ducit spiracula. sed a-
quam post uinolentiam bibere oportet: siquidem ualetudinis alicuius gratia fa-
ctæ temulentiæ remedium affert frigida. Omphacites nomine,peculiariter fit in
Lesbo,siccata sole acri uua, paulò ante maturitatem decerpta, triduo aut quatri-
duo,donec racemi in rugas contrahantur,expressumq́; uinum cadis insolatur.
Vim adstringendi habet. prodest dissolutis stomacho, & ilei dolore laborantib.
item prægnantium malaciæ,& crudis. in pestilentia quoq́; sorptum auxiliari di-
citur. Huiusmodi uina non nisi post multos annos bibi possunt. Lora,quam
deuteriam, alij potimon appellant, fieri solet, adiectis metretis tribus aquæ,
in uinacea, quibus triginta uini metretæ extractæ fuerint: calcatis uinaceis,
expressoque decocto ad tertias parteis, additis in singulos congios modi eius
qui re-

qui remansit, binis salis sextarijs. post hyemem transfunditur in uasa. Lora intra annum utendum: etenim celeriter exolescit. Conuenit ęgris quibus timemus noxam uini, coacti sæpe desiderijs eorum obtemperare. item à longa ualetudine se recolligentibus. Fit & uinum quod adynamon uocāt, loræ uires habens, hoc modo: Pares aquæ & musti mensuræ coquuntur molli igne, donec absumatur aqua. quod, ubi refrixerit, elutriatum, picato uase reconditur. Alij marinæ & cœlestis aquæ, mellis & musti pares miscent portiones, decapulant, & quadraginta diebus insolant. quo ad* annum utuntur ad omnia eadem. Vinum è syluestri uua nigrum adstringit. prodest alui & stomachi fluxionibus, & cæteris quibus constrictione & contractione opus est.

*Post.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Vinum protropum, id est, quod ab uuis defluit, antequam calcentur. Germanis Der vorschuss. *Gallis la mere goutte, medium inter calidum & frigidum, hepaticis saluberrimum, præsertim cum hepate lupi: qui proprietate substantiæ hæc nutriunt, nec calfaciunt nec refrigerant.*

Gal. li. 8. cōp. ph. part. lib. 8. simp.

Vinum musteum calidum primo ordine, uetus tertio, medium secundo, calori proportione respondet siccitas. Ex musto cocto fit ἕψημα, *id est, sapa.* Germanis Gesotten most, *lib. 7. comp. ph. part. Nescio quo modo neglectum est, quod à nostris Asiæ Græcis* ἕψημα *dicitur, ab his qui Attico sermone magis utuntur,* σίραιον, *id est sapa: quamuis etiam* σίραιον *dicitur, quod pinguibus ficis in aqua coctis efficitur, Officinis mel passulatum dictum, quod magis digerit & terget. Mustum uerò coctum magis est emplasticum, non rodens, libro 7. comp. ph. part. Ex sapa dissolutum castoreum cum opio, dolorem aurium inflammatarum magis sedat, quàm uinum dulce, initio lib. 2. eiusdem. Facultatum uini differentiæ sunt permultæ: à substantia tenui, crassa: colore albo, fuluo, rubro, nigro: odore imbecillo, ualenti, sapore uario, sumendæ: de quibus Galenus lib. de uinis: lib. 4 & magis quinto de sanitate tuenda. Aph. 17. 18. 21. lib. 2. lib. methodi. 7. maximè, 12. lib. 1. antidot. lib. 3. alim.*

Vinum medicamentis stomachicis, cæliacis, hepaticis, feliciter miscetur, si absit phlegmone, erysipelas, abscessus, intemperies calida. Nam totius substantiæ similitudine alit, coquit, roborat, putredinibus resistit, intemperiem frigidam uel humidam, si qua adsit, tuto persanat, libro. 8. compo. ph. part.

Vinum melitites. Cap. VI.

MElitites datur in longis febribus, quæ stomachum infirmarunt. nanq; aluum leuiter emollit. urinam ciet. stomachum expurgat. prodest articulario morbo, renum uitijs, imbecillo capiti, & mulieribus abstemijs. odoratum siquidem est, & corpus alit. Distat à mulso quod fit è uino uetere, austero, & melle exiguo. Melitites autem adiecto ad quinq; congios austeri musti, mellis cōgio, & salis cyatho, cortinis magnis, quò magis ad efferuescendum locus pateat, fieri oportet, sensim asperso sale: cumq; efferuere desierit, in alia uasa transfunditur.

Vinum hoc neglectum ac minimè in usu est.

Mulsum. Cap. VII.

MVlsum è uetere uino austeroque, & bono melle factum, præfertur. minus enim inflat, ac celeriter id genus in usum uenit. uetus corpus alit. media ætate, aluo prodest. urinam pellit. à summo cibo sumptum nocet. & inter initia potum, implet. dein appetendi auiditatem reuocat. Fit mulsum duabus uini metretis, admixta una mellis. Aliqui, quo celerius præberi possit, mel cum uino coquunt, & ita transfundunt. Alij utilitatis gratia, ad sextarios sex musti feruentis, unum mellis adijciunt, & ubi ferbuerit, uase recondunt. dulce autem permanet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Oenomeli Gal. podagricis, arthriticis, nephriticis, & senibus, ex melle, & uino Sabino, aut simili, & petroselino componit, adiecta bethonicæ, & saxiphago in nephriticis. Qui uerò curiosius componunt, etiam spicæ nardi aliquid inijciunt: hodie uerò eidem magnam aromatum miscellam immittūt. Olim fuit usu celebre ad cerebri, neruorum, & aliarū partiū affectus frigidos, sed id medicamentosius.

Gal. lib. 5. sanit. tuendæ.

quale à ueteribus, Mesuæ præsertim, scribitur: nunc magno harum frigidarum regionum incōmodō, in usu esse desijt, præter quàm quòd circa natalem Christianum in Bachanalibus uulgi regalibus, plebecula ad palati gratiam, non ad intemperaturæ frigidæ propulsionem, etiam largius bibit, & Claretum uocat: magnates uerò præciosius, οἰνόσακχαρ, parciore tamen mensura, quod ferè ex sach. unc. quatuor, & Cinamomi unc. dimidia in lib. uini singulas cōficitur, et Hippocraticum uinum appellant, tanquàm Hippocrate inuentore dignum, ob uirium & saporis excellentiam: cui etiam mellis parum addunt quidam, præsertim si uinū austerius ad saporis gratiā, & coloris: clarius enim euadit colatū.

Aqua mulsa. Cap. VIII.

AQua mulsa easdē quas mulsum uires possidet. Cruda utimur, cum molliri deiectionem, aut uomitionem incitare uolumus: ut ijs qui uenena hauserunt, ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominib. elanguescentis pulsus, quos illi dixere microsphyctos, tussientibus, peripneumonicis, & ijs q immodico sudore digeruntur. Iam paratum conditiuumq́, quod aliqui hydromeli propriè uocant, media ætate adynamo uino, aut loræ in recreandis uiribus respondet, & similem uim adipiscitur. quare inflammationibus alicuius membri plus quàm lora prodest. inueterati tamen usus damnatur inflammatis, aut constrictis sed laboranti stomacho, aut cibum fastidienti, sudatoribúsue conuenit. Fit, duabus pluuiæ aquæ ueteris ad unam mellis partem additis, & insolatis. Alij fontanam aquam adijciunt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondunt. Nec desunt qui hydromeli appellent, quòd à melle elutis aqua fauis confici ac seruari soleat, sed meracius confieri* conuenit. Aliqui id coquunt. ægrotantibus noxium est, quoniam plurimum ceraginis sibi uendicat.

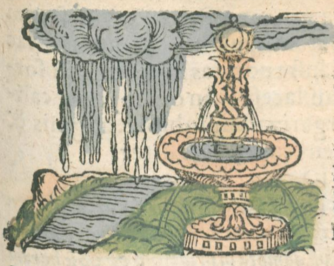
*Bibere.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Μελίκρατον recens, ὑδρόμελι sepositum ut seruetur, Dioscoridi dicitur: alijs confunditur pro aqua mulsa, seu mellita, quam Germani Honig wasser, hydromeli uerò Medt uocant. Cruda mulsa inflationes & tormina maximè excitat, quoniam in aqua tantùm calfacta mel dißoluitur: qualem mulsam crudam Serapio uult dari dormituræ mulieri, quam concepisse suspicamur, nisi eius potui sit aßueta. In arthritide calida, pro mulsa, aqua sacharata est præstantior. Quòd si uel à mulsa, uel sacharata aqua post usum septem dierum, aut uires nimis collabantur, aut uentriculus malè coquat, ad uinum redeundum, uel potius uinum mellis transeundum. Secundum hydromelitis genus à Dioscoride descriptum, infinitis partibus ualentius & generosius est, & idem quod uinum mellis uocat Plinius. Colore enim & calore, & saporis gratia uinum exoticum, quod Bastardum uocant, mentitur, hoc Germani uocant Medt, estq́; efficacißimum in affectibus cerebri, & partium neruosarum frigidis, paralysi, apoplexia, epilepsia, lethargo, colicis item, & nephriticis, & uentris inferioris intemperie frigida, seruaturq́; & ualentius euadit tempore & loco calido. Vires eius miraberis, si parum antè coxeris, & despumaueris: deinde dies quadraginta aut circiter, extra pluuiam sole uerno exposueris. Exponitur etiam æstiuo & autumnali, nec infeliciter, nisi quòd interdum in acetum longè omnium acerrimum abit. si solem non habuerit liberum, nec post ferucfactionem & insolationem fuerit operculatum. Fermentum non miscendum, ut hodie solent, ut nec Plinius, id tamen accelerare feruorem, & augere acrimoniam certum est, quanta uerò mensura sit miscendum ex Mesuæ corruptis codicibus difficile est coniectare: hi enim unc. tres in lib. centum aquæ & mellis expetunt: alij in singulas libras aquæ, & mellis simul mistarū uncias tres fermenti miscent: alij ad mellis lib. unā, aquæ lib. octo fermenti unc. unā. Melicratū Hippocrati est noxiū biliosis, & quibus magna sunt uiscera. Gale. etiā febribus colliquantibus: aquosius urinas, et sputa magis promouet, minus aquosum aluum magis subducit.

Aqua. Cap. IX.

DE aquis in uniuersum decernere, propter locorū proprietates, & peculiares naturas, cœlum, & alia pleraque, difficile est. Magna tamen ex parte optima est dulcis, syncera, nullius omnino qualitatis particeps, & quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra molestiam, nec inflationes creat, & minimè computrescit. Aqua maris calida est, & acris. Stomacho aduersatur, aluum enim conturbat. pituitam expellit,

expellit. si uerò calida ad fotus adhibeatur, elicit & discutit neruorum uitijs, & pernionibus, ante ulcera prodest. miscetur cataplasmatis ex hordeacea farina, & emplastris, & discutientibus malagmatis. ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur: ad tormina, calida. psoras, pruritus, impetigines, lendes, & mammas rigentes, foueri utile est. liuores fotu discutit. ad uenenatos ictus, qui tremorem & refrigerationem adferunt, salutaris intelligitur, maximè scorpionum, phalangiorum, aspidumq; Etiam si quis in calidam descendat, auxiliatur. & malo habitu confectis iamdiu corporibus, neruisque, balneæ ex ea utiles. hydropicos, capitis dolores, aurium grauitates, feruentis uapor leuat. syncera, & sine potabilis aquæ mistione reposita uirus deponit. Sunt qui etiam præcoquant, & ita recondant. Datur ad purganda corpora per sese, aut ex posca, aut cum uino, aut melle. uerum post deiectionem, dant gallinæ aut piscium iuscula, ad domandam morsus acrimoniam.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aquarum bonitatem Galenus à tribus sensibus primò æstimat, nempe gustu, uisu, & odoratu Gustu puram dicit, si nullam offerat qualitatẽ, sed ad unguem expers maneat singularis alicuius gustus. Visu quum synccra fuerit, ac planè perlucida. sic nec odoratu ullam præ se ferre qualitatem debet, ut sunt quædam extremæ prauitatis, quæ aut acidum, aut acre, aut salsum aliquid uel putridum, uel aliquod aliud uitium uix effatu singulari nomine præ se ferunt. Si à loco unde erumpant aquarum bonitatem uelimus cognoscere, Galenus & Hippocrates uolunt aquam potabilem exurgere à loco ad orientem spectante, quæq; per meatus mundos celeriter currat, per terramq; puram coletur, æstate frigida, hyeme tepida: quæq; eadem celeritate calefiat & refrigeretur: hanc omnibus ætatibus uolunt accommodam &c. De aquarum bonitate uide plura apud Palladium lib. 1. rei rusticæ. C. Celsum lib. 2. cap. 17. Aeginetã lib. 1. cap. 50. Oribasiũ lib. 2. de fa. simpl. Hippo. de aëre, aqua, & reg. Galen. lib. 7. de curand. morb. Actua. li. 9 ca. 12. & Platonem lib. 5. de legibus. De marina aqua uide plura in annotationibus nostris in caput de muria.

Thalassomeli. Cap. X.

QVod thalassomeli uocatur, uehementer purgare constat. Temperatur autem æquis portionibus, maris, mellis, & imbris ex alto, defæcatis, & picato uase per canis æstus insolatis. Alij ad binas marinæ coctæ singulas mellis adijciunt, & uase condunt. huiusmodi moderatius est aqua marina & mitius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Græcè θαλασσόμελι, temperatur æquis portionibus, maris & mellis. Confectionem eius aliam lege apud Plin. lib. 31. cap. 5.

Acetum. Cap. XI.

ACetum refrigerat, & adstringit stomacho utile. appetentiam excitat. erumpentem undecunque sanguinem, potu insessuue sistit. prodest alui fluxionibus coctum cum cibis. cruentis uulneribus inditur. inflammationes arcet, in succidis lanis aut spongia impositum. reprimit procidentia sedis, uuluæq;. item abscedentes gingiuas, & sanguine manantes. ad nomas, & ignem sacrũ, ulcera quæ serpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax est. phagedænas ulcerum, nomasq; fotu continuo cohibet. podagricis calido fotu, cum sulfure auxiliatur. sugillationes rapit, cum melle illitum. cõtra capitis ardores cum rosaceo in succidis uelleribus, aut spongia imponitur. ad aquam inter cutem, grauitatem aurium, & sonitus, sibilosq;, feruentis uapor proficit. instillatum quoque aurium uermes necat. panos coercet tepidi fotus, aut si imbuta aceto spongia admoueatur. pruritus permulcet. contra uenenatos serpentium ictus, qui refrigerando nocent, calidum com-

modè fouetur: & frigidum, ijs quæ exurens uirus eiaculantur. calidum potum, atque uomitionibus redditum, aduersus omnia uenena efficax est, præsertim contra meconium, & haustam cicutam, conglobatum in uentre sanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiam, taxumq́;, cum sale. haustu uoratas hirudines, si sorbeatur, eijcit. tussim ueterem mitigat, & recentem lacessit. in orthopnœa calidum commodè sorbetur. gutturis fluxiones gargarizatum inhibet. anginis & uuæ procidenti conuenit. contra dentium dolorem, calidum collitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gal.l.1.simp.

Acetum craßis partibus, fecibus, seu feci proportione respondentibus calidum uidetur, non tamen causticum, tenuibus uerò partibus frigidum, idq́; magis quàm calidum, aut fortè frigidum per se, calidum per accidens. Nam spongia aceto madida, plebeio cuidam admota in principio & post horam unam, duas, tres, frigus percipit: ablata deinde spongia, sensim nascentis in parte caloris phantasiam & opinionem habet, acrimoniæ mordentis ratione. In ædematis uerò calorem inducit: omnino autem siccat. idem purum, idem aquæ non mistum, & perlucidum maximè est partium tenuium, lib. 1. comp. ph. gen. Acetum incidit, tenuat, digerit, refrigerat, reprimit, ac repellit influxum. Nam substantia modicè calidum est, plurima parte frigidum, tenuium est partium, si est acre admodum, & nihil uinò qualitatis repræsentans. Idem solum ob suæ uirtutis uehementiam capitis affectibus non adhibetur, sed mistum alteri: album magis est tenuium partium, lib. 6. comp. ph. part.

Gal.1.l. et 2. cōp. ph. par.

Acetum atram bilem parit, & in maßam attollit, biliosis salubre, Hipp. li. 3. rat. uict. acut. & ibidem Gal. tamen quartanis datur ad incidendum & tenuandum.

Acetum mulsum. Cap. XII.

Oxymel

ACetum mulsum, quod oxymel uocant, hoc modo temperatur: Aceti heminas quinq;, salis marini pondo, mellis minas decem, aquæ sextarios quinq; pariter coquito, decies efferuescente cortina: atq; ubi refrixerit, diffundito. Sumptum crassos humores extrahere, & ischiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodesse creditur. contra morsum eius uiperæ, quam sepa uocant, haustum meconium, ixiamúe, auxilio est. anginis utiliter gargarizatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hipp lib. 3. rat. uict. acut. morb.

Oxymeli Græcis, nobis acetum mulsum, crassa in uentriculo, & uenis tenuat, lenta incidit, ac stremue terget, obstructa liberat, sine manifesto calore: ob id nec febres accendit, sputum euocat, sitim sedat, aliaq́; permulta efficit. Hipp. li. 3. rat. uict. Si tamen immodice utatur, intestina rodit, neruosa lædit, tußim exiccat, etiam in synochis tutò datur lib. 11. meth. Eius compositionem uide apud Galenum lib. 4. sanit. tuend. & Paul. lib. 7. Si diutius uis seruare, coque perfectius, donec aceti & mellis qualitates planè fuerint unitæ, nec acetum adhuc crudum gustanti appareat. In syrupi substantiam cum Mesuæ coquunt ea ratione nostri pharmacopolæ, cum liquore dissoluendum, ut potabile fiat. Quod autem cum Galeno, quadrifariam coquitur ad tertiam, uel etiam quartam partem, parum diu, ut dies octo, uel circiter, æstate præsertim, etiam si loco frigido condatur, seruatur integrum. Nam corruptione abit in acetũ acerrimum, quod hydromeliti quoque calido aëre accidit, tamen longè est omnibus medicis potionibus idem iucundius, ut id etiam uino ægri plæriq; præferant, præsertim si paulò est aquosius, quale æstate & in febribus coquere soleo, aut aqua cocto mista parare, ferè autem aquæ mensuras sex lib. ij mellis igni lento despumo, ut sit clarius, post aceti quartaria tria incoquo cætera, ut in libro nostro de componendis pharmacis in usum officinarum Germanicarum conscripto copiosius leges. Oxymeli aliter inquit Diosco. & post eum Plinius. Oxymeliti & hydromeliti incoquere potes, quæ eius actionem intendunt, tenuantia, incidentia, tergentia, ut hyssopum, thymum, satureiam, origanum, pulegium, calaminthem, & quæ ipsius uim ad partem affectam deducunt, ut asplenium, tamaricen, in obstructione lienis, eupatorium, cichorium, obstricto hepate. Vnde Paulo est oxymeli splenicum, & oxymeli calculosis efficax. Quinetiam purgantia eidem incocta clementius & efficacius uacuant, ut minus, agaricus: pituitam, epithymus, polypodium, chamædrys, chamæpitys, elleborus niger: melancholiam, rhabarbarum, scammonium: bilem flauam, cortex radicis sambuci: colocynthis, aquas: ut id unum pro omnibus propè tum iulepis, tum syrupis esse poßit, si quis cognouerit uti. Vnde & Mesuæ est oxymeli cholagogum, phlegmagogum duplex, & melancholiam uacuans. Id oxymeli qua ratione sit coquendum, lib. 4. sanit. tuend. docetur, quas uires habeat, ibidem, & locis alijs permultis, præsertim lib. 3. uict. ac.

Vt uerò mulsa multũ cocta est calidior, magis incidens, tenuans, tergens, quia mel retinet largius.

aqua

aqua in uaporem magna parte solum: sic oxymeli, quod pharmacopolæ ad cōsistentiam syruporum coquunt, ut seruari poßit, est potentius quàm aquosius & minus coctum: sed hoc est gratius: & citius ob fluxibilem consistentiam penetrat, quam uim aceti tenuitas non minus quàm aquæ fluxibilis substantia iuuat, ut lib. 1. simp. Aquam uerò, ut cætera humida iuuare distributionem, docet Hipp. aph. 21. lib. 2. & Gal. initio lib. 4. usus part. Illud autem uix potabile, nisi aqua, uel cruda, uel alia diluatur.

Acida muria. Cap. XIII.

ACida muria, quam Græci oxalmen uocant, contra nomas fotu, putrida ul cera, canum morsus, & uenenatos ictus auxiliatur. sanguinis fluxiões post excisos calculos sistit, si statim calida in uulnus inijciatur. prociduam sedem reprimit. dysentericis, si nomas sentiant, infunditur. oportet autem ex lacte instillare. hirudines sorbitione aut gargarizatu necat. furfures & manantia capitis ul cera exterget.

Oxalme olim fiebat ex aceto & muria mixtis, hodie exoletum ac planè inusitatum.

Thymoxalme. Cap. XIIII.

THymoxalme ueteres utebantur, dabantq; laborantibus imbecillitatate stomachi, ternos quaternòsue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. crassos humores, atrosq; trahit. Hoc modo factitatur: Thymi triti acetabulum, salis idem modus, rutæ, pulegij, polentæ, singulorum exiguæ portiones in uas conijciuntur, aquæ terni sextarij, & aceti terni cyathi infunduntur, & circumposito linteo sub dio madescunt.

Res peregrina & exoleta.

Scillinum acetum. Cap. XV.

SCillinum acetum hoc modo fit: Scilla, quæ candida fuerit, expurgata conciditur, traiectaq; lino segmenta modicis interuallis, ne se contingant, siccantur in umbra quadraginta diebus. mina eorum in aceti boni sextarios duodecim immergitur, & uase diligenter operto septenis diebus in sole madescit. post eũ numerum dierum scilla eximitur, & expressa abijcitur. defæcatum acetum trāsfunditur & reponitur. Aliqui scillæ minam, quinq; aceti sextarijs miscent. Alij citra exiccationem repurgantes, parem mensuram adijciunt, & senis mensibus macerari patiuntur. Id multò magis humorum lentitias digerit. gingiuas humore prægnantes collutione stringit firmatque, & motos dentes stabilit. putredines oris, & graues halitus tollit. durat fauces sorbitione, & callosas facit. uocem expedit, & lympidam canoramq; reddit. datur stomachicis, ægrè cibum concoquentibus, melancholicis, comitialibus, uertiginosis, mente captis: item uuluarum strangulationibus, lienis incremento laborantibus, ischiadicisque. imbecillos admodum recreat. corpus sanum reddit, & bonum colorem præstat. oculorum aciem exacuit tarditatem quoque aurium infusione purgat. in summa, ad omnia efficax. Cauendum tamen intestinis exulcerationibus, in capitis dolore, aut neruorum uitijs. Datur quotidie ieiunis sorbendum, inter initia exiguum, paulatim adaugendo, ad cyathum usq;. Nonnulli binos dant cyathos, aut largius.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Acetum scillites ueteribus frequens usu, hodie rarum per se, ob amaritudinem, & acrimoniā mordacē: idq; multi cum melle, & fit oxymeli scilliticū: alij cū sacharo in syrupi formā percoquūt. Id acetum incidit, tenuat, terget humores crassos, lentos, putres, quales pituitosi & melancholici in omnibus partibus corporis: ob id affectibus ab eorum copia excitatis, & diutinis conducit, epilepsiæ, uertigini, auditui obtuso, asthmati, raucitati, familiarib. senectuti uitijs, & cæteris, ob hæc à morbis præcauet, & sanitatem tuetur, si per se sumatur: melius autem cum melle in syrup. datur à drachma una ad drach. octo. mane cum aquis aut decoctis aptis: in affectibus autem thoracis paulatim lambatur.

Si tamen æstas est, aut febris hectica, uel alia adest, absq; huius usu ob scillæ caliditatem, aqua ex aceto scillitico destillata est gratior, & efficacior. Vomitu etiam ualenter purgat humores in uentriculo crassos, lentos, putres, datum ad sescunciam cum mellis aut sachari rub. uncijs tribus, aquæ hordei ciathis tribus.

Eodē prope modo quo ueteribus acetū scillites fiebat, hodie nobis fiunt ex floribus siccatis rosarū,

saluiæ, sambuci, lauendulæ, rorismarini &c. acetum rosatum, saluiatum sambucatum, lauendulatum, rorismariniatum dictum, & præter hæc uuatum, ex uuis paßis.

Scillinum. Cap. XVI.

SCillinum uinum fit hoc modo: Dissectam, uti dictum est, scillam, & sole siccatam contundito, minam eius tenui cribro incernito, & linteo raro illigatam, in uicenos sextarios musti recentis ac boni demergito. ubi trimestri spacio maduerit, elutriatum uinum, obstructo diligenter uase, recondito. Licet quoq; sic humida scilla uti: In orbiculos, rapi modo, dissectam duplicato pondere, quadraginta diebus insolari oportet, & ualde inueterascere. Alia parandi ratio: Scillæ dissectæ & repurgatæ tres minas, in Italicam metretam musti demittito, & senos menses in uase obstructo macerari sinito: post id tempus defœcatum & excolatum uinum recondito. Vtile est contra cruditates, & ciborum corruptiones, item ijs qui reuomunt cibum, & si pituita in uentre, aut stomacho coierit. prodest lienosis, malè habitis corporibus, aquæ inter cutem, regio morbo, difficili urinæ, torminosis, inflationibus, resolutioni neruorum, horroribus longis, uertiginosis, & uulsis. menses pellit. minimè neruos infestat. Hoc uinũ uetustate fit melius. Cauendus in febre usus, aut si interanea ulcus sentiant.

Marina. Cap. XVII.

MArina uariè factitantur. Aliqui enim statim quum decerptæ sunt uuæ, aquam maris admiscent. Alij in area uuas sole siccãt: quibus calcatis, marinam adijciunt. Alij passas prius uuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt. id magis passi generibus adscribitur. Quæ tamen austeriore gustu temperantur, contra febrium aduentantium indicia ualent, si modo meliora non adsint, aluum subducunt. prosunt purulenta extussientibus, aut si dura aluus exerceat. Quæ ex Aminæis uuis fiunt, caput tentant, stomacho aduersantur, flatus creant. Verùm quo plenior habeatur historia, ijs qui huius studio tenentur, non inutile existimamus uarias uinorum compositiones adferre, non quòd frequens eorum aut necessarius existat usus, sed ne quid omisisse uideremur, quod ad eorum rationem attineret. Sunt autem quædam ex ijs factitia, minoris curę ac impendij, quę cadunt in usus: uti quę ex cotoneis mâlis, pyris, siliquis, item myrti baccis componuntur.

Cydonites. Cap. XVIII.

CYdonites, nomine alio melites appellatur, & ita fieri consueuit: Mala cotonea exemptis seminibus, frustatim rapi modo scinduntur, & duodecim minarum pondo, in musti metretam, triginta diebus macerantur, postea defæcatum uinum reponitur. Alia faciendi ratio: Oportet ad singulos mellis sextarios, denos succi cotoneorum tusorum pressorumq; adijcere, & ita recondere. Vinum hoc adstringit, prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renum uitijs, & urinæ difficultati. Melomeli, quod & cydonomeli nominant, sic fit: Cotonea malia seminibus suis castrata, in quamplurimum mellis, quo penitus demersa contegantur, conijciuntur: id post annum mitescit, mulso non dissimile. Pręstat eadem quæ superior compositio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hodie desierunt esse in usu eorũ loco parant Officinæ Syrupũ de cydonijs, qui dysenteriã hepaticã mirè sanat, modicè per caßiam aut mannã uacuato corpore. Sed uelentior est ex succo cydoniorũ paruorũ, quæ mascula uocamus, & quæ acerbiora sunt, quàm ex succo strutiorum seu prægrandium, quæ fœminæ uulgo dicuntur. Hoc recentiores quidam Μηλοξυλάτωρ, & κυδωνίων χύλισμα uocant. Alijs

Alijs miua cydoniorum simplex dicitur. Paulus etiam hunc hydromelum uocat.

Hydromelum. Caput XIX.

FIt hydromelon duabus mensuris aquæ coctæ, & sub caniculæ sydus insolatæ, additis ad unam melomelitis, facti ex cotoneis. Vis huius eadem est.

Omphacomelites. Cap. XX.

OMphacomelitis faciēdi ratio hæc est: Acerbæ uuæ adhuc immaturæ, & tribus diebus insolatæ exprimuntur, & ad ternas succi partes, mellis optimi despumati singulæ partes adijciuntur: & insolatur in uasa transfusum. Vim reprimēdi ac refrigerandi habet. stomachicis cœliacisq; conuenit. usus post annū est.

Apijtes. Caput XXI.

FIt & è pyris, perinde atq; cotoneis, uinum, apijtes nomine, sed ita ut pyra nō magnopere maturescant. Ex siliquis etiam, mespilis, sorbis, simili modo temperatur. Omnia hæc genera acerba sunt, & adstringūt. stomacho utilia sunt, atq; intestinas fluxiones cohibent.

Oenanthinum. Cap. XXII.

FIt è feraci uite syluestri, quod uocatur œnāthinum: Sicci flores minis duabus musti cado macerati, post triginta dies mutātur, mox colatū uinū recōditur. Facit aduersus stomachi imbecillitatem, cibi fastidia, cœliacos & dysentericos.

Rhoites. Caput XXIII.

FIt è puniceis malis maturis quod rhoiten nominant, succo expresso ab acinis eorū, quibus lignosus nucleus abest, apyrena uocant, ac decocto ad tertias, & ita reposito. Efficax est contra fluxiones internas, & febrim cum alui profluuio exortam. stomacho utile. adstringit aluum, & urinam mouet.

Rhodites. Caput XXIIII.

RHodites sic fit: Rosarū siccarū tusarumq; minā linteolo deligatā in sextarios octo musti demergito, & post tres menses, defæcatū uinum transfundens recondito. Vtile ijs qui febri carēt, & ad stomachi coctiones, & dolores à cibo potum, & contra humidas aluos, & dysenterias. Fit quoq; ex succo rosarū, addito melle, quod rhodomeli uocant, quod arteriæ scabritijs conuenit.

Myrtites. Caput XXV.

MYrtites fit, baccis nigris, quæ maturitatem excesserint, tusis, & organo expressis. Aliqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius sole torent, & quaternis sextarijs contusarum, ternas aquæ heminas adijciunt, & uini ueteris parem modum postea exprimunt, & seruant. Magnopere astringit. stomacho utile. fluxionibus uentris ac stomachi prodest: & contra intestinas ulcerationes, & profluuia. denigrat capillos.

Myrsinites. Cap. XXVI.

MYrsinites sic temperatur: Rami nigræ myrti cum suis baccis & folijs tusi, decem minarum pondo, in tribus musti congijs feruescunt, donec duo supersint, aut certè dimidium. id uinum colatum ad usus reconditur. Contra furfures, ulcera in capite manantia, eruptiones papularum, gingiuas, tonsillas, & purulentas aureis efficax est. sudores sistit.

Lentiscinum & terebinthinum. Cap. XXVII.

LEntiscinum similiter ut myrsinites tēperatur, nec secus terebinthinū. Nanq; bacciferi eorum rami sumi debent. Similes insunt uires. adstringunt. stomacho accommodantur, & defluxionibus intestinorum, uesicæ, & stomachi, & sanguinis profluuio. ulcera omnia fluxionibus obnoxia, fotu ad cicatricem perducunt. fluxiones uuluæ ac sedis, insessione cohibent.

Palmeum. Caput XXVIII.

PAlmulas maturas, quas uocant chydæas, in urceolum imo pertusum, & obstructum picata arundine, demittito: lino foramen sit obturatum, & qua-

dragenis ſextarijs ternos aquæ congios infundito. quod ſi ipſum ita dulce eſſe
non libeat, quinque congios infudiſſe ſatis eſt. poſt decem dies detracto ab arun-
dine linteo, aſſumito uinum craſſum & dulce, & reponito. Suaue illud quidem,
ſed capiti noxium. contra fluxiones, propter adſtrictoriam uim, efficax. ſtoma-
chicis, cœliacis, ſanguinem expuentibus conuenit. Aliqui idem addita aqua ite-
rum capiunt, & tertio, quarto, quinto, ſextoue faciũt, quod tandē acore uitiatur.

Catorchites. Caput XXIX.

CAtorchites, aliquibus ſycites uocatur, in Cypro fit, ita ut palmeum. ſed hoc
intereſt, quoniam pro aqua tantundem humoris adijciunt, in quo recenter
preſſa uinacea maduerint. Caricæ quæ chelidoniæ aut phœniceæ appellantur,
præſertim nigræ macerantur, uti diximus, & poſt decem dies humor excipitur,
atq; iterum aut tertio, idem modus aquæ in qua uinacea maduerint infunditur.
ſimili modo intercedente ſpacio, quarto aut quinto aſſumitur. de maceratarũ li-
quor non ſecus acorem cõtrahit, & aceti uſum præbet. Id tenue eſt. flatus gignit,
ſtomacho aduerſatur. faſtidium parit. aluo tamen prodeſt. urinam ciet. mẽſes tra
hit. lactis ubertatem facit. uitioſum ſanguinem creat, & elephantiaſin adfert, ut
potio quam zython appellamus. Aliqui ſex amphoris, decem ſalis ſextarios ad-
ijciunt. Alij muriæ amphorã. quod non facilè uitiatur, & aluo idoneum fore cen
ſent. Alij thymum & fœniculum imo ſubijciunt, & caricas ſuperponunt: & ita ui
ciſſim, donec uas expleuerint. Fit & è ſycomoris eodem modo uinum, ſed in
acetum acre degenerat, quoniam non ita præualet uis eorum, ut fluentis liquo-
ris dulcedinem retinere poſſit.

Reſinatum. Cap. XXX.

REſinatum uinum populatim factitari ſolet. copioſum in Galatia: quoniam
uinum illic coaceſcat, uua non matureſcente, ob cœli algorem, niſi picea re
ſina temperetur. Reſina autem cum cortice tunditur, & amphoræ dimidiata he-
mina permiſcetur. Aliqui ubi efferbuit, excolant, ſeparantes reſinam: alij relin-
quunt. Hæc uina uetuſtate dulceſcunt. Omnia capitis dolorem, & uertigines fa-
ciunt. concoctionem tamen adiuuant. urinam cient. tuſſientibus, ac deſtillatione
uexatis coueniunt. item cœliacis, dyſentericis, & hydropicis, & fœminis fluxio
ne uuluæ laborãtibus. altis exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere ni
gricans magis albo conſtringit.

Strobilites. Cap. XXXI.

STrobilites fit maceratis in muſto nucibus pineis, recentibus, fractiſq;, præ-
betq; reſinati effectus. Si quis madefactas nuces pini muſto decoquat, potum
affatim conuenit ijs qui tabitudine conficiuntur.

Cedrinum. Cap. XXXII.

CEdrinum, iuniperinum, cupreſſinum, laurinum, pineum, aut abiegnum, ſimi
li ratione fiunt. Diuiſos recenter ramos, cum fructũ ædunt, aut ſoli, aut bal
neo, aut igni, admouere oportet, uti conſudent, congioq; uini minam unam per-
miſcere, & poſt duos menſes transfundere, & antequam recõdantur, inſolare. Fa
ctitiorum uinorum uaſa impleri debent: namq; non plenis uaſis, uina in acorem
corrumpuntur. Medicata autem uina, rectè ualentibus inſalubria. Omnia excal-
faciunt. urinam cient, & ſubſtringunt. Laurinum tamen uehementius excalfacit.
Fit quoq; è fructu cedri maioris uinum, congio muſti adiecta tuſarum baccarum
ſelibra, diebus quadraginta inſolari debet, & defœcatũ in uaſa transferri. Fit
etiam uinum è baccis iuniperi, non aliter quàm cedrites, & ad eadẽ ualens. Ce
drites hoc modo fit: Cedriã dulci aqua lauant, & ſingulas amphoras ſingulis cya
this diluunt, & ita muſto replent. Hoc genus uini excalfacit, extenuat. tuſſi anti-
quæ utile ſine febre. pectoris laterumq; doloribus, torminibus, uentris & intera
neorum ulceribus, purulentis excreationibus, mulieribus uuluę cauſarijs, hydro
piciſq; facit aduerſus uentris tineas & horrores. contra uenenatos ictus auxilia
tur. ſerpentes necat. aurium doloribus inſtillatum medetur.

Picatum. Caput XXXIII.

PIcatum ex liquida pice & musto temperatur. Picem autem primum marina aut maria tantisper eluere oportet, dum inalbuerit, & syncera maris aqua defluat, mox aqua dulci proluenda. congijs octo musti, uncia picis una aut altera adijcitur. ubi efferbuerit & constiterit, in uasa diffunditur. Hoc genus uini excalfacit, concoquit, purgat, abstergit. utile doloribus pectoris, alui, iecinoris, lienis & uuluæ, si sine febre sint, ueteri rheumatismo, exulcerationibus in altum recedentibus, tussi, suspirijs, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præsertim in succida lana impositum.

Absinthites. Cap. XXXIIII.

ABsinthite faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta sextarijs Italicarum amphorarum, admistam absinthij Pontici librã decoquunt ad tertias: & ubi infuderint sex aceti sextarios, & absinthij selibram, ac diligenter permiscuerint, diffundunt in uas: dumq; conquieuerit, defœcant. Alij absinthij minã in amphoram demittunt, tusamq;, & raro linteo deligatam, in cado musti macerant, binis mensibus. Alij absinthij quadrantem, alij trientem, & nardi Syriacæ, cinnamomi, casiæ, floris iunci odorati, calami, elatæ, palmarum, singulos sextantes inijciunt in metretam musti, & tundentes prius pila, obstructo uasis spiraculo, binis ternisue mensibus dimittunt: postea defœcatum uinum transfundunt ad usus. Alij addunt in musti cadum, Celticæ nardi drachmas quatuordecim, & absinthij drachmas quadraginta, linteo inuolutas, & post quadragesimũ diem elutriant. Alij in senos sextarios musti, absinthij libram, & siccæ pini resinę sextantem immittunt, & post decem dies excolant, & recondunt. Vtile est stomacho. urinam cit. tardam concoctionem accelerat. hepaticis, regio morbo, & renum uitijs auxiliatur. fastidia discutit. ijs prodest quibus stomachus negociũ exhibet. ualet contra longam præcordiorum distentionem, & inflationes, teretesq; uentris tineas, & remoratos menses contra hausta ixiæ uenena quamplurimum potum, & uomitionibus redditum, auxiliatur.

Hyssopites. Cap. XXXV.

HYssopites è Cilicio hyssopo maximè laudatur, fitq; similiter, foliorũ hyssopi tusorum libra in amphoram musti coniecta. linteolo raro, cum quibusdam lapillis, folia inuoluuntur, ut degrauatus põdusculo fasciculus sidat. uinum post quadraginta dies defœcatum elutriatur. Cõtra pectoris, laterum, & pulmonis uitia, ueterem tussim, & suspiria prodest. urinam cit torminibus & horroribus febrium circuitu repetentibus auxiliatur. menses mouet.

Ex diuersis plantis facta. Caput XXXVI.

SImili modo chamædryites fieri solet. Excalfacit, discutit cõuulsis, regio morbo, uuluæ inflationibus, tardę concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, subuenit. Inueterascens melius redditur. Stœchadites non secus temperatur. Congijs sex stœchadis minam addere oportet. Crassitiem, inflationes, laterũ, neruorumq; cruciatus, & perfrictiones discutit. comitialibus cõmodè datur, cũ pyrethro & sagapeno. Fit ad eadẽ acetũ è stœchade herba, ut paulò antè diximus, aceto macerato, quod eosdem implet effectus. Fit uinum è betonica, quam cestron psychotrophon appellant. herbam semine maturo prægnantẽ, cum suis ramulis minæ pondo, congijs duobus uini macerãt, & post septimũ mensem transfundunt. ad multa interaneorum uitia, ut frutex ipse, pollet. Et ut in uniuersum dicatur, factitia uina sibi misturarũ uires adsciscunt. quare nõ difficile fuerit, ijs qui illarum naturas norint, uinorum uires coniectura quadam cõsequi. ueruntamen uinorum usus febricitantibus abdicandus. Fit etiamnum è betonica acetum ad eadem uitia utile. Tragoriganites fit quaternis tragorigani drachmis linteolo colligatis, in quaternos musti sextarios coniectis, & post tertium mensem transfusis. Prodest torminibus, uulsis, ruptis, laterum doloribus, spirituum discursationi, ęgris cõcoctionibus. E napis fit uinum, nomine bunites, drachmis

Wormode wy

drachmis duabus tusi napi in sextarios duos musti additis, & cęteris eodem mo do factis. Prodest stomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu fatigatis. Di ctamni drachmas quatuor macerato quaternis musti sextarijs. Facit aduersus stomachi fastidia, menses, & purgamentum à partu subducit. Marrubij adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito, & reliqua consimiliter facito. Conuenit hoc uinum pectoris uitijs, & omnibus quibus marrubium. Thymi tusi & cribrati uncias centum linteo colligatas, in amphoram musti adijcito. Valet contra ægras coctiones, fastidia, dysenteriam, neruorũ & præcordiorum dolores, hybernos algores, & uenenata animalia, quorum morsus frigus insequitur, aut putrescit locus. Simili modo è satureia uinũ fit, quod eadem quæ thymites præstat. Sic quoq; origanites ex heracleotico origano conficitur similiter cum supradicto. Facit eadem quæ thymites. E calamintha, pulegio, & abrotono uina fiunt eodem quo thymites modo. prosunt stomachicis, cibum fastidientibus, & regio morbo, quod urinam moueant. Fit item è conyza uinum, contra uenenata ante alia efficax.

Aromatites. Cap. XXXVII.

AROmatites ita fit: Palmæ, aspalathi, calami, nardi gallici, singulorum quatuor sextarios* sumito. postquam cõtriueris, passo subigito: coactis ingentibus offis, & in sextarios duodecim austeri musti deiectis, operculato uase, quadraginta diebus quiescere sinito: deinde ubi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio: Calami uncia, phu drachmæ septẽ, costi drachmæ duæ, nardi Syriaci drachmæ sex, casiæ uncia, croci drachmę quatuor, amomi drachmæ quinq;, asari drachmę quatuor: omnia simul trita & linteo colligata in cadum musti demerguntur, & postquam uinum deferbuerit, transfunditur. Facit ad pectoris, & laterũ, & pulmonis dolores. difficili urinæ, horroribus, retardatis mẽsibus, atq; ijs qui per frigora iter faciunt, potũ conuenit. pituitę crassitiẽ extenuat. colorem alit, somnum conciliat, dolorem finit, renum & uesicę uitijs auxiliatur.

*choenicem.

Ex diuersis odoramentis facta. Caput XXXVIII.

FIt & uinũ ad destillationes, cruditates, tussim, inflationes, & si humor ni stomacho coĳt. myrrhę duę drachmę, piperis candidi drachma una, iridis drachmæ sex, anisi drachmę tres, omnia plenius tusa & linteolo inuoluta in sex uini sextarios coniĳciuntur: uinum post triduum colatur, & in lagena reconditur. Datur post deambulationem, meraculum, cyathi unius mensura. Fit quoq; nectarites ex helenio herba radice sicca pondo quinq; drachmarum linteolo colligata, & in congios sex musti addita, & post tres menses effusa. Facit ad stomachi & pectoris uitia. urinam pellit. E Syriaca nardo, & Celtica, malabathroq; uinũ factitatur, hac ratione: Singulorum selibram in binos musti congios mittito, post menses duos colato. datur cyathus unus cũ tribus aquæ. Hoc uinum efficax est contra uitia renum, hepaticos, regium morbum, & urinæ difficultatem. prodest stomachicis, atq; ijs quos pallor decolorat. Alij unciam aut sextantem a cori, & Celticæ nardi quadrantem, in musti amphoram adĳciunt. Asari quadrantem in senos musti sextarios itidẽ demittito: id uini genus urinã ciet. hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, ischiadicisq; cõuenit. Radicis syluestris nardi recentis & tritæ cribratęq; bessem in congium musti coniĳcito, duos menses quiescere sinito. Vtile est hepaticis, difficili urinæ, inflationibus, stomachicis.

Ex diuersis herbis facta. Caput XXXIX.

RAdicis dauci contusę drachmas sex in musti amphoram imponito, & similiter transfundito. Facit ad dolores thoracis, præcordiorum, & uuluæ. mẽses pellit, ructus ciet, & urinam. prodest tussi, ruptis, uulsisq;. Saluiæ unciam in musti amphoram, quod idem cum ceramio est, mittito. Valet contra renum, uesicę, & laterum dolores, reiectiones sanguinis, tussim, rupta, uulsa, & suppressos menses. Panacis unciam in musti cõgium mittito, & transfundito. Prodest ruptis, uulsis, cõtusis, orthopnœæ lienis crassitiem extenuat. cõtra tormina, coxendicum dolores, efficax est. tardas concoctiones accelerat. menses & partus extrahit. quæ

hit. aquę inter cutem. & serpentium ictibus auxiliatur. Vina ex acoro & dulci radice consimili modo fiunt. Oportet enim singulorum uncias octo in senos congios mittere, tribus mensibus macerare, mox in uas transferre. Faciunt ad pectus, & latera, & urinam mouent. Seminis apij recentis, maturi & cribrati unciæ nouem in linteo colligatæ in musti amphoram demittantur. Appetitum excitat. stomachicis, & difficili urinæ auxiliatur. faciles spiritus facit. Ex fœniculo, anetho, & petroselino, uina eodem modo fiunt, & ad eadem efficacia. Fit & è flore salis uinum, multò ad purgandum efficacius, quàm uinum aqua marina temperatum. Fauces, uesicam, renes, & stomachum infestat: quare neq; in secunda, neq; aduersa ualetudine prodest. Fit etiam uinum quod phthoriū uocant, quoniam partus necat, & abortus facit, ueratro aut scammonia, aut syluestri cucumere, iuxta radices uitium sato: siquidem uites sibi illorum uires adsciscunt. Id uinū partus enecat. datur ieiunis mulieribus, quæ antè uomuerunt, cyathorum octo mensura, dilutum. Ramorum thymelææ cum suis folijs & fructu triginta* drachmas mittito in congios tres musti, & leui igne coquito, donec cōgij duo supersint, defæcatumq; recondito. Aquosa purgat excrementa, & lienem absumit.

*decem Hermol.

Chamelæa dum floret, cum folijs tusa & cribrata decem drachmarum pondere, in musti congiū additur. Post duos menses uinū in uas trāsfertur. aquæ inter cutem, hepaticis, & lassitudine confractis, efficax est. item mulieribus, quæ à partu ægrè purgantur. Chamæpityinum simili modo fit, ad eadem conueniens. urinā quoq; ciet. Librā radicis mandragoræ concidito, segmenta lino traijcito, quod selibram ęquat in musti cadū demittito, ibiq; esse finito ad menses treis, deinde transfundito. Media potio, heminę dimidium bibitur, passo in duplū addito. Aiunt heminam uini congio mistam, potu saporē adferre. cyathus unus cū sextario uini potus, enecat. mediocris usus eius, doloris sensum aufert. fluxiones incrassat. olfactu, potuq;. & cū inditur, idem pręstat. In congiū musti aqua marina diluti, drachmas duodecim nigri ueratri triti in linteo mūdo, mittito: dūq; efferbuerit, in marinę aquę congios quatuordecim aut quindecim, ubi pleniuscule fregeris, inijcito. post aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unum ex aqua balnei in potu, ad aluum soluendam, ijs qui euomuerunt à cœna. Alia ratio: Veratri drachmas uiginti, iunci odorati uncias duodecim, spicę Syriacę uncias tredecim, cribratas & linteo colligatas in septem uini Coi sextarios diebus quadraginta macerandas indito, postmodum colato. dabis in potu sesquiheminam. Aliter: Decoctæ marinæ aquæ ex alto petitæ sextarios duodecim, ueratri candidi libras sex, in musti amphora quadragesimo die quàm madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio: Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas, in senis musti sextarijs, diebus quinisdenis macerato, mox colato: & semestri exacto, utitor. Id uini genus abortus facit, & partus necat. Aut uuas in sole siccatas imponito in musti metretam (implet autem metreta congios duodecim) & gypsum in uinum mittito pondo drachmarum uiginti, & biduo residere finito, conijcito ueratri nigri drachmas triginta, iunci odorati, calami, singulorū drachmas triginta, baccarum iuniperi sextarios duos & trientem, myrrhæ & croci singulorum drachmam, inuoluens linteolo diebus quadraginta appendito, postea colato, dabis heminas treis aut duas dilutas. Purgat à partu & abortu fœminas. fœtus extrahit. contra strangulatus uuluæ efficax. Scammonites fit fit: Radicis scammonię per messes effossæ, tritæ, & linteo colligatæ drachmas quinq; in musti congium mittito, ad dies triginta. Aluum purgat, bilem & pituitam extrahit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Actuario quoque uinorum uariæ conditur æ, ut absinthites, saluiatum, & cæte. Sed hæc longius prosequi superfluum uidetur, cùm partim hodie negligantur, & de his omnibus diligentissimè scripserit Arnoldus Nouicomensis, cuius libellus de uinis medicatis propediem à nobis sub incudem reuocatus, ac nouis scholijs illustratus repurgatusq; in lucem prodibit.

Metallica

Metallica omnia, & primum cadmia. Cap. XL.

Cadmia or lapis
Calaminaris ab

Ex cadmiæ generibus optima est Cypria, botryitis nomine, densa, modicè grauis, & in leuitatem magis declinãs, racemosa facie, colore spodij, quæ fracta cinerulenta est, & æruginosa. Proxima habetur foris cœrulea, intus candidior, internatis uenarum discursibus onychitæ lapidi similis, cuiusmodi sunt quæ è ueteribus metallis effodiuntur. Quædam etiam placodes, id est, crustosa, dicitur, segmentis quibusdam perinde quasi zonis cincta, ob quod eam zonitin appellauere. Alia ostracitis nominatur, gracilis, & magna ex parte nigra: sed quæ testaceam faciem habet, terram amplexa est. Improbatur candida. Oculorum medicamentis botryitis nomine, & onychitis, utiles: reliquæ ad emplastra, & farinas quæ cicatricibus inducẽdis insparguntur. ad eadem Cypria prodest. ex Macedonia uerò, Thracia & Hispania delatæ, improbantur. Cadmiæ effectus adstringere, caua explere, sordes expurgare, exiccare, corporis meatus infercire, excrescentia in carne coërcere, crustas creare, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, ad cicatricem perducere. Gignitur cadmia ex ære in fornacib. candente, fuligine egesta flatu, & lateribus camerisq; fornacum inhærente. Prægrandes autem ac ferreæ sunt rudes, ab officinis appellatæ acestides, per summa fastigia cõnexæ & cõcameratæ, ut quę ab ære iactatur sursum corpuscula cohæreant, & inibi detineant. quæ cũ spissius insidẽt, in corpus concrescunt, & modo genus unũ eius, modo duo, modo omnia perficiũt. Extrahitur & cadmia in Cypro è monte qui Solis incũbit, cremato lapide cui pyritę cognomen est, in quo etiam mõte quædam quasi uenæ chalcitis, misyos, soreos, melanteriæ, cærulei, chrysocollæ, atramenti sutorij, diphrygisq; inueniuntur. Nec desunt qui cadmiam in lapidum fodinis inueniri tradant, falsi quadam lapidum cognatione. qualis inuenitur & apud Cumas lapis, nullam sui uim ostendens. Ii eo deprehenduntur, quòd sunt cadmia leuiores, nullumq; alienum mandentibus saporem exhibent. commãducatus item lapis, dentes offendit. cadmia, utpote cum cedat, esum non respuit. Alio autem discerni possunt argumento. Cadmia in farinam detrita, & aceto subacta, atq; in sole siccata, coit: quod in lapide non accidit. Item tritus & igni appositus lapis, prosilit, & fumũ igni similem eiaculatur. cadmia uerò quieta manet, fuliginemq; luteo colore aut æreo splendentem expuit, uario zonarum discursu. Insuper lapis ignem expertus, atq; refrigeratus, colorem mutabit, ac leuior multò fiet. sed cadmia nihil euariat, nisi quis eam multis diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus candidior, ac minus ponderosa, sed uiribus nequaquam comparanda ærariæ. Vritur cadmia superior carbonibus obruta, donec translucida spectetur, & ferrei stercoris modo bullet. mox extinguitur uino Aminæo, quæ ad emplastra præparatur: sed quæ ad psorarum medicamenta præparatur, aceto. Alij hoc modo exustam conterunt in uino, rursumq; fictili crudo torrent, donec pumicosa uideatur: iterumq; tritã ex uino, tertio urunt. donec prorsus in cinerẽ redigatur, nihil scabritiæ retinens. hac spodij uice utuntur. Lauatur autem in mortario trita, effusa subinde aqua, dum sordidum nihil emergat. dein coacta in pastillos reponitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Metallica (ut Iano Cornario medico doctißimo placet) appellantur medicis, quæ in metallis, aut sponte naturæ, aut per fornacem gignuntur. Itemq; ea quæ ex his ipsis ab hominibus per quencunq; modum fiunt, ut est cerusa, psoricon, sandix, fucus, autore Gal. lib. 9 de simpl. Videntur autem ipsa Metalla, ab inquirendo & perscrutando, hoc est, ἀπὸ τοῦ μεταλλᾶν appellata esse. Eorũ enim gratia in uiscera terræ imus, & in sede manium opes quærimus, ut Plinius ait. Quanquã idem Plinius, non inde appellata metalla Græcis putare uideatur, uerum quòd non solitariè, sed simul, & cum alijs corum

tæ uenæ reperiũtur, dictaq; ob id μέταλλα quod cũ alijs, hoc est, μετ᾽ ἄλλων, uel μετὰ τὰ ἄλλα, id est, post alia reperiantur. Plinij uerba lib. 33. cap. 6. hæc sunt. Et ubicunq; una inuenta uena est, non procul inuenitur alia, hoc quidem & in omni ferè materia, unde Metalla, Græci uidentur dixisse: Quanquam uideo ita accipi posse, ut metalla, ab inueniendo dicta doceat, quod perscrutando & effodiendo in aliorum uicinitate maximè contingit. Habent autem Metallica uim medicamentosam magna sui parte maximam, quædam etiam deleteriam, ut coniectura sit magna, ex his uapores caloris interni ui elatos plantarum narietatem non parum iuuare. Ne putes massam tantam frustra à Deo Maximo conditam, & otiosam, in quibus facultates naturales etiam omnes inesse soli chimistæ testantur, nec meo iudicio malè sentiunt, quod oculus in multis apertè uidet: licet plumbo metallorum soli incrementum concedat Galenus.

Cadmia botryitis hodie dicitur Tutia, officinis. Germanis grawer augstein. quidam corruptè Cadmiam Climiam, & Catimiam uocant.

Naturalem Cadmiam hodie uocant, Lapidem Calaminarem. Germani Galmey, quo æs tingunt, ex rubido in albidum (Kupfer in messing) ex quo lebetes fiunt. In præsenti capite uidentur quædam deesse, quæ ex Serapione restitui possunt.

Pompholyx. Cap. XLI.

Pompholyx specie sola, non genere, à spodio distat. Siquidem spodos nigricat, & plerunq; ponderosior est, palearum pilorumq; plena, quasi purgamẽtum quoddam, quod ab ærariarum officinarum pauimentis & fornacibus euerritur. pompholyx uerò pinguis est, & candida, usqueadeo leuis, ut in auras euolare possit. Cuius duo fluxerunt genera: unum ad aëris colorem uergens, subpingue: alterum magnopere candidum, summamq; leuitatem nactum. Candida fit pompholyx, quoties in perficiundo ære, fabri præstantiorem facere uolentes, * detritam cadmi ã cumulatius insparserint: nanq; tenuissima* fauilla, quę effertur, in pompholygem coit. Cæterum pompholyx non ex æris modo materia & fabrili industria factitatur, sed est cadmia quoq;, ad gignendam ipsam, eximiè follibus proflata. Cuius faciundæ ratio hæc est: In domo gemina contignatione operta fornax extruitur, iuxta quam mediocris fenestra ad tabulatum à supernis partibus pateat. domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem usque perforetur, ad excipiendam follis narem. ostium mediocre habeat pro exitu ingressuq; artificis fabricatum. domuncula altera huic coniuncta sit, in qua & folles & flator suo munere fungantur. deinde carbonibus in camino succensis, assidens artifex cadmiam particulatim fractam inspargit, à locis supra infurnibulum extructis. idem negocium obit infernè artificis minister, simulq; carbones adijcit, usquedum indita cadmiæ copia prorsus absumatur, itaque egesta suffitu tenuis pars & leuis materiæ in summam domum euolat, & parietibus, tectis, fornicíq; adhærescit: conflatum autem inde corpus, inter initia erumpentibus aquarum bullis simile prodit, postea maius incrementum capessens, glomusculis uellerum simile redditur. ponderosius autem in ima loca se recipit. sed hoc fornacibus offunditur, illud domus pauimento cohæret: quod tenuiore deterius existimandum est, ideo quod multum terræ collegerit, & spurcitia in aceruatione refersciatur. Sunt qui hoc modo tantum fieri spodium arbitrantur. de qua antedictum est. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto halitum æris præstat, colore aliquantum piceo, sapore cœni horrido, & si fraudem non experta flagranti carbone inferuescit, aëreum colorem contrahit. Antedictis autem notis diligenter attendendum est. Siquidem à nonnullis adulteratur taurino glutine, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis grossis, & quibusdam consimilibus. quod facilè cognitu fuerit: quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antè dicta sunt. Pompholygem in commune ita lauari oportet: Ligatam linteo mundo modiceq; raro, aut siccam, aut aqua respersam, in labellum demittito, quod imbrem contineat, & huc atq; illuc fasciculum deferens, immergito: ita enim limosa pars eius ac utilis effluet, & omne sedimentum in linteolo remanebit. postea residere sinens, aquam cum cinere colis incernito, & nouam infundens, agitato, & effundito: mutata tantisper aqua, & colata, dum arenosi nihil sidat. demum à-

*cãdidißima

quam exprimito, & siccatum cinerem recondito. Alij, quantum maximè fieri potest, siccant, & manibus in aqua conterunt, dum mellis crassamentum imitetur. deinde linteo faucibus excepturi uasis obtento, aut laxius illigato, colant, & quo facilius transeat, infusa per linteum largiore aqua, cinerem cõturbant. mox spumosum, quod traiectum est, & supernatat uasi, concha excipiunt, & fictili nouo ad usus recondunt. quod uerò resedit, sensim cribratum, in aliud uas transfundunt, relicto arenoso quod pessum ierat. rursus lapidosa sidere patiunt, & in uas aliud excolant. hoc identidem faciunt, donec cinis merus & arenæ expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua respergũt, arbitrati arenas lapillosq; suo ponduſculo degrauatos, pessum ire, pilos autem & paleas leuitate sua in sublime attolli. cæterum cinerem medium separant, & in pilam coniectum, ut cadmiam, eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio aqua marino diluto, modis quos suprà diximus. & ita redditur adstringentior, quàm aquis elota. Vis pompholygis astringere, refrigerare, explere, purgare, obstruere, & aliquãtum exiccare (*inter medicamenta numeratur quæ leniter crustas obducunt.) Quod si spodon torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua, colliges in pastillos, fictiliq; nouo, subiectis leuibus prunis, orbiculos continuò uersabis, dum assiccati fuluescant. Neq; ignorandum, ex auro, argẽto, plumboq; fieri spodion: uerum post Cypriũ, plumbeum maximè commendatur. Quoniam spodos sæpenumero desideratur, necesse est ostendere, quæ simili uirtute polleant, ut in spodij locum suffici possint, antispoda uocant, quoq; modo sumi debeant. Folia itaq; myrti, cũ floribus & baccis immaturis, in fictile crudum coniecta, indito operculo cõtinua foramina habente, uruntur fornacibus, donec figlinum percoquatur. iterũ in fictile aliud crudum transferuntur: quod ubi perassatum fuerit, exempta lauantur ad usus. Idem quoq; fit è termite syluestris oliuæ, si habeatur: sin secus, satiuæ cum suis floribus: aut malis cotoneis dissectis, & detractis ossibus, aut gallis, aut laceratis linteolis: item ex moris immaturis, id est candidis, in sole prius arefactis, aut terebintho, aut lentisco, œnanthe, aut mollibus rubi folijs, uel è buxi coma, uel pseudocypero cum flore. Alij ficulneas frondes in sole antea siccatas, eodem modo parant. alij taurinum gluten. alij succidas lanas asperas, pice aut melle irrigatas. quæ omnia in spodij uicem usurpantur.

*Quidã hæc non habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Quatenus Pompholyx à spodio seu spodo differat, hoc loco Dioscorides, Galenus 9. simp. ph. docent: Vnius enim generis Dioscor. esse ait, specie tantum differre. Galenus autem neq; spodio neq; antispodio, quòd eandem uim habeat, se usum esse dicit, propterea quòd semper pompholyge abundarit. Ocularij medici hodie uulgo Tutiam uocant, quanquam alij Cadmiam hac appellatione accipiant, ut suprà diximus. Sed in pharmacopolijs Nihil appellatur, unde etiam dictum uulgatum: Nihil oculis cõmodissimum esse, quo ambigue cũ pompholygem oculis utilem, tum oculos non multis medicamentis contingendos innuunt. Estq; nil album appellatum, uera pompholyx. Sicut gascum aut nigrum dictũ. Verum spodium metallicum à Dioscoride & Galeno descriptum. Nam quod aliàs hodie spodium officinæ uocant, antispodium est, uulgoq; ebur ustum esse creditur. Auicẽna radicum cannarum exustarum cinerem spodium esse dicit. hic animaduertendum Dioscor. Spodium non facticium, sed metallicum & fossile esse, nec intra corpus sumendum.

Aes ustum. Cap. XLII.

AEs ustum probatur rubrum, & quod cõtritu colore cinnabarim imitetur. nigrum uerò plusquam deceat exustum est. Fit autem è clauis solutarum nauium, fictili crudo compositis: subsperso sulphure cum sale pari, omnibus uicissim insparsis, fictile, circumlito figulari creta spiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidam pro sulphure & sale alumen inspargunt. Alij sine sulphure ac sale, fictili multos dies urunt. Alij sulphure solo utuntur. fuliginem tamen excutiunt. Alij oblitos scissili alumine clauos, cum sulphure & aceto, fictili crudo cremant. alij in ænea olla aceto respersos urunt, & iterum ac tertio idem efficiunt, postea recondunt. Principem locum tenet, in Memphide combustum: proximũ in Cypro. Adstringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit, ulcera purgat

purgat, & ad cicatricem perducit. uitia oculorum emendat. excrescentia in carne consumit. nomas cohibet, uomitus ciet, cum hydromelite potum, aut cum melle delinctū, illitumue. Lauatur ut cadmia, mutata quater die aqua, donec nulla prorsus sordes emergat*. Aeris recrementum, stercus ue quam scoriam uocāt, eodem modo lauatur, & eandem uim, sed imbecilliorem habet.

*splendor eluceat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aes ustum Kupfer stein/Gebrant ärtz/astringit, reprimit, acre est: ob id tenuat, ulcera purgat, siccat, cicatricem inducit carni duræ, in molli lauandum &c.

Flos. Cap. XLIII.

FLos æris, quem nōnulli clauorum ueterū psegma, quasi resegmē aut segmentum, nominarunt, optimus est friabilis, in attritu fulueſcens, milij effigie, & numero, breuis, ponderosus, modicè splendens, atq; constringens, qui delimatā æris scobem non recepit, qua sæpe adulteratur. Sed id facilè deprehenditur, cum dentium illisu dilatantur ramenta. Fit autem, cum æs fornacibus fusum, in receptacula dilabitur, per cola fistularum ad ea pertinentiū. tū huic negocio addicti ministri, sordes expurgantes, aquā clarissimā infundunt, refrigerandi proposito. itaq; repētino cōcretu, ac addensatione, uelut expuitur & erūpit antedictus flos. Adstringit, & excrescentia coērcet. offusam oculis caliginē emendat, sed magno pere mordet. quaternū obolorum pondere datus, crassum humorē extrahit. carnosa narium & sedis uitia absumit. eruptiones papularū cum uino cohibet. Candidus contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fistulam flatu impelli tur. uuam, tonsillasq; reprimit, farina eius cum melle admota.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Turpi errore quidam hodie arbitrantur æris florem esse, nostrum æs uiride, non animaduertentes æris florem, ut hic Dioscorides scribit, cum æs in fornace fusum in receptacula delabitur per canales, ministris aquā clarissimā, ut refrigeretur affundētibus. subito exilire, milij effigie breuis, grauis, splendescens, cùm nostrum æs uiride potius æris rubigo sit, ut infra audies. Galeno adulteratur æris squamma, aut limatura.

Squamma æris. Cap. XLIIII.

SQuamma æris excussa ex Cyprijs officinarum clauis, crassa quidem ipsa præstātior quæ helitis, id est clauaris, nominatur. sed ex uili promiscuoq; ære, aut candido, uitiosa intelligitur: quam, utpote tenuem & inualidam, damnamus, maximè approbrantes crassam, rufam, præsertim si aceti respersu æruginem contrahat. Vim habet adstrictoriam, extenuantem, reprimentem, & erodentem. nomas coērcet. ulcera ad cicatricem perducit. pota ex aqua mulsa, aquam trahit. aliqui farina subactam, dant in catapotio. additur ad oculorum medicamenta. genarū scabritiam absumit, & fluxiones exiccat. Lauatur hoc modo: Siccæ æris squammæ expurgatæ selibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter conturbatur, quousq; pessum ierit. abijcitur quod subsidit*, & effusa aqua, hemina cœlestis imbris adijcitur, & distenta manu, squamma, quasi destringenda sit, uehementer confricatur, dumq; lentorem emittere cœperit, aqua sensim ad sex heminas usq; superinfunditur, terendo ualidè. squamma ad latus mortarij colligitur, ibiq; apprimitur. quo facto, expressus humor pyxide ex ære rubro facta, excipitur. hoc est enim uelut flos squammæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cum primis efficax, inutile imbecillumq; quod superest, lauatur donec nullam prorsus lentitiam excernat, & linteo apertum biduo conquiescere sinitur, effusaq; extante aqua, ubi siccatum erit, reconditur pyxidicula. Alij ut cadmiam lauant, & reponunt. Squammæ ex acie aut mucronibus decussæ, quam uocant stomoma, eadem uis. Lauatur modo simili, & reconditur: sed ad moliendam alui deiectionem, inefficatior est.

The flakes or scales of brass.

*quod emerserit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Squama æris, Germ. Hamerschlag/et Kupfer schlag appellatur, differt ab æris flore, quòd hæc, ui & arte excutiatur, alter sponte cadat affusa aqua. Probatur crassa, ruffa, præsertim ærugnosa.

Aerugo rasilis. Caput XLV.

AErugo rasa fit ijs modis. In cadum, aut aliud consimile uas acetum quam acerrimũ infunditur. superponitur inde inuersum æneũ uas, præsertim con cameratum: sin minus, planum. sitq́; obstructum, nullumq́; habeat spiramentum, exempto, quo doliolum obturaueris operculo. decimum post diem insidens æru go deraditur. Aut æris lamina in cadis super acetum ita suspenditur, ne ipsum at tingat, & totidem post dies raditur. Aut massula æris, aut lamina una pluresue, uinaceis non recentibus, sed iam acescentibus conduntur, & simili modo uersan tur. Quinetiam ex delimata æris scobe æruginem facere licet, necnon è laminis, quibus bracteæ auri conclusæ malleo ducuntur, si quis eas aceto respargat, & ter aut quater uerset, donec æruginem contrahant. Traduntæruginẽ in Cyprijs me tallis gigni, lapidibus quibusdam nonnihil æris habentibus, quibus ærugo efflo rescit: adduntq́; per caniculæ æstus è quodam specu manare: sed illam paucã & optimã esse: hanc speluncis effluentẽ, copiosam quidem, & boni coloris, sed uitio sam, quod lapides multos collegerit. Pluribus autẽ modis adulterãt aliqui pumi ce admisto, alij marmore, alij atramento sutorio. Sed deprehendemus pumicem aut marmor, dum pollice sinistræ manus madefacto, ęruginis portiunculam alte ro atterimus: siquidem eam diffundi constat. marmoris autem pumicisq́; partes coẽunt nõ dissipatæ, demũq́; tractatione crebra & humoris cõplexu dealbescũt. Atqui & dentium appressu: siquidem syncera cedit, læuis, & sine asperitate. Atramentum uerò sutorium igne coarguitur. nãq; si fictile, aut lamina adulterata æru gine illinatur, & feruẽti cinere aut carbonibus incalescat alterutrũ, mutabitur, rubescetq́; id quod atramentũ sutoriũ acceperit, quòd id ustum suapte natura ta lem sortitur colorem. Aeruginis quã uocant scoleciam, duo sunt genera. quædam fossilis est, altera factitia ad hunc modum: In mortario Cyprij ęris dimidiã heminam aceti albi acrisq́;, pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur: deinde aluminis rotundi drachmã unam, cũ salis fossitij, trãslu centis, aut marini quãalbissimi, solidiq́;, aut certè cum nitri pari põdere terito in sole, æstuosissimis diebus, sub sydus caniculæ, donec colorem ęruginis cõtrahat, & concretu strigmentosum fiat. ubi autem se in uermiculorũ Rhodiacis similium speciem coẽgerit, recõdito. Efficax & ualde boni coloris redditur, si duas parteis urinæ ueteris cum una aceti adieceris, & alia quæ dicta sunt peregeris. Sunt qui æruginem rasilem quæ in apparatu non respondit, gummi misto digerant in formas, & ita uendant. quod genus, ut uitiosum, improbatur. Fit & quædam ærugo ab aurificibus, mortario & pistillo Cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurum ferruminant. Antedicta æruginum genera, usto æri omnino respõdent, sed magis effectu ualent. Sciendum fossilem scoleciam pręstantissimam esse: derasam sequi, postremo loco factitiam. mordacissima tamẽ est hæc, & magis adstringẽs. aurificum autem ærugo rasæ respõdet. Aerugines omnes adstringunt, extenuãt, excalfaciunt. oculorum cicatrices emendãt. lachrymas cient. nomas sistunt. uulnera ab inflammatione tuentur. ulcera ex oleo ceraq́; ad cicatricem perducunt. callos & sordida ulcera purgant, cum melle coctæ. callum fistularum erodunt, cum ammoniaco, collyrij modo in eas adactæ. ad gingiuarum autem excrescentias, & extuberationem utiles. magnopere extenuant genarum crassitiem, cum melle illitæ. uerum post illitionem spongia ex aqua calida locus fouendus est. resina terebinthina exceptæ, cum ære & nitro lepras abigunt. Vritur ærugo, quãcunq; uelis, minutissimè fracta comminutaq́;, in fictili patina, flagrantibus prunis superposita: uersaturq́; donec se mutet, & colorem cinereum concipiat. post ea refrigerata reponitur ad usum. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum est à sed non prorsus eundem colorem cremata reddit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Aerugo est æris uelut rubigo in æreis uasis, laminis, squamis, scobibus, lapidibus concreta decẽ diebus aceti acerrimi uapore, aut crescentium uinaceorũ contactu, pòst decussa uel derasa. Est acris, mordet, detrahit, liquet carnem, etiam duram, digerit, uehementer siccat. Adulterandi & adulteratam noscendi rationem sciens omitto, quòd larga eius synceræ copia toti Galliæ & Germaniæ à mulieribus

Monspessu

Monſpeſſulanis ſuppeditatur. Germani Span grün. Galli uerdegris appellant.

Aerugo uſta & lota neruo uulnerato prodeſt, non uſta autem iuſto eſt mordacior. Cæterum ærugo uermiculata à ſimilitudine ad uermiculorum ſpeciem, dicta eſt, quomodo etiam Græci σκώληκος ἰὸν uocant, quem Plinius ſcoletiam dixit. Eſtq; duplex: altera naturalis, & foßilis, altera artificialis, uelut hoc loco Dioſcor. & Plinius lib. 34. cap. 13. docent.

Rubigo ferri. Caput XLVI.

RVbigo ferri reſtringit. ſiſtit fœminarū profluuia admota: potuq; præſtat ne cōcipiant. illita ex aceto, ignibus ſacris, & papularū eruptionibus medetur. perquā utilis ad ſcabritias genarū, reduuias, & pterygia. cōdylomatis prodeſt. gingiuas firmet. podagras illita lenit. alopecias replet. Vinū aquaue, in qua cādens ferrū ſit reſtinctū, potu cœliacis, dyſentericis, lienoſis, cholera laborantibus, & diſſolutis ſtomacho auxiliat. Stercus ferri, quā ſcoriā uocāt, eadem poteſt quæ rubigo, ſed inefficacius. aconito, ex aceto mulſo potum, opitulatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Rubigo ferri eyſen roſt. Gallis ruilleure de fer dicitur. Scoria eſt omnium metallorū ſpurcitia, recrementumq;, & uelut ſtercus, Germanis Schlacken dicitur: ſiccat, ſed omnium maximè ſcoria ferri leuiſſimè trita.

Plumbum elotum. Cap. XLVII.

LOtura plumbi ſic fit: In mortarium plumbeum aquā iniiciens, piſtillo plumbeo terito, donec nigreſcat aqua, & limi modo craſſeſcat, aut lutulenta reddatur. linteolo deinde colato, aquā ſuperinfundēs, quo facilius quicquid eſt reſolutum incerni poſſit. hoc iterum facito, uſque dum ſatis tibi habuiſſe uideatur. ubi conſederit, priore aqua effuſa, nouam adiiciens, ut cadmiam lauato, donec nulla extet nigritia. poſtea in paſtillos cogens reponito. Quidam ſcobem mundi plumbi lima quæſitam, mortario piſtilloq; lapideis terūt, aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricāt, donec nigreſcat. mox ubi id peſſum ierit, effuſa aqua, colligunt in paſtillos. nam tritum uehementer, ceruſæ ſimile redditur. Alii elimatæ ſcobi modicam plumbaginem adiiciunt, affirmantes ita elotum plumbum præſtantius eſſe. Poteſt refrigerare, adſtringere, inducere, mollire, explere caua, ſiſtere oculorum fluxiones, & ulcerum excreſcentia. ſanguinem ſupprimit. prodeſt contra ſedis ulcera, condylomata, & hemorrhoidas, ex roſaceo. itē, ad ea quæ ægrè cicatricē ducunt: & in totū ſpodii effectus præbet, niſi quòd nō obducit cruſtas. Syncerū plumbum affrictu, marini ſcorpionis draconiſq; plagis auxiliatur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Germanis pley. Gallis plomb. Frigidum humidum, ob id liquor quiuis frigidus (ut oleum omphacinū, roſaceū, melinū, myrtinum, ſemperuiui, cotyledonis, intybi, lactucæ ſuccus) in mortario plumbeo, piſtillo plumbeo ductus dum craſſeſcat, ſeipſo frigidior euadit, optimumq; fit remedium phlegmonarū incipientium, & fluxionum aliarum, in inguina, pedes, articulos alios, & ulcerum rebellium, & cancrorum. Lamina plumbi lumbis inſtrata ueneris inſomnia ſedat, ganglia diſſecat illigata. Plumbum uſtum & lotum ulcera rebellia, chirronia, cancroſa, carne implet, ac cicatrice tegit.

Plumbum uſtum. Caput XLVIII.

VRitur plumbum ſic: Super quā tenuiſſimas plumbi laminas, fictili nouo inditas, ſulphur inſpargito: additiſq; aliis rurſus laminis, interiecto ſemper ſulphure, uſque dum uas expleueris, ſuccendito. flagrante autem plumbo, ferrea rude uerſato, donec perfectè redigatur in cinerem, nihilq; è plumbo non uſtum hæſerit: tum demū, obſtructis naribus, eximito: alioquin halitus plumbi noxius ſentitur. Aut elimatam plumbi ſcobem in olla ſulphure urito. Alii laminas in fictili crudo, ut dictum eſt, imponūt fornaci, aut foco, & circūlinentes operculum, dato exili ſpiramento, urunt. Alii pro ſulphure ceruſam aut hordeum inſpargūt. Alii integras laminas imponentes, acri igne utuntur*, & rudicula ferrea cōtinuè mouēt, dum in cinerem ſoluantur. ſed difficilis huiuſmodi uſtio, & ſi uehemētius uratur, contrahit ſpumæ argenti colorem. magis tamen nobis placet prima urendi ratio. Plumbum uſtum lauatur ut cadmia, & recōditur. Eoſdem effectus habet,

**Alii, imponentes aceto, igne urunt.*

quos plumbum elotum, sed multò acriores. Recrementum plumbi, quod scoriam uocant, optimum est, densum, fractu contumax, cerusam planè repræsentans, nihil plumbosi habens, quod ad luteum colorem accedit, & uitri splendorem imitatur. Eadem quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortarijs infusa aqua, & refusa summa aquæ parte, quæ luteũ colorem duxit: idq; sæpius, dum recrementum absumatur. dein ubi consed erit crassamentũ, aqua effusa, digeritur in pastillos. Molybdoites lapis à plumbi similitudine dictus, respondentem recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

Stibium. Cap. XLIX.

STimmi optimum, quod splendidissimum est, modoq; nitedularum emicat, confractu crustosum, nihil terræ aut sordidi habens, friabile, quod stibi appellarunt, alij platyophthalmon. Vis eius astringere, meatus obstruere, refrigerare, excrescentia in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere, sordes & ulcera oculorum expurgare. sistit & sanguinem è cerebri membrana profluentẽ. & ut in uniuersum dicatur, uis usto plumbo similis est. priuatim, ambusta ignis in pustulas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum. crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum cera & exigua cerusa. Torretur pinsita farina circumlitum, & carbonibus obrutum, donec carbunculetur crusta, exemptumq; restinguitur mulieris lacte, quæ marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus succensis efflatum, quoad igni deflagret. si enim paulò magis concremetur, plumbum fit. Lauatur, ut cadmia & æs. Sunt qui ut plumbi recrementum eluant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Stimmi, id est, Stibium, siccat, astringit, oculorum collirijs liquidis & siccis miscetur, illotum ualenter astringit, lotum soluitur, & naturam assequitur propè rosionis expertem, fossilium melius. Quod enim ostendunt, igni coctum est, idq; purius, uel fæculentius & scoriosum. Oleum ex stibio præciosissimum. Mulieres oculis gratiam Stibio conciliant, ipsum palpebris specillo inducentes quotidie, sic ne oculi membranam intus cõtingat. Stibium officinis Anthimoniũ. Gemanis Spyeßglaß *dicitur, naturale,* Roh spyeßglaß, *artificiale siue factitium* geleutert spyeßglaß *uocant.*

Molybdæna, seu plumbago. Cap. L.

MOlybdæna optima est flaua, argenteæ spumæ æmula, modicè splendens, quæ cum teritur rufa. cocta cum oleo iecinoris colorem trahit. Vitiosa est, quæ aërem aut colorem plumbeum refert. Gignitur ex auro & argento. Est etiam quæ dam fossilis, ad Sebastiam & Coricum inuenta. Quo in genere probatur, quæ lapidosa non sit, aut recrementosa, sed nitens & flaua. Vim habet spumæ argenti, aut recremento plumbi similem. uritur lauaturq; eodem modo. miscetur conuenientissimè medicamentis, quæ liparas uocant, atq; emplastris minimè mordentibus. carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit. glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Molybdæna substantiæ est craßioris, & frigidioris, quàm Lithargyros, non terget tamen, cætera usum habet propè eundem in emplastris, licet uarium colorem afferat. Ambo liquantur tardius cum hydrelæo, celerrimè oxelæo.

Molybdæna naturalis, German. Zwytter *dicitur: factura uero* Pech.

Argenti recrementum. Cap. LI.

REcrementum argenti, quod scoriam uocãt, aut helcysma, aut encauma, molybdænæ uim habet. quare emplastris quas phæas appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, utpote cum adstringat, extrahatq;.

Spuma argenti. Caput LII.

SPuma argenti quædam gignitur ex arena, quã molybditin uocant, in fornacibus cõflata, donec perfectè igni incãdescat. altera ex argẽto, tertia ex plumbo. Probatissima est Attica. secunda Hispaniensis, has sequitur quæ fit Dicæarchiæ, id est

id est Puteolis, Baijs, in Campania, & Sicilia: plurima enim hisce locis è flagrantibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore splendet, chrysitis appellatur, omnium optima: quæ in Sicilia, argyritis: quę ex argento, calabritis. Vis autem adstringere, mollire, explere caua, excrescentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, refrigerare, & occludere. Vritur argenti spuma, confractis partibus ad magnitudinem iuglandium, prunæ superpositis: ita accensa follibus, ut conflagret, abstergitur insidens spurcitia, & reconditur. Aliqui ter aceto aut uino restinguentes, rursus urunt, & eadem prosequuti, reponunt. Lauatur ut cadmia. Vt argyritidi nominatæ, aut, si desideretur, alteri candor detur, ea in parteis magnitudine fabarum confracta, chœnicis atticæ mensura, fictili nouo superfusa aqua, addito candidi tritici pari pondere, priuatimque pugillo hordei, linteolo puro, raro, ansulis uasis alligato, coquitur, donec hordeum fractum dissiliat: deinde omnia in nouum craterem oris ampli transfunduntur. triticum abijcitur, spuma argenti uehementer manibus affricando infusa aqua lauatur, assiccataque in Thebaico mortario teritur, affusa feruente aqua, donec soluta fatiscat. excolata aqua, iterum tota die teritur, & uesperi infusa calida aqua finitur. mane colis excernitur, alia infunditur, atq; ter die excolatur. id septem diebus fieri solet. postea additis ad singulas minas spumæ argenti, quinis salis fossilis drachmis, infusáq; calida aqua, ter die teritur, & addita aqua excolatur: cumq; inalbuerit, calida infusa, idem facito, dum nullam prorsus salsedinem resipiat. demum ardentissimo sole siccata, eiecto prius humore, reconditur. Sin minus, mina spumæ argyritidis diligenter teritur, addito sale fossili trito, triplicato pondere, in fictile nouum conijcitur, aqua infunditur, ita ut superemineat. mouetur quotidie mane & uesperi, aquaque superfunditur, priore nequaquam effusa. hoc fit triginta diebus: nanque nisi moueatur, crassescit, usque in duritiem testæ. Post hæc effusa leniter muria, in Thebaico mortario spuma argenti teritur, coniectaque in fictile aquam continens, manibus diligenter agitatur, mutata subinde aqua, donec nullum salsuginis indicium præbeat. deinde quod ex argenti spuma candidum apparet, in uas aliud transfertur, & redactum in pastillos, plumbea pyxide conditur. Alij spumam argenti in fabarum magnitudines confractam, in uentre suillo crudo ex aqua coquunt, dum uiscus eliquescens contabescat. exemptamque cum sale pari terunt, & ut suprà dictum est lauant. Sunt qui salis libram unam, & spumæ argenti tantundem, in sole terant, aqua continuè mutata, dum candor ei detur. Alia ratio: Sumito quantam uis argenti spumam: ubi lana candida inuolueris, fictili nouo indita aqua cum pugillo fabarum recentium repurgatarumque decoquito. Cumque fabæ disruptæ dehiscent, lanáq; non denigretur, exemptam argenti spumam, & altera lana inuolutam, iterum coquito, cyathum aquæ & parem fabarum modum adijciens. eadem tertio, quæ suprà, facito, in summa, tantisper, dum lana iam non inficiatur. Insuper transfundens in mortarium, ad singulas salis fossitij libras, adijcito octogenas spumæ argenti drachmas Atticas, & terito: intermittensque, nitri quam albissimi cum aqua diluti drachmas quadraginta septem indito: iterum terito, donec satis candoris contraxisse uideatur. ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largiore aqua, ubi considere desierit, colato. tum nouam superadijciens aquam, manibus probè uersatam, finito ut considat, ac rursus per colum traijcito. alternis eadem prosequere, dum pura aqua dulcisq; effluat, & nullam salsedinem præ se ferat. postremò in fictile nouum translatam, colato sensim omni humore, soli quadraginta diebus sub caniculæ sydus exponito, & siccata utitor. Elotam autem constat ad oculorum collyria prodesse, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugosas facies, & cicatricosas, laceratasq;, & macularum plenas.

Locus ex Plinio restitutus

NOMINA ET EXPLICATIO.

Lithargyros est purgātis se igni materiæ uitiū, siue feruescētis spuma, ut scoria iā purgatæ fex est, ex plūbo Molybditis seu molybdena, ex argēto ἀργυρῖτις, ex auro χρυσῖτις oīm optima præcipuè q̄ fo liata est. Lithargyros moderatis. oīm terreorū siccat sine manifesto calore aut frigore, modicè astringit

& terget. Eius usus latißimè patet libris prope omnibus comp. phar. genere, maximè. 2. et 3. Lythar
gyros manifestè nec calfacit, nec refrigerat, nec humectat, sed siccat primo absceßu à temperatis: nul-
lam enim qualitatem manifestã gustatu exhibet: nec emplastica est, nec enphractica, nec repellit quod
influit, nec digerit quod parti inflammatæ est infixum, nec ulcera terget, nec expurgat euidenter, nec
rodit, nec carne implet, nec eam supercrescentem absumit, parum tamen à medijs ad partium crassitiẽ
receßit (licet sit tenuioris essentiæ quàm molybdena) quam & coctione diuturna deponit fusa ui ignis,
& alterata. Ex his enim est medicamentis, quæ tota liquefiunt, ut resina, cera, sed non mox ubi ignem
attigerit: quæ uerò multis imponit, etiam non fundi putantibus. Cùm oxelæo autem cocta citius lique
scit, & cum ærugine quàm cũ hydrelæo uel œnelæo, & quo plus liquoris ad coquendũ habuit, eò glu
tinantius fit medicamentum. Melius enim fit ex Lithargyro medicamentum, quo magis coctum erit,
quòd ex liquidorum, quæ miscentur, copia contingit. Expers tamen pulchrarum harum uirium lithar
gyros, medicamentis miscetur, ut phœnicino, diachalciteos uiribus eius nec commodans, nec incom-
modans, sed materiæ ad emplastri pharmaci compositionem idoneæ rationem obtinet. Cruda etiam
per se femorum ex itinere attritus iuuat parum fucando. Lithargyros absolutè, interdum tamen ut in
melinis à colore cydonij emplastris Lithargyros χρυσῖτις dicitur. lib. 2. comp. ph. gene. Lithargy-
ros Germanis Glett. Gallis litharge dicitur.

Cerusa. Cap. LIII.

Ceruse or whyte leede

CErusa fit hoc modo: Infuso in urceum oris lati, aut fictile labellum quama-
cerrimo aceto, laminam plumbeã supra fictilis spiraculum, subiecta prius
arundinea tegete, firmato: superiectisque uelaminibus, ne halitum expiret acetum,
ubi resoluta fuerit, defluensque deciderit, humorem purum ad summa delatum co
lato, crassamentumque transfundito. debet quoque siccari in sole, mox trusatili
mola teri, aut aliàs tritum cribrari. postea q̃d superest duri, in tenues partes redi
gendũ cribrandũque, uicissim eadem tertio quartoque facienda. Melior, quę primò
cribrata est, & medicamẽtis oculorum assumenda. secundum locum tenet sequẽs,
& reliquæ suo ordine. nec desunt qui ligneas rudes in medio uase appendant, &
deraso ceu situ imposito, ita ut acetum non contingat, inditoque operculo circum
linentes dimittunt. post dies decem, laxato obturamento uisunt. cumque resoluta
materia fuerit, reliqua, ut suprà diximus, exequuntur. Si autem quis in pastillos
uelit digerere, aceto acri subacta, diuiditur in pastillos, qui in sole siccantur. Ae-
state tamen supradictum opus obeundum est, ita enim candida atque efficax red
ditur. Quinetiam hyeme paratur, urceis supra furnos, balnea, aut fornaces im-
positis: ascendens enim calor, idem quod sol præstat. Laudatissimam fieri putant
Rhodi & Corinthi, aut Lacedæmonę, proximam Puteolis. Torretur hoc modo:
Flagrantibus igni carbonibus, fictili nouo, maximè Attico tritam cerusam im-
ponito, & assiduè uersato, cumque cinereum colorem traxit, eximens refrigerato,
& utitor. Est & aliud urendi genus: Trita patinis nouis supra prunas imponitur,
& ferulacea rude mouetur, donec colore similis sandarachæ fiat: extractaque ad
usus ministratur. quæ uerò ita parata est, sandyx à quibusdam dicitur. Lauatur ce
rusa cadmiæ modo. uis ei refrigerare, occludere, emollire, explere, extenuareque:
insuper excrescentia leniter reprimere, & ad cicatricem perducere. miscetur ce
ratis, & emplastris quæ liparæ uocantur, pastillisque. est autem letalis eius potus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cerusa aceti acris ui ex plumbo soluta refrigerat, siccat, astringit, emplastica est, candefacit, hæc
lota plumbo usto loto uiribus proxima: usta transit in Sandyca, fitque tenuior, nondum calfaciens. Phy
cos cerussæ frigiditate seruata tenuitatem assumpsit, quæ uis eius adiuta in profundum corporis pene-
trat. Cerussa Rhodiaca, uel illi similis ex ciuitate Dicæarchia olim dicta, nunc Puteolis, præfertur, si
emplastrum uis eximie candidum fieri, quia albidior, leuior, tenuiorum partium his, quæ albi na-
scuntur. Sal ex cerussa ad multa efficacißimus, & oleũ ex Cerußa. Germa. dicitur Bley weyss.
Gallis Ceruse.

Chrysocolla. Cap. LIIII.

Borax or podre of golde.

CHrysocolla laudatissima Armeniaca, colorem porri quamsimillimè red-
dens, secundum locum sibi uendicat Macedonica, & proximum Cypria,
quo in genere pręfertur pura, damnatur, quę terrã aut calculos collegerit. Ratio
lauandi

lauandi hæc eſt: Tuſam infuſa aqua, mortario expaſſa manu ad pilam uehementer fricato, & ſtatim quàm conſederit, colato. alteram infundens aquam, rurſum trito. hæc uiciſſim proſequere, donec pura ſynceraq́; ſpectetur. dein ſiccato in ſole, & ad uſus recondito. Quod ſi utere uolueris, ex ea terens quod ſatis eſſe uidebitur, patinis ſupra carbones adponito, & alia facito quæ ſuprà diximus. Dos chryſocollæ ad purgandas cicatrices. excreſcentem carnem coërcet. adſtringit, purgat, excalfacit, & modicè corpus mordendo exeſt. inter medicamenta intelligitur, quæ uomitiones concitant, & necem inferre poſſunt.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chryſocolla tam metallica q̃, factitia ualenter digerit, & ſiccat, carnẽ liquat ſine ualenti morſu. Chryſocolla, Spodium, Pompholyx, Pſoricum, metallica ſunt admodum tenuis eſſentiæ citra calorẽ. Naturalis & foßilis, Germanicè Schiffer grün dicitur, factitia uerò, quæ auri ferrumini fundendo celeritatem addit, Borraſs appellatur.

Lapis armenius. Cap. LV.

ARmenius lapis præfertur læuis, colore cœruleo, perquam æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ chryſocolla præſtat, ſed inefficacius. Quinetiam uſum habet ad pilos in palpebris alendos.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Armenius lapis illotus ſupra & infra atram bilem uacuat, datus à drachma una ad ſcrupulos quatuor: lotus etiã quinquagies tutior eſt, ac tantùm infra uacuat, à ſcrupulis quinq; ad ſcrup. ſex. Alexander Trallianus in melancholia, & poſt eum Meſues in ſimplicibus.

Cœruleus. Caput LVI.

COerulei origo ex ærarijs metallis in Cypro. copioſior ex arena littorali. ſecundum quoſdam ſub cauatos ſpecus maris inuenitur, qui magis probatur. Eligi debet inebriatus. Vritur ut chalcitis. lauatur ut cadmia. Vim habet reprimentem, & modicè erodentem. cruſtas gignit, & exulcerat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Cyanus ſiue Cœruleus, cathareticus, id eſt, detrahens, digerit potentius quã Cinnabaris, & ſubaſtringit. Vim purgantẽ melancholiã ſuprà & infrà, ac melancholicum ſuccum ipſi illoto præbet Meſues communem cũ lapide Armeno, ob id ambos ualere cenſet aduerſus omnes melancholicos affectus, maniã, melancholiã, epilepſiam alterã, elephantiã, cancros, alphos nigros, quartanas, hemorrhoidas. Sed & alias ei uires miras tribuit, uocatq; lapidem Lazuli & ſtellatum, quòd uelut ſtellæ quædam aureæ in eius fracturis cernantur. Is urendo cœruleus magis euadit, ſi uerus eſt, malus uerùm nigricat uſtione. Tam hic quàm Armenus Medicis in uſu, hodie ſunt rarißimo. Germani Laſaur ſtein appellant.

Indicum. Cap. LVII.

INdici duo genera, unum ſua ſponte naſcitur, tanquam ſpuma, germinatione Indicis arundinibus exiens. alterum infectoriæ dant officinæ: & eſt ſpuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices ſiccant. Optimum exiſtimatur quod cœrulei ſpeciem præbet. ſuccum ſuum ſorbet, & leue. Inter medicamenta eſt quæ leuiter adſtringunt, & inflammationes, tumoresq́; rumpunt. purgat & reprimit ulcera.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Indicum foßile aliquando & hodie in aurifodinis inuenitur, Germani Ein berg bloe appellant, factitium uerò ex ſpuma Iſatidis eſt, ut ſup. ſuo loco diximus. Germani hoc Weyd bloe & Indich bloe. Galli de l' inde fine, au groſſe appellant, hodie in medicina nullius uſus.

Ochra. Cap. LVIII.

OChram leuiſsimam, & omnino luteam eligere oportet, ſaturatam, non lapidoſam, friabilem, natione Atticam. Vritur hæc, & lauatur cadmiæ modo. Vis eius adſtringere, erodere, collectiones & tubercula diſsipare. excreſcentia in carne reprimit. caua cum cerato explet, & articulorum tofos comminuit.

Germanicè Oger & Berg gel appellant.

Cinnabaris.

Cinnabaris. Cap. LIX.

HAllucinantur qui cinnaberin minio eandem esse existimāt. Minium enim in Hispaniis ex lapide quodam argenteæ arenæ permisto, temperari solet, alioqui non dignoscitur. fornacibus autem in florentissimum flagrātissimumq; colorem permutatur. in metallis uerò strangulātem halitum eructat. itaq; facies incolæ uesicis obuelant, ut per illas spectent, nec respirando noxium aërem attrahant. eo pictores ad sumptuosa parietum ornamenta utuntur. Cinnabaris uerò ex Aphrica defertur, & magno constat. hactenus inuenitur, ut uix uersicolori bus pictorum lineis satisfaciat. intento colore nec diluto præditum: quare quidam sanguinem esse draconis existimauerunt. Vim habet cinnabaris hæmatitæ lapillo eandem. conuenit ad oculorum medicamenta, uerum efficacius, magis enim adstringit, & sanguinem cohibet. ambustis igni, & papularum eruptionib. cerato excepta, medetur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sanguis draconis & Cinnabaris uera, hodie ignorantur ueterū si Iacobo Syluio medico doctiss. credimus. qui credit sanguinē draconis factitiū esse, qui hodie ostēditur ex bolo Armeno. sanguine hirci & succo sorborum, uel alijs. Cū tamen ille sanguis draconis quo uitrarij utuntur atq; aurifabri, rubERRimi coloris gratia uel sit naturalis & fossilis quū igne liquetur, omnino Diosc. delineationi respondens: quare hanc ueram esse ueterū Cinnabarin crediderim. Cæterum loco huius ubi eius copia desit, rectius utemur factitio quā cinnabrio neotericorū, ex sulphure uiuo, & argento uiuo simul ustis.

Argentum uiuum. Cap. LX.

ARgentum uiuum fit ex minio, quod abusiuè cinnabaris dicitur. patinis fictilibus, imposita ferrea concha cinnabarin continente, & calice cooperta, argilla superlita, carbonibus succendunt. siquidem detersa fuligo, quæ calici insidet, refrigerata in argentum uiuum coit. Quinetiam inuenitur in argentifodinarum tectis, stillatim concretum. Alij per sese in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis, aut stagneis, aut argenteis uasis: siquidem aliam materiam omnem exedit, & defluere facit. Potum uim pernicialem habet: suo enim pondere interna exest. Remedio est lac multum subinde potum, & uomitionibus reiectum, aut uinum cum absinthio, aut apij decoctum, aut semen ormini, aut origanum, uel hyssopum cum uino, auri limati scobs, id est, ramentum quàm tenuissimum epotum mirabili est auxilio.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Argentum à colore, uiuum à motu Latinis dicitur. Germanis Queck silber, à consistentia uerò Græcis ἡ ὑδράργυρος, sed hanc arte factam Gal. lib. 9. simpl. illud minerale uult Hermolaus: cum tam factitium ex mineris, quā minerale, seu argenti fodinarum tectis stillatim concretum, siue per se in metallis inuentū, Dioscorides hoc loco hydrargyron appellat. Cui congener ex aquæ fontibus uomica perpetua scatuerit Plinio. Argentum uiuum est metallorum omniū cum sulphure materia à calore temperatissimo, sic per minima unitum, ut siccum humido, et humidum sicco æqualiter in eo temperentur. Vnde opinor, chymistis calore & frigore temperatum quoq; dicitur, non quarto gradu cum quibusdam frigidum, cum alijs calidum. Neq; contra chymistarum placitum pugnare uidetur quod scribit Dioscorides, potum uim habere pernitialem, suo enim pondere interna erodere addit, non qualitate aliqua caustica. Neq; uerba Galeni lib. 4. simp. cap. 8. quod scilicet calore nostro calidum actu redditum per erosionem interimit, & lib. 5. cap. 18. quod tota sua substantia nobis contrarium sit, & uenenum si sumatur: neuter enim id aut calore immodico aut frigore deleterium dicit: sed ille pondere, hic tota substantia, ut scilicet omnino nos ledat necessario, quantūuis paucum sit sumptum: cum deleteria calore aut frigore sint sola quantitate deleteria.

Geberus chymista præclarus.

Ad hæc Galenus de sola hydrargyro factitia loquitur, cuius quod interimat sumpta uel admota, se periculum fecisse negat, lib. 9. simp. Hodie uerò uel pueris maximè perspicuum est, maximo mortalium incommodo, quas uires sumptum uel admotum, uel suffitum in scabie Hispana, siue Gallico morbo, (ut uocant) & eius symptomatis, & multorum artificum usu uario, habent argentum hoc semiuiuum, & crudum, quouis modo paratum & mistum. Quod uero in metallis perfectus coctum est maximè, id longè omnium est efficacissimum, uti & preciosissimū, si quis secernere, et secreto nouerit uti.

Illud

Illud essentiæ esset omnium tenuißimæ, indicant apertißimè celerrima eius in uaporem prætenuem abitio, & in corpus quoduis etiam densißimum penetratio, ut etiã calculũ iactilẽ affrictu non ita multo subeat, intusq; dealbet, & fragilem maximè reddat. Ob id non probo ipsum enulato unguento, & alijs quibusdã misceri. Argentũ uiuum sublimatũ calore ignis erodente iã præditũ, fit eodem quoque deleterium, ut calx & uini fex usta. Sublimandi autẽ (ut chymistæ loquuntur) modũ docet Geberus, ex quo & alijs non contemnenda leges, quæ ad cognoscendam plenius argenti uiui naturam pertinet.

Rubrica Sinopica. Cap. LXI.

RVbrica Sinopis maximè probatur grauis, densa, ad iecinoris imaginem uergens, calculorum expers, concolor, cum diluitur impendiò fusilis. Effoditur in Cappadocia, speluncis quibusdam, expurgatáq; defertur in Sinopem urbem, in qua uenditur: unde cognomentum accepit. Vim habet exiccatoriam, quasi inducendo obstruentem & adstrictoriam quapropter uulnerarijs emplastris, & pastillis exiccantibus, & adstrictorijs commisceri solet. aluum sistit, in ouo sumpta aut clystere infusa. datur iecinori t uitio laborantibus.

Rubrica fabrilis. Caput LXII.

RVbrica fabrilis, ad omnia Sinopide inferior est. Optima Aegyptia & Carthaginensis, lapidum expers, friabilis. Gignitur etiam Iberia quæ ad occidentem spectat, ochra exusta, & degenerante in rubricam.

Hodie Germanis dicitur Rötelstein.

Lemnia terra. Cap. LXIII.

LEmnia terria, cuniculoso in specu nata, è Lemno insula, palustri loco defertur, inibi electa, & caprino sanguini permista: quam incolæ cogunt in pastillos, & imagine capræ signant: unde & sphragida ægos, hoc est, sigillum capræ, appellauere. Vim antidoti habet contra perniciosa uenena singularem. pota cum uino, & præsumpta, euomi uenena cogit. contra ictus morsusq; animalium, quæ exitiale uirus eiaculantur, prodest. antidotis familiaris. sunt qui hac ad sacrificia utantur. est & dysenteriæ utilis.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sigillum Lemnium efficacius sanguinis ex quauis parte eruptiones cohibet, quàm Samius Aster: hic contra tenax & uiscosior, quàm lemnia terra: ambo moderatè tergent. Lemnicæ etiam adstrictio quædam inest. μιλτος λήμνια lib. 9. comp. ph. part. in arteriace Andromachi 14. Ea hodie uera Constantinopoli affertur. Officinarum falsa est.

Atramentum sutorium. Cap. LXIIII.

ATramentum sutorium genere quidem unum & idem est, molle & concretum: sed in specie differentias treis habet. unum namq; humoribus stillatim in cuniculos quosdam colatis, concrescit: quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt, stillatitiũ appellatur. Peteesius ipsum pinarion uocat, alij stalacticõ, id est, stillatitium. alterum simplici ratione fit in speluncis: postea transfusum in excauatos scrobes, concrementum capessit, quod pecton, id est concretitium, propriè nominatur. tertium dicitur coctile, & in Hispania fieri solet: sed inutile ac inualidissimum esse constat. Ratio parandi hæc est: Aqua madefactum decoquunt, mox in piscinas transfundunt, & residere patiuntur. hoc certis diebus coalescit, in complureis formulas digestum, tesserarum speciem reddentes, quę racematim inter se cohærescunt. Optimum esse creditur, cœruleum, graue, concretum, translucens: cuiusmodi stillatitium est, ab alijs lonchoton nominatum. proximum, concretitium. coctile uerò ad infectus & denigrationes, aptius cæteris esse compertum est. sed ad medicinæ usum inualidius esse, experimenta docent. Valet adstringere, calfacere, & crustas inducere. latas uentris tineas necat, drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctum. uomitus ciet. aduersus hausta fungorum uenena, ex aqua potum auxiliatur. purgat caput, aqua dilutũ, & in uellere narib. instillatũ. Vritur ut paulò pòst in mentione chalcitis ostendemus.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Chalcanthum Romani atramentũ sutorium, Germani Vitriol et Kupfer wasser. Galli coperose.

Officinæ

Officinæ uitriolũ Romanũ uocant, essentiæ est eiusdem & naturæ cũ Chalciti: hæc autem natura est & Genckel gũt in argentifodinis appellatur, illud ex hac fictitium & in hanc tandem per se redicens: uehementißimè astringit, & calfacit non instrenuè, putridis ulceribus congruit, gargareonem et tam scirrho tentatum irritat. Adhæc quum medicamentum id est uehementißimum, ualidis utrisq; uiribus astringendi & calfaciendi præditum, uitanda eius per se uehementia. sed mitioribus mistis obtundenda. Vstum uerò & lotum multò moderatius redditur.

Chalcitis. Cap. LXV.

CHalicitis præfertur similis æri, friabilis, nec lapidosa, nec inueterata, intercursantibus oblongis uenis, splendentibusq;. Huic abstersoria uis inest, excalfaciens, & crustas ulceribus obducens. purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. in genere leuiter exedentium est. ad ignem sacrum, & ulcera quæ serpunt, efficax est. sanguinem è uulua & naribus erumpentem, cum succo porri sistit. gingiuarum uitia, depascentia ulcera, tonsillasq;, eius farina compescit. usta, & cum melle trita, oculorum medicamentis longè utilior redditur. callum genarum & scabritiam absumit, abstergetq;. fistulas tollit, collyrij modo in eas adacta. Fit ex chalcite medicamentum quod psoricon uocant, duabus eius partibus cum una cadmia additis, & ex aceto tritis. oportet autem in fictili obruere fimo, diebus quadraginta, per caniculæ ardores: sic enim fit acrius. Idem quod chalcitis potest. Alij pares utriusque portiones in uino terunt, & eadem prosequuntur. Vritur chalcitis fictili nouo, uiuis carbonibus superposito. modus autem ustionis in humidioribus est, dum ipsa chalcitis bullas excitare desierit, & perfectè inaruerit in reliquis uerò, dum mutata in floridum colorem fuerit, & sanguineum aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda est: insidens autem spurcitia flatu expellenda, mox reponenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus usquedum luteo colore pallescat: aut fictili subditis candentibus prunis, subinde uersata, donec igni conflagret, & colorem mutet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sori, Chalcitis, Misy, acria, urendo escharas excitant, & nõnihil astringunt, essentiæ consistentia & situ differunt. Nam sori in fodina infimum ac craßißimum: & quia lapidosius ac uehementius compactum, in humore non liquescit, friando nigrius ceu melanteria apparet, ac scintillat ut Misy, in multa foramina dehiscit, olfactu & gustatu uirus olet, suppingue est. Misy grumosum & frustulosum magis est durum, auro simile, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet, summum & tenuißimum, & à colore ingenito magis elaboratum, & siccius. Proinde ægrius liquescit, & corporibus duris admotum ob tenuitatem minus ea mordet, quàm Chalcitis, tametsi æque calidum. Eadem ratione Chalcitis usta minus mordicat, & minus astringit, non minus tamen siccat. Chalcitis situ & essentia est media, æri similis, friabilis, non lapidosa, promptiß. liquiescit. ea usta melior est quàm nõ usta: quia tenuiore est substantia, ut alia omnia usta, non tamen acriore, quod alijs multis ustis accidit. Vsta autem omnia lauando mitiora & minus mordacia euadunt.

Soreos pars extima & summa in chalcitim, & chalciteos partes extimæ in Misy tandem transeunt: in metallica fodina, & quo loco seruantur, quomodo æri innascitur ærugo. Hæc Sori, Chalcitis, Misy ualenter tergent, Misy etiam modicè particeps est facultatis exedẽtis. Chalcitis cruda mordax est, uim autem eius urendo minuimus, idonea est Columellæ inflatæ, quando uehementer inueterauit, & curatu contumax est. Chalcitis usta est eligenda, quæ urendo cineritia euaserit, non ἀχροειδὴς, qualis ustione fit à multis. Chalcitis usta non minus efficax, sed minus mordax.

Misy. Cap. LXVI.

MIsy assumendum natione Cyprium, auri simile, durum, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Vim habet & ustionem cum chalcitide eandem, præterquam quòd psoricum ex eo non conficitur, excessus defectusq; ratione tantum differens. Aegyptium autem cæteris præstat, utpote q̃d efficacius habeatur, sed ad ocularia medicamenta multò supradicto inferius.

Melanteria. Cap. LXVII.

MElanteria geminæ est originis. quædam in faucibus cuniculorum quibus æs eruitur, salis modo concrescit. alia uerò in summa facie supradictorum locorum

locorum coit, quæ terrena est. quinetiam inuenitur in Cilicia & alijs quibusdam regionibus, fossilis quædam. Præstat, quæ sulphuris colorem trahit, leuis, pura, æquabilis, & quæ contactu aquæ confestim nigrescit. Vim causticam eam obtinet, quam & misy.

Melanteria Atramentum citrinum, Germanis Gelber berg schwefel *dicitur.*

Sory. Cap. LXVIII.

SOry existimarunt aliqui melanteriam esse, aberrantes. siquidem sui generis est sory, ei non absimile. uerum sorei uirus inest graue, & nauseam mouens. Inuenitur etiam in Aegypto & alijs quibusdam regionibus, ut in Libya, Hispania, & Cypro: Præfertur Aegyptium, quodque frianti nigrius apparet, in multa foramina dehiscens, suppingue, insuper adstringens, & olfactu deuoratione'que magnum uirus olens, ita ut stomachus in uomitiones effundatur. quod autem friatum scintillas misyos modo non emittit, & alterius generis esse, & inualidum censendum est. Vim & ustionem supradictis similem habet. dolori dentium, cauernis inditum medetur, eosque labantes firmat. ischiadicis ex uino infusum auxiliatur. illitum cum aqua, uaros extinguit. medicamentis admiscetur, quæ capillos denigrant. Hæc autem ferè omnia & alia quæ ustionem experta non sunt, perustis ualidiora esse existimantur, præter salem & uini fecem, nitrum, calcem, & consimilia, quæ cruda remissiora sunt*. combusta enim, uiribus efficaciora redduntur.

*Dissoluuntur

Sory Officinis Atramentum rubrum, Germanis Roter berg schwefel *appellatur.*

Diphryges. Cap. LXIX.

DIphrygis tria genera esse creduntur. Quoddam enim metallicum est, quod in Cypro sola gignitur. lutosum nanque extrahitur, ex luto cuiusdam inibi specus: extractum, sole siccatur, mox circumpositis sarmentis uritur. diphryges ideo uocatum est, quòd & à sole & à sarmentis uratur, arescat, & fermè torreatur. Alterum perfecti æris, quasi subsidens fex est. siquidem post frigidæ aquæ offusionem, ut suprà retulimus, cum de flore æris dissereremus, sublato ære, fornacum ima parte cohærens id genus inuenitur, & adstrictionem & gustum æris habens. Tertium sic fit: Lapidem pyriten, ut calcem multos dies cremant in camino: cumque colorem rubricæ contraxerit, eximentes recondunt. Quidam tradunt hoc ex sola materia quæ lapidem æris gignit fieri: quando in dictis areis assata & in scrobes translata peruritur: tunc enim ambientem scrobis locum cōprehendit, & exemptis lapidibus nihilominus inuenitur. præfertur, quod saporem æris reddit, æruginisque, adstringens, & uehementer exiccans linguã. quod sibi exusta ochra non uendicat, quæ cremata, diphrygis uice uænit. Vis eius adstringere, perpurgare, extergere, siccare excrescentia consumere, ulcera serpentia, & quæ cacoëthe uocant, ad cicatricem perducere, suppurationes terebinthina aut cerato exceptum discutit.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Diphryges, quasi bis tostum, est perfecti æris uelut fex subsidens et cohærens imæ fornacum parti, tamquã ustorũ in foco lignorum cinis, ablato ære uisitur. Duobus alijs modis fit hoc loco Dioscoridi & Plinio: modicè & astringit, & acre est, ut æs ustũ, uehementer siccat, ulcera rebellia sanat. ochra usta adulteratur. Germani uocant Berg grün. *unam diphrygis speciem.*

Auripigmentum. Cap. LXX.

AVripigmentum in eisdem metallis, quibus sandaracha, gignitur. Optimum existimatur crustosum, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, in squammas fissile: quale in Mysia Hellesponti nascitur. Huius duo genera fluxerunt. unum supradictum est: alterum (* glandis effigie pallidum) & colore sandaracham imitans, glebosum, ex Ponto & Cappadocia defertur: quod etiam secundũ locũ tenet. Torretur in testa noua uiuis carbonibus subiectis, assiduoque uersatur, donec igne flagret, & mutet colorem: deinde refrigeratum, tritumque reconditur. Vim habet adstrictoriam, & erodentem. crustas cum uehementi uredine, & uiolento morsu excitat, reprimit quæ excrescunt, & capillos euellit.

orpiment

*Quidã hæc non habent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Arrhenicon à uetustis Græcis, ab huius ætatis hominibus Arsenicum, Latinis auripigmentum: in ijsdem metallis, ut auro, argento, quibus sandaracha gignitur: ob id eadem gleba ambo sæpe mista ui- dimus: optimum existimatur crustosum, χρυσίζων (sic Galeno quoq; lib.9. & 1. cōp. ph. part.) id est, aureo colore micans, nulli materiæ commistum, in squammas tanquā bracteolas fißile: alterū globo- sum, pallidum, & colore sandarachō imitans. Vrendo multum sulphur exhalat, in argenti speciem fu- sum concrescit, sed intus rubet, causticum est nauseasq; cū uehementi uredine & uiolento morsu exci tat, hypersarcosin absumit, astringit & rodit, depilat tam non ustum quàm ustum: quod tenuiorum est partium miscetur digerentibus & tergentibus.

Sandaracha. Cap. LXXI.

SAndaracha probatur rufa, & saturatior, & aliena materia uacans, friabilis, cinnabaris colore, sulphuris uirus redolens. Dos eadem & ustio, quæ auri- pigmento. explet alopecias, resina excepta. scabros ungues cum pice eximit. con tra phthiriasin ex oleo efficax est. Tubercula cum adipe discutit. prodest ad na- rium orisq; ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum rosaceo: item condy- lomata datur ex mulso, purulenta extussientibus. suffitur quoque cum resina, ad- uersus ueterem tussim, rapto per fistulam nidore. uocem expedit, cum melle de- lincta, suspiriosis cum resina in catapotio optimè datur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sandaracha Arsenico non solis natalibus, sed etiam tota natura affinis, ut coctione sola naturæ ui- deatur hæc Arsenicum uincere: id enim ustione Sandaracha fit, ut Cerussa trita, mota, probè usta, in sandaracham pictoriam abit Vitruuio lib.7. Ad hæc Sandaracha licet rubra sit, aqua tamen soluta luteum colorem intensum facit: floridum autem colorem luteum reddit Arsenicum. Dioscoridi pro- batur rufa, saturatior, cinnabaris colore, sulphur uiuum redolens, friabilis, materia uacans. Auripi- gmentum rubrum dicitur Serapioni. Eadem chymistis Arsenicum rubrum dicitur, ut Arsenicum cro- ceum est auripigmentum. Arsenicum autem absolutè his est album naturale & foßitium. Risagalum siue Realgar (quod uocant) in genere est Arsenici in ijsdem fodinis inuentum. Exedunt sandarachæ. Petræ Asiæ flos. Arsenicum & sandaracha & chalcitis usta, emplastra reddunt flaua uel rufa. San- darachæ drach. semissem, & alumen scißile & rotundum miscet Andromachus stomachicis, li.6. cōp. ph. part. & misyos Ciprij drach.8. apud quosdam legi scribit, ibidem. Vide ne cum Arabibus Sanda- rachē uoces gummi iuniperi, neue uires illius huic attribuas.

Alumen. Cap. LXXII.

OMne aluminis genus ferè in Aegypto, & in eisdem metallis inuenitur. ete- nim scissile quoddam, quasi flos glebosi intelligitur. Gignitur & in alijs quibusdam locis, in Melo, in Macedonia, in Liparis, Sardinia, Hierapoli Phry- giæ, Aphrica, Armenia, & plerisque alijs regionibus, sicut & rubrica. Plurimæ eius species. uerum ad medendi usum, scissile, rotundum, & liquidum expetun- tur. Optimū est scissile, præsertim recens, candidissimū, gustu perq; adstringens, graue olens, calculorum expers, nec glebulosè aut assulosè compactum, sed sigil- latim in capillamenta quædam canescentia dehiscens, quale est quod trichites, quasi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoque lapis huic alu- mini persimilis, qui gustus iudicio dignoscitur, quòd non adstringat. Damnatur in rotundi genere, quod manu confictum est: sed ex figura deprehenditur. Assu- mendum autem suapte natura rotundum, bullis turgens, albo propius, atque ualidius adstringens, præterea nonnihil palloris cum quadam pinguitudine præ se ferens, sine arenis, friabile, natione Aegyptium, aut ex insula Melo. Liquidi probatio, ut sit lympidum, lacteum, æquale, & semper succo madens, sine lapi- dibus, atque quendam coloris igniculum expirans. Vim habent excalfaciendi, stringendi, & expurgandi, quæ caliginem pupillis oculorum offundunt. gena- rum carnem, cæterasq; excrescentias extenuant. Scissile rotundo efficacius in- telligitur. Vri & torreri chalcitidis modo debent. Putrescentia ulcera compe- scunt. sanguinis fluxiones inhibent. gingiuas humore prægnantes comprimunt. motus dentium cum aceto & melle firmant. prosunt cum melle ulceribus oris, eruptio

eruptionibus papularum, & fluxionibus aurium, cum sanguinalis herbæ succo. lepris conueniunt cum brassicæ folijs* aut melle cocta. item pruritui, & unguium scabritijs, pterygijs, & pernionibus, aspersa cum aqua. ualent cum aceti fece, & galla, pari pondere cremata, ad phagedænas ulcerum, & cum salis duabus partibus, ad uitia quæ pascunt. furfures cum eruo & pice illita abstergunt. ad lendes, pediculos, ambusta cum aqua illita auxilio sunt. cōtra tumores, & graue alarum inguinumque uirus, illinuntur. ex Melo autem aduectum, mulieribus præstat ne concipiant, ante coitum ori uuluæ inditum. partus quoq; extrahit. gingiuis, si caro excreuit, uuæ ac tonsillis accommodantur. ori, auribus et uerendis cum melle illinuntur.

*Succo. Alij, accommodatur, & illinitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Alumen ab astrictione uehementißima Græcis στυπτηρία dicitur. Germanis Alun, crassarū est partium, maximè liquidum, & placites & pleurithes dictum, à crustæ & lateris forma: minus strongylon & astragalotes, id est, rotundum in astragali modum: minimum schistum, id est, scißile non in fila sed digitis friabile. Omne alumen in aqua soluitur, & igni liquescit, tardius scißile, quod sine bullis tandem mollescit, idem aquæ innatat, linguæ & cuti integræ est mordacißimum, adulteratur segmentis lapidis amianthi: sed hæc acrimonia carent, & ex pingui aliquo ardent rediuiuo corpore, aqua merguntur, & integra manent, in filaq; dißiliunt. Alumen scißile colore candidum & præstantißimum, idem tenuius & utilius, lib. 6. comp. ph. part. Et quia rarum inuentu, carius: liquidum contrà, craßum, & uilißimi precij, quia in omnibus regionibus inuentu est facilißimum, lib. eodem sexto.

Sulphur. Cap. LXXIII.

SVlphur optimum existimatur uiuum, quod apyron uocant, nitedulæ modo splendidum, perlucens, minimè lapidosum. Probatur in genere sulphuris ignem experti, quod uiret, ac præpingue spectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictum sulphur calfacit, discutit, & celeriter concoquit. prodest tussibus, suspiriosis, purulenta extussientibus, in ouo sumptum, aut suffitum. præterea partus, usti nidore extrahit. lepras, lichenas, scabros ungues cū resina terebinthina mistū, aufert. cum aceto autem illitum, ad lepras efficax est. uitiligines tollit. scorpionis ictibus, addita resina, medetur. cum aceto uerò, draconis marini scorpionisq; plagas sanat. pruritus toto corpore erumpentes, cum nitro detersum, sedat. regium morbum emendat, inspersum fronti cochlearis mensura, aut in sorbili ouo sumptum. facit ad grauedinem, & destillationes. sudores quoq; conspersum inhibet. podagricis, cum aqua & nitro illitum, conducit. grauitatem auditus, suffiti nidore raptim per fistulam hausto, sanat. lethargicos suffitu excitat. erumpentem undecunq; sanguinem sistit. cōtusis auribus, cū uino aut melle* illitū medet.

*Myrrha.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sulphur omne calidum, tenuis essentiæ, trahit, terget: saliua uel lotio, uel oleo ueteri, uel melle, uel terebinthina exceptum, uenenatis ictibus impositum sanat. Psoras, lepras, lichenas cum terebintina tergendo & dissipando persanat nobilißimum est ἄπυρον, id est, uiuum & ignem nondum expertum, Germanis Lebendiger schwebel/ ignem expertum quo uirentius, oleosius, pinguius eo melius. Ex sulphure oleū chymistis efficacissimū, trahitur, fumo eius ardētis in cāpanā uitreā recepto, in oleū cōcreto, et catinū subiectū destillante: sed quia ex multo sulphure paucū ascēdit, præciosum est fit et aliter. Sulphur ijdem sublimādo (ut illi appellāt) purgatißimū & clementißimū efficiunt, etiā præciosum eadem de causa. Cuius usum non est quod uereare quorundam imperitorum exemplo; Cùm Galenus uiuum sulphur impurißimū diamoro stamachico medicamento ad digerendum misceat bis lib. 6. comp. ph. part. Nocet sulphur achoribus: quia plus quàm par est eos calfacit atq; digerit.

Pumex. Caput LXXIIII.

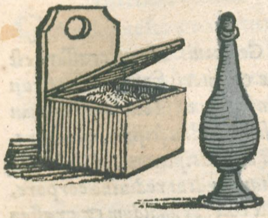
PVmicis probatio, ut magnopere leuis, spōgiosus, scissilis, nec arenosus, item teri facilis, & candidus. Crematur flagrantissimis carbonibus obrutus: & ubi canduerit, extractus, uino restinguitur odorato: iterumq; incensus extinguitur: & tertia ustione exemptus & per se refrigeratus, ad usus conditur. Vis eius adstringere, gingiuas abstergere. purgat cum calfactione, quæ caliginem pu-

pillis offundunt. explet ulcera, & ad cicatricem perducit. excrescentia cohibet. fit ex farina eius dentifricium. corpori crustam obducit. auellendis capillis aptus. Theoprastus autor est, si quisquam in bullientem urceum uini pumicem iniecerit, feruorem statim sedari.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pumex Germanis Pymsen stein, *sarcoticis miscetur, dentes polit, facultate detersiora, & asperitate ut smiris, testæ, cornua animalium usta: ustus tenuiorum fit partium, & acrimoniam sumit, quam lotione deponit. Nunc scriptoribus propè solis ad papyrum expoliendã cum gummi Iuniperi est usui.*

Sal. Cap. LXXV.

SAl fossilis efficacior est. comuniter, si est candidus, calculis uacans, & perspicuus, densus, ęquali compage. peculiariter ammoniacus natione laudatur, si modò findi facilè possit, & in recta segmenta diduci. In marino sale eligendus est candidus, æqualis, densus. Probatissimus in Cypro fit, & Salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia & Aphrica. Sed inter dicta salis genera lacustris præfertur: sed multò ualidissimus est Phrygius nomine tapeus, aut tritæus, aut gantæus. Salis natura in commune perquam utilis est. adstringit, abstergit, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit. sed hoc interest, quòd alius alio sit præstantior. quin & à putredine uindicat. admiscetur medicamentis psoras abstergentibus, excrescentia in oculis reprimit, & pterygia consumit, cæterasq; carnis extuberationes tollit. clysteribus infunditur. discutit lassitudines ex oleo illitus. contra hydropicorum tumores auxiliatur. dolores in saccis fotu mitigat. & pruritus sedat, ex oleo & aceto infrictus ad ignem, donec sudent. item lichenas, lepras, psorasq;. anginam ex melle, aceto, & oleo illitus leuat. tonsillis uuęq;, cum melle tostus: ulceribus in ore manantibus, gingiuis quas humor uexat, & phagadænis ulcerum, cum polenta crematus illinitur. aduersus scorpionum ictus, cum lini semine: contra serpentium* morsus, cum origano, melle, hyssopo: aduersus cerasten, cum pice, aut cedria, aut melle auxiliatur: contra scolopendræ morsus, cum melle & aceto: aduersus uesparum ictus, & teredines*, albidasq; capitis pustulas, thymos & tubercula, cum seuo uitulino: furunculos cum uua passa, aut suillo adipe, aut melle discutit. testium tumores cum origano & fermento maturius cõcoquit. crocodilorum morsibus auxiliatur, tritus, in linteolo, & intinctus aceto, ita ut uinculis loca constringantur. Prodest ad bestiarum morsus, sugillationes in facie, ex melle. Contra haustum opium & fungos, cum aceto mulso bibitur. luxatis imponitur cum farina & melle. ambustis igni cum oleo impositus, pustulas erumpere non patitur. podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto ignes sacros & ulcera quæ serpunt cum aceto aut hyssopo illitus sistit. Vritur fictili, diligenter opertus ne exiliat, cõditusq; prunis, usquedum efferuescat. Aliqui fossilem subacto polline obliniunt, & carbonibus subijciunt, usquedum eius crusta exuratur. Solet & sal communis hoc modo uri: Aqua semel abluitur, & siccatus in ollam coopertam mittitur, subdito igne, mouetur'q;, donec iam non exiliat.

* Viperarum
* Crabrones.

Spuma salis, spumosi maris lanugo siue ramentum est, in exilibus petris inuentum, cui uis eadem quæ sali.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Sal tam fossitius, uulgo sal gemmæ, quàm marinus, terget, astringit modicè, ualide siccat, digerit, lib. 6. comp. ph. par. Per se & cum galla leui attactu gargareonem inflammatum non durescentem in scirrhum: non autem initio, neq; dũ augescit, aut cũ multo calore uiget: quod si corpus sit plothoricũ, aut saltem caput plenum, si initio adhibetur inflãmato gargareoni, extrema laboranti noxa infertur. Sed astringit quum tergeat: siccat aũt non minus quàm nitrũ, aut nitri spuma: sed hæc nõ astringunt. ob id ceratis mixta ulcerum sordes tergent. Sal ob astrictionem id nõ præstat. Sal Armeniacus terget, subacris est, leuißimè astringit, humores acres in superciliis inspersus consumit, à quibus pili male triti incidunt

excidunt. Hāmoniaco sali similem forma schistum lapidem docet Dioscorides. Sal Hāmoniacus ualenter digerit, lib. 6. comp. ph. part. noster tamen nigricans quā Officinæ corruptè Sal armonicū. Germani Salmiax, tam nigricans, quàm albicans factitius est.

Muria. Cap. LXXVI.

MVria effectus salis præbet, abstergitq́; . dysentericis infunditur, etiamsi nōme intestina corripit. & ischiadicis ueteribus, ad fotus, aquæ marinæ usum præstat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Muria, quā Græci ἅλμην. Germani Saltz brun uocant, est aqua salsa, quæ si recoquitur, iterum ad naturam suam consumpto liquore redit, & sal fit, uti ex Catone liquet libri sui de re Rust. cap. 88. ubi candidū salē facere docet. Est aūt nihil aliud muria q̄ aqua salsa, uelut etiā ipsum mare salsum existit, sed hoc ex natura, illa arte paratur, prout usus expostulat plus aut minus salsam esse. Quare differt etiā à salsugine uel salsilagine sallinarū, quæ etiam ipsa natura salsa est, magis etiā q̄ marina, & ad hoc etiā liquida, quum muria etiam durata fieri poßit, certa quadā ratione prodita à Columella lib. 12. cap. 6. quanquā non durā sed maturam legendum esse credere malim, nisi sæpe & Columella, & Cornelius Celsus, & Scribonius, & Marcellus sic appellarent, ut uidelicet durā et maturā pro eadem accipiamus, cui cruda opponatur. Sic aūt facere docet Columella. Quum salem per aliquot dies uidebis in aqua tepescere, ex eo intelliges nondum esse muriam maturā. itaq; subinde alium salem tamdiu ingeres, donec in sporta permaneat integer, nec minuatur: quod cùm animaduerteris, scias habere muriam maturitatem suā. & paulò pòst. Est aliud muriæ maturæ experimentum. Nam ubi dulcem caseum dimiseris in eam, si peßum ibit, scies esse adhuc crudam: si innatabit, maturam. Huic autē muriæ maturæ parandæ modum etiā Gal. 4 simpl prodit, sed eam tamen cui ouum innatat, εὔκρατον ἅλμην, hoc est, temperatam & maturam ad salgama condienda appellat: eam uero quæ iniectum salem amplius colliquescere non permittit, uehementer salsam, hoc est σφοδρῶς ἁλμυρὰν uocat, quum Columella hoc utrūq; experimentū maturæ muriæ esse dicit, nisi quòd dulcem caseum oui loco demittendū tradit. Duræ porrò appellatio ex eo indita uidetur, quod aqua in ipsum salem uim suā exercere amplius non potest, quod liquida uti aqua & non indurata faceret, salemq; colliquaret. Plinius sanè durā non appellat, sed certam mensuram satis exprimit in aquam mergendi, quo dura aut moderata reddatur. 31. cap. 6. Vsum autē muriæ duræ præscribit Celsus lib. 4. 9. Edenda inquit sunt salsamenta, uel oleæ ex muria dura. & eiusdem libri cap. 15. Themison muria dura quā asperrima sic utendum memoriæ prodidit, & pluribus alijs locis Scribonius ca. 185. uulgatæ æditionis ad coriandrū datū. Adiuuari autem debent qui biberunt, ex uino mero atq; plurimo. uel aqua marina uel muria dura pota. Constantinus Cæsar li. 20. de agricultura ultimo, eā ipsam muriā non durā, sed σακτὴν, id est, stillatitiā & liquidā siue percolatam appellat. At uerò quā Galenus ἅλμην σφοδρῶς ἁλμυρὰν dixit, eādem Archigines, citante Galeno lib. 1. cap. 7. comp. ph. part. ἄκρατον appellat. Quare tres in uniuersum muriarum species existum ὠμοτέρην uidelicet, quam Hippocrates 1. γυναικείων γλυκεῖην appellasse uidetur, εὔκρατος & ἄκρατος, hoc est cruda, matura siue temperata, & dura siue meraca &c.

Flos salis. Cap. LXXVII.

FLos salis flumine Nilo defluit. lacubus tamen quibusdā innatat. Assumendus q crocei coloris est, odore ingrato, ceu gari. interdum lōgè magis uirus olet, gustuq́; mordacior, & pinguiter lentus. Fucatus autem rubrica, aut scrupulosus, improbatur. Preterea syncerus non nisi oleo resoluitur: adulteratus nōnulla ex parte, etiā aqua, diluente factitiū colorem. ad ulcera quæ cacoëthe uocantur, & phagedænas, genitalium nomas, & purulentas aureis, efficax est. oculorū hebetudines, cicatrices, albuginesq́; tollit. emplastris unguentisq́; coloris causa, ut rosaceo, miscetur. sudorem cit. aluum turbat, in uino aut aqua sumptus. stomachum malè habet. additur acopis & smegmatis, quæ albandi capilli gratia* componuntur. & in uniuersum acris est, & feruentis naturæ, ut sal.

*alij, pilos ex palpebris efficaciter detrahit.

Nitrum. Cap. LXXVIII.

PRæfertur nitrum leue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum quiddā, quale ex Bunis affertur. Humores euocat, q in alto concreuerūt. Spuma nitri optima esse putatur leuissima, glebosa, friabilis, colore penè purpureo, aut spumosa, & mordens, qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur: secunda est Aegyptia. quin & in Magnesia Cariæ gignitur. Vim &

ustionē salis habet, tam nitrum quàm spuma eius. præterea nitrū tormina sedat, si tritum cū cumino bibatur, in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quę inflationes discutere possunt, uti ruta, uel anetho. febrib. circuitu redeuntibus illinitur, ante suspectam accessionem. miscetur emplastris, quæ extrahunt, & discutiunt, extenuant, & lepras abstergunt. Cū aqua aūt calida, aut uino infusum, inflationes, purulentas aureis, & sonitus earundem sanat. sordes expurgat, cum aceto instillatum, canum morsibus ex asinino adipe aut suillo medetur. resinę terebinthinę ad mistū furunculos aperit. aquę inter cutem cum fico illinitur: oculis ad claritatem uisus cum melle succurrit: & uenenis fungorū, ex posca potū: aut si buprestis momorderit, ex aqua: ijs uerò qui taurinum sanguinem biberint, ex laserpitio: ijsꝗ qui cibum non sentiunt, utiliter obducitur: opisthotonisꝗ iam remissioribus, & luxatis, cum cerato. in resolutione linguæ, pani commodè permiscetur. Aliqui supradicta carbonibus urunt, subiecta prius testa noua, donec incandescant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Nitrum, spuma nitri, aphronitrū, potenter tergent cuti affricta: sin autem nitrū ex tenuibus partibus constans lapidosum est, urendum ac diligenter læuigandum. ἀφρὸς λίτρου, seu νίτρου, id est, spuma nitri ab Aphronitro differt, (sic χαλκίτεως à ἄνθος χαλκάνθου, & ἀκάνθη λευκὴ à λευκακάνθη, & multa alia similiter) illa enim alba est farinæ triticeæ similis, eiusdem cum nitro facultatis & naturæ, sed essentiæ tenuioris: hoc aūt in glebas coactum & congelatū, amarū, in balneis sordes terget, & ichoras pruritum excitantes digerit. Nitrū præsertim bernicum seu beroniceum potius lib. 8. metho. siccat, digerit: sumptum autem in corpus incidit, tenuat crassos & lentos humores multò potentius quā sal, amarum enim est, cap. 1. lib. 4. simp. ustum uerò tenuitatem substantiæ adeptum spumæ nitri proximum est. Nitrū rubrum lib. 9. comp. ph. part. Aphronitrū magis quā hæc incidit, stomacho inimicum est, ob id non deuoratur, nisi grauis urgeat necessitas. Nitrū uerò sumitur, & aluum subducit. Omnia hæc hodie desiderantur, quorū loco supponunt officinæ salem petræ (quā uulgo Salpeter & Salniter appellam) purgatum, in panes coactum. Id mentiri satius esset cineribus betæ, brassicæ & aliorum nitrosorum.

Fæx. Cap. LXXIX.

ELigenda fęx maximè à uino uetere, Italico: sin minus, ab alio consimili. Fæx aceti uiribus longè acrior est. crematur ut alcyonium, antè diligenter siccata. Sunt qui noua testa igni largo urant, usquedum penitus incendatur. Alij uiuis carbonibus facis glebam obruunt, & idem opus prosequuntur. Experimentum est legitimæ ustionis, ut aërio nitore inalbescat, linguamꝗ tactu urere uideatur. Eadem urendæ fęcis aceti ratio. Vis ei supra modum urens, & abstergens. ulcera ad cicatricem perducit. adstringit. uehementer exest, siccatꝗ. Sed recenti utendum est, qñiam celeriter exanimatur. proinde nō nisi in reconditorio, & uase alio quo reponi debet. Lauatur, ut pompholyx. Quæ ustionem experta non est, tumores & per sese, & cum myrto cohibet. uentris stomachiꝗ fluxiones illita sistit. muliebre profluuiū, imo uentri aut genitalibus imposita, mitigat. panos discutit nō dum exulceratos, et tubercula. rigentes mammas, suiꝗ lactis impatientes, cū aceto peruncta extinguit. Cremata uerò, ungues scabros cum resina aufert. addito lentiscino oleo, illita nocte tota, rufat capillum. Elota oculorum medicamentis, ut spodos, adijcitur. cicatrices eorum & caligines eadem abstergit.

Calx uiua. Cap. LXXX.

CAlx uiua hoc modo fit: Marinorum buccinorum testas igni condito, aut feruenti clibano, nocte dimittito: postera die, si candidissimæ fuerint, extrahito: sin aliter, iterum urito, usquedum uehementer inalbuerint. dein ubi in aquam frigidam immersæ fuerint, in fictile nouum conijcito, & exactè pannis operiens, noctem unam conquiescere sinito, mane eam extrahens. ubi pfecto omni opere elaborata fuerit calx, recondito. Fit & è littoralibus calculis igne crematis, nec non è uili & fusaneo marmore, quæ cæteris præfertur. Vis omni calci in commune ignea, mordens, adurens, & crustas inducens, quibusdam alijs immista, ut adipi, oleo, cōcoquendi uim assumit, mollit & dissipat. ulcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recens, nec aspersa aquis.

NOMIa

NOMINA ET EXPLICATIO.

Calx uiua Germanis Vngeleschter kalck/uehementer urit, adeò ut crustas efficiat, & mox ubi est extincta, iam diu, non est caustica amplius, sed calida sicca: carnem tamen liquat: lota ter quater sine morsu strenuè siccat.

Gypsum. Caput LXXXI.

GYpsum uim habet adstringẽdi, obstruendi. sanguinis eruptiones sudorésq; cohibet. sed potum, strangulationis modo iugulat.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Gypsum, Germanis Gyps/siccat ut cætera terrea, emplasticum est: cogitur enim, & lapidescit liquore aliquo, ut albumine maceratum, sanguinis eruptionem cohibet, cum tenui farina pilis leporũ uel similiter mollibus exceptum: ustum minus est emplasticum, tenuium partium. siccius est, ex oxycrato repellit. Nostrum uero Gypsum, uti calx, urendo emplasticum magis euadit.

Sarmentitius cinis. Cap. LXXXII.

SArmentorum cinis urendi uim habet. cum axungia autem uel oleo illitus, fractis neruis, articulorum collisiõibus, & neruorum nodis prodest. cũ nitro & aceto, excrescentias carnis in scroto reprimit. serpentium canumq́; morsibus illitus ex aceto medetur. crustas obducentibus medicamentis admiscetur. fit ex eo lixiuium contra præcipitationes, & fungorum uenena, cum aceto, sale & melle.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Latini cinerẽ Græci τέφραν. Germani äschen. Galli cendre appellãt, quicquid exustis corporibus relinquitur, siue hæc sint lapidum, siue arborũ, siue animaliũ partes. Quare omne lixiuiũ eius cineris cuius lotura est, naturã adipiscitur, Vnde sanè cũ non unum temperamentũ omnis cinis habeat, neq; etiam lixiuiũ habebit, ut meritò è Galeno reprehensus Dioscor. uideatur, qui omni lixiuio astringentem naturam tribuit, cũ non omnis cinis hanc naturã habeat, ut Gal. lib. 8. simpl. docet.

Alcyonium. Caput LXXXIII.

ALcyonij quinq; esse genera compertum est. unum enim spissum, acerbi saporis, spongiosa facie, item tetri odoris, ponderosum, & piscem olens, quod plurimum in littoribus inuenitur. alterum pinnulæ oculorũ aut spongiæ simile, fistulosum, & leue, odorem algæ referens. tertium uermiculi forma, & colore magis purpureum, quod Millesium quidam uocãt. quartum succidis uelleribus nõ dissimile, multis inanitatibus hians, leue. quintum figura fungi, sine odore, asperum, parte interna quodam modo pumicosum, foris læue, acre, quod plurimum in Propontide iuxta insulam Besbicon appellatam gignitur, patrio nomine halos achnen uocant. Duo priora in fœminarum smegmata assumuntur. contra lentigines, lichenas, lepras, uitiligines, nigritias, & maculas in facie reliquoq; corpore. Tertium ijs qui difficili urina uexantur, aut arenulas in uesica colligunt, idoneum est. item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. ustum autem, & ex uino illitum alopecias replet. Postremum dealbandis dentibus aptum est. in alia smegmata, psilothraq; assumitur, cũ sale mistum. Si quisquam alcyonium cremare uelit, cum sale in crudum fictile mittat, & oblinens uasis spiraculum luto, ita fornaci mandet, & cum figlinum percoctum fuerit, extrahens ad usus recondat. Lauatur ut cadmia.

Officinæ spumam maris. Germani Mer schwamm appellant.

Adarces. Cap. LXXXIIII.

FIt in Cappadocia* quod adarces appellatur. est autem tanquam concreta salsilago, humidis & palustribus locis siccitate emergens, &

*Galatia.

arundinibus ac herbis agglutinata, colore flori lapidis Asij similis, & omni for-
ma molli alcyonio, & aliquãtum cauo proxima, ut uideri possit lacustre alcyo-
niũ. Ad euellendas lepras, lentigines, lichenas, & uitia cutis in facie, & similia, ac
commodatur. & in summa, uis ei acris humorem euocat qui in alto concreuit,
& ischiadicis prodest.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Plinius adarce meminit lib. 16. cap. 27. inter harũdines his uerbis Adarcã numerans: Est & in Ita
lia nascẽs adarca nomine palustris & lib. uerò 32. cap. 6. quasi antelatorũ oblitus, inquit, inter aqua
tilia dici debet. Calameochus Latinè adarcha appellata, nascitur circa arũdines tenues. spuma aquæ
dulces, & marinæ, ubi se miscent. his uerbis penitus Plinius adarches uidetur historiam cõfundere. Sa
tisq; incuriosè de hac disseruisse &c.*

Spongiæ. Cap. LXXXV.

E Spongijs alias mares appellauere, tenui fistula, spissas: quarũ duriores tra-
gos nominarũt. fœminas autẽ, quæ cõtrarias dotes habẽt. Vruntur eæ ut al-
cyoniũ. Recẽtes sine pinguitudine, uulnerariæ sunt, & tumores reprimũt. recẽtia
uulnera ex aqua poscaue cõglutinant. ueteres sinus ex decocto melle iungunt. Ve
tustæ autẽ inutiles. Aridæ ligatæ lino, si penicilli modo adigãtur, occlusa ulcera,
callosq; laxãt. siccæ recẽtes & uacuæ senilia ulcera, quæ fluxione laborant, aut cu
niculatim excedunt, impositu siccant. sanguinis profluuiũ sistunt. Crematarũ ci-
nis ex aceto, aridæ lippitudini auxiliatur: & ubi quid abstergere, aut adstringere
opus est. Vtilius, in oculorũ medicamẽtis lauare cinerẽ. Omniũ cinis cũ pice cre
matarũ, profluentẽ sanguinẽ sistit. Candidæ cura fiunt, è mollissimis recentes, per
æstus tinctæ salis spuma, quæ petris cohæret: insolantur inuersæ, hoc est, parte ca
ua sursum spectãte, & qua abscissæ fuerũt, deorsum si uerò æstiua serenitate ad lu
nã sternantur, perfusæ salis spuma, aut maris aqua, maximũ candorem referent.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Spongia Germanis eyn Badschwam. Gallis une espõge appellatur. Lapilli in his reperti, triti, ex
uino poti lapides renum erumpunt, non autem uesicæ, quia tenuioris sunt essentiæ, sine insigni calore.
uesicæ tamen calculos rumpere hoc loco scribit Dioscor. si ex uino bibantur.*

Corallium. Caput LXXXVI.

COralliũ, quod aliqui lithodendron appellarũt, marinũ
esse fruticẽ constat, qui alto extractus, durat statim atq;
emergit, tanquã offuso aëre protinus cõcrescat. Plurimũ inue
nit ad Syracusas, in promõtorio cui Pachyno nomẽ est. Lau-
datissimũ, rubens, colore antherici aut sandycis saturatę, nec
scus terẽti facile cedens, æquabili usquequaq; cõcremento, rur
sus algæ aut fuci marini odore, quã ramosissimũ, forma fruti-
cis, cinnamomi æmulum. Quod autem in lapidis duritiã coit,
scrupulosum, inane, & lacunosum, uitiosum existimatur. Ad-
stringit, & refrigerat mediocriter. excrescentia coërcet. oculo
rum cicatrices abstergit. ulcerum caua, & cicatrices explet. cõ
tra sanguinis reiectiões magnopere efficax est. urinæ difficultati auxiliatur, quin
& potum ex aqua lienem absumit. Quod antipates uocant, corallium esse arbi
trantur, specie tantũ distãs, est autem colore nigro, arboris figura, ramosum ma-
gis. Vires supradicti habet.

NOMINA ET EXPLICATIO.

*Corallus lapis Actuario dicitur, λιθόδενδρον aliqui nocarũt, fruticis forma, cinamomi æmulus cre
scit ad promõtoria in mari, astringit & refrigerat, cõtrà sanguinis reiectiones magnopere efficax. Ru
brũ & nigrũ tantũ facit Dios. hoc loco. albissimus tamẽ hodie etiã uisitur naturalis, et citra ustionem.*

Phrygius lapis. Caput LXXXVII.

PHrygius lapis, quo infectiores in Phrygia utuntur, à qua no
men accepit, nascitur in Cappadacia. Optimus habetur palli
dus, modicè grauis, nõ solida corporis cõpage, intercedẽtibus al
bis segmentis, ut in cadmia. Vritur autem uino optimo perfusus,
uiuisq; carbonib. obrutus: perflat assiduè follibus, donec murato
colore

colore rufescat. rursus extractus eodem uino restinguitur. hoc iterum & trinis uicibus faciendum. attendendum tamen, ne minutim confringatur, & in fuliginem euanescat. Vis crudo ustoq; adstrictoria, expurgans. ulceribus crustas quadam tenus inducit. ambustis cum cerato medetur. Lauatur ut cadmia.

EXPLICATIO.

Phrigius lapis gleba pumicosa est, in medicina ut Plinius tradit nullius usus.

Asius lapis. Cap. LXXXVIII.

ASius lapis assumi debet pumicis colore, leuis, fungosus, item friabilis, scissiles uenas lutei coloris ad imum actas habens. Eius flos, salsugo subflaua est, summo lapide insidens, compage tenui, colore in aliquibus albo, in aliis pumici simili, ad luteum uergente. admotus linguæ aliquantum mordet. Vim habet uterq; adstrictoriam, & modicè erodentem. admistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit Longè ualidior flos existimatur. De cætero siccatus flos, uetera ulcera & cicatrici repugnantia sanat. excresce͂tia cohibet. tetra ulcera & fungis similia, cum melle expurgat. ulceru͂ caua explet, & expurgat cu͂ melle: depascentiaq; cu͂ cerato sistit. fit cataplasma ex eo podagris, misto fabæ lomento: & lienosis, ex aceto & uiua calce. prodest flos ex melle phthisicis linctu. Podagrici iuua͂tur, pedibus in solio ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; pulueres, qui corpora erodunt, & luxuriante͂ carnem, & corporu͂ crassitiem absumu͂t, cum uice nitri in balneo sparguntur. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

Ex hoc lapide olim fiebant sarcophagi.

Pyrites. Caput LXXXIX.

PYrites lapidis genus est, à quo æs co͂flatur. Eligi debet æris similitudine, facile scintillas ædens. Vritur sic: Melle irrigatus molli pruna continuò flatur follibus, donec rufescat. Alii in multos carbones igni candentes, lapidem copioso melle perfusum deiiciunt, & ubi ad fuluum colorem uergere cœperit, extrahunt: efflatoq; cinere, rursus madefactum cremant, donec æquabiliter assiccatus, friabilis reddatur. siquidem sæpe facies summa solu͂ uritur. ita crematus, siccatusq;, reco͂dit. Si eloto opus sit, lauari debet ut cadmia. Tam crudi quàm usti uis est, excalfacere, abstergere, offusam oculis caligine͂ expurgare, duritias co͂coquere, & co͂ coctas discutere. resina exceptus excresce͂tia in carne cohibet, sed calore͂ quenda͂ & adstrictione͂ parit. Ita ustu͂ no͂nulli diphryges appellant.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Pyrites lapis, de quo æs perficitur, æris aspectu scintillas leui percussu edens: crudus & coctus calefacit, terget, digerit. Validæ autem est facultatis, Galenus libro 9. simplic. Marcasita æris quibusdam dicta uidetur, Ertz stüff.

Hæmatites. Cap. XC.

HAematites optimus habetur friabilis, saturato colore niger, durus & suopte ingenio æqualis, nulla sorde admista, nulloq; zonarum discursu. Vim habet adstringentem, & excalfactoriam aliquantum, extenuantemq;. oculorum cicatrices & scabritiam cu͂ melle purgat. cum lacte aute͂ muliebri, lippitudini, fractis, & oculis cruore suffusis conuenit. bibitur contra difficultatem urinæ, & fluxiones mulierum in uino. & ab iis qui sanguinem reiecerunt, cum succo punici mali. fiunt ex eo coticulæ & collyria oculorum uitiis apta. Vritur ut Phrygius, sine uino duntaxat. modus ustionis est, ut modicè leuis fiat, & bullis quibusdam intumescat. Sunt qui hæmatiten ita adulterant. Densam glebam rotu͂damq; schisti lapidis, cuiusmodi sunt quæ eius radices uocantur, in urceum figlini operis, qui feruentem cinerem contineat, condunt, paucaq; interiecta mora eximunt, experiunturq; si trita ad cotem hæmatitæ colorem reddat. quod si ita res se habet, reponunt: sin minus, iterum obruunt, & subinde conspicientes, periculum faciunt. siquidem in cinere diu dimissus, colore mutato diffunditur. coarguitur male confictus, primu͂ scissilibus uenis: quippe in rectos uenaru͂ discursus refringitur. at hæmatites longè

longè secus se in colore habet: namq; hic floridum reddit. hæmatites uerò satura tiorem, atq; cinnabarin imitātem. Inuenitur in Sinopica rubrica. Fit & è magne te lapide, uehementer ambusto. in Aegypto sponte naturę cū metallis enascitur.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Hæmatites à sanguinis colore, Germanis Blůttstein/dictus. frigidus astringens, excrescentia re primit, oculorū uulnera persanat, sanguinis expuitioni ualet, siccat humores, sed minus quàm Cadmia. Nā ex humida substantia nō terrestri constat, & super cotem medicā cū liquore tritus, in succū solui tur: per se uerò in corpus similare minuitur, ut Schistus lapis, non in fragmenta terrestria, ut cadmia.

Schistus lapis. Caput XCI.

SChistos lapis in Iberia Hispaniæ gignitur. Probatur maximè qui croci colorem æmulatur, friabilis, suapte natura fissilis, concremento & alterno cohærentium uenarum discursu, pectinum modo, ammoniaco sali similis. Vim exhibet hæmatitæ, sed ad omnia infirmiorem. quin & caua replet muliebri lacte perfusus. ad procidentia, rupta, item genarum crassitiem, & uuas oculorum, magnopere efficax est.

Schistus lapis hæmatitæ uim habet persimilem, sed infirmiorem.

Gagates. Caput XCII.

IN gagatarum lapidum genere, præferendus qui celeriter accenditur, & odorem bituminis reddit. niger est plerunq;, & squalidus, crustosus, perquam leuis. Vis ei molliendi, & discutiendi. deprehendit sonticum morbum suffitus, recreatq; uuluæ strangulationes. fugat serpentes nidore. podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia nasci solet, qua influens amnis in mare effunditur, proximè oppidum quod Plagiopolis dicitur. uocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur.

Gagates lapis colore atro, Germanis Schwartzer augstein, uoce parum deprauata, dicitur. odore dum uritur bituminis, siccat, glutinat, digerit admotus, in corollis precarijs & salinis frequens.

Alij plures lapides. Cap. XCIII.

LApis thracias dictus, nascitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vis ei gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo restingui: quod in bitumine accidit. Magnes lapis optimus est, qui ferrum facilè trahit, colore ad cœruleum uergente, densus, nec admodum grauis. Datur cum aqua mulsa, trium obolorū pondere, ut crassos humores eliciat. Sunt qui magnetem crematū pro hæmatite uendant. Arabicus lapis maculoso ebori similis. Is tritus illitu hæmorrhoidas exiccat. eius cinis dentifricio optimus. Galactites appellatur quod lacteum succum resudet. ciner ei tamen est coloris, ac gustu dulcis. Ad oculorū fluxiōes & ulcera cōuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pyxide plumbea recondere, propter uim glutini, quod ei obhæret. Melitites omnia galactitę similis. hoc tantū interest, quòd dulciorē succū remittit. Eiusdem ut galactites effectus. Morochthus lapis quem aliqui galaxiam, aut leucographida uocauerunt, in Aegypto nascitur: quo, utpote molli, & facile liquescente, linteones dealbandis uestibus utuntur. Spiracula corporis obstruere uidetur, cōueniens ijs qui sanguinem expuunt, cœliacis, & uesicæ doloribus, cu aqua potus. itidem fluxionibus uuluæ, & impositus uelleri mollibus oculorum collyrijs miscetur. explet enim caua, atq; delachrymationes sistit. idem cerato exceptus, ulcera quę fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit. Alabastrites uoca-

uocatus onyx, crematus, resina aut pice assumpta duritias discutit. stomachi dolores cũ cerato leuat, gingiuas comprimit. Lapis nomine thyites, in Aethiopia gignitur, subuiridi colore iaspidem imitatus. cũ diuiditur tamen lacteũ succũ reddit. Vehementer mordet. tenebras, quæ pupillis obuersatur, expurgat. Iudaicus lapis in Iudęa nascitur, glandis effigie, candidus, scita admodum configuratione, lineis æqualiter inter se distantibus quasi industria detornatis. solutus nullam qualitatem manifestã gustui repræsentat. Potest ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in uesica comminuere. Amiantus lapis in Cypro nascitur, scisso alumini similis: quo, utpote flexili, telas & uela tantũ spectaculi gratia* texunt, quæ ignibus iniecta ardent quidem, sed flammis inuicta splendidiora exeunt. Sapphirus lapis, percussis à scorpione, potu prodesse existimatur. contra intestinas exulcerationes bibitur. excrescentia in oculis, uuasq; & pustulas inhibet, & ruptas mẽbranas cogit. Memphites in Aegypto iuxta Mẽphin inuenitur, calculorum magnitudine pinguis, uersicolor. Tradunt trito & illito, quæ urenda aut secanda sunt, sine periculo obstupescere, ita ut non sentiant cruciatum. Selenites lapis, quem aliqui aphroselenon appellarunt, quoniam noctu inuenitur lunæ imaginem reddere, quæ cum ea quidem augetur & decrescit, nascitur in Arabia, candidus, translucens, leuis. Huius ramenta comitialibus in potu dari iubent. eo ceu gestamine ad amuleta mulieres utuntur. arbores adalligato eodem frugiferæ redduntur. Iaspidum quædam smaragdum imitatur, alia crystallum, colore similis pituitæ: alia non dissimilis aëri, ob id uocatur aërizusa: alia ueluti fumo infecta, quæ capnias ex argumento uocatur. quędã lineis albis & resplendentibus præcingitur, Assyrios appellata. alia terebinthinę similis, quæ terebinthizusa dicitur. alia calore callaida gemmã æmulatur. Omnes amuleta esse traduntur, & accelerare partum fœmoribus appẽsæ. Aëtites lapis est ueluti prægnans, cũ quatitur, alio in utero sonante: Grauidis continet partus, cũ lubricæ sunt uuluæ & parum tenaces, sinistro brachio alligatus. sed parturientibus è brachio amoueatur, & fœminibus alligetur, ut sine doloribus pariant. furem deprehendit, si quis in pane conditum offerat, fur enim mansum deuorare nõ poterit. quin etiam concoctus, furem coarguit: quippe decocta cũ eo, deuorare non poterit. tritus, & cerato exceptus, cyprino, aut gleucino, aut excalfaciente, comitiales magnificè iuuat. Ophitæ genera multa. quidam ponderosus & niger, alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus. tertius lineis quibusdam candidis intercinctus est. Omnes alligati contra capitis dolores, & serpentiũ ictus prosunt. feruntur qui lineas habent, lethargo, & capitis doloribus auxiliari. Lapides in spongijs inueniuntur, qui uesicæ calculos rumpunt, in uino poti. Lithocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. conflatur autem ex marmore, lapide Pario, & taurino glutine. Potest candente specillo admotum, incommodos oculis pilos replicare. Ostracites testæ similitudinem habet, crustosus, & in laminas fissilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. Menses drachmæ pondere potus ex uino, sistit. si quatuor diebus à purgatione bibitur sicilici pondere, fœminis præstat ne concipiant. cum melle autem impositus, mãmarũ inflammatiões lenit, & nomas cohibet. Smyris lapis est quo annularij scalptores lapides expurgant, ad erodendum & urendum utilis. gingiuis, quas humor uexat, prodest. dentifricio commendatur. Arena è littoribus sole feruefacta, hydropicorum tumores exugit, si capite tenus in ea obruantur. torreri solet ad aridos fotus, pro milio aut sale. E cote Naxia, quod exacuendo ferro deteritur, illitum alopecias ad pilum reducit. uirginum mãmas cohibet, nec increscere patitur. potum ex aceto, lienem absumit. & comitialibus prodest. Geodes lapis adstringit, siccat, caligines oculorum discutit. illitus autem ex aqua, testium mãmarumq; inflammationes sedat.

*theatum Hermol.

Ex Plinio restituta.

NOMINA ET EXPLICATIO.

Magnes siccat hæmatitæ modo, & astringit, ad enterocelẽ utiliter sumitur, & admouetur. Magnes est ni

est miraculi in eo tanquam mundo aliquo polorũ cœli rationem inesse. Germanis Magnet & Segelstein appellatur. Plura de lapidibus & Gemmis, uide in annotationibus nostris in Theophrast. lib. 1. de gemmis siue lapidibus.

Terra. Cap. XCIIII.

OMnis terra ad medendi usum recepta, summam & primam uim habet refrigerandi, meatusq; obducendi, occludendiq;: sed specie distat, cum alia adiunctis quibusdam ad alia sit utilis. Eretriades duę sunt, una uehementer alba est, altera cineritia. Optima habetur ad cinereum colorem uergens, perquã mollis, quæ si per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceam refert. Lauatur ut cerusa, aut hunc in modum: Teritur seorsum*, & cum aqua, & ubi pessum ierit, humor leuiter excolatur. siccata solibus, iterum teritur interdiu, adiecta aqua, ut uespere considat. antelucanis colo excernitur, & demum in sole trita, si fieri potest, digeritur in pastillos. Quod si tosta desideretur, pastilli magnitudine ciceris in fictile perforatum conijciuntur, oreq; uasis diligenter obturato, supra carbones candentes continenter follibus perflantur. ubi uerò cinis in fauillas se conuertit, aut aëreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adstringentem, & refrigeratoriam leuiter, mollientem. caua explet, & sanguinolenta conglutinat. Samia præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis, cuiusmodi est quam aliqui collyrion uocãt. Duæ enim species eius. unam antè diximus. altera aster appellatur, crustacea, & cotis modo prædensa. Vritur ac lauatur ut eretria, uimq; consimilem habet. sanguinis reiectiones sistit. fœminis fluxione uuluæ laborantibus, cum flore syluestris punicæ datur. testium & mammarum* inflammationes, illita ex rosaceo & aqua, refrigerat. sudores arcet. contra serpentiũ morsus & uenena, pota ex aqua auxiliatur. Samius lapis, in Samia terra inuenitur, quo aurifices utũtur poliendo auro, ut resplendeat. Probatur candore, & duritia. Vis ei adstrictoria, & refrigerans. prodest stomachicis potus. sensus hebetat. uerum ad fluxiones oculorum & ulcera, cũ lacte efficax est. partus, ut tradunt, adligatus accelerat, & conceptus fœminarum custodit. Chia eligi debet candida, uergens ad cinereum, Samiæ similis. est autẽ crustosa, albaq;, sed fictitijs formis differens. Vis eadem quę & Samiæ. extendit faciem, & erugat, atq; splendidam reddit. colorem in facie & corpore toto commendat. in balneis pro nitro deterget. Eadem præstat Selinusia. maximè laudatur, quæ uehementer resplendet, candida, friabilis, & humore dilui celerrima. Cimoliæ duo genera, candida, & ad purpureum inclinans. Optima existimatur quæ innatam habet pinguitudinẽ, tactuq; frigida sentitur. Vtraque aceto diluta, parotidas, & alia tubercula discutit. ambusta igni, si statim cimolia oblinãtur, pustulas non sentient. testium duritias, & totius corporis collectiones cohibet. igni sacro imponitur. in summa, utraq; multum in medicina cõmendatur, si incorruptæ originis, nec spuria assumatur. Quæ pinguis dicitur, colore ferè eretrię similis est, grandioribus tantum glebis: manum si quis admoueat, refrigerabit. tactu linguæ usqueadeo glutinosa, ut pensilis hæreat. cui effectus idem qui cimolię. paulò tamen infirmior. Hanc aliqui pro eretriade uendũt.

Fornaceæ testæ uehementer tostę, crustas ulceribus obducunt: quare prurigini & papularum eruptionibus medentur. podagricis prosunt. strumas discutiunt, cerato exceptæ. Fornacum terra quę retorrida fulueścit, eiusdem cũ testa effectus. Melia colore cineream eretriam imitatur, aspera tactu. ea digitis friata, id derasi pumicis modo crepitat. Vim habet aluminosam, sed remissiusculam, id quod gustu deprehenditur. modicè linguam siccat, purum corpus reddit, & colorem commendat. pilos extenuat. uitiligines & lepras abstergit. pictoribus usum prębet ut colores diutius perennent. emplastris uiridibus, quæ chlorę dicuntur, efficaciter inseritur. Ex omni Melia terra & omni alia in uniuersum, eligi debet recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ cum humorem attigerit, facilè resoluatur. Ex ampelitide terra, quę pharmacitis nomine, in Seleucia Syrię nascitur, laudatur in primis nigra, picee lõgos* carbones referens, modicè assulosa, ęquabili

*interdiu.

*oculorum.

*paruos.

bili splendore, quæ detrita, accepto oleo, statim eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quæ in liquorē nō resoluitur. Vim dissipandi & refrigerandi habet. ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. usus eius ad illinēdas uites sub germinationis tempus, utpote cùm innascentes uermiculos enecet.

Fuligo pictoria. Caput XCV.

FVligo qua pictores utūtur, ex uitrarijs officinis colligi solet: siquidem ei palma tribuitur. Vis eis ad adstringendū & erodendum efficax. fracta cum rosaceo cerato ad cicatricem perducit.

Atramentum librarium. Cap. XCVI.

ATramentum quo scribimus, fuligine è tedis coacta colligitur. in singulas libras gummis, ternæ fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam è resinarum & pictoria fuligine, de qua paulò antè diximus. Assumitur autē fuliginis mina, gūmis sesquilibra, glutinis taurini, atramenti sutorij, singulorum sequuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamentis ambustis, ex aqua commodè crassius illinitur: sed non antè soluatur, quàm cicatricem induxerit. sanatis siquidem ulceribus, sua sponte decidit. Cæterum habes, amicissime Aree, ferè qua tradenda duximus pro operis modo, quem destinaueramus, & materiæ auxiliorūq; medicinalium copia.

LIBRI QVINTI FINIS.

PEDANII DIOSCORIDIS ANAZARBEI DE VENENIS, QVOQVE MODO ARCEANTVR, VITENTURQ;, Liber sextus.

SVPERIORIBVS amicissime Aree libris, tradidimus de aromatibus, oleis, unguētis, arboribus, & earundē fructibus, lachrymisq;, item animalibus, melle, lacte, seuo, frumentis, oleribus, herbis, radicibus, liquamentis, uinis, metallisq;. In hoc uerò totius operis ultimo, facultates medicamentorum recensebimus, quæ prodesse nobis, aut officere possunt. Vitata igitur orationis prolixitate, opus institutum prosequamur. Huiuscemodi autem tractatus, cum bifariā distributus sit, in partem uenena præcauentem, ita ut ne fallant sumentes: aut si quando per imprudentiā dentur, ut tum quoq; innoxia fiant, irritaq;: & in rationem ijs succurrēdi qui iam noxiam sentiunt: primum disseram de præcauendi modo, quem esse difficillimū pleriq; maiorum arbitrantur, quòd dantes clàm uenena, ita insidias temperāt, ut peritissimū quenq; decipiant. Siquidem uenena sua amaritudine, permistis dulcibus, spoliant, & graue odoris uirus mistura odoramentorū eximunt. aut medicamenta immiscent, quæ tuendæ sanitatis gratia dari putant: & præsertim in ualetudine, ut absinthium, tragoriganum, satureiam, aut hyssopum, quinetiam thymum, irim, origanum, abrotonum, castorium, aut si quid medicamentis purgatorijs cognatam habere qualitatem uideatur. aut potionibus inserunt: ut uinis asperis, iuribus, passo, mulsæ aquæ, musto, succis, ut in cremore lentis, polentis. aut medicaminibus, aut alijs quæ assumuntur, edulij speciem referentibus. Quare qui in ea suspicione sunt, conditos cibos uitare debent, omniq; intenso sapore, dulciū, aut salsorum, aut acidorum, abstinere: nec sitibundi affatim bibere, aut esuriētes uoraciter comesse, semperq; ad saporē horum diligenter attendere, præsertimq; potu frigidā aquā præsumere. Satiatio enim appetitu, qualitates ægerrimè postea concoquantur. In ægris quidem facile cauemus potiones auxilij prætextu dari solitas, quas offerunt improbi ueneficiorū artifices: itaq; ob id laborantes morbo non perinde audentium iniurijs patent. Et hæc quidem ne facile incauti seductiq; homines capiantur dolis ueneficorum, ratio est & facultas. Sed alia superest expeditior, ut suspiciosi aliqua præsumāt, quæ uenenorum uires hebetent, & inefficaces irritasq; reddant: cuiusmodi caricæ sunt cum iuglandium nucibus man

ducatæ, & quæ cedromela uocant, id est, citria, seminisq́; napi drachma cũ uino, item folia calaminthæ, aut creta, quæ Lemnia sphragis appellatur, pondere pari cum uino, aut rutæ folia & nucis iuglandis nucleum, aut caricas duas, & salis callum ieiuni sumãt, & nullo ueneni genere lædentur Antidota ex uino sumpta eundem effectum præbent: inter quæ intelligitur magnũ Mithridatium, & quod scinco, & quod sanguine temperatur. Quin & sæpe uenenis obsistunt peculiares quidã corporum affectus certo quodã modo constitutorum cum quadã cibi potusq́; qualitate, tum uini copia ita temperatorum, ut cum uenenis dissentiãt. siquidem ingesti ueneni uires frangunt, atq; iam priore alimento farctis præclusisq́; meatibus, obstant ne membratim per digestionem insinuetur. Verumenimuero, quoniam fortunæ necessitas interdum similia discrimina peregrè agentibus affert, absque ullis insidijs hominum, nonnihil disserendum mihi de hac re necessarium duco. Iam primum igitur culinam apparare loco subdiali conuenit, cibosq́; & potus in huiuscemodi loco struere. si id fieri commodè nequit, secunda erit conditio hæc, apparandi apponendiq́; sub tecto. Sed tum diligenter laquearia animaduertenda, frequenter enim à superioribus contabulamentis animalia decidunt, exigua quidem, sed quæ non modicam perniciem moliãtur, ut phalangia, stelliones, & alia quædã reptilia. Porrò uinaria uasa diligenter intueri oportet: nanq; reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdum sorbendo, noxium uirus eructarũt, interdum uerò delapsa immersaq́; expirarunt, & exitij causas haurientibus attulerunt. Sed hęc hactenus dicta sint, ne cauti & prouidi insidijs pateant. Quod si qui sua sponte, aut ex quorundam insidijs sumpserunt, auxiliari primo quoque tempore oportebit. siquidem dum comites singulorum uenenorum notæ expectantur, immedicabile fit uenenum, & paulisper neglectum, medicamentis ægrè cedit. Quare si qui pro comperto se uirus sumpsisse intelligant, & fateantur, aut eorum qui aderãt testimonio constet, protinus ad idonea remedia transeuntes, facilè peculiari natiuæq́; constitutioni restituemus. Neq; enim his assentimur, qui prorsus auxilia in huiuscemodi frustra adhiberi contendunt. Quo enim modo morbi, quorum causæ cæcæ latentesq́; corporibus insident, medicinam admittunt, & quæ forinsecus incurrunt uenena, medendi rationẽ aspernantur? Aeq; uerò omnes morbi pro causarum ingruentium magnitudine, proq́; antecedẽtibus adfectionib. qualitatibusq́;, quib. fit opportunũ corpus, uel medicabiles sunt, uel nullis cedunt medicamentis. Quod si qui forsan obmutescẽtes, aut temulenti, aut nolentes alioqui uenenũ à se egeri, nullã nobis eius cognitionem præbeant, tũ protinus accedendũ ad ea quæ cõmuniter epotis quibuscũq; uenenis opitulari consueuerunt. Atqui nullũ magis in omnia ualens auxiliũ dari potest, quàm ut proximo loco uirus foras exhauriatur, priusquam inualescat. Quare sine mora, calidum oleum ex aqua, aut seorsum, ut uomitare cogãtur, dari conuenit. Aut si oleum natura loci negat, butyrũ cum aqua calida, aut malua, aut lini semine, aut trago, urtica, fœnogræco, aut halicæ decocto, uicẽ eius exhibebit. Hæc enim nõ modo uomitionib. exigent ui illa sua laxatrice, aut nauseam ciẽte, sed aluum quoq; subducent, & corporũ inanitione ita aduersabuntur, ut acrimonias uenenorũ hebetent. Id quod euidenter huiuscemodi argumento deprehendere licet: Esto ut quisquã uiua calce uel fæce, aut cantharidibus, aut alio quouis acri, corpus exulcerare statuerit, is si ipsum oleo leniter illinat, exulcerationẽ nõ accipiet. Atqui neq; uehementer adstringi corpus, neq; refrigerari poterit, si antea perungatur Quinetiã uomitus non ob id modò quòd uacuet, et noxiũ humorem excernat, iuuamentũ adfert, sed quòd assumptum uirus nonnunquã odore, coagulatis grumis aut colore, prodat: quippe cum odore et amaritudine, meconium: colore, cerusam, gypsũmue: grumis lac aut sanguinem animalis recens iugulati ostendat Nam grauis odor regestorum, leporis marini, aut rubetæ ueneficia deprehẽdit, ita ut nonnulla ab ijs remedia peti possint, ad idonea singulorum auxilia transeuntibus. Oleo etiã maluæ decoctũ admiscet, aut glauciũ, aut adeps anserinus, aut pinguium carnium iura, lixiuiũ lignorũ cinere factum. Vbi uerò uomitus diligenter citatus fuerit, ne quid in uentre coierit, quæ hæserunt intestinis

stinis reliquiæ, clystere acri deuocentur. Facit & nitrum tritum, & cum hydromelite sumptum, uina uetera liberalius epota, gallinacea iura, præpingues pisces, ue tustæ carnes pinguesq́;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur: aluum nanq; subducunt, uti diximus: & stomachum resoluentia, proniorem ipsum ad uomitio nē reddunt, & uenenorū acrimonias hebetant: atq; meatus obstruentia, celerē ui rium penetrationem inhibent. Quinetiā medicamenta dantur, quæ cōmuni do te prosunt: ut Lemnia terra, agaricum, abrotonum, irio, radyx eryngij, semen pa stinacæ, & calaminthæ, nardum gallicum, castorium, ferulæ uirētis medulla, flos rhododēdri, succus marrubij, laser aut laserpitium, sagapenū, peucedani succus, aut panacis, & radix quam magudarim appellarunt, aristolochia lōga, syluestris rutæ semen, & betonicæ, quā cestron nominant. folia singula cū uino, drachmæ pondo sumi debent. effectum præbet polij decoctū, & seseli, & liquida pix lincta. magnificè ferūt opem antidota, quæ in calce scripta operis reliquimus. Cōmunis ratio præstandi auxilij ita se habet. Cæterū ab ijs quæ consueuerunt euenire, com munia remedia sumptitari possunt. Ferè enim uires uenenorum quàmplurimorum, in affectus consimiles corpus tandem redigunt. Quam ob causam plerisq; communia conducūt auxilia. uaria etenim sunt uenenorum genera, communes tamen nec multi ijdem affectus oriuntur. Neq; fieri potest, ut omnes concurrentesq́; casus quæ symptomata uocant, unum uenenum sequantur: alioquin superuacanea fuisset uenenorum singulorum traditio cum suis remedijs ab autoribus descripta. Neq; uerò in uno eodemq́; promptum est inuenire, ut quis stomachi, al ui, intestinorum, iecoris, renum, & uesicæ dolore uehementer crucietur, ut singultiat, erodatur, contremiscat, refrigeretur, obmutescat, conuellatur, pulsus elanguescat, spiritus difficilis fiat, ueterno prematur, uertigo obuersetur, caligent sensus, strangulетur, sitiat, sanguis erumpat, febre conflictetur, ægrè lotiū reddat, torminibus uexetur, crebrò uomitet, nausea prematur, rubescat, liuo re sugilletur, pallescat, desipiat, stertat, uiribus deficiat, et pleraq; alia faciat, patiaturq́;. singula enim in generales affectus deducta, pauca numero & cōmunia ea demonstrant, quæ euenire consueuerūt. Quare in singulis quæ suprà diximus non facile fuerit deuoratum uirus cognoscere. Nam oris & linguæ erosio, stomachi, uentris, uesicæ ac renum inflāmatio, uehemens urinæ difficultas, & interdum cruoris cum eo exitus lancinatio, & in plurimis partibus quidam adustionis sen sus, non in cantharidibus modò potis reperiuntur, sed in erucis quoq; pinorum, & bupreste, & salamandra. Porrò non modò eos qui meconium hauserūt, ueterno aut sopore premi, stertere, liuore sugillari, torpere, refrigerari, stupescere to to corpore pruritum sentire, sensu priuari cōstat, sed eos etiā qui mundragoram aut cicutā deuorarunt. Delirium non hyoscyamus tantū infert, uerum etiā quę to xica appellātur. itidem aconitū, & mel quod in Heraclea Pontica gignitur. Strangulatio nō minus in fungis, quàm in sanguine taurino, lacte, aconito, cerusa, gypso conspicitur. In summa, difficile unū uni ueneno propriū inuenire signū, quod haustum gustatumq́; uirus prodere possit: maximè, quod hæc cæterorū etiam uiciorū, quæ in corpore exoriuntur, cōmunia sequi solēt. Cæterū in his quæ celeriter enecant, noxam signis forsitan indicare possis, si ad ea respexeris quæ sumus dicturi. Sed in ijs qui ad longas ægritudines spectāt, nihil ad medendi rationem difficile, dūtaxat quod pertineat ad indicia noxæ. utpote cum uenena statim atq; præsentaneam uim illā perdiderūt, transmutata in longos adfectus, cōmunia reliquorum uitiorū remedia, cōpositionesq́; flagitent, cū uenefica proprietas non amplius insit. Si uerò lōga sit affectio, in aliquod diuturnorū morborum genus recidet, à quibus facilè fuerit medendi rationem assumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliantur, hactenus. Consequenter quæ priuatim singulis prosunt, scriptis mādabimus, si prius sigillatim exposuerimus, quæ ex singulis ordinibus exitialem aut maleficā uim sortiuntur, ut medicinæ studiosi ea cautè obseruent, quæ ad rationem salutis scripta inueniuntur, quòd nōnulla eorum quibus utuntur ue nenis sint cōmista. Incuria enim magnas adfert noxas, & sæpe cōtinuo usu eorū, homo in perniciem agitur. Proinde animalia quæ exitiosam uim habent, hæc

ſunt:cantharides,bupreſtis,ſalamandra,pinorum erucæ, lepusmarinus,rubeta, & rana paluſtris muta, deuoratæ hirudines.Semina ſunt:hyoſcyamus, coriandrum,cicuta,gith,pſyllion.Liquamenta:meconiũ,opocarpaſon,thapſię ſuccus, elaterium,mandragoras.Radices,quas mittit chamæleo,aconitum,thapſia,uera trum,ixia,agaricũ nigrum,ephemerum,quod aliqui Colchicum uocant,quod in Colchide naſcitur.Herbæ oleraq́; ſmilax,quam aliqui tithymalum appellãt.Romani taxum:ſolanũ manicũ,quod & dorycnium dicitur:ſardinia herba, quæ ranunculi genus eſt:corniculatum papauer,pharicum,toxicũ,ruta ſylueſtris,fungi ab animalibus.taurinus ſanguis recens,coagulatum lac,mel Heracleæ in Ponto genitũ,metalla,gypſum,ceruſa,calx,auripigmentũ, duo ſandarachæ genera, ſpuma argenti,adarce, plumbum, & quod argentũ uiuum dicitur. E liquoribus domeſticis:uinũ abundè poſt balneas potũ,aut paſſum,& frigida aqua ſimiliter.

In hunc ſextum & ultimum libuit, Dioſcoridis nihil annotare librum candide Lector, cùm ea omnia quæ hic liber comprehendit fuſius copioſiuſq; teſtata ſint à nobis in commentarijs noſtris de ui et natura animalium Latinè et Germanicè conſcriptis, de uenenis porrò atq; eorum Antidotis leges noſtras annotationes in libellos de uenenis Arnoldi nouicomenſis et Petri apponenſis. quos in hac re amplius conſulere potes.

Cantharides. Caput I.

QVibus datæ ſunt cantharides, ſigna eueniunt grauiſſima. Ab ore enim ad ueſicam uſq; cuncta erodi ſentiuntur. picem aut ſimile quiddam cedrię reſipiunt. dextra præcordia inflammantur. urinam ęgrè reddunt,& ſubinde cum lotio ſanguinem emittunt. ſtrigmenta non ſecus atq; dyſentericis,aluo deferũtur. faſtidia urgent,animo linquũtur,abortaq́; uertigine concidunt. poſtremò mente abalienantur. Ergo antea quàm tale nonnihil accidat,dato oleo,aut ſupradictorum aliquo,uomere cogantur. mox ubi uomitione plurima reiecerunt,halicę aut orizæ,tragi aut ptiſanæ cremor,ad decoctũ maluę,aut ſeminis lini,aut fœnigręci,aut radicum althęę,quam latinus ſermo ibiſcum appellat,clyſtere infundatur. prętерea nitrum eiſdem dandum,ex hydromelite,ut quæ ſtomacho adhuc aut inteſtinis adhærent,eluendo excernantur,ac deſcendant. Quæ niſi ſic diſcutiantur, ingeſta in aluũ ex nitro aqua mulſa,uacuari debẽt. detur deinde uinũ aut paſſum, in quo pineoli nuclei,aut cucumeris ſemina contrita ſint,aut ex lacte,aut mulſa, aut anſerinus adeps in paſſo liquefactus. inflammatæ autẽ partes, hordei farina cum mulſa decocta perungantur. Ab initio admota cataplaſmata nocent, quòd citatus ab eis calor,illapſum uirus ita remoratur,ut in principes ſe parteis inſinuet. ipſa tamen interiecto tempore, moleſtiſſimis inflammationibus opitulantur,utpote quę dolores & permulceant & leniant. tum ubi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in ſolium deſcendere oportet,ac lauare,ut per cutem ſummam quæ corpori noxia inhæſerunt,etiam excernantur. & deiectiones multifariam moliri oportet, ne affectus infigatur,& ſtabilitatem capeſſat. Gallinaceis carnibus & hœdinis,aut ſuillis catulis maximè pinguibus & tenerrimis,ac cum lini ſemine coctis ueſci debent:ſiquidem aluum cient,atq; uenenorum acrimonias hebetãt. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodeſt thuris cortex,& Samia terra, quæ aſter appellatur,ſi quaternæ ſingulorum drachmæ cũ paſſo* ſumantur. item pulegium ex aqua tritum:irinum aut roſaceum,cum rutæ decocto: recentes uitis ramuli, cum paſſo detriti. Longè omnium potentiſſimè antidota auxiliantur, cum aqua mulſa,drachmis quatuor pota.

*Paßi drachma.

Pinorum erucæ. Caput II.

IS qui erucas pinorũ hauſerunt, illico dolor in ore & palato exoritur. uehemẽs alui,linguæ ac ſtomachi inflammatio torquet. inteſtina dolor excruciat,ita ut pruriginem ſentire uideãtur. corpus totum exæſtuat. faſtidium urget. Quibus eſt ſuccurrendum remedijs quæ deuoratis cantharidibus dãtur. Peculiariter tamen pro ſimplici oleo & irino, melinum,quod è cotoneis pomis & oleo temperatur, accipiemus.

Bupre-

Buprestis. Cap. III.

QVi buprestin biberunt, non dissimile nitro uirus sapiunt. stomachi uentris'q; uehemens dolor insequitur. tam uenter quàm stomachus mirum in modum, ut in aqua inter cutem, difflatus inturgescit. Vniuersa corporis facies contenditur, urina supprimitur. Quibus eadem quæ potis cantharidibus auxiliantur. Priuatim post uomitus & uacuationes quas clysteribus molimur, aridę ficus prosunt. item earum decoctum, ex uino. ubi uerò iam ferè pericula inclinantur, Thebaicarum palmularum cibo, aut earundem tritarum in mulso aut lactis potu, iuuantur. pyrorum etiamnũ omne genus esse, & lac humanũ bibere, cõuenit.

Salamandra. Caput IIII.

SI Salamandram hauserunt, linguæ inflammatio consequitur. mens & sermo præpeditur. tremor cum torpore aut horrore quodam ac exolutiõe accedit. partes nonnullæ corporis liuoribus circunquaq; sugillantur: sæpe'q;, diutius immorante ueneno putrescentes defluunt. Quibus præstabimus cuncta quæ potis cantharidibus. Peculiaria uerò remedia, resina pinus, aut galbanum ex melle linctum, & aiugæ decoctũ, in quo nuclei pinei conterãtur: urticæ quoq; folia, cum liliis & oleo decocta. prosunt etiam oua testudinis marinæ aut terrestris, cocta: item ranarum ius, cum quibus eryngii radix incocta sit.

Ephemerum. Caput V.

SVmpto ephemero, quod aliqui Colchicon, aut syluestrem bulbum appellant, pruritus in toto corpore excitatur, nõ secus atq; iis qui urtica aut scilla lacessuntur. interna rosionem sentiunt. stomachus cum ingenti grauitate exæstuat. cæterum inualescente morbo, cruor strigmentis admistus, per aluum exigitur. Quibus, ut iis qui salamandram hauserunt, uomitione aut clysteribus auxiliari cõuenit. sed antea quàm uenenum inualescat, dandum est decoctum frondium quercus, aut glandiũ, aut malicorii. lac bibere prodest, in quo serpyllum sit decoctum. item succum sanguinalis herbæ, aut ramorum uitis, aut rubi, aut medullæ recentis ferulæ, aut myrti cũ uino: baccæ autem myrti tusæ tritæ'q;, & aqua maceratæ, ut liquor inde sumatur, opem ferunt. media castanearum tunicula, similem effectum præbet, si cruda in aliquo suprà dictorũ succo sumptitetur. origanũ quoq; cum lixiuio epotum. eximiè iuuantur asinini lactis aut bubuli calidi potu, etiam si in ore contineant: ita ut quibus copia lactis huius adsit, non aliud desideretur.

Dorycnium. Caput VI.

DOrycnion, quod aliqui manicõ solanum appellarunt, epotum, lactis saporem in gustu refert. continentes singultus ciet, humor linguam uexat, sanguis confertim reiicitur. mucosa quædam perinde quasi dysentericis, aluo egeruntur. Itaq; antequã aliquid ex iis eueniat, auxilio sunt antedicta, uomitus, clyster, & quæcunq; potum uenenũ expellere possunt. Priuatim iis opitulatur aqua mulsa, lac caprillum, aut asininum, dulce uinum, quod tepidum cum aniso bibatur, amygdalæ amaræ, gallinacea pectora decocta. quinetiam conchylia omnia, tam cruda quàm tosta esse salutare est. conueniunt & locustæ marinæ, & gammari, & pota eorundem iuscula.

Aconitum. Cap. VII.

ACónitum statim in lingua inter bibendum, cum astrictione quadam dulcescit: & subinde, potissimum cum exurgere conantur, uertigines offundit. lachrymas ciet, grauitatem pectori, & præcordiis adfert, simul'q; crebri spiritus deflantur. Quare uenenum uomitiõe abigi aut clystere per aluum egeri opus est: utimur inter propinandum, origano, ruta, marrubio, uel absinthii decocto, cum uino absinthite, uel semper uiuo, uel abrotono, uel chamelça, aut aiuga. prodest etiamnum opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex uino. coagulum hœdi, leporis, aut hinnuli, cũ aceto. feri quoq; stercus, item uinum in quo aurum, ferrum, argentũue candens restinguatur, potum, lixiuia'q; cum gallina & uino decocta, aut carnium bubularum præ-

iura, cum uino sumpta. fertur & aiuga priuatim ipsis subuenire.

Mel Heracliæ. Cap. VIII.

MEl in Heraclia Ponti, ubi aconitum gigni solet, inuenitur, quod qui edunt bibuntúe, non secus affliɛtantur, quàm qui aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto aconito conueniunt. adiuuantur in primis continuo uini mulsi potu, cui rutæ folia sint adiecta.

Coriandrum. Cap. IX.

COriandrum ob odorem latere nõ potest. epotum autem uocem exasperat, insaniam adfert à temulentijs non abhorrentem. qui sumpserunt, pudenda dictu blaterant, totiusq; corporis odore, uenenum fatentur. Quibus post uomitionem irino oleo cõcitatam, uti retulimus, merum & per sese, & ex absinthio potum, auxiliatur. item oleum. nec secus oua in eodẽ exinanita, si liquefacta * in muria sorbeantur. & epota muria, & ius salsum ex gallina & ansere, passum quoq; cum lixiuia sumptum.

*tepefacta.

Psyllium. Caput X.

PSyllion epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione & mœrore quodam affert, ita ut animum despondeant. Cui omnia quæ ex hausto coriano auxiliantur.

Cicuta. Cap. XI.

CIcuta pota uertiginem excitat, oculisq; caliginẽ offundit, ita ut ne minimum cernatur. singultus ciet. mentem turbat. extremi artus gelantur. deniq; conuulsi, suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis, cicutam uomitu excutiemus. postmodum deiectionem moliemur, ut quod ad intestina prolapsum sit, excernamus. tum demum in meracam potionem, quæ maximo est auxilio, deueniemus. repetendum per interualla, in quibus proderit lac asininum, aut bubulum potui datũ, aut absinthium cum pipere & uino, castorio, ruta, mentha cum uino, aut amomi, cardamomi, aut styracis uncia, * aut piperis cum semine urticæ & uino, aut lauri folia. item laser ex oleo & passo, & passum per sese largius potum proficit.

*drachma.

Taxus. Caput XII.

SMilax, à quibusdam tithymalum, à Latinis taxus appellatur: frigus uniuerso corpori, strãgulatus, & celerẽ interitũ infert. Cui eadẽ quæ cicutę conueniũt.

Carpasi succus. Caput XIII.

EPotus carpasi succus soporem, citamq; strangulationem adducit. Adiuuantur autem qui hauserunt, epotæ cicutæ remedijs.

Sardonia herba. Cap. XIIII.

SArdonia ranunculi herbæ generi assignatur, quæ uescentibus mentem adimit, & quadam neruorum distentione labia in rictum contrahit, ut risus speciem præbeant. à qua quidem affectione, de Sardonio risu adagiũ in uulgus infausto omine manauit. Post uomitum peculiariter conuenit aqua mulsa & lac, liberalius epota, irrigatio, perunctioq; à pinguibus medicamẽtis, totum corpus excalfacientibus. in calidam aquam oleumq; descendant. sed tum multũ perfricare & inungere expedit. & in summa, curam omnem, quæ conuulsioni neruorum adhĩbetur, exequi oportet.

Hyoscyamus. Caput XV.

HYoscyamum potum aut comesum, similem ebrijs abalienationem mouet, sed facile medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulsa copiosẽ data, lacq; præsertim asininum. si id desideratur, caprillũ, uel bubulum, uel aridarũ ficuum decoctum. faciunt ad id etiam nuclei pinei, aut cucumis semẽ ex passo sumptum, & uinum salsum cum adipe suilla recenti, passoq;: itidẽ urticæ semen, aut nitrum ex aqua, & intubus erraticus, & sinapis, & nasturtium, radix, cepa, & allium. & hæc

& hæc singula cum uino sumantur: * postea sinendi quiescere, quemadmodum qui uinum biberunt, ut excoquant.

* Alij, post quiescant, ut uinum concoquatur.

Mandragora. Cap. XVI.

MAndragora si bibatur, confestim sopor insequitur, exolutio, ac uehemens ueternus, nihil temerè distans à lethargo. Cui, antequam aliquid ex ijs accidat, uomitus & aqua mulsa proderit. postea nitrum & absinthiũ, ex uino dulci aut passo sumãtur. caput rosaceo & aceto pfundatur. proficit excitatio, & motus corporis, & olfactus eupatorij, & piperis, sinapis, castorij, & rutæ, tritorũ in aceto: & liquidæ picis, & odor è lucernarum exustione & extinctu. quod si ægrè ij reuocentur, sternutamenta mouere, alijsq; communibus auxilijs ut conueniet.

Meconium. Cap. XVII.

EPoto papaueris succo, quẽ meconion uocant, consequitur ueternus cum perfrictione & pruritu uehementi, ita ut sępe inualescente ueneno, tanta erũpat prurigo, ut hominem excitet. corpus id medicamentum olet. Post citatam oleo uomitionem, acres clysteres auxiliantur, acetumq; mulsum cum sale potum, aut mel cum rosaceo calido, merum cum absinthio aut cinnamomo copiosum, aut calidum per sese acetum, nitrum ex aqua, & origanum cum lixiuia aut passo, & rutæ syluestris semen cum pipere, uino, & panace: piperquè cum castorio & aceto mulso, uel cum satureiæ aut origani decocto cum uino. hi olfactilibus excitandi. ob enatam pruriginem in balneas descendant, & foueantur. post lauacrum prodest iurium pinguium usus, cum uino aut passo. medulla etiam ex oleo pota.

Corniculatum papauer. Cap. XVIII.

QVod corniculatum papauer appellant, & potu & cibo eadem inferrecõsueuit, quæ papaueris succus: nec alijs expugnatur auxilijs.

Pharicum. Cap. XIX.

QVod Pharicon uocãt, sapore syluestre nardum imitatur. Resolutionem neruorum potum affert, cum conuulsione & delirio. Oportet autem post uacuationes uinum absinthiten potui dare, cum cinnamomo, aut myrrha, aut nardo gallico, quod serinen aliqui uocauerunt: aut spicæ nardi duas drachmas, & myrrhæ totidem obolos, cum passo, aut irim cum croco ex uino, derasumq; caput illinire hordeacea farina cum aceto, & trita ruta.

Toxicum. Cap. XX.

TOxicum ex eo nominari uidetur, quod barbarorum sagittæ eo illinebantur. Qui biberint, labiorum & linguæ inflammatione torquentur. incoërcitus furor uarias ijs imagines obuersat: quare uix medicinæ locus est: raroq;, qui hauserunt, euadent. Vinculis ergo cohibendi, ut uinum dulce cum rosaceo bibere, & reuomere cogantur. rapi semen bibendum cum uino. Priuatim ijs conenit, quinquefolij radix, & hircinus sanguis, aut caprillus, eodem modo sumptus. roboris, fagi, aut ilicis cortex cum lacte tritus. malaq; trita esse, aut cum pulegio & aqua bibere, conueniet. amomum & balsami semen ex uino. Sed qui periculis defuncti sunt, diu lecticis decumbunt, & ubi surrexere, stupidi reliquum tempus degunt.

Ixia. Cap. XXI.

IXia, quæ ulophonon appellatur, inter potãdum aliquid ocimo simile gustu & odore redolet. uehementem linguæ inflammationem excitat, mentem mouet. omnes excrementorum exitus supprimit. strepitum cum animi deliquio ciet. ijs intestina latrãt, nec egeritur quicquã. Post uomitionẽ aluũq; resolutã, auxilium præstat aqua, in qua absinthium maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulso pota. rutæque syluestris semen, aut laseris radix. itẽ tragorigani decoctum, cũ aliqua supradictorũ, aut lacte, aut resina terebinthina*, aut nardo, aut castorio, aut laserpitio, q̃rum singuli oboli conueniunt. quin & nuces iuglandes ex uino,

* Abiegna.

cũ resina, castorio, & ruta tritę, ita ut singula drachmę põdus ęquent. itidem chamelęę aut thapsię aut absinthij succi sicilicus cũ aqua mulsa. & acetũ calidũ potũ.

Cerusa. Cap. XXII.

CErusa suo colore proditur. sumpta enim, mox palatum, gingiuæ lingua, & commissuræ dentium, candore quodam inficiuntur. singultus, tussim, ac linguæ ariditatem excitat. ijs extrema frigescunt, mens labat, membra torpescunt. Quibus dare conuenit aquam mulsam, aut ficuum aut maluæ decoctum, aut lac calidum, aut sesamam ex uino tritam, uel lixiuiam ex sarmentis factam. amaracinum oleum aut irinum. persicorum ossa cum hordei * decocto. columbina oua cum thure, aut hordei decocto, aut prunis, aut gummi quod ulmus plorauit, aut humor quem ulmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. sed tum quoq; uomant. conuenit etiam thapsiæ succus, aut scammoniæ, cum aqua mulsa potus.

*Lilij.

Fungi. Cap. XXIII.

FVngorum alij genere, alij copia lædunt. omnes tamen strangulatus suspendio similes cõcitant. Quibus confestim succurrendũ. cõmuniter ex oleo uomere cogendi. mirificè iuuat lixiuia ex sarmentis aut pyrastri surculis, epota cũ sale, posca & nitro. fructus, aut folia pyrastri cum fungis decocta, strangulantem illam uim auferunt, esitataque eisdem auxiliantur. aduersus fungos gallinacea oua cum posca proficiunt, adiecta aristolochiæ drachma. item absinthium cum uino melleq́; sumptum, & ex aqua potum. apiastrum ex nitro. panacis radix & semen in uino. fęx uini cremata cum aqua. atramentum sutorium ex aceto. radix, uel sinapis, aut nasturtium esu prosunt.

Gypsum. Cap. XXIIII.

LApidescens gypsum strangulationem creat: quare eadem proferenda sunt, quæ mansis fungis, auxilia. ad hęc maluę decoctum, quod etiam olei uicem pensat. utpote cum pingue sit, euomendoq́; lubricas uias & faciles reddit, deradi corpora non sinit quod ubi duratur in lapidem, gypsum efficit. quinetiam prodest oleum ex aqua mulsa, aut ficorum decocta. lixiuia è ficulneo cinere, aut sarmentis facta, cum uino copiosiore pota. origanum aut thymum cum lixiuia, aut aceto, aut passo. hiq́; decocto maluæ proluendi.

Sanguis taurinus. Cap. XXV.

TAuri recens iugulati sanguis, epotus, spirãdi difficultatem strangulatumq́; concitat. faucium tonsillarumq́; meatus cum neruorum distentione * præcludit. lingua rubescit. dentes inficiuntur. quædam concreti sanguinis uestigia, inter eorum cõmissuras restant. quare uomitum uitabimus. sanguinis enim globi attractu illo in sublime relati, magis gulæ inculcantur. Dari ergo opus est quæ concretum sanguinem discutiunt, aluum subducunt. grossi lacteo succo turgentes ex posca, & nitrum per sese, auxiliantur. nec secus coagulum omne cum aceto & laserpitij radice, aut lasere. itidem & brassicæ semen, è cinere ficulneo lixiuia. conyzę folia* cum pipere, & rubi succus ex aceto. aluus resoluenda. ijs q feruantur, stercorosa & fluida per sedem egeri consueuerunt. stomachum aluumq́; hordeacea farina ex aqua mulsa perungere oportet.

*Conuulsiõe

*Semina.

Lac coagulatum. Cap. XXVI.

EOs qui coagulatum lac hauserunt, frequens illico strangulatio inuadit, quòd in globulos quosdam lac coalescat. Quibus iuuandis pro antidoto, coagulum ex aceto damus, & bibere sæpius cogimus. damus & calaminthæ folia arida, item succum. aut laserpitij radicem, aut laser cum posca. thymumq́ue ex uino*, & cum luto suo lixiuiam. Sed nulla salsilago obijciatur, quoniam magis lac coiret, & in caseum densaretur. Neq; illos uomere conuenit: siquidem concretum lac sese in gulæ angustias insinuans, strangulat.

*Aceto.

Argenti spuma. Cap. XXVII.

SPuma argenti pota, stomacho, uentri, & interaneis grauitatem cum magnis torminibus

torminibus adfert,& nonnunquam pondere suo intestina uulnerat. urinam supprimit. corpus intumet, plumbeamq; deformitatem concipit. Quibus subuenit secundum uomitionem, potũ syluestris hormini semen, myrrhę drachmæ octo, absinthium, hyssopum, apij semen, aut piper, aut ligustri flos ex uino, aridum palumbis fimum, cum nardo & uino.

Argentum uiuum. Cap. XXVIII.

ARgentum uiuum potum eadem quæ spuma argenti infert, eisdemq; utendum auxilijs. lac copiosè potum auxiliari constat. sed postea euomant, qui hauserunt.

Calx, sandaracha, auripigmentum. Cap. XXIX.

CAlx, sandaracha, & auripigmentum, pota aluum & intestina cum uehementi erosione excruciant. Præbenda cuncta quæ suo admistu illorum acrimoniam hebetant, ac soluunt, & facilem lubricamque aluum reddunt, cuiusmodi ibisci & maluæ succus est. natura enim utriq; perlubrica. dandum decoctum seminis lini, uel semen tragi herbæ, uel orizæ, lacq; cum aqua mulsa copiosum, iura pinguia, & boni succi.

Lepus marinus. Cap. XXX.

QVi leporem marinum biberunt, piscium uirus olent: procedente tempore, aluus dolore afficitur. urina sistitur. etsi quando eam reddere contingat, purpureum colorem referet. omne piscis genus auersantur & odio habent. fœtido ac graui sudore manant. biliosus uomitus, interdum sanguini promiscuus, subsequitur. His dandum lac asininum, uel passum continuè, aut radicis maluæ folio-rumq; decoctum, aut trita cyclamini radix cum uino, aut ueratri nigri, aut scammonij succi drachma, cum aqua mulsa, puniciq; mâli acinis. cedria contrita cum uino efficax est. anserinus sanguis, ut tepebit, potus, sed cũ pisces om̃es respuãt, aspernenturq;, solis fluuiatilibus cancris uesci possunt, bibuntq; eos admisto uino, adiutiq; ab his percoquunt: cumq; appetere & comesse pisces cœperint, suæ salutis indicium habent.

Rubeta et palustris rana. Cap. XXXI.

RVbeta aut rana palustris assumpta tumores ciet. pallor corpus uehementer decolorat, ut planè bucceum spectetur. spirandi difficultas torquet, & grauis halitus oris, singultusq;. inuita interdum genituræ profusio consequitur. Adiuuantur secundum uomitionem multo meri potu, & arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. breuiter, cogendi sunt ut uehementi ambulationi & cursui se credant, ob torporem quo corripiuntur, quinetiam quotidie lauandi sunt.

Hirudo. Cap. XXXII.

DEuoratæ cum aqua hirudines, si ori uentriculi adhærent, tractione partis nonnullam suctionis imaginem præbent: eo enim argumento hausta hirudo deprehenditur. Has muria sorbitione excutit, & Cyrenaicus succus, aut laserpitij folia, aut betæ, cum aceto, aut pota niuis glebula, cum posca. nitrum ex aqua gargarizatur, aut atramentum sutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, iniecta lupinorum farina*, aqua frigida ore contineatur, & ad eam hirudines exilient. Prouidendũ etiam ijs, quæ etsi ferendi auxilij gratia tradantur, non minora tamen cæteris uenenis pericula sępius adferũt. Qualia sunt albũ ueratrũ, thapsia, elaterium, agaricum nigrum; siquidem ea strangulatus concitant, aut immodicas

*Alij descendendũ est in solitum calfactum.

modicas deiectiones mouent. Quibus ea medentur quę in fungorum menrione,
& similibus retulimus. nimios autem deiectionum impetus, medicamentis quæ
excrementa supprimunt coërcebimus. Neq; negligenda quæ parum quidem no-
cere uidentur, interim uerò uitam in discrimina agunt. Quo in numero sunt syl-
uestris ruta, (nouæ glacies*), pappi recentes: flores autem sunt eius spinæ quæ ca
ctos dicitur. Eos qui sumpserint, sola uomitio recreat.

*Addititia uerba.

Domestica nobis. Cap. XXXIII.

AQua frigida abundè pota, aut meracum uinum liberalius epotum, aut pas-
sum, præsertim à balneo, aut cursu, aut uehementi exercitatione, strangula
tus & dolores infert. In quibus sanguinis missio protinus, & uacuatio, immınen
tia soluunt pericula. Sed de notis ueneficiorum, ac remedijs, & cauendi modo,
hactenus dicta sint. Subiungeremus etiam antidota necessaria quæ præclarè
auxiliantur, quibus utimur, quale Mithridatium est præsertim, & quod sangui-
ne, & quod scinco temperatur: uerùm quoniam alijs in locis diligentissimè scri-
pta sunt, hic ab eorum descriptione supersedemus.

Venena. Cap. XXXIIII.

DE bestijs quæ uirus eiaculantur, & exitialibus uenenis, ideo scribere aggre
dimur, ut tota curationis remediorumq; ratio ad umbilicum perducatur.
siquidem pars hæc non minus quàm cæteræ aliæ, necessaria est ijs qui artem me-
dicam exercent, utpote cum adminiculo eorum quæ inibi traduntur, doloribus,
periculis, & cruciatibus, plurimisq; alijs malis hòmines liberari conueniat. Hæc
autem in summa fastigia duo, sicuti ab initio relatum est, distribuitur. Nam qui
de feris uirus inspuentibus sermo differit, theriacus dici solet: qui uerò de amo-
liendis ueneficijs, alexipharmacus: quo prius tradito, simul quæ sequi si-
gna consueuerunt, præmonstrabimus: tum quæ nonnihil auxilij ferunt. Om-
nia autem in promptu, & ad manum habere artificem oportet, propter urgen-
tem sæpenumero necessitatem. siquidem pauca è uenenis & uirulentis animan-
tibus, tarda & grassantia sensim pericula cient, ita ut dilationem admittant:
pleraque uerò præsentaneam perniciem afferunt. Hominum autem partim ma-
lè alijs cogitantes, ingenita prauitate maleficium ita temperant, ut spacium cura-
ti liberum non relinquant: partim sceleris admissi conscientia, aut tristi aliquo
euentu oppressi, hausto sponte ueneno mortem sibi consciscere conantur, qui po
stea deprehensi, aut resipientes, & uitæ cupidi, præsentaneam opem poscunt.
Non desunt q hostiles sagittas illinentes, aut fontes aquasq; puteanas hac labe
polluentes, certam & ineuitabilem aduersarijs perniciem moliuntur: in quibus
ipsis etsi maleficium nō subitò, sed aliquanto pòst grassari natura sua comparatū
est, tamen nisi primo quoq; tempore coërceatur, & remedijs subinde excipiatur,
frustra tandem succurritur, occupatis iam corporib. exitiali ui ueneni. Proinde
non uulgari industria diligentiaq; in ea re utendum est, ut quod in alijs incommo
dis ars consueuit, in his quoq; salutem mortalibus præbeat. Quin & apud priscos
genus hoc unum existimabatur esse eius partis, quæ medicamentis pugnat: sed re
centiores id ipsum discreuerunt, nominantes præcautionem, & modū præcauen
tem, salubris sanantisq; medium statuentes, parua & leui supra modum persua-
sione decepti. Siquidem treis in humanis corporibus constitutiones esse conten-
dunt. unam, qua sani degimus: alteram, qua sinistra ualetudine corpora laborant:
tertiam quæ medium inter utrasque locum sibi uendicat, in qua positi, sanita-
tem specie mentiuntur, facileq; in morbos & pericula concidunt, ob uim corru-
ptricem, quæ corporibus nostris incumbit. quemadmodum in ijs uidere licet,
quos excandescens rabie canis momorderit, necdum tamen aquam horrent: in
ijs quoq; qui cantharidas hauserunt, sed nondum urinæ tormento cruciantur.
Tripartito igitur artem digeri, tripliciq; corporis constitutioni meritò respon-
dere tradūt. Salubrē partē esse uolūt, quę sanitatē tuetur pręcauentē, candēq; pro
hibentē, quę obstat q̊ minus in morbos incidant: et sanantem, qua uitia discutiun
tur. Quib. ita responderi potest, q̊d primū ex ista ratiocinatione nō treis corporis
tantùm

tantùm,ſed quatuor haberi conſtitutiones fatendum eſſet.quippe ut aliqui ſunt, qui necdum morbo laborant,morbo tamen maximè ob impendentem cauſam ſunt obnoxij:ita ſunt,qui iã priore morbo defuncti,nondum tamen ſecundæ ualetudini reſtituti ſunt:id quod in ijs qui à morbo proximè ſeſe recolligunt, cerne relicet,q uirium recreationem & robur deſiderant. Sed quemadmodũ curandi ratio ad partem medicamentariã pertinet, ita præcautionem eidem ſubijci par eſt. Ad arcendas.n.ualetudines uehementib.utimur auxilijs,altiore ſacrificatu, uſtionibus,amputatione,derodentibus epithematis,potionib.perniciei occurrentib.&pleriſq; alijs.Verumenimuero ſunt uſq; eò rudes nõnulli,ut ne remedia quidẽ appellent,quæ morbos arceãt.Cuius ſententiæ inire rationẽ haud promptũ eſt:etenim cum uerbum ipſum, pręcauere, tum agendi modus, omnino auxiliarẽ remediariãq; uim prę ſe ferunt. Mirũ uerò niſi etiã ſua illa diſtributiõe partium eos cõplectuntur,q in peſtilentis cœli ſtatu morbo nondum correpti ſunt, peſti tamen,propter obuerſantis aëris occaſionem,opportuni , & in morbũ proni redduntur. Dicere forſitan quis poſſet, ſalubris inſtitutionis præcepta non aliud eſſe,quàm arcendorum morborum rationem: quippe cum firma reddere corpora,& minus uitijs obnoxia nitamur, ut inoffenſa ualetudine degant , nec morbis conflictentur. Neq; id ſilentio prætereundum, q̊d maximè præcipuum, & tanquam caput rei eſt,non oportere medicinæ partium diſtributionem,totidem corporis conſtitutionib.reſpõdere,ſed naturas ſingulorum ſuis notis ſeorſum ſcrutari ac explorare,ut ſuis locis oſtendimus. Cum ijs igitur nõ pluribus agendum.Illud magis adnotare conuenit,affectus qui à uirulentis animalibus ueneniſq; contrahuntur,uocari cæcos, id eſt,q̊rum ratio minimè iniri poteſt. Quin & ea quæ eiſdem auxiliantur,nulli pariter ſunt addicta cauſæ:quapropter quæſtionibus obſeruatoriæ artis , & eius quæ ratione fulciatur,annumerari ſolent. Neq; prorſus uerum deprehenditur,affectus huiuſmodi cæcos eſſe.Nã quod ſemper ſe protrahit,et nullum in quibuſdã neceſſarijs uſum exhibet,haud facili coniectura colligi poteſt: etſi naturæ proprietate prorſus cæcos eos affectus concedimus,qui ab exitialibus uenenis,& animantibus quæ uirulento morſu ſæuiunt, contrahuntur. Nã quod ad opus uonnullum uſum præbet, datq; medendi occaſionem, neq; imperceptibile , neq; cæcum , nulliue cauſæ obnoxium reputatur: ſed magis ab ipſo quis impulſus, demonſtrationem ſe habere , & opinionem de abditorum cognitione confirmare poterit. Nã etſi ſępe minora ſunt,quàm ut ſenſibus percipiãtur,euidenter tamen ex ipſis inter ſe collatis deprehenduntur. Diocles autem in eo cõmentario quem Pliſtarcho dicauit,ſatis modos pſtrinxit, ad uerbum ita ſcribens: Noſſe qs hoc poteſt cùm in alijs non paucis, tum in uiperis & ſcorpionibus, & reliquis id genus,ſecum animo reputans,ut quamuis exiguo ſint corpore,uixq; conſpectui ſubijciantur, magnorũ tamen diſcriminum ac dolorum cauſas inferunt: q̊rum nihil præter quandã corporis exiguitatem, uimq; præ cæteris animantibus datã illis,facilè fuerit ſpectare.quanta.n.ea moles corporis eſt,quæ à ſcorpij ictu,& aliorum id genus uenenatorum quæ nos morſu cõficiunt, attingitur? quorum aliqua uehementes cruciatus excitant,alia erodunt, & putredines cient,nec deſunt quæ præſentaneã perniciem moliantur.aut quantulum eſt quod à phalangij morſu ingeritur,& uniuerſum corpus excruciat? neq; enim qs magnitudinem ipſorum deprehendere poſſet,cum prorſus exigua mole conſtent. Ergo quod hæc ad affectus referantur, conſtitit inter omnes, uerùm quod exactè deprehenſum ſit, uim quandam ipſis ineſſe mortiferam , quæ inſinuata corporibus moleſtiarum quæ exoriuntur nobis cauſa ſit, in confeſſo eſt, & omnium conſenſu perſuaſum . Nec quiſquam inuenietnr uſque adeo contentionis ſtudio flagrans , qui aliunde exoriri moleſtias aſſeueret, quàm à materia mortifera partem corporis attingente.Porrò id erat quod inter utilia artis opera in omni opere dicere oportuit,quænam res opus hoc efficiat,ut nihil prorſus nos lædat , incomprehenſa communis cauſæ quæ proprijs ineſt ratio : quandoquidem tum euidenter indicari poſſit, cùm deprehenſa eſt.Ideo Eraſiſtratus empiricorum pertinaciam graui cauillatione inceſſens , cæcis affectibus cauſſas aſſignauit,

aſsignauit, inficiatus his cõmunem & ſupremã morborũ cauſam incomprehen-
ſibilem eſſe: & hanc in eo quem de cauſis ſcripſit commentario aptiſſimè prodi-
dit, candido ſignatam lapillo. Nec ferendos eos eſſe cenſuit, qui ſe dicant in qui-
buſdam, ut in uenenis, ſerpentium ictibus, & cęteris id genus trita medendi ratio
ne contentos eſſe. neq; ſatisfacturam ſibi obſeruationem eam, quę à cauſarum cõ
prehenſione ſeparata eſt. Primum.n. genere comprehendi facilè poſſunt. Quòd
autem ſit letifera uis, corporaq́; permutans, ita ut perimat, ex ijs quæ per genus,
non per ſpeciem uagantur, curationem indicat, qua hæc hebetare, & prorſus ex
pugnare liceat. Cùm uerò ſubiungit: Ad aquam dulcem & potui idoneam uenit
quis, & ante obſeruationem ad uomitum, ad uulneris dilatationem, ad demorſæ
partis ſuctum, cucurbitulas adfixit, partem incîdit, urentia medicamenta, aut ea
quæ uim eandem adipiſcuntur admouit, poſtremo partem amputauit: ſecum re-
putauit medicamina, quæ per ſummam cutim ferre & applicari ſolita, immiſſę ad
intima perniciei repugnarent. Hæc itaq; quæ diſſeruit Eraſiſtratus, ueritati con
ſentanea ſunt, nec arti refragantur. Sed methodicos demirari licet, qui mortife-
ram uim corporibus illapſam, negociorum, quæ ipſa faceſsit, eſſe cauſam diffite-
antur. uerùm rudiuſculè nomini attendunt. Nã apud ipſos palàm immiſſa uis φθο
ϱοποιός, id eſt, mortifera, nominatur: φθοϱοποιὸν autem nullius officij alius eſſe po
teſt, quàm cauſæ. Aiunt hæc nomina, μάϱσιπποs, & ἀνακαλύπτειν, eſſe reliquis omi-
bus ſimilia, in quibus partes quædam dictionum non pro uirtute, ſed nuda enun
ciatione comprehenduntur. Enimuero quemadmodum in his uocibus μάϱσιπ-
ποs & ἀνακαλύπτειν, partes neq; certos neque principes retinent ſignificatus: ſic in
hoc uerbo φθοϱοποιεῖν partes productionis gratia, non pro uirtute coaluerunt.
Hinc ad cauſarum differentias tranſeunt, affirmantq́; cauſarum aliquas euiden-
tes eſſe, quæ dum aduerſam ualetudinem crearunt, ſeparantur. cuiuſmodi ſunt
frigus, labor, ęſtus, & ſimilia: quaſdam continentes, quę permanent poſtquã mor
bum excitarunt, hoc eſt, quibus præſentibus, & effectibus eorum adſunt: increſ-
centibus, affectus augentur: decreſcẽtibus minuuntur: & cùm deſinunt, ijdem fi-
niuntur: quibus ſolis ac per ſe manentibus, effectus quoq; ipſi manent. Talia qui-
dem receptiſſima ſunt cauſarum diſcrimina, quorum nulli phthoropœon ſubij-
ci poteſt. Euidens enim cauſa non eſt, quoniam morbus ipſe permanet, nec ipſa à
corpore ſeparatur. Nec continens cauſa dici poteſt, cum magna ex parte hic ad-
ſit. quemadmodũ accidit ijs, q à rabioſo cane ſunt demorſi. Quod ſi neq; euidens
cauſa neq; continens fuerit, neq; per ſe, neq; alterius conſortio cauſa erit. quod ſi
à nulla cauſarum differentia phthoropœon deducere poſſumus, conſequitur, ut
neq; cauſam eſſe fateamur. Quod autem aſſerunt, uocabula quædam in ſe non ha
bere parteis rerum ſignificatrices, ſed nuda & ſimplici pronunciatione ficta eſſe,
fateri neceſſe eſt. Verùm non omnia, ſed perpauca talem nanciſci conditionem
exiſtimandum eſt. neq; enim ποιεῖν in hoc nomine φθοϱοποιὸν perinde atq; aſſum-
ptitia profertur, ſed longè principem obtinet ſignificationem. Quemadmodum
enim φθοϱᾶς, id eſt corruptionis, nomen mutationem in peius ſignificat, ſic hoc
uerbum ποιεῖν ſumi debet, ut nihil amplius ex eo q̊d hanc dictionem φθοϱὰ ſecum
habeat declaret. neq; prorſus id ſignificat, quod omnes palàm audiunt, & huic ſi-
mile redditur, παιδὶ ἔχειν δίφος Si dant à corruptione ſanis, fieri morbum, conce
dunt utiq; uim in huiuſcemodi uerbo ποιεῖν ſubeſſe, ſiquidem aliquid eſt quod cor
ruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, oſtenditur per ſingulas cau
ſas quæ corporibus ſubijciuntur, idq́; tam in letalibus uenenis, q̃ in ijs quæ cor-
poribus ingeruntur. Verùm nonnihil ſubiacere cauſarum differentijs produnt.
Quinetiam aberrarunt, nõ exactam diuiſionem aſſumentes. Qui uerò ſe dogma-
ticos profitentur, cauſam eſſe partim præparantem, partim continentem aſſerũt:
ut inguinum ulcus, & inguinariam febrim, & quę effectui tum aſſiſtat, tum etiam
ſeparetur, ut à fractis pręcipitatio. In ſumma, q̃ties quippiam ſuapte natura cau-
ſa fuerit, nec ulla diuiſione comprehenditur, uitioſum eſt, neq; cauſę adſcribitur,
eorum quæ idem genus ſortiuntur. Sed quod phthoropœon, cauſa ſit, nomen
ipſum

ipsum argumento est, & in ijs quæ contingunt apertius ostenditur. Quid aliud causæ arbitrantur esse post impressum à serpentibus ictum, quàm ex animante uim, & illapsum in corpora uirus? Neq; enim frigus, neq; æstum, neq; sectionem corporis, neq; cruditatem, neq; aliud quicquam simile causari possunt. Verùm quoniam causarum differentijs gaudent, & aliquas continentes, alias euidentes appellant, ipsis dicendum, utroq; istorum modorum euidentem quidem causam esse, quod affectum præcedit, & quod corporis substantiam præoccupat: continentem uerò, quod morbis præsentibus adest, qua separata recedunt, quæ cum ipsa euenerant. Sed de ijs hactenus. Statuendum itaq; mortiferam uim intrinsecus manifestissimam esse causam, ipsamq; principem facere scopum oportet. Et antequam ad ima decumbant morbi, uarijs modis est certandum, donec uis tota corporibus excutiatur. modò enim reuocari debet ea parte qua pestis intrauerit, modò aliqua alia, præsertim principatum non obtinente. antè coërceatur, quàm altius irrepens uiscera tãgat, aut eius pernicies eluatur, retundaturq;, cùm iam membratim peruagatura est. Itaq; uenena si hausta sunt, crebris uomitionibus: si morsu impressa, scarificatione, affixis cucurbitulis, exuctu, carnis circumscriptione, nonnunquam amputatione extremæ partis, euocantur. retinentur uerò infusione, & impositu medicamentorum acrium cohibentur. hæc simul utique arcere uirus & eluere possunt. Restinguuntur & euincuntur meraciore potu, aut passo nulla aqua diluto, uel contrariorum esu, quæ acrimonia sint prædita. Postremo deiectio alui, euocatus sudor, & alia quædã in commune, quæ membratim demonstrabimus, auxiliantur. Verumenimuero non letiferam modò materiam, sed & magnitudinem, & tempus, pro scopo considerare oportet: etenim ab ijs remedia quãplurimum discrimen capessunt. A magnitudine quidem, cum nonnulla ex uenenis, & uirosis animalibus pericula minantur. alia putredines altas aut exteriores excitant: alia uehementissimos dolores aut cæcos cient: alia uix medicamentis cedunt, & magis minusue molestias excitant. Oportet autem ea quæ pericula ferunt, peruicacioribus auxilijs expugnari: & minus infesta, mitioribus. Quippe absurdum fuerit in grauioribus, segnioribus medicamentis homines in discrimen adducere: in minoribus uerò, uehementium auxiliorum iniuria corpus lacessere. Finitio à temporibus in promptu est: hoc enim subitò in pericula & præsentes molestias adducit, illud uerò sensim & dilatas in diem longam aut breuiorem producit. Itaq; in acutis quidem confestim multa simul auxilia repræsentari oportet: reliquis, paulatim. Hæc quadam artis formula breuiter definita sint. Iam membratim rem prosequamur.

Signa rabiosi canis, & demorsorum ab eo. Cap. XXXV.

De rabiosi canis morsu sermonem alijs præposuimus, quod id animal domesticum ac frequens esse consueuit, & in rabiẽ sæpius agitur, ac perit, ab eoq; caueri difficile. inde periculũ inuitabile hominem manet, nisi multis utatur auxilijs. Canis plerunq; flagrantissimis æstibus in rabiem efferatur: interdũ quoties frigora incesserunt. Rabiosus autem potum & escam auersatur. largam spumantemq; pituitam naribus & ore proijcit. toruè & solito tristius intuetur. in omnes passim sine latratu irruit. æquè feras hominesq;, tã familiares quàm ignotos mordet. nec protinus infestum quidquam infligit, nisi, ut uulnus, dolorẽ. exinde morbus ille, qui ab aquæ metu hydrophobicus graia est uoce appellatus, cõtrahitur. Euenit autem cum distentione neruorum, totiusq; corporis rubore, præsertim faciei, cum sudore & languore quodam aliqui auræ splendorem fugiunt, alij sine ulla doloris intercapedine uexantur. Sunt etiam qui canũ more latratus edant, & obuiam factos morsu adoriuntur, ac mordendo simili uitio labefactant. Proinde ex ijs qui hoc uitium senserint, neminem seruatum uidimus, nisi forsitan ex historia unum aut alterum euasisse audiamus. siquidem Eudemus superasse quendam affirmat. Themisonem aliqui demorsum in hunc furorem incidisse & euasisse fatentur. Alij ipsum cum amico aquam expauescenti morem gereret, & officium exhiberet, quadam naturarum concordia similem contraxisse affectum:

sed post post multos tandem cruciatus seruatum extitisse. Molestissimum itaq;
genus morbi, à quo multos, antequam ipsam experirentur, uindicauimus, & cõ-
plures ab alijs medicis seruatos nouimus.

Remedia demorsorum à cane rabioso Cap. XXXVI.

RAtio medendi duplex. una cõmunis, qua utendum in omnes morsus, quos
uirulentæ animantes impresserunt. alia peculiaris priuataq́;, eorum dunta-
xat, quos rabiosi canes momorderint: quę nonnullis quidem summam opem fer
re consueuit, alijs uerò inutilis, maximè qui ex multo iam tempore ictum accepe
runt. Quæ ad hanc pertinent, primum exponemus, deinde cursim perstringemus
quæ ad communem medendi rationem pertinent. Cancros itaq; fluuiatiles in
sarmentis albæ uitis cremare oportet, & cinerem eorum quam minutissimè tri-
tum habere reconditum. itidem gentianę radicem tusam cribratamq́; reponere.
quoties autem canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos meraci
uini, bina cineris cancrorum cochlearia, unumq́; gentianæ conijciantur. hæc in
polentæ dilutioris modum subacta, quatriduo bibantur. Inter principia medica
mentum hoc modo detur. atqui si ab illato morsu bini terniue dies fluxerint, cura
tionem auspicabimur à triplicato pondere, supra id quod ab initio retulimus.
Optimum hoc aduersus rabiosorum morsus auxilium, quod & plerisq; nnum sa
tisfecit, eoq́; cum fiducia uti licet. Sed ut alijs etiamnum auxilijs contra ineuita-
bile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multò fuerit
etiam si in unum recidat, medicamentorum inhumanos tolerare cruciatus, quã
per inertiam ac desidiam in discrimen adduci. Nec ita in demorsis à rabioso ani-
mali maiora uulnera uereri oportet, uti minora, & ulcusculis cutis similia quip
pe maiori uulnere confertim copiosus sanguis emanans, potest nonnihil uiru-
lenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit: quin à maioribus absce
dentes carnes hinc auferre, & labia acie scalpelli circunscribere, & prehensam
hamulo aut uulsella carnem amputare oportet. In utrisq; circũstantia loca altio
ribus ulcusculis scarificanda, ut copiosior sanguinis uacuatio arceat, ne uene-
num membratim insinuetur. Cucurbitulæ cum multa flamma agglutinatæ id iu
uamenti præstant, ut ueneni uis extrahatur. Contra uirulentos ictus, ustio expe
ditissimum est auxilium, utpote cum ignis cætera uiribus præstet, simul quod ui-
rus domet, & ferri penitius non patiatur: simul quod pars ignem experta, postea
non uulgare fundamentum curationi futuræ præbeat, manente diutius exulcera
tione. Adimaduertendum ex eo tempore cum crustæ decident, ne ulceris oræ
coalescant, & cicatrice induantur, sed si fieri potest ad multum, idq́; præstitutum
tempus, ulcerationes & sordidas adhuc & inflammationem minantes, proroga
ri conuenit. Quod inditum ijs salsamentum optimè pręstabit, & syluestre allium
detritum, item cepe, succusq́;, præsertim Cyrenaicus, aut qui Medicus, aut Par
thicus appellatur. tritici grana tam mansa quàm non mansa imponantur. siqui-
dem subacta pistaue à perfusione uulnera dilatant. Sunt qui à mandentium ieiu-
nio, sibi aliquid asciscere arbitrentur, quod suapte natura resistat. Verùm id
certum non est: cæterum tempestiuus eorum usus minimè est contemnendus:
Si uerò, quod persæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent, committe-
renturq́;, manum postulabunt: nanq; eas diducere, carnemq́; scalpello circina-
re, aut iterum inurere, expediet. Vbi uerò propositum tempus præterijt, ulcus ad
cicatricem ducendum, & emplastro quod è salibus conficitur locus comprehen-
dendus, nec multo pòst sinapismo utendum.

Ratio uictus in morsu rabiosi canis. Cap. XXXVII.

QVæ ad partem ictam pertinent præsidia, ita se habent. Cæterum uictus
rationem ex ijs quæ ueneno aduersantur, coniectura quadam colligere
oportet, simul ut ueneni uires hebetet restinguatq́;, simul ut arceat, quo minus ad
intima pernicies illabatur. Etenim assumpta perniciosarum uirium penetratio-
ni resistunt. Quorum utrunque præstare potest uini meracioris, passi, & la-
ctis potus. quippe q hæc omnia capiunt ad curã, nonnihil ueneno obijciunt; qd
omnem

omnem eius acrimoniam obtundat. Simili modo alliorum, porrorum, ceparumque cibus, quod ea difficulter conficiantur, uixque aboleantur. nam multos dies huius cibi qualitates remanent, quo tempore nec euincuntur, nec permutantur à mortifera ui, sed contrarijs illa uis expugnatur. Cui rei antidotorum usus accōmodatur, & theriaces, Mitridatij, & eius quod eupatorio temperatur, denique omnium quæ magnum aromatum partem sibi uendicant. quippe aromata omnia uiribus & substantijs ægrè permutantur: quare in corporibus euincunt. Victus ratio hoc modo se habet. Nosse conuenit, pauorem aquæ non stato definitoque tēpore exoriri, plurimum tamen ad quadragesimum usque diem neglectis differri consueuit. post semestre etiam nonnullos inuadit. quendam post annum aquam horruisse constat, quæ nobis uisu comperta fuere. Narrant & aliquos post septennium aquæ metu fuisse tentatos. Inter principia demorsorum à carne rabioso curandi ratio talis est. Verumenimuero si ea quæ retulimus auxilia, primis diebus prætermissa fuerint, nec scalpro carnem circinare, nec ustionem experiri operæprecium est. Non enim quod iam pertransijt, satis euocare possent. Nulla utique istius rei occasio aut utilitas, sed incassum corpora doloribus sternentur. Alter uerò curationis modus accedat. deiectio magnum præbet iuuamentum, ut pote cum mouendo, corporis habitum transmutet. & quæ colocynthidem recipit hiera, item lac schistum, quod simul deiectionem moueat, & uenenum domare possit. cibi acres, & meraculi potus, quibus uis ueneni uehementer retunditur, quotidie sumi debent. cæterū sudores ante cibos, & pòst etiam ciendi. dropacismi sinapismique alternatim per corpus totum adijciendi. Sed longè omnium efficacissimum auxilium helleborismus cognoscitur, quo cum fiducia nō semel atque iterum, sed frequentius ante quadragesimū diem, uel post hoc tempus uti licet. Tantam enim uehementiā hoc auxilium habere fertur, ut quidam qui iam aquæ metum sentirent, sumpto helleboro simulac primum morbi impetum experirentur, fuerint seruati. Nā & iam uitio tentatos nemo unquā seruare potest. Itaque primum curam contra rabiosi canis morsus breui sermone exposuimus. iam ad alia, quæ uenenatis morsibus sæuire consueuerunt, transeundum. notas uno contextu, deinde communem medendi modum, qui omnibus conuenire possit, explicabimus. cursim deinceps subiungemus ea, quæ sua proprietate nonnullis auxilium præstare possunt. Postremo subnectentur etiam uenenata, quæ nullis cedunt remedijs.

Notæ eorum qui à uenenatis demorsi sunt. Cap. XXXVIII.

Demorsis à phalangijs locus quidem ipse, quasi ab impacto aculeo rubet, non intumescens, nec per ambitum calidus est, sed mediocriter humescit*, ubi uerò contrariorum occursu refrixit, consequitur corpore toto tremor, distentiones poplitum & inguinum, conuulsionibus nō dissimiles. in lumbis collectio exoritur. perpetua urinæ libido lacessit, multaque reddendis excrementis colluctatio. uniuersa cute frigidus sudor emanat. collachrymant oculi, offusisque nebulis caligant. Si scolopendra aut dicta ophioctene, morsum intulit, locus per ambitum liuore suggillatur, & computrescit: interdumque, licet rarò, fæculentus atque ruber cernitur. à morsu ipso exulcerari locus incipit. ulcus id negocium exhibet, ferè remedijs inuictum. præterea toto corpore prurigo sentitur. Scorpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, uicissimque dolore premitur. modò siquidem exæstuat, modò frigore occupatur. labor repentè fatigat. aliquando meliusculè habet, aliquando recrudescit. consequitur sudor, horroris sensus & tremor. extremæ corporis partes refrigescunt. inguina extolluntur. per sedem flatus exeunt. capilli eriguntur. pallor membra decolorat. dolor, tanquam ex pungente acu, per uniuersam cutem sentitur. Si marina pastinaca percussit, protinus accidunt molesti dolores, assiduę conuulsiones, lassitudo, & imbecillitas. mens percussis labat. postea obmutescunt. oculi caligāt. Percussus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obstupescit, ut tangentem non sentiat. hunc si quis premat, atra sanies, crassa & malè

*Rubescit.

olens excernitur. A mure araneo percussis, circa morsum in orbem inflammatio exoritur, nigraq́; pustula, diluta sanie turgens, exurgit. proximæ partes liuent. rupta pustula, depascens ulcus, non ei dissimile quod serpit, occupat. intestinorum quoq; tormina, difficultas urinæ, & frigidę asperginis offusio consequuntur. Si uipera momordit, corpus intumet, uehementer arescit, subalbidumq́; colorem concipit. sanies à uulnere profunditur, primum subpinguis, mox cruenta. pustulæ adustis similes erumpunt: & antea depascens ulcus, quod in proxima repens, non summa modò corporis, sed intima quoq; corripit. gingiuæ ijs cruore suffunduntur. inflammatio circa iecur erumpit. tormina & biliosi uomitus sequuntur. Sopor, tremor, & urinæ difficultas accedit, & frigidus sudor offunditur. Consimilia eueniunt ijs qui à cęcilia nomine, aut amphisbæna demorsi sunt, eademq́; ferè auxiliãtur. quare hoc uenenum priuatam descriptionem sortitum non est, neq; uisum est dignum quod alio genere cõprehendatur. A dryino morsis pustulæ molestiq́; dolores incidunt, præsertim quà dilutæ saniei emissarium subest. quinetiam erosio, torminaq́; consequuntur. Ab hæmorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui angusta contractaq́; corpora ex continuo dolore reddunt. ex plaga copiosus cruor effluit, & quacunq; parte corporis cicatrix ulla fuerit, ea sanguine emanat. excrementa per aluum cruenta eijciuntur, profluensq́ue sanguis in globo coijt. à pulmone sanguinem extussiunt, & in uomitiones effusi sine remedio commoriuntur. Quos dipsas percussit, solutus ac non constrictus tumor premit, sitisq́; usq; eò pertinax, ut satiari non possint, ac sine ulla intercapedine excruciet: & si potum pleno ore affatim trahant, illico in eandem sitim relabuntur. proinde toto habitu similes sunt ijs qui antea potus nihil hauserint. quare propter continuam sitim, & prester, & causon, aut dipsas appellatur. Ab natrice demorsis ulcus dilatatur, & liuidum ac ingens euadit. sanies ex eo multa, & atra, & malè olens, non secus atque ijs quæ serpunt ulceribus, expuitur. Cenchri morsum, qui uiperino ictui similis est, putridum ulcus sequitur. carnes antea, ut in aqua inter cutem, prætumidæ, defluunt. lethargo corripiuntur, & ueterno pressi somnos captant. Erasistratus eos iecinore, intestino*, coloque conflictari autor est. Quippe dissectis ipsis, omnes ferè partes corruptæ reperiuntur. A ceraste percusis locus attollitur, cum duritia pustulosus. è plaga sanies profluit, modo atra, modo pallidior, sed toto concretu uaricosus intumescit. genitale intenditur. mens labat, oculorum caligo exoritur, deniq; rigore distenti commoriuntur. Ab aspide ictis, uulnus exiguum prorsus, quasi ab adacta acu citra tumorem conspicitur. sanguis exiguus ille quidem, sed ater distillat. caligo uelox oculos obnubit. labor in totum corpus multiplex, omnino leuis & non sine uoluptate consequitur. ideo Nicander perpulchrè cecinit: At uir perit absq; labore uirens atq; discolor. mediocris stomachi dolor afficit. frons perpetuò reuellitur. genæ contremiscunt, quasi sine sensu in somno uacillent: hos mors tollit, ad diei trientem non dilata. Erasistratus in libro quem de medicaminibus & uenenis condidit, de uocato basilisco scitè ita refert: Cum basiliscus momorderit, uulnus ad auri colorem efflauescit. Itaq; in plurimis quæ uirus eiaculantur, comites notæ ita se habent. Transeuntes utique ad medendi rationem, primum, ut fieri poterit, de communibus differemus.

*Vesica.

Communis curatio in omnes ictus uirulentos. Cap. XXXIX.

ADuersus quidem omnem animalis ictum, quod uenenum uibrat, oris suctio conuenit. sugentem uerò oportet ieiunum non esse, sed & cibum sumpsisse, & uino os abluisse. postea exiguum olei in ore continens plagam exugat. locus ipse spongia fouendus, deinde scarificandus. sed ulcuscula altius imprimere expedit, quo uirosa materies profundo euocetur. Circinatio aũt carnis, & sectio, scarificatione longè potẽtius opitulantur. nanq; ab ijs duo peculiaria præsidia fiunt. unum, quòd uirus è loco tollitur: alterũ quòd eius ueneni pars quæ ad interiora grassatur, cum multo copiosoq́ue sanguine excernitur. Quod si locus sectionem non admittat, cucurbitulæ cum largiori flamma adfigendæ sunt.

Sed

Sed iam de ustione suprà in rabiosorum morsu disseruimus. Si uerò icta pars, ut-
pote extrema, eam sectionem commodè non respuat, præsertim in omnibus ser-
pentium ictibus, ut aspidis, cerastæ, similiumq́ꝫ, proculdubio amputanda est. Con
uenientiora supradictis auxilia sunt, quę epithemata uocant. Imponatur sarmen
titius cinis, aut ficulnus, cum lixiuio stillatitio subactus, garo, & acri salsamento.
porri, cepæ. & allia modò minutissimè contrita illinuntur, modò cremata uulne
ribus iniiciuntur. quinetiam dissecti gallinarum pulli, cum maximè tepent, per-
cusso loco applicentur. Nec desunt qui hisce tanquam discordia quadam natura
li pugnantibus utantur. uerum huius rationem inire facillimum fuerit. Gallinæ
enim calida natura prędite sunt, argumēto, quod deuoratum insigne uirus con
ficiunt, & aridissima quæq; semina consumant. itē nonnunquã arenas lapillosq́ꝫ
ingluuie sua deuoratos, dissoluunt. Itaqꝫ animantis admoti calore adiutus spiri-
tus, ab icta parte impetum capessens exiliensq́ꝫ secum uenenum exigit. Nec me fu
git quid in Aegypto fieri soleat. Cum spicas Aegyptij metunt, ollam picis para
tam habent, & appensam fasciam: tunc enim maximè serpentium iniurias expa-
uescunt, tum propter spicilegij tempus tum quod opacis simul abditæ speluncis
& cauernis, densoq́ꝫ aruorum cespite delitescunt. Molestissima enim animalia &
uirus eructantia, Aegyptus in campis ferre consueuit. Vbi ergo aut in pedem, aut
partem aliam, morsum intulerunt, qui adsunt, fasciam in ollam picis coniiciunt,
& semel aut iterum brachium aut crus paulum supra uulnus obligant, & arctissi-
mè duo è præsentibus distringunt, locumq́ꝫ secantes qua circũactus est laqueus,
picem instillant, cumq́ꝫ satis uulnus excepisse uidetur, laqueum resoluũt, & cepis
alijsq́ꝫ suprà memoratis illiniunt. Præterea pix liquida cum sale trito & feruente
illita, pręsentaneo est auxilio, si iugiter innouetur. Conuenit & cedria, & fimum
caprarum ex uino decoctum. locũ aceto calido, calamintha in lotio, maris aqua,
aut acida muria decocta, foueri salutare est. Quinetiam non desunt emplastra ue-
hementissima, & calidissima, quę uenenũ elicere, expugnare & discutere possunt.
Cuiusmodi sunt quę ex sale, aut nitro, sinapi, & cachrye cõponuntur, de quibus
consequenter erit tractandum. Erasistratus autem non iniusta reprehēsione eos
incessit qui incognitas ad hunc usum facultates conscripserunt, ut elephanti fel,
crocodiliúe sanguinem ouaq́ꝫ testudinis, & consimilia. Nam cum iuuantia quæ-
dam literis tradidisse uidentur, planè in hęc sola incidentib. imposuerunt. Quare
talia deuitanda sunt, cùm difficilè, nisi regia facultate, peruestigari possint: neq;,
quò nostra fides ijs obstringatur, frequenti obseruatione, sufficiēs experimentũ
pręstiterint. Quę autem ad cõmunem oīm usum pertinēt, quęq́ꝫ facilè suppedita
ri, & omnibus à serpente percussis auxiliũ ferre queunt, subiungēda uidentur. In
tubus itaq;, & erica, & astragalus, cũ aceto pota, cõtra omnes serpētiũ morsus au
xiliãtur. itē bitumen, & uirentes platani pilulę in uino diluto coctæ, & paliuri de
coctũ, radix aristolochiæ, & eryngij. decoctæ etiam lauri baccæ, & deuoratæ, pi-
perq́ꝫ largius esitatũ, ruta, anethũ, & cyclaminus. coma porrorũ priuatim ex pa-
ne, aut alliũ, aut cepe, salsamentaq́ꝫ quã acerrima, origani decoctũ cũ uino potũ,
fœniculi, pulegij, calamynthæ, porrorũq́ꝫ succus, cũ melle desorptus. hæc quidē
à plantis conquirũtur. Ab animantibus uerò quædam utiliter peti solent. galli-
naceorũ cerebella in cibo, leporinum coagulũ cum uino, itidem castorij sextans.
testes marinæ testudinis sumpti multũ prodesse tradũtur. mustela sale inueterata
inter auxiliaria medicamenta est. Cõmēdatur in primis exenterata, quę sale sic-
cescēs inueteratur: ex qua binas drachmas cũ uino bibisse satis est. Sed de simpli-
cib. quę dari solēt hactenus. Percussis à serpēte prodest alui deiectio, diffluēs su-
dor, urina copiose reddita. Sunt & cõpositę quædã potiones, quæ mira remedia
polliceri tradũtur, ut & opij & myrrhæ singuli oboli, piperis sicilicũ. ea melle ex
cipiũtur, & instar Aegyptię fabę dãtur cũ uino. itidē syluestris rutę seminis, gith,
cumini Aethiopici, aristolochiæ, galbani, singulorũ pares portiones tritę, & cũ
erucæ succo subactæ, digerũtur in pastillos. qui drachmæ põdus æquēt. dãtur ex
ijs terni cyathi cũ uino. Hęc habui de cõmunib. auxilijs quę dicerē. De peculiari

bus remedijs contra bestias quæ uenena uibrant, consequenter est dicendum.

Peculiaria remedia uirulentorum ictuum.

Caput XL.

INter feriensium uenenatorum notas nihil de uespis & apibus articulatim digessimus, quòd cõspicuæ omnibus forent, & nihil excellẽs aut notatu dignum in his obseruaretur: inter remedia tamen, earum meminisse non fuit alienum. Igitur aduersus utrarumq; ictus prodest illita malua, & hordeacea farina cum aceto, ficulneum lac in uulnus instillatum, à muria, aut maris aqua fotus. Phalangiorum ictibus ficulneum cinerem, adiecto sale trito & uino, imponere oportet, aut radicẽ syluestris punicæ quam tenuissimè tritam, aut aristolochiã, cum hordei farina & aceto subactam. ulcera aqua maris proluenda, aut apiastri decocto. folio eiusdem illinenda. lauacris perpetim utendum, & propinãdum abrotoni semen, anisum, aristolochiam, cicer syluestre, cuminum Aethiopicũ, cedrides tritas, platani corticem, & trifoliæ herbæ semen. priuatim autem, singulorum ex ijs binas drachmas dare cum uini hemina cõuenit. item myricę fructus, & chamępityos, & uiridium cupressi pilularum decoctum, admisto uino. Sunt qui fluuiatilis cancri expressi succum, cum lacte,* assumpto apij semine, confestim molestijs liberare prodãt. Si scolopendra morsum infixit, sal quàm leuissimè tritus ex aceto uulneri inspargendus, aut ruta syluestris superponenda. locus acida muria fouẽdus. dãda in potu aristolochia cum uino, aut serpyllum, aut calamyntha, aut ruta syluestris. Percussis à scorpione, præsenti est auxilio ficulnum lac in uulnus instillatum. scorpius ipse qui ictum uibrauit, tritus & percusso loco impositus, suæ plagę remedium est, ob cæcam quandam naturarum (ut constat) discordiam, quæ antipathia appellatur. prætere a tritus & impositus cũ sale, lini semine & althæa, scorpius conuenit sulphur ignem non expertum, resina terebinthina exceptũ, & emplastri modo adiectum auxiliatur, itidem galbanum ad splenij formam ductum, & calamintha, quæ trita illinatur. & farina hordei in uino parata, in decocto rutæ. semen trifoliæ herbæ tritum, & uulneri iniectum opitulatur. Hęc ad affectum locum pertinent. Post hæc quàm efficacissimis potionibus utendum. cujusmodi sunt aristolochiæ, præsertim corticis binæ drachmæ uino, tusa gentiana, & pulegium decoctum, & baccæ lauri pauco numero tritæ, & calamintha cum posca, in qua magnopere discoqui debet. cupressus* cum uino, et ruta; nec secus ficulneum lac, laserpitium, si adsit: sin desideretur, peucedani succo utendũ. efficax est potus trifolij, & ocimi semen. horum autem omnium uicem pensat iugis lauacri usus, euocatus sudor, & dilutæ uini potiones. Ei qui marina pastinaca icitur, omnia quæ de uiperarum morsu paulò pòst referemus, simili modo cõueniunt. peculiariter autem (ictus à marino scorpione, & dracone inferũtur, qui molestos cruciatus cient: interdum autem, sed raró, nomas excitant. quibus) absinthij, saluiæ, aut sulphuris ex aceto triti potio subuenit. Pastinaca diuulsa & uulneri imposita, sui ictus medela est. Si mus araneus momorderit, auxiliatur ex galbano splenium, per se uulneri exterius impositum, ut medicamenti modò aceto tritum, & hordeacea farina cum aceto mulso illita. quinetiam mus ipse qui morsum intulit, si dissectus apponatur, ictus sui ueneficia luit. resistunt quoq; acini dulcis punici decocti, & illiti. item porri, & allia contrita, necnon aquæ calidæ fotus. sed hęc ad locum pertinẽt. Prodest potum abrotoni decoctum, maximè si in uino detur. præterea serpillum, & galbanum, & eruca uino madefacta, recentes cupressi pilulæ cũ aceto, & cyclaminus ex aceto mulso, & pyrethrũ cum uino, & chamæleonis herbæ radix. Nec desunt qui literarum monumẽtis tradiderunt, tritũ murem araneum contra suos ictus cõmodè bibi. Quam historiam apud alios inuentam, dignam duntaxat censuimus quæ annotaretur. Alij asseuerant demorsum non alias exulcerari, nisi prægnans mus araneus fuerit, tum sanè auxiliari ferunt. Si uipera morsum impressit, fimum caprinũ cum uino, studiose impositũ opitulatur: item laurus, & abrotonum, & galbanũ splenij loco superiectum, origanũ uiride inditum

*aqua aut lacte.

*cyperis.

*parthico.

*Hæc quidã habent.

inditum. pulli gallinarum discerpti, & confestim admoti. erui farina uino subacta. radicis cortex usq; eò tusus, ut in puluerem solutus abeat, & scilla tosta, detritum chamæmelum, hordeaceæ farinæ cataplasma in aceto mulso præparatum: sed locus antè eo calido foueatur. hæc loco imponuntur. Contra uiperinos ictus rubus cum uino prodest. aliqui anchusam tenui folio constantem auxiliari produnt. leporini coaguli in uino terni oboli bibuntur, & porracei succi hemina in mero, & foliorum apiastri succus, & syluestris ruta. hæc in uino potari debent. uinum frequenter bibendnm, allia mandenda, & cepæ & porri recẽtes, salsamenta acerrima, & opipara. simplicia hæc sunt. Percussis à uipera præclarè auxiliatur medicamentum, quod myrrhæ, piperis, castorij, floris portulacæ seminisq;, dimidio acetabulo constat. hæc omnia in Cretico passo teruntur, aut in alio probato. Erasistratus in eo libro q περὶ δυνάμεων, id est de uiribus inscribitur, pleraq; alia tradidit, quæ ictis à uipera auxilium ferre possunt,* inter quæ talia maximè laudantur: gallinacea cerebella cum uino pota, semen satiuæ brassicæ tritum, & acetabuli mensura cum uino potum. Quinetiam bonum est digitum in liquidam picem intingere, deinde uinum, quo digitus fuerit elutus, bibere. Hæc sunt quæ conrra uiperæ ictus auxiliantur.) De amphisbæna mentionem hoc loco fecimus, quoniã ferè remedijs ad uiperas scriptis, percussi ab ea adiuuari soleant. A dryino ictis conuenit aristolochia cum uino pota, trifolium herba, radix hastulæ regiæ similiter assumpta, & fructus ex omni quercus genere. tusę ilicis radices, & illitę parti ictæ auxiliantur. Hæmorrhoi dipsadisq; morsus uelut immedicabiles à plerisq; maiorum deplorati relinquebantur. quare si peculiaribus cõtra dipsaden remedijs egeamus, communia experiri operæprecium erit, protinus autem scarificatione uti, ustionem facere, & si locus patiatur, extremorum amputatione opus erit: cõsequenter quàm acerrima cataplasmata admouere, de quibus sępenumero diximus. Nec me fugit, acres cibos, maximè à salsamentis, utiles esse. meracæ potiones & lauacra prosunt, quę subinde interiecto breui spacio assumenda sunt, priusquam morbi genus emerserit, quo semel irrumpente, opem ferre non potest ulla medici opera. In ictu hæmorrhoi eadem prosunt, insuper quæ in commune opitulantur, ut scarificationes, ustiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in dipsade definiuimus. quinetiam decocta uitis folia, & cum melle trita. Si morsum natrix adegit, prodest origanum tritum, & aqua subactum, lixiuia cum oleo indita, aut aristolochię cortex, aut querna radix minutim contrita, & hordei farina cum aqua & melle colliquata. bibuntur etiam binæ aristolochię drachmę in potione poscę cyathis duobus, deinceps marrubij succus, uel decoctum alterius cum uino. fauus recens datur in aceto. Morsis à cenchridio auxiliatur lactucæ fructus cum lini semine illitus, & satureia trita, & syluestris ruta, & serpyllum cum duabus hastulæ regiæ* drachmis, & tribus uini cyathis, aut aristolochiæ radix. item cardamomum* & gentiana. Si cerastes percusserit, cita partis amputatio suffragatur. quare sine mora ictam partem amputare, aut scalpro confestim circũcidere, & ijs similia prosequi oportet. urentia insuper reliquijs admouenda, siquidem uirus hoc ueneno basilisci simile est. Iis qui ab aspide feriũtur, quæ de ceraste scripta sunt auxilia dari debent. nam uenenum hoc, quemadmodum basilisci, aut sanguis bubulus, celerrimè in arterijs sanguinem cogit. Ad basilisci morsum, ut Erasistratus autor est, auxiliatur castorij drachma in uino pota. item papaueris succus. Ictuum remedia ita se habent.

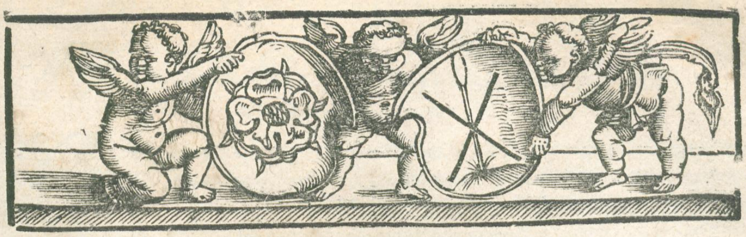
*Omnia hæc quidam non habent.

*centaurij.

*nasturtium

F I N I S.

IN DIOSCORIDAE ANAZARBEI DE RE MEDICA LIBROS, A VIRGILIO MARCELLO uersos, Scholia noua, Ioanne Lonicero autore.

CVM RERVM ET VOCABVLORVM, quæ hisce Scholijs insunt, Indice.

MARPVRGI CHRISTIANVS Ægenolphus excudebat.

INGENIO ET HUMANITATE CONSPICUO, CHRISTIANO ÆGENOLPHO, CIVI AC TYPOGRAPHO FRANCOfordiensi, Domino & amico suo ueteri, Ioannes Lonicerus. S. D. P.

QVEM susceperam laborē, partim amicicia, quæ inter nos iam olim Argentorati coaluit, ac deinceps arctiore consuetudine confirmata est, persuasus, partim integritate tua humanißime Aegenolphe compulsus: ad umbilicum, sit CHRISTO gloria, perduxi. In quo etiamsi diu multūq; sudarim, ob publicos ac domesticos labores, quibus præpeditus nō potui, pro animi mei sentencia insistere operi: Ipsa tamen rerum naturæ perquisitio, mirifica Dei sapientia, nec non amplißima Maiestas, quæ ubiq; in creaturis sese excrit, me alacriorem quadántenus reddidit, quò minus sub suscepto onere succumberem. Marcelli uersionem, quia Romana est & elegans, reliqui. Quorsum enim attinet de integro Dioscoridem Latinum facere, quum propriè nobis & Romanè loquatur Virgilij Marcelli eloquentißimi uiri uigilijs. Quæ in Dioscoride manca sunt, nisi è melioribus Græcis exemplaribus restitui nō possunt, quibus qui destituitur, imprudenter mea quidē sentencia, agit: si uel fide uel diligētia uel eloquētia superare Marcellū, in animū inducat. Enimuero quū Marcellus in plerisq; locis, in suis commentarijs prolixius æquo rhetoricari, ac nonnullis eruditis, plurimum oßium, minimum uero carniū, cancrorum instar, hoc est multum uerborum, parum uero rei habere iudicaretur: Tuq; iam decreueras, in studiosorum medicæ artis gratiam, uenustißimis herbarum ideis & iconibus adiectis, Dioscoriden denuo publicare ne uolumen in immensum crescens (si prolixæ istæ Marcelli exegeses, unà cum Hermolai Barbari Corollarijs adijciendæ essent) cum tibi impensas, tum emptoribus precium augeret, egisti mecū tantum, ut noua hæc eaq; succincta scholia conscriberem. Venio aūt in spem, hæc non displicitura Iatrices amatoribus. Maximè si deprehendant, me nō mea in rebus arduis proferre, sed ipsißima naturæ sacerdotū decreta, & eiusmodi, quæ doctißimis hac in profeßione autoribus placuerunt. Ebræa rerū uocabula nonnunq̄ adieci, q obseruarem unā & alteram Ebræas nomenclaturas barbaræ & exoticæ nominum (quæ in Dioscoridem optimum autorem irrepsit) congeriei insertas. Non tam, quòd quicq̄ ad rem faciant, quàm sacræ Iehudæorū linguæ gratia. Præstabilius erat, meo quidem iudicio (quod exiguum admodū est) unum & alterū nomina solummodo adducere, quibus apud probatiores autores herbæ adpellarentur. Verum tanta barbaries ex barbarißimis Arabū medicorum interpretibus inuecta est in scholam medicam, ut Hercule fortiore aliquo heroe opus sit, qui stabulū isthuc Augiæ repurget. At optimus est medicus Auicenna. Fateor equidem, si latinè ita loqueretur, ut posset intelligi, idem de reliquis Barbaris iudicandum. Maiores & præstantiores sunt illis Græci principes medici, Hippocrates, Galenus, Dioscorides, Aëtius, Paulus Aegineta, Simeon Sethius, ut alios prætermittam. Qui & Græcè & Latinè ita loquuntur hodie, ut poßint intelligi. Quia uerò de simplicibus nemo unquam melius scripserit Dioscoride, bene merentur de humana salute, boni & eruditi uiri, quotquot in eo autore illustrando bonam operam nauarunt. Hic sua laude florent Ruellius, Hermolaus Barbarus & Virgilius Marcellus. Euchitur etiam suis præconijs Hieronymus Tragus, qui accuratiore simplicium censura, barbara uocabula, & Germanicas herbarum adpellationes, Dioscoridæ librorum capitibus disertè adiudicauit. Cuius diligentia & mihi in hisce lucubrationibus profuit. Superasse autem Dioscoriden omnes qui ante se scripserint, in hoc argumenti genere, Galeni testimonio liquet, qui neminem de herbis, de arboribus, de fructibus, succis & liquoribus de re metallica, deq; animaliū partibus rectius quicquam tradidisse Anazarbeo Dioscoride confirmat. Καὶ μοὶ δοκεῖ, inquit, οὗτος τελεώτατα πάντων τὴν περὶ τῆς ὕλης τῶν φαρμάκων πραγματείαν ποιήσασθαι. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὲρ αὐτῶν γέγραπται καλῶς, ἀλλ' ὑπὲρ ἁπάντων οὕτως οὐδενί. Qui uberius autoris huius Encomion desyderat, è sexto Galeni de simplicium medicamentorum uiribus petere potest, ubi Zenocrati, Pamphilo, Tanitro, Heraclidæ Tarantino, Crateuæ, Mantéo, Hippocrati, Xenophonti, Dieuchæ, Diocli, Plistonico, Praxagoræ, Herophilo, Philippo, Archigeni, & Ruso Ephesio, herbarijs & medicis, in hoc, ut dixi, argumenti genere præfertur. Prudenter itaq; & rectè faciunt iatrices tyrones, qui hunc sibi autorem, pro cognoscendis simplicibus deligunt. Ad te itaq; hypomnemata hæc nostra recipe humanißime Aegenolphe, sedulo incumbens, ut quàm emendatißime in lucem cum Dioscoride prodeant. Quod si curatum dederis, non pœnitebit me susceptæ operæ, neq; sumptus tuos quos feceris Ate, sed iusta laus, honestumq; lucrum, Christo duce, sequetur. Vale. Marpurgi 1543.

AVTORVM QVI A-
LIQVID E SVO DIVITE PENV, AD
HAEC SCHOLIA DEPROMPSERVNT, VEL IN IISDEM CITANTVR.

Aëtius
Apuleius Madaurensis
Auicenna
Antonius Thylesius in libello de coloribus
Aurelius Cornelius Celsus
Auerrois
Aristoteles
Athenæus
Æschrion, Galeni præceptor
Aristophanes
Asclepiades pharmacion apud Galenum
Amyntas Nicandricus
Andreas rhizotomus
Ælianus
Aphthonus
Biblia
Columella
Carpus Bononiensis
Crateuas
Collinutius
Cornarius Cycnæus
Dioscorides
Eurytius Cordus Simeshusius
Eobanus Hessus
Erasmus Stella de antiquitatibus Borussiæ
Epicharmus apud Athenæum
Galenus
Gyraldus Simeonis Sethij interpres
Hesychius
Hermolaus Barbarus
Hieronymus Tragus
Homerus
Horatius
Hermannus Comes ab noua aquila
Hesiodus
Ioannes Mainardus
Iacobus Manlius
Ion Charistius apud Athenæum
Iuuenalis
Leonardus Fuchsius
Leonicenus
Lucianus
Lucanus.
Laurentius Lippius oppiani interpres
Macer
Mesue
Martialis
Matthæus Euangelista Ebræus
Nicander
Nicandri interpres Græcus
Oppianus de piscibus
Oto Brunsfelsius
Paulus Ægineta
Plinius in historia naturæ
Philinus
Posidonius apud Paulum
Pindarus Lyricus poeta
Plutarchus
Palladius
Pelops Galeni præceptor
Pamphilus radicisecâ apud Galenum
Rufus apud Simeonem, Galenum & Paulum
Rholus Democriteus in Scholijs Nicandri
Simeon Sethius
Serapion
Stephanus περὶ πόλεων
Solinus
Scribonius Largus
Sostratus in Scholijs Nicandri
Sopater apud Athenæum
Theophrastus de plantis
Theocritus poeta
Theodorus Gaza
Virgilius Marcellus
Vitruuius
Virgilius Æneide

ΘΕΩ ΔΟΞΑ.

RERVM ET VOCABVLORVM QVAE HISCE IN DIOSCORIDEM SCHOLIIS INSVNT SYLLABVS.

OBSERVATIO.

Prima numeri notio folium, secunda, si 1. sit primam paginam, si 2. secundam paginam, tertia lineam denunciat.

A

B

C

Cycla=

D

E

F

M

N

O

Orminum

Q

R

S

Saccharum

Sparga=

T

Tordy=

Vene-

X

Y

Z

ΤΕΛΟΣ ΧΡΙΣΤΩ ΔΟΞΑ.

IN DIOSCORIDAE

ANAZARBEI DE RE MEDICA LIBROS, A VIRGILIO MARCELLO VERSOS, SCHOLIA NOUA, PER IOANNEM LONICERUM.

IN PRAEFATIONEM I. LIBRI Dioſcoridis, Scholia.

LOCVM Dioſcoridis, quo dicit τὰ δὲ λοιπὰ μέχρι τριετίας τὸ πλεῖσον ἄρκησα uel obſcurum uel corruptum apparet, quòd nonnulla exemplaria ἄρκησα, nonnulla ἐνάρκησα legant, uel aliquid deeſſe colligitur. Adſeuerat enim Dioſcorides ſolū candidum et nigrum ueratrum multos durare annos, reliqua ad triennium tantum manere commoda. Theophraſtus lib 9. de hiſtoria plantarum reclamat Dioſcoridæ, quum ueratrum triginta annis utile teſtatur, Ariſtolochiam quinq; & aliquando ſex, quadraginta nigrum chamæleontem, centaurium decem, uel duodecim. Peucedanum quinq;, & ſex nonnunquam, elaterium annos ducentos, ex relatu medici ueri, uiribus integris durat, Plinius eadem ex Theophraſto latinè reddidit lib 27. c. ultimo.

Corruptum Dioſcoridæ locum eſſe ex Theophraſto probatur.

ἀκμὴ Græcis rei iuſtam abſolutionem, adeoq; ſummum uigorem ſignificat, ſic θέρους ἀκμὴ apud Aphthonium eſt flagrantiſsimus æſtiui temporis ardor, ut ferè Syrio æſtuante deprehenditur. Sic herbæ ἀκμάζουσι, hoc eſt, uigent, quando ad abſolutam magnitudinem acceſſerint & incrementum, quum nihil illis porrò accreſcit, nec decreſcit. unde ἀκμὴν per integram ætatem uertit Marcellus, et ἀκμάζειν reddit, per ad integram ætatem uenire, Ex Galeni etiam finitione. Integra ætas eſt, quum abſolutis in animali calore & humore ad ſummum incrementum peruenit, abſolutumq; animal eſt. Lachryma fluxus eſt humoris, ex Planta ſuapte ſponte deſtillantis, hanc δάκρυον appellat Dioſcorides, à ſimilitudine lachrymarum hominis, ut gummi eſt in trunco uitis concreſcens, in nigra populo, ex abiete & ceraſo, & alijs diffluens arboribus. Liquor eſt, q ex ſecta, terebrata, uel caſtrata planta, inſtar ſanguinis inciſa uena effluit. δάκρυον ergo, id eſt, lachryma ſponte deſtillat, & induratur. ὀπὸς uero, id eſt, liquor ui emittitur. χυλὸς, id eſt, ſuccus, eum dicimus humorem, qui uel manu uel piſtillo, uel torculari expreſſus, aliaue ratione extortus uel tuſus eſt, uel igni exudatus.

Quid ſit ἀκμὴ & ἀκμάζειν.

Finitio ἀκμῆς ex Galeno.

Quid lachryma. δάκρυον.

Quid ὀπὸς, id eſt, liquor.

Quid χυλὸς, id eſt, ſuccus.

De Iride. Cap. I.

IRis, illyris dicitur, accepto ab gente, apud quam optima fuit, nomine. Thelpide uocatur, forſan à uerbo θάλπω, id eſt foueo, calefacio, calefaciendi enim uim habet, potuit autem facilè deprauari, uel α in ε alterari, uel fieri poteſt, quòd Thelpis pro Hieris irrepſerit. Hieridis enim nomenclaturam adſumit, quòd ueteribus in ſacris huius herbæ uſus fuerit, ab ἱερὸν, id eſt, ſacrū. Vnde Romanis eadē ratione conſecratrix dicitur, Germanice himelſchwertlin uel violwurtz: ut Hieronymus Tragus indicat. Vrania, id eſt, cœleſtis, ob eā cauſam, q cœleſti arcui ſimilis uideatur ab οὐρανὸς, id eſt, cælum. Thaumaſtos, id eſt, admirabilis, παρὰ τὸ θαυμάζομαι, id eſt admiror, admirabilis, quòd priſcæ gentes naturam huius, & arcus etiam cœleſtis figuram ſint demiratæ. Cathæron uocatur, id eſt, purgans, participij forma eſt à uerbo καθαίρω, id eſt purgo. Gladiolus à ſimilitudine gladioli herbæ, quam pugionem Gaza uertit. Radix marica ex errore apparet factum ex Naronica, quòd circa amnem Naronem naſcatur, ut Nicander teſtatur, ubi ait: Naſcitur hæc iuxtaq; Drilonem & Naronis undas. Opertrite & Nar quur appellentur, haud ſatis eſt compertum. ἄνθη τῶν καυλῶν παράλληλα, id eſt, flores in caule paribus inter ſe ſpacijs diſtantes, Marcellus uertit flores in ſummis caulibus & in ſingulis ſingulos, rectà paribusq; inter ſe ſpacijs in altum ſurgentes. Non quòd hæc omnia Græcis uocibus inſint, cæterum, quòd natura floris huius herbæ hæc poſtulet, tum qòud παράλληλα, diſtantiæ parilitatem ſignificet, ſumpta à parallelis Mathematicorum lineis metaphora. poſtremo ut eo rectius hiſtoria

Iris, illyris etiam dicitur.

Quur Thelpis Hieris.

Conſecratrix. Vrania.

θαυμαστός.

καθαίρων.

Gladiolus.

Nicandri locus. Ratio uerſionis.

ἐπικαμπῆ. περιψυχομένοις ἢ ῥιγοῦσιν.

Quid sit περιψύχεσθαι, περίψυξις, ῥιγοῦν καὶ ῥῖγος.

φρίττειν καὶ φρίκη, κατάψυξις.

Quid pessuli.

Hermolai additio.

Flores Iridis, lupi.

storia huius herbæ & floris intelligatur. ἐπικαμπῆ, id est, inflexos simpliciter, adiecit Marcellus in arcum, ex floris natura. περιψυχομένοις ἢ ῥιγοῦσιν, id est, frigore comprehensis, uel rigentibus, reddit, in accessionibus febrium, perfrictionibus, & cum tremore algoribus, certioris intellectus causa. Sic ξηραὶ δὲ πληροῦσιν ἕλκη. Siccæ replent ulcera, uertit in farinam tusæ ulcera explent, melioris declarationis gratia. In quartana febri extremæ membrorum partes frigescunt, hanc adfectionem Græci περιψύχεσθαι, id est, circumcirca frigere, & περίψυξιν, id est, perfrictionem, & quasi circumfrictionem nominant. In tertiana extrema etiam intremiscũt hanc adfectionem ipsi ῥιγοῦν, id est, rigere καὶ ῥῖγος, id est rigorem. Vergilius Marcell. cum tremore algorem reddit. Hemitritæis, uel semitertiana laborantibus, totũ corpus inhorret, quod Græci φρίττειν, id est, inhorrere, & φρίκην, id est horrorem dicunt. κατάψυξις uero est frigus aliunde adueniens, non ex febribus, sed extrinsecus extraq; corpus. Pessuli sunt, quos Græci πεσσούς, sunt medicamenta composita lana excepta, quæ naturalibus muliebribus cõduntur, iuxta Celsi sententiam, uel ut Paulus Ægineta, pexa lana est pessulus, uel quodcunq; aliud teres humani digiti forma, quo medicamenta excipiuntur uel fulciuntur, muliebribus purgationibus ciendis idoneum. DE reliquis morborum & medicæ rei uocabulis, in alijs deinceps differetur. Hermolaus iridis etiam genus Troglodyticum, à gente procul dubio uocari ex Plinio, Ex Aegineta uero Astragalitin dici annotat. Philinum item flores Iridis lycos id est lupos appellari tradere, quòd lupi labiorum speciem præ sese ferant. Hoc etiam memorabile, quòd Paduæ in horto Sophiæ Hermolaus uiderit Irin flore, odore matura pruna referente, cuius causa etiam à formicis appetatur. Calefacit, extenuat, abstergit, concoquit, tußi conducit, pectus purgat, tormina curat, ulcera sordida mundat, cũ aqua mulsa pota aluũ euacuat, autore Pau. Aegineta in 7.

De Acoro. Cap. II.

Chorus ex Acoro per deprauationem factum, Venerea forsan ideo, quod propter calefaciendi uim, quę radici inest, languẽtem ac sopitam Venerem excitare uideri possit.

Piper apium.

Singentiana.

ἀσπλήτιον.

ἄσπληνον.

Radix nautica.

Sandix Naronica.

Discrimen Acori ab Iride.

Luteus & rubeus croci color.

Puniceus aut rubeus croci color.

Lectionis diuersitas.

ἄλλαλις.

Pleuritis quid.

Lateris dolor sine febri, à laterali dolore differt.

Triplex uesicæ adfectio, δυσουρία, στραγγουρία, ἰσχουρία.

Acorum, chorus Aphrodisiæ, Venerea, Nautica radix, Aspletion, Asplenon, Peperatium, Piper apium, Sandix nautica, Singentiana, Vnguentiana.

Germanice Gele schwertlin, geel lilien, blaw lilien.

NOminum ratio non potest omnium adsignari, Hermolaus peperacium, ut in Dioscoride legitur, Ex Apuleio quodam emendat piper apum, addita ex eodem ratione, quòd ea ante aluearia suspensa, apes non aufugiant. Singentianam idem appellari annotauit. Aspletion, quod Dioscoridæ est, per ἄσπληνον emendat. Sandix nautica uidetur ex deprauatione factum, ex radice nautica, at neutra nomenclatura satis rationis habet. Marcello radicem nauticam, per deprauationem factum esse uidetur ex Naronica, perinde ac in Iride contigit, atq; isthuc satis est uerisimile, quandoquidem Iridi non sit admodum dißimilis herba, à Narone amne, ut ex Nicandro suprà indicatum. Differt ab Iride longitudine foliorum maiore, colore luteo, qui est in Iride purpureus, florum item pediculo suspensione. Luteus & croceus color idem sunt, ratione differunt, Græci utrunq; κροκίζοντα καὶ κροκώδη appellant. Croceus color est natiuus croco, quũ intra capillamenta sua rubet, Luteus est, quum humore dilutus crocus lutescit, uel capillamenta tusa humore soluuntur. Marcellus ergo luteum croci colorem se appellaturum in Dioscoride statuit eum, qui est ex capillamentis madefactis, puniceum uel rubentem croci colorem, qualis est in capillamentis integris, nec dum uel contusis, uel humore liquefactis. Quod πυκνὸν iam est Dioscoridæ id est densum, potuit olim legi πικρὸν id est amarum, facilis enim est mutuus utriusq; uocis in alterutram lapsus, uel Galeni testimonio, Acoro acrem esse saporem, cum amaritudine aliqua adfirmantis. Vbi Dioscorides habet in capitis calce, ἀποκαθαίρει χυλὸς τῆς ῥίζης τὰ τῶν σκοτοῦντα, adijciendum est ἐγχριόμενος id est inunctus. Pleuritis à πλευρᾶ uel πλευρὸν id est costa uel latere nomẽ habet, morbus est planè exitialis, ex abscessu & suppuratione in interiore membranula costas cingente, cum difficultate spiritus & febri continua. Eius dẽ partis dolorẽ, si sit sine febri, ex ictu, uel frigore uel cursu πλευρᾶς πόνον id est lateris dolorem uocant. Lateralem dolorem itaq; Marcellus perpetuo se πλευρῖτιν appellaturum, alterum uero, minoris mali, lateris sine febri dolorem, nominaturum decernit. Quum urinæ ciendæ acorum accommodam adserit, obseruandum est triplex esse urinæ stillicidium, Græci δυσουρίαν, στραγγουρίαν & ἰσχουρίαν uocant: δυσουρία est urinæ difficultas, quũ magno dolore & conatu ægre it urina, latinè uesicæ urinæq; angustia cum Plinio appellatur. στραγγουρία, quũ per interualla temporis stillæ urinæ cadunt. Vesicæ urinæue stillicidium, cũ Catone nominatur.

Quando uero obstructo canalis meatu, nihil planè effluit ἰσχουρίαν Græci, nos suppressam urinam, obstructámue uesicā nominamus. Per γυναικεῖα id est muliebria, menses intelligit, uel mēstrua. Nā γυναικεῖα, ἔμμηνα καταμήνια καθάρσεις ἔμμηνοι, in idē recidunt. Plinius, ut Hermolaus, radices Acori nigras, minusq; uenosas ait. Adijcit idem se uidisse rubētem radicem intus, foris colore inter nigrum atq; candidum. Calefacit & exiccat in tertio gradu acorum, inquit Galenus in 6. simplicum medicamentorum, urinam ciet, induratis lienibus prodest, abstergit & extenuat crassos humores corneæ tunicæ, quam ad rem radicis succus est commodior.

γυναικεῖα, ἔμμηνα, καταμήνια, καθάρσεις ἔμμηνοι, muliebria, menstrua, menstrui fluxus, menstruæ purgationes, fœminarum tempora, menses, in idem recidunt.

De Meo. Cap. III.

Meon, Anetum agreste, Germa. Meysterwurtz, wilder till, hertzwurtz, Storingswurtzel, Scio tamen quòd Hieronymus Tragus Meysterwurtz ad Smyrnion pertinere censeat, de quo lib. 3. c. 72.

Folia anethi similia habere dicitur Meum, Plinius anisi habet, eum sequitur uirgilius Marcellus. Athamanticum dicitur, ab Athamania Thessaliæ uel Illyridis regione, ut Stephano placet. στυγὰ περὶ κύστιν καὶ νεφρούς, Adstricta, id est, impedimenta urinæ qualiacunq;, quibus retinetur, ut difficulter urina profluat, siue sint in renibus, uel uesica. ὑστερικαῖς διαθέσεσι, Strangulatum uuluæ, uel præfocationes matricis, uel obmutescentes uuluæ strangulatu fœminas significat. ὑστερικὴ πνίξ id mali Græcis medicis aliàs dicitur. Galenus in simplicum pharmacorum uirtute, calidum in 3. gradu, siccum in secundo adscrit Meum, quo ad radices eius attinet urinam ciet, menses prouocat, capitis tamen dolorem parit.

στυγὰ quid appellet.

ὑστερικαῖ διαθέσεσι.

ὑστερικὴ πνίξ.

Qualitates Meou.

De Cypero. Cap. IIII.

Cyperus, Erysisceptrum, Iunci radix, Iuncus, odoratus angulosus iuncus. German. wolriechend bintzen.

Tres diuersæ res non perinde dißimilibus uocabulis nominantur. Cyperus, Cypirus & Cyperis. Cyperus, cuius in præsentia fit mentio, anguloso caule, odorata radice est, à Celso quadratus iuncus li. 3. c. 21. à Pli. li. 21. c. 18. triangularis & angulosus uocatur. Cypirus uero palustris plāta est, gladiolus à cultellati folij figura nominatus. Cyperis postremo est radix Cyperi. Porrò Cyperis & Cyperus nonnunquam per Synecdochen pro eodē accipiuntur. Erysisceptrū multis alijs commune uocabulum est, ut Aspalatho, Cypero, Verbenacæ, ob lentorē forsan & flexibilitatem, texendis enim fiscellis apta est iunci materies, & aliorū ferè, quibus id nominis iungitur, ab ἔρυσον id est calathus, σπυρὶς est iuncea sporta. Erysisceptrum, ueluti calati uimen, ac εὐλύγιστον, uiminum lentori accommodum. Vbi σκορπιοδήκτοις habet, quædam exemplaria θηριοδήκτοις. prodest aduersus ictum scorpij, uel ut alij, contra ictū uenenati. Non magno sanè periculo, nam utrinq; uenenum est, Scorpij uenenum species est, Venenati uenenū, genus est. Tradunt inquit Hermolaus, nō egredi barbaros domibus, nisi ab hoc suffitu, uegetiores enim firmioresq; sic fieri. Radix Cyperi dulcis, decocta panem etiam gratiorem facit. Vim habent radices Cyperi calefaciendi, exiccandi, & incidendi, Galeno autore, & constipandi, & oris & alijs ulceribus prosunt, lapide etiam laborantibus, menses item ducunt, & urinam cient.

Discrimē inter Cyperum, Cypirum, & Cyperida.

Erysisceptrū quid.

Pro σκορπιοδήκτοις, alij θηριοδήκτοις.

Barbarorum consuetudo.

Galeni de cypiri radicum natura sentencia.

De Cardamomo. Cap. V.

Cardamomum, Cordumeni & Syluestre caros Mauritanis, & Carui agreste. German. Cardamom.

Facit inquit ad ἰσχιαδικούς, id est ad coxendicis dolore laborantes. ἰσχιαδικοὶ dicuntur παρὰ τὸ ἰσχίον ab coxendice, ἰσχία uero ossa duo sunt in posteriore parte sacro oßi adiacentia. Atlas ab Iulio Polluce sacrum os appellatur, ut Carpus citat, quòd totius corporis molem substineat, idem ex sentencia Galeni 4. oßibus constare adserit, sed hæc in anatomia demonstrantur. ἰσχιαδικοὶ ergo sunt, qui ex coxendice laborant. Latini & locum & morbum coxendicē appellant. Græcis distincta sunt, nam ἰσχία sunt ossa, in quorum iuncturis, mali humores morbū pariunt. ἰσχιὰς est malum uel dolor coxendicis, ἰσχιαδικοὶ eo malo affecti. Hinc ischiadica etiā podagra, nonnunquam appellatur, non admodum ab Arthritide differens, nisi, quòd in coxendicibus tantummodo hæreat. παράλυσις est resolutio neruorum & musculorum, ut motus corporis impediatur. Quod si resoluatur principium omniū neruorum, sensu & motu omniū cor-

Ischiadici unde & qui.

Os sacrum.

ἰσχία, ἰσχιάς, ἰσχιαδικοί, ἰσχιαδικὴ ποδάγρα.

Quid paralysis.

poris partium amißis, ἀποπληξία id mali uocatur: sin dextrum uel sinistrum latus, ita conuella tur uel resoluatur ἡμιπληξία est, ueluti dimidiata apoplexia, sin manus uel membrum aliquod corporis, ut pes uel brachium eo malo infestetur, παράλυσις solet dici. Resoluta ergo Marcellus παραλύσεις uocans & hemiplexiam & παράλυσιν intelligere sese testatur. Quanquam παράλυσις poßit esse genus ad species ἀποπληξίας καὶ ἡμιπληγίας καὶ μεροπληγίας. Galenus amariciem inesse tantam cardamomo ait, ut & lumbricos sumptũ eijciat, & scabiem cũ aceto illitum ualidè exterat. Barbarus Mauritanos Cardamomum Cordumeni appellare ex Plinio tradit, eosq; aliud Cardamomi nomine genus intelligere. Demum officinas alio uti Cardamomo, quàm uel ab Dioscoride, uel Mauritanis præscribatur.

Galeni de natura Cardamomi sententia.
Hermolai additio.

De Nardo. Cap. VI.

Spicanardi German. impropric tamen, Hebræis נרד Nerde. Cant. 4.

QVod ait, βοηθεῖ καρδιωγμοῖς id est facit ad stomachi affectiones, Marcellus erosiones stomachi uertit à uerbo καρδιώττειν, quod ab καρδία deductum est, usurpatur autem tum καρδία non pro cordis significatione, sed qua ueteribus os uentriculi significauit uel stomachi. Isthuc malũ Græcis appellatur καρδιακὴ διάθεσις, perinde est ac si dicas Cordiaca affectio. Enimuero uentriculi est imbecillitas uel adflictio, non cordis, Cor enim est ἀπαθές, unde & Galeno adscripta Isagogæ. ἡ δὲ καρδιακὴ διάθεσις οὐκ ἀπὸ τοῦ πονεῖν καρδίαν εἶναι πάθος οὕτως ὠνομάσθη, ἀλλ' ἐπεὶ καρδίαν οἱ παλαιοὶ τὸν στόμαχον ἐκάλουν. Id est, Cardiaca affectio nominata est, non à cordis sanè adflictione uel paßione, cæterũ quòd ueteres καρδίαν (quod cordis hodie uocabulum est) stomachum uocabant, hinc καρδιωγμός est καρδιακὴ διάθεσις. ποιοῦσι καὶ πρὸς τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς μυδήσεις τῶν βλεφάρων, id est faciunt ad putrefactas palpebrarum in oculis destillationes. Marcellus reddit, faciunt ad palpebrarũ in oculis cũ destillatione defluuia & tumores. μύδησις est putrefactio & humectatio, μυδᾶν est putrescere & humectare. μύδησις, ut Isagoge Galeno adscripta habet, uox est omnibus putrescentibus conueniens, hoc malum fit in palpebris, quæ tumidiores factæ continuè distillant, concrescente circa eas adipe. Nardi spica, calida est, ut Galenus habet in tertio gradu, sicca planè in secundo, iocinori et stomacho commoda nardi radix. Indica est ualidioris naturæ & nigrior, quàm sit Syriaca. Galenũ, si spicam nominet, Indicam nardum intelligere Hermolaus monet, quasi cæteræ species (nam nouem in uniuersum à Plinio nardi species numerantur) non spicam sed herbam tantũ habeant.

καρδιώττειν stomacho affectum esse, famescere.

Quid sit Cardiaca affectio ex Galeno.

Quid sit μύδησις & μυδᾶν.

Galeni locus de spicanardi.
Hermolai additio.

De Nardo Gallica. Cap. VII.

Nardus Gallica, Nardus Celtica, Saliunca, Aliunca deprauatè, Orci tunica, Lauendula. Germanicè Lauendel.

NArdum Gallicam, aliuncam uel saliuncã corruptè dici suspicatur, mutata uoce Gallica in saliuncam, ex ignorantia, ut fit, uel incuria librariorũ, Genuates Celticã, nardum spicatã ostendunt lauendulæ similem, quare in dubio relinquitur, num Dioscoridis hæc Celtica nardus cum lauendula conuenire queat. Galenus ferè parem cæteris in uirtute hanc facit, imbecilliorem tamen, calidiorem etiam, & urinam magis cientem, minus uero densantem. De hirco herba, qua adulteratur, in 4. libro deinceps agetur, cap 49.

Nardum Celticam Lauendulam esse non satis constare.
Galeni locus.

De Montana nardo. Cap. VIII.

Nardus Montana, Thylacitis, Niris, Pyritis.

THylacitis deductũ est ab θύλακος, id est saccus ex beluarũ pelle uel corio factus, quo aromata à Cilicibus conduntur. Atq; hæc nardus forsan est circũlata, quasi saccularis, ita Marcello uidetur. Niris cur dicatur nõ cõstat. Galenus adijcit pyritin uocari, ab ignea forsan natura, uis enim nardis calefaciẽdi inest. παρὰ τὸ πῦρ, id est ab igni, perinde ac pyrites gẽma inde sibi nomẽclaturã traxit. Tametsi quisq̃ suspicari poßit, Niris per ignorantiã gentiũ, à regione Syriæ dictã pro Syris. Sic Thylaciten, pro Cilissam. At uero hac in re parũ situm. Illud grauius, quod primum Dioscorides tribuit huic Nardo φύλλα καὶ καύλους, id est folia & caules Eringio similia, postea sub finem & caulem & fructum & florem ei adimat. Quare in principio pro καύλους, legẽdum eruditè indicat Marcellus κλῶνας ἢ κλάδους, id est pro caulibus, ramos, ne sibi parum

Quur Thylacitis.

Niris. Pyritis.

Coniecturæ appellationum.

parum constare tantus autor uideatur. Galenus montanam hanc pyriten & Thylaciten uocari adserit, uberioris in Cilicia prouentus, eandem cum prædictis ei naturam tribuit.

De Asaro. Cap. IX.

Asarum, Nardus syluestris, Sanguis Martis, Thesa, Cereera, Peritresa, Perpensa, perpresa, Baccar, Succinum, Nardum Rusticum, Prouincula, Vulgago, apud Macrum, German. Haselwurtz.

Asarum, quòd nõ ornet, nec ad coronamenta addatur, παρὰ τὸ α καὶ σαίρειν. Coronariã tamen adpellat Dioscorides, quòd odoris nomine, cuius causa coronis & sertis priscis sua stetit cum dignitas tum autoritas, non luxus, sed uirium corporis uegetandarũ gratia, in coronas acciri queat. Quam Marcellus de Bacchare & Asaro diuersitatẽ & contentionem adfert, ut parum facientem ad rem prætermittere consiliũ fuit. Galenus in simplicium pharmacorũ uiribus, radicibus Asari similes esse uires ait cum Acoro, maiores tamẽ & uehementiores. Quod in Dioscoride legitur peritresa, Hermolaus ex Plinio emendat, perpensam seu perpresam, substituens.

Quur Asarum dicatur.

Galenus eandẽ uirtutem Asari radicibus & Acoro tribuit.

Hermol. correctio.

De Phu. Cap. X.

Phu, Nardus syluestris, Nardus Cretica, Valeriana, Potentilla, Valentia, Amantilla, Benedicta. German. Baldrian, Denmarck, Theriacks kraut.

Καῦλον λεῖον, id est caulem leuore conspicuum. Leuor hic significat Marcello priore longa, quod non est scabrum id est politum, glabrum. Leuor ergo scabriciei opponitur, non ponderoso. λεῖον enim id est glabrum leuore conspicuũ opponitur τραχεῖ id est aspero. Sic λειότης, τραχύτητι. Leuor asperitati. Leue uero & leuitas priore breui Græcis est κοῦφον καὶ κουφότης quæ opponuntur τῷ βαρεῖ καὶ βαρύτητι, id est graui uel ponderoso. Sic Virgilius leue priore longa pro polito & nitenti utitur, quum inquit: Pars leues clypeos et spicula torquent. διαπόρφυρα, colore per mediũ purpureo, reddidit Marcellus ideo, quòd διὰ nõnunquam traiectionem significet, Plinij autoritate fretus, qui διάλευκον medio candidũ dixerit. Phu herbæ radicem Galenus, uiribus Nardo parem adserit, in plerisq; inferiorem, urinam tamen magis ciere, quàm Indicam & Syriacam, æquè atq; Celticam. Cordus insignis olim medicus Scholæ Marpurgensis, in suo Botanologico, negat respondere phu nostrum, hoc est quam nos Valerianam nominamus, historiæ phu apud Dioscoridem. Brunsfelsius, citra controuersiam, phu, Valerianam adserit. quòd non respõdeat, quia minor sit, id cæli influxui adscribendũ, haud ignorantiæ medicorum. Qua de re eruditè Hieronymus Tragus in cap. de Valeriana disputat.

λεῖον & λειότης quid significent.

κοῦφον, κουφότης.

Quur διαπόρφυρα p mediũ purpureos flores uerterit.

Collatio phu cum nardo indica et Celtica, ex Galeno.

Cordi medici & poëtæ, Brunsfelsij, item de phu & Valeriana iudicium.

De Malobathro. Cap. XI.

Malobathrum, Tembul, folium Indum, folium, officinis est.

Quod scribitur in Dioscoride, ὅτι τῷ μελανίζειν τε ἄθραυστον καὶ ὁλόκληρον, id est, quod dum nigrescit infragile est, integrumq; manet, Marcellus mendam subesse censet, quòd coloris nomine nihil neq; firmum neq; infirmum sit, ac loco μελανίζειν uerbi reponit μαλακίζειν, ut sit sensus, in mollescendo infragile & in suis partibus integrũ, quasi Dioscorides uelit haud friari malobathrũ neq; frangi posse propter lentorem sui, quo etiam integrũ seruetur. Veteribus cognitum, & præcipui inter coronarias usus, hodie euanuit, atq; incognitum est. Horatius capillos suos malobathro coronatos esse testatur, quum concinit ad Pompeium Varum.

Restitutio deprauati loci.

> Pompei meorum prime sodalium,
> Cum quo morantem sæpe diem mero
> Fregi, coronatus nitentes
> Malobathro Syrio capillos.

Horatius ij. lib. Carmi.

Facit ad oculorum ophthalmias, φλεγμονὰς καὶ ἐπιφοράς. Phlegmone inflammatio est, sic Epiphora, non in solis oculis, uerum in reliquis corporis partibus, quare in quibusdam rectius legitur, opthalmicas phlegmonas, hoc est inflammationes, quales sunt, dum ophthalmia infestantur oculi. Epiphora tamen etiam priuatim oculis tribuitur, quũ copiose destillatio isthic confluxerit, cum inflammatione. Ioannes Mainardus se uix unicum folium Malobathri uidisse adfirmat, quippe quod nostro seculo sit incognitum. Hermolaus genus quoddam Malobathri in usu esse medicis Tembul Mauritanis appellatum: ait, quod & ab Dioscoride & Plinio dissentiat. Galeni de hoc uerba sunt: μαλαβάθρου φύλλον, νάρδου στάχυϊ παραπλήσιόν ἐστιν τὴν δύναμιν, id est, Malobathri folium, Nardi spicæ simile est uiribus.

φλεγμονή, ἐπιφορά, ophthalmia.

Mainardi sententia.

Hermolai Tembul

Galeni locus.

De Casia. Cap. XII.

Casia, Casia lignea, Achy, Adi, Lada, officinis est Casia fistula incommodè & impropriè.

ῥάβδον.

PRimum Marcellus, quum in Dioscoride hic legitur ἔχει ῥάβδον παχύφλοιον, id est, habet uirgam crasso cortice, pro sarmento, quale in uitibus est, uirgam intelligit. Sequitur statim, φύλλα δὲ ὥσπερ ἴρεως, hoc est folia iridis. hic nonnulli legunt ὥσπερ πεπέρεως, utra sit lectio melior haud satis constat. συριγγίοις πλήρη plenam fistulularum, id est abundantem fistululis. Fistulæ fiunt hoc pacto, ut Theophrastus docet. sarmenta fruticis inciduntur in frusta duorũ digitorum longitudine, atq; præsuuntur recentibus animaliũ corijs, tũ ex putrescente materia uermiculus nascitur, q lignum erodat, cortici, amariciei causa parcat. Quod Marcellus mutat μετὰ πόσης πυρώσεως, id est cum aliquanta ignis feruiditate, in μετὰ πολλῆς πυρώσεως, id est cum multo feruore, non est magni momenti, quũ πόσης pro τίνος acceptũ ab Dioscoride, ita tamen ut simul quantitas indicaretur, nõ mereatur reprehensionem. Quanquã Marcellus eloquentißimus & doctißimus uir, ob hanc etiam rem nemini est arguendus, quandoquidẽ studiosi artis Asclepiadeæ, exactæ, hominis plurimis & optimis artibus ornatißimi, diligentiæ magnam debeant gratiam. βλαστὸς id est germen. Alij βάτον id est rubũ legunt, quos maluit sequi Marcellus. species est casiæ, ἀσυφήμων, mutat idem in ἀφυσήμων ab φυσάω insufflo, quòd casiæ istius fistulæ ruptæ uel laxæ non dederint sonitum. coniectura est. Species ad hæc casiæ sunt,

Quomodo casia lignea erodatur.

βλαστός, βάτος.

Species casiæ.

Zigir.

Blastus uel batos id est germen uel rubus, quæ etiam dicitur Batus Mosyliticus uel Mosylicus à promontorio & emporio Aethiopiæ Mosylo.

ἀφυσήμων, ceu quæ non infletur

Citto.

Dacra.

Pseudocasia. His adduntur apud Hermolaum ex Aëtio & Plinio.

Oze. Mottodes.

Daphnitis.

Daphnoides.

Mesocynnamos.

Casia ueterum medicorum, est casia lignea. Officinæ casiam fistulam suam pro lignea Dioscoridis hac male mõstrant.

Galeni de Casiæ uiribus locus.

Obseruandum est postremo, quòd ueterum, qui ante tempora Galeni uixere, Casia fistulis etiã conspicua suis, sit casia lignea ab Dioscoride hic descripta. Vnde medicæ huic posteriori (quæ tamẽ longe est alterius uirtutis) nomenclatura est communicata. Oto Brunsfelsius hic sibi tanquã re haud dum satis excussa, ab iudicio temperat. Calida est & sicca in 3. gradu, subtilium partium, gustu acris & styptica, unde ob hæc omnia incidit ac disgregat corporis superfluitates, corporis etiam organis robur addit ex Galeni sentencia.

De cinnamomo. Cap. XIII.

Cinnamomum, Cinnamum, Canela. German. Zimmetrinden oder roren. Hebræis קִנָּמוֹן prouerb. 7.

Septem Cinnamomi species esse.

SPecies Cinnamomi apud Dioscoridem hoc capite 7. numerantur, nimirum.

1 Mosylicum
2 Montanum
3 Mosylico par.
4 Candidum colore.
5 Subrufum.
6 Pseudocinnamomum uel Cinnamomis.
7 Zingiber, quod & Xylocinnamomum uocatur.

Cardamomum ex Cardamo surrepsisse ex ignorantia.

Vbi legitur ὀσμὴ πηγανίζουσα ἢ καρδαμώμῳ ἐμφερής, id est odor rutescens, aut Cardamomo similis. Marcellus suspicatur pro Cardamomo legendũ καρδάμῳ facile enim est κάρδαμον, id est nasturtium, per ignaros harum rerum, ob uocum quandam similitudinem in καρδάμωμον, id est cardamomum, alterari. Postremo capite quo ait Cinnamomũ ad catharros facere, nouisse operæprecium est tres esse species destillationum. Catarrhus enim παρὰ τὸ καταρρεῖν, id est à defluendo nomẽ habet. Est defluxus phlegmatici & pituitosi humoris ex cerebro in nares, & appellatur Græcis κορύζα. Quod si in palatum seu fauces, Catarrhus simpliciter, Sin in branchum uel arteriam tracheam illabatur, Branchus appellatur. hanc destillationem raucedo sequitur, & alia grauiora mala, si in pulmones destillet. Cum Ioanne Mainardo, de Cinnamomo ambigere

Coryza, Catarrus.

Ioan. Mainardus hæsitat in Cinnamomi historia.

ambigere potest, qui uoluerit, & num satis rectè ambigat cæteri dijudicent. Galenus Cinnamomum subtilissimarum esse partium ait, nec tamen summè calidum, sed in tertio ordine. Cinnamomis uero ipsa, est tanquam imbelle uiribus cinnamomum, uel pseudocinnamomum.

Galeni de Cinnamomi uiribus sententia, & de cinnamomide.

De Amomo. Cap. XIIII.

Amomum, Rosa Hiericontis. German. Rose von Iericho. Semen Amomi in officinis non conuenit historiæ huius.

AMomi historia intricatior deprauatiorq; est, quàm ut commode possit restitui, Marcellus tamē summā esse integri loci suspicatur. Boni amomi notæ sunt, recens, rubens et in unā conuolutum. In malo contra, uetus candidum & solutum. λευκόν, id est album, Marcellus in λεπτὸν mutandū censet. Deinde ὀυ πεπιλημένον in ὀυ προεκπιεσμένον id est non densatū uel stypatum, in nō antea expressum. διαφορεῖ id est discutit, redundare autumat idem. Melice ridibus conducit amomum. μελικηρὶς & κηρίον, duo sunt genera ulcerum, quibus ab apibus est indita appellatio. κηρίον est fauus, est ulcus continuis foraminibus terebratum, ex quibus humor, mellis instar effluat. Meliceris ab meli id est mel, & κηρὸς id est cera. Meliceris ulcus est tunicæ suæ inuolutum humorem mellis instar continens, sed ex hoc tenuior, quàm ex fauo humor manat, ut Galenus, Celsus, & Paulus Aegineta tradūt. in capite, scapulis & pectore præcipuè hæc ulcera prodeunt atq; adeo toto corpore. Antidota uel Antidoti, neutro & fœminino genere, aduersus uenena priuatim sunt remedia. Amomide adulteratur Amomū inquit Dioscorides, carente & odore & semine Hermolaus. Amomum quale nunc officinæ præferunt fabulosa specie, nec odoris argumento, nec alia ratione congruit cū eo, quod hic describitur. Eurytius Cordus, summi iudicij medicus, Amomū statuit esse rosam Hiericontida, quæ in natali Christi, noctu, quasi se tum aperiat, ostensa est, cum id faciat quoties madefiat. Galenus ἄμωμον ἔοικε τῇ τῷ ἀκόρῳ. Viribus inquit, simile est Acoro Amomum, uerum aridius est acorum, Amomum magis digerit.

Differentia boni & mali amomi.
λευκὸν in λεπτὸν mutandum.
πεπιλημένον in προεκπιεσμένον.
διαφορεῖν.
Meliceris & κηρίον, ulcera.
Fauus quid?
Meliceris quid?
Antidota.
Hermolaus.
Cordi de Amomo iudicium.
Galen. de Amomo

De Costo. Cap. XV.

Costus, Costum, Costarium, in officinis radix Costi.

COsti tres sunt species Dioscoridi: Arabicus, secundus Indicus, tertius Syriacus. Lumbricos latos, ἕλμινθας πλατείας id est lumbricū latum. Tria sunt genera lumbricorum Galeno & Paulo Aeginetæ. Primum tereti forma, longitudine palmare in gracilibus intestinis. 2. Ascarides in longanone pruritus excitant, non longe ab ano. Tertio sunt lumbrici lati, qui nonnunquam tantæ sunt longitudinis, ut uniuersum intestinum adæquent. Hæ eam ob causam Tæniæ, corruptè tineæ, & fasciæ nominantur. Miror autem, qui Plinius dicat uisas uentris tineas triginta cubitorum, quū ego uiderim in ἀνατομῇ humani corporis, longitudinem explicatorū intestinorum gracilium & crassorum, non excedere 36. pedes mediocris staturæ eius, qui coram multis suo pede metiebatur, fortasse pedes magni corporis 32 complexa essent. iam cubitus hominis & pes distant admodum longitudine. forsan fuit tænia ex interaneis Enceladi uel Porphyrionis Gigantum. ἔφηλις adustam à sole & nigricie & scabricie nonnihil perditam cutem significat. Omnem cutis duriciam & nigriciem scabriciei cōiunctam, siue sit à sole, uel ex alia causa, denunciat. Marcellus, ceu ab sole adustam cutem ubiq; reddit. Oto Brunsfelsius, pro triplici costo, officinæ amarum tantum exhibent. Galenus, Costum parum habet amaræ qualitatis plurimū aūt acris & calidæ, præter alias uires quas habet ad Ischiadicos, lateris dolores, febres periodicas, latos lumbricos, adijcit καὶ πρὸς τὰς ἐφήλεις αὐτῷ χρῶνται μεθ᾽ ὕδατος ἢ μέλιτος, id est utuntur etiam eo ad adustam ceu à sole cutem, cū aqua aut melle, ijsdem ferè uerbis, quibus Dioscorides costi uires describit maximè de ephelidibus, uel adusta ceu à sole cute. Quare uidendum hic, num rectè censeat Marcellus ἢ id est uel, coniunctionem in καὶ id est &, permutandam.

Costi tres species.
Lumbricorum tria genera.
Rotundi, Ascarides, lati seu fasciæ uel teniæ.
Tæniæ Plinij lōgæ.
ἔφηλις.
Oto Brunsfelsius.
Galenus.
Marcellus aduersus Galenum etiam ἢ in καὶ mutat.

De Schœno, uel rotundo odorato iunco. Cap. XVI.

σχοῖνος, rotundus odoratus iuncus. σχοῖνος μυρεψικός, id est iuncus unguentarius, σχοῖνος ἡδύοσμος id est iuncus suaue olens. officinæ barbaræ squinantum habent, quod fœnum Camelorū adpellant.

Species odorati rotundi iunci tres.

Species iunci odorati rotundi habet Dioscorides, Lybicam, Arabicam, quæ & Babylonia & Tenchitis appellatur, Nabathæam. Rotundus odoratus iuncus ideo uocatur, ut differat ab odorato anguloso iunco, cypero nimirũ, & ab oxyschœno, id est acuto iunco, de quo posthac suo loco. Marcellus θρεπτικὸν, quod uim alendi significat in θρυπτικὸν, id est frangendi uim habens, mutandum in hoc capite censet. Flos iunci, inquit Galenus, moderate calefacit ac densat, urinas cit, menses ducit, fomentis accepta, & potu. iocinori, stomacho cõmodus est, alui item inflationibus, ῥίζα συπτικωτέρα, ἄνθος δὲ θερμότερον, id est, Radix maiore densandi uirtute est, flos uero calidiore. Ioan. Mainardus, Non florem sed festucas huius rotundi odorati iunci ad nos portari adserit. Brunsfelsius in officinis substraminis specie, quod squinantum uocant, contineri iuncum ait.

Vires iunci rotundi florũ ex Galeno.

Ioan. Mainardus
Brunsfelsius.

De Calamo odorato. Cap. XVII.

Calamus odoratus, Calamus Aromaticus, Myrepsicus id est unguentarius.
officinis Calamus arom. Germ. Calmus.

σκινδαλμὸς assula.

Εἰς πολλοὺς σκινδαλμοὺς, id est qui in multas assulas, uel minutula fragmenta frangitur. Marcellus assulose reddidit. Ioannes Mainardus haberi in officinis calamum aromaticum negat. Galenus calamum hunc odoratum in secundo ordine calefacientium & arefacientium collocat, maiore tamen siccandi, quàm calefaciendi uirtute deprehenditur.

Ioan. Mainardus.

Galenus.

De Balsamo. Cap. XVIII.

Balsamum officinis non est.

εὐδίαιτον quid.

IN historia balsami liquoris εὐδίαιτος, est qui facile penetret ab διαιτεῖν, quod est διαχεῖν καὶ διανύειν percurrere, penetrare, ut Marcellus annotat. Quum porrò fructum balsami commodare ὀρθοπνοϊκοῖς, id est non nisi recta ceruice spirantibus ait, obseruandum est semel, triplicem esse spirandi difficultatem, Græci δυσπνοίαν, ἆσθμα, καὶ ὀρθοπνοίαν uocant. Dyspnœan Marcellus Spiritus uel animæ difficultatem, ἆσθμα, suspirium uel anhelitum, Orthopnœan, non nisi recta ceruice spirandi difficultatem nominat. Galenus βάλσαμον ξηραίνει καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόστασιν, id est Balsamum exiccat & calefacit secundo gradu subtilium partium aromatum instar. Dolendum aroma præclarißimum officinis paßim deesse. Brunsfelsius, immensi precij causa ex officinis abolitum affirmat. At Xylobalsamum adseruari. Mirum est serpentes succo balsami pastos, noxium uirus amittere, ut Hermolaus annotauit.

Tres species spirandi difficultatis. Dyspnœa, Asthma, orthopnœa.
Galenus de qualitatibus balsami.
Oto Brunsfelsius.
Hermolaus.

De Aspalatho. Cap. XIX.

Aspalathus, Erysisceptrum, Sphagnon, Phasganon, διάξυλον,
Sceptrum Elisei, Adipsatheon, Dipsacon, Diacheron,
Darsciscahan, Darsisahan, uel Darsian
Mauris est & officinis.

Sceptrũ Elisei procul dubio per deprauationem factũ est ex Erysisceptro.

διάξυλον.

DIaxylon significat, quod in medio lignum est sine fungosa medulla. Quid Erysisceptrũ significet in Cypero indicatum. σφάγνον ab σφάττω id est iugulo φάσγανον id est, ensis ab φάσαι, quod est occidere, ut Scholia in Pindarum tradunt ab aculeatis spinis, quæ gladij instar lædant. Darsciscahan ab Mauris ut Cordus & Brunsfelsius memoriæ prodidere. De Aphtis & Ozænis pauca sunt dicenda. ἄφθα, inquit Galenus, ἐστὶν ἕλκωσις ἐπιπόλαιος ἐν στόματι γιγνομένη. ἐπιπολάζει δὲ αὕτη ἡ ἕλκωσις μάλιστα παιδίοις, id est Aphtha est ulceratio in superficie subsidens, in ore emergens, maximè uero in pueris hæc ulceratio quidem oritur. ὀζαίνην, idem Galenus hunc ad modum definit. ὀζαινά ἐστιν ἕλκωσις ἐν μυκτῆρσιν δυσώδης, διὰ βάθους ἀποφορὰν ἔχουσα, id est, Ozæna est exulceratio in naribus, in profundum delationem habens. Neq; hic prætermittendum est Ioannis Mainardi iudicium, qui suspicatur esse Aspalathum sandali speciem. Dignum est obseruatu quòd Hermolaus adijcit, si cælestis arcus, quencunq; fruticem, maximè uero aspalathum, contigerit, inenarrabilem odoris suauitatem reddi. Exiccat, calefacit & refrigerat. Ad putrida hulcera & fluores accommoda aspalathos, iuxta Galeni censuram.

Cordus.
Brunsfelsius.
Quid ἄφθα, de hoc malo plura apud Paulum.
Quid ὄζαινα.

Ioannis Mainardi sententia.

De Musco. Cap. XX.

βρύον, Muscus, σπλάγχνον, officinis Vsnea.

Muscus lanugo est & lapidum & arborũ, quercus, cedri, populi, laricis, piceæ. Moschus uero preciosissimum odoramentum est, dorcadis peregrinæ, quam Gazellam Barbari uocant, sanies & quæ ex Zibetto animali excipiunt. Marcellus ueteribus incognitum id odoramentum fuisse arbitratur. Idem μόσχον, à figura animalium, quæ est media inter capream & uitulam, dictum putat. μόσχος enim etiam uitulam significat. Sunt & μόσχια uascula, ceparum semen continentia & maturantia, quibus non sit dissimilis folliculus animalium moschon claudens & proferens. Galenus musco arborum, maxime cedrino uim esse stipticam testatur, Dioscoridi adsentiens, non admodum tamen fortem, uirtutem etiam disgregandi & molliendi.

Discrimẽ inter Muscum & μόσχον. Gazella. Zibettum. Hermolaus. Marcellus. Galenus.

De Agallocho. Cap. XXI.

Agallochum, Xyloaloe officinis, Tarum. Germa. Paradeiß holtz.

Θυία arbor aliàs Trogetæ, etiam à Plinio arbor dicitur. διαπάσματα sunt inspersiones sicci triti medicamenti, quod uel toti corpori, uel parti inspergitur. Dysenteria, intestinorũ tormina significat. Galenus ita finit, δυσεντερία ἐστὶν ἕλκωσις ἐντέρων μετὰ φλεγμονῆς, καὶ ἀποκρίσεως αἱματωδῶν ἢ ξυσματωδῶν, ἠδὲ καὶ ἀπολυμάτων, μετὰ τοῦ δάκνεσθαι, καὶ ἀλγεῖν τὴν κοιλίαν καὶ τὰ ἔντερα. Id est, Dysenteria est exulceratio interaneorũ cum inflammatione & excretione sanguinolentæ ac fæculentæ, atq; erosæ materiæ, cum morsu, nec non dolore alui & intestinorum. στρόφοι ergò sunt tormina uel cruciatus uentriculi uel interaneorum, uel aliarum partium. δυσεντερίαι uero intestinorum propriè sunt tormina. Vbi Dioscorides habet ἢ δυσεντερικοῖς ἢ στροφουμένοις, id est aut Dysentericis uel torminibus laborantibus, rectius legeretur καὶ δυσεντερικοῖς, ne turpiter Dysenterici cum iocinoris malo grauatis in idem recidant. Quòd si στροφούμενοι sint separandi ab dysentericis, rursus legendũ est καὶ pro ἢ ut sit sententia & dysentericis & tormine laborantibus succurrit, sin posterior coniunctio ἢ remaneat, δυσεντερικοὶ καὶ στροφούμενοι nihil different, sed pro eodem intestinorum malo accipientur, aduersus mentem Vergilij Marcelli.

Thya. Quid διαπάσματα. Δυσεντερία quid. Strophi tormina.

De Nascaphtho. Cap. XXII.

Nascaphthon, Narcaphthon, Indicum est aroma, inquit Paulus, Nascaphthon uel Narcaphthon, ad præclusos muliebrium locos suffumigatur.

ἐστεγνωμένην μήτραν, adstrictam mensium retentionem intelligit. Plinius & Galenus, huius, ceu incogniti forsan, non meminerunt.

Quid sit ἐστεγνωμένη μήτρα.

De Cancamo. Cap. XXIII.

Cancamon, Officinæ Lacca, ut Brunsfelsius.

Cancanon Galeni non est Cancamon Dioscoridis, ut Hermolaus monuit, uerum esse herbam, quam Dioscorides lib. 4. cap 5. κακαλίαν uocat, idem uult. At Hermolaus hic fallitur. Nam Paulus Aegineta ex Cancano & Cacalia diuersas herbas facit.

κάγκανον γαλήνου, nõ esse Cancamum. Hermolai error.

De Cyphi. Cap. XXIIII.

Aegyptiorũ sacerdotũ, quo sibi numina sua placarent, Cyphi fuisse Dioscorides satis indicat, & ex plutarcho de sacris Isidis & Osyridis, Marcellus cum doctè tum eleganter annotauit, Vbi dignum est obseruatu, quod sacerdotes matutino ex resina, meridie ex myrrha, uespere uero ex Cyphi suffitum faciebant. Constabat autẽ Cyphi confectio uel thymiama ex decem, ut Dioscorides, Plutarchus adijcit 6. ad decadem Dioscoridis, ut sint 16. Sunt autem hæc.

1 Angulosus odoratus iuncus. 2 Crassæ iuniperi baccæ. 3 Vua passa. 4 Resina. 5 Calamus aromaticus. 6 Aspalathum. 7 Rotundus odoratus iuncus. 8 Vinum uetus. 9 Myrrha. 10 Meli, & ex Plutarcho 11 Seselis. 12 Bitumen. 13 Thryon. 14 rumex. 15 Alterius iuniperi baccæ. 16 Cardamomum.

Cyphi quid? Cypheos huius cõfectio describitur eleganter uersibus Damocratis apud Galenum lib. η. τῶν ἀντιδότων.

Thymiamata quid

Aduersus Marcellũ disputatiuncula

Cyphi ergo thymiama est. Porrò thymiamata sunt, quæ in sacris, uel aris incenduntur, uel uaporantur in gratiam superũm, pro odore grato, dijsq; placente. Tres rationes, quas Marcellus adfert, quur suspicetur, hoc caput non esse Dioscoridis non sunt satis firmæ. Prima, quia in uetusto codice non legatur, potuit enim in uetusto codice per indiligentiã æque prætermitti, atq; in recentiori. Altera, quia Paulus Aegineta non fecerit huius mentionem. Non sequitur enim, Cyphi non est apud Paulum, non est igitur genuinum de cyphi caput apud Dioscoridem. Nam à simili posset rectius quisquam argumentari. Pleraq; Dioscoridis apud Galenũ, ubi de uiribus simpliciũ pharmacorũ agit nõ sunt, non sunt ergo Dioscoridis. Quũ Galenus enim tantopere prædicet Dioscoridẽ, omnibusq; alijs in simplicibus præferat, atq; præcesserit Paulum, ueri simile uideri posset, Galenum omnia etiam percurrisse & libris suis περὶ ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεων inseruisse. Tertia est, quòd Cyphi sit compositum & nõ sit simplex. Quod si ideo non sit Dioscoridis multa alia simplicia, ut Crocus, Cancamum, Muscus, Dioscoridis non erunt, quandoquidem, in uirium explicatione misceat & componat cum alijs. Atqui nihil refert, siue sit Dioscoridis uel secus, nihil inde periculi in medicinam influit.

DeCroco. Cap. XXV.

Crocus, Castor, Cinomorphus, Sanguis Herculis, Serapioni est Sahafaran, hinc Germanicum uocabulum Saffran defluxit.

Vt crocus sit fragilis & infragilis, uel friabilis & non friabilis.

ἀνελλειπὴς legendũ, non ἀλιπὴς, aduersus Marcellum.

ἄωρος. Emendatio loci, à Marcello diuersa.

VBi legitur ἄθραυστος, εὔθραυστον cõtrario sensu alij reddunt, ut Marcellus indicat, at quũ ἄθραυστος infragilis, & qui non poßit facile comminui, crocus est, dum adhuc intra sua ueluti acetabula floridus et humore naturali est uuidus. εὔθραυστος uero quũ auulsus & exiccatus fuerit, tum enim potest & cõminui & in puluerem contundi, non exiccatus tenax est & minimè friabilis. Quòd Marcellus ἀνελλιπὴς mutat in ἀλιπὴς, id est non deficiens, in id quod significat, nullo unguine uuescens, non satis rectè fieri puto. Nam ἀνελλιπὴς, pulchrè cum sequenti statim attributo πλήρης, conuenit ut sit πλήρης id est plenus. Vult enim Dioscorides florem seu comam croci, uel ipsum crocum replere suum scapũ, ut nihil desit, sed plena sit, & ueluti per totum scapum densa croci coma, ut sit πλήρης, ueluti interpretatio præcedentis τῆς ἀνελλιπὴς λέξεως. Ad hæc ubi legitur. Qui uero talis non fuerit, reponit Marcellus, ἄωρος ex ueteri exemplari, quæ uox si omittatur, nihil periculi remanet. Deinde si in eum locũ, ubi ait, ὁ δὲ κυρηναϊκὸς ὁ ἐκ κεντοριας inseratur καὶ, & postea μετὰ ante πάντων, ut ita legat, ὁ δὲ κυρηναϊκός, καὶ ὁ ἐκ κεντορίας, μετὰ πάντων τῶν τῆς σικελίας, ἀσθενὴς τῇ δυνάμει, cohærebit sentencia. Cyrenaicus crocus inquit & Centuripinus Siculus crocus, cum omni, qui per Siciliam totam crescit, imbecilliorum est uirium. Tametsi κεντορία multũ discrepet ab κευτουριπίνοις, Siculis latini nominis, ut Plinius inquit. Verum hæc quũ ex coniecturis etiã constent, sint talia, qualia optimus quisq; iudicarit. Postremo quũ dicit Dioscorides μίγνυται δὲ καὶ τοῖς πρὸς τὰ ἐντὸς ποτίσμασι χρησίμως, id est miscetur cõmode potionibus, quæ sumuntur aduersus interna, mala uidelicet. Nam quis aduersus bonam constitutionem extorum & aliarũ partiũ, quæ sunt intra humanũ corpus potionẽ sumat? in eo inquã loco nihil deest. Nã ex natura Græcæ linguæ τὰ ἐντός, articulus præpositiuus cum aduerbio, interna significat, quòd si quis uelit κακά, uel νοσήματα intelligere poterit, ut sit aduersus mala uel morbos, qui intra corpus nostrum sunt. Ex Plinio tamen lib. 21. c. 20. collegit Marcellus, deesse aliquot malorum species, inde etiã hic locus explicari potest. Nam ut Plinius ait strangulatus uuluarum emendat, stomachiq; exulcerationes. Pectoris & renum, iocinorum, pulmonum, uesicarumq; peculiariter inflammationi uehementer utile, item tußi & pleureticis, Species itaq; facit Dioscorides.

Vires & commoda croci ex Plinio.

Primam Coryceam.

2 ab olympo Lyciæ monte

3 ex Aegis Aetoliæ.

4 Cyrenaicus est

5 Siculus Centuripinus crocus est.

Galeni & Aeginetæ de croci qualitatibus & uiribus.

Galenus & Paulus tribuunt croco, secundum gradũ calefacientiũ, primam exiccantiũ. Pauli uerba sunt, κρόκος δευτέρας ἐστι τάξεως τῶν θερμαινόντων, πρώτης δὲ τῶν ξηραινόντων στύφει τε καὶ συμπέπτει, id est, Crocus est in secundo ordine calefacientium, primo uero exiccantium, densat ac simul digerit. Quod enim Galenus pluribus dixit, Paulus Aegineta strictius ut qui ex Galeno ea desumpserit, explicauit.

De

De Crocomagmate. Cap. XXVI.

Plinius lib. 21. cap. 20. Crocomagma, ex crocino unguento expressum, suas utilitates habet contra suffusiones oculorum, urinas magis excalfacit, quàm crocum ipsum. Quomodo fiat crocomagma Dioscorides & Virg. Marcellus satis indicant. Hermolaus, Crocomagma, uerbum è uerbo, fex olei crocini est. Oto Brunsfelsius Hermolao accedit, & in instructis officinis adseruari ait.

Crocomagma qd, ex Hermolao
Oto Brunsfelsius.

De Inula. Cap. XXVII.

Helenium, Symphyton, Persica, Medica, Orestion, Nectarion, Cleonia, Rubus Idæus, Verbascum Idæum, Lenes, Terminalium, Chironium Panacè. Enula Campana. Germanicè Alantwurtz, Alantkraut.

Nominibus diuersißimis Inula uel Helenium appellatur, uel à regione uel similitudine, quam cum quibusdam habet, uel ab natura, unde non tuto, neq; Hieronymo Trago, neq; Comiti hic ab Neuenar quisquam adsentiri potest. Sunt sanè Verbascum, Symphyton & Chironium panace, inter se diuersæ herbæ. Plinius fabulose ex Helenæ lachrymis ortũ dicit Heleniũ, sed probabilius est quod subdit, in Helena insula laudatißimum haberi: frutex est, inquit ibidem, humi se spargens dodrantalibus ramulis, folio simili serpillo, Macer ab Cornario recognitus.

Inula, quam Græcus Helenon uocat Heleniumq; Dicitur à medicis, est forma cognita cunctis.

Primum in historia Helenij ὑπὸ κρίνων, nõ κυρίνων legendum est, error ille ex incuria operarũ typographicarum admissus est, κρίνα enim dicuntur lilia Græcis non κύρινα. Deinde radicem habet inquit Dioscorides, ἀφ' ἧς εἰς τὴν φύτευσιν, καθάπερ ὑπὸ τῶν κρίνων ἢ ἄρων λιπαρὰ παραφυάδες λαμβάνονται: id est, à qua ad plantationem, perinde ac in lilijs & aro sit, uiscosa adnata auferuntur. παραφυάδες ergo (ab παραφύομαι, id est adnascor, uel iuxta enascor uel excresco) significat quæ in caule uel ramulis super terram, ut Marcellus habet, uel in radicibus aliquot sub terra à principio sui ueluti à matre, noua quadam germinatione prodeunt, ut in bulbosis radicibus, sic maximè lilio, cuius una radix sæpe quinquagenos bulbos remittit, Plinio autore. paraphyades ergo adnata, uel accretiones dicere forsan poterimus. Helenij radix, ut Galenus habet, non ex primo statim ordine calefacientium, neq; est instar nigri & albi piperis accuratè calida & sicca, sed cum humore excretiuo. Paulus cum Galeno consentiens, διὸ καὶ τὰ ἐκ θώρακος ἐκλεκτοῖς μιγνύμενον ἀνάγει, id est, confert craßis & uiscosis humoribus ex pectore, & pulmone excreãdis, si eclegmatis misceatur. Galenus φοινίσσουσιν αὐτῇ μόρια ψυχροῖς καὶ χρονίοις ἐνοχλούμενα πάθεσι. Id est, tingunt hac radice partes frigidis ac diuturnis adfectionibus turbatas, ut coxẽdicum dolore, hemicrania, articulorumq; per humorem prolapsu & procidentia, uel luxatione. Helenij Aegyptij ab Crateua herbario descripti, historia ex Dioscoride liquet.

Hieronymus Tragus.
Comes ab Neuenar.
Plinius.
Macer.
κρίνα.
παραφυάδες quæ ex Virg. Marcello.
Adnata uel accretiones.
Galeni & Pauli Aeginetæ de Helenij uiribus sententia.
Helenium, Crateuæ Aegyptium.

De oleo Omphacino & alijs olei generibus. Cap. XXVIII.

Oleo apud & Græcos & latinos, ab olea arbore eiusq; fructu nomen est, Vnde quoties simpliciter oleum legitur, oleum oliuarum intelligitur, ἐλαία olea est hinc ἔλαιον oleum. Galenus ἔλαιον τὸ μὲν ἐκ τῆς ἐλαίας ὅπερ καὶ κυριώτατον καλοῦμεν ἔλαιον, id est, oleum, quod ex oliua exprimitur, quod & maxime propriè oleum adpellamus, humectat & calfacit mediocriter, eiusmodi autem est dulcißimum ex nigrescente maturitate fructu factum. καρπὸν enim δρυπετῆ uocat hic Galenus, drupas id est, baccas oliuarum nigrescentes maturitate. Oleum uero ὠμοτριβὲς ἢ ὀμφάκινον, id est, ex immaturis oliuis expressum, quantum inquit habet stipticitatis uel adstringentis uirtutis, tantum etiam frigiditatis obtinet. Paulus Æginetæ Galeno hic adsentitur. ὠμοτριβὲς, quod ex crudis fructibus sit expressum, ὠμὸν enim crudum est, & τρίβω tero. ὀμφάκινον ab ὄμφακες deflexum. Ea uox significat immaturos plantarum fructus, siue sint uuæ uel oliuæ, uel id genus quiddam aliud.

Olei etymon. oleum oliuarum.
Oleum dulcißimum ex drupis factum.
Quid ὠμοτριβές.
Quid ὀμφάκινον.

De oleo communi

Olei ueteris qualitas ex Galeno & Paulo.

Oleum uetus, ut Galenus & Æginetа tradunt, τὸ ἐκ γλυκέος παλαιούμενον γενόμενον, ὅσῳ παλαιότερον τοσοῦτόν ἐστι θερμότερόν τε καὶ διαφορητικώτερον. id est. Quod ex dulci uetustum factum est, quanto est uetustius, tanto etiam est calidius. Oleum eiusmodi confert Ileosis. Ileos morbus nomen habet ab intestino gracili Ileo, cui ab εἰλεῖν quod inuoluere significat, indita est nomenclatura apud Græcos, quòd sit conuolutum & longum, & undiquaq; per uentrem complicetur, ut Carpus Bononiensis in sua Anatomia testatur, in eo intestino nascitur adfectio Iliaca, acutißimum & grauißimum malum, quo uicti, miserè tandem pereunt excrementa per os reddentes. Ex oppilatione intestinorum & indigestione prouenit, ut Paulus Aegineta habet. Barbari hunc morbum appellant, Miserere mei, nam si radices egerit, uel naturæ uires superarit, curam non admittit.

Ileus unde.

Iliaca adfectio.

lib.iij.c. xliiij.

De oleo oleastri.

Achores quid.
πίτυρα quid.

ἀχῶρες, capitis sunt manantia ulcera in pueris, ut Aegineta autor est, & Galenus in primo de compositione pharmacorum: πίτυρα sunt furfures & Porrigines Plinio, siue siccæ sint, siue madeant.

De oleo albo.

Oleum album melius est, uiridis respectu, quod deterius est, cuius olim maior fuit usus, quàm hodie. Quomodo itaq; conficiendum sit, ut alborem contrahat, docet Dioscorides.

De Sicyonio.

Sicyonium isthuc oleum album adpellatur, à Sicyone Peloponnesi urbe, in qua optimum primum confectum fuit.

De balineis.

Quid Rhagades.

Condylomata quæ sint, unde dicantur

ῥαγὰς est diuisio uel dissectio cutis callo durata labia habentis, hæc fit circa naturalia mulierum, uel ex partu, uel excrementorum nisu. In manibus uel alijs corporis partibus, ut pedibus et labris, sæpe fit ex frigore, uel aëre noxio incidente cutem, ut definitiones Galeno adscriptæ habent. Cōdyloma uero ὅτι δακτυλίου σολίδος ἐπανάστασις μετὰ φλεγμονῆς, id est Estant uel sedis, qua parte se comprimit, id est extremorum musculorum, excrescentia, cum inflammatione. κόνδυλοι sunt, Græcis digitorum articuli, hinc κονδυλώματα à similitudine quadā nodi uel articuli, qui ex sedis illo tumore uel inflammatione, quæ ex Rhagadibus non sanatis nascitur, apparet.

De oleo melle. Cap. XXIX.

OLeomel officinis incognitum, unde uel ex qua arbore promanet, ne ipsi quidem Dioscoridi constitit, quum enim ait, ἔκ τινος στελέχου, id est, ex quodam trunco, indicat se clā esse, cuius nam arboris truncus sit. Quòd Marcellus λίπος, id est, pinguedinem uel unguen in λέπος mutat, nō est necessarium. Qur enim ex frondibus, uel ramis arboris, cuius truncus oleo fluat, non etiam oleum expresserit humana opera? Quanquam cum oleomelle careamus, quid refert, siue ex cortice uel germinibus seu ramulis oleum exprimatur? Recte dissentit Virgilius Marcellus ab ijs, qui ex oleomelle, aëreomelle, & manna, de quo in sacris literis, idem faciunt. Primum, quod oleomel, olei magis quàm mellis naturam habeat, deinde quòd non sit earum uirium, neq; usus, qualium erat manna. Postremo non solum stultum sed impium est, miraculum cœleste, quo Deus manna pluebat Israelitis in deserto, in naturæ operationem uertere.

λίπος in λέπος mutari non esse necessarium.

Manna non esse elæomeli, neq; mel aëreum.
Stulticia & impietas quorundam in iudicio de oleomelle, aëreo melle & manna.

De Cicino oleo. Cap. XXX.

Cicinum & Ricininum oleum, oleum de Kerua, oleum de cataputia maiore.
Pharmacopolia carent hodie hoc oleo.

Cicini olei natale solum.
Qualis arbor Cicis ex Plinio.
Qur Cici Ricinū etiam appelletur.
Cici, Croton, Rhibi Sesamum, Ricinum in idem recidunt.

CIcinum oleum, inquit Galenus, ὀνομάζεται, ἐν Αἰγύπτῳ μάλιστα γιγνόμενον, ἐκ τοῦ καρποῦ τοῦ κίκεως, id est Nominatur, quod in Aegypto potißimum fit, ex fructu Cicis arboris, quam ut Plinius lib. 15 c. 7. inquit, alij crotonem, alij rhibin, alij Sesamum syluestre adpellant: Nostri ricinum uocant à similitudine seminis. Semen enim arboris huius simile est Ricino insecto bobus & canibus inhærente, tantisper dum cruore repletum deciderit. Græci idem insectum etiam Crotona adpellant. Virgilius Marcellus per Ci in phasiolum intelligit, sed quum in peculiari deinceps, in libro quarto, phasioli mentione, cicin non recordetur porrò, non est admodum

admodū certa eius opinio. Cordus Cicin hāc Serapionis esse Kerua seu cherua, Et aliorū Catapu tiam, quæ & pentadactylus dicatur, Germanice wundelbaum, existimat. Brunsfelsius, oleum ex cataputia maiore, oleum hoc cicinū uocat. Ex semine ciccæ, quod uocatur Croton, inquit Ægineta in 7. fit oleum cicinum. Galenus: Cicinum inquit, oleum simile est oleo ex ueteribus oliuis expresso, unde si oleum oliuarum desit, pro eo cicinum scribi potest.

Cordus.
Oto brunfelsius

De Amigdalino oleo. Cap. XXXI.

OLeū Amigdalinū, μετώπιον etiā uocatur ab quibusdā. Halinō ab Aëtio, ut Barbarus habet. Galenus. τὸ ἀμυγδάλινον ἐπικρατοῦσαν ἔχει πικρότητα, μετέχει δὲ τινὸς καὶ στύψεως. id est, oleū Amigdalinū prædominantē amaritiē habet, adiūcta quadā ui densandi, uel uirtute styptica. Intelligendum isthuc est de oleo ex amygdalis amaris. Asseruatur in myropolijs oleum ex amygdalis amaris & dulcibus. Ægineta in 7. αἰγύπτιοι τοῦτο τὸ ἔλαιον ἐξευρηκότες, μετώπιον αὐτὸ προσηγόρευσαν, ὅτι χαλβάνην λαμβάνει. τὸ δὲ φυτὸν ἀφ' οὗ γίνεται ἡ χαλβάνη, μετώπιον καλεῖται. id est, Ægyptij huius olei inuentores, Metopium ipsum adpellarunt, quod Chalbanen accipiat. Planta autem ex qua fit chalbane, Metopion uocatur. Simeon Sethi. Oleū amygdalinū moderatæ est naturæ & admodū calidæ, iocinoris obstructos meatus aperiens, thoraci & pulmoni conferens. Ex amygdalis amaris oleum efficatius aperit & expurgat, quàm quod ex dulcibus cōficitur, maiore uirtute urinam ciet, lapides renum & uesicæ frangit, menses item ducit.

Oleum ex amygdalis amaris, & amygdalis dulcibus.
Paulus Aegineta.
Quur Metopion dicatur.
Simeon Sethi.

De oleo Balanino. Cap. XXXII.

PRimū ἐπίλοι, maculæ sunt faciei, uel corporis, per metaphorā appellatæ, ab notis uestium (quæ ꝓprie dicūtur πίλοι.) quarū colorē deturpāt, ut sunt uel ex uino, uel pinguedine, uel unguine. Vt Marcellus etiam indicat. Hermolaus & Marcellus oleum balaninū ex myrobalanis, id est glādibus unguētarijs, uel glāde Ægyptia fieri adserunt, Paulus Ægineta ab ijs dissentit quū inquit. καὶ τὸ βαλάνινον δὲ παραπλησίως τῷ ἁπλῷ ἀμυγδαλίνῳ γίνεται, ἐκ τῶν γε τῶν δρυσὶ βαλάνων id est Oleum balaninum, æque conficitur ut amygdalinum à quernis nimirum glandibus. βάλανος glans, hinc ἔλαιον βαλάνινον oleum ex glande. Arabes Ben, myrobalanum adpellant.

Oleum Sesaminum fit excuso & expresso Sesamo, ut Paulus. De Sesamo autem, de hyoscyamo, id est, faba suilla (quam Orthernij ciues mei Teuffelsaugen appellant, latini apollinarē herbam) De chamelæa item, ex cuius grano Cnidio κνίδελαιον, id est, oleum Cnidium cōficitur, de carthamo, quod κνῖκον uocant, unde κνίκινον ἔλαιον id est Cnicium oleum, & Raphano, unde ῥαφανέλαιον id est, Raphaninum oleum, de Melanthio, quā latini Nigellā, unde μελανθέλαιον de Sinapi item, dicetur posthac suo loco.

πίλοι quid significet.
Paulus in vij dissentit.
βάλανος
ben
Sesamum
hyoscyamos.
Chamelæa.
Cnidium granum
κόκκος κνίδιος.
Carthamum.
Cnicos.
Raphanus.
Melanthium
Sinapi.

De Myrteo oleo. Cap. XXXIX.

Oleum myrteum ex myrto planta. Myrsinum, myrteum, myrtinum

De Myrto, unde oleum myrteum, posthac in cap. 133. dicetur. μυρσίνη καὶ μυῤῥίνη apud Galenum dicitur. in officinis extat.

De oleo Laurino Cap. XL.

δαφνέλαιον ab δάφνη laurus & ἔλαιον oleū. Vbi Dioscorides hic habet. ἔνιοι δὲ στύρακα μίσγουσι καὶ μυρσίνην, id est, Nonnulli styracem miscent & myrtū. Virgilius Marcellus σμύρνην pro μυρσίνην legendum censet. Quòd myrtus non adeò commodè copuletur cum styrace, atq; myrrha, tametsi & myrtus siccandi ac densandi uirtute prædita sit, quantum ad ramos, ad folia, ad germina, ad accrescentiam, quæ in trunco existens, myrtas appellatur, Galeno autore, attinet: Extat apud Myropolas.

δαφνέλαιον
Marcelli emēdatio μυρσίνης in σμύρνης non est necessaria.

De Lentiscino oleo Cap. XLI.

σχῖνος lentiscus est arbor de qua posthac. cap. 77. hinc σχινέλαιον id est oleum lentiscinum

σχῖνος
σχινέλαιον

De Mastichino oleo. Cap. XLII.

Mastiche quid.

σκιῤῥώματα in κηρώματα mutandum.

Galenus de usu mastiches.

Mastichinum oleum ex mastiche factum. Est autem Mastiche lentisci arboris resina, ut capite deinceps 77. Dioscorides ipse tradit, Galenus itē & ex Galeno Paulus Aegineta. Duplex est mastiche, altera Chia altera Aegyptia. Galenus τὸ μέντοι μαστίχινον ἔλαιον καὶ μύρον ἐκ μὲν τῆς χίας σκευάζουσιν, ἐκ δὲ τῆς αἰγυπτίας οὐ πάνυ τι. Id est, Mastichinum quidem oleum & unguentum ex Chia mastiche conficiunt, ex Aegyptia minime. Marcellus σκιῤῥώματα in κηρώματα castigatione sua mutat, quum inquit. καὶ πρὸς τὰ περὶ τὸν στόμαχον ἐπιῤῥιπτόμενα σκιῤῥώματα. id est, facit ad duricies, quae adijciuntur uel adhibentur stomacho circumq; iacentibus partibus. Si κηρώματα legatur tū est, accōmodatur oleū mastichinū ceromatis, quae stomacho & uicinis ipsi partibus adhibentur. Quod ex Galeno etiam colligitur. quum ait, στομάχου, καὶ κοιλίας καὶ ἐντέρων τε καὶ ἥπατος φλεγμοναῖς ἁρμόττει. Hoc est stomachi, uentriculi, intestinorumq; inflammationibus accommoda est, Ceratis ergo stomachicis, coeliacis & dysentericis adhibetur.

De unguentorum confectione. Cap XLIII.

De Rosacei confectione. Cap. XLIIII.

Rodinum, Rosaceum, Vnguentum ex oleo & rosis.

Prior rosacei conficiendi modus apud Dioscoridem corruptus est.

posterior co fi ien di ros cei integra est ratio

Iacobus Manlius, uulgat m rosacei confectionē habet.

Nicandrum ab Dioscoride non omnino dissentire in rosarum in rosaceum iniectione

ὀνυχίζειν

De unguibus rosarū est apud Pliniū lib. xxi. cap. xviij.

ἐμβρέγματα

κακοήθη

Chironia

Telephia.

Vt Dioscorides unguentum rosaceū conficit, obscura est certè ratio, propterea, quòd pondus & mensura olei non permanserint integra in hoc capite, maximè priore sui parte, ubi quod primo occurrit ἐλαίου λίτρας κ. Marcelli iudicio λίτρας β. legendū, atq; ῥελαίου ἑλενίου, hoc est pro oleo Heleniū, pro libris uiginti, libras duas. Qui confectionis rosacei modum priorem experiri uoluerit, iudicio medico, quaedam uel praetermittere uel addere poterit, pro sua censura. Rosaceum enim ex oleo & rosis potißimum constat, caetera medici iudicio subsunt. Modus tamen conficiendi rosacei apud Dioscoridem posterior est integer. Vulgaris rosacei conficiundi ratio satis plana est apud Iacobum Manlium.

Obseruandum est hoc loci, quòd Dioscorides septies usq; rosaccum, iniectis rosis, uires accipere efficatiusq; reddi adserat, Nicander uero tantummodo ter. Verum etiamsi Nicander in Theriacis tertiae rosarum iniectionis in rosaceum mentionem in antidoto faciat, eam ob causam non inficiatur, posse pluribus uicibus rosarum iniectione rosaccum efficatius reddi.

Vtitur hic uerbo ὀνυχίζειν Dioscorides, quod significat, ungues rosarū detrahere uel decerpere. Sunt autem ungues imae foliorum partes candidae, quibus capiti suo adhaerent. Vngues hi in rosaceo conficiundo damnantur, quòd non satis sole concocti sint. Plinius tamen lib. 21. cap. 19 Epiphoris oculorum prodesse rosarum ungues tradit.

ἐμβρέγματα consperisones significat ab ἐμβρέχομαι. ab diapasmatibus non multum dißidet. κακοήθη, ulcera periculosa, quae non facile cedunt pharmacis, Chironia & Telephia eadem appellantur, ut Marcellus habet, quippe quae Chirone summo Chirurgo & Medico, indigeant, quali etiam Telephus ab Achille sibi primum inflicto laborarit.

De unguento elatino. Cap. XLV.

ἐλάτη quid?

Paulus Aegineta.

Plinij de elate sententia li . xxiij. ca. p v. p lma El te, inqu t, siue pathe m dicinae confert germina, folia, corticem:

Elatinum ab elate.

Phoenix Theophrasto Elatinum est unguentum.

Elatinon unguentum, παρὰ τὴν ἐλάτην. Id est, ab elate nomenclaturam gerit. Est autem ἐλάτη secundum Columellam, ut Marcellus annotauit, palmae cortex. Paulus Aegineta Arborem esse testatur quum inquit ἐλάτη δένδρον, θερμαίνει δὲ καὶ ξηραίνει παραπλησίως αἰγείρῳ. Id est, Elate arbor calfacit & exiccat eandem ad rationem, qua populus nigra. Resina ex hac manat, ut idem adserit. Plinius lib. 12. cap. 29. Est, inquit, arbor ad eadem unguenta pertinēs, quam alij elaten uocant, quod nos abietem, alij palmam, alij spathea Num ergo ex cortice palmae uel abietis fiat unguentum ἐλάτινον uel ex folijs uel ramis medici dijudicent eruditiores, ἐλάτινον ergo ab elate dici constat. Theophrasto phoenix appellatur, ut Hermolaus.

De Melini confectione Cap. XLVI.

Melinum, Vnguentum ex Cotoneis malis.

Primum

PRimum, λεπτάθης, mutandum est in ἐλάτης. Deinde χύμετλα, perniones à Plinio uocantur, calcanei pedum morbus. Vnde latinis à perna, quam Græci πτέρνην dictus est. μῆλον malum. hinc μήλινον quod ex malis conficiatur. Quòd uero Melinum ex Cotoneis conficiatur, Paulus etiam Ægineta testatur, ubi de unguentis in. 7. agit. Postremo pinorum erucæ Plinio uocantur lib. 23. cap. 2. quas Græci πιτυοκάμπας uocant. De Bupresti & Cantharidibus suo loco agetur.

ἐλάτης legẽdum, non λεπτάθης.
Perniones, quid.
Melinum à malis Cydonijs.
Pinorum erucæ.

De Oenanthini confectione. Cap. XLVII.

Oenanthinum, Vnguentum ex œnanthe uel labruscæ floribus.

DE Oenanthe, unde Oenanthinum unguentum suo loco, lib. 5. cap. 4. Hic obseruandum, quòd non omnia Oenanthia, Oenanthen recipiant, autore Paulo Ægineta: Verum est quòd unguẽtum hoc Dioscoridis Oenanthinon, ab iniecta in oleũ ex immaturis oleis expressum, œnãthe nominetur. Sunt. n. œnanthia etiã, quæ conficiuntur ex uino & floribus non labruscæ, uerũ liliorum, unde ἀπὸ οἴνου καὶ ἄνθους, Id est, ex uino & flore nomenclaturã sibi eiusmodi unguina gerunt. Paulus sanè conficit quoddã Oenanthinum ex Casia, myrrha, thure, amomo, Mastiche, costo, Carpobalsamo, opobalsamo, styrace, uino Aminæo, et folijs liliorũ, nõ adhibita Oenanthe. Quoddam etiam adhibita Oenanthe cum lilijs, ad alia aromata. Verum quia Paulus & Græcè & latinè iam loquitur medicæ rei studiosis, possunt ex eo peti, quæ de Oenantharijs, & Oenanthino in 7. memoriæ prodidit. Hic enim breuitati studemus.

Oenanthia unguenta non omnia uitis florem recipiunt.

Pauli Aeginetæ Oenanthinum citra Oenanthen.

De Telino. Cap. XLVIII.

Telinum, ex fœno Græco confectum.

DE Teli, Bucero, seu fœno græco suo deinceps ordine. lib. 2. ca 93. χεῖρας Marcellus in fine huius capitis in τρίχας id est manus in capillos mutat quòd ad achoras & ad furfures capitis uitia propulsanda conferat, uerum quum ad ambusta & ad Chymetla uel perniones cum cera faciat, & pedes, propter perniones, & manus, si ambustæ sint, uel aliæ corporis igni læsæ partes, hoc inungi unguine possunt. Tinesmus διάθεσίς ἐστι πρὸς τοῖς κάτω μορίοις, ut Galenus definit. Id est adfectio est, proxime infernas partes, cum quodã desidẽdi conatu, ut sæpe quidem excernere cupias, nihil tamen excernas, ex inflammatione longanonis proueniens. Παρὰ τὸ τείνεσθαι ab intendendo uel conando.

Mutationem Marcelli, qua χεῖρας in τρίχας mutat, probabilem esse, non necessariam, uerũ si ex probato exemplari deprauatio cõmon stretur, quis non accipiat, quæ meliora producantur?
Τείνεσμος quid.

De Samsuchini unguenti confectione. Cap. XLIX.

PAulus Ægineta unguentum eiusmodi Amaracinum adpellat. Nam Sampsuchus, Amaracus, Maiorana in idẽ recidunt. Vt uero is conficiat alia ratione, quàm Dioscorides, ex Helenio, xylobalsamo, anguloso & rotundo odorato iuncis, & alijs, apud eundem uide lib. 7. ubi de hoc unguento agit. Vt porrò intelligatur, quid sit ὀπισθοτονικῶν. Nam conducere Amaracinũ unguẽtum ait, ad eos quibus caput retrorsum cũ ceruice riget, adeoq; in scapulas flexum est. Galeno attributũ medicũ audiamus: Τέτανος ἐστὶ ὀπισθότονος καὶ ἐμπροσθότονος περὶ τὰ νεῦρα πάθη. εἶδος γὰρ ἐστὶ ἕκαστον σπασμοῦ, τῶν κατὰ τῆς κεφαλῆς νεύρων, δι' ὧν τὴν κίνησιν διαδίδωσιν εἰς τὸ σῶμα· γίνεται δὲ δι' ἔμφραξιν ὑγρῶν παχέων τῶν νεύρων. ὅτε μὲν εἰς τοὐπίσθεν ὥστε μὴ συννεύειν, καὶ καλεῖται ὀπισθότονος. ὅτε δὲ τῶν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὥστε μὴ ἀνανεύειν, καὶ καλεῖται ἐμπροσθότονος. ὅτε δὲ ἐπ' εὐθείας, ὥστε μὴ συγκάμπτεσθαι ἐστὶ τέτανος προσωνόμασται. Rigores capitis, colli & ceruicis in triplici sunt differentia: Alius τέτανος dicitur, alius ὀπισθότονος, alius ἐμπροσθότονος. Adfectiones sunt circa neruos. Est aũt quodlibet horũ trium, species quædã spasmi, seu conuulsionis neruorum capitis, per quos motus corpori cõmunicatur. Efficitur autem per obstructionem humidorum pinguium neruorum. Atq; ista obstructio nonnunquam fit retrorsum, scapulas uersus, ut non poßit caput demittere, tumq; appellatur ὀπισθότονος. Id est, Rigor uel colli & capitis in scapulas tractio & retentio. Nonnunquam in pectus trahitur, & riget ut non poßit suspicere, uel eri-

Amaracinũ & Sampsuchinum idẽ est unguentum apud Dioscoridẽ & Paulum. Etiãsi Dioscorides amaracinum posthac sigillatim describat, non φ aliud sit sampsuchus ab amaraco, uerum φ amaracinum ratione loci, ubi conficit, nobilius sit.
Triplex rigorũ capitis & ceruicis discrimen ex medico Galenico.

gere sese caput, & nominatur ἐμπροσθότονος. Quòd si recta rigeat & ueluti indurescat ceruix & collum, ut non poßit aliquò inflecti, uel erigi, uel demitti caput, τέτανος ista tensio uocatur. Laborantes ergo opisthotono, Dioscoridi nominantur Opisthotonici. ab τείνομαι, ὄπισθεν καὶ ἔμπροσθεν, hæc tria mala nomen habent.

Opisthotonici.

De Ocimini confectione. Cap. L.

Ociminum.

Ociminum unguentum ab ocimo herba nomen habet, qua de libro secundo, capite centesimo tricesimo posthac.

De Abrotonino. Cap. LI.

Abrotoninum unguentum unde.

Ab Abrotono nomen habet Abrotoninum, de qua posthac lib. 3. cap. 26.

De Anethino. Cap. LII.

Ab Anetho Anethinum oleum dici planius est, quàm ut indicari debeat. Aliam huius unguenti conficiundi formulam tradit Paulus ex comarum anethi uiridis uncia una, oleiq; dulcis Italico sextario uno.

De Susino. Cap. LIII.

Susinum, Crininum, Lirinum & Lilinum.

Susinum, Crininũ, lilinum, quare dicatur.

Lirinum etiam dici potest, quum & apud Nicandrum λείριον etiam κρίνον sit, & Dioscoridi, in Narcisso.

ἀπόχει in διάχει alterandum.

Alia Susini apud Aeginetam est confectiò.

ἴονθοι uari.

ἴονθων finitio ex Galeno.

QVod ad nomina attinet huius unguenti, quod ex lilijs conficitur, non malè profectò Paulus opinatur Susinum dici, à Susis urbe, quum ait: Κρίνινον οἱ δὲ σούσινον, διὰ τὸ γὰρ σούσοις ἴσως εὑρεθῆναι. Id est, Lilinum, quidam Susinum uocant, fortasse idcirco, quòd Susis sit inuentum. Crininum uero græcè ab κρίνων, id est, ab lilijs. κρίνα enim ea gens uocat, quæ nos lilia, ab lilijs lilinum. Tantum de nomenclatura huius unguenti. De hinc ἀπόχει rectius in διάχει permutatur, mea quidem sententia. Pòst, aliam lilini unguenti confectionem docens, οἱ δὲ inquit, Vbi per ἔλλειψιν si subaudiatur uel reponatur, οὕτως τὸ σούσινον σκευάζουσιν. Id est, Quidam uerò hunc ad modum Lilinum conficiunt, nihil decerit. Accurato medici iudicio opus est in conficiendo hoc lilino unguento. Simplicem & compositam eiusdem aliam formulam tradit Ægineta, quam qui uoluerit, ex eo petere sanè poterit. ἴονθοι uari, callum & male curatarum pustularum cicatrices sunt, ut Marcellus. Galenus libro quinto, περὶ συνθέσεως φαρμάκων sic definit: ὄγκος μικρὸς καὶ σκληρὸς γὰρ ἐπὶ κατὰ πρόσωπον δέρματι γίνεται καλούμενος ἴονθος. ὑπὸ πάχεος δηλονότι χυμοῦ συνιστάμενος. Id est, Exiguus durusq; in faciei cute tumor fit, qui ἴονθος nominatur, qui crasso humore constat. Curatur mollificantibus discutientibusq; pharmacis. Mea est opinio quòd Susinum dicatur, ab Ebræo שׁוּשַׁן Susan, quod lilium ipsis significat. 1. Reg. 6.

De Narcissini confectione. Cap. LIIII.

Plinij tẽpibus narcissinum desijt componi.

NArcißinum unguentum ab flore Narcißi herbæ, De qua lib. 4. cap. 155. desijt componi, inquit Plinius lib. 13. cap. 1.

De Crocini confectione. Cap. LV.

Vt spissetur oleum in unguenti confectione.

Spissamenta quid?

SPissatur uel densatur oleum, quando aromata, quæ supra enumerata sunt, ut calamus odoratus, myrrha uino cocta, & cardamomum, illi immersa, ac madefacta in ipsum expressa fuerint, uiresq; in oleo isto reliquerint. Inde nanq; differt oleum ab unguentis, quòd oleum aromatis careat, Vnguentum, ut odoris suauitatem & uires maiores acquirat, aromata recipiat. Spissamenta ergo nihil aliud sunt, quàm aromatum ad oleum acceßio inq; ipsum immersio, ut oeculcetur in oleo submergaturq;. inde enim re uera oleum etiam densius redditur. Plinius libro decimo

decimo tertio capite primo idem indicauit, quum inquit: *Ratio faciendi duplex, succus & corpus: ille olei generibus, ferè constat, hoc odorum: hæc stymmata uocant, illa hedysmata.* Hoc est, duo considerantur in confectione unguenti, succus & liquor, qui ex uarijs oleis constat, ut sunt hactenus non pauca genera enumerata, ut omphacinum, Amygdalinum, Cicinum, idq; genus alia, & corpus quod odorum est. id est, aromata, ut myrrha, crocus, calamus, iuncus rotundus & angulosus odorati, & quæcunq; mersantur in oleum & uires illic suas relinquunt, hæc aromata oleo mixta, certa & ingeniosa ratione, corpus sunt unguenti, ut sine quibus oleum unguenti naturam odoram accipere non poterat. Ad hæc stymmata, id est, spissamenta sunt, ipsæ etiam aromatum uariæ species, quæ oleo miscentur, uel in ipso madefacta exprimuntur, hoc est, succi aromatum expreßi. ἡδύσματα, sunt grati & uiuifici odores, & fragrantiæ, quæ & ex succis tam olei quàm aromatum proueniunt & exhalant, quorum causa corpus unguenti, hoc est, tota utriusq; mixtura & olei & aromatum, mortalium corda refocillat & recreat. In Solis Ciliciæ urbe Plinius, diu maximè laudatum, mox Rhodi testatur. Marcello diligentißimo interpreti suam castigationem non reprehendo, uerum si ita accipiatur locus ille simpliciter, quum Dioscorides inquit, ἔνιοι δὲ τὸ ἴσον κύπρινον ἠρωματισμένου ἐλαίου εἰς τὸ κρόκινον χρῶνται, Id est. Sunt qui oleo pari mensura per ligustrinum unguentum condito, ad crocini compositionem utuntur, sententia non erit absurda, ut κατὰ præpositio subaudiatur, ut sit κατὰ τὸ ἴσον κύπρινον. Castigationes quæ coniecturis constant, coniecturis refelli possunt, nec est discedendum ab autoris cuiusdam uerbis (nisi sentenciæ & ueritatis ratio & necesßitas postulet) citra alterius probatioris exemplaris fidem. Quocirca num ὄλμος rectè in ἔλαιον mutetur, alij peritiores dijudicent. ποιεῖ πρὸς τὰς ἀπογλαυκώσεις, id est, facit Crocinum unguentum ad apoglaucoses. Hic γλαύκωσις, ἀπογλαύκωσις, καὶ γλαύκωμα & ὑπόχυμα in idem recidunt ferè. Glaucoma itaq;, ut Galeni finitio habet, est humidi naturalis in glaucum colorem permutatio. ὑπόχυμα δὲ, ἐστὶν πῆξις ὑγροῦ ὑδατώδους μᾶλλον καὶ ἧττον ἐμποδίζουσα τὸ ὁρᾶν. διαφέρει δὲ ὑπόχυμα γλαυκώματος, ὅτι τὸ μὲν ὑπόχυμα πῆξις ἐστὶ ὑδατώδους ὑγροῦ, τὸ δὲ γλαύκωμα μεταβολὴ τῶν κατὰ φύσιν ὑγρῶν ἐπὶ τὸ γλαυκὸν, καὶ ὅτι οἱ μὲν τοῦ γλαυκώματος, οὐδὲ ὅλως ὁρῶσιν, οἱ δὲ τοῦ ὑποχύματος καθ᾿ ὀλίγον. Id est, Suffusio autem est liquefactio humidi aquosi, magis & minus impediens uisum. Differt autem suffusio ab glaucomate. Quòd hypochyma sit liquefactio humidi aquosi, Glaucoma uero mutatio humidi naturalis in glaucum colorem. Et quòd glaucomate laborantes oculi, nihil planè uideant, suffusione uero parum cernant. βουτύρινον, Vnguentum butyrinum à butyro. ὀνύχινον ab onyche pisce, de quo apud Plinium lib. 32. cap. 40. purgatur uesica & pectinum cibo, ex ijs mares alij δόνακας uocant, fœminas onychas. Styracinum uero ab styrace arboris cuiusdam (de qua posthac cap. 70.) lachryma. Quod ad glaucomata attinet, ab glauco colore nomen isti malo inditũ satis apparet. Glaucum autem & cæsium eundem esse colorẽ, nemo eruditorũ ignorat, nisi quòd glaucus ab γλαύξ, quod noctuam significat, deducatur, Cæsius uero non ab cælo sed cæde, ut eruditè Antonius Thylesius in libello suo de coloribus disputat. Vnde γλαυκῶπιν ἀθήνην Homerus, cæsijs, ut latini fecerunt, oculis finxit, ut Dea belli, ipso etiam uultu, cædem minaretur. in noctuarum & leonum oculis, color cæsius animaduertitur. γλαῦκος, χαροπὸς, cæsius, idem color, cæruleus est alius, ut elegantißimè Thylesius euincit.

Duo ad unguentũ conficiendum res quiruntur.

Plinij loci explicatio de stymmatis & hedysmatis.

Soli Ciliciæ urbs Rhodus.

Non temere discedendum ab autoris uerbis.

An ὄλμος .i. mortarium, rectè uertatur in ἔλαιον.i. oleũ.

γλαύκωμα quid.

ὑπόχυμα quid.

Qua ratione suffusio differat ab glaucomate.

Butyrinum.

Onychynum ab onyche pisce ex pectinum genere.

Styracinum.

Glaucoma ab glauco colore.

Antonius Thylesius de coloribus.

De spissando conficiendoq; ligustrino unguento Cap. LVI.

Vnguentum Cyprinum, ligustrinum.

Cyprinum ἀπὸ τῆς κύπρου, id est à cypro herba, quam latini ligustrum uocant, unde unguentum ligustrinum, de herba posthac cap. 109. Apud Paulum alia Cyprini est de-

Ligustrini nomenclaturæ ratio.

descriptio ex Posidonio. Misceri Dioscorides, ijs quæ contra Synanchen faciant, adfirmat. ubi animaduertendum latinos appellare Anginas, faucium & gutturis strangulatum uel malum, ab ango uerbo, perinde ac Græci ab ἄγχω συνάγχην καὶ κυνάγχην. Galeno tributæ finitiones, & ἰατρὸς κυνάγχην, inflammationem colli uocant, quæ interiores circa partes celeriter hominem strangulet, eq; uita educat, ἡ δὲ συνάγχη εἰς τὰ ἐκτὸς μᾶλλον νεύουσα, καὶ διὰ τοῦτο ἧττον πνίγουσα καὶ ἧττον κινδυνώδης ἐστί, id est, Synanche exteriores colli partes magis occupat, idcirco minus suffocans, & minus strangulatus efficiens. Paulus interioribus faucium inflammatis synanchen tribuit, exterioribus παρασυνάγχην. Gutturis ita interioribus musculis inflammatis κυνάγχην, exterioribus eiusdem παρακυνάγχην adijcit. Ex cholera & phlegmate salso, id malum nascitur, per phlebotomiam & apophlegmatismum, & per apposita ab exteriori parte cerota curatur. Postremo si ita accipias, ἐὰν δὲ πλείω θέλεις, id est, si maiora, hoc est μείζονας δυνάμεις, id est, maiores uires uolueris, nihil deest Dioscoridi, contra Marcelli sentenciam.

Galeni Anginæ. κυνάγχη. συνάγχη.

Pauli Anginæ. συνάγχη, παρασυνάγχη, κυνάγχη, παρακυνάγχη.

De Irini unguenti spissatione. Cap. LVII.

Irini unguenti nomen.

De Elidis situ contra Marcellum.

Hæmorrhoides quid?

IRinum unguentum, ab Iride Illyrica, unde conficitur, nomen habet. Primum non rectè credit Marcellus, Arcadiæ Elin, non Achaiæ legendum. Quandoquidem & Pindarus Elin, quinquennalibus olympiacis ludis inclytam, & in Peloponneso & Achaia collocet, & Plinius in Achaia Elin etiam recenseat. αἱμοῤῥοΐδες, sunt uenulæ, explicantes sese circa podicem, & sanguine profluentes, quæ si nimium fluant hominem non post multum perinde temporis exanguem factum periment, dictæ ab αἷμα, id est, sanguine, & ῥέω, id est fluo, uel ῥοῦς, id est fluxus. Quædam solent præcidi, una aut altera relinqui, ut consuetus fluxus totus obstructus hominem etiam non perdat. Prodest enim in laborantibus eo malo, paucas relinqui hæmorroides, ceu purgandi corporis causa, quæ si obstructæ fuerint, hoc unguento aperiri commodè possunt. Quinq; hæmorrhoidum differentias facit Galenus in finitionibus, magnitudine, multitudine, figura, loco, constitutione. Quod ad locum attinet. αἱ μὲν ἐν δακτυλίῳ γίγνονται, αἱ δὲ ἐν σφιγκτῆρι, αἱ δὲ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ. Id est, Quædam in ano fiunt, aliæ in cinctore, uel clausura ani, aliæ in intestino recto uel longanone. Cætera ex Galeno require. Medicus Galeno adscriptus, habet etiam αἱμοῤῥοΐδας τυφλὰς, quarum naturam Paulus explicat. Vbi Dioscorides ait μόνης δὲ τῆς ἴριδος ποιοῦν, subaudiendum est ὀσμήν. Aliam Irini unguenti confectionem est uidere apud Paulum in septimo.

Quinq; hæmorrhoidum discrimina.

ὀσμὴν subaudiendum.

Irini confectio apud Paulum.

De Gleucini confectione. Cap. LVIII.

Gleucinum & musteum.

Vnde gleucinum dicatur.

GLeucinum unguentum nomenclaturam sibi inditam gerit ab γλεῦκος, id est mustum. Plin. lib. 15. cap. 7. Gleucino mustum incoquitur uapore lento.

De Sampsuchini confectione. Cap. LIX.

Sampsuchinum unguentum ab sampsucho.

Amaracus, Sampsuchum, Maiorana, Persa, eadem herba est.

SVpra capite quadragesimo nono Amaracinum unguentum descripsit, quod idem est, cum Sampsuchino, cuius confectionem hic docet. Verum loci nomine tantum differunt, Cyziceni enim melius confecerunt, ut ipse autor testatur Amaracinum uel Sampsuchinum, quàm aliæ gentes. Antea etiam dictum est amaracum, & Sampsuchum eandem esse herbam, quæ ab Italis aliâs Maiorana, & ab Florentinis Persa, uocetur. Conducit ad hydrocelas Amaracinum unguentum, hoc est ad aquosum ramicem. Septem numerantur species in finitionibus Galeni tumorum in scroto, ὄγκοι, inquit, ἐν ὀσχέῳ συνίσταται

Tumorum scroti septem species.

ἀἰσχνται, ὑδροκήλη, ἐντεροκήλη, ὑδρεντεροκήλη, κιρσοκήλη, πωροκήλη, ἐπιπλοκήλη, ἐντεροπωροκήλη. In medico tamen item septem, sed paulò aliter recenset, ὑδροκήλη igitur est humiditatis albæ collectio in scroto. Sic enim habet autor ille ὑδροκήλη ἐστὶ ὑγροῦ ἀργοῦ σύστασις ἐπὶ μέρος τοῦ ὀσχέου, Id est Hydrocele est humidi albi uel torpidi consistentia in parte scroti. Reliquarum finitiones apud Galenum facile est cuiuis uidere. Deniq; obseruandum est κήλην hic significare tumorem, nec ea significatione usurpari, qua apud Homerum principem poetarum, τὰ κῆλα multitudinis numero, id est, tela usurpantur, quum inquit.

ὑδροκήλη quid?

κήλη qd significet?

κῆλα apud Homerũ .1. Iliados.

ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ᾤχετο κῆλα θεοῖο. id est,
Tela Dei peruaserunt exercitum Achiuûm
Octo unumq; dies.

Verum κήλη tumorem significat. Sic enim Galenus habet, πᾶς ὄγκος ἐν ὀσχέῳ κήλη λέγεται, Id est, Omnis tumor in scroto κήλη dicitur. Plinius item Sampsuchini, in Cypro & Mitylenis abundantis, & Amaracini Coi, separatim mentionem facit.

Quid κήλη signet medicis.

De Megalio. cap. LX.

MEgalium à magnitudine uirium & gloriæ appellatum successit Telino, ut Plinius lib. 13 cap. 1. habet, abolitum est Dioscoridis temporibus, ut ipse testatur.

De Hedychroo. Cap. LXI.

ἡδύχροον unde.

ἡδύχροον ab ἡδὺ suaue & χρῶς color, quòd gratum colorem uultui hominis inunctum faciat. Hermolaus non rectè aduersus Dioscoridem ex Hedychroo & Amaracino idem unguentum efficit.

De Metopio. Cap. LXII.

TAmetsi metopium supra Amygdalinum oleum cap. 31. appelletur, aliam tamen confectionem habet, quàm unguentum hoc metopium, quod in Aegypto peculiariter ita conficitur, ut ab Dioscoride & Paulo Aegineta ferè describitur. Brunsfelsius, liquor uel lachryma metopij seruatur, unguenti usus nullus.

Metopium Amygdalinum etiam appellatur. Brunsfelsius.

De Mendesio. Cap. LXIII.

MEndesium unguentum nomen habet ab Mendesio Aegypti prope Pelusium præfectura, de quo est apud Plin. lib. 5. cap. 9.

De Stacte. Cap. LXIIII.

Nomina stactes.

Stacten Ebræi נָטָה adpellant Exod 30. Nataph.
& לט Lot. Gen. 37.

STacte myrrhæ contusæ, aquaq; conspersæ & expressæ pinguis est destillatio, & ipsum unguentum stacte dicitur, παρὰ τὸ στάζειν, Id est, à stillando. Vnde stacte non solum myrrhæ destillationem, uerum etiam aliorum liquorum ex arborum truncis emanationem indicat, uel lachrymas. locus psalmi, quem Virgilius Marcellus adducit, nihil facit ad rem. Nam in psalmo isto 45. אֲהָלוֹת ponitur, quod isthic aloen potius, quàm guttam denunciat, quod etiam in plurali eadem significatione habet אֲהָלִים Numeri 24. prætermitto, quòd & aroma & tabernaculum significet, נָטָה uerò proprie magis uel stacten uel guttam indicat, ab stillandi uerbo נָטָה uel לט Nataph uel Lot.

Stacte & stactinum unguentum.

Locus psalmi de stacte ab Marcello non recte adducit.

Nataph uel lot est stacte Ebræis.

De Cinnamomino. Cap. LXV.

Cinnamominum unde.
סִנָמוֹן Cinnamõ

Cinnamominum unguentum à Cinnamomo dicitur, de quo ſupra cap. 13. Hebræi Cinnamomum, uel Cinnamum, eodem uocabulo סִנָמוֹן adpellant. Carbunculis & gangrænis medetur Cinnamominum. ἀνθράκωσις & ἄνθραξ idem malum eſt medico & finitionibus Galeno tributis. Carbunculus à Plinio lib. 26 cap. 1. nominatur ἄνθραξ enim carbonem ſignificat. ἄνθραξ ἐστιν ἐσχαρώδης ἕλκωσις μετὰ νομῆς καὶ ῥεύματος, ἐνίοτε καὶ βουβώνων, καὶ πυρετοῦ. Id eſt, Carbunculus hulceratio eſt ambuſtis ſimilis cum paſtu & fluxu, & tumoribus, nonnunquam etiam febribus toto corpore exortis, nonnunquam circa oculos hoc malum eſt. Plinius in occultiſsimis partibus naſci adſeuerat, ſub lingua duricia rubens, capite nigricans, lucida duricie, corpus intendens, ſine dolore, ſine ſomni indicio, fauces quum inuaſerit, ocyſsimè perimens. γαγγραίνα δέ ἐστι, μεταβολὴ τοῦ χρωτός, τοῦ κατὰ φύσιν ἑκάστου, εἰς ἀλλότριον, καὶ νέκρωσις μεθ᾽ ἑλκώσεως καὶ δίχα ἑλκώσεως, Id eſt: Gangræna eſt mutatio cuiuslibet naturalis coloris in alienum, eſtq; priuatio uitæ, uel extinctio partis cui accidit, cum hulceratione, & ſine hulceratione. fit ex præcedenti repletione, uel ex membri ſeu partis extinctione, uel, ut ita dicam, mortificatione, uel uitalis motus & ſpiritus interitu, uel ex inflammatione ex chirurgia.

ἄνθραξ.i. carbunculus quid ſit ex Galeno & Plinio.

Gangrena quid?

Vnde gangræna oriatur, ex Galeno.

De Nardino unguento. Cap. LXVI.

λιτὴ non ad μύρον, ſed ad δύναμιν ἐκ μύρου ναρδίνου.

Euangeliſtæ locus de nardino unguento.

Nardinum unde.

Λιτὴ in poſtrema capitis huius concluſione reſpicit nardum, fœminini generis uocabulum. Senſus enim eſt, σκευάζεται νάρδος λιτὴ δηλονότι εἰς μύρον, Id eſt, conficitur Nardus ſubtilis aut ſimplex, in unguentum nimirum, Nardini olei & unguenti magnum fuiſſe uſum apud Ebræos, Ioannes Euangeliographus cap. 12. teſtatur, quum inquit, ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου ἤλειψε τοὺς πόδας ἰησοῦ, Id eſt: Maria igitur accepta libra unguenti, nardi piſticæ precioſæ. Vbi πιστικὴν νάρδον, id eſt, probatam & ſynceram nardum appellat, ut opponat adulteratæ ſtibio & palmeo uino, & Sampharitica nardo, de qua in 6. capite ſuprà egit. Celtica Nardus etiam hirculo herba deprauatur. Spica nardi apud Galenum adpellatur, νάρδου στάχυς. Nec fuit adeò Euangeliſta ignarus linguæ et unguenti iſtius, ut ignoraret, num ſibi dicendum eſſet, unguentum νάρδου πιστικῆς, ἢ νάρδου στάχυος. Nardi ergo piſticæ, & non nardi ſpicatæ legendum in eo Euangelij loco, etiamſi ſpicæ nardi ab nardo non ſecludantur in unguenti confectione. Nardinum itaq; uocatur ab nardo, quam Ebræi נֵרְדְּ Nerde appellam, ut in Canticis planum eſt 1. & 4. capitibus.

De Malobathrino. Cap. LXVII.

Malobathrinum à malobathro.

De malobathro, unde malobathrinum unguentum, ſupra cap. 11. actum eſt, foliatum etiam appellatur, à malobathri folio.

De Iaſmino. Cap. LXVIII.

Iaſme ab ἴον id eſt uiola.
ἴασμον Pauli, uiolatũ unguentum Iaſmino reſpondet.

Qvum Dioſcorides ipſe Iaſmen, uel Iaſminum unguentum, ex albis uiolis apud Perſas confici teſtetur, atq; unguentum uiolatum, quod eſt apud Paulum Aeginetam ἴασμον, reſpondeat ferè compoſitioni huic Dioſcorideæ, uel Perſicæ, nullo operæ precio, quiſquam ſeſe cum Marcello uel Barbaro, Ieſimini floris cauſa torqueat. Hieronymus Tragus exiſtimat Iaſmen herbam eſſe ſeu uiolam, quæ uulgo S. Trinitas nominatur, uiola eſt tricolor, omnibus nota.

De Myrrha. Cap. LXIX.

Myrrha, Græcis smyrna & zmyrna, Hebræis appellatur מור Mor, Cantit. 3. Psal. 45.

Nomina myrrhæ.

Octo Myrrhæ species ab Dioscoride numerantur.

Myrrhæ species viij.

1 πεδιάσιμος, id est, campestris.
2 Gabirea.
3 Troglodytice.
4 Candida, bdellij instar lentescens.
5 Caucalis.
6 Ergasime omnium pessima.
7 Aminea.
8 Bœotica.

Quæ hodie myropolis in usu habetur, adulteratam, peritiores medici adfirmant. Præter uires quæ ab Dioscoride recensentur multæ, Galenus lib. 8. περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, collocat lachrymam hanc myrrham in secundo ordine calefacientium & exiccantium. Num in quarta specie myrrhæ λεπτὴ, id est, tenuis, subtilis, recte ab Marcello permutetur in λευκὴν, id est, candidam, naturæ rerum peritiores dijudicent. Myrrha Bœotica, num ex incisa radice arboris in Bœotia crescentis profluat, uel ipsa radix per sese myrrha uocetur, ob odoris similitudinem parum refert. Etsi autem apud ueteres de hac Bœotica parum memoriæ proditum sit, satis est, quòd princeps medicæ rei Galenus, huius mentionem fecerit. σμύρνα βοιωτικὴ, δύναμιν ἔχει θερμαντικὴν διαχυτικὴν, μαλακτικὴν, iisdem propemodum uerbis repetens, quæ sunt de uiribus octauæ speciei myrrhæ, Bœoticæ nimirum, apud Dioscoridem. Vnde satis etiam constat apud Galenum legendum esse, σμύρνην βοιωτικὴν, non βοϊκήν. Aceto mixta ac thusa myrrha lichenes exterit, inquit Dioscorides. λειχὴν impetigo est latinis, ab λείχειν, id est, lambere, quòd saliua hominis ueluti lambendo etiam curetur. Galenus simplicem mitem & ferum lichena facit. Malum est cutis, asperas albicantes squamulas habet, subter rubente cute, ex salso phlegmate & cholera prouenìens, Germanice flechten, quod soleat etiam prorepere & uicinas partes inficere augeriq; subinde, nisi succurratur malo, ope medica. Marcellus pulchre & graphice lichenas definiuit ex Galeno & Paulo, Barbari impetigines zernas uocant.

Myrrha officinarū adulterata.
Galeni sententia de myrrhæ qualitatibus.
λεπτὴ in λευκήν.
Myrrha Bœotica apud Galenum.
Impetigo λειχὴν est
Zernæ barbaris sunt impetigines.

De Styrace. Cap. LXX.

Styracem, barbari Storacem uocant, Ebræis ut quidam uolunt est נְבֹאת Neboth Gen. 43 Etsi Græcus interpres eam uocem per thymiamata reddiderit.

Plinius lib. 12 cap. 26 præter Gabala, pisidiam & Ciliciam, loca storace fertilia Marathunta & Caßium Seleuciæ montem, Sidonem item, Cyprum, Cretam, & Amanum adijcit. Galenus paucis & generatim uires storacis recenset. στύραξ θερμαίνει, μαλάττει, συμπέττει, διὸ καὶ βῆχας καὶ καταῤῥους καὶ κορύζας, καὶ βράγχους ὀνίνησιν ἐμμηνά τε προτρέπει πινόμενον καὶ προστιθέμενον, ἡ δὲ λιγνὺς καυθέντος αὐτοῦ παραπλησίως δύναται τῇ τοῦ λιβάνου Id est, Styrax calefacit, mollit, digerit, eam ob rem, tussi, catarrho, coryzæ & brancho medetur, menstruaq; ciet, & in potu sumpta & foris apposita, uapor usti styracis, easdem habet cum thuris fuligine uires. Paulus Ægineta, eadem uerba de styrace ex Galeno septimo suo libro inseruit. Quid Arabes, & Iacobus Manlius, in lumine, de storace sicca, liquida & Calamita nescitent, unusquisq; per sese expendere secum poterit.

Plinij de styrace locus.
Styracis uires ex Galeno.
Paulus Ægineta cum Galeno eadē habet de styrace.

De Bdellio. Cap. LXXI.

Bdellium

Nomina bdellij.

Bdellium, Maldacon, Blochon, Brochon, Hebræis est בְּדֹלַח bdolach. Gen. 2. officinis bdellium Iudaicum est.

Sanctes Pagninus immerito Hieronymum reprehendit in uersione בְּדֹלַח

Rabbini in uocabulis rerum ferè nũquam consentiunt.

De Saracenica uoce disputatiuncula.

Sembracenica arbor.

Bactrianicum potius legendum, non Saracenicum, si Plinius hic sit imitandus aduersus Hermolaum.

Marcelli cõiectura.

PRimum Sanctes Pagninus, quum ex Bdellio, ex Plinio arborem nigram facit, non uidet discrimen inter gummi, arborisq; lachrymam, quare non est quòd Diuum Hieronimum reprehendat. qui isthic Bdellium uerterit, non iaspidem aut margaritum. Nec enim de arbore agitur, sed de arboris lachryma, quæ translucida est & ungui humano similis, res nimirum preciosa, ad aromata pertinens. Scythica tamen nigrior est, Arabica uero magis translucida. Rabbini æquè possunt falli in rerum uocabulis, ut alij, quod satis indicant, dum raro consentiant, in naturæ rerum expositione, Verum hæc aliò pertinent. Ad Dioscoridem reuertentes, σαρακηνικοῦ δένδρου δάκρυον βδέλλιον εἶναι φασί. Hoc est Bdellium Saracenicæ arboris lachrymam esse aiunt. Saracenica uox irrepsit, ex incuria Librariorum, uel castigatorum olim, qui fortasse detritas literas quum legere non possent collegerunt, edocti ab alio quopiam sciolo, legendum esse σαρακηνικοῦ, quandoquidem apud Saracenos Indiam spectantes bdellium inueniatur. Hermolaus ex uicinitate uocabuli, quia uideret σεμβρακηνὴν Sembracenam esse regni Sabæorum urbem apud Plinium in cap. De myrrha, hic legendum esse σεμβρακηνικοῦ suspicatus est. uerum si Plinium sequi uelit βακτριανικοῦ potius legendum erat. Quandoquidem in Bactriana nobilissimum bdellium abundare dicat. Marcellus, quum σκυθικοῦ καὶ ἀραβικοῦ scripsisse Dioscoridem putat, quòd utrunq; genus illud apud Galenum & Paulum legatur, habet coniecturæ aliquid, quòd Galenus secutus in plerisq; simplicibus Dioscoridem uideatur, est tamen eiusmodi coniectura, quæ absq; exemplari alio non posit firmior reddi. Est autem certum, quum Antonij, Cleopatræ ac Dioscoridis temporibus, Saracenæ gentis uocabulum non fuerit, non potuisse Dioscoridem σαρακηνικοῦ δένδρου meminisse. At hodie quum Saraceni sint, atq; tam apud eos quàm alias Indiæ & Arabiæ gentes, bdellium inueniatur, nihil parit erroris uel periculi, siue legatur arbor Bactriana, uel Sembracenica, uel Saracenica, uel cum Galeno & Paulo Scythica & Arabica. Posset etiam cum Plinio nominari Babylonica, Medica & Parthica, ab regionibus & populis & regnis, unde aduehitur, uel apud quos ubertim prouenit. Quocunq; autem horum uocetur, nondum certa illi arbori nomenclatura est indita, cuius lachryma sit bdellium, nisi quis lachrymam & arborem eodem nomine censeat.

Vires bdellij ex Galeno.

Pauli Aeginetæ de uiribus bdellij sentencia.

Galenus, Bdellium, inquit, quod Scythicum nominatur, nigrius est, καὶ ῥητινωδέστερον μαλακτικῆς ἐστὶν ἱκανῶς καὶ δραστηρίου δυνάμεως, τὸ δ᾽ ἕτερον τὸ ἀραβικὸν, ὃ δὴ καὶ διαυγέστερον ἐστὶν, μᾶλλον ξηραίνει. Id est, & resinosius est, satis mollientis & efficacis operosæq; uirtutis. Alterum uero Arabicum, quod & magis translucidum est, plus exiccat. Arabico potissimum bdellio Galenus uires tribuit aduersus gutturis tumores & aquosos ramices, ieiuni hominis saliua mixta, & alia, quæ apud Dioscoridem recensentur. Paulus, ut Galeni abbreuiator, bdellium Scythicum & Arabicum, mollientis uirtutis est, quam in duricies maxime recentes exercet. Arabicum uero etiam urinam prouocat, calculum frangit, ac digerit.

De Thure. Cap. LXXII.

Thus, Græcis λίβανος Libanus, Ebræis לְבוֹנָה Leboná Græcum & Ebræum uocabulum parum differunt.

Thus ab θύω.

Thuris arbor ignota.

QVod ad etymon attinet thus ab θύω, id est sacrifico, deduci potest, quòd deorum sacris & religioni potissimum adhiberetur. Apud Græcos λίβανος & λιβανωτὸς etiam in Dioscoride pro eodem accipiuntur, uerum id discriminis Hesychius facit, quod λίβανος sit arbor, λιβανωτὸς fructus, uel thus ipsum. Illud mirandum. Quòd non satis cognita fuerit temporibus Plinij arbor thurifera. Quum eam alij pyro, alij lentisco, nonnulli terebintho, hi uerò lauro similem esse faciant. Solinus testatur & Plinius

nius lib. 12. cap. 13. annotauit, prosilit spuma ex laxato corticis arbore, quæ densatur in thus. Dioscorides, Masculum thus uocatur, quod rotundum à cortice pependit, uel à similitudine testium, ut quidam putant dictum. Species thuris habet Dioscorides: Masculum, Stagoniam uocatum ab guttæ formula. Indicum, Orobium ab erui similitudine, uel Arabicum ab loco & Amilium, uel ut Marcellus uult Meliotum ab luteo colore & Amomite. Galenus λιβανωτός, θερμαντικὸς μὲν ἐστὶ τῆς δευτέρας τάξεως, ξηραντικὸς δὲ τῆς πρώτης, ἔχει δέ τι καὶ στρυφνὸν ὀλίγον, ἥκιστα δὲ σαφὴς ἡ σύνψις ἐστιν ἐν τῷ λευκῷ τὴν χρόαν. Id est, Thus calefaciendi uim habet in secundo gradu, exiccandi uero in primo. Inest ei quidquam, substypticæ uirtutis, minimè autem plana est eius stypatio, in eo præsertim quòd candidi coloris est. Paulus de thure in septimum suum, eadem retulit. Postremo obseruandum, ut summo iudicio Marcellus moneat, ἄτομος legendum non ἄτομος, ubi de Indico thure non longe ab huius capitis principio Dioscorides agit, ut ἄτομον opponatur priori speciei, quæ est, ἄτομος, id est natura rotundum thus, quod non arte uel incisuris uolutationéue rotundum conficiatur. Cætera apud Marcellum uidere est. Quomodo Syagrum dicatur ab loco uel promontorio Arabiæ, uel Meliotum ab melino colore. Macer, Thus calidum siccumq; gradu dixere secundo.

Masculum thus.

Thuris uires ex Galeno & Paulo.

De Thuris cortice. Cap. LXXIII.

Thuris cortex, corticosum thus, Hebraice potest appellari קַלִיפַּת חַלְבוֹנָה

Arboris lachryma crustæ uel cortici coniuncta, ex concussu simul, uel corticis laxatione decidens, thuris cortex est, ut pulchrè Marcellus etiam indicat. Per ῥοϊκοὺς & mares & fœminas hæmorroicos hic rectè intelligemus, sanguinis profluuio uel ex hæmorrhoidibus uenis, uel menstruo laborantes. Nam si solas fœminas, ut Marcellus uult, intelligeret Dioscorides, uel puellas ῥοϊκαῖς fœminino genere, non ῥοϊκοῖς masculino scripsisset digniori nimirum sexui honorem tribuens, ut mares indicans nymphas non excluderet. Galenus & Paulus: Corticem thuris apertè stypare dicit, atq; in secundo ordine exiccantium esse, crassiorum partium esse, quàm thus ipsum, minus acrem, unde mederi, hæmoptoicis, dysentericis, cœliacis, stomachis, uel intus, uel foris accommodatum. Macer ad sistendum sanguinem emplastrum facit, ex thure, aloe, & albuminis oui lachryma, uel agitati albuminis sedimento. Aliaq; haud contemnenda præcepta apud Macrum Cornarij ipse lege, quisquis naturæ philosophiæ candidatus es.

Rhoicos uocabulũ & maribus & fœminis conuenire.

Galeni & Pauli de thuris uiribus decreta.

Emplastrũ Macri.

De Manna thuris. Cap. LXXIIII.

Manna thuris & pollen, Hebraice potest appellari, חָמוֹן לְבוֹנָה. Id est, haman lebonah.

Mannæ uocabulum siue thuri, siue aëreo melli tribuatur apud Medicos Arabes & Græcos, certum est, quòd ab dictione מן הוא Manhu, אן מן uel Manna Ebræorum defluxerit, quod cœlestem cibum significat, quo Deus Israelem in deserto pauit, Deut. 8. Micas hic thuris denunciat, quæ ex colliso cortice ac thure decidunt, ut Plinius etiam appellat, à thure nihil differt, nisi quòd sit thus concussum & contusum. Paulus Aegineta, de hac thuris manna hunc in modum scribit: μάννα λιβάνου παραπλησίαν μὲν ἔχει τῷ λιβανωτῷ δύναμιν ἀνειμένην δὲ καὶ ἠρέμα στύφουσαν. Id est, Manna thuris parem cum thure uirtutem habet, remissam tamen ac tacite densantem, stypantem'ue. Galenus & Paulus θάλλου, id est rami thuris etiam meminerunt, cui calefaciendi, arefaciendiq; uim in tertio gradu tribuunt, oculorum ulceribus & purgandis & sanandis accommodum adseuerant.

Mannæ uocabulũ ab Ebræis ad Arabes & Græcos translatum est.

θάλλος λιβάνου.

De

De Thuris fuligine. Cap. LXXV.

αἰθάλη, λιγνὺς, ἄσβόλη, καπνός.

Asan lebonah.

Finitio fuliginis ex Paulo.

Galeni & Pauli de fuliginum uiribus decreta.

GRæcis fuligo dicitur αἰθάλη, λιγνὺς, ἄσβολη, καπνός, fumus est nascentis, & sequuturæ flammæ, uel extinctæ eiusdem uapor, fuligo est nigredo adhærens parieti uel uasi, quæ fit ex lambente & adurente flamma. Pro eodem accipiuntur ferè hæc quatuor Græcis, unde Ebræis dici potest, עֲשַׁן לְבֹנָה. Galenus omnem fuliginem uim exiccandi habere dicit, ac terream inesse ei substantiam. Paulus Galenum sequitur, qui definiens λιγνὺν, id est, fuliginem, ueluti ustarum quarundam specierũ adhærentem nigredinem adserit, ut thuris, myrrhæ, terminthi, styracis, picis liquidæ cedri. Sunt autem & uehementioris & mitioris efficatiæ fuligines, pro diuersitate mate ierum ustarum, adhibentur ad ophthalmian & ad palpebrarum exornationem. Thuris uero omnium est utilissima, quippe quæ sit mitior. Pinus & fructus pinuum & piceæ fuligines sunt fortiores, unde ad deciduas palpebras, putrescentes hirquos, corrosos item & lachrymantes, conducunt.

De Pinu. Cap. LXXVI.

Oren.

πίτυν non esse piceam sed pinum, aduersus Marcellum.

PInum Græci πίτυν, Latini pinum. Ebræi אֹרֶן, ut quibusdam placet Esaiæ 44. adpellant. Principio Marcellus mea quidem sententia non rectè piceã uocat, quam Græci πίτυν. Enimuero πίτυς latinis pinus est & πεύκη picea. Quòd uero πίτυς pinus latinis ueteribus fuerit primum eruditissimorum hominum testimonio liquet, qui pinum ex πίτυος fecerunt. unus uero multorum mihi loco erit Eobanus Hessus scholæ illust. principis nostri poeta inclytus qui Idyllij primi Theocritici principium uertens, quo Theocritus sic habet:

ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα καὶ ἁ πίτυς αἰπόλε τήνα ψυρίσδει. Sic reddidit:

Æpole dulcis hic est uicinæ spiritus auræ

Dulcis & hæc strepitu fontes prope consita pinus.

Pytiocampæ pinorum erucæ.

Vbi meo quidem iudicio πίτυς recte per pinum est reddita. Pretermitto hic lubens doctissimorũ huius sæculi uirorũ testimonia, unico Plinio cõtenti, qui πίτυν p pinũ uertit. Locus est manifestus lib. 23. cap. 2. Vino cognata res sapa est musto decocto, donec tertia pars supersit. Ex albo, hoc melius. Vsus contra cantharides, buprestin, pinorũ erucas, quas πιτυοκάμπας uocant. Hic si πίτυς piceam significabat, non pinorum, sed picearum erucas uertere debuit uocem illam Plinius. Argumentum, quod ex Theophrasto adducit Marcellus nihil probat, quum inquit. ξυνάγεται μὲν ἐκ τῶν λιπαροτάτων ξύλων πεύκης καὶ πίτυος. Pro nobis enim est, colligitur ex pinguissimis lignis piceæ & pinus. non tædæ & piceæ, ut Marcellus Nec pytiocãpas post hac apud Dioscoridẽ Marcellus, aduersus Plinium, per picearum erucas reddere debuit, ut suam uidelicet opinionem confirmaret. uerũ nolo in hac λογομαχίᾳ esse prolixior: quum neq; ipse Plinius constanter πίτυν pinum dixerit, sed iam pro pinu, iam pro picea uerterit.

Strobilus arbor.

ποιεῖ δὲ τὰ αὐτὰ καὶ ὁ στροβίλου φλοιὸς καὶ τὰ φύλλα ποθέντα. Strobili arboris cortex & folia eandem uim habent pota, cum pinus et piceæ cortice folijsq;. Strobilum, quia fructus eius etiam στρόβιλοι dicantur, pinastrum dicere licebit, pinui non est dissimilis admodũ, nisi quòd syluestris sit.

πτίλα βλέφαρα quæ?

πτίλωσις quid?

πτίλα βλέφαρα glabrescentes aliasq; nascentes palpebras uertit. Quid sint πτίλα βλέφαρα ex Galeni finitionibus & Isagoge intelligitur. πτίλωσιν id uicij adpellat. quod sic finit. πτίλωσις ἐστιν ἀπὸ δριμυτάτου ῥεύματος ἀπόπτωσις βλεφάρων Id est, Ptilosis est ab acerrimo fluxu decidentia palpebrarũ. In Isagoge uero πτίλωσις ἐστιν, ὅταν ἄλλαι μὲν ὑπο φύουσιν, αὗται δὲ αἱ κατὰ φύσιν συμπεσοῦσαι καὶ καταθλασθεῖσαι νυγμοὺς παρέχουσι. Id est ptilosis est, quando alij quidem palpebrarum pili subnascuntur, alij uero naturales nimirum, concidentes & confracti: puncturas exhibent.

Galenus de cortice pinus & piceæ arborum.

Galenus, pini cortici uehementem stypticam uirtutem tribuit, adeo, ut intertrigines emplastri modo illitus sanet, aluumq; compescat, si potu sumatur, ad ambusta item facere. piceæ cortici easdem, sed non adeo uehementes uires tribuit. ἐν δὲ τοῖς φύλλοις ἀμφοτέρων δένδρων, ὡς ἂν ὑγροτέροις οὖσιν πολὺ φλοιοῦ δύναμις ἐστι κολλητικὴ τῶν τραυμάτων. Id est, in folijs ambarũ arborum uis inest glutinandorum uulnerum, quippe quæ sint multo cortice humidiora. Paulus Æginetа paucis hæc complexus πεύκη, inquit παραπλησίαν μὲν ἔχει τῇ πίτυι τὴν δύναμιν, μετριωτέραν δέ. Id est, picea pares cum pinu uires habet, mediocres tamen magis.

πιτυΐδες Galeni cũ Dioscoridis pityidibus consentiunt.

De pityidibus eadem sunt ferè apud Galenum, quæ apud Dioscoridem. Pityides (nominatur autem sic fructus pinuum. ἔνιοι δὲ καταχρώμενοι καὶ τὸν τῆς πεύκης ὡσαύτως προσαγορεύουσι.

γοροῦσι. Id est, Nonnulli autem ea uoce abutentes, piceæ fructum etiam sic adpellant) mixtæ sunt uirtutis, ut quæ constypent, ac cum amaritudine acrimoniam habeant. Thoracis & pulmonis excreationes adiuuant.

De Strobilis.

Etiamsi πιτυΐδες pino & piceæ tribuatur apud Dioscoridem, στρόβιλοι uero sint nuclei, seu fructus στροβίλου. Attamen apud Pindarum στρόβιλοι, strobili etiam pinui adiudicantur. Nec est quòd obstrepat hic medicus. Quid cum Pindaro Lyrico in re herbaria uel medica efficis? Quasi poetæ quicquam hæc curauerint, eisq; sit fides adhibenda? Nouit certè quid πίτυς significaret, cuius frondibus coronabantur Isthmij uictores, ac nonnunquam poetæ in quibusdam simplicibus, quorum ipsi mentionem faciunt, certiores sunt Medicis. Κῶνον Galenus facit nucem communem piceæ, pinui, & pinastro, ut mihi uidetur. Proinde & strobili, etiamsi dissociet Dioscorides à pityidibus, mea sententia sub κώνῳ Galeni, eiusdemq; pityidibus continentur. Quod ut credam propemodum, in causa est Simeon Sethi Antiochenus Magister, qui strobilos etiam κονάρια nominat. κονάρια, ὁ δὲ τοιοῦτος καρπὸς θερμός ἐστι κατὰ τὴν β ἀπόστασιν. Conaria, inquit, uel Strobili, eiusmodi fructus, calidus est in secundo ordine, siccus autem in primo, bene nutrit, crassos tamen humores habet, difficulter concoquitur, caput grauat, bonum uero sanguinem generat, Thoracis asperitates mitigat & lenit, uesicæ, uentris, renumq; adfectionibus accommodus. facit etiam ad diuturnas tusses, pulmonis item udam materiem purgat, & purulenta excreantes adiuuat. Nec tamen hic prætermittendum, quòd Paulus Æginetа ex cono uideatur arborem etiam facere, quæ sit eadem cum strobilo Dioscoridea, quum inquit: Κώνου ὁ μὲν φλοιὸς καὶ τὰ φύλλα. ὁ δὲ καρπὸς, ὃν δὴ καὶ στρόβιλον ὀνομάζουσιν. Id est, Coni cortex & folia, fructus uero, quem etiamnum strobilum uocant. Cætera apud Paulum. De Fuligine prædictorum, Id est, quæ colligitur ex incensis cortice, folijs, nucibus, pinus, piceæ, pinastri, uel coni uel strobili, quoad uires, eadem leguntur apud Galenum ijsdem etiam uerbis, quibus apud Dioscoridem, Apud Paulum item: Fortior, inquit, est fuligo πίτυός τε καὶ κώνου, καὶ πεύκης. Id est, pinus, coni (quam pinastrum reddidimus) & piceæ. ὅθεν πρὸς ψίλα βλέφαρα, καὶ μυδῶντας κανθοὺς καὶ περιβεβρωμένους, καὶ δακρύοντάς ἐστι χρήσιμος, quæ uerba supra in thuris fuligine latinè sunt adscripta.

στρόβιλοι Pindarus.

Simeonis Sethi κονάρια ἢ στρόβιλοι qualiũ sint uiriũ.

Conus & strobilus eadem arbor apud Dioscoridẽ & Paulũ. Strobilus tamen & strobili πληθυντικῶς fructus etiam arboris est.

Fuligo piceæ, pinus pinastri, strobili uel coni.

Pauli locus de fuligine pinus, coni & peuces.

De Lentisco. Cap. LXXVII.

DEcoctum Lentisci ἀπώρωτα πωρεῖ ὀστέα ossa quæ non sint indurata, durat. Verbum πωρέω duro, ab nomine πῶρος deducitur. οὐσία λιθώδης, materies humorum, uel puris in lapidem concreta, duricies nimirum lapidis instar. cætera de hoc uocabulo scitè & eleganter Marcellus expedit. Lentiscus, ut Galenus & Paulus adserunt, secundum omnes partes, nempe radicem, ramos, frondes, termites, folia, fructus, corticem, arefacit in secundo ordine perfectè, Calfaciendo autem & frigefaciendo est mediæ uirtutis. Quòd si succum ex folijs eius recentibus expresseris, eiusdem est ordinis, mediocriter densat, ea, qua Hypocystidis succus, ratione.

πῶρος & πωρέω quid significent.

Animaduertendum hic, quòd Lentiscina resina, Mastiche etiam adpellatur. De uiribus autem resinarum, posthac dicetur. Num hic κατωρὰ, id est, expirans, ac ueluti exhalans, & sicca ex natura, quum frangitur mastiche, poßit habere locum, rerum naturæ antistites peritiores dijudicent. Lentisci arboris lachrymam Rabbini etiam adpellant מַסְטִיכִי ut Sanctes testatur.

Mastichen lentisci resinam esse.

Mastichen Ebræi simili uoce adpellant מַסְטִיכִי id est mastichen.

De Terebintho & Resinis. Cap. LXXVIII.

Terebinthus Græcis τέρμινθος. Ebræis nonnullis אֵלָה Nonnullis בָּטְנִים batnim. Gen. 43. nominatur. Resina Græcis est ῥητίνη, Ebræis צֳרִי zari. Ieremiæ 51. Gen. 43. adpellatur.

Terminthi, inquit Galenus, cortex, folia & fructus uim habent densandi quandam, calefaciunt in secundo ordine. itaq; & arefaciunt. πρόσφατοι μὲν ὑπάρχοντες ἔτι καὶ ὑγροὶ μετρίως. Id est, quum adhuc recentes fuerint terebinthi, ac mediocriter humidæ. arefactæ & exiccatæ ordine secundo. Fructus eius siccus est proximè tertiam constitutionem exiccantium, quippe cuius calor à masticantibus deprehendatur. Vnde & fructus & reliqua numerata urinam cient

Galenus lib. viij. de uiribus simplicium pharmacorum terebinthi naturam exhibet.

Natura terebinthi ex Paulo Aegineta.

ent, lienibusq; conducunt. Paulus in 7. eadem ferè habet, quum inquit: τέρμινθ☉ θερμαίνει, κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν, ξηραίνει δὲ χλωρὸς μὲν ὢν πρώτης τάξεως, ξηρὸς δὲ δευτέρας. ὁ δὲ καρπὸς ὁ ξηρὸς, τρίτης τάξεώς ἐστι τῶν ξηραινόντων. ταῦτ' ἄρα καὶ οὐρητικός ἐστι, καὶ σπλῆνας ὀνίνησιν. Terebynthus calefacit in secundo gradu, exiccat autem uiridis in primo, Arida uerò in secundo ordine. Fructus eius aridus tertij ordinis est exiccantium, unde & urinam prouocat & lienes iuuat. De resinis hic ex Galeno & Paulo pauca adijciemus, ῥητίναι πᾶσαι ξηραίνουσιν καὶ θερμαίνουσιν, id est, Resinæ omnes inquit Galenus, exiccant & calfaciunt. Discrepant tamen inter se mutuò, quòd aliæ plus in gustu acrimoniæ habeant & caloris, aliæ minus, hæ stypent, illæ uero non item. Galenus præfert omnibus lentiscinam προκέκριται inquiens εἰκότως ἡ σχινίνη, μασίχην δ' αὐτὴν ὀνομάζουσι. id est, prælata est non immeritò lentiscina (mastichen ipsam nominant) uim stypandi modicam habet, unde facit ad stomachi, uentris & iocinoris debilitates & inflammationes. Est etam illi uis placidè exiccandi, minimè enim acris est, & maximè subtilium partium. secundum locum tribuit Terebynthinæ. Aegineta Paulus τερεβυνθίνη πρωτεύει, terebynthina resina, inquit, primatum obtinet, cui uis inest discutiendi, molliendi, subtilium est partium, uimq; expurgandi habet, unde & scabiei medetur. At quomodo Lentiscina resina seu Mastiche primatum teneat, apud Galenum, & apud Paulum & Dioscoridem terebynthinæ primæ tribuantur, ita ut inter se nō dissideant, licet cuiuis uidere ex utriusq; scriptis, quæ de resinis prodiderunt memoriæ. Hic quia breuitati studemus, prætermittemus collationem istam: Larix arbor est & resina eiusdem nominis apud Dioscoridem & Paulum, larigam Venetijs appellari Marcellus credit, resina laricis rectè larigna. ab eodem nominatur latinè. De larice Plinius, plusculum huic erumpit liquoris melleo colore atq; lentiore nunquam durascentis. notam esse hanc, Padi accolis & Adriatici maris, adserit Vitruuius. in resinæ larignæ descriptione. ab Dioscoride Plinius non discessit. Nam & Dioscorides habet, ἡ δὲ μέλιτι ἔοικεν ὥσπερ ἡ λάριξ, id est, Quædam resina melli similis est, qualis est larigna.

Icteriosis conducit τερέβινθ☉.

De resinarum qualitatibus Galeni sentencia.

Lentiscinæ resinæ uires ex Galeno.

Mastiche apud Galenum primas obtinet, terebynthina secundas, apud Paulum diuersa ratione, terebinthina primas, mastiche secundas tenet.

Larix & resina larigna.

De laricis resina Plinius lib. XVI. ca. X.

De Pice liquida. Cap. LXXIX.

πίσσα ὑγρὰ Græcæ, Latinis est pix liquida. Ebræis pix dicitur זֶפֶת sepheth.
pix liquida ergo Ebraicè potest appellari זֶפֶת הַמּוּסֶסֶת
Exo. 2. sepheth hamosesa. Otto Brunsfelsius, pix nihil est aliud,
quàm combustus resinæ in sua tæda fluxus,
ex Barbaro ac Theophrasto.

Ordinis decorum.

Pix sicca in officinis colophonia dicitur.

Brunsfelsius.

Galenus de pice liquidæ & siccæ uiribus.

Paulus eadem cum Galeno habet.

PRimum de unguentis & oleis, dein de lachrymis & resinis arborum egit, iam de pice & bitumine sanè minimè inepto ordine tractat. Deinde picem liquidam, ad siccæ discrimen ponit, quæ ab Ebræis dici potest זֶפֶת יְבֵשָׁה sephet iebascha. Picem siccam in 2. ordine plus exiccare, quàm calfacere testatur Galenus, humidæ uerò maiorē inesse calefaciendi, q̄ exiccandi uirtutem, subtilium est partium, unde ex melle sumitur cyathi pondere, aduersus asthma & thoracis uicia, ut purulentas excreationes eijciat. abstergit, discutit, maturat. & quia sub amaræ sunt & acres, scabros ungues curant admixta cæra, impetigines exterunt, duricies ac tumores omnes maturant, emplastris adhibitæ plus autem uirium & efficaciæ inest ad hæc omnia piciliquidæ, quàm siccæ, ξηρὰ τραύματα μᾶλλον κολλᾷ, id est, sicca uulnera magis glutinat, ut Paulus ex Galeno ait.

De Oleo picino. Cap. LXXX.

De picini olei natura Galeni & Pauli sentencia.

OLeum picinum πισσέλαιον ab Græcis medicis, quæ uox ex πίσση, id est pice, καὶ ἐλαιον, id est oleo cōposita est. ab Ebræis שֶׁמֶן חֲזֶפֶת schemen hasapheth adpellari potest. Galenus & Paulus picinum oleum, inquiunt, ex humida pice fit, genere cum ea idem, at quo ad substantiam ipsa subtilius est.

De

De picis fuligine. Cap. LXXXI.

DE picis huius fuligine, quæ Ebræis potest dici עָשָׁן הַזֶּפֶת aschan hasapheth, suprà capite 75. nonnihil actum est.

Picis fuligo עָשָׁן הַזֶּפֶת asan hasapheth.

De sicca pice. Cap. LXXXII.

Πίσσα ξηρά. pix sicca uel spissa, Ebræis potest dici זֶפֶת יְבֵשָׁה sepheth iebaschá.

Παλίμπισσα ἀ πάλιν denuo, quod ex pice uda cocta, rursus pix ea proueniat. Palimpissæ quædam inquit Dioscorides uiscosa species Βοσκὰς dicitur, ἀ βόσκω fortasse, quòd pascat melius defluentes palpebrarum pilos. At hanc opinionem, ut dubiam, sic liberam relinquimus.

Pix sicca זֶפֶת יְבֵשָׁה sepheth iebascha. palimpissa.

De Zopissa pice, quam sic Græci dicunt. Cap. LXXXIII.

Ζώπισσα longè petita & coacta etymologia posset dici, uelut ξυομένη πίσσα, id est, derasa pix à nauibus uidelicet, conuersione ξ in ζ. & υο in ω. Inueniuntur autem æquè absurdæ uocum compositiones & origines apud Manuelem Moschopolum, & alios, atq; hæc esse poßit. Vel si pro ex pinu arbore collecta resina accipiatur, ζώπισσα ab ζωὴ, id est, uita, & πίσσα pix deduci queat, ut quæ sit uiua, seu naturalis pix, quæ non opus habeat igni seu crematione arboris suæ, uerum ex eadem, natura promanet. At hæc coniectura, non est necessaria.

ζωπίσσης ἔτυμον longè petitum, sed ueri simile.

Etymon eiusdẽ probabilius. ἀπόχυμα à Paulo nominatur, ἡ ἀπὸ τῶν πλοίων ἀποξυομένη παλαιὰ πίσσα. i. Apochyma est ab nauigijs derasa uetus pix.

De Bitumine. Cap. LXXXIIII.

BItumen Græcis ἄσφαλτος est. Ebræis כֹּפֶר copher, Geñ. 6. Ioannes Manlius in luminis opere, bitumen Iudaicum adpellat. Barbari fœdo lapsu, turpiq; ignorantia asphaltum, id est, bitumen cum aspalatho (de quo suprà cap. 19.) miscent. Paulus Ægineta de Bitumine hæc decernit: ἄσφαλτος ξηραίνει καὶ θερμαίνει κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν. διὸ κολλᾷ τὰ ὕφαιμα ἕλκη. Id est, Bitumen exiccat & calefacit in secundo ordine, glutinans idcirco sanguinolenta uulnera.

ἄσφαλτος, Iudenleim germanicè.

Pauli de bituminis uiribus decretum.

De Pissasphalto. Cap. LXXXV.

Πισσάσφαλτον pici bitumen. Ebraicè potest appellari זֶפֶת כֹּפֶר sepheth copher. Plinius picibitumen hoc, foßile appellat. Atqui plana sunt quæ hic Dioscorides habet de pissasphalto, quare ad alia pergemus. Quia uero ex picis & bituminis natura mixtum est, mixtas pariter uires habebit. Serapion Mumiam uocat, ut Cordus in suo botanologico monet.

Mixtæ pissasphalti uirtutes. Cordus

De Naphtha. Cap. LXXXVI.

Naphtha. Babylonij bituminis destillatio. כפר הַבָּבֶל הַנֶּטֶפָה

BItuminis species sunt ab locis Iudaicum, Phœnicium, Sidonium, Babylonium. Zacynthium. Siculum, ultima & septima species ab Dioscoride Naphtha uocatur, Hebraicè potest appellari כפר הַבָּבֶל הַנֶּטֶפָה Copher hababel hantephàh. Hiatum ignis in Ecbatanis, unde tanta copia naphtha eructaretur, ut paludem efficeret, Alexander Magnus Babylone deuicta, uehementer admiratus est, autore Plutarcho in uita ipsius. Plin. lib. 2. cap. 108. Naphthæ huius mentionem facit. Δίδοται καὶ κοιλιακοῖς καταπότιον. Datur, inquit, Cœliacis catapotium. Primum Cœliaci qui sint, uidendum. Galenus sic finit, κοιλιακὴν διάθεσιν. ὅτι ῥευματισμὸς κοιλίας οὐ πρόσφατος, ἀλλὰ χρόνιος μετὰ στροφῶν, καὶ πολλῶν ἀποχωρήσεων, μετὰ τοῦ ἰσχναίνεσθαι τὸ σῶμα. Id est, Cœliaca adfectio, est alui fluor haud recens, sed diuturnus cum torminibus & multis excretionibus, ita ut corpus macie consumatur. Catapotium est, quod deuoratur uel deglutitur, ab καταπίνομαι id est, deglutio, quod in stomachum integrum demittitur, uel deijcitur. Latini pilulas uocant.

Septem bituminis genera.

Plutarchus in uita Alexandri. Cœliaci qui? ex Galeno.

Catapotiũ quid?

Galeni καταπότιον.

uocant. Galenus καταπότιον φάρμακον dicit, quod ita deglutiatur, ut non mandetur dentibus in 8. περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπους. τὸ διὰ τῆς χαμαιπίτυος καταπότιον, inquiens, πικρὸν καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ φάρμακον. Catapotium ex chamæpitye, amarum & hoc pharmacum est. Et pilulas & pharmacum, id est, medicinam, quæ deglutiatur, & integra in stomachum demittatur, hic significat. & Aurelio Cornelio Celso idem ualent. lib. 5 cap. 25. De Catapotijs. Quod sequitur ἀνακολλᾷ δὲ καὶ θρίχας ἡ ξηρὰ διὰ μηλωτίδος, non alium habet sensum, quàm, glutinat autem siccum bitumen per pellem, hoc est, pelli impositum, pilos. Plin. lib. 35. cap. 15. Omnia bituminis genera incommodos oculorum pilos replicant. ὠμὴ λύσις ex uerbis significat crudam solutionem, uerum Plinius per farinam hordeaceam uertit. Galeno emplastrum, quod aqua & oleo conficitur, addita hordeacea farina, in Isagoge ualet. Plin. lib. 35. cap. 15. Cum farina hordeacea (ὠμὴν λύσιν ita appellans) impositum, emplastrum peculiare facit sui nominis. De Gagate uero lapide posthac lib. 5. cap. 99. agetur. Hic Nicandro in Theriacis, Engangis & Gangitis etiam dicitur.

Cornelius Celsus catapotia etiam pilulas accipit.

ὠμὴ λύσις quid.

Nicander.
Gagates.

De Cupresso. Cap. LXXXVII.

Cupressus.

Cupressus, Cyparissus ac cypressus, ab Ebræis בְּרֹת uocatur, beroth, Cant. 1.
ut Græcus interpres reddidit. Rabbini enim isthic aliter sentiunt,
Germanicè Cypressen.

Galeni & Pauli de cyparisso sentencia.

MAgnorum uulnerum glutinandorum uires Galenus & Paulus Cyparissi folijs, germinibus recentibusq; & mollibus pilulis seu globulis tribuunt, unde palàm colligatur ea esse exiccatiua. profundas putredines exterunt & extergunt, intestinorum ramici etiam conducunt. Galbuli, coni, nuces, pilulæ, Græcè σφαίρια, in historia cypreßi in idem recidunt.

De Iunipero. Cap. LXXXVIII.

Iuniperi nomenclaturæ ἄρκευθος primitiuum, ἀρκευθὶς diminutiuum est, ἀρκευθίδες etiam iuniperorum baccas significat.

ἀρκευθὶς καὶ ἄρκευθος Græcis, minor dicitur etiam Mnesitheus, Acatalis, zuorinsipet, Libius, iupicellusos, iuniperus magna, Cyparissus agrestis, mnesitheus, acatera, Iuniperus Latinis, Germanis wacholterbaum, Ebræis
רֹתֶם rethom 1. Reg. 19 psal. 120.

Vires iuniperi.

GAlenus & Paulus, Iuniperus, inquiunt, calida & sicca est in tertio ordine, fructus eius aquæ calidus est, exiccat uero ordine primo Cedri fructū aliâs κεδρίδα dictū ἄρκευθον etiam Nicandro nominari Scholiastes, sed falsò docet in eo uersu, μηδὲ σέγε χαλάσμη τοιοῦ λάθοι, ἢ κέδροιο, ἄρκευθος. id est, neq; te polij commoditas lateat, aut cedri. Nec te iuniperus clam sit, ἄρκευθος enim ab λάθοι uerbo dependet nouo principio Resudat, inquit, iuniperus ex eo gummi, quod sandaracam uel uernicem hodie uocamus, idq; ex sentencia Iacobi Manlij in lumen profert, ex sentencia etiam Serapionis. Verum Plinius & Græci de sandaracho aliter censet, ut Leonardus fuchsius abunde satis indicauit, & post hac Dioscorides, ut constet ex Fuchsij argumentis Arabes in Sandaracha errasse.

Brunsfelsius ex eo gummi

De Sabina. Cap. LXXXIX.

Sabinę nomina.

Sabina, brathys, barathron, baryton, cupressus Cretica, nerion, baron, Germanice
seuenbaum, Ebraice potest בְּרֹת בְּרִיטֵי appellari beroth Cretæ.

Vires & qualitates ex Paulo, Galeno, Plinio. Macri xiiij. caput de Sabina eadem cum Galeno & Dioscoride habet.

CAlefacit & exiccat in tertio gradu autoribus Galeno & Paulo. præterea τὰ ζῶντα τῶν ἐμβρύων διαφθείρει, τὰ νεκρὰ δὲ ἐκβάλλει. Plinius præter uires quæ ab Dioscoride & Galeno numerantur adijcit, cum uino & melle pota, regio morbo medetur, lib. 24. ca. 11.

De Cedro. Cap. XC.

Græcis & latinis Cedrus est, Ebræis אֶרֶז Num. 19.

Cedrus arbor κεδρία liquor, κέδρινον oleum, κεδρίδες baccæ cedrinæ.

GAlenus duplicem facit cedrum, alteram quidem fruticosam instar iuniperi, sunt autem ambæ, calidi ac sicci temperamenti ex tertio ordine. Liquor cedri, κεδρία secundum Dioscori-

Dioſcoridem, Galenum & Paulum oleum κεδρέλαιον appellatur. Ex cedria id eſt, liquore κεδρέλαιον fieri Dioſcorides teſtatur. κεδρίδες fructus & baccæ dicũtur. Eædem uires apud Galenũ ferè recẽſentur, ſed explicatius, adhibitis rationibus, quæ ſunt apud Dioſcoridẽ. Ex Nicandro prolatum teſtimonium, et Scholiaſte ab Marcello nihil efficit. Nam ἄρκευθος iſthic legitur noua ſententia, Eſtq; ſenſus, Commoditas polij herbæ ac cedri te non lateat. deinde ab nouo colo, ἄρκευθος etiam te non lateat ut per ζεῦγμα uerbum λάθοι repetatur. ut ſuprà etiam paucis in capite Iuniperi monuimus. indicant ea etiam quæ iſthic ſequuntur σφαῖρη τε θερειλεχέος πλατάνοιο. Id eſt, neq; te lateat pilula, in æſtate lectum præbentis platani. Vel ſub cuius frondibus ſolaris æſtus tempore quiſquam cubare poßit. Cedro uim aduerſum uenenata eſſe pre cæteris Nicander paßim tradit.

Nicander in Theriacis.

De Lauro. Cap. XCI.

Germanicè lorberbaum.

Δάφνη Græcis, latinis eſt laurus. Dioſcorides duplici differentia laurum ſtatuit. Galenus & Paulus uim calfaciendi & exiccandi & arbori & folijs lauri tribuunt. fructui eius, quæ δαφνίδες. Id eſt, baccæ lauri dicuntur, maior uis ineſt. Radicis cortex, minus eſt acris & calidus, magis autem amarus, habet nonnihil etiam ſtipticitatis, unde & lapides frangit et iocinorosis prodeſt. ἄλφοι uitiligines ſignificat latinis. Cutis & pilorum eſt mutatio ac decoloratio, uel ex phlegmate, uel atra bile maculæ quædam albæ, uel nigræ.

De natura & uiribus lauri arboris, foliorũ, baccarum, corticis.

ἀλφοὶ quid.

De Platano. Cap. XCII.

Humidioris & frigidioris naturæ eſt Platanus, inquit Galenus, hinc folia eius uiridia tuſa & illita, apertè ſubortas inflãmationes iuuant. cortex eius & pilulæ, ſiccioris ſunt uirtutis, ut ex aceto cocta, ad dentium dolorem adſumantur, cum adipe ambuſtis conducunt hulceribus. Sunt qui ex uſto cortice exiccans & abſtergens pharmacum efficiant, quo lepræ admixta aqua medeantur, uetera item & ſordida per ſe iuuat illitũ uel emplaſtri modo accommodatum. Lanugo huius arboris anhelitu attracta arteriam lædit, uehementer ſiccam & aſperam faciens, unde & uocem adfligit, quemadmodum auditui et uiſui noxia eſt, ſi inciderit, unde ab ea ſedulo cauendum. Paulus ab Galeno non diſſentit. Geneſis. 30 Platanus, ut Hieronymus reddidit, Ebræis eſt ערמון. Tametſi alij caſtaneã inde faciant. De platano abunde Plini. lib. 12. cap. 1.

Galeni de platano decretum.

Platanus põt eſſe Ebræis ערמון.

De Fraxino. Cap XCIII.

Fraxinus μελία Græcis. Germanis Eſchbaum. Hæc arbor apud Homerum celebratur, quippe cuius materies conficiundis haſtis ſit accommoda. Hinc Priamus, ἐϋμμελίης. id eſt, qui fraxinea haſta fortiter uti queat, à uatum Principe appellatur. Paulus Ægineta eandem uirtutem fraxino tribuit, quam Dioſcorides, ut ex Dioſcoride deſcripſiſſe uideatur. Plinius lib. 16. cap. 15. Tanta eſt uis, inquit, ut ne matutinas quidem occidentes'ue umbras, quamuis ſint longißimæ, ſerpens arboris eius attingat. adeò ipſam procul fugit. Experta prodimus. Si frõde claudatur, ignis & ſerpens, in ignes potius quàm in fraxinum fugere ſerpentem.

Πρίαμος ἐϋμμελίης.

Pauli Aeginetæ decretum.
Plinij de fraxino locus.

De Populo alba. Cap. XCIIII.

Populus alba Græcis λεύκη eſt, huius contraria ſpecies nigra Græcis αἴγειρος dicitur, de qua nunc agitur alba nimirum, Ebræis eſt לבנה libne, gene. 30. Galenus & Paulus abſtergendi uim tribuunt iiſdem uterq; uerbis, naturam uero aquoſam, terream, ac tepidam. Plin. lib. 16 cap. 24. populi tria genera facit, Albam, nigram & Lybicam numerans.

Populus alba λεύκη, Populus nigra αἴγειρος eſt Græcis Germanis Pappelbaũ.

De Macere. Cap. XCV.

Macer officinis Macis eſt, beſbeſe Auicennæ.

Macer, ut Galenus habet & ex eo Paulus, φλοιός ἐστιν ἐξ ἰνδικῆς κομιζόμενος. Id eſt, Cortex eſt qui ex India adfertur, exiccat in. 3. gradu, caloris & frigoris medij. Vim etiam

Galenus Paulus

etiam stypticam habet, subtiliumq; partium est, unde cœliacis ac dysentericis conducit. Sunt qui ex Macere faciant corticem nucis myristicæ, sunt qui non faciant, ut Iacobus Manlius disputat.

De Vlmo. Cap. XCVI.

πτελέα ulmus תִּדְהָר Thidchar est Ebræis. Esa. 41.

Galeni de ulmo decretum.

VLmi folijs, inquit Galenus, olim recens uulnus glutinauimus, confisi adstringendi & extergendi illis uires inesse. Cortex subamarus, & maiore adstringendi ui cum aceto lepræ medetur, uiridis & recens. si uulneri fasciæ instar circumuoluatur, glutinat illud ipsum. Vlmi radices eiusdem sunt uirtutis, quare decocto eius, ossium fracturas fouent, quæ consolidatione indigent. Paulus cum Galeno eadem habet, qui quatuor ulmi genera nouisse uelit, Plinium lib. 16. cap. 18. perlegat.

Plinius quatuor ulmi genera habet.

De Lignorum carie. Cap. XCVII.

σαπρότης ξύλων, caries lignorum, Ebræis potest appellari,
חֲבַל עֵצִים Chebel ezim.

Galeni de carie lignorum iudicium.

DE hac Galenus ita pronunciat σαπρότης ξύλων, μάλιστα ὅσα μετέχει σύψεώς τε ἅμα καὶ ῥύψεως ὥσπερ καὶ ἡ πτελέα, καθαίρει καὶ ἀναπληροῖ τὰ ὑγρὰ τῶν ἑλκῶν. Id est, Lignorum caries, præcipuè eorum, quibus adest adstringendi & extergendi uirtus, qualis & ulmo inest, purgant atq; replent humida hulcera. Paulus eadem habet, paucis mutatis.

De nigra Populo. Cap. XCVIII.

αἴγειρος, populus nigra.

Homeri αἴγειρος.

INter alias plantas, quæ in horto Alcinoi apud Homerum celebrantur, αἴγειρος etiam numeratur, quam populum nigram latini uocant. In hac arbore considerantur, folia, resina, fructus, semen. Galenus & Paulus folijs calefaciendi uirtutē tribuunt in primo ordine, exiccat mediocriter, estq; tenuium partium populus nigra. easdem uires arboris huius partibus tribuit Paulus, quas Dioscorides. idem electrum uel succinum αἰγείρου lachrymam esse adseuerat, cui præter uires quæ ab Dioscoride recensentur, tribuit etiã uim sistendi sanguinis, si tusum in potu sumatur. Auicennæ Charabe, ut colligitur ex Ioanne Iacobo Manlio, est electrum hoc Dioscoridis, attestatur Brunsfelsius. Lucianus planè nullum electrum apud Eridanum seu Padum inueniri tradit, quandoquidem ne populus quidem illa ab nautis ei demonstrari potuerit. Plinius rusticas transpadanas ex electro monilia gestare adfirmat, quum à Venetis primum agnoscere didicissent aduersus nimirum uitia gutturis & tonsillarum. Num sit purgamentum maris, uel lachryma populi, uel pinus, uel ex radijs occidentis solis nascatur, uel ex montibus Sudinorum profluat, incertũ etiam Erasmus Stella relinquit. Sudinas tamen Borussiorum opes esse constat.

Galeni & Pauli decreta.

Electrum populi nigræ.

Auicennæ Charabe.

Ioannes Manlius.

Lucianus.

Erasmus Stella de Borussiæ antiquitatibus.

De Harundine. Cap. XCIX.

κάλαμος, harundo, Ebræis est קָנֶה, 3. Reg. 14.

Harundinis species

DIoscorides species arundinis facit 5.

1 ναστόν.
2 θῆλυν.
3 συριγγίαν.
4 ποτάμιον.
5 φραγμίτην.

Quòd arundo sæpibus muniendis idonea, cum aceto & bulbis tusa & illita, extrahere surculos & cuspides ualeat, Galenus se expertum esse negat. Arundo abstergit & exterit, folia eius uiridia mediocriter frigefaciunt, cortex eius ustus aut crematus, in tertio ordine calefacientium exiccantiumq; est. De harundine plura qui uolet, leget apud Plin lib. 16. ca. 37.

Galenus.

De Pa-

De Papyro. Cap. C.

πάπυρος, papyrus, Ebræis esse potest גמא gomæ, tametsi ea etiam dictio pro iunco & scyrpo reddatur. Esaiæ 18. pro papyro haud malè accipitur. In uasis papyri, hoc est in cymbis uel nauibus ex papyro factis. Vnde Lucanus.

Conseritur bibula Memphitis cymba papyro.

Papyrus, inquit Galenus, per se se ad medicinam non accedit, sed aceto mulso aut uino mersa, glutinat recentia uulnera, maximè circumposita per circulum, atq; hoc pacto est excepatrix medicinarum, usta autem exiccandi uim habet, quemadmodum & cinis crematæ chartæ. Paulus eandem papyro naturam cum Galeno tribuit. Colligitur autem ex Galeno, non esse opus, ut σκευασθεῖσα in σκελετευθεῖσα permutetur, quomodo enim σκευασθεῖσα διάβροχος intelligendum sit, ex eo deprehenditur, quòd Galenus inquit, aceto mulso aut uino madefacta. Papyri natale solum, & quomodo eius usus Alexandri magni temporibus primum, quum Alexandriam conderet, repertus sit, est uidere apud Plinium lib. 13. cap. 11.

De papyri uiribus Galeni & Pauli placita.

Non esse opus cum Marcello, σκευασθεῖσα mutare in σκελετευθεῖσα.

De Tamarice. Cap. CI.

μυρίκη, Myrice, Tamarix, Tamariscus, Tamaricum, Ebræis est עַרְעָר Ierem. 7.

Abstersiua & incisiua uis inest, autoribus Galeno & Paulo myricæ, citra manifestam exiccationem. adstringit etiam nonnihil, ob has qualitates & uires spleni mirifice conducit, duratis aceto aut uino radicibus, uel truncis uel folijs decoctis, ac potu sumptis, fructus & cortex gallæ immaturæ uiribus respondent, non tamen per omnia ex æquo. Cinis myricæ est siccior. Plinius lib. 13. cap. 19. Myricen Italia fert, quam & Tamaricen uocant. Marcellus ex Columella satis probat Myricen tamaricen esse. Cordus Simeshusius, accedit sententiæ Plinij & Columellæ in suo botanologico. De hac Macer hunc ad modum canit.

Qualitas & uires myricæ ex Galeno, & Paulo.

Myricen esse Tamaricen. Cordi botanologicon. Macer.

Artibus in medicis fertur uis magna myricæ
Hisq; Tamaricum nomen, quarum foliorum
Elixatura ex uino potata tumorem
Emendat splenis, dentisq; leuare dolorem
Creditur. Cætera apud Macrum ipse legito.

Quod pocula uel scyphi ex myricis fiant, nostris etiam temporibus satis constat, quandoquidem paßim, eiusmodi calices ueneant.

pocula ex Tamarice.

De Erice. Cap. CII.

ἐρείκη, Erice.

Ericæ uim habent discutiendi circa morsum aut erosionem, cuius flore potißimum & folijs utendum, ut Galenus & Paulus adserunt. Cordus Germanicè ericen Heiden adpellari adfirmat. Mel syluestre fit ex erices floribus, ericeum dictum, post primos autumni hymbres conuehi solitum, quo tempore eryce floret, ut Plin. lib. 11. cap. 16. tradit. scopis conficiundis apta est erice, ut Brunsfelsius.

Erices qualitas ex Galeno & Paulo. Cordus. Plinius.

De Acacalide. Cap. CIII.

ἀκακαλὶς & ἀκαλὶς, Acacalis, Acallis.

Paulus Aegineta Acallida habet, cui historiam Acacalidis ex Dioscoride adscripsit, ἀκαλὶς, inquit, θάμνου καρπὸς ἐστιν ἐν αἰγύπτῳ γενομένου, οὗ τὸ ἀπόβρεγμα τοῖς πρὸς ὀξυδορκίαν κολλουρίοις μίγνυται. Quod sic uertere licebit: Acallis fruticis fructus est in Aegypto nascentis, cuius dilutum miscetur collyrijs, ad uisus claritatem facientibus. potest etiam fieri, quòd apud Paulum legendum sit Acacalis. at uero utut legatur, constat Aegyptiaci fruticis fructum esse acacalim uel acacalida. Hermolaus à nympha acacali, frutici nomen datum credit, quam Apollo charam habuerit.

Acallis Pauli est, Acacalis Dioscoridis.

Barbari de Acacalide opinio.

De Rhamno. Cap. CIIII.

Rhamnus, Græcis ῥάμνος, Ebræis est אָטָד Atad. Iudic. 9 persephonium, λευκάκανθα, spina alba, spina ceruialis. Atadim.

Ratio nominum Rhamni.

PRimum persephonium appellatur, à superstitione, quòd prisca gentilitas per suspensos huius spinæ ramos, περσεφόνη id est, proserpinam adeóq; lemures nocturnos arceri crediderit. λευκάκανθα, spina alba à colore & figura. ceruialis, ab erectis spinis, ceruini cornu ramalia præ se ferentibus. Atadim procul dubio ab Ebræo אָטָד Atad. quod multitudinis numero facit אֲטָדִים Atadim, defluxit. Exiccandi & discutiendi uires, in secundo ordine, frigefaciendi uero in primo Rhamno, Galenus & Paulus tribuunt. Vnde & herpetas sanare & Erysipelata, si non ualde caleant, adfirmant. folijs teneris ad hæc utendum.

Galeni & Pauli de Rhamni qualitatibus & uiribus.

De Halimo. Cap. CV.

Alimos, Damassonium, Erymum, Britannica, Regia, uirgella, Mercurij basis. Sapsis, Osyridis diadema, heliostephanus, Sacer caulis. Anthenerus, Asontiri, Asphe, Asealuri, Aseruphi, Albucium, Ampeleucia, Aureo.

Nomina Alimi.

HÆc planta Alimos, ut inquit Galenus, frutex est maxima copia in Cilicia proueniens, ut et recentia eius germina edant, atq; colligentes in usum condita reponant. semen & lac generat, gustu salsa & nonnihil adstringens, temperatè calida. humor inest inefficax & flatulentus. Paulus subscribit Galeno. Citra adspirationem hodie in Galeno & Paulo uidemus scribi. Plinius, nisi librariorum culpa sit, cum aspiratione habet. lib. 22. cap. 22. ubi tria genera Halimi facit, & plures uires enumerat, ex Crateua etiã, quàm hic uel ab Dioscoride uel Galeno memorentur. Quia uero gustu ἁλυκόν, ut Galenus ait, id est, salsum est, inclinat animus, ut credam, ἅλιμον scribendum cum spiritu aspero, ut ab ἅλς ἁλός, id est, sal, uel salsum mare, uel salum deduci appareat. Et quia ab ἅλς, id est, ab sale Halimos deducitur, opinor Ebræis dici מַלּוּחַ Maluach. Iob. 30. ab מֶלַח, id est, sale.

Vires Halimi.

Tria halimi genera apud Plinium.

Halimon deduci ab ἅλς. Halimos Ebræis est מַלּוּחַ maluach, trisyllabum.

De Paliuro. Cap. CVI.

Paliurus, Connarum.

DE Paliuro, Galeno & Paulo cum Dioscoride conuenit. Plin. lib. 24. cap. 13. semen paliuri ab Afris zuram appellari tradit, plures etiam uires enumerat, ultra eas, quæ ab Dioscoride recensentur.

Paliurus. zuram.

De Oxyacantha. Cap. CVII.

Oxyacantha, Pyrine, Pyrianthe, aculeata spina.

ET mascula & fœminea terminatione, hanc arborem, Galenus ὀξυάκανθον καὶ ὀξυακάνθην adpellat, Paulus ὀξυάκανθος tantum dicit. Vt pirastro, inquit Galenus, aspectu & figura similis est, sic & uirtute, fructus autem huius non pirastro, uerum myrti baccis adæquatur, rubens & subtilis, nucleum habens. Non solum autem cibo, uerum etiam potu sumptus, omnes fluorum adfectiones compescit. Ab ὀξύ, id est, acutum & ἄκανθα spina, quasi aculeata spina, nomen traxit.

Oxyacanthæ figura & uirtus.

De cynosbato. Cap. CVII.

κυνόσβατος, rubus caninus, κυνόῤῥοδον, canina rosa, sentis canis, Ebraicè potest uocari סְנֵה כֶּלֶב Sene cheleb, id est, rubus canis, Germanicè hagendoren, hagenboten.

Cynosbatus.

FRuticis huius fructus inquit Galenus, admodum stypticus est, folia mediocriter, unde quadántenus eius usus est manifestus. Cauendum tamen ab eo, quod in fructu lanosum est, arteriæ nanq; obest. Paulus eadem habet. Caninus rubus & rosa canis ideo adpellatur, quòd flos eius rabidi canis morsibus medeatur, Plinio autore.

Caninus rubus quur sic uocetur.

De Cypro. Cap. CIX.

CYpria locis, ubi prouenit tres species sunt, primas tenet arbor cyprus, quæ Canopica dicitur, quæ apud Canopum ad ripas Nili nascitur. secundas tribuunt, quæ Ascalonæ Iudeæ. Tertium bonitatis locum obtinet quæ in insula Cypro nascitur. Quæ ideo ex Plinio protulimus è lib. 12. cap 14. ut appareat arbori huic nomen impositū ab insula Cypro. Subijcit Plinius. Quidam hanc esse arborem dicunt, quæ in Italia ligustrum uocetur. Sunt ergo nomina.

Cypri tres species Canopica, Ascalonica, Cypria.

κύπρος, Cyprus, ab Insula.
Ligustrum, quòd sæpibus etiam muniendis conueniat & ligandis.
Ruuisticum, Ethrusco uocabulo, ut Marcellus.
Alkanna ab Arabibus, ut Oto Brunsfelsius & Comes ab Neuenar.
Ebræis כֹּפֶר copher, Canticorum .i. ut Græcus interpres reddidit: uerum si ab insula ita uocetur, potest eodem nomine uocari כַּפְרוֹשׁ, id est, Ciprus.
Nam כֹּפֶר Copher est instar prothei apud Hebræos, adeo uaria significat.

Nomina ligustri. Germanicè à Corrdo Rheinvueiden, ab Hermanno Comite ab Neuenar, hartryglein, beynholtz nominatur. peritiores dijudicent.

Galenus, ex aquosa substantia mediocriter calida, inest uirtus discutiendi folijs & ramis, ex terrea frigiditate, adstrictoriam uim habent. exiccat etiam, citra morsum uel erosionem. medendi uires præterea cum Dioscoride easdem habet. Paulus Aegineta addit καὶ σπληνικαῖς μίγνυται δυνάμεσι, Id est, miscetur ijs medelis, quæ lieni conducunt. Hinc satis apparet in Virgilij uersu, Alba ligustra cadunt, ligustra non esse, quas Germanice zaunglocklin rerum imperiti adpellant, conuoluuli uidelicet genus.

Vires cypri.

De Tilia. Cap. CX.

Φιλυρέα, Tilia, num ab phillyra forsan Chironis Thessali matre dicta sit apud Græcos, non satis constat. latini ex hac tiliam faciunt, Marcellus tiliam marem respondere, ei quæ in Ethruria crescit, ait. Cordus negat esse arborem, quam Germani uocant linden, unde puluis bombardicus conficitur. Paulus φιλυράδα philyradem hanc arborem nominat, & figuram & uires easdem tribuens, quas Dioscorides suæ phillyreæ, quum inquit. φιλυρᾶς. τοῦ δένδρου τὰ φύλλα, παραπλησίως σύφει τοῖς τῆς ἀγρίας ἐλαίας. ὠφελεῖ δὲ τὰ ἐν τῷ στόματι ἕλκη διαμασώμενα, καὶ διακλυζομένων τῷ ἀφεψήματος αὐτῶν, ὃ καὶ πινόμενον, οὖρα καὶ καταμήνια κινεῖ.

Phillyream Paulus philyrada nominat

De Cisto. Cap. CXI.

Cistus, Citharus, Cissarus, Cistharus.

PRimum rectè monet diligentissimus Marcellus, deesse in Cisti historia apud Dioscoridem, quæ ad colorem cisti masculi & flores attinent. flos masculo rosaceus inquit Plinius, quæ opus est inserere Dioscoridi, ut compleatur historia. Torquent se hodie doctissimi quiq; quum alij contra Plinium disputant, alij defendunt, alij κίσον ab Ladano diuidant, alij Cistum cum Ladano & lada commisceant. Est autem manifestius quàm quòd aliqua demonstratione indigeat, κίσθον καὶ κίσσον Cisthum & cissum, id est cisthum & hederam inter se differre, quum segregentur natura, figura, uiribus, ac tota historia, ab Galeno etiam & Paulo post Dioscoridem. Deinde, ut Dioscorides Cisthum, ab Cistho altero, cui & ladano nomen, separat, sic & Galenus. Ad hæc non magni momenti est, quòd Galenus κίσθος per θ scribat, Dioscorides uero & Paulus per s. Cisthus, inquit Galenus frutex est adstrictorius gustu, & secundum omnes particulares operationes suas, folia & germina adeo siccant & stringunt, ut uulnera glutinent flores sunt efficaciores, unde uino sumpti dysenteriæ, uentrisq; infirmitatibus & fluoribus medentur, putrida hulcera, adhibita emplastri instar, iuuant. Exiccandi illis uis est in secundo propemodum gradu. subfrigidus item frutex est, ut non aliquo saltem tepore careat. Paulus ab Galeno non dissentit.

Deprauatum esse Dioscoridis locū.

Leonicenus, Collinutius, Leonardus Fuchsius.

Cistus & κίσσος differunt.

Cisthus ab Cistho ladano separādus.

Orthographiæ dissidium.

Vires cisti & qualitas.

De hy-

De Hypociſtide. Cap. CXII.

Hypociſtis, Barbari hypoquiſtidos, Robitrum, cytinus.

Dioſcoridis & Aeginetæ aduerſitas.

DIoſcorides hypociſtin triplicis differentiæ facit, rufam, uiridem, albam. Paulus ſuccū expreſſum ex floribus ſatiui mali punici ſimilibus, ad radices ciſti uel ciſthari enaſcentibus hypociſtida uocat, ὑποκισὶς, inquiens, χυλός ἐστι τῶν ὑποφυομένων παρὰ τὰς ῥίζας τοῦ κισσοῦ τε καὶ κισθάρου καλουμένου, οἷον κυτίνων. At ipſos ſubnaſcentes cytinos uel floresſic adpellat. Scribonius Largus cōpoſitione 85. adſerit hypociſtin, ſuccum eſſe roſæ ſyluaticæ, quam caninam quidam uocent. Galenus tribuit folijs maiorem adſtringendi uim, quàm ciſto, unde ad fluidas omnes adfectiones, ad hæc defecta humore membra uehementer iuuat. Stomachicis & hepaticis epithematibus miſcetur, inſeritur item antidoto, aduerſus uiperæ ictum, confortandi corporis cauſa.

Scribonij Largi de hypociſtide ſententia.

De Ladano. Cap. CXIII.

Ciſthus, ledon, lada, cuſus, officinæ lapdanum & laudanum dicunt.

Tres Ladani ciſthi ſpecies.

TRes Ciſthi ſpecies, unde ladanum conficiatur, uel depectatur Dioſcorides facit. Cypriam, Arabicam & Lybicam. Quæ Marcellus de cyprio frutice ciſto ex Paulo citat, uera & bona quidem ſunt, ſed in Baſileenſi Paulo non habentur. Paulus eandem Ladani colligendi hiſtoriam cum Dioſcoride produnt. Ciſtum hunc ladanum in calidioribus locis prouenire teſtatur Galenus, quàm ciſtum priorem, unde cum & frigiditatem deponere, & maiorem caliditatem recipere, aliâs ſimilem uiribus ciſtho, quem ſibi proferat patria & cognita tellus. Ladanum pharmacum, calidum eſt in primo ordine completo adeò ut & ſecundum attingat, parum adſtringit, mollit, diſcutit, maturat, præter commoda quæ Dioſcorides numerat, ophthalmijs etiam quadâmtenus conferre Galenus tradit. Simeon Sethi. Ladanum, inquit, in 2. ordine calidum eſt, ſubtilium partium eſt, mollit mediocriter, unaq; digerit ac maturat, unde fluentes capillos confirmat.

Qualitates & uires Ladani ex Galeno & Simeone Sethi.

De Ebeno. Cap. CXIIII.

Ebenum Guaiaco reſpondere.

EBenum ligni Guaiaci hiſtoriæ reſpondere arbitratur Brunſfelſius. Dioſcorides Aethiopicam & Indicam Ebenum facit. In Indicæ Ebeni hiſtoria, Marcellus non ſine iudicio monet, σησάμινα mutandum in συκάμινα, id eſt Seſamina in ea quæ ſunt mori, Seſamum enim ex frugum genere cum lignis nihil habet commune. Galenus ex ijs lignis eſſe ait, quæ in ſuccum uel humorem conuertantur, ſi atterantur aqua, ut quidam lapidum. Vim tribuit ei calefaciendi, extergendi, & ſubtiles partes naturæ eius ineſſe adſeuerat, quæ oculorum claritati caliginem inducant exterere, alijsq; miſceri ophthalmicis uirtutibus, quæ ad uetera hulcera, fluores, & puſtulas faciant.

Ebeni natura & uires.

De Roſis. Cap. CXV.

ῥόδον, roſa, Ebræis eſt חֲבַצֶּלֶת chabazeleth Cant. 2.

Roſarum natura.

ROſarum de natura Galenus in quarto & octauo de uiribus ſimplicium medicamentorum agit. Aquoſæ ſunt, calida admixta, naturæ & eſſentiæ, adſtringendi illis uis ineſt, & amara flores roſarum maiore adſtringendi ui conſpiciuntur, unde & eos exiccare colligitur. Genera roſarum, ut Præneſtinam, Campanam, Mileſiam, Alabandicam, Plin. lib. 21. cap. 4. habet, Macer.

Dici flos florum nobis roſa iure uidetur.
Quòd ſpecie cunctos præcedat odoreq; flores.

De Roſeis paſtillis. Cap. CXVI.

Roſei paſtilli apud myropolas aliter & in alium uſum parantur, quàm apud Dioſcoridem hoc loci.

ROſei paſtilli ſunt trochiſci, rotularum figuram habentes, Græcis ῥοδίδες ab ῥόδον, id eſt roſa dicuntur, Ebræis nominari poſſunt חַאֲבָנִּים חֲבַצֶּלֶת haobannim chabazeloth, id eſt rotulæ roſarum uel rotulæ roſaceæ.

De Lycio. Cap. CXVII.

Lycium, pyxacantha, pyxacanthum, buxea spina, Ebræis potest appellari
קוץ תְאַשּׁוּר Kotz theaschur. Lycij succus in officinis est.

Ratio nominum.

GAlenus lycium & pyxacanthum neutro genere dicit, primum quòd ad nomina attinet,
spina buxea adpellatur, quòd folia eius buxo sint similia, lycium uerò ab lycia regione, in
qua prouenit, & ubi succus ille preciosus ex folijs & frutice exprimitur, & conficitur. Arbor
est spinosa, inquit Galenus, ex qua, quod lycium uocant, fit, humidum est medicamentum, quo u-
tuntur ad hypopia, sedis orisq; inflammationes, herpetas, putredines, & malefica hulcera, puru-
lentas aures, intertrigines, reduuias unguium. subtilium est partium, extenuat, discutit, calefa-
cit, parum etiã ob terream & frigidam naturã nõ adeo magnã, adstringit, discutit & exiccat in
secundo gradu, in calore mediocritatem obtinet. Abstergit item oculorum caliginem, compe-
scit fluxum cœliacum, dysentericum, & menses In Lycia et Cappadocia plurima lycij copia est,
Indicum ad omnia est efficatius & fortius.

Natura & uires lycij ex Galeno.

Tres species buxeæ spinæ.

De Acacia. Cap. CXVIII.

ἀκακία, Acacia, Gummi, Gummi Arabicum officinis, lachryma cyanea,
קוץ מִצְרַיִם Kotz mitzraim potest appellari hebraice.

ACaciam non esse spinam illam, quæ prunella proferat, satis liquet ex historia Dioscoridis.
Acacia enim Dioscoridis semen ueluti lupinorum in siliquis claudit. Iacobus Manlius
cum officinis existimans Acaciam gummi esse non omnino errat. Nam spina ista Aegyptia gum
mi etiam habet, ut est in hac Dioscoridis acaciæ historia uidere. Galenus acaciæ plantam gustu a-
cerbam asserit, fructum itidem & succum, qui si abluatur infirmior redditur, minusq; mordet.
Tertium gradum obtinens exiccantium, primum non ablutum infrigidantium, per ablutionem
quicquam abstergitur, ut in secundum gradum frigefacientium abeat, ut Paulus etiam adstipu-
latur. A loco tria huius spinæ genera Dioscorides connumerat.

Acaciam non proferre prunella.

Acaciæ uires.

	Aegyptiam.
Acaciam	Cappadocem.
	Pontiam. Plin. Gallatiacam adijcit. lib. 24. cap. 12.

De Amurca. Cap. CXIX.

ἀμόργη, Amurca, Ebræis potest dici שְׁמַר חֲזִית schemer ha-
saith,, id est fex olei, schemer est Sophoniæ. i. saith Gen. 8.

DE amurca Galenus, Terreæ, inquit, naturæ est, nec tamen adeò calida est ut apertè mor-
deat. Summa, est in secundo ordine calefacientium, & exiccantiũ impensè, unde & ari-
dorum, temperaturæ ratione, corporum hulcera curat, in alijs uero omnibus prouocat, & exten
dit. Paulus eadem habet.

Amurcæ natura & uires.

De Vitice. Cap. CXX.

ἄγνος, λύγος, Agonon, Amictomiænon, tridactylum, Semnos, Ibis sanguis
Sum, Radix Amerina, piper agreste, elæagnon apud Theophrastum,
Ebræis potest dici אֵסֶר Oser, Vimen, ac ueluti uinciens.

Nomina.

QVia ut Dioscorides ipse in fine huius capitis testatur, Athenienses matronæ uiticem
hanc lectis substernebant in Thesmophorijs, Cereris illis sacris, castitatis conseruandæ
gratia, satis apparet, qur sit ἄγνος, id est casta uocata, & ἄγονον, quod semen disiiciat & co-
herceat. Vitex ideo, quòd è genere uitilium sit. λύγος enim id est uimen, generale nomen est o-
mnium uitilium, quo quicquam uincitur. Plin lib. 24. ca 9. Duo genera uiticis facit. Maior, in-
quit, in arborem salicis modo adsurgit, Minor ramosa, folijs candidioribus lanuginosis. Galenus
uiticem fruticosam esse plantam tradit, cuius fructus edatur, tostus etiam inter bellaria appona-
tur. Non solum autem fructus in cibo sumptus Veneris materiem extinguit, sed planta lectis
subterposita. Calida est & sicca uitex in tertio ordine, extenuans, flatuum generationis expers,
hepatis & splenis obstructiones aperit, menses excitat, duricies discutit, acopis & calefacienti-
bus unguentis miscetur.

Explicatio quorundam nomenclaturarum.

Viticis natura & uires.

De

De Salice. Cap. CXXI.

ἰτέα salix. Ebræis est עָרָב arab, Psal. 173.

Salicis folia & flores, inquit Galenus, uulnera glutinant, uis inest exiccandi citra morsum, adstringendi item, cortex eiusdem cum folijs est naturæ, magis tamen exiccat. corticis crema ti cinere utuntur nonnulli, ad clauos, callos & formicas exterendas, aceti aceto temperantes, cætera cum Dioscoride eadem habet. Paulus Galenum suo more sequitur.

De Agresti olea. Cap. CXXII.

Cotinus, Agrestis olea, oleaster, ἀγριελαία. Ebræis dici potest זֵית חַיִעַר saith haiaar.

Oleæ uires ex Galeno utriq; oleæ cõuenire.

Oleæ frondes tantum habent frigoris, quantum densationis, fructus uero maturus, mediocriter est calidus, immaturus uero & frigidior est, & maiore adstringendi ui imbutus est. Quæ Galeni sententia & ad agrestem oleam & satiuam pertinet, nisi quòd satiua olea sit mitior in uiribus, quàm syluestris.

De salsis & conditis oliuis. Cap. CXXIII.

κολυμβάδες, salsæ & conditæ oliuæ, Ebræis possunt dici: חֲזֵתִים צָפִים בְּמֶלַח hasethim zaphim bemelach.

Colymbades.

Colymbades dicuntur παρὰ τὸ κολυμβᾶν, id est innatando, quòd condituræ suæ innatent, κολυμβᾶν enim urinari, & sub aqua esse & innatãdo aqua mergi significat, appellantur etiam ἁλμάδες καὶ νήξιδες ab sale & natando.

De Oleastri oleo. Cap. CXXIIII.

ἀγρίας ἐλαίας ἔλαιον, agrestis oliuæ oleum, Ebraice appellari potest שֶׁמֶן חֲזֵית חַיִעַר schemen hazaith haiaar.

Olei oleastri crasis ex Galeno.

Ex agresti olea oleum, inquit Galenus, eumq; sequens Paulus, non est simplicis temperamenti, uerum extergit & adstringit, estq; admodum squalidum.

De Aethiopicæ oleæ lachryma. Cap. CXXV.

αἰθιοπικῆς ἐλαίας δάκρυον, Aethiopicæ oleæ lachryma, Ebræis potest appellari זֵית חַכֻשִׁית דִמְעַה saith hacusith dimeah.

Aethiopicæ oleæ lachryma, & gummi ex Paulo.

Paulus Aegineta parum ab Dioscoride hic uariat. Nam Aethiopicæ oleæ lachrymam similem dicit esse Ammoniaco subtili, Dioscorides uero Scammoniæ æqualem facit, illã uerò lachrymam uel gummi, quod Ammoniaco adæquetur, nigricans, morsus expers, inutile esse. Adhæc Paulus adijcit. φασὶ δέ τινες ταύτην εἶναι τὴν ἀγρίαν ἐλαίαν. Quidam aiunt hanc esse agrestem oleam, unde colligitur, nec Paulo quidem satis forsan cognitam fuisse. Aethiopicam istam oleam: Oto Brunsfelsius opinatur esse gummi Eleminij, de quo non satis scio, quid Iacobus Manlius nesciret in Luminis interpretationibus.

Brunsfelsij opinio de gummi Elemi. Iacobi Manlij interpretatio.

De Quercu. Cap. CXXVI.

δρῦς, quercus, Ebræis est אַלּוֹן, Hose. 4.

Quercus & glandi ferarum arborum uires.

Omnes quercus particulæ, inquit Galenus, adstringendi uim habent, maximè uerò, quod est inter corticem & lignum membranæ simile. Et quod est subter corticem glandis & carnem. Vnde ad muliebrem fluxum, ad sanguinis excreationem, uentrisq; diutinos fluxus conducere ea creditum est. phagus tamen & ilex, maiorem adstringendi uim habent, quàm quercus. Porrò querna folia minus adstringere, quàm fagina & ilignea, exemplo sui confirmat & experientia Galenus, commemorans, quo pacto Drepani agens, alio medicamento non præsente, folijs quernis ad petram tusis, uulnus glutinarit. Styptica itaq; uis & exiccandi, parum item calefaciendi uirtus inest quercui. Obseruandum apud Dioscoridem Castaneæ fructum appellari uarijs nominibus, sardianas glandes, lopima, castana, mota, Iouis glandes. Nicander in Theriacis Castaneis

Experimentum Galeni de quernis folijs.
Castaneæ fructus uaria nomina.

staneis nucibus à terra Castanide impositum nomen testatur. Simeon Sethi. medicus Antiochenus, de castaneis hæc tradit. κάστανα θερμά ἐστι καὶ ξηρὰ κατὰ τὴν α ἀπόστασιν, τροφὴν δὲ δαψιλῆ παρέχει τῷ σώματι καὶ βραδύπορά ἐστι καὶ δύσπεπτα, παχυμότερα καὶ κεφαλαλγικά, καὶ φυσώδη, καὶ γαστρὸς ἐφεκτικά. ὀπτώμενα δὲ τὸ πολὺ τῆς βλάβης ἀποτίθεται, ὡσαύτως καὶ ξηραινόμενα. Id est, Castaneæ sunt calidæ & siccæ in primo ordine, largum quidem alimentum præbent corpori, sed tardè permeant, ac difficulter digeruntur. crassos humores generant, capitis dolorem pariunt, flatulentæ, compescunt aluum. Sin torreantur, noxæ non parum deponunt, itidem fit, si exiccentur.

Nicandri de Castanearum nomine sententia Simeon Sethi de uiribus & natura Castanearum.

De Galla. Cap CXXVII.

KHκίς galla. Ebraicè dici potest פְּרִי אַלּוֹן peri alon. Id est, fructus quercus. Galla, quæ omphacitis nominatur, Galeno autore ob terream frigidam essentiam, est in ordine tertio exiccantium & in secundo frigefacientium, Altera flaua, laxa, & magna galla, minus exiccat. Hæc tusa & cocta, sedis inflammationibus commodat. Si minus adstringere debeant, aqua sunt coquendæ gallæ. Sin uehementius, uino, eoq; austero, unde ταύτην οἰνοκηκίδα οἱ παρ' ἡμῖν ἀγροῖκοι ὀνομάζουσιν. Id est, Hanc Oenocecida, quasi dicas uinogallam ruricolæ nostri adpellant. Quòd si sanguis sistendus sit gallis, operæ precium fuerit, ignitas super carbonibus factas, uino aut aceto extinguere.

Gallarum duæ species
Vires gallarum ex Galeno.
Quomodo Oenocecis ut sanguinem sistat extinguenda sit.

De Rhu obsoniorum, Cap. CXXVIII.

Ῥοῦς ὁ ἐπὶ τὰ ὄψα. Rhus obsoniorum. rhus erythrus, rus rubens
Rhus coriarius. Sumach in officinis. Rhus sutorius

RHus fruticosa planta, ut Galenus ait, adstringit & exiccat, perinde ac exiccandis adstringendisq; pellibus aut corijs coriarij hac planta utuntur, unde & byrsodepsica. Id est, coriaria rhus medicis nominatur. arefacit in. 3. ordine, frigefacit in. 2. Paulus idem testatur.

De palma Cap. CXXIX.

Φοῖνιξ palma Ebræis est תֹּמֶר thomer Exo. 15. uel חֲתִּמֹרָה Hathimora
1. Reg 6. Tamarindi etiam dactyli dicuntur, ut Mesue et Iaco. Manlio placet.

PRimum quòd Marcellus ait ἀφεψηθῇ. id est, decoquatur, permutandum in ἀφεθῇ. id est, dimittatur, est quidem bona sententia. Verum si ἀφεψηθῇ relinquatur, nihil decedit sententiæ, si ad solis cocturam referatur & calorem, quo omneis plantarum fructus ad maturitatem perducit. Quòd porrò ait se ex Serapione adiecisse pineos nucleos, præter necessitatem est. Nam si palmulæ in cibo faucium asperitatibus medentur, facient id & sine pineis nucleis & adhibitis unà ijsdem. Id enim in medici iudicio situm est, qua ratione Pharmacon accommodandum sit. Obseruandum est palmæ immaturum fructum dici πῶμα, maturum uerò φοινικοβάλανον ueluti palmæ glandem. Proinde hæc in idem recidunt.

ἀφεψηθῇ et ἀφεθῇ.
Ruphus apud Simeonem Sethi cum pineis nucleis eam etiam palmulis uirtutem adiudicat.

Sinonyma sunt: πῶμα, φοινικοβάλανοι, Myrobalani Arabici, Dactyli, Palmulæ, Tamarindi. Id est, poculum, palmæ glandes, unguentariæ glandes, digiti, à forma.

Palmularum synonyma.

Palma est arbor, palmula fructus, qui ut iam indicatum sua synonyma habet. Apud Galenum palmæ fructus, qui est edendo, ἐγκέφαλος uocatur. Quòd postremo Marcellus μίλφας Dioscoridis in Isagoge Galeni dicat esse μίλφωσιν, ego secus inuenio. Nam quam ipse μίλφωσιν esse ait, & in Medico Galeni, & Isagoge πτίλωσις est. In Isagoge ergo sic habet. πτίλωσις ἐστὶν ἐκ δριμυτάτου ῥεύματος ἀπόπτωσις τῶν βλεφάρων. id est, Ptilosis est quando ex acerrimo fluxu, uel destillatione è palpebris cilia cadunt. In Medico paulò aliter finit. Πτίλωσις δέ ἐστιν, ὅταν ἄλλαι μὲν ὑποφύουσιν, αὗται δὲ αἱ κατὰ φύσιν συμπεσοῦσαι, καὶ κατακλασθεῖσαι τοὺς νυγμοὺς παρέχουσιν. Id est, ptilosis est quando in palpebris pili alij subnascuntur, naturales uerò defluunt, confractiq; puncturas exhibent.

ἐγκέφαλος. id est, cerebrum.
πτίλωσις quid ex Galeno

Quid staphyloma, ex Galeno.

σταφύλωμα δὲ ἐστιν ἔκτασις μέλανος χιτῶνος ἢ ἔπαρμα τῦ κατὰ τῆς κόρης τόπον, ἐμ=
φερὲς ῥαγὶ σταφυλῆς. Id est, Staphyloma est extensio nigræ tunicæ, uel subleuatio loci iuxta
pupillam, uuæ acino similis. Galenus palmæ arbori adstringendi uim tribuit secundum omnes
eius partes, succo ramorum austero aqueam tepidam, & terream frigidam adiudicat essentiam.

Palmę natura ex Galenō.
Simeonis Sethi de palmulis sentencia.

Sed quid de palmulis uel dactylis, seu fructu palmæ Symeon Sethi decernat audiamus. Palmulæ
sunt calidæ in secundo gradu, humidæ in primo, difficulter concoquuntur, plures cibo sum=
ptæ, capitis dolorem excitant, os & uentriculum mordent, succo suo lubrico. Quod si cras=
so lubricus & dulcis humor admixtus sit, hepar obstruit. Quod si iam antea inflammatum sit
uel induratum, extremè læditur ab esu earundem, deinceps & lienem oppilat. Omnium autem
maximè lædunt uirides palmulæ. Nam & flatibus uentrem implent, crudum humorem, &
inexcalfactiles febrium rigores generant. Meliores sunt cæteris, quibus inest uis adstringendi
ac indurandi, cum dulcedine moderata. Quæ in frigidis locis nascuntur, pessimæ sunt, quòd
ad maturitatem non perducantur, unde & febriles algores & calores pariunt, obstructiones
item uariosq; morbos. Austeræ palmulæ calidæ sunt in primo ordine, siccæ in secundo. Ae=
gyptiæ sunt siccæ & constypant. Molles, udæ, dulcesq; sunt Bactrianæ. Reliquæ sunt mediæ
inter has naturæ. Ex omnibus turbulentus & crassus sanguis gignitur. Ab his ergo abstinen=
dum est omnibus, qui ad oppilationem iocinoris & splenis, ad cynanchen, ophthalmian, den=
tiumq; dolores sunt procliuiores. Memorabile est de palma arbore, quòd contra onus insur=
gat natura, nec inflectatur, nec cedat, apud Plinium lib 16. cap. 42. Vnde quinquaginta pal=
marum genera idem Plinius numerari, autor est lib 13. cap. 4. Nicander in Alexipharmacis
tradit palmæ fructum cum lacte sumptum, mederi haustæ buprεsti, quum ait.

Meliores palmulæ quæ?
Immaturæ in frigidis locis pessimæ.
Austerarũ natura.

Differentia palmarum.

Palmulas cum lacte aduersus buprestin facere.

τότε γλάγος εἰμενὶ χεύας
πολλάκι φοινικος ψαφαρὸν καταμίσγεο καρπόν.

Lac, inquit, uasi infundens sæpe admisce tenerum palmæ fructum.

De Palmæ cortice, elate uel spathe. Cap. CXXX.

φοίνικος ἐλάτη ἢ σπάθη, palmæ cortex elate uel spathe, operimentum flo=
rentis adhuc palmulæ, Ebræis potest dici כְּסוּת הַתְּמָרָה
cesuth hathimora.

Vires elates uel operimenti palmularũ florentium, ex Galeno.

GAlenus de hoc palmulæ operimento sic habet: ὃ δὲ καλοῦσιν ἐλάτην, τὸ ἁπαλὸν
ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος τὴν αὐτὴν τῷ κατ' αὐτὴν ἐγκεφάλῳ ἔχει. Id est,
Elaten quam uocant teneram palmæ germinationem eandem cum Encephalo uel palmula fru=
ctu uirtutem retinet, decocto eius utuntur ad putrida ulcera, ut quod adstringat, & exiccet:
ad medicamenta item hepatica & stomachica intus & foris accommodatur. Dioscorides hanc
elaten dicit esse operimentum fructus palmarum ἀκμὴν ἀνθούντων, hoc est, iam summè flo=
rentium, ut iam paulo minus quàm deflorescere incipiant. Ad hæc obseruandum est, quòd fru=
ctus operimento suo nondum exclusus, nec extrusus, nec fatiscens, latens adhuc, qui posthac ubi
prodierit πῶμα, & ubi maturuerit φοινικοβάλανος appellatur, etiam elate & borassus
uel burassus dicatur.

In idem recidunt, diuersis tamen rationibus.
- Fructus palmæ.
- Palmulæ.
- ἐλάτη quum adhuc sua uagina conditur, priusquam prodierit, floribus adhuc capiti adhærentibus.
- πῶμα, ubi prodierit nec dum maturus est fructus.
- φοινικοβάλανος ueluti palmæ glans, hanc etiam ἐγκέφαλον. i. cerebrum adpellari ab Galeno opinor.
- Myrobalani Arabici, alia ratione, loci nimirum.
- Dactyli.
- Tamarindi apud Mesue.

De Pu

De Punicis, uel Granatis malis. Cap. CXXXI.

Ῥόα, malum Punicum, malum granatum, malo granatum, Ger granatapffel. Ebræis est. רמון Rimon. Exodi. 28. ab Nicandro in Theriacis & Alexipharmacis, etiam σίδη adpellatur. Punicum dicitur ab regione uel loco, Granatum ab granis, quæ intra corticem suum contegit.

Nomina

OBseruandum est hic malum ipsum Punicum, ῥόαν & ῥοιὰν & σίδην Græcis dici, flores uero κυτίνους, cortices uero σίδια. Tametsi, ut iam etiam dixi, ab Nicandro paßim ipsum malum granatum σίδη dicatur. Omne granatum inquit Galenus, adstringendi uirtute pollet, non æqua tamen ratione. Nam ut sunt acida, dulcia & austera quædam, ita secundum uberiorem qualitatem, maiores etiam uires accipiunt. Acini mali granati magis adstringunt & exiccant, quàm succus. τούτων δ' ἔτι λέμματα, καλεῖται καὶ σίδια. παραπλησίας δ' αὐτοῖς δυνάμεως οἱ κυτῖνοι. Cortices qui sidia dicuntur, similiter adstringũt et exiccãt, quibus in uiribus, flores respondent. Simeon Sethi mala granata & frigida & humida adseuerat. Dulcia sanè thoraci cõmodare, bonos humores generare, nõnihil illis inesse caloris. Acida urinã ciere, cholericis morbis mederi, iocinoris uentriculiq; caloribus conferre. Malorum humorum morsu uexatum stomachum granata iuuant, si succus cũ farina sumatur, iuxta Hippocratis mandatum. Acini magis extergunt, quàm succus. Galenus hic & Paulus συπτικώτερα, Symeon ῥυπτικώτερα legit. iam quæ extergunt etiam adstringunt, quare Symeonis lectio, Galeni non est contraria. Dulcis granati succus, unà cum acidi liquore sumptus in potu, aluũ proritat, flauam bilem, citra grauamen euacuat, uentriculum confirmat. Acidi succus cum melle oculis adhibitus, uisus claritatem efficit, maxime uero inueteratus. Omnia porrò granata ad Venerem impetum & expetentiam excindunt, in ijs potißimum, qui sunt frigidi temperamenti. Nicander granatum malum, ijs commodare testatur, qui de lepore marino biberint, aut potu sumpserint: inquiens in Alexiphar.

ῥόα, κύτινοι.
γίγαρτα, σίδια.
Vires ex Galeno.

Simeonis Sethi de granatis malis decretum.

σίδη Nicandro est malum granatum est etiam herba iuxta Orchomenum. nascens in aquis. rubentia grana instar mali punici proferens, sed rotũdiora ut Scholia Nicãdri Theriacorũ habẽt.

βρύκοι δ' ἄλλοτε καρπὸν ἅλις φοινώδεα σίδης

κρησίδος. Hoc est, Carpat uel sumat aliâs satis rubentem mali granati Cretensis fructum. Vbi καρπὸν σίδης κρησίδος. hoc est fructum Cretensis sidæ, malum granatum, in Creta prouenien uocat. σίδιον latinis etiam Malicorium uocatur, quod uulgus coria eo perficere norit, ut Pli. lib. 23. cap. 6. autor est.

De Balaustijs. Cap. CXXXII.

Βαλαύστιον, balaustiũ, flos punici granati syluestris. Ebræis potest dici נִצַּת רִמּוֹן הַיַּעַר Nitzath rimon haiaar. id est, flos mali granati syluestris. Germani. wildtgranatöpffel blume.

Βαλαύστιον nomina.

Βαλαύστιον, inquit Galenus, μὲν ἄνθος ἀγρίας ῥοιᾶς, ὥσπερ τῶν ἡμέρων ὁ κύτινος. Id est. Balaustium, flos est agrestis punicæ, perinde ac cytinus est satiuarum punicarum flos. exiccandi et adstringendi uis ei inest. intertriginibus, dysentericis, hæmaptoicis, & aluifluoribus prosunt balaustia, iuxta Galeni sententiam. Balaustia & cytinos barbari & officinæ miscent. Sed Galenus, Paulus, cum Dioscoride, balaustia tribuunt syluestri granatæ, cytinos satiuæ.

Vires ex Galeno

Balaustiorum & cytinorum differẽtia.

De Myrto Cap. CXXXIII.

Μυρσίνη myrtus, Ebræis est הֲדַס hadas. Esa. 55.

GAlenus & Paulus hanc plantam μυῤῥίνην eadem significatione nominant. Solent enim nonnunquam Græci, alterum. ρ in σ, commutare, ut ἄῤῥην, in ἄρσην Idẽ fit in μυῤῥίνη, μυρσίνη. Hæc planta etiamsi, ex contrarijs naturis constituta sit, frigidum tamen terrestre in ea dominatur. inest ei attenuans calor, unde fortiter exiccat: folia, germina, fructus & succus non admodum differunt inter se adstrictoria uirtute. Trunco & ramis adnascitur tumida quædam excrescentia, quam μυρτίδα nominant. hæc & siccioris, & uehementius adstringentis naturæ est. Nicander in Theriacis φιμώδεα μύρτα. id est, constypantia, obstruentia dixit.

Vires Myrti ex Galeno.

Myrtades: Myrti adnascẽtia.

σὺν δ' αἰθὰ βάλλοις φιμώδεα μύρτα. Hoc est, simul adijcias, nigra, stypantia myrta. Admonet isthic scholiastes, μύρτα fructum myrti significare.

Myrtus, myrtilli, Cubebs.

Myrtus ergo planta est, μύρτον fructus. Barbari ex myrtis, myrtillis & cubebis differentiam faciunt. Cubebas adpellantes myrtos albas, nigras uero myrtillos.

μυρσίνη] myrtus arbor.
μυῤῥίνη]

μύρτον myrti fructus est.

μυρτάδες] adnascentia myrti est.
μυρτίδανον]

De Cubebis & myrtis disputent Iacobus Manlius, Auerrois, & schola Barbarorum.

De Cerasis. Cap. CXXXIIII.

Cerasus, κεράσιον, German. kirsen.

Cerasus.

Vires cerasorum.

LAtinum, Græcum & Germanicum nomina hic conueniunt, ex seq; mutuo ducta sunt. Galenus, Cerasa dulcia magis aluum subducum, minus stomacho commoda. Austera contrario se modo gerunt, acida uero phlegmaticis & fluidis superfluitatibus exuberantibus stomachis commodant, magis exiccant, & phlegma incidunt. Cerasi gummi arteriæ tracheæ commodat, & lapides renum & uesicæ frangit ex uino sumptum, tametsi de hac uirtute Galenus ambigat.

De siliquæ arboris pomis, ceratijs. Cap. CXXXV.

κεράτιον fructus, κερατωνία Ceratonia arbor, Siliqua, siliqua Græca, xylocerata.

Ceratoniæ.i.arbori & ceratiorum fructus uires.

ARborem Galenus Ceratoniam uocat, exiccandi & adstringendi uim habet ceratonia ὥσπερ καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς κεράτια καλούμενα. Quiddam Cerasis simile patiuntur, humidæ enim siliquæ aluum magis ducunt, sicca uero sistunt. Plin lib.15.ca 24. prædulcibus siliquis, longitudinem digitorum hominis esse ait, & falcata pollicari latitudine. Nomen habent hi fructus, à cornu figura, κέρας enim cornu est κεράτιον cornicula, quòd siliquæ (quæ sunt ceu uaginæ & tegumentum seminum in leguminibus) cornu formulam incuruam & arcus instar incuruatam præ sese ferant. Vinum facticium fit ex siliquis hi ce, quare si in fine capitis legatur, uel συντηρούμενα, uel ταριχευόμενα, id est, cõseruata, uel condita uinaceis, uel si de siliquis uinaceis uel musto conditis accipiatur, quòd ait ἐκ στεμφύλων σωτ. θέμενα, erit non incommoda sententia.

De Malis. Cap. CXXXVI.

μηλέα malus, pomus, Ebræis est כַּפְתֹּר Caphthor. Exod. 25.

Cydonia Struthia, qui differant.

PRimum inter Cydonia, uel cotonea & struthia mala isthuc est discriminis autore Theophrasto, quòd struthium sit longius & maius cotoneum, cydonium uero uel cotoneum minus & sessilis rotunditatis pomum. Cydonia uerò ab Cydone Cretæ oppido, unde primum sunt inuecta, appellari, Plinius autor est lib 15. cap. 11. Galenus non omne malum eiusdem esse naturæ adseuerat, neq; fructum. Alia est natura dulcium malorum, alia acidorum, alia acrium. Omnibus uero malis inest excrementosa & frigida humiditas, quod uel inde est colligere. Quòd nullius succus per sese permaneat, sed uel acescat uel pereat. Cydoniorum & struthiorum (quæ propter dominantem in ijs adstringendi uim, minus sunt humida cæteris) succus; cum melle coctus permanere potest, per sese tamen fieri non potest, ut consistat. Condiuntur melle Cydonia, id quod & Marcialis in xenijs nouit, inquiens.

Si tibi Cecropio saturata Cydonia melle,
Ponentur, dicas hæc melimela licet.

Melimela dicuntur, non natura, sed conditura, Cydonia melle parata. Palladius Cydonium nulli alij arbori posse inseri testatur his uersibus.

Cum præ

Cum præstet cunctis se fulua Cydonia pomis.
Alterius nullo creditur hospitio.
Roboris externi librum adspernata superbit
Scit tantum nullo, credere posse decus

Verum hæc ad insitionem pertinentia, sunt hic ἀπροσδιόνυσα. Mala hæc Cidonia Ebræis possunt dici כַּפְתֹּרֵי הַקִּידוֹן Capthore hakidon. id est poma Cydonis.

Dulcia præterea mala quæ Græci μελίμηλα καὶ γλυκύμηλα. id est, mellea mala, uel dulcia poma, nominant. Ebræis dici possunt כַּפְתֹּרֵי דְבַשׁ caphthore debasch. Epirotica & orbiculata, nomen habent ab loco, Epiro nimirum, & figura in orbem circumacta. ea, orbis nomine, Ebraicè uocare licet כַּפְתֹּרֵי חָגוּג Caphthore hagug. Mala syluestria ἀγριόμηλα generale nomen est malorum, quæ in syluis & agris citra sationem & culturam proueniunt unde sunt immitioris naturæ, stypticæ nimirum & exiccaticiæ. opponuntur syluestria, omnibus, quæ humana cura plantantur. Ebraicè uocabis, si libet כַּפְתֹּרֵי שָׂדֶה Caphthore sadeh. Persica mala itidem à natali primum solo suo nomen obtinuerunt, à Persidis nimirum regno, uel Persia. unde Ebraicè eadem nominare permittetur כַּפְתֹּרֵי פָּרָס Caphthore paras. id est, Mala persidis. paras enim Esther. i. est persia Palestinæ genti. persea, persice, Rodacinea, arbor est, fructus dicuntur mala persica, & Rodacina, Sunt qui ex persea & Persica, diuersas arbores faciunt, earumq́; necessario uarios fructus. Nicandro περσέα, περσεῖον, eadem arbor est, cui κάρυα, id est, nuces tribuit, quum in cerussæ antidoto σκληρὰ ἀπὸ περσείης κάρυα βλάβος οἷον ἐρύξει. duras perseæ nuces uocans, nucleum ipsum intelligens, qui carne & cortice cingitur. Scholiastis, in uersum Nicandri, ubi de Cranocolapte agit

τῷ ἴκελος περσεῖος ὑποτρέφεται πετάλοισι. id est,

Huic similis in Perseæ folijs educatur, hic subijcere libet sententiam. ἱστέον, ὅτι σώστρατος ἐν τῷ περὶ βλήτων ἢ δακέτων, τὴν περσείαν ἣν ῥοδακινέαν καλοῦσι, φησὶν ἀπὸ αἰθιοπίας εἰς αἴγυπτον μεταφυτευθῆναι. Ῥῶλος δὲ ὁ Δημοκρίτειος ἐν τῷ περὶ συμπαθῶν καὶ ἀντιπαθῶν, πέρσας φησὶν ἔχοντας θανάσιμον φυτὸν εἰς αἴγυπτον πέμψαι, ὡς ἐκ τούτου πολλῶν μελλόντων ἀναιρεθήσεσθαι. τὴν δὲ ἀγαθὴν γῆν εἰς τοὐναντίον μεταβαλεῖν, ποιῆσαί τε τὸ φυτὸν καρπὸν γλυκύτατον, οἷος ὁρᾶται νῦν. id est, Animaduertendum, Quòd Sostratus in libro de ictibus, persean, quam Rhodacineam uocant dicat ex Æthiopia in Ægyptum transplantatam esse. Rholus uero Democriteus, in libro περὶ συμπαθῶν καὶ ἀντιπαθῶν. Persas, inquit, fama est, plantam, quam habebant, in Ægyptum misisse, eo consilio, ut quamplurimi mortalium eius ueneno interirent, at eã in contrariam naturam, exuto noxio ueneno, permutatam, suauissimos fructus proferre, quales hodieq́; uideantur. Simeon Sethi Rodacina itẽ persica uocat, quare etiamsi Galenus & Paulus perseæ sigillatim, quoad folia meminerint, et antea mali persicæ, nihil nos remorabitur. Nos interim cum Nicandro, & Scholiaste eius et Rholo & Marcello Virgilio & Simeone Sethi perseã, Perseum (siue à Persia regione, uel à Perseo Cephei filio dicatur ut etiam est apud Nicandrum) Rodacineam, Persicen item, pro eadem nostrate Persica accipiemus, tantisperdũ Ægyptiaca illa Persea, quam alij ab hac diuersam putent, monstrauerint esse aliam. Haudq́; satis scio an Martialis ad hanc transplantationem Democriteam respexerit, quum in xenijs ait.

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis
Nunc in adoptiuis persica cara sumus

Rodicina uel Persica secundum quosdam sunt in. 3. ordine frigefacientium & humectantiũ, ut alij uolunt in primo, ut alij uero in secũdo, quod etiam certius est. phlegma generant, nõ facile concoquuntur, facile in uentriculo corrumpuntur, qui his nimium uescuntur in febres incidunt, neruos lædunt. Matura uẽtrem ducunt, immatura sistunt, siccaisthuc efficatius perficiunt. foliorum succus in potu sumptus, lumbricos interimit, idem perficit si cum folijs umbilico adponatur, hic malè legitur ἐγκέφαλος pro ὀμφαλὸς, sed Gyraldus rectè & cum iudicio, ὀμφαλὸν. i. umbilicum & legit & uertit. Cætera ibidem cuiuis patent. Galenus folijs persicæ quoad

Dulcia à sapore

Epirotica sunt Cydonia ab loco & natali, orbiculata ab figura.

Syluestria mala ab incultis locis, acida sunt planè unde fluores sistunt & compescunt.

De Persica & Persice disputatio.

Rodacina Simeonis Sethi, sunt mala Persica.

Vires persicorum ex Simeone Sethi.

Gyraldus.

Armeniaca mala.

quoad lumbricorum eiectum, si tusa umbilico admoueantur idem tribuit, quod Symeon, ob ama-
riciem, quæ illis inest. Mala Armeniaca ab Armenia, unde primum ad Græcos uenerunt;
& alias gentes Romani præcocia, quam uocem Græci non adsequentes, dixerunt πρεκόκκια,
ut Galenus, & βερικόκκια, ut Simeon Sethi (mea quidem sentencia) in Rhodacineis malis.
Ebræis à patria dici possunt כַּפְתֹּרֵי אֲרָרַט Caphthore ararat. Vetus nomen Armeniaca
malus, inquit Galenus, reliquit. Nam omnes & arborem & fructum πρεκόκκιον uocant.
Brunsfelsio sic appellari uidentur, quod primum omnium uenum exponantur & ueneant, ac sua
maturitate reliqua antecant. Frigidus & humidus est fructus in secundo ordine.

De Medicis malis.

Nomina Medici mali.

Madaith o caphthor Madai. i. Medicum uel malum Medicum.

Medica malus, μηδικὴ, fructus κίτριον, & μῆλον, id est, Citrium & Medum appellatur.
Malum medicum, Medum, Citrium, Citrinum, τὸ νεράντζιον tonerantzium, in idem recidūt,
mala item hesperidum, Germanicè pomerantzen, Ebreis à patria מָדַיִת Medicum,
מָדַי כַּפְתֹּר אוֹ, id est, uel malum Mediæ à patria. Citrium à colore, unde & non iniuria
χρυσόμηλον, id est, aureum malum adpellari posset. Demiratus horum pulchritudinem & bo-
nitatem Bilbilitanus uates sic de ijs concinit.

Aut Corcyrei sunt hæc de frondibus horti.
Aut hæc Maßyli poma Draconis erant.

Scholiastes Nicandri super uersu in Alexipharmacis.

καρδαμίδος, μηδόντε καὶ ἐμπριόεντα σίνηπι, id est,
Cardami folium, Medum, ardensq; sinapi.

μηδόντε, μῆλόν ἐστι τὸ μηδικὸν, τὸ νεράντζιον. Hoc est, Medum malum est Medi-
eum, quod Nerantzium uocant, hinc detorto & corrupto uocabulo, Germanis nominatur Po-
merantzen. Huius arboris fructus non porrò malum Medicum, sed citrium ab omnibus ap-
pellatur, inquit Galenus. Semen in tertio ordine exiccantium & frigefacientium est, cortex
exiccandi uim habet in secundo gradu. caro crassos & phlegmaticos humores generat. Folia
exiccant ac discutiunt. Simeon Sethi nonnihil ab Galeno dissentit. Cortex, inquit ille, cali-
dus est & siccus in tertio gradu impense. Caro est frigida & humida in primo. Acetosum
intus contentum, humor nimirum, frigidum & siccum in tertio, semen calidum & siccum in
secundo gradu. Quàm uerò sit commodum hoc malum, si cum melle & condimentis sumatur,
calefaciendo uentriculum, phlegma extergendo, alimentum concoquendo, quiuis apud Simeo-
nem uidere potest. Et ut semen faciat ad letales ictus & morsus uenenatorum, præcipuè Scor-
pij, uel potu sumptum, uel foris accommodatum, menses cieat, fœtus eijciat, Quod uerò aci-
dum sit flauam bilem incidat, isthinc petendum. Mirum est, inquit idem, apposito calido pane
citrio pomo, putrescere illud. Superstitiosum est, quod Sethi ex relatu aliorum adijcit, si quis no-
ctu utatur hoc malo, strabum eum effici uel luscum.

Vires mali medicæ.

Semen.

Cortex.

Caro.

Vires tonerantzij ex Simeone Sethi.

De Piris. Cap. CXXXVII.

ἄπιον pirum, Ebræis potest dici בָּבָא baca. 2. Reg. 5. tametsi
morum nonnulli esse uelint בָּכָא.

Pyrus.

Pyri uires.

Galeni experimentum.

PYri folia & ramos austeros esse ait Galenus, fructus habere aquosam dulcedinem, Em-
plastri modo illita glutinant & exiccant, id quod Galenus ipse expertus est, alio pharma-
co non præsente. Symeon in primo gradu frigida statuit, sicca in secuudo. Aluum compe-
scunt ante cibum sumpta, ultra quàm satis est sumpta, Colicam adfectionem pariunt, calidis uen-
triculis prosunt. Grana pulmonis morbis conducunt, sed renibus obsunt. Achras sylvestris
pyrus, Ebraicè potest dici בָּבָא הַשָּׂדֶה bacha hasadeh. Meminit Achradis, bacchæq; Nican-
der in Alexipharmacis, interpres eius super hunc uersum.

ἄλλοτε δ᾽ αὐαλέης δίω ἀχράδος, ἢ ἀπὸ βάκχης. Hoc est, alias sicc-
achradis aut bacchæ fructum admisce. ἄχρας δὲ inquit, καὶ βάκχη καὶ μυρτίνη, εἴδη
ἀπίων

ἀπίων. Id est, Achras, bacchæ & myrtinæ pyrorum sunt species, bacchæ pulchrè conuenit cum Ebræo בָּבָא bacha, Caph enim raphatum si proferas est bacha, ut ueluti ex Israelitica gente arboris istius uocabulum ad Græcos tralatum esse uideatur, ut bacha eadem sit cum Achrade Græcorum. At hæc mea opinio nemini præscribit necessitatis legem. fortius glutinat & adstringit achras & bacha, quia syluestris est.

Bacham Ebræorum esse Græcorum Achrada.

De Mespilis. Cap. CXXXVIII.

μέσπιλον, ἀρωνία, Mespilum, Aronia, τρίκοκκον, tricoccum, trigranium.

Mespili nomina.

Mespilum, inquit, interdum τρίκοκκον adpellant, quandoquidem tria grana, unumquodlibet intra sese contineat. Vnde ab ea natura potest Ebraicè appellari שָׁלוֹשׁ גַּרְגְּרוֹת Schalosch gargeroth. fructus huius arboris est adeò acerbus, ut uix edi posit. Symeon: Mespila matura caliditatem habent, immatura, frigida, styptica sunt, aluumq; compescunt.

Mespilum trigranium esse.

Vires mespili.

Mespilon alteram, quam Dioscorides in Italia nasci adseuerat Sitaniumq; adpellari, Græcis ἐπιμηλίδα, Galenus, unedonem Italis esse testatur, quare ad κόμαρον usq; differemus Galeni decretum, tametsi Plinius lib. 15. cap. 20. faciat 3. genera Mespilorum ac Sitanium alterum genus cum Dioscoride hic adserat.

Mespilum Sitanium, alterum genus.

De Loto. Cap. CXXXIX.

Lotus, Celtis.

Lotus arbor.

Loti arboris fructum, Homerus princeps uatum, libro Odyss. nono carminibus suis nobilitauit, quum missis tribus exploratoribus, qui incolas eius terræ discerent, reditu illorum destitueretur, maluerunt enim consistere apud Lotophagos, quàm uarijs & erroribus & angustijs in mari quotidie cum Vlysse adfligi. unde Vlysses præclare isthic ait.

Homeri locus de lotophagis.

> τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπόν
> οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
> ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι
> λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. Id est,

Quisquis horum, loti mellitum fructum edisset, noluit denunciare quicquam, neq; redire, sed isthic cum Lotophagis permanere malebant, ut lotum decerperent, reditusq; obliuiscerentur. De hac Plin. lib. 13. cap. 16. Africa, inquit, insignem arborem loton gignit, magnitudo, quæ pyro, fructum fabæ instar gerit, colore croci, tam dulcis ibi cibus, ut nomen etiã genti, terræq; dederit nimis hospitali, aduenarũ aduentu, obliuione patriæ. Galenus stypticam uim & adstrictoriam loto tribuit, ramenta lignorum commodam fluxui mulicbri, dysentericis & cœliacis. decoquitur aqua seu uino, pro rei necessitate, nec clystere tantum infunditur, sed bibitur etiam: καὶ μὴν καὶ τὰς ῥεούσας τρίχας ἐπέχειν αὐτόν, ὅτι συπτικῆς τινὸς ἅμα τῷ μετρίως ξηραίνειν δεῖ δυνάμεως, οὐ μικρὸν σημεῖον. Ad hæc, inquit, quod fluentes pilos cõpescat, non exiguum signum est stypticam & exiccandi uim illi inesse. Ex hoc Galeni loco planũ fit, quod nõ omnino malè censeat Virgilius Marcellus nõ bene legi apud Dioscoridem hic ξανθίζει δὲ τρίχας, id est, flauos crines facit, sed potius στύφει τρίχας legendum uidetur. Attamen si quis colorem loti fructus croceum considerat, potest natura coloris istius etiam rufare capillum. Ad hanc rationem Dioscorides etiam rectè docet ξανθίζειν λώτου ἀφέψημα τρίχας, id est, loti decoctum flauos uel rufos capillos reddere. simul ergo & rufat capillos, & alopeciam uel pilorum defluuium cohibet.

Plinij de loto arbore decretum.

Virgiliũ non omnino male sentire, sed Dioscoridem tamẽ hic non esse carpendum.

De Corno. Cap. CXL.

Κρανία, Cornus arbor, fructus cornum uocatur. Mauran apud Auicennam, ut Iacobus Manlius existimat. Virgil.

Crania. Cornus. Mauran.

> Victum infelicem baccas, lapidosaq; corna.
> Dant rami,

Corni uires.

Galenus fructus corni gustu acerbus est, unde instar mespilorum aluum compescit, folia & germina acerba sunt gustu, unde fortiter glutinant magna uulnera, durorum maximè corporum. exiguis uulneribus & mollibus corporibus non prosunt, plus enim quàm par est, exiccant.

De Sorbis. Cap. CXLI.

Va, oe arbor, oa & ua fructus. Auicennæ zarur & Serapioni est ex opinione Manlij.

Οὖα, Sorba, Galenus, ὄη τὸ δένδρου, ἧς ὁ κάρπος ὄα καλεῖται ὑπὸ πολλῶν οὖα, μετὰ υ. Hoc est, Oe arbor, cuius fructus oa uocatur à multis ua per ypsilon, styptica est uirtutis, sed minoris longè, quàm sit mespilus, unde aluum minus etiam compescit, quàm Mespilus. Martialis.

Sorba sumus molles nimium durantia uentres
Aptius hæc puero, quàm tibi poma dabis.

Martialis quum dicit nimium durantia, ut poeta, non ut medicus loquitur.

De Pruno. Cap. CXLII.

Coccimeleæ etymon.

Κοκκυμηλέα, prunus, Equidem haud satis indagare, huius uocis græcum etymon possum, ut rei respondeat, ex compositione certè κόκκος granum est, μηλέα malus καὶ μῆλον, malum, Vnde pomũ potius granatum erit, uerũ tum historia & natura eius nõ respondet, aliud enim est ῥοιά, id est, malum punicum, aliud prunum. propemodum eò inclinat animus, ut per barbaralexin putem κοκκυμηλέαν factum esse ex latinè coquendi uocabulo, ut supra cõtigit in Armeniacis malis, quæ præcocia Romani uocant, quã uocẽ non rectè adsequentes Græci homines, ut fit in aliena lingua, dixere προκόκκια & περικόκκια, ut κοκκυμηλέα, uel κοκκυμηλέα, ueluti coquimalum, hoc est, malum coquens & digerens. deijciendi enim alui ci uis inest præcipua. Hinc & in Asia, ut Galenus ait, arborem & fructum προυμνέαν adpellant, quæ uox item non satis felicer translata est, Prunum enim Asiaticum, in medio redundat, quum simpliciter προύνουμ prunum dicendum erat. Atqui satis est κοκκυμηλέαν, uel Galeno teste esse prunum. Variorum sunt generum in Germania pruna, cerea, uiridia, uel graminei coloris, nigra & turbinata in extremitatibus figura in medio rotundula ac dissecta, rutilo & nigro coloribus mixta, sunt rotunda. Fructus pruni, inquit, Galenus, deijcit aluum recens magis, exiccatus minus. Διοσκουρίδης δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τὰ δαμασκηνὰ κοκκύμηλα ξηρανθέντα φησὶν ἐπέχειν γαστέρα. Non est mihi compertum, inquit Galenus, quomodo Dioscorides pruna Damascena siccata, aluum compescere dicat, deijciunt quidem & apertè, sed minus Ibericis. Agrestium prunorum fructus palàm est stypticus, aluumq; adstringit. reliqua sunt Galeno, quoad uires cum Dioscoride eadem, De prunis ita Martialis lusit.

Coccimelean esse prunum in Asia.

Pruni uires.

Pruna peregrinæ carie rugosa senectæ
Sume, solent duri soluere uentris onus.

De Arbuto. Cap. CXLIII.

Comarus, arbutus, Memacylon, Vnedo, ἐπιμελὶς. mespilus, Sitanion.

Arbutus.

Ex mespilo Epimelide uel Sitanio, & Comaro, & Galenus & Paulus Aegineta diuersa quidem capita faciunt, sed inter se esse idem apparet, uel eo argumento. Quòd Galenus epimelida per Italiam ab rusticis Vnedonem appellari dicat, Plinius autem id nominis tribuat Comaro & Memacylo, eam ob causam, ut Virgilius Marcellus pulchrè indicat, quòd ultra unum unedonis pomum non sit edendum, plura enim edisse capiti, ori, ac dentibus obest. Testatur etiam Plinius comarum, arbutum, unedonem & memacylum adpellari lib. 15. cap. 24. Adhæc eadem apud Galenum epimelidis & Comari qualitas & uirtus est, quare nominibus quidem distinguuntur potius quàm re. Galenus etiam ἐπιμηλίδα ὡς ἀγρίαν μηλέαν, id est, ceu syluestre malum esse ait, unde & Ebraicè potest dici כַּפְתֹּר חַשָּׂדָה caphthor hasadæ, id est, malum syluestre.

De Amygdalis. Cap. CXLIII.

Ἀμυγδαλέη, amygdalus, Ebræis שָׁקֵד ſchaked, id eſt, amygdalus Eccleſ. 12. Germanicum Mandeln ab amygdalo detortum eſt. Dulces ſunt & amaræ amygdalæ, amaris maior ineſt uirtus quàm dulcibus. Galenus uim attenuandi, incidendi craſſos humores, expurgandi thoracem & pulmones, & uiſcera extergendi, calefaciendi & aperiendi oppilationes & hepatis & ſplenis tribuit. Simeonis uerò Sethi de amygdalis decretum eſt: Amara, inquit, dulcibus ſunt calidiora, maior ſubtilitatis faciundæ eis uis ineſt, & incidendi. Hinc ob ſui ſubtiles partes aperiunt iocinoris & lyenis oppilationes, lapides ueſicæ frangunt. Fertur, ſi quis amygdalis ieiunus ueſcatur, eo die temulentia non exuperandum. De oleo amygdalino ſuprà cap. 31. actum eſt. Hiſtoria de fele, murium uenatore, ſeptem amygdalis amaris perempto, hic obſeruanda eſt, apud Virgilium Marcellum.

Amygdalorum ex Galeno uires.

Vires amygdalorũ ex Simeone Sethi.

De Piſtacijs. Cap. CXLIIII.

Piſtacium, πιστάκιον, Officinæ fiſticum adpellant, ut Manlius & Brunsfelſius teſtantur.

Piſtacijs Galenus cum Dioſcoride patriam Syriam adſignat, quum ait, πιστάκιον. γὰρ συρίᾳ πλεῖστον γεννᾶται τοῦτο τὸ φυτόν. fructus eius ſubtiliorum partium eſt, ſubamarus & aromaticum quiddam habens, laxat & expurgat, maximè quæ ad iecur attinent, thoracem item & pulmonem. Nicander in Theriacis, in India apud Choaſpum amnem Piſtacia prouenire teſtatur, ad hunc modum inquiens.

ὅσσα δ' ὑπ' ἰνδὸν χεῦμα πολυφλοίσβοιο χοάσπου
πιστάκι' ἀκρεμόνεσσιν ἀμυγδαλόεντα πέφανται. Hoc eſt,

Quæcunq; ſub Indum murmurantis Choaſpi fluxum piſtacia cum germinibus ſuis amygdalis ſimilia uidentur. Vnde quia Marcellus ſuſpicatur, quum in Dioſcoride τὰ μὲν præcedat, aliquam ſpeciem deeſſe: poſſet ergo inſtaurari ex hoc Nicandri loco, τὰ δὲ περὶ ἰνδὸν χόασπον, ἀμυγδάλοις ὅμοια, id eſt, Quæ uero in India apud Choaſpum proueniunt Amygdalis ſunt ſimilia. Simeon Sethi piſtacia ὀλιγότροφα δὲ, id eſt, parum nutrium, calida & ſicca in 2. ordine, ςομάχῳ δὲ περὶ τὸν γαληνόν, οὔτε βλάβην, οὔτε ὠφέλειαν ποιοῦσιν ἀξιόλογον, id eſt, ſtomacho neq; cõmodant, neq; officiunt admodum, iuniores tamen ea ſtomacho conducere arbitrantur. ictibus uenenatorũ medentur, ſanguinem ſubtilem generant, pingues ac lentos ſeu uiſcoſos humores attenuant. Oleum uero piſtacinum, pectori, renibus & pulmoni confert.

Piſtaciorum patria & uires.

Dioſcoridis loci inſtauratio ex coniectura Nicandri antidoti.

Vires piſtaciorum ex Simeone Sethi.

Oleum piſtacinum

De Nucibus Iuglandibus. Cap. CXLVI.

Κάρυον nux, κάρυον βασιλικόν, nux regia, διὸς βάλανος Iouis glans uel Iuglans, Ebræis eſt אֱגוֹז ægoz. Cant. 6. Nux Perſica apud quoſdam, ut Dioſcorides, etiam dicitur, Germanicum uocabulum latino ferè reſpondet. Nuß, welſche nuß.

Κάρυον nux ab κάρα .i. caput, à capitis grauedine propter odoris grauitatem, dictum eſt, Plin. li. xv. cap. xxij.

Simeonis hic Sethi de iuglandibus decretum in medium depromere libet. Recentes inquit iuglandes calidæ ſunt in primo ordine, ſiccæ uero calidæ ſunt in ſecundo. Virides aut recentes proritant alui, ſiccæ in ore inflammationes pariunt, cum caricis ſumptæ facilius digeruntur. Si quis ieiunus nucibus cum caricis & ruta ueſcatur, ab letalibus pharmacis lædi non admotum poteſt. In frigidis ſtomachis facile digeruntur, in calidis choleram generant, arteriæ tracheæ & capitis dolores faciunt, tuſſim augent, uomitum adiuuant, alijs cibis præſumptæ, ſi abunde ſumantur lumbricos eijciunt.

Vires ex Simeone Sethi.

De nucibus ponticis.

Κάρυον ποντικόν, Nux pontica, Nux Heracleotica, Nux Auellana, & Abellina à patria, ut Plinius autor eſt, λεπτοκάρυον, id eſt, tenuis nux, ut Galenus & Simeon Sethi adpellant. Ebræis poteſt nominari אֱגוֹז הָלוּז ægoz haluz, id eſt, nux coryli, Germani ab corylo nominant, haſelnuß.

Pontica à põto patria. Heracleotica ab Heraclea Ponti urbe. Abellina rurſus à natali ſolo, q̃d in auellanam abijt, λεπτοκάρυον, tenuis, exigua nux reſpectu iuglandis.

Calidæ

CAlidæ ſunt & humidæ, inquit Symeon, leptocarya, uel ponticæ nuces, magis nutriunt, ſed difficilius concoquuntur, faciunt inflationes, & lædunt inteſtinum ieiunum. cum ruta ſumpta auellana, à morſu uel ictu uenenati, eo die ſeruare fertur, ſcorpiones fugat, ab ſcorpio ictos cum caricis accepta iuuat; aduerſus choleræ morſum in uentriculo itidem conducit. Macer:

Ex minimis nucibus nulli datur eſca ſalubris.

De Moro. Cap. CXLVII.

Interpres Nicandri μορέην συκάμινον etiã adpellat, ubi poeta in Alexipharmacis ait, ἄλλοτε καὶ μορέης ἀπὸ ῥυζία φοινικόεσσης ὄλμῳ ἐνὶ ζύπεϊ προβαλών. in Antidoto Aconiti purpureæ mori radiculæ mortario tuſę uino & melle coctæ ſumuntur aduerſus aconitum.

Μορέα, Morus, συκαμινέα, German. Maulberbaum, apud Ebræos בָּבָא bacha uocabulum & moro & pyro inſeruit, ſed de בָּבָא ſuprà nonnihil dictum in Achrade cap. 136. Mora Celſi fructus uocatur.

GAlenus hic ferè eadem habet cum Dioſcoride, de recentium & ſiccorum mororum uiribus, natura, qualitatibus.

De Sycomoro ſeu fico Aegyptia. Cap. CXLVIII.

Sycomori nomina. iuxta Marcelli opinionem poſſet etiã Ebraice appellari תאנה כסילות theena ceſiluth.

Sycomori uires ex Aegineta Paulo.

SYcomorus συκόμορον, συκάμινος, Sycaminus, μορόσυκος, Moroſycus, ficus Aegyptia, Marcellus opinatur etiam poſſe nominari συκόμωρον penultima per ω, ut ſit ſtulta ficus, propter ſaporis ignauiam. Verum quum neq; Paulus neq; aliorum quiſquam per ω ſcribat, non erit forſan tutum eum imitari. Planum eſt autem συκόμορον ex ficu & moro compoſitam eſſe dictionem, unde & Ebraicè poteſt dici תְּאֵנָה בָּבָא theena bacha. Sed ficus Aegyptia Ebræis erit תְּאֵנָה מִצְרַיִם theena mizraim. Pauli de ſycamino decreta ſunt: Sycomori fructus non nutrit, ſtomacho obeſt. Arboris liquor uim habet laxandi, glutinandi item uulnera, diſcutiendi tumores. bibitur & inungitur aduerſus ſerpentum ictus, ſplenes induratos, ſtomachi dolores & horrores. Sycomorus Cypria, Ebræis poteſt dici תְּאֵנָה בָּבָא כֹּפֶר theena bacha copher.

De Ficis. Cap. CXLIX.

συκῆ σῦκον ἰσχάδες. Natura & uires ficuum ex Galeno.

Συκῆ, ficus arbor, σῦκον fructus, ficus, Ebræis תְּאֵנָה theena κράδη etiam ficus ab Nicandri interprete uocatur in Theriacis. ἰσχάδες ficus ſiccæ, caricæ latinis.

Ficuum uires & natura ex Simeone Sethi.

FIcus aridæ uel caricæ, calidæ ſunt in primo gradu cõpleto, uel in ſecundo incipiente, attenuant, duros humores maturant ac ſtatim diſſiciunt, uel diſgregant, et per ſeſe illitæ, & decocto eorũ admoto. Sordidiores caricæ magis digerunt, acriores uero magis extergunt et diſſiciunt, in aqua coctarũ caricarũ liquor ſimilis eſt non ſola cõſtitutione, uerũ & uiribus melli. Ficus uirides ſi edantur, propter admixtũ humorẽ ſunt imbecilliorũ uiriũ, utræq; tamẽ aluũ deijciunt, et uirides et ſiccæ. Simeon Sethi: Calefaciunt ficus in 1. gradu, exiccant in medio primi, bene nutriunt, ſolidã tamẽ carnẽ inſtar panis et carnis haud efficiũt, ſed laxant, implẽt inflationibus aluũ, niſi bene digerantur, minus tamẽ malos humores generant, q̃ reliqua pomorum genera: aluũ proritant, facilè permeant, extergunt. E renibus laborantes arenoſa multa excernunt, ſi ficus ederint. Maturi ficus inſtar caricarum propemodũ non ſunt noxij, in eo tamen noxij ſunt, quòd prauum ſanguinem generent, & pediculos gignant. Extenuante igitur alimento poſt eſum ficuum, utendum. Fertur de Galeno, quòd, quum ſæpius ex eſu fructuum arborum ægrotaſſet, ab uiceſimo octauo anno, aduſq; ſenium ſuum abſtinuerit ab omnibus eiuſmodi, præter ficus & uuas, quibus tamen & moderate uſus ſit, amicos eius ab eo perſuaſos, idem factitantes, permanſiſſe incolumes. Ad hæc pectori & pulmoni commodant, ab ieiuno ſumptæ uice antidoti ſunt, Hæc Simeon tradit. Iam de Cradis pauca adijciemus. Cradas ſummos caprificorum coliculos ſignificare latinis per ſe planum eſt, at κράδας etiam pro ipſis ficubus accipi Nicander poeta & medicus in Theriacis, & interpres eiuſdem oſtendit, ubi poeta ait:

Galenus ficubus tãtũ & uuis ex omnibus pomis arborũue fructibus uſus eſt.

Craden Nicandro etiam ficum ſignificare.

ἢὲ κράδης γλαγόεντα χέας ὀπὸν. Hoc est, aut Crades lacteo liquore infuso. Interpres. ἢὲ κράδης ἢ ἔρ τῆς συκῆς φησὶ γαλακτώδη ὀπὸν ἔμβαλε τῷ τύμματι. Id est, Aut ficus, inquit, lacteum liquorem ictui seu uulneri iniice.

De Caprifico.

συκῆ ἀγρία, syluestris ficus, Ebræis תְּאֵנָה הַשָּׂדֶה ἐρινεός, caprificus. Galenus, Erineorum, id est, caprificorum ficus, sunt acris & disiectoriæ uirtutis. Sic & satiuarum ficorum immaturi fructus, grossi, quos olynthos Græci uocant. inest enim eis quicquam συκῆς, id est, arboris ficus liquoris.

Caprifici ficuum natura.

De ficu arbore ex Galeno.

Ficus arbor calidi est temperamenti, ut liquor eius indicat foliorumq; succus, ualde utrunq; est calidum, mordet, extergit, ulcerat, aperit. μυρμηκίας, id est formicas, malum isthuc, eiicit. Agrestis ficus uel caprifici liquor & succus, satiua est fortior ad omnia & efficatior. Quòd cradæ, id est, caprificorum summi coliculi, bubalas carnes duras coquendas iniectæ liquefaciant, æque ac Dioscorides, Galenus isthic testatur.

Ficus arboris crasis.

Cradæ Caprifici summi coliculi.

De Lixiuia.

Omnium lixiuiarum maximè abstergit & exiccat, ex cinere ficulno & tithymallorum facta, περίπλυμα τέφρας Galenus ceu per definitionem quandam adpellat lixiuiam, id est, perlutionem cineris.

Vires lixiuiæ ficulnæ ex Galeno.

Postremo, quòd Marcellus pro croco cnicon, id est, carthamum reponat, etiam si cnicus aluum cieat, quum tamen crocus itidem sit μαλακτικός, id est, molliendi uim habeat, non omnino malè crocus ficis adhibetur apud Dioscoridem.

Cnicon pro croco Marcellus reponit

De Persea arbore. Cap. CL.

De Persea suprà in cap. 136. satis disputatum. Si quis nolit easdem esse planè perseam & persicen, potest in species duas scindere.

De Iberide. Cap. CLI.

ἴβηρις, καρδαμαντική, λεπίδιον. Iberis, Cardamanticè, lepidium, syluestre nasturcium.

Iberidis nomina.

Siue genuinum hoc caput huius libri sit, siue aliunde irrepserit, ex historia satis constat, & ex Paulo diuersam esse ab cardamo, id est, nasturcio. Cardamanticè ideo, quia Cardamo, id est, nasturcio similis, quoad folia. Quare non iniuria ad lepidion Galeni refertur, de quo Galeni est dogma. Lepidium ex quarto ordine calefacientium est, simile nasturcio odore & gustu & uirtute, minus autem exiccat. Arboribus sanè non commodè adiunctum est ad finem huius primi, hoc loco tamen repostum expediendum erat. Sed de lepidio lib. 2. ca. 165. priuatim agetur. Brunsfelsius putat esse Vincetoxicum, quod ita in officinis appellatur, uulgo Herba S. Laurentij, ut Iacobus Manlius habet.

Vires Iberidis ex Galeno.

Vincetoxicum, Morella, Herba S. Laurentij.

Finis Libri primi.

IN SECVNDVM PEDACII DIOSCORIDAE DE MEDICA MATERIA LIBRVM, SCHOLIA, Per Ioannen Lonicerum.

De Marino erinaceo. Cap. I.

ἐχῖνος θαλάσσιος, Erinaceus marinus Ebræis שְׁפַן חַיָּם ſchephan haiam, Echinus, Ericius, Erinaceus.

Marinus echinus quur dicatur.

MArinus dicitur, ad differentiam terreſtris. ἐχῖνος primum ſpinoſum & aculeatum operimentum nucis caſtaneæ ſignificat, cuius cauſa & Virgilius, hirſutas adpellauit ad hirſutum & aculeatum tegumentum reſpiciens, quum inquit. Stant & iuniperi, & caſtaneæ hirſutæ. Deinde eſt terreſtre animal aculeatis ſetis ac ueluti ſpinis ſe contegens, & in orbem circumuoluens, ſi periculi quicquam inſtet. huic ſimilis eſt marinus echinus, quo de hic agit. Latinis Echinus, Erinaceus & Ericius in idem recidunt. Oppianus tribuit echino huic nonnihil rationis, mentemq; præſagam. Verſus eius ſunt, ut Laurentius Lippius lib. 2. ἁλιευτικῶν.

Synonymia echini

Oppiani de echino locus.

Callidus in denſis ſpinis ſe uoluit Echinnus
Nec ratione caret, uentum rapidamq; procellam.
Præſagit, cruſtis lapidem ſua terga grauantem
Aptat, quem facilem ſpinis imponit acutis
Fluctibus ut poßit firmato pondere ferri
Neu tractu media præceps uoluatur arena.

Terreſtris echini et ſerpentis prælium, ex Oppiano.

De terreſtris uero Echini & ſerpentis pugna, elegans eſt comparatio apud Oppianum 2. lib. ἁλιευτικῶν, ex qua uerſus aliquot uiſum eſt ſubiungere.

Non longe à ſylua ſerpens atq; aſper Echinus
Congreßi, hoſtiles animos ſors donat utriſq;
Serpentem ſpectans telis armatus Echinus
Mißilibus ſpinis totum ſe claudit in orbem.
Callidus in curua ſeruans teſtudine membra,
Ore uenenato fruſtra dat uulnera ſerpens
Terribiles ſcabro nec figit corpore dentes
Tales ſpinoſo tollunt ſe tergore cruſtæ.

Vt uerò in eiuſmodi conflictu uterq; concidat, ſerpens confixus telis & ſpinis Echini, Echinus autē amißis telis ſuis, nonnunquam uerò Echinus interfecto ſerpente, ſi ſpinas aliquot retinuerit, ſaluus euadat, eſt iſthic uidere apud Oppianum. At hæc ad naturam & ingenium erinacij pertinent, de uſu eius, qui in medicina celebratur, ex Galeno etiam quædam adijciemus, in capite actutum ſecundo.

De Echino terreſtri. Cap. II.

Terreſtris erinaceus.

ἐχῖνος χερσαῖος, Echinus terreſtris, uel ericius uel erinaceus, Ebræis poteſt dici שְׁפַן חָאָרֶץ ſchephan haaretz.

DE utroq; itaq; Erinaceo hoc Galeni decretum eſt eiuſmodi lib. 11. de ſimplicium uiribus. ἐχίνων ἀμφοτέρων, τοῦτε θαλαττίου, καὶ τοῦ χερσαίου τὸ σῶμα πᾶν καιόμενον, ἐργάζεται τέφραν ῥυπτικῆς τε καὶ διαφορητικῆς καὶ καθαρτικῆς δυνάμεως. ἔνιοι γοῦν αὐτῷ πρός τε τὰ ὑπερσαρκήσαντα καὶ τὰ ῥυπαρὰ τῶν ἑλκῶν ἐχρήσαντο. Hoc eſt, Vtriuſq; Erinacei marini ac terreſtris corpus omne crematum, cinerem efficit, cui uis ineſt extergendi, diſcutiendi & purgandi, unde nonnulli eò ad excreſcentiam carnis & ſordida hulcera ſunt uſi.

Vtriuſq; echini uires ex Galeno.

De Hippocampo. Cap. III.

ωορφυ=

ἱππόκαμπος hippocampus, equi eruca latinis esse potest uel magna eruca, respectu erucæ olerum Hippocampus marinum animal totũ crematum alopeciam curat, inquit Galenus. ipsum uidelicet uel cinis eius uim habet exiccandi & attenuandi. Admiscent nonnulli unguentum amaracinum, quidam picem liquidam, alij uero ueterem suis adipem.

Hippocampi usti cinis ad quid commodet.

De Purpuris, buccinis & uolutis eorum. Cap. IIII.

Πορφύρα purpura, ex græco latinum factum. Piscis & tincturæ uel floris, tingendis uestibus apti nomen est. Vnde si florem illum & colorem intueamur, potest Ebræis dici ארגמן Argaman gen. 25. Plin. lib. 9. cap. 36. Purpuræ florem illum tingendis expetitum uestibus in medijs habent faucibus. Buccinum genus itẽ Purpuræ. κήρυξ Græcis preconẽ significat, à forma nomen habet, ut Plinius autor est. Buccinũ inquit minus est cõcha, ad similitudinem eius buccini, quo sonus editur. unde & causa nominis rotunditate oris in margine incisa. Athenæus lib. 4. dipnosophistarum Aristoteli consentit de uita purpuræ & buccini. μακρόβια δ᾽ ἐστὶ καὶ ἡ πορφύρα. καὶ ὁ κήρυξ, καὶ ζῇ περὶ ἔτη ἕξ. φανερὰ δὲ ἡ αὔξησις. ἐκ τῆς γ᾽ τῶ ὀστράκω ἕλικος. Id est longæ sunt uitæ purpura & buccinum, & uiuunt annos circiter senos. Manifesta est ætatis eorum accessio, ex conuolutione, quæ in testa cernitur. Atq; eam orbiculatam conuolutionem in testacea cute purpuræ & buccini, quam Aristoteles & Athenæus ἕλικα nominant, Dioscorides ἴονια, Vel ut Barbarus legit κιόνια id est, columnellas uocat. Vt capiantur est uidere apud Aristotelem, Plinium, & Oppianum lib 5. ἁλιευτικῶν. κήρυκες Ebræis possum dici, קראים. Koreim uolutæ uel cõuolutiones גלגלים gilgelim. Animaduertendum etiam hic quod Galenus ostrea per diphthongon ει in penultima appellari dicat omnia testaceam cutem habentia, quæ apud Aristotelem ὀστρακόδερμα nominantur. ὄστρεον uerò per ε ψιλόν, esse speciem quandam ostreorum. Purpuræ ergo ceryces, uel buccina, pinnæ, chemæ, idq; genus alij testacea cute muniti, ut carabi, cancri, testudines sub ostreis continentur. Buccinorũ, inquit Galenus in .11 de uiribus simplicium & purpurarũ testa usta & farinæ in modum contusa, ulceribus maleficis conuenit. cum posca uel aceto, uel uino mulso, uel aceto mulso putredine corruptis ulceribus accommoda est.

Purpura piscis & flos piscis

Buccinum purpuræ genus.

Vita purpuræ & buccini.

ἕλιξ καὶ κιόνια idem sunt in media testa purpuræ et buccini.

Discrimen inter ostrea & ostreon.

Vsus testæ purpurarum & buccinorũ ex Galeno.

De Mitulis Cap. V.

Μύακες, mituli, pisces, Paulus Ægineta eadem mitulis attribuit quæ Dioscorides, nisi, quòd pro, παχύτητας βλεφάρων id est crassitiem palpebrarum, Paulus legat τραχύτητα. id est, asperitatem palpebrarum.

Mituli.

De Tellinis Cap. VI.

Tellinis tribuit Galenus in 11. & Paulus quæ Dioscorides. ταριχηραὶ τελλῖναι καυθεῖσαι καυσίνην ἐργάζονται τέφραν Hoc est Tellinæ salsæ & crematæ ustoriũ cinerem faciũt, qui cedrino liquori mixtus, palpebris (quibus pili cũ radice euulsi fuerint.) stillatus eosdem renasci prohibet. Athenæus, ex Epicharmi Musis citans hos uersus αὐτὶ τὸ κόγχος καλέομες, ἐστὶ δ᾽ ἄδιστον κρέας. id est, pro Concha sanè tellen dicimus. τὴν τελλίναν λεγομένην τέλλην ἴσως δηλοῖ. Quid per tellen Epicharmus accipiat, sua quidem opinione Athenæus nimirũ adijcit. fortasse, inquit, intelligit Tellinam, quæ sic uocatur, concham. quibus subdit, ἣν Ρωμαῖοι μύτλον ὀνομάζουσι. id est, quã Romani Mitulũ adpellant. Idem tradit pueros ex tellinis, perinde ac ex chely facere tibias seu fistulas, ex sententia Sopatri in Eubulotheombroto. Circa Canopum idem abundare testatur, inquiẽs, τελλῖναι γίνονται μὲν ἐν κανώπῳ πολλαὶ καὶ ὑπὸ τὴν τοῦ νείλου ἀνάβασιν πληθύουσιν. ὧν λεπτότεραι μὲν εἰσὶν αἱ βασιλικαὶ διαχωρητικαὶ καὶ τρόφιμοι, αἱ δὲ ποτάμιαι γλυκύτεραι Hoc, est Tellinæ nascuntur quidem ad Canopum Ægypti urbẽ multæ, abundantes sanè sub Nili ascensum, quarum subtiliores regiæ nimirum, aluum adiuuant & purgant, beneq; nutriunt, fluuiatiles uerò dulciores sunt. Hermolaus Barbarus, Romæ, inquit, circunferuntur pusillæ quædam conchulæ, quas qui uendunt tellinas prædicant. has Veneti capparoculas à capparis similitudine adpellant. τελλῖναι παρὰ τὸ τέλειν. ὅτι τάχιστα τέλειαι διὰ τὸ αὐξάνειν γίγνονται.

Vires tellinarum, ex Galeno et Paulo.

Athenæi ex. iij Dipnoso. locus de Tellinis.

Tellina, mitulus est, autoritate Athenæi.

Tellinæ ubi ubertim proueniant.

Hermolai sententia de tellinis Etymon tellinarũ.

τας. Dicuntur tellinæ à telin, id est perficere, quòd celerrimè crescendo perficiantur, ut quibusdam placet.

De Chamis. Cap. VII.

Chamę cõmuniter, Chemæ Ionicè, Hiatulæ Romanè.

Chemarum differentiæ & uires.

CHamæ Græcis dicuntur χάμαι καὶ χῆμαι. Ex genere conchyliorũ sunt, de quibus Ion Carystius apud Athenæũ sic inquit ἴσως οὕτως ὠνόμασαι τὰ κογχύλια παρὰ τὸ κεχηνέναι. Id est, Chamæ conchylia, idcirco fortasse nominata sunt, ab hiando, quòd hianti ore inueniantur, unde à uerbo χάναι, id est hiare chamæ nominantur, a Ionica permutatione in η permutato: uocantur χῆμαι chemæ. latini eadem ratione hiatulas nominant. Erasistratus apud Athenæum Chemarum alias dicit esse asperas, alias leuore gratas, asperas malos humores gignere, parum nutrire, aluum proritare. Leues magnitudine inter sese bonitatis suæ discrimen atq; existimationem facere.

De onyche, seu conchula Indica. Cap. VIII.

ὄνυχος significata, Ebræis dici potest צפורן ziporen. Deuter. xxi.

Aegineta in uiribus Indicæ conchulæ, ab Dioscoride haud uariat.

Ονυξ uaria significat, unguem, gemmã, à similitudine unguis humani, & sardonichen, & onychite marmor ab eadẽ similitudine. Indica maris rubri et Babylonica cõchula onyx dicitur. quòd non admodum colore, leuore & figura ab humano ungue dissideat. ὄνυξ, conchula Indica officinis est blatta Byzantia, Marcelli & Brunsfelsij sententia. Paulus Aegineta ὄνυχες πώματά εἰσι κογχυλίων ἰνδικῶν, id est, onyches testæ uel opercula sunt Indicorum conchyliorum. cætera cũ Dioscoride eadem habet, nisi quòd pro μαλάσσουσιν Paulus ταράσσουσιν scribat. Est autem parum discriminis in re ipsa in turbando & molliendo, aluus enim rarò, citra turbationem mollitur. Hermolaus unguem odoratum etiam dici adserit. Marcellus per Nardum in hoc capite apud Dioscoridem malobathrum accipiendum contendit. Galenus πώματα πορφύρων, id est testas purpurarum in 11. simplicium recordatus, onychas etiam comprehendere uideri possit, quibus uires tribuit, tumidum lienem extenuandi, strangulatus uuluæ compescendi, eijciendiq; secundinas.

De Cochlea terrestri. Cap. IX.

Vires cochlearum ex Galeno.

Remedium aduersus hydropa.

Κοχλίας, κοχλίον, cochlea, limax, Ebræis est חמט chomet. Leuit. 11. De his Galenus in 11. tradit, quòd totæ ipsæ cum testis crematæ cũ immatura galla & pipere albo prosint dysentericis, si sint absq; putridis dum hulceribus, hac ratione, ut piperis pars una, gallarũ duæ partes, cineris uerò 4. sumantur. Cochleæ præterea non ustæ, sed cũ testis suis contusæ, toti uentri imponũtur, aduersus cutem subeuntes aquas, suntq; ita appositæ relinquendæ tantisper dum sponte deciderint.

De Cancris fluuiatilibus. Cap. X.

Cancri fluuiatilis uires.

Antidotum aduersus rabidi canis morsum.

Aeschrion Galeni præceptor.

Medicamentũ hoc repetitur. lib. vi. cap. xxxvij.

Pelops item præceptor Galeni.

Nicandri locus de fluuiatilibus cancris.

Καρκῖνος ποτάμιος, cancer fluuiatilis. Galenus, Cancrorũ, inquit, fluuiatilium cinis exiccandi uim habet, instar cineris echinorũ & cochlearum, mirificè aũt et per se solus et cum gentiana & thure multo uehementius, conducit ad rabidi canis morsum. Si uidelicet thuris partem unam, gentianæ quinq;, ustorũ cancrorũ cineris decẽ accipias. Aeschrion præceptor Galeni ex cancris fluuiatilibus medicamentum hunc ad modum parauit. Sub Syrij ortum, quũ sol esset in leone, 18. die lunæ exortus, in æreo uase cancros inclusos urebat, tantisper dum in cinerem redigerentur. A rabido cane morso, quotidie bibere dabat aquam, cui cochlear cineris ustorum cancrorũ inspersum erat, ad 40. usq; diem, atq; id faciebat, si quisquàm recens ab rabido cane læsus esset. Sin haud constaret de tempore, quo letale uulnus inflixisset in rabiem actus canis, quotidie duo cochlearia huiusmodi pulueris aquæ ebibendæ inspergebat. Adfirmat Galenus, isthuc antidoti commendans, neminem unquam perijsse ab cane morsum, qui hoc sit pharmaco usus. Pelops itidem Galeni præceptor isthic rationem reddit, uirium & naturæ cancrorũ eiusmodi fluuiatilium, quas qui uoluerit, uidere poterit. Marinis enim tanta uirtus non tribuitur. Nicander Colophonius in Theriacis certè cancrum fluuiatilem, & nõ marinum aduersus uenena commendat, quum inquit in confectione antidoti.

σὺν δὲ καὶ ὀκτάποδην ποταμῶν ἀκρυληθέντα

καρκῖνον χνθρύφοιο νεοβδάλτοιο γάλακτος. Id est.

Simul autem octipedem fluuio despoliatum cancrum recenti lacti interas. Et in Theriaces suæ, quam ipse conficit, præceptione.

ἄμμι-

ἄμμιγα καὶ τάμισον καὶ καρκῖνον, ἀλλ᾽ ὁ μὲν εἴη
πτωκὸς, ὁδ᾽ αὖ ποτάμοισι πολυστείοισι νομάζων. id est,

Admixtis æque coagulo & cancro. Verum hoc quidem sit leporinum, ille uero in sinuosis amnibus commoretur.

De Terrestri scorpione. Cap. XI.

Scorpionum viij genera.

Octo scorpionum genera, apud Nicandrum in Theriacis enumerantur. nimirũ λευκὸς, πυῤῥὸς, ζοφοειδὴς, χλοάων, ἐμπέλιος, καρκίνῳ εἴκελος παγούρῳ ὅμοιος, μελίχλωρος. id est. Albus, rufus, luridus, uiridis, liuidus, cancro marino similis, paguro similis, mellei coloris, uel cereo seu flammeo colore conspicuus. quorum omnium descriptiones est apud Nicandrũ isthic uidere. Quod uero ad præsens institutum attinet. Marcellus, pro εὑρίσκεται βιβρώσκεται id est, pro inuenitur, editur legendum esse contendit, Pauli Æginetæ testimonio adiutus. Galenus idem testatur in. 11 simplicium. Scorpium tradunt ictui impositum à se facto mederi. ὡσαύτως δὲ καὶ ὀπτὸν ἐσθιόμενον. id est, idem fit, si tostus edatur.

De scorpij ictus signis lib. vi. cap. xlij.

De Marino scorpione, Cap. XII

Aegineta & Dioscorides de scorpijs eadem tradunt.

Aegineta cum Dioscoride eadem habet, de utroq; scorpio, terrestri & marino, quippe, qui ex Dioscoride eadem in suos commentarios retulerit.

De Dracone marino, Cap. XIII.

Draconis marini uires.
De draconis ictus curatione lib. vi. cap. xli. agitur.

Galenus in. 11. simplicium pharmaco. δράκοντα μὲν, inquit, θαλάττιον τῶν ὑπὸ ἰδίας πληγῆς ἐπιτιθέμενον ὠφελεῖν ἔγραψαν. Id est, Draconem marinum, si uiuus dissectus & appositus fuerit ictui ab se facto, mederi isti malo scripserunt, Ebræis תַּן הַיָּם than haiom dici potest.

De Scolopendra Cap. XIIII.

Scolopendræ marinæ uires.
Scolopendræ solertia ex Plinio.
Scolopendræ morsus & eiusdem curatio lib. vi. cap xli. & lix.

Nostris temporibus medici aliquot, quidam etiam ueterum, inquit Galenus, usi sunt pityocampis, marinis urticis, lepore marino, & scolopendra marina, in oleo coctis, ad psilothra, uel ad extenuandos pilos. De his Plin. lib. 9. cap. 43. Scolopendræ inquit terrestribus similes, quas Centipedes uocant, hamo deuorato, omnia interanea euomunt, donec hamum egerant, deinde resorbent.

De Torpedine. Cap. XV.

Νάρκη, Torpedo Latinis est. Primum torpedinis naturam, qua ueneno suo & piscatores & alios pisces, quos ipsa capit in torporem adducere solet, ut & homines immobiles maneant & pisces, ex Oppiano indicabimus. Sic enim ille ait.

Torpedinis natura ex Oppiano.

> Turpe ueneficium tenero sub corpore sentit
> Natura Torpedo datum, proprium quoq; membris
> Hæc grauis & mollis, sunt nullæ in corpore pigro
> Vires, & nimium premitur grauitate natantum.
> Non credas: liquidis ita clam subrepit in undis.
> At duo se tollunt distenta petilia, rami,
> Qui fraudem pro robore habent, piscemq; tuentur.
> Quos si quis tractat, perdit per membra uigorem,
> Sanguine concreto rigidos nec commouet artus.
> Voluuntur subito contracto in corpore uires.

Vt præterea pisces adpropinquantes sibi torpore feriat, atq; ita tandem eosdem absumat & præda uescatur, isthic est apud Oppianum perspicere. Torpedinem, inquit Galenus tradiderunt, nonnulli totam appositam capiti doloribus eius mederi, καὶ τὴν ἐξεστραμμένην ἕδραν ἐντρέπειν. id est, & euersam sedem inuertere. sed ego utriusq; huius rei periculo facto, nihil inueni auxilij. Quocirca cogitaui uiuam admouendam, sicq; opem eius deprehendi, eorum instar quæ sensum torpidum reddunt.

Torpedinis natura, deq; eius uiribus experientia, ex Galeno

De Viperæ carnibus. Cap. XVI.

Discrimen inter ἔχιν ἐχίδνην et ἐχῖτα.

PRimum quoad discrimen inter ἔχιν ἔχιδναν καὶ ἐχῖτας, non est, quòd hic multum angamur, quum ea differentia plana sit, ex Nicandro in Theriacis ἔχιν uiperam masculam,

Viperarum carnis natura & uires ex Galeno.

sculam, ἔχιδναν uiperam fœminam, ἐχιδνεάς, uiperæ sobolem adpellat. Viperarum carnes calefacere & exiccare Galenus testatur, si condiantur anguillarum instar, oleo, sale, anetho, marrubio, aqua, quanta satis fuerit. Atq; hanc uiperarum carnis naturam isthic lib. 11. experimentis cõprobat, quorum primũ est, quòd se iuuene quispiam elephantiasi laborans, uino ab messoribus oblato, in quo uipera illapsa immortua erat, hausto cõualuerit, decidente eius scabra ac tumida cute, non secus atq; ab carabis & cancris uetus testa decidere uel deijci solet, tenera molliq; prodeunte alia. messores abhorrebant ab eo uino, propter uiperam, quam forte fortuna in uasculum nõ contectum illapsam & submersam, ut fit, deprehenderant, hinc ægroto dabant, ignaro eius rei, eo cõsilio, ut uino uenenato eò citius ab morbo per mortem liberaretur. sed ueneno uenenũ expulsum est præter expectationem omnium. Hunc ad modũ, uipera in uini plenam amphoram fortè illapsa & mortua, concubina hero suo elephantiasi infecto uinũ eiusmodi præbens, in causa fuit, ut bonæ ualetudini restitueretur. Tertium adducit exemplũ, quo elephantiasi infectum quendam cupientem potius mori quàm uiuere docuerit, amici etiam alterius persuasu accedente, ut uteretur uino uiperis præparato, persuasus ille tandẽ eo usus est, & elephantiasi abeunte, successit lepra, quam pharmacis & unguentis eò conducentibus curauit. Vnde satis apertè colligitur, elephantiasin esse peius malum quàm lepram, ac quam uulgus hodie nostrum adpellat lepram esse elephantiasin uel elephantem. Qur porrò uiperæ dipsades appellentur, & quomodo ex uiperarum carnibus theriace conficiatur, theriaciq; pastilli, apud Galenum uide.

Tria experimenta, quomodo uiperæ faciant aduersus elephantiasin ex Galeno.

Elephantiasis & lepra inter se differunt.

Signa morsus uiperæ lib. vi. ca. xlv. morsus curatio eodem lib. cap. lxiij. exhibetur deinceps

De senecta anguium, seu anguina uernatione. Cap. XVII.

γῆρας ὄφεως καὶ γηραλέος φλόος καὶ σύφαρ, id est, senecta serpentis, senilis membrana, uernatio, exuuiæ serpentis, Ebræis dici potest זִבְסַת הַנָּחָשׁ sincath hanachasch, id est, senium uel uernatio anguis.

Vernationis nomina.

INsignem fabulam, quomodo iuuentæ munus diuinum, asino impositum, serpenti datũ sit ab hominibus, uide apud Nicandrum in Theriacis. Galenus: γῆρας ὄφεως ἔγραψάν τινες ἀναζεσθὲν ἐν ὄξει θεραπεύειν ὀδονταλγίας, id est uernationem anguinam scripserunt quidam in aceto coctam dentium dolori mederi.

Exuuiæ serpentis ad quid ualeant ex Galeno.

De lepore marino ac terrestri. Cap. XVIII.

λαγωὸς θαλάττιος καὶ χερσαῖος. Lepus marinus ac terrestris. Ebræis lepus אַרְנֶבֶת dicitur. Leuit. 11. Sic ipsi appellabunt אַרְנֶבֶת הַיָּם וְהָאָרֶץ Arnebeth haiom uahaaretz.

CApite leporis toto usto, cum adipe ursino, quidam ad alopeciam, seu capillorum defluuiũ utebatur, de lepore terrestri loquens. Idem, didicimus, inquit, leporis cerebrum attritũ & manducatum, commodare infantium dentitioni, toto uidelicet capite iam antea cocto. Atqui non alia eius uirtus est, quàm sit uel butyri uel mellis, uel alterius materiæ, dentioni eiusdem accõmodatæ. De lepore marino, quia inter uenenata numeratur, suo loco in 6. dicetur cap. 30. Virgilius Marcellus multas doctas coniecturas facit de tremoribus τῶν πάθος. Verum Galenus in 11. uidetur eum nodum explicare, quum ait, τινὲς δὲ καὶ φόβοις βοηθεῖν ἐδιδάμεθα τὸν ἐγκέφαλον τοῦτον ἔγραψαν, hoc est. Nonnulli cerebrum leporis manducatum terroribus succurrere tradiderunt. φόβους adpellans, id est metũ uel terrorem, quòd Dioscorides τρόμους τοὺς τῶν πάθος uocat. De lepore marino, ad psilothra adhibito apud ueteres, suprà cap. 14. ubi de scolopendra agebatur, ex Galeno nonnihil adductum est, de hoc est apud Plin. lib. 9. ca. 48. Coagulum porrò leporis, si cũ aceto bibatur epilepticos curat, fluxum muliebrem sistit, inquit Galenus lib. 10. simplicium pharmacorum, lac in grumos congelatum in stomacho dissoluit, quod & nos experti sumus.

Capitis leporini uires ex Galeno.

Galeni locus de leporis cerebri uirtute.

De turture marino. Cap. XIX.

τρυγὼν θαλασσία, Turtur marinus, pastinaca Romanis, Ebræis dici potest תֹּר הַיָּם thor haiam, hoc est turtur maris.

Trygon.

NOmen id forsan apud Græcos habet à colore seu forma. De hoc pisce Plin. lib. 9. ca. 48. Nihil, inquit, usquam execrabilius est, quàm radius super caudã eminens Trygonis, quã nostri pastinacam adpellant. De Pastinacæ radio Oppianus hunc in modum canit.

Signa morsus pastinacæ marinæ exhibentur à Dioscoride lib. vi. ca. xliij. curatio uerò c. lxi.

Trygon

Trygoni & Gladio superi fortißima dona
Aptarunt membris, atq; arma horrenda dederunt. Ac paucis interiectis,
Nascitur extrema cauda penetrabile telum
Trygoni, sunt telo uires, tetrumq; uenenum.
Non uiuum quicquam, non quicquam morte peremptum
Trygones hinc Gladijq; uorant, ni spicula figant
Aurea purpureo, laniemq; cadauera telo.

Trygonis aculeus ex Oppiano.

Trygonis radij uires ex decreto Aeginetæ.

Paulus Ægineta. τρυγόνος θαλασσίας κέντρον ἐπικρουόμενον ὀδόντι ἀσθενεῖ θρύπτει αὐτὸν καὶ ἐκβάλλειν ποιεῖ. Id est pastinacæ marinæ aculeus illisus uel impulsus denti infirmo, frangit ipsum excidereq; facit.

De Sepia. Cap. XX.

Σηπία. Sepia. Abunde, inquit Galenus sepiæ testa laxa est, non ut reliquorum ostreorum lapidea. abstergit, exiccat & extenuat. δι' ὃ καὶ καυθέντι αὐτῷ χρώμεθα πρὸς ἀλφοὺς, ἐφήλιντε καὶ φακοὺς καὶ ψώρας. ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀρυκτοῖς ἁλσὶ μιχθὲν ἀποτήκει τὰ κατ' ὀφθαλμοὺς γινόμενα πτερύγια. Id est, utimur cremata sepiæ testa aduersum uitiligines, discolorem cutem, lentes & scabiem. Insuper & fossili sali mixta, absumit quæ apud oculos nascuntur pterygia. Cætera apud Galenum in undecimo uideri possunt. Piscis est sepia atrorem pro sanguine habens, sagacis ingenij in captanda præda, naturalibus enim è capite suo enatis ueluti fibris aut funiculis expaßis adnatantes pisciculos attrahit, ac si quando à piscatore metuit aquam atramento suo polluit ac turbat, effugiens ita piscantis uisum. Testatur idem sanè Oppianus hisce uersibus in 2 ἁλιευτικῶν.

Sepiæ testæ uires ex Galeno.

fraus sepiæ in captanda præda, decipiendoq; piscatore.

Callida furtiuam meditatur sepia prædam,
Nam tenues molli surgunt de uertice rami
Extenti tanquam funes, quibus ipsa natantes
Pisciculos iactis ueluti capiuntur ab hamis,
Pendens à fulua caute deprendit arena. De astu uero quo imponit piscatori, sic tradit Oppianus in. 3.
Quin & natiua fecunda est sepia fraude.
Est liquor tumida concretus turbidus aluo,
Qui fuscus piceam superat fuligine massam,
Conditus hic humor nutritur corpore præsens
Auxilium miseræ. subita formidine capta
Atras emittit guttas & polluit æquor,
Obscuratq; uias ponti, tenebrosa cruore
Permixto sanies, piscantis lumina turbans,
Auertit uisum & prospectum surripit omnem:
Hæc facili cursu pertinctas æquoris undas
Effugit horrendos pisces hominemq; sagacem.

Huius piscis oßibus argentarij utuntur, in fundendo auro. Brunsfelsius.

De Mullo. Cap. XXI.

Τρίγλη. mullus. Germanis barb. à barba. unde & barbatulus forsan cum Cicerone dici poterit. delicijs mensæ & gulæ destinatus piscis. De hoc extat Iuuenalis insignis gnome,

Trigle mullus est.

Ne cupias mullum, cum sit tibi gobio tantum
In loculis. Num uero sint hi pisces quos Germanice barben adpellamus, alij dijudicent. Oppianus nomen illis inditum testatur à terno partu. quum inquit,

Accipiunt triglæ terno cognomina partu. Τρίγλη. ὡς τρὶς γελῶσα ἢ χαίρουσα διὰ τὸν τόκον, quòd ter partus gaudio perfundatur. Galenus triglen aduersum Draconis ictum uenenatum conferre ex aliorum relatu tradit.

Ter parere triglen.
Trigles etymon.
Trigles medicina.

De Testiculo hippopotami. Cap. XXII.

Antidotum aduersus uenena, ex testiculo hippopotami, ex Nicandro.

Ἱπποπόταμος ex etymo equus fluuiatilis est. Ebraicè uocari potest סוּס הַיְאוֹר *sus haicor. Nicander in Theriacis Antidoton eiusmodi habet. Recipe testiculum equi, quem Nilus apud fuliginosam Sain urbem alit, aruis malam falcem admittentem. Nam hippopotamus ille relicto amne, satis uirescentibus recentem herbam, aut segetes depascitur. Sume itaq; testiculi hippopotami drachmam unam, ac tantundem aquæ admiscens, tunde ac utere.*

De Fibri testiculis. Cap. XXIII.

Castorij medicinæ ratio ex Galeno petenda.

Κάστωρ, fiber, καστόριον, κάστορος ὄρχεις. Castorium castoris testiculi. Castorium esse calefacientis, exiccantis & attenuantis naturæ, deinde quomodo sit applicandum intus & foris, maximè in spasmo, ac tremore & singultu ex repletione & non ex inanitione emergentibus, pulcherrimè & optimè docet Galenus lib. 11. simplicium pharmacorum in cap. περὶ καστορίου, longè lateq; ea de re disserens.

De Mustela in domibus oberrante. Cap. XXIIII.

Mustelæ ex Galeno & Paulo uires.

Mustela, Græcis γαλῆ, Ebræis est חֹלֶד *hacholed. Leuit. 11. Galenus mustelam, inquit, nunquam cremauimus, de qua tradiderunt cinerem eius aceto illitum podagricos iuuare & arthriticos, quippe cui insit uis discutiendi. Sin sale macerata bibatur prodesse epilepticis eadem nimirum ratione. Sunt qui Alexipharmacon esse tradant aduersus uenenata, præcipuè uerò uentriculum. Paulus suo more cum Dioscoridem tum Galenum hic sequitur.*

De Ranis. Cap. XXV.

Ranæ etymon. Crematarum ranarum cineris uires.

Βάτραχοι ὡς βραχύλῳ βοῶντες. Id est, Ranæ ex etymo dicuntur ceu collo coaxationem edentes. Ebræis in Exodo צְפַרְדֵּעַ *zepardea. Vstarum ranarum cinerem sanguinis profluuium sistere aiunt, si inspergatur. Alopeciam item cum pice liquida curare, ut Galenus habet.*

De Siluro. Cap. XXVI.

Siluri ex Paulo uirtus. Silurum non esse sturionem.

Σίλουρος latinis itidem Silurus dicitur. Paulus Silurum salsum si cibo sumatur, arteriam humidam purgare testatur infixos corpori surculos etiam extrahere. Quidam Siluros esse sturiones putant, Marcellus Virgilius negat.

De Smaride Cap. XXVII.

Smarides pisces. Haleces Arengæ.

Σμαρὶς ab latinis etiam Smaris uocatur. An sint Menapiorum & Belgarum Arengæ, quas halecas uocant Barbarus ipse uiderit.

De Mænis. Cap. XXVIII.

Mænæ.

Μαινίδες, Latinis mænæ sunt. Galenus, salsorum silurorum & Mænarum muria, nonnulli medici usi sunt in dysenteria, & putridis hulceribus extergendis & exiccandis. καὶ ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τῶν ἐν στόματι σηπεδονωδῶν ἑλκῶν ἐχρησάμεθα. Id est, Et nos in putridis oris hulceribus ijsdem usi sumus.

De Gobio. Cap. XXIX.

Κώβιος, Gobius, Ex uilium piscium numero Gobium esse, è supra citato Iuuenalis uersu patet, quo ait:

> *Ne cupias mullum, quum sit tibi gobio tantum*
> *In loculis.*

Vires Gobij in medicina Dioscorides indicat.

Vsus eius in medicina ex Dioscoride satis patet. Iuuenalis declinat in quinta, perinde ac Pli. lib. 9. ca. 57. Eadem, inquit, in ponti regione in glacie, piscium quosdam, maximè gobiones, non nisi patinarum calore uitalem motum fatentes. Marcialis cum Græcis Gobius in nominatiuo dicit in xenijs.

> *In Venetis sint lauta licet conuiuia terris,*
> *Principium cœnæ gobius esse solet.*

Athenæus in 6. Dipnosophistarum κώβιον appellat cum Dioscoride, quum inquit. καὶ κωβίου τοῦ Σαλαμινίου τόκον. Quod si barbari medici quidam Grammaticen rideant, nouerint secum nobis nihil esse negocij.

De salsa Thynni carne. Cap.

Θύννος, Thynnus, Piscis est natura in suam prolem impius, quippe quam deuoret, perinde ac Oppianus lib. 1. testatur.

Est nullus piscis, inquit, tanta impietate notandus,
Nanq; soluta parens partu priuata dolore
Offendit quicquid rapidam demergit in aluum
Non paruis parcit natis sæuissima mater.

Natura thyn.

ὠμοτάριχος, τάριχος. Salsa thynni caro est, Paulus Aegineta acris ac arefacientis naturæ Thynni salsam carnem asserit, cætera cum Dioscoride eadem habet, ut quem sequutus sit. Enimuero τάριχος Aeginetæ, non solius thynni salsura est, uerum & aliorum piscium.

Thynni salsæ carnis uires ex Aeg n.

De Garo. Cap. XXXI.

γάρος, ἅλμη, γάρρος, liquamen, salsamentum piscium, muria. Dioscoridi Marcello iudice significat garum, quod liquidum & aquæ modo fluens supernatat, piscium & carnium aliarum è salsura. Galenus lib 11 simplicium pharmacorum, γάρος, inquit, δυνάμεώς ἐστιν θερμῆς ἱκανῶς καὶ ξηρᾶς. Id est, Garum inquit, uirtutis abundè calidæ est ac siccæ, ob eam rem nonnulli medicorum ad putrida sunt hulcera usi, coxendicis dolori ac dysentericis etiam infundunt. Paulus Aegineta eadem habet cum Galeno. Quocirca satis constat legendum ἐγίεται, & non ἐγίοτε in hoc capite, quandoquidem & Galenus & Paulus ἐγίασι ἢ ἐγίᾶσι τοῖς δυσεντερικοῖς καὶ ἰσχιαδικοῖς legant. Id est infundunt uel inijciunt etiam dysentericis & ischiadicis garum.

Garum quid, ἅλμη uero id est muria, quid sit. lib. 5. ca. 82. docetur deinceps.

Gari uires.

De Recentium piscium esculento iure. Cap. XXXII.

AD Dioscoridem adijcit Paulus Aegineta. Idem facit ius piscium testaceam cutem habentium, maximè uero τελλινῶν, χημῶν καὶ κογχαρίων, hoc est, tellenum, chemarum & conchularum. Veteris etiam galli gallinacei ius, cum sale probe cocti, uentrem subducit, gallinæ uero è contrario sistit. ζωμὸς ἰχθύων, Hebraicè potest dici תְּמַס מֶלַח הַדָּגִים thamas melach hadagim.

Piscium recentium ius esculentum.
Gallinæ ueteres sistunt aluum, galli annosi subducunt.

De lectorum Cimicibus. Cap. XXXIII.

Κόρεις ἀπὸ κλίνης, Cimices lecti, Dioscoriden Paulus Aegineta imitatus, Cimices, inquit, animalia, acris sunt uirtutis. Tradunt igitur nonnulli, quòd si cum aceto bibantur, hirudines eijciant. Galenus addit, Nos inquit, allij esu eijcientes, cimicibus non indiguimus. lib. 11. simplicium pharmacorum.

Allium eijcit hirudines.

De multipedis uermibus. Cap. XXXIIII.

ὀνίσκοι, ὄνοι, κουβαρίδες, ὄνοι πολύποδες Græcis, latinis sunt, asini, millepedæ, centipedæ, multipedæ, porculi, aselli Galenus ὀνίσκους ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις, αἷς ἀπὸ τῶν κρηνῶν κομίζουσι ὕδωρ οἱ ἀγροῖκοι, id est, asellos subtitulis, quibus ex fontibus aquā ferunt rustici. idē autor est uocari etiam κυάμους à quibusdam, id est fabas, à similitudine fabæ, quæ est edendo, lib. 11. de simplicium pharmacorum uiribus. Paulus ὄνους ὑπὸ ὑδρείαις, nulla ab Galeno dissensione, ut satis constat, siue enim per ὑδρίαν uasculum aquarum accipias, siue per ὑδρείαν locum humidum, ex aquæ haustu uel tractu, perinde est, utrinq; enim humor est. Galenus citra rationem aurium doloribus à quibusdam accommodari testatur, Aegineta eadem hisce asellis tribuit, quæ Dioscorides habet. Ebræis possunt dici רְמוֹת רַבִּים בְּרַגְלַיִם rimoth rabbim raglaim, id est uermes multorum pedum.

Nomina ex Dioscoride, Galeno & Paulo.

Vires asellorum.

De Blatta. Cap. XXXV.

Blattæ.

Blattarum uires.

Σίλφη, blatta. De blattis Galenus in 11. simplicium pharmacorum sic habet: πρὸς ὠταλγίαν δὲ σίλφαις ἐν ἑψηθείσαις τῷ ἐλαίῳ ἐχρήσαντο, id est. Ad aurium dolorē blattis in oleo coctis nonnulli usi sunt. Dioscoridem Aegineta, ut solet, hic sequitur.

De Marino pulmone. Cap. XXXVI.

Pulmonis etymon.

Pulmo marinus ζωόφυτον est.

Πνεύμων θαλάσσιος ἢ πλεύμων, follis corporis animati sensilis est pulmo, spiritus organum, hinc à πνέειν, id est spirare deducitur, uel παρὰ τὸ πλέειν, id est ab nauigando. Quòd ueluti innatet thoraci ob continuum motum respirationis, uel contractionis ac dilatationis. Hebræis dici potest חֲרְבַס חַיִּם hadebac haiom, pulmo maris. 1 Re. ultimo usurpatur חֲרְבַס pro pulmone, ut latinus interpres habet, tametsi alij iuncturam interpretentur. Inter ζωόφυτα, id est ea, quæ mediam quandam inter plantas & animalia naturam habent, recensetur. Paulus Aegineta, ὁ δὲ θαλάσσιος πνεύμων πρόσφατος, λεῖος, πόδας χιμετλιῶντας ὠφελεῖ, iisdem uerbis ferè, quibus Dioscorides usus est.

De Suis, agni, ursæ & uulpis pulmonibus. Cap. XXXVII.

Pulmones aliquot animalium.

Πνεύμων ὑὸς, ἀρνὸς, ἄρκτου καὶ ἀλώπεκος, Id est, pulmo suis, agni, ursi & uulpis. Ebræi dicere possunt.

חֲחזיר	Id est, pulmones.	suis	Prouerbiorum 11.
טָלֶה		agni	Esai. 65.
חַרְבָּסִים שׁוּעָל		uulpis	Nehe. 4.
דוֹב		ursæ.	2. Samu. 17.

Aegineta Galenum sequitur non ausus adfirmare, de quo Galenus dubitasset

Galenus dissentit ab Dioscoride in adipis uulpini natura.

Galenus & Paulus planè consentiunt in pulmone porci & agni cum Dioscoride, nisi quòd uterq; dicat θεραπεύειν πεπίστευται, id est curare creditus est porci & agni pulmo attritus ex calciamentis factos, ubi Dioscorides habet ἀφλέγμαντα τηροῦσιν, id est conseruant ne inflammentur. Porrò quòd Dioscorides hoc loci ait, uulpis adeps liquefactus & infusus uel instillatus, aurium dolorem sedat. Galenus non admodum probat, qui tametsi Dioscoridem lib. 6. simplicium pharmacorum ad sydera usq; laudibus euehat, in 11. tamen ab eo parum dissentit, quippe quem non satis peritum Græcæ linguæ dicat, ut qui non satis tenuerit discrimen inter δριμὺ καὶ τὸ στύφον, hoc est inter acre & stypans. Ibidem Dioscoridem de uulpis adipe notat, quum inquit: ἀλλὰ τόγε μὴν τῶν ἀλωπέκων ὅταν ὠταλγίας φῶσι θεραπεύειν, ἄνευ τοῦ διορίσασθαι ποίας λέγουσιν ὠταλγίας, ὡς οὐδὲ γινώσκουσιν διηκριβωμένως αὐτοῖς ἃ λέγουσιν, οὐδ' ὅλως προσέχειν χρὴ τὸν νοῦν. Id est, Quum adseuerant aurium doloribus mederi uulpium adipem, neq; quales aurium dolores intelligant, definiunt, omnino non est eis aduertendus animus, neq; quicquam auscultandum, quòd distinctè & appositè ignorent quæ dicant.

De aliquot animalium iocinoribus. Cap. XXXVIII.

Ἧπαρ ὄνειον, αἴγειον, κάπρου, κυνὸς λυσσῶντος, αἰθυίας, latinis est iecur uel hepar asininum, caprinum, aprugnum, canis ad rabiem acti, mergi. Ebræi dicunt.

Cabed	chamor	חֲמוֹר	כָּבֵר iecur, Exod. 29.	asini.	Gen. 49.
	Aes	עֵז		capræ.	Exod. 25.
	chasir haiaar	חֲזִיר חֲיַעַר		suis syluestris.	Psal. 80.
	keleb meholel	כֶּלֶב מְחֹלֵל		canis rabidi.	Exo. 11. et Psal. 102
	haschalach	הַשָׁלָךְ.		merguli.	Leui. 11.
	athudim	עַתּוּרִים		hircorum.	Gen. 31.

Libet hic adijcere quæ Galenus ab Dioscoride paulò aliter habet, maximè de cane rabido. Hepar canis rabidi, inquit, scripserunt nonnulli si tostum edatur, esse auxilio ijs, qui ab eo cane morsi essent. Ac noui quosdam, inquit, qui eo remedio usi superuixerint. At qui non eam solū medicinā adhibuerunt, sed alias etiam, quarum experimentum tenemus in ijs, quæ ad canis rabidi morsum pertinent. Audiui autem quosdam, qui huic uni hepati fidem adhibuissent, deinceps obijsse mortem. De caprino & hircino iocinoribus, eadem refert Galenus quæ Dioscorides. Iecur mergi potu sumptum aridum lapides eijcit λίθους ἐκβάλλει, Sic Aegineta habet. Galenus & Aegineta, lacertæ hepat impositum erosis dentibus dolorem sedare testantur ex aliorum scriptis. Lupi iecur item quosdam adhibere medicinæ hepaticæ, per eupatorium confectæ uterq; adseuerat.

Galeni experientia de hepate canis rabidi.

Iocinoris mergi cōmoditas ex Paulo.

De Cerui masculi genitali. Cap. XXXIX.

αἰδοῖον, latini uerenda, uel genitale membrum, præter alia pleraq; nominant. Ebræi dicunt אֵיל מְבוּשׁ, id est, cerui genitale.

CErui masculi uerendum, inquit Paulus, arefactum & contusum, cumq; uino epotum, à uipera ictis opitulatur, miscetur etiam compositis pharmacis.

Verendi cerui uires ex Aegineta.

De Asinorum caprarumq; ungulis. Cap. XL.

ASinorum caprarumq; ungulas Græci ὄνυχας ὄνων καὶ αἰγῶν uocant. Ebræi עִזִּים וַחֲמוֹרִים פַּרְסוֹת æsim uachamorim parsoth, id est, caprarum, asinorumq; ungulas. Galenus lib. 11. cinerem ungularum caprinarum aceto rigari & alopecijs illini tradit, quòd habeat cinis iste uim extenuandi. cætera eadem cum Dioscoride illi sunt.

Vngulæ asinorum & caprarum. Vires ungularum.

De Equorum lichenibus. Cap. XLI.

Λειχῆνες ἵππων, equorum lichenes ad discrimen λειχῆνος τοῦ ἐπὶ πετρῶν, id est eius lichenis, qui super petris nascitur, & in humana cute exurgit, dicuntur. Nomen habent ab λείχειν id est, lingere, quòd saliua hominis ieiuni, & ueluti lingendo, infecta ea impetigine cutis curari soleat. lichenas equorum, inquit Galenus, quidam scripserunt comminutos, & aceto sumptos epilepsiam curare. Nonnulli suadent, ut his ad omnem uenenati ictum morsúmue utamur. Aegineta Galenum sequitur.

Lichenum uires ex Galeno.

De ueterum calciamentorum corio. Cap. XLII.

Καττύματα, ueteris calciamenti corium est, παλαιῶν ὑποδημάτων δέρματά ἐστι. Galenus in 11. simplicium, testatur se usum esse cinere ueterum calciamentorum in agro quodam, additq; prodesse etiam cinerem istum ad fœmorum intertrigines.

Calciamentorum ueterum corium.

De Gallinis uel gallinaceis. Cap. XLIII.

GRæci discrimen faciunt inter ἀλεκτρύονα καὶ ἀλέκτορα καὶ ἀλεκτρύαιναν. Aristophanico Socrati in Nebulis ἀλεκτρύων commune est, ἀλέκτωρ marē respicit, ἀλεκτρύαινα fœminam gallinam. Apparet autem satis uocabulum ἀλεκτορὶς esse ceu diminutiuū ab ἀλέκτωρ, ut pullos gallinaceos significet. Ebræis unicum est uocabulum שֶׂכְוִי, quod nonnulli Iob. 28. per gallum gallinaceum reddunt. Quod ad hoc caput attinet, obseruandum est, quòd Dioscorides per ἀλεκτορίδας intelligat gallinas, postea subdit maris gallinacei membranam, ubi si per ἀλεκτορίδας etiam mares complecteretur, non erat opus subdere, τοῦ δὲ ἄρρενος, id est, maris uerò, deinde adijcit τοῦ νοσσακὸς ζωμὸν, hoc est pulluli iusculum, ad differentiam iusculi ex gallis decrepitis, quos ipse παλαιοὺς ἀλεκτρύονας adpellat. Quæ si simpliciter considerantur, nihil hic desyderatur, neq; opus est præcedere μὲν, quum sit isthic quadrimembris uel diuisio uel periodus, disputat enim περὶ ἀλεκτορίδων, περὶ τοῦ ἀλέκτορος, περὶ νοσσακος, καὶ περὶ παλαιῶν ἀλεκτρυόνων.

De discrimine uocum, quibus gallinacei significantur.

Id est,

Id est, de gallinaceis fœminis, de gallo masculo, de pullulo gallinaceo, de gallis decrepitis. Po-
test ergo relictus à Marcello locus sic compleri. Pulluli iusculum præcipuè datur, pro prauæ
temperaturæ correctione, proq; stomachi æstus depulsione.

De Ouo. Cap. XLIIII.

Nomenclaturæ.

ὠὸν Latini dicunt ouum u consona per epenthesin imposita ante omicron, si enim, ut
fieri solet, on in um mutetur, prodibit ex dictione oum ouum, Ebræi dicunt
בֵּיצָה Bezah, Deut. 22.

Oua gallinacea omnium optima.

Albuminis oui medicinæ & uires, flauum oui.

Crudi oui usus.

Cocti in aceto usus.

Fabas Pythagoricas oua esse Marcellus citra fructum di putat.

VAria sunt uariorum sanè animalium oua, ut piscium, serpentum, alitum, formicarum, gal
linacea tamen præ omnibus sunt humano usui & accommoda & necessaria, perinde ac
Galenus præclarè lib. 11. simplicium pharmacorum docet. ἔσι δὲ, inquiens, συνηθέστατον
ἡμῖν εὐποριστότατόν τε τὸ τῶν ἀλεκτορίδων, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῷ χρώμεθα, μὴ δεόμενοι
τῶν ἄλλων. Id est, in frequentißimo usu est nobis ouum gallinaceum, quippe, quod facilimè
comparare queamus, nec indigeamus alijs. Albumine oui idem utendum docet, non ad solam
ophthalmiam, uerum ad omnia quæ opus habeant lenibus & minimè mordicantibus medicinis,
ut ad sedem, ad uerenda, & malefica hulcera. Vitellum, uel flauum ouorum uirtutis paris, mi-
scetur medicinis inflammationem arcentibus. Crudo ouo toto, admixto rosacco utimur ad pal-
pebrarum, aurium & mammarum, quæ uel ex percussu, uel alia ratione fiunt, inflammationes. In
aceto coctum & manducatum fluores alui exiccat. Miscetur etiam ijs, quæ dysenteriam si-
stunt pharmacis, facit item ad thoracis uicia, & arteriæ tracheæ asperitatem, ut hæc omnia pul-
cherrimè Galenus & copiose indicat, & hunc sequutus Paulus Aegineta in septimo. Quod per
fabas Pythagoricas Marcellus oua intelligit, ac multis rationibus disertè nititur persuadere, ni-
hil ad Dioscoridem, nihil etiam ad medicinam pertinet, non minus quàm si Pythagoras per Cya-
mos, Cyprin intellexisset.

De Cicadis. Cap. XLV.

Cicadarum ex Galeno & Paulo commoditas.

Τέττιξ cicada est, de hac est apud Theocritum τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ
μύρμαξ. Coli affectione laborantibus nonnulli cicadas crudas arefacientes, dant tres
uel quinq; uel septem bibendas, totidem admixtis piperis granis. Alij has torrentes, in potu ue-
sicæ malo grauatis subministrant. Atq; hæc Galeni undecimo de simplicibus pharmacis de-
scripsit Paulus, ut solet.

De Locustis. Cap. XLVI.

Locustæ nomenclaturæ.

De locustæ uocabulo disputatio.

Species locustarum ῥιξαχόσκη ὄνος, ἀττέλαβος locusta est ἀττέριο. Parnopes μάσαξ σιτοφάγος.

LOcustas ἀκρίδας Græci uocant, Ebræi גּוֹבִים gobim. Nahum 3. חָגָב chagab etiam
est locusta. Leuit 11. & paßim. Exodus אַרְבֶּה arbe locustam adpellat. Ac Matthæus
Euangelista usus est uoce אַרְבֶּה quum dixit וְאָכְלוֹ חַיָּת אַרְבֶּה וּדְבַשׁ חַיַּעַר Vt Mun
steri Matthæus habet, Græcè ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι ἄγριον, Id est, & cibus
eius erat locustæ & mel sylueſtre. Vt ergo arbe uocabulum, non potest trahi ad herbas, sic nec
ἀκρίδες possunt ad herbas uel radices uel napunculos detorqueri hoc loci, etiam si isthuc diuis
Chrysostomo & Athanasio placuerit. Sed hæc aliâs. Species autem locustarum uarias esse Dio
scorides testatur hic, ac Nicander. Nam ῥιξαχόσκη ἢ ὄνος species est, quam alis carere Dio
scorides ait, unde ἄπτερον uocat. Nicander in Hæmorrhoi serpentis descriptione, aliud quod
dam genus πάρνοπας, aliud uero genus idem μάσακα σιτοφάγον, id est, locustam fru-
menta absumentem nominat, in Melichlori scorpij descriptione. Dioscoridi Paulus Aegineta
cum locustis consonat.

De Oßifrago. Cap. XLVII.

Phinis auis oßifraga.

Φίνις, oßifraga ales, à frangendis oßibus nomen habet, ob intestini acrem uim, quæ potest
quantumuis dura conficere ac digerere, ut Barbaro placet. Ex genere aquilarum auis
est, de qua apud Plin. lib. 10. cap. 3. At quis medico dabit uentriculum oßifragi, si quando ue-
sicæ calculus sit expellendus?

De Alauda. Cap. XLVIII

Κόρυδος, κορυδαλίς, Latinis est alauda & Galerita & Caßita, à galea uel casse uel Galero, quo in capite munita conspicitur, Germanicè eyn lerche. Galenus & Paulus eundem sequutus idem testantur. Fabulam adijcit ex Aristophane Galenus, qui adserit alaudam esse terra antiquiorem, quum ergo pater eius moreretur, nec in terram, quippe, quæ nondum erat condita, humari posset, in caput suum defodit ac sepelijt, unde & κορυδαλὶς ἐπιτυμβίδιος Theocrito nominatur, id est galerita in capite sepulchrum gerens. Rationem autem reddit, quur eam fabulam adduxerit Galenus. προσέθηκα δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ, διὰ τὸ βούλεσθαι σαφῶς δηλῶσαι τὸ ζῶον τὸν κόρυδον. ὁποῖαν τινὰ τὴν ἐπὶ κεφαλῆς ἀνάστασιν τριχῶν ἔχει. ἐπειδὴ τῆς ὠφελείας αὐτοῦ πρὸς τοὺς κωλικοὺς ἐπειράθην. καὶ βούλομαι καλῶς γνωρίσαι, τοῖς οὐκ εἰδόσιν αὐτό. Adieci hæc, inquit, quòd cupierim apertè indicare alitem istam, qualémnam in capite plumarum uel comæ progerminationem, qualésue cristas haberet. Porrò est quædam herba quæ & ipsa Corydalis, id est alauda uocatur, quæ itidem coli affectione laborantibus accommoda est, quam & te nouisse operæprecium est. Venentur ergo Coli intestini morbo grauati, alaudas, ijsq; ex iusculo uescantur sæpius, ut liberentur à cruciatibus suis.

Alaudæ nomenclaturæ

Fabula de sepulchro quod alauda in capite gestat.

Quur Galenus fabulam de galerita adiecerit.

Corydalis herba, eiusdem cum Galerita ualoris apud Galenum in xi. simplicium.

De Hirundine. Cap. XLIX.

χελιδὼν hirundo, Ebræis est דְּרוֹר deror, Prouerb. 26.

De hac Galenus, nonnulli adustarum cinere melle mixto utuntur ad cynanchen uel anginam, & ad omnes, quæ circa guttur & gulam oriuntur adfectiones & inflammationes. χρῶνται δὲ ἔνιοι καὶ πρὸς ὀξυδερκίαν τῇ τέφρᾳ ταύτῃ, σκελετεύοντες δὲ αὐτὰς, ἄλλοι διδόασι πίνειν δραχμῆς πλῆθος. Id est, Quidam hoc cinere ad oculorum claritatem utuntur. Sale autem eas macerantes alij dant bibere drachmæ pondere. Asserunt inquit, uel utuntur, perinde quasi dubitet. Galenum sequitur Paulus.

Galeni de hirundinis cinere sentẽcia.

De Ebore. Cap. L.

ἐλέφας, latinis ebur est, & elephas animal, Ebræi שֵׁן schen ebur adpellant. 1. Reg. 10. Paulus scobem unguium elephantis, reduuias digitorum curare tradit, deinde dentium & oßium ramenta, siccam & abstersiuam uirtutem habentia, eiusmodi medelis admisceri.

Eboris uires ex Paulo.

De Suis talo. Cap. LI.

ἀστράγαλος ὑός, talus suis, Ebræis est סַרְסוּל חֲזִיר karsul hachasir, id est talus suis. Est etiam herbæ nomen astragalus cuius & Galenus & Paulus meminerunt. Sed iam de porci uel suis astragalo agitur.

Astragalus talus est animãtis, est etiam herbæ nomẽ in Arcadia crescentis abũde, Galeno teste.

De Cerui cornu. Cap. LII.

Κέρας ἐλάφου, cerui cornu, Ebræis est קֶרֶן אַיָּל keren aial. Galenus in xi. cerui cornu ustum commodare adfirmat ad alborem dentium & ad compescendas diffluentes gingiuas, seq; usum sæpius eodem testatur. Ceruæ uerò cornu, si post usturam abluatur conferre dysentericis hæmoptoicis, cœliacis, ictericis. Quod attinet ad uocem γομφίασιν, Dentium dolorem significare existimo, ita ut γόμφιοι dentes, qui Aristoteli κραντῆρες uocantur, pro dentibus etiam alijs generatim accipiantur. Quemadmodum Aristophani in Ranis generale uocabulum est dentium, quum inquit. ὡς ἡδέως ἂν σου λίθῳ τοὺς γομφίους κόπτοιμ' ἄν. Id est, Quam lubens ego lapide dentes tuos cæderem aut frangerem, quanquam & molares significare apud Aristophanem isthic poßint. Siue autem pro ὀδοντοφυΐα, id est, dentitione molarũ, quæ grandioribus natu nonnunquam obtingit, ut ex Aristotele etiã Marcellus profert. Siue

Galenus in xi. simplicium pharmacorum cap. de ossibus Dioscoridi consonat, ac experimentum suorum temporum adijcit. ἔγνων δέ τινας τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων, ὅσα κεκαυμένα ποτίζοντας, μὴ γινωσκόντων τῶν πινόντων ὅτι πίνοιεν ὅπως μὴ μυσάττοιντο, πολλῶν ἐπιληπτίαντε καὶ ἀρθρῖτιν τεθεραπευκένου. Id est, Noui quosdam nostrorum hominum, qui ministratis in potu cornibus ustis (ea tamen ratione, ut qui biberent, ignorarent, quid sumerent ne nausea contracta abhorrerent ab eo pharmaco) multos ab epilepsia & arthritide curasse.

Quid γομφίασις significet apud Dioscoridem.

Siue pro dolore dentium simpliciter accipiatur, constat ex phlegmatico, uel alio humore in radices dentium destillante, uel in gingiuas confluente generari, qui humor, quum opus habeat exiccatiōe, atq; usto cerui cornu insint exiccādi uires, sequitur nihil periculi esse, siue γομφίασιν accipiamus pro ortu γομφίων, id est molarium uel genuinorum, uel pro dolore dentium, maximè quum dicat Galenus πλαδαρὰ οὖλα προστέλλειν, id est diffluentes & humidas gingiuas stringi cinere ceruini cornu.

De Erucis olerum. Cap. LIII.

Olerum erucæ.

Aegineta διορθωτέος.

Κάμπαι τῶν λαχάνων γεννώμεναι, Erucæ quæ in oleribus nascuntur, Ebræis dici possunt גְזָמִים אוֹרוֹת gesamim oroth, id est, erucæ olerum. Aegineta ijsdem uerbis hoc caput descripsit, nisi quòd rectius τῶν χλιόμεναι, id est inunctæ habeat, ubi hic legitur, περιχλιόμεναι, id est circumunctæ. Nicander in Theriacis κάμπην κηπαίην δροσόεσσαν, id est, erucam hortensem roscidam uocat.

De Cantharidibus, buprestibus & pityocampis. Cap. LIIII.

Scholiastes Nicandricorum Alexipharmacorum κανθαρίδες, inquit, εἰσὶ τὰ κοπροφόρα καὶ σιτοφόρα ζῶα. οἱ λεγόμενοι κάνθαροι, id est, Cantharides sunt animalcula fimigera & fruges portantia, qui uocantur canthari, id est scarabei, κανθαρίδα σιτηφάγον, id est Cantharidem fruges edentem Nicander uocat quum inquit. μὴ μὲν κανθαρίδος σιτηφάγου ἐξάπιο, id est, Ne fruges rodentem cantharida potu sumpseris. Est tamen discrimen inter Cantharides & Cantharos, id est scarabeos. κανθαρὶς enim scarabeo minor est, & alterius planè, aurei nimirum coloris, sine cornibus, quum scarabeus sit κερατηφόρος, Germanicè appellatur goltwurmlin. Ebraicè potest uocari רִמָּה זָהָב Rimma hazahab. Disputatio est de alis abijciendis cantharidum, si quando medico usui adhibeantur, Verum Dioscorides aliter sentit, Galenus item, qui testatur se manifestum experimentum cantharidū habere, ad scabiosos ungues scabiem enim impositæ cum cærotis aut unguine, emplastri modo tollunt, ut planè decidat. εἷς δὲ τὶς τῶν ἡμετέρων διδασκάλων ἐνέβαλεν αὐτῶν ὀλίγον εἰς οὐρητικὸν φάρμακον. ἀλλὰ καὶ ἀλεξητήρια φασὶν ἔνιοι δὲ μόνα τὰ πτερὰ καὶ τοὺς πόδας ἐμβάλλουσιν. ἃ δὴ καὶ ἀλεξητήρια φασὶν εἶναι τοῖς τὰ σώματα ποιοῦσιν αὐτῶν. ἔνιοι δὲ ἔμπαλιν, ἡμεῖς δὲ ὅλας ἐμβάλλομεν. i. Ex nostris doctoribus quisquam parum cantharidum inijciebat ad medicinam urinam cientem. Nonnulli uerò solas alas & pedes inijciunt. Quæ & remedio esse aiunt ueneno, quòd corpora cantharidum potu sumpta artubus insuderint, alij contrà sentiunt. Nos uero totas immittimus medicinæ. cætera eadem sunt Galeno cum Dioscoride. Aegineta quæ Galenus hic habet, in compendium, ut solet, redigit. De cantharidibus porrò buprestide & pityocampis deinceps in 6. etiam agetur. βούπρηστις sanè nomen gerit, à nocumento, quo armento uel bubus interitum adferre solet, nomen enim habet παρὰ τὸ τοὺς βόας ἐμπιμπράναι, id est ab incendendis bubus id quod & Nicander in Alexipharmacis monet.

Cāthatis quī Ebraicè dici possit.

Disputationis eius meminit Leonardus Fuchsius.

Galeni de Cantharidum usu sentētia

Aegineta compendiarius.

Buprestis etymon.

Nicandri locus de bupresti.

> ἢ καὶ ποῦ δαμάλεις ἐεργάσορας ἄλλοτε μόσχους
> γίμπραται, ὁππότε θῆρα νομαζόμενοι δατέονται.
> Τούνεκα τὴν βούπρηστιν ἐπικλείουσι νομῆες. Quod est,
> Hæc sanè uaccas, materni & lactis amantes
> Incendit uitulos, inter suā pabula prensa.
> Pastores ideo buprestim nomine dicunt.

De hac ita Galenus: Buprestes, inquit, sunt genus quoddam animalis simile cantharidibus & forma & uirtute. Aegineta eadem refert. Pityocampæ, idem Galenus inquit, quæ in pinibus sunt erucæ, eiusdem sunt uirtutis. Buprestis ergo Ebraica periphrasi dicetur יֶלֶק אֲלָפִים dolec alaphim, pityocampæ uero גְזָמִים אַרְנוֹת gesamim orenoth, id est, pinorum erucæ.

Pityocampæ sunt eiusdem uirtutis cū buprestide.

De Salamandra. Cap. LV.

Salamandra. De ueneno huius lib. vi. cap. iiii.

De Salamandra Galenus hæc tradit, καὶ τῆς σαλαμάνδρας δὲ καυθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μιγνύουσιν σηπτοῖς τε καὶ λεπρικαῖς καὶ ψωρικαῖς δυνάμεσι. id est

Salamandræ

Salamandræ ustæ cinerem nonnulli miscent pharmacis ad putrida hulcera, lepram & scabiem adhibendis. Galenica hæc Ægineta descripsit. Planè contra Nicandrum hic est Dioscorides. Nicander enim adserit ab igne non lædi. Salamandra inquit, per ardentem clarè ignem iter faciens, indefessa, citraq; dolorem per ipsum impellitur, neq; quicquam ardens ei flamma obest, uel rupta cute, uel genibus.

De Araneis. Cap. LVI.

Araneus Græcis ἀράχνη ueluti ἀραιόν ὑμένα ἔχων. quòd tenuem & subtilem telam habeat ac texat. ὅλκος ab ἕλκειν .i. trahere, quòd muscas & id genus insecta ad sese pertrahat. λύκος ob eandem uenationis causam dictus. Ebræis est עַכָּבִישׁ acabisch. id est, araneus Iob. 8. Nicander in Theriacis in septem phalangiorũ generibus numerat ἀγρώστην, uenatorem, qui holco uel lupo huic Dioscoridis respondet. Aranei apud Nicandrum sunt ῥῶξ, ἀστέριος, κυάνεος, ἀγρώστης, δίσδηρις, μυρμήκειος, κανθαρίδεοσι εἴκελος. Ægineta Dioscoridem sequitur, σπλήνιον Dioscoridis uocem, simpliciter per ἔμπλαστρον reddit. Est autem σπλήνιον à splenis uel lienis forma nominatum emplastrum, quale fronti adplicatur.

Aranei etymon. quur lupus & holcos dicatur.

7. Phalangiorum genera apud Nicandrum σπλήνιον. lib. 6. cap. 40. repetuntur phalangiorum species.

De Lacerta Cap. LVII. edex

Σαῦρος ἢ σαύρα. Latinis est lacerta. Ebræis חֹמֶט chomet Leuiti. 11. Non est seps, ut Marcellus opinatur, Nicandrica enim sepis historia non permittit, ut seps sit lacerta. Non enim sequitur Seps exiguo corpore lacertis similis est, seps igitur lacerta est. Vt non sequitur erinaceus marinus est similis erinaceo terrestri ergo erinaceus marinus, est erinaceus terrestris. Galenus caput lacertæ ex Dioscoride, corpori infixos surculos & alia extrahere quosdam scribere testatur. uerrucas item & clauos tollere, hepar uero erosis dentibus impositum, dolorem sedare.

Lacertæ nomina.

Lacertam non esse sepem.

Lacertæ capitis & hepatis uires ex Galeno.

De scinco uel terrestri Crocodilo. Cap. LVIII.

Scincus Græci σκίγκος dicunt. Crocodilus est terrestris. Ebræi חָצָב הָאָרֶץ hazab haarez eundem nominare possunt. officinæ Stincus corruptè pronunciant. an sit pisciculus, quem ex Nilo flumine monstrant, uiderint ipsæ. Quatuor species Scincorum ex locis facit Dioscorides. Ægyptiacum, Indicum, maris rubri, & Lydum Mauritanum. Galenus quantum ad uires carnium circa renes Scinci attinet, quòd sint libidinis prouocamenta, & de contrario eiusdem remedio eadem habet & si breuius. Ægineta hæc ex Galeno in suum septimum retulit.

Nomenclaturæ Scinci.

Quatuor Scinci genera. Galenus & Paulus adsentiuntur Dioscoridi.

De Vermibus terræ. Cap. LIX.

Γῆς ἔντερα terræ intestina, lumbrici, uermes terræ. Ebræis sunt פִּימוֹת אוֹ רִמּוֹת הָאָרֶץ pimoth o rimoth haárez. id est, lumbrici, aut uermes terræ. Nonnulli, inquit, Galenus experti medici scripsere, lumbricos concisos neruis diuisis impositos actutum commodare. atq; eosdem cum musto sumptos medicinam diureticam esse. Ægineta hic ab Galeno haud discedit.

Lumbrici nomenclaturæ.

Vires lumbricorũ ex Galeno.

De Mure Araneo. Cap. LX.

Μυγαλῆ. est mus araneus. Ebræis est הָאֲנָקָה. haanaka leui. 11. ut Hierony. uertit. Compositum est uocabulum ἐκ μυός καὶ γαλῆς. id est ex mure & mustela. Scholia Nicandri citãt Amyntã quendã, qui adserat μυγαλῆν ἐκ μυός καὶ γαλῆς γίνεσθαι. id est, murem araneum, ut apud latinos uocatur ex mure & mustela fieri. γαλῆν quidam per mustelam alij per felem reddunt. uerum quum mures & mustelæ & feles natura inter sese hostes sint & mus ab mustela & fele depugnetur, fieri non potest, ut uel mus & mustela,

ἔτυμον muris aranei.

Nicandricus Amyntas.

Qui sit intelligendum, quod mus araneus ex mure & fele fiat.

mustela, uel mus & feles inter sese coeant, uel alter ex altera, uel altera ex altero concipiat. Quare Amyntas sic accipiendus est, mus araneus ex mure & mustela fit. id est, uocabulum μυγάλη componitur ex mure & mustela, eam ob rem, quòd muris magnitudine conspiciatur & specie mustelina, ut Aëtio placuit. Galenus μυγαλὴν ἐπὶ τὴν ἑαυτῆς προσενεχθεῖσαν ὠφελεῖν ἔγραψαν. Id est, Tradiderunt murem araneum, suo morsu seu plagæ ab se confectæ oblatum aut impositum prodesse. Nicandri uersus in Theriacis sunt.

μυγαλῆς uires ex Galeno.

Τυφλήν τε σμερδνήν τε βροτοῖς ἐπὶ λοιγὸν ἄγουσαν
μυγαλέην τροχιῇσιν ἐνὶ θνήσκουσαν ἁμάξης. Id est:
Cæcam atq; horribilem noui mortalibus ægris
Mygaleen, caua quam perimit grauis orbita plaustri.

Quomodo accipiendum, quòd mus araneus in orbita pereat.

Plin. lib 8. cap. 58. tradit mures araneos intermori, si transierint orbitam, ubicunq; sint. Verum scholia Nicandri aliter intelligunt. Nempe si mygalee, quia cæca sit, incidat in orbitas prope rotas currus, tum quia cæca est, non facilè ex orbita euadit, sed ab rotis eam transeuntibus conteritur, perimiturq;.

De Muribus. cap. LXI.

Muris domestici uires ex Galeno.

Μῦς Græci, Latini retinent idem uocabulum dicentes mus, Germani itidem muß in dialecto Alsatica. Ebræis est עַכְבָּר Achbad. Leuit. 11. De mure item Galenus 11. μῦς δὲ ὁ ἐν τῷ οἴκῳ ἀλῶν τὴν τοῦ σκορπίου. Id est, Mus domum pererrans, scorpij ictui adpositus medetur, in capite de dracone marino ac Trigle.

De lacte. Cap. LXII.

Lactis natura ex Galeno.

Γάλα lac. Ebræis ferè eandem prolationem habet, præterquàm quòd b. ad finem accedat; חָלָב chalab. Exodo & paßim. Lactis ut alimenti & medicinæ, plurimæ commoditates satis abunde enumerantur & ab Dioscoride hic, & Galeno in 9. simplicium pharmacorum cap. περὶ γάλακτος, quare inde peti possunt. Hoc solummodo adijcere libet hic ex Galeno, quòd lactis usus sit commodior, si ut statim ab hubere effusum fuerit usurpetur, plurimum enim uirium amittit, si diu supermanserit. Conuenientißimum, idem inquit, humano corpori est lac mulieris, cui bona crasis est corporis, & quæ commoda uictus ratione fouetur. Primas ergo obtinet humanum, proximas animalium, quæ non procul absunt ab crasi humanæ naturæ, ut suis, capræ, bouis, equi, asini & ouis. Postremas uero eorum, quæ procul ab hominis crasi distant, ut lac canis, lupi, Leonis, pardalis, uulpis, hyænæ, ursi. σύγκειται δὲ ἐκ τριῶν οὐσιῶν πᾶν γάλα, τυρώδους, ὀῤῥώδους καὶ λιπαρᾶς. ἣν πλείστην ἔχειν φαίνεται τὸ βόειον, ἐξ ἧς καὶ τὸ καλούμενον βούτυρον ποιοῦσιν. Omne lac, inquit, ex triplici substantia compositum est, ex caseosa, serosa & pingui. plurimum pinguedinis inest bubalo, unde ex eo quod uocatur butyrum faciunt, id est, bouis caseosa materies, butyrum digerit & discutit mediocriter, ut Paulus annotauit, tumoribus circa inguina & parotidibus conducit, gingiuis dentientium maximè infantium prodest, pectus etiam purgat à lambente sumptum. Serum uero lactis uim habet abstergendi, uentrem subducit, unde per clysterem etiam infunditur. Lac plurimum prodest dysentericis & fluoribus alui, compescit enim fluxum, si antea in eo decoctum & extinctum fuerit aliquid stypticum, ut κάχληκες, id est, silices quæ in aquis reperiuntur. Galenus testatur se ferreas cylindros ad eum usum multas parasse, quales sunt in uerubus, quas ansis uel capulis panno inuolutis commode tractare, ex igne eximendo & lacti immittendo posset. Quod postremo loco Dioscorides adducit de lacte canino, ex aliorum medicorum traditione, Galenus non admorum probat. Mentiuntur inquit, qui scribunt lac caninum illitum pilos è palpebris euulsos, ne renascantur, prohibere. Nec sunt illi ueridici, qui adserunt lac caninum haustum emortuos fœtus ex utero eijcere.

Butyri ex Paulo & Galeno uires.

Seri lactis natura.

Galeni ferreæ cylindri.

Galeni sententia de lacte canino aduersus aliorum medicorum decreta.

De Caseo recenti. Cap. LXIII

Casei finitio ex Galeno.

Τυρός, inquit Galenus, γάλα πεπηγός ἐστι. Id est Caseus lac est coagulatum. Ebræis appellatur גְּבִינָה gebina. Iob. 10. Nec tamen omnis lactis substantia coagulatur, sed cras-

sed crassa & pinguis tantum. Casei pinguis & ueteris, cum cruris suilli decocto expertum pharmacum ad arthritin uide apud Galenum isthic. Caseus uero recens uulnera glutinat cum folijs lapathi appositus, ut isthic etiam Galenus se rusticum quendam curasse testatur. Nam caseus recens uim habet ἀποκρουστικὴν hoc est repercußiuam. Paulus Ægineta Galenum in suo septimo repetit.

Pharmacum ex caseo pingui uetere, & cruris suilli salsi decocto, aduersus arthritin.

ἱππάκην Dioscorides ipse equinum esse caseum tradit. quibusdam tamen etiam coagulum equi esse, ut deinceps capite 67. repetit.

ἱππάκη quid?

De Butyro eiusq; fuligine. Cap. LXIIII.

Βούτυρον, apud latinos idem nominis retinet. Ebræis est חֶמְאָה. Butyrum est pinguißima lactis substantia, quæ agitando lac separatur. Galenus ut suprà patuit βούτυρον nomen habere dicit à boue & caseosa uel pingui lactis bubali materia. Quare non commodè dici butyrum quod pecudis uel capræ lacte fiat. Verba eius sunt θαυμάζω δ᾽ ὅπως διοσκουρίδης ἐκ προβάτου φησὶν αὐτὸ καὶ αἰγείου γίνεσθαι. idest. Miror autem qui Dioscorides dicat butyrum fieri ex ouino & caprino lacte. Atqui butyrum uocabulum ex etymo suo lac bubalum respicit, quòd si ex caprino & ouillo, eiusmodi pinguis materies separata densetur, non potest appellari nisi impropriè butyrum. Vires butyri eximias, quomodo medeatur, pulmonis defectibus, pleuriticis, parotidibus, tumoribus circa inguina, per sese & alijs pharmacis additum, apud principem medicorum Galenum in 10, est abunde uidere. Foris illitum bene nutrit ac corpus conseruat, inquit, ἀψυδρακίωτον. id est, psydracijs non infectum. psydraciorum porrò finitionem ex Galeni isagoge hic subijciemus, ut appareat uera uocabuli natura. ψυδράκιον ἐστὶ κοινῶς λεγόμενον περὶ πᾶν τὸ σῶμα καὶ περὶ τὸ λευκὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ γίνεται οἷον ἐξάνθημα ἐξ ἄκρου ἐρευθές. ἕλκος δὲ γίνεται περὶ τὸ μέλαν ἢ τὸ λευκὸν, ὅταν ἡ ἐπιδερμὶς διαιρεθῇ μηνοειδὴς, ἢ στρογγύλη τὸ σχῆμα, κοιλότερον, ὁμόχροον ἢ ὑπόλευκον. Hoc est, Psydracium generatim uniuerso corpori conuenit. speciatim uero circa oculi album in summitate rubens est pustula. Hulcus tandem fit circa oculi uel candidam partem, uel nigram siue pupillã, eiusdem, cum parte ubi emergit, coloris, uel subalbicans, cauumq;, si quando rotunda superior pellis diuisa fuerit. psydracia ergo sunt pustulæ rubræ, & scabra ulcera cum corporis totius, tum oculi.

Butyri ex Galeno finitio.

Butyrum bubalum lac tantũ respicere.

Vires butyri & medicinæ apud Galenum in 10. simplicium pharmacorum.

Psydraciorum finitio ex Galeni Isagoge.

De Lanis Cap. LXV.

Ἔριον. id est, lanam Ebræi גֵּז gez nominant. ἔρια οἰσύπηρα sunt lanæ sordidæ uel succidæ, quæ recens tonsæ sudant, unde succidæ latinis dicuntur, quũ sudant inter æquinoctiũ uernum & solstitium æstiuũ. Quæ porrò hic multis docet Dioscorides paucis in compendium redigit Paulus. Lanæ inquit sordidæ uel succidæ commodant ad ἐμβροχάς. id est, adspergines. Velum οἴσυπος. id est, pinguedo è lana sordida, pares cũ butyro uires habet digerendi nimirum, Non sordidæ materies tantum sunt. Vstæ uero lanæ habent acrem, calidam & siccam uirtutem suntq; subtilium partium adeò, ut humentes hulcerum tumidasq; carnes celerrimè liquefaciant.

Vnde succidæ lanæ dicuntur.

Lanæ succidæ uires ex Paulo.

De Coagulo leporis. Cap. LXVI.

Πυτία λαγωοῦ coagulum leporis Ebræis est קִפָּאוֹן אַרְנֶבֶת kipaon arnebeth. In Iob & leuitico. De hoc Galenus Omne, inquit, coagulum est acris, discussoriæ atq; exiccantis naturæ. Coagulum leporis scripserunt quidam, si cum aceto bibatur, epilepticos curare, fluxum muliebrem sedare, lac in uentriculo concretum dissoluere, quod nos etiam experti sumus. Coagulum equi dysentericis & cœliacis conuenire propriè tradunt קִפָּאוֹן סוּס coagulum equi קִפָּאוֹן גְּדִי coagulum hedi. Phocæ uero coagulum castorio similem uirtutem habet. Paulus Galenica hæc in suum septimum retulit.

Coagulum leporis ad quid prosit ex Galeno.

Equini coaguli commoditas.

De Adipe. Cap. LXVII.

Adeps.

Discrimẽ inter pinguedinem & adipẽ ex Galeno.

ΣΤέαρ, adeps, Ebræis est חֵלֶב cheleb. Adipum species, naturæ & uires, quoad animalium diuersitatem satis explicantur hic apud Dioscoridem & Galenum in 11. & μεθοδικότερον apud Paulum in 7. quare ij autores rerum naturæ studioso hic sunt conferendi. Facit discrimen inter στέαρ καὶ πιμελὴν, hoc est, inter adipem & pinguedinem, eiusmodi Galenus. Pinguedo liquitur facile ab igni, non facile autem liquefacta congelatur, adeps autem haud facilè liquescit, & si liquefactus fuerit celerrimè congelatur, uideturq; multo durior esse pinguedine. Subdit tamen: Σὺ δ᾽ εἰ βούλει τὴν ἐλαιώδη, καὶ λιπαρὰν οὐσίαν ἅπασαν ἐν ζώοις κάλει στέαρ. Id est, Tu uero si uelis oleosam (ut ita dicam) & pinguem omnem essentiam in animalibus, adpella adipem.

De medullis animalium. Cap. LXVIII.

Medullæ natura ex Galeno.

MEdulla, Græcis μύελος est, Ebræis מֹחַ moach. Medulla, autore Galeno, mollit indurata corpora, siue duricies ista sit in musculis, uel neruis, quos τένοντας uocant Græci, siue connexiones artuum sint adfectæ, siue exta patiantur. Ex experientia ceruinæ primas tribuit Galenus, secundas bubalæ, postremas hircinæ & taurinæ, è dorsi spina meliorem iudicat, atq; hyberno tempore adseruandam docet.

De Felle. Cap. LXIX.

Fel.

Fellis natura apud Galenum & Paulũ.

Χολὴ, fel, Ebræis est מְרוֹרָה merura. Omnium humorum, inquit Galenus calidissimus, est fel. Vesica bilis χολὴν ξάνθην καὶ ὠχρὰν ἔχει, id est, flauam & pallidam habet, flaua est calidior pallida. χολὴ, id est, cholera simpliciter accepta choleram flauam, quæ est in χοληδόχῳ, id est, in uesica bilis, sed si adijciatur nigra significat bilem lienis. Quæ sit natura fellis uariorum animalium, ut hyænæ, perdicis, galli gallinacei, Callyonymi piscis, scorpij marini, suis, ouis, Et quomodo fel misceatur pharmacis, quæ ad uisus claritatem parantur, & ad alia ex Galeni 10. simplicium pharmacorum, & ex Paulo Aegineta est petendum.

De Sanguinibus. Cap. LXX.

Humãnum sanguinem, ut carnem, suillo similem.

Experimentum Galeni.

Sanguinis natura.

SAnguis Græcis est αἷμα, Ebræis est דָּם. Sanguinem humanum suillo similem esse præcipit, perinde ac suillam carnem non esse dissimilem humanæ, Galenus tradit experimento eorum, qui in diuersorio quodam carne humana saturati illud animaduerterant: digito, cui unguis adhuc adhærebat, in iure deprehenso. sanguini enumeratorum ab Dioscoride animalium adijcit Galenus, sanguinem noctuæ, ranarum uiridium & crocodili terrestris, Chamæleontis & ricinorum. Vt oculis malè adfectis, dispnœicis, mammis uirginum, hydropicis, & calculo laborantibus succurrat apud Galenum in 10. & Paulum bellè docetur. Iucundum est obseruatu, quod ait Galenus. Καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν αἵματος ἐν ἑκάστῳ ζώῳ, τὸ μὲν ὑγρότερον ἐστὶν, τὸ δὲ ξηρότερον, καὶ τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἧττον θερμόν, ψυχρὸν γὰρ οὐδέν ἐστιν αἷμα. Id est, Quidam sanguis in animante naturalis est humidior, quidam siccior, alius magis calidus, alius minus, nam nullus sanguis est frigidus.

De animalium fimo. Cap. LXXI.

Excrementum.

Fimi bouis natura.

Vires caprinorum globulorum.

Βόλβιτος, ἀπόπατος, ἀποπάτημα, ἄφοδος, κόπρος, Ebreis est חָגָלָל hagalal. Asclepiades cognominatus Pharmacio, excrementis usus est, ut inquit Galenus, non solum ijs, quæ foris corpori adplicantur, uerum etiam ijs, quæ intra corpus sumuntur admiscendo. Omnibus excrementis uis discutiendi inest, fimus bouillus uim habet exiccandi, fimus bouis, herbam uerno tempore depascentis, inflammationibus conducit. Qui uero ex pabulo palearum colligitur, hydropi medetur. Agrestibus corporibus conuenit, hæc medicina, qualia sunt messorum & fossorum. Caprarum σπύραθοι, id est, globuli acrem & discussoriam uim habent induratorum maximè tumorum. cum posca, & farina ordeacea fimus caprinus diuturnos tumores soluit ac discutit, quod Galenus sui experientia testatur. Aduersus morsus uiperarum

globu-

globulos hosce cum aceto medicus quidam agrestibus hominibus dabat, multos conseruans. Ictericis globulos hosce in uino subministrabat. Cum thure apponens utebatur ad fluxũ muliebrem. Placet hic subijcere uerba Galeni. καὶ χρὴ γινώσκειν μὲν ἅπαντα τοιαῦτα τὸν ἄριστον ἰατρὸν, ἐκλέγεσθαι δὲ τὰ βελτίω. καὶ μάλιστ' ἐπὶ τῶν ἀστικῶν τε καὶ ἀξιολόγων ἀνδρῶν. ἐφ' ὧν οὐκ ἄν ποτ' ἐχρησάμην ἐγὼ τοιούτῳ φαρμάκῳ παμπόλλων ἀμεινόνων εὐπορῶν. ὅμως δ' οὖν γίγνεταί ποτε, καὶ τούτων ἡ χρεία κατὰ τὰς ὁδοιπορίας καὶ τὰ κυνηγέσια. καὶ τὴν ἐν ἀγρῷ διατριβὴν. ὅταν τι μὴ παρῇ βελτιόνων. εἰ καὶ σκληρόσαρκος ὁ ἀγροῖκος ἄνθρωπος ἢ παραπλήσιος ὄνῳ. Πολλοὶ γὰρ τῶν τοιούτων κατὰ τοὺς ἀγροὺς εἰσιν ἄξιοι τοῦ πίνειν σπύραθα. Id est. Omnia hæc præstantißimum quenq; medicum nouisse operæprecium est, seligere uerò, quæ commodiora fuerint, maximè apud uiros ciuiles & autoritate celebres, apud quos ego nunquam sanè tali medicamento usus sum, quippe qui abundarem melioribus. Attamen horum nonnunquam horum sese opportunè offert usus, in profectionibus uenationibusq;, & si quando quisquam ruri agat. Quando potiora ad manum non sint. Vbi colonis eiusmodi pharmaca sunt adhibenda. Quandoquidem, homo agrestis, duræ carnis sit, asino persimilis. Pleriq; etiam talium rusticorũ digni sunt, ut bibant σπύραθα. id est, caprinas baccas. De ouillo fimo Galenus ferè eadem habet quæ Dioscorides. Columbinum stercus uehementer etiam sui experientia commendat. nihil fœtoris inest columbino fimo, ideò in urbibus etiam uariè utimur, inquit Galenus, ad coxendicis dolores, ad oculorum hebetudinem, hemicraniam, cephalæam, pleuritin, scapulas, tenontes, ad nephritin, ad lumborum cruciatus, ad cœliacas, podagricas & arthriticas adfectiones, si nullidum nodi uel tumores extiterint. Ridet Galenus eos qui de anserum (quem inutilem esse censet.) fimo disputant, de accipitrum etiam & aquilarum. Qui quum non facile comparari poßint: fugiendos suadet. Ideò enim eos sectari incognita & difficulter comparabilia, ne error eorum deprehendatur. Sic non putat murium fimo utendum, quum longè meliora nobis usurpari facile poßint. Canini stercoris, ex esu oßium egesti, lacti in quo ignitæ silices, aut candens ferrum extinctum sit, ad dysenteriam mira est experientia Galeni. Humani uero oleti à puero collecti, ad strangulationem & inflammationem summa est commoditas. Quæ omnia ex ipso Galeni 10. rectius petuntur.

Galeni elegans locus, de cognitione uilium rerum.

σπύραθα uel σφύραθα baccæ caprinæ sũt.

Columbini fimi usus.

Anserum Aquilarum & accipitrum fimus ab Galeno reijcitur, murium non commẽdatur.

Humani & canini stercoris ingens commoditas.

De Vrinis. Cap. LXXII

Οὖρον Latinis est urina, Ebræis potest dici שְׁתִּין. Schathun. Vrina omnium animalium calida est, inquit Galenus, calidiorum calidior, frigidiorum frigidior. Hominis urina omnium est debilißima, perinde ac cicurum suum, quæ humanæ non est dißimilis, imbecillis est. Execrabilem esse omnium beluarum, ipsius etiam hominis, idem Galenus testatur, quum neq; cordatus aut prudens uir, ne pueri quidem urinam bibere tollerauerit. Agrestibus hominibus hulcera digitorum pedis foueri permittit, si primum linamento quodam circumligata fuerint. Præterea non esse necessarium, ut aduersus orthopnœan quisquam urinæ haustu utatur, quum poßint haberi meliora pharmaca. Quid de pharmaco, ex urina pueri facto, quod Chrysocollan uocant: sentiendum sit, ex ipso Galeni 10. percipiendum. Haud parum enim isthic, ab Dioscoride dissentire uidetur. λιγγούριον lincis urina est ab λύγξ καὶ οὖρον.

Vrinarum natura.

De Melle Cap. LXXIII.

Μέλι. Latini abiecto ἰῶτα dicunt mel. Ebræis est דְּבַשׁ debasch. Mel exiccat & calefacit in secundo gradu, ut Galenus tradit abstersiuæ uirtutis est. Coctum minus abstergit. In Sardinia factum mel, mixtæ uirtutis est Saccharum quod ex India & Arabia felice adfertur ab harundinibus collectum species est mellis, minus tamen dulce est, quàm quod apud nos est, unde non dißimiles cum melle uires nanciscitur, quæ apud Dioscoridem satis explicantur. Quomodo hodie in Ægypto, Cypro, Rhodo, Creta & italia proueniat, apud Plinium & Hermolaum Barbarum est uidere.

Mellis uires & natura ex Galeno Saccharũ Indicum & Arabiæ felicis

Plinius & Hermolaus uarios Sacchari natales proferũt.

De Cera. Cap. LXXIIII.

Ceræ ex Galeno uires & Paulo.

Κηρός, cera, Ebræis est דֹּנַג donag. Psal. 22. Cera mediam quandam uim obtinet calefa-
ciendi, infrigidandi, exiccandi & humectandi. Pinguium est partium, unde & ad il-
linendum, uel ad emplastra adhibetur. Vim habet foris adposita discutiendi parum & calefa-
ciendi, quæ plurima inest melli. Materia item est calefacientium & frigefacientium pharmaco-
rum, autore Galeno. Paulus Galeno accedit suo more.

De Propoli. Cap. LXXV.

Propolis quid sit ex Plinio.

Πρόπολιν, Plin. lib. 11. cap. 7. tertium operis apum fundamentum nominat. Comosis
enim primum, pissoceros alterum est, fauorum idem stabilimentum nominat. Propolis
calefacit in secundo ordine, abstergit parum, attrahit multum & fortiter, estq; subtilium parti-
um, ut Galenus & Paulus Aegineta tradunt.

Propolis natura ex Galeno & Paulo.

De Tritico. Cap. LXXVI.

Tritici uires ex Galeno.

Latinis πυρὸς est triticum, Ebræis חִטָּה chita. Triticum foris adpositum, est ex pri
mo ordine calefacientium, neq; tamen exiccare, aut humectare palàm solet, lubrici
quiddam habet, nonnihilq; obturat. Subdit Galenus in 8. simplicium: τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ σκευ-
αζόμενον ἄμυλον ψυχρότερον καὶ ξηραντικώτερον αὐτοῦ γίνεται. Id est, Quod ex
eo conficitur amylum maiore infrigidandi & exiccandi ui est, quàm ipsum sit per sese. Panis
uero triticeus maiorem discutiendi uim habet per emplastrum illitus, quàm ipsum triticum,
quippe cui & sal & fermentum admixtum sit. siquidem fermentum ex profundo extrahit. ob-
seruanda sunt hic uocabula.

Amylum uulgo krafftmeel.
Emplastrum ex pane hordeaceo.

ἄρτος	γῦρις	Id est	pollen	panis.
	σεμιδαλίς		similago & simila	
	σιλιγνίτης		siligineus	
	σεμιδαλίτης		similagineus	
	συγκόμιστος ἢ αὐτόπυρος		Triticeus planè	
	ῥυπαρός		sordidus	
	ἄμυλος		ex Amylo factus	

De Hordeo. Cap. LXXVII.

ὠμὴ λύσις quid sit.

Hordeum Græci κριθὴν, Ebræi in Ioele שְׂעֹרָה seorah nominant. ὠμὴ λύσις hor-
deacea farina est, aqua & oleo subacta, ut ex Galeni Isagoge & Plinio liquet & Virg.
Marcello, qua dictione in hoc capite Dioscorides utitur. Refrigerat & exiccat hordeum in
primo gradu, parum etiam abstergit, magis nutrit quàm faba. farinæ maior exiccandi uis est,
quàm hordeo ipsi, minus etiam flatuum hordeum generat, quàm fabæ, testibus Galeno &
Paulo.

Vires hordei.

De Zytho. Cap. LXXVIII.

Zythi natura.

Zythus ex hordeo factus potus, acris est, quod ex putredine natus sit. frigidus est, quia ex
acida qualitate, unde & malos humores progenerat, flatus etiam excitat, pessimè sanè
est naturæ zythus. Quam cereuisiam uocamus, zythus esse potest, uerum maliciam hordei emen
dat conuoluulus seu lupulus repticius, qui hordeo tosto ac mola tuso in coctione cereuisiæ ad-
ijcitur. Hesychius zythum adserit esse uinum ex aqua & hordeo coctum. Kurmi itidem ex hor
deo coctus liquor, non admodum ab cereuisia alienus esse uidetur.

Cereuisiam esse zythum.

Kurmi.

De Zea. Cap. LXXIX.

Zea spelta est. Spelt Germanicè.

Ζεία Latinis itidem est zea, uel spelta. Homerus terram ab fertilitate & ubere zeæ
prouentu commendans passim ζείδωρον ἄρουραν, hoc est zeam donantem terram
uel

uel arua zeam proferentia dicit, Plinio etiam teste. Mediæ est prorsus uirtutis inter triticum & hordeum, ut Galenus habet in 7. simplicium.

Vires zeæ.

De Crimno. Cap. LXXX.

Κρίμνος, πόλτος, πολτάριον. Latinis est pulmentum, puls, pulticula, polenta. Ebræis potest dici חבריה habiriah. Crimnon, inquit Galenus crassorum est partium. Nominatur ita puls, quæ fit ex triticea & zeæ farina. Magis nutrit quàm farina, cæterum difficilius concoquitur. Sorbitio quæ fit ex eiusmodi farina uocatur puls. ex zea pulmentum, sistit aluum placidè, si torreatur zea magis id efficit. Paulus non dissentit ab Galeno.

κρίμνου nomina.

κρίμνον quid sit & uires ex Galeno.

De Olyra. Cap. LXXXI.

Num olyra siligo sit, adhuc non satis certum est, quum sint utrinque rationes, quòd sit siligo, & quòd sit ab siligine diuersum. Galenus, olyra, inquit, est mediæ inter triticum & hordeum naturæ, quare ex illis de hac etiam statuendum est.

Olyræ natura.

De Athera. Cap. LXXXII.

Athera non multum differt ab crimno, nisi quòd fiat è sola zea pulmentum puerorum. Ab athara, atheromata, abscessus pulti similem materiem in se continentes: dicuntur.

Athera ex zeæ farinæ pulticula, crimnos ex tritici & zeę farina fit.

De Trago. Cap. LXXXIII.

Hircus frumentaceus, Ebreis dici potest עתוד דגן athud dagan, ad differentiam hirci animalis, & plantæ, & fœtoris sub alis. Paulus Aegineta cum Dioscoride eadem habet.

De Auena. Cap. LXXXIIII.

Βρῶμος auena, Galenus & Paulus per o scribunt, est autem me clàm, quî fiat, quòd inter legumina recenseat Galenus, quum respondeat omnino descriptio eius auenæ, quam Germanicè habbern nominamus, parem habet cum hordeo uirtutem, exiccandi nimirum & discutiendi mediocriter citraque morsum, inest ei etiam uis styptica, unde diarrhœæ medetur Galeno & Paulo testibus.

βρόμος auena.

Vires bromi ex Galeno & Paulo.

De Oryza. Cap. LXXXV.

Ορύζα καὶ ὄρυζος retinet apud Latinos & Germanos idem nominis, Germanicè Reiß, Oryza Latinis. ὀρύζα ἔχει τι συπτικὸν, διὸ μετρίως γαστέρα ἐπέχει. Id est Oryzæ uis constringendi inest, quare mediocriter aluum compescit. Paulus eadem uerba descripsit.

Oryza reise Germanice.

Vires oryzæ.

De Chondro. Cap. LXXXVI.

Chondrus Græcis itidem chondrus. Placet mihi quod ex Aëtio Hermolaus adijcit, quòd Chondrus alicæ, sit ptisana ex alica facta. Hinc quum Paulus Aegineta in 1. ait ὁ δὲ ἄλιξ τὰ μὲν ἄλλα χόνδρῳ προσέοικε. Id est, Alica uerò in cæteris chondro similis: similitudo ista ad uires referenda uidetur, non ad diuersitatem frumenti. Alica proinde Latinis ueteribus adoreum aut far fuisse sunt qui adseuerent: de quo Plin. lib. 18. ca 8. Vulgatißimum frumentum far, quod adoreum ueteres adpellauere. ubi adijcit, Ex omni genere durißimum far, & contrà hyemem firmißimum, patitur frigidißimos locos & minus subactos, uel æstuosos, sitientesque, primus antiquus Latio cibus. Oui. 1. fastorum.

Chondrus quid, & alica, far, adoreum.

> Triticeos fœtus, passuraque farra bis ignem
> Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.

Similis cum tritico crasis est chondro uel alicæ, uiscosior tamen illo est, ut Galenus in 8. simplicium, & Paulus in 7. tradunt. Aliter tamen Dioscorides, aliter Aëtius, aliter Aegineta de chondro & alica scribunt, ut ægre inter hos concordia constitui poßit, ab eo qui sit frumentaceorum exoticorum & rei rusticæ non satis gnarus.

Vires & natura farris uel alicæ.

De Milio. Cap. LXXXVII.

Milij natura & uires.

Κέγχρος Græcis, nobis est milium, Ebræis דֹּחַן dochan in Ezechiele, Germanicè hersen. Refrigerat in primo gradu, exiccat in tertio remisse, in secundo intense, in uiribus consentiunt Galenus & Paulus cum Dioscoride.

De Panico. Cap. LXXXVIII.

Elymi nomenclaturæ.
Vires Elymi.
Germanicè vuelscher hirsch, ut Hieronymus Tragus adserit.

Ἔλυμος, μελίνη, panicum Latinis, Ebræis potest dici דָּמָה הַדֹּחַן dama hadochan, id est simile milio, panicum à paniculis, quibus semen inest. Galenus in 6. elymo seu melinæ, & Paulus in 7. easdem uires, quas milio tribuunt.

De Sesamo. Cap. LXXXIX.

Sesamum & eius uires ex Galeno.

Sesamum Græcis & Latinis idem nominis retinens, uiscosum humorem & pinguem habet, mollit & mediocriter calefacit. oleum sesaminum eiusdem est cum sesamo naturæ, decoctum itidem, hodie Italiæ etiam peregrinum est sesamum, ut Marcellus Virgilius testatur. Hieronymus Tragus sesamum quod in lino crescit esse adfirmat, dotter im flachs. Ioannes Iacobus Manlius sisamum ab Siculis giorzolenam uocari tradit in Lumine.

De Lolio. Cap. XC.

Lolij uires, ex Galeno, Paulo & Simeone Sethi.

Αἶρα, θύαρος, ζιζάνια, Latinis lolium. De hoc Galenus, lolium est in principio tertij gradus calefacientium, & in fine secundi exiccantium, iridi uirtute par. Aegineta & Simeon Sethi consentiunt Galeno, ita enim habent: αἶρα ἡ θερμὴ δ'ἐστὶ καὶ ξηρὰ πλησίως τῆς τρίτης ἀποστάσεως, τὴν δὲ δύναμιν ἴσην ἔχει τῇ ἴριδι. Id est, Lolium calidum & siccum est ferè in tertio ordine, uires autem cum iride pares habet. In Haßia lolium solet Germanicè dort appellari. Ouidius in fastis, oculos uiciari lolio tradit.

De Amylo. Cap. XCI.

Amylum ca. 77.

De amylo, quod Germanicè Krafftmel uel stercke nominatur, suprà, quum de tritico ageretur: disputatum est. quomodo conficiatur & quæ sint eius uires est apud Galenum, Paulum & Simeonem Sethi, qui addit dysentericis medicinam esse Amylum. Officinæ barbaræ amydum uocant.

De Fœno Græco. Cap. XCII.

Fœnogræci nomina.

Τῆλις, βούκερως, αἰγόκερως, κεραῖτις, λωτός, Romanis est fœnum græcum, Aegyptijs Itasis, Germanicè bockshorn, ut Hieronymo Bock uisum est. Ex etymis certè colligitur, Telin uocari, quod cornua eius in longum (τῆλε enim longè significat) extendantur, βούκερως est bouis cornu, αἰγόκερως est caprinum cornu, κεραῖτις, ueluti cornuta herba, λωτός autem sylucstris loti causa, quæ semina fœnogræco similia profert, de qua est apud Dioscoridem lib. 4. ca. 107. Paulus Galeni uerba describit, sic inquientis, fœno græcum calidum est in secundo ordine, siccum in primo, hanc ob rem feruentes inflammationes exasperat, ac duricies qualescunq; discutiens, curat. קֶרֶן חָשׁוֹר Keren haschor, id est cornu bubalum dici potest Ebræis.

Ratio nominum.

Vires fœnogræci.

De Lino. Cap. XCIII.

Lini natura satis cognita omnibus.

Λίνον, Latinis item linum est, Ebræis paßim in scriptura est בַּד bad. Lini historia & natura omnibus gentibus quotidiano usu & cultu est notior, quàm ut multis de eo disputare sit operæprecium. Estq; abundè satis hic seminis lini natura ab Dioscoride explicata.

De Cicere. Cap. XCIIII.

Ciceris species quatuor.

Ἐρέβινθος, cicer Latinis, Germanis cisererbsen. Cicerum quatuor species apud Galenum primum, ac deinde apud Aeginetam numerantur. Cicer itaq; genus est, continet sub se cicer satiuum

tiuum, Arietinum, Orobium, & syluestre. Simeon Sethi elegantißimè de ciceribus (ut ita dicam) nigris, rubris, albis, uiridibus, eorumq; naturis differit, quæ cuiuis apud eundem sunt obuia.

Differentes cicerũ à colore species.

De Faba græca & latina. Cap. XCV.

Κύαμος, Faba, Ebræis est פּוֹל pol, in Samuele. Medicinam ex farina fabæ saluberrimam Galenus hic docet, aduersus inflammationem mammarum, si quando lac in caseum coaguletur. Quî uero mediocriter exiccet, refrigeret, abstergat: Galenus itidem cum Paulo docet.

Fabæ natura, uires & pharmacum ex Galeno.

De Faba Aegyptia. Cap. XCVI.

Αἰγύπτιος κύαμος, Faba Aegyptia. Ebræis dici potest פּוֹל מִצְרַיִם pol mitzraim. ab Aegypto nomen habet, in qua prouenit. Vires eius satis ab Dioscoride in medium promuntur.

Faba Aegyptia.

De Lente. Cap. XCVII.

Φακός, lens, Ebræis est עֲדָשׁ Adasch in Genesi, Germani latinum uocabulum sequuntur linsen dicentes. Corpus lentis exiccat & compescit aluum, decoctum uero eius proritat & soluit, quare aqua prior abijcienda & effundenda est ei, qui compescere aluum cupiat, ita Galenus in cap. de lente lib. 8. simplicium. obturat, ualde calefacit & refrigerat mediocriter, exiccat uero in secundo gradu.

Lens & eius uires et natura ex Galen.

De Phaselo. Cap. XCVIII.

Φασίολος, phasiolus uel phaselus, Germanicè phaseln. Quia uideo Hieronymum Bock magni in dijudicandis simplicibus iudicij, lubens ei adsentior hic, ubi censet, phasiolos planè à pisis separandos. Etenim quum cornu arietinum appareat, si quis intueatur pisum, colligitur prorsus, κριόν, id est, Arietem uel cicer arietinum, quod ita Dioscorides suprà cap. 95. nominat: esse pisum. Proinde ab Græca dictione ἐρέβινθος erebinthus, germanica etiam defluxit erbeisen, paucis literis mutatis, pisum enim aries, ut reliquæ species sub erebintho uel cicere continentur. Sed unde nomen pisum accessit? Pindari nobis id scholia in 1. Ode Olympiorum indicant. Pisa urbs est, inquiunt, 50. stadijs ab Elide distans, apud quam & olympiam quinquennalia certamina ædebantur. Hæc nomen habuit à Pisa Endymionis filia. Porrò, quia cicer arietinum isthic serebatur & in magna copia proueniebat, ideo ab ea urbe dicebatur pisum quod nominis remansit etiã Latinis. Apud Aristophanem in Pluto λέκυθος adpellatur pisum, unde λεκυθόπωλιν, id est, pisi uenditricem quandam uocat. Phaseli inquit Paulus, si antea madefiant & macerẽtur aqua ut radices enascantur, subducunt aluum, cum garo ante cibũ sumpti lib 1. ca. 79. Simeon Sethi. Phasuli calidi sunt & humidi in primo ordine, rubicundiores, sunt calidiores, albi sunt craßiores, difficilius concoquuntur, suntq; humidiores rubris.

φασίολος.

Cicer arietinum esse quod pisum aliâs uocamus.

Vnde pisum nomẽclaturam primum acceperit.

Phaselorum uires ex Paulo & Simeone Sethi.

De Eruo. Cap. XCIX.

Ὄροβος, Latinis eruum, non multum discedit latinum uocabulum ab Græco. Arabiæ almelic, Heisene, Kesen & kesei. Germanis wicken. Species est ciceris, ut suprà ca. 95. indicatum. cicer orobium & eruum in idem recidunt. De hoc Galenus, Eruum exiccat in 2. gradu, calefacit in primo, & quia amarum est, incidit & abstergit, si nimium sumatur, sanguinem per urinam ducit. Quod Dioscorides hic habet, βοῦς δὲ λιπαίνει ἑφθὸς προσαττιθέμενος, id est, boues coctum & appositum saginat, Virgilius innuit, quum inquit.

Eheu quàm pingui macer est mihi taurus in eruo.

Nomina erui.

Vires erui.

De Lupinis. Cap. C.

Θέρμος, βρέχον, πολύχρηστον, θέρμος ὄρεινος, latinis lupinum, Germanis feigbonen, duarum specierum est, alterum est satiuum, alterũ syluestre, posterior hæc species intelligitur apud Apuleium per θέρμον ὄρεινον, id est lupinum montanum. Galenus perinde prædicat atq; Dioscorides, Agrestem lupinum adserens amariorem & fortiorem ad omnia satiuo. Paulus eadem, ut solet, cum Galeno.

Lupini nomina.

Vires apud Galenũ & Paulum cũ Dioscoride consentiũt.

De ra-

De Rapis. Cap. CI.

Rapa.

Vires & natura raporum è Simeone Sethi.

RApa satiua græcis γογγύλαι ἥμεροι dicuntur, γογγυλίδες & γολγόσια & γογγύλια. De his Simeon Sethi: Rapa calida sunt in secundo gradu, humida in primo, nutriunt satis, urinam cient, flatus generant & semen, guttur leniunt & thoracem, frequentius tamen sumpta crassum humorem gignunt, oppilationesq; hepatis, aluũ neq; sistunt, neq; laxant, aceto & sale manducata appetitum excitant. Semen horum tritum & abundè sumptum, Venerem stimulat, cætera apud Simeonem possunt requiri.

De Napis. Cap. CII.

Napi.

Napæa hyoscyamo hausto medetur.

Βουνιάς, bunias, & buniades multitudinis numero, Napi sunt latinis. species raporũ sunt, Germanis stickelruben, baumholder ruben, ut Hieronymo Bock placet. Nicander in Alexipharmacis in Antidotis hyoscyami, Napæam adpellat. De bunio & pseudobunio, deinceps lib. 4. cap. 119. & 120. agetur.

De Raphano. Cap. CIII.

Nomina raphani.

RAphanus, Græcis ῥαφανίς, πολυειδές, ἠρίγγιον, Aphris Thorphat, Romanis radix nostrãs, Hebraica periphrasi potest uocari שַׁרְשְׁנָר scharschenu, Germanis rhettich, quæ uox non multum ab latina radix uel radicula deflectit.

De Raphano syluestri. Cap. CIIII.

Armoratium.

Nicandri de raphano locus.

Vires raphanidis ex Galeno.

RAphanus syluestris, Græcis ῥαφανίς. Armoratium Latinis, Germanicè Merrettich, quæ dictio per prioris syllabæ ablationẽ, facta est ex Armoratio. appellatur etiam crispa, leuce, cheria, armon. Scholia super hunc uersum in Alexipharmacis Nicandri ἀλλὰ σὺν ἢ ῥαφάνοιο πόροις σπειροειδέα κόρσην, id est, caput multo semine abundans Raphani præbeas. δίδου, inquit, καυλὸν, ἤτοι τὴν κεφαλὴν κράμβης, τουτέσι τὸν ἀσπάραγον. ἐπειδὴ ῥαφάνας τὴν κράμβην φησί. Id est, da caulem uel caput braßicæ, hoc est, asparagum, quandoquidem raphanas caput braßicæ uocat. Hic sanè in antidoto fungi hausti, si Scholiastes rectè sentit, braßicæ olus & prima germina per raphanum intelligit. Enimuero ego non facile accedere ausim Nicandrico, hoc loci, interpreti. Galenus: Calefacit, iuxta tertium abscessum raphanis, exiccat in secundo. Syluestris raphanus est efficatior utraq; uirtute, semen plantæ præstat in effectu, discutiendi uis illi inest, hinc suggillatis alijsq; liuoribus medetur. Paulus eadem habet.

De Sisere Cap. CV.

Sisarum quid sit.

SIser, σίσαρον, Latinis rapunculum, diminutiuum ab rapo, radicula est, quæ primo uere in acetarijs unà cum suis asparagis, uel germine grata estur, germanicè rabuntzel, ipsa radicula sisari non est dißimilis rapo. iudicio Hieronymi Bock hic lubens accedo, donec pastinaca esse, uel per Tiberium principem, qui ab Reno sisarum petijt, uel per alium aliud esse commonstretur, ab diminutiua formula Hebraica periphrasi potest uocari שֹׁרֶשׁ חֲסָטָן schores hacatan. Galenus in secundo gradu sisarum calefacere dicit, aliquid etiam amaroris & strictur æ habere, in octauo simplicium pharmacorum, urinam ciere, deniq; stomacho accommodum esse.

De Lapatho Cap. CVI.

Λάπαθον, Rumex. Quinq; species sunt rumicis.

1	ὀξυλάπαθον	acuta rumex.
2	hortensis	
3	ἄγριον	agrestis
4	ὀξαλὶς ἢ ἀναξυρὶς ἢ λάπαθον	acetosa.
5	hippolapathus.	

ὀξυλάπα-

ὀξυλάπαθον, oxylapathum, hoc est lapathus acuta, Rumex acuta, radix colubrina, bistorta, Ebræa periphrasi שֹׁרֶשׁ חֲנָחַשׁ schoresch hana hasch, uocatur etiam lappa minor, bardana maior. ὀξαλὶς ἢ ἀνάξυρις, acetosa. Hippolapathus scabiosa, Germanicis menwelwurtz, à quibusdam Rhabarbara accipitur, ut Hieronymus Bock annotauit. Paratella apud Macrum lapathum generatim adpellatur, quum inquit:

Species rumicis. oxalis seu rampfer. Macri locus.

> Herba solet lapathi uulgo paratella uocari,
> Illius species dicuntur quatuor esse,
> Par tamen est fermè uis omnibus in medicina.

Cætera isthic uidere, cui lubet, potest. Lapathon, inquit Galenus, discutiendi uim habet mediocrem, oxylapathon discutit & repercutit, Hippolapathon autem omnino in paludibus nascitur, pares cum prioribus uirtutes obtinens. Semen oxylapathi palàm adstringit, unde dysentericis & diarrhœa laborantibus prodest. Aegineta folia acutæ rumicis, inquit, manducata, aluum proritant, semen uerò compescit.

Vires oxylapathi ex Galeno. Semina et folia oxylapathi diuersarum uirium esse.

De Lampsana. Cap. CVII.

Λαμψάνα, Lapsana, ineptè à barbaris herbarijs galla uocatur lapsana, quum hæc lapsana sit braßicæ species, & quæ apud aluearia seratur. Malum hanc herbam humorem generare manducatam testatur Galenus, illitam uero adstringere & discutere. Paulus uerba Galeni in 7. suo repetit. Napium & Eutmhæ lapsanam etiam uocari Dioscorides hic tradit.

Lampsana olus. Lampsanæ uires.

De Bunio. Cap. CVIII.

Βούνιον bunion alterum genus Naporum est, huius suprà mentio fieri debuit cap. 103. ubi Buniadis meminit. Galenus non discernens, ut mihi uidetur bunion à buniade, solius bunij recordatur, Βούνιον, inquit, οἱ δὲ ἀρκτικὸν, τῶν θερμαινόντων εἰς τοσοῦτον ἐστὶν, ὡς οὐρητικόν τε εἶναι καὶ καταμηνίων ἀγωγόν. καὶ τὸ ψευδοβούνιον παραπλησίως αὐτῷ θερμαίνει. Id est, Bunion, quod nonnulli Arcticum, id est, ursinum adpellant, adeò calefacientium è numero est, ut urinam cieat, & menstrua ducat, pseudobunium eiusdem est caloris. An Galenus per pseudobunium, buniada Dioscoridis intelligat, non ausim adserere. Plin. bunium & buniada, intellexit quum lib. 20. cap. quarto inquit, Naporum duas differentias & in medicina Græci seruant. angulosis foliorum caulibus florentis, quod bunion uocant, purgationibus fœminarum & uesicæ & urinæ utile decoctum ex aqua mulsa, uel succi drachma. Semen dysentericis tostum tritumq; in aqua calida è cyathis quatuor. Sed urinam inhibet, si non lini semen unà bibatur. Alterum genus buniada adpellant, & raphano & rapo simile. Seminis præclari contra uenena, ob id & antidotis utuntur illo. Quæ ideo hic protulimus è Plinio, quòd & ab Dioscoride utraq; species horum naporum coniungi debebat, nec ab Marcello bunion prætermitti. Paulus Galenum hic sectatur. Nec est hic prætermittendum bunion apud Romanos etiam scopas regias adpellari, ut Hermolaus ex Dioscoride annotauit.

Bunion, scopa regia arcticum. Galeni de bunio locus. Plinij de bunijs sentencia & buniade. Paulus galenizat. Scopæ regiæ.

De Blito. Cap. CIX.

Blettum, echlotoripa, ripla, blitum, bles. Germanicè Mangolt, olus uile est, de hoc ita Galenus.

Humidum & frigidum olus est, in secundo ordine eorum, quibus bona est temperatura. Paulus Galenizat. In agro Marpurgensi, uulgus hortulanorum Germanicè isthuc oleris adpellat Raungraß. Fuldenses solent, ut aiunt, hoc olus in autumno condire sale instar braßicæ, eoq; conditæ braßicæ modo per brumam uesci.

Blitum & natura eius ex Galeno.

De Malua. Cap. CX.

μαλάχη

Malua μαλάχη legitur apud ueteres Græcos etiam μολόχη ut Marcellus annotauit. Ebraicè חֲבַצֶּלֶת קָצִיר .i. chabazelet kazir

MAλάχη malua, anthema, diadesina, chocorte, caprinus lien, muris cauda. Nomen habet apud Græcos παρὰ τὸ μαλάσσειν, id est, ab molliendo, Germanis Bappeln nominatur. Hesiodo celebratur in Moralibus ad fratrem suum Persen.

νήπιοι οὐκ ἴσασι ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
οὐδ᾽ ὅσον ἐν μαλάχῃ, καὶ ἐν ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ.
Haud norunt stolidi, quàm toto dimidium plus
Nec quantum uel malua accommodet asphodelúsue. Vel
Nec quam magna sit utilitas maluæ, asphodeliq́;.

Duç species maluç.

Duæ species sunt maluæ, hortensis & agrestis. Hortensis Germanicè herbst rosen, ern rosen, Romisch pappeln. Agrestem Hieronymus Bock existimat esse Alceam, qua de posthac in 3. agetur, quæ Germanis Sygmars wurtz. Galenus, Malua agrestis discutit tacitè, & mollit parumper. hortensis quatenus plus aqueæ humiditatis continet, eatenus etiam infirmior est agresti, fructus autem eius tantò est fortior, quantò est siccior. Atq; adijcit, ἔστι δὲ καὶ ἀναδενδρομαλάχη καλουμένη τούτου τοῦ γένους, ἀλλὰ διαφορητικωτάτη τῶν εἰρημένων, ὀνομάζεται δὲ καὶ ἀλθαία. Id est, Est & huius generis, quæ uocatur ἀναδενδρομαλάχη, hoc est, quæ magnitudine arbori adæquari poßit, quæ inter has omnium maximè discutit, quæ althea nominatur. De althea uero posthac in 3 Nicander maluam agrestem in Theriacis aduersus uenenata accommodat, in Alexipharmacis, psimmythio mederi testatur.

Alcea species maluæ agrestis, uulgo Sigmars vurtz.

Tertia maluarum species apud Galenum ἀναδενδρομαλάχη uel Althea.

De Atriplici. CXI.

Atraphaxis.

Vires atriplicis ex Galeno.

ἀτράφαξις, χρυσολάχανον, latinis Atriplex, Ochei Aegyptijs. Ebræis potest dici עוֹר זָהָב or sahab, id est, olus aureum Germanicè schißmeilten. Galenus humidam in secundo gradu mediorum, frigidam in primo Atriplicem adserit, qualis & uis rosarum est, sed non adstringere. hortenses porrò maluas & atriplices humidiores & frigidiores esse agrestibus, fructum eius abstersiuæ uirtutis esse, unde eum Ictero ex phlegmatis obturatione mederi.

De Brassica. Cap. CXII.

Brasicæ nomina Kappeskraut germanicè.

Brassicæ præclaræ uires.

Brassica syluestris.

KPάμβη, Braßica, caulis capitatus, caulis imperialis. Auicennæ, Cannabit, Serapioni Cormub, Ebræis potest periphrasticè dici עוֹר רָאשִׁים or roschim, id est olus capitatum. Vim habet braßica exiccandi, uulnera glutinat manducata & foris apposita. inflammationes induratas & indissolubiles, idq; genus talia erysipelata uel sacros ignes, epinyctidas & manãtia hulcera curat, lepras abstergit, Semen haustũ lumbricos eijcit, maximè uero Ægyptium. ephelidibus hinc & lendibus medetur. ex usto braßicæ caule exiccandi uim habens cinis efficitur. Hic cinis cum uetere adipe ad laterum dolores inungitur. Braßica uero syluestris, calidior & siccior est satiua. Reliqua possunt ex Galeno abs quiuis peti.

De beta Cap. CXIII.

τεῦτλον.

Galeni et Simeonis Sethi de beta decreta.

TEῦτλον, σεῦτλον, Beta. Duæ eius sunt species, alba & nigra, Germanis binetsch, zerekraut. Galenus, nitrosa huic uirtus inest, quare abstergit, discutit, & per nares purgat. Coctum redditur inefficacius. De hoc Simeon Sethi eiusmodi ferè decreta habet: Beta calida & sicca est in tertio gradu, succus eius mediocriter abstergit, aluum proritat, stomachum lancinat aut rodit, nimiò sumptum stomachum offendit. si mediocriter sumatur in cibo, instar aliorum olerum hepatis obstructionibus conducit cum aceto, eadem ratione lieni medetur. Ex contrarijs porrò uiribus beta est composita. Fructus eius est calidus, & aluum subducit, estq; siticulosus, corpus autem ipsius crassarum est partium, flatus generans, difficilis concoctionis, frigidum, uentrem compescens, lentè coquendum est, permutata aqua, qua coquitur. Aluum compescit ideò, quòd nitrosam uim abiecerit. De radice betæ idem adijcit: Phlegma, inquit, generat σευτλόριζον, estq; crassa, difficilis coctu, & flatuũ generatrix, aluum proritat. Si quis radicem ustã melle temperauerit, eaq; sic abluerit caput, incipiens decaluari, reliquos dum capillos constringit & conseruat.

σευτλορίζου. id est Betæ radicis ex Simeone uires.

De Portulaca. Cap. CXIIII.

ἀνδράχνη

ANδράχνη, latinis portulaca, Germanis Bürgel, Grensel. Serapioni herba stulta, parapitella, Bacle, hancha, pes pulli. Arabibus bizeri Antanka. Quia autem pulli gallinacei, uel columbarum pedi similis ea herba est, quoad fibras & capreolos, quibus per terram spargitur, Ebraicè potest dici רֶגֶל גּוֹזָל regel gosal, id est. pes pulli. Galenus frigidæ & aquosæ temperaturæ est, fluxus biliosos & calidos repercutit. in tertio gradu frigida est, in 2. humida. febribus maximè hecticis conuenit, ori uentriculi & hypochondrijs adposita. succus & herba foris admoti & cibo sumpti infrigidant. dysentericis, fluxui muliebri, sanguinis per superna eruptioni utilis portulacæ cibus est. Paulus Galenizat.

Portulaca

Vires portulacæ ex Galeno.

De Asparago. Cap. CXV

ASparagus Græcis ἀσπάραγος πετραῖος. μυακάνθα, μύον. id est asparagus, spina murina, myum, posset dici murinum. Marcellus Orminium legit. Corruda Germanicè spargeln, Ebræis potest dici אָטָד עַכְבָּר Atad Achbar.

Asparagi nomenclaturæ.

Asparago petræo aut myacanthino Galenus abstergendi uim tribuit, renum & hepatis obstructiones relaxat, Mediocriter refrigerat & calefacit, præcipue radix huius herbæ. Semen dentium doloribus succurrit, propter exiccationem. Vnde & Athenienses ἀσφάραγον nominant. ceu ἄσην φάρυγγος. Hoc est gutturis fastidium, quod parit dentibus accommodatum semen, ut mea fert sententia. De hoc Simeon Sethi. olim incognitum eiusmodi olus, nunc adfertur ad nos, inquit, uerno tempore. omnium maximè nutrit, urinam ciet, hepatis & renum oppilationes soluit. urinam sumentis odore sui ipsius inficit, ut sentiatur, si quis asparagum ederit. quod & laserpitium facit, & χηνέα (quæ uox ex etymo anserinam significabit) Coli & renum affectionibus à phlegmate ortis medetur. soboli creandæ accommodatur, menses prouocat. cordis tremoribus prodest ac dentium dolori. Non est tamen stomacho semper usui, quare sumuntur asparagi garo & oleo conditi.

Vires asparagi ex Galeno.

Vires asparagi è Simeone Sethi.

Χηνέα. anserina.

De Plantagine. Cap. CXVI.

NOmina huius herbæ ab Dioscoride numerata sunt ἀρνόγλωσσον, ἀρνειον, προβάτειον, κυνόγλωσσον, ἑπτάπλευρον, πολύνευρον, ευρεχνευμονος, ἄσδυθ, πλαντάγο μίνωρ, ταρβιλοδάθιον, θησαρικάμ, ἀτιειρκόν. Id est, agnina lingua, Agnina, Ouilla, canina lingua, Septineruia, Multineruia, Eurechneumonos, Asuth, Tarbilodathium, Thesaricam, Atiircon, plantago minor. apud Plinium etiam Selapyros & ortygia. id est, Coturnicea, Gasa coturnicem uertit, Simpeax. Verum ad quid prodest tanta barbarorum nominum congeries? Satis erat nomen usitatius poni. Germanicè wegbreit oder wegrich. לְשׁוֹן טָלֶה leschon thaleh. Ebraicè dici potest.

Plantaginis uariæ nomenclaturæ à forma eius sumptæ.

Galenus Arnoglosson mixtæ uirtutis est, refrigerat, exiccat in secundo ordine mediocriter, maleficis hulceribus est accommodum & putridis. dysenterias & sanguinis fluxum sistit. uehementer hanc herbam cum radicibus & fructu commendat Galenus, in 6. simplicium pharmacorum. unde qui uolet, petere poterit. Paulus, ut solet, Galenizat.

Vires plantaginis ex Galeno.

De Sio. Cap. CXVII

Σίον τὸ ἐν ὕδασι ἀνάγαλλις ἔνυδρος. χοῖνος ἀρωματικὸ, δάρην, ἴον λάβερ. id est, Sium quod in aquis nascitur. Anagallis aquatica, odoratus iuncus, daren, Ium, Lauer. Germanicè bachpungen, gauchheil. Otto Brunsfelsius cauellam aliàs uocari testatur, atque sub nomine laueris in officinis esse. Galenus. Quatenus odoratum est sium, calidam uirtutem habet. discutit, urinam ciet, lapides renum frangit & menses ducit.

Nomenclaturæ Sij.

Sij uires ex Galeno.

De utroque Sisymbrio. Cap. CXVIII.

Σισύμβριον. sisymbrium, serpillum sylucstre. Veneris corona, austeralis, herba Venerea. Germanicè fischmuntz, ut Otoni Brunsfelsio placet. Discutit, exiccat & calefacit

σισύμβριον duæ species.

Sisymbrij uires ex Galeno.
Sisymbrium cardamine.

facit in tertio ordine sisymbrium, inquit Galenus. Semen eius subtilium est partium, unde datur cum uino singultientibus ac torminibus laborantibus. Alterum sisymbrium, quod ab Dioscoride, Galeno & Paulo καρδαμίνη uocatur, propterea quòd cardamo id est nasturcio simile sit, mentæ item species est. Oto Brunsfelsius arbitratur senetionem esse, uel nasturcium aquaticum. Est è tertio ordine calefacientium & exiccantium ut Galenus. quatenus autem humida & uiridis, in secundo ordine. Cordus medicus dissentit, cressonem cardaminæ conuenire, non senetionē adseuerans. Nicander sisymbrum legit, quum inquit: καὶ μὴν καὶ σισυμβρα πέλει μειλίγματα νούσων.

Cardamines sisymbrij uires.
Cresson Cordo est cardamine.
Sisymbrium Nicander habet.

De Bati. Cap. CXIX.

Crithmi nomenclaturæ.
Vires crethmi ex Galeno.
Nicandri locus ex Theriacis de bati.

CRithmos, critamus, batis, olus chordum. Asparagus etiam Gallicus & baticula uocatur, officinis est cretamum. Galenus κρῆθμον per η scribit, fœniculum est marinum, ut Oto Brunsfelsius. Salsum est gustantibus inquit Galenus, cum breui amaritudine, uis ei inest abstergendi & exiccandi. Crethmon olus esse scholia Nicandri monent, super eum in Theriacis uersum:

ἠὲ σύγ᾽ ἕρπυλλον κεροειδέα, πολλάκι κρῆθμον. Id est:

Vel tu serpyllum cornibus folia simile, sæpe etiam crethmum intere, κρῆθμον δὲ τὸ λάχανον λέγει. Hoc est, Crethmum olus dicit, aduersus nimirum uenenata ualet, ut isthic Nicander docet.

De Cornicis pede. Cap. CXX.

Koronopus.
Coronopedis uires ex Galeno.

Κορωνόπους, Coronopus, id est cornicis pes, Ammonos, astrium, atirsitte. Cicatrix, sanguinaria, pes coruinus & pes galli. Quare Ebraicè potest uocari רֶגֶל שֶׁבְרִי, id est, pes galli. De hac Galenus, κορωνόποδος ῥίζα πεπίστευται τοῖς κοιλιακοῖς ὠφελεῖν ἐσθιομένη. Hoc est, Cornicis pedis radix credita est cœliacis manducata prodesse.

De Soncho. Cap. CXXI.

σόγχοι.
Sonchi uires ex Galeno.

SOnchos aspera, cichoriū, cicerbita aspera, gathuonim, cicerbita, taraxacon. עוֹר אַרְנֶבֶת or arnebeth, id est olus leporinum dici potest, nam & Germanis Hasenkol adpellatur, ut Cordo Euritio placet. rostrum porcinum in officinis esse arbitratur Oto Brunsfelsius, tum Ebraicè potest esse פֵּה הַחֲזִיר peh hachasir. Constypat & refrigerat sonchus, quum omninò exiccata fuerit mediocrem calorem habet, ut Galenus in 8. tradit.

De Intybo. Cap. CXXII.

Intybum gensszungen.
Intybi uires ex Galeno.
Quatuor species intyborum.

Σέρις, πικρίς. Seris picris, agon. intybum, Scariola, seriola, chreston, pancration. Germanis est Endiuien, genßzungen. Seris subamarum olus est, inquit Galenus, unde nonnulli πικρίδα ab amaricie nominant, maximè uerò agreste. quidam etiam cichorium uocant siccum & frigidum est intybum in primo gradu. Satiuum intybum plus frigefacit, quam agreste, utrunq; adstringendi ui pollet, æquè ac condrila, quæ & ipsa intybi species est. Hinc ex Dioscoride colligitur, quatuor esse species intyborum.

quatuor species intybi.
- κιχώριον, σόγχος — ἥμερος
- σέρις, κονδρίλη — ἄγρια

Simeonis Sethi de intybo sentencia.

Simeon Sethi inter cæteras intybi uirtutes, post phlebotomian aut cucurbitulas cum aceto adplicatum: iocinoris sanitatem ipsum conseruare tradit.

De Condrilla. Cap. CXXIII.

Condrillæ uires ex Galeno.

COndrilla, species est intybi unde & Cichorium & seris nomina etiam habet similitudinis causa. Condrillæ uires ex præcedenti capite ex Galeno sunt indicatæ.

De Cu-

De Cucurbita. Cap. CXXIIII.

Κολοκωὐθη colocynthe, cucurbita, satiua & rotunda. adpellatur cucurbita græcè κολοκύνθη, longa uero σικύα. Tertia species σόμφ@ adpellatur barbara, marina. haraba Serapioni. Vlla Auerroi. Ebræis פַּקֻּעוֹת pacuoth. id est, Colocythæ, uel cucurbitæ. Κολοκύνθη (.id est, cucurbita satiua, & ea de cuius iam speciebus hic agimus, non colocynthis illa Alexandrina uel amara, qua de in. 4. posthac agetur) est humida & frigida in secundo gradu, ad aurium dolores & phlegmonas conuenit si quis cum rosaceo utatur. per se illita idem efficit, sitim etiam pellit. Simeon Sethi cucurbitas Anguria & tetrangura nominat. Αγγούρια, inquit, τὰ λεγόμενα σικύα, ἡ κοινὴ δὲ τετράγγουρα. id est, Anguria, quæ cucurbitæ dicuntur, uulgo tetrangura, frigida sunt & humida in secundo gradu, quare frigidæ & humidæ constitutionis hominibus obsunt, minores maioribus præstant: urinam cient, acutis febribus temperatiorem calorem faciunt. Veneri aduersatur frequens horum usus. Semen cucurbitæ exiccatum, calorem quendam obtinet, & contrarium suo corpori effectum habet, maiore ciendæ urinæ ui præditum.

κολοκύνθη. κολοκυνθὶς est diminutiui formula, qua paruum cucurbitarum genus intelligitur, quod magno & longo opponitur, uel etiã satiuo, in officinis, κολοκυνθὶς Alexandrina uocatur, cucurbita amara, de qua posthac lib. 4. cap. 171.

De Cucumere. Cap. CXXV.

Σίκυορ. σίκυς Cucumis Ebræi dicunt קִשֻּׁא kisu. Leui. 11. Genus est cucumis, ad Melones, pepones, Stapones, Melopepones. Negant quidam Germaniæ cucumeres esse notos. Atqui si species norit, genus etiam eidem exploratum erit. Galenus frigidum & humidum esse adserit in secundo gradu, cucumerem, qui sit edendo, quem peponem uocant. incidere, abstergere item, & corpus nitidum facere. Semen eius exiccatum non porrò est humidum, sed siccum in primo quadántenus gradu. Homerus à molli peponum seu cucumerum fructu, Achæos πέπονας uocat.

ὦ πέπονες, κακ᾽ ἐλέγχε᾽ ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ᾽ ἀχαιοί.

Cucumeris syluestris fructus succus Elaterium uocatur, inquit Galenus. Menstrua prouocat elaterium, fœtum perdit adpositum muliebribus locis. Amarum est, & calidum in secundo gradu. discutiendi uim habens. Synanchicis cum melle & uetere oleo inungitur. Conducit ictericis, cum lacte naribus infusum seu instillatum. Radicis & foliorum succus parem elaterio uirtutem obtinet, imbecilliorem tamen. Radix abstergit, discutit, & mollit. cortex uerò hac ipsa siccior est.

Cucumeris species.

Vires cucumeris satiui.

Elaterion cucumeris syluestris fructus succus est.

De Lactuca. Cap. CXXVI.

Θρίδαξ. θριδακίνη ἥμερ@. lactuca satiua, Embrosi Ægyptijs. Olus est lactuca frigidum & humidum mediocriter. ad calidas inflammationes conducit, sacris ignibus item, quos, erysipelata uocant, si non admodum magni sed leues sint. manducatum sitim arcet. semen haustum potu, genituræ fluxum compescit. Lactuca syluestris, sanguis Titani, pherumbrus, Condrila, & Auicennæ Althace. Agrestis lactucæ succus collectus, facit ad albugines & nubeculas oculorum, cum lacte muliebri liquor ille ad ambusta inungitur.

Lactucæ satiuæ uires, lactucula & lactecula etiam uocatur, teste Barbaro lactucæ syluestris. nomenclaturæ & uires.

De Gingidio. Cap. CXXVII.

Γιγγίδιορ, lepidium, dorysastru, adoriu, Tiricta, bisacutum, Seitaragi, hausab, piperitis, pfefferkraut, germanicè ut Hieronymo Bock placet. Dioscorides, Galenus & Paulus Ægineta, diuersa capita de gingidio & lepidio scripsere, alterum ab altero disiungentes. Ne ergo præclarißimos istos medicos erroris & ignorantiæ insimulemus, lepidium & gingidion, species herbarum non admodum dißimiles iudicabimus. Galenus calidum planè gingidium esse tradit, ac in secundo exiccantium secessu uel ordine collocat, lepidium autem in 4. ordine calefacientium statuit, nasturtio simile esse perhibens. Paulus Galenizat.

Gingidium, & lepidium, diuersas esse herbas, non admodum tamen inter sese dissimiles. Gingidij uires lepidij uirtus.

De Scandice Cap. CXXVIII.

Scandicis uires ex Galeno.

SCandix, herba ſcanaria, acicula. Olus eſt agreſte, inquit Galenus, acre & amarum, in ſecun
do gradu exiccantium & calefacientium. Vrinam ciet abunde, extaq́; & inteſtina aperit.

De Caucalide. Cap. CXXIX.

Caucalidis nomina.

Caucalidis uires ex Galeno.

Nicandri locus de caucalide.

CAucalis, daucus ſylueſtris, myitis, bryon, pes gallinaceus, pes pulli, Romanis, Seſelis Ae
gyptijs, Ebræis רֶגֶל שְׁבְרִי regel ſchechri. Quantum ex Galeno colligere licet, dau
ci ſylueſtris ſpecies eſt, Hunc enim in modum ait: καυκαλὶς, ἔνιοι δὲ τοῦτο δαῦκον ἄγριον
ὀνομάζουσιν, ἔστι γὰρ ὅμοιον αὐτῷ, καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν. θερμαί
νει τε γὰρ ὡς ἐκεῖνο, καὶ ξηραίνει, καὶ διουρεῖται, καὶ ταριχεύεται εἰς ἀπόθεσιν. Id
eſt, Caucalis quidam iſthuc daucum agreſtem nominant. Eſt ſimile ipſi cum guſtu, tum uirtute,
calefacit enim inſtar illius, urinam proritat, & ſalgamis conditur, atq; reponitur. Nicander
uim caucalidibus tribuit aduerſus uenenata, quum in Theriacis ait: σὺν δ᾽ ἄρα καυκάλι
δάστε. Id eſt, Caucalides ſimul demetens, & rurſus. 18. antidoto aduerſus uenenata, Adijcias
inquit, caucalides, unà cum calentibus ſtypticisq; myrtis. Chryſippus ut Scholiaſtes habet, cau
calides ait, olus eſſe, quod ſale conditum reſeruetur.

De Eruca. Cap. CXXX.

εὔζωμον & uires eius ex Paulo.

EὔζωμΘ, Eruca, Ethrecice aſuric. Serapion Iergir. Germanicè weiſſer ſenff. Brunsfel
ſius pulchrè annotauit, ideo εὔζωμον dici, quòd iura commendet, quòd in acetarijs la
ctucæ addatur. Paulus Aegineta, flatus generat εὔζωμον, Venerem excitat, urinam urget, ſyl
ueſtris eruca, ſatiua eſt fortior, inquit, & efficacior.

De Ocimo. Cap. CXXXI.

Ocimum quid ſit.

Ocimi uires ex Galeno.

ὤκιμον, Ocimum, Iacobus Manlius, ocimum ſemen Baſiliconis gariofilati, ut ipſe loquitur,
eſſe teſtatur, ex Mattheo Syluatico, apud quem etiam berengemich nominatur. Germanicè ba
ſilgen. Hieronymus Bock tamen hic pendet animi, num ocimum huius capitis Dioſcoridei, ſit
ocimum gariophilatum, enimuerò hanc de ocimo & acimo dubitationem ipſe excutiet. De oci
mo Galenus tradit, quòd ſit è ſecundo ordine calefacientium, humorem ſuperflua generantem
habet, unde haud commodè intra corpus ſumitur, ſed foris illitum diſcutit ac digerit uel maturat.
Paulus uerba hic Galeni deſcripſit.

De Orobanche. Cap. CXXXII.

Orobanches nomenclaturæ, ſpecies eſt erui ſeu uiciarum, ut in cap. deinceps aphaces liquet 139.

ORobanche, erui angina, cynomorion, leo, θυρσίνη, lupus, Ebræis erit זְאֵב אוֹ אַרְיֵה
Seeb ô areich. Has nomenclaturas inditas ſibi gerit, quòd inter leguminacreſcens, ma
ximè eruum, ea ſtrangulet, unde angina erui, lupus, leo, adeoq; maleficæ belluæ nomen gerit.
Galenus in primo gradu ſiccum & frigidum eſſe teſtatur. Nicander in 12. antidoto uenenatorũ
orobanchos ueneno aduerſari tradit.

De Hirci barba. Cap. CXXXIII.

Nomenclaturæ τραγοπώγωνΘ. Vires hircinæ barbæ ex Hieronymo Trago.

TΡαγοπώγων, τετραπώγων, κόμη, id eſt, hirci barba, Ebræis זְקַן עַתּוּדִים ſakan
athudim, Germanicè Bocksbart, gauchbrot. Calidæ naturæ eſt barba hircina, acetarijs
additur.

De Ornithogalo. Cap. CXXXIIII.

Ornithogali etymon. ὀρνιθόγαλΘ, apud Galenum & Paulũ in ſimplicibus non recenſetur.

OΡνιθόγαλΘ, ueluti dicas, lac alitis ſeu lac gallinaceum, Ebræis poteſt eam ob rem ad
pellari חֲלֵב צִפּוֹר chalab zippor. Nomen hæc herba inditum gerit, à lacteſcente a
perti floris natura, perinde ut ex ipſo Dioſcoride colligitur. Neq; Galenus neq; Paulus huius
herbæ meminerunt. eſui deſtinatum unà cum ſua radice oluſculum. Plinius in Ornithogali men
tione Dioſcoridem ſequutus eſt lib 21. ca. 17. ex natura floris lactei & oleris deim cocti, molli
endi, aluum ſubducendi uis ei ineſſe colligitur, frigidæ item & humidæ naturæ.

De Tu-

De Tuberibus. Cap. CXXXV.

Hydni uel tuberis etymon.

ὕδνον Tuber. Hermolaus eruditè monet ὕδνον Græcis dici, ueluti οἶδνον hoc est tumoré, ni mirum ab οἰδαίνω tumeo, Terræ tumor & radix est. Ebræis potest nominari גְּאוֹן אֶרֶץ geon arez. id est tumor terræ, à similitudine tumoris in humano corpore orientis. Galenus terream in tuberibus naturā dominari adserit in. 8. simplicium pharmacorū, ac parum inesse ei subtiliorum partium. Symeon Sethi frigida esse tradit in secundo gradu, crudum humorem generare. frequenti horum usu, colicam adfectionem, epilepsian & apoplexian effici, unde quomodo ad esum paranda sit tradit cum ruta, origano, sale, oleo. cætera è Symeone isto petenda sunt. Oto Brunsfelsius Italicè zunesta tarensola nominari testatur.

Natura tuberum ex Galeno.
Symeonis Sethi de tuberibus iudiciū.

De Hortensi smilace. Cap. CXXXVI.

Smilacis hortensis nomina. dolichus & siliqua etiam nominatur ab Hieronymo Trago.

Σμίλαξ, μίλαξ. λόβια. Smilax, milax, Smilax hortensis. Germanicè welscht bonen, ut Hieronymo Trago placet. Ebræis nominari potest פּוֹל אִטַלְא pol Itala. id est, faba Italica. Hortensis hæc dicitur ad asperæ discrimen. de qua in. 4. agetur. Sunt enim aliquot smilacis species, ut σμίλαξ κηπαία, σμίλαξ τραχεῖα, σμίλαξ λεῖα, σμίλαξ δένδρος. id est, smilax hortensis, aspera, lëuis, & smilax arbor. Vrinam ciet, sed grauia insomnia parit hortensis smilax. farina smilacis huius tumores corporis & inflammationes discutit, uino cocta & imposita.

Italæ fabæ farinæ pharmacum ex Hieronymo Trago.

De Medica herba. Cap. CXXXVII.

μηδική herba à Medis nomen habet.

Μηδική. Medica à Medis populis nomen habet, ut Plinius lib. 18 cap. 16. autor est, Medica inquit, externa Greciæ, ut à Medis aduecta per bella persarum, quæ Darius intulit. de hac & Cytiso Amphilochus uolumen fecit. De hac apud Galenum & Paulum nihil memoriæ proditum est in simplicibus, frigidæ naturæ est unde refrigerandis conducit, ut Dioscorides hic refert.

Vires Medices.

De Aphace. Cap. CXXXVIII.

Aphace. Etymon ἀφάκη

Aphace. Si græcum etymon respicias, a poterit esse inficiale, & φάκος lens, quasi non sit lens. Vel τὸ a similitudinem significare potest quòd sit simile quadántenus lenti legumen. quemadmodum in dictione ἄλοχος a similitudinem signat, ἄλοχος ὡς ἅμα αὐτοῖ τῷ αὐτῷ λέχει χρωμένη. id est, Alochos uxor est, quòd sit eiusdem cum marito suo lecti, uel eodem thoro cum marito cubet. Hieronymus Tragus quinq; oroborum seu uiciarum species facit, ex obseruatione rerum naturæ perspicaci, quam hic lubet in medium depromere. ex ea sententia planum fit ἀφάκην quintam speciem esse. quam Germani S. Christoffels kraut nominant, nonnulli lentes nigras uocant, Quidam latinorum Os mundi. Ebraicè ideo nominari potest פֶּה תֵּבֵל pe thebel.

Quinq; erui seu uitiæ species

1	Orobus	1	Eruum
2	Orobus syluestris.	2	Eruum syluestre
3	sorobanche.	3.	4. Eruum strangulans
4	Vicia orobanche.		
5	ἀφάκη.	5	os mundi.

Aphaces uires ex Galeno.

Aphace uim habet adstringendi, Galeno autore, instar lentis, estur etiam æque ac lens, difficilius tamen concoquitur, maiore ui exiccandi, mediocri uerò caliditate prædita est. Paulus ut solet: ex Galeno eadem profert.

De Porro capitato. Cap. CXXXIX

Porrū capitatum: gethyllides.
Vires porri ex Paulo.

Πράσον κεφαλωτὸν porrum capitatum. Ebræis potest dici חָצִיר בְּרֹאשׁ chazir berosch. Germanicè lauch uel Eschleuchlin. herba est bulbosa non incognita. Paulus Ægineta πράσον simpliciter porrum nominat, ac Dioscoridem citans porrum ait malos humores parere, & acre esse, difficilium etiam insomniorum causam, aluo accommodum, diureticum, uim habere extenuandi, & quæ ex Dioscoride excerpsit alia. porrum sectiuum hortense, quod subinde resecetur, genus est à capitato aliud.

De agresti porro, quod in uinetis nascitur Cap. CXL.

Ampeloprasi etymon ab ἄμπελος καὶ πράσον.

Agrestis porri uires ex Galeno.

AΜπελόπρασον ex etymo uocis significat porrum uineæ, seu in uinetis nascens. Ebræis potest dici חָצִיר כָּרֶם chazir carem. Latinis porrum agreste, & porrum caninum. Germanice hundsknoblauch. Galenus in sexto sic hoc de porro inquit: Ἀμπελόπρασον ἐς μεταξὺ σκορόδουτι καὶ πράσου νοήσεις, εὕροις αὖ ἀμπελοπράσου τὴν δύναμιν. Hoc est, Si inter allium & porrum medij quicquam intellexeris, agrestis porri naturam & potestatem senties. Est enim ueluti dicas, agreste porrum, unde & acrius est & aridius, perinde ac omnia alia syluestria satiuis sunt uehementiora. Stomacho noxium est, crassos & lubricos humores incidit, aperit oppilata instrumenta, hinc & urinam & menstrua ciet. Estq; in extremo calidorum ordine.

De Cepis. Cap. CXLI.

Cepæ.

KΡόμμυον, polyidos, calabotis. Cepæ בְּצָלִים Numeri 11. bezalim dicuntur, Germanice zwibbeln. Cepæ ex quarto ordine calefacientium sunt, ut Galenus tradit. Hæmorroides aperit. Cum aceto in sole inuncta uitiligines sanat, alopetijs medetur, ac citius capillos halcyonio prouocat. reliqua quæ sunt apud Galenum: hic distinctius explicantur apud Dioscoridem.

De Allijs. Cap. CXLII.

Allij nomina & species.

Vires allij.

ΣΚόροδον, geboscon, elaphoboscon Arabice chaom, Ebræis est שׁוּם schum. Num. 11. Germanice Knoblauch Quatuor sunt species hic allij. Allium satiuum Aegyptiacum, alterum est magnum & multorum capitum. Tertium agreste ὀφιόσκορδον. 4. σκοροδόπρασον. Galenus in quarto gradu exiccantium & calefacientium collocat. Quod uero ὀφιοσκόροδον nominant, syluestre allium est. in Alsatia adpellatur Ramsere, germsel, ut Oto Brunsfelsius testatur, quòd lac, huius allij succo coaguletur. Ebræis dici potest שׁוּם חָנָחָשׁ schum hanachasch, id est allium anguinum seu colubrinum.

De Scorodopraso. Cap. CXLIII.

σκοροδόπρασον.

Vires scorodoprasi.

ΣΚοροδόπρασον Vocabulum compositum est ex allio & porro. Latinis est grande porrum. Ebræis potest nominari חָצִיר וְשׁוּם chazir ueschum, Germanice groszlauch. De hoc Galenus in. 8. simplicium pharmacorum. Scorodoprasum mixtum ex gustu & odore uirtutem obtinet, ex allio nempe & porro.

De hortensi Sinapi. Cap. CXLIIII.

Sinapi.

σινήπιον etymon.

Vires sinapis.

Σίνηπι hortense, napy, sinapi. Atheniensibus thapsi, & saurion, Germanica uox senff, è sinapi latina, deflexa est. νάπυ ab νη priuatiua uocula & φύσις natura, quòd naturæ sit immitis ob acrem uim, σίνηπι, ὡς σίνωρ τὴν ὄπα, hoc est, sinapi, ueluti officiens oculis dicitur, ut Hermolaus ex Athenæo profert. Exiccat & calefacit in quarto gradu.

De Nasturcio. Cap. CXLV.

Nasturcij nomenclaturæ.

Nasturcij uires.

CArdamum, cynocardamum, iberis, cardaminacam, semech, nasturcium. Nicander cardaminen etiam uocat, Serapioni Norph, alcheff, machita, alcharff. Germanice gartenkresz. Nasturcij semen pares uires habet cum sinapis semine, ischiadicis & cephalalgicis medetur instar sinapeos. Herba eius exiccata haud disparem cum semine suo uirtutem obtinuit, ut Galenus memoriæ prodidit.

De Thlaspi. Cap. CXLVI.

θλάσπιος nomenclaturæ.

רֶגֶל חֲמוֹר

THlaspi, thlaspidion, sinapi persicum, sinapi agreste, Myites, myopteron, dasmophon, bitrum, suitempsu, scandulaceū, capsella, pes gallinaceus, rana marina, alliaria, pes asininus, Germanice leuchel. Nomen habet θλάσπι, ἀ θλάσαι, quod est frangere, quod semen nasturcij simile, disci figura & ueluti ὑποτεθλασμένον, id est infractum habeat, ut ipse hic Dioscorides tradit. Vires Galenus easdem, sed breuioribus, quas Dioscorides: huic tribuit.

De Dra-

De Drabi uel Arabide. Cap. CXLVII.

Arabis.

DRabis, uel Arabis. Hieronymus Tragus existimat speciem agrestis nasturcij esse, appellariq; Germanicè gauchblumen.

De Irione. Cap. CXLVIII.

Erysimi nomenclaturæ.

Ἐρύσιμον, chamæplion, Herculis farinæ. Erethmu, Romanis Erione. Erucula nobilis Bononiæ uocatur, Otone Brunsfelsio testante. Gustu, inquit Galenus & Paulus, adsimile est nasturcio, unde igneæ & calefacientis est naturæ. Pectus aut thoracem purgat, induratas parotides, ueteres etiam mammarum duricies & testium iuuat, mollitq;. & subdit, φησὶ δὲ Διοσκουρίδης ὡς καταπλαττόμενον μεθ᾽ ὕδατος ἢ μέλιτος, ὀνίνησι τοὺς καρκίνους κρυπτούς. Id est, Dioscorides ait, quòd illitum cum aqua aut melle erysimum, occulta & malefica carcinomata curet.

Erysimi uires ex Galeno & Paulo.

De Pipere. Cap. CXLIX.

Πέπερι, Piper arbor indica nomen suum communicat fructui & semini uel granis suis, natalis sui soli nomenclaturam non exuit, in Græciam transuectum peperi, in Latium piper, in Germaniam, muta tenuis in adspiratam permutatur & fit ex peperi pfeffer aut peffer dialecto Haßica. Piperis radix costo similis est uiribus, autore Galeno. fructus florentis aut germinantis dum arboris, est piper longum. Fructus autem immaturus & acerbus album piper est, acrius nigro. Vtrunq; autem piper fortiter calefacit & exiccat.

Piper patriæ gentis apud exteros nomenclaturam retinet.

Piperis duæ species, album & nigrũ.

Vires piperis.

De Zingibere. Cap. CL.

Ζιγγίβερι. Ziggiber natiuum patriæ suæ nomen instar pepereos non exuit. Ziggiber enim Arabicè, Græcè & Latinè & Germanicè adpellatur. Quod enim sinciber quidam dixere, & Germania ingwer, à patrio uocabulo defluxum subit. Zingiberis radix utilis est, ut Galenus refert, quam ex Barbaria ad nos adferunt, uehementer calfacit, cæterum non primo statim impetu, ut piper. humidæ & aqueæ naturæ est, quare facile etiam corroditur & perforatur, quod argumentum est superflui humoris, eiusdem cum longo pipere hac in re naturæ. Hinc zingiberis aut piperis longi caliditas longius durat, quàm uel albi uel nigri caliditas, perinde ac flamma aridæ arundinis aut culmi, simul accenditur & latè spargitur. Cætera apud Galenum.

Zingiber patrium nomen retinet.

Zingiberis cum pipere longo collatio & natura.

De Hydropipere. Cap. CLI.

Ὑδροπέπερι. Hydropiper, id est, piper aquaticum, speculum pauonis, pulicaria, muscaria, persicaria, ob similitudinem foliorum, quibus persicæ arboris frondes aut folia imitatur. Mariana, seu diuæ uirginis Mariæ herba. Sanguis Christi, ob sanguineas maculas, zinziber caninum, piper caninum. Ebræis dici potest עֵשֶׂב פַּרְעֹשׁ eseb parcosch. De hac Galenus. Hydropiper uocatum est ab locis in quibus nascitur, & quod gustu piper præ sese ferat. Herba recens cum fructu illita discutit suggillata & induratos tumores. Quod pulicaria à recentioribus uocetur, experientia contigit, pulices enim abigit, Muscæ item uulnus non adeunt, quod huius succo inunctum fuerit.

Nomina piperis aquatici.

.i. herba pulicis.

De Ptarmice. Cap. CLII.

PTarmice & diptarmice, ut Hermolaus, quòd sternutationem iteret. πταρμικῆς τὰ μὲν ἄνθη πταρμικῆς ἐστι δυνάμεως, ὅθενπερ καὶ τῇ πόᾳ τοὔνομα. Id est Ptarmices, hoc est, sternutatoriæ herbæ flores, sternutatoriam uim habent, unde & herbæ nomen est impositum. suggillata aliasq; effusiones discutit. Viridis hæc herba recènsue calida est & sicca in secundo gradu, exiccata in tertio.

Nomen ptarmices, unde sit, ex Galens 8. de simplicibus.

De radicula, uel lanaria herba. Cap. CLIII.

Struthij nomenclaturæ.

Vires struthij ex Galeno.

Condisi.

Σ Τρούθιον, eedre, κάθαρσις, σρουθοκάμηλος, χαμαίῤῥυτος, id est, humi sparsa, chælirrhytus, Oeno, Siris. Radicula, herba lanaria. Lanaria adpellatur, quòd hac purgandis lanis utantur. Struthion à folijs, quibus uel passeres uel alites minores imitatur, iuxta Marcelli coniecturam. Ebraicè potest adpellari בּוֹרָה הַצֶּמֶר borera hazamer, id est, purgatrix lanæ. Calida & sicca est struthij radix in quarto quadántenus ordine, ut Galenus tradit, uim habet abstergendi, sternutamenta item prouocandi, calidorum instar. A nonnullis Saponaria, ut Brunsfelsius annotauit, ab pharmacopolis condisi esse prædicatur. Est & struthium pomum, cuius lib. 1. cap. 136. facta est mentio, & apud Nicandrum in Alexipharmacis.

De Cyclamino. Cap. CLIIII.

Cyclaminos Ertznabel.

Id est, umbilicus terræ.

Vires cyclamini ex Galeno.

CYclaminos, cissanthemos, hederæ folium, chelonion, ichthyotheron, ceu piscium uenatricem, chyline, trimphalitis, osthanis, aspho, miaspho, theske, arcar, rapum terræ, umbilicus terræ, orbicularis, Ebræis dici potest טַבּוּר הָאָרֶץ tabur haarez. Vel לֶחֶם חֲזִיר lechem chasir, id est, panis porcinus. Nam & id ei nomen est. Mauris Barcharmarien. pharmacopolia arthanitam uocant, iuxta Otonis Brunsfelsij opinionem. reclamat tamen huic sentenciæ Hieronymus Tragus, certis rationibus, estq; eius mentis, quòd Cyclaminus iuxta historiam Dioscoridcam in nostra Germania nondum sit uisa. Cuius rationes, quia arduas esse uideo, magnifaciendas arbitror, naturæ interpretibus iudicium relinquens, cuius sentenciam ὡς τῷ ἀπίῳ, χισοῦ διδόντος, ἀπαιτήσομεν. Galenus multas præclaras uires huic cyclamino tribuit, abstergit, incidit, aperit, inquit, attrahit ac discutit. quantum succo, & quidnam radici tribuat, apud eundem est uidere. Duorum generum cyclaminus est, quare statim de altera etiam agendum. Nicander in generalis Theriaces, aduersus omnia uenenata confectione, cyclaminum etiam numerat.

De altera cyclamino. Cap. CLV.

Alterius cyclamini uires ex Galeno.

ALtera cyclaminos, quam nonnulli cissanthemon adpellant, quòd floribus hederacijs sit conspicua, radicem habet nulli usui accommodam, fructum uero omnino efficacem, ut uini albi cyathis duobus haustus ad plures dies spleni medeatur, urinam cieat, aluum subducat, secundas trahat, asthmaticis opituletur.

De maiore Dracunculo. Cap. CLVI.

Δρακοντία
תַּנִּינִים

Serpentaria.

Vires radicis dracuntij, & foliorum, ex Galeno, sed ad dracunculum minorem pertinent.
Succus foliorum.

Caulis draconis.

ΔΡακοντία μεγάλη, Dracontia maior, aron, isaron, iaron, hieracicum, biaron, hamagrion, Cyperis, sigingialius, sauriaria, Colubra, serpentaria עֵשֶׂב הַנָּחָשׁ eseb hanachasch Ebræis dici potest, Germanicè schlangenkraut. Duûm generum est: in myropolijs colubrina est. Galenus & folijs & radice dracunculum similem esse dicit aro, uerum acriorem, acerbiorem, calidiorem, subtiliorumq; partium. reliquæ uires apud eundem satis expositæ sunt. Nimirum, qui radix crassos & uiscosos humores purget, maleficis ulceribus medeatur. folia parem cum radice uim habere idem adserit ad hulcera, recentiaq; uulnera. Creditum est etiam folia caseum à putrefactione conseruare, si circumponantur recenti. fructus & folijs & radice efficacior est, ut & carcinomata & fistulas iuuet. Succus prodest oculis, uerum hæc quæ Galenus περὶ δρακοντίου, hoc est, de dracunculo refert, ad serpentariam minorem pertinent. Nicander caulem Draconis nominat in Theriacis.

De minore Dracunculo. Cap. CLVII.

Δρακοντίου nomina.

ΔΡακόντιον, Dracunculus, serpentaria minor, hirudinaria, herba nummularia, centimorbia, Germanicè Igelkraut, ab hirudine nimirum, quòd capreolis suis undiq; sese alliget, ac instar serpentis, uel serpat uel repat, ut Trago placet. Galenus & Paulus, uel maiorem serpentariam non nouerunt, uel quas Dioscorides seiunxit, unicam esse herbam putarunt. Quare quæ præcedenti capite ex Galeno in medium deprompta sunt, hic repetenda ueniunt.

De A-

De Aro. Cap. CLVIII.

Aron
זְקַן אַהֲרוֹן
ſekan aharon.

ἄρον, Aron, lupha, alimon, thymus, dracontia, coloraſion. Dracontio non eſt diſsimilis, Hieronymus Tragus exiſtimat aron, quæ uulgo ſic uocatur in myropolijs, et apud Rhizotomos, non conuenire huic Dioſcoridis capiti, ſed ſequenti, ubi de ariſaro agit. Naturæ antiſtites dijudicent. Galenus aron ſiccum & calidum eſſe dicit in primo gradu. Radices commodant, ſi man ducentur: uiſcoſos humores incidunt, & pectus purgant, Germanicè winterblum, ut Oto Brunsfelſius.

Tragi ſentencia de aro.

Vires ari ex Galeno.

De Ariſaro. Cap. CLIX.

Ariſari hiſtoria & uires ex Galeno.

ARiſaron, aris, eris, ſpecies eſt ari, ut ex Galeno liquet, qui ſic ait, ἀρίσαρον μικρότερον δὴ πολλῷ τοῦ ἄρου. καὶ ῥίζαν ἐλαίας ἔχει τὸ μέγεθος, δὴ δὲ αὐτοῦ πολὺ δριμύτερον. Id eſt, Ariſaron multo minus eſt aro, radicem magnitudine oliuæ habet, multò uerò eo eſt acrius. Paulus Galenizat.

De Aſphodelo. Cap. CLX.

Aſphodeli nomina.

AΣφόδελος, Narthecium, aſphodelus, albucum, haſtula regia, Ebræis poteſt dici חֲנִית הַמֶּלֶךְ chanith hamelech. Apud barbaros corruptè dicitur affodillus, ut alia pleraq; fœda barbarie miſerè deprauata ſunt. Veteribus olim Græcis notior, quàm hodie ſeplaſiarijs noſtris. Heſiodus hanc herbam ad fratrem ſuum Perſen nobilitauit ſuis carminibus, quum inquit:

Heſiodi locus de aſphodelo.

> Ignorant ſtolidi, quàm toto ſit medium plus,
> οὐδ᾽ ὅσον ἐν μαλάχῃ, καὶ ἐν ἀσφοδέλῳ μέγ᾽ ὄνειαρ. Id eſt,
> Nec quantum uel malua accommodet, aſphodelúsue.

Vt ſuprà etiam, quum de malua ageretur, indicatum eſt. Germanicè goldtwurtz, heidniſch blumen. Cordus negat aſphodelum apud Germanos myropolas & Rhizopolas agnoſci. Hieronymus ſibi in Heluetia monſtratã eſſe ab Rhizopolis fatetur ad Otonem Brunsfelſium. Galenus. Aſphodeli radix inſtar ari, aſari & dracunculi, abſtergendi ac diſcutiendi ui prædita eſt, cinis huius alopetias ſanat.

Aſphodeli uires.

De Bulbo uomitorio. Cap. CLXI.

Bulbus uomitorius

Βολβός, bulbus, Græcum ſuum nomen apud latinos etiam retinet, ceparum genus eſt, ut ſequens bulbus. Bolborum arida ſemina ueneno aduerſari, Nicander teſtatur in.17. antidoto Theriacorum, quum inquit:

> σὺν καί που νιφόεν σκύλλης κάρα, ἄνα τε βολβῶν
> σπέρεα, καὶ καυλεῖον ὁμοκλήτοιο δράκοντος. Id eſt,

Sume ſimul niuale ſquillæ caput, ſiccaq; bulborum ſemina, & caulem herbæ, cui idem cum dracone nominis eſt. Vomitorius, ad diſcrimen eius, qui eſitur: uocatur. Bulbus generale nomen eſt eorum, quæ radicem inſtar ceparum coagmentatam & multiplici compactu concretam habent, ut cepæ, ſquilla, allium, lilium, & ſi qua ſunt alia, ut Cornelij Celſi eſt ſentencia. Bulbus uomitorius, inquit Galenus, calidior eſt eo, qui eſt edendo.

Bulbi nomen multis conuenit.

De Bulbo qui eſt edendo. Cap. CLXII.

βολβὸς ἐδώδιμος.

BVlbum, Galenus frigidum & craſſum eſſe dicit, eum qui editur nimirum difficilis concoctionis, flatus generantem, Venerem proritantem. glutinat & exiccat emplaſtri modo adpoſitus, propter acerbitatem ſuam.

De Scilla. Cap. CLXIII.

Scillæ nomina.

ΣKίλλα, Scilla, ſquilla, cepe muris, cepe marinum. Ebræis poteſt nominari בְּצָלִים יָם bezalim iam. Ingens cepa eſt, quæ à myropolis ſub hoc nomine monſtratur, inquit Oto Brunsfelſius. Germanicè meer zwibbeln. Hanc Galenus in ſecundo calefacientium ordine collocat. Incidit: rectius toſta uel elixa editur, ſic uirium ſuarum uehementiam amittit.

Cepe muris, quòd mures occidat ut Iacobus Manlius.

De Pan-

De Pancratio. Cap.CLXIIII.

Pancratiũ esse scillam minorem.

ΠΑγκράτιον, pancratium, minor squilla est. Et quia est eiusdem naturæ cum maiore præcedenti, uerisimile est hanc Græcos medicos παγκράτιον adpellasse, ut secernerent nomine non uirtute, ὡς πάντα κατέχουσαν καὶ κρατοῦσαν τῆς μεγάλης σκίλλας. Id est, Quòd omnia contineret, quæ squillæ isti maiori adiudicarentur. Hinc Ebræis potest dici כל נוצרה col nezerah.

De Cappari. Cap.CLXV.

Nomina capparis.

Capparis uires, radix, fructus, cortex.

Capparis Arabica, est acrior Pergamena.

CApparis, cynosbatus, capria, corui malũ, ophioscorodon, id est allium serpentinum, phyllostaphylon, thallia, petræa, holophyton, ionite, oligochloron, aconitum, trichomanes, hippomanes, potera, peuteron, cor lupi, alloscorodon, lilium, thlaspi, Inturis Erbiæathum, sinapi persicum. Galenus cappari uim inesse dicit abstergendi, discutiendi & congregandi. Aceto mixta uitiligines & strumas aufert, durosq; tumores discutit, si conuenientibus pharmacis admodetur. Fructus earundem est cum cortice radicis uirium, imbecillior tamen. Nihil mirum est, si auribus instillatus succus uermes occidat ob amariciem. Quæ in calidis locis nascitur, ut in Arabia, longè est acrior ea, quæ apud nos prouenit.

De Lepidio. Cap.CLXVI.

Lepidij etymon.

LEpidium cum gingidio nomen suum permutat, quasi eadem sint herba, uerum seiunguntur à præclarißimis medicis ut supra in gingidij capite indicatum est. λεπίδιον ideò uocatur, quòd lepræ squamas pellat. λεπίδες enim squamas significat. Est in quarto ordine calefacientium secundum Galenum, nasturcio simile odore, gustu & uirtute, minus tamen exiccat.

De Ranunculo. Cap.CLXVII.

Ranunculi.

Quur ranunculus herba ita dicatur. Variæ ranunculi nomenclaturæ.

Ranunculorum uires.

BAτράχιον, batrachium, ranunculus, strumea, apium syluestre & aquaticum, chelidonia, id est hirundinaria, Ebraicè potest adpellari צְפַרְדֵעַ zepardea, id est rana. Quòd ranæ sub ea uel circum eam herbam inueniantur. Solanum, polyanthemos. Scelerata botrotios, chora, glorophin, Nileos, staltice, lycopium, selenon agrion, Carcadana, Synechon, Causticè, clorozphin, rhosolnion, pleotion. Nemecon, apium risus, apium rusticum, choreathalim, Nela. Quatuor sunt inquit Galenus ranunculi secundum speciem differentiæ, omnes tamen ualde acris sunt uirtutis. Verum hæ species hic in Dioscoride recensentur, Germanicè hanensuß, wasserepff.

De Anemone. Cap.CLXVIII.

Anemones nomina.

Anemone quur sic uocetur ab ἄνεμος. i. uentus & ὄνημι iuuo, quòd uento delectetur.

Mergenrȫselin.

Anemonarum uires ex Galeno.

ANεμώνη, anemone, agria, nigra, anemone Phœnice, uentanea, papauerina, hircinum cornu, gesparine, barbyle, berylion, ormos cetanios, atractylis, Cnicus agrestis, chupris, orci tunica, fremium, phæmium & phænis etiam dicitur, ut Hermolaus habet. Plinius lib. 21. cap. 23. Anemonen ideo uocari testatur, quòd flos nunquam sese aperiat, nisi spirante uento. Sunt anemonæ coronariæ, & medicæ, quarum hic duas species recenset Dioscorides, Plinius eadem ferè habet, quæ hic Dioscorides. Hieronymus Tragus Anemonarum 7. species recenset Germanicè Mergenrȫslin, raden, widersteß vnd glidweich. Hinc Græcè possunt dici, ῥοδίσκοι μαρίας, id est rosulæ Mariæ, Ebræis uero חֲבַצֶּלֶת מִרְיָם chabazeleth miriam. Galenus omnibus anemonis acrem abstergendi, attrahendi, aperiendiq; uim inesse adserit. Radix dentibus mansa, inquit, phlegma prouocat, succus per nares phlegma trahit, oculorumq; cicatrices tollit. sordida hulcera mundant, lepras abstergunt, menstrua proritant appositæ anemonæ & lactis copiam gignunt. Paulus hic Galenum, ut solet, repetit.

De Argemone. Cap.CXXIX.

Argemonen esse rosam in segetibus crescentem.

ARgemone, œnone, anthemis, homonœa, id est Concordialis, pergalia, corna, liburnica. Hieronymus Tragus censet Argemonen Dioscoridis esse rosam frumenti, ῥόδον σιτου. quam

quam Ebraicè dicere queas חֲבַצֶּלֶת בַּר chabazeleth bar, Germanicè [illegible] rosen. Agrimonia etiam uocatur uulgo corrupto uocabulo. ἀργεμώνη ab ἄργεμα [illegible], quòd oculorum albugines & nubeculas purget, quæ Germanicè odermenge nominatur, ad Eupatorium pertinet. Galenus, herbæ argemones uirtus est absterſoria & diſcuſſoria, ἀργεμώνης πόας δύναμις ἐστι, inquit, ῥυπτικὴ καὶ διαφορητική.

Etymon ἀργεμώνης.

De altera argemone. Cap. CLXX.

Argemone minor, artemone, Arſela, ſarcocólla, argemonia, Germanicè Klein klapperroßlin, eadem eſt cum ſuperiore, ſed minoris corporis.

Argemone minor, klein klapperroslin.

De Anagallide. Cap. CLXXI.

Anagallis phœnice, aëritis, ægitis, ſauritis, ſanguis oculi, chelidonium, id eſt hirundinaria, Macia, maſytipos, ſapana. Kercetaphron, corchoron, halicacabus, zeliaurus, Niſteritis, miciei, meciato, aſirriſi. Ebræis poteſt dici דַם עַיִן dam aijn, Germanicè gauch heil. Duorum generum eſt. De qua Galenus. Vtraq; anagallis & ceruleo & puniceo flore inſignis uim habent exiccandi, citra corroſionem, unde & uulnera glutinant, & putreſcentibus medentur. uirtutem etiam calidam attrahendi præ ſe fert, ut ſurculos infixos extrahat, ſuccus naribus inſtillatus phlegma iſthinc educit. Nicander uenenatis aduerſari tradit in Theriacis quum inquit:

Anagallidis uariæ nomenclaturæ.

Anagallidis uires utriusq; & maris & fœminæ.

> μὴ σύ γ' ἑλιχρύσοιο λιπεῖν πολυδευκέος ἄνθην
> κόρκορόν ἠμυόεντα. Id eſt: Neq; tu Elichryſi reſplendentem florem linquas

corcorumq; inflexum. uel clauſum, per corchorum enim anagallida intelligit. Vile olus eſt, unde prouerbium apud Græcos καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, id eſt, Et corchorus inter olera.

De Hedera. Cap. CLXXII.

Κιςς῀ος Ciſſus, id eſt hedera, citharon, ciſſaron, chryſocarpus, aureus fructus, poëtica, corymbethra, ciſsium, Dionyſium, ithytherium, perſis, cemus, aſplenus, ſubitis, ſilua mater, hedera, Germanicè ephaw. Quur poëtica nominetur planũ eſt, nam & poëtæ hedera coronabantur, ut apud Virgilium liquet, ubi inquit, Paſtores hedera creſcentem ornate poetam. Corymbethra à corymbis ſuis, eadem ratione Dionyſia, quòd in Dionyſiacis ex hedera coronæ & ſerta conficiebantur. Tria hederæ genera hic deſcribit Dioſcorides. Hederæ autore Galeno, uis ineſt adſtringendi, unde frigida eſt, eſt etiam acris, unde calida eſſe colligitur. Ingentia uulnera glutinat recens hedera, ſi uino folia coquãtur, maleficis item hulceribus medetur. Ambuſtis carnem & cicatricem inducit. Aceto cocta folia lienoſis proſunt, folia item ceroto mixta & cõtuſa, ambuſtis medentur, ſuccus naribus inſpergitur, pro educendo phlegmate, inueteratos aurium fluxus ſanat. lachryma hederæ pediculos occidit, & pilos extenuat.

Hederę nomina.

Tria hederæ gña. Vires ederæ.

De maiore chelidonio. Cap. CLXXIII.

Χελιδόνιον μέγα, chelidonium mega, id eſt hirundinaria magna, pæonia, cratæa, aubius, glaucius, pandios radix, philomedeum, othonium, phabium, thona mothor, cruſtane. Ebræis עֵשֶׂב עָגוּר Germanicè Schwalben kraut, uerno tempore aduenientibus hirundinibus hæc herba prodit, hinc nominis id obtinuit. Oto Brunsfelſius & Hieronymus Tragus nominant Germanicè ſcholwurtz. De chelidonio Macer ita concinit.

Chelidonium.

> Eſſe chelidoniæ ſpecies geminæ referuntur.
> A medicis, ſpecies eſt maior prima uocata
> Altera uerò minor. Oculis medicantur utræq;,
> Cæcatis pullis hac lumina mater hirundo
> (Plinius ut ſcripſit) quamuis ſint eruta, reddit.
> Hanc naſci dicunt auibus uenientibus illis,
> Et deſiccari ſolito dum more recedunt.
> Indeq; nomen habet chelidonia, nanq; chelidon
> Dicitur hæc uolucris Græcorum more uocari.

Duæ chelidonij ſpecies.
Vires chelidonij maioris ex Macro uel Dioſcoride aut Plinio. illos enim Macer ſequutus eſt

De mi-

De minore hirundinaria. Cap. CLXXIIII.

Hirundinaria minor. **Chelidoniū maius.** **Chelidonij minoris uires.**

Χελιδόνιον μικρόν. Hirundinaria minor, πυρὸς ἄγριος, id est, agreste triticum. Ebræis potest dici עגור קָטָן agur catan, id est, hirundinaria parua. Germanicè Klein schwalbenkraut, Klein schölwurtz. Galenus de maiore. Chelidonium abstergit & calefacit, succus eius ad oculorum claritatem conducit. Radix eius ex uino bibitur aduersus Icteron ex hepatis obstructione exortum, facit ad dolorem dentium aniso mansa. Minor uero hirundinaria acrior est maiore, cutem facile exulcerat illita, scabros ungues curat, succus eius naribus inspersus phlegma extrahit, exiccat & calefacit hæc herba, in quarto gradu.

De Othonna. CLXXV.

Othonna quid sit, in ambiguo relinquitur. **ὀθόννα quid sit ex Paulo.**

Qualis sit herba, uel cuius herbæ succus sit othonna, uel num sit lapis othonna, ipse Dioscorides, qui de hac scripsit, non satis compertum habuit. Quare non est, quòd incognitæ hodie rei nomine quisquam angatur. Galenus in 8 simplicium pharmacorum hanc othonnam prætermittit. Paulus Aegineta ex Dioscorideo hoc capite inquit: ὀθόνναν, οἱ μὲν φασὶν ὡς ἐστὶν χυλὸν τῆς κατ' αἴγυπτον ἀραβίας φυομένης, οἱ δὲ λίθον αἰγύπτιον. ῥύπτει δὲ καὶ δάκνει, πάντα τὰ ἐπισκοτοῦντα ταῖς κόραις ἀποσμήχουσα. Id est Nonnulli othonnam aiunt esse herbæ in Arabia Aegyptiaca nascentis succum, alij lapidem Aegyptium. Abstergit & mordet, omnia quæ oculorum claritati officiunt, exterens.

De muris auriculis. Cap. CLXXVI.

Muris auricularum nomina. **Germanicè meuse ohr, oder heidnisch wundkraut. Ratio nominum alsines et myosotos ab Dioscoride indicatur.** **Vires alsines.**

Μυὸς ὦτα, id est muris aures, μύωτον idem significat, nisi quòd est compositum, ἀνθύλλιον, id est flosculus, alsine id est nemoralis ἐν ἀλσώδεσι τόποις φυομένη, id est, in opacis & nemorosis locis crescens, myotocon id est murium partus, myotosplenon, quòd muribus medeatur, Romanis muris auricula, Ebræis dici potest אזן הָעַכְבָּר osen haachbar, id est auris muris. De hac ita Galenus: ἀλσίνη ἢ μυὸς ὦτα ὁμοίαν ἔχει δύναμιν τῇ ἑλξίνῃ. Id est Alsine pares cum helxine uires obtinet ac subdit, frigida est & humida, ad feruentes inflammationes conducit, & ad mediocria erysipelata.

De altera muris auricula. Cap. CLXXVII.

myotidos. i. muris auriculæ nomina. **Myotidos uires.**

Μυὸς ὦτα ἕτερα, alteræ muris aures, μυὸς ὠτίδες, diminutiua formula, id est, muris auriculæ, Ebraicè potest nominari אזן עַכְבָּר קָטָן osen achbar Katan, id est parua muris auris, Germanicè Klein meußorlin. & hæc & altera pilosella uulgo uocatur à pilis ueluti murium qui in ea herba adparent. Hieronymus Tragus plures species auricularum harum recenset. Galenus hanc etiam à priore i alsine separans: μυὸς ὠτὶς, inquit, ἔνιοι δὲ μυὸς ὦτα ξηραίνει μὲν κατὰ τὴν δευτέραν τάξιν, θερμότητα δὲ οὐδεμίαν ἐπιφανῆ κέκτηται. Hoc est Myotis (nonnulli dicunt muris aures) exiccat in secundo ordine, nullam uero manifestam caliditatem poßidet.

De satiua Isatide. Cap. CLXXVIII.

Isatidis nomenclaturæ. **Vires Isatidis satiuæ.**

Isatis, augion, egne, arusion, lutea. Et ut Brunsfelsius annotauit, nonnulli hanc cum struthio uel lanaria superiore iungunt, ut sit eiusdem cum eo generis. Alij Nil & Maurorum Nilecha nominant. Guadum Florentinis est, ut Marcellus ait, luteam non rutam hic legendum idem cum Hermolao censet, glastum etiam tingentes eo sese appellarunt. Huius sunt & alia nomina apud Barbaros, Nilegi, Nesine, glutta, Talassa, Dili, Vis, dilem, herba uitrum, saponaria, quòd instar smigmatis spumet, ut Hieronymus Tragus commodè congeßit. Germanicè weidt, de qua hæc sunt Galeni decreta. Isatis culta, qua tinctores utuntur, exiccat fortiter, neq; tamen mordet, acerba & styptica: ingentia durorum corporum uulnera glutinat, etiamsi in ipsis musculorum capitibus (quod periculosißimum est) fuerint, aduersus sanguinis profluuia illinitur, tubera quæ intumuerunt discutit ac dispellit, cunctis maleficis hulceribus mirifice resistit. Quod si fortius uideatur pharmacum, quàm pro patientis natura: panis, uel triticea uel hordeacea farina ei sunt miscenda, uel simpliciter polenta, pro cuiusuis crasi uel corporis constitutione.

De a

De Agresti isatide Cap. CLXXIX.

Isatis minor.

EAdem est herba tinctorum, sed syluestris & minor, unde minor lutea latinis uocatur. Ebræis utraq; potest dici עֵשֶׂב טוֹבְלִים נִזְרָה וְעֵשֶׂב טוֹבְלִים יַעַר Eseb tobelim nisra, ue eseb tobelim iaar, id est herba tinctorum satiua, & herba tinctorum syluestris. Galenus Isatis agrestis siccior est satiua, unde putridis humoribus efficatius resistit: in alijs satiua inferior est, ob immoderatam naturam eius, ob uirium suarum uehementiam lienosis commodat, si altera nondum profuit.

Isatidis minoris uires.

De Telephio. Cap. CLXXX.

Telephium esse agreste portulacã.

Τηλέφιον, agrestis portulaca. Similis est portulacæ, quare portulaca syluestris uel agrestis est, ac suprà, quum de portulaca cap. 115. ageretur, potuisset statim subdi. Germanicè wilder bürgel oder grensel. Galenus. Telephium exiccat & abstergit. nec tamen apertè calidum est sed in primo gradu calefacientium ponendum. Exiccat in secundo gradu impensè, hinc ad putrida hulcera ualet, uitiligines albas & uitiligines ἄλφους ex aceto sanat.

Finis Secundi.

PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBENSIS DE MEDICA MATERIA LIBER TERTIVS, cum Scholijs Ioannis Loniceri.

PRAEFATIO CONTINET ANACEPHALAEOSIN præcedentis & sequentis tertij propositionem.

De Agarico. Cap. I.

ἀγαρικόν. Agarici uires ex Galeno.

Ἀγαρικόν. Agaricum, myropolia ostendunt, trunco arboris radix agarici adnascitur. Rhizotomi abietis spongiã nominãt. Galenus. Agarici radix trunco adnascitur, primo gustu dulcis est, postea statim subamara. acrimoniam & adstringendi uim indicãs, calefacit, discutit, incidit crassos humores, extorum oppilationes laxat aperitue. ictero laborantibus succurrit, epilepticis, febribus rigoribus, qui è pinguibus & uiscosis humoribus nascuntur. Conducit à uenenatis percussis aut morsis, foris adpositum uel intus, drachmæ unius pondere sumptum. uis ei inest etiam purgandi.

De Rha. Cap. II.

Rha Pontica hodie apud nostros non est in usu.

RHa, Rheum, Rhia, Rha ponticum. Dissentiunt hic Æsculapij filij & posteri, Medici de Rha pontico & Rheu Barbaro. Veteres ut Galenus, Dioscorides, Paulus Rha ponticum, unanimiter citraq; controuersiam radicem suam adpellant Centaurio maiori similem, cum reliquis suis notis. Ponticam ideo radicem, quòd è regionibus Ponti apud Rha amnem proueniat istincq; adferatur. Posteriores, ut Mesue, Auicenna, Rheu Barbarum radicem aliam à Pontica diuersam prædicant, eaq; alia ratione utuntur, quæ adfertur è meridionalis Indiæ partibus, ut Leonardus fuchsius testatur. Ioannes Mainardus tradit se à medicis Sigismũdi Sarmatarum regis, in bello aduersum Moschos, didicisse, repertum esse tum aliud Rha Barbarum, non admodum dißimile huic, quod hodie diuenditur, sed inodorum, eiq; conuenire Dioscori-

Mesue, Auicenna, Leonardus Fuchsius, Cordus, Mainardus Rha barbarum à pontico diuersam radicem faciunt.

Hieronymi Tragi Rheubarbarum est rumex hortensis.

dem descriptionem de Rha Pontico. Cordus Eurytius Rha ponticum hodie non haberi in Myropolijs scribit, uerum eius loco centaurium maius uendi. Hieronymus Tragus Rumicem hortensem, similem esse Rheu barbaro adserit, atq; pro Rheu Barbaro primum apud franciscanos & Carthusianos magna religione & sacramento cultum custoditumq;. illud nimirum est, quod D. Theobaldus Vormaciensis in sua paradiso coluit, quodq; nostri Marpurgi medici plantant. Idem Tragus Rheubarbarum isthuc exoticum, spongiam potius arboris, quàm radicem esse arbitratur. At quicquid sit, Rheu barbarum est mirificæ experientiæ & præclaræ efficaciæ in cholerę & phlegmatis eductione, unde non immerito magni fit à mortalibus, ut præclarum Dei donum. Sed iam ad Rha Ponticum Dioscoridis reuertimur, de quo ita Galenus.

Rha Pontici uires ex Galeno.

Rheum, quidam adpellant ipsum Rha, mixtæ temperaturæ est, inest enim ei terrestris frigiditas, ut adstringendi natura eius indicat. Adest ei & nonnihil caliditatis, masticatum enim largius subacre uidetur. Porrò quòd sit aëreæ cuiusdam essentiæ, subtilium partium, uel extenuantis naturæ: laxitas eius, tũ quòd põdere careat, præcipue uerò opera et uires eius denunciant. Conuulsis, ruptis, & orthopnœicis conducit. Liuores & lichenes aceto inunctum curat discutiendo. Quòd uerò præclara adstringendi ui sit præditum, inde satis colligere licet, quòd prosit sanguinem exscreantibus, cœliacis & dysentericis. Paulus eadem sed breuius habet ac distinctius.

Rheu Pontici uirtutes ex Paulo.

Discutiendo, inquit, conuulsis, ruptis, orthopnœicis & liuoribus conducit. Adstringendo, sanguinem exscreantibus, cœliacis & dysentericis commodat, utraq; uerò natura iocinorosos iuuat.

De Gentiana. Cap. III.

Gentiana ab Gentide Illyriorum rege nomenclaturã sortita est.

GEntiana, centaurea radix, aloe Gallica, Narce, Chironium, aloitis, Ciccendia, Ciminalis. Pulchrè monet hic Dioscorides, Gentianam ab Gentide Illyriorum rege primum inuentam esse, ac nomen eius induisse. Germanicè Entzian, inuentoris uidelicet retento nomine, priore tantum litera recisa. Extenuat, expurgat, abstergit, obstructiones aperit, inquit Galenus, herbæ Gentianæ radix. Neq; quicquam mirum est, uehementer enim amara est.

Gentianæ uires.

De Aristolochia. Cap. IIII.

ἀριστολοχίας ἔτυμον.

ETymon aristolochias indicat, partum eam adiutare, id quod Dioscorides scitè indicat, ἀπὸ τοῦ ἀρίστην εἶν ταῖς λοχοῖς, id est, quòd optimè commodet puerperis. Vnde Ebræis dici potest טוֹב מְאֹד לְחַיָּה *Tob meod lechaiah. Germanicè osterlucei. Corruptum est uocabulum ex Græco, ut satis apparet. Treis Aristolochiæ species facit Dioscorides, rotundam quam fœminam, longam, quam masculum adpellat. Atq; longè diuersam speciem quandam clematida, id est sarmentariam uocat. Hieronymus inuertendum hunc Dioscoridis ordinem censet, ut rotunda sit mas, longa uerò fœmina, sic fieri, ut historia hæc naturæ respondeat. Fœminæ itaq; nomenclaturæ hæ sunt, dactylitis, terræ malum, teuxinum, aristolochia. Mas simplex nomen ἀριστολοχίας retinet, aristolochia clematitis à sarmentis nomen gerit. Est autem & alia herba clematis, cuius & Dioscorides lib. 4. cap. 7. meminit & Nicander in Alexipharmacis in tertio antidoto aduersus uenenatum fungum. Rotunda, inquit Galenus, efficacior est per omnia alijs. Clematitis est odoratior, ut & unguentarij ea ad unguenta sua utantur, ad medicas tamen facultates est imbecillior. Longa, minore extenuandi uirtute prædita est, neq; tamen omnino ignaua est, abstergit & discutit minus quàm rotunda, calefacit tamen pari, cum rotunda ratione. In mediocri itaq; abstersione longa est commodior, ut in carnium exulcerationibus, & naturalium muliebrium fomentis. In fortiore crassi humoris extenuatione usurpatur rotunda. Hæc eadem cruciatus ex oppilatione, uel crasso indigestorum flatuum humore curat, surculos extrahit, putredines sanat, sordida hulcera purgat, dentes & gingiuas nitere facit. Asthmaticis, singultientibus, epilepticis & podagricis cum aqua hausta, ruptis & conuulsis utile est pharmacum. Hæc Galenica Paulus μεθοδικώτερον absoluit. Macer Dioscoridis species sequitur.*

Tres aristolochiæ species.

Nomina aristolochiæ.
Clematis herba alia.
Vires aristolochiarum ex Galeno.
Rotundæ, longæ clematitidis.

Macri locus de aristolochia.

Omnes uim calidam siccamq; leguntur habere.
In primo uis sicca gradu, feruensq; secundo est.
Pestiferos morsus cum uino sumpta rotunda

Curat

Curat, & assumptis prodest sic hausta uenenis.
Cætera habet omnia, quæ sunt apud Dioscoridem & Plinium suo more Macer.

De glycyrrhiza. Cap. V.

γλυκύῤῥιζα. Pontica, glyceraton, symphyton, leontica, glycyphyton. scythion, adipson, sylithra, libyestaso, homœnomœus, penthaomœus, dulcis radix. Ebræis dici potest שֹׁרֶשׁ מָתוּק schoresch mathuc. Germanicè süßholtz, kolstock, sußwürtzel. Barbari liquiritiam uocant deprauato Græco uocabulo, Germani itidem corrumpentes græcam glycyrrhizes uocem, dicũt lackeritzen. Notior est radix, quàm de qua plura debeãt disputari. Ager Babenbergensis Germanis abunde glycyrrhizes suppeditat. Paulus Ægineta γλυκύῤῥιζον adpellat. Dulcis est, cum modica quadam adstringendi ui hæc radix, unde non solum arteriæ asperitatem lenit, sed scabriciem etiam uesicæ, moderata sua crasi. Quia uerò quod mediocriter dulce est, etiam humidum est, ideò ἄδιψον est, id est sitim arcet. ut Galenus tradit.

Nomina Glycyrrhizæ

Glycyrrhiza uires.

De Centaurio maiore. Cap. VI.

Centaurium, Narce, limnesion. Marone, Plectronia, Chironia, limnestis, Herculis sanguis. Phieri et Vnefera. Centaurium maius Hieronymus Tragus in Germania haud nasci arbitratur. Eam uerò qua medici hodie utantur, matricariam aut febrifugiam esse. Nomen habet ab inuentore Chirone Centauro Thessalo medico, Nicandro in Theriacis confirmante, ubi inquit. primam Chironis salutarem herbam euelle, quæ idem nominis, cum Centauro Saturni filio sortita est. Sunt autem uaria herbarum genera, quibus Centauri Chironis nomen accommodatur. ut Gentiana, de qua præcedenti. 3. capite actum est, atq; hæ duæ species Centaurij maioris & minoris, quibus de nunc agitur, & panaces Chironium de quo posthac cap. 52. cui Nicandrica descriptio consonat, cuius mentionem hic facere orsi sumus: ob aliquam nempe uel uirium uel formæ similitudinem, centaurij nomen sibi inditum gerunt. possunt uocari עֶשְׂבִּים חָבִירוֹן Escbim Hachirõn. Id est, herbæ Chironis. אוֹ שָׁרְשֵׁי חָבִירוֹן O scharsche hachiron, hoc est uel radices Chironis. Galenus. Centaurij maior radix, quia acris est, calida est, hinc menstrua proritat, fœtus in utero mortuos extrahit, uiuentes enecat & eijcit. Et quia adstringendi ui sentitur, ideò crassarum partium est ac terreæ frigiditatis, hinc uulnera glutinat, sanguinem exscreantibus commodat ℥ij. pondere sumpta cum aqua à febricitãtibus, cũ uino à non febricitantibus. confert etiam ruptis conuulsis & dispnœicis, & inueteratis tussibus. Acredo mixta dulcedine expurgat & euacuat, uis adstrictoria confortat. Succus eiusdem cum radice ualoris est. Nonnulli pro lycio pharmaco utuntur hoc succo.

Centaurij maior is nomina. Agley blũmen

Centaurium maius non nasci in Germania.

Hieronymus Tragus opinionem hanc suam reuocat in.1.tomo herbarij sui, cap. 42. adiiciens esse Aquileiam, quam recentiores uocant.

Varia Centauriorum genera.

Centaurij maioris uires.

Qualitatum contrariarum contrarij uires.

De Centaureo minore. Cap VII.

Centaurium minus, limnesium, elleborites, Amarantus, sanguis Herculis, Herba multæ radicis, Tulbela, febrifugia. Huius radix planè iners est, ut Galenus ait, ramuli uerò folia & flores utilissima sunt. amariciem & stypticitatem habent, hinc sine morsu aut corrosione exiccant. Magna uulnera recenti hac herba illita, uel emplastro fota curantur. hulcera item difficilis curationis ad cicatricem ducit, magnæ & multæ aliæ commoditates huius foris & intus administratæ herbæ, apud Galenum in 7. de simplicium pharmacorum uiribus cuiuis sunt in promptu. Tausent gulden adpellatur. à commoditate certe sic iurè nominari potest.

Tausent gulden kraut.

Centaurij minoris nomina.

Vires centaurij minoris.

Recentioribus Aurea, censore Hieronymo Trago.

De Chamæleone albo. Cap. VIII.

Χαμαιλέων λευκός Chamæleon albus, Erysisceptrum, ixias, Epher, ephthosechin, Carduus minor. Oto Brunsfelsius uulgo herbam Carlinam nominari autor est. Ebræis potest dici אַרְיֵה אֶרֶץ לָבָן Areieh haarez laban. id est, terrestris leo candidus. Chamæleonis lacertæ mentio est apud Aristotelem & Plinium, hic uero de herbis agitur, Chamæleon animal subinde colorem mutat, idem contingit in hisce herbis, ideò etiam simile cum animali nomen habet. Galenus albi chamæleontis radix, ad latos lumbricos datur, acetabuli mensura cum uino austero. Administrant hanc etiam intercute aqua laborantibus, quippe quæ similis sit nigræ in temperatura, nisi quòd sit amarior nigra.

Chamæleon albus, vihe disteln, secundum Hieronymum Tragum.

Chamæleontis albi uires.

De Chamæleonte nigro. Cap. IX.

Chamæleon nigra.

Χαμαιλέων μέλας. Pancarpum, ulophonon, ixias, cynomazus, ocimastrum, granum cnidium, Cynoxylon, carduus niger, uernilago, Sobel. Ebræis dici potest אֲרִיחַ הָאָרֶץ שְׁחֹרֶת areich haarez schchoreth, id est leo terrestris nigra. Hieronymus Tragus arbitratur esse Eryngij speciem, quam Germanicè Eberwurtz adpellant, id est radicem aprugnam, uel Verrinam. Nicander utrunq; Chamæleontem describit in Theriacis, quum ait:

Nicander in Theriacis.

Φράζεο δ' αἰγλήεντα χαμαίλεον ἠδὲ ὀρεινόν

δοιοὶ δ' ἀμφὶς ἔασιν, ὁ μὲν ζοφοειδὴς ὠπλῶ. Hoc est,

Expende radiantem etiam Chamæleonem atq; montanis locis gaudentem. Sunt autem duo seorsim chamæleones, alter caliginosa specie Scolymo non est dissimilis, rotunda effusa coma. Radix huic est densa & candens, quæ sub asperis & opacis locis solem fugiens in nemoribus crescit. Reperies alterum Chamæleonem folijs semper contumacem, is humilis planè, & à tergo nullo assurgens caule nascitur, radice subalbicante, quæ gustu tamen melleum saporem præbeat. Adijcit albi drachmam bibendam aduersus letalem uenenatorum ictum ac morsum. Galenus Chamæleontis nigri radix, quiddam noxij habet, sicca est in tertio gradu, calida in secundo. Hinc confert ad scabiem, ad impetigines & alphos (impetigo est etiam alba) & ijs, quæ opus habent abstersione. Miscetur mollientibus & discutientibus medicinis. Phagedænicis ulceribus, emplastri more illita medetur.

Chamæleontis nigri descriptio.
Nicandrica nigri chamæleontis descriptio.
Chamæleonis nigri uires.

De Crocodilio. Cap. X.

Crocodilium.
Crocodilij uires ex Galeno.

Crocodilium, chamæleonis species, illud nomen à similitudine quadam, quæ illi uel cum terrestri uel fluuiatili communis est, ut equidem opiner, obtinuit. Galenus semen huius acre esse adfirmat, tribuens ei uim calidam, qua discutiat & exiccet, unde urinam & menstrua proritet. Succum caulis & seminis parilis uirtutis renum uicio prodesse idem testificatur. Radicem uero pectoris exscreationibus uehementer commodare, minus enim acoris ei inesse quàm semini, amaricie tamen non cedere, per nares item elicere sanguinem.

De Dipsaco. Cap. XI.

Δίψακος. nomenclaturæ Διψάκου.

Δίψακος, Dipsacus, crocodilium, chamæleon, onocardion, Veneris lauachrum, labrũ Veneris, carduus Veneris, sceneor, chir, meleta, scithe, uirga pastoris. Ebraicè dici potest חֹטֶר רוֹעֶה choterroe, id est uirga pastoris. Δίψακος principio dicitur ex etymo, quasi dicas ἄκος τῆς δίψας, id est sitis medelam, quòd semper aquam in suis labris teneat, unde & lauacrum Veneris nominatur. Germanicè Kartendisteln. Galenus Dipsaci spinæ radix, uim habet arefaciendi, uel exiccandi in secundo ordine, inest etiam ei nonnihil abstersoriæ uirtutis.

Dipsaci uires ex Galeno.

De Spina alba. Cap. XII.

Spinæ albæ nomenclaturæ.

ἄκανθα λευκή, syluestris cinara, donacitis, Erysi sceptrum, alba uel regia spina, carduus ramptarius. Ebræis potest esse אָטָד לָבָן Atad laban, id est spina alba. Germanicè weisse wegedistel. Arabes bedeguar, uel herba de casa. Galenus ἄκανθον λευκὸν masculino genere, & per compositionem λευκάκανθον uocat. Verum Dioscorides λευκάκανθον separat deinceps cap. 20. ab hac spina. Radici huius spinæ uis inest exiccandi, & mediocriter adstringendi, Galeno & Paulo autoribus. hinc cœliacis & stomachicis conducit, sanguinis exscreationem uel sputum sistit. Semen est extenuantis uirtutis, seu subtilium partium, & calidum, unde potu sumptum conuulsis prodest.

Spinæ albæ uires.

De Arabica uel Aegyptia spina. Cap. XIII.

Spina Aegyptia.

ἄκανθα ἀραβική, spina Arabica, ἀκανθίς, spinula. Galenus, huncq; sequutus Paulus hanc spinam Aegyptiam & Arabicam, uocari tradunt, unde Ebræis posset dici אָטָד מִצְרַיִם atad

Atad mizraim. id est, Spina Ægypti. Hieronymus Tragus existimat hanc esse quæ Germanis drey distel nominatur. Maiore ui adstringendi & exiccandi est prædita, quàm spina alba, in cæteris similis. fluxum muliebrem aliosq; sistit.

Vires spinæ Aegyptiæ.

De Carduo. Cap. XIIII.

Σκόλυμος, Scolymus, carduus, pherula pyracãtha. Strobilus, Cnus. Germanicè welsch distel. hanc se Hieronymus Tragus in hortulo Canonici ab Leuensteyn Maguntiæ uidisse & agnouisse testatur. Italice Card Chofil. Nicander hanc aduersus uenenat: conferre adscrit in Theriacis, scolymon & pyracantham adpellans. Hesiodus in operibus & diebus ad fratrem suum Persen Scolymi huius meminit. Scolymi inquit Galenus, radix, graueolentis urinæ copiam excitat, ex uino cocta & sumpta. hinc alarũ, ac totius corporis graueolentiæ medetur. Calidus est scolymus in secundo ordine perfecto, uel in initio tertij, siccus in secundo.

Scolymi nomina.

Scolymi uires.

De Poterio. Cap. XV.

Ποτήριον. poterium, phrynium, neuras, Acidotus. De hac Galenus Νευρὰς, ἔνιοι δὲ ποτήριον ὀνομάζουσι, ξηραντικῆς ἀδήκτου δὲ δυνάμεως, ὡς καὶ νεῦρα δια κοπέντα πεπιστεῦσθαι κολλᾶν. Hoc est. Neuras, quam nonnulli poterion nominant, exiccantis citra corrosionem uirtutis est, ut discissos neruos credita sit glutinare. Radices autem ipsius id maxime præstant. decoctum ipsarum quidam dant ex neruis laborantibus.

Neuradis nomenclaturæ.
Neuradis uires.

De Acanthio. Cap. XVI.

Acanthium Spinulæ genus est, id quod ea diminutiua formula indicat. unde Ebræis אָטָד קָטָן atad katan. id est, spinula nominari potest. Huius radix Galeno autore, subtilium est partium, calidæq; uirtutis, ut ea propter conuulsis prosit.

ἀκάνθιον.
Acanthij uires.

De Acantho, Cap. XVII.

ἄκανθα, Acantha, Acanthus, melamphyllum à nigris folijs, acanthestopia. id est, acanthos topiaria, Mamolaria, Crepula, pæderos. id est, amor pueri, unde אַהֲבָה נַעַר ahaba naar, id est, amor pueri. Germanicè Cardo benedict. Acanthi huius meminit Theocritus in κισσυβίου, hoc est hederacei poculi descriptione, idyllio primo. Acanthi folia autore Galeno discutiendi uim habent, mediocrem. Radix exiccat & incidit modicè, uiq; extenuandi dotata esse cõspicitur.

ἄκανθα.
Cardo benedict. ut Hieronymus Tragus.
Acanthi uires

De Syluestri acantho. Cap. XVIII.

ἄκανθος ἀγρία. spina agrestis, carduus pratensis, braßica pratensis אָטָד שָׂדֶה atad sadeh. Germanice wiessen kôl. Syluestris dicitur, satiuæ & hortensis respectu. eiusdem est uirtutis, cum acantho, ut Dioscorides refert.

Nomina acanthi. syluestris.
Vires.

De Ononide. Cap. XIX.

ὄνωνις. Ononis, Anonis. Quod ad etymum spectat, ueluti asini oblectationem præ se fert ab ὄνος asinus & ὄνημι iuuo. Apud Nicandrum in Theriacis antidoto. 14. ὄνωσις citatur quæ ab ὄνος καὶ ὦσις deducta herba, asini impulsum significabit, sed haud scio an poßit esse eadem cum ononide. Erycius Cordus ononin latinè Acutellam, restam bouis, & remoram aratri dici testatur, Germanicè haw hechel. & ab equitibus Stalkraut. Nec satis planum est, An ne, ὀνόγυρος, ὄνωσις, ὄνωνις καὶ ὄνοσμα in idem recidant, apud Nicandrũ Dioscoridẽ & Galenũ & Paulum. nam frustra diuersis capitibus describuntur apud Galenum & Paulum, nec nouisse iudicari queam, si non separanda seiunxerunt. Radix ononidos calida est in. 3. gradu. Galeno autore, Cortex eius abstergit & incidit, hinc non solũ urinam ciet, uerũ calculos etiam frangit, dentium doloribus resistit, aceto mulso coctus cortex, dentibus eo collutis. Hieronymus Tragus Ochsenbrech Germanicè uocat, quòd boues remoretur inter arandum. De onosmate posthac cap. 138. agetur.

Ononis nomenclaturæ, ex etymo Germanis est Eselslust.

Ononidis uires.

De Leucacantha. Cap.XX.

Leucacanthes nomina.

Leucacanthi uires.

MIrum est λευκακάνθην, solius compositionis nomine differre ab ἀκάνθης λευκῆς, atqui naturæ sacerdotibus hic est mos gerendus. leucacanthe, Latinis erit spinalba, polygonaton, folium, ischias, Gnia, carduus, spina alba. differt ab albaspina, de qua cap. 12. superiore actũ est. Germanicè weisse weg distelen, ut Hieronymo Trago placet. Ebræis est חֲנַעֲצוּץ hanaazuz. Esa. 55. Amara huius radix est, ideò incidit & exiccat in tertio gradu, calefacit autem in primo.

De Tragacantha. Cap.XXI.

Tragacantha.

Tragacanthæ uires.

TΡαγάκανθα, tragacantha, id est spina hircina, officinæ corrupto uocabulo draganti dicunt. Ebræis potest esse חֶרֶס עֲתוּר chedec athud. Exiccat Tragacantha instar gummi, obtusam acredinem habet, emplastris commoda. Vires tamen alias & usum pulcherrimè hic Dioscorides indicat. Exoticæ radicis lachryma est.

De Eryngio. Cap. XXII.

Eryngij nomina.

Eryngij natura.

HΡύγγιον. Eryngium, Erynge, Ermetis, Caryon, Gorginion, Hermion, Origanum aprugnum, myracanthus, Moly, Crobysus, sisertus, capitulum cardui, Catteræ, Sicupnoex, centum capita, Cherdan, montana chloe, chida. Nicander in Theriacis Eryngum adpellat, ueneni resistere testificans. Germanicè manstrew, brachendisteln, & Radendistel, ut Hieronymus Tragus. Ebræis itaq; dicetur תָּמִים הָאִישׁ thamim haisch, id est uiri integritas. Calidum est mediocriter, siccum admodum & extenuantis naturæ est, ut Galenus tradit.

De Aloe. Cap. XXIII.

Aloe satis myropolijs cognita.

Aloes natales.

ALoe, amphibion, Eryggium, herminum, tragoceros. Ebræis est אֲהָלוֹת Ahaloth, Cant. 4. id est aloe. Galenus: Hæc herba inquit, apud nos planè non nascitur, quæ uerò in magna Syria nascitur aquosior est, & imbecillior. Quæ in calidioribus locis prouenit, cauaq; Syria, & Asia multò est præstantior. Optima quæ in India, cuius liquor est, quod adfertur inde pharmacum, ἡ ἀλόη προσαγορευομένη, id est aloe nominata. Exiccat in tertio ordine, calefacit in primo intense, in secundo remisse. Stomacho, ut quod maximè cõducit, sinus glutinat, ulcera difficilis curationis ad cicatricem ducit, maximè circa sedem & uerenda. oris, narium, & oculorum inflammationibus prodest, repercutit, discutit & incidit.

De Absinthio. Cap. XXIIII.

Absinthij genera.

Absinthij uires.

Phlegmaticis absinthium nõ prodest.

AΨίνθιον, absinthium, bathypicrum, somi, absinthium rusticum. Triplex absinthium recenset Dioscorides à natalibus, Ponticum & Cappadox, Seriphium, Galatium, quibus, quod nusquam non sponte in incultis & cultis locis Germaniæ prouenit: respondet. Germanicè wermut, elß. Ebraicè potest nominari כֹּבֶד תַּמְרוּר cobed thamrur, id est amaritudine graue. Galenus absinthium, stypticam, amaram & acrem uirtutem habere adfirmat, calidum est, abstergit, intendit & exiccat, eam ob rem biliosos in uentriculo humores per secessum ad inferna educit, & per urinas euacuat. biliosum item quod in uenis est per urinam excernit. quibus phlegma exuberat inutile est. Nam styptica in eo uis maior & fortior est amara. Calidum in primo, siccum in tertio: succus herba est calidior.

De Absinthio Seriphio uel marino. Cap. XXV.

Seriphium Santonicum absinthium.

SEriphium uel marinum, quod prope Iaphosirim Aegypti prouenit absinthium. Tertium genus Santonicum ab Santonibus Gallis ultra alpes.

De Abrotono. Cap. XXVI.

Abrotoni nomina.

AΒρότονον, Abrotonum, abutonon, absinthium, heraclium, cholopœum, thelyphthorion, absinthiomenon, procampylon, nerui palmæ, cynanchite, absinthium Ponticum, thelythamnus, dulcis cubitus. Galenus in sexto simplicium calidum & siccum ait abrotonum in tertio gradu,

Abrotoni species, secundum Galenũ.

gradu, ac diducit in duo genera, quorum alterum dicit esse marem & fœminam, alterũ uero absinthium, hocq; rursus in treis species subdiuidit.

Abrotonum
Montanum & hortense 2 Absinthium { Ponticum, Seriphium, Santonicum } à { Ponto. Seripho. Santonia regiõe.
1 Mas & fœmina.

Abrotoni uires.

Abrotoni usti uires.

Etymon abrotoni ex Nicandricis scholijs.

Germanicè abrotonum adpellatur Stabwurtz. Calefacit & exiccat, ut diximus ex Galeno in tertio gradu, discutit & incidit, minimum enim acerbitatis habet tritum per totum corpus cum oleo, febrium cum algore tremores curat, stomacho noxiũ est. Adijcit Paulus, ustum maiore exiccandi ui pollet inusto, hinc alopecias curat, cum quodam subtilium partium existente oleo, ut Cicino, uel Raphanino, uel Sicyonio, & maximè Sauino, barbam tardè prodeuntem prouocat, cum aliquo cõmemoratorum oleorum. Nicandri Scholia in Theriacis abrotonum dictum adserunt, ἀβρότονον διὰ τὸ ἁβρὸν καὶ ἁπαλὸν φαίνεσθαι πρὸς ὄψιν. Id est, Habrotonum nomen habet ideo, quòd sit delicatum aspectu ac tenerum, super eo uersu. καὶ μὴν ἀβροτόνοιο τὸ τ' ἄγριον οὔρεσι θάλλει. Id est, Quin etiam Habrotoni agreste folium in montibus floret.

De Hyssopo. Cap. XXVII.

Hyssopi nomina.

ὕσσωπος. Hyssopus, lauer, Caßiala, Aegyptij pesalem. Ebræis est אֵזוֹב esob. Exod. 12. & Psal. 52. Ebræum, Græcum & Germanicum uocabulum sibi respondent, ut adeò appareat eadem origo. Isop Germanum ab esob & Hyssopo parum uel nihil discrepat. Galenus, Calefacit & exiccat hyssopum in tertio gradu, estq; extenuantis uirtutis, subtiliumue partium. Nicander in Alexipharmacis, ad letalem lithargyri potionem, hyssopi ramulos conferre tradit.

Hyssopi uires.

Nicandri locus de hyssopo.

De Stichade. Cap. XXVIII.

Stichadis nomina.

Stichas, syncliopa, Alcibiades, Pancratiũ, Styphonia, suphlo, oculus pythonis, Stiolobina. Nomen habet ab insulis Stichadibus, in quibus nascitur, ut ipse Dioscorides hic autor est. Galenus scribit, σοιχάς, & Paulus itidem per οι in priore syllaba. Species est Rosmarini, uel nardi, censore Hieronymo Trago. Laxat, extenuat, abstergit, confortat interanea omnia, totamq; animalis habitudinem.

Stoechados uires.

De Origano. Cap. XXIX.

Origanus.

Origanus Heracleotica, Heraclia, Conila, uel Cunila. Hieronymus Tragus, origanum nostram, quam Germani & alij intelligunt, esse Dioscoridis hyssopum, nostramq; hyssopum esse Dioscoridis origanum contendit. Germanicè dosten, wolgemut. Atqui si parium sint uirium, non multum refert utra pro altera accipiatur. Nam ut Galeni uerbis utamur, non de nominibus, sed de re est disputatio. Species origani subdit Dioscorides: ὀνῖτιν, ἀγριοορίγανον ἢ πάνακες ἡράκλειον ἢ κονίλην, καὶ τραγοορίγανον. Id est, onetis, agrestis origanus, quæ & Panaces Herculeum uel Conile, & Tragoriganus, id est hircina origanus, tres sunt species origani. Rabbinorum quidam Hyssopum etiam pro origano interpretantur, Sancte Pagnino testimonium dicente אֵזוֹב בְּאוֹרְגָּאנ Hyssopum pro origano. Galenus. Origanus Heracleotica est efficacior onitide, agrestis ambas superat, hanc panaces Heracleum, quidam Conilen uocant. Omnibus autem incidendi, extenuandi, calefaciendi, Paulus addit & arefaciendi: uires insunt in tertio ordine. Hircina uero origanus nonnihil adstringentis naturæ poßidet.

Tragi de origano & hyssopo censura

Species origani tres.

Origanorũ uires.

De Panace heracleo & Nicandri loco posthac agetur, in panace herba.

De Tragorigano. Cap. XXX.

De hac iam satis præcedenti cap. in speciebus origani dictum.

De Pulegio. Cap. XXXI.

Pulegij nomina.

γλήχων, glechon, blechon, Arsenicanthus, Ablolus, galisopsis, poleium, pulegium. Germani latinum nomen retinent dicentes poley. Blechon dici à βληχᾶσθαι, id est balando, quòd eo gustato pecudes ad balatum excitentur, Dioscorides hic ipse refert. Nicander uenenis aduersari testatur in Theriacis πολυανθέα γλήχωνα, hoc est multo flore conspicuam, seu diuitem florum glechona nominans. Galenus, Pulegium acris & subamara est, calefaciens uehementer & extenuans. caloris argumentum est, quòd illita cruentam cutem facit, & exulceret, si paulo diutius moretur, extenuandi indicium est, quod uiscosos & crassos humores ex pectore, & pulmone facile per exscreatum eijciat, mensesq; proritet.

Pulegij uires.

De Dictamno. Cap. XXXII.

Dictamnus vuilder poley.
דִקְטָמוֹן יַעַר

DIctamnus, pulegium syluestre, Betium, Embactrum, beloacos, Artemedeium, Cretica, Ephemerum, eldia, belotocos, dorcidion, helbunion, Vstilago rustica. Germanicè wilder poley. non est quæ in myropolijs ostenditur dictamnus. Dioscorides, & Paulus legunt δίκταμνος, Galenus & Virgil. 12. Aeneidos Dictamnus, quum ait:

Vergilij de dictãno locus.

> Tum Venus indigno nati concussa dolore
> Dictamnum genitrix Cretea carpit ab Ida
> Puberibus caulem folijs, & flore comantem
> Purpureo, non illa feris incognita capris
> Gramina, cum tergo uolucres hæsere sagittæ.

Dictamni nomina naturæ conuenire.

Pleraq; dictami nomina naturam eius indicant, quòd sagittas & surculos extrahat, quod Dioscorides hic ipse testificatur. βελοάκος enim est teli medela, sic βελοτόκος, id est iaculipera uel telipera, quòd pastu suo herba hæc telum infixum pariat, id est eiaculetur. Artemideion Dianæ sacrum, quo uulneratas suas ceruas curat. dorcidium, quòd à dorcadibus sauciatis petatur. Galenus δίκταμνον ἐκ λεπτομερεστέρας ἐστὶ τῆς οὐσίας ἢ κατὰ γλήχωνα. Id est, Dictamnum maiorem extenuandi naturam habet, quàm pulegiũ, cætera illi simile. Quod uero pseudodictamnum adpellatur est imbecilliorum uirium per omnia, Dictamno.

Dictamni uires.

De Pseudodictamo. Cap. XXXIII.

Dictamnus falsa.

FAlsa dictamnus, species dictamni, sicut & tertia species Cretica, quam hic subdit Dioscorides folijs sisymbrij, flore agrestis origani.

De Cretensi altera Dictamno. Cap. XXXIIII.

Dictamnus Cretensis.

De tertia hac specie Dictamni satis est dictum.

De Elelisphaco. Cap. XXXV.

Saluiæ nominã.

ΕΛελίσφακος. Elelisphacus, ἐλαφόβοσκος, σφαγνός. Ciosmis, phagnon, Apusi, Cosalon, Saluia, becium, Tußilago. Germanicè Salbeyen. Nicander ἀλθήεντα, ἐλελίσφακον in Theriacis uocat, id est medicam saluiam, seu medendi uiribus præstantem. Galenus & Paulus ἐλαφόβοσκον & ἐλελίσφακον separant, Dioscorides uni herbæ tribuit. ἐλαφόβοσκος, cerui pabulum est ex etymo. Galenus de elelisphaco hæc memoriæ prodit. ἐλελίσφακος θερμαντικῆς ἐναργῶς ἐστὶ κράσεως, ὑποστυφούσης ἀτρέμα. Id est, Saluia palàm est calefacientis temperaturæ, clàm uerò uel parum adstringentis.

Vires saluiæ.

De Menta satiua. cap. XXXVI.

Mentæ nomina. krauser balsam.

ΗΔύοσμος ἥμερος. Hedyosmus satiua, mintha, mentha, nepeta, tis, pherthrumerthrumonthu, perxo, Macetho, à bona fragrantia nomen inditum gerit apud Græcos, unde Ebræis potest nominari רֵיחַ נְעִים reach naim, id est iucunda fragrantia, uel מִנְטָא. Species habet ἡδύοσμον ἄγριον, id est mentastrum & καλαμίνθην. Galenus duas species mentæ habet ἡδύοσμον μίνθην καὶ καλαμίνθην, id est mentam satiuam & calaminthen seu Nepetam. Ambæ sunt acres & calidæ in tertio gradu. Imbecillior est bene redolens menta, calamintha. Venerem excitat, lumbricos enecat, sanguinem sistit.

Mentæ uires.

De Mentastro. Cap. XXXVII.

Mentastrum.

ἄγριον ἡδύοσμον. Mentastrum. Germanicè wilde mintz, wilde balsam. minus uirium habet quàm menta satiua.

De Nepeta. Cap. XXXVIII.

Nepeta.

ΚΑλαμίνθη, Calaminthe, nepeta. Germanicè nepffig, Katzenkraut. Galenus in 6. simplicium pharmacorum, syluestrem mentam ex calaminthe facit, in. 7. uerò uires eius præclaras numerat. Calida est & sicca in tertio gradu, extenuantis etiam naturæ, foris adposita calefacit.

Nicander καλαμίνθην ὑδρηλήν, hoc est, aquaticam calaminthã testatur resistere uenenatis, quum ait in Theriacis: τῆμος δὴ ποτάμοιο πολυῤῥαγέος κατὰ δίνας, ὑδρηλὴν καλάμινθον ὀπάζεο χαιτήεσσαν, πολλὴ γὰρ λιβάσι παρ' ἀέξεται. i. Tum iuxta uasti fluminis uortices, aquaticam, comantemq; calaminthum sectare, quæ abundè apud ripas crescit.

ta calefacit & mordet, cutem scarificat & exulcerat, in corpus sumpta arida per sese, uel cum melle mulso, uehementer calefacit, sudores excitat, discutit & calefacit totum corpus. Ad tremores febrium cum algore, oleo cocta totiq; corpori inuncta cum frictione facit. illinitur aduersus ischiadicam adfectionem. Ex profundo enim in superficiem cutis malos humores trahit. Menses potu sumpta, forisue accommodata efficaciter prouocat. Elephantiasi medetur, crassos humores disijciendo, atros dentes candefacit, suggillata delet, contra uenenatorum ictus & morsus utiliter accipitur. Ascaridas uermes & lumbricos uentris necat, iniecta clystere, uel potu sumpta. Aurium uermes interimit, fœtus potu sumpta, uel foris adposita perdit & eijcit. Asthmaticis & fellis suffusione laborantibus succurrit, thoracis obstructiones laxat. Dioscorides tres species nepetæ recenset. Galenus montanam efficatiorem esse adseuerat. Tertiam speciem, officinæ Nepetam uel Calamentum nominant, ut Oto Brunsfelsius.

Nepetæ uires ex Galeno.

Tres nepetæ species.

De Thymo. Cap. XXXIX.

Θύμος, Thymus albus, capitatus, epithymus, Thyrsion, Stephane, Mozula. Germanice welschen quendel, immenkraut. Thymus calida est & sicca in tertio gradu. Menstrua hinc ciet, incidendi ui pollet, fœtus in utero expellit, interanea purgat potu sumpta, thoracis & pulmonis per screatum expurgationibus conducit. Nicander in Alexipharmacis, coagulato in uentriculo lacti succurrere ait eo uersu, ἠὲ νέον βρυόεντα θύμου στάχυν, id est, uel musco marino similem thymi spicam.

Thymus.

Thymi uires.

Nicandri de thymo locus.

De Thymbra. Cap. XL.

Θύμβρα, Thymbra, Cunila, Satureia, clinopodium, probatium, ageratum, origanus agrestis, cunila rustica. Germanice Saturei, species thymi est, ut ex descriptione colligitur. Nicander in Theriacis tribus locis thymbram serpentibus aduersari scribit, adeoq; uenenatis. θύμβρην ἐξελάσεις ὄφεων ἐπιλωβέα κῆρα. id est, thymbra eijcies noxium serpentum fatum, uel thymbram euelles, qua serpentes interimas, ac deinceps in alijs locis, quos non est necessarium adducere. De hac ita Paulus, Thymbra agrestis, earundem cum thymo uirium est. Satiua per omnia est imbecillior, ad cibum autem commodior.

Thymbræ nomenclaturæ.

Nicander thymbra ueneno resistere adserit.

Thymbræ uires.

De Serpyllo. Cap. XLI.

Serpyllum, zygis siluestris, polium, Meruopyos, Cerelaticum, Cicer erraticum. Scholia in Theriaca Nicandrica ἕρπυλλον, παρὰ τὸ ἕρπειν ῥίζας αὐτοῦ ἐπιπολύ, id est, Serpyllũ ab eo dictum esse arbitrantur, quòd radices eius per terram latè spargantur explicenturq;, ut & ex ipso Nicandro colligitur. Germanicè quendel, hunerklee, hunerkol. Vt floreat & crescat Nicander eleganter exprimit, inquiens: ἢ ἑρπύλλοιο νομαίου

ὅστε φιλοζωὸς νοτερὴν ἐπιβόσκεται αἶαν

ῥιζοβόλος λασίοισιν ἀεὶ φύλλοισι κατήρης. Id est:

Vel serpylli per pascua se explicantis copia adest, quod pecoribus non ingratum humidam depascitur terram radices suas hinc inde spargens, hirsutis semper folijs expassum pendensue. Dioscorides duas species facit, alteram hortensem, alteram quam zygin uocat, syluestrem, atq; hanc efficatiorem hortensi adserit. Galenus: Adeò calidæ naturæ est serpyllum, ut menses muliebres, & urinam cieat, gustu satis acrè.

Serpylli nomina.

Serpylli etymon ex Nicandri scholijs.

Ebræa periphrasi dicetur serpyllum שׁלח חשׁר שׁירות

Serpylli descriptio ex Nicandri Theriacis.

Serpylli uires.

De Sampsucho. Cap. XLII.

Σάμψυχον, sampsuchum, triphyllon, hoc est trifolium, Amaracum, Agathides. Knecion, Acapnum, Thrambes, Sopho, Myuron, ὄνος ἱέρεως. Marcellus Virgilius, ὄνος ἱέρεως, id est asinus sacerdotis legit, hecigonos Iseos. Latinis Maiorana. Galenus: Sampsuchum extenuat ac discutit. calefacit etiam & exiccat in tertio ordine. Germanum Latino uocabulo respondet, Maioran.

σαμψύχου nomina.

Maiorana.

De Meliloto. Cap. XLIII.

μελί-

Meliloti nomina.

MΕλίλωτος, Melilotum, Sertula campana, serta campanica. Germanicè steinklee. Ebræa periphrasi שְׁלוֹשָׁה עָלֵי סֶלַע schloscha ale sela, id est trifolium saxatile, appellatur etiam Germanis, vogelswickin, hasenpfotlin. Vt Hieronymus Tragus, qui nouem genera eiusmodi trifoliorum inter sese uariantium connumerat. Melilotum uel sertula campana, ut Galenus habet constypat, discutit & concoquit, plus tamen calidæ naturæ ei inest, quàm frigidæ.

De Maro. Cap. XLIIII.

μάρον.

Origanis diminutiuum ab origano.

MArum aut ὑσσώβριον, Marcellus legit σισύμβριον, Origanis. Neq; Galenus neq; Paulus huius herbæ meminerunt, uti tamen ex Dioscoride colligitur, species est origani, unde origanis, ceu parua origanus etiam adpellatur. Sisymbrio par est in uiribus, quanquam Virgilius dicat in suo ueteri Dioscoride, maron nusquam inueniri. Hieronymus Tragus existimat esse syluestrem maioranam, wilder maioran.

De Acino herba. Cap. XLV.

Acinus ocimastrum, species ocimi est.

Vires acini.

ἄκινος, ἢ ἄκονος, basilicum agreste, ocimastrum, acinoc & acinea apud Plinium wilde basilgen. Hieronymus Tragus opinatur hanc acinum, quam Germani basilgen simpliciter adpellant, hoc est basilicam. i. Regiam, ocimū garyophyllatum. Ebræis עֵשֶׂב הַמֶּלֶךְ eseb hamelech, herba regia. Paulus. Acinus similis est ocimo, constypat mediocriter. reliqua de uiribus acini uerba, ex Dioscoride eadem habet.

De Bacchare. Cap. XLVI.

Baccharis.

Hieronymus Tragus opinatur esse herbam regiam, quam basilicam dicunt.

Βάκχαρις, Baccharis. Hermolaus quorundam sententia ad flores quos garyophylla uocant, referri baccharem hanc testatur, estq; in descriptione baccharis, quòd altilibus illis uel rosis uel uiolis, Germanicè neglin oder graßblumen adpellatis: respōdeat. Hieronymus uerò Tragus singularis iudicij uir in hisce rebus ad Narcissum altiles illas uiolas transfert. Paulus Acgineta. Baccharis herba est odora, similis cinnamomo, acris. Radix huius cocta obstructiones laxat, menstrua ciet. Folia eius adstringendi ui prædita: fluxibus conducunt.

De Ruta. Cap. XLVII.

Rutæ nomina.

Vires rutæ.

Πήγανον, Peganum montanum alterum, alterum hortense, id est Ruta montana & ruta hortensis. Epnubu, Harmala, besana, churma, Germani Græcum & Latinum uocabulū retinent, Ruten, oder Rautem. Veneno hæc herba aduersatur, ut Nicander cum in Theriacis tum Alexipharmacis testatur.

De syluestri ruta. Cap. XLVIII.

Agrestis rutæ nomina.

Rutæ uires.

Varia herbarum nomina unde.

Πήγανον ἄγριον. Ruta agrestis, hypericum, Androsæmum, corion, chamæpitys, ederdalis, sentuna is, Churma, semnadec. Germanicè wilde rauten, harthaw. Galenus Ruta agrestis est è quarto ordine calefacientium: hortensis, est ordinis tertij, acris est & amara, hinc inciditac disgregat uel disijcit humores uiscosos: urinam excitat, extenuat, flatus arcet, Venerem cohibet, disijcit & exiccat strenuè. Varia herbarum nomina à uarijs gentibus perpetuò inducuntur. Nonnunquàm à similitudine, uel foliorum, uel uirium, uel odoris. hinc est, quòd sæpe nomen alterius herbæ alteri etiam tribuatur. Satis autem esset, usitatius apud plures autores eosq; probatos nomen retinere.

De Moly. Cap. XLIX.

Moly.

Moly syluestris rutæ esse speciem iuxta Galeni sententiam.

Μῶλυ, λευκόιον ἄγριον. Moly, leucoion agreste. Dioscorides hanc ab ruta syluestri disseparat. Galenus speciem syluestris rutæ esse tradit, in cap. περὶ πηγάνου. ὅθεν, inquiens, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις μῶλυ, καὶ βισασαν ἔφαμεν ὀνομάζεσθαι, ἐν αὐ καὶ αὐτὸ πήγανον ἄγριον. Hoc est, Quod in prioribus commentationibus Moly diximus & Besasan nominari, poterit esse etiam ipsum agrestis ruta, lib. 8. simplicium pharmacorum. In septimo uerò, Quidam, inquit, rutam syluestrem, hanc herbam nominant, alij harmolan, Syri

lan, Syri besasan, Cappadocæ Moly, Quod radice sit nigra, flore lacteo. Extenuat, estq; calida in tertio abscessu, hinc & incidit, crassosq; humores discutit, & urinam proritat. Homerus Odyß. 10. Moly eleganter ut omnia describit, herbam à Mercurio Vlyßi monstratam, malorum propulsatricem. Vnde non inepte forsan μῶλυ dici queat ab μὴ καὶ ὄλλω, quòd ab interitu conseruet. Eobanus præclarè sentit, Moly isthuc in mente Vlyßis subnatum, sapientiam nimirum intelligens atq; prudentiam. Ouidius suo more de moly iudicauit. Enimuerò per Dioscoridem & Galenum hanc describentes satis constat, non esse uanum eius herbæ nomen.

μώλυος ἔτυμον.

Eobani de moly opinio.

De Panace Herculeo. Cap. L.

Panaces Herculeū.

PAnaces Herculeum πάνακες ἡράκλειον. Multa sunt simplicia, quibus panaces conuenit, ut est panacea Conila apud Nicandrum, quæ & Herculea Origanus uocatur. Ac ligusticum, Chironium item & Asclepium panaces. Sic Parthenium Heraclea etiam dicitur. Suprà cap. 29. huius libri uerba Dioscoridis sunt. Est & syluestris origanus, quàm aliqui Heracleam panacen, aliqui Conilam dicunt. Radicem illi inutilem tribuit, quare huic panaci Herculeo, quo de separatim hic agitur, conuenire non potest. Succus itaq; panacis, opopanax nimirum, cognitus habetur, ut Oto etiam Brunsfelsius testatur, panaces ipsum ergo Herculeum in Bœotia & Arcadiæ Psophide relinquendum, tantisperdū per naturæ interpretes, in Germania etiam cognoscatur demonstreturq;. Sanè præclarum nomen est utrunq; & panaces & Heracleum, primum ad omnia mala, cunctásue ægritudines medelam pollicetur, παρὰ τὸ πᾶν καὶ ἄκος, unde Ebræa periphrasi כָּל מַרְפֵּא cal marpe, id est omnia curans, nominari potest. Herculeum eadem ratione, quod instar Herculis monstrorum domitoris, sit hæc herba etiam malorum, morborumq; domitrix. Galenus. Ex radice & caulibus panaces Heraclij incisis, opopanax colligitur, id est liquor panacis omnium commodißimus, calidus in tertio, siccus uero in secundo ordine, cortex radicis calefacit quidem & exiccat, sed minus liquore, corticis medicina nonnihil etiam abstergit, hulcera malefica replet carne, & ad cicatricem perducit, & nuda ossa carne uestit: fructus aut semen menstrua ciet. Adijcit Galenus hanc herbam ab omnibus etiam nō panaces sed panaca uocari, uerum appendix ea est exigui momenti.

Opopanax succus.

Panaces herculeū, unde & quare dicatur.

Opopanacis uires.

Corticis radicis natura.

Panaca & panaces.

De Panace Asclepio. Cap. LI.

Panaces Asclepiū, fœniculi genus esse posse.

Nicandri locus.

Phlegyeum & Pæanicū unde dicatur.

PAnaces Asclepium. Vel ab Aesculapio medico nomen habet inuentore, uel à uirtute, quòd instar Aesculapij medici optimi poßit omnibus propemodum morbis remedio esse. Ex descriptione Dioscoridis posset fœniculi genus uel species æstimari. Apud Nicandrum in Theriacis Phlegyeum & Pæanicū etiam nominatur. Sumito, inquit, Phlegyeū panaces, quod primus Aesculapius ad cerulei fluminis ripam euulsit, Iphiclis Amphitryonidæ ramum (id est Iolaum Iphiclis filium) curans, quando cum Hercule noxiam cremaret hydram. Phlegyæ gens Phocidis est, ab ea Phlegyeum dicitur. Pæanicum, quod illi Scholia nomen tribuunt, à Pæane, id est ab Apolline, Deo medico, medicarum uirium causa. Galenus. Calore Asclepium panaces Herculeo inferius est, floribus & fructu ad hulcera utuntur, ad panos item et phagedænas, melle mixtis. Hieronymus Tragus existimat, esse fœniculum montanum.

Asclepij panacis uires.

De Panace Chironio. Cap. LII.

Πάνακες χειρώνιον. Panaces Chironium פַּנַּכֵּס כִירוֹנְיוֹן Suprà Gentiana in tertio capite Chironium & centaureum uocabatur, à uiribus proculdubio medendi, iam uero Chironium panaces alia herba est ab Gentiana, ut ex utriusq; historia liquet. Pindarus Hieronem regem febricitantem animans & paraclesi leuans, in tertia Pythiorum ode, Chironem Centaurum reuiuiscere optat, ut ab eo pharmaca discere posset, uel eum ex Thessalia in Siciliam ad regem Agrigentinorum mittere, quò eius opera & consilio ualetudini pristinæ restitueretur, Hunc ad modum hic mihi optandum erat, quo daretur mihi Chironi Centauro Phylliridæ conuersari, præceptori & educatori Aesculapij, optimo sanè medico, unde panaces hoc Chironium nominatur ceu ab suo inuentore: Is enim nobis posset recte Herculeum, Asclepium & hoc suum Chironium panaces commonstrare.

Nicandri locus de Chironio panace, & uiribus eius.

Nicander in Theriacis hanc cum uini cotyla sumptam, antea in mortario tusam, aduersus uenena, seu letalem uenenatorum ictum ualere tradit. Primam, inquiens, Chironis medica uirtute insignem herbam euelle, quæ idem cum Centauro Saturni filio nomen sortita est, quam olim Chiron in niuali Pelio deprehendens, eminentia sua perpendit. Cuius patula iuba similis est amaraci, flores uerò aurei. Radix super terram eminet, nec in imum admodum defixa, syluosum in quo herbæ crescant, locum tenet. Ex eo Nicandri loco apparet Dioscoridem caput suum hoc de Chironio panace descripsisse. Galenus Chironium panaces earundem esse uirium cum Asclepio, testatur.

Chironij uires ex Galeno.

De Ligustico. Cap. LIII.

Ligustici nomina.

Ligusticum, λιγυστικόν, panacea, panaces. Ab Liguria natali solo nomen retinet. Leuisticum libysticum. Arabicè chri Keismi, Thalaspium, Thalapis, Scandilatium. Germanicè lobstöckel. Galenus Libystici radix & semen adeò sunt calida, ut menses cieant, & urinam proritent.

De Staphylino, id est, pastinaca erratica. Cap. LIIII.

Pastinaca erratica.

Σταφύλινον ἄγριον, staphylinum agrium, ceras, come, babibyron, Sicham, erratica pastinaca, pastinaca rustica. Brasoca syluestris, Vdonaulion Halgazar, Baucia, algingibel, id est pastinaca condita. Chariota, lezar, guiffo. Germanis wilde pastney. Pastinacæ huius semina Nicander ueneno mederi docet in Theriacis, ubi inquit. Simul Caucalides, staphylinique semina colliges. Galenus σαφυλῖνος ὁ μὲν ἥμερος ἀσθενέστερος, ὁ δὲ ἄγριος ἰσχυρότερος εἰς ἅπαντα. Id est, Pastinaca satiua quidem minus habet uiriū, agrestis autem est ad omnia fortior & efficatior. Vrinam cient, menstrua proritant, herba, semen & radix. Abstergit etiam, unde quidam ad phagedænica hulcera folijs recentibus eius, unà cum melle emplastri modo utuntur, ut ea expurgent.

Nicandri locus.

Pastinacæ uires.

De Seseli Massiliensi. Cap. LV.

Cymini species.

Seseli Massiliense σέσελι μασσαλεωτικόν, sphagnon, seli, sili, πλατυκύμινον, id est, latum cyminum. Manlius in lumine adfirmat esse siler montanum, quod barbari, sisileos uel siler uel platycyminum uocant. Cymini ergo species sunt, quas hic recenset, Massiliense uidelicet Aethiopicum & Peloponnesiacum seseli. De his Galenus. Seselios radix & fructus adeò calefaciunt, ut urinam cieant. Extenuant etiam, unde epilepticis & orthopnoicis conducunt.

Vires seselium.

De tordylio. i. Cretico seseli. Cap. LVI.

Tordylum.

Τορδύλιον, Tordylum, gordylum, tordylion, tordyle, Seseli Creticum. De hac herba Paulus γόρδυλον eam uocans, ut Hermolao placet, Gorgylon, quod alij seseli, calidum est & diureticum, menstrua prouocat. ex melle lincta, pectoris aut thoracis phlegma & uiscosos humores per screatum educit. Galenus huius nullam facit mentionem, quippe quam inter alias seselios species comprehenderit.

De Sisone. Cap. LVII.

σίσων. Ad apia pertinet sison ex historię eius contextu.

Sison, sinnus, sinon, senon, silion. De hac Galenus, Sison gustu calida & subamara est, unde urinam ciet, concoquit, menses muliebres prouocat, obstructiones extorum & interaneorum relaxat. Paulus Aegineta eadem ex Galeno de Sisone recitat.

De Aniso. Cap. LVIII.

Anisum.

Ἄνισον, Anisum, Sion, Germanicè Anies. Non bene principium huius capitis cum priore sisone commixtum est, quod ad historiam attinet. Nam si eadem est herba sison & anisum, frustra separantur. Nicander in Theriacis ἄνισον, id est anesum uocat, eius radices reniti uenenatis tradens.

tradens. Appellatur etiam fœniculum Romanum & cyminum dulce. Galenus. Anisi semen subamarum & acre, calidum est & siccum in tertio abscessu. Vrinam ciet, discutit, & flatus uentris sistit, ac aluum compescit, & lac generat, ut Simeon Sethi tradit.

Anisi seminis uires.

De Caro. Cap. LIX.

Κάρος. Caron. Careum, Carium, Semen Carui. Nauoca, Cuminum pratense. Germanicè. wiesen kümmel. De hoc Galenus. Cari semen calefacit & exiccat in tertio ordine, flatus sistit, urinam prouocat, non solum semen, uerum etiam planta.

Caros wiesen kümmel.

De Anetho. Cap. LX.

ANethum, Polgidos, Anicetum, genitura Cynocephali, capilli Cynocephali, Mercurij genitura, Arachu, Sicciria, Polpum, Xebeth, Vebet, Scenar. Anethum calefacit in secundo ordine intensè, in tertio remissè. Exiccat in secundi ordinis initio, aut in primi abscessus perfectione. Oleo coctum discutit, dolores tollit, somnificum est, crudaq; concoquit ac digerit indigesta. Cætera ab Galeno facile peti queunt.

ἄνηθον Dill. Anethi uires.

De Cymino satiuo. Cap. LXI.

Κύμινον ἥμερον. Cyminum satiuum, Germanicè Zam kümmel, Garten kümmel.

Cyminum satiuum.

De Cymino syluestri. Cap. LXII.

Κύμινον ἄγριον. Cyminum agreste, uel cyminum syluaticum, Germanicè, waldt kümmel. Rusticum & Thebaicum apud Aëtium appellari, annotat Hermolaus. Dioscorides hic duas species agrestis facit. Ego de satiuo & utroq; agresti intelligendum censeo, quod Galenus habet. Vtimur, inquit, Cymini semine, quemadmodum anisi, libystici, Cari & petroselini, calefacit, ut quodlibet illorum, urinam ciet, flatus sistit, ex ordine calidorum in tertio gradu.

Cyminum syluaticum.

Vires cymini.

De Ammi. Cap. LXIII.

AMmi, Ammium, Alexandrinum, Æthiopicum, regium cyminum. Nanochath, Anazue, pomum Anthenion, Germanicè Moren kümmel. Galenus in sexto, Ami adpellat. Herbæ, quam Ami dicunt, semen, inquit, est ualde utile. Calefacit, extenuat & exiccat, in gustu subamarum & acre, urinam ciet, ac discutit, ex tertio ordine est calefaciētium & exiccantium.

Ammeos nomina.

Ameos uires.

De Coriandro. Cap. LXIIII.

Κόριον. Corion, corianon, ochion, gœd, Coliandron, Germanicè Coriander. Ebræis est גד gad. Exod. 16 Galenus Κορίανον ἢ κόριον ἢ ὅπως ἂν ἐθέλεις ὀνομάζειν. οἱ μὲν γὰρ ἕλληνες οἱ παλαιοὶ κορίανον καλοῦσιν. οἱ νεώτεροι δὲ ἰατροὶ πάντες ὀνομάζουσιν κόριον. Id est, Corianum uel Corion, uel quomodocunq; nominare uolueris, ueteres Græci Corianon uocant, Recentiores autem medici omnes nominant Corion. Pulcherrimè disputat aduersus Dioscoridem Galenus, quòd Coriandrum dixerit habere δύναμιν ψυκτικὴν, hoc est, uires refrigerandi. Euidentibus rationibus conuincens, Coriandrum esse ex contrarijs uiribus coagmentatum. Inesse enim ei haud parum amaræ essentiæ, quæ extenuet, ac terrea sit. Neq; parum ei aquei tepidiq; humoris inesse, nonnihil etiam astringere. Hinc esse quòd uaria ratione efficiat ea quæ Dioscorides scribit. Quòd autem procul sit à refrigerando Coriandrum, constat ex ijs, quæ Dioscorides scripsit. Ait enim strumas & panos Coriandrum cum lomento fabæ dissoluere. Quòd autem nulla frigida medicina poßit aut sufficiat strumas dissoluere, opinor, ne ipsum quidem Dioscoridem ignorare. Libet hic pauca ex Symeone Sethi de huius uiribus subdere. Κολίανδρον, inquit, ἤτοι κορίανον. Id est, Coriandrum frigidum est in primo ordine, siccum uero in tertio. Stomacho conducit, eumq; confortat. Continet alimenta in stomacho, ut probè concoquantur. Igni tostum aluum sistit. Prodest inflammationibus, temperamentisq; calidis. sanguinis fluxum finit, potu sumptum, tritumúe & impositum. Vino sumptum lumbricos educit. Immodicus eius usus dementiam facit. Huius succus potu sumptus,

Corion.

Coriandro non inesse tantum refrigerandi uires, Galenus efficacissimè probat.

Simeon Sethi de Coriandri uirib.

Coriādri immodicus usus letalis est.

noxius est & letalis. Muti enim fiunt homines, qui bibunt & amentes. Hæc Simeon Sethi, Nicander in Alexipharmacis inter uenenatas potiones numerat, coriandrum potu sumptum, atq; isthic antidota quinq; subiungit.

De Hieracio maiore. Cap. LXV.

Hieracium accipitrina.

De hieracio utroq; opiniones.

HIeraciũ magnũ, Sonchites, Sithileas, lactuca erratica. Ebræis potest dici עֶשֶׂב תַּחְמָס eseb thachmas, herba accipitris. Germanis habichtkraut. Vt serpentes fœniculo, sic accipitres huius herbæ uel pastu uel succu, oculorum suorum obrepentem hebetudinem curare solent. Oto Brunsfelsius Hieraciam maiorem, lactucam esse ait breuem. Hieracium uerò minus esse rostrum porcinum, uel dentem leonis. aliter hic Eurytius Cordus, aliter Hieronymus Tragus sentiunt. Quod si Hieracium minus est rostrum porcinum, frustra separabitur. Quia uero Sonchitis nominatur, potest sonchi esse species, uel agrestis lactucæ, ut Hieronymus Tragus sentire uidetur.

De Hieracio minore. Cap. LXVI.

Hieracia sub utraq; lactuca uel sub soncho comprehendi.

NEq; Galenus neq; Paulus Hieracij meminere, quare uerisimile est, uel sub soncho, uel sub θριδάκοιν, hoc est sub utraq; lactuca Galenũ uoluisse hæc hieracia cõprehendere.

De Apio satiuo. Cap. LXVII.

Apium satiuum. petersilgen.

Apij esse aliquot species.

Apij satiui, montani & grandis uires.

SElinum satiuum, σέλινον κηπαῖον, melissophyllon, sanguis Ori. Apium. Germanicè petersilien. Serapioni est Karphs & Karphi. Apium itaq; genus est ad σέλινον κηπαῖον, ἐλεοσέλινον, ὀρεοσέλινον, πετροσέλινον καὶ ἱπποσέλινον καὶ σμύρνιον. i. apium hortense, paludapium, apium montanum, apium saxatile, grande apium, adde si uelis etiam smyrnium. Galenus, apium adeò calidum est, ut urinam & menses cieat & flatus sistat. Atq; isthuc semen uehementius, quàm herba præstat. Apij montani & grandis apij eadem uirtus aut efficacia, infirmius tamen est grande apium, quemadmodum fortius est montanum apium.

De Palustri apio. Cap. LXVIII.

Apium rusticum. Caspar.

ΕΛεοσέλινον. Apium palustre, pedinon, hydroselinon, agrion id est syluestre, uel aquaticũ apium, apium rusticum. Germanicè wasser epff. Serapioni est asalis, alijs uocatur alchatas. Kaspar & Karsi, ut Tragus testatur.

De Apio montano. Cap. LXIX.

Apium montanum.

ΟΡεοσέλινον. Apium montanum, petroselinum agreste, apium agreste, anonis. Huius uires ex Galeno sunt indicatæ. Hieronymus Tragus opinatur eam esse herbam, quam in agro Vuormaciensi & Spirensi uulgus adpellat Germanicè bergotsbertlin & megelkraut.

De Petroselino, id est apio saxatili. Cap. LXX.

Apium saxatile, petroselinum.

Vires petroselini.

ΠΕτροσέλινον, apium saxatile, petrapium, petroselinum Macedonicum. Germanicè bibernel, ut Hieronymus Tragus inquit. Est autem in gustu acre cum amaritudine, calidum etiam ut incidat, menstrua cieat, urinam proritet, inflationes reprimat. Calidum & siccum est in. 3. ordine. Vt Galenus habet.

De Grandi apio, quod hipposelinon Græci, Latini olus atrum dicunt. Cap. LXXI.

Hipposelinum.

Grande apium ἵπ-πος enim hic in cõpositione magnitudinem significat.

ΙΠποσέλινον, Hipposelinum, grielon, agreste apium, smyrnium, olus atrum. Ebræis potest dici פַּרְסַת הָדוֹב parsa hadob, id est ungula ursina. Germanicè berenklaw. Easdem habet uires cum montano apio, ut paulo ante commonstratum, μέγαλον σέλινον, etiam apud Nicandrum uocatur in Theriacis.

De Smyrnio. Cap. LXXII.

Σμύρνιον. Smyrnion. Smyrnium, autore Galeno, est agreste hipposelinon, uel grande apium uel equapium. calidum & siccum in tertio ordine. Cilices quod in monte Amano nascitur Petroselinum, nominant, quod & ipsum est Smyrnium uel Smyrnij species. Non est tamen adeò acre, ut petroselinum uel smyrnium. Vulnera exiccat, discutit duricies. ad urinam, ad menstrua & asthmata seminibus utimur. σμύρνιον uerò παρὰ τὴν σμύρνην. Id est, ab myrrha, quam odore æquiparat. σμυρνεῖον uersus causa apud Nicandrum scribitur, quum inquit, ἐνδ' ἄγε καὶ σμυρνεῖον ἀειβρυές.

Smyrnium agreste. Grande apium. Petroselinum. Amaneum. Vires smyrnii ex Galeno. Smyrnii etymon.

De Elaphobosco. Cap. LXXIII.

Ελαφόβοσκον, Elaphoboscum, elaphicum, nephrion, ophigenium. ophioctonon, herpize, lyme, chemin, Ascaucau, Cerui ocellum. Pulcherrima sunt nomina, quæ Græca sunt omnia, herbæ naturam & uires indicantia, nimirum, quòd ceruos aduersus serpentes arment, quibus eos natura hostes dedit. Vnde Ebræis potest nominari עֵין אַיֶּלֶת aijn aieleth, Id est, oculus ceruæ. Germanicè Pestney, secundum Hieronymum Tragum, pastinaca domestica. ex Græco etymo uerò Hirtz weyd, schlangen todt, hirtz augen. Calidæ, extenuantis & siccæ naturæ est in tertio abscessu. autore Galeno in sexto simplicium pharmacorum.

Cerui pabulum Ceruina. Elaphobosci uires.

De Fœniculo. Cap. LXXIIII.

Μάραθρον Marathrum, latinis est fœniculum. Germani latinum uocabulum imitantes, dicunt fenchel. Fœniculi huius depascuntur ramulos serpentes, ubi exuuias deposuerint uerno tempore, ut medeantur oculorum hebetudini aut caligini, autore Nicandro, sub exordium Theriacorum. Calidum est in tertio gradu, siccum in primo, lac generat, quòd sanè non faceret, si fortiter exiccaret, inquit Galenus, suffusis succurrit, urinam ciet, menstrua ducit.

Fœniculum. Fœniculi uires.

De syluestri fœniculo. Cap. LXXV.

Ἱππομάραθρον Hippomarathron, Marathis, marathron agrion. Id est, Syluestre fœniculum, Sampsos, Thymarnolion. Cuinus, Mium, Sistrameor. Et quia barbara uocabula hic congeruntur, adijcienda sunt ex Serapione, Raienegi, & Auerroe, Halcasmeg, Batalinæ. Latinis est fœniculum erraticum. Germanicè wilder fenchel. Nicander huic uires inesse aduersus uenenum testatur in Theriacis in eo uersu.

ἠὲ καὶ ἱππείου μαράθου πολναυξέα ῥίζην. Id est, Vel equini fœniculi, impone crescentem radicem. Vbi ab Nicandro Hippion marathon uersus causa nominatur, ceu equinum fœniculum, à magnitudine. ἵππος enim hic, sicut in hipposelino, non equum, sed quantitatem significat. Galenus, Est & agreste fœniculum, ὃ καλοῦσιν διὰ τὸ μέγεθος ἱππομάραθρον. Id est, quod magnitudinis causa uocant hippomarathron, quasi dicas equinum fœniculum. Cuius radix & semen magis exiccant, quàm satiuum. Aluum itaq; sistunt, lapidem frangunt, felle suffusis medentur. menses muliebres & urinam proritat, lac non generat instar satiui. Facit & alterius hippomarathri mentionem isthic Galenus in septimo, imitans Dioscoridem.

Hippomarathri noia. Vires. Nicandri de hippomarathro locus. Vires hippomarathri. Alterius hippomarathri mentio apud Galenum.

De Dauco. Cap. LXXVI.

Δαῦκος, Daucus, Daucion. Germanicè Beerwurtz. Nicander in Theriacis, Primum communiter δαῦκον hanc herbam nominat, inquiens. ἐν δὲ χεροπληθῆ καρπὸν νεοθηλέα δαύκου λεαίνειν τριπτῆρι. Id est. In, manum tuam replente mortario recentem dauci fructum contere. Δαύκειον uerò eandem uocat epenthesi poetica eo loci.

Λάζεο καὶ πυρακάνθαν, ἰδὲ φλόμου ἄρρενος αὐθην. ac deinde subdit. Δαύκειον ῥίζας τε βρυώνιδος, Hoc est. Recipe pyracantham phlomiq; masculi florem, Dauceum radicesq; bryonidis. Galenus duos Daucos, alteram satiuam, alteram agrestem facit, σταφυλῖνον etiam nominari dicit. & nisi de staphylino sigillatim scriberet, poterant σταφυλῖνος & Daucus eadem iudicari. Paulus Δαῦκος ὅς καὶ σταφυλῖνος δίπλος, Daucus qui & sta-

De Dauco loca Nicandri. Duplex Galeni Daucus.

& ſtaphylinus, id eſt paſtinaca duplex eſt. in tanta ſummorum autorum diſſenſione, quis quid iudicet? Eurytius Cordus dubitat an ſit Behrwurtz. Hieronymus Tragus adfirmat, cuius iudicio, Daucus Galenicus non eſt daucus Dioſcorideus hicce. Sethi: Daucia ſunt calida in ſecundo gradu, humida in primo. Ex his & melle fit Daucomel.

Daucij qualitates, ex Simeone Seti. Daucomel.

De Delphinio. Cap. LXXVII.

Delphiniũ an ſena ſit uel herba paralyſis in dubio eſt.

Δελφίνιον, Delphinium, διάχυσις, διάχυτος, παράλυσις, κάμαρος, hyacinthus, Delphinias, Nereiadion, Cronion, Soſandrum, Buccinus. Num ſena ſit Delphinion, perinde ac Marcellus opinatur, Eurytius Cordus ambigit. Sunt qui herbam παράλυσις huic reſpondere poſſe exiſtiment, quàm uerè: iudicent alij. Folia ideæ iſtius herbæ, propemodum Dioſcorideæ deſcriptioni conueniunt.

De Pyrethro. Cap. LXXVIII.

Pyrethri nomenclaturæ.

Πύρεθρον, pyrethrum, dorycnium, pyrinum, pyrotum, pyrothrum, arnos pyrites, pyrites, Saliuaris. Ab ignea uirtute nomen habet, πῦρ enim ignis Græcis eſt. Germanis berthram, quod uocabuli ex pyrethro detortum eſt. Barbaris uocatur Macharcaraha, halacartha, barcharach. Poterit qui uelit Ebraicè circumloqui חם אש chom eſch, id eſt feruor ignis, ab natura & calore. Galenus. Pyrethri radix uim urendi habet, refrigeratorium dentium dolores ſedat, ad febrium algores cum oleo adfricatur, torpentes & remiſſos excitat, uel adiuuat. Pituitam etiam dentibus manſum per os extrahit, ut Paulus Aegineta in primo tradit.

Pyrethri uires.

De Libanotide, id eſt roſmarino. Cap. LXXIX.

Libanotidis, hoc eſt roſmarini nomina.

Λιβανωτὶς, Libanotis, zea, Campſanema. Huius fructus Canchrys uocatur. Treis ſpecies Libanotidis Dioſcorides facit. Græcis nomen ab thure habet, λιβανὸς enim & λιβανωτὸς thus eſt, hinc λιβανωτὶς, quod thus redolcat nonnihil, ueluti thurea. Ebræis nominari poteſt רֵיחַ לְבוֹנָה reach lebonah, id eſt odor thuris. Germani Latinum nomẽ retinent Roſmarein. Galenus: Tres ſunt libanotidum ſeu roſmarini ſpecies. Vna infrugifera, aliæ duæ fructum ferunt, omnes paris uirtutis. Molliunt, diſcutiuntq́;. Succus herbæ & radicis melle mixtus hebetudinem oculorum ex craßis humoribus prouenientem curat. Decoctum coronariæ libanotidis, quam Romani Roſmarinum uocant, felle ſuffuſis medetur, quos ictero laborantes Græci uocant. Abſtergunt etiam & incidunt omnes libanotides. Canchrys fructus roſmarini eſt, & canchrys fructus & ipſum roſmarinum ueneno renititur, Nicandro in Theriacis autore, quum in alijs locis, tum hoc

> ἠρίγγου τετάμοις ἀθεραΐδα ῥίζαν,
> ἄμμιγα καγχρυφόρῳ λιβανώτιδι.

Id eſt, Spiceam Eryngi radicem ſecato unà cum roſmarino canchryn ferente.

Tres roſmarini ſpecies. Roſmarini uires. Nicandri de Roſmarino & canchry locus.

De Libanotide alia. Cap. LXXX.

λιβανωτὶς. Libanotidis coronariæ uires.

Λιβανωτὶς. Coronaria hæc herba, Roſmarinum, nemini non cognita, cæteræ priores ſpecies non omnibus ex æquo ſunt perſpectæ. Vires huius ex Galeno præcedenti capite indicauimus.

De Sphondylio, id eſt uerticillo uel uerticillari. Cap. LXXXI.

Sphondylij nomina.

Σφονδύλιον, araneus, phalangium, aſterion, niſyris, ſphondylis, chorodanon, œnanthe, apſapher, oſyris, herba rutinalis. Meminit huius etiam herbæ Nicander in fine Theriacorum, in generali Theriace, quam ipſe aduerſus omnia uenenata conficit, à uertebris uel uerticillis fuſorum nomen habet. Hermolaus Barbarus in Patauini agri paluſtribus ſæpè uiſum memorat. Sphondyli fructus acris eſt & incidentis uirtutis. Valet ad aſthma, ad epilepſin ad icterum, radix itidem: floris ſuccus conducit diuturnis parotidibus.

Sphondyli uires.

De Fe-

De Ferula. Cap. LXXXII.

Νάρθηξ. Narthex. Ferula. Hanc in sacris Bacchi usurpatam fuisse, prouerbium testatur, πολλοὶ μὲν ναρθηκοφόροι παῦροι δέ τε βάκχοι. Id est, Multi Nartecophori, pauci uero Bacchi. Oto Brunsfelsius, Narthex. id est, ferula, calidis nascitur locis, atq; trans maria, similitudine referens fœniculum, è cuius caule stillat, quod hodie in officinis sagapenum uocatur. Galenus ferulæ semen calefacit & extenuat. Quod uero in uiridi adpellatur ἐντεριώνη, id est, medulla, adstringendi uim habet, unde hæmoptoicis & cœliacis commodat. Plin. huius meminit lib. 20. cap 23.

νάρθηξ ferula.

Ferula quid sit ex Otone Brunsfelsio.

Ferulæ uires ex Galeno.

De Peucedano. Cap. LXXXIII.

Πευκέδανον, ἄγριον, ἀγριόφυλλον, agriophyllon. Id est, agreste folium. ἀγαθὸς δαίμων. id est, bonus genius, Pinastellum uel stataria. Myropolia, fœniculum porcinum adpellant, ut Oto Brunsfelsius tradit. Germanicè ideo Saw fenchel adpellari potest. Peucedani, inquit Galenus, maximè utimur & liquore & succo. calefacit in secundo ordine plenè, exiccat in tertio, leniter uel in ipso principio seu ingressu. Reliquæ eius commoditates apud Galenum cui uis sunt obuiæ.

Peucedani nomina.

Peucedani uires.

De Melanthio siue Gith. Cap. LXXXIIII.

Μελάνθιον, Nigella, siue Gith, papauer agreste, papauer nigrum, Xamin, Scaunix. Ebræis est קֶצַח Kezach. Esa. 28. Nicander uirosum ei odorem tribuit in Theriacis, Καί τε μελανθείην βαρειᾶν. Germanicè Schwarz Coriander. Calefacit & exiccat Nigella in tertio gradu. est etiam extenuantis naturæ. Catarro medetur, calida in panniculo naribus admota, ut inde crebrò odor excipiatur, flatus maximè sistit. Amara est etiam, hinc & lumbricos uentris enecat, & in cibo sumptum & foris applicatum, lepras, clauos & myrmecias exterit. orthopnœam iuuat, menstrua proritat à crassis humoribus retenta. Et ut uerbo dicam, incidit, abstergit, exiccat & calefacit Nigella.

Melanthij nomina.

Nigellæ uires.

De Laserpitio. Cap. LXXXV.

Laserpitium, Laser, Græcis σίλφιον. Caulis Silphij, Maspeton. Plin. lib. 19. cap. 3. historiam Silphij huius diligenter scripsit, quem & Hermolaus & Vergilius Marcellus abunde adduxerunt. In Cyrenaica prouincia primum repertum est laserpitium, quod Græci Silphium uocant, succum laser nominant. Caulis, folia, radix huius herbæ ferulaceæ omnia sunt preciosa. Ex radice liquor colligitur ingentis precij. Obseruandum quod hic Dioscorides tradit. Caulem à quibusdam Silphium uocari, radicem Magydarim, folia Maspeta. Succus è radice promanans ῥιζίας Rhizias, è caule καυλίας, caulias Græcis dicitur. Magydaris in Lybia proueniens radix, liquore carens, cætera laserpitio similis, à Plinio etiam memoratur. Batti Silphium prouerbio locum fecit, apud Græcos, quo Aristophanes in Pluto usus est. Oto Brunsfelsius asam fœtidam in myropolijs ostendi testatur, rem ab laserpitio alienißimam. Galenus silphij liquor omnium est calidißimus, quinetiam folia caulis & radix mirifice calefaciunt. Sed uires huius præclarißimi doni Dei satis exprimuntur ab Dioscoride.

Laserpitium.

Laserpitii historia è Plinio petenda.

Silphium caulis. Radix magydaris. Folia Maspeta. Magydaris Lybica radix, laserpitio similis. Batti silphium. Asa fœtida non est laserpitium.

De Sagapeno. Cap. LXXXVI.

Σαγάπηνον. Sagapenum, Barbaris est Serapinum. Hermolaus Sacopenium etiam dici monet. Plin. lib. 19. cap. 8. herbam esse iudicat. Sagapenum inquiens, & ipsum in hortis quidem, sed medicinæ tantum. Dioscorides uero liquorem herbæ ferulacei generis esse hic apertè tradit in Media nascentis. Adhæc in Italia nasci ait Plinius. Galenus per abusum dicit nominari, liquorẽ ipsum sagapenũ. Sagapenum est liquor calidus et extenuans, ut alij liquores oẽs. Αὐτὸ δὲ τὸ φυτὸν ἐστὶ οὐ γίνεται, νάρθηκι παραπλήσιον ὑπάρχον, ἀσθενὲς καὶ ἄχρηστον ὄν. ὀνομάζεται δὲ πρότερον ἐκεῖνο σαγαπηνόν. ὁ γὰρ ὀπὸς αὐτοῦ καταχρώμενος οὕτω προσαγορεύεται καθάπερ ἀλλὰ πολλὰ δι' ἐλλιποῦς λέξεως ἐκ καταχρήσεως ὀνομάζομεν. τελεώτερον γὰρ ἦν λέγειν αὐτὸν σαγαπηνόν, ἀλλ' ὀπὸν σαγαπηνοῦ. Id est, Planta ex

Quur liquor Sagapeni Sagapenum dicatur.

Sagapenum planta, & liquor Sagapeni, idem nominis retinet.
Vires sagapeni.

quae nascitur aut colligitur sagapenum ferulae similis est, imbecillis & inutilis. Nominaturq; ipsa primum Sagapenum. Porrò liquor eius, qui in usu est sic itidem uocatur. perinde ac pleraq; alia, ob propriae dictionis penuriam, ex catachresi uel abusu nominamus. Erat autem perfectius dicere, ipsum liquorem, non sagapenum, sed sagapeni, plantae nimirum, liquorem. Vires Galenus easdem habet, quas Dioscorides.

De Euphorbio. Cap. LXXXVII.

Euphorbiū à pharmacopolis petendum.
Vires Euphorbij.

Εὐφόρβιον, *Euphorbium, gummi est. Quî ferulacea arbor lybica nascatur, quiue duo liquorum genera, ex ea colligātur eiusdem cum arbore nominis satis apertè indicauit hoc loci Dioscorides, apud Myropolas in usu est, ab illis etiam petendum. Galenus. Euphorbium instar aliorum liquorum uim usticiam & extenuaticiam poßidet. Ex etymo sanè bonum pabulum aut pascuum ualet.*

De Galbano. Cap. LXXXVIII.

Galbani nomina.
Liquor est uel gummi resinosum.
Galbani uires.

Χαλβάνη, *Chalbana, Chalbanum, stagonite, metopium. in pharmacopolijs monstratur. Nicander* βαρύοδμον χαλβάνην, *id est graueolentem chalbanam in Theriacis uocat. In Alexipharmacis idem testatur, resinam, mel, chalbanae radicem, testudinis oua, haustae salamandrae, remedio esse. Galenus. ferulaceae plantae liquor est Chalbana. Mollit, discutit. Calefacit in tertio ordine, ueluti in initio, in secundo plenè. exiccat in secundi principio.*

De Ammoniaco. Cap. LXXXIX.

Ammoniaca gutta.
Vires ammoniaci.

Ἀμμωνιακόν, *Ammoniacum, gutta Ammoniaca, Agasyllum, Criotheos, heliustros. Cyreneae ferulae in Lybia nascentis liquor est. Agasyllis totus frutex cum radice est, pharmacopolae barbari adpellant Armoniacum, nomen habet ab* ἄμμος, *id est arena, quòd admixtam arenam habeat, uel ab Ammone Ioue Lybico, cuius apud Pindarum mentio est, ubi nascitur. Galenus. Ammoniacum, liquor cuiusdam ferulae mollit adeò, ut & articulorum tumores uel protuberantes nodos dissoluat, lienes induratos sanet, strumasq; discutiat.*

De Sarcocolla. Cap. XC.

Sarcocolla eiusq; uires.

Persicae arboris lachryma est, uim habet opplendi, ut Galenus, subamaraq; est, exiccat & citra corrosionem glutinat, ab σὰρξ *id est caro, &* κολλᾶν *glutinare, ceu carnis glutinum in uulneribus nimirum. pharmacopolia habent.*

De Glaucio. Cap. XCI.

Glaucion.
Glaucij essentia.

Γλαύκιον, *glaucium, Memitha, herbae Syriacae succus. Officinae instructiores habent, ut Otto Brunsfelsius testatur. Galenus. Adstringit & refrigerat, ut curet tantum erysipleata, quae non sunt fortia glaucium, frigidum est, non admodum, fontanae aquae instar.*

De Glutino. Cap. XCII.

Glutinum unde conficiatur.
Glutinum librarium Galeni.

Κόλλα, *Colla, xylocolla, taurocolla. Latinis glutinum. Germanicè leim. De cuius confectione, quod Aristoteles ait obseruandum. Nempe omnibus pellibus inesse mucosam uiscositatem, alijs minorem, alijs maiorem, ut boum exuuijs, ex quibus glutinū conficiatur. Alicubi autem & ex piscibus glutinum fieri. Plin. lib. 28. cap. 10. optimum ex auribus & genitalibus taurorum confieri tradit, ipsum tamen adulterari, inueteratis pellibus, calciamentisq; decoctis. At quod Galenus glutinum habet, ad librorum usum ex semidali & garo fieri ait.* Κόλλα *inquiens,* ἣν εἰς τὰ βιβλία σκευάζουσιν ἐκ σεμιδάλεώς τε καὶ γάρεως, ἐμπλασικῆς καὶ πεπτικῆς ἐστι δυνάμεως. *Id est, Glutinum, quod ad libros parant, è semidali fit & garo, uirtute opplendi ac digerendi est praeditum, quibuscunq; partibus illitum fuerit.*

De Piscium glutino, ichthyocolla Graecis. Cap. XCIII.

ἰχθυοκόλλα

Ἰχθυοκόλλα, ichthyocolla ex piscibus & glutino compositum nomen est. Aristoteles, ut paulò antè indicatum, ἐξ ἰχθύων κόλλαν ποιεῖσθαι adserit. Dioscorides, cetacei piscis aluum esse testatur. Paulus Aegineta de ichthyocolla eadem ex Dioscoride habet. huius ad congelanda fercula usum esse Oto Brunsfelsius adfirmat.

Ichthyocolla.

De Visco. Cap. XCIIII.

Ἰξὸς, Ixos, uiscum. Non quercui tantum sed piro & pomo terebintho alijsq;, ut ipsa experientia testatur, adnascitur. Germanicè mistel. Galenus. uiscum è profundo humores non solum subtiles uerum etiam crassos trahit, acrius est, quàm acerbius, diffundit & discutit. Paulus. Calefacit cum acrimonia quadam uiscum, trahit ex profundo, discutit non secus atq; Thapsia.

Viscum arborum.
Visci uires.

De Aparine. Cap. XCV.

Aparine, Ampelocarpus, id est uitis fructus, omphalocarpus, id est umbilicalis fructus, philanthropon, id est amans humanæ societatis. ixos id est uiscum, purpurea, lappago. Germanicè Klebenkraut, ut Eurytius Cordus & Hieronymus Tragus. Brunsfelsius rubeam minorem uocat, Italicè grapellam. Galenus Aparinen alij philanthropon, alij omphalocarpon uocant. Moderatè abstergit & exiccat ἔχει δὲ τι λεπτομερὲς, id est habet autem aliquid extenuantis uirtutis.

Aparine.
Aparines uires.

De Alysso herba. Cap. XCVI.

ALysson, ἄλυσσον, Aspidium, haplophyllon, id est teneris folijs insignis, Accy∫etum, adeseton. De hac Galenus. ὠνόμασαι μὲν ἄλυσσον ἡ πόα, διὰ τὸ θαυμαστῶς ὀνινάναι τοὺς ὑπὸ λυσσῶντος κυνὸς δεδηγμένους. Id est, nominata est alysson hæc herba, quòd mirificè iuuet ab rabido cane morsos. Quin etiam rabie laboranti data sæpe profuit, ut planè curaret, atq; id ex experientia constat. Mediocriter exiccat, discutit & abstergit, ut scabiem & adustam ueluti ab sole cutem exterat.

Alyssi nomina.
Alyssi uires ex Galeno.

De Asclepiade. Cap. XCVII.

ASclepias, Cission, Cissophyllum, id est hederula & hederæ folium. Oto Brunsfelsius putat terrestrem hederam esse, quæ χαμαίκισσος nominatur. Cordus Eurytius reclamat. Hieronymus Tragus censet esse hirundinariam radicem, Germanicè schwalbenwurtz. Asclepias procul dubio ob salutares uirtutes suas dicta est. Galenus. ἐν τῷ τρίτῳ Διοσκουρίδης, περὶ ταύτης τῆς πόας ἔγραψεν, ἡμεῖς δὲ οὐδέπω πεῖραν αὐτῆς ἔχομεν. Paulus calidam & siccam esse testatur, uires ei tribuens, quæ apud Dioscoridem etiam recensentur.

Asclepias schwalbewurtz.
Asclepiadis uires.

De Atractylide, id est colo rustica. Cap. XCVIII.

ATractylis, armyron, Cnicus agria, aspidion, aphedros, cheno præsepium. Colus rustica, à figura dicitur ut Virgilius Marcellus. Theophrasto phonos. Cnici uel carthami species est. Galenus. Atractylis uel cnicus agrestis generis spinarum est. Planta hæc exiccat & calefacit mediocriter.

Atractylis.
Colus rustica, fusum agreste.
Vires atractylidis

De Polycnemo. Cap. XCIX.

Πολύκνημον, Polycnemum, Clinopodion, polygonaton, διὸς ἠλακάτη, id est Iouis colus, putealogonthria. Echeonymus. apud Scholiasten Nicandri nominatur etiam τρίκνημον, ueluti à tribus tibijs uel cruribus. Nicander in quinta antidoto aduersus sumptum aconitum, polycnemi etiam uirgam teri iubet. Galenus, Polycnemon exiccat & calefacit in secundo abscessu, ut proptereà uulnera glutinet.

Polycnemum.
Polycnemi uires.

De Clinopodio. Cap. C.

Clinopodium.

CLinopodium, Cleonicum, Ocimoides, Zopyron. De hac eiusmodi sunt Galeni decreta. Clinopodium, calefaciendi ui pollet, ita tamen ut non urat, extenuandi item, in tertio ordine calefacientium & exiccantium collocari potest. Dioscorides etymon huius herbæ indicat, quum flores dicit proferre lecti pedibus similes, hinc enim κλινοπόδιον, seu lecti pedamentum seu fulchrum nominatur.

De Leontopetalo. Cap. CI.

Leontopetali nomina.

ΛΕοντοπέταλον, Leontopetalum, leontopodium, leuceoron, leontion, doris, doricteris, agrestis lychnis, pardale, thorybetron, Rapeium. Papauer cornutum, Anemone, papauerculum, semen leoninum. Ex etymo significat leonis folium, seu folium leoninum, Ebræis ideò dici potest עָלֶה אַרְיֵה ale arieh, id est folium leonis. Hieronymus Tragus existimat conuenire huic Dioscorideæ, quam Germanicè waldt benedicten adpellat. Galenus. leontopetali radice maximè utimur, discutit, exiccat & calefacit in tertio ordine.

Leontopetali uires.

De Teucrio. Cap. CII.

Τευκρίου nomina

TEucrion, Teucris, Chamædrys. Veronica, herba tunici, Serpentina, Germanicè erenbreiß, ut Hieronymus Tragus vihewurtz, ut pastores nominant. Ab Teucro inuentore nomen habet apud Græcos. Est in tertio ordine exiccantium, in secundo calefacientium, incidit & extenuat, lieniq; medetur. Vt Galenus tradit.

Teucrij uires.

De Trixagine. Cap. CIII.

Trixago.

CHamædryis, chamædrops, linodrys, Trixago minor. Ebræis potest esse אַלּוֹן שְׁפָלָה alon schephala, id est quercus humilis, adpellatur etiam quercula minor, infima quercus, Serrata. Calamandrina. Germanicè Klein bathonien, gamander. Hieronymus Tragus tres chamædryos species commemorat. In Chamædrye amaricies regnat, exiccat & calefacit in tertio ordine, lienem minuit, urinam & menstrua ciet, humorum craßitiem incidit, extorum & interaneorum oppilationes aperit & relaxat, ut Galenus autor est.

Chamædryos uires.

De Leucade. Cap. CIIII.

λευκάς.

ΛΕυκὰς, Leucas, huic herbæ ab albore inditum nomen, ipsum etymon significat. Barbarus μεσόλευκον etiam uocari tradit, ab alba linea folium medium interscecante. Acris est gustu, teste Galeno. calida & sicca in tertio gradu leucas.

Leucadis uires.

De Lychnide coronaria. Cap. CV.

Lychnis coronaria

ΣΤεφανωματικὴ λυχνὶς, Lychnis coronaria, athanatos, aquiloniũ, bellarion, & quid est opus nomina alia recensere, quæ Dioscorides enumerat? flammea, rosa Græca, lucernula etiam apud Hermolaum nominatur. Noctu lucere creditur, hinc lucernæ nomen retinet, ut Oto Brunsfelsius monet. Germanicè Kornblumen, id est herba frumentaria. Galenus lychnidis coronariæ semen calidum est in secundo ordine uel tertio, siccùm eadem ratione.

Lychnidis coronariæ uires.

De Lychnide agresti. Cap. CVI.

Lychnidis nomenclaturæ.

ΛΥχνὶς ἄγρια, agrestis lychnis, Tragonatos, atocium, hieracopodion, lampas, semura, apocathemenes taurus. Intibum agreste, lapathum, caphaguina, seris. Nicander hanc herbã ueneno aduersari testatur in Theriacis, quum inquit:

ὅσσατε λύχνις ἔνερθεν, ἐρευθήεις τε θρυαλλίς.

Hieronymus Tragus Germanis ait esse blaw korn blumen. Veneno resistit ut altera. Radix huius apud Asianos bolites adpellatur.

Lychnidis uires.

De Lilio. Cap. CVII.

Lilij nomina.

KΡίνον, lilium regium. Crinanthemon, id est lilij flos. Callirion, id est pulchrum lilium, αἷμα ἄρεως sanguis Martis, aura Crocodili, Symphæphu, Tialos, Sasa, Abiblabon. Rosa

Rosa Iunonis, lilium. Hermolaus fruticem crinonia adpellari adijcit. Auerrois Alcostan uocat. Serapionis uocabulum Susen, & alteru sasa cum Ebræo, illi enim dicunt שׁוֹשַׁנָּה uel שׁוֹשָׁן schosana uel schusan. Germani Latinum nomen imitantur lilgen uel gilgen. Nicander in Alexipharmacis, lilij flores sumpto pharico ueneno aduersari autor est, quum inquit:

> αἴνυσο δ' αὐτὴν
> ἶριδα, λειριόεντε κάρη, τότ' ἀπέστυγεν ἀφρώ,
> οὕνεκ' ἐριδμαίνεσκε χροῆς ὕπερ, ἐν δ' ἐνὶ θρίοις
> ἀργαλέην μεσάτοισιν ὀνειδείην ἐπέλασσε
> δεινὴν βρωμήεντος ἐναλδήσασα κορύνην. Id est,

Lilij uires.

Nicandri de lilio locus & fabula.

Recipe irida, floridumq; caput, cui Venus inuisa est, eò quòd secum de colore & forma certaret, hinc medijs eius folijs fœda probra obiecit, deformem illic rudentis asini clauam crescere faciens. Lilij uidelicet caput seu florem hac periphrasi intelligens, clauam asini, hoc est, genitalia imposuit medio flori Venus, quòd de forma ausum sit contendere lilium cum Venere. Galenus. lilij flos mixtæ est essentiæ, extenuantis nempe terrestris & aqueæ. hinc acris est, amarusq;. Folia & radix per se contusa, exiccant, abstergunt, disijciunt uel discutiunt mediocriter, unde ambustis conuenit. Radix tosta, cum rosaceo tusa ambustis apponitur, tantisperdum cicatrix obducta fuerit. Reliqua isthic consideranda ueniunt.

Lilij uires.

De Ballote seu marrubio nigro. Cap. CVIII.

Ballotes nomina.

Βαλλωτή, ballote, marrubium magnum uel nigrum, nephthan, Notianoscenus, nosprassus, nothera, nochelis, nostelis, nophrygnothuris, gnothera, apnium, medata, hulceraria, Marrubium Canthurinum, asphos esce, sanguis Isionis. Germanicè schwartz abndorn. Altera species marrubij capite deinceps ab hoc tertio absoluitur. Tragus quatuor marrubij species numerat. Nicander tertio antidoto aduersus serpentes, Marrubium resistere uenenatis testatur, & in Alexipharmacis. Marrubij, inquit, ramis concisis uti poteris, in uno albo, aduersus serpentes. Quæ herba sobolem suam non amantis uitulæ, quæ recens peperit, ubera distenta reddidit. Atqui marrubio gustato, prolem suam admittit, quod & μελίφυλλον pastores dicunt, alij melictænan. Nam ad huius folia melleo odore apes delectatæ, non sine ingenti impetu circumuolitant. Galenus: Marrubium gustu amarum est. laxat hepar & lienem, pectus & pulmonem purgat, menstrua proritat, illitum emplastri modo abstergit ac discutit, calidum in secundo, siccum in tertio ordine, succus cum melle oculorum claritatem efficit, naribus inspersus icteron seu morbum arquatum curat, ad inueteratos aurium dolores etiam adsumitur.

Marrubij uires ex Nicandro.

Meliphyllum.

Marrubij uires ex Galeno.

De Apiastro. Cap. CIX.

Melissophylli nomina.

Μελισσόφυλλον Melissophyllum, Melittæna, meliphyllum, Temele, apiastrum. Citrago, Merisimorion. Bederungi, Turungen, Marmathor ocimum citratum. Germanicè Melissen, muterkraut, frawenkraut. Nomen habet ab apum delectatione. hinc Ebræis potest dici עֲלֵה דְבוֹרָה aleh deborath, id est folium apis. Galenus simile dicit marrubio apiastrum, uerum ob abundantiam marrubij non usurpari, quandoquidem marrubij sit ubiq; copia. Enimuero si desit marrubium, posse tum accommodari melissophyllum, modo norit physicus, inferius esse in uiribus marrubio melissophyllum.

Mellissophylli uires.

De Marrubio. Cap. CX.

πράσιον nomina. weiß andorn.

Πράσιον. Prasion, Eupatorion, phyllophares, Tripedilon, Camelopodium, Asterope, sanguis tauri, aphedos, Hori genitura. Marrubium, Labeo, Atierbergia. Galenus non habet distincta Marrubij genera uel species. Perinde quasi eædem huius cum marrubio magno uires sint. Quas tamen Dioscorides abundè recenset.

De Stachy. Cap. CXI.

στάχυς.

Stachyos uires.

ΣΤάχυς, ſpica latinis eſt, Marrubij ſpecies eſſe poßit ex deſcriptione Dioſcoridea. Romæ nauicula & coronata herba uocatur, autore Hermolao Barbaro. Similis eſt marrubio frutex, inquit Galenus, guſtu acris & amarus, tertij ordinis calefacientium, menſtrua ciet, oculorum caligini medetur, ſecundasq; eijcit שִׁבֹּלֶת ſchiboleth Ebræis eſt.

De Phyllitide. Cap. CXII.

φυλλῖτις foliata.

Nicandri de petaliti locus.

Phyllitidis uires.

ΦΥλλῖτις, phyllitis, phyllis, acaulon, id eſt foliata, folium, carens caule, lapathon agrion, id eſt rumex agreſtis. Apud Nicandrum Antidoto. 10. aduerſus phalangia & inſecta quædam, πεταλῖτις uocatur. Eſt autem petalitis idem, quod phyllitis. Nam πέταλον καὶ φύλλον in idem recidunt:

καὶ μὴν παρθενίοιο νεοδρέπτους ὀροδάμνους
κόρκορον ἢ πεταλῖτιν ἀμέργεο. Id eſt, Quin etiam Parthenij recens decerptos ramos corcorum aut petaliten ſtringe. Germanicè hirtz zungen. לְשׁוֹן אַיֶּלֶת laſchon aieleth, id eſt lingua cerui. Galenus acida eſt guſtu phyllitis, hinc diarrhœan & dyſenteriam ſiſtit potu ſumpta.

De Phalangio. Cap. CXIII.

Phalangij etymon.

Phalangitis uires.

ΦΑλάγγιον οἱ δὲ φαλαγγίτιον, phalangium, phalangitiū, leucacantha, id eſt ſpina alba, phalangite. Nomen gerit ab inſecto phalangio. Galenus ὠνόμασαι μὲν οὕτως φαλαγγίτες, ἐκ τοῦ βοηθεῖν τοῖς ὑπὸ φαλαγγίων δακνομένοις. Id eſt, Nominata eſt phalangites, quòd ab phalangijs ictis ſuccurrat. Extenuat & exiccat, hinc torminibus mederi uidetur.

De Trifolio. Cap. CXIIII.

Trifolij nomina.

Trifolij uires.

Trifolium acutum ſibengezeiten.

ΤΡίφυλλον, triphyllum, oxyphyllum, id eſt trifolium, folium acutum, Minyanthes, Aſphaltium, Cnicium, trifolium acutum, trifolium odoratum. τριπέτηλον etiam Nicandro eſt, in tertio antidoto aduerſus ſerpentes in Theriacis. Germanicè Klee. Ebræis poteſt dici שְׁלֹשָׁה עָלִם ſchloſcha alim. Nicandri deſcriptio cum Dioſcoridea conuenit. Aſphalto odore, inquit Galenus, ſimile eſt trifolium, unde Aſphaltium dictum eſt, calidum & ſiccum in. 3. gradu, inſtar bituminis. laterum dolores ex oppilatione prouenientes, finit, urinam ciet ac menſtrua. Annoſæ anus ſolent ſibengezeiten nominare.

De Polio. Cap. CXV.

Polium.

Nicandri de polio loci.

ΠΌλιον, polium montanum, Tenchrium, pheuxaſpidion, achamenis, ebenitis, meloſmonbelion, leontocharum. Apud Græcos polium à canicie nomen habet. Nicander in Theriacis. Quin etiam polio inſtrato graucolenti, cuius odor eſt horribilißimus, uti poteris. Et in Alexipharmacis. Satura, inquit, laborantem etiam polij maſculi mures interimentis flore, in tertio antidoto, aduerſus ixiam, potu hauſtum uenenum. Galenus. Polium, quo ad antidota utimur, acre eſt & amarum, ex tertio ordine exiccantium, ſecundo uerò calefacientium.

De Scordio, uel paluſtri trixagine. Cap. CXVI.

Scordij nomina.

Vnde ſcordij nomen.

Scordij uires.

ΣΚόρδιον, σκόρβιον, Scordium, ſcorbium, pleuritis, dyſoſymen, calaminthe agria, chamædrys, Mithridanius, ſanguis podotis, apho. Trixago paluſtris, ſpecies eſt chamædryos, de qua ſupra cap. 103. Acrimoniam habet ſcordium, inquit Galenus, σκορόδῳ id eſt allio parem ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν προσηγορίαν ἀπηνέγκατο, id eſt, unde opinor appellationem ſuam retuliſſe. Purgat & calefacit interanea, menſes & urinam ciet. Conuulſa, rupta, laterum dolores ex obſtructione & refrigeratione ortos, curat in potu ſumptum. Magna uulnera glutinat, uiride illitum & emplaſtri modo impoſitum. purgat ſordida & malefica hulcera & ad cicatricem ducit ſiccum illitum & accommodatum.

De Tuſ-

De Tussilagine. Cap. CXVII.

Bechij nomenclaturæ.

Βήχιον, βίχιον, bechium, richium, petrine, peganon. Primum nomen est à tußi, βὴξ enim βηχὸς tußim, secundū si legeretur ῥίγχιον à rostro significationem nancisceretur, tertium ab rupe uel petra, quartum uocabulum rutam denunciat. Bechion itaq; uel tußilago, quòd tußi medeatur dicta est, Pithion à dolio, πωγόνατον, pagonatum, ceu pagi utilitas, chamæleuce, humilis alba populus, procheton, id est præeminens, acrophyllon, id est summum folium, uel summitatis folium. Chamægyrus, id est humilis uel terrestris populus nigra. Barbara & Aegyptia uocabula sunt, Sartha, aßa. Romana, Tußilago, ustilago, pharpharia uel farfarus. Germanis est Roßhub, ut Hieronymus Tragus. ut Cordus Eurytius hufflattich, brantlattich, eselßhuff. Galenus Bechion sic nominatum est, quòd creditum sit tusses & orthopnœas iuuare & curare, si quis foliorum aridorum aut radicis carbonibus impositorum suffitum, naribus & respiratione excipiat. Reliqua isthic apud Galenum sunt cuiuis studiosorum obuia.

Rosshub.

Bechij uires.

De Artemisia. Cap. CXVIII.

Artemisiæ uocabula Græca.

Artemisia, ab regina herbæ nomen inditum, πολύκλωνος, id est multiramia, moneclonos uniramis. Ephesia ab loco. Anactirios, ueluti regia, ab inuentrice regina. Sozusa à uiribus medicis, id est seruans, lia id est leuis, uel lycophrys id est lupi supercilium, hæma anthropu, id est sanguis hominis, chrysanthemon id est aureo flore insignis, ad caulis colorem isthuc referri potest. Latina nomina sunt, ualentia à uiribus, serpyllum à natura fruticis, quæ instar serpylli sese multiplicat, Herba regia ab inuentrice, Rapium ab radice, quæ rapo nonnihil respondet. Barbara sunt, tertanageta, ponem zuoste. Germani nominant beifuß, bucken, S Iohannes gurtel, sonnen wendel. Galenus, Duorum generum est herba Artemisia, calefaciunt ambæ in secundo abscessu, exiccant in primo intense, uel in secundi initio. Conducit ad lapides renum mediocriter, & ad fomenta secundarum.

Latina.

Barbara.

De Tenuifolia artemisia. Cap. CXIX.

Caput nothum.

Rectè iudicat Virgilius Marcellus hoc caput ab alijs Dioscoridæ accreuisse, quandoquidem phrasin Dioscorideam non redoleat, nec in ueteribus exemplaribus huius autoris inueniatur hoc caput.

De Ambrosia. Cap. CXX.

Græca nomina. Latina.

Ambrosia, ab confectis caulibus in modum botrorum, quasi ad Deos immortales pertineat, à cibo deorum poetico nomen habet. botrus à similitudine caulis. Latina nomina sunt. Caper syluaticus, apium rusticum. Exoticum est Marseo. Artemisiæ species est. Quam botanologi Germani hirtzwurtz adpellant, non respondet historiæ ambrosiæ huius Dioscoridea שׁוֹרֶשׁ אַיֶלֶת schoresch aieleth, radix cerui. Adstringit & repercutit emplastri modo imposita, Galeno teste. Cappadociæ hanc Dioscorides tribuit.

Ambrosiæ uires.

De Botry herba. Cap. CXXI.

Botrus herba.

Botrys Ambrosiæ species est uel artemisiæ. Galenus in sexto huius nō meminit, ut incognitæ sibi forsan. Paulus Dioscoridem sequitur cum inquit, Botrus, alij artemisiā & ambrosiam uocant, planta est bonæ admodum fragrantiæ, quæ uino sumpta orthopnœicis cōmodat.

Botryos uires.

De utroq; Geranio. Cap. CXXII.

Geranion prius Storckschnabel.

Geranion, ueluti gruina, γέρανος enim grus est, cui capite similis est hæc herba. πελαργῖτις uidetur esse deprauatum, quòd nihil commodè significet hæc compositio, mallem esse πελαργῖτις à dictione πέλαργος, id est ciconia, cui quo ad caput uel rostrum etiam non est dißimilis. geranogeron, ceu grus grandeua. Romanum nomen est echinastrum, ab echino animante. Iesce nomen est exoticum. Alterius geranij nomenclaturæ, oxyphyllum, ceu acutifolium, myrtix, myrrhis, Cardamomum, origanum, partim ab odore, partim à figura. Hierobrygia est exoticum. Romana sunt nomina, pulmonia, cicutaria, gruina. Germanicè storckschnabel oder Kranchschnabel, id est rostrum gruinum & rostrum ciconiæ: Pharmacopolis acus muscata. Galenus Geranij neutrius in simplicium pharmacorum natura meminit, tanquam eius uires non

Nomina geranij alterius.

Geranij uires.

non magnifecerit. Paulus Aegineta in uiribus utriusq; geranij sequitur Dioscoridem. Geranion prius drachmæ pondere sumptum cum uino mulicbrium locorum inflationes soluit, posterius medicinæ est inutile.

De Gnaphalio, id est, tomento uel centunculo. Cap. CXXIII.

Gnaphalion, centunculus.

Gnaphalij uires.

PLura habet hæc herba nomina quàm uires. γνάφαλον est tomentum, quod culcitris infarcitur, siue sit lana uel pluma, uel flocci. fullonia & tomenticia etiam nominatur, ut Hermolaus annotauit. Galenus, nominatum est gnaphalion, id est tomenticia, quòd folijs eius mollibus tomenti loco usi sint. Adstringendi uires habet, ideo nonnulli ex austero uino dysentericis administrant. Inter uites nascitur ut Brunsfelsius, quare ἀμπελοτόκος, non ἀμπετόκος legendum est in Dioscoride.

De Typha. Cap. CXXIIII.

Typha.

Narrenkolben.

Τύφη, Typha ab ardendo nomen habet, τύφειν enim Græcis est ardere, à uiribus uel effectis, quòd ambustis medeatur. Anthele Græcis, Latinis panicula, lanosus flos est, & lanosa uillositas, quæ & πάππος Græcis dicitur, quales sunt in carduis, in harundine, qui pappi post decidentes flores remanentes puerorum spiritu deijci adflando possunt. Palustris herba. Germani stultorum clauam adpellant, Narren kolben. Galenus & Paulus hanc prætereunt Theophrastus & Plutarchus meminerunt.

De Circæa. Cap. CXXV.

Circæa & uires eius.

CIrcæa, Dircæa. Galenus: Κιρκαίας τῆς πόας τὴν μὲν ῥίζαν φησὶ διοσκουρίδης σὺν οἴνῳ γλυκεῖ πινομένην ὑστέρας ἐκκαθαίρειν οὖσαν εὐώδη τε καὶ θερμαντικήν. Id est, Circæas herbæ radicem Dioscorides cum uino dulci potam, fœminarum locos purgare ait, quippe quæ sit odorata & calefaciendi ui prædita, fructum uel semen in sorbitione datum lactis copiam generare. A Circe nomen habet, ut apparet.

De œnanthe herba. Cap. CXXVI.

Oenanthe philipendula.

Oenanthes uirium testimonium ex Paulo.

Οἰνάνθη. Oenanthe, ceu uini florem dicas κερασκόμιον, id est cornuta coma, leucanthon id est flos albus. Oto Brunsfelsius, aut philipendulam, quam sic officinæ uocant, aut philipendulæ isti similem opinatur. Quod si uerum, Germanis Rot steinbrech & wildegarb uocabitur. Huc pertinet, quòd Paulus Aegineta, ubi de uite labrusca agit: inquit, ὁ δὲ διοσκορίδης ἑτέραν ὑπογράφει ταύτῃ ἐναντίαν τὴν δύναμιν. Id est, Dioscorides aliam describit œnanthen huic contrariam, quæ secundas eijciat, stranguriam & icteron curet. De œnanthe autem uitis labruscæ flore aget posthac lib. 5. cap. 4. Dioscorides.

De Conyza quæ multis pulicaria est. Cap. CXXVII.

Conyza.

Conyzarum uires.

COnyzæ uaria hic nomina recensentur, pulicaria uocatur à quibusdam, ideò quòd pulices inter reliquas suas uires enecet. Nicander in Theriacis paßim, & in Alexipharmacis, ueneno resistere memoriæ prodidit. Treis conyzæ species Dioscorides numerat. Germanicè in agro wormaciensi & Spirensi appellatur Durwurtz, donnerwurtz. Maior & minor conyzæ calefaciunt & exiccant in tertio gradu. Tertia species est graueolentior & imbecillior prioribus.

De Hemerocalli, quæ syluestre lilium est. Cap. CXXVIII.

Hemerocallis nomina Græca.

HΜεροκαλλὶς, ueluti cum satiuo lilio pulchritudinem retinens, hemerocatalecton, id est, satiuo respondens, lilium agreste. Crinanthemon, id est, flos lilij. porphyranthes, id est flos purpureus, bulbus sanguineus, si αἱματικὸς legatur, sed si ἐμετικὸς, tum est bulbus uomitorius.

mitorius. Anticantharum quasi ueneno cantharidum resistat. Exotica sunt Iocroi, abibla-
bon, sin legatur ἄβλαβον, erit græcum, noxæ depulsionem, & ueluti amuletum significans.
Latina sunt bulbus. Helium agreste, Helium marinum. Ebræi possunt dicere שושן יער
schoschan iaar. Id est, Lilium agreste. Oto Brunsfelsius existimat hanc herbam Germanis
dici Meyenblümlin, id est, flosculos Maij. Hieronymus Tragus dissentit. Quare potest ex ety-
mo wild lilien nominari hominibus nostris. Galenus ἡμερόκαλλον hemerocallum uocat.
Hemerocalli radix, inquit, similis est lilij radici & forma & uiribus. medetur æque ambustis
atq; illa: discutit & repercutit.

Exotica. **Hemerocalli uires.**

De uiolis, quas Græci Leucoia adpellant. Caput CXXIX.

LEucoion. Græca sunt nomina λευκόϊον, id est alba uiola, βασιλικόν, id est, regium,
πολυφόρα- id est, multum commodans. Latina uiola alba, matronalis. barbarum est
passarina, Germanis Geel lilien. Differentiam facit Dioscorides floris nomine quadruplicem
in uiolis. Aut enim sunt uiolæ albæ, aut luteæ, aut ceruleæ, aut purpureæ. Exotica sunt &
barbara. Keiri, Alcheiri, uiola de Romania. Galenus Leucoij totum fruticem abstergere ad-
serit & extenuare, folia arida efficatius isthuc agere, quæ & oculorum crassas cicatrices exte-
nuant, menses decoctum eorum proritat, secundas & mortuos fœtus expellit, si bibatur me-
dela est perditrix, inflammationibus succurrit aquæ mixtum Leucoium. cum ceroto hulcera
malefica curat. cum melle aphthis accommodatur. Fructus duarum drachmarum pondere hau-
stus uel appositus, menstrua ciet, fœtus in utero uiuentes perdit, mortuos eijcit. Radices earun-
dem sunt uirium. cum aceto sanant induratos lienes. sunt tamen craßiorum partium, hoc est, mi-
nus extenuantis uirtutis habent, quàm frutex aut flores.

λευκόϊον. Græca. Latina. **Exotica nomina.** **Leucoij uires.**

De Cratæogono herba. Cap. CXXX.

KΡαταιόγονον. Cratæogonon, Cratæonon, ueluti fortis genibus, uel robustus asinus.
Galenus Cratæogoni herbæ fructus, acris est gustantibus, milio similis. Oto Brunsfel-
sius. Cratæogonon fama tantum notum, autorumq; fide.

Cratæogonon. **Galeni de Cratæogono sententia.**

De Folio herba. Cap. CXXXI.

Φύλλον. folium, elæophyllon, id est, oleæ folium. Bryonia. παρὰ τὸ βρύον, id est, à musco.
Masculum alterum, alterum esse fœminam, Dioscorides ex Crateua docet, quam, quia
non satis est cognita, Galenus & Paulus prætermiserunt.

Folium herba.

De Testiculo herba, quam Græci Orchin dicunt. Caput CXXXII.

ΟΡχις, id est, testiculus, κυνὸς ὄρχις, canis testiculus, Mergen drehen, Germanicè
Ragwurtz, Stendel wurtz. Species est Satyrionis. Galenus. Bulbosa cynosorchis ra-
dix humida est & calida gustantibus dulcis uidetur. Radix eius est duplex, Maior ad Venerem
incitat potu sumpta, quòd sit humida & calida. Minor, quia est calida & sicca, Venerem cohi-
bet & compescit. Hebraicè potest adpellari אשך כלב aschech chaleb. id est, testiculus ca-
nis.

Cynosorchis. **Cynosorchis uires ex Galeno & Paulo.**

De altero Testiculo. Cap. CXXXIII.

TEsticulus Serapias. Alterum genus testiculi priori non admodum dißimile. Exiccantis
uirtutis est, ad Venerem minus idonea herba. Tumores, emplastri modo imposita, discu-
tit. sordida hulcera purgat. herpetas curat. arefacta maiorem exiccandi uim acquirit, putridis
maleficisq; hulceribus commodam. parum adstringit, hinc aluum compescit ex uino sumpta,
Galeno autore.

Testiculi alterum genus. **Vires serapiados.**

De Satyrio herba. Cap. CXXXIIII.

SAtyrium, trifolium. Satyrium pertinet ad testiculos, nomen ab Satyrorum salacitate inue-
nit, quòd Venerem excitet. Eandem naturam, easdemue qualitates Galenus huic tribuit,

Satyrij tertia species.

Satyrij uires.

quas Cynoſorchi ſupra dedit Germanicè ſtendel wurtz. Vt quidam tradunt in ſcapulas rigentibus etiam medetur ex uino auſtero pota radix.

De Satyrio Erythromo, id eſt rubente. Cap. CXXXV.

Satyrij rubentis nomina.

SAtyrion erythromon, id eſt rubens. Satyrium Erythraicum, itidem ab rubore nomen habet. Marcellus ἐρυθρόκοκκον, id eſt granis rubens legit. Melium aquaticum. Entaticum ab intendendo. Priapicum, Satyriſcus. Satyri teſticulus. Molitorculum Veneris. Quartum genus eſt Satyrionum, ut apud herbarios nominantur. Oto Brunsfelſius ſex ſpecies Satyrionum recenſet. Hieronymus alias quatuor adijcit. Vires huius ab Dioſcoride exprimuntur. Arietibus & hircis ad Venerem ſegnioribus in potu dari à paſtoribus Hermolaus Barbarus adfirmat.

De Ormino ſatiuo. Cap. CXXXVI.

Ormini etymon.

In Alexipharmacis itidem eiuſdem meminit in antidoto aduerſus argenti ſpumam.

ORminum ſatiuum. Ormia barbarum eſt uocabulum, ab Ormino tamen ut apparet deflexum. Poſſet & hoc nominis ab ὁρμῆς id eſt ab impetu deduci, quem ad Venerem itidem hæc herba uino pota excitat. Nicander etymon eius in Theriacis reſpiciēs rectius per adſpirationem ſcribit, inquiens: Κάρφεα θ' ὁρμίνοιο καὶ ἐκ μαράθου βρυόεντος, id eſt. Stipulas Hormini, muſcoſiq; fœniculi adijcies, in Antidoto aduerſus uenenata. Romanis geminalis eſt. Satiuum dicitur reſpectu agreſtis. Magna eſt certè Dioſcoridis in tradendis ſimplicibus autoritas, quippe quem ſequantur libenter et magnificiant Galenus & Paulus, quare quū ille horminon herbā marrubio ſimilia habere ſolia dicat, nō facilè citra exemplaris alterius opē, herbæ'ue demōſtrationē, πράσιον εἰς πράσον, id eſt marrubium in porrum eſt permutandum, quod quidam contendunt.

De Hedyſaro. Cap. CXXXVII.

Hedyſari nomina.

Hedyſari uires.

HEdyſarum, pelecinus à πέλεκυς, id eſt ſecuris hinc Romani ſecuridacam nominant. De hoc Galenus. Hedyſarum uel Pelecinus. Huius fruticis ſemen ruſum colore, anceps, inſtar ſecuris, amarum & ſubacidum uidetur, unde ſi bibatur ſtomacho commodat, expurgat oppilationes extorum, idem totius fruticis rami agunt.

De Onoſmate. Cap. CXXXVIII.

Onoſmatis nomenclaturæ.

Oenoma et onoma onomis phlomitis, hyperbaton apud Hermolaum nominatur.

ONoſma, oſmas, phlonitis, ononis. hanc Oto Brunsfelſius ignotam eſſe teſtatur. Nomen habet ab utilitate, uel ab aſini oblectatione, ut ſupra cap. 9. huius tertij libri in anonide indicatum eſt. Galeni de hac ſunt decreta. Ex acri & amara eſſentia conſtituta eſt onoſma, oſmas, phlonitis, ononis. hinc credita eſt occidere et eijcere fœtus ex utero, ſi folia eius cū uino bibātur.

De Nymphæa. Cap. CXXXIX.

Nymphææ nomina.

Nymphææ uires.

NYmphæa, ab aquis in quibus naſcitur, νύμφη enim eſt ueluti lympha. Clauus Veneris. Digitus Veneris, alga paluſtris, papauer paluſtre, heraclion, Herculea roſa, Ropalum. Barbara ſunt eius nomina. Nenuphar, Madonia, Cacabus, Lothonietra. Græca ſunt αἰδρόγονος, ὑδρογωγός. uiri genitura, aquæ ductum ſequens. Germanicè ſeheblumen, waſſergilgen, waſſermahn, ſehekannen. Nymphææ radix & ſemen uires habet exiccandi citra morſum aut corroſionem, alui fluores ſiſtit, ſemen item per nocturnam Veneris imaginationem profluens extinguit. dyſentericos iuuat. Cui alba eſt radix Nymphæa uehementiores commoditates habet, ut fluxum muliebrem compeſcat. Cui nigra eſt radix uim habet abſtergendi, ut uitiligines cum aqua curet, alopecias item cum humida pice inuncta.

De alia Nymphæa. Cap. CXL.

Nymphæa altera.

NYmphæa, nymphon, hæc à priore differt colore radicis albo & flore luteo. Vires huius ex Galeno & Paulo indicatæ ſunt.

De Androſace. Cap. CXLI.

Androſaces.

ANδρόσακες, id eſt uiri ſeu hominis medicina. Leuce id eſt alba populus, θαλασσία, id eſt marina. Eurytius Cordus opinatur eſſe Cuſcutam, lini anginam iſtam. Hieronymus

Tragus

Tragus existimat ad epithymon referendum, uel eiusdem esse speciem. si fit Cuscuta, quam sic adpellant Medici, Germanicè dicetur Seiden oder filtz kraut. De hac Galenus Humida & acris herba est Androsaces. Exiccata & in potu sumpta, potest & ipsa & fructus eius urinam ciere, discutere etiam & exiccare.

Androsaces uires.

De Aspleno. Cap. CXLII.

Ἄσπληνον. Asplenum, scolopendrium, splenium, hemionium, pteryx. lonchitis, aturius, Phrygia, phrygitis, philtrodotes, αἷμα γαλῆς, id est, felis sanguis. Syluestris linguæ ceruinæ species est & scolopendrium uerum. ut Hiero. Tragus. De altera specie quæ φυλλῖτις uocatur supra ca. 112. huius libri actū est. * Nicander in Theriacis Scolopendrij, caulem aduersus uenenata usurpandum docet. Galenus & Paulus ἄσπληνον λεπτομερὲς εἶναι φασί. i. Asplenum dicunt subtilium esse partium, nec tamen calidum, lapidem frangere, lienem etiam macerare.

* Aspleni uires.

Aspleni nomina. à similitudine & forma sumpta. Asplenon & spleniū, q̄d lieni medeatur. Scolopendrium, quod Scolopendræ serpenti similis sit: hemionium à superstitione, quod cum mulæ liene adligatum sterilitatem credatur facere. Lonchitis ab hastæ seu lanceæ forma. Aturius, ueluti Ates cauda, ἄτη noxa uel dea uindex scelerum. οὐρὰ cauda, à foliis caudam imitantibus. Phrygia & phrygitis ab regione & patria. Philtrodotes, quod ad amorem conciliandum faciat. sanguis felis, quod uermes eius sanguinis guttas præ sese ferant.

De hemionitide herba. Cap. CXLIII.

Hemionitis, splenium. Nomina hæc aspleno etiam tribuuntur hinc quidam eandem hanc cum aspleno faciunt. Tragus coniungit cum aspleno. Verum quia amaritudinem huic Galenus tribuit, quæ in aspleno non est, eo nomine ab Galeno & Paulo ab aspleno segregatur Hemionitis. Quæ si uera sunt, tres erunt species scolopendrij. Phyllitis aut petalitis, asplenum & Hemionitis. Vim inquit Galenus adstringendi cum amaritudine habet Hemionitis. iuuat splenicos ex aceto potum.

Hemionitis.

Tres scolopendrij species.

Vires hemionitidis.

De Anthyllide herba. Cap. CXLIIII.

Anthyllis, anthyllon. Anthemis, hæc nomina dicuntur ab ἄνθος, id est, flos. ὀρ ἀνθεμις id est flos amoris. λευκάνθεμον ceu album florem proferens. Soranthes. i. flos acerui. παρὰ τὸ σωρὸν & ἄνθος ab aceruo & flore. anthos pedinon. i. flos campestris. Solastrum. i. Solis astrum. Hieronymus Tragus putat huic capiti respondere herbam, quam herbariorum uulgus Tanacetum & Athanasiam adpellare solet. Germanicè Reynfarn. Virgilius Marcellus chamæmelo similem herbam facit anthyllida hanc. Duarum specierum est anthyllis. Ambæ exiccant mediocriter, ut & hulcera glutinent. Quæ uero chamæpityi similis est, tenuiorum est partium, quàm sit altera. Itaq; & epilepticis conuenit, maioreq; adstringendi uirtute pollet, quàm altera.

Anthyllidis nomenclaturæ.

Vtriusq; anthyllidis uires.

De Anthemide, quam uulgo Chamomilam dicunt. Cap. CXLV.

Anthemis à flore, perinde ac iam anthyllis diecbatur, Leucanthemon à flore albo. Heranthemon. i. flos Iunonius, Chamæmelon, id est, terreum uel humile malum, quod odore mala referat. Melanthemon, id est, flos niger, Chrysocome. i. aurea coma, uel auricoma. Callias. i. pulchra, formosa. Galenus Anthemis aut chamæmelum, exiccat & calefacit in primo ordine extenuat, discutit, subtileq; reddit. Germanicum porrò uocabulum ab Græco chamæmelo deflexum est, Chamillen. Astertiphe barbarum est.

Anthemidis nomina, Germanicè ackER camillen.

De Parthenio, solis oculo. Cap. CXLVI.

Parthenium, ceu Virgineam dicas, παρὰ τὴν παρθένον. i. à uirgine Amaracum, Anthemis, leucanthemon, quæ nomina duobus proximis capitibus Anthyllidi & Anthemidi tribuebantur, Chamæmelum, Chrysocalis. i. auri fulgore decorum. malobathrū flos campestris, solis seculum, Marcellus oculum legit, mille folium, Cautan, Thamacath barbara sunt uocabula. Hieronymus Tragus primam speciem inter quatuor, Chamæmalum hanc facit, diuersam ab anthemide, atq; eam sibi ab quodam ex agro Metensi dono datam, uerumq; esse parthenium Chamæmalum isthuc adfirmat, Germanicè Camillen. Vires eius ab Dioscoride recensentur.

Parthenij nomina.

De Buphthalmo. i. Bouis oculo. Cap. CXLVII.

Buphthalmi nomina.

Βούφθαλμος, buphthalmus. id est, bouis oculus. Cachlas, balsamine, hæmorrha, genitura Mercurij, incorruptibilis genitura. mnesitheos, memor Dei, Cappacorania, Narathbicher, keusen. Germanicè Sant Iohannes blůmen. gans blumen. De hac herba Galenus βούφθαλμον ὠνόμασαι μὲν οὕτως, ἀπὸ τῶν ἀνθῶν ἐοικέναι δοκούντων κατὰ τὸ σχῆμα βοὸς ὀφθαλμῷ. hoc est buphthalmus nominata est sic à floribus, qui bouis oculo similes esse figura uidentur. colore respondet Anthemidi seu chamæmelo, maior tamen multò est, & acrior, hinc etiam discutit, ut duricies sanet ceroto mixta.

Quur buphthalmū sic adpellata sit.
Buphthalmi uires.

De glycyside, quam & Pæoniam uocant, Cap. CXLVIII.

Pæoniæ nominum explicatio.

PÆonia, glycyside. pentorobos, orobelion, orobax, hæmagon. id est, sanguinem ducens, pæsædes, monogeneum, Primum nomen à Pæone inuentore, uel ab regione Pæonia, secundum est à dulcedine & sapore mali Punici, quod radix imitatur, tertium à numero granorum, ceu quinq; erui grana. quartum à loco in quo nascitur, ceu montis iaculum. ὄρος enim mons est βέλος iaculum. quintum eòdem pertinet, montes scandens ὀροβὰξ ὡς τὰ ὄρη βαίνων. id est, Orobax ueluti montes scandens uel petens natiuitate sua. Sextum est redditum à natura, qua sanguinem ducit Septimum. παισαιδης, puerorum reuerentia. Quod pueris maximè epilepticis sit obseruanda radix, quibus adalligata, aduersus isthuc malum sit auxilio, tum quòd calculo laborantibus pueris medeatur. 8. si legatur μηνογένειον lunæ genitura esset. μήνιον Menium. id est, lunaris, uel menstrua, quòd lunæ sit subiecta. panthiceratos. Non satis constat, quid hæc uox Græcis significet, quod si legeretur πανικτερικὸς, panictericos, à natura inditum esset, quasi planè morbo arquato succurrat. Idei dactyli à forma folliculorum, aglaophotis. id est, splendidum lumen. Theodomon. id est, diuinæ uirtutis. Selenium. id est, lunare, idem est cum Menio. Selenogonon, idem est cum menogenio. id est, lunæ genitura. Casta latinis, quòd forsan castis manibus tractari debeat. Barbarum est Pthisi. Nicander Colophonius in generali theriaces confectione, in fine Theriacorum radices Pæoniæ ueneno aduersari autor est in eo uersu,

Σὺν δὲ τε ῥίζια χαῦνα νεωρυχέος γλυκυσίδης. id est

Simul etiam accipias laxas nuper seu recens effossæ glycysides radiculas. Adstringit, inquit Galenus placidè, cum quadam dulcedine ac subamara acrimonia, si quis dentibus mandat. Menstrua ciet amygdali magnitudine in uino mulso sumpta, potáq; hepar obstructum expurgat & renes. Alui fluores sistit. atq; id facit si ex austero uino cocta, contusa & inspersa sumatur, planè etiam exiccat. Memorabile experimentum Galenus refert de puero epileptico, qui octo integris mensibus, quibus ex collo pensilem pæoniæ radicem gestabat, non erat arreptus epilepsia, quàm primum autem dimitteret radiculam arripiebatur rursus. Hic cum rursus aptaretur maior recentis radicis pars puer liberabatur planè.

Glycysides uires ex Nicandro & Galeno.
Galeni experimentum de Pæoniæ radice.

De Lithospermo. Cap. CXLIX.

Lithospermi nominum explicatio.

LIthospermon. id est, lapidosum semen, ægonychon. id est, capræ ungulam, ex onychon ab unguibus itidem deductum uocabulum est. leontion. id est, leoninum à toruo aspectu. leontica herba à robore uel figura. Gorgonion à toruo uultu uel schemate. Tantalitis, ueluti à Tantalo inuenta, uel antiquum & forte eius stemma, robore suo referens. Diosporon. id est, Iouis semen. Columba ab figura unguium. genitură perdens barbarum est. Heraclea ob seminis duriciem. hanc Paulus Ægineta ἀετώνυχον. id est, aquilæ ungues à figura, appellari tradit. Semen eius lapidosum & album, cum uino sumptum lapides frangit & urinam ciet.

Lithospermi uires

De Phalaride herba. Cap. CL.

Phalaris herba.

PHalaris. Virgilius Marcellus hodie Bononiæ uulgo pammizolam Phalarin dici testatur. Galenus phalaridis herbæ & succus & semen & folia dum bibuntur, creduntur uesicæ doloribus succurrere, quippe quæ sit subtilium partium nonnihilq; caloris habeat. Hieronymus Tragus inter folia numerat in milio & hordeo succrescentia.

De Ru-

De Rubea. Cap. CLI.

ΕΡυθρόδανον. Ereuthedanum, rubea tinctorum, Vena tinctorum, radix, Teuthrion, Dracanos. Cinnabaris. Rubea satiua, Lampa minor. Sophobi. Germanicè Rödt. Acida & amara gustu est rubeæ tinctorum radix. lienem & hepar purgat. urinas crassas & multas & sanguinolentas euacuat, menstrua prouitat, abstergitq; moderatè impetiginibus albis cum aceto inuncta prodest. Subministrant eam nonnulli ischiadicis ac dissolutis bibere cum aqua mulsa. Galeno autore.

Rubea tinctorum.

Rubeæ tinctorum uires.

De Lonchitide. Cap. CLII.

LOnchitis, Lanceola, Cestrum, Medusa, Venerea, Oto Brunsfelsius existimat ex cannarũ genere esse, quæ in udis locis proueniant.

Lonchitidis nomenclaturæ.

De Lonchitide altera. Cap. CLIII.

LOnchitis altera, Lonchitis aspera, Lanceola, Calabrina. De utraq; Galenus hæc decreta habet. Cuius semen, inquit, triangulare est, lanceæ simile, radix uero, Dauci radici non est dispar, urinam ciet. Cui uero sunt folia Scolopendrij, ea glutinandis uulneribus cõmodant, sicca cum aceto in potu sumpta, lienes induratos molliunt.

Lonchitis altera.

De Althæa. Cap. CLIIII.

ALthæa, ibiscus, althiocum, Germanicè Ibisch. Galenus Ebiscum nominat. Nomen est ei ab ἀλθαίνειν .i. à medendo, à medico uidelicet usu. Agrestis malua est, discutit, maturat, inflammationes sistit, lenit, digerit. Radici & semini eadem uis inest cum herba uiridi, maiorem tamen extenuandi uim, exiccandi item, abstergendiq; demonstrant, ut & impetigines exterant. Semen lapides in renibus frangit. Radicis decoctum, dysenteriæ, diarrhoeæ, sanguinisq; per superna eductioni commodat.

Althææ nomina.

Althææ uires.

De Alcea. Cap. CLV.

NOmen huic herbæ παρὰ τὴν ἀλκὴν .i. ab robore, quod fortiter dysenteriæ & ruptis medeatur, agrestis maluæ species. Cordus hanc Germanicè Hochleuchten, & Sickmars kraut nominari opinatur, in officinis herbam Simeonis hanc uocari Oto Brunsfelsius ait. congener est althææ, hinc uulgares herbarij τυφλῶν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, ab eadem alceam non disseparant.

Alcææ etymon & uires.
Paulus Aegineta Alcæam cum uino sumptam dysenteriam & morsus curare testatur.

De Cannabe syluestri. Cap. CLVI.

CAnnabis syluestris, ad satiuæ discrimen, hydrastina, quod udos locos amet, Terminalis. Germanicè, wilder hanff.

De Cannabe satiua. Cap. CLVII.

CAnnabis satiua, Cannabion, schœnostrophon, quod funes inde contorqueantur. ἀστέριον, id est, stellula, à figura capitis, in quo semen prouenit, foliorumq; forma. Galenus uirium nomine non facit distinctionem inter satiuam & syluestrem. satiua Cannabis, Germanicè hanff so in garten oder vffm acker gezilet würt. Cannabis, inquit Galenus, fructus flatus sistit, adeoq; exiccat, ut genituram, si copiosius edatur, arefaciat extinguatq;. Ad aurium dolores, qui ex obstructione fiunt, mea sanè sententia: nonnulli, uiridis cannabis succo utuntur.

Cannabis satiuæ nomina.

Cannabis utriusq; uires.

De Anagyri frutice. Cap. CLVIII.

ΑΝάγυρις Anagyris ab excitando, anagyros eiusdem etymi agnacopon. De hoc frutice Galenus & Paulus. Frutex est graueolens & acris, calidæ uirtutis & discussoriæ, semen est subtilium partium, cietq; uomitum.

Anagyris.
Anagyris uires.

De Cepæa. Cap. CLIX.

ΚΗπαία. Cepæa ab κῆπος id est, hortus, portulacæ simile olus. Paulus de Cepæa eadem tradit, quæ Dioscorides.

Cepææ etymon.

De Alismate herba. Cap. CLX.

Alismatis nomina.

Vires.

ἄλισμα. Alisma, alcæa, Damassonium. Germanicè frawenkraut, adpellatur etiam Acyron & lyron. Oto Brunsfelsius pro pastoris fistula explicari, se reperisse testatur. Vires apud Dioscoridem numerantur.

De Onobrychi herba. Cap. CLXI.

Onobrychis ruta est sylvestris.

Onobrychis uires, huic Dioscorides nomina etiam alia tribuit nempe opazcam, brihilatam, loptam iocinalem, amassexe.

Ονόβρυχις. Onobrychis asini delicium, onobrochilus, id est asini labijs accommodum, eschasmene, quæ dictio impulsum denunciat, quo nimirum asinus corripiatur. De hac Galenus, discijcit & extenuat, inquit, onobrychis, panos discijciunt recentis folia emplastri modo illita, aridæ cum uino potæ stranguriæ medentur, sudores etiam prouocat cum oleo inuncta. Oto Brunsfelsius incognitam hodie adfirmat. Tragus rutæ syluestris speciem facit.

De Hyperico. Cap. CLXII.

Quatuor agrestis rutæ species.

Hyperici uires.

Hypericon, androsæmon, id est uiri sanguis, Κόριον id est coriandrum, chamæpytis, ab odore pineæ resinæ, ut Otoni Brunsfelsio placet, perforata, uel herba diui Ioannis. Quatuor rutæ agrestis species facit Dioscorides, Hieronymo Trago autore. Prima describitur lib. tertio cap. 48. Secunda sub præsenti hyperici capite. Tertia sub Ascyro hoc est sequenti cap. 163. Quarta sub Androsæmo, quas omnes separatim describit Dioscorides. Germanicè S. Ioannes kraut, harthaw, waldthoff, vnser frawen betstro. Barbara sunt nomina Reofricon, albarib, balsedep, henfericon. Sed quorsum cum ista barbarie? Calefacit, exiccat & extenuat hypericum, menstrua & urinam ciet, fructus, semen & folia recentia emplastri modo imposita, ad cicatricem ducunt cum alia, tum præcipue ambusta. Arida uero tusa & inspersa putrida hulcera sanant. Nonnulli hanc herbam ischiadicis bibendam subministrant.

De Ascyro. Cap. CLXIII.

Ascyron.

Tertia rutæ agrestis species est Ascyron, ut in præcedenti capite indicatum. Vires & natura eius apud Dioscoridem hic satis in medium depromuntur.

De Androsæmo. Cap. CLXIIII.

Androsæmi nomina.

Androsæmi utriusque natura.

Androsæmon, id est humanus sanguis. Dionysias, ascyron. Adeo miscentur sæpè in simplicibus eiusmodi uocabula, propter aliquam uel similitudinem uel ipsius materiæ, uel naturæ. Galenus duplex facit Androsæmon, alterum ascyron uel Ascyroides, hyperici speciem, alterum Dionysiam. Fructus utriusq; purgat, folia exiccant & abstergunt mediocriter, ut & ambusta curare credantur. Decocta in uino austero, uinum eiusmodi uulnera glutinare demonstrant.

De Cori. Cap. CLXV.

Coris hyperici species.

Coris. hæc etiam hyperici species est, à rubicundo colore cimicis nomen inditum gerit. Paulus Aegineta refert de cori quæ hic sunt apud Dioscoridem.

De Chamæpity. Cap. CLXVI.

Chamæpitys nomina.

Chamæpityos uires.

Chamæpitys, id est humilis seu terrestris pinus, pitysorysis, quòd pineam resinam odore imitetur, orizelon, quòd montes amet: bryonia agrestis, olocyron, Ionia, sideritis, sanguis Mineruæ. Cupreßina. Dochela. Barbari Iuam & aiugam uocant. Tragus Cypressum esse contendit. Chamæpitys ut Galenus & Paulus, amarior est quàm acrior, purgat & abstergit interanea, ictericis & ex hepatis obstructione laborantibus commodat, menstrua ciet in potu sumpta, & cum melle adposita calefacit in ordine secundo, exiccat in tertio. Magna & putrida etiam hulcera glutinat & sanat, duricies discijcit, prodest etiam ischiadicis decoctum eius.

Tertij Libri Finis.

IN QVARTVM DIOSCORIDAE ANAZARBEI DE MEDICA MATERIA LIBRVM, SCHOlia, per Ioannem Lonicerum.

De Vetonica. Cap. I.

CEstrum, psychotrophon, quòd in frigidis locis nascatur. Vetonica, Serratula, à serræ instar incisis folijs. Rosmarinum, Britannica, Bryonite, pyrine, adianthos, thyariza. Scropodion, Pandion, hierathiorine, Kastara, alchison, beragnes, lingua bubali, lingua equi. Germanicè Bathonien. Ebræis potest dici מַגְזֵרָה magsera, id est serra. Vel לְשׁוֹן הַסּוּס laschon hasus, linqua equi. sic enim à Manlio adpellatur. Duorum generum est, Rubea uel spadicea, alba altera. posteriorem albam sibi monstratam & uisam esse adserit Hieronymus Tragus. Non enim esse albam Vetonicam, quàm uulgares herbarij, paralysis herbam, Germanicè schlusselblumen nominant. Galenus: Vires incidendi ei insunt, ut gustus indicat, calculos renum diuidit, pulmonem, thoracem & hepar purgat & abstergit, menstrua ciet, epilepticis commodat, rupta & conuulsa curat. Venenatorum morsibus, uulneri emplastri modo imposita succurrit. Cibum fastidientibus nec in stomacho continentibus, ischiadicis item in potu sumpta commodat.

Vetonicæ nomina.

Vetonicæ duæ species, ab Vetonibus hispaniæ populis inuentoribus.

Vetonicæ uires.

De Britannica. Cap. II.

BRitannica, etiamsi originem suam ad Britannos referat, circa Rhenum tamen in Germanici Cæsaris exercitu primum inuentam, Plinius autor est. Eurytius Cordus existimat hanc esse bitortam, ad stomacaccen id est oris uicia, & σκελοτύρβην. Priori dentes excidunt, posteriore nerui conuelluntur, ut pedes non rectè faciant officium suum, nec musculi motum harmonicum præbeant. Galenus. Folia Britannicæ adstringunt, uulnera glutinant, succus è folijs expressus eandem uim obtinet, quem nonnulli reponunt ceu efficacißimum oris uiciorum pharmacum.

Britannica.

ϛομακάκκη, σκελοτύρβη.

Britannicæ uires.

De Lysimachia. Cap. III.

LYsimachia, abrege Lysimacho nomen gerit, lysimachium, lytron, quod abigat malum, ac liberet à morbis hominem. herba tinctorum, citrina, luthea, ut Oto Brunsfelsius ait, Corniola uulgo Leoniceno est. Germanicè weidenrich, id est salicaria, ut Cordus Eurytius. De hac Galenus. lysimachia adstringendi uirtute prædita est, uulnera glutinat, sanguinis è naribus profluuium sistit, aliosq; sanguinis fluxus compescit. hinc dysenteriæ, mulierbriq; fluxui accommoda sunt & herba & succus.

Lysmachion.

De Mascula sanguinali herba. Cap. IIII.

Πολύγονον ἄῤῥεν. Polygonos mascula à multis ramulis. polygonatos à multis nodis, uel genibus uel ramis. Cynochale, quòd caninæ rabiei medeatur. Herculea à uiribus. asphaltum à bituminis lentore, chiliophyllum à multis folijs, clema id est uitis. Polycarpon à seminis exuberantia. Carcinethrum à cancro morbo. myrtopetalon id est myrti folium, Cnopodiũ

Polygoni nomina.

Polygoni uires.

Vires sanguinariæ ex Galeno.

ueluti pes cnopis uenenati, de quo est apud Nicandrum in Theriacis. Pedalium id est temo uel clauus nauis, Herois genitura, unguis muris, Sanguinalis. Barbara sunt huius herbæ nomina. Peuthalis, zarithea, thephin, stemphin, stopmaca, chulum: Nicandro in Theriacis ueneno aduersatur. Demete, inquiente, similiter polygonum ab hirsutis suis ramis. Corrigiola etiam & centumnodia, uerum desisto nominum catalogum texere, quæ apud Apuleium, Arabes & alios barbaros plura leguntur. Germanicè weggraß, wegdrit. Ebreis dici potest עֵשֶׂב דָם זָכָר Eseb dam sachar, id est herba sanguinalis mascula. Refrigerat in secundo gradu sanguinaria. stomachi ardores sistit emplastri modo imposita, sacros ignes item & calidas inflammationes, manantia hulcera exiccando cohibet, sanguinolenta uulnera glutinat, purulentis aurium hulceribus commodat exiccando, muliebrem fluxum, dysenteriam & sanguinis per superna eruptiones sistit: φησὶ δὲ διοσκορίδης καὶ οὖρα προκαλεῖσθαι αὐτὸ τοῖς στραγγουριῶσιν διδόμενον. id est, Dioscorides ait urinam prouocare, si stranguria laborantibus detur. Nec tamen exactè disserit, cuius uirtutis uel affectionis nomine sit danda hæc sanguinaria.

De fœmina sanguinali herba. Cap. V.

Sanguinaria fœmina.

Πολύγονον θῆλυ, id est sanguinalis fœmina. Tragus existimat hanc posse esse, quæ Germanicè Knawel nominetur uirium nomine, tametsi polycnemo tribuat. Galenus, Sanguinalis mascula in omnibus uiribus suis est efficatior fœmina.

De Polygonato. Cap. VI.

Polygonatum.

Polygonati uires.

Polygonaton, à multis internodijs & genibus. Germanicè glidweich, widerstoß. Hieronymus Tragus septem species rosæ Marianæ numerat, inter quas πολυγόνατον secundam & tertiam esse iudicat. Non est multi usus hæc herba. Radicem tamen huius ad uulnerum emplastra adplicant, & in facie maculas ea exterunt & abstergunt, autoribus Galeno & Paulo.

De Clematide. Cap. VII.

Clematis.

Vires clematidis.

Clematis, à uitis figura, philetærion id est amans sociarum, quòd conducat muliebrium locorum doloribus, δαφνοειδὲς, à lauriforma. Smyrnoides, à myrti similitudine. Polygonoides, quòd sanguinali herbæ quadamtenus respondeat. Ex quarto ordine calefacientium est. diarrhœan & dysenterian sistit uino potum, dentium dolores masticatum mitigat, muliebrium locorum dolores pessulis apposita, sedat. Hanc Otho Brunsfelsius existimat esse peruincam, uu'gò ingrüen, Tragus Hieronymus reclamat.

De altera clematide. Cap. VIII.

Clematis altera.
Pamphilus ab Galeno reprehēditur.

Alius ordo Dioscoridis simplicium fuit in exemplari Galeni, quàm hodie sit in nostris.

Clematis, epigetis, phylacuon, ambuxu. Altera species clematidis, flammula in officinis uocatur, ut Brunsfelsio placet. Pamphilum Galenus accusat, quippe qui utranq; clematida confuderit, rerum imperitus. Dioscoridem uero utriusq; in quarto mentionem facere, ac de altera quidem in fine libri, de altera uero sub principium scribere. Vnde apparet alium fuisse ordinem in exemplari Galeni, quam in nostris. Nostra enim quæ hodie extant, in principio quarti, septimo nimirum & octauo capitibus de utraq; clematide disputant. Vires huic Paulus casdem tribuit quas Dioscorides, phlegma & choleram educendi, leprasq; exterendi.

De Polemonia. Cap. IX.

Polemonium.

Polemoniæ uires.

Polemonium, philetærion, quod bellum gerat cum ueneno philetærion, quod expetatur & grata sit, ob uires suas. chiliodynamis à mille seu multis uirtutibus. An Brunsfelsius rectè rutam agrestem hanc esse censeat, alij dijudicent. Extenuandi & arefaciendi uirtute prædita est. Hinc nonnulli ad coxendicis dolores, ad dysenteriam & induratum lienem subministrant.

De Pe-

De Petræo ſymphyto. Cap. X.

Symphyti petræi nomencleturæ.

SYmphytum petræum. Gallicè alum, Conſolida minor, Sanicula, Diapenſia, ferraria minor. Germanicè ſanickel quòd conſolidet σύμφυτον adpellatur. συμφύεσθαι enim eſt conſolidari. Symphyto huic uis eſt incidendi, unde purulentum thoracis & pulmonis expurgat, ad ſtringit & coagmentat, hinc ſanguinis exſcreationibus ſuccurrit. calidus quidam ei humor ineſt, unde & guſtu dulce eſt, olfactuq́; ſuaue, ſitum ſiſtit dentibus manſum, arteriæ aſperitates lenit, per has contrarias uires omnes, poteſt etiam diſijcere, coniungere uel conſolidare & cingere corpora, inteſtinorum ramicibus hinc etiam adponitur. Conducit item ad rupta, conuulſa, dyſenteriam, rubentem fluxum, renum dolores.

Vires ſymhpyti petræi.

De altero ſymphyto. Cap. XI.

Conſolida maior. Vires conſolidæ maioris.

SYmphytum, pectum à configendo uel conſolidando. Solidago, conſolida maior. hæc herba guſtu & odore à priore diſsidet, ſed uiribus eſt eadem iuxta Galeni ſentenciam.

De Oloſteo herba. Cap. XII.

Holoſteon.

OLoſteon. Ex genere eſt conſolidarum, ὁλόστεον, ceu tota oſſea, non ratione ſubſtantiæ ſuæ, uerum uirium nomine, quibus fortiter ac duriter, ac ueluti oſſea duricie conſolidare queat. Galenus ὁλόστεον ξηραντικῆς ἐστὶ δυνάμεως, μετὰ τοῦ στύφειν. ὅθεν αὐτὸ καὶ πρὸς ῥήγματα ποτίζουσιν. Id eſt, Holoſteum ui exiccandi & adſtringendi præditum eſt, unde & illud ad rupta bibendum ſubminiſtrant.

Holoſtei uires.

De Stoebe. Cap. XIII.

Stoebe.

STœbe, ſtoebion, ſtipa. Dioſcoridi uulgo nota eſt, ſed nobis, ut Oto Brunſfelſius, incognita eſt. Galenus eaſdem uires tribuit, huic ſtoebe, quas Dioſcorides, fructum & folia adſtringere confirmans, & in tertio ordine exiccantium eſſe. Decoctum ipſorum per clyſterem infunditur aduerſus dyſenteriam, purulentis itidem auribus inſtillatur, ingentia etiam uulnera glutinans. cum uino auſtero nigro hæc efficatius præſtant. recentia folia emplaſtri modo impoſita ſanguinis fluorem, & ſuffuſionem ſanguinolentam ex ictu in oculis compeſcunt.

Vires ſtoebes.

De Clymeno. Cap. XIIII.

Clymeni nomina.

CLymenon, ab inuentore, calycanthemon, id eſt à calice florum, periclymenon, id eſt ualde celebre. heliophyes, ceu ſolis planta. hepatitis, id eſt iecoraria, ſmilax, à ſimilitudine uel uiribus. Anatolicon, ab ortu. Dyticon, ab occaſu. Mergine, incertæ ſignificationis eſt, Marcellus legit aergine uelut ocioſam dicas. Inuolucrum maius, oxyui. agonon, ceu genitura uacans. Inuolucri ſpecies, à periclymeno non admodum diuerſum ſi quis nomina ſpectet. de hac nihil apud Galenum & Paulum. Plinius lib. 25. cap. 7. ab rege inquit Clymeno adpellata eſt. Viris etiam ſterilitatem facit ſi edatur.

De Periclymeno. Cap. XV.

Periclymeni nomina.

PEriclymenon, ægine, clymenon, Carpathon, ſplenion, hepatitis, axine. Clematitis, Myrſine. Calycanthemon, pileum Veneris, Turcus. Volucrum maius, lanath. Mallem eſſe περιελιγμένον, ceu περικλινόμενον, quòd ſeſe circumflectat, aut circumuoluat. Hieronymus Tragus exiſtimat eſſe, quam Germani waltgilgen & geißblat nominant. Mater ſylua & caprifolium, ut Hermolao etiam placet. Galenus periclimeni fructus & folia incidunt & calefaciunt, adeò ut nimiò pota urinam cruentam faciant. Spleneticis & diſpnœicis commodat. Menſura potionis, eſt drachmæ pondus cum uino. Semen exiccat adeò, ut qui nimium huius in potu ſumpſerint ſteriles & ad genituram inabiles efficiantur. Nonnulli certum tempus potui huic definiunt, perinde ac Dioſcorides triginta ſeptem dies à quibuſdam præſtitui adſerit.

Periclimeni uires ex Galeno.

De Tri-

De Tribulo. Cap. XVI.

Tribuli nomenclaturæ.

Tribuli utriusq; naturæ.

TRibulus, bucephalus, id est bubalum caput. tauroceros, id est taurinum cornu, tribulus aquaticus. Τρίβολος à tribus iaculis, uel acuminibus uel cuspidibus, quibus munitus est. Germanicè wassernuß, ut Cordo Eurytio placet, quòd in aquis & uiuarijs inueniatur. Duplex est tribulus aquaticus & terrestris, frigiditas terrestris in terrestri abundat, unde etiam adstringit, in aquatico, aqua exuberat, uterq; ergo, ad inflammationes est accommodus. Terrestris tribuli fructus extenuat, renumq; calculos frangit Galeno & Paulo testibus.

De Saxifraga. Cap. XVII.

Saxifragæ nomina.

SAxifraga, saxifrangum, empetrum. Nomen habet, quòd in petrosis locis nascatur, tum quòd uesicæ calculos frangat. Posset nominum ratione idem esse frutex & hic, & qui deinceps cap. 174. describitur, nisi diuersæ utriusq; essent medicinæ. Rectè tamen species sunt diuersæ saxifraga hæc & empetrum Galenicum, Germanicè saxifraga, weisse steinbrech ab Hieronymo Trago adpellatur.

De Limonio. Cap. XVIII.

Limonij nomina.

Limonij uires.

Λειμώνιον, limonium à pratis in quibus nascitur, potamogiton, id est flumini uicinus. à natali, neuroides id est neruis simile, lonchitis ab hastæ figura. Rapioneion, Mendruta, Meuda, lycosemphyllon, elleborosemata ceu ellebori signa, scyllion, cor lupi, ueratrum nigrum tintinabulum terræ, iunbarum, uel ut Marcellus legit, iuniperus dacina. Germanicè waldt oder wisen mangolt, oder wintergruen. De hoc Galenus. Acetabuli mensura ex uino datur, limonij austeri fructus, cœliacis, dysentericis, sanguinem exscreantibus.

De leporino pede herba. Cap. XIX.

Lagopus.

Lagopodis uires.

LAGopus, id est pes leporinus, leporis cyminum. Germanicè hasenstrauch, hasenlattich, hasenkumlin, hasenpfötlin. Pes leporinus, inquit Galenus ui exiccandi pollet, hinc alui fluores commodè exiccat.

De Medio. Cap. XX.

Medium.

Medij uires.

Μήδιον, Medium, Medica, ab natali solo, trifolium à foliorum numero, clemation, uiticula, osmos ab odore, Trigonos ceu triangularis, cybellium, multifolium, trifolium odoratum Epaphus. Lilium uel trifolium odoratum esse apparet, inquit Oto Brunsfelsius. Contrariæ sunt naturæ radix & fructus. Hæc enim austera, fluxus compescit, etiam muliebres. Semen uerò extenuans & incidens menserua prouocat.

De Epimedio. Cap. XXI.

ἐπιμήδιον.

Epimedij uires.

EPimedium, quod Medio accedat uel assimile sit, folijs nimirum. Erineos id est caprificus, ethryas, à ficulneo folio. Vindicta, polyrrhizum à multis radicibus. Incognita nostris herba. Refrigerat epimedium, emplastri modo imposita mammas rectas conseruat. Aiunt, inquit Galenus sterilitatem facere, si in potu sumatur.

De Gladiolo. Cap. XXII.

Xiphion.

Gladioli uires.

XIphion, id est gladiolus. Anactorion id est imperatoria. Phasganon id est ensis. Machæronion id est cultellus. Arion id est Martia, quòd ensis Marti conueniat. gladiola. genitalis. Hæc omnia nomina à figura sunt indita. Nam & ideo Anactorios nominatur, quòd gladius regi & imperatori accommodus sit. Germanicè schwertel. Ebræis potest dici חֶרֶב קָטָן chereb katan, id est gladiolus. Radix huius ut Galenus & Paulus tradunt, attrahit discutit & exiccat.

De Spargani herba. Cap. XXIII.

Sarganion, id est fascia.

Sparganij uires.

SParganion dicitur, ueluti fascialis. σπάργανον enim fascia est quòd fasciarum loco coloni uinciendis infantibus hoc uterentur, xiphidion id est gladiolus, bolon id est iaculum. Ex genere gladioli est, ut apparet. Vi exiccandi prædita est sparganion, Galeno teste.

De xy-

De xyride, quam syluestrem irim dicunt. Cap. XXIIII.

Xyris.

Xyridis uires.

XYris, nouaculam significat, diminutiuum ab ξυρός. apud Homerum Iliad. κ. τῶν ξυρεῦ ἀκμῆς est, & Nicandrum in Alexipharmacis. generis gladiolorum est, hinc & ἶρις ἀγρία, id est agrestis iris cadus, & aprus à figura nominatur. Quatuor itaq; Gladiolorum genera seu species numerantur. Iris, xiphion, sparganion & xyris. Extenuat, attrahit, discutit & exiccat xyridis cum radix tum fructus, hic & urinam ciet, splenem induratum etiam curat, Galeno adseuerante.

De Anchusa. Cap. XXV.

Anchusæ nomina.

ANchusa, Catanchusa, libyce, à patria, archibellion, Alcibiadion ab inuentore, Onophyllos, asini folium, porphyris à colore. Midusa, salix, Nonea, Calix, buinesath, onoclea. Oto Brunsfelsius folia partim lactucæ, partim buglossæ similia habere adserit, Bononiæ nihil esse uilius. de uiribus & huius & sequentiũ trium specierum, post harũ enumerationem dicetur.

De altera anchusa. Cap. XXVI.

Onochiles.

ONochiles, id est asini labrum, & Alcibiadion à forma, quòd alcibiaco uel echio non sit dißimilis. Altera est similis huic, id est, tertia anchusæ species, sed minoribus folijs.

De Lycopside. Cap. XXVII.

Anchusæ quatuor species.

Onocleæ uires.

Lycopsidis natura.

Alcibiadij uires.

Quartæ anonymæ natura.

QVatuor sunt species Anchusæ, Galeno etiam referente. Verum non omnes eiusdem uirtutis. Quæ Onoclea uocatur ab asini celebritate uel gloria, adstringit & extenuat, abstergit etiam & abluit biliosos & salsos humores, ictericis & lienosis conducit. Refrigerat, unde cum polenta illita sacris ignibus medetur, abstergit sumpta intrò, & foris apposita hinc impetigines & lepram curat cum aceto, folia adstringunt & constypant, ideo alui fluores compescunt uino sumpta. Lycopsidis radix maiore stypandi prædita est uirtute, quàm Onoclea. Alcibiadium uocata ad pharmaca est efficacior, gustu acris. à uipera ictis succurrit, emplastri modo illita, uel aliàs adplicata, uel in cibo sumpta. Quarta species parua est & propemodum nomine uacat, alcibiadio non est dißimilis, amarior tamen, latos lumbricos eijcit, acetabuli pondere cum hyssopo & nasturcio pota.

De Echio. Cap. XXVIII.

Echij nomenclaturæ.

Ex Paulo colligitur dorias legendũ ab regione forsan.

Echij uires ex Paulo.

ECchion, à uipera, aduersus cuius letalem ictum ualet. Aridan, exoticum uocabulum est, alcibiadium & alcibiacum ab inuentore Alcibio, ut Nicander in Theriacis commemorat, qui & per epenthesin poeticam eandem herbam echicum uocat. Germanicè ut Hieronymus Tragus ochsenzung, sic fiet, ut echium & buglossa in idem recidant ea tamen ratione, ut sit species buglossæ Echium uel alcibiacum, ut separetur ab eo buglosso, de quo deinceps cap. 123. agetur. De hac Aegineta, Echion nonnulli Doriada uocant. Non solum à serpente ictis succurrit ex uino pota, uerum etiam in potu præsumpta, morsos ictósue innoxios conseruat.

De Ocimastro. Cap. XXIX.

Ocimastri nomina.

Ocimoidis uires.

OCimoides, id est ocimo simile. Echion à forma, σκορπίουρος, id est scorpij cauda, à figura. Amaranthis ab immarceßibili uigore, sparganion, id est fascia, claphion, ceruina. Antimimum, quòd ueneno resistat, porphyris à purpureo colore. hyenopsolen, ceu hyænæ nudata glans. thyrsitis à forma. Thermutis exoticum est. μισόπαθος, id est aduersum affectioni, à uiribus. philetærion, quòd ab amicis petatur, & à non paucis diligatur ocimastrum. Nemesion, quòd uindictam de ueneno sumat. Germanicè Braunwurtz, ut Hieronymo Trago placet. Nicandro Ocimoides altera Echij species est, ueneno itaq; aduersatur. Radix huius Galeno teste inutilis est, semen uerò extenuat, & citra corrosionem exiccat.

De Oci-

De Ocimo aquatico. Cap. XXX.

Ocimum aquaticũ.

Ocimi aquatici uires.

ERinos, ocimoides, quòd sit ocimi species, hydreron, quòd proximè aquas nascatur. Germanicè wasser basilgen. Paulus de ocimi aquatici uiribus eadem cũ Dioscoride refert. succum huius herbæ simpliciter facere ad aurium dolorem adseuerans.

De Gramine. Cap. XXXI.

Gramen.

Sanguinalis quòd sanguinolenta uulnera glutinet ac curet.

Graminis species, earumq́; uires.

AGrostis, παρὰ τὸν ἀγρὸν καὶ ἵστημι, quòd in agro consistat. Aegicon quòd capellæ eo uescantur. Hamaxitis, quòd plaustris uehatur domum, adeoq́; iumentis sit pabulum. Gramen Latinis est. Anuphi, Asyphylium, barbarum est. Sanguinalis, uniola, Aparia, Cotiata, Iebal, incertæ rationis uocabula. Germanicè graß. Graminis species facit Dioscorides, calamagrostin, id est harundinaceum gramen, Parnaßium & Cilicium. Graminis radix frigida est & sicca, hinc & sanguinolenta hulcera glutinat. Herba emplastri modo imposita non admodum refrigerat, humectat & exiccat mediocriter. Radix mordicat & extenuat, hinc lapides frangit. Gramen parnasium urinam ciet, uentriculi & alui fluores sistit & exiccat, ut Galenus habet.

De Calamagrosti, id est harundinaceo gramine. Cap. XXXII.

Calamagrostis.

CAlamagrostis, id est arundinaceum gramen, Germanicè rorgraß, enten graß, de quo iam in graminis speciebus satis dictum est.

De Sideritide. Cap. XXXIII.

Sideritis.

Sideritis nomina & species.

Vires sideritidum.

SIderitidis species hic quatuor enumerantur. à ferro nomen traxerunt, quòd ad uulnera ferro in bellico conflictu facta glutinanda commodent, σίδηρος enim ferrum est. Heraclea, à forti auxilio, genitura, sanguis Titani. Scorpij cauda à figura. Parmiron. Xantophaneus, à flauo colore. buphthalmus id est bouis oculus. Sendionor. Vertemnum, Solastrum, Vdedonis. Altera sideritidis species folijs filicis à priore differt. Tertia itidem Heraclea nominata folia coriandri profert. Hieronymus Tragus arbitratur Sideritin esse, quæ Germanis Scharlach nominatur. Omnibus his pares uires glutinandorum uulnerum tribuuntur.

De Achillea. Cap. XXXIIII.

Achilleæ nomina.

Achilleæ sideritidis uires.

ACchillea, ab inuentore, uel quòd in Martijs congreßibus ad uulnera accommodetur. Myriomorphon, ab innumeris formis. chiliophyllon à mille folijs. Stratioticon, id est militare, quòd à militibus sauciatis petatur. Herculeum, quòd à fortibus instar Herculis & Achillis quæratur. Supercilium Veneris, acorum syluestre, militaris. Millefolium, asterchillos, achillea sideritis. Quarta nimirum hæc species est sideritidos. Galenus quam nonnulli Achilleam sideritin nominant, adstringendi ui sua ad sanguinis fluores, dysenteriam & muliebres fluxus facit.

De Rubo. Cap. XXXV.

Rubi nomina.

Rubi uires.

BAtus, id est rubus. Cynosbatus, id est caninus rubus, Selinoritiõ, asyntrophos, sanguis Titani, sanguis Ibis. Sentes, rubus, mora uaticana, Mantia, hæmoos, ametros, Germanicè brombeern. Rubi, iuxta Galeni senteciam, folia, germina, flos, fructus & radix adstringunt, folia & germina dentibus mansa, aphthas & alia hulcera curant & glutinant. Fructus maturus mediocriter adstringit, immaturus acris est & exiccat magis. Flos eiusdem uirtutis est, cum immaturo fructu, facit ad dysenterias, alui fluores, imbecillitatem uirium, ad sanguinis exscreationes. Radix renum calculos frangit.

De Rubo Idæo. Cap. XXXVI.

Rubus Idæus.

A natali solo rubus Idæus nomen gerit, cetera eadem potest cum rubo simpliciter ita dicto.

De Helxine. Cap. XXXVII.

Helxine.

HElxine, præter nomina quæ ab Dioscoride recensentur, nominatur etiam, Vitrago, perdicium, Muralis herba, parthenion. Romanis Bulutulaparu, urceolaris. Germanicè tag vnd

tag vnd nacht. Galenus. Elxinen quidam perdicium nominant, alij uerò parthenium, sunt qui sideritin, tum qui Heracleam uocent. abstergit & constypat, unde omnis generis inflammationes sanat, à principio, et progressu, ad statū usq;. furunculis, qui sic uocatur, medetur, succus ad aurium dolorem est efficax. Nonnulli ad tonsillas eo utuntur pro gargarismo. tußientibus etiam dari solet. Clibatin Nicāder in Theriacis Helxinen uocat, quòd aquis & paludibus gaudeat unde colligitur ἑλξίνην & ἑλέτιν dici à palustri loco uel à paludibus, apud quas nascitur. ἕλος enim palus ἑλξίνη ueluti ἕλοος ξένος. hoc est paludis hospita uel amica. amelxine, quòd mulgeat ac trahat aspero suo semine uestes prætereuntium. Eusine, bonum nocumentum. Quòd aspera quidem herba est, at multæ tamen commoditatis. Amorgine, id est abstergens eadem ratione, quòd abstergat uestes tangentium. Hoc est quòd nonnihil seminis remittat & incutiat uesti. Canocersæa, id est canistrum radens, in quod colligitur uidelicet. melampelon, id est, nigra uitis. Cissampelos, uitis hederacea. Cissanthemos, flos hederaceus, Anatetamenos. id est, extensus. πολιώνυμος id est, multinomia Parthenion, id est, uirginea. Sideritis, ferrea. Sic quinta hæc sideritidis est species. Heraclea, à uiribus, ut opinor, agria, agrestis, à loco. κλιβώδιον & clibatis, forsan, quòd instar rubi se inflectat, cæteræ nomenclaturæ sunt barbaræ.

Helxines uires.

Nicandri locus. Explicationes nominum helxines.

De Elatine. Cap. XXXVIII.

Elatine species est helxines, ut apparet. Galenus mediocriter refrigerare & adstringere testatur Elatinen.

Elatines uires.

De Eupatorio. Cap. XXXIX.

Evpatorium, hepatorium. id est, iocineraria. hepatitis, eiusdem significationis. Volucrum maius. Eupatorium, quòd ab Eupatore rege sit inuenta. hepatitis & hepatorium ab Græco ἧπαρ. id est, hepar uel iecur. Germanicè. Odermeng, leberkraut. Tenuium partium est Eupatorium, incidit & abstergit, citra manifestum calorem, unde hepatis oppilationes laxat ac repurgat, parum etiam constypat.

Eupatorij nomina.

De Quinquefolio. Cap. XL.

Pentaphyllon, pentapetes, pentapetalon id est, quinquefolium, πεντάτομον à quinis foliorum sectionibus, ceu quinquies incisum. Pentadactylon, à quinis digitis. pseudoselinon. id est, mendax apium. Callipetalon, à foliorum uenustate. xylololoton, ueluti lignea lotus. xylopetalon. i. ligneum foliū. asphalton, id est, bitumen. Pentacœnon. i. quinque cōmune. thymiatitis, quòd odora sit. Orphitebeoce, Ægyptium est. ὕπωτρον barbarum est quàm græcum potius, Vngula Ibis. ala Ibis. Hermodactylon. i. Mercurij digitus. Pempedula & propedula exotica. Quinquefolium. Germanicè Tormentil, ut Hieronymo Trago placet alâs funff fingerkraut. ἑρμοῦ βοτάνη, id est Mercurij herba Aëtio etiam uocatur. Radix pentaphylli est in tertio ordine exiccantium, manifesti caloris expers.

Pentaphylli nomina.

Quinquefolij uires.

De Phœnice herba, seu hordeo murino. Cap. XLI.

Phœnix à colore puniceo, uel à uirtute, quòd sanguinis fluorem sistat. Anchinops. id est, suffocans aspectus. quasi ipso uisu statim, ne dum gustu sanguinis fluorem aut diarrhœam compescat. phœnicopteros à puniceis alis, quo nomine & ales quæpiam apud Aristophanem uocatur. rūs. i. fluxus, quòd fluxui medeatur. ῥοῦς στάχυος. i. fluxus spicæ. Osthale barbarum est. perinde ac athnon, uel aphnu ut Marcellus legit, lolium uel hordeum murinum. Herba est phœnix uel rūs, inquit Paulus lolio similis, in uino austero pota omnia fluida cohibet, uirtute sua styptica.

Phœnix herba ut differat ab phœnice aue & arbore palma, quæ item φοῖνιξ dicitur.

Phœnicis herbæ uires.

De Idæa radice. Cap. XLII.

Idæa radix à patria nomen retinet. Italiæ & Germaniæ ut Oto Brunsfelsius ait ignota. Sanguinis rupturas, alui fluores, muliebres fluxus acore suo hæc radix sistit, intrò sumpta, uel forinsecus adcommodata uel adposita. Vt Galenus tradit.

Ideæ radicis uires.

De radice Rhodia. Cap. XLIII.

Radicis rhodiæ natura.

RHodia radix, id est rosacea ab ῥόδον id est rosa, ut Marcello uidetur. Rhodis est diminutionis formula, quasi dicas rosula. Macedoniæ cognita hæc radix subtilium partium est, ac discutit, in tertio ordine calefaciens. Galenus.

De Equiseto herba. Cap. XLIIII.

Hippuris nomina & uires.

HIppuris, id est cauda equina ab figura, Trimachion, id est ter pugnãs, uel ualde pugnans. Ideo ut opinor, quòd olim Græci principes galeas suas equinis caudis ornabant, ut est apud Homerum uidere. Chæredranon, id est stabile gaudium, uel facto siue Martijs rebus gaudens. si uires huius herbæ spectentur, nomina etiam quadrant. Phædra id est alacris ad pugnam nimirum. iteandendron, id est saligna arbor, gis barbarum est uel corruptum. schœniostrophon, id est funiculus intortus, à figura herbæ. Pherphera exoticum est. Cronu τροφὴ, id est Saturni alimentum, quòd grandæuis laborantibus succurrat. equinalis, salix equinalis. Anabasum, id est ascensus ad bellum uidelicet. Ephydron id est propè aquas demorans. Adstringit & arefacit hippuris. maxima uulnera glutinat. etiam dissectis neruis emplastri modo imposita, intestinorum etiam ramicem curat. facit ad sanguinis exscreationes, ad fluxum muliebrem maximè uerò rubentẽ, dysenteriam, aliosq; alui fluores, ex aqua uel uino sumpta. Vesicæ graciliumq; intestinorum uulnera sanat, sanguinis è naribus eruptiones, fluidas alui adfectiones curat, in uino sumpta, uel aqua si febris adfuerit. Galeno autore.

Hippuris natura ex Galeno.

De altera Equiseto. Cap. XLV.

Hippuris minor.

SPecies est equiseti, quæ differt à priore, quòd minor sit. utraq; hippuris Germanicè adpellatur pferdschwantz à figura, schaffthew, Katzenwadel, Kantenkraut, daubenrock. Latini Græcam compositionem exprimentes, caudam equinam uocant, alij Germanum uocabulum respicientes caudam felinam dicunt. earundem est hæc minor hippuris cum maiore uirium.

De Grano tinctorio. Cap. XLVI.

Coccus tinctorum.

Κόκκος βαφικὴ, id est granum tinctorium. Oto Brunsfelsius barbaris Kermes uocari tradit, infectores hoc utuntur, hinc granum tinctorum officinis est. apud pessuli montem inueniri idem testatur. Galenus κόκκον βαφικὸν genere masculino profert. Conducere ad magna uulnera, sauciatos etiam neruos ex aceto uel aceto mulso tritum, idem autor est. diuersum hoc est ab grano Gnidio.

Grani tinctorij uires.

De Tragio frutice. Cap. XLVII.

Tragion.

TRagion Cretæ insulæ proprius frutex, nomen inuenit ab capris syluestribus, quæ hanc herbam gustantes, infixas sibi sagittas excutiunt. Τράγος enim hircus est. Tragion ueluti hircina herba. uel à uirtute, uel ab odore, ut in sequenti capite. folia, fructus, lachrymæ tragij, trahunt, discutiunt & extenuant. Calidum est in tertio gradu Tragion, surculos infixos extrahit, calculos frangit, menstrua ciet, drachmæ pondere potum. γεννᾶται δὲ ἐν κρήτῃ μόνον τοῦτο τὸ τράγιον, id est, nascitur autem in Creta tantum hoc Tragion lentisco simile.

Tragij uires.

Tragij patria.

De altero Tragio. Cap. XLVIII.

Tragium al ud.

ALterum Tragium. Tragos id est hircus. Τραγόκερως tragoceros, id est hirci cornu. Scorpios, à figura. Garganon, bituensa, cornulaca, salia, Sober, achœosim. exotica hæc sunt nomina & barbara. Nomen huic odor fecit, Dioscoride teste, quòd hircum oleant folia eius autumni tempore. De hac Galenus. τὸ δ' ἕτερον τράγιον, τὸ τούτου μικρότερον. Hoc est, alterum tragium, hoc minus, cuius folia scolopendrio adæquantur, paßim apparet. nõ parum constypat, hinc ad fluidas adfectiones accommodatur.

Vnde alteri tragio nomen.

Tragij alterius uires.

De Trago frutice exiguo. Cap. XLIX.

Tragus.

TRagi huius, qui et scorpius et tragonon uocatur, Galenus et Paulus nõ faciunt mentionẽ. ad maritimos locos hunc fruticem Dioscorides relegat. Barbarus iunco marino esse similem per-

lem perhibet, unde & ab herbarijs iuncum marinum nominari. à similitudine uel acinorum uel corporis sui, nomenclaturam obtinuit. De frumentateo hirco lib. 2. actum est. Vires adstringendi huius ab Dioscoride numerantur.

De Oxyschœno .i. acuto iunco. Cap. L.

Oxyschœnum.

OXyschœnum. id est acutus iuncus. Oxypternon. i. acuta perna. Solis supercilium Cadua barbarum est. iuncus marinus, siue iuncus manualis Latinis est. Germanicè potest dici meer bintzen. ad differentiam iunci palustris. Et quia Græci iuncis palustribus ad funes usi sunt, ideò & χοῖνος funem significat & χοινοβάτης funambulum, ut Hermolaus etiam annotauit. Species iunci manualis sunt apud Dioscoridem.

Iunci manualis species.

χοῖνος λεία. iuncus læuis.
ὀξύχοινος iuncus acuminatus.
ὁλόχοινος totus iunceus. uel prorsus uiminibus aptus.
αἰθιοπικὴ χοῖνος Iuncus Æthiopica.

Vires iunci ex Galeni. 8. περὶ ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεων.

Galenus læuis iunci duas species facit, alteram oxyschœnon, id est, acutum iuncum, alteram ὀλιγόχοινον, id est, exiguum iuncum, qui soporiferus est. Oxyschœni duas species statuit, alteram sterilem, alteram fœcundam, æque ac Dioscorides. Sterilis nullus in medicinis usus, frigiferus soporem parit, & capitis dolorem. uterq; iuncus tostus, è uino sumptus, alui fluores, & rubentem fluxum compescit. De iunco rotundo odorato & anguloso in primo lib. actum est. cap. 4. & 16. Inclinat animus, ut ὀλιγόχοινον Galeni & ὁλόχοινον Dioscoridis eandem speciem esse credam, ὁλόχοινον ideo, quòd totus uiminibus, & fiscellis idq; genus alijs aptus sit. ὀλιγόχοινος, quòd ob sui teneritudinem uel paruitatem flexilem adeoq; sequacem materiam texentibus uel tegentibus uel uincientibus præbeat.

ὀλιγοχοίνου & holoschoinu speciem eandem esse.

De Lichene herba. Cap. LI.

Lichen

Lichenis uires.

LIchen petris adhærescens, muscus. Instar musci est inquit Galenus, uerum rectius inter plantas recensetur. lichenis nomen obtinuit quòd lichenas. i. impetigines curet, quòd abstergat & exiccet à petra habet, quòd refrigeret ab aquea natura. In humidis & graueolentibus petris nascitur. Quòd inflammationes compescat, nihil est mirum. ὡσὲ καὶ αἱμοῤῥαγίας ἴστησιν ὡς διοσκορίδης φησὶν, οὐκ ἔχω φάναι. i. Num uero sanguinis eruptiones sistat, ut Dioscorides inquit, non ausim dicere. Germanicè flechtkraut. moß. Serapioni est Hazezalsacher. appellatur etiam Germanis lungenkraut, brunleberkraut. Muscus arboribus adnascens, muscus arboreus dicitur, ad discrimen, musci petrosi.

De Paronychia herba. Cap. LII.

Paronychia.
Vnde paronychiæ nomen inditum.
Vires paronychiæ.

PAρωνυχία. Paronychia, adocetus, phrynion & neuras. Nomen habet ab uiribus, quòd digitorum reduuias, quas Græci paronychia uocant, & fauos hulcera curet: ut Dioscorides habet, inquit Galenus. Exiccat & calefacit in tertio gradu. est etiam tenuium partium & discutit.

De Chrysocome. Cap. LIII.

Chrysocomes nomina.

CHrysocome. i. aurea coma. Chrysitis aurata. Chrysanthemon. i. flos aureus. Amarantus. id est, immarceßibilis. diospogon. i. Iouis barba. Dubath, Burchumat sunt barbara. Iouis barba non est, quæ aliâs ἀείζωον & sedum adpellatur, uerum ab auri colore. Galenus acrem & adstringentem uim habere adserit, & ultra uires ab Dioscoride commemoratas nonnihil menstrua etiam proritare posse adfirmat. Reinblůmen Germanicè.

De Chrysogono. Cap. LIIII.

Chrysogoni nomina.

CHrysogonum. i. aurea genitura, chrysospermon. i. aureum semen, à colore seminis facto nimirum nomine. Daspis, exotica uox. Origanum à similitudine aliqua eius herbæ. decem enim ferè herbis origani nomen tribuitur, ut Hieronymus Tragus obseruauit. arcophthalmus. i. ursæ oculus. Arilaria Italicum est. Qualis sit herba non satis constat, quippe quæ & ab Galeno & Paulo negligitur.

De Helichryso. Cap. LV.

Helichrysi noia.

Vires Helichrysi. Variæ diuersorum de Amaranto & Elichryso opiniones. Plinius huic à sole nomen facit, quasi ἡλιόχρυσον scribendum sit, quod solis repercussu fulgeat. Verum Theocritus & Nicāder uetustissimi poetæ scribunt ἑλίχρυσον. sunt qui ἑλεόχρυσον ab ἕλος palude, quam deamet, factum nomen existiment.

Helichryson, i. trahens aurum, chrysanthemon, flos aureus à colore, amaranton immarcessibile, à duratione, sicut Chrysocome. Ægineta Chrysanthon, i. aureum florem etiam uocat, Vires tribuens easdem, quas Dioscorides. Variant hic naturæ sacerdotes, Eurytius Cordus ex Helichryso & Amaranto eandem facit, Germanicè Reinblůmen & muttenkraut. Verum si ista iungantur Ægineta erroris insimulatur, qui seiunxit Amaranton & Helichryson. Tragus Amaranton cum Chrysocome eandem facit, interim uerò Galenum erroris arguit, qui de amaranto in 6. de chrysocome uerò in 8. simplicium pharmacorum separatim agit. Scio autem utrunq; dicturum. Dioscoridem & Galenum homines fuisse, quod uterq;, Dioscorides & Galenus inquam, nobis rursum obijcere possunt. Sed in tanta rerum caligine audentes aliquid & sua sedulitate rempublicam Asclepiadeam & Podaliricam adiutantes, omnino à bonis uiris præconijs euehendi sunt. Germanicè Rheinblůmen à patria Rheno. & Mottenkraut. i. tinearia, quòd uestes à tineis conseruent. Coronaria herba est, cuius & Theocritus meminit Idyll. j. cum inquit. κίσσῳ ἑλιχρύσῳ κεκονισμένῳ. i. hedera helichryso implicata. Venenatis resistere Nicander in Theriacis testificatur, ubi præcipit,

Μὴ σύγ᾽ ἑλιχρύσοιο λιπεῖν πολυδευκέος ἄνθην. id est,

Neq; tu multum lucentis Helichrysi florem prætermitte. Aureliam hanc Theodorus uertit.

De Chrysanthemo. Cap. LVI.

Chrysanthemi nomina.

Chrysanthemon, ab aureo flore. χάλκας uel χαλκάς, ab æris fulgore, sic chalcitis, chalcanthon & χαλκάνθεμον eadem ratione, buphthalmus, Calta, Romanum. garuleum Thuscum est: Churseta Aphrum. Germanicè Golt weiß blůmen. Dotter blůmen. Multæ sunt herbæ, quibus ab aureo colore hoc nominis conuenit & attribuitur. Verum quæ prima & uera significatione hoc nomine uocatur. Virgilio caltha est, quum inquit,

Mollia luteola pingit uaccinia caltha.

Congener est cum buphthalmo, quam Germanicè Sanct Iohans blůmen, Ganß blůmen, & Kalbs augen nominant. Posset eadem cum buphthalmo censeri hæc, maximè quum neq; Galenus neque Ægineta huius meminerit, quasi sub buphthalmo comprehenderint, nisi lutei flores insignis splendoris & folia iuxta historiam discreparent nonnihil à buphthalmo, de quo in 3. cap. 47. satis tractatum est.

Ab aureo florum fulgore Chrysanthemos dicta.

De Agerato herba. Cap. LVII.

ἀγήρατον

Ἀγήρατον. Ageratum, à uiuaci duratione, qua non marcescit hæc, uocatur ab α priuatiua particula & γῆρας senium. Nominis huius ratione cum amaranto & Helichryso iungi potest, Tragi etiam censura. Chrysocomen, helichrysum chrysanthemon & ageraton apparet congeneres inter sese esse Latinis, ut Marcellus Virgilius & Oto Brunsfelsius incognita. De hac Galenus. Discutiendi uiribus prædita est ageraton, inflammationes etiam sedat.

Agerati uires ex Galeno.

De Verbenaca recta. Cap. LVIII.

Peristereonis nomenclaturæ.

Peristereon orthos, id est, Verbenaca recta, uel columbaris, nomen id nacta à columbis, quæ græcis dicuntur περιστεραὶ quòd apud eam herbam morari gaudeant, ut Dioscorides ipse refert. Peristereon ab eodem etymo columbarē significat. Trygonion, ab turturibus q itidem ex genere columbarum sunt. Hiera botane, id est, sacra herba, quòd in sacris & incantamentis pharmaceutriæ uterentur. bunion, quòd bunio seu napo nonnihil forma respondeat. Philtrodotes quòd amorem hac concilient sagæ, Pempsempté, exoticum est. Iunonis lachrymæ. hæma gales. i. mustelæ sanguis, sanguis Mercurij. crista gallinacea ab ramulorum figura. ferrea. quòd hac ferrum induretur. Trixalis, exupera, herba sanguinalis. Germanicè Isenkraut, Isenreich Nomen habet peristereon inquit Galenus, quòd columbæ in ea demorentur. Vsqueadeò exiccat, ut uulnera glutinet.

Ratio nominis & uires peristereonis.

De Verbenaca supina. Cap. LIX.

verbenæ supinæ nomina.

Hiera botane, id est sacra herba peristereon, id est, columbaris. Erigenium, id est, Iunonis soboles. Chamælycus, id est, terrestris lupus, sideritis à figura quadam, quæ illi cum

Sideritide

Sideritide communis est. Curitis, ceu puellaris. persephonion. id est, Proserpinacia. Iouis colus, dichromos ceu bicolor. καλλησις. ab elegantia. Ciparissus à figura rursus. Demetrias, quòd Cereri sacra sit. Pemphthenphtam barbarum est, Erysisceptrum & Cincinalis à forma. Altera uerbenæ species est. Hieronymus Tragus existimat adpellari posse Germanicè hanenkamp. id est, cristam gallinaceam, à foliorum incisuris, cristæ gallinaceæ formam præ se ferentibus. Vires ab Dioscoride percensentur.

De Astragalo herba. Cap. LX.

Astragali nomina.

ASTRAGALOS, id est, talus, quòd radix talo animantis non sit dissimilis chamæsyce, id est, terrestris ficus. Onyx, id est, unguis. Gatalis, uel ut Marcellus legit, galate. Pinus Tribia, glandula nonaria. Tius. Ab inferioris Germaniæ hominibus, hanc herbam Brunsfelsius Erdtmoten uocari ait. Alijs Castaneas Balandinas dici. Frutex astragalus radices stypticas habet, ideo egregiè exiccat, & cætera perficit, quæ ab Dioscoride enumerantur. πλεῖσ© ὁ θάμν© ἐν φgνεῷ ἀρκαδίας γίγνεται. Hoc est. Ingens huius fruticis copia in Pheneo Arcadiæ oppido nascitur. Hinc colligitur pro μεμφίδι reponendum esse in Dioscoride in hoc capite φgνεῷ.

Astragali uires. Astragali patria.

De Hyacintho. Cap. LXI.

Hyacinthus.

HYACINTHUS, ab Hyacintho puero in eam herbam permutato. Helonias, porphyranthes, prius à palude, posterius hoc à purpureo flore inditum nomen, Vaccinium. Germanis est Holwurtz. Omnibus palàm est Virgilianum Ænigma,

> Dic quibus in terris nascantur nomina Regum
> Inscripti flores.

Quod de Hyacintho & Aiace interpretantur. De Hyacintho fabulæ meminit Nicander in Theriacis, quomodo Hyacinthus Apollini charissimus iuuenis ab eo sit interfectus, disco lapide ex imprudentia, quum ei colluderet

> καρποντε πολυθρήνου ὑακίνθου
> ὃν φοῖβ© θρήνησεν, ἐπεί ῥ' ἀκούσι© ἔκτα.
> παῖδα λαβὼν προπάροιθεν ἀμυκλαίου ποταμοῖο
> πρωθήβην ὑάκινθον.

Hoc est, Sume etiam fructum multum deplorati Hyacinthi, quem phœbus luxit, quandoquidem inuitus eum occiderit. Ex commiseratione itaq; Apollo, ex cruore Hyacinthi, herbam eiusdem nominis protulit. Alij ex Aiacis, qui suo sese ferro traiecit, cruore natum Hyacinthum adserunt, ac in medio foliorum cerni α & ι, quarum prior Aiacem, posterior ad Hyacinthum pertinet, si adfinitate quadam ι pro υ accipiatur, uel si υ isthic cernatur. Recordatur hanc fabulam in 13. Ouid.

> Expulit ipse cruor rubefactaq; sanguine tellus
> Purpureum uiridi genuit de cespite florem.
> Qui prius Oebalio fuerat de uulnere natus.
> Littera communis medijs pueroq; uiroq;
> Inscripta est folijs, hæc nominis illa querelæ.

Hyacinthi uires.

Galenus. Hyacinthi bulbosa radix in primo ordine exiccat, refrigerat in secundo gradu perfectè, uel in principio tertij. pueros impuberes seruat ex uino emplastri modo illita uel adposita, ictericis etiam commodat.

De Papauere Rhœade. Cap. LXII.

Papauer erraticum.

MECON Rhœas. papauer erraticum, oxygonon uel oxytonon, ab acuminato fastigio. Nanti est barbarum. Papaueralis. Papauer rubeum, fluidum, eo nomine donatum, quòd flores eius celeriter defluant. Rot magsamen Germanicè. mâgle, moên, ôly. Vehementer refrgerat papauer Rhœas, ut solum citra noxam non sumatur, hinc melli solet admisceri & bellarijs, placentis & panibus, soporiferum est, ut omnes species papaueris.

Vires rhœadis papaueris.

De Papauere satiuo. Cap. LXIII.

Tres satiui papaueris species.

SAtiuum papauer. chamæsycæ id est terrestris ficus. Rhœas, oxytonon, papauer. Nanti, oxytonon, papauer. eadem ferè cum Rhœade uocabula. Tres satiui papaueris species facit Dioscorides. Hortensis θυλακῖτις, id est uascularia uel utricularia. Syluestris desiduo uasculo, pithite id est doliare & Rhœas, quòd liquor ex eo fluat. Tertia species est syluestrior longiore uasculo. Paulus Aegineta papauer scindit.

εἰς	θυλακῖτιν	utriculare	papauer
	ῥοιάδα ἢ πιθῖτιν	rhœada uel erraticum	
	καθημένης κωδίας μήκωνα	desidui uasculi	
	τὴν μηκεστέρας κωδίας	prolixioris uasculi.	

Vires specierum papaueris.

Atq; Paulus unà cum Galeno ὀπὸν id est liquorem, qui per excellentiam opion dicitur (ut Paulus loquitur) papaueri longioris uasculi tribuunt, non pithiti uel rhœadi, ut Dioscorides. Omnibus refrigerandi uires, maximè uero illi, unde opium colligitur. Quòd si Rhœas pro prima specie syluestri accipiatur, uel pro papauere rubro, tres satiui remanent: Sex in uniuersum erunt cum ceratite & Heracleo sequentibus. Ex quo opium profluit omnium est medicamentosißimum papauer. De opio post hac in 6. agetur, omnium specierum uires sunt explicatæ satis ab Dioscoride, Galeno & Paulo.

De Corniculari papauere. Cap. LXIIII.

Mecon ceratitis, papauer cornutũ.

Ceratitis papaueris uires.

MEcon ceratitis, id est papauer cornutum. Paralion id est maritimum, à loco. agreste papauer, ut opponatur satiuo. Thalaßium id est marinum. fabulum marinum. Sisimaca est barbarum. Galenus in septimo simplicium. Corniculare nominatum est, ob fructus exiguam inflexionem aut curuaturam, ut fœnogræco simile uideatur, ac cornu ueluti constituat. Incidit & abstergit radix in aqua ad dimidium usq; decocta, iecinorosis conducens. folia & flores sordida hulcera curant. Est autem operæprecium, ne repurgatis hulceribus adplicentur, adeò enim purgant, ut & ipsam puram & sanam carnem absumant aut liquefaciant.

De Spumeo papauere. Cap. LXV.

Spumeum papauer.
Spumei papaueris uires.

MEcon aphrodes, id est spumeum papauer, Heracleum. ab Hercule uel Heraclea urbe. Galenus καλεῖται καὶ ἀφρώδης. ὅτι σύμπασα λευκή τ' ἐστι καὶ ἀφρώδης ἔστι σμικρά. Id est, Vocatur papauer Heracleum etiam spumeum, quòd totum album & spumeum sit, caule & folijs breue. Semen huius phlegma purgat.

De Hypecoo herba. Cap. LXVI.

Hypecoon.

YΠήκοον, Hypecoon, hypopheon. Plinius de hac eadem tradit cum Dioscoride, perinde quasi ex eo descripserit li. 27. cap. 11. ab ὑποφαίνομαι deduci posset, quòd subter segetes prodeat. Galenus. frigidæ naturæ est in tertio refrigerantium gradu, ut parum à papauere dißideat hypecoon.

De Hyoscyamo. Cap. LXVII.

Hyosciami nomina.

bilsen/schlaffkraut/dolkraut.

Quatuor hyoscyami genera.

HYoscyamos, id est faba suilla, dioscyamos id est faba Iouialis, pythonion id est Apollinea. Adamas, ab indomita furoris natura. Adamenon, id est indomitam mentem reddens. Hypnoticon, quòd sopiat. Emmanes, id est furiosum. Atomon, id est insectile. dithyambrion ueluti bis furore incitans. xeleon exoticum est. Typhonium, ab monstrosa eius specie, quà typhonem præ sese fert, uel ab uehementia naturæ noxiæ. Inanocutaria, Apollinaris. Raponticum, Saphibò, fabulonga, bilinuntia, dieleabarbara sunt. Germanicè bilsenkraut, teuffels augen. ab ὗς id est sus & κύαμος id est faba, est ὑοσκύαμος suilla faba. Nicander aduersus hyoscyami uenenatam potionem uel esum in Alexipharmacis antidota multa habet. Huius pastu apri conuelluntur, unde ab incommodo isto rectè etiam faba suis nominatur, ut Hermolaus ex Eliano. De hoc posthac apud Dioscoridem lib. 6. cap. 15. plura, ubi de uenenatis agitur. Plinius quatuor huius genera recenset lib. 25. cap. 4. Altercum & altercangenum

etiam

etiam uocari idem autor est. Omnia genera insaniam gignunt, & capitis uertigines. Galenus. Cuius semen nigrum est, insaniam & torporem generat, eiusdem efficaciæ est hyoscyamos, cuius semen mediocriter flauum est. Ad medicinas accommodatissima est, cuius semen & flos albicant. in tertio ea est ordine refrigerantium.

Vires hyosciami.

Tres hyoscyami species ex Galeni censura.

De Pulicari herba. Cap. LXVIII.

PSyllion, à pulicibus, quæ ψύλλαι dicuntur Græcis. κατάφυσις Cataphysis, id est connascentia, à figura herbæ uel natura. κυνοκέφαλον, id est caninum caput. Crystallion à glacie ductum uocabulum, quòd liquor huius herbæ, quicquam crystallo duriciei nomine simile habeat. κυνόμυια, id est canina musca, quòd illis aduersetur. Psylleris id est pulicum lis, quòd arceat pulices. Sicelioticon uel Siculum, à loco, in quo ubertim prouenit. Conidijs, à figura seminis, qui pulueri aut culicibus similis. Syluacium, herba pulicaris. Germanicè potest nominari das ander flöhekraut. Psyllij semen maximè commodum est, inquit Galenus, in secundo ordine refrigerantium, quantum ad siccitatem & humiditatem, medio se quodam modo habet.

Pulicaris altera. Caninum caput foliorum nomine.

Psyllij uires.

De Solano. Cap. LXIX.

ΣΤρύχνος κηπαῖος, id est strychnus aut solanum hortense, aut satiuum. strumum, cambalum, allelo, scubulum, astrismunim. Barbara sunt omnia uariarum gentium uocabula, unde nihil certo nobis colligi potest. Quatuor genera strychni uel solani ordine recenset Dioscorides, quorum & Paulus meminit. Strychnum, inquit, hortense uel satiuum, quod edendo est, constypat & refrigerat in secundo ordine. Galenus. τρύχνον ἔνιοι δὲ μετὰ τοῦ σίγμα στρύχνον ὀνομάζουσιν. Id est, Trychnon quidam cum sigma strychnon nominant. De hac Macer:

Strychnus solanū, nachtschat.

> Herbam quam Græci strychnon dixere, Latini
> Maurellam dicunt, uis eius frigida ualde est. Apud Barbaros solatrum est.

De Strychno halicacabo, uel solano uesicaria. Cap. LXX.

HAlicacabus. physalis ab uesicis & inflatione solani hæc species nomen habet. Paulus ex Galeno. Halicacabum simile est hortensi, fructus eius acino uuæ similis urinam ciet. Germanicè schlutten, boberellen, iuden kirsen, teuffelskirsen, großsteinbrech. Kekengi apud Serapionem, alchecungi cacabum Auicennæ.

Halicacabus.

Halicacabi uires.

De Solano somnifico. Cap. LXXI.

STrychnon hypnoticon, id est solanum somnificum. halicacabum à similitudine uesicariæ. Dircion, forsan à loco uel fonte Thebano Dirce, quur enim non diuinare liceat in adeò obscuris uocabulis. strychnon manicon, id est solanum furiosum, quòd uocabulum ad sequentem speciem pertinet, unde apparet ab ignauis hominibus factam esse nominum mixturam. Paulus Somnifici solani radicis cortex ex uino drachmæ pondere sumptus, soporem inducit. Semen urinam ciet ex tertio refrigerantium ordine, unde qui ultra duodecim uuas uel acinos biberit, insanus redditur.

Strychnus somnificus.

Solani somnifici uires.

De Solano furioso. Cap. LXXII.

QVarta solani species furiosa dicitur ab effectu, ut in historia huius herbæ apud Dioscoridem liquet, thryon ab similitudine forsan uluæ, quam θρύον significat, nisi sit exotica uox ἄνυδρον, quòd in aquosis non proueniat. pentadryon à quinq; quercubus composita uox est incogniti etymi, nisi sit πεντάδρυον legendum, quasi dicas omnino quernum. Theophrastus θρύορον quasi uluam montanam uocat. enoron, quòd in montibus nascatur. orthogyon, quòd rectis caule & folijs exurgat. Galenus & Paulus noxium esse hoc solanum testantur: si intra corpus sumatur. Nam si quatuor huius drachmæ sumantur, mortem inferunt, si minus pondo, insaniam parit. foris seu extra corpus adpositum per emplastra solanū hoc furiosum, hulcera serpentia et malefica curat, refrigerans et exiccās in 2. gradu. Germ. schweinsdot, sewplage.

Solanum furiosum.

Solani furiosi uires.

De Dorycnio. Cap. LXXIII.

Dorycnij nomina.

Dorycnij uires.

DOrycnion, halicacabum, prius ab hasta deductum est uocabulum. quòd instar hastæ occidat, ut Demophoonti in scholijs Nicandri placet δόρυ enim hasta est, uel quòd hastæ hoc ueneno ad prælia inficerentur. posterius à similitudine uirium cum halicacabo seu furioso solano, ut lib. sexto cap. 6. posthac Dioscorides furiosum solanum, ipsum dorycnion adpellat. Nicandro duodecimum locum inter uenenatas potiones obtinet. Galenus Dorycnidion adpellat diminuendi formula. Simile est, inquiens, dorycnidion papaueri & mandragoræ, aqueæ prorsus efficacis frigiditatis, unde si parum huius sumatur torporem, si plusculum uerò, mortem generat.

De Mandragora. Cap. LXXIIII.

Mandragoras.

Mandragoræ natura.

MAndragoras. A loco inditum nomen, quòd propè mandras aut ouium caulas inueniatur. Antimelon, quòd malo seu pomo adæquetur. Circæa & Circæum, quòd amorem eius radix data conciliet, ab Circe uenefica. Xeranthe id est flos aridus. Antimnion & antinnon corrupta sunt nomina ex antimelo. Bombochylum, Minon, Apemum, sunt barbara. Anthropomorphon ab humana forma, uel à bifida radice, quæ ueluti duas tibias constituat. Aletes id est erro. Thridacias id est lactucinus à similitudine. Cammoron quòd soporem & torporem gignat. Diamonon id est permanens. archine à præcipua ac ueluti principe uirtute. hemionus id est mula. gonogeon id est genituræ soboles. Mala canina, à figura, mala terrestria. Ebræis Gen. 30. דודאים dudaim id est mandragoræ dicuntur. Germanicè alraun. Vana sunt, quæ agyrtæ de ficticia mandragora comminiscuntur, humanam formam, facie, capillis, & cæteris membris ostendentes. Marem esse album, fœminam nigram Dioscorides abundè indicat. Alter mandragoras Morius nominatur. In tertio ordine refrigerantium est Mandragoras, ut Galenus & Paulus tradunt, inest etiam ei nonnihil caloris & humiditatis malorum nomine, unde inquietum soporem parit. radicis cortex omnium efficacissimus non solum refrigerat, uerum etiam exiccat. Cætera apud Dioscoridem hic plana sunt.

De Aconito. Cap. LXXV.

Aconiti etymon.

Nomina aconiti.

Quur pardalianches.
Thelyphonon.
Cacomoron.
Myoctonon.
Therophonon.

Vires aconiti.

Nicander aconiti fœminæ meminit. quum inquit. ἔνθ᾽ ἀκονιαίοις θηλείην ἀκόνιτον ἀνεβλάστησεν ὀρόγκοις.

AConitum. à colle quodam Aconiti, qui est prope Heracleam Ponticam, ubi Hercules Cerberum ab inferis extraxit, è cuius spuma aconitum natum est, nomen habet, ut scholia Nicandri in Alexipharmaca docent. uel ἀπὸ ἀκονῶν id est cautibus, uel cotibus, in quibus prouenit. Pardalianches id est pardalies suffocans, hoc enim bubulci & caprarij pardalibus interitum struunt, ut Nicander testatur. Thelyphonon id est fœminas perimens, quòd quorumuis fœminei sexus animalium genitalibus admotum, eodem die occidat, è Theophrasti sententia. Cammoron ueluti κακόμορον, quòd malo fato occidat. Myoctonon, quòd mures perdat. Circa fontes enim fœdos mures lingentes, ut Nicander ait, perimit. Therophonon bestias occidens. Putrefacientis & noxiæ planè uirtutis est Aconitum, inquit Galenus, unde cauendum est ne intra corpus sumatur, forinsecus tamen adplicari potest ijs partibus corporis, uel tumoribus uel atheromatis, quæ putrefactione & exulceratione indigeant.

De altero aconito. Cap. LXXVI.

Alterum aconitũ.

Aconiti alterius uires.

AConitum cynoctonon id est canes occidens, lycoctonon id est lupicida. cyamos leucos id est faba alba. Galenus appellatur hoc lycoctonon, quòd peculiariter lupos interimat, ut prius pardalianches, quòd pardales è medio tollat, cætera paris cum priore efficaciæ. Germanicè Rodelkraut, leußkraut, ut Hieronymo Trago placet.

De Cicuta. Cap. LXXVII.

Cicutæ nominum explicationes.

KOnion, id est cicuta. Anginus, quòd suffocet. Ethusa, quòd noxijs moribus inficiat, apolegusa, quòd finiat uitam hominis. dolia id est dolosa, quòd ea dolus struatur homini. paralysis id est resolutio, quam parit. aphron, id est insipiens, ab effectu, quòd dementet. Creidion, capitellum, quòd capiti noceat. Coete id est lectus, quòd hominem in lectum conijciat.

Caterchomenon, quòd hominis mentem teneat ac remoretur rationem. Abioton, quòd uitæ usu priuet. Apseudes id est non fallens uidelicet nocumento suo. πολυανώδυνος, id est ualde indolens, quòd nihil doloris sentiat, per antiphrasin, qui cicutã biberit. ageomoros id est sterile seu infelix fatum. Timoros id est crucians. Dardanis à loco, uel ab inuentore Dardano. Catapsyxis infrigidatio uel refrigeratio ab effectu. babathy, apemphin sunt exotica. Suchara apud Auicennam. Germanicè schirling. Cicutæ uenenata potio est apud Nicandrum in Alexipharmacis quinto. Galenus summæ refrigerantis uirtutis esse cicutam, omnes nouerunt.

Nicandri κώνειον. Cicutæ uires.

De Smilace. Cap. LXXVIII.

Smilax arbor, ad differentiam smilacis plantæ seu uolubilis.

SMilax, milos, thymalus, Taxus, thymilon, thymion, cacton. Nicandro in Alexipharmacis arbor hæc abieti etiam similis dicitur, ubi inquit:

μὴ μὲν δὴ σμῖλον σὺ κακὴν ἐλατηΐδα μάρψαις
οἰτάην, θανάτοιο πολυκλαύτοιο δοτεῖραν.

Galeni de smilace sentencia.

De hac Galenus. Smilax uel taxus arbor est letalis. Andreas, ut scholia Nicandrica dormientes apud Smilon intermori ait. Theophrastus longarum caudarum animalia arboris huius uel gustu uel olfactu perire adfirmat. Thymion apud Paulum lib. 5. cap. 49. nominatur.

De Apocyno. Cap. LXXIX.

Apocynon.

Nominum apocyni explicationes.

APocynon, cynanchon, utraq; uox canum peremptum & strangulatum indicat, pardalianches à similitudine uirium, quæ huic cum aconito communes sunt. cynomoron, id est mors canum, cynocrambe id est braßica canina. cynoctonon id est canum interemptor. phaleos id est noxium. cynanche, idem cum cynancho. oligoros, ceu contemptum dicas. hippomanes, uel à ueneno, quod cum hippomane non dißimile habet. onistis, corrupta uox est. ophioscorodon, id est serpentinum allium à figura. Cynarice id est canum execratio. elaphoscorodon, id est ceruinum allium. paralysis resolutio ab effectu. braßica rustica, braßica canina, hundskōl, bauren kol Germanicè. Galenus graueolens herba est, canes occidit celerrimè æquè ac lycoctonon lupos. homines etiam perimit, calida est, nec tamen sicca. emplastri modo adplicata abundè satis discutit.

Apocyni uires.

De Nerio siue Rhododaphne herba. Cap. LXXX.

Nerij nomina.

Νήριον. Nerion, Nicander imminuendi forma Neris dicit in Theriacis. potest deduci ab νη inficiandi particula & ἔραμαι id est amo, quasi inamabilis herba. Rhododaphne, id est rosea laurus, rhododendron id est arbor rosea. hæmostaris, corrupta uox, icmane, scinphane barbara sunt. fecerunt per deprauationem ex Rhododendro barbari, drandrod & oleander, ut Manlius super oleo de oleandro satis indicat. spongos id est spongia. Nerion uel Rhododaphne, frutex omnibus notus, inquit Galenus, corpori forinsecus adplicatus discutit, intrò uerò sumptus non homini tantum, uerum etiam plurimis brutorum animantium noxius & letalis.

Nerij uires.

De Fungis. Cap. LXXXI.

Fungi.

Μύκητες, Mycetes, fungi, Germanis schwammen. Qui edi poßint, quiue noxij sint, Dioscorides indicat. Nicander noxiorum & antidotorum aduersus eosdem in Alexipharmacis meminit. Galenus & Paulus. fungi frigidi sunt & humidi. Occidunt ex illis si edantur, quotquot admixtam putrefacienti naturam qualitati retinent. Malum terræ & zymona, noxium fungum Nicander etiam nominat.

Fungorum uires.

De Colchico. Cap. LXXXII.

Ephemeri Colchici nomina.

COlchicum, à patria Colchis, Ephemerum à similitudine uirium, quæ huic cum Ephemero, de quo in sequenti capite, communes sunt. bulbus agrestis, à forma foliorum. Nicander cer-

Ephemeri huius colchici alia est historia in scholijs Nicandricis.

der certè in Alexipharmacis Colchicum cum Ephemero iungit, pro eadem herba accipiens, Dioscorides dissiparat, historiæ & naturæ ratione. Colchicum Ephemerum, hoc est noxium & letale. Alterum uerò ephemerum, quod & Iris agria nominatur, ad medicos usus est accommodum. Colchici Ephemeri antidota apud Nicandrum extant in Alexipharmacis.

De Ephemero. Cap. LXXXIII.

Ephemeron iris agria.

Ephemeri medici historia ex Galeno

Ephemeron hoc, iris syluestris nominatur à forma, de quo Galenus. Ephemerum, non noxium illud, quod & Colchicon nominant, uerum alterum, quod Iris etiam syluestris uocatur (Quibus uerbis apertè palàm Colchicum ephemerum & noxium, ab Ephemero agria Iride, medico: disiungit) folia & caulem habet lilio similia, radicem longam, non rotundam, ut colchicum, digiti crassitudine, adstringentem & bene olentem. mixtæ uirtutis est, discutit & repercutit, ad dentium dolores radix colluitur. Panis & tumoribus puredum carentibus folia ex uino cocta medentur, discutiunt enim.

De Palustri lente. Cap. LXXXIIII.

Lens lacustris.

Lentis lacustris crasis.

Phacos ho epitelmaton, id est lens quæ est in palustribus, phacos agrios, id est lens syluestris, epipteron, ceu superior ala, quod paludem contegat ueluti alis: uiperalis à figura, iceosmigdonos barbarum est. Germanicè meerlinsen, pfullinsen. Galenus lens lacustris, humidæ & frigidæ est naturæ in secundo gradu.

De Sedo maiore. Cap. LXXXV.

Aizoi nominum explicationes.

Aizoon mega, id est semper uiuum maius, aithales, semper florens. ambrosion, id est immortale, chrysospermon id est aureum semen à colore. zoophthalmon, animalis oculus. buphthalmon bouis oculus. Stergethron id est amatorium, æonium id est æternum, aichryson semperaureum, bolochryson id est prorsus aurum. Chrysanthemon id est aureus flos. Protogonon id est primogenitum. borios id est septentrionalis. notius id est australis. paronychia, quòd quadántenus paronychiæ herbæ respondeat. chrysitis aurata. Iouis Caulis, pamphanes, tota lucida. Ceriacuspia, leapetes & sudemmur corrupta sunt partim, partim exotica. Germanicè haußlauch, haußwurtz.

De Minore sedo. Cap. LXXXVI.

Sedi minoris nomina & explicationes eorundem.

Sedi utriusque uires & crases.

Agrestis portulaca est species tertia sedi.

Aizoon micron, id est sedum uel semperuiuum minus. petrophyes, quòd in petris nascatur. brotion, quòd mortalibus commodet, theobrotius, quòd dijs iuxtà ac hominibus sit grata. Chimerine id est hyberna, quòd hyeme etiam duret. crobyssus, quòd imas petras teneat ὡς κρατῶν πετρῶν βύσσους καὶ βάθη. tametsi corruptum potius uocabulum censendum sit. Ceraunia id est fulminea, quòd fulmini refragetur. Vitalis, herba semper uiua, ab immarcessibili uirore. Etiicelta exoticum est. Germanicè mawerpfeffer, Kleinhaußlauch, Kleinhaußwurtz, dunderzepfflin, winterweissen, erdweissen. Galenus & Paulus. Aizoon duum generum, refrigerat in tertio ordine, exiccat & adstringit mediocriter. hinc utrunque conducit ad erysipelata, herpetes, & ex fluxu nascentes inflammationes.

Tertium sedi genus, quod agrestem portulacam uocat Dioscorides, pro portulacæ specie accipiendum est.

De acetabulo seu Veneris umbilico. Cap. LXXXVII.

Vires Cotyledonis.

Κοτυληδών. Cotyledon, id est acetabulum, à tereti oxybaphij, quæ in folijs cernitur figura. σκυτάλιον ueluti scuticula, Cymbalion à cymbalari specie, hortus Veneris, terræ umbilicus, stichis ab aliqua similitudine cum herba stichade, uel ex ignorantia, ut sæpè fit, hoc uocabulum ad cotyledona accessit. quid enim acetabulo Veneris cum stichade commune? Iacobus Manlius itidem cymbalarem adpellat. Vmbilicus Veneris. hæc omnia facta sunt nomina, à circumacta foliorum rotunditate instar umbilici. Galenus. Mixtæ uirtutis est cotyledon, humidæ,

humidæ, ſubfrigidæ, ſubſtypticæ, & paulùlum amaræ. hinc refrigerat, repercutit, abſtergit ac diſcutit, eryſipelata curat & inflammationes alias, ardenti ſtomacho utile: inde emplaſtrum conficitur. Creditum eſt, folia unà cum radice commanducata, lapides frangere & urinam ciere.

De Altero acetabulo ſeu Veneris umbilico. Cap. LXXXVIII.

Hiſtoria plana eſt, uires eaſdem cum aïzoo uel ſedo maiori habet.

De Vrtica. Cap. LXXXIX.

Ακαλύφη. Acalyphe. Cnide, adice. Vrtica Latinis, Selepſion & dyn ſunt exotica, חרול charul Ebræis, id eſt urtica. Germanicè neſſeln. Macer:

> Græcus Acalyphen, nos urticam uocitamus
> Feruida non modicè uis illi dicitur eſſe.
> Vnde nec immeritò nomen ſumpſiſſe uidetur,
> Tacta quòd exurat digitos urtica tenentis.

Vrticæ etymon.

Ab urendo itaq; Latinis dicta eſt, ut Græcis κνίδη à pruriendo. κνίζειν enim prurire & uellicare eſt, & ἀκαλύφη. quòd iniucunda ſit tactu perinde ac eruditè Cornarius in Macrum annotauit. Hieronymus Tragus nouem urticarum genera in Germania obſeruauit, tria urentia, ſex non urentia, quæ qui nouiſſe uolet, eundem conſulat.

Nouem urticarum genera.

Paulus unà cũ Galeno & fructus & folia ſubtilium partiũ eſſe tradunt, ac exiccare citra morſum, diſcutere, abſtergere & ad Venerem excitare.

De Galiopſi. Cap. XC.

Galeopſis, id eſt muſtelæ ſeu felis aſpectus, galeobdolon, id eſt muſtelæ doloſus aſpectus, ſeu fraudulenta facies, ab aliqua ſimilitudine, galephos eodem reſpicit, γαλῆ muſtela, φῶς lumen, hinc galephos, ueluti oculus muſtelæ. Vrtica labeo, Aethopi. Alterum urticæ genus Dioſcoridi Paulus Galipſin uocat, niſi à librarijs erratum ſit, ſimile adfirmans urticæ. Hinc ut opinor ab Galeno prætermiſſa.

De Gallio herba. Cap. XCI.

Gallij nomenclaturæ.

Gallion, gallerion, galation, à lacte nomen habet. γάλα enim lac eſt Græcis, quod ut Galenus etiam teſtatur, lac condenſet, inſtar coaguli. Germanicè Megerkraut, welſtro. ſimilis eſt herbæ Aparinæ. Exiccat & ſubacida eſt gallion, flos eius ſanguinis eruptionibus accommodus eſt. Medetur item ambuſtis. bonæ fragrantiæ eſt, & lutei coloris.

Gallij uires.

De Senecione herba. Cap. XCII.

Senecionis nomina.

Erigeron, ueluti dicas in uere ſenex. Erechthites, quaſi ab Erechtheo rege nomen ſit ademta hæc herba. Herbulum, ſenecio. Germanicè Creutzwurtz, altmenlin. Galenus. Erigeron refrigerat & mediocriter diſcutit.

Senecionis craſis.

De Thalictro herba. Cap. XCIII.

Thalietrum coriandri ſpecies uideri queat.

Galenus & Paulus legunt & ſcribunt θαλίκτρον, thalicthrum. Vterq; eadem de hac memoriæ prodit conſonans planè Dioſcoridæ, niſi quòd Galenus κοριάνῳ, ubi hic κορίῳ, & πηγάνου, ubi hic πηγανίου legitur, habeat. Virtutem habet exiccandi abſq; morſu, inueterata hulcera ad cicatricem perducit.

Craſis thalietri.

De Muſco marino. Cap. XCIIII.

Bryon thalaſſion.

Muſcus marinus. ballaris, Irane, gnomenſilu. uocabula ſunt non ſatis certi etymi. Germanicè beerlap, gurtelkraut, teuffelskloen, ſeilkraut, neunheil, neungleich. Terreſtris & aqueæ naturæ eſt muſcus marinus. conſtypat guſtatus. Calida emplaſtri modo appoſitus refrigerat.

Muſci marini uires.

De Marino phyco, id eſt marina alga. Cap. XCV.

Alga maris.

Φῦκος θαλάσσιον, id eſt marinum phycum, uel alga maris, fucus marinus. Humida & uiridis hæc alga ex mari eximitur autore Galeno. Refrigerat & exiccat in 2. ordine. Nicander in Theriacis: φοινίσσον φῦκος, id eſt puniceam uel rubentem algam dicit hoc uerſu

> ἠέτι καὶ φοινίσσον ὅ ἢ καταβάλλεο φῦκος.

Algæ marinæ craſis.

De Po-

De Potamogitone herba. Cap. XCVI.

Potamogiton.

Potamogitonis crasis.

POtamogiton, id est amni uicina, stachnites, uerisimile est à stagno corruptum esse uocabulum, quòd amnes & stagna deamet. Ethenchis barbarum est, fontinalis herba Latinis. Oto Brunsfelsius hanc officinis esse herbam diui Laurentij tradit. Hinc Germanis Sant Laurentzen kraut. Constypat, inquit Galenus, & refrigerat instar polygoni. polygono tamen crassioris essentiæ est.

De aquatico stratiote herba. Cap. XCVII.

Stratiotes.i.miles.

STratiotes, id est miles. Potamos stratiotes id est fluuiatilis miles. Tibus, sanguis felis. Quur militis nomen hæc herba gerat Dioscorides ipse indicat, nempe, quòd citra radicem aquis supernatet, ac uiuat. Galenus hunc stratioten aquaticum uocat frigidæ naturæ, sequentem terrestrem.

De Millefolia stratiote altera. Cap. XCVIII.

Stratiotes altera herba.

Stratiotis alterius uires.

STratiotes chyliophyllus, id est stratiotes millefolia. Germanicè gerwel. Terrestris miles, inquit Galenus, nonnihil constypat, ut possit uulnera glutinare, hulceribusq; esse cõmodus. Nonnulli eo utuntur ad sanguinis eruptiones & ad fistulas.

De Verbasco. Cap. XCIX.

Phlomi nomina & species.

Sex species uerbasci secundum Dioscoridem.

PHlomos, phlonos, uerbasculum. Verbascum, fœminalis, taxus barbatus, Tassus barbassus barbaris. lanaria, candelaria, regis candela. Cauda lupina, aspalatus, pompholix, abedonei, Busuri, flominos, omnia barbara. Germanicè wulkraut, Kunigskertz, brenkraut, himmelbrant, vnholdenkertz. Dioscorides sex species uerbasci facit.

albam quam scindit in { marem, fœminam }
nigram
agrestem } 2
duo uerbascula
lychnitin uel } 2
Thryallida.

Quatuor iuxta Galenum.

Thryallida esse blattariam.

Vires uerbascorũ.

Galenus uerò φλόμον à quibusdam per π & scribi & legi testatur phlomos & plomos. atq; in quatuor species uel genera diducit, in album uerbascum, atq; hanc in marem & fœminam secernit in nigram, in syluestrem, & uerbasculum, quæ proprie uerbasculum & thryallis nominatur, quòd inde ellychnium lucernis conficiatur. Hieronymus Tragus contendit thryallida esse blattariam, quæ Germanis dicatur goltknopfflin. Duarum priorum radix fluidis adfectionibus succurrit, gustu acida. Colluuntur ea dentes, pro sedandis doloribus. folia uim habent discutiendi. Eadem uis inest folijs aliarum, maximè agrestis, cui lutei coloris folia sunt, qua & crines flauos faciunt. Nam omnium folia exiccant & mediocriter abstergunt.

De Aethiopide. Cap. C.

Aethiopis herba.

VIrgilius Marcellus ab nigra radice hanc herbam nominatam opinatur, alij quòd in Aethiopia præcipuè nascatur. foliorum nomine ad uerbascula pertinet. Dioscorides hanc non soli Aethiopiæ uerum Meseniæ etiam ac Idæ tribuit. Paulus Aegineta in Aethiopide Dioscoridem est per omnia secutus.

De Arctio herba. Cap. CI.

Arctium.

Arctij uerbasculi uires.

ARctium, arcturus, ab ursa ursæq; custode nomina sunt ducta, à similitudine forsan aliqua. foliorum nomine ad uerbascula pertinebit, sic duæ phlomides Dioscoridæ erunt Aethiopis & arctium prius. tertia thryallis. hacq; ratione diuisio uerbasci in sex species per Dioscoridem constabit. Galenus, arctia duo facit, præsens nimirum, & quod statim subsequitur. Extenuat, inquit Galenus, arctium, uerbasco similia folia habens, exiccat & abstergit mediocriter. fructus & radix itaq; cum uino decocta, dentium dolores mitigant. ambustis & pernionibus medetur idem. Rami huius etiam medicamenta præbent.

De Personacia. Cap. CII.

ARction, ut Galenus scribit. Arcion, ut Dioscorides, prosopis. i. Personatia, prosopion, eiusdē est etymi. Aparine à similitudine, lappa, lappa maior, bardana, ut quidam uolunt. Alterum arctiū, inquit Galenus, quod & prosopida uocant, cuius folia cucurbitæ sunt similima, præterquam quòd sint maiora & duriora, discutit & arefacit, mediocriter etiā constypat. hinc & folia eius ueteribus hulceribus medentur. Nomen inuenit, quòd olim & Græci & Latni pro personis usi sint in theatris, faciem suam, laruæ loco, huius herbæ folijs obtegentes ne agnoscerentur, ut Marcellus monet.

Arctij personatiæ nomina.

Personatiæ uires.

Personatiæ unde nomen.

De Petasite herba. Cap. CIII.

PEtasites. id est, galerita, herba est à similitudine galeri dicta, unde Mercurius petasatus hoc est petaso tectum caput habens: nominatur. Germanicè pestilentz wurtzel. Costum. ut Trago placet. In tertio ordine exiccantium est Petasites, unde ad malefica & phagædenica hulcera accommodatur, Galeno autore.

Petasites herba.

Petasitis crasis & uires.

De Epipactide seu elleborite. Cap. CIIII.

EPipactis, elleborine, borion. Quòd uim Ellebori habeat sic dicta Herba est Germaniæ dum incognita. Paulus Ægineta epipactin suam è Dioscoride descripsit.

Epipactis.

De Capno. i. fumaria herba. Cap. CV.

CApnos à fumo, quem colore & foliorum adumbratione præ sese fert: fumaria dicitur. Corydalion, corion, corydalion syluestre, à coriandro nomina deducta, fumus in hordeo nascens. Capnitis à fumo, marmaritis à fumi fulgore. capnogorgion, ueluti fumus gorgonæ. chelidonion minus. i. hirundinaria minor. peristereon. i. columbaria, uel uerbena. Cantharis à splendore. chalchochrus ab æreo colore, apium, fumaria. Cnyx ac Tucin, barbara sunt. Germanicè erdrauch daubenkropff, katzenkerbel. Galenus & Paulus. Capnion & capnon nominant à fumo nimirum. Nominis id obtinuit, ut uterq; testatur Dioscoridi consētiens, quòd multum lachrymarum attrahat, instar fumi. Acrimoniam uisus efficit, acris & amara est. urinas biliosas proritat, hepatis obstructiones aperit, aluumq; laxat.

Fumariæ nomina.

Fumariæ uires.

De Satiua loto. Cap. CVI.

SAtiua lotus, triphyllon. i. trifolium, tripodion à tribus pedibus seu folijs. Trifolij genus est, ut sunt multa eiusdem. de hac Galenus. Digerit mediocriter satiua lotus. pari ratione exiccat calefacit & refrigerat mediocriter.

Lotus satiua.

De Loto syluestri. Cap. CVII.

LOtus syluestris, trifolium, à foliorum numero, libyum. i. africum à loco, ubi exuberat. Trifoliū minus. kleynklee Germanicè. Galenus Lotus syluestris in Libya plurima nascēs in secundo ordine est calefacientium. habet & uim quandam abstergendi. Loti uero Ægyptiæ semen miscetur pani.

Loti syluestris nomina.

Loti syluestris & Aegyptiæ uires.

De Cytiso. Cap. CVIII.

Κύτισος. cytisus, teline. quòd feno græco folia eius similia sint. telis enim Græcis fœnumgræcum significat. Lotus magna, triphyllon à foliorum triade, trifolium maius respectu loti syluestris, minoris nempe trifolij. Tametsi Theocriti & Virgilij uersibus celebrata sit cytisus, hodie tamen paucis est cognita. Vergilio Marcello referente. Galenus. Cytisi folia discutiunt, suntq; tepidæ uirtutis, instar maluæ.

Cytisus.

Cytisum paucis esse cognitam.

De Loto Aegyptia. Cap. CIX.

ET Ægyptia lotus, quia lotus est, ad trifolia referri potest. Galenus in loto syluestri, Ægyptiæ pariter meminit, pani conficiendo misceri testatur.

Lotus Aegyptia, & uires.

De Millefolio. Cap. CX.

Myriophyllon. Iungkfrawen augbroen
Vires myriophylli.

MYriophyllon, id est, millefolium. stratiotice à similitudine. Achillea, ab Achille inuentore, uel à uiribus. Supercilium Veneris, beluicandas. species chiliophylli. de qua suprà capite nonagesimo octauo. Germanicè Iungkfrawen augbrön. Galenus. Myriophyllon adeò exiccat, ut uulnera glutinet.

De Myrrhide herba. Cap. CXI.

Myrrhis.
Myrrhidis uires.

MYrrhis, myrrha, conila. quòd myrrham odore forsan æquipararit. Oto Brunsfelsius, quosdam hanc cerefolium existimare ait. Galenus. Menstrua ciet Myrrhis, thoracem & pulmonem expurgat. in secundo ordine calefacientium est.

De Myagro herba. Cap. CXII.

Myagros herba.
Myagri uires.

Μύαγρος myagros ueluti murium captura, sic scribit etiam Galenus. An muribus hac herba, uel huius oleo insidiæ tendantur, non satis constat. Melampyron, ueluti nigrum triticum. Paulus Ægineta, myaron & Μελάμπυκνον scribit, ex deprauatione librariorum. tutius enim cum Dioscoride & Galeno myagros & μελάμπυρον quàm aliter cum Ægineta & Hermolao Barbaro legitur. Myagri semen pingue est, inquit Galenus, ut si tundatur, oleosum quiddam emittat, quo ad emplastra uti liceat medicis & chirurgis.

De Oenagra herba. Cap. CXIII.

Oenagra.
Oenagræ uires.

ONagra, Onothera, onuris, sic scribunt Dioscorides, Galenus, & Ægineta, Theophrastus οἰνάγρα, οἰνοθήρα, οἰνόθηρις, priores nimirum ab asino, hic uero à uino deducunt. Verum, quia siccata uini odore sentitur, inde nomen accepisse hanc herbam satis constat. Vnde rectius œnagra & œnothera dicetur, quòd uini odore hominem & animantia capiat, adeoq; oblectet, instar uini. Potest tamen etiam defendi, si ab asino ducatur, nempe quòd asinos & alia animantia effera, pota hæc herba cicuret. Galenus Onagren, onothera, uel ono-thuris. Huius radix arefacta, uinosi quiddam olet, uirtute seu uiribus uino respondet.

De Crisio. Cap. CXIIII.

Cirsion Varicaria herba.

CRißion, uel ut alij Cirsion, à cirsis, id est, uaricibus, quæ sunt uenarum dilatationes ex atræ bilis materia, quibus medetur, buglossum, à similitudine, spina mollis, ab aculeatis angulis foliorum. Varicaria latinis dici potest à suis uiribus. Germanicè wartzenkraut.

De Astere Attico, siue inguinali herba.
Caput CXV.

Asteris Attici uocabula.
Stellæ Atticæ uires.

ASter Atticus, id est, stella Attica, asteriscus, id est, stellula, asterion, id est, stellula. bubonion, id est, inguinalis. Hyophthalmos, id est, suillus oculus. Rathibis barbarum est, à foliolis stellæ similibus nomen huic herbæ est inditum stellaria. Germanicè Sternkraut. Galenus Astera Atticum, sunt qui bubonium, id est inguinalem nominent, quod non solum emplastri modo apposita hæc herba inguina sanet, uerumetiam alligata ijsdem medeatur.

De Isopyro herba. Cap. CXVI.

Isopyron herba.

ISopyron, ueluti æquale tritico, à figura ut apparet, phasiolos, rursus à similitudine: qui in folijs summis sunt: capreolorum. Galenus & Paulus Isopyron aut phasiolum, semen habere amarum & acidum adfirmant. Próinde abstergere & incidere crassos & uiscosos humores, ita ut congreget ac cingat corpora. unde purgat funditus, succurrens etiam sanguinem expuentibus.

De Viola nigra. Cap. CXVII.

Viola purpurea.

VIola purpurea, dasypodion, ab lepore. ion agrion. i. syluestris uiola. priapeium à figura floris. Cybelion ab Dea Cybele. Setialis, incognito etymo. Muraria, quòd apud muros &

ros & saepes hortorum nascatur. Viola purpurea. Germanicè violchen, violen. Galenus. Violae folia aqueae & subfrigidae dominantis naturae sunt. unde per sese & cum polenta emplastri modo apposita inflammationes sistunt. apponuntur & ori uentriculi, & oculis.

Violæ uires.

De Cacalia. Cap. CXVIII.

Cacalia, leontice. i. leonina, à figura. Galenus Cancano tribuit quae Dioscorides Cacaliae, ut quisquã hinc colligere poßit, Cacaliam & Cancanum esse eandem herbam. Paulus uerò Aegineta Cacaliam non eandem cum Cancano, sed Cancano similem efficit. At quum & Cacalia & Cancanus uel Cacanus incognitae sint nobis, qui nouerunt ambas, dirimant litem inter eos qui utranq; eandem, & qui ambas, seiunctas esse uolunt. Eadem sunt Galeno, quoad uires, ut iam monuimus, in Cancano, quae Dioscoridae in Cacalia.

Cacalia.

Vires cacaliæ.

De Napo, quod Bunium dicunt. Cap. CXIX.

Bunion. i. Napum, Aton, forsan corruptè factum est ex Latino Napum. Actine. ab radijs uel à figura radicis. Bunion ab radice intumescente in amplitudinem. lib. 2. cap. 103. de Buniade, actum est, rapi nimirum genere, ea hic cum bunio conferenda est. anemosphorus, uelu ti uentum ferēs. scopa regia incertae rationis nomen est. Erxoe, zigar, thepso, exotica sunt. Quae in lib. 2. tum sequuti Hermolaum Barbarum adduximus de Bunio hic repetenda ueniunt. ac de pseudobunio pariter.

Bunion.

Bunias, napum, in 2. lib. cap. 103.

lib. 2. cap. 109.

De Pseudobunio. Cap. CXX.

Pseudobunium. hoc est uanum uel mentiens bunium, seu napus. Galeni sententia. lib. 2. capite 109 citata est.

Pseudobunium.

De Chamaecisso. i. terrestri hedera. Cap. CXXI.

Chamaecissus. i. terrestris hedera. chamaeleuce. i. terrestris populus alba, hedera sterilis. ges stephanos. i. terrae corona. Selinitis. i. lunaris, hedera pluuiatica, Marcellus legit syluatica. Germanicè gündelreben. Serapioni est lebleb. Galenus. Chamaecißi flos, quia amarus est hepar laxat. Sunt qui ischiadicis hunc etiam ministrent.

Chamæcissi nomenclaturæ.

De Chamaeleuce. Cap. CXXII.

Chamaepeuce. i. terrestris picea. Dioscorides Chamaeleuce legit. Quia uerò apud Galenum & Paulum Aeginetam Chamaepeuce praetermittitur, chamaeleuce uerò in herbarũ censu collocatur, probabile Chamaeleucen, non chamaepeucen, ut Barbarus & Marcellus emendant: legendum. populago est latinis, uel ex etymo, terrestris populus alba. Calida est chamaeleuce, in tertio gradu, inquit Galenus, sicca in primo. Tußilago non est chamaeleuce, nam aliam habet historiam apud Galenum in cap. βήχιον. de quo lib. 3. cap. 117.

Chamæleuce. Populago.

Populaginis crasis.

De Buglosso. Cap. CXXIII.

Βούγλωσσον. Buglossum, uel buglossus uel buglossa. i. lingua bubula. gonos aeluru. i. genitura felis, τζανουχεί, autuenrin, besor, libanis, ansanaph. exotica sunt uocabula. aliâs borrago, porrago, corago. euphrosynon. Germanicè Borretsch. Galenus. Humidae & calidae temperaturae est buglosson. unde si uino inijciatur, laetitiae effectrix esse creditur. in melle mulso decoctum conducit tußientibus, & arteriae asperitati.

Buglossa.

Buglossæ crasis & uires.

De Cynoglosso. i. canina lingua. Cap. CXXIIII.

Κυνόγλωσσον. cynoglossum uel cynoglossa. i. canina lingua. phyton. i. planta. Caballation uidetur à latina Caballi uoce acceptum, quasi medeatur caballis. splenion à figura foliorum. σκόλυμος scolymus. i. carduus, ab aculeatis folijs, quibus scolymo nonnihil respondet. lingua canis. Germanicè hundts zungen. Omnibis paßim apud sepes & inculta arenosa loca est obuia cynoglossa, hinc forsan est ab Galeno & Paulo praetermissa.

Nomina Cynoglossi.

De Phyteumate. Cap. CXXV.

Phyteuma. germinationem latinis significat, Germanis plura uocabula habet. Modelgeer, Creutzwurtz, heyl allen schaden. Amorem hac alij conciliant. Subulci hac utuntur, ad-

Phyteuma.

uersus pestem suum, ne contagio pereant. folijs & radice utuntur nonnulli uino coctis, ad abstersionem uulnerum equorum. Hæc tusa & maleficis equorum hulceribus inspersa, eadem curant. Hæc ex Hieronymo Trago.

Phyteumatis uires.

De Leontopodio. Cap. CXXVI.

Leontopodij nomina.

LEontopodion. i. pes leoninus. zoonychus. i. animalis ungula. aetonychos, aquilæ ungula. Cemus. i. capistrum. Damnamene. i. domitrix, à uirtute. idiophyton. i. peculiaris planta. Crosion [illegible]mbriola, à figura forsan. sed quid crossophà uiribus, phytobasila. i. planta regia. Crosion [illegible]nbriola, à figura forsan. sed quid crossophthoos erit? possem dicere cornicis placenta, sed qua significatione? sanguis crocodili. Crocomerion, daphnœnes incertæ rationis sunt. Sic Mineruium, Palladiũ, quòd forsan Mineruæ sacra sit herba. Neoumatus barbarũ est. flammula à similitudine, quam in floribus cum flamma ignis, uel cum flammula herba gerit. Germanicè sinnaw, lewenfuß. Naturam habet refrigerandi & discutiendi, ut Rhizotomici tradunt. hulceribus folia adponuntur. folia & radix tusa, ad emplastra, pulueres & potiones adplicantur, ad uulnerum medelam.

Leontopodij uires.

De Hippoglosso. Cap. CXXVII.

Hypoglosson.

HIppoglosson. i. equina liugua, Antirrhinon, Anarrhinõ. i. naribus similis. Lychnis agria id est syluestris lucernaria. Barbari lectio hic est commodior, qui hypoglosson scribit et legit. Nam Galenus & Paulus etiam ὑπόγλωσσον habent. Verba sunt Galeni. ὑπόγλωσσον ὠνόμασαι μὲν οὕτως, ὅτι παραφύσεις ὑπ' ἄκροις τοῖς κορύμβοις ποιεῖται γλωσσαρίων. Hoc est hypoglosson sic nominatum est, quòd adnata quædam ligularum, sub summis corymbis faciat. Radix & succus fruticis, uirtute molliendi pollent. Oto Brunsfelsius. Hanc se uidisse barbarus testatur, nobis uerò adhuc incomperta.

Nominis ratio.
Hypoglossi uires.

De Antirrhino. Cap. CXXVIII.

Antirrhinon.

ANtirrhinon, anarrhinon, à narium similitudine, quòd semen eius uitulorum naribus simile sit. lychnis agria à similitudine rursus. Germanicè Orant, Sterckelkrauth. Galenus. Antirrhinon uel Anarinon, similem habet uituli naribus fructum. ad medicinas inutilem. pares tamen cum inguinali uires recipit. quare ex illa huius etiam uirtus patesit.

Antirrhini uires.

De Catanance. Cap. CXXIX.

Catanances nomina.

CAtanance. perinde est ac si dicas pro necessitate. quòd cogat ad amorem. Damnamene, quòd immitia etiam corda domet ac molliat. Dionysias, quòd in bacchanalibus uel furentibus cupidine usurpetur. thyrsion eadem ratione. demos populus, quòd uulgo sit in usu. Cemus. i. chamus, quòd indomitos refrenet. Crotion. i. crepitaculum, quòd oblectet pharmaceutrias. Archaras est exoticum, posset tamen principem execrationem significare. Arcopus pes ualidus uel fortis. filicula ab aliqua foliorum similitudine. Datisca exoticum est. Iouis madius. Marcellus legit Iouis radium. Crepula, conuenit cum crotio i. crepitaculo. Quia ad philtra pertinet, negligitur forsan & ab Galeno & Paulo, uel quia Galenus utranq; Catanances speciem ignorauit, uel non multum tribuit. Germanicè Ringelblumen, ut Trago uidetur.

De Tripolio. Cap. CXXX.

Tripolij nomina.

TRipolion, ab terna inuersione, cuius etiam Dioscorides meminit. τρὶς i. ter, πολέω uerto. Matutino flos polio albus est, meridie purpureus, uespere puniceus. ψυχὴ psyche id est refrigerium scilicet ægrotantis, meris quasi femoralem dicas: potamogiton, quòd amnes et aquosa amet. Stachyites id est spicea. caliumaris, forsan à calamo calamaris legendum. Galenus. Tripolij radix gustu acris, calida uirtute est in tertio gradu.

Tripolij uires.

De Adianto. Cap. CXXXI.

ἀδίαντον.
Nominis adianti etymon.

ADianton. id nominis habet παρὰ τὸ μὴ διαίνεσθαι καὶ βρέχεσθαι ὑπὸ ὑετοῦ καὶ δρόσου. τοῖς φύλλοις γὰρ αὐτοῦ ῥανὶς οὐκ ἐφιζάνει, ut scholia Nicandrica referunt. id est, Adianton sic dicitur, eò quòd non humectetur, aut irrigetur à pluuia & rore. folijs enim eius aspergo non assidet, Nicander in Theriacis sic de adianto canit:

ἀχραές

ἄχραές τ' ἀδίαντον, ὃ ὀυκ ὄμβροιο ῥαγέντος
λεπ]ὰς δ'ἐπ πίπ]ουσα νοτὶς πετάλοισιν ἐφίζει. Hoc est.
Purum aut impollutum recipe adiantum, cui imbre rupto, tenuis decidens humor folijs
non insidet. πολύτριχον à capillorum copia, & figura. Trichomanes. ab raris capillis. ebeno=
trichon, ueluti ebeni capillus uel coma. Argion forsan ab multis Argi oculis, quòd æque hic
sint multi pili. Coriandrum aquaticum, ab aliqua similitudine. Epier, phithophthethela, exoti=
ca sunt. Cincinalis. Terræ capillus, supercilium terræ à comæ idea. Capillus Veneris. Germani
cè Iungfrawen haar. Duûm generum prius hoc coriandri folijs adiantum album est, posterius
de quo sequenti statim capite agetur, folijs lentis, est adiantum nigrum. Exiccat, extenuat &
discutit adiantum, autore Galeno, capillorum defluuium explet, strumas disijcit & abscessus
calculos etiam frangit in potu sumptum. Thoracis & pulmonis à craßis humoribus expurgati=
onibus & exscreationibus conducit, alui fluorem sistit. Nec tamen apertã quandam caliditatem
exhibet nec frigiditatem, medio enim modo in frigoris & caloris temperatura sese habet.

Duo adianti genera.

Adianti uires.

Trichomanes. Cap. CXXXII.

Trichomanes alterum adiantũ.

TRichomanes, à raris capillis. pterion, quòd filici non sit dißimilis. εὔπ]ερον. bona alas,
à figura caulis & foliorum. Capillaris, à forma rursus. pinnula, ab idea iterum. filicula,
quòd non abludat prorsus à filicis formula, præterquam quòd multò sit cum minor, tum tene=
rior: adiantum. Galenus Trichomanes ὥσπερ ἀδίαντον δύναται. Id est. Easdem uires
in trichomane est cernere & experiri, quæ insunt adianto.

De Xanthio herba. Cap. CXXXIII.

Xanthij nominũ, eorumq́ explicationes.
Vires xanthij.

XAnthio, ab effectu, quòd flauo colore capillos inficiat. phasganon. i. ensis, ab similitudi=
ne aliqua caulis & foliorum. χάσκανον, ab hiatu foliorum. chœradolethron .i. stru=
marum, quas pellat, pernicies. Aparine & lappa, itidem ab formæ quadam imagine qua nonni=
hil huic cum Aparine & lappa conuenit, Galenus Xanthij uel phasganij fructus discussoriæ est
uirtutis.

De Aegilope. Cap. CXXXIIII.

Aegilopis nominũ explicationes.

Aegilops, à uiribus, quòd oculorum fistulis, quas Græci αἰγίλωπας dicunt, medeatur.
σιτόσπελ⊙, quòd inter segetes & fruges nascatur ijsq; adpropinquet. βρῶμ⊙ à
similitudine auenæ, sed sterilis, uel quia sterili auenæ respondeat. siphon canalis à uiribus, quòd
fistulis oculorum, quos siphones dicere etiam possumus: opem ferat. Hieronymus inter uicia, lo=
lia uel zizania, aruorum, pratorum & leguminum, decimum ægilopi locum tribuit. Ger=
manicè zedern, Iungfrawen hor, hasenbrot, hasen ôrlin, Plinio est festuca hordeum. Vires eius
apud Dioscoridem extant.

De Bromo herba. Cap. CXXXV.

Bromos herba.

BRomos herba. siphonion à similitudine quadam uirium & figuræ cum ægilope. acro=
spelos, quòd in summitate sua itidem ægilopi respondeat. Auena. Herba est sterili aue=
næ similis. De fructu βρόμου .i. auena. actum est lib. 2. cap. 85. Hic de herba auena, quæ ut di=
ximus sterili auenæ uel lolio similis est, cui Tragus. 5. locum tribuit in catalago uiciorum, quæ
in aruis & pratis obseruauit. Vires hoc loci ab Dioscoride satis explicantur.

Bromi herbæ uires.

De Glauce herba. Cap. CXXXVI.

Glaux, uel Galax.

GLauca uel glaux. Ex deprauatione uidetur factum glaux ex galax. Nam quid noctuæ
cum hac herba commune est, quam auem Græci γλαῦκα nominant? ἀπὸ τοῦ γάλα=
κ]ος igitur. id est, ab lacte nomen habet, quòd ut Galenus etiam adserit, extinctum lac proritet
atq; reuocet. Calidæ quadantenus & humidæ temperaturæ fuerit hæc herba, inquit Gale=
nus, si lactis est generatrix.

Apud Hieronymũ Tragũ glaux & polygalon Germanicè Creützblůmen uocãtur. quòd ser=
ta inde puellæ contexuerint quando litaniæ publicę olim ante Pentecosten celebrarentur, atq; in proximos pa
gos & delubra, idola lignea & metallica, gestarentur.

De Polygalo herba. Cap. CXXXVII.

POlygalon. ab lactis, quam parit: copia, nomenclaturam gerit. Galenus. Polygalon au
stera mediocriter folia habet, eandem porrò ei crasin tribuit, quam glauci.

De Osyride herba. Cap. CXXXVIII.

OSyris, unde ab Ægyptio numine huic herbæ nomen obuenerit, non satis constat. Oto=
ni Brunsfelsio est linaria. Eurytio Cordo, urinalis etiam uocatur. Germanicè Krŏten=
flachß. Barbarus Osyriada etiam nominat. Galenus ex Osyride hac confici smegmeta confir=
mat. amara est, hepatis oppilationes laxans.

De Smilace aspera. Cap. CXXXIX.

Smilax aspera.

SMilax aspera, ad discrimen smilacis lēuis. Hepatitis. i. iecoraria, lycanthemon. i. flos lupi=
nus, cynosbatos. i. sentis canina. Anicetum, ab inuicta eius uirtute heliophyton. i. planta
solis. Anatolicon. i. orientalis. Dyticon. i. occidua. Helis uel ab sole per literæ enallagen, uel à
palude. Lyisthe, Margina, Rhadia, sunt barbara nomina. Germanicè Hopffen, quem & lupu=
lum reptitium quidam adpellant. De smilace arbore supra cap. 78. huius libri tractatum est. Vo
lubilis & lupulus etiam uocari solet. Barbari humulum. Primum cercuisiæ coquendæ smila=
cis huius asperæ capita conducunt. In cibo sumpta lupuli recentia capita sanguinem pur=
gant. hepar & lyenem obstructos laxant, Veneno resistunt lupuli flores ex uino cocta & sumpta.
Amaræ est & calidæ temperaturæ.

Smilacis asperæ uirtutes.

De leni, & sine aculeis Smilace. Cap. CXL.

Smilax lēuis.

SMilax leia. i. Smilax lēuis, aculeis uacans, priori eo nomine opponitur. Germanicè ye len=
ger ye lieber. Hynschkraut. Ab alijs γλυκύπικρον. i. dulcis amara nominatur. Vi=
res huius ab Dioscoride sunt, quòd cum Dorycnio sumpta turbulenta somnia pariat.

Smilacis lēuis uires.

De Rusco, quam syluestrem Myrtum dicunt. Caput CXLI.

Myrsines syluestris nomina, eorumque examina.

MYrsine agria. i. myrtus syluestris, ad differentiam myrti satiuæ, qua de lib. j. cap. 133.
actum est. Myrtacantha, quasi spinea myrtus. hieromyrtus, ueluti sacra myrtus. oxy=
myrsine, acuta uel aculeis munita myrtus. myacantha. i. murina spina. Agonon. i. sterilis, quum
fructum ferat, non satis constat, unde hoc nominis, nisi ab rerum imperitis irrepserit. Scingus
terrestris crocodilus est, lib. 2. cap. 58. quur ergo huic plantæ tribuitur, nisi similitudine ali=
qua? Minthe, nota odora herba, quid analogi est in myrto hac, cuius causa hoc nominis adsu=
mat? Catangelus, anangelus, denunciatorem & annunciatorem significant Latinis, quid hisce
officiorum nominibus cum planta hac commune? acæron importunum est, ocneron. i. pigrum
seu lentum. Cine certa significatione uacat, lichene à similitudine rursus quadam cum licheni=
bus herbis, sic chamæpitys. i terrestris pinus. quum sit herba per sese, quur cum rusco misce=
tur? Chamæmyrte, id nominis propriè potest huic quadrare, gyrenias Bœoticum. Herculis
genitura exoticum, Ruscus Romanum, corruptè bruscus. De Carpasio & Cubebis Hermolaus
disputat hoc loci. & quanquam in primo ubi de myrto satiua agebatur, cubebarum sit facta mentio,
has tamen suo loco deinceps, recordabimur, ubi ad Carpasi liquorem peruentum fuerit. sylue=
stris myrti baccas, uel cubebas, si idem sint, uocis claritatem efficere Hermolaus Barbarus an=
notauit. Reliqua rusci uirtus ex Dioscoride plana est. Marcellus scopas confici ex rusco, ex ru
bentibus baccis pueros, se ueluti coralijs ornare, rusticos rusco mures à pernis & caseorum
fiscellis arcere, unde & myachantham. i. murinam spinam adpellari tradit.

Cap. 133.

Claritatem uocis Cubebas uel carpesium, si ore contineatur efficere.

De Lauro Alexandrina. Cap. CXLII.

Lauri Alexandrinæ noīa.

LAurus Alexandrina à loco, Idæa laurus, iterum à loco, Danaë, à nympha seu uirgine Da=
naë, uel ab gente Græca. Hypoglosson à similitudine aliqua, quæ huic est cum herba hy=
poglosso, de qua cap. 127. huius libri, Zalea, à loco, Stephane, id est, corona, quòd ad corona=
menta

menta hæc uterentur. Daphnos, in idem recidit cum Daphne id est laurus. Samothracica à loco. myrtrion à myrti, ut apparet similitudine. hypoglosion diminutiuum est ab hypoglotto. à figura foliorum. Alexandrina laurus, quòd hac herba Alexander coronatus sit. Germanicè Zapffenkraut, hockenblat. Hieronymus Tragus se uidisse ait herbam hanc apud Spermologum Argentorati, qui ex Hungaria attulerat. Porrò Alexandrina uocatur, ut statim hoc epitheto, ceu certa notione quadam, ab lauro arbore dissepâretur, de qua lib 1. cap. 91. Hanc Brunsfelsius herbam bislinguam & bonifaciam adpellari adserit. Daphnes, inquit Galenus, herbæ, quam Alexandream nominant, temperatura palam est calida, gustantibusq; acris & subamara est, & bibentibus. Menstrua & urinam proritat.

Lauri Alexandreæ uires.

De Daphnoide id est laureola herba. Cap. CXLIII.

Daphnoidis nomina.
Laureolæ uires.

DAphnoides, id est lauro simile. Eupetalon, quasi bonum folium. Chamædaphne terrestris laurus à similitudine, peplion ab herba peplo, de qua post hac. Germanicè weißwurtz. Laureolæ & Chamædaphnæ Galenus pares cum laurea Alexandrina uires tribuit.

De Chamædaphne, quam Latini Vincamperuincam dicunt. Cap. CXLIIII.

Chamædaphnes nomina.

CHamædaphne, id est terrestris laurus. Alexandrina ab similitudine uel uirium parilitate. Daphnitis ab lauro. hydragogus, quòd aquam & urinam trahat. Laureola ab lauro, sic laurago ab lauro, non lactago. Latinis Vincaperuinca. Germanis ingruen. Teneri, inquit Galenus, chamædaphnes asparagi eduntur. Par est uirtute lauro Alexandrinæ, quemadmodum & daphnoides, quam sic uocant.

Chamædaphnes uires.

De Elleboro albo. Cap. CXLV.

Ellebori albi adpellationes.

ELleborus albus, ueratrum album. Ascis, atomos, pignatoxaris. Herculis genitura. Polyidos id est multarum formarum, multifida à foliorum figura. Anaphystos, ab enatis folijs multis. Somphia, Vnre. Notißima herba multa barbara sortita est uocabula, quorum etymaquum non poßint certo dari neminem turbabunt. Germanicè weiß nieswurtz.

De Elleboro nigro. Cap. CXLVI.

Elleborum nigrum.

ELleboros melas, id est ueratrum nigrum, melampodion, ab nigris pedibus, uel ab nigrore radicis uel ab Melampode uate, ectomon id est exectile uel ἔκσομον, quòd purget pituitam per os, ut opinor, Marcellus ectonion legit. Protion. Marcellus legit Prœtion, quasi à Prœto rege deductum, cuius filias Melampus ueratro restituerit, ut apud Pindarum etiam est uidere. Polyrrhizon à multis radicis fibris, melanorrhizon à radicis nigrore. Barbara sunt quæ sequuntur. Cyiranion, zomarition, Isæa, elaphine, (quod ab ceruis duci potest) Cemeleg, saraca, prodiorna. Galenus, elleborus uterq; abstergit & calefacit, unde ad uitiligines, impetigines & lepras conducit. in fistulas callo obductas immissus elleborus niger in biduo aut triduo callum adimit. Dentium dolorem, ex aceto collutus sistit. Exiccant & calefaciunt in tertio ordine, niger gustu est calidior, albus subamarus.

Vtriusq; ellebori uires.

De maiore Sesamoide herba. Cap. CXLVII.

Sesamoidis maioris adpellationes.

SEsamoides mega id est Sesamoides maius, quòd sit sesamo simile, de quo lib 2. cap. 90. Sesamites à sesamo. Sesamis lycosceytalion, id est lupina scutica. Anticyricum ab Anticyra insula ubi prouenit. elleboro albo misceri solet. hinc & elleborum album uocatur. Galenus, Sesamoides maius propterea Anticyricum elleborum adpellari ait, quòd æquè purget atq; elleborus, atq; per omnia in uiribus & temperatura ueratro albo respondeat.

Sesamoidis uires.

De Sesamoide minore. Cap. CXLVIII.

Sesamoides minus.

Sesamoidis minoris uires.

SEsamoides micron, id est Sesamoides minus. prioris respectu, quod maius est. Coronion à cornicibus, quòd folia huius coronopodi, id est cornicis pedi, herbæ, adæquentur. syluestre sesamum. Calefacit, rumpit & abstergit Sesamoides minus, inquit Galenus, eò quòd semē eius sit acre & amarum.

De Syluestri cucumere & elaterio. Cap. CXLIX.

Cucumis syluestris. Cucumis asininus.

Syluestris cucumeris & elaterij uires ex lib. 2. cap. 126. petendæ.

SYluestris cucumis, elaterion, quod ex cucumerum fructu conficitur, ut deinceps Dioscorides indicat. Nomina sequentia barbara non est opus denuò recensere, quum apud ipsum Dioscoridem cernantur. Syluestris cucumis dicitur, ad discrimen satiui, de quo lib. 2. cap. 126. Germanicè wilder cucumer. Quæ isthic ex Galeno de elaterio, radice & foliorum syluestris cucumeris succo dicta sunt, hic repetenda ueniunt.

De Staphide agria. Cap. CL.

Staphidis agriæ nomina.

Staphidis agriæ uires.

STaphis agria, id est syluestris uua passa, triphyllon trifolium à foliorum triade. stesium à stando. astaphis in idem cum staphide recidit, sicut σάχυς & ἄσαχυς id est spica. phtiroctonon id est pediculorum interemptrix. phtirion, pedicularis. ab φθεῖρες pediculos significante uocc. apanthropon, inhumana, ab homine arcens, pediculos nimirum. Polyides, id est multiformis. pseudopathes id est falso adfligens, quòd etiamsi adfligere uideatur acrimonia sua, commodat tamen capiti ac dentibus. quæ tametsi careat autorum testimonio etymologia, & plerisq; alijs poßit accommodari, huic tamen nomini hoc loci, quantumuis longè petita, conuenire quadántenus uidetur. pedicularia ab effectu. Arsenote & Ibasoede barbara sunt. Ex myropolijs petendum huius staphidis semen eodem nomine. Pituitaria uocatur etiam Latinis. Vires huius apud Dioscoridem satis patent. Agria ad differentiam staphidis satiuæ, id est uuæ passæ de qua deinceps lib. 5. cap. 3.

De Thapsia. Cap. CLI.

Thapsiæ nomenclaturæ.

Thapsiæ uires.

THapsia, quòd in insula primum Thapso inuenta sit. Hypopium à uirtute, quòd sugillatis, aut nigræ ex discessu sanguinis cuti medeatur. Scammonium à ui purgandi, quæ huic cum scammonio est. Pancranon omnino perficiens, ab absoluta ui cathartica theliteris. Marcellus Thelypteris, id est fœminea filix legit. ferulago, ferula syluestris. bœden. barbarum. ferulæ non dißimilis est, hinc idem nominis uindicat apud quosdam. νάρθηξ propriè Græcis est ferula, de qua lib. 3 cap. 82. Galenus & Paulus, acrem esse adseuerant Thapsiam, atq; fortiter calefacere adiuncta humiditate. ex profundo uiolenter trahere, atq; attractum disgregare uel discutere. Ex myropolijs thapsia est petenda.

De Spartio. Cap. CLII.

Genistæ nomina.

Genistæ uires.

SPartion, spartum, id est genista. lobos id est siliqua, à lobis in quibus semen profert. Lygon id est uimen, quòd uiminibus accommoda sit genista. Germanicè genster, in sterili solo uber solet esse prouentus genistarum, ut quibusdam τῆς ἀσίας montibus. Galenus testatur in sua patria uites sparte (nam fœminino genere ipse σπάρτην profert) ligari. fructui & uirgularum expresso uel tuso succo uim trahendi tribuit.

De Silybo herba. Cap. CLIII.

Sillybi plantæ forma & uires.

SIlybum. Sillybum, inquit Paulus, ἀκανθῶδές ἐστι φυτὸν παραπλήσιον τῷ λευκῷ χαμαιλέοντι, ἐδώδιμον δέ. Hoc est, Spinosa planta est similis albæ chamæleonti, quæ tamen edi poßit. Radicis liquor drachmæ unius pondere potus uomitus ciet.

De Glande unguentaria. Cap. CLIIII.

Balanos

Balanos myrepsice, id est glans unguentaria. Apud Arabes est ben. Iacobus Manlius duo esse grana adserit, quæ per ben intelligantur, alterum maius, alterum minus. maius nucis ponticæ uel auellanæ magnitudine figuræ triquetræ, minus esse ciceris instar, utriq; inesse medullam uiscosam, adeoq; unguentariam leuem & albam. atq; isthuc esse quod apud Dioscoridem balanos myrepsica uocetur. Ex Barbara terra adfertur, inquit Galenus. Nam, ut Dioscorides hic inquit, in Aethiopia, Aegypto & Arabia nascitur. Interior carnea materies, abstergit, incidit & adstringit. drachmæ pondere in potu sumptum, cum aqua mulsa uomitum ciet, aluumq; subducit. ex posca sumptum ad interaneorum obstructiones facit. Cutis maculas ex aceto illitum abstergit. Cortex eius omnino constypat. In primo itaq; libro de oleo quod ex hac glande conficitur egit. hoc uero loci de arbuscula, quæ glandem istam, uel granum unguentarium profert, tractat.

Glans unguẽtaria. Ben esse glandẽ myrepsicã, Iacobi Mãl. in sententia ex Mesue.

Glandis myrepsices uires.

lib. 1. cap. 32.

De Narcisso. Cap. CLV.

Narcissus. Anydros, id est siccitate gaudens. autogenes id est per sese uel ex sese ortus. bolbos emeticos id est bulbus uomitorius. lirion id est lilium à similitudine quapiam. Tragus existimat Colchicum & Narcissum esse eandem plantam, Colchicum ad radicis descriptionem pertinere apud Dioscoridem, Narcissum ad florem & uires. Comes ab noua aquila arbitratur esse uiolam altilem, quam uulgo neglein, graßblumen uocamus. Germanicè Narcissus iuxta Tragi opinionem nominatur Vebblumen, zeitlosen. Oto Brunfelsius in Martio Hornungsblumen, in Septembri zeitlosen Narcissum nominat. Radix Narcißi arefacit admodum, ut & ingentia uulnera glutinet, etiamsi nerui tenontes dissecti fuerint, ut Galenus scriptum reliquit.

Narcissi nomina.

Colchicum & Narcissum eandem esse herbam.

Vires Narcissi radicis.

De Hippophaë herba. Cap. CLVI.

Hippophaes, id est magnũ lumẽ. hippophyes ingẽs planta uel germen. Hippophanes ingẽs apparentia. hippion à magnitudine, quam hippos in compositione sæpè significat. equinium Latinè. pelecinos ab securi, quanquam ab Græcis ex equino Latino uocabulo deprauatum uideri poßit. lappago, lappa minor. Paulus Aegineta in 7. spinam fulloniam esse testificatur. Vires huius ab Dioscoride petendæ.

Hippophae herba.

De Hippophæsto herba. Cap. CLVII.

Hippophæstus species hippophaûs. Paulus Aegineta scribit per ypsilon ὑπόφαισον, inquiens, εἶδός ἐστι κναφικῆς ἀκάνθης ὥσπερ καὶ τὸ ὑπποφαές. Hoc est, Hyppophæstum species est fulloniæ spinæ perinde ac hippophaes. Vires easdem huic tribuit, quas hic Dioscorides.

Hippophæstus.

Hippophæsti spinæ uires.

De Ricino frutice. Cap. CLVIII.

Cici uel Croton id est Ricinus. idem nominis habet hic frutex cum canum uerme, quòd semen huius fruticis uermi isti non sit dißimilis. σήσαμον ἄγριον, id est sesamum syluestre. Seseli Cyprium à nonnulla similitudine. Croton id est ricinus. Barbara sunt uocabula systhamna, trixis, sanguis piretu. Lupa, in Ethruria, phaselum Romanum est. Serapioni Kerua uel Cherua, pentadactylus, Cataputia maior, unde oleum è Kerua, è sentencia Otonis Brunsfelsij, Eurytij Cordi, & Hieronymi Tragi. oleum quod ex Ricino conficitur apud Dioscoridem lib. 1. cap. 30 ricininũ adpellatur. Germanicè wunderbaum, wundelbaum. * Ricini fructus purgat, abstergit ac discutit, inquit Galenus. folium pari ratione. Oleum ex fructu calidius est, tenuiorumq; partium communi oleo, hinc etiam discussoria ei uis inest.

Quur ricinus frutex nomen uermis canum receperit.

* Ricini uires.

Cataputia maior. Ricinum apud Dominũ Deciũ Vuetteranæ ecclesiæ præfidem didici nouisse quũ hęc scholia cõscriberẽ, in hortulo eius, quẽ uarijs herbis exornauit, rerũ naturę studiosissimus.

De Tithymalis, herbis lactarijs. Cap. CLIX.

Tithymalus. Lactaria Latinis, quòd caulis lacte plenus sit. Germanicè wolffsmilch, teufelsmilch. Septem species ab Galeno, ut ab Dioscoride, numerantur.

Tithymalorum 7. species.

ἄγρην

1	ἄῤῥην		mas
	χαρακίας		Vallaris à uallo.
	κομήτης		iubatus.
	ἀμυγδαλοειδής		amygdalo similis.
	κωβιός		Gobius à piscis similitudine.
2	θῆλυς		fœmina.
	μυρτίτης		Myrtaceus.
	καρυίτης	Id est	nucibus haud dissimilis.
	μυρσινίτης		myrtaceus.
3	παράλιος		Maritimus.
	τιθυμαλίς		lactariola.
4	ἡλιοσκόπιος		solem spectans.
5	κυπαριοσίας		cyparissum referens.
6	δενδρώδης		arborescens.
7	πλατύφυλλος		latifolius.

Tithymalorum uires ex Galeno.

Omnium tithymalorum eadem propemodum uirtus est. omnium tamen efficacissimus est characias. Omnibus est uis acris, calida & amara. Omnium fortissimus est liquor, deinceps fructus & folia, quur enim hic non proferemus Galeni de tithymalis decreta? radix, non eadem tamen ratione iisdem naturis est prædita. Hæc in uino cocta excauatorum dentium dolores sedat. liquores sunt fortiores, hi dentium cauis imponuntur. Sin alias corporis parteis attigerint, statim adurunt & exulcerant, unde solet forinsecus cera circumligari. Sunt enim è quarto ordine calefacientium, ut caustica solent. Pilos tollit circumunctus liquor, sin uehementior fuerit, temperatur oleo. Quòd si sæpius hoc contingat, omnino pili usti pereunt. Auferunt etiam uerrucas quas formicas Græci dicunt & clauos, oculorum pterygia & thymos. exterunt impetiginem & scabiem, phagedænica hulcera, carbunculos, gangrænas & fistulas. Hæc omnia folia itidem & fructus sed minore efficacia efficere solent. quibus & in stagnantibus aquis, & uiuarijs ad pisces solent uti. celerrimè enim ab ipsis caligine suffusi & exanimes facti, ad aquæ superficiem feruntur, supernatantes. Obseruandum hic, quem Dioscorides πλατύφυλλον uocat, ab Galeno φλόμῳ προσεοικότα, id est uerbasco similem dici. Sic enim ipse numerat.

Pisces tithymalorũ folijs & fructu capiuntur.

1	ἄῤῥην χαρακίας		mas Vallaris.
2	θῆλυς μυρσινίτης		fœmina myrtaceus.
3	δενδροειδής		arborescens.
4	φλόμῳ προσεοικώς	Id est	uerbasco similis.
5	κυπαριοσίας		Cyparissum referens.
6	παράλιος		Maritimus.
7	ἡλιοσκόπιος		Solisequus.

De Pityusa frutice. Cap. CLX.

Pityusæ nomina.

Pityusa, clema, id est sarmentum, uiticula, crambion ueluti brassiculam dicas, paralios, id est maritima ab loco, Canopicon ab Aegypti urbe, pityusa nominatur à pitys id est pinus quòd foliola pinui folijs quadantenus respondeant. Oto Brunsfelsius accipit pro Esula maiore, quam itidem Germanicè wolffsmilch dicunt. Hieronymus Tragus adserit esse Turbith, quod hodie est in usu, Actuarium sequutus, esseq; Auicennæ mezcheregi. Admonet scitè Tragus Barbaris esse geminum Turbith, Serapionis esse Tripoliũ, Auicennæ uerò esse pityusam. Et hanc inter Tithymalos & lactarias collocant quidam, inquit Galenus, quòd lacteo æquè liquore exuberet atq; illi. Tum quòd per omnia sit uirtute cæteris par.

Duplex barbarorũ esse Turbith.

Pityusæ uires.

De Lathyri. Cap. CLXI.

Lathyris catapuria minor.

Lathyris, tithymalus, lactaria. hanc cataputiam minorem Brunsfelsius esse censet. semen huius granum solis. Germanicè springkorner, springwurtz, kreutzbawm. Hanc etiam inter lactarias numerant, liquore lacteo & uiribus parem: præterquam, quòd semen dulce gustantibus sentiatur, cui maxima purgandi uis inest.

Lathyridis uires.

De Peplo herba. Cap. CLXII.

Peplus herba.

PEplos. ſyce id eſt ficus. mecon aphrodes, id eſt ſpumeum papauer, lactaria itidem, à liquore lacteo, ſicus ut apparet, nomen adepta, earundem cum tithymalis uirium. Galeno etiam teſte.

De Peplide herba. Cap. CLXIII.

Peplidis nomina.

Peplidis uires.

PEplis. diminutiua à peplo formula. Galenus peplium facit. andrachne agria id eſt portulaca ſylueſtris, ab ſimilitudine quadam. Liquor huic fruticulo eſt lacteus, ut tithymalis. apud mare plurimus creſcit, inutili, pepli inſtar: radice. liquorem fortem admodum habet, ideoq; minus commodum. Semen uerò utile eſt, flatulentum & purgando accommodum.

De Chamæſyce, id eſt terreſtri & humili fico. Cap. CLXIIII.

Chamæſyces nomina.

Chamæſyces uires.

CHamæſyce, id eſt humilis ſeu terreſtris ficus. ſyce id eſt ficus. mecon aphrodes id eſt ſpumeum papauer. Et hæc ad lactarias pertinet. Abſterſoria & acris huic uis ineſt, autore Galeno. hinc ramuli & liquor ex ipſis emplaſtri modo impoſiti, tollunt uerrucas, formicas & clauos. craſſas oculorum cicatrices è melle inuncti abſtergunt. hebetudinem & caliginem & ſuffuſiones incipientes etiam emendant.

De Scammonia. Cap. CLXV.

Scammonij nomina.

Scammonij uires.

SCammonia, ſcammonium, ſcamboniæ radix. Colophonia radix, à natali ſolo. Dactylion, apopleumenon. Satulum, incerti etymi uocabula. Herba eſt incognita nobis, cognita tamen ciuibus Colophonijs, Myſijs & Priennenſibus, apud quos prouenit. Succum huius Myropolæ correctum & præparatum Diagridium uocant. Calidæ naturæ eſt, Paulo Aegineta referente, Diſcutit & abſtergit bilioſa ſcammonia, maiore tamen efficacia iſthuc liquor agit. qui panos etiam diſiicit, & fœtus perimit muliebribus locis adpoſitus, lepram exterit. Cum aceto roſaceo aduerſus diuturnam cephalalgiam inſpergitur. Radix & decoctum eius potu ſumpta purgant. cum aceto & farina hordeacea iſchiadicis uel coxendicis doloribus laborantibus, emplaſtri modo adponitur.

De Oleaſtello ſiue oleagine frutice, quem Chamelæam Græci dicunt. Cap. CLXVI.

Chamelææ nomina.

Chamelææ uires.

CHamelæa, id eſt terreſtris uel humilis olea, pyros ochne, ſi πυροῦ ἄχνη ſcriberetur, eſſet tritici palea. acneſtus, incerti etymi, chamelæa nigra. Heracleum. bdelyra id eſt execrabilis. Coccus cnidius, id eſt granum cnidium, citocacium, ab effectu laxandi. oleago, oleaſtellū, olea cilibraca, ut ex Columella Barbarus annotauit. Ebraicè dici poteſt זית שפלה ſaith ſchaphla, id eſt humilis olea. Amaricies in chamelæa dominatum obtinet, inquit Galenus, hinc & ſordida hulcera, & quæcunq; magnas cruſtas habent, cum melle purgat. Oto Brunsfelſius hanc herbam ſe uidiſſe ait, apud Aucuparium pharmacopolam Argentoratenſem.

De Thymelæa. Cap. CLXVII.

Thymelææ nomina.

Ceſtron betonicæ aliàs tribuitur.

Coccus cnidius.

Vires cocci cnidij.

THymelæa, nomen habet ab thymo & olea, quaſi utriq; nonnihil reſpondeat idea ſua. Chamelæa à ſimilitudine, quam cum chamelæa habet. pyrou achne, ut antea chamelæa rurſus ab ſimilitudine. Ceſtrum à teneritudine, ſiquidem primam ſeminum germinationem ceſtron Græci dicunt Heſychio autore. Cneoron, peculiare nomen eſt foliorum huius herbæ, ut ipſe Dioſcorides teſtatur. Coccus Cnidius, id eſt granum cnidium, ſemen huius herbæ apud Myropolas in uſu. Non multum hæc ab chamelæa diſcrepat, hinc & eius nomina, huic ſunt adiudicata. Granum iſthuc etiam ab Euboenſibus Aetolium, uel apolinon & linon dicitur. Acris & urentis uirtutis eſt. granum cnidium, quod ex hac colligitur, ut Galenus ait, purgat per inferna, aqua potum. Pyros achne à πῦρ id eſt ignis, ignis paleam, ab urente natura uocari Marcellus Virgilius credit.

De Sam-

De Sambuco. Cap. CLXVIII.

Actes nomina. holder.

Chamæactes nomina uel Ebuli.

Sambuci & ebuli eædem uires.

ACte, id eſt ſambucus, arbor urſæ. Scobiem, ſeba ſunt exotica. Germanicè holder. Duûm generum eſt, alterum eſt magnum & arboreſcens. Alterum minus herbæq; magis faciem referens, prius acte, poſterius chamæacte id eſt humilis uel exigua ſambucus, Helioſacte id eſt paluſtris ſambucus. agrios acte, ſylueſtris ſambucus, Euboica, Ebulus. Germanicè attich. Ducone & olma barbara ſunt. De utraq; Galenus eiuſmodi apoteleſma reliquit. Sambucus magna & arboreſcens, & altera herbæ magis conueniens, quam Chamæacten nominant, exiccat, glutinat ac mediocriter diſcutit.

De Pycnocomo herba. Cap. CLXIX.

Pycnocomon.

Pycnocomi uires.

PYcnocomon, id eſt denſa coma. Germanicè geißbart, iuxta Tragi opinionem. De hac Galenus & Paulus adſerunt, quòd radix, folia & fructus acria ſint, diſcutiant ac trahant. folia panos et furunculos, quos Græci dothienas nominant, diſijciunt. fructus præter hæc ſurculos educit. Radix uero flauam bilem purgat.

De Apio herba. Cap. CLXX.

Apios herba.

Vires apij herbæ.

APion, ab radicis ſimilitudine, quæ huic cum piro communis eſt, herbam ſic Græci uocant. iſchas id eſt carica, à ſimilitudine formæ. Hieronymus Tragus, terræ nuces, quas ſic Germanicè uocant, erdtnuß, acker eichel, wild biren, eſſe contendit, quæ à ſuibus, gratum alimentum nempe: eruuntur. Nec eſſe cyclaminon, de qua Dioſcorides lib. 2. cap. 155. agit. Chamæbalanos id eſt terreſtris uel humilis glans, montana aut agreſtis raphanus, linozoſtis, radix ſylueſtris, thorphatſadoi eſt exoticum. De piro, quod Græci apion etiam uocant lib. 1. ca. 136. actum eſt. Raphano nonnulli hanc herbam congenerem faciunt, ut Eurytius Cordus. Virgilius certis notis diſſeparat, quòd radice & folijs & uiribus differat. Virtutes huius herbæ ab Dioſcoride recenſentur.

De Colocynthide, quæ ſylueſtris cucurbita eſt. Cap. CLXXI.

Colocynthis.

Colocynthidis uires.

COlocynthis, diminuendi formula eſt, quaſi dicas colocynthula. Colocyntha ægos, id eſt cucurbita capræ. συκία πικρά, id eſt cucurbita amara, ad differentiam cucurbitæ ſatiuæ, quæ eſt edendo, de qua lib. 2. cap. 122. actum eſt. colocyntha Alexandrina, ab loco, ut apparet. Cucurbita ſyluatica. αὐτογενές. i. per ſeſe genita, thymbry, tutraſtra, barbara ſunt. Vehementer purgat Colocynthis, ut Galenus & Paulus habent, recentis ſuccus expreſſus, conducit coxendicis malo laborantibus.

De Epithymo herba. Cap. CLXXII.

Epithymum.

Epithymi uires.

EPithymum, durioris thymi flos, cedæs, incerti etymi, inuolucrum à foliorum & capitellorum intricatione. Summa thymi ſpecies eſt, perinde quaſi dicas, quod ſuper thymo germinat. Hippothoon à nonnullis uocatur, ut Hermolaus annotauit. Eiuſdem cum thymo uirtutis epithymum, per omnia tamen fortius. exiccat & calefacit in tertio abſceſſu.

De Alypo herba. Cap. CLXXIII.

Alypon.

ALypon, nominis præclari herba, quod tamen pleriſq; alijs adiudicari ſalutiferis poßit. ἄλυπον γάρ ἐστι, ᾧ μὴ πρόσεστι λύπη. Id eſt, Alypon eſt quod mœſticia uacat, ab effectu nimirum id nomenclaturæ obtinuit. Aegineta in alypi huius uiribus aſſentitur Dioſcoridi.

De Empetro. Cap. CLXXIIII.

Empetron.

Empetri uires.

EMpetron, quod in petris naſcatur, phacoides id eſt lenti ſimile. ὀνομάζεται δὲ καὶ πρασοειδές, id eſt nominatur etiam praſoides, id eſt marrubio ſimile, ut Galenus annotauit. Germanicè harnkraut, widerdot, iungfrawen har. Ad ſolas purgationes commodat, phlegma & choleram ducens, guſtu ſalſum, Salſorum more, ad alia poßit etiam eius uſus eſſe.

De Syl-

De Syluestri uite. Cap. CLXXV.

Syluestris uitis.

AMpelos agria, id est, uitis syluestris. non est labrusca, de qua in 5. lib. cap. 2. agitur. Hæc enim folijs & figura ab labrusca differt, ut ex utriusq; historiæ collatione planum fit. Germanicè waldt reben. De hac Galenus Abstergunt agrestis uitis botri, ut Ephelidas, & maculas cutis exterant & curent. inest ipsis quicquam stypticæ uirtutis & ramis, qui & sale condiuntur.

Vires syluestris uitis.

De Ampeloleuce .i. uite alba. Cap. CLXXVI.

Ampeloleuce.

AMpeloleuce, id est, uitis alba, Bryonia. ophiostaphylon, id est, uua serpentina. chelidonion, id est, hirundinaria, quod chelidonij instar uerno terpore prodeat. melothron, ab baccis, quæ mala imitantur rotunditatis & ruboris nomine, Psilothron à tenuitate baccarum, si malis conferantur, archezostin .i. primaria cinctura, à flexili uiticularum natura. agrestis, quòd in agris & sepibus nascatur. Germanicè hundts körbs, wilder kürbs, wilde rüben, wilde zitwen, teuffels kirssen. Prima uitis albæ germina uel asparagi, ab omnibus uerno tempore eduntur inquit Galenus, quòd stomacho isthuc esculentum conducat adstrictoriæ uirtutis nomine Vrinam ciet ob acrem adstringendi uim bryonia. Radix exterit, arefacit & extenuat, calefacit item mediocriter. lienes induratos liquefacit uel potu sumpta, uel forinsecus adposita cum ficubus. scabiem & lepram sanat, fructus eius botrulentus, coriarijs est commodus.

Ampeloleuces uires.

De Nigra uite. Cap. CLXXVII.

Vitis nigræ nomina.

AMpelos melæna, nigra uitis, ut præcedenti albæ opponatur, bryonia nigra, à similitudine plantæ cum priori. Vitis Chironia, à uirtute medica. bucranion .i. bouis cranium, uel cranium magnũ, uua Taminia à similitudine quadam Taminiæ uuæ. Reliqua nomina sunt barbara & exotica. Germanicè schwartze teuffels kirßen. Galenus. ἄμπελος μέλαινα, καλεῖται δὲ ἰδίως αὕτη βρυωνία. Id est, Vitis nigra. Vocatur autem propriè hæc ipsa bryonia. Hinc Galenum secutus Oto Brunsfelsius rectè dixit, Vitem nigram ueram esse Bryoniam. Galeni enim uerbis usus est. Persimilis in omnibus, quoad uires ampeloleucæ, imbecillior tamen.

Oto Brunsfelsius rectè censuit Bryoniam ueram esse uitem nigram.

De Filice. Cap. CLXXVIII.

Pteridis nomina.

PTeris, pterion, pterineon. omnia hæc ab alis & pennis, quas hæc herba, quam Latini Filicem dicunt, imitatur: ducta sunt nomina. πτέρον enim Græcis est ala. dasyclonon, hirsutus ramus, uel à plumea foliorum idea. Anasphoron, quòd sursum ferat. est alæ periphrasis. alis enim in aëra adeoq; sublimè feruntur alites. Blechnon à βάλλομαι, quòd sagittarum pinnas adæquet, polyrrhizon, à multifidis foliorum & radicis incisuris. Mercurij surculus, Filix fœnaria, lacula, asini sanguis. incertæ rationis uocabula. Tametsi semine carere hæc herba scribatur: Hieronymus Tragus tamen nocturnis excubijs. 23. Iunij, substrato filici linteolo, matutino ortu, semina nigra minutula, qualia sunt papaueris, se inuenisse memoriæ prodit. Filicis latos lumbricos perimit, si ex melicrato quisquam quatuor drachmarum pondere acceperit. Fœtus in utero pari ratione uiuentes perdit, mortuos eijcit, propter amariciem quandam exiguam, cui styptica uis coniuncta est. Hulceribus apposita exiccat ea. Radice filicis incisa, ac diuisa, nigra aquila, utroq; dissectæ radicis latere adparet, autore Trago.

Bletrus apud Nicandrum à βάλλομαι à sagittarum forma uel pinnulis nominatur.

Filicis semina ab Trago collecta.

Filicis uires.
Aquila nigra in radice filicis dissecta.

De Thelypteride. Cap. CLXXIX.

Thelypteris.
Thelypteridis uires.

THelypteris. id est Filix fœmina. Nymphæa, à fœminea natura. lingua Cerberina, à figura foliorum. Germanicè waldt farn. Eandem, inquit Galenus, thelypteris cum pteride uirtutem aut efficaciam retinet.

De Polypodio. Cap. CLXXX.

Polypodij nomina.

POlypodium, à pedum seu foliorum copia. Scolopendrion ab idea, qua nonnihil huic adsimilatur. Pteris, polyrrhizon, à similitudine, quæ ei est cum filice, filicula & herba filicularis. Hinc speciem esse filiculæ colligitur. Ebraicè potest dici רַבִּם רַגְלַיִם rabbim raglaim .i. multi pedes. Germanicè Engelsüß. Exiccat abunde citra morsum polypodium, quòd dulci & austera qualitate prædita sit polypodium, autore Galeno medicorum principe.

Polypodij uires.

De Dryopteri herba. Cap. CLXXXI.

Dryopteris.
Dryopterios uires.

DRyopteris id est quernafilix. πτερίον à filicis idea quadam, nymphæa pteris. eichefarn Germanicè nominari potest. filicis itidem species uel polypodij. Pilos attenuat dryopterijs ui sua styptica gustu dulcis, acris & subamara est.

De Cnico. Cap. CLXXXII.

Cnicus, crocus Saracenicus.
Cartami uires.

CNicus Cartamus, crocus hortensis, crocus syluestris. Germanicè wilder saffran, garten saffran Huius croci usus est ad solas purgationes, in tertio ordine calefacientium. Marcellus pro θαλλίας legit θαλασσίας, uultq; accipere marinum echinum, sed genus repugnat, si θαλασσίου in ueteri exemplari genere masculo inuenisset, potuisset subaudiri ἐχίνου.

De Linozosti uel Mercuriali herba. Cap. CLXXXIII.

Mercurialis adpellationes.
Linozostidis uires.

LInozostis, quasi linum cingat & impediat, uel in lino nascatur nomen habet, uerum in lino haud suapte natura prouenit, ut cuscuta. Mercurialis, quòd ab Mercurio primum sit inuenta. unde ἑρμοῦ πόα hermu poa & hermu botane, id est Mercurij herba nominatur. Testiculata à semine, quòd exiguum & binum, instar testiculorum dependens mascula profert, Fœmina Mercurialis racemoso semine à mascula discrepat. Chrysitis, à colore coliculi. sed quur argyros? à semine, quòd colore suo argenti instar nitet. Reliqua nomina sunt exotica, ut Aritrillis aphlopho, asumes. Germanicè bengelkraut. Linozostide, aluum purgant, emplastri modo apposita: discutiendi uirtute est prædita.

De Canina brassica. Cap. CLXXXIIII.

Canina brassica.
Caninæ brassicæ uires.

CYnia uel cyniocrambe, id est canina brassica. Mercurialis mascula syluestris. Harinas & Asumeslabon barbara sunt. Germanicè hundskol, wild bengelkraut. Vires ab Dioscoride explicantur.

De Heliotropio magno. Cap. CLXXXV.

Heliotropium. Solaris maior.
Heliotropij maioris uires.

HEliotropium mega, Solisequium magnum. scorpiuron id est scorpij cauda. heliotropos idem cum heliotropio. dialion. A die forsan, quòd interdiu solem aspiciat. heliopus, solé aspiciens, scorpioctonos, scorpij interfector. sesamum agreste à similitudine. scorpij cauda à figura floris. wegwart, Sonnenwirbel Germanicè. Heliotropium maius, quod etiam scorpiuron uocant, calidæ, siccæ & absterforiæ uirtutis est, cuius decoctum si bibatur, educit phlegma & choleram. Emplastro illitus, uerrucas quas myrmecias uocant, & id genus consimilia exiccat, ut Paulus Aegineta docet. ischiusa etiam nominatur in scholijs Nicandricis in Theriaca.

De Heliotropio minore. Cap. CLXXXVI.

Heliotropium minus.
Helitropij minoris uires.

HEliotropium minus, solisequium minus, scorpiuron id est scorpij cauda. Solaris minor. Klein wegwart, klein sonnenwirbel. Aegineta. Minus heliotropium ea tollit, quæ maius, ad hæc lumbricos enecat, si cum semine bibatur, additis intrò hyssopo & Cardamomo. ἠελίοιο τροπαῖς ἰσώνυμον ἔρνος id est solis conuersionibus æquale nomen gerens ramus, uel germen ab Nicandro in Theriacis uocatur.

De Scorpioide herba. Cap. CLXXXVII.

SCorpioides id est scorpio simile. Scorpius, Plinius scorpionem uocat, à scorpio nomen obtinuit, ut Dioscorides satis indicat. Calefacit in tertio ordine, exiccat in secundo, Galeno tradente.

In Quartum Dioscoridis annotationum & Scholiorum finis.

IN QVINTVM PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBEI, DE MEDICA MATERIA LIBRVM, SCHOLIA PER Ioannem Lonicerum.

De Vinifera uite. Cap. I.

Vitis uinifera.

AΜπελος οἰνοφόρος uitis uinifera, ἄμπελος ἥμερος satiua uitis ad discrimen syluestris dicitur. notior est, quàm ut pluribus de hac agere necessarium sit.

De Labrusca. Cap. II.

Vitis syluestris, uel labrusca.

AMpelos agria, uitis syluestris, labrusca, differt ab uite syluestri, de qua superioris libri. cap. 175. actum est. wilde reben Germanicè. pares cum satiua uires recipit.

De Vuis. Cap. III.

Vuarũ maturarũ uires è Simeone Sethi.

ΣΤαφυλαὶ uuæ, στέμφυλα uinacea, uel acini, γίγαρτα nuclei sunt. De uuis Simeon Sethi. Maturæ uuæ calidæ sunt in primo gradu, ac reliquis pomis plus nutriunt, minus tamen ficubus, nec malos humores pariunt, si sint maturæ. Nec iam fortis aut densa harum caro est, sed laxa & mollis. cito trãsit per secessum. Sin retineãtur lædunt. Non enim tum probè digerunt, sed crudum humorem generant, qui non facile in sanguinem transmutetur. Nucleorũ, sicca & styptica quadántenus uis est. hinc omnia interanea transit, nec alteratur. Dulcibus uuis, calidior inest succus, austeris & acidis frigidior. Aluũ subducunt dulces, maximæ quando humidæ fuerint. omnium autem tutissimus usus est, si carnosæ sint ac maturæ, ac moderatè quisquam ijs uescatur. Albæ uuæ uberius uentrem proritant, quàm nigræ: Omnes autem alimenti cupiditatem, Veneremq́; excitant. Componuntur uuæ è quatuor. ex membrana, frigida sicca, difficilis concoctionis. Ex carne, ex humore per carnem sparso, ex nucleis.

γίγαρτα. nucleorum crasis. Differentia uuarũ.

Albæ maiore ui uẽtrem laxant quàm nigræ.

ὑμήν.	membrana cingens nucleum
σαρξ.	caro.
ὑγρότης.	humiditas.
γίγαρτον.	nucleus

Vuarum immaturarum crasis.

Vuæ immaturæ, frigidæ sunt & humidæ aluum compescunt, stomacho commodant: flauæ bilis calorem sistunt, minus tamen nutriunt. harum succus inueteratus, cum aqua rosacea elixus ac in potu sumptus, commodat non continentibus cibum in uentriculo, et fastidientibus aut nauseabundis. Sunt autem non solum uuæ, uerum omnia humida poma, ante reliquum cibum sumenda.

Vuas & humida poma, ante reliquos cibos edenda esse.

De Vuis passis.

Vuæ passæ, unde dicantur passum quomodo conficiatur secundum Columellam lib. 13. cap. 39.

VVæ passæ Latinis dicuntur à patiendo, quòd solem & ignem patiantur, Qui uerò uuæ passæ conficiantur est apud Columellam & Palladium uidere. Germanicè Rosinen. Ex uuis paßis, passum exprimitur. Primum insolantur, nocte ne rore conspergantur, conteguntur, ubi inaruerint, decerpuntur acina, conijciunturq́; in dolium, mustum quam optimum superinfunditur, quo postquam sese impleuerint, sexto die fiscellæ imposita acina prælo exprimuntur. Expressus liquor uocatur passum & reponitur. Aliter apud Columellam, aliter apud Palladium uuæ passæ, & ipsum passum parantur. Σταφίδες uuæ passæ, cæteris sunt calidiores: præstantiores, quæ pinguiores, tenuiore cortice uel membrana, dulcioresq́;. Dige-

Passarum uuarum crasis.

 runt,

Vuarum & ficuum collatio, passarum & caricarum.
Passarum uires.

runt, constypant, dissiciunt mediocriter. Ea est ratio inter uuas & uuas passas, qualis est inter
σῦκα καὶ ἰσχάδας .i. ficus & caricas Stomacho passæ prosunt, pectori & pulmoni condu-
cunt, iecur & lienem confortant, μετὰ δὲ γιγάρτων ἐσθιόμεναι λυσιτελοῦσι τοῖς ἐντέ-
ροις πλὴν κρεῖττον τὰ γίγαρτα αὐτῶν ἀποπτύειν, διὰ τὸ ἐν αὐτοῖς σκληρὸν καὶ
γεῶδες. Hoc est, cum granis manducatæ uuarum baccæ, conducunt intestinis. Est tamen
præstabilius grana expuere, propter duriciem ac terream ipsorum essentiam. Passæ uuæ pin-
gues, septem drachmarum pondere, per sex dies sumptæ ab ieiuno, purgant phlegma, & sangui-
nem abundare faciunt. Ægyptij ex uuis passis uinum conficiunt gustu suauissimum, quod ἡ-
λιακὸν .i. solare dicunt, ab insolatis, ut ego opinor uuis. Simeone Sethi autore.

Phlegmatis purgatio ex uuis passis.
Vinum heliacum Aegypti.

De Labruscæ uitis flore, Græci œnanthen uocant. Cap. IIII.

Oenanthe agrestis uitis flos.

Οἰνάνθη, œnanthe, labruscæ uitis fructus est, quum floret, ut Dioscorides. Alia est œ-
nanthe hæc, flos labruscæ uitis, ab œnanthe herba, de qua lib. 3. cap. 126. suprà satis
actum est. Cuius capitis Virgilius Marcellus oblitus est, quum dicit in scholijs huius capitis, se
non meminisse, quòd alibi in scriptore hoc œnanthen alteram, uel aliam ab hac descripserit.

De Omphacio, qui ex acerbis uuis expressus succus est. Cap. V.

Omphacij crasis, & uires.

OMphacion, inquit Paulus Ægineta, crudæ & immaturæ uuæ succus est adstringens &
exiccans in tertio ordine, unde fluidis adfectionibus, potissimum uerò stomachicis
conuenit.

De Omni uino. Cap. VI.

Crasis uini ex Galeno.
Simeonis Sethi sententia de uino.

VIna ut cœli ac locorum diuersitate uariant, ita crasi & natura differunt, generatim ta-
men Galenus de uino sic inquit. Vinum è secundo ordine calefacientium est, uetus in
tertio, mustum in primo, siccitas calori respondet. Simeon Sethi præclarè de uini usu disputat,
ex quo pauca hic decerpemus, Vinum nouum, inquit, calidum est in primo gradu uetus omnino
in tertio. Ac deinceps. Vinum uetus aluum proritat, obstructiones aperit, phlegmaticis ac-
commodum. Nouum inflationes parit, difficulterq; concoquitur, uiscosum humorem ge-
nerat, grauedinem & capitis dolores facit. Adijciam adhuc insignem Simeonis de uini usu sen
tentiam adeoq; censuram. ἡ δὲ τούτου συνεχὴς χρῆσις καὶ ἄμετρος τὸν ζωτικὸν διαλύει
λύει τόνον, καὶ τὸ ἔμφυτον καταβαπτίζει θερμὸν, καὶ ἀποπλεξίας πολλάκις ἐργά-
ζεται καὶ ἐπιληψίας, καὶ τρομώδη τοῦ σώματος διάθεσιν καὶ αὐτῷ καθάπτεσθαι
ποιεῖ τὴν βλάβην τοῦ ἡγεμονικοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τῶν οὕτως χρωμένων αὐτῷ αἱ τε
αἰσθήσεις ἀχλυώδεις, καὶ ἡ διάνοια οὐ καθαρά. i. Cõtinuus & immoderatus uini usus
animale robur dissoluit, insitumq; naturalem suffocat calorem, apoplexias & epilepsias sæpe
efficit, tremulamq; corporis dispositionem, ipsamq; rationem lædit. Proinde, qui hunc admo-
dum, uinum potant, ijs sensus sunt hebetes impuraq; mens.

De Vinomelitite. Cap. VII.

Melitite apud Plinium lib. 14. cap. 9.

Οἶνος μελιτίτης. Vinum melleum, usus eius abolitus est. confectio huius est apud Pli-
nium. fit ex musto, melle & sale.

De Mulso. Cap. VIII.

οἰνόμελι. mulsum ex uino & melle conficitur.

De Mulsa aqua. Cap. IX.

μελίκρατον aqua mulsa ὑδρόμελι aqua dulcis Columellæ uocatur.

De aqua. Cap. X.

Aquarũ differẽtiæ.

AQuarum differentiæ sunt ex scaturigine respectu plagarum mundi. per sese qualitatis
expers est. Verum à uenis metallicis, uel subterraneo igne nanciscuntur qualitates, ut
dicantur sulphurosæ, aluminosæ, nitrosæ, ferratæ. Simeon Sethius, quinque aquarum di-
scrimina

ſcrimina facit, ὄμβριον, πηγαῖον, φρεατεῖον, ποτάμιον, λιμναῖον. hoc ẽſt eaquam plu
uiam, fontanam, quæ putei eſt, fluuiatilem, lacuſtrem. Marinam prætermittit, quòd ſalſa ſit.
Qualitates harum ſpecierum & commoditates in promptu ſunt apud Simeonem Sethium, Vni
cum præceptum eius, quo claudit diſſertationem ſuam de aqua in libello περὶ δυνάμεων
τροφῶν proferre libet. δεῖ δὲ τὸ μὴ εἰλικρινὲς ὕδωρ προεψεῖν, εἶτα ψυχθὲν πίνειν. i. ope-
ræ preciũ eſt, ut bibiturus aquam minus ſynceram, prius coquat, ac refrigeratam deinceps bibat.

De Maris aqua. Cap. XI.

Aqua marina.

Θαλάττιον ὕδωρ, marina aqua. Si quis procul à mari habitans marinam aquam habe-re nequeat, poteſt arte conficere, ſi quatuor aquæ ſextarijs miſceatur ſalis ſexta-rius. ut Virgilius Marcellus habet. Vires Dioſcorides ſatis explicat.

Marinæ aquæ uires.

De Thalaſſomelle. Cap. XII.

Thalaſſomeli.

Θαλασσόμελι. Confectio eſt ex melle, aqua pluuia & marina. Cuius Plinius meminit lib. 31. cap. 5.

De Aceto. Cap. XIII.

Aceti uires ex Galeno.

Ὄξος acetum. Galenus mixtim acetum frigidum & calidum, ac ſubtilium partium eſſe quo
ad utranq; uirtutem hanc: frigidius tñ eſſe, q̃ calidius teſtatur. exiccare item in tertio ordine ſi
forte fuerit. Magna fuit ueteribus, inquit Simeon Sethius de aceto ambiguitas, alijs calidum
eſſe dicentibus, propter extenuationem, uel ſubtiles eius partes, alijs frigidum, quòd acceptum,
corpus palàm refrigeraret, tandem demonſtratum eſt, frigidum eſſe in primo gradu intenſo.
ſiccum in tertio. Noxijs uenenis ſanguinem coagulantibus, ut opij & cicutæ reſiſtit. Reſol-
uit denſatum in uentriculo lac, craſſos & uiſcoſos humores extenuat. Dentes eo utiliter col-
luuntur, ſi ex calore doleant. Eryſipelata curat. acrium humorum fluxum compeſcit. Sitim
è calore & humiditate factam, ex aqua ſumptum reſtinguit. Sanguinis fluorem cohibet. mor-
ſui canis rabidi inſperſum conducit. Oculis ictero perfuſis in balneis frequentius olfactum pro
deſt. Ad ſcorpij morſum uel ictum, calidum ſuperfuſum facit. Ac omnino, calidæ tempera-
turæ homines iuuat, flauam bilem ſedans. Neruis obeſt, quòd ſint exangues, & quòd ob ſubti-
litatem ſuam profunda eorum penetret. frigidæ & melancholicæ craſi noxium eſt, & arthri-
ticis. Venereæ rei appetitum excindit. Corpus gracile & macilentum reddit. frigidi, ſicci, &
quibus pectus, pulmo & nerui ſunt debilia ab hoc ſibi temperent, ſin hoc uſi fuerint, noxam
melle, dulciſsimis cibis & calidiſsimis condimentis arceant. Viſui officit. Ex igni exulceratio-
nibus, ſeu ambuſtis ſtatim adpoſitum prodeſt, aluum ſiſtit, alimenti appetitum excitat. Recen-
tibus uulneribus, lana eo humectata appoſitum, inflammationem eorum prohibet. fumus huius
feruens, tinnitui aurium & auditus grauitati eſt accommodus. inflammationes appoſitum, &
pruritus corporis compeſcit. Frigidis morſibus uenenatorum, calidum adſperſum prodeſt, fri-
gidum uero calidis. Ad phrenitin & capitis inflammationes non minima eſt medela cum roſa-
ceo inunctum. Eadem ratione conducit ſitibundis & aqua intercute laborantibus, quòd ſitis eo-
rum ex calore & humore ſit.

Aceti uires è Simeone Sethi.

Aceti fumus aurium tinnitui accommodus eſt.

De Aceto mulſo. Cap. XIIII.

Oxymeli.

Ὀξύμελι. Etymon indicat ex aceto & melle confici, quod Latini acetum mulſum uocant. Qualiter conficiatur, eſt apud Plinium etiam lib. 14. cap. 17. Vires huius Plin. lib. 23. cap. 2. habet.

De Oxalme. Cap. XV.

Oxalme.

Ab ὄξος acetum, & ἅλμη, id eſt, muria compoſitum eſt oxhalme, acetum ſalſum.

De Thymoxalme. Cap. XVI.

Thymoxalme.

Thymoxalme, παρὰ τὸν θύμον, ὄξος, καὶ ἅλμην, id eſt, ab Thymo herba, aceto & muria uel ſalſugine.

De Scillitico aceto. Cap. XVII.

Scilliticũ acetũ.

Σκιλλιτικὸν ὄξος, Acetum ſcilliticum, ab ſcyllæ bulbo diſſecto & aceto immerſo.

De Vino Scillitico. Cap. XVIII.

Scilliticum uinū.

Vinum Scilliticum οἶνος σκιλλιτικός, Cui Scillæ dissectus bulbus iniectus est, ut ab Dioscoride satis docetur.

De Marinis uinis. Cap. XIX.

Οἶνοι θαλάττιοι. Vina sunt ex aqua marina & uuis concinnata.

De Vino Cydonite. Cap. XX.

Cydonite uinum.

οἶνος κυδωνίτης. Vinum Cydonite, μηλίτης, id est Melite, è malis Cydonijs uel Cotoneis & musto conficitur.

Melomeli.

Melomeli. *μηλόμελι, κυδωνόμελι. Mel cui Cydonia mala immerguntur est.*

De Hydromelo. Cap. XXI.

Hydromalum.

Hydromelon ὑδρόμηλον. Ex aqua & malis confectio est.

De Omphacomelle. Cap. XXII.

Omphacomel.

ὀμφακόμελι. Mel cum acerbis uuis arte mixtum est.

De Apite uino. Cap. XXIII.

Vinum ex pyris confectum.

οἶνος ἀπίτης ex pyris & musto confectum uinum.

De Vino œnanthino. Cap. XXIIII.

Oenanthinū uinū.

οἶνος οἰνάνθινος. Vinum est ex labruscæ floribus confectum. Vinum Oenanthinum. Oenanthe enim est flos labruscæ.

De Vino Roite. Cap. XXV.

Vinum ex malis punicis.

οἶνος ῥοΐτης. Vinum est ex malis punicis. ῥοὰ enim est malum Punicum.

De Vino Rosaceo. Cap. XXVI.

Vinum rosaceum.

οἶνος ῥοδίτης. Rosaccum uinum. ῥόδος rosa est. Conficitur ex rosis & musto.

De Vino Myrtite. Cap. XXVII.

Myrtite uinum.

οἶνος μυρτίτης. Vinum myrteum, ex myrti baccis & uino uetere, ut Dioscorides docet.

De Vino Myrteo. Cap. XXVIII.

Myrsinite uinum.

Μυρσινίτης οἶνος καὶ οἶνος μυρτίτης, Vinum myrsinite & myrteum in idem recidunt, differt hoc myrteum à priore confectionis nomine.

De Lentiscino & Terebinthino uino. Cap. XXIX.

Lentiscinum, Terebinthinum uina.

οἶνος ὁ σχίνινος Vinum è lentisco arbore, hoc est è fructu & ramulis. σχῖνος enim lentiscus est. Terebinthinum παρὰ τὴν τερέμινθον, id est ab terebintho arbore nomen habet.

De Palmeo uino. Cap. XXX.

Palmeum uinum.

φοινικίτης id est palmeum uinum. φοίνιξ palma arbor est & fructus eius. præterquam, quod puniceum colorem & alitem phœnicem significet, & Phœniciæ ciuem uel indigenam.

De Vino Catorchite. Cap. XXXI.

Vinum ficite è ficis

οἶνος κατορχίτης, συκίτης. Id est, uinum caricatum, ficatum, sic liceat nobis loqui, à caricis & ficis, ductis uocabulis.

Sicomorite.

Sicomorite uinum, *quod è sicomoris conficitur uel Aegyptia fico.*

De Vino Resinato. Cap. XXXII.

Resinatum uinum

ῥητίνη resina est. hinc uinum Retinite id est resinatum. Apud Iuuenalem resinata iuuentus sic resinatum uinum.

De Vino Strobilite. Cap. XXXIII.

Strobilite uinum.

Στροβιλίτης οἶνος. uinum ἐκ στροβίλων id est è pineis nucibus confectum.

De Cedrino alijsq; aliquot uinis. Cap. XXXIIII.

κέδρινος	οἶνος ἐκ τῆς	κέδρου	Id est	Cedrinum	uinum ex	Cedro.
ἀρκεύθινος		ἀρκεύθου		Iuniperinum		Iunipero.
κυπαρίσσινος		κυπαρίσσου		Cypariſsinum		Cypariſſo
δάφνινος		δάφνης		Laurinum		Lauro.
πιτύινος		πίτυος		Pineum		Pinu.
ἐλατίνος		ἐλάτης		Abiegnum.		Abiete.

ἀρκευ-

ἀρκευθιδίτης	οἶνος ἐκ τῆς	ἀρκευθίδος	Arceuthidite	ex baccis iuniperi.
κεδρίτης		κεδρίας	Cedrite	ex liquore cedri.

De Vino picato. Cap. XXXV.

Vinum picatum.

Οἶνος πισσίτης. ἀ πίσσῃ id est pice. Vinum picatum.

De Vino absinthite. Cap. XXXVI.

Absinthite uinum.

Vinum absinthite παρὰ τὸ ἀψίνθιον, id est ab absinthio.

De Vino hyssopite. Cap. XXXVII.

Hyssopite uinum.

Ab frutice hyssopo, οἶνος ὑσσωπίτης nomen tenet.

De pluribus & ex diuersis plantis conditis uinis. Cap. XXXVIII.

χαμαιδρυίτης	οἶνος id est	Chamædryite	uinum è	chamædryi herba uel trixagine.
στιχαδίτης		Stichadite		stichade herba
ὄξος στιχαδίτης		acetum stichadite è stichade.		
κεστρίτης	οἶνος id est	Cestrite	uinum ex	Vetonica
τραγοριγανίτης		Tragoriganite		hircina origano
βουνίτης		bunite		Napis
δικταμνίτης		Dictamnite		Dictamno
πρασίτης		Prasite		marrubio
θυμίτης		Thymite		thymo herba
θυμβρίτης		Thymbrite		satureia
ὀριγανίτης		Origanite		origano Heracleotica
καλαμινθίτης, γληχωνίτης		Calaminthite		nepeta, pulegio, abrotono.
κονυζίτης. (ἀβροτονίτης		Conyzite		Cunila herba.

De Vino aromatite. Cap. XXXIX.

Aromatite uinum.

ἀρωματίτης οἶνος. Vinum aromatite. Confectionis eius modus ex aromatis ex Dioscoride satis liquet, ut aliorum.

De Vino ex myrrha, pipere & Iride. Cap. XL.

Vinum myrrhite.

Οἶνος ἐκ σμύρνης, πεπέρεως καὶ ἴρεως.

Οἶνος νεκταρίτης. Nectarite uinum ex Helenio.

Οἶνος διὰ συριακῆς νάρδου καὶ κελτικῆς καὶ μαλαβάθρου. Id est Vinum è nardo Syriaca, Celtica & Malobathro.

ἀσαρίτης. Ex asaro.

διὰ ἀγρίας νάρδου, è nardo syluestri confectum uinum.

De pluribus diuersisque herbis conditis uinis. Cap. XLI.

δαυκίτης	οἶνος	daucite	ab	dauco.
ἐλελισφακίτης		Saluiate		saluia.
πανακίτης		Panacite		panace.
ἀκορίτης		Acorite		acoro
σελινίτης		Apiite		apio
μαραθρίτης		Feniculite		feniculo.
ἀλοσάνθινος		ab æris flore		
φθόριος ἐμβρύων		corrumpens embrya		
θυμελαΐτης		thymelaite		thymo & olea.
χαμαιλαΐτης		chamælaïte		humili olea
χαμαιπιτυίτης		chamæpityite		chamæpityi
μανδραγορίτης		mandragorite		mandragora.
ἐλλεβορίτης		elleborite		elleboro.
σκαμμωνίτης		Scammonite		Scammonio.

De Omni lapide metallico, & primum de Cadmia. Cap. XLII.

Cadmia quomodo ex metallica conflatione generetur.

Quatuor species Cadmiæ.

Duæ cadmiæ è conflatura metallica species.

Cadmiæ uires.

PRimum Cadmia, autore Galeno in 8. de uiribus simplicium, fit è coctura uel conflatura æris in caminis. Quum enim è materia, siue terra sit siue lapis parum refert, æs conflatur in altum, eijcit fuliginem quandam uel usturam, quæ Cadmia est. Dum enim uel terra uel lapis conflatur, uel igne dissoluitur, pars fit æs, pars Cadmia, pars diphryges. Secundo, in argenteis metallis simili resolutione prouenit. Tertio è metallico lapide pyrite Cadmia, per conflationem generatur. Quarto extra conflatorias caminos seu fornaces in Cypro cadmia inuenitur, quam iure dixeris lapidem. Apud Solos insulam Galenus gloriatur se accepisse à præfecto Metallico lapides, quos secum & in Asiam & Romam pertulerit, quos cum amicis dono dedisset, magni muneris loco acceperant, quippe qui Solensem istam Cadmiam, sua longe præstantiorē existimassent. Solensis itaq; & Cypria Cadmia est lapidosa. Quæ ex conflatura metallica fit duarum specierum est altera botryitis id est botrum referens uel acinosa, quæ uidelicet in altioribus ædium uel fornacū partibus colligitur. Altera placitis.i. glebosa, quæ in inferioribus partibus legitur: à medicis appellatur. Vtraq; Cadmia exiccat, botryitis est subtiliorū, placitis densiorum partium (quem locū Paulus Aegineta inuertit, uel ex incuria librariorū contigit. Est enim naturale, quòd quæ in altiore loco adhæserit, plus aëris admixtum habeat, unde & subtilior, quæ uerò humo uicinior uel inferiori loco plus terreæ materiæ admixtū teneat, unde & crassior) Vsta Cadmia citra morsum exiccat & abstergit, hulceribus profundis, oculis, totiq; corpori commodat. potissimum uerò mollioribus corporibus conducit, qualia sunt puerorum, eunuchorum & fœminarum.

De Pompholyge id est bulla, spodio.i. cinerula & antispodijs.i. cinerulam referentibus. Cap. XLIII.

Pompholyx quid sit.

Confectio pompholygis.

Spodij confectio.

Antispodium & uires eius.

Πομφόλυξ. bulla est pompholyx, quæ è cadmia conflata generatur, non illa aquæ, quæ pluuio tempore è lapsu in amnes uel terram uel paludem cernitur, quæ ut primum orta est interit, unde parœmia ἄνθρωπος πομφόλυξ i. homo bulla promanauit. Galenus pompholygis & spodij confectionē tradit in 8. simpliciū pharmacorū. Isthic testatur in Cypro insula præsente se præfectum metallicum iussisse, ut metallici operatores Cadmiam in ignem metallo conflando destinatum inijcerent, quum materia tum metallica deesset. adfuisse autem super eum ignem angustum tectū, ad cuius contignationem Cadmiæ flamma euolans, fuliginē reliquit, quæ bullæ instar adhæserit angustæ illi contignationi. Quam Galenus spectator eius confectionis ipse derasit & collegit. Quòd uerò ad imas partes delatum est ad pauimentū, è minutissimis cadmiæ friatis particulis in pauimentum & humum decidit. spodon.i. cinerem, uel spodion.i cinerulam esse. fuligo itaq; ex conflata cadmia superiori domicilij conuexo foramini uel parieti adhærens pompholyx est, quod uerò è conflata cadmia decidit in pauimentum & fornacis latera spodion est, iuxta Galeni sententiam, quam ideò adduxi potissimum. Quòd locus de spodij confectione nō satis integer apud Dioscoridem esse uideatur. Præstantissimum pharmacum abluta pompholyx est, inquit Galenus, exiccans, ut quod maximè, citra morsum, ad carcinomate infecta & malefica hulcera cōducit, & collyrijs ad oculorum fluxus facientibus miscetur. Antispodium, quomodo conficiatur satis apertè ab Dioscoride docetur. Componitur ab ἀντὶ similitudinem significante & σπόδιον cinerula. quod similem cinerulæ uirtutē tenere feratur. ἐγὼ δ᾽ οὐδέποτ᾽ ἐχρησάμην αὐτῷ. διὰ τὸ δαψιλὴν ἔχειν ἀεὶ πομφόλυγα, Id est, Ego uerò inquit Galenus antispodio nunquā usus sum, quòd satis semper pompholygis haberem.

De Aere usto. Cap. XLIIII.

Aes crematum.

Aeris cremati uires.

QVomodo è solutarum ueterum nauiū clauis æs crematum conficiatur Dioscorides docet. Galenus acre & stypticum esse confirmat. Ablutum hulceribus cicatricem inducit non ablutum idem præstare potest, uerum in corporibus durioribus, mollioribus ablutum est conuenientius.

De Flore æris. Cap. XLV.

Χάλκου ἄνθος. æris flos. æris conflati & fluentis dum restinguitur, desilientes micæ sunt. differt à chalcantho, de quo post hac, cap. 68 agetur. Subtiliorũ partium est flos æris, quàm sit æs ustum, aut squama æris. Collyria inde faciunt, quæ magnas palpebrarum asperitates, quas συκώσεις nominant abstergunt, ut Galenus habet.

Flos æris.

Floris æris uires.

De Squama æris. Cap. XLVI.

Λεπὶς χαλκοῦ, σιδήρου, id est squama æris, ferri. Cypria squama heli is, id est clauaris adpellatur, διὰ τὸ ἐκ τῶν ἥλων γίγνεσθαι id est quòd ex clauis conficiatur. Omnes squamæ fortiter, ut Galenus & Paulus habent, exiccant, condensant & mordent uel corrodunt. Aeris squama maiore exiccandi uirtute pollet, tenuiorumq; partium est, aliquid etiam ærugini s habens. Hanc superat è Cyprijs clauis, quam ἥλιτιν helitin id est clauarem nominant. ferri squama multum adstringit. uerum hac maior est & superior stomomatis squama, unde ad malefica hulcera commodior est.

Aeris & ferri squama.

Squamarum æris, ferri et stomomatis uire.

στόμωμα, ex acie ferri, in cote ducta, & reducta dum acuitur, detrita squama est.

De Rasili & uermiculari ærugine. Cap. XLVII.

Qui ærugo rasilis & uermicularis conficiatur & comparetur Dioscorides docet. Aeris est gustu ærugo, discutit & purgat & incidit, non solum teneram, uerum etiam duram carnem. Si parum huius misceatur multo ceroto abstersoriam citra morsum medicinam habet.

Aerugo rasilis & uermicularis.

De Ferri rubigine. Cap. XLVIII.

Ferri rubigo, idem est malum quod ærugo, nisi quòd ærugo, ueluti æris rubigo sit. ἰὸς omnium metallorum rubigo est, ἐρισύβη frugum rubigo.

De Recremento ferri. Cap. XLIX.

Σκωρία σιδήρου. scoria uel recrementum ferri. Quæ per ignem à ferro & cupro fordes separantur ac reijciuntur, & ab alijs metallis σκωρίαι uocantur. Omnis scoria, maximè uerò ferri exiccat. Acerrimo aceto macerauit Galenus ferri scoriam, ac deinde ex cocto, pharmacum efficax confecit ad purulentas, quæ multo tempore uexatæ erant, aures, admirando spectantium effectu. Ardenti scoria uel recrementum ἔλκυσμα uocant, inquit Galenus.

Recrementũ ferri.

Scoriæ uires.

De Abluto plumbo. Cap. L.

Fit lotura plumbi, inquit Plin. lib. 34. ca. ultimo, plurimi usus in medicina, cum se ipso teritur in mortarijs plumbeis, addita aqua cœlesti, donec crassescat, postea supernatans aqua tollitur spongijs, quod crassißimum fuit, siccatum diuiditur in pastillos.

Lotura plumbi.

De Coctura plumbi & cremato plumbo. Cap. LI.

Μόλυβδος κεκαυμένος. De plumbo præclarè disputat Galenus lib 9. simpliciũ pharmacorum. Vnde pauca hic proferemus. Lamella plumbi, inquit, tenuißima ganglijs uel glandulis apposita, ea exterminat. Crematum conducit ad malefica hulcera. Ablutum uero multo efficacior medicina est ad impletionem & coagmentationem eorundem. Conducit Chironijs & carcinomate infectis malis, per sese & quibusdam alijs carnem facientibus mixtum. Si multũ saniei colligatur primum quotidie soluendum est, si sanies non obstet, tertio aut quarto die semel tolli satis est.

Plumbum ustum.

De Recremento plumbi & plumbario lapide. Cap. LII.

Σκωρία μολύβδου. Plumbi recrementum, σκωρία πᾶσα ξηραντικὸν ἐστι φάρμακον. Hoc est recrementum omne uires habet exiccandi inquit Galenus.

Plumbi recrementum.

Plumbarius lapis.

De Stibio, quod stimmi & stibi Græci uocant. Cap. LIII.

Στίμμι. stimmi. stibium, stibi. platyophthalmon, quòd latos oculos reddat, larbason, forsan à Latino larua, quòd laruam & fucum faciei inducat. gynæceum, quòd fœminæ faciẽ suam eo adulterent. Chalcedoniũ ab loco. Quid sit & ubi docet Plin. lib 33. cap. 6. In argenti metallis inuenitur spumæ lapis candidæ nitentisq;, non tamen translucentis, stimmi adpellant, alij stibium, alij alabastrum, ali qui larbason. Duo eius genera, mas et fœmina. Horridior est mas

Stimmi.

Stimmi ubi inueniatur.

scabiorq;

Vires stimmi.

ſcabriorq́; & minus ponderoſus, minusq́; radians & arenoſior. fœmina contra, nitet friabilis, fiſſurisq́; non globis dehiſcens. Vis eius adſtringere ac refrigerare, præcipuè aũt circa oculos. Reliqua de uiribus & crematione eius pulcherrimè Plinius iſthic docet. Galenus huic uirtutem ſiccandi et adſtringendi tribuit, ac medicinis ocularibus, ſiccis præſertim collyrijs & emplaſtris miſceri poſſe tradit.

De Plumbagine metallica. Cap. LIIII.

Plumbago.

MΟλυβδαίνα plumbago, παρὰ τὸν μόλυβδον. i. à plumbo nomen habet. plumbi & argenti uena cõmunis eſt, ut Plinius li. 34. ca. 18. tradit, quæ & Galena uocatur. Melior hæc quanto magis aurei coloris, quantoq́; minus plumboſa, friabilis & modicè grauis. Cocta cũ oleo, iocinoris colorem trahit, adhæreſcit et auri & argenti fornacibus. & hanc metallicam uocant. Cætera ex Plinio de coctura, lotura & uiribus petenda. Pares Molybdenæ uel plumbagini huic cum lithargyro uel argenti ſpuma uires Galenus tribuit, frigidiorem paulò adſerens. nec tamen abſtergere inſtar lithargyri. liquari adijcit celerrimè additis oleo & aceto. Quinetiam admixta aqua ſi ſæpius coquatur idem liquari teſtatur. Vidit plumbaginem hanc Galenus cũ alijs plerisq́; lapidibus abiectam in itinere ducente Pergamo ad Ergaſteria. Eſt autem uicus Ergaſteria ubi ſunt metalla inter Pergamum & Cyzicum, diſtans à Pergamo ſtadijs quadringentis quadraginta. Quemadmodum in montibus ac turribus Cypri conſpexerat Cadmiam lapidem.

Plumbaginis craſis & uires.
Galeni experimentum.
Ergaſteria nomen habet ab officinis & operarijs metallicis.

De Scoria argenti. Cap. LV.

Helcyſma argenti ſcoria.

Ἕλκυσμα non ἔγκλυσμα legendum. Galenus & Plinius teſtantur. Helcyſma uocant argenti Scoriam inquit Galenus, ut ſuprà in ferri recremento indicatum, ab extrahendi ui facto nomine. Vis eius adſtringere & refrigerare corpora, ut Plinius. Addunt in medicamenta, quæ uocant λιπαρὰς. ubi Dioſcorides habet ἐμπλάστροις φαιοῖς. i. emplaſtris nigris miſcetur.

De Lithargyro, quam ſpumam argenti uocant Latini. Cap. LVI.

Lithargyri ſpecies.

LIthargyri ſpecies facit Dioſcorides, primã ex arena molibditide, ſecundã ex argento, quã & calauritin nominat, tertiam ex plumbo. Plin. li. 33. ca. 6. Certius diſcrimina ſpecierum tradit. Genera argenti ſpumæ tria inquit. Optima quam χρυσῖτιν uocant. Secunda, quam argyritin. Tertia quam molibditin. Ac ſubijcit chryſitis ex ipſa uena fit, Argyritis ex argento, Molibditis plumbi ipſius figura. Diſtat à ſcoria, quo poteſt ſpuma à fœce diſtare. Alterum purgantis ſe materiæ, alterum purgatæ uitium eſt. cætera è Plinio requirenda. Galenus in 9. ſimplicium medicamentorũ exiccandi huic uim tribuit, ut omnibus alijs metallicis ac terreis, ſed mediocrem. Calefaciendo, refrigerando, adſtringendo, purgando & abſtergendo medio ſe modo habet. Hinc miſcetur fortibus medicamentis mordicantibus aut adſtringentibus materiæ inſtar, perinde ac cera in plurima medicamenta liqueſcentia additur ut materia, ob moderatam ſuam temperaturam.

Plinij locus de argenti ſpuma.
Argenti ſpumæ craſis.

De Pſimmythio. Cap. LVII.

Ceruſſa.

VErba Plinij ſunt lib. 34. ca. 18. Pſimmythium quoq́; hoc eſt ceruſſam plumbariæ dant officinæ. quomodo ex ramentis plumbi tenuiſsimus fiat, apud Plinium iſthic eſt in promptu uidere & hic apud Dioſcoridem. De uenenata Ceruſſæ potione & antidotis, eſt apud Nicandrũ in Alexipharmacis. Aceto dilutum pſimmythium & guſtatũ, neq́; acre eſſe, neq́; mordicare neq́; diſcutere, ſed opplere & refrigerare Galenus adfirmat. Germanicè bleiweiß.

Ceruſſæ uires.

De Chryſocolla. Cap. LVIII.

Chryſocolla.

XΡυσοκόλλα auri glutinum ex etymo ſignificat, quod ad auri agglutinationem uel inductionem ad opera, ſit neceſſaria chryſocolla. Plinius lib. 33. ca. 5. definit chryſocollam eſſe humorem in puteis per uenam auri defluentẽ, craſſeſcente limo frigoribus hybernis, uſq́; in duriciam pumicis. in ærarijs metallis, argentarijs & plumbarijs fieri idem laudatiorem teſtatur. Nonnulli, inquit Galenus in 9. ſimplicium medicamentorum, quod in metallis inuenitur tantum ſic adpellant, alij ſic uocant, quod paratur in mortario æreo, piſtillo æreo per urinam pueri. liquefacit carnes, non mordet aut corrodit fortiter, diſcutit tamen abundè & exiccat. accommodatiſsimum eſt medicamentum maleficis hulceribus per ſeſe & alijs admixtum.

Chryſocollæ craſis.

De Ar-

De Armenio lapide. Cap. LIX.

Armenius lapis & color.

A Ρμένιον. Armenium, Armeniacum, ab Armenia ubi prouenit. Ab Galeno Armeniacū
uocatur. Apud Plinium li. 36. ca. 7. inter lapides censetur. Vulgus myropolarum gum
mi ex Armeniaco facit. Vitruuius, coloris causa meminit, ut Virgilius Marcellus etiam testa-
tur. Vis inest Armenio abstergendi, cum exigua acrimonia, & minima adstrictione. ad collyria
& ad alendas palpebras hoc utuntur medici & chirurgi.

De Cæruleo. Cap. LX.

Cyanos.

L Apis est cæruleus metallicus. Conficitur etiam ex arena ut Dioscorides indicat. Plinius
lib. 37. ca. 19. Cyanon gemmam optimam Scythicam, dein Cypriam postremo Aegyptiam
adserit Galenus, acres huic medicamento uires attribuit, purgare itē & discutere uberius quàm
cinnabari, nonnihil etiam adstringere testatur.

De Indico lapide. Cap. LXI.

Indicus lapis.

I Ndicus lapis ab gente sua nomen retinet, ut Plin. lib. 37. ca. 13. testatur.

De Ochra. Cap. LXII.

C Olor est facticius ὤχρα ochra, ut Plin. lib. 35. ca. 6. tradit ex rubrica, quæ in ferrarijs me
tallis nascitur, exusta rubrica in ollis nouis luto circumlitis. à pallore nomen habet: ὠχρὸν
enim est pallidum.

De Cinnabari. Cap. LXIII.

Cinnabari.

Cinnabareos uires ex Galeno & Paulo.

C Innabari ex Africa adferri abunde docet Dioscorides. Germanicè Cinnober, ex Draco-
nis sanguine, elephantis ab Dracone defatigati, lapsu collisi: Plinius fieri existimauit li. 33.
ca. 7. Dioscorides aliter sentit. Galenus. Κιννάβαρι δριμείας μετρίως δυνάμεως ἐστίν. ἔχει
δέ τι καὶ στύψεως. Quæ per omnia descripsit uerba, Paulus Aegineta. id est cinnabari acris
mediocriter uirtutis est, nonnihil etiam adstringit.

De Hydrargyro, id est argento uiuo. Cap. LXIIII.

Hydrargyri species quatuor.

Y Δράργυρος, id est aqueum argentum. Germanicè queckſilber. Argentum uiuum Lati-
ni adpellant, ut Plin. li. 33. ca. 6. & ca. 8. Apud quem, non satis scio quî fiat, quòd primū
de argento uiuo tractat 6. capite n mirum, & postea de hydrargyro, quasi hydrargyron sit ali-
ud ab argento uiuo, quum utrunq; sit idem. Nam naturale (de quo ait Plinius, Est & lapis in ijs
uenis, cuius uomica liquoris æterni argentum uiuum adpellatur) argentum uiuum est hydrar-
gyros, & ficticium argentum uiuum, Græcis item est hydrargyros. Dioscorides ficticium pri-
mo loco, postea duas argenti uiui naturalis species tradit. Virgilius Marcellus quartam hy-
drargyri speciem sed ficticiam apud Vitruuium esse monet è marmoris assulis & fragmen-
tis. Nomen habet ὑδράργυρος ab motu & colore, quòd aquæ instar fluat & moueatur instar a-
quæ, & q argenteo colore cōspiciatur, siue quòd in argentarijs fodinis naturale inueniatur. La-
tini à motu, qui uiuentium ferè est, & colore, argentum uiuū adpellarunt. Galenus, nullum sibi
experimentū esse de perimente & perniciosa huius natura, si bibatur ait, neq; sibi constare quic-
quam de eius effectu si forinsecus applicetur.

Ratio nominis hydrargyri & argenti uiui.

De Rubrica Sinopide. Cap. LXV.

Rubrica sinopica.

M Ίλτος σινωπική. Rubrica Sinopica. A Sinope Ponti urbe ubi primum inuenta. Pli-
nio teste lib. 35. ca. 6. Dioscorides ex Macedonia Sinopen uehi, atq; isthic nomen accipe
re testatur. At parum refert ubi nascatur, quum intelligatur res ipsa. Species treis facit, Plinius
Sinopidis, rubram, minus rubentem & mediam inter has. Vires eius apud Dioscoridē & Pliniū
satis apertæ sunt & expositæ. Minium etiam à similitudine hanc, ut Lemniam & fabrilem: uete
res adpellarunt.

Rubricæ Sinopidis uires.

De Fabrili rubrica. Cap. LVI.

Fabrilis rubrica.

Q Vòd ad fabriles operas sit idonea id nominis gerit. Plin. li. 35. ca. 6. Ex reliquis inquit
rubricæ generibus fabris utilissima Aegyptia et Aphricana, quoniā maximè sorbētur
μίλτος τεκτονική. Galenus in 9. simpliciū medicamentorū. Treis terræ Lemniæ differētias fa
ciens, sacram primam, quam sola sacerdos tangat, alteram etiā, quæ tamē diuersa sit ab uera ru
brica, fabris maximè in usu esse ait. Quare et secunda species terræ Lemniæ est etiā rubrica fabri
lis, nō sola Aegyptia, Carchedonica et Africana. Omnis rubrica exiccat, omniū physicæ rei pe-
ritorum iudicio.

Vires fabrilis rubricæ & aliarum.

De Le-

De Lemnia terra. Cap. LXVII.

Lemniæ terræ nomina & species.

ΛΗμνία γῆ, λημνία μίλτ☉. λημνία σφραγὶς. Id est, Lemnia terra, Lemnia rubrica, Lemnium sigillum. Treis, ut præcedenti capite indicatū, Galenus Lemniæ huius terræ species constituit. τρεῖς, inquiens, αὐτοῦ εὑρίσκονται διαφοραί. μία μὲν ἡ προειρημένη τῆς ἱερᾶς γῆς. ἧς οὐδεὶς ἄλλ☉ ἅπτεται πλὴν τῆς ἱερείας. δευτέρα δὲ ἑτέρα τῆς ὄντως μίλτου. χρῶνται δὲ οἱ τέκτονες αὐτῇ μάλιστα. τρίτη δὲ ἡ τῆς ῥυπούσης. ἧ χρῶνται τῶν πλυνόντων ὀθόνας τε καὶ ἐσθῆτας οἱ βουληθέντες. Id est, Tres inueniuntur Lemniæ terræ differentiæ. Vna quæ est terræ sacræ, quā nemini alij, præter ipsam sacerdotem, licet attingere. Altera à uera rubrica est diuersa, qua fabri maximè utuntur. Tertia est sordida terra, qua uela & uestes lauantes, si qui uolunt, utuntur. Porrò Lemnia ab insula Lemno, ubi nascitur, terra ab essentia, sigillum ab euentu & consignatione sacerdotis, quæ sacram hanc terram primum apparat, ac postea sacrum Dianæ signum imprimit: hæc rubrica adpellatur.

Ratio nominum Lemniæ terræ.

Galenus, choruscum illud medicæ rei, ac naturæ scientiæ iubar, uanum esse, quod Dioscorides hic de sanguine hircino, quod huic terræ misceatur in Lemno: experimento didicit. Duas esse Lemni urbes idem scribit: alteram Myrinam ad occasum sitam, alteram Hephæstiada, ueluti Vulcanarem, ab Vulcano nomen habentem (quem Homerus è cælo in Lemnum delapsum comminiscitur) qui Græcis Hephæstus nominatur, orientem uersus. in eam insulam profectus Galenus uidit sacerdotem ceremonijs quibusdam hordeum ac triticum terræ isti Lemniæ inspergere atq; alia quædam pro patriæ & loci religione facere, deinde plaustrum ea terra onerare, atq; in urbem uehere, multum laudata sigilla ista Lemnica conficere, sacro Dianæ signo uidelicet impresso. Addit Galenus interrogasse se quosdam minimè uulgares uiros, an ne etiam in historijs legissent unquam, hircinum sanguinem isti terræ misceri solitum olim. Tum eam interrogationem suam irrisam, quippe qui nihil tale uel audissent, uel legissent. Verum ea fusius ab Galeno peti possunt.

Galeni de Lemnia terra et insula Hephæstiade experimentum.

Vires terræ Lemniæ

Cum baccis iuniperorum sumpta, si quis uenenum biberit, uomitum ciet, uenenum eijciens. Valet idem medicamentum, aduersus sumptum potu marinum leporem & cantharides. facit item ad rabidi canis morsum uino temperato sumptum, ad hulcus uel uulnus à rabido cane inflictum ex aceto acri apposita terra Lemnia facit. Ad reliquorum uenenatorum morsus ex aceto commodat, appositis uulneri allij, centaurij minoris uel tenuis, & marrubij folijs. Conducit item ad putrida, sordida & non facile medicinæ cedentia hulcera. Cætera apud Galenum.

De Atramento sutorio. Cap. LXVIII.

Chalcanthum.

TAmetsi χάλκανθον compositionem suam habeat ab χαλκὸς id est ære, & ἄνθ☉ id est flore, non est tamen idem Chalcanthum hoc & Chalcu anthos, id est æris flos, de quo supra cap 45. huius libri actum est. Sola itaq; compositio & disiunctio duarum dictionum diuersas res significat. Quomodo chalcanthum tempore alteretur in chalcitin lapidem Galenus testatur. Qui quum multum chalcanthi secum ex Cypro attulisset, intra uiginti annorum spacium exteriore sui parte in chalcitin permutatum est, seruareq; se illud tantisper decreuisse, dum totum alteraretur. Vidit Galenus in Cypro insula, quī ex aqua è fossa metallica collecta, in fictilia labra uel arcas infusa, intra paucos dies congeletur chalcanthum.

Chalcanthum tempore in chalcitin permutari.

σταλακτὶς ἢ σταλακτικὸν	Id est	stillicidiare.
πηκτὸν		congelatum.
ἑφθὸν		coctum.
ἀρακτὸν		friabile.
πινάριον		à sordibus.
λογχωτὸν		hastatum.

A natura chalcanthi & ratione confectionis hæc nomina ducta sunt ac tributa chalcantho. Latini atramentum sutorium uocant. Vehemens huic medicamento adstringendi uis inest, calefacit fortiter, unde maximè omnium humidas carnes condire potest. calore humorem absumens, adstrictione sua congregans ac densans ipsam carnis essentiam, autore Galeno.

De Chalcitide. Cap. LXIX.

Chalcitis.

CHalcitis lapis est ex quo coquitur æs. hinc ab ære nomen habet. χαλκὸς enim Grecis æs significat. Memorabile de Chalcitide, sory & misy scribit Galenus. Nempe quòd sit quædā

mutua

mutua inter ſeſe permutatio. Nam quum à præfecto Metallico in Cypro inſula in montibus So-
lorum accepiſſet ſecum hos lapides uel materias metallicas, poſt triginta annos Romæ uti uo-
lens miſye, apprehendit glebam chalcitidis, quam putabat eſſe miſy. Nam exteriore forma ſui
apparebat miſy, tametſi non haberet planè eandem conſtitutionem. Fregit glebam, & repperit
in interiore parte chalcitin. Ac animaduertit, miſy eſſe quandam ueluti chalcitidis excreſcen-
tiam, uel quandam incruſtationem, uel accidens, quemadmodum ærugo æris eſſe ſymptoma ſo-
let. ideoq; mediam partem chalcitidis in miſy translatam, ac tempore planè transformari in mi-
ſy. Sic in ſory deprehendit quædam indicia permutationis in Chalcitin. Hinc colligitur parium
eſſe uirium tria hæc, Chalcitin, miſy & ſory.

Galeni mirum experimentum de mutua permutatione chalcitidis, miſyos & ſoryos.

Chalcitin, miſy & ſory earundem eſſe uirium.

De Pſorico. Cap. LXX.

Ψωρικὸν παρὰ τὴν ψώραν ὄνομα ἔχει. Id eſt, Pſoricum medicamentum à ſcabie, cui medetur, nomen habet. Pſoricum medicamentum fit, inquit Galenus, in. 9. ſimplicium medicamentorum ſi duplum chalcitidis admiſceatur argenti ſpumæ, prius tamen utriſq; aceto acerrimo contuſis ac temperatis. deinde in nouam fictilem ollam iniecta 40. dies fimo obruuntur æſtiuo tempore. Exiccat citra corroſionem, eſtq; tenuioris eſſentiæ uel ſubtiliorum partium, quam chalcitis, id eſt, lapis ærarius.

Pſoricum & nominis ratio.

De Miſy. Cap. LXXI.

Eſt etiam uel lapis uel materia metallica, cuius iam ante à ex Galeno meminimus in chalcitide. Differunt hæc tria inquit Galenus, nempe Sory, Miſy & Chalcitis παχυμερείᾳ καὶ λεπτομερείᾳ. id eſt, craßitie & tenuitate. craßißimarum partium eſt ſory, tenuißimarum eſt miſy, Medio ſe modo habet chalcitis.

Miſy.

Soryos, miſyos & chalcitidos diſcrimen.

De Metallico atramento. Cap. LXXII.

Μελαντηρία metallicum atramentum eſt, de quo abunde Dioſcorides. Abunde adſtringit melanteria, autore Galeno, eſtq; maximè ſubtilium partium.

Melanteria, & uires.

De Sory. Cap. LXXIII.

De Sory in chalcitide & miſy ſatis dictum.

Sory metallicus lapis.

De Diphryge. Cap. LXXIIII.

Διφρυγές, quòd bis coquatur uel torreatur, ſole & cremijs, ut ipſe hic Dioſcorides docet. è Solis Cypri ſe magnam diphrygis copiam à præfecto accepiſſe teſtatur. in. 8. lib. ſimpli. Abijci iſthic, quia inutile ſit, quod poſt Cadmiam inueniatur, perinde ac cinerẽ. Multo ſibi uſui id medicamentum fuiſſe adſeuerat. Adſtringit & acre eſt. facit ad putrida oris hulcera, per ſeſe & cum melle deſpumato, ad ſynanchen, ad gingiuas, pudenda, ſediſq; uitia.

Diphrygis etymon.

De Auripigmento. Cap. LXXV.

Ἀῤῥενικὴ ἢ ἀῤῥενικὸν. ἢ ἀρσενικὴ καὶ ἀρσενικὸν. Arſenice uel Arſenicum, uel Arrenicũ. Vnde à maſculo, qui ἄῤῥην ἢ ἄρσην Græcis dicitur, mihi non ſatis cõſtat. eſt enim frigidum (quòd facilè erat) diuinare, citra ueterũ teſtimonia. Vſticiã uim habet, utuntur eo ad extenuationem pilorum. ut Galenus habet in. 8. ſimpli. Phar. Latini à colore auri & pingendo, quòd ad picturam adhiberetur. Nouerunt naturæ antiſtites huic uenenum ineſſe. Quarè cum iudicio eſt tractandum.

Auri pigmentum.

Vires arſenici.

De ueneno & antidotis eiuſdem lib. 6. cap. 29.

De Sandaracha. Cap. LXXVI.

Sandaracha materies eſt metallica. Deinde ex ceruſſa fit per incendiũ. Vrit inſtar arſenici. Miſcetur abſtergentibus & diſcutientibus, ut Galenus autor eſt.

Sandaracha.

De Alumine. Cap. LXXVII.

Alumen.

Aluminis species & crasis.

Στυπτηρία alumen est, à constipando uel adstringendo nomen habet στύφειν enim est adstringere. Galenus scißile, rotundum & humidum habet, astragalote, placite, ac plinthite. Crassarum partium duæ posteriores sunt, reliquæ tenuiorum. Natale solum aluminis ab Dioscoride, unà cum uiribus commonstratur.

De Sulphure. Cap. LXXVIII.

Sulphur.

Sulphuris uires.

Θεῖον Sulphur, trahit, calefacit & subtilium partium est. Veneno resistit. Galenus piscatores uti docuit aduersus marinum turturem, & draconem, urina temperatum, uel oleo uetere & resina terebinthina admixtis. Cũ resina terebinthina sulphur, scabiem, lepram & lichenes exterit, ut sepæ Galenus expertus est.

De Pumice. Cap. LXXIX.

Pumex.

De etymo κισσήρεως disputatio.

Pumex κίσσηρις Græcis est. Lapis est erosus amne. In ædificijs musæa adpellant dependentia erosa saxa, ad imaginem specus arte reddendam. fistulosus lapis est, quasi uermiculo qui Græcis est κὶς perforatus sit, qui fruges erodat. uel quòd speciem fistularum & foraminum præbeat, quales eiusmodi uermiculi terebrare consuerint. Verum mihi id etymi non satis probatur. Quid enim ηρις ad finem accessit? primigentum potius est. nisi quis malit dicere κίσσηρις, ὡς τὸ κιὸς σίριγγα. i. Cisserin, ueluti uermiculi, qui Cis Græcis dicitur: fistulam. Abstergit dentes, adijcitur urentibus & exiccantibus, ut Galenus inquit & ut Paulus hulcera explet, cutis maculas exterit. Cremata fit tenuiorum partium, sed mordicans abluta corrosionem istam uel morsum amittit.

De Sale. Cap. LXXX.

Sal.

Salis uires.

Ἅλς ἅλες. salem Græci dicunt. foßile est, & marinum adeoq; facticium paßim, è salsis aquarum uenis, in omnibus prouincijs et nationibus propemodum Sal omne exiccare & adstringere, humidum in corporibus absumere, ac rursus adstringere, corpora condire ne putrescant, Galenus & Paulus testantur, Dioscoridæ adsentientes.

De Salis spuma uel lanugine. Cap. LXXXI.

Spuma salis.

Salis spuma uel lanugo est in petris uel scopulis maris concrescens ἁλὸς ἄχνη. Dioscoridæ consonat Paulus Æigneta. subtiliorum tamen esse partium q̃ sal, magisq; discutere idem adserit. pleraq; alia de sale apud Plinium, lib. 31. cap. 7. legentibus in promptu sunt.

De Muria. Cap. LXXXII.

Muria.

G[alenus] tamen in [libr]o II. simplicium [me]di. ἅλμην condi[tur]a [e] sale piscibus [so]lam tribuit.

Olerum, radicum, pomorum & salgamorum conditura ex aqua pluuia, uel dulci fontana & sale candido est ἅλμη. i. muria uel salsura. Cuius confectio est apud Columellam lib 13. cap. 6 & 7. Differt à garo, piscium liquamine, de quo lib. 2. cap. 31. apud Dioscoridem

De Salis flore. Cap. LXXXIII.

Salis flos.

ἁλὸς ἄνθος. salis flos, & ueluti ærugo salis. Nilo flumini tribuit hic autor & paludibus quibusdam. flos salis inquit Plinius res in totum diuersa est, humidiorisq; naturæ & crocei coloris aut rufi. ueluti rubigo salis. odore quoq; ingrato ceu gari dissentiens à sale non modo à spuma. lib. 31. cap. 7.

De Nitro. Cap. LXXXIIII.

Nitrum.

Nitri uires.

Nitrum gignitur in certis lacubus, statis temporibus, sali proximum est. conficitur in nitrarijs perinde atq; sal in salinis. In Ægypto è Nili aqua in nitrarijs fit. uulgo Salpeter nominant. Exiccat, discutit nitrum, inquit Galenus & si intra corpus accipiatur incidit & extenuat crassos & uiscosos humores, uberius quàm sal. De nitro plura tradit Plinius lib. 31. cap. 10.

De Spuma Nitri. Cap. LXXXV.

Nitri spuma.

Quod in nitro tenuißimum est, nitri spuma solet nominari. simul cum nitro nascens, uel efferuescente nitri aceruo emergens. ἀφρόνιτρον καὶ νίτρον Græcis in idem recidunt. Galenus

Galenus in 8. discrimen facit inter ἀφρόλιτρον καὶ ἀφόνιτρον. i. inter spumam nitri & aphonitrum. siquidem spumam nitri medicamentum esse exiccans triticeæ farinæ simile: Aphonitrum uerò, neq; farinam refert, neq; friabile dissolutum'ue sed congelatum est, quo in balneis quotidie, ad abluendas & exterendas sordes utuntur. abstergit enim & discutit, hinc additur in abstergentia & discutientia pharmaca. Cæterum spumæ nitri eædem uires sunt cum nitro.

Discrimen inter aphronitrou & aphonitron.

De Fæce uini. Cap. LXXXVI.

Τρὺξ Græcis fæcem uini significat. Τρὺξ οἴνου, uini sedimentum, τρὺξ ὄξους, aceti sedimentum, fæx est. Fæcem, non ustam uini, exiccare ac discutere Paulus tradit, spissare uerò, iuxta uini naturam cuius sedimentum est: unde fluidis adfectionibus adhiberi. Crematam σφέκλην sphecelen dicunt, usticiam hæc uim habet. Ex aceto fæx per omnia fortior est, uini fæce, magisq; adstringit. Cætera apud Paulum agnoscenda.

Fæx uini & uires eius.

σφέκλη fæx usta. Fæx aceti.

De Calce inextincta. Cap. LXXXVII.

Τίτανος. Titanus Græcis calx est, speciem habet ἄσβεστον, καὶ σβεσθεῖσαν. Id est, inextinctam & restinctam. quî conficiatur calx è buccinorum testis, ex aquarum silicibus, & ex uulgari albo lapide abunde docet Dioscorides. Non extincta exulcerat & crustam inducit, uehementer urit. Restincta minus urit, calefacit tamen & adhuc carnem liquefacit, si sæpius abluta fuerit, omnem morsum deponit, egregiè citra morsum, erosionem'ue exiccans. Galeno & Paulo referentibus.

Τιτάνου εἴδη. Calcis species.

De Gypso. Cap. LXXXVIII.

Ut coquatur apud Syros & Thurios, effodiatur etiã in Cypro in summa Perrhebiæ tellure, cognata res calci gypsum: Plinius docet lib. 36. cap. 24. Exiccat & opplet gypsus ipsa (sic enim genere fœminino Galenus usurpat) sanguinis profluuijs accommoda. exiccantibus medicamentis utiliter adponitur. Dura & per se congelata, ab Galeno, oui albumine resoluitur, triticeo admixto polline pistrinorum parietibus adhærescente, ad ophthalmias.

Gypsus coctilis altera, altera fossilis.

De Sarmentorum uitium cinere. Cap. LXXXIX.

Τέφρα κληματίνη Cinis est è uitium sarmentis, τέφρα, ut Galenus in. 8. & 9. simplicium medica. definit. κεκαυμένων ξύλων ἢ σωμάτων λείψανον ἢ ὑπόλειμμα ἐστί. Id est, Cinis est crematorum lignorum uel corporum reliquiæ. Vel quod è crematis rebus remanet. siue ligna, uel lapides, uel arbores, uel partes animalium res crematæ fuerint. Variatur crasis cineris pro diuersitate crematorum. πτώματα, quod lapsus significat. πώματα, id est, pocula Marcellus legendum colligit.

Cinis crasis.

Cineris finitio.

De Halcyonio. Cap. XC.

Ἀλκυώνιον Halcyonium medicamentum, ab Halcyonibus auibus nomen tenet, quæ sic dicuntur παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν. i. quòd in mari pariant. E sordibus spumarum crassescentibus, uel innatanti hac materia halcyones sibi nidos parant. Galenus in. 11. simp. medi. has quinq; halcyonij species itidem habet. Quinta species est omnium calidißima, quæ cum duabus prioribus impetigines albas scabiem & lepram sanat, cutem nitidam reddit. prioribus tamen duobus, quintum halcyonium uehementius est: nam exulcerat urendo cutem. Tertium est subtilißimarum omnino partium, unde alopecias ex uino ruso, & subtili inunctum curat. Quartum uiribus simile, sed imbecillius tamen.

Halcyonium.

Quinq; halcyonij species apud Galenum.

Vires & crases quinq; specierũ Halcyonij.

De Adarce. Cap. XCI.

Galenus in 11. simpli. medi. Adarcium, Adarcum masculino, & Adarcen fœminino proferri monet. Esseq; essentiam eius ueluti spumam quandam congelatam salsæ aquæ. Harundini & sarmentis adfixam, acerrimum & calidißimum esse, unde per sese non posse adplicari, cæterum addi alijs uires eius hebetantibus. Sic posse magno commodo corpori forinsecus adiungi. Intra corpus uero non posse accipi ob uirium uehementiam.

Adarce quid sit.

Adarces uires.

Adpellatur etiam καλαμάχνη i. arundinis lanugo.

De Spongijs. Cap. XCII.

Spongiæ & uires.

DE spongijs præceptorum suorum experimentum Galenus memoriæ prodit. Noua spongia maris odorem retinens, ex aqua, uino, aut aceto mulso in posita uulnera glutinat. Crematæ acris & discussoria uis inest. Sanguinis profluuium sistit, cum bitumine aut pice liquida adposita.

De Corallio & Antipathe. Cap. XCIII.

Corallium. etymon Curalij.

COrallion, κοράλλιον ὡς κουράλιον, quòd sit ueluti tonsura seu rasura maris. gemma quæ natiuum etiam nomen apud Germanos retinet Korallen, maris planta. Historiam huius Plinius lib. 32. cap. 2. unà cum uiribus scitè tradit. Scholia etiam Pindarica etymi coralij meminerunt. Paulus Aegineta uires huic tribuit exiccandi abundè & mediocriter adstringendi. sanguinem exscreantibus, & dysentericis esse commodum. Experimentis crebris animaduerti rubentes corallij baccas adfecto corpori ueluti compati. In infantibus enim bene habentibus egregiè rubent & natiuum colorem retinent, In decumbentibus pallescunt. In morientibus planè propemodum albescunt, pisorum colorem assumentes, nec nisi longo tempore ceu luctu deposito, natiuam formam recipiunt.

Antipathes.

Antipathes corallium nigrum. Ab ijsdem uiribus nomen habere uidetur.

De Phrygio lapide. Cap. XCIIII.

Phrygius lapis. Vires Phrygij lapidis.

A Phrygia regione nomenclaturam sortitus est. Galenus se Phrygio lapide semper usto usum testatur per sese, uel ex aceto uel uino mulso, uel posca. Ad oculos siccum pharmacum se plerisq; communicasse ait. Exiccat ualidè, adstringit & mordet nonnihil.

De Lapide Asio. Cap. XCV.

Assius.

AB Asso loco & patria nomen habet. ἄσσιος λίθος, id est assius lapis. Troadis est Assus ut Plinius lib. 36. cap. 17. autor est. idem sarcophagum adpellat. Quòd corpora defunctorum eo condita intra 40. dies absumantur. Asiæ petræ florem adcrescere, Galenus inquit, similem tenuissimæ farinæ pistrinorum muris assidentem. Generationem huius floris nasci ex rore maris uel adspergine, ac sole indurari idem existimat. flos & ipse lapis τὰς σάρκας ἐκτήκει id est humentes & flaccidas carnes liquefacit.

Assiæ petræ flos & uires.

De Pyrite lapide. Cap. XCVI.

Pyrites lapis.

Πυρίτης. Pyrites ab igni nomen gerit. Fortium uirium est, emplastris discussorijs miscetur, reliqua apud Galenum in. 9. uidenda.

De Gagate lapide. Cap. XCVII.

Gagates lapis.

AB natali solo, urbe nimirum Gaga Lyciæ nomen habet. Galenus se flumen isthuc & lapidem non inuenisse, etiamsi naui parua totam Lyciam perlustrarit: ait, se autem in caua Syria multos nigros lapides inuenisse glebosos, qui igni impositi, exiguam flammam gignerent. Meminit huius Nicander in Theriacis, nempe suffitum huius abigere uenenata.

De Hæmatite lapide. Cap. XCVIII.

Hæmatites.

A cruoris colore, nomen habet. in Aegypto fossilis. Germanicè blůtstein.

De Schisto id est scissili lapide. Cap. XCIX.

Schistos.

AB hæmatite parum in uiribus recedit, Galeno autore. Schistos à schissili crustarum diuisione adpellatus est.

De Pluribus alijs lapidibus. Cap. C.

Thracius. Magnites.

THracius à natali solo nomen retinet.

Magnites, magnes lapis est idem & unus magnetes & Heracleus, adsimiles hæmatiti uires obtinens.

Arabicus.

Arabicus patriam suam refert.

Galactites.

Galactites, quòd, ut Galenus etiam inquit, in humorem resolutus: lacti assimiletur.

Melitites

Melitites colore similem humorem Galactiti facit. sed mellitæ in gustu dulcedinis, unde nomen tenet. — Melitites.

Morochthus, ueluti pars amnis, uel iugi uel petræ, uel ab loco. Galaxia ab lacteo humore. Leucographis, quod album colorem suppeditet lintearijs officinis. — Morochthus.

Alabastrites & unguis ustus, inquit Galenus, medicæ rei idoneus est. Nonnulli bibendum hunc dant stomachicis. — Alabastrites.

Subuiridis est, ut Iaspis Thyites, resolutus lacteum liquorem efficit, ut Galenus inquit in. 9. simpli. medic. — Thyites.

Iudaicus lapis, colore candidus. lineas ceu torno factas habet. à terra, in qua nascitur, nomen gerit. Galenus adijcit, se experientia didicisse, non uesicæ calculos, sed renū, Iudaicū frangere. — Iudaicus. Experientia Galeni de Iudaico.

Amiantus, uelut immaculatus, quòd uela ex hoc facta ardeant in igni, nec tamen igni lædantur. Res profectò maximè admirationem præbens. — Amiantus.

Sapphirus aureis punctis collucet, ut Plinius lib. 37. cap. 9. — Sapphirus

Memphitis à Memphi Ægypti oppido nomen sibi sumit. — Memphitis

Selinites παρὰ τῶ σελήνω. i. luna. ἀφροσέληνος etiā uocatur. i. ab spuma lunæ. Imaginem lunæ continet, in dies singulos crescentis minuentisq; numero. — Selinites lunaris.

Iaspis, quinq; huius species à Dioscoride connumerantur. Regem Nechepsota imitatus Galenus, torquem sibi fecit ex Iaspidibus ad stomachi uentriculum commodè dependentem, sine tamen Draconis effigie, quam rex Iaspidi uiridi insculpserat. — Iaspis. Nechepsos rex.

Ætites ab aquila nomen sibi uendicat. quòd è nidis aquilarum diripiatur. de quo multa præclarè Plinius l. 36. c. 21. Quatuor isthic genera facit. Africū. Arabicū, Cyprium, Thaphiusium. — Aetites.

Ophites. Ab serpentibus, quos fugat, nominatur. ὄφις enim serpens est. — Ophites.

In spongijs, inuenti lapides, renum, inquit Galenus, lapides frangunt, haud uesicæ. — Spongiarū lapides.

Ostracites, id est, testaceus.

Lithocolla, lapidis glutinum est. — Lithocolla

Smyris. abstergit & purgat. Galenus se expertum esse tradit, smiride dentes purgari. Per ἰῶτα scribit in priore. — Smyris.

Ammos, ψάμμος, ἄμαθος, ψάμαθος, arena est. — Arena.

Naxia cos, ab Naxo insula. — Cos.

Γεώδης. geodes lapis, terram continens. — Geodes.

De Terra. Cap. CI.

Terra, quæcunq; ab Medicis usurpatur, quales crases, quas uires item recipiat abunde Galenus in. 8 simplicium medicamentorum docet. Vnde, cui isthuc placet, sumere poterit. De terra Armeniaca, quæ & bolus Armena uocatur, in magno Myropolis usu unicum hic tantummodo ex Galeno proferam. Tempore pestis, inquit maximæ, quæ Thucidydeæ cōferri queat, quibus dedit bolum Armenum, cum uino tenui & aqua dilutum, conualuerunt omnes celeriter ac breui tempore, quotquot autem non iuuit, nec alia illis quicquam medicamenta profuerunt, sed oppetierunt mortem. — Terra. Boli armenæ medicamentum pestis tempore.

De Fuligine pictorum. Cap. CII.

Ἀσβόλη Asbole fuligo. Paulus Ægineta hic Dioscoridem sequitur. — Fuligo pictorum.

De Atramento librario. Cap. CIII.

Atramentum librarium. μέλαν γραφικὸν Græci dicunt. Exiccat, inquit Paulus, atramentum, quo scribimus abunde, posca solutum ambusta inunctum iuuat actutum. Verum nobis alia est conficiendi atramenti ratio, quam Dioscoridi. Alia etiam est in Lumine uel tenebris pharmacopolarum. — Atramentum librarium.

In Quintum Dioscoridæ Scholiorum Finis.

IN SEXTVM PEDACII DIOSCORIDAE ANAZARBEI, DE RE MEDICA LIBRVM SCHOLIA AB IOANNE Lonicero conscripta.

Dioscoridis præfationem ad Areum Aegineta in .5. lib. in tria capita redigit.

Tres differentiæ antidotorum iuxta Galenum & Paulum.

DE noxijs uenenis, eorumq; præcautione & curatione præfationem Dioscoridis, ad Arcum, Paulus Ægineta lib. 5. in tria capita redigit. in præcautionem noxiorum uenenorum cap. 28. in curam qualiumcunq; acceptorum ueneno rum, cap. 29. & catalogum eorum, quæ ueneno suo mortalibus mortem & interitum adferant. quem cap. 30. absoluit. Antidoti appellantur Græcis & alexipharmaca Nicandro, quæ dantur medicamenta & intra corpus accipiuntur, in præcautionem aut præseruationem aduersus imminens malum, seu letale uenenum. uel quæ acceptæ uel haustæ uenenatæ potioni succurrunt, uel contra mortiferũ uenenatarũ serpentum, aliorumq; ictu nocentium animalium uel morsum uel ictum sumuntur. Vel quæ ortis ex mala uiuendi seu uictus ratione in corpore adfectionibus opitulantur. Galeno testimonium dicente in. 1. περὶ ἀντιδότων. quem Paulus item in. 5 sequitur. Ad præcautionem autem maximè ualet Mithridateum medicamentum, autoris sui regis Mithridatis infallibili experimento, qui cum à Romanis uictus esset, ne uiuus eorum potestati subderetur, ueneno sibi uitam adimere tentauit. Verum semel atq; iterum uenenata potione sese perimere moliens, oleum, ut aiunt & operam lusit. ac nihil planè effecit propter frequentem uidelicet alexipharmaci sui usum, quare se gladio traiecit: ut Paulus Ægineta etiam recitat. Mithridatico, præstantior est Theriace Andromachi medici, quam memoriæ prodidit Galenus libro de antidotis primo. facile paratu alexipharmacum, seu præseruatrix medela est apud Galenum in. 2 de antidotis, quam Apollonio Muri adscribit. quæ hodieq; in usu est paßim. πηγάνου φύλλα κ. κάρυα βασιλικὰ δύο ἁλὸς χόνδρον ἕνα, ἰσχάδας β. ταῦτα νήστει ἐσθίειν δίδου. καὶ κωλύει βλάπτεσθαι ὑπὸ τῶν θανασίμων. Hoc est. Rutæ folia uiginti, nuces regias uel iuglandes duas, salis grumum unum, caricas duas recipe, ac da ieiuno edere. Hac ratione immunis erit, nec læditur, ab mortiferis adeóq; uenenatis. In libro item de facile parabilibus medicamentis, Rutam, ficum. & nucem iuglandem teri, & ex uino bibi aduersus haustum uenenum præcipit.

Mithridaticum.
Theriace Andromachi.
Apollonij Muris, medicamentum à ueneno præseruãs.
Aduersus haustum uenenum generale medicamentum.

De Cantharidibus. Cap. I.

Cantharides.

KΑνθαρίδες. forma est diminutiui κανθαρίς παρὰ τὸν κάνθαρον .i. à scarabeo cantharis, quasi dicas paruulum scarabeum, ab scarabeo tamen diuersa est cantharis ut lib. 2. cap. 54. commemoratum. Signa sumptæ cantharidis, & antidoti aduersus eandem apud Paulum lib 5. cap. 31. sunt ex posita. Apud Nicandrum item qui .8. antidota aduersus cantharides denumerat.

Signa sumptarum.
Antidota.

De Pinuum erucis. Cap. II.

Pityocampe.

PAulus cap. 34. lib. 5. περὶ πιτυοκάμπης Dioscoridem hoc loci descripsit.

De Buprestide. Cap. III.

Buprestis.

BVprestes insecta de genere cantharidum esse Dioscorides lib 2. cap. 54. adseuerat. ab incendendis bubus nomen ea tenere isthic ostensum est. Dioscorides Nicandro consonat. Paulus in 5. capite. 32. Dioscoridem hic descripsit. Quinq; aduersus buprestin sumptam antidota apud Nicandrum uidentur.

De Salamandra. Cap. IIII.

Salamandra.

EX genere lacertarum est salamandra, ut Dioscorides lib. 2. cap. 55. testatur. Vt ignis ratione Dioscorides ab Nicandro dissentiat in historia salamandræ isthic admonuimus. Paulus Ægineta caput hoc in suum lib. 5. cap. 33. planè retulit. Nicander in Alexipharmacis. 6. antidotos contra salamandram haustam, enumerat.

De Ephe-

De Ephemero Cap.V.

Ephemerum.

EPhemerum Colchicum, de quo lib. 4. ca. 82. id nominis habet, quòd hominem, quo die sum pserit interimat. Apud Aristotelem insectum est unum diem uiuens, in historia animalium: hoc loci herba est uenenata. Paulus hic suo more διοσκοριδίζει. Nicander sex antidota describit in Alexipharmacis.

De Dorycnio. Cap.VI.

Dorycnion.

DOrycnij historia lib 4. cap. 73. tractata est. uel solani furiosi species est, uel si idem cum solano furioso est, frustra ab solano furioso li. 4. superiore Dioscorides segregauit. No minis isthic ratio est reddita, in 4 lib. nimirum, tam de ueneno tantum, & sumpti ueneni depul sione agitur. Dioscoridem hic describit Aegineta in. 6. lib. cap. 50. Nicander sex antidota aduersus dorycnium profert in Alexipharmacis. Nicandricus interpres Dorycnium etiam melissophillum adpellari docet.

De Aconito. Cap.VII.

Aconitum.

AConiti historia lib. 4. ca. 75 in medium depromptaest. Venenata eius potio, uenenatus esus est. Decem propulsatorios medicatus docet Nicander contra Aconitum hoc. Paulus Aegineta Dioscoridem hic rursus describit. In fine huius capitis pauca interiere, quæ apud Paulum remansere integra, unde etiam petenda, ex quo etiam Virgilius Marcellus, quæ deerant: adiecit.

De Melle quod ad Heracleam Ponti uenenatum nascitur. Cap.VIII.

Emendatio principij capitis.

QVod in principio huius capitis legitur μέλι. i. mel uocabulum obliterandum est. γίνεται ἡρακλεία τῇ ποντικῇ γὰρ ἡ καὶ τὸ ἀκόνιτον γεννᾶται, ἀθήνησι δὲ ἰωνία καλεῖται, γὰρ εὐβοία σιδηρῖτις: ad finem præcedentis capitis pertinet. Caput uero de uenenato Heracleotico melle initium ducit à sequentibus ὁμοίως δὲ πάσχουσι. Atq; hæc ita sese habere Paulus Aegineta cogit, apud quem hæc integrè adhuc, hunc ut ostendimus, ad modum leguntur ac dißeparantur. In cæteris planè eadem habet cum Dioscoride Paulus.

De Coriandro. Cap.IX.

Coriandrum.

COriandri historia è libri. 3. cap. 64 est repetenda Aegineta suo more, Dioscoridis hoc caput integrum recitat. Nicander quatuor antidota recenset.

De Psyllio id est pulicari herba. Cap.X.

Pulicaris.

EQuarti libri capite. 68. psyllij historia repetenda est. Hic de ueneno & antidotis eiusdem agitur. Paulus Aegineta hic Dioscoridissat.

De Cicuta. Cap.XI.

Cicutæ.

CIcutæ historia li. 4. ca 77 plana est. Hic de ueneni eius antidotis agitur. Paulus, suo more Dioscoridea hæc profert. Quatuor aduersus hanc docet medicamenta.

De Taxo arbore. Cap.XII.

Smilax.

LIbri quarti caput 73 noxiam arborem Taxum exhibet. Aegineta ab Dioscoride non recedit. Nicander multã uini potionem uenenũ taxi restinguere in Alexipharmacis autor est.

De Carpasi liquore. Cap.XIII.

Carpasum.

EST quidem Galeno carpesum Ponticum & Laerticum à Pamphyliæ montibus, uerũ quum nihil ueneficæ naturæ in se contineat, ac nihil perniciosi ei tribuatur ab Galeno eo loci, nõ ausim adfirmare carpasum esse id, de quo hic Dioscorides loquitur. Aegineta cum Dioscoride eadem habet, nisi quòd carpesiam uocet, quam Carpasum hic nominat. Carpesum, Myrtillos & Cubebas nonnulli pro eodem accipiunt. Hermolaus Barbarus dissentit, ut li. 1, ca, 133. nonnihil indicatum est.

De secundo ranunculi herbæ genere, quam Sardoniam herbam nominant. Cap.XIIII.

Sardoniæ herbę uenenatæ Alexipharmaca.

BAtra hij species est altera. Sardonia cuius mentio facta est ab Dioscoride. lib. 2. cap. 168. unde eius historia huc reuocanda. Dioscoridisat Aegineta.

De Hyoscyamo. Cap. XV.

Hyoscyamos.

HYoscyamos, Apollinaris herba, uel suilla faba, qualis sit lib. 4. cap. 67 liquet. Descripsit hæc suo more Aegineta, in calce capitis Aeginetæ lectio melior est, ubi inquit: ἡσυχάζειν δὲ αὐτοὺς ἀναγκάζειν δεῖ, ἵνα ὥσπερ οἱ τὸν οἶνον πεπωκότες ἐκπέψωσιν. Quē locum etiam ex Aegineta ita Marcellus hic rectè reddidit. Nicander antidotos quinq; aduersus hanc tradit in Alexipharm.

De Mandragora. Cap. XVI.

Mandragora.

MAndragoræ historia & uires lib. 4. ca. 74. cognoscenda est. Aeginetæ cum hoc sunt eadem, quod ad signa & antidota attinet.

De Opio, papaueris liquore. Cap. XVII.

Opium.

OPion per excellentiam Galeno teste, papaueris liquorem significat medicis. Species papaueris. li. 4. ca. 63 indicatæ sunt, isthic etiam opium ex papauere ἐπιμηκεστέρας κωδίας, id est longioris uasculi colligi traditum est. Dioscoridem sequitur Aegineta. Nicander septem huic malo antidotis occurrit.

De Cornicularis papaueris liquore. Cap. XVIII.

Papauer corniculare.

COrniculare papauer lib. 4. cap. 64. absolutum est. Descripsit hoc caput Aegineta referens in lib. 5. cap. 52.

De Pharico. Cap. XIX.

De pharici nomenclatura opiniones.

NIcandri scholia à Pharico uenefico inuentore, medicamentum hoc noxium nomen sortitum adserunt. Vel à Pharis Arcadiæ oppido, uel Laconicæ, ubi primum sit repertum. Sunt qui apud Pheras Thessaliæ inuentum dicant. nonnulli etiam Medicum adpellant ab Medis. Nicander quatuor antidotis, uenenatam pharici potionem oppugnat. sua hic ex Dioscoride Aegineta mutuò accipit.

De Toxico. Cap. XX.

Toxicum.

NOminis rationem ipse Dioscorides reddit. Nicander Gerrhæos & Euphratis amnis accolas hoc uenenato pharmaco spicula sua ac tela tingere atq; inficere monet, quinq; antidota contra ipsum proferens. Aegineta Dioscoridis hoc caput in suum. 5. librum retulit.

De Ixia. Cap. XXI.

Ixias.

IXias, οὐλοφόνον reddit Nicander per ὅλως φονευτικὸν, id est omnino perimens, aut mortem inferens, ob ueneni uehementiam. Dioscorides ocimo quiddam simile referre ait. Quinq; huic alexipharmaca Nicander opponit. Ad radices chamæleonis albi adnascitur uenenatus ixias ab ἰξὸς (quæ uox uiscum significat) deductum uocabulum, ut li. 3. ca. 8. Dioscorides ipse docet. Paulus Aegineta Dioscoridem sequitur. Sub finem huius capitis aliter legit & incorruptior mansit Aegineta, (qui Dioscoridem & in hoc capite descripsit) quàm Dioscorides ἁρμόζουσι δὲ σὺν οἴνῳ καὶ οἱ τῆς βασιλικῆς καρύας καρποί, λεῖοι σὺν οἴνῳ. ἢ ῥητίνης, ἢ καστορίου, καὶ πηγάνου, ἑκάστου. ∠ α. ὁμοίως χαμαιλέας ∠ β. ἢ θαψίας χυλοῦ, ∠ β. σὺν μελικράτῳ καὶ ὄξος θερμὸν πινόμενον. Id est, conueniunt etiam cum uino regiæ nucis fructus, tusi. uel resinæ, castorij & rutæ, cuiuslibet pariter accepta drachma una. Con similem admodum chamæleæ drachmæ duæ. Vel Thapsiæ liquoris ℥ij. cum melle mulso. Condu cit & calidum acetum per se potum.

Ixias quid sit.

De Cerussa. Cap. XXII.

Cerussa.

ΨImmýθιον, id est cerussa, descripta est li. 5. ca. 57. Septem antidota contra cerussam Nicander è penu suo diuite promit, ab Dioscoride eadem accepit Aegineta Paulus, in fine paulò uariat: est autem Marcellus isthic sequutus Aeginetam.

De Fungis. Cap. XXIII.

Fungi.

QVi fungorum edi poßint, qui uero noxij sint capite 81. libri 4. tractatum est. De noxiorum restinguendo ueneno hic agitur. μύκητες ζύμονα καὶ μῆλα γῆς Græcis dicuntur. Nicander sex antidotis esu sumptos fungos arietat. Aegineta, præterquam quòd χάλκου ἄνθος legat, ubi est χάλκανθος Dioscoridi, & καρδάμωμον, ubi Dioscoridi κάρδαμον, addit etiam quæ Dioscoridi desunt, ἐπεὶ δέ τινες μύκητες ὑπότινων (Nam malè legitur θηρίων. Venenatis enim non præscribuntur antidota sed hominibus) βρωθέντες, οὐ μόνον πνίγουσιν, ἀλλὰ καὶ ἑλκοῦσιν τὰ ἔντερα. δοτέον ἀψίνθιον δαψιλές. καὶ σύκων ἀφέψημα, καὶ ὀριγάνου, καὶ μελίκρατον. Καὶ ἔμετος ἔμβασίς τε θερμή, καὶ ὠμὴ λύσις καθ' ὑποχονδρίου σωζίσει. Id est, Fungi quidam ab nonnullis in cibo sumpti, non tantum strangulant, uerum etiam exulcerant interanea. Eam ob rem absinthij abundè dandum est. Ficorumq; decoctum & origani. Melicraton etiam, ingreßus in aquam calidam, farina item hordeacea oleo & aqua temperata sub hypocondrium admota proderit.

De Gypso. Cap. XXIIII.

Gypsum.

GYpsi historia è libri 5. cap. 88. reuocanda huc est. Dioscoridis uerba de gypso recitat Aegineta lib. 5. cap. 59.

De Taurino sanguine. Cap. XXV.

Sanguis tauri.

QVinq; aduersus taurini recentis sanguinis potum uenenum, propulsatrices medelas Nicander præscribit. Aegineta lib. 5. cap. 56. per omnia eadem Dioscoridæ habet.

De Lacte cui coagulum admixtum sit. Cap. XXVI.

Lac cui coagulum admixtum est.

QVatuor propulsatorijs ueneni medicamentis eiusmodi lac cui coagulum admixtum sit, Nicander innoxium reddi posse tradit. Aegineta eadem quæ Dioscorides hac de re scribit, præterquàm quòd πιλοποιικὴν κονίαν habeat, ubi in Dioscoride πλυντικὴ κονία legitur, incertadum significatione, è cinere è sarmentis uitium relicto, lixiuiam, uel ex uino factam significare commodè non potest, Nam πλυντικὴ actiuæ significationis est.

De Spuma argenti. Cap. XXVII.

Spuma argenti.

SPumam argenti Dioscorides lib. 5. cap. 56. absoluit. Quinq; propulsatorijs medicatibus, aduersus lithargiron, uel argenti spumam Nicander pugnat. Aegineta non dissentit ab Dioscoride, nisi quòd suspicer deprauatum esse locum ubi legitur in Aegineta θερμίνου ἀγρίου σπέρμα, & apud Dioscoridem θερμινθος ἀγρίου σπέρμα maximè quum in Nicandro non fiat mentio alterius horum, sed ὁρμίνου. Hinc colligitur legendum Horminij agrestis semen.

Emendatio loci Dioscoridei ex Nicandro.

De Argento uiuo. Cap. XXVIII.

ὑδράργυρος.

De argento uiuo actum est lib. 5. ca. 64. Aegineta Dioscoridæ consonat.

De Calce, sandaracha, & auri pigmento, Cap. XXIX.

Calx, sandaracha, & auri pigmentum

DE his proximo libro, quoad historiam disputatum est, de calce ca. 87. de sandaracha ca. 76. auri pigmento ca. 75. Aegineta Dioscoridea hæc in suum 5. retulit. cap. 61.

De Lepore marino. Cap. XXX.

Lepus marinus.

LEporis marini historia & uires medicæ lib. 2. cap. 18. præmonstratæ sunt, hic uero de ueneno eius disseritur & alexipharmacis medelis. Quinq; propulsatorijs medicamentis mortales armat Nicander aduersus marinũ hunc leporem. Aegineta suo more Dioscoridissat.

De Rubeta, mutaq; palustri rana. Cap. XXXI.

Rubeta & muta palustris rana.

PHrynos & φρύνη phryne rubeta est. φρῦνος ἢ βάτραχος ἕλειος, id est rubeta uel palustris rana κωφός, id est muta è Nicandro potest adijci. Sic uero legendum Aegineta &

Nicander cogunt. Tribus antidotis phrynes malo Nicander occurrit. Asonæ uero ranæ quinq; medicamentis ueneno inuisis, sese opponit. Aegineta ut solet hic Dioscoridem agit.

De Hirudinibus. Cap. XXXII.

Hirudines.

Q Vinq; aduersum hirudines antidotos Nicander præscribit. Aegineta cap. 37. lib. 5. περὶ βδελλῶν. est incorruptior. is enim addit post absorptarum hirudinum indicium, γίνεται καὶ αἷμα πτύουσιν αὐθηρὸν ἀναχρεμπτόμενοι, τῷ βρόγχῳ προσφυεισῶν τῶν βδελλῶν ἃς ἐκβάλλει ἅλμη καταρροφουμένη. Id est, nonnunq & floridum, hoc est merum sanguinem expuunt, tußientes, gutturi adhærescentibus hirudinibus, quas absorpta muria eijcit. Ad finem capitis Paulus adijcit rationem quur egrediantur. τὸ ψυχρότερον προθυμούμεναι. Refrigerationem uel id quod frigidius est expetentes. Quum enim sentiant calidum uaporem ascendentem, ad frigiditatem, quæ in ore est accelerant. Citat Galenum deinde Paulus. Locus est in li. 11. simpli. medica. in ca. περὶ κόρεων. Scripserunt, inquit, de cimicibus, quod si cum aceto bibantur eijciunt deuoratas potu sanguisugas. ἀλλ' ἡμεῖς γε δίχα σκορόδων ἐδωδῆς ἐκβάλλοντες αὐτὰς ἀεί, κόρεων, οὐκ ἐδεήθημεν. Id est, Nos uero allij esu, perpetuo eas eijcientes, cimicibus non indiguimus.

Galeni de eijciẽdis hirudinibus antidotum.

De Elleboro albo, thapsia, elaterio, agarico nigro, ruta syluestri, nigella & pappis. Cap. XXXIII.

Veratrum album. Thapsia. Elaterium. Agaricũ nigrum. Ruta syluestris. Nigella, cactos, pappi.

V Eratri albi historia est li. 4 ca. 145. Thapsiæ historia eiusdem libri ca. 151. traditur. de elaterio caput 149. eiusdem libri consulendum, & caput 126. libri 2. De agarico 1. cap. lib. 4 agitur. Sed nulla isthic nigroris mentio. Rutam syluestrem ex capite 48. li. 3. repete Nigella ex capite 84. li. 3. requirenda est. De Cacto Plinius lib. 21 ca. 16. Cactos, inquit, in Sicilia tantũ nascitur. Cuius in terra serpunt caules è radice emißi, lato folio & spinoso, caulesq; uocant cactos, nec fastidiunt in cibis inueteratos quoq;. Vnum caulem rectum habent, quem uocant pternica, eiusdem suauitatis, sed uetustatis impatientem, semen ei lanuginis, quem pappon uocant, quo detracto ex cortice teneritas similis cerebro palmæ est, uocãt ascaliam. Hæc de simplicium nomenclaturis, iam ad caput ipsum accingemur. Finis huius capitis in Dioscoride corruptus est, qui tamen integer mansit apud Aeginetam lib. 5. cap. 65. ex quo etiam instaurandum est, quod huic deest. Turpiter enim apud Dioscoridem segregantur, quæ iunctim legenda erant. Sunt autem eiusmodi ὧν ἐστί, τὸ ἄγριον πήγανον, καὶ τὸ μελάνθιον, καὶ οἱ νεαροὶ πάπποι. αὗθη δέ ἐστι ἀκάνθης τῆς καλουμένης κάκτου. ἐφ' ὧν ἔμετος μόνος παραληφθεὶς ἀποκαθίστησι τοὺς λαβόντας. Id est, qualia sunt syluestris ruta, nigella, recentes pappi, qui sunt flores spinæ, quæ uocatur cactos. Aduersum quæ solus uomitus excitatus, eos qui acceperunt, in melius restituit. Hinc apparet male legi hic νεαροὶ παγετοί, quum Paulus habeat νεαροὶ πάπποι: perperam etiam ἄξος irrepsisse in hoc caput pro dictione κάκτος. Virgilius Marcellus rectè Aeginetam in uersione sua sequutus est.

De his quæ domestica & in quotidiano uitæ usu sunt. Cap. XXXIIII.

Frigidæ aquę & uini meri potus.

D E frigidæ aquæ, & meri non diluti, à balneo, uel cursu uel fortibus exercitijs sumptorum cura, eadem sunt cum Dioscoride Paulo.

De Venenum ictu morsu'ue relinquentibus animalibus, simulq; de rabido cane. Cap. XXXV.

Epigraphen capitis generalem esse.

H Vius capitis epigraphe ad sequentia omnia pertinet, estq; ueluti perioche de uniuersis, quæ in sequentibus tractabuntur, nimirum de cane rabido, serpentibus, phalangijs, insectis, idq; genus alijs uenenatis. Porrò in hoc capite duplicem rationem esse de ueneno & uenenatis disputandi monet. Alteram Theriacen, alteram uerò Alexipharmacam, atq; hanc præcedente tractatu absolutam, deinceps uero Theriacen esse tradendam. Porrò deprauatio quæ subest huic disputationi, ac per Marcellum asteriscis paßim signata, non potest commodè citra probatioris exemplaris fidem instaurari.

Rabidi

Rabidi canis signa, eiusq; in homine morsus. Cap. XXXVI.

SI in omnibus libris pari ratione Dioscoridæ optimo autori posset æquè succurri, atq; hic &
in hoc potissimum sexto libro, ex Paulo Aegineta, quædam quæ uel temporis edacitate
perierunt uel prætermissa, corruptáue sunt, non esset opus multis, in simplicium historijs uel
ambiguitatibus uel coniecturis. Iam quum & in hac de rabido cane traditione sit secutus Dio=
scoridem in signis canis in rabiem acti, in contingentibus morso in aquæ terrore, quo homo
morsus afficitur, quæ huic nostro desunt, è Paulo sunt petenda. Primum autem, Vbi Diosco=
rides inquit. Affectionem deinde facit hydrophobicon, id est aquæ metum adpellatam, quæ
cum conuulsione, totoq; corpore, ruboribus præsertim in uultu, sudore suiq; & domestico=
rum ignorantia accidit ἀκ ὑδρώσεως καὶ ἀπυρίας. Paulus pro his uocibus μετ᾽ ἐφιδρώ=
σεως καὶ ἀκ ζίας legit, id est cum uehementi sudatione & ignorantia, quod Marcellus reddi
dit sudore suiq; & domesticorum ignorantia. Desunt hic sequentia Dioscoridæ. Καὶ τὸ
ὕδωρ φεύγουσιν ὁρῶντες τε καὶ προσφερόμενοι, τινὲς δὲ καὶ πᾶν ὑγρόν. Id est, A=
quam etiam fugiunt, uidentes, & ad eam adducti. Nonnulli & quodlibet humidum auersan=
tur. Ac statim post hæc pauca, quidam etiam non secus, quàm canes latrant, & accurrentes
mordent, morsuq; suo eandem in alios adfectionem transferunt, desunt sequentia. ἡδὲ τῶν
συμπτωμάτων αἰτία, τῶν μὲν ἄλλων εὔδηλος κατειληφότος τοῦ ἰοῦ πάντα τὰ μό=
ρια. τὸ δὲ φοβεῖσθαι τὸ ὕδωρ, τίνες μὲν ἔφησαν, διὰ τὴν ἄμετρον γίνεσθαι ξηρότητα,
οἷα παντελῶς αὐτῶν ἠλλοτριωμένης τῆς ὑγρᾶς οὐσίας. ὁ δ᾽ ἐγε ῥοῦφος, μελαγχολί=
ας αὐτοῖς εἶδος τὸ τοιοῦτον ἀπεφήνατο γίνεσθαι, τοῦ ἰοῦ τὸν χυμὸν ἐκεῖνον μιμησα=
μένου, καθάπερ ἑτέρους ἴσμεν μελαγχολικοὺς ἄλλους ἀλλὰ φοβουμένους, ἥτις αἰ=
τία συμβέχει καὶ τοῖς φάσκουσιν αὐτοὺς οἴεσθαι τὸν δάκνοντα κύνα ἐν τοῖς ὕδασιν
εἰκονίζεσθαι. Τῶν δὲ ἐμπεσόντων εἰς τὸ πάθος, οὐδένα ἴσμεν περισωθέντα, πλὴν ἐξ
ἱστορίας ἕνα ἢ δύο μεμαθήκαμεν. Id est, Accidentium eiusmodi causa præ alijs per=
spicua est. quippe quia uenenum omnes corporis particulas occupet omnesq; artus. Quod
uerò ab aqua sibi metuant: hinc quidam esse putarunt, nempe quòd immoderata adeoq; immen=
sa siccitas adsit, ceu humida ipsorum essentia prorsus alienata. Rufus ex atræ bilis specie is=
thuc in illis fieri demonstrauit, ueneni humorem illum imitante. Perinde ac nouimus melancho
licos alios ab alijs sibi metuere. Quæ ratio non dissidet ab ijs, qui adserunt, putare eos, mor=
dentis canis imaginem sibi in aquis uideri. Porrò ex ijs qui in hanc, aquæ metus nimirum ad=
fectionem inciderunt neminem conseruatum scimus, præterquam ex historia unum aut alterum
didicimus. Hactenus quæ ad instaurationem huius loci pertinent adducta sunt. Memorabile
est quod Paulus addat, unum & alterum illos, qui curati sunt, ab hydrophobico, non esse ab
cane morsos, sed ab alijs hominibus, qui à morsis apprehensi in simile malum inciderunt,
esse morsos. Vnde quàm sit omnium pestilentissimum uenenum à rabido cane infixum uul=
nus, intelligere licet. At priusquam in aquæ metum incidant plerosq; seruatos idem testatur.

In quinto libro in plerisq; Aegineta Dioscoride deficit, hinc ex eo libro quæ Dioscoridæ desunt, alicubi instaurari queunt.

Instauratio loci de hydrophobia. i. aquæ metu.

Prætermissa in Dioscoride ex Paulo instaurantur.

Aquę metus causa.

Ruphi medici sententia de aquæ metu.

Pestilentissimũ uenenum rabientis canis morsus.

Loci in rabidi canis morsu curatio. Cap. XXXVII.

ANte omnia obseruandum est, ut Paulus Aegineta monet, ne ante tempus uulnus ad ci=
catricem perducatur. Quidam enim, quum non statim adesset hydrophobicon, uulnus
obducentes & claudentes, in causa fuerunt, quur in isthuc malum prolaberentur ij, quos resti=
tutos arbitrabantur. Hydrophobian, id est aquæ metum insuper plerunq; circiter quadragesi
mum diem incipere. nonnunquam post sex menses, post septem item menses primum etiam affe=
ctionem illam secutam, occupasseq; hominem traditum experimento est. Qui uerò deprehen=
dendum sit, num à rabido cane uulnus sit inflictum an secus, ex Oribasio Paulus Aegineta sic
docet. Nuces iuglandes diligenter contusæ, uulneri emplastri modo sunt imponendæ, die
postero à uulnere amouendæ, atq; gallo gallinaceo uel gallinæ abijciendæ. Ac primum
quidem si non attingat, fame pressus uescetur. Tum si uescatur, obserua quid eueniat.
Nam si canis, qui momorderit, non rabit, uiuet ales, sin rabiat, sequenti die morietur.

Vulnus non esse statim ad cicatricem perducendum.

Hydrophobiã post 40 dies, sex & septem menses oriri.

Quomodo, nũ canis sit rabidus, qui momordit, sit deprehendendum.

Quomodo

Quomodo uerò uulnus sit aperiendum præclarè Paulus ibidem tradit lib. 5. ca. 3. unde pleraq; medicinæ peti possunt. Vnicum pharmacum adhuc adijciam, quod non alienum est ab Dioscorideo, de cinere cancrorum fluuiatilium, quod extat apud Galenum lib. 11. simplicium medicam. cap. περὶ καρκίνων κεκαυμένων, quod ipse à ciue & præceptore suo Aeschrione accepit.

Medicamentũ optimum & certissimæ fidei, aduersũ rabidi canis morsum, cuius facta est mentio etiã lib. 2. ca. 10.

Recipe cineris crematorum cancrorum fluuiatilium partes decem, gentianæ quinq;, thuris partem unam. hæc inter se probè tusa ac temperata, da quotidie laboranti ex morsu canis rabidi, eo modo, ut ex hoc medicamento inspergas in aquam, quam bibiturus est æger, quantum cochlear unum capere potest. Sunt aũt cremandi cancri fluuiatiles, æstiuo tempore, post caniculæ ortum, sole ingresso Leonem, decima octaua luna. in testa æris rubri sunt cancri urendi uiui, tantisper dum in cinerem redigantur, ut poßint facilè comminui ac teri. Ex hoc puluere pondus cochlearis unius ex aqua datur quotidie, ad quadragesimum usq; diem, si primo tempore inflicti uulneris accesserit hoc medicamentum, sin post aliquot dies primũ medicus aduenerit, duo cochlearia pulueris quotidie sunt subministranda ad diem usq; 40. Ad uulnus uerò idem medicus tali medicamento utebatur.

	Picis Brutiæ	lb. j.
Recipe	Opopanacis	℥ iij.
	aceti acerrimi sextarium Italicum. i. cochlearia duo.	

Neminem qui his medicamentis usus fuisset, mortuum esse testatur Galenus. Quæ sit ratio uirium cineris cancrorum Pelops Galeni præceptor isthic etiam exponit.

Pelops Galeni præceptor.

De Adustione. Cap. XXXVIII.

Adustio quando admittenda.

ADustio & sectio prætermittenda est, si principio conuenientibus medicamentis, non succursum est, ut Dioscorides sequenti capite ait.

De Ratione uictus in morsu canis rabidi. Cap. XXXIX.

Post annũ & 7. annum hydrophobiã etiam emergere, nedum post 40. dies.

DIoscoridæ consentit Paulus Aegineta in 3. cap. lib 5. Horrendum est quod Dioscorides hic testetur. intra annum etiam emersisse hydrophobian, imò post septimum etiam annũ, si principio negligantur medicamenta uenenum hebetantia, educentiaue.

De Phalangijs. Cap. XL.

Phalangiorum seu araneorum morsus signa.
Supra li. 2. ca. 56. eorundem araneorũ facta est mentio.

DE signis morsus phalangiorum est apud Paulum Aeginetam lib. 5. cap. 6 apud Nicandrum uerò in Theriacis certius ac distinctius notæ morsus phalangiorum seu araneorum percensentur. septem enim species phalangiorum, & cuiuslibet morsus peculiares obseruationes, quorum nomina sunt.

ῥώξ.	Rox	ab	acino uuæ, cui similis est.
ἀστέριον.	asterion		stellæ forma et lineis corporis micãtibus
κυάνεον.	Cyaneus		ceruleo colore.
ἀγρώστης.	Venator		à muscarum interceptu.
λυσσόδηρι.	λύσσδηρι	Id est	Vespis simile. grauiter pugnans.
μυρμήκειον.	Myrmecium		formicarium à forma.
κανθαρισιέικελον.	Cantharidium		Cantharidibus simile.

De Scolopendra. Capa XLI.

Qur scolopendra biceps dicatur.

BIcipitem Nicander scolopendram in Theriacis nominat, non quòd re ipsa geminum caput habeat, cæterum, quòd sæpè retrorsum rependo, iuxta Aristotelis sententiam appareat, quasi duo capita gerat. De scolopendra marina quò ad uim medicam. ca. 14. lib. 2. actum est. De signis morsus marinæ ac terrenæ scolopendrarum est apud Paulum lib. 5. ca. 9.

De Scorpione. Cap. XLII.

Scorpij morsus.

DE scorpij terrestris & marini medicis uiribus capitibus 11. & 12. lib. 2. Vbi ex Nicandro 8. scorpionum genera hic repeti queunt. Iam uerò de signis morsus scorpij: Apud

Nicandrum

Nicandrum cuiuis ex octo speciebus in Theriacis propria signa tribuuntur. Aegineta. cap.8. lib. 5. eadem, quae Dioscorides habet. Sed curam statim adhibet, quam noster in insequentem peculiarem commentationem differt.

De Pastinaca marina. Cap. XLIII.

Virtus medica marinae pastinacae lib.2. cap.14. praemonstrata est. Nicander in Theriacis Trygonis, hoc est pastinacae marinae morsu Vlyssem perijsse refert, ubi signa letalis morsus etiam recenset. Huius pastinacae morsus signa manifesta tantum esse ait Paulus. cap.21. lib.5.

Pastinacae marinae morsus signa.

De Mure araneo. Cap. XLIIII.

Μυγαλῆν .i. murem araneum Nicander horribilem mortalibus morsu perniciem adferre ait in Theriacis. Signa morsus huius docentur apud Paulum cap.12. lib.5.

Muris aranei morsus.

De Vipera. Cap. XLV.

De uiperae carnium medica uirtute lib.2. cap.16. satis est actum. de signis morsus item est apud Nicandrum in Theriacis, & apud Paulum lib.5. cap.13: Quid echis, echidna & echyiees cap.16. lib.2. indicatum est ex Nicandro.

Viperae morsus.

De Scytale & Amphisbaena. Cap. XLVI.

Amphisbaena παρὰ τὸ ἀμφι καὶ βαίνω, quod gemino capite & nutante gressu incedat. Ex huius exuuijs lignicidae baculum induunt, coque frigore hyberno aduersus torporem manuum utuntur, Nicandro autore. Describitur & haec & Scytale apud Nicandrum in Theriacis. Scytalen Amphisbenae non dissimilem facit, colore terreo, pinguiorem & uili cauda crassiorem, latitudine manubrij ligonis, longitudine lumbrici. De signis morsus Paulo sunt eadem cum Dioscoride lib.5. cap.15.

Amphisbenae & scytalae morsus.

De Dryino. Cap. XLVII.

Dryinae nomen est à quercubus, quod latebras in quercubus & fagis sibi quaerat Nicandro autore, qui & morsus eius signa describit, quae & apud Paulum. 15. capite explicantur.

Dryinae morsus. hic chelydrus & hydrus etiam nominatur, ut Nicander habet.

De Haemorrhoo. Cap. XLVIII.

Nomen huic serpenti est ab sanguinis fluxu, quod is, quem percusserit uel momorderit adeò pestifero ictu laedat, ut ex naribus, collo, auribus, unguibus sanguis prima nocte profluat, ut Nicander autor est. παρὰ τὸ ῥεῖν καὶ αἷμα. id est, à fluendo & sanguine. Morsus signa apud Nicandrum, & Paulum Aeginetam. cap.16. sunt in promptu. Duo cornua haemorrhous in fronte gerit.

Haemorrhoi etymon.

De Dipsade. Cap. XLIX.

Huic serpenti nomen ab siti est inditum, quod qui ab hac laesus fuerit, adeo sitiat, ut se bibendo intantum repleat, ut umbilico fracto effundat uteri onus, ut Nicander de dipsade tradit. παρὰ τὸ διψᾶν .i. à sitiendo. Signa morsus post Nicandrum, apud Paulum in 16. cap. 5. lib. extant.

Dipsas.

De Hydro. Cap. L.

Chersydrus & hydrus, Latinis Natrix. Nomenclaturam obtinuit. quod & in terra & aquis demoretur. Aspidi figura non est dissimilis: paludibus sole exiccatis in apricam terram prorepit. Tametsi autem Dryinas etiam Hydrus adpellatur, quod aliqua fit similitudine, est tamen diuersus Dryinas ab hydro uel chersydro hoc. Post Nicandrum, Aegineta eadem cum Dioscoride de ictus signis commemorat cap.17. lib.5.

Chersydrus aut hydrus.

De Cenchro. Cap. LI.

Cenchrus, cenchrines, squamis distinctus leo, in idem recidunt. eadem unius huius serpentis nomina, Nicandro testimonium dicente. Morsus signa apud Nicandrum in Theriacis & Paulum Dioscoridi ssantem ob oculos ponuntur lib.5. cap.18.

Cenchrus.

De Ceraste. Cap. LII.

Cerastes cornutus serpens.

CErastes, cornutus serpens, nonnunquam 4. cornibus, nonnunquam duobus conspicuus. ἀπὸ τοῦ κέρας, id est à cornu. longitudine naui longæ æquiparatur ab Nicandro. Signa morsus eadem sunt Paulo, quæ hic Dioscoridæ iisdem uerbis lib. 5. ca. 18.

De Aspide. Cap. LIII.

Aspidi nomen à scuto est.
Treis aspidis species.
Ptyada serpentem Cleopatra mammę sinistræ admouit.

QVatuor longos dentes & uirulentos maxillis huius aspidis inesse scribit Nicander, è quibus uirus in hostem eiaculetur. Paulus Aegineta li. 5. ca. 18. ex Galeno treis aspidis species profert Chersæam, id est terrestrem, Chelidoniam, ueluti hirundinariam, πτυάδα, huic à sputo nomen, quòd erecto corpore uirus in corpus hominis expuat. hanc ptyada deuicto Antonio, Cleopatra sinistræ mammæ admouit, quum Augustus eam rapere & perdere uellet, ut ocyßimè interiret, ut Paulus isthic memoriæ prodidit. Quoad morsus signa & accidentia Dioscoridis uerba apud Paulum sunt.

De Basilisco. Cap. LIIII.

Basilisci ictus.

CAput huic acuminatum, trium palmarum longitudinem tribuit Nicander. Corpus hominis à basilisco ictum incenditur, carnes à membris defluunt. Cadauer interempti animantis neq; uolucres neq; feræ expetunt, adeò teterrimum odorem à basilisco immissum exhalat. Si quæ alites accesserint, ut corui, uultures, idq; genus cadaueris appetentes aliæ, intermoriuntur. Paulus adijcit rarò ab hominibus cerni basiliscum, cætera quoad morsum eadem illi cum Dioscoridæ sunt.

Communis curatio aduersus ictu uel morsu uenenum relinquentia animalia. Cap. LV.

Apud quos plura remedia aduersus ictum uenenatorũ inueniantur.

QVi plura remedia & certiora uoluerit, Pauli Aeginetæ legat caput secundum lib. 5. idem enim isthic inuenire est. Theriaca Nicandri, Ambrosiam philippi Macedonis, cæteraq; antidota apud Galenum in 2. περὶ ἀντιδότων.

Cap. LVI.

Apum & uesparũ signa quur intermissa.

RAtionem continet, quare uesparum & apum non meminerit, præcedenti commentatione de signis.

Curatio ictorum à uespis & apibus. Cap. LVII.

Apum & uesparũ signa, ictusq; curationes.

PAulus. cap. 5. lib. 5. locus ab apibus ictus, dolet, rubet, intumescit, circum circa attollitur. aculeus infigitur & remanet in uulnere. Vesparum ictus eadem sed uehementiora signa, præterquam quòd aculeum non relinquant uulneri infixum. Remedia non sunt aliena ab Dioscorideis Paulo.

De Phalangiorum morsus curatione. Cap. LVIII.

De Scolopendræ morsus curatione. Cap. LIX.

De Scorpionis morsus curatione. Cap. LX.

De Pastinacæ marinæ, marinorumq; scorpij & Draconis ictus curatione. Cap. LXI.

De Muris aranei morsus curatione. Cap. LXII.

De Viperæ morsus curatione. Cap. LXIII.

De Amphisbænæ & scytales morsus curatione. Cap. LXIIII.

De Dryinæ morsus curatione. Cap. LXV.

De Dipsadis & hæmorrhoi morsus curatione. Cap. LXVI.

Natri-

Natricis morsus curatio. Cap. LXVII.
De Cenchri morsus curatione. Cap. LXVIII.
De Cerastæ morsus curatione. Cap. LXIX.
Aspidis morsus curatio. Cap. LXX.
Basilisci morsus curatio. Cap. LXXI.

Omnium uenenatorum, quæ superiore tractatu percensuit, quorum morsus aut ictum, eademq; consequentia ordine exposuit, iam denuo catalogum facit, uniuscuiusq; morsui peculiaria antidota præscribens. Solius marini Draconis mentionem non fecit, quum de letali ictu morsuq; ageret. Est tamen facta mentio ab Dioscoride marini Draconis lib. 2. cap. 13. quoad uires medicas. Veteres, ut ex Nicandro colligitur, generalia medicamenta tradiderunt. Hanc ad rationem Colophonius ille Nicander, primum abigit uenenata & reptilia suffituum & medicamentorum uiribus, idq; agit pharmacis uiginti quatuor generalibus, ex quibus unum quodq; per sese ad omnia serpentum genera abigenda efficax est. Hinc uenenatorum species & morsus uel ictus eorum simpliciter denumerat. 22. plus minus serpentum & reptiliũ genera nominibus exprimens. postea separatim subijcit antidota generalia. 29. quorũ quodlibet per sese, qualiscunq; uenenati reptilis, aut serpentis ictui morsuiue succurrit. Idem agit cũ phalangiorum, septem, scorpionũ uero octo speciebus, cum apibus, uespa, bembice, iulo, cranocolapte, mygalea, Salamandra. Idem fit apud Galenum in secundo de antidotis, ut planum est in Theriace Mithridatica, in antidoto Zopyrio, in Hecatontomigmate Galeni. In antidoto per sanguinem, idq; genus plerisq;. Verum Dioscorides primum quidem generalem curam capite quinquagesimoquinto præscribit, deinde eodem ordine, quo morsum ictumq; letalem ante conspectum statuit, eadem uenenata repetens, unicuiq; peculiaria medicamenta præformat. Paulus Aegineta, idem facit, sed iunctim, non separatim. Primum enim uenenati morsus signa in medium promit, dehinc statim sua cuiq; medicamenta adijcit. Quæ quum ex Paulo satis plana sint & cuiuis in promptu, non erat opus ea huc transferre, tametsi ab Dioscoride hoc in loco non recedat.

Morsibus & signis morsuum, subijciuntur iam eodē ordine, cuiq; sua antidota.

Nicander & Galenus generalia scribunt medicamēta.

Scholiorum in sextum Dioscoridis finis, per Ioannem Lonicerum.

Ἰηϛῶ πιϛῆς κραδίας ΧΡΙΣΤῼ κλέ⊙ ἐϛιν.

DIOCLIS EPISTOLA AD ANTIGONVM REGEM, PRAECAVTIONEM A MORbis, iuxta Solstitiorum & Aequinoctiorum rationem: docens. quam ex Paulo Aegineta adiecimus, ne paginæ uacuæ relinquerentur.

DIOCLES ANTIGONO REGI SALVTEM.

QVANDOQVIDEM contingat tibi omniũ regũ doctissi
mo esse, ac plurimo tempore uitæ cursum transegisse, teq; uni-
uersæ philosophiæ præceptis imbutum esse, ac in mathematicis
disciplinis primas tenere. Existimans ego regium esse ornamen-
tum philosophiam, ac reges peculiariter decere eam, quæ uale-
tudinis tuendæ rationem & contemplationem tradat: scripsi ti
bi undénam morbi mortalibus oriantur, & quibus præuijs si-
gnis eorum emersus aut consequutio obseruari queat: Et qui-
bus auxilijs morbis occurri poßit. Nec enim tempestas in cælo unquam constiterit absq; præ-
cedentibus signis, quæ nautæ & mortalium peritiores animaduertunt ac sequuntur. Neq; affe-

Corporis humani quatuor partes. Signa adfectionum quæ in capite sint oborituræ.

ctio in hominis natura constiterit unquam citra præuium quoddam indicium. Tu uero auscul-
tans huic traditioni nostræ, accuratè eandem adsequéris. Próinde hominis corpusculum in qua
tuor partes secernimus, in caput, thoracem, uentrem, uesicam. Si igitur affectio aliqua circa
caput oboritura per excessum sit, præsignare isthuc solet, uertigo & dolor capitis, & grauitas
in supercilijs, aurium tinnitus, temporum puncturæ. Tum si oculi matutino lachrymentur cum

Quibus fiat præseruatio à morbis capitis.

hebetudine uisus. Si olfactus pereat, gingiuæ dentium sublimes fiant. Quum eiusmodi ali-
quod signum præcesserit: Caput quidem purgandum est, at nullo medicamento. Accipies itaq;
hissopi aut origani capita, ea teres et bullies in ollula cũ musto, quantũ dimidia cotyla capit. hoc
decoctũ sorbens ieiunus os collues, ac per gargarismum phlegma educes. Hac sané non est alia fa
cilior cura in affectionibus, quæ in caput cadunt. Optimè facit ad hanc rem sinapi aquæ mulsæ
calidæ admixtum. hoc ieiunus pro gargarismo uteris, quo pituitam è capite trahas. Antea au-

Morbi capitis, neglecta præseruatio ne: qui sin

tem operæprecium est calefacere caput. Estq; contegendum, ut phlegma liquefactum, facilè ad
effluxum obtemperet. Negligentes porrò hæc signa, hæ solent excipere ac sequi ægritudines.
Ophthalmiæ, apoglaucóses (oculorum uicia, quas glaucedines uocare licebit) aurium rupturæ,
scrofulæ in collo, Cerebri syderatio: catarrhus. Synanche noctu infestans, teredines, uua, capil-

Signa thoracis morbos præcedentia.

lorum defluxus, hulceratio capitis, dentium dolor. Quando uerò quicquam circa thoracem
emersurum sit, Horum aliqua prænuncia signa præbere consueuit. Sudor toto corpore pro-
fluit, thorax & lingua pinguia sunt. Sputum salsum est aut amarum, aut biliosum. Sub costis
aut opertis scoptulis, cruciatus, citra occasionẽ excitantur. oscitationes continuæ, uigiliæ, suffo
cationes, sitis à sopore, mœsto animo esse, frigus circa pectus & brachia, manuum tremor. Suc

Præseruatio à morbis pectoris.

currendum est his circumspectè hunc ad modum. Cieat uomitum quàm optimè à cœna, quæ ci-
tra impletionem sumpta est: sine purgatione medica. Commodant uomitus ieiuni quos nonnulli
uocant syrmaismos. Vomitum itaq; prouocaturum edere primum opus est raphanides subtiles,

Pectoris morbi neglectam præcautionem sequentes.

nasturtium, erucam, sinapi, portulacam: deinde aqua hausta tepida, sic uomere. Qui hæc indi-
cia præuia posthabuerint, solent eiusmodi morbis infestari. Quod genus sunt, pleuritis, peri-

Morborum uentris præuia signa.

pneumonia, melancholia, febres acutæ, phrenitis, lethargus. Causus cum singultu. Sin circa
uentrem quicquam mali exoriturum sit. horum aliquod signorum præuium esse solet, pri-
mum uenter intorquetur ac turbatur ipse in sese. cibus & potus amariciem præ sese ferunt. ge-
nuum grauitas sentitur, lumbi difficulter inflectuntur. dolores in toto corpore, sine occasio-

Præcautio à morbis uentris.

ne adsunt, torpores item tibiarum febriculæ paruulæ. Quum horũ quiddam præcesserit, aluus
est mol-

est mollienda per diætam, citra medicā potionem. Sunt tamē pleraq; quibus tutò uti poßis, ut nō
aberres etiam à bonæ ualetudinis conseruatione. Vt sunt betæ aqua mulsa coctæ, allium coctum,
maluæ, lapatha, linozostis, ex melle confectiones. Hæc enim omnia uentrem subducunt. Quod
si aliquod horum signorum admodum fortè sit, Cneci succum admisce ad omnes coctiones, suauio-
ra enim sunt, & minus periculi habent. Confert etiam contusa & cocta braßica in aqua multa:
huius succus potu sumptus cum melle & sale prodest. Esse autem oportet ueluti cotylas quatu-
or huius decoctionis. Aut cicerum aut eruorum decoctorum aqua hausta eundem ad modum ie
iuno conducit. Horum signorum & præmonitionum contemptores solent hæ affectiones inua-
dere, alui diarrhœa, dysenteria, lienteria, hileos, ischias, febris tertiana, podagra, apoplexia,
hæmorrhoides, arthritis. Quando uerò adfectio circa uesicam excessura emersuráue est, talia
præuia signa eam prænunciare solent. Ex modico cibo repletio adesse uidetur, exurgunt fla-
tus, ructus, deformitas totius corporis, sopores graues, urinæ liuidæ, & ægrè transeuntes. Tu
mores circa uerenda enascuntur. Vbi ergo tale quiddam præmonuerit nos, succurrendum est
diureticis aromatibus tutißimè. Vt sunt feniculum & apium. horum radices irriga in uino albo
bene olenti, daq; bibere ieiuno, matutino ortu, cyathos duos. cum aqua dauci myrrhæ, helenij,
si quod horum tibi sit in promptu, omnia enim iuuant. Cicerum item irrigatorum aqua potu
sumpta cum uino eiusdem est commoditatis. Horum signorum negligentes hæc solent mala im
petere. Hydrops, splenis accrementum, iocinoris dolor, calculus, renum adfectio, stranguria.
Alui impletio. In omnibus eiusmodi signis infantibus mitem etiam curam admoue, adultio-
ribus autem efficatiorem. Scripsi autem tibi de Solstitijs, quæ per annum soli accidunt. in quibus
quælibet fiunt: quæ nam oporteat te amplecti, & à quibus tibi sit abstinendum. Ordiar autem
ab solstitio, quod sub brumam contingit.

SOLSTITIVM HYBERNVM. Hoc tempus auget in hominibus catarrhum, & humidita
tem ad Equinoctium usq; uernum. Adhibenda igitur sunt calidiora, bibendumq; meracius. ac
non dilutum in potu sumendum. Bibes etiam ab origano, & studebis legitimis amplexibus.
Sunt autem ad æquinoctium dies nonaginta.

AEQVINOCTIVM VERNVM. Tempus hoc in hominibus phlegma auget, ac dul
cem sanguinis saniem ad Vergiliarum usq; ortum. Vtere liquidißimis & acribus, labori in-
tentus esto, Veneri legitimæ inseruito. Sunt autem ad Vergiliarum ortum dies 46.

VERGILIARVM ORTVS. Tempus isthuc auget in hominibus bilem amaram &
amarum sanguinis humorem, ad solsticium usq; æstiuum. Vtere dulcibus omnibus, quæ laxent
aluum, & parcißimè iugalis thori consuetudini obsequere. Sunt autem ad solstitium æstiuum
dies quadragintaquinq;.

SOLSTITIVM AESTIVVM. Tempestas isthæc in hominibus bilem atram auget,
ad æquinoctium usq; autumnale. Vtere frigidis & bene olentibus omnibus, ac minimè Veneri
indulge, aut temperantius admitte. Sunt autem ad æquinoctium autumnale dies 93.

AEQVINOCTII AVTVMNALIS tempus auget in hominibus phlegma, subti-
lesq; fluxus, ad Pleiadis usq; occasum. Est igitur phlegma educendum, adhibendaq; maximè
acria & liquida ualdè. minimè etiam uomendum. Abstinendum est ab labore continuo & Ve
nere. Sunt autem ad Vergiliarum occasum dies quadraginta sex.

PLEIADVM OBITVS auget in hominibus phlegma ad Solstitium usq; hyber-
num. Sunt autem adstringentia tum usurpanda, uillum suauißimè bi-
bendum. Vtendūq; pinguibus operiq; incumbendum.
Dies ad solstitium usq; hybernum sunt
quadragintaquinq;.

VENTRIS adfectiones, neglecta [illegible] præseruatione.

VESICAE morborū prauia indicia.

Præseruatio à morbis uesicæ.

VESICAE morbi qui sint, si præcautio neglecta fuerit. Andernacus πλησμὸν per tumorem reddit.

Solstitij hyberni tēpore diæta quæ sit obseruanda.

Dies nonaginta ab Solstitio hyberno ad Aequinoctium usq; uernum.

Aequinoctij uerni dieta.

Ab æquinoctio ad pleiadum ortum dies 46.

Diæta sub ortum Vergiliarum.

Ab Vergiliarum ad solstitium usq; dies sunt 45.

Solstitij æstiui diæta.

Ab solstitio æstiuo ad equinoctium autumnale sunt dies nonaginta tres.

Aequinoctij autumnalis diæta.

Ab æquinoctio autumnali ad pleiadū occasum sunt dies quadraginta sex.

Vergiliarum occasus quam diætam exigat.

A pleiadum occasu ad brumale solstitium usq; sunt dies 45.

ERRATA SIC EMENDA.

וְסָבַת *ſicnath lege. fo.26. pagin. 2. linea 22.*

סוץ *lege, fol. 18. pag. 1. lin. 2. eadem pagina lin. 15.*

EXCVSVM MARPVRGI PER
CHRISTIANVM AEGENOLPHVM, MEN-
ſe Auguſto, Anno Milleſimo quin-
genteſimo quadrageſi-
motertio.